

પાસો વક ૨]

રવિવાર તારીખ ૪ થી અક્ટોબર ૧૯૨૫.

[૫, ૨ વ્હું, અંક ૨૭ મ્હા]

અકવાડીમાં પ્રવિષ્ટ થતી વાર્તાઓનાં પાત્રો કલ્પિતજ હોય છે.
જ્યેંત બ્યક્તિપરંપરી ઉપભવી-કોલેનાં નથી. અ. મો. મ.

તમારું શું જવાબું છે ?

પ્રથોજન શું-હતે કાને, બધિર જેવા થંવાનું છે ?
હસી બોલો જરા તેમાં, તમારું શું જવાબું છે ?

અલે નથી યોગ્યતા આની, કદી થત આપની પાસે,
દિલોશી થો જરા તેમાં, તમારું શું જવાબું છે ?

ભૂલો ભણી અને ભાઈ, તમારે આંગળે આગ્યા,
ખંખર પુછા જરા તેમાં, તમારું શું જવાબું છે ?

અને પછુ આપની પેટે, રણાથી આ હશ પામ્યા,
ચિચારી હ્યો જરા તેમાં, તમારું શું જવાબું છે ?

પ્રભુ વિષુ-આપવા લેખા, ન લેઈ સહિત કેહાની,
નિર્મિત ખનશો જરા તેમાં, તમારું શું જવાબું છે ?

તમારી ચુકચી "કેશવ," બીજાની હંદગી બગડે,
ક્યા હરશો જરા તેમાં, તમારું શું જવાબું છે ?

સાજકવિ કેશવલાલ શ્યામભટ્ટ.

વખનાર-નાં મંજુલાલ ગાપાગશ્ય દેસાઈ

મકરણ પદ મું

જગદ્ગુરુની પસંદગી

અમરાવતીમાં થયેલા બુધને ખાલીસ-વર્ષ થઈ ગયા છે.
વર્ષો ન્હાનના આરંભનો સમય હતો. આપણી વાર્તાનું હૃદય હરે
જમત નિષ્પાત પુરાણ કાશી શહેરમાં શરૂ થાય છે.

ક્રિડા ધર્મના વડા જગદ્ગુરુ થોડા દિવસ પહેલાંજ દેવ
થયા છે. હરેગુની રીત પ્રમણિ બલિષ્ઠ ક્રિયા કરીને તેમને
સમપિય કરવામાં આયા છે; અને નવા જગદ્ગુરુની પસંદગી
કરવા માટે આને તેમના આજ્ઞાના એક ભાગમાં તેમના બધા
શિષ્યા આને ભેગા થયા છે.

આખા શહેરમાં મોટા રસ્તા, મહેલા, શેરીઓ, ઘરો
અને રસ્તા ઉપરની દુકાનો તથા ચોકમાં માનુસોનાં રાંધે રાંધાં
એકાદ થયેલાં દેખાય છે. ન્હાં ઉભા રહો ત્યાં કે નજર ફેરવો
ત્યાં આપણે મહેર સંખ્યાબંધ પ્રેક્ષકો નજરે પડે છે. બ્રહ્મચરી
દરિદ્ર વ્યાકર્ષ તરફ વળે છે; અને બ્યારે બ્યારે દરવાજા ઉપર
કે વસાય ત્યારે લોભો કોનિધી તાકી રહે છે. પછુ પસંદગીનું
પરીણામ જાહેર કરનાર કેળ મહાન્ને બધે સંપારણ અધિકારી
જહાર નંકો છે ત્યાં અધિગ બનેલા લોકોમાં નિરાશાની
ચળચળાટ શરૂ થાય છે.

હયા બુદ્ધિમાર્ગ દર્શનના જગદ્ગુરુને લગ્ય સ્વપ્ન
કદાચાનું હૃદય તેને મટે ખાન લાયક.

મને મધ્ય જાણમાં હતો; અને આ વેળાએ તે આશ્રમની આંતરિક ગોળીમાં નજીક આવેલી એક શરીમાં હમણાજ જાણે કે બહાર ચાલ્યાં ચાલી આવ્યા હોય. તેમ એક આંધે વધતી ઉમરનો યુવાન રોજનાંથી રસ્તો કરીને આગળ આવતો હતો; પણ નીચે એટલી જાણ હતી કે પંખીમાં સામાન્ય મર્યાદા હતી તે પછી ફરી. તેમ જાણે એક નીચા, કાળા, ચંચળ, ધૂરને જોઈને તે તેના તરફ દોડ્યો અને બંને એક બીજાને બેઠેને આશ્રમથી લુપ્ત પાડી ઉઠ્યા.

પેલા ઈશ્વરને બહુજા આનંદથી પેલા પંખીની તરફ જોતાં કહ્યું, “ને હું સુખ ન કરતો હોઉં તો તું મારો પ્રસાદો અને યુવાનીના કાથી પંખીનો પેલ રામકીશોર ખરો કે?”

“તું તમે મારા મુનિતા દુશાણિયા કુંજાસ અઠી કાંઈમાં કાંઈ?” પેલા વેલે જવાબ આપ્યો.

“હું તેમ છું, ખાનિપૂર્વક,” પેલા જોડ્યો. “પણ આપણે શીઘ્રતર પેલા એટલા ઉપર બેઠીએ અને જુની વાતો જાણી વિવેચન કરીએ. જો જમદયની પદ્મગીતી પરિણામ જાણવાને તમે આજ ઉત્તર દરો તો યોગ્ય વખતમાં હમણા જાણો. અને જો પદ્મ ચપેલા જમદયના તમારે દર્શન કરવાની અસિધાવા દરો તો યોગ્ય વખતે પછી તેમજ સરવસ કદાચમાં આપણે.”

આ પછી બંને એક એટલા ઉપર વાતો કરવા બેઠા. “હું મારું છું કે તમે હજી હમણાજ ચાલ્યા આવ્યા છો.” કુંજાસે પૂછ્યું.

“હું તો અત્યંત પછો તે દરેકા યુવાનીનું કાંઈ કરું છું,” તે વેલે જવાબ આપ્યો. આટલું બોલતાં તેનું મુખ ઉઘાડ્યું થયું હતું અને કહેતાં કહતાં ૨૫૫૮ મતી હતી. “કેવલ પાતીજ વધે મારાં હું સતત યુવાની કાંઈ કરું છું. અને જાણી છું અને શોધી કાઢવા મથું છું તે નરિ બેડે ત્યાં સુધી યુવાની કાંઈ કરીએ.”

“અરેમર આપણું કાંઈ મળેલું મદતરું હશે,” કુંજાસે જોડ્યો.

“એ મારા કવનનું જાનિય રહે છે!” વેલે જવાબ આપ્યો.

“અને એકાદ વાદ છે કે,” કુંજાસે જાણ્યું. “અરે આપણે મધ્ય યોગજાણ મધ્ય તારે તમે મુનિતા નામની કાંઈ યુવતીની શોધમાં છો. તેમજ પાછળથી વીર મદેન્દ્રજાણે પણ બધીને મુખમાં જાણ લીધેલો હતો. તેજ લાગના પરિણામે મદેન્દ્રજાણ રાજ્ય કર્યો અને વિચાર કરવા લાગ્યો. જરામર! અને જ કે ત્યાં સુધી તે વાતને આજે પાછીસ વર્ષ જતા આવ્યાં. પણ મું તમે હજી તેજ યુવતી મદેન્દ્રજાણે શોધવામાં તે વિવેચન કરી રહ્યા છો.”

“હા-તેજ મદેન્દ્રજાણે તપશ્ચર્યા, સાદ યુગને બોલ્યાં તેજ જાણ્યું.”

“હરિ, હરિ! હજી તે એ ઉપરનો તમારો મોહ યશી નથી. તમે જ્યારે યુવાન હતા ત્યારે મારા કર્યો તે ચિકાસતી હતી, તેજ હવે.”

“આમરી મેં તેણીને જીવંતજાણે બાળી દેવાની કંઠાણી હતી ત્યારથી અને તેણીના ઉપર તિરસ્કાર જાણી છે,” તે જવાબ ઉઘાડ્યો કહેતાં કહેતાં કહેતાં એમ દેખાયું.

“તો પછી તમે તેણીની પાછળ શા મારે પડ્યા કુંજાસે પૂછ્યું.” “હવે તમારી મું કવન છે?”

“વેર કાંઈપણ બોલો,” કહે. “બાળીને દરેકે જાણે મારા યુવતી તે પંખીની જાણે આવ્યાં અને ડાળા દુશાણિયા તરફ જોડે રહ્યાં.”

“આ બી ઉપરનો તમારો ચિકાસ એટલો જાણી ઉઘાડ્યો અને દરેક મારે છે?” તેની રીતભાત અને વાતો જાણે પણ ખાન ન આપણું કુંજાસે પૂછ્યું.

“અરે મારા કાંઈજ, મને જાણે છે કે મારા એટલો જાણી કવોટ અને હજી વધરતો છે કે તમને તેની પણ આત્મી મુખે છે,” આજુબાજુ કાંઈ ન જાણે જાણ રાખતો તે પંખીની જોડ્યો.

“વેર બેવા મારે આપની આંધેલી જાણી વિવેચન કરું.” સમજાવ્યું એ તો કુંજાસે કહે. “હું,” કુંજાસે “કુંજાસે કે ખીજા ધૂરને પસંદ કરીને તે યુવતીને વખતે પણ મુશ્કાળ કહ્યું નથી અને વળી પ્રેમમાં તિરાકા મળી તો દુનિયાના પ્રથમ તમને જાણી છે એવું પણ નથી.”

“કવે તે મારી ખરાબ લાગણી કે કુંજાસે. જાણી કુંજાસે” તે વેલે જોડ્યો, “પણ મારા મનમાં જરાકે જરાક કાંઈ નીજા યાચારું નથી જેની રીતે કુંજાસે ચિકાસ છું તેવાજ રીતે મેં તેણીને પૂછ્યું હતું. એક એકે જમન હતો કે જમર મેં તાજા નખીને તેના ચરણમાં નમાવ્યું હતું. જે બધી ઉપર તે ફરતી હતી તેની રીતે મારે ચલાવી હતું. કુંજાસે હવે અને તેણીને કુંજાસે મળ્યાત હતો અને તેણીને જરૂર મારી દેવી તરીકે.”

“પણ વેરજાણ, પેલાની જાત મદેન્દ્રજાણે અને કે તેણી જાણી હતી કે,” કુંજાસે જોડ્યો, “કારણ કે આખા રાજ્યમાં તે એવી તો મળ્યાત થઈ ગઈ છે કે પરાક્રમેને કુશી જતાં તે સેકાએ એકરો. હજી પણ નવાસને વખતે વીર રમણી મદેન્દ્રજાણે સાદજાણી વાતો પૂર્વકે જોતાના કુંજાસે કહી જાણવા છે અને જાણે પ્રેમલનકિરિની અંતરિયા જિના કરવામાં આવી છે ત્યાં તે મદેન્દ્રજાણે એક રમણજ સ્થાને કરાવ્યો છે.”

“પેલાની જાત તેણી મળ્યાત થઈ અને કાંઈ પણ કાણું,” વેરજાણે જોડ્યો, “પણ એક નાસી કુદેજા નવી રજાન તરીકે રહેવા કરતાં જો તેણીને મારા નાંખિયા મદેન્દ્રજાણે બી યવાનું પદ્મ કહ્યું” હતું તે

આંતર સંસ્થિતો ધણીય સારી રીતે પડેલી. ઘાત અને તેથી વધારે તેઓ ઝગડો ઊઠા.”

... રાજ મહેન્દ્રપાળ અને રાણી સુમનવતી-મુખ્ય પ્રધાન ઠિરશુષિદ અને કંચન મવરી, અંતરમા અને પ્રધાનમિત્રી બનેને એક પક્ષના આપણુ એવી અને બાક અને નીક સાધી તેરીકે દણ પક્ષ પાદ કરે છે, કૃષ્ણજી મોદેલા, “અરે, વૈવરોજ તમને યુગ યાત કહું. અમારા પ્રદેશની વધી પ્રજાએ ત્રી સરદાર મહેન્દ્ર-પાળની અવિચળ છતાં તેમને તાજ પહેરાવેલા. હું ખાલીની કહું છું કે રામના નામને ત્રી એજ લાયક પુરુષ છે. પ્રજા મટે તેણે ત્રી શુ કહ્યું છે તે તમે જાણો છો? મહેનુરા મહાલયમાંથી આપણને કલ્યા છોડી મૂક્યા ત્યાર પછી આપણે એક બીબને મળ્યા નથી. તે આપણી મુખી પડીશો હતી.

“જે પ્રદેશમાં કમલે કમલે અને એવા મળને અનુભવ થયો તેણે મેં તરતજ ત્યામ કર્યો.” પંબળી બેલો; “અને પછી વોડી મહિના રમ્યામાં કલ્યા એટલામાં અમરાવતીનું મુખ્ય-મુખ્યનું મંરણ-અને અંદરનાં ત્રાપી તોફ દુરા દેશમાં જમાના સમાચાર મને મળ્યા. આથી તેણીનું પુક પડવાની અને તિમ કંચન થઈ આવી કારણ કે, તેણીના કચાપરી મિત્રોના નક્કરવાથી તે દલે દર થઈ હતી.”

“તમે જાણો છો કે અમરાવતીના મુખ્યમાં રાજા અનુરુદ્ધમાન-ને કેદ પડવામાં આવ્યો.” કૃષ્ણજી પોતાનાં રાજા અને તેના પરાક્રમેની વાતો કરતાં આમળ કહ્યું. “પણ તેને પક્ષાજ માનુષ્યે મહેનુર થઈ જ્યને ત્રાનાં રાજ મહાલયમાં રાખામાં આવ્યો. પછી તે કદાચ દેશના દરેક ભાગમાંથી મોટા મોટા રાજસોને યોભાભા અને તેમનામાંથી પ્રજા પસે અમુક માલકોડું મંગળ પસંદ કરાણું. રેકે હોટીને પસંદની માટે સતતજ હક આપવામાં આવ્યો હતો. આ પસંદ થયેલું મંગળ માલકુમાં એકું અને પછી તે કદાચરે બદરે કહ્યું કે આ મંગળ પ્રજાને કારણર કરે અને તે પોતે તો તે મંગળ એલેકે કે પ્રજાના તોફર તરીકે કાચું કરશે. વળી જ્યારે તે મંગળ મોટ પક્ષ અતની વ્યાખત ઉપર વિચાર કરવા થેસે ત્યારે તે પોતે ત્રા હાજર નહી રહે કારણ કે તેથી કદાચ તેની સદેમાં તોફ દ્યામ. મહેન્દ્રપાળે તો મુસલમાની રાજ્યની રાજધાની ઉપર હુમલો લાઇ જવાને નિશચ કર્યો હતો તેપણ આ મંગળે તો તેમની કાચે સલાહ કરવી જેવું કહ્યું. કારણ કે મંગળના મોટા ભાગના યત એવો હતો કે લદાઈ વધારે લંબાવવાથી કદાચ પ્રજામાં પેસા તથા અવાજની તાલુ પ્રુક્ષળ આવી જશે. તેથી આખરે જેવું દલાવવામાં આવ્યું કે અણુ મહેન્દ્રપાળે છોડી મુક્યો અને દરરવે તેની પાસેથી મહેનુર વાદ્ય અમુક સોનાના તિલા લેવા. આ કણુ કરવામાં જ્યવું અને એ કે અંગેશાખા મોઢાકાર નંદ કરવામાં આવ્યા. પછી મુઘલમાન રાજ તેની રાજધાની તરફ મથા અને આ મંગલે મહેન્દ્રપાળને રાજમુગટ પહેરાવવાને નિશ્ચય કર્યો. તેણે એકબી ના પાડી પણ તેના લયકે ધણી હા પડી તેની પાસે તે કણુક કરાણું. પછી

યોગ્ય વિધિસર તેને માટી ઉપર એસાકારમાં આવ્યો અને ત્રી ભગીરદાર કિલ્લમિલને તેણે મુખ્ય પ્રધાન બનાવવામાં આવ્યો. મારા વૈવરોજ, તમે જાણો છો કે, ખાલીસ વર્ષ પહેલાં અમારા પ્રદેશ કેવી કિલ્લિયાં હતો? જ્યાં કુચો ત્યાં ઉસરાજ બતાં કિખરીઓ-કુખમાં સડો. કદીપર અને ખેડુ વર્ગ-અને કલેવરી કાણ ધરાવતા અમીર અને ઉપરાયો. દલે જુધું વદ-લાઈ ગયું છે. આખા રાજ્યમાં ઉકે માલકુરથી અમરાવતી સુધીમાં એક પક્ષ. કિખારી નજરે પડતો નથી. અમીર, ઉપરાયો-દલે જુધું વદકાઈ ગયું છે. આખા રાજ્યમાં ઉકે માલકુરથી અમરાવતી સુધીમાં એક પક્ષ કિખારી નજરે પડતો નથી. અમીર, ઉપરાયો અને ભગીરદાર પસેથી અમીર અગાતાના દરેકા ખુલેલી લેવામાં આવ્યા છે, અને કદીપર અને ખેડુ વર્ગ સારી રીતે મુખી છે. દરવે માલકુરમાં મુલકેલું મંગળ મથે છે અને તેના પદકિલા ધારા ધોરલેને અમજમાં મુકામાં આવે છે. રાજ પોતે પણ તે મંગળની યોગ પ્રજા અને વિચારની જગાપણ આંકે આવ્યો નથી. મુખ્ય પ્રધાન ઉપર પણ પ્રજાને તેવોજ પ્રેમ છે. લોગમાં તો એવી વતો માટે છે કે એક વખત કોરામલીના લાયમાંથી કુટવા માટે પ્રધાન ઠિરશુષિદે તેમના સસરા પાસે અમુક રામ પેલાની માલેલી પણ તેણે ધસીને આપવાની ના કહી. છતાં પણ તે આવા મનમાં પણ લાભા નથી. ઉલટું પ્રધાન ધવા પછી તેમણે તેમના સસરાને માનપૂર્વક પોતાની પસે તેમણી તે છેવરે મરી નવા ત્યાં સુધી પોતાની સાથે રાખ્યા. તે ભગીરદાર પક્ષના ઉપરા સલાવવા પુરુષ છે અને તેમની ઓ કંમનુકાથી પણ અમીરી સ્વભાવવાળી મુવતી છે અને તેમનું કુટુંબનું કુટુંબમાં પુતરા યોગ છે. રાજ અને રાણીને પત્ન સમી પ્રજા છે.”

જ્યારે કૃષ્ણજી વિગતવાર વધી બાજતોના છલાસા કરતો હતો ત્યારે તે પંબળી તો તેના પોતાના વિચરમાં અચળ હતો. તે ધણીમાં અગાડો-જાગી પેટે યોડીસર આમ તેમ જોડો કાળજ ઉપર હાથ ફેરવતો-અને પાછો વિચારમાં પડી જતો.

“નક્કા રેને ચિત્રમ્રમ વણ થયો છે.” કૃષ્ણજી હોમાં કહ્યો; પછી મોટીની કહ્યું, “પણ આપણે આ હોટીમાં કા માટે આવ્યા છીએ તે તો હલ જોઈ બીબને કહ્યું નહિ. અને તો બંગાળી કાળા કાસી રીતે આવડે છે અને તેથી અમારા પ્રામર એક પેસારા ઉપરા અને સાથે તેડી લાગ્યા છે. તે વડીની લાખા જર. પણ સમજતા નથી. એટલે આપણા ઉપર પ્રેમ રાખે છે, પેસા પણ વાપરતા માટે સાંતી રીતે આપે છે. જ અમરાવતીમાં થયાં આવ્યા છીએ અને યોગ રિસ પછી પણ ફરિયાદા છીએ.”

“અને હું તો માણે હાઈન અંકી ગાતી પડોંગો,” પંબળી બેલો. “એ” તમને મારી દખલ તો અડાવી તોડી કે છેલ્લા બાલીસ વર્ષમાં જરાપણ નિરંતે બેસા કે કંચન કિસર મેં કેવળ મહેનુર કહ્યું છે. મહેનુરનામાં જેવો એક પક્ષ

મહેશ મેં બાકી નથી રાખ્યા કે જ્યાં મેં મનોદમાની શોધ ન કરી હોય. તેણી માટેની મારી શોધ બોળ અને તપાસ કરાળા વગરની અને સતત છે. હું એક વખત તેણીને મારા મારા જીવનથી ચર્ચા કરતા હતા. મેં તેજ મુખ્ય તેણીને આજ્ઞા કરી હોત પણ હવે તો મને ચોક્કસ લાગે છે કે તો કોઈ પછુ મારા મારી વેર વિપાકા વતન નહિ થાય તો હું - શનિથી મરી પછુ નહી થઈ.”

“અને આટલો આટલો મહેનત કર્યા પછુ તમે તેણીને પતો ન મેળવી શક્યા?” કૃષ્ણદાસે પૂછ્યું.

“ના,” વંદે બધામ બોલ્યો.

“કદાચ તે મરી તો નહી ગઈ હોય?” તેણે સૂચના કરી

“કદાચ તમ પછુ હોય.” પંખબીએ બધાબુધ, “પછુ

મારા અંતરાત્મા તો શુંએ શુંએ મને વચ્ચેની રહ્યા છે કે તે હજી ચોક્કસ જીવતી છે. કદાચ કોઈ છુપા વેગમાં તેણી પાં કરતી હોય કે કામ કેડેને છુપાઈને રહી હોય પણ એ તે જીવતી રહી તો આજુબુદ્ધિને મેસી રહે એવી નથી. તે એક એવું રતન છે કે છુપાઈને છુપેલ નથી. તેણીનું મગજ સતત કામ કરી રહે છે અને તેણીની મહાશક્તિઓ ધણી જ ઉચ્ચ છે-પછુ તમણા મહેશમાં તેણીને માટે કોઈ પુણ્ય બાબત સુધી સંભળવામાં આવતું નથી?” તેણે વચ્ચે સવાલ પૂછ્યો.

“ના. તેણીના પ્રિયતમની મૃત્યુ માદ બજોની રમ કાષ્ટ પુરુષોવ ધારણ કરી તેણી તે પ્રેશ હોડીને ચર્ચા કરી. આ પછી તેણીને માટે કોઈ પછુ સંભળવામાં આવતું નથી. એ કદાચ તેણીને રાજા કે રાણી સાથે કોઈ પછુ પત્ર બધાર ગલાબો હોય તો તે પછુ છુપી સંભળવામાં આવેલો હોવા બેઠો. એ વાત તો ચોક્કસ છે કે તેણી એકલી જ સાથી ગઈ હતી. કદાચ તેણીને રતન નામે બને તેણીના નિમગ્નતામાં નોકરો હતા. તેઓએ મુદત્તીને પડીને સાથે આવવા ધણી આવજી કરી પણ અંખમાં બંધુ જાવતે તેણીએ હાથ જોડી ના પાડી. તે બને હજી અમારા રાજ્યમાં છે અને નિમગ્નતાવીથી સેવા બજાવે છે. જમણેને મુખ્ય સેનાપતિ બનાવવામાં આવ્યો છે. પણ હું તમને ખાતર વાત તો કહેવી જાણી મશે. વીર મહેશ પાલે અત્યંત શબ્દની પૂર્વ તરફનો સુધુ મિનારા ઉપરનો પ્રેશ હતીને સોનને તામે કર્યો છે. રાજા અચુરદેવાન તો મરણુ પામશે પણ તેનો વારસ નિયમિત રીતે ખંડણી મોકલવા કરે છે.”

તો પાસે તે પંખબી ઉંઘ વિચારમાં ગઈ. મહુ ગઈ. એટલામાં મુશ્કેલી મેં બધાબુધ તુ બેઠોલા માણસો વચ્ચે થતી વતનને સંભળત નહી.

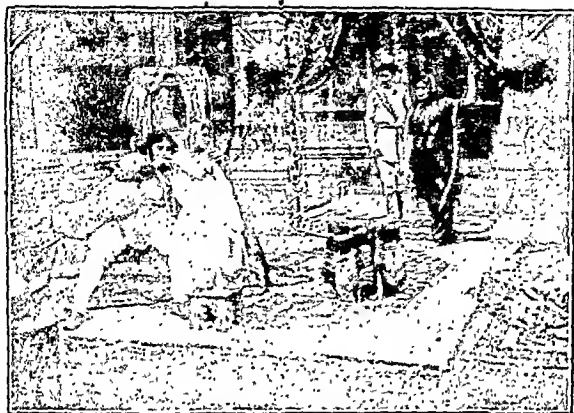
“તેની પાછળી મરી એમ તમે કહે છો?” એક

મહત્તમને તરિગિરિ: પહેલા પાસે મુશળ પેસો છે અને રૂધં અને અનુભવી છે. બાજવગ પછુ વધારે છે; બારે બીજા પાસે તો વિશ્વવિખ્યાત વિદ્યાર્થી મદ્યથું શિવાય બીજું કોઈ પાસ નથી. તે અધિક વયના છે.”

“સાહેબ હું તો બેગંધી એકે માટે કોઈપણ બધાબુધ નથી,” પહેલો બોલ્યો. “હું તો કંઈથી છે અબધાબો હું ક સિમર તરફથી આવ્યો આવું છું. આ બધી બાબત વિષય થોડી ધણી મહિતી આપી શકશે?”

“પુરીથી,” તેણે બધામ બોલ્યો. “મહેશ અનંદ મિતિનું વય આશરે ચોરસી વર્ષનું છે. તેમના મિત્રો કહે છે કે તેમનો અનુભવ ઉંઘ અને વિદ્યા છે અને તેથી તેમનામાં અગ્રણ્ય કદાપણ કારણ છે અને તેથી તેઓ અમદુરુદ્ધ પદિ માટે લાયક છે. બીજી બાજુએ મહત્તમ મુરારિમિના મિત્રો અને પ્રશંસકો કહે છે કે એકે તેમનું વય નાનું છે તો પણ તેમનામાં એવી છાંપ-માનસિક શક્તિ અને ઉચ્ચ ચારિત્ર છે કે દાક્ષિના જમાનામાં બધે એકલે હાથે પહેલો વળવા માટે તેઓને તે બધા માટે ચોખ્ખો અક્ષિત છે. મહત્તમ મેનિરમિ વય બેતાળીસ કે તેતાળીસથી બાજેલ વધારે છે; પણ તેમનું મુખ્યમગ્ન ધણું જ સુંદર તથા આકર્ષક છે અને મોટા ઉપર મુદત્તીની અંધી રેખા રેખા બધા છે. તેમને રેખાવ બેકે પુરુષ બેકે છે તો પછુ તેમને દાહી કે મુઠક ન હોવાથી તેઓ એકલી જવા લાગે છે. આકરે વીસ વર્ષ ઉપર તેમની યુવાન વયે તેઓ આ કાશી શહેરમાં આવ્યા. મોરા ધારવા પ્રમાણે પ્રથમ બે વર્ષ તેમણે દુદારમાં રહીને અભ્યાસ કર્યો હતો. અંધી આવીને પણ તેમણે અગ્રણ્ય બની રાખ્યા. તેમનું મગજ અને વિદ્યા આશ્ચર્યચકિત કરી નાળે જોવા છે. કામ પછુ બાં જોવી નથી ને તેઓ સારી રીતે બોલી ન શકતા હોય. આવો મનુષ્ય એક પ્રથમ એકાંતમાં રહ્યા તો પણ તેણે તરતજ બધાનું ધ્યાન એવું. તે વખતના વડા ધર્મચૂરને તેમની મુલાકાત લીધી. તેણે થોડી વાતચીતમાંજ બધાને ચકિત કરી નાંખ્યા. વળી કદી રીતમાત, ઉદારી સુખાસિતિ બને ઉદાર વર્તનથી દરેકનો પ્રેમ અને માન તેમણે મેળવી દીધા. તેમણે મુશળ પેસા દાન ધર્મમાં વાપરવા માંડ્યા; અને થોડા વખતમાં તો બધાના સહે-રના લોકોને તેમના સુચવાન માના કરી મુશળ. વડા ધર્મચૂરને તેમને ઉચી પદી આપવા માંડી અને ઉપર મોટા મહત્તમ બધાના તેમનું અંતર જીવન પણ સર્વોત્તમ છે. તેમની ઉત્તમ પ્રાપ્તિને જરા પણ કામ લાગે જોવા એક પછુ કદા હજી સુધી લોકમાં બહાર આવ્યો નથી. અને તેથી તમે જોશો કે તેમને

હુનકરેલી નવી દિલ્હી—૨ માસ '૬' એક દરય.

સફાઈ પીકનરની નવી દિલ્હી—૨ માસ '૬' એક દરય.

આંદ્રેડ દામ દરમીનસ

અહવાદિયાથીજ તેમનું જીવન આવું પવિત્ર અને મનવણું થયું છે અને તેથી તે દેવને પણ કદ્યેષુ તરીકે માનવા લેખાયું.

આ વખતે લોકોના દેખામાં કંઈક અલગ થયું અને તેને જોઈને કહેવાયું કે, “પરિણામ બદલે કરવા માટે મદન-વહાર આવ્યા.”

તેજ વખતે આશ્રમના ઉંચા જોડલા ઉપરનું કારખેલીને મિક મદન ઉમરામાં ઉભા રહ્યા અને બોલા મથેલા લોકો સમક્ષ પહોંચીને જાણે કે કંઈ અલગનું કે “વડા ધર્મગુરુ તરીકે મદન મનોરંજિતને પક્ષ કરવામાં આવ્યા છે.”

કાનને બંદો કરી મુકે જેના પ્રસાદીના પોશાકથી પ્રભાવે નવા ધર્મગુરુને પંચાથી લીધા અને વિચાર નિદ્રાપાથી અજેસી જેવ રામકેશીર કૃષ્ણરામ પાસેથી પરિણામ બહુવા ભાગ્યે.

મકરણ ૧૦ મું

ઉપસંહાર

જુના વખતથી જેવાં રિવાજ પ્રચલિત હોય કે નવા ધર્મની પક્ષથી થાય કે તરતજ આશ્રમમાંથી એક મોટું સરખસ દીને તેમને કાથી વિચનાપના મંડિરમાં બધ બવા. ત્યાં પ્રવેશ પી અને પછી બધા વિખરાઈ બન.

તે પ્રમાણે સરખસની બંધી તેમનાંજો થઈ રહી. વડા ધર્મને બેસવા માટે ૭ થોડા જોડેથી એક મોટી જાડી આશ્રમની કાજે તેમના રાખરામાં આવી હતી. નાના અધિકારવાળા ખ્યાબસ મદનજોથી વિદાયેલાં ધર્મગુરુ ને વખતે જહાર આવ્યા તેમની બંધ જોલાવતા લોકો તેમને નમવા લાગ્યા.

ધર્મજી નમતા બતાવતા તે જાડી ઉપર ચડ્યા અંદર ખમણી જાડી અને તાંબા મુલામાં બાળ્યા હતા અને માથા પર સોનેરી મુલાગણું છતર ધરી રાખરામાં જાવું હતું. હી બધા જોલાટ કાંત ચઈ મથા; અને તેમના બંધો ઉપરેક સંજોગવા માટે લોકો મુખ વિશાસીને તથા અખિ દીને નેહ રહ્યા.

પોતાની જગ્યા ઉપરથી ઉભા થાને નવા ધર્મગુરુને તાના બંધે હાથ ઉંચા કરીને લોકોને આદિવાદ આવ્યા. તેમને તાજ કુરતી-રીતજ સસાંત કે ધુલક ન હતો અને તેમાં પણ માંમે તે વધારે ધીમે અને ઘરસાદો હતો. તોપણ જગદો રપ્પ હોને મીઠા હતા; અને તેમણે કહેલી પ્રાર્થના હૃદયની બાજુથીજોને લમણી નાખે જેવી હતી.

આ પછી વાવવાગવા લાગ્યા-સાધુઓ મચિયાર કરવા બુખા-વો બચવા બાખ્યા-સરખસ ધીમે ધીમે ચાલવા લાગું-લોકોમાં ખુદક રમ રીસાઇ રહો.

નવા ધર્મગુરુ સખમ ઉંચાઈના હતા. તેમનું દરીર સાંધરણુ એક કરવા પાંધાનું અને તેમનો ભગવા બખો જુલો

હતો. તેમને અદેરો રવાભાવિક રીતેજ રિક્કો-આ બધા દેખાવરી બરો ઉચેરાયેશો અને પ્રતેક મનુષ્યને સુલભ જેવા થોડા અભિમાન-વાળા હતા. તેમનું ત્રાક બરા લાંબુ; હેઠ સમીતર અને કાંત મળકતા હતા. તેમના વાળ બાંધા હતા. તેમનું કપાળ બખ હતું પહેણું, ઉચું, પવિત્રતાથી અમકનું-અને પ્રતેક પ્રેક્ષકના હૃદયમાં માન અને ભાવ ઉત્પન્ન કરતું હતું. તેવીજ પ્રખર મુદિ અક્ષિત તેમની આંખોમાં પ્રાકટી હતી અને તેમના અદેર ઉપર મહત્વા-કક્ષિત રપ્પ થતી હતી.

વડા ધર્મગુરુ મનોરંજિતને આવે કારીરિક દેખાવ હતો. અવારે મોટામાં મોટી સત્તા તેમણે સંપાદન કરી હતી-મનુષ્ય દાની મહત્વાકાંક્ષાનાના ઉંચામાં ઉંચા શિખરે તેમણે પહેંચા હતી. રામજોના પછુ તે રાજ હતા અને અકર્તા રાજજોને ધર્મગુરુ પછુ તેમનામાં હાથે કરવાની સત્તા હતી; અને આવી અત્તા મળતી કાંઈક રવાભિમાન તેમનામાં આવે તો તે જોષપણ રીતે અવવાભાવિક ગણાય અર્થ અને કાચ આ વખતે તેમને તેમની પુરાવસથા વાદ બાવતી હોય કે બરે આવી સત્તા માટે તેમનું હાથ પોશર કરતું હતું, તે વખતે તેમને લાગ્યું હતું કે તેમના મને રમ આ પ્રમાણે પુરા પડશે! જાડી આત્મા પછી તેમના મુખ ઉપર ઉકારી જવાઇ-કાચ તેમની પુરાનીમાં તેમની મહત્વાકાંક્ષાને પોતાનાર કોઈ રનેલી તેમને મજેલો વિચ્ય જેવા પામે તે પહેલાં આ મોડેના ત્યાજ કરી મુદ્દા મથા હશે. તેમના માનમાં લોકો હપના પોશાકો કરી રહ્યા છે. વાદ વાજો રહ્યા છે, મોડા અધિકારીઓ તેમની અગાડી પગે ચાલી રહ્યા છે તોપણ તેમના મનમાં કાચ એમ હતો કે ને રનેલીના ઉત્કાદથી તે આ રિયતોને પહેંચવા પડ્યા છેતેની ગેરહાજરીથી બધુંજ સુનકાર છે.

તે મહાન સરખસ ધીરે ધીરે આમગ-ચાલતા પ્રાપ્ત; અને પછી એક શેરી તરફ વળ્યું કે જ્યાં એક જોડલા ઉપર રામકેશીર વેદ, કૃષ્ણાસ તથા બીજા મુલ્યેસો મેડા હતા. પંજળી વેદ પછુ આ નવા ધર્મગુરુને જોવામાં જોડલો બધી તરલીન ચઈ મથા હતો કે ધડી પર તે પોતાનું વેર, ઈચ્છા, આકાંક્ષા બધુંજ છુલી મથા.

જાડી બરાબર તે જોડલાની સામેજ હતી જોડલામાં કાંઈક અચંચા મધું જોડલામ રામકેશીરના મુખમાંથી ગાછ રહ્યું. તે મુખ પહેણું કરીને, મોડા જેવી અખો વડે, બજે કે ગડિા ચઈ જવાની તેનારીમાં હોય જેવા અને અસારવાળા તે પુ.પ તરફ બધા પ્રેક્ષા જોઈ રહ્યા.

“જેવ તે આ! તેવ આ!” પંજળી બા.પમાં તે કુષ પાડી ઉડાવે અને બજે કે જાન છુલી મથા હોય તેમ આસ રહીન રહને પાછળ રળી પડેશ.

“તે શું-કદે કે-તે શું-કદેવા મગિ છે?” આશ્રમ અને અસારાથી તે વેદ તરફ જોતી બધા અંદર અંદર પ્રજ્વા લાગ્યા.

“અર-અર-પરમેશરને ખાનુર! તેજ છે!” કૃષ્ણાસે ઉદ-

આર કદાચે, પછી ચેતના બેલવાથી કેવું બપોર પરિણમ
આવશે તેની બરા પશુ દરકાર કર્યા વગર તે બધા કહેરીઆ
તરફ દૃષ્ટિ ફાવે છેવા કરી ચેરેથી કહેવા બગેરા, "તમારા
વધા ધર્મશૂર બગતશૂર તો એક છે—તરી છે—તરી રમણી
મનોરમા તે એવી"

"શું વધા ધર્મશૂર એક જી-૭૮-૭૮-૭૮-૭૮-૭૮" આ
ચોક્કસનારી અગર સંભળનારા બધાજ એવી જાતની બોલી ઉઠવા.
પશુ કોઈ એક પશુ અગર બોલે તે પહેલાં, તે વેલ
રામચંદ્રીયર એકદમ બાનમાં આવેલ. એટલા ઉપરથી કુરુષો.
ગાંધીનાં મુઠક લેખના ટોળામાં આગળ ધર્યા અને ધર્મશૂરની
માઠી ઉપર ઘૂરી પડેલા.

અરબ રામચંદ્રીયર ઉપર દંડ પડતાજ નરા ધર્મ શૂરના
લેખાવમાં બેઠેલી આપણી નાખિકા મનોરમાએ બપોથી ચીક પાડી;
અને એકાએક મૂર્છા ખાઈને શરીરમાં ટપા પડી.

વધા ધર્મશૂર તરફ આતુ કાઢેલ એવાની કિમત કર-
નાર તરફ લેવા કોપથી દિગ્વિષ્ટ બની જોઈ રહ્યા હતા; પશુ
લેખા તે વેળે કોઈ પશુ ઘસવાન કરે તે પહેલાં તો કુરુષો.
એટલા ઉપર એટલા બીજા માણસો સુધે ધસી આવ્યા; અને
ચેતના થોભાટ તથા ભુગેથી લોકો વધારે અશરતમાં પડી ગયા
અને શું કરવું તે જાણી ન શક્યું.

બીજાજ કહેવું બધે વીજળાની અગે વાંત ફેલાઈ રહી કે
નસા ધર્મશૂર તો એક જી છે. પશુ આ દરમ્યાન, જોવા
પરખી વેલે તો ધર્મશૂરનો અગેની ચીરી નાખેલા. અંદરવું
વેલજી કાઢી કહીને દરે કહ્યું અને અંદરની બંદી બોલી લેવડો
અમલ મનોરમાની બાતી પુરેલી કરી ગયા.

પછી તો અપમાન અને અપમાની ઉપરાઈ મરેલા
લેખકના મુખમાંથી યુરુવાની બોલે ઉપરા ઉપરી નીજા રહી
ને શરીરમાં મનોરમા એવાન કિમતમાં પડી હતી તેવુંની
બાતી પુલ્લી મરવામાં આવી હતી અને એક વિકલ્પ રાક્ષસ
તરીકે રામચંદ્રીયર તેણીના તરફ એકાએક તાકી રહ્યા હતા તે
વખતે લેખકનું ટેલું એક ધ્રુવરો કરી તે શરીર તરફ ધસ્યું.

આ પછી તો ત્યાં થોભાટ, ભય અને મરણનો અમલ
રેખાવ થઈ રહ્યા. શરીરને ઉપલાની નાખી તે વેલ હથે માથે
પડેલા અને લેખકને પતની માથેથી લેવું મથુ કાઢી નાખ્યું.
આગળ આવેલા કુરુષોએ તો લેખકને નીચે પાડી મરતીને
માત્રી નાખેલા. લેખકને બધારે શરીરને ઉપલાની નાખી તરારે
જીવી મનોરમા કોઈક બાનમાં આવી. તે વચ્ચે પડી
હતી પશુ નીચે હુમલો તથા તરોવા મરેલા હતાથી તેણીના
કરીને બરા પશુ ધમક થઈ ન હતી.

તેણીના પતે પાસે ઘૂરી રહેલા માણસના ટોળાને જોઈ તેણીને
ચેતના ફાવે છે. હશે અને તરતજ લેખા કાલ
મથા. લેખાને બહેરા છેક રીકો પડી ગયા હતા-હેક થોગા
ગેવા મથ ગયા અને, બાંધેલા ભયનાં પતે ફાટી રહી

હતી. ને કહેવું તેણીને ચેતના બગેલા હાથ ઉઠ્યા કરી લેખકને
માઠીના લેખ કહેવું માથા હાથથી ચેતનાની બાતી લાંબી
અરબ છેક નજીક આવી પહોંચ્યું છે એવું લાખવાથી
કોઈક કહેવાનો પતે કર્યો.

તેણીના હોઠ હાથના દેખાવા-પણ અગર તો મળામાંજ
એક નિશાક ચિવાય કોઈ પશુ અવાજ તે ન હતી જોડી.
પછી જોડી-તેણીના ઉપર અલગ રીતે વીજળા પડી
તેમ તે એકાએક આગળ ટપા પડી અને નિશાક બધી રહી.
લેખાને તેણીને બેઠી કરી-તે મરી ગઈ હતી.

"મોજ-મળક"નાં કરવામાંથી કરે કરેલી આ
આને દોડ વળે પૂર્ણ થાય છે. વાંચકોનો તેણે સાચો આદ
બોલે છે, અને યુરુવામાંથી તેની માનણી થવા કરે છે,
નાતી મૂર્છા મેટી હોવાથી અગે યુરુવામાંથી લખવા તો
અગતા નથી. હવે પછી પશુ આ વાંતના વિદાન લેખા
મંજુલાજ એપજરાજ દેખાવે બીજી સીરિયલ આપવાનું
છે, ને કરે કરવામાં આવે તે પહેલાં રા. મ. ત. ત. ત.
રાખેલું "રાજ-નખર રહરમ" આવતા અંકથી અર
વામાં આવશે.

માત્રી અંતર સીરિયલ રોહલાવે અખી આપી રા.
હવે બપોલે ને અલગ કરી છે, તે અલગ તેમનો જોડેલો
માનીએ એટલો જોડેલો છે.

૮૪ આસન ચિત્રવાણું કોકશાસ

આ કુરુષોની અગે મુખ એક બસણ અલગ
નીચમ મનમાં જતાન વાંકોના ધલાજ મંત્ર, કુરુષો,
વસાણું, માણજી આપેલા કિ. રા. ૧૦.

અવતો કરામાંથી મેરમરીકમ, લખેલકમ, કાપક
મંત્રથી રોજ અને સાંપ વીજળી, વિષ, મોઢી
સવ પ્રેતોની સિધ્ધિ યામ રહેલું બન. મુલક અમલો સાં
બીન કરી કલેશ કિ. રા. ૧૦ મનોકાપના સિધ્ધિ કિ. રા.
૧૦-ગુરુશતી પુરાણ (મોજ) હાથરહ

મંત્રની હાથ.

અખનાર—૨૧. રીતબંધુ.

પદ્મોની કારકારિ વધતે ને વિદ્યારૂપ ઉલ્લેખ પાસે
 અને રાજ્યક્રિયા થતી હતી, તે દિવસના વર્ષો સારી પેઠે
 ભલે એ પ્રાચીન વર્ષો જોઈને બાદશાહનું રાજ્ય દો ન દો
 જોતલામાં તે બીજો કોઈ બંધ કરી બાદશાહે નામશેષ કરી
 ગઈ પરંતુ એકલા દત્તા. વળી જેવાક વિવેક બાદ તેની પશુ
 પહેલેના જેવી કોઈ સિમિત કરી દેવું. અર્થાત્ આ બાદશાહની
 અન્યથામુલક રાજ્યક્રિયા પદ્મોને લીધે આવી રીતના રાજક્રિ-
 યાના પતાવો ક્રમેશ્વર બનતા હતા.

આ બધા પદ્મો બાદશાહના શીરાક્રમ તથા પદ્મો
 નથી બાદશાહ યંત્ર ગયો છે. તેણે ધણ વર્ષ સુધી રાજ્ય કરી
 પ્રજાને પ્રેમ અને કારિ સંપાદન કરી હતી. આ બાદશાહ
 બાદે પદ્મો વધેલા ગઈએ એટલા ત્યારે જરા અસિમાની અને
 અસિમાની રજાઓના દત્તા; પરંતુ એક અવરોધિત બનાવ બન-
 વાને લીધે તેના સ્વભાવમાં ફેર પડી ગયો.

એક દિવસ બાદશાહે પોતાના એક સરદારની કાર્ય ચીનના
 બાદશાહે એક પત્ર મોકલવો અને તેનો પ્રત્યુત્તર લઈ બાવ-
 વાળું તેને કહ્યું. આ પત્રમાં એટલું જ લખ્યું હતું કે, “અમે
 દિનુરખાનના બાદશાહને પ્રાચીન વર્ષો રાજ્ય કરીએ છીએ એટ-
 લેમાં માથું બંધને છીએ કિંવા મરી બંધને છીએ અથવા તમે
 પમાશ-પોણેસો વર્ષ સુધી રાજ્ય સુંબ ઉપજો છો, તેનું
 કારણ શું છે?”

આ પત્ર લઈ તે સરદાર મજલ દર મજલ કાપેલા પોશન
 સરદાર આવી પહોંચ્યા. ત્યાં બેઠે તેણે ચીનના બાદશાહની
 મુલાકાત લીધી અને પોતાના બાવવાળું કારણ કહ્યું. ચીનના
 બાદશાહે દિનુરખાનના બાદશાહનો પત્ર વાંચી જોયો અને સરદાર-
 ને કહ્યું કે, આ પ્રશ્નો ઉત્તર આપે ચોક્કસ વખતમાં આપીશું.

બાદશાહનો આ પ્રશ્નો ઉત્તર કાઠળી સરદારને ચોક્કસ
 વખત પોશનમાં રહેવાની ફરજ પડી. એક મોટા વડાના આ-
 નીચે સરદારે મુકામ કર્યો હતો, અને ચીનના બાદશાહે તંબુએ
 વગેરે દેકે પ્રશ્નોની હાથપડે બેઠી કરી આપી.

આવી રીતે જેવાક દિવસો પસાર થઈ ગયા; પણ બાદશાહ
 તરફથી ઉત્તર મળવામાં કોઈ ચિન્તેના બાધામાં નહિ. એક દિવસે
 સરદારે દિવસે લાવી પત્રના ઉત્તર માટે બાદશાહને પૂછ્યું અને
 તેણે જવાબ આપ્યો: “આટલી બધી ઉતાવળ શી છે? ચોક્કસ
 વખત અહિં સિદ્ધાંત થશે. પછી ઉત્તર આપીશું.”

સરદારે પાછી જેવાક દિવસની રાત્રી જોઈ, પરંતુ બાદશાહ
 તરફથી કોઈ પણ ઉત્તર મળ્યા નહિ. સરદાર અને તેના સાથીઓ
 રવિદેશ પાછા ફરવાને હોવા નીચા થયા લાગ્યા આખરે કટંગોને

પુનઃ એક વખત સરદારે બાદશાહની પાસે ઉત્તરની માગણી કરી.

આને બાદશાહ ધણી ગુસ્સામાં હતો એટલે તેણે કહ્યું
 પોને કહ્યું—“હારી પાસે ધરી ધરી આ વાત કહેવામાં તમને
 બરાબર સરમ આવતી નથી? કોઈ છે તમારા નિર્લજ્જતાનું
 પ્રાપ્તિ તમને બોધવું જ પડશે. જોયો, ને વડાના આ નીચે
 તમારા પ્રમાણ છે, તે કડ સૂચના સિવાય તમને અહિંથી બચા
 મળશે નહિ.”

બાદશાહનો અવાજ સાંભળી સરદાર અને તેના સાથીઓ
 આશ્ચર્યચકિત થઈ ગયા. સરદારમાં પાછા બવાની તેમને દબે
 આશ્ચર્ય રહી નહિ. કારણ કે, તે પ્રચલિત વટાસ પૂર્વે સુવાવચારમાં
 હતું એટલે તેને સુધાશ બતાવેલ મત સામે વર્ષો ભેદજે તેમ હતું.
 અર્થાત્ મનમાં બાદશાહ તરફ નિરંકાર દર્શાવતા તેઓ પુનઃ
 વટાસ નીચે આવી દિવસો સુભરવા લાગ્યા.

વિવેક પછી વિવેક બવા લાગ્યા. દરરોજ સરદારમાં સરદાર
 અને તેના સાથીઓ ઉઠે કે, તરતજ તેમણે જીવ તથા પાપક થઈ
 બવા લાગ્યા. દેકે જીવ ને વટાસને ભેદ નિશાસ મધી ગોળા
 રેલા લાગ્યા અને બંદી સુધાશ ભવ તેની હાથ પાસે માગણી
 કરવા લાગ્યા. જેની જેની નજર તે વટાસ ઉપર જતી તે તેણે
 મજલ ઇંચવા લાગ્યા. આ પ્રમાણે બધાના આત્માનો તકાલુ
 તે પ્રશ્ને બોધવો પડ્યો. અર્થાત્ દેકેની હાથ અને કહવાની
 રૂઝ સુધાશ લાગ્યું.

લગભગ ક મહિને વટાસ સુધાશને મુકામમાં જેવું થઈ
 ગયું. તેના પાંદડાં ગળાને ખરી પડ્યાં. આત્ર સુધાશનાં રહી
 એટલે સરદારે પુનઃ રાજ પાસે ઉત્તરની માગણી કરી. બાદશાહે
 પદ્મોને જે રૂઝની તપાસ કરાવી જોઈ, કે તે સુધાશ મધુ છે કે
 નહિ. બાદશાહના મનને અથડાવે મનો થાત ત્યારે તેણે સરદારને જવાબ
 આપતાં કહ્યું—“દબે મને લેખીત ઉત્તર આપવાની જરૂર નથી.
 તમારા પત્રો બંદીની હાથથી-આત્માના તકાલુથી-એ છ મહિ-
 નાની અંદર આવું મહાન રૂઝ સુધાશ નામશેષ થઈ જાય છે,
 તે પછી ને રાજાનો પ્રજા દબેકા અસંખ્ય અને
 હુદમયી હવરાન સળી દોષ, તે પ્રજાની હાથથી તમને બાદ-
 શાહને પ્રાચીન વર્ષોમાં જીવના મુકામ પડે તેમાં નનાઈ
 જેવું શું છે?”

બાદશાહનો આ પ્રમાણે ઉત્તર સાંભળી સરદાર વિચલિત થઈ
 ગયો. સરદારની ચિન્તિને માન આપી બાદશાહે પોતાના હાથ
 શિરાક્રમ તથા ઉપર પત્ર લખી બધી મુકાસો કર્યાં, અને
 આખરે બાધાનું કે, પ્રજાને સારી રીતે જાણ આપી રાજ્ય
 કરેલા તે ધણી વર્ષો સુધી રાજ્યપોશન બોધવો.

આ પત્ર લઈ સરદારે પોશન છોડ્યું, અને જેવાક મહિ-
 નાએ બાદ તે દિનુરખાનમાં આવી પહોંચ્યા. દિનુરખાનના હાથમાં
 આ પત્ર પાડતાં તેણે વાંચી જોયો, અને પોતાના પદ્મોનું
 અવિચારીપણું કહી તે પ્રજાના કલ્યાણ તરફ વિદેશ પાઠ
 આપવા લાગ્યા. મહામા તુરતેલે “મરજ કહ્યું છે કે,

દુશ્મની હાથ મરીગયા. કમ્પ ન ગાલી ભવ;
 મરે દોર ૧” આમને, લોકો હાથ દો દબ.

ઓગષ્ટ માસથી શરૂ થઈ ચુકી છે.

આજેજ આહકં ચાએ

રહસ્યનો ભંડાર । લેદનો ખજાનો ।

બુદ્ધિચાતુર્યનું સિલાનિકેતન ।

વાર્તાના શોખીનો માટે અપૂર્વ શોખના ।

શસ્ત્રમાં શસ્ત્રી સચિત્ર વાર્તામાળા

આ વાર્તામાળાનું દરેક પુસ્તક એક એકથી અધિક રસિક, ચિત્તાર્થક પ્રસિદ્ધ થશે.

રહસ્ય-લહરી

વાર્તામાળા

પોસ્ટલ સાથે વાર્ષિક રૂ. ત્રણના લવાજમમાં
દર વર્ષે ૧૨૦૦ પૃષ્ઠની

પ્રિટ્ટિવ અર્થાત કુપી પૌલિસને લગતી નવવાચકો આલખ થશે.
દેશ વિદેશ પ્રિટ્ટિવેના વિશેષભિ, રામકું બેલક તેના સદ્દશી
નુગલર પ્રિટ્ટિવ મીઠું કિમ્મ ઉપરાંત હિંદુસ્તાન,
અંગાળા ઇન્ડિય, અમેરીકા, ફ્રાન્સ વગેરે દેશના
ખાસ પ્રિટ્ટિવો ચોર, બદમાશો, ધાપાડુઓ,
હાસિયાઓ વગેરેની રીતે દર્શાવી શકે છે
તેનો મિત્ર વાંચતાં બહાર નિહા જોઈ જશે.

બધે મહિનાને અંતરે લગભગ બસો પૃષ્ઠની એકેક
પ્રિટ્ટિવ નવલકથા પ્રસિદ્ધ થશે.

આ વાર્તામાળાનું પ્રથમ પુસ્તક રૂ. મગસાલ બદલ ૮૯કેરે
લખેલું

તૈયાર છે] મહાંતરાજનો ચેલો [તૈયાર છે

મનીઓડરથી લવાજમ મોકલનાર માટે ૨-૧૨-૦

વી. પી. થી રૂ. ત્રણ] પોસ્ટલ સાથે.

ગંધુના મંગાવનારે આક આનાની દીકરી બીડવી.

ગેનેજર, 'લુલાશુ ગાંધુ' કાર્યાલય, અમદાવાદ નં. ૩૩

નવી વધાઈ! નવી ખબર

છુટક લેનારોની સમવડને ખાતર નીચેની
કુંપન લાવનારને

મોજ-મજહનો

બીજ વર્ષનો

ખાસ દીવાળી
અંક

આર આનામાં આપવામાં આવશે પ્રાછળથી છ આના

હમારા પહેલા વર્ષના

અંક માટે

દરેક છાપાઓએ ઉંચો અભિપ્રાય

આપ્યો હતો

આ અંક તેજ અંકનો ફરી માદ આપશે

મોજ-મજહનો આહકોને આ અંક તદ્દન મફત મળશે

બીજ વર્ષના ખાસ દીવાળી અંકની

કુંપન

તા. ૪-૧૦ ૨૫

આ કુંપન લાવનારને અંક આર આનામાં મળશે

કુંપન વિવાલ છ આના

બહાર આગવાળોએ કુંપન સુધે પાંચ આનાની દીકરી બીડવી.

મારી પ્રેમ કથા:

અનિતા-૨૧ મિસ્ત્રીન.

“મારી પ્રેમકથા બહુ
હારેલાઈ છે, પાંચ વર્ષ
પહેલાં મારી” મા, બહુ
મોટી પડી. ૫૨માં પીછું
પાંચ માલુસ ન હોવાથી હું
મોટી, યુગ્મજીમાં પડ્યો.
એક દિવસ વહેને ત્યાંથી
દા. લઈ હરે જાવતા
રસ્તામાં એક બુલ વિધવા
અળા એ મારી સાથું જોઈ
દિવસોથી એથી “આપને
રોડેથી જાણ રાખવી છે”
જાણથી નાની વયમ ઉંચામાં
મોટીની સાધારણ હાલત
પાલ વિધવા લોકોને ત્યાં
રોડેથી કરવારહે એ બધી
માથે દાવ દાવ્યું. હિંદુ
જાણીને અનમાં મેં સેંકડો
જાણી આવી ‘ને’ કુખવાર્તા
દિરે બોલ્યો. ‘બાહુ, હું
‘દેખાઈ’ યુગ્મજીમાં હું’ બરો
પણ મારા જેવા ગરિબને
ત્યાં તમને શું મળશે?”
જા. વાત. અનિતાના કુવા
પાસેના એક બાંકે ઉપર
મેંદા એ યુવા વચ્ચે મતી
હતી. જા. બન્ને યુગ્મજીમાં
એકબીંદી નામ પ્રેમરાધને
બીજાનું નામ: ધનભાઈ હતું.
પ્રેમરાધ એ એક સારા કવિ
હતા. મેં ધનભાઈ પાસે
દિસતીને કસારી મુદ્રાવ
દા. પ્રેમરાધના શરીરનો.

પાંચ પાતળો, મહેરો શીકો, દસ બાંધો નિરેલે તારે
ધનભાઈ ‘કરિરે’ બહુ બહુ, વધુમાં સ્થામ, લલ બહુ
બાંધવાળા હતા.

પ્રેમરાધ એ એક સારા કવિ હતા, એ ઉપરથી જ. એના

લંડનમાં રહેવાપર

નાચનારી કુલીન બોર્ડ બાનુઓ

અનિતા અને સુનીતા

દેશમાં દિસ પહેલાં અનિતા અને સુનીતા નામની
મેં દિલી નર્તકીઓ સુપ્રસિદ્ધ રચિત નરી મેંમ
પાવસેવા સાથે લંડનના રેલ ઉપર બહેર રીતે નાચ-
વાની બહેર બપર પ્રસિદ્ધ મુદ્દા હતી અને “ઇમિન
સોશીયલ રિફોર્મ” નેવાં પને તેને અભિનંદન આપ્યું
હતું. તેમની સુનીતા બાળકો થોડા વયપર લંડનમાંના
મખાત સિદ્ધી મી. એકમ ઇપ્સીલીને મળી ‘પોતાની
શુષિમાં ઉપરથી એક યુગ્મજી તૈયાર કરવા’ કમુદ કરાવી
લીધું હતું કે નેથી તેની વધારે પ્રસિદ્ધી થાય એવું
અનુમાન કરવામાં આવ્યું છે. આ બન્ને સ્ત્રીને
યુગ્મજીના એક શ્રીમંત બોલ જાનકાન્તી પાડ્યો છે.
અનિતાનું યુગ નામ મરિયમ હોઈ સુનીતાનું માલુપિ.
દા. નામ જામીના છે. તે બન્ને બહેનોના અહીંના
સુપ્રસિદ્ધ ડા. રજબઆલી વિશ્વામની પુત્રી હોઈ બન્ને
વિવાહિત હોઈ ગઈ છે.

(તા. ૨૭-૬-૨૫ વિવિધ-વર્તન)

નેટા:—નેટાના નાનાં દીમાં ચકાવનારાઓ અમને
કાલે ગમે તે કદામાં ગાલા હોય પરંતુ નીચી નમરે
જોતાં તે બન્ને કુલીન બાળકો બહેર બહુમાં
ઉતરે એ મોઝ નથી લાગતું. મરુદ કે અમારી પોલિસી
તો બરે થી અધમતામાં રસ એકના ઉપધારની છે નહિ
કે સારમાં પણ કોડો લાખ કરવાના પદ્ધતીની.

અધિપતિ: મોજ-મંજાદુ.

દેવું બાલ સેકું નામ ‘કદમી’ રાખ્યું હતું. તે પોતાની પત્નીની
બારે વાલો કરતો તંદરે ‘મારી મહામાયા, એ નામથી કબોલેલો’
(આ દેશકે ‘માયા’ એ કદનો સમ જમ્મી રહ મરેદો ‘રિધા’
એ અર્થમાં લેતો) એ એના મોટા પુત્રને મોલવતો તંદરે ‘દયુ’

વિવાહીની મહેરો કરવાના યદ્દ કરે. એવે અત્યાર સુધીમાં બધું
પ્રેમથીના લખ્યાં હતાં. તે ગીતમાં તેણે બન્ને પ્રિયાને-હાવ
રમણીને બહેર રીતે, બન્ને અલંકારથી, વિશેષણથી અભેદી
હતી. પ્રત્યેક કવિત માં પ્રત્યેક પ્રિયા તેની પ્રેમ નિરાશા કરવામાં
અન મતની હોય એમ એવું બહુ હાલ વારે વારે પોકારી
હતું. હેમ એમ-એની સીવાઈ મથેલી બાતી એના રસપદ બધાઈ

આવડું હતું. બન્ને હાલ-
દેલીની કાનમાં અનજ
પ્રતિમા કરી તેણે પોતાના
હારમાં પધરાવતાં પધરાવતાં
હાલને નડું. હાઈબીઅર
જ. બનાવી મધુ હતું.
પ્રત્યેક પ્રિયાને આમલમાંની
ધમડી આપવાના કાવો
મખાઈ મરેદો ઉપર તરવરતા
હોય એમ કહ્યું જોતાં
અમલ બધુંએ તેમ હતું.

પ્રેમરાધથી ઉતારા
ધનભાઈ હતા. ધનભાઈ
જન્મ પરીકાઈના પ્રેમમાંમાં
પરમા નેહાતા ‘ધન’ એજ
એવું કુલ દિવત હતું.
કહેવાય છે કે એક સાધારણ
રસપાન છોડી સાથે એવું
વિચિત્ર નહીં મુદ્દું, પણ
તેમાં તેને જીસી સાતસો
રચિત બાંધવાં પડે તેમ
હતા એટલે તે વિચિત્રાળ
તોડી બીજા એક કન્યા કે
ને ચીકમતા લાલ્યા નેવી
રાખ, મોટા ઉપર ચીતળ-
તાના યોગાવળ, દેલીની
રમણી એક આંખ મુખાવેલી
હતી રચિત એક હાલત.
સાથે લાગે આવી એટલે
તરત જ તેણે તેને રસી-
કાર કર્યો. આ સ્ત્રી
ઉપર તેનો બધો જ
પ્રેમ હતો. બન્ને તેણે

એ નામથી બોલાવતો, કોઈસને પાલલી એ નામથી. હરેડાં બોલાવતો. અને ઉવટે પોતાનું નામ બાલી 'દેહકાળ' નામ રાખ્યું હતું.

આ બંને પ્રિયતમી બાદથી જોગમ બંધ છે. હવે આપણે પ્રેમાત્મની પ્રેમકથા સમજાવે.

"કાંઈ હરકત નહીં." તે બાલ વિધવા બોલી. "તમે એ કાંઈ આપશો અને હું શાખી માની જઈશ રહીશ."

"મને તેની દયા આવી. ખાવુંપીવા સાથે મસતીક સાત રૂપિયાનો ખજાર આપવાનું નહીં કહ્યું. તે બીજા દિવસથી વખતબદ રસોઇ કરવા આવી. બંને વખત, વખતબદ રસોઇ કરી ખીરસી, યુગે યોગકરી કરી તે સાલી હતી. તે ક્યા હતી તેની મને ખજાર ન હતો. કારણ કે તે તેનું દેહાણું આપવાને મનથી મુંઝાતી હતી. મેં પણ તેની આ મુંઝવણ જોઈ વધારે મેહકરી કરી નહીં. એ કામ જિવાય કેમની સાથે બોલતી નહીં, મંદાલામાં મારી મા મરી મઈ છતાં તેણે જોડી કોડી નહીં. તેના આ વર્તનથી મારા મનમાં તેણે માટે માન ઉત્પન્ન થયું. જેમ જેમ દિવસો જતા ગયા તેમ માન, પ્રેમના રૂપમાં ફેરવાયું. તેને માટે મારા હૃદયમાં પ્રેમાકુર કુટયા. દિવસો દિવસ પ્રેમ વધવા શરૂ થયું. એક દિવસ તે બાળ, બનાવકદ, મિતી, આ શબ્દો છપરે નાખી તેની પાસે પ્રેમની માગણી કરવી અને ભે એ હા પાડે તે તરતજ તેની કાચી પુનર્જિવાદ કરેલા એવા નિષ્કર કરી. એક વખત એણે મારી પાસે સો રૂપિયાના આમાં. આ વખતે મારા ખીજામાં એક કોડી પણ ન હતો છતાં દર મંદિને દર રૂપિયા બાળ આપવાનું નહીં કરી મારવાડી પાસેથી રૂપિયા લઈ મેં તેને આપ્યા એ ક્યાના રૂપિયા હું. બનાવકદ કુપી ભડું હતું.

"એક દિવસ તે દરરોજના વખતે આવી, પણ તે બીજી વારયર મુજબી હતી. બારથી તેના મુખ ઉપર અપૂર્વ સૌન્દર્યની છટા છસાઈ રહી હતી. મેં તેને તેના કામનું કારણ અનેક કારણો પછી બાળવા દમગ્યું. પણ તેણે મને રાડ ના દીધી. ઉવટે હું 'પ્રેમ થેણે યજ્ઞ મારી ધણા દિવસની ધારણા તેની પાસે પ્રગટ કરી. તે લગ્નજી નકારાઈ. તેની તે બાવરી મુખ મુદા ભેડ હતું વધારે પ્રેમ થેણે બન્યો, તે તેને હાથ પકડ્યો. પણ મરી જોરડી બહાર તજી પોલીસ તે એક નાટક કંપનીના માલુમને ઉમેશા ભેગા. મરું મુખ રવન હવામાં ઉડ્યું, મેં ગરજાથી એમને પૂછ્યું,

"કોને પૂછો છો?"

પોલીસ અને નાટક કંપનીના માલુમને બંને એ બાલ વિધવા દરવાજા આડી છુપાઈ મઝ. હું પાછો જોરથી તાડી બોલ્યો. "કોને પૂછો છો?"

પોલીસને એક માલુમ હતો હસતાં બોલ્યો. "તમનેજ."

"તમને મા'રું કામ છે."

"તમારા ધરની ઝડતી થેતી છે."

"હું મારા ધરની ઝડતી? કા માટે?"

"તમારા ધરમાં એક ચોર છુપ્યો છે."

"મારા ધરમાં ચોર? હું તમે મારી જલકરી કરો

"મહેરવાન મસ્તો ન કરો, સાચેજ જાપનાધરમાં ચોર

"પણ મારા ધરમાં ચોર હોય કેમ? બંને બંધો

હું અને મારી પ્રિન્સેસ રસોબળ."

"તમારી તે રસોબળને બરા બહાર બોલાવો."

હવે હું મારા મારા રવરધમાં જાગ્યો. કોઈથી બાક

રા નેવા રોળા કરી મોઢ્યા, "હટ: હટ: એ વાતુ મનેજ

દિંડુ બાલ વિધવાના દુર્ગમવચનો તમે હાલો થેવાં માથો

પણ જાનમાં રાખવો કે જાનનીના નાથ દરીયા. જાલનો

જલતપાથી નાથ નથી મથો." એકાદ નાટકમાં મુખ્ય

કામ કરનાર પણ આરા સુસ્તથી નહીં મોહનો, હોમ.

મારી વાત અંજળા પોલીસની સાથે આપેલો

ખામચ દમવા સાચો. ને બંધમાં બોલ્યો:

"શાખા! આવા ગુરુકાથી અજાણે ભેલો છો જેવી

મને ખજાર હોત તો મારી નાટક કંપનીમાં." સ્ત્રીમ જોરે

બેઠમાં મુખ નામકનું કામ આપેલું, સૌપત. આપ

જોજીવર મવા તેમજ મવા છો, એને બહાર બોલ્યો

તમારી ખાતી રાખી આપું."

આમ અમારી માલિકતા આલોડી હતી ત્યાં તો

ધરમાં બંધ મારી પ્રિયતમને પાડી બહાર આવી. તે

ધરબદ દેખતી હતી.

"જાજી તે ચોર, હવાબદ સાહેબ. આ મારી

પંદેશ રસોઈ હતો. કોઈક દેખાવમાં બરા ખુશ્કરત

મેં તેને સી ખામો. જાણો 'પણ નેવું' ખડું તેમજ એ

એ કહેવત પ્રમાણે મારી નાટક કંપનીમાંથી મોઢાં લઈતો,

રોડ, રકમ મળી લગભગ મંચેસો રૂપિયાને માથ એણે

જેના એક બીજા કાચીદારે તદ્દમની કરી. જતાં જતાં મારી

કંપનીના બેઠમાં પુન રવાની પણ કોઈક કરી. રાખીય

બધામ હોત છે, પણ હુલકાં જને દાખીયા વધાર

મારે મારા નાટકો કાજવાનું બંધ રાખવું પડ્યું ને જોરે

આખી કંપની કાણી પડી-લાંબી થઈ સંધ મઝ."

"હું આ-વાળે કાજી તાજ બેસી મથો."

રૂંડ માં ફોટો લેવાનો મુખ્ય હેતુ

અરવી અને જસતા દમારે પાસેથી મથાને.

નામોથી બંધો. સેવનવિજા અનુચાર ફોટો ન પડે તો પેશા

દેણ. એ કસત છે. આનાથી આપ બનવર રહકા રહી

મુખ અને મુદર મહેલ ઉમારત સીન સ્ત્રીની બાજ

વમેરની છબી એક સેકંડમાં કાઢી સાધકની પાડી કહો છો

રહીક લેવાની પણ બદર પાતી નથી કહો જલતો નાથ

નાપરવાની રીતી કેમરા સાથે કુદર મોહવામાં આવે છે

કસત કેમેરાની રૂ. ૩૮. ખમ નાથ બધો—

રીતરામ લખપતિરાય એન્ડ ના. અલ્લીપદ સીટી

હિતવચન.

અખનાર-સા. A. M. Vashi.

૧. મોટામ મેળવવા હમ્દનારે ધીરજવાન થવું જોઈએ.
૨. અમારે દુઃખ, દિવસા-રોટી, પાત્રોથી અલેખ કરે છે, ત્યારે અમરતા પ્રેમ ભળીયા તથા વાંદાંથી છટકી જાય છે.
૩. સ્ત્રી, પુત્ર, મિત્ર અને મધુ, જ્યાં પૂરું જન્મવું દેહલું લેવા મળ્યાં છે, તેમાં તે દેહલું જાત રસે પડે (મરી જાય) તેમાં શોક શાસ્ત્રી ?
૪. આજા અને ઇન્દ્રા જેઠા સર્વ પ્રારના કોષ તથા પાપોળ અને કુખલું મળી રહ્યાં. (પણ, દરેકને હમ્દના આશા હોય છે.)
૫. આપણે આપણા દેશે ઉપર નજર ન કરતાં પારકાનાં તેવા રોષ ટોપ, તો તુરત નિંદ્યા મંડીએ છીએ એ તદ્દન ગુમાઈ રહેવાય.

૬. દુઃખને વખતે અભારાજ ન જતાં વધારે દુઃખી લોકોએ બે ધીરજ શાખી હોય તે સહિયરી-સંભારવી. અને મુખના વખતે કુશાલ જતાં પહેલાં સુખી છતાં કુખી થઈ જાવે રમર-જુમાં ભાવશા.

૭. ભોળા પ્રશન્તા નથી, તેજ માણસ કુખી છે.
૮. જે માણસ જુહુજ અંતરેથી અને અપ્રશન્ન છે, તેનામાં છતાં અને શોક એ બે મદા ફુટીએ પ્રવેશ કરે છે.
૯. જાત નિંદ્યા, ઉદારતા અને ન્યાય એ સંદૃષ્ટિનાં લક્ષણ છે.

૧૦. જ્યાં-મુખી મનની જિજ્ઞાસા ઠેગણે કરી નથી, અને જ્યાં મુખી આજા અને ઇન્દ્રાને પાર આગ્યો નથી, ત્યાં સુખી આકાશમાં રહેલું જાદુ દાનિશકર છે.

૧૧. અમારે નકારા માનવી નકારાપણું જવાને, ત્યારે સારા માનવીએ સારાપણું જતાવવું જોઈએ.

૧૨. સુખની શાશ્વતી એ હારિષ્યની કુખ તથા સકલની નેષા પોષારે છે, એમ ધરવું. અને તેથી ઉત્કૃષ્ટ કુખના દિવસો દેખી નિઃશ્ચય ન થવું. કા જોડે તે આપણી રાહ ભોતો સુખ સમયની આશી કરી આપનારી ભરિષ્ય વાણી છે.

૧૩. સુખવેશ પૈશા પાછા મળ્યા શકે છે, હિંદુ સુખવેશ વખતે મૂરતે મળ્યા શકતા નથી.

સુજરાતના સુખદા સેવકનાં પુસ્તકોના લેાટમાંથી ફક્ત રૂપિયા સાતનાં ખનપસંદ પુસ્તક ખરીદનારને

મોજ મજલ

ખાર મહિના સુધા મંદિત

આપવામાં આવશે

પુસ્તકોનાં નામ

વેનનંત વર્મના ઇતિહાસ (સચિત્ર)	કિ	શ	૩-૦-૦
આકાશની આત્મકથા	"	"	૧-૮-૦
શિવજીની રસોડી	"	"	૧-૮-૦
દેવદાસ	"	"	૧-૮-૦
સુવર્ણ રાત્રી ૨૬૩૫	"	"	૧-૪-૦
મોજ મજલનો ૧૯૮૧ ની સાલનો દીવાળી અંક	"	"	૦-૧૨-૦

બોજનો કાગળ

(સા. દિવાળી કૃત પ્રખ્યાત નાટક)	"	"	૦-૮-૦
શિવજી વિશ્વ (")	"	"	૦-૮-૦
શિવજી (નકલ સુખ છે)	"	"	૦-૦-૦

૧૩-૮-૦

કુલે સાડા તેર રૂપિયાનાં પુસ્તકોમાંથી

૭ રૂપિયાનાં લેનારને ખાર મંદિત

૬ " " દસ મંદિત

૫ " " બે દ

૪ " " ૭

૩ " " ચાર

૨ " " એ

૧ " " એક

મોજ-મજલ મંદિત મોકલવામાં આવશે

આ મંદિતનાં બાક દીવાળી સુધીમાં પુસ્તક લેનારને

આપવામાં આવશે. પછી નહિ.

દરેક પુસ્તકનો પારદેશ વી. પી. ખર્ચ લેનારને શીર છે.

કાંઈ પણ પુસ્તક ખાસાય ચરે આપવાને બંધાતા નથી,

આટલે વહેંચે તે પહેલાં, આ મંદિતનાં બાક મેળવનારને

જોડતું પુસ્તક મળેશે નહિ.

મોજ-મજલ કાર્યાલય

ગીરગામ-પ્રજાદ બી.વી. સુખદ ૪

તેયાર છે !   તેયાર છે !

રા. હરિહર (દિવાના) કૃત નવીન નાટક

સૌન્દર્ય વિજય

ભાષણ તથા ગાયન સાથે.

માન શાખા અને રજામાં આ નાટક અદિતીય છે. દિવસરૂપ ભવત
માણ અને અંતરના તારને નંચાવી દે એવાં ગાયનોથી ભરપૂર.
મોજ-મજલનાં વૈચકોને દિવાનાની કસાયેલી કલમનો
પરિચય થઈ શકે છે.
આ નાટક જીવન મોહિની—દરેજહાનના પ્રેમ પ્રજ્ઞા તથા
કલિદાસને અનુક્રમી શબ્દાતના આ મસ્ત કવિને રમ્ય છે.
મુદ્દય માત્ર આઠ આના. બહાર ગામના પ્રાકૃતોએ
નવ આનાની પોષ્ટ દીકરી મોકલવી.

મોજ-મજલ કાર્યાલય.

ગિરગામ અર્થે રહુમે—સુબાઇ ૪.

વિશ્વાસુ કેમરાઓ

ક્યાંથી

ખરીદશે ?

કોન્ટોનેન્ટલ ફોટો સ્ટોર્સમાંથી

ન્યાં

જર્મન બનાવટના મજાશુત અને ટકાઉ

કેમરાઓ તથા ફોટોગ્રાફીન લગતો

સર્વ સામાન પુરતા જથ્થામાં

મળી શકે છે ?

એ સવાય

ઝાઈસના દુરબીનો મળી શકશે.

૮૦-૨૫૩, હોર્નબી રોડ, કોલ્ડ-સુબાઇ.

“આમફા ફોટો હાઉસ”

કુપી પાલીસ

વાર્ષિક ભવાંચ-૨. ૩) વી. પી. તાલે ૨. ૩-૪-૦

હિંદ બહાર ૨. ૫

મોજા—મોજમજલ કાર્યાલય, અટાઉ બીરડી, ગીરગામ સુબાઇ ૪.

બાલતો કાગળ.

ભાષણ તથા ગાયન સાથે સંપૂર્ણ નાટક.

(મો. હરિહર દિવાના)

મુદ્દય આઠ આના.

આહારમામવાળાઓએ ૮ આનાની દીકરી બીડવી.

૧૪-૫-૪૬ કાર્યાલય, ગીરગામ અર્થે રહુમે, અટાઉ બીરડી-સુબાઇ ૪.

સર્વ જાતનાં સાઈકલો

તથા છુટક સામાન મળવાનું ૪૫ વરસનું જીવન

અને ભરોસાદાર ઠેકાણું

થાણાવાલા એન્ડ કું.

(સ્થાપનાં ૧૮૮૦)

૪૩૧-૪૩૬, કાલિદાસની રોડ, સુબાઇ.

(૧૮૭૪ મંભાવવાથી મહન મોકલવવામાં આવશે)

સચિત્ર સ્તવન સમરસોડી.

શ્રી સરળ ભગવદ્ ગીતા

લેખક—કાગળ કાલીદાસ બેરડી તમાકુવાળાનાં માળે

૮૪-૮૨ કાંઠાવાડી સુબાઇ.

આવૃત્તિ ૪ થી કિં. આઠ આના.

પ્રાતઃસ્મરણીય દેવોના દર્શન સાથે સ્તવન કરાવતી

ગીતા પહેલ વહેલી જ ને સરળ તથા ચિત્રવાળી હોવાથી

મનુ ઉપયોગી થઈ પડી છે અને તેની પાંચ હજાર નકલો

મલા આવી છે. આવતી દીવાળી ઉપર દસ હજાર નકલ બહાર પાડે.

સચિત્ર સ્તવન સમરસોડી

શ્રી સરળ ભગવદ્ ગીતા પદ્

કિ. આઠ આનાં માધવનામમાં જુકસેબર પાસેથી મળશે.

વશીકરણ યંત્ર આ અમલકારીયન દ્વારા માધી બેની તરફ

બેલવશો તે તમારું કમળનુસાર કાપ કરશે.

આ “ યંત્ર ” મનોકામના છુક મંભાવનારને કુકટ મલે છે કિ. રૂ. ૧૫.

પ્રાચીન હિંદુ મંત્ર ૪૪ ૫૨૦ કિ. રૂ. ૨૦. સચિત્ર ૧૪ વિલા રૂ. ૧૫.

પત્રો—સંજ્ઞાસી છુક દીપા, નં. ૧૪ પોષ્ટ-દહન (અટલી)

વેચવાનાં છે—સેન્ડન હેન્ડ આઈલ અને સ્ટીમ એનજીન,

બોઈલર્સ, ૧૫૦ પ્રેશર્સ, ૩૫૦, ૫૫૦ હન વગેરે.

C/O મોલ-૨, ૫૪

સીનેમાના સમાચાર

અખબાર:—રા. ચિત્રપટ્ટ.

નવી ફિલ્મ—

પ્રેમનંદિરાસા.

કેદિનર કોનું સામાજિક યોગદાન લેખક:—શ્રી. પેસી કરાણી
વસ્તુ—રાવનદાસ મણિલાલ આરતીવાને પુત્ર મોહન
મેટલેનો આરંભાત નતા ધન્ય થાય છે. નજીમાં લક્ષ્મી
રક્ષિણી નામની વિધવા તથા તેની પુત્રી ઇન્દિરા તેની સરવાર
કરે છે. ઇન્દિરા-મોહનનો પ્રેમ સંબંધ બધાર છે. રાવનદાસ
પોતાના પુત્રને પોતાના સાથીદારની પુત્રી 'મંજુલા' સાથે પરણ-
વવું હશે છે. ખરો પ્રેમી ઇન્દિરાના પ્રેમને વચ્ચે મંજુલા
સાથેના બંધની ના પાડે છે, પિતા યુક્તે યથા પોતાના અવિગળને
વચ્ચે રાખી પુત્રને કહાડી મૂકે છે. 'મંજુલા'ના સ્વિકૃતિ પ્રપંચ
કરી મોહન ઉપર ઇન્દિરાને ઝેર આપવાનું તહેમત મૂકે છે.
કેદારની પુત્રી સરોજા ને રક્ષાને માટે છે. તે તેની ભેગમણ
જોઈ લીધે છે, અને કેદાર તથા રક્ષિકાના મનાદાવા ઉદ્યાના પાસે
મોહનને ખૂન કરાવવા આરોપમાંથી બચાવી લે છે.

આશ પેસી કરાણીના આ ખીન્ને પ્રયત્ન છે. રેચના દુરમનમાં
તેઓ કાંઈક નામના કરી રવા હતા, અને આજ રખાતી હતી
કે, આ ફિલ્મ પણ જારી નીકળશે; પરંતુ વસ્તુને તેને હિન્દુ
સંસ્કારમાં ઘટાવવા બદલ તેમણે બજરી છક્કા ખાધી છે. કારણ
કે આ ફિલ્મની મુજ વસ્તુ અંગ્રેજીમાં છે. અંગ્રેજ ઉપરથી મી.
કમ્પાર્ટમેન્ટ "કોરબી દુનિયાને" નાટક લખ્યું તેઓ કીન્ને અવતાર
સુધી લેતાં છે "કેસરી" માં કથા અને આ ચોથો અવતાર
પ્રેમ-મિત્રતાના સ્વરૂપમાં મી. કરાણીએ કર્યું છે. વસ્તુના ઇતિહાસ
આવે, દોવાથી મૂળની ખૂબી નષ્ટ થાય એ સ્વાભાવિક છે.
આમણા મત મુજબ મી. કરાણીએ હિન્દુ સંસ્કારને સ્પર્શવા
કર્તા એ વસ્તુ પાસેથી સમાજને લાજ કરી દેતા, તે કહેવ વધારે યોગ્ય
નથી. કારણકે હિન્દુ સમાજ નાટક અને ફિલ્મમાં બતાવવામાં આવે
કે, તેથી આમજ વધારી નથી. રેચના દુરમનમાં ને કથાનિધન
એવામાં આવવું હતું, તે આખા નથી. અંગ્રેજ આજ રાખીએ
છોડે છે, મી. કરાણી આથી નિરાસ નહિ થતા પાસેથી કુલ ના
ખૂબી નાટકને છોડી કાઢ નવિન રિયાત પ્રવલ્લ કરશે, તે
અન્યથા નામ કહાડશે.

સંત જનાબાબ—હિન્દુધર્મના ફિલ્મ કોનું ધાર્મિક ચિત્રપટ્ટ.
અર્ચાતત્ત્વ અંદરના મોરબાબનું નામ યેર વેર જવાય છે.
તેમ મહારાષ્ટ્રમાં જન્મ્યાનાં નામ આ બાબ વધુને કંઈક છે.

વિરવાઈ અને નરસિંહ મહેતા પર આપી પદ્મા કંઠેરો અને
ભગવાનની સંકલ્પ-મુજબ આ ફિલ્મ હિન્દુસ્તાનનાં જોડા દાખ-
ખાં પિકચરો પ્રમાણે છે. નવીનતા કંઈ નથી. જન આમજ વધે
છે, તારે બૂલી પ્રાણી કંપનીએ પોતાનું બૂનું નાકું પકડી
રાખ્યું છે! જન સમાજ મચરો પડવાન મને છે, એવું જોડ
જોડન દુષ્ટ આપવાથી આમજ ઉત્પન્ન થાય, એ મુત તેના
જાલોનાં ખાનમાં આ ફિલ્મ પડી આવ્યું હતું.
નવી ખમરો—

કેદિનર—મી. દલેની કબેલી "બાલ વિધવા"ની કસ-
આત બાળીતા કોટામણી મી. ભેલી તથા કુલીન કાન્તા અને
કળા નામની મુખ્ય કેરકટરનું કામ કરી પ્રખ્યાત થયેલા મી.
મહેરામજાના કમરકટરપણા નીચે નવા રુડીયામાં યથા મળ
છે. સંભળવા પ્રમાણે મી. દલેને આ સામાજિક વસ્તુમાં સંકલ-
રની ખૂબી દર્શાવા પ્રયત્ન કર્યું છે. બે બેનેમાંથી મોટીને
ઉત્તમ કરકર પ્રાપ્ત થતાં કેવું સ્વિત્ત જીવન ગાળી ખીન્ને
દર્શાવે રૂપ યથા પડે છે, તે જતાનું છે, બ્યારે નાની બેનેનું
કસરકારને લીધે જીવનનું કેવું પરિવર્તન થાય છે, તે દર્શાવ્યું
છે એકંદર વસ્તુ સામાજિક અને મોલમલ દેવણું સંભળાય છે.

મિસ પ્રેમોદિની વેલીનકર-કેદિનરની આ નવીન ડગવાયેલી
નટીને "બાલ વિધવા"માં નાની બેને મંગળાનું કામ આપવામાં
આવ્યું છે, બ્યારે મોટી બેનેનું કામ મિસ ભચના કરનાર છે.
તે ઉપરાંત એ નવા રુડીયાના કામમાં પણ મુજબની મળવું
બહુનું માલુસ રાકવામાં આવ્યું છે, જેમ આમણા ભમતા બેર
ખબર આપી છે એવું તે જોડકાં થઈ બચાવીયું.

કુટુંબ—મી. મહેતા ચોડી આજારેય લઇ પાછા કામ ઉપર
કાન્ત મળ જમા છે, બ્યારે મિસ ગુલામ હજી હજારે કરી આતી
નથી. કળા ચેર ઇરીરીજમમાં જવાથી મી. કાન્ત ભાઈ રાકા
મી. સગાની બાપ કામમાં પુરતી કસપથી તૈયાર કરી રવા છે.

કેદારી—કળા ચેર પાસ યથા મળ છે અને મળ કાલથી
ઇરીરીજમમાં રૂ રૂ મળ છે, બ્યારે જાંતી સિમંતનીની તૈયારીમાં
લાગી રહી છે.

મહારાષ્ટ્ર—મામા બગર તા. ૧૭ થી મેનેસ્ટીકમાં રૂ
યશે. તે પહેલાં તેનું પોરકર આખી સુગાઈ નમરિયું ખાન
બેચી રહ્યું.

શ્રી રામદા—દરીયાનું સુકુત સંભાળી લીધું છે, અને મી.
વેદારકરની કબેલી "બાલવ-પરતલની"ની કસ્યાન કરી
લીધી છે.

છાંદક—ધી પ્રાગોવર કેરો 'થેજનું પહેલું' ડીરડીવ
પિકચર મળ કાલથી મેનેસ્ટીકમાં રૂ યથા મળ છે. તેની ડુકી
વાર્તા મળ કાલના 'કુચી પોલીસ'માં આપવામાં આવી છે, ને
તરફ નામકર્યું અને લક્ષ બેચીએ છીડે.

સુકાદારે અરુપ—ઉત્તમ અને બજ સેડિંગ, કુદરતી
ચલોદન સીનરી અને કથાનિધન નટ-નટીએથી તૈયાર થયેલી
આ ફિલ્મ બેચીમાં મળ કાલથી રૂ યથા છે. આ અરુપ પ્રમ-
કથા બગદરના ચેરને પાદ કરાવે એવી છે.

ચર્ચા પત્ર..

Wanted સિરિયાઉરસી Wanted

ચોજ મળેલના તંત્રી-મંત્રી અને જત્રી જોત્ર:-

તમે પંન વિશ્વકુલ હમરકા મારતર છે. મહારા સાહેબ ! મેં જાણી જાણી, તદન સિરિયાઉરસી, જોડમ કારેખમ થઈને લખેલી નોકરીની આજુક કમડિ ખુને ખટોલે દેજરી દુષ-લેખની માફક છાપી મારી વિશ્વકુલ આઈની સુક કરી નાખી જેથી મારે કોઈ ધરાકજ ન જાણે: તેથી આજ જોડમ છોઈ પડીને કોઈક કે યાદ રાખે એ ચોજ મળેલના જોડીટર, કું આ મારી સારી સંઝીસ લીટીની નોકરીથી તમને સાધ જનાવું કે જે હવે મારું ધરાક ન જાણું તો હું તમને તમારી જાહેર ખજારની એક પડખી આપસો નથી જોટરી મારી આજુ મજેલી જરછોના નહીં તરીકે આજ જાહેર ખજાર તદન મારત, ગિલકુલ યુવાજખમ, સાવ અજાને આજરે, સારા ભરતીને હીસાએ અને જોખમે રાખ ભરોસે છાપી મારને તો કોઈ દિવસ રાખ ભરોસે મીઠ જાવજા. મું તમે એજ કહેવા માંગો કે મેં જોટરી જોટલી જગાજોની મારી બાપડી સાખીત કરી તેમાંની કોઈ જગ્યા ખાલી નથી ? ખાલી હતી નહીં ? કે ખાલી પડ્યાની નથી ? જવા : દેજો-બધ તીથી ઠોતો જોસીથી તુઠી વગે. મારા મોલી એ કખરેકટરિને-એ મેનેજરીને-એ જોકટરિને, એ તંત્રી કાઝા કમક સીરિયા આપ-વખીજ કાઝાંથી હોતે, જાજર આવ કરતાં. આપજા બે રૂપીયા જોજા; પછી છે કાંઈ કે હા, જોટરી કમુકત પહેલેથી જાપી દઉક કે આજ દિવસ મુધી જાહેર નામે આપજે એક પલ સિનાપો કમુક નથી જોટલે મચનજાઈના કુવાના ચોઈ પાણીને નામે જાણી પાણીની લીટીને રોસો પેદા કરવાને તમારાં ખરેજાજને જરરારકે દહ તપી. પરંતુ ખાનગીખાનગીખેલમાં-તમારા કાનખાં (મેમે) દેહ આ વત કમલ જાહર ન જાવ નહીં તો વળા ને કંઈ થોડું કાણું મલેજ છે પણ બધે થઈ દુઝાળમાં અધિક માફ નથી અને મારે મામ કોડી બાળી જવું પડ્યું.) સમજાવને મારા સાહેબ. તમારા મનમાં રાખજો કે હાલક હીકરે ખાપ રહેવાજ-નારા- સીનાપો રાઉટરને નામે મારા બે તલ સીનાપો બહાર પડી ચૂક્યા છે, અને મારા પલ રહેવાયા છે. એ મારું જાટલું કામ કરી આપસો તો આ સિતપરેશર શમદુનેશર કમનાં આપડાં, બાપડાં, છોઈરાં, ડોઈરાં કુવાની સરસ્વતી બનસે.

નોકરીને ઉમેદવાર
સી. ઇ. રાખાં.

"મિસ જોમીલીની અભિનયકળા—"

ચોજ-મળેલના અધિપતિ જોમ,

સીનેમા જગનમાં કોઈ જોહર આવરી ત્યારની વાત ત્યારે પણ હાલમાં પોતાની અભિનયકળાથી જાનજ વધી જોમીલીને અભિનયન થો-છે. જોર વહની યુગાખ પોતાના મનમોહક મેરોપો બસે "અમુક વર્ષ" ને આકર્ષી હોય, મીઠા કાનમાં સુવાના કે ચકાસ પોતાના પ્રખ્યાત નામથી ટીટ જોરીકમાં દરેકો દલવી-હોય તેમ થોસ કુવેલામાં પણ હજુ આપજે છે પણ હર જગુએ રાજ રમણીના યુગવાન વસો અને મોલીના અજા-રોનો આજર છોડી સદા વસેમાં સારી જીમિમ લખતી, મારે કટર પણ ન શી મલે તેવું કુરતી અભિનય કરી ખતારી છુટથી કમ કરતી હોય તો આજરે કટર મીઠ જોમીલી છે, જે ક હજુ તેને ધણી જાણવું છે અને ઇંગ્લીસ સીનેમાની એક્ટ્રેસોના અજાસ કરશે તો આજળ ઉપર ભરીખમાં સારી નામના મેજવરી, એક સીન ખજાસ થશે હોય અને કેમરા બમારે (fixed) બધ થશે હોય ત્યારે સારી સારી એક્ટ્રેસો કેમરા કે ખવરેકટર સામે દસી જાય છે તે જગ્યાએ મીઠ જોમીલી પોતાના યુખ ઉપરનો કાવ નથી બદલાવા દેતી એ પોતાના કાનમાં કેટલી તલ્લીન છે એ ખતારી આપે છે.

લી. "ચંદ્રકુમાર."

ચેતતા રહેજો !

તમારી સાથે ફરતા-તમારા કુર્કુવમાં જતાં આવતા-અમ કપર લીસથી સારીના ફેશનેજલ ડ્રેસ સજેને ફરતા પણ કાળજની અંદર કાળાંથી ભરેલા

શરીક બદલાંશ

કેવા હોય છે તેવું આખેહુબ દરથ
સૌરાષ્ટ્ર કાનેમેટોગ્રાફ કું.

હું આ સિત આખેહુબ રજુ કરે છે
ઈશકનો ઉમેદવાર
હું સાથે સાથે ફારસ પણ છે

કોહીનુર સીનેમા

કાલખાંદેલી, જોરવડી થીયેટર
શરૂએ કાલ ૫-૭-૨૫-૨૬ વાગે

મોજ-મજહેના દિવાળીના ખાસ અંકની

ધર્મધોકાર તૈયારી ચાલી રહી છે

મનમોહ-ચિત્રો-વિદ્યાનોના આકર્ષક શ્રેણી અને
અકમા કુપન છે તે સાચવી સખતો ખાણથી રાખો

ખોથી ખોચોખોચ ભરપૂર, માટે
પણ મળશે કે નહિ તે સવાલ

જા પત્ર તરીકે વપરાયે છે. વિશેષ કુવલ, ગીરગામ ખડા
તેજ રહેણી પ્રજા કુ

મર્મા મોજ ચાલક ટિ-ટીચ પ્રિયમાં લાઈ

અમારું નિવેદન

ગયા વર્ષે અમારા દીવાળી અંક માટે અને પુષ્કળ જરૂરી ભાગ આપી ને જહેમન ઉઠાવી હતી, તેનો સ્થળી દિશ્વચેથી ભાષ્યમાં સામયિક પત્રકારો, પ્રાદેશી અને વાંચકો, તરફથી ને સ્વકાર થયો હતો તે ઉપરથી અમે અમારા સકળ પરિશ્રમની સાથે-કતા થયેલી સમજાએ હોએ. આમ છતાં મેલવારીના આ જમાનામાં એ અંકની અમે પડતર નેટલી કિમ્મત રાખેલી હોવા છતાં તે સામાન્ય જનસમાજને કંઈક વધુ પડતી લાગવાથી અમે આ વખતે ખાસ દીવાળી અંકની અંકની કિમ્મત મટાડી રહ્યું નહિ તો હસી પાંખડીને ન્યાયે બનવી સાહિત્ય સામગ્રી ગુજરાતી સાહિત્ય આલય સમક્ષ રજૂ કરી છે.

અમારા લેખકોમાંના આય: સંપળા લેખકોને ગુજરાતી પ્રભુ તેમના નામથી જ નજીવી હોવાથી તેમની પ્રતિભાઓથી પ્રભવે તેમની પરિચય કરાવવાનો વ્યર્થ પ્રયાસ અમે કર્યો નથી. વળી મોજ-મળદના લેખકોએ મોજ-મળદને અપનાવેલું હોવાથી તેઓ લેખ લખી ફેરો પડાવી પ્રસિધ્ધિમાં આવવાની, લેશ માત્ર ઇચ્છા રાખતા નથી. ગુજરાતના નજીવી કળાકાર રમણીક અ. મહેતાના નામથી આને કાણ અમલવું છે? વિખ્યાત 'ગુજરાતી' સાપ્તાહિકના એ સર્વેશી વ્યવસ્થાપકની આવાણ અને રોહાનીની રૂપરેખ નીચે ગયા વર્ગને અમારા દીવાળી અંક પ્રસિદ્ધ થયો હતો. આ વર્ગના આ અંકમાં ને કંઈ સારું, સુંદર અને ચિત્રકારક જણાય તેવું પૃષ્ઠ સમગ્ર માન અમારા એ પાંચ રોહાની ફોલો તથા જુદી જુદી માટે અમે જનસમાજને હોએ. આ અંકમાંના તેમના લેખ પછુ તેમની લલિત કળા વિષયક પ્રીતિવું એક સુંદર પરિણામ છે.

ગુજરાતી રંગમંચના મુગ પ્રવર્ગ અને ભાવવારી કાન્યો રચનાર મહત્ત્વ હવે દિવાળી ને જોએ ઇચ્છે તો એક નાટક લખી લગતજ નજી હમર નેટલી રકમ મેળવી શકે તેમ છે તેમજ મોજ-મળદ માટે જુદા જુદા વર્ષમાં તદ્દન નવીન ભાવ-પણું હજી આલેશો રજૂ કરતા નાટકોના એક આખો અંક એવે ભાવવાથી પ્રેરાઈ લખી આપી છે. હસાકંચુને આવાવાની આવરવાના નથી એ ધવાલુસાર તેમજ લખાણ વાંચી નિર્મલ પંચોજી એ લેખનું મૂલ્ય આંકી શકશે.

અમારા બાલ્ય રોહી રા. મળસાલ નાટકો માટે અમારે કંઈ લખવાની જરૂર નથી. મોજ મળદને તેમજ નેટલા-નુંજ માનવું છે, એટલું જ કહેવું બસ છે.

રા. ચિત્રપટ્ટની ચમકારિક ચાલક કાપવાની લેખિકાએ ગુજરાતી સંનિયા કંપનીઓમાં ને ચમકાર જણાવી છે તે એમના

એ વિષયના બહેણા યાન અને એમની પ્રવૃત્તિ કરી ચુકી છે.

આંકે અવધારી, પ્રખર વૈત્તિકસિક નારાયણ વિસનંદ અને વધેશ્વર શાસ્ત્રી મહિલાલ ને પરિશ્રમ લઈ પોતાના અમૂલ્ય વખતનો અમારે માટે ભાગ આપ્યો છે, એ બલ્લ તેમનો અમે માનીએ છીએ. શ્રીમાન નારાયણ હકકર અમને હરેક મંદ આપવા ને ઉદારતા દર્શાવી છે એ માટે પુરાણ વખતના વહિલ મુરખીનો અમે નેટલી ઉપકાર તેટલો થોડો છે.

આ ઉપરાંત બીજા ને ને લેખક-ચિત્રાએ અમારા આંતરિક સહાનુભૂતિ અને રોહાની દર્શાવી લેખો મોકલ્યા છે તે માટે અમે વારંવાર તેમના નામોની કશવાની જરૂર ધારતા નથી. એ સર્વ વિદ્વાન રોહાની મળદની ઉનાતિના મુખ્ય અંગજી જ છે એટલું જ બસ ધારી તેમનો સર્વનો અમે ઉપકાર માનીએ છીએ.

અવદળ અને વાંચનજી બિહારી, નીતિ અને નામનો મૂકો મૂકો ઉઠાવી અમે પ્રભવે છેતરવા ઇચ્છતા મોજ-મળદમાં પ્રસિધ્ધ થતા લલિત સાહિત્યનો વાચકને થતો આશાતીત સહાર એજ અમારું પ્રમાણુપત્ર અમે છીએ. જુનકલદના અવિશ્રાન્ત પરિશ્રમથી લેખાનુભવેલાં અવધારના વખતે આરામ સાથે પિનાદ મેળવી શકે અમારું ઉદ્દેશ છે અને રહેશે.

દીવાળી માટે લખાણ આવેલા ધણુ લેખો રજા લીધે અમે આ અંકમાં પ્રસિધ્ધ કરી શક્યા નથી તે માટે દિલગીર હોએ. હવે પછીના અંકમાં એ લેખોને પુરા અમે અવશ્ય રમાન આપીશું.

છેતરે મોજ-મળદના પ્રાદેશી, વાંચકો, રોહાની, આ, નિંકો, પ્રક્રોશ, સજી નેના નવીન વર્ષે મુખ્યક અમે વિરમીએ છીએ.

સન્તાવું જો!

મેલની માંકરીઓમાં મહારે સન્તાવું-સન્તાવું આલસાંની મહુરીઓમાં મહારે સન્તાવું-સન્તાવું એ પ્રેમની પાંખડીઓમાં મહારે સન્તાવું-સન્તાવું એ રસીલાંની આંખડીઓમાં મહારે સન્તાવું-સન્તાવું આલસાંની મહુરીઓમાં મહારે સન્તાવું-સન્તાવું એ ગેરની માંકરીઓમાં મહારે સન્તાવું-સન્તાવું એ હતાનામાં હસપતરામ હવે એમ એ

?

હવના તારને ઈશી, હવનાં સત્ય ઉઠેલી
ખરી માનવ જીવી આલેખતો—એ કોણ હોયો ?
નથી કંઈ દલ ભાસતો, ઈશાનો નથી પડતો;
કરે પડ્યા મનુજ અતરતણા—એ કોણ હોયો ?
ન એ રાગાંતણુ મિદુ, ગરજતો કેસરીશા જે;
ભડેને એકલો તોપણ આગ—એ કોણ હોયો ?

પનિયારી.

સોનાં છટાણી, રૂપાં બેઠું સખી
પાણી ચાલી સુકળેરી નાર હો—
પાણીમાં ભરીને પાણી રાખજે સખી.

પાણી વીનાનાં મોતી રાખનાં સખી;
પાણીથી મૂક એનાં લાખ હો—
પાણીમાં ભરીને પાણી રાખજે સખી.

પાણી જલનોરાં મન હો સખી;
પાણી મડું તો જલું પૂર હો—
પાણીમાં ભરીને પાણી રાખજે સખી.

દિવાનો.

સુકૃતધારી કવિ “કલાપી”નાં કાવ્ય “મહાત્મા મૂળદાસ”
ઉપરથી ઉપનતી કારણે

ત્રીચંડી નાટક—

મહાત્મા મૂળદાસ.

લેખક:—સાંઘિવાના.

(સર્વ હક સ્વાધીન)

લેખક તરફનો ખુલાસો—

જ્યારે ‘કલાપી’નાં કેકારવંશી મહે ‘મહાત્મા મૂળદાસ’નાં કાવ્ય વાંચ્યું ત્યારે હું ‘પુરસ્કૃત પુસ્તકો લખવો હતો. અને તેજ વખતે ત્યાર પછીના ધાર્મિક એક તરીકે મને તે નાટક લખવાનો વિચાર આવ્યો. પરંતુ તે કાવ્યમાં માત્ર વિષયના ઉપરથી અને આપેલા આત્મભોગ સિવાય બીજા કંઈ પણ નહોતો હતો. તેમ મહાત્મા મૂળદાસ મિત્રો અને લાગેતા વળગતાઓને પૂછ્યું તો તેઓ તારથી પણ વસ્તુ તરફ પસંદગી જાણવા જતાં કેકારવંશી વિશેષ કરી બીના મળી ચકી નહિ. એટલે મેં તે કાવ્યના આત્મા તરફ ખ્યાન રાખી મહાત્મા મનોરાજના ‘મૂળદાસ ઉપો’ કર્યો અને તેના કેટલોક ભાગ લખી કાઢ્યા. મોજ-મેલદના ગયા દીવાળીના અંકમાં તેમાંનોજ એક કરેલો “સંસ્કૃત મરજી” એ નામથી આપ્યો હતો તે મૂળદાસની આત્મા એક મહાત્મા આત્મધનદાસજીના વાંચવામાં આવતાં દેઓમાંએ કૃપા કરી મહાત્મા મૂળદાસજીનાં ભજનો અને ચરિત્ર મોકલી આપ્યાં પરંતુ સ્વયં ન લખાવાનાં હારે જણાવ્યું બોધ્યું કે ચમત્કારની ઉપેક્ષા કરનાર આ કલિયુગના જન્મનામાં એ ચમત્કારવ્ય વસ્તુ કરતાં અને મહાત્મા મનોરાજના મહાત્માજી વધારે વંદનીય લાગ્યા અને તેથી મેં તેજ વસ્તુને કાવ્ય રાખી છે. અર્થાત્ કેકારવંશી આત્મા મરજી વસ્તુ સિવાય બીજા બધી વસ્તુ કલિયુગ છે એમ કહેવું બોધ્યું; પરંતુ તે કલ્પનાથી મહાત્માજીના ઉત્તરવળ ચરિત્રને વધારે ચમત્કારવાનીજ લેખકે તો ક્ષિપ્ત ધરાવી છે; અને તે પણ ચમત્કારિક નહિ પણ સંભવિત-પ્રસંગો દ્વારા. જ્યાં પણ મહાત્માજીના કોઈ બક્તને તેમાં ઉજીવ જણાય તો તે ઉદાર હૃદયથી માફ કરશે એવી અભિલાષા સાથે આ ખુલાસો બધે કરું છું.

દિવાળી.

મહાત્મા મૂળદાસ.

અંક પહેલો પ્રવેશ પહેલો

સ્વયં—આવશ્યકિત મગદાસના ધરનું દીવાનખાતું.
પાંચે—શાંતિ, શારદા અને રમા બેઠાં દેખાય છે.
શારદા—તમારા ભાણે પલુ બહુજ આપત કયો છે.
શાંતિ—એવે આવે છે કયાં બુદ્ધ છે. પલુ—
શારદા—એ પલુ ને બહુ કંઈ નહીં આવે, રમુ તમારી દીકરી છે; હમારે શું? નેત્રો મુધાર તેની આ રસુ.

(રમાને શાંતિના ખોળામાં બેસાડે છે.)

શાંતિ—ખડે બહેન પલુ ત્યારથી મુધાર શુભ થયો છે ત્યારથી મેં હમારી નાનમાં પલુ આવવું જુવું મકી દીધું છે. હું કયાં બહાર જતી નથી.

શારદા—તે હમારું ધર શું બહારનું ધર છે! હમારે ત્યાં તો ને કરવાનું તે તમારે અને બાઈછમે. બોલને રમુ તું કંઈ બાને કરેલી નથી?

રમા—બા.

શાંતિ—બેટા. (આંખમાં અજગ્રગયાં આવે છે.) (સ્વયં.) આજે ને મુધાર દોન તો તેમાં પલુ લખને લહારો લેતી હોલ. બને સાથે રમનાં, બુદ્ધય નેત્રો દેખાતે આંદાં પલુ આવે શું? એક સપનું.

રમા—કેમ બા કંઈ બોલતાં નથી?

(લાડ કરતી શાંતિનાં મોઢાં સામે જોઈ રહે છે.)

શાંતિ—કલીય. બન્ધુ: હું તારા કાકાને કલીય હો.

શારદા—નહીં તમારે પલુ આવવું પડશે.

રમા—હા બા તમારે પલુ આવવું પડશે.

શાંતિ—વાર-જેતું.

રમા—(લાડ કરતી) નહીં, નેત્રું બોલું નહીં.

શારદા—આને એક ગીન સંભળાવ તો આવશે.

શાંતિ—હા એ ખડે હો દીકરા

રમા—વચન આપો, તો ખીન માઉં.

(દાથ ખેંચી પોતાને દાથે પોતાના દાથમાં તારાં

લેય છે-હસે છે અને પછી ગયા છે)

ગાયન.

બન સદુ પ્રેમે છવે

જગની, જિમ-જિવન બેના:—રેક

જિમ બેને નગ જગમુજે

જિમરીક ઘરપર બેજે

પ્રેમવિષ્ણુ અધાર સપત્રો, :
એ જીવન પછુ મેલત —કે

રંગી રંગા-પ્રેમમાં, ત્યગી પ્રજ્વલે પ્રેમ,
વર વતનના પ્રેમથી, પતિપ્રેમે સતી હેમ;
—માતા મિત્રે પ્રેમે જીવે જેમ સુખ મન હેમ,
મનુષ્ય શું? જીવ માનવ જીવન પ્રેમ જ પ્રેમ;

(માનવ પૂરે થતાં શાંતિ રમાયે હૃદયમાં 'વાપી
ચૂપી લેય છે—સારદા અને રમા ભય છે.)

શાંતિ—(રોડા રાખેતાં ઝળઝળાયાં ફરી નેત્રોમાં ઉભરાય
છે.) પ્રજ્વલેનાં આપ્યા છે તેનાં અમર રાખે,

હૃદય દૂરી ગયું એક વાર તે સંધાય કહો ક્યાંથી?
ગુંભારી વાજકું ને ગાંધી જીવાય કહો ક્યાંથી?
જીવન જે છે લખાયું લાખ્યામાં તે તો જીવે ક્યાંથી,
સુકાયો જે હૃદય આનંદ તે ઉભરાય કહો ક્યાંથી?

ભાગ્ય! એ ભાગ્ય શું? માણ્યો કહે છે કર્મનું ફળ હોય
ત્યારે? કાંઈ નહિ—કાંઈ નહીં. કર્મ અને અકર્મ, ધર્મ
અને અધર્મ, સદા કહેવાની વાતો છે.

મરે જુએ સતી વારાગના આનંદમાં મ્હાલે,
સદા હીરોતરી ચરદે પગે, કંટિ બચી ચાલે;
પ્રજ્વલે છે સ્વપ્નેથી સાક્ષ કહે છે, પછુ જીવનમાં તો—
મુખી પાપી ફરે ને સત્યવાદી બીસુઓ ઢાળે.

મૂળદાસ—(છેત્રી બે લીટી સળગી-પાછળા કુટનમાંથી
પ્રવેશ કરી.) પ્રજ્વલે અધધા—એજ પાપ. દેવી.—

શાંતિ—પ્રજ્વલે! ક્યા છે? નાથ પ્રજ્વલે નથી. અને જો
હોય તો જેને શૈતાનને નામે ઝાળખવામાં આવે છે તેજ પ્રજ્વલે.
મૂળદાસ—દેવી.

શાંતિ—સ્વામી નથી દેખાતા સસારનાં દરણો? નથી
જેના પાપીઓના દોર?

અધર્મ, ધર્મ કેરા? કાળાઓ-એમીને-આએ છે,
જીલે કાંઈ જગત ને પાવ; માણસમાં પૂછએ છે,
જાઓ છો આપથી તોપણ ન માને, તો ઉપાય જ રો?
બીજું છે-શાસ્ત્રમાં, બ્યવહારમાં બીજું જ ચાલે છે.

મૂળદાસ—એજ દૃષ્ટિની પાંખી ઉપરની આંખ બંધ
કરી, હૃદયની આંખ ખોલી, ચર્ચા મધુ! છોડી અંતર મધુથી
ગૂંચા, ડાળા પાખાને છોડી મૂળ તપાસો.

શાંતિ—એટલે! !

મૂળદાસ—જ્યાં પ્રજ્વલે છે ગતિ-ત્યાં આપણી ક્યા ગતિ છે,
ઝાંઝવાતું જળ લાસે દેખાય પછુ ક્યા સ્વયં છે,
દૃષ્ટિ આ સામી નથી બીજાએ કાંઈ દૃષ્ટિ છે,
વાયુ ના દેખાય પછુ જે સ્વયં છે તે સ્વયં છે.
દોષ મેલી લાવના દિશ્યા તો કાંઈ નાખ્યો,
સર્વેના મેલી પ્રજ્વલે, અધર્મ હૃદયમાં રાખ્યો.

એકલ ગોઠવે પાણી પાંચ છે, નીંદણને નહીં;
ધોતીવાને કંઈ થઈ જોર જીવનથી મોહનું પાણી
કરતાં પણ વધારે કાલે છે.

શાંતિ—એ તો મ્હારાજ સિખાંતને પ્રુષ્ટ
મૂળદાસ—નહીં દેવી જ્યારે મોલ ત્યારે આપ છે
વાદ નાખે છે, ત્યારે તે દાણાના કલ્લેકળોને,
કરે છે: જ્યારે એ કાલેકા કીદણને જંગલના પુત્ર તથા
ફેડા રેષ છે. દેવી આ કલના અધર્મોને જોઈ
મોલ સમઠ કરતી વખતે ખરા દાણાનોજ સંમઠ
નીંદણાઓ જંગલના પગતો કચારો:—

પાપી કલાધને પૂછે—કયમ પાપ ફળ મળતું
કહેવું કે વાને બીજા જેવું કે તરત ફળવું
વાવવાની છે. જુની મોસમ, જુની લણ
લણતી વખત વાણું લસણ, ત્યાં આમ-નીકળવું
(કાલ બેવેના અપાજ ધાય છે. મૂળદાસનું તે
મેચાય છે. દેમાં મુકેલા પીઝીટીંગ કાડ સાથે
મેચ દાખવ ધાય છે કાંઈ લઈ

મૂળદાસ—દેવી; આપ અંદર પધારો!

(શાંતિ એક તરફથી ભય છે. ઝોરીસ ભોય તરફ

મૂળદાસ—પ્રુશીથી આવે.

(ઝોરીસ ભોય ભય છે-મોડો વખત રહી રુ.
લઈ પ્રવેશ કરે છે. અને મૂળદાસના ધીરાણ
તેને ખુશી આપી-નમન કરી

મૂળદાસ—પધારો આને કંઈ આ. શરીરનું
વાદ આંધું?

મુરેન્દ્ર—સહેજ; કંઈ તમારા જેવુંજ કામ નીકળે
મૂળદાસ—અહોભામ ફરમાવો.

મુરેન્દ્ર—કહેવાતું તો બીજું કાંઈજ નથી.
સંભળવું છે કે તમારી પાસે એક કેસ છે.

મૂળદાસ—હરો.

મુરેન્દ્ર—હરો નહીં; છે. તે માટે મારે એ
કરવાની હતી—

મૂળદાસ—કે?

મુરેન્દ્ર—તે ભયમસિદ્ધ. તદન, નિર્દોષ તરીકે
જન્મે જન્મિએ.

મૂળદાસ—જો નિર્દોષ હોય તો—

—પાપ કેઈ દારે એ કંઈ પાપકેઈ ચર નથી,
—પાપની દૃષ્ટિએ કંઈ આપણું કે પર નથી,
—પાપ દોષો છે, દઈ જુ' ને દઈસ જીવન સુધી,
—પાપને નામે કરે અ-પાપ, તે-જ્યા નર નથી.

મુરેન્દ્ર—તમે આ કેને જપાજ આપો છો તેવું
લાન છે?

મગદાસ—હું પણ શુદ્ધિમાં છું. સુવરોજ, મને બરાબર ખ્યાલ છે.

સુરેન્દ્ર—વિચારો કે... તમે તમારા ભવિષ્યના નામની ક્ષતિમાં થાઓ છો.

મગદાસ—પણ સત્યની રક્ષાને નહીં.

રામ બસે હો ભવિષ્યનો પરવા જરી અંતર નથી સહાની જે રક્ષણ છે તો રાજપદનો હર નથી; જગતનો રામ તો છે એ ચોર દીનું આંદણું, અન્યાયનો પોષે બે ઇશ્વર, તો કહીશ ઇશ્વર નથી.

સુરેન્દ્ર—તમારો આજ હકામત છે ?

મગદાસ—આવું નામ હકામત નહીં પણ સત્યના પુત્રી-ઓનો સત્યાગ્રહ છે.

સુરેન્દ્ર—હું ભવિષ્યનો રામ હુકમ કરું છું, કે મારા શુદ્ધિમતો અમલ કરો.

મગદાસ—હું ન્યાયનો પ્રતિનિધિ હુકમ કરું છું કે જે આજ કામ માટે આવ્યા હો તો જે રસ્તો આવ્યા છો તેજ રસ્તો ધરો.

સુરેન્દ્ર—ત્યારે જવાબ ?

મગદાસ—આપો તેજ.

સુરેન્દ્ર—તમે તમારા સ્વાયંને બગાડો છો.

મગદાસ—સ્વર્ગને નહીં.

સુરેન્દ્ર—એક શૈતાનને છોડો છો.

મગદાસ—ભગવાનને નહીં.

સુરેન્દ્ર—લીધાર ધરો.

મગદાસ—એક જરો.

સુરેન્દ્ર—પસ્તાવું, પડરો.

મગદાસ—પાપીને

સુરેન્દ્ર—વાર ત્યારે સલામ

(કોઈમતે કોઈમાં સુરેન્દ્ર આવ્યો જાય છે.)

મગદાસ—(તેના તરફ જોતો, હુખ્ત હાસ્ય કરીને.)

હા... રામ રામ.

દીનું નથી તે સમ જ્યોતિ પાપમાં શૂંકે છે,

તેથીજ સમજે છે કે પૈસા પાસ સર્વજી સહેલ છે;

દાસ-માયાનો જુરે તુજ રાજપદના તેજમાં,

સત્યાગ્રહીને હલ્ય, પૈસા હાય કરે મેજ છે.

શાંતિ—(પ્રવેશ કરી.) આનંદ, આનંદ, કહો આનંદના સમાચાર આપું તો મને શું આપશે ?

મગદાસ—હું પોતે-આખોજ આપતો છું. તો જીજ્ઞાસુ બેઠો છે હવે ?

શાંતિ—રહામે જ્યોતિ બેઠો. કાણ છે ?

મગદાસ—કાણ !! સુધાકર !? મદારી જ-વર્ષ ચયાં ચમ થયો પુત્ર ?

(સુધાકર આવી પગમાં પડે છે. તેને જાતીએ તમારો)

ભાઈ આવ્યો ? આવ્યો વખત કયાં હતો ભાઈ ?

સુધાકર—એ બધું હું આપને પછી કહીશ.

મગદાસ—હવે જ્યોતિ ભાઈ વાસ્તે કંઈ નારતો લઈ આવો.

(શાંતિ, ધરતી અંદરના ભાગમાં જાય છે. કાંઈ બેઠ વાગે છે. અને તેની સાથે તોફાર પ્રવેશ કરે છે. તેના તરફ જોતાં.)

ઓ, બોય—ફોજદાર સાહેબ આવ્યા છે, અને કાંઈ જરૂરના કામકામ આપને મળવા માગે છે.

મગદાસ—કાણ શોકત ? આગળ યા,

(તોફાર સાથે મગદાસનું જરૂર. સુધાકર ચલાટમાં પડે છે.)

સુધાકર—આવી પહોંચ્યા. શીકારી કુતરાઓ, પગલે પગલે તપાસતા; જમીનનું તળાવું મુંઘતા મુંઘતા આવી પહોંચ્યા (મગદાસ, શોકત તથા બે સિપાહીઓ સાથે પ્રવેશ કરી.)

મગદાસ—આ રહો તમારા યુનેક્ષર.

ફાકડ—સ્વાધીન થ્યો.

(સિપાહીઓ મુધાકરને કેદ કરી બેઠી પહેરામી આવતા થાય છે ત્યાં બીજી તરફથી નારતો લેવા ગયેલી શાંતિ પ્રવેશ કરે છે અને આ બતાવ બેઠ થઈ જાય છે. હાથમાંથી નારતાનો સામાન નીચે પડી જાય છે.)

શાંતિ—આ શી ગમ્યા છે ?

મગદાસ—(ગોઠે કંઈ પણ જવાબ આપ્યા પીના આકાર તરફ આંગળી કરે છે.)

શાંતિ—(અધીરતાથી.) પણ છે શું ??? વરસોથી મુઠાવેલો પુત્ર પાછો મળ્યો, તો તેને ફોજદાર પકડી લઈ ગયો. કહો-કહો તેનો યુનોહ શો છે ?

મગદાસ—(આંખમાં ઝળઝળાયાં અને ગળગળા અવાજ સાથે) ખૂ...ન.

શાંતિ—ખૂન !!!

મગદાસ—હા. ખૂન.

શાંતિ—જોહ !

(શાંતિ યુજિત થાય છે. મગદાસ તેને પડતાં પડતાં ઝીલી લેય છે.)

મગદાસ—આજ છે આનંદ !! સુખ !! જે પર જનમ ફલી મધુ ? જે પડીમાં હાથ આવ્યું; પડીમાં ઉડી મધુ.

શાંતિ—(શુદ્ધિમાં આવતાં.) ફોજદાર ભણતા હતા કે તે આપણો પુત્ર છે ?

મગદાસ—નહીં.

શાંતિ—તમે તેને કહ્યું ?

મગદાસ—નહીં.

શાંતિ—કહેવામાં અડચણ શી હતી ?

મગદાસ—ચાપાપીસ તરીકે મને જોય ન લાગ્યું.

શાંતિ—માથ શું એટલો બધો ગ્રિય છે કે પુ

હોતોએ અપારણ ?

મગ્ધાસ—મતી—

સપના પુનરીઓને માત્ર સત્યત જ્ઞાન છે,
મિત્ર હો કે શત્રુ હો તેનું ન તેને જ્ઞાન છે,
ન્યાય નિર્મળ જે રહે તો પુનરી પડવા નથી,
એમ નહીં, હો લાખ પુત્રો—ન્યાયપર કરુણાન છે

ઓ, ઓ—ફોનદાર સાહેબ પાછા આપ્યા છે અને જાહે
જરૂર કામ છે એમ જાણી આપને મગ્ધા મુખે છે
મગ્ધાસ—(કાળજીથી હોય, તેના સ્વરમાં) કાણુ! ?
ફોનદાર! ? જાન્યારે કહી દે, કે સુનાકાત થઈ શકે એમ
નથી—ધરના સ્ત્રી ખીમાર છે

શાંતિ—(અધીરાધી) કાણુ! ? ફોનદાર! ! જા જાં તોને
અદર મોકન હું ખીમાર નથી (નોકર જાય છે શાંતિ, ગુલ્લુ
મડીએ મગ્ધાસના પગમાં પડી—)

જયારો—જયારો પ્રશ્નને ખાતર મહારા પુત્રને જયારો

મગ્ધાસ—ન લોભાવો, દેવી માયા આ પામર પ્રાણીને
ન લોભાવો

(ફોનદાર શોકતઅનીના પ્રવેશ)

ગાંનિ—ભાઈ શાંકત

ગૌકત—અદર

મગ્ધાસ—દેવી (શાંતિને પ્લાન ખેચાતા તેને ધસારેથી
અદર થાવા જાણવતુ શાંત તરફ ફરીને) ફરમાવો ફોનદાર
સાહેબ શુ હુમ્મ ફરમાવો છો ?

શાંકત—આપ મને ફરમાવો છો

મગ્ધાસ—જાણવતુ હોય તે ચોક્કસ જાણવો ન્યાય
ક્યોરીના સમય થાય છે—વખત ન શુભાવો

ગૌકત—આને જે છોકરાને તમારા ઘરમાંથી પકડ્યો
છે, તે કહે છે—

મગ્ધાસ—શુ મ્હે છે ?

શો ત—કે તમારા પુત્ર છે જે છ સાત વર્ષ થયા ગુમ
થયો હતો

મગ્ધાસ—વાર

શાંકત—શુ આ સાચી વાત છે ?

મગ્ધાસ—હું નથી સમજી શકતો કે તે વાતને અને
સુનાહને શો સમજ છે

શાંકત—મદાય એ વાત સાચી હોય

શાંતિ—તો ! !

(આશા ભરી નજરે શાંત તરફ જુએ છે)

શાંત—તજવીજ કરામાં આવે કે—

મગ્ધાસ—ચૂપ

શાંતિ—(સુલ્લમડીએ પડી) નહીં, નહીં, સાચ નીર્દય
ન થાન મારો ખોગો લૂની મને જાવી ન જનાવો છોભાવો—
છોભાવો મગ લાવને છો ભા

મગ્ધાસ—(સ્વર્ગત) પ્રશ્ન—પ્રશ્ન—

બજે દિવ આગ પહુ મોટે ભુજાવાની મના કરવી,
જ્યારે દુકાડ થતુ, 'ને આપ આસુઆથી ના ભંડવી,
કરીને કા ઉપર ધા મારા મોટા ઉપર ડૂબા,
શીરજની પહુ કપ હદ છે, શીરજ તે કયા સુધી ધરવી
હદય રહતુ ને મોટે હારય, ભૂમિકા આ 'ખોળીની—

હવે હદ થઈ, હવે હદ થઈ, પ્રજા તારી કસોટીની
જાવ—જાવ—દેવી કૃપા કરી અદર જાવ,

કામમાં આપ ન આવો

શાંતિ—અદર જાઉં ! ? શા માટે ? કોને માટે ? જે

ઓ પત્યર હદયના આપ (હદય બનાવી) આ 'અદર જે

કરુ પત્યર હદય જેણે એ પત્યરપર અસર શુ ?

છે માત્ર હદય શુ તે પુરુષ નીર્દયને ખગડ શુ ?

મગ્ધાસ—સત્તની વેદી એવીજ કોર છે માયા—

કીધો હાથેથી ફેંકી પુત્ર, ફાંસી જાળના મુખમાં,

કીધી પડે તો દહી, તને પહુ ઠાળના મુખમાં,

જતા જે સત્ત મે છોડ્યું નથી તે સત્ત ની છોક

બને હું પહુ પડું જઈ મળ એ વીકાળના મુખમાં

જીવન સાચું જે લીધી ટેક સત્તી તે નીમી જુરી,

જીવો છું સત્તમ ને મોત માફ સત્તમ થાશે

જાઓ—ફોનદાર સારેમ જાઓ તમારૂં મત્વ ન્યાયને તેને

ખરી રસ્તો બતાવવાનું છે અપરાધી કાણુ છે ? કોનો સબધ

છે ? તે સાચે ન્યાયને કપ પહુ લેવા દેવા નથી બેશક—સુધાકર

મારા પુત્ર છે પરતુ જે તેણે અપરાધ ખોળ જોય તો મે

આજ દિવસ સુધી કાંઈ પહુ અપરાધીતર પકડ કર્યો નથી અને

આજ પહુ તેવી લનામણ કરતો નથી તમને પહુ મારી એજ

પ્રાર્થના છે કે તમે આજ દિવસ સુધી ન્યાય મારશે ચાલ્યા છો

તો ભવિષ્યમાં પહુ તેને નીલાવળને આ સ્ત્રી પુત્રપ્રેમથી ગાડી

થઈ ગઈ છે તેના બોળે કાન ઉપર ન લાવળને

રો ત—(સ્વગત) ધન્ય છે, ધન્ય છે સસારી મહાત્મા

તમોને ધન્ય છે—

ઉપદેશ દેનારા ખીમને લાખ પેના થાય છે

પહુ કસોટીમાં નીમે તે મહાત્મા પ્રેવાય છે

શાંતિ—(અમીત અવસ્થામાં) ગયો, ગયો હાથ તારી

આપી ચાલ્યા ગયો આખોજ કયા હતો ? એ તો અજાણ

વધોની અખાએ છાયા ઉપજાવી—હાથ દેના પો—પમડ્યો, છાયા

કયાથી પમડાય ? ઉડી ગઈ હહ હહ (વીટ હારય) અદર

જાય કયા ? સત્તાયો છે આધના પાડાની રમત રમતો સત્તાયો

છે ઉભો રહે હમણા શોધી કાઢું છું સુધું—સુધું હમને મોટાને

આરી રમત ન શોમે ભાઈ—કોઈ જુએ તો ગમમાં ગણું—એ

રહો—આ રહો કેમ પકડી પાડ્યો ને ?

(કોર છે ત્યા ફરીયાર નેરે અચ્ચાક પડે છે અને માયુ

કાની જાય છે મગ્ધાસ પાસે જઈ માયુ ઉપર છે

નણુ ડગકા—સત્તી શાંતિના સ્વર્ગવાસ)

મૂળદાસ—જનમે ફોજદાર તમે તમારું કામ કરો.

(મૂળદાસ અશ્રુથી ભરેલાં નેત્રો સાથે શાંતિનાં મુખ તરફ જોઈ રહ્યા છે. શોકત હેમ્નો સીજદા કરી ઉભો છે. ધીમે ધીમે પડો પડે છે.)

અંક પહેલો—મવેશ બીજો

સ્થળ—હરિરામના ઘરની ડાહી, ઓટલા ઉપર બીમારીનો ખાટલો, રહામે સોની સગી.

પાત્ર—બીમારીને ખાટલે પડેલો હરિરામ અને તેની મહાવતી-વીધવા પુત્રી ઉર્મિલા.

હરિરામ—ઉમા...ઉમા. [ઉર્મિલા જવાબ ન આપતાં બીજુનું મુખ રાખી પગ દબાવ્યા કરે છે.] જવાબ ન મળ્યો!! [ઉર્મિલા અશ્રુલપ્ત નયને હરિરામ રહામે જોઈ રહે છે.] શય છે!?...શ. શ. તું શેવા માટે પેદા થયે છે. માટે શા...પેટ ભરીને શા. અભાગી છોકરી; દસવું તારા ભાગ્યમાંજ નથી... શા. પશુ નહીં—

છત્રમાં છૂટ પાડે પશુ ન કહેવા દે-ન લેવા દે; શીખરીની કૃપા તો એ, રીખાવે પશુ ન શેવા દે.

જાંઘ.કર-રોવું અંધ કર.....ગા. ગા. પેશું ગીત ગા..... કેમ!! મહેં કહ્યું તે ન સંભળાયું? [ઉર્મિલા. આંખો રાખી અને મેચોડાચે બલે “કયું?” એમ પૂછી દેવા તેમ મુખેજ તેની રહામે જોઈ રહે છે.] શું પૂછ્યું? કયું?...પેશું નીસાળના મેચાવડામાં છોકરીઓએ ગાણું હતું તે. દીંગલા રોગકીતું—દીંગલા દીંગલીતું ગા

ઉર્મિલા—એ તો હમણાંજ ગાણું આપું!!?

હરિરામ—ફરીથી ગા.—ગાતાં ગાતાં ચાલી જાય ત્યાં સુધી ગા.—મહારાજે એવા દેવાપુટાઓના કાન ફાટી જાય ત્યાં સુધી ગા.—આ હીન્દુ સમાજ—હીન્દુ સંસાર બળી જળી ખાસ યાજ-તેતું નામ—નીશાન દુનિયાના પટપટરી બૂસાઈ-નાણુદ ચામ ત્યાં સુધી ગા.

ચાલ એવા નીકળે કે જાણે કાળા નાગ હો, ગીન નામે અક્ષરે અક્ષરે અગ્નિ દાગ હો; તુ બળે, હુએ બળું, સંસાર સા સળગી ઉઠે, તાનમાં, લપમાં, સરેસરમાં ભરેલી આગ હો.

ઉર્મિલા—ગાયુ—

હરિરામ—ગા....હુ કહું છું કે ગા.

ઉર્મિલા—

(ગાયન)

દીંગલા દીંગલીને જેમ વરાવે, વડું વર બનાવે;

બચ્ચાં રમતાં ખોટાં પરણાવે.

મા-આપો લગન તેમ કરાવે,

ઓહાં ભગાવે;

લગની વીનાં લગન કયમ કદાવે!

હાથ તો મેળાળ્યા પછી—

ત્યાં ફિલ્લો મેલાપ કયાં છે?

અગ્નિ પ્રકાશ્યા ધીથી—

હાથ સ્નેહતાપ કયાં છે?

દેરા ફેકદના છા ફેરાવે,

ઢાંગા થકાવે;

ફિલ્લી ચારી, ચોરી ખતલાવે.

દીંગલા દીંગલીને જેમ વરાવે,

વડું વર બનાવે;

બચ્ચાં રમતાં ખોટાં પરણાવે,

મા-આપો લગન તેમ કરાવે,

ઓહાં ભગાવે;

લગની વીનાં લગન કયમ કદાવે!

હરિરામ—દીંગલા દીંગલી...રગતમાં પરણાવે...ચારી—ફિલ્લી,ચોરી...લગની વીનાં લગન...મા-આપો ઓહાં ભગાવે. ઓહાં...ઓહાં નહીં તો બીજું શું?

“અપે વરે ભવેતે ચોરી” ચોરીવિવાહતું પ્રથમ લીધું...કાણે? (ઉર્મિલા તરફ જોઈને) મહેં અને તારી માએ. સપ્તપદીના રોકા...પતિપતિની પ્રતિજ્ઞાએ...કાણુ સમજ્યું?...કાણું કરી? પેલા લીધી અગ્નિ પ્રકાશનારા ખાઈણે...એમાં તારે શું? ખોટાં...ખોટાં...એ લખજ ખોટાં. હું કશું કહું છું—તારી છુપિ કશું કરે છે—અરો અંતર આત્મા કહે છે કે તું કુમારીકા છે—તું શું કુમારીકા છે. તારાં કરેલાં લગન તેજ સાચાં, આ ખોટાં, પશુ સમાજ—

ઉર્મિલા—ગાયુ જરા શાંતિ.

હરિરામ—વચ્ચે ને બોલ. સમાજ...એ સમાજ એટલે શું? કોઈ સમજવડું નથી. રસ્તો બતાવા સાથે લીધેલા ભોળીપાએ પોતેજ વાટ મારે જન્યા છે. રવાળીછ કહે છે—સમાજ—શાંતિ—હાંતુ ધર્મની અછંક્ય લીત. પશુ આને તે અછંક્ય કયાં છે? તેને લાગેલો લૂણુ સમાજમાંને અભાષિ કંકરીએ કંકરીને જોરવતો જાય છે.

વધારી રનેદ ઉત્પન્ન ભાવના કરવા હમારાની, કરી સફાર એકજ ખેવવાળા સમુદ સામની; તારાં ને ચામપરથી નામ આપી જે સત્તા બાંધી, રહી એ જાતિ,શબ્દે ભાવના પુરાણ વાગની.

મોજ-મનહનું નવલવર્ષનું જયોર્જવતારનું પ્રભાતીઉં

જગને પ્રાણીઆ, તથા તે તાણીઆ, સૂર્યેવે જુઓ વાણુ હ્રાણુ.
 દંત ધાવન કરી, મ્હા જતી આ કરી, ગરગરાવે વણુ જાય રાણુ—જગ.
 હરલી પામરે પાઠ્યાં ગળથરાં, છીરકાટાનું જુઓ થાય હ્રાણુ;
 કોણુ આરોગશે, હોંશથી ચાંપશે, આઠ વાંચા જરૂરથી હું જાણુ—જગ.
 રેખલે શોકતી ભજ બસાથી ભરી, આ રોખી અહો શી વખાણુ ?
 ફાડશે કોણુ યવન ઉઠી સત્વરે, કરી સીંગારેતુ ઉપર આણુ?—જગ.
 સાણુ ગોરજના એક નખર તણા, સોપ બેડાસે રજા શા વખાણુ ?
 લાઈમ જ્યુસ બોરસે, સાગને પાસે, કોણુ હ્રાપણુ કરે તુજ વિનાણુ—જગ.
 લોક મ્હા મ્હા કરે, ઠાક આખા કરે, ઠાક ગાતુ ગંડાસર ગાણુ;
 બે' બે' માર કરે, હું તે નર ચળવળે, જુઓ પાડી ચુકયો આઠ આણુ—જગ.
 દેવને દર્શને ચરણના સ્પર્શને, જો હવેલી જતા સ્મૃત જાણુ;
 વાડણી ભક્ત આ બારમાં ચાલીયા, પાડે પોપટ મોટું કાણુ—જગ.
 ગાય ગોવાળ તે ગોંડરે જઈ વરયાં, પાંજરે ઘેના પોપટ નિહાણુ !
 શ્વાન અગ્રિજ આ આંગણે બાંધીઆ, કાણુ ઉભારે વાણુ—જગ.
 કૃષ્ણ ઝોંપિય મુદામા નથી આજ તે, આ જોસાદા ન રખડેય ભાણુ.
 આજ તો દેશ રંજીતતા મીરચો ને મીસીસો જગજગ નિહાણુ—જગ.
 આ નવલવર્ષ પુરો ફાટતાં ઉઠીયે, રમરજ કાંચન તણુ તે રૂપાણુ,
 મોજ ના ચુકવી, નવ મનહ ચુકવી, રજા પ્રભાતી તે ગામ વાણુ—જગ.
 જગ ચેતન જ્યાં દેશમુજ હ્રાંલિમા, વાય રવાતંચતાતુજ હ્રાંલુ !
 ઉઠ આજસ ત્યજ, દેશ ભક્તિ સજ, મણિ મનોહર મળુ દિવ્ય રાણુ—જગ.

પાદસકર.

Diebstahl des Hirs

द्वर्गत्रय-द्वितीय अष्टादश रक्षोभाष.

२५०१५-२१४, वि नक्षुराम मुंदरल शुभ

शुद्धं च संशुद्धमिति ज्ञेयम् ।

જરૂરતાનુસાર ભાષાંતરકાર અને નાટ્યકાર.

સ્વચર્ય' વાપડેલું બ્ર આશાસમ એના

સ્વર્ગ-પુર્વજીભાઈ આશાસ્ત્રી એકા

સ્ત્રી આયોજીત નાટક મંડળીના એક ઉત્પાદક અને સ્ત્રી.

મારથી આર્થ મુખોધ નાટક મંડળીના એક ઉત્પાદક અને તદ

માનવ જીવન વિધાન

અધ્યાય

જીવનવિધાયિની જયોતિ.

અનુવાદક-ડૉ. ઠક્કર નારાયણ વિસનજી, અમદાવાદ.

પ્રથમ ખંડ

વ્યક્તિત્વમાં મનુષ્યના ધર્મ

૧ વિચાર

હે મનુષ્ય, તું પોતાના મનમાં વિચાર કર અને સોચો લે કે તને શા માટે ઉત્પન્ન કરવામાં આવ્યો છે.

તું પોતાની શક્તિઓનું ચિન્તન કરે, પોતાની આવસ્થાઓ તથા પોતાનાં સંબંધોનો વિચાર કરે; કારણ કે, એ વિધેયોના ચિન્તનથી તને પોતાના જીવનનાં કર્તવ્યોનો પત્તો મળે જશે અને તારા જીવન નિર્માણના સમસ્ત માર્ગો તને વ્યવસ્થિત મુકેલા દેખાશે.

જ્યાં સુધી તું પોતાના મનમાં સંપૂર્ણ વિચાર ન કરી લે ત્યાં સુધી કોઈ બોલીય નહિ અને 'કાષ્ટ કાય' કરીશ નહિ. તું જે જગત્ ભરે તે તેના પરિણામોનો વિચાર કરીને જ ભરજે; કારણ કે, વિચાર કરીને બોલવાથી, વિચાર કરીને કાર્ય કરવાથી અને વિચાર કરીને જગત્ ભરવાથી તને અપમાનને સહન કરવાનો, ચંચળથી મજાકને નીચું નમાવવાનો, પશ્ચાત્તાપના પાવકથી દુઃખ થવાનો તેમજ હૃદયમાં શોકને સ્થાન આપવાનો પ્રસંગ કદાપિ પ્રાપ્ત નહિ થાય. મૂર્ખ મનુષ્યો જ પોતાની નિષ્ફળને વશ નથી રાખતા, જે મનમાં આવે છે તે વિચાર વિના બધી નાખે છે અને પોતાના જીવંતની મૂર્ખતાની જગમાં પોતેજ ફસાઈ જાય છે.

જે મનુષ્ય પરિણામોનો વિચાર કર્યા વિના જ સદસ્ય કોષ ઠાંધે કરી નાખે છે તે મનુષ્ય એક એવા મનુષ્ય સમાન છે કે જે મનુષ્ય બહુ જ મેળપૂર્વક દોડી વાડપર દૂડીને બીંછા બાંધીને બેઠા ખાણમાં જઈ પડે છે.

આટલા માટે વિચારના ધ્યનને લક્ષ્યપૂર્વક સાંભળી લ્યો; કારણ કે, વિચારના શબ્દો તે શુદ્ધિમતાના શબ્દો હોવાથી વિચારના

દશાવેલા માર્ગો તેમને નિર્વિધતા તથા સત્યના પ્રદેશમાં પહોંચાડી દેશે.

૨ વિનય

હે મનુષ્ય, તું પોતાની શુદ્ધિનો આટલી સીમા પધરાવે મર્મ શા કારણથી ધારી રહે છે? પોતાની યોગ્યતાઓનો તું આટલો બધો ધમક રાખે છે તે શા કારણથી વાર?

જો જાની થવાની જ તારી ધમકા હોય, તો સર્વથી પ્રથમ એમ જણી લે કે: "હું આજ છું!" અને અન્ય જાનો સમક્ષ જો મૂર્ખ સિધ્ધ થવાની તારી ધમકા ન હોય, તો પોતાના અભિમાનના પ્રસાદમાં તણાઈને પોતાને મહાશુદ્ધિમાન માની લેવાની મૂર્ખતા કદાપિ કરીશ નહિ.

જેવી રીતે સામાન્ય-સાધારણ-રૂપની રમણીના સાન્નિધ્યને દીપાવનારાં ઘણ પડે છે તેવી જ રીતે શુદ્ધિમતાનું જો કોઈ સર્વથી ઉત્તમ જૂથ હોય તો તે કેવળ વિનયશીલ આચાર જ છે.

જનશ્રીશ મનુષ્ય સંભાળુ સત્યની શોધાને વધારી દે છે અને તેના શબ્દોનો આત્મસંદેહ તેના પ્રમાણની ક્ષમા આપી દે છે.

વિનયશીલ મનુષ્ય કેવળ પોતાની શુદ્ધિમાં જ સંપૂર્ણ વિશ્વાસ નથી રાખે; કિન્તુ પોતાના મિત્રના પદમર્શનો વિચાર કરે છે અને તેથી થતા લાભને અવશ્ય મેળવતો રહે છે.

જ્યારે વિનયશીલ મનુષ્યની પ્રશંસા કરવામાં આવે છે ત્યારે તેમાં અવજો બહિર ઘણ જાય છે અને તે પોતાની પ્રશંસાને કદાપિ સ્વયં નથી માને. તે અન્તઃકાંક્ષા પધરાવતા પાત્રોથી અંતઃકિંવા અનિશ્ચિત જ રહ્યા કરે છે.

જેવી રીતે અવજુદન-ધૂધનના યોગે રમણીના રૂપની શુદ્ધિ થાય છે તેવી જ રીતે વિનયશીલ થવનિકાના યોગે વિનયશીલ મનુષ્યના સદૃશ્યો વિશેષ પરિણામમાં અક્ષી હોઈ છે.

એથી વિરૂધ્ધ જો તમે દાલિક તથા મિથ્યાભિમાની મનુષ્ય પ્રતિ દષ્ટિપાત કરો, તો એમજ તમારા જોવામાં આવશે કે તે જનુમુખ વસ્ત્રો પરિધાન કરે છે, જમનમાં મરડાઈને ચાલે છે, આમ તેમ દષ્ટિપાત કરતો રહે છે અને તેના હૃદયમાં એજ વાસના હોય છે કે 'લોકો મને જુએ અને મારી પ્રશંસા કરે તો સારું.' તે પોતાના મનકને જીવન રાખીને વિચરે છે, અરીબોને ધૂણીની દષ્ટિથી નિહાળતો રહે છે, પોતા કરતાં જે દીનતર-જીવંતની પકિતનાં-મનુષ્યો હોય તેમને દોડારે મારે છે અને તેથી તેના કરતાં એક લોકો તેના આ ગર્વજતા મૂર્ખતાને જોઈને તેના ઉપહાસ કરતા રહે છે. તે અન્ય ઉત્તમ મનુષ્યોના ઉપદેશ દિંવા પરમર્શનો તિરસ્કાર કરે છે, કેવળ પોતાની માન્યતાઓજ વિશ્વાસ રાખે છે અને તેથી અવશ્ય થાપ ખાઈ જાય છે. તે પોતાના મનમાં પોતાને જનુજ શુદ્ધિશાળી માન્યા કરે છે અને તેથી તે પોતાની પ્રશંસાના અવજમાં તેમજ સમસ્ત દિવસ પોતાના શુભથી પોતાના શુભોનાં ગીતનાં ગાવામાંજ પરમાનંદનો સાક્ષાત્કાર કર્યા કરે છે. તે આત્મવાધા સાંભળીને પોતાના જનમાંજ રૂચે

* "The Economy of Human Life" નામક એક ઉત્કૃષ્ટ અંગ્રેજી ગ્રંથોના મેં જનરાતી અનુવાદ કરેલો છે અને જે અનુવાદ સત્વર પ્રકટ થવાનો છે તે ગ્રંથોના આ પ્રથમ ખંડ છે અને એ ખંડ આજ ઉપવિભાગમાં વિલક્ષ્ય આવેલો છે.

સમાજે જ નથી; પરંતુ મિથ્યા પ્રદર્શકો તેને મૂર્ખ. અથવા ઉદ્ધ બનાવીને આપો ને આપો ખાઈ જાય છે.

૩ સમયનો ઉપયોગ

હે મનુષ્ય, જે સમય વીતી મરે છે તે કદાપિ પાછો આવવાનો નથી અને જે સમય આવવાનો છે તે કદાચિત્ તારા માટે ન પણ આને એ સંભવનીય છે એટલા માટે તારે જે કાંઈ પણ લાભ લેના હોય તે વર્તમાન કાળ પાસેથી જ લઈ લે, જે કાળનો શોક ન કર અને ભવિષ્ય કાળમાં વિશેષ વિશ્વાસ ન રાખ.

જે ધટિકા અત્યારે ચાલી રહી છે અથવા વર્તમાન છે તે જ તારી પોતાની છે; હવે પછી આવનારી ધટિકા ભવિષ્યના શબ્દમાં છે અને તે ભવિષ્યની ધટિકા તારા માટે શું લાવશે અને શું નહિ, એ તો તું જાણતો જ નથી એટલે તારે જે કાંઈ પણ કરવાનું હોય તે સ્વપ્ન કરી લે; અર્થાત્ જે કાર્ય પ્રતઃકાલમાં કરી શકાય તેમ હોય તે કાર્યને સાયકાલ પર મુલતથી ન રાખ અને જે કાર્ય વ્યાજે કરી શકાય તેમ હોય તે કાર્યને આવતી કાલ પર મુલતથી રાખવાની અને વર્તમાન કાળને નિર્લેખ જવા દેવાની મૂર્ખતા ન કર.

આલસ્ય દરિસતા તથા દુઃખની જનની * હોવાથી ધર્માનુકૂલ પરિશ્રમના યોગે જ મનુષ્યને સુખની પ્રાપ્તિ થઈ શકે છે.

ઉદ્દાગને ભેળેને દરિસતા કુર પશાપન કરી જાય છે અને બૈશ્ય * તથા સારથ્ય પુરુષાદ્યપરાયણ પુરુષના ઘસાતુદસ બની જાય છે.

ધન-સંપત્તિ, માન-પ્રતિષ્ઠા, યશઃ ક્રાંતિ તથા રાજકૃપા આદિ કેવળ તેને જ પ્રાપ્ત થાય છે કે જે મનુષ્ય અનુદોષગે પોતાના નિકટમાં આવવા નથી હેતો અને આવસરને નિરંતર પોતાનો પરમશત્રુ માનતો રહે છે.

ઉદ્દાગી તથા વ્યાલસ્યવીરન મનુષ્ય નિત્ય વ્યાજ મુદતમાં ભગત થાય છે અને રાતે મોડો સૂઈ જાય છે; તે ચિન્તન વડે મનંતા તથા ક્રિયા વડે સરીરનો વ્યાયામ કરતો રહે છે અને મન તથા શરીર ઉભયને વ્યવસ્થાપિત રાખ્યા કરે છે.

આગમ મનુષ્ય પોતે પોતા માટે વ્યવસ્થા હોય છે; તેના સમય મુજબતાથી નથી વીતવો; તે આમ તેમ રખડતો રહે છે અને શું કામ કરવું અને શું નહિ, એ તે જાણતો જ નથી. તેના દિવસો મેથાની કાષા પ્રમાણે વીતી જાય છે અને તે પોતાની પાછળ કાંઈ પણ સ્મારકને રાખી જતો નથી. વ્યાયામ ન કૃષ્યાથી તેનું શરીર રોમગ્રસ્ત રહ્યા કરે છે; કાર્ય કરવાની

* “કાલ કરે સો વ્યાજ કરે, આજ કરે સો વ્યાજ,
અવસર બીતી જત દે, દેર કરેજો કુખ્ય ર.”

એક હિન્દી કહેવન.

* “આલસ્ય હિ મનુષ્યાણાં નીલસ્થો મહાસિતુઃ” ॥

એક સંસ્કૃત હિન્દી.

તેની ઇચ્છા થાય છે, પરંતુ શક્તિ ન હોવાથી તેનથી શક્તિ નથી; તેનું મન-અધિકારાત્ રહ્યા કરે છે; તેના કાલ્પલિલ થતો રહે છે; તેના કંદપમાં રાત્રાપ્રાપ્તિની લાલસા છે, પરંતુ ઉદયના અભાવે તેની તે લાલસા પૂર્ણ થઈ નથી; અર્થાત્ બદામનો સ્વાદ લેવાની તેની ઇચ્છા જોઈ છે, બદામને તોડવાનો પરિશ્રમ કરવાની તેની ઇચ્છા નથી એટલે તેનથી * બદામનો સ્વાદ કદાપિ લઈ શકતો તેના મુદતી વ્યવસ્થા ઉત્તમ પ્રકારની નથી તેના અનુચરો ઉઠાઉ તથા ઉચ્છ્રમ્બ હોય છે અને તે વિનાશની દિશામાંજ આગળને આગળ હોડતો રહે છે. તે પોતાના વિનાશને પોતાનાં નેત્રો વડે જોયું છે, કાંતોશી સાંભળે છે, પે મતકને ધૂણવે છે અને એ વિનાશથી બચવા ઇચ્છે છે; તેનામાં ધૈર્યનો સર્વથા અભાવ હોવાથી અતે વિનાશ તેને ચારે તરફથી ઘેરી અને અનુભવ તથા અપ્રતિજ્ઞા રમથાન મૂમિમાં લઈ જાય છે.

૪ સ્પર્ધા

જો તારા મનમાં યસની લાલસા હોય અને પોતાની પ્રશ્ન અજલથી તને વ્યાનંદ થતો હોય, તો તું પોતે જે ધૃષ્ટિમાંથી છે તે ધૃષ્ટિથી પોતાને જોયો કર અને પોતાના કાંઈ એક ઉચ્ચ ઉદ્દેશને નિર્માણ કરી લે.

જે વટરક્ષની સાખાઓ અત્યારે મનમથામિની થયેલી છે, તે વિશાલવત વટરક્ષ એક સમયમાં પૃથ્વીના ઉદરમાં નેરકમાં એક લલુતમ બીજના સ્વરૂપમાં હતું એ તો તું જાણતો જ હોતો નેહરું.

તું પોતાના વ્યવસાયમાં, પછી તે વ્યવસાય મરે તે હોય તે પછી, સૌપ્રસ્થાનીય થયોનો યત્ન કર; ઉન્નતિમાં કાંઈને પણ પોતાની આગળ ન વધવા દે અને તે સાથે બીજના શુભેને છંપાં તથા મત્સરની દૃષ્ટિથી ન બેતો પોતાની શુભિષ્ટને વિકાસ કરતો રહે.

પોતાના પ્રતિસ્પર્ધી દિવા પ્રતિદ્દીને અધર્મપૂલક તથા નિન્દ્ય રીતિઓથી પછાડવાનો યત્ન ન કર, હિન્દુ કેવળ પાશ્વિક ઉપાયો દ્વારા જ પોતાને તેનાથી આગળ વધારતો રહે કે જેની ઉન્નત તથા અગ્રેસર થવાની આ દોડધામમાં યદિ તને સ્વચ્છ પ્રાપ્ત ન થાય, તો પછી તને યસની પ્રાપ્તિ ચલામાં તો કરી શકી ન જ આવે.

ધૈર્ય સ્પર્ધાના યોગે મનુષ્યનો આત્મા ઉચ્ચ થાય છે; તે ક્રાંતિમાટે તૃપ્તો રહે છે અને દોડમાં દોડનાર પ્રમાણે સંસ્કૃતિ તથા પ્રસન્ન થયા કરે છે. અનેક વિદ્યા તથા આધ્યાત્મિક ધૈર્યથી હોવા છતાં પણ તે તાડના રક્ષ પ્રમાણે વૃધ્ધિમત થાય છે, નભોમંડળમાં ગરૂ પ્રમાણે અત્યંત ઉચ્ચ ઉડાણ કરે છે અને પોતાનાં નેત્રોને સર્વનારાયણના તેજમાં સ્થિર કરી રાખે છે. મહાકુરોના દૃષ્ટાન્તો રાત્રિના સમયમાં સ્વપ્ન સ્વરૂપે તેના સમક્ષ ઉપસ્થિત થાય છે અને સમસ્ત દિલ્લ તેમજ અનુકરણ કસમાં જ તેને વ્યાનંદ આપ થતો રહે છે. તે

મોટા મોટા સંકરો કરે છે, તે સંકરોની પૂજાથી તેને આનંદ થાય છે અને તેનું નામ સમસ્ત સંસારમાં વિખ્યાત થઇ જાય છે.

પરંતુ કદાચ મનુષ્યને હલ્લ વિષ તથા દેવથી ભરેલું હોય છે, તેની નિન્દા વિના જ દયાકારની રહે છે અને પોતાના પાપોની ઉન્નતિ કિંવા કાર્યસિધ્ધિને જોઈને તેનું મન અત્યંત આરામ થઈ જાય છે. તે પોતાની કાટકીમાં પડેલા પડેલા બચ્ચા કરે છે અને અન્ય જગતના સદૃશ્યો પણ તેને દૃષ્ટિ સમાન દેખાયા કરે છે. વિદ્ય તથા ધુણ તેના હલ્લને કારી કારીને ખાતો રહે છે અને તેને ક્યાંય પળમાંયને માટે પણ વિચારિત નથી મળતી. તેના પોતાના અંતઃકરણમાં પુણ્ય વિવિધ પ્રેમના સર્વથા આભાવ હોવાથી તે પોતાના પાપોસિતે પણ પોતાના જેવા પાપીજ માનતો રહે છે. જે લોકો ઉન્નતિના માર્ગમાં તેનાથી આગળ વધી જાય છે તે શ્રેષ્ઠની તે પોતે નિન્દા કરતો રહે છે અને અન્ય જગત જેવાંકંઈ પણ કાર્ય કરે છે તે સર્વ કષ્ટોતે તે વિચારિત અર્થ ન કર્યા કરે છે. તે દુરાશય રહીને બેસી રહે છે અને કાંઈ પણ અનિષ્ટનું ચિન્તન કરતો રહે છે; પરંતુ લોકો તેના પતિ ધૂણ કદાચના કરે છે અને તે કદાચિયા પ્રેમથી પોતાનાં નિર્ભાણ કરેલાં જગ્યામાં પોતે જ દસાઈને મરી જાય છે.

૫ દુરદર્શિતા

દે મનુષ્ય! આ દુરદર્શિતાની કથાઓને દલચિત રહીને સાંભળી લે; તે કથાઓમાંના ઉપદેશો પ્રતિ લક્ષ આપ અને પોતાના હલ્લ બંધારમાં તેમના સચ્ચ કરી લે; કારણ કે, એ ઉપદેશોમાંનાં તત્ત્વો સાર્વકાલિક તથા સાર્વદેશિક છે, સર્વ સદૃશ્યો દુરદર્શિતાના જ આગ્રિત છે અને દુરદર્શિતા જ માનવ જીવનની માર્ગદર્શિકા તથા શ્વામિની છે.

તું પોતાની નિન્દાને વરા રાખ અને પોતાના ઝોળેડોને નિવશમાં બંધનથી બાંધી દે કે જેથી તારા પોતાના મુખમાંથી નીકળેલા અયોગ્ય શબ્દો તારી આંતરે સંહારવાનું કુસાદસ ન કરી શકે.

લક્ષ્યા માણસની મરકરી ન કર; કારણ કે, એ મરકરીનું પરિણામ ક્યાંક એવું ન થાય કે તું જેલે પણ લગેલા થઈ જાય. જે મનુષ્ય અન્ય મનુષ્યોની ત્રુટિઓની આનંદથી અર્થાં કર્યા કરે છે તેના હલ્લમાં પોતાની ત્રુટિઓની અર્થાં શ્રવણથી દુઃખનો અસર અધાત થાય એ શાશ્વતિક છે.

બહુ મોલવાનું કળ અનુપાપ હોવાથી માનવા અવલંબનમાં જ મનુષ્યનું કાયાણુ સમાવડું છે.

બહુ મોલવાથી મનુષ્ય સમાજમાં ઉત્પાન સમાન છે; કારણ કે, તેના પ્રસાપ અથવા બકલાદને સાંભળતાં સાંભળતાં અન્ય મનુષ્યોનાં શ્રવણો થાકી જાય છે અને તેના શબ્દોની લીધ ધાસ વાર્તાવારને નીરસ કરી દે છે.

અદકાર અથવા અભિમાન ન દર્શાવ; કારણ કે, તુમી લોકો નાથો નિરકાર કરશે અને અન્ય મનુષ્યોની ઉપદ્રાસ ન કર; કારણ

કે, ઉપદ્રાસ ઘણી વાર મહાભય કર પરિણામે જ લઇ આવે છે.

કદુ પરિદ્રાસ મિત્રાનો શતક હોવાથી જે મનુષ્ય પોતાની નિન્દાને નિવશય નથી રાખી વાતને તે મનુષ્ય અવશ્ય કદઈ તથા સંકટનાં જગ્યામાં સપાક જાય છે.

પોતાની પરિસ્થિતિ અનુસાર પોતામાટે યથોચિત ઉપકરણોને ભરે એકત્ર કરતો રહે; પરંતુ પોતાની ચોખ્ખાથી વિરોધ બર્ષ ન કર; કારણ કે પૌત્રનાવરયાની મિત્રવ્યથિતા વૃધાવરયામાં સુખ આપતીરી થઇ પડે છે, તુણ કિંવા લોભિષ્ટતા પાપકર્મોની જનની છે; પરંતુ મિત્રવ્યથિતા આપણા સદૃશ્યોની રક્ષિકા છે.

તું પોતાના કામ સાથે જ કામ રાખતો રહે અને દેશ તથા ભતિના પ્રકારને પતાવવાના કાર્યનો ભાર અધિકારિવર્ગના શિરપર જ રહેવા દે. તારા મનોરંજનનો પ્રકાર એવો ન હોવો જોઈએ કે જેના માટે તારે ધનનો અત્યંત બચ કરવો પડે અને તે મનોરંજનને ખરીદવાનું કંઈ તેના ઉપયોગના યોગે પ્રાપ્ત થનારા આનંદ કરતાં વધી જાય.

કૌશલને જોઈને પોતાનાં વિશેષકષ્ત નેત્રોને બંધ ન કરી લે અને વિપુલતાના દર્શનથી મિત્રવ્યથિતાને ન તપ્પ છે; કારણ કે, જે મનુષ્ય જીવનની અનાવરક વસ્તુઓમાં નિમગ્ન રહે છે તેને એક દિવસ જીવનની આવસ્યક વસ્તુઓના અભાવના કારણે આંસુ સંઘાંસવાં પડે છે.

અન્ય મનુષ્યોના અનુભવથી હુષિમતાને શીખી લે અને અન્ય મનુષ્યોની ત્રુટિઓના યોગે પોતાના સર્વ દોષોને સ્વરૂપ દર કરી દે.

કાંઈ પણ મનુષ્યમાં, તેની પૂર્ણ પરીક્ષા કરી લેવા વિના કદાપિ વિશ્વાસ ન રાખ તેમજ તેને અવિશ્વાસની દૃષ્ટિથી પણ ન જો; કારણ કે, કાંઈને અપારણુ અવિશ્વાસની દૃષ્ટિથી જોવા એજ મોટામાં મોટી અનુદરશ છે.

પરંતુ બ્યારે કાંઈ એક મનુષ્ય વિશ્વાસપાત્ર સિધ્ધ થઈ જાય એટલે પછી તેને પોતાના હલ્લરૂપ બંધારમાં સંભાળીને રાખી લે અને તેને એક અપ્રકૃષ્ટ દત્ત માનવો રહે.

અશ્વસિધ્ધ મનુષ્યની કૃપાઓથી દૂર ભાગ; કારણ કે, તે કૃપાઓ તારા માટે જગદૃષ્ટ છે એટલે તે મનુષ્યના અનુદરશી તું કદાપિ ઉત્કણ નથી જ થાતો.

જે વસ્તુ આત્મની કાલે ઉપયોગમાં આવવાની હોય તેનો આજે જ ઉપયોગ ન કર અને ક્યાં દુરદિષ્ટિ તથા સાર્વજનનાથી થવાનો સંભવ હોય તે કાળે દેવવિચારના આધારે ન હોડી દે. જ્યાં પણ તારે એમ તો નજ માનવું કે દુરદર્શિતાના યોગે જાને અવસ્ય સદૃશ્યની પ્રાપ્તિ થશે અને થશે જ; કારણ કે, આજ રાત્રે તું ધરાવું છે તે કાળુ જન્મે છે પારે.

મૂર્ખ સદા લાગવીડ નથી હોતો અને હુષિમાન પુરુષ નિય સ્વચ મનોરથ નથી રવા કરતો; જ્યાં મૂર્ખ અને હુષિ-આત્મ એટલો જેટલો અવસ્ય રવા કરે છે કે મૂર્ખને કદાપિ

પૃથ્વી આનંદ પ્રાપ્ત નથી થતો અને સુધિમાન મનુષ્ય કદાપિ સર્વથા દુઃખ-કિંયા શોકાકુલ નથી રહેતો.

૬ ધૈર્ય

આ સંસારમાં જન્મ લેનારા પ્રત્યેક મનુષ્યને વિપત્તિ તથા દુઃખાંશ, દરિદ્રતા તથા દુઃખ અને શોક તથા પીડા આદિની ન્યૂન કિંયા અધિક પરિમાણમાં અવશ્ય સાક્ષાત્કાર કરવોજ પડે છે, એટલા માટે, હે મનુષ્ય ! તું પોતાની બાધાવશ્યથીજ પોતાના હૃદયને ધૈર્ય તથા નિર્ભયતાના યોગે દૃઢ કરી લે કે જેથી તું પોતાના ભાગમાં આવેલાં દુઃખોને ધીરતાથી સહન કરી શકે અને દુઃખોથી હૃદયમયી ન બન્ય.

મનુષ્યમાં જેવી રીતે હાટ કુખા, પિપાસા, તાપ તથા કષ્ટને સહન કરવા છતાં મુચ્છિત યથને પૃથ્વી પર પછડાઇ પડતો નથી, તેવીજ રીતે મનુષ્યનું ધૈર્ય સર્વ વિપત્તિઓમાં મનુષ્યને આશ્રય આપનાર થઇ પડે છે અને તેને વિપત્તિના આઘાતથી ધરાશાયી થવા નથી દેતો.

શેષ આત્મા લાગ્યતા વિદેશી પરવા નથી રાખતો અને લાગ્યતા પ્રતિકુલતાથી તેના આત્માની મદતામાં લેશમાત્ર પશ્ય ન્યૂનતા નથી થતી. તે પોતાના સુખને લાગ્યતા અનુગ્રહ પર નિર્ભર નથી રાખતો અને તેથીજ લાગ્યતા વક દબિયી તે ભયભીત નથી થતો. તે સમુદ્ર તટના પ્રાણી પ્રમાણે દૃઢ રહ્યા કરે છે અને વિપત્તિરૂપ તરંગોના આઘાતો તેના મૂળને સ્થાન અજ નથી કરી શકતા. તે પાર્વત દુર્ગના સીમારેખાઓ પોતાના મતકને ઉન્નત કરે છે અને લાગ્યતા બાણે તેનાં ચરણોમાં આવીને પડી જાય છે. ભયના સમયમાં તેના હૃદયની ધીરતા તેની આશ્રયદાત્રી થાય છે અને તેના મનની રિચરતા તેને સહાયતા આપતી રહે છે. જેવી રીતે યોધા યુધ્ધમાં જાય છે અને વિજય મેળવીને પાછો ફરે છે તેવી જ રીતે તે શ્રેષ્ઠ આત્મા જનમાં આવતી વિપત્તિઓને પરાજિત કરતે વિજય-શાળી થતો રહે છે. તેની પોતાની પ્રશાંતિ તેની વિપત્તિઓના ભારને હલકા કરી દે છે અને તેના એકાન્ત નિશ્ચય તેનાં દુઃખોને સ્થગી દે છે.

પરંતુ કાતર પુરવના બીર આત્મા તેને બેશય આપતો રહે છે અને કાતર પુરવ તેથી લગ્નિત થતો રહે છે. દરિદ્રતાથી દુઃખી થઈને તે નીચ ફેર્યો કરતો રહે છે અને મૌનપૂર્વક અપમાન સહન કરીને પીડાને નિમગ્નિય આપતો રહે છે. જેવી રીતે વાણુ આઘાતથી કદલી રજા કંપાવમાન થઇ જાય છે તેવીજ રીતે તે દુઃખની હાયા માત્રથીજ કંપી જાડે છે. સંકટના સમયમાં તે વ્યકુલ તથા હતસ્થાન થઇ જાય છે, વિપત્તિની વેળામાં તેનું હૃદય ભેરડી જાય છે અને નિરાશા તેના આત્મને પોતાનાં ચરણો તજે ચઢી નાખે છે.

૭ સતોષ

હે મનુષ્ય ! એ વાનિતે જુલીશ નહિ કે આ પૃથ્વી ઉપર

પરમેશ્વરી પવિત્ર શુષ્કિદારા-તારી સ્થિતિ નિશ્ચિત પરમાત્મા તારા હૃદયની વાતાઓને સારી રીતે જાણે લલસાઓની નિઃસારતા તેનાથી અચૂત નથી અને તે કંપીનેજ તારી પ્રેમગીતોમાં નથી રસીકારતો. આમ લેખા પશ્ય સર્વ સુકિત સંગત કામનાઓ તથા ધાર્મિક એવંચે તેની ઉદારતાએ સફળતાની સંભાવનાને પ્રતિષ્ઠિત કરેલી.

તું જેને અનુભવે છે તે વ્યાકુલતા તેમજ જેમના તું વિશાષ કરે છે તે વિપત્તિઓનું મૂળ તારી મૂર્ખતા, અદકાર તથા તારી રજ્ય-ભાવના જ છે, એટલા માટે વિધાનના સંજ્ઞામાં અન્તર્વિલાપ ન કર, પ્રયત્ન પોતાના સુખ કરી લે અને પોતાના મનમાં કદાપિ એવા આવવા દે કે 'જે મારી પાસે સંપત્તિ, શક્તિ તથા આદિ હોય, તો જ હું સુખી થઈ એવા સંભવ છે; જેમની પાસે એ સર્વ વસ્તુઓ તૈયાર છે તેઓ કેવાં કેટલાં દુઃખોમાં લપટાયલા છે એ તારે નિરંતર સંખ્યાનું છે.

નિર્ધન મનુષ્ય ધનાઢ્ય મનુષ્યોનાં કવેશો તથા આદિને નથી દેખતો; તે શક્તિશાલી પુરોહીની કહિનનાઓ વ્યાકુલતાઓને નથી અનુભવતો તેમજ તે એ રહસ્યને નથી જાણતો કે વ્યવસાયીન મનુષ્યનું જીવન કેટલી પર્યાન્ત ભારપ થઇ પડે છે અને તેથીજ તે પોતાની માટે શોકાકુર રહ્યા કરે છે.

કાઇ પશ્ય મનુષ્યને બાહ્યતઃ સુખી જોઈને તેની ધનાં કર; કારણ કે, તું તેનાં સુખ દુઃખોને જાણતો જ મંથી.

અલ્પમાં સતોષ માનવો એ સર્વથી મહત્તમ શુભ છે અને જે મનુષ્ય પોતાના ધનની શુધ્ધિ કરે છે તે પો ચિન્તાઓનેજ શુષ્કિત કરે છે; કારણ કે, 'સંતુષ્ટ મન સુખ ધન ભંડાર છે અને શોક કિંયા દુઃખ નામક' ચોર સંતુષ્ટ મનનામક સુખ ધનભંડાર પર્યાન્ત કદાપિ પહેલીજ નથી.

જે તું લક્ષ્મીનાં પ્રવોલતામાં ફાટાઈને ન્યાય, ઉદારતા તથા વિનયને તિલાંજલિ નહિ, સમર્પી દે, તો ઐશ્વર્ય પશ્ય તને કદાપિ દુઃખી કરી શકે તેમ નથી. પરંતુ તવને તું કેવાં રીખીશ કે વિશુદ્ધ આનંદામૃત આ માનવનું પેય નથી ?

લગાઈ એક વેશવતી ગતિ છે કે જેને નારાયણે નર નિયન કરેલી છે અને સુખ તેનું લક્ષ્ય છે; અર્થાત્ લગાઈ ઘેડની સમાધિ કર્યા વિના કાંઈથી પશ્ય સુખના પ્રદેશમાં ચઢાઈ નથી અને ભવાઈની ઘેડને પૂરી કરીને સુખના પહેલી ગયા પછી મનુષ્યને નિત્યતાના નિકેતનોમાં રા પ્રાપ્તિ થાય છે.

૮ મિતાચાર

આ જીવનમાં તું જે સર્વથી મહાન આનંદને પ્રાપ્ત કરી તેમ છે તે મહાન આનંદ એજ છે કે ભયના પાસેથી

શુધિ તથા સ્વાસ્થ્ય મળેલાં હોય. યદિ તને એ સુખે પ્રાપ્ત થયેલાં હોય અને વૃદ્ધાવસ્થા પર્વતે પોતાનાં એ સુખેને અવિચળ રાખવાની તારી ઈચ્છા હોય, તો તું વિવાસક્રિતા પ્રવેશનથી અલિપ્ત રહે અને તેના વિવાહનોથી દૂર ભાગી જા.

વિવાસક્રિતા જે વેળાએ પોતાનાં સ્વાદિષ્ટ બોજનોને તારા સમક્ષ લાવીને ઉપસ્થિત કરે છે, બ્યારે વિવાસક્રિતા મંદિયા દ્વારા કાચપાનથી ચમકતી દેખાય છે, બ્યારે વિવાસક્રિતા પોતાનાં મોહિનીરૂપને તારા સમક્ષ પ્રકટ કરે છે, બ્યારે તે મુઠ્ઠા હાથ સંક્રિત તારા પ્રતિ કટાક્ષપાત કરે છે અને તને આમોદ પ્રમોદમાં લીન થવાની પ્રેરણા કરવા મંડે છે તે સમય તારા માટે આશંકા તથા ભયનો સમય હોવાથી તે વેળાએ તારી શુધ્ધિને સપ્તધાન રહેવાની અન્યંત આવશ્યકતા છે; કારણ કે, તે વેળાએ જો તું તેના પ્રવેશનોમાં ફસી જાય તો તેના યોગે તારી ઘોર હાનિ થવાને અને સુખની હાતિથી દુઃખની ગહન ગતામાં તારા પાન થઈ જવાને સંપૂર્ણ સંભવ છે. વિવાસક્રિતા જે સુખની આરાધનું દર્શન કરાવે છે તે સુખ ઉન્માદના સ્વરૂપને ધારી લે છે અને વિવાસક્રિતા આનન્દો રેગ તથા મત્સુનાં ઉત્પાદક કારણો બની જાય છે.

વિવાસક્રિતાનાં બોજનોને નિકાળી લે, તેના આશ્રિત અનિશિયોને સ્થાનપૂર્વક ભેદ લે અને તેના મુઠ્ઠા હાથપ્રપ્ર પ્રવેશનોમાં ફાપલા લોડાતું અવયોગન કરી લે. શું તેઓ હીણુ નથી, રેગપ્રસત્ર નથી અને નિસ્તેજ નથી? તેમના આમોદ પ્રમોદ તથા કોલાહલની લથુ ધટકાઓ પછી તેમનાં દુઃખો તથા તેમની દીનતાના દીર્ઘતમ દિવસો આવી ગયા છે અને તેમણે તેમની અભિલાષાઓને ઢાંકી તથા બગાડી દીધેલી હોવાથી હવે તેમને વિવાસક્રિતાનાં સ્વાદિષ્ટ બોજનોમાં કોઈ પણ પ્રકારનો રસ મળી શકતો નથી; જેઓ એક સમયમાં વિવાસક્રિતાનાં પરમ હોત હતા તેઓ હવે તેના હિષાર ચઢ ગયા છે અને જેઓ તેના ભોક્તા તરીકે પોતાને ઓળખાવતા હતા તેઓ પોતે ભોગવાયલા થઈ રહ્યા છે; કારણ કે, જે મનુષ્યો ભયમનના આપેલા દાનને દુરપયોગ કરે છે તે મનુષ્યોની અવસ્થા આવી પૂર્વે ન જાય છે.

પરંતુ ફરી પ્રમદ કોણ છે કે જે અતિશય સુચિત્ર અતિશી પેલા શ્વેતમાં હસિતા પ્રમાણે કોલતી કોલતી ચાલી જાય છે? તેના કંપેશોની લાલિયા યુવાજને લલિત કરી રહી છે, તેના ઓપેદામાંથી પ્રાતઃકાલનું માધુર્ય વહન કરી રહ્યું છે, તેનાં નેત્રોમાંથી વિનિત તથા પવિત્ર આનન્દસરી રહે છે અને હાર્દિક પ્રસન્નાત્પૂર્વક તે ગાતી ગાતી ગમન કરી રહી છે. તે પ્રમદાનું રૂપ તમ સ્વરૂપના જેવી તન્દુરસ્તી-ઉ, તે ત્યાપમની પુત્રી છે અને મર્યાદાના ગર્ભમાંથી તેને જન્મ થયેલો છે. તેમના પુત્રે તે ગિરિમાલામાં વસે છે કે જે ગિરિમાલા સાનતોન હોએના ઉત્તરી પ્રદેશમાં વિસ્તરેલી છે. પિતા બ્યાપાન તથા માતા મર્યાદાના તે પુત્રો વીર, ઉભમણીક તથા તેજસ્વી છે અને તેમની ભગિનીના સર્વ સદ્ગુણો તેમનામાં પ્રત્યક્ષ દેખાયા કરે છે.

ઓજસુ તેમની નાડીઓને કસતું રહે છે, વીર્યનો તેમનાં અધિ-યોમાં અવિચલ નિવાસ રહ્યા કરે છે અને તેમને સમસ્ત દિન-આખી જે કોઈ પણ પ્રમોદ હોય, તો તેમનો પોતાનો પરિશ્રમ જ છે. તેમના પિતાના બ્યાપારો તેમની અભિલાષાઓને ઉત્તેજિત કરતા રહે છે અને તેમની માતાના આહારો તેમને હૃદયપ્રદ રાખ્યા કરે છે. મનોવિકારો સાંધે કુપ્પ કરવું એ તેમનો વિરોધ છે અને દુર્વ્યસનોને પરાજિત કરવાં એ તેમની ઓજસિવા છે. તેમના આનન્દો પરિશિત હોવાથી અવિચલ રહે છે અને તેમનો વિશ્રામ અરૂપ હોવા છતાં ગાઢ તથા અવિકલ હોય છે. તેમનું રક્ત શુદ્ધ છે, તેમનાં મન શાન્ત છે અને તેથી વૈદ્યો તેમનાં મૂહોના માર્ગમાં વિચરતા કદાપિ કોઈના ભેવામાં આવી શકતા નથી.

પરંતુ મનુષ્યના પુત્રોનાં મૂહોમાં નિર્વિધના નથી વસતી તેમજ તેમના આવાસોમાં પરિત્રાણનો નિવાસ પણ ભેવામાં આવી શકતો નથી. બહિર્ભાગમાં તેઓ નવીન નવીન આશંકાઓ વડે વૈરાગ્ય રહ્યા કરે છે અને તેમનાં મૂહોમાં અવસર મળનાં જ તેમને પોતાના કંદર્ભમાં ફાપલા માટે દીપી રહેલા વિવાસપાતકો કુળપાને બેઠેલા હોય છે. તેમના આરોમ્ય, બળ, સૌન્દર્ય તથા ઉત્સાહ આદિએ લંપટ પ્રીતિના હૃદયમાં કામનાને ઉત્પન્ન કરી દીધી છે. તે પોતાના લગ્નમંડપમાં દંડાપમાના થઈને તેમના અનુ-રાગ માટે આરાધના કર્યા કરે છે અને પોતાનાં પ્રવેશનોને વિસ્તારતી રહે છે. તેનાં અંગે કામલ તથા લલિત છે, તેનાં વસ્ત્રાશુભો મનોહર તથા ચિત્તાકર્ષક છે, તેનાં મંદીરાં નેત્રો-ભર્યાં વિલાસ ટપતી રહ્યા છે અને તેના વદનમય ઉપર પ્રતી-ભાન વિરાજેલું છે. તે પોતાની કામલ અંશુલી વડે તેમને સકેન કરી રહી છે, પોતાના રૂપના પ્રદર્શનથી તેમનાં મનોને લોભાવી રહી છે અને પોતાની પ્રિયતા તથા મહુરી વાણીથી તેમને પોતાની માયાલગ્નમાં ફાપલાના પ્રયત્નો કરી રહી છે.

હા! કે મનુષ્ય! તેનાં પ્રવેશનોમાંથી દૂર પલાયન કરી જા અને તેના મનોહરપ્રકર વાર્તાલાપને ન સાંભળ. જો તું તેના વિલાસપૂર્ણ નેત્રકદાકીથી ધાવસ થઈ જઈશ, જો તું તેની મહુરી વાણીને લક્ષ્યપૂર્વક સંભળી લઈશ અને જો તું તેની કામળ સુગન્ધ ઓને તારા ગળામાં નાખવા દઈશ, તો સદાને માટે તું તેને બન્દી થઈ રહીશ; માત્ર એટલું જ નહિ, પણ ત્યાર પછી લગ્ન, રેગ, દરિદ્રતા, ચિન્તા તથા અનુતાપ આદિ આવીને તને ચારે તરફથી ઘેરી લેશે; ભોગ વિલાસના યોગે હીણુ થઈને, વિવાસક્રિતા યોગે ક્ષીને તથા આત્મસ્થના યોગે કામળ થઈ જઈને તારા આપુર્ય અરૂપ થઈ જશે અને તે અરૂપ આપુર્ય પછી કેવળ અરૂપશૂન્ય જ નીની જશે. તારા ચંતાપોની સીમા જ નહિ, રહે અને કોઈ પણ બંધન કદાપિ તારા પ્રતિ દયા નહિ જ દર્શાવે.

પૂર્ણ આનંદ આપે નથી યત્ને અને સુધિમાન મનુષ્ય કદાપિ સર્વથા દુઃખી કિંવા શોકાકુલ નથી રહેતો.

૬ ધૈર્ય

આ સંસારમાં જન્મ લેનારા પ્રત્યેક મનુષ્યને વિપત્તિ તથા દુઃખાંશ, દરિદ્રતા તથા દુઃખ અને શોક તથા પીડા આદિનો નુન કિંવા અધિક પરિભાગ્યમાં અવરખ આકાંક્ષાકાર કરવેજી પડે છે, એટલા માટે, દે મનુષ્ય ! તું પોતાની બાહ્યાવસ્થાથીજ પોતાના હૃદયને ધૈર્ય તથા નિર્ભયતાના ગોચે દૃઢ કરી લે કે જેથી તું ગોનાના ભાગમાં આવેલાં દુઃખોને ધીરતાથી સહન કરી શકે અને દુઃખોથી દયાળી ન જાય.

મનુષ્યમાં જેવી રીતે ઊંટ ધુધા, પિપાસા, તાપ તથા કષ્ટને સહન કરવા જ્યાં મુઠિઉંતે યદને પૃથ્વી પર પડ્યાજ પડતો નથી, તેવીજ રીતે મનુષ્યનું ધૈર્ય સર્વ વિપત્તિઓમાં મનુષ્યને આગ્રમ આપનાર શબ્દ પડે છે અને તેને વિપત્તિના આધારથી ધરાસાધી યથા નથી દેતો.

કેષ આત્મા ભાગ્યના વિદેયની પરવા નથી રાખતો અને આત્મની પ્રતિફલનાંથી તેના આત્માની મદતામાં લેશમાત્ર પણ નુનપ નથી થતી. તે પોતાના સુખને ભાગ્યના અનુગ્રહ પર નિર્ભર નથી રાખતો અને તેથીજ ભાગ્યની વડે દરિદ્રી તે ભયભીત નથી થતો. તે સત્ય તટના પાયાજ પ્રમાણે દૃઢ રહ્યા કરે છે અને વિપત્તિરૂપ તરંગોના આધારો તેના મૂળને સ્થાન અપ નથી કરી શકતા. તે પાર્વત દુર્ગના મીનાર પ્રમાણે પોતાના મનકને ઉભન કરે છે અને ભાગ્યના બાજો તેનાં ચરણોમાં આવીને પડી જાય છે. ભાગ્ય સમયમાં તેના હૃદયની ધીરતા તેની આશ્રયદાત્રી થાય છે અને તેના મનની રિચરતા તેને સદા મધ આપતી રહે છે. જેવી રીતે ચોપા કુખમાં જાય છે અને વિજય મેળવતો પાછો ફરે છે તેવી જ રીતે તે ક્ષેપ આત્મા છત્રમાં આવી વિપત્તિઓને પરાગિત કરીને વિજય-શાળી રહે છે. તેની પોતાની પ્રગાંઠિ તેની વિપત્તિઓના ભારને દલોડ કરી દે છે અને તેના એકાન્ત નિશ્ચય તેમાં દુઃખોને દગારી દે છે.

પરંતુ કાનર પુરાનો બીર આત્મા તેને જુવયાજ આપતો રહે છે અને કાનર પુરા તેની લગિજત યત્ને રહે છે. દરિદ્રતાથી દુઃખી થયેને તે નીગ ફૂલો કરતો રહે છે અને મીનપૂર્વક અપમન સન કરીને પીડને નિર્મનજી આપતો રહે છે. જેવી રીતે વાપુસ આધનથી કલ્પી જ્યાં કંપાવમાન થઈ જાય છે તેવીજ રીતે તે દુઃખની ભાગ મારવીજ કરી જાય છે. સંકેટના સમયમાં તે વ્યાક્રમ તથા દાઢાન ધઈ જાય છે, વિપત્તિની વેળામાં તેનું દરર મેળી જાય છે અને નિરુદા તેના આત્મને ચેતનાં તને મરતી નાખે છે.

૭ સતોષ

દે મનુષ્ય ! જે વાનાં જુલિશ નાદિ કે આ જુલિ ઉપર

પરમેશ્વરની પવિત્ર સુધિદારા-તારી સ્થિતિ નિહિ પરમાત્મા તારા હૃદયની વાતાંઓને સારી રીતે લલસાઓની નિશ્ચારતા તેનાથી અચાત નથી અને ક્રોનેજ તારી આર્થનાંઓને નથી સ્વીકારતો. આ પછુ સર્વ યુક્તિ સંગત કામનાઓ તથા ધાર્મિક તેની ઉદારતાએ સમજતાની સંભાવનાને પ્રતિબિંબા

તું જોને અનુભવે છે તે વ્યાક્રમના તેમજ તું વિશ્વાસ કરે છે. તે વિપત્તિઓનું મૂળ તારી અદકાર તથા તારી રુચ્છ-ભાવના જ છે, એટલા વિધાનના સંયમમાં અતર્વિલાપ ન કર, પ્રસુત શુધ્ધ કરી લે અને પોતાના મનમાં કદાપિ એ આવવા દે કે જે મારી પાસે સંપત્તિ, શક્તિ આદિ હોય, તે જ દુઃ સુખી થાઉં એવા સંભવ જેમની પાસે એ સર્વ વસ્તુઓ તૈયાર છે તેમ કેટલાં દુઃખોમાં લપટાયલા છે એ તારે નિ રાખવાનું છે.

નિર્ધન મનુષ્ય ધનાદય મનુષ્યોનાં કવેશો આદિને નથી દેખતો; તે શક્તિશાલી પુરોહીની વ્યાક્રમનાંઓને નથી અનુભવતો તેમજ તે એ નથી જાણતો કે વ્યવસાયની મનુષ્યનું જીવન પર્વત ભારેજ થઈ પડે છે અને તેથીજ તે માટે શોકાતુર રહ્યા કરે છે.

કાષ પણ મનુષ્યને બાલત: સુખી બેઠેને કર; કારણ કે, તું તેનાં યુત દુઃખોને જાણતો જ અર્થમાં સતોષ માનતો એ સર્વથી મદ છે અને જે મનુષ્ય પોતાના ધનની રૂધિ કરે ચિન્તાઓનેજ રૂધિંગન કરે છે; કારણ કે, રૂપ ધન ભંડાર છે અને શોક કિંવા દુઃખ ન સંપૂર્ણ મનનામક સુમ ધનભંડાર પર્વત કદાપિ ને તું લડીનાં પ્રયોજતોમાં પ્રલપ્તને ઉદારતા તથા ચિન્તાને નિર્ધારજ નહિ. એવજ પણ તને કદાપિ દુઃખી કરી શકે તે તત્વને તું કયાં રીપીય કે વિશુધ્ધ આનંદ માનવું જેવ તથી ?

ભાગ્ય એક મેશવતી મતિ છે કે નિષ્વ કરેલી છે અને સુખ તેનું લક્ષ્ય હોયની સમાપ્તિ કયાં વિના કાષથી પણ થકાતું નથી અને ભાગ્યની દોડને પૂરી પડેની ગયા પછી મનુષ્યને નિત્યતાના પ્રાપ્તિ થાય છે.

૮ મિતાચાર

આ જીવમાં તું જે સર્વથી મદ તેમ છે તે મદાન આનંદ એજ છે.

લુપ્તિ તથા સ્વાસ્થ્ય મજાસા હોય. થાંદે તને એ સુખો પ્રાપ્ત થયેલાં હોય અને તારા અંતરમાં પવન પોતાનાં એ સુખોને અવિચળ રાખવાની તારી ઈચ્છા હોય, તો તું વિવાસકિતના પ્રયોજનોથી અલિપ્ત રહે અને તેના વિગાદોથી દૂર ભાગી જા.

વિવાસકિત ને વેળાએ પોતાનાં સ્વાસ્થ્ય ભોજનોને તારા સમક્ષ લાવીને ઉપરિચિત કરે છે, જ્યારે વિવાસકિતની મંદિરા તારા કાચવાખર્ચાં ગમતી દેખાય છે, જ્યારે વિવાસકિત પોતાનાં મોહિનીશરણે તારા સમક્ષ પ્રકટ કરે છે, જ્યારે તે મુકુ હાસ્ય સદિન તારા પ્રતિ કટારપાત કરે છે અને તને આગેદ પ્રોદમાં લીન થવાની પ્રેરણા કરવા માંડે છે તે સમય તારા માટે આશંકા તથા ભયનો સમય હોવાથી તે વેળાએ તારી લુપ્તિને સાવધાન રહેવાની અન્યંત આવશ્યકતા છે; કારણ કે, તે વેળાએ જો તું તેના પ્રયોજનોમાં ફસી જાય તો તેના ઘેર તારી ધાર દાનિ થવાના અને સુખની પ્રાપ્તિથી દુઃખની ગહન ગતામાં તારો પાત થઈ જવાનો સંપૂર્ણ સંભવ છે. વિવાસકિત ને સુખની આશાનું દર્શન કરાવે છે તે સુખ ઉન્માદના સ્વરૂપને ધારી લે છે અને વિવાસકિતના આનંદો રોગ તથા મૃત્યુનાં ઉત્પાદક શરણો બની જાય છે.

વિવાસકિતનાં ભોજનોને નિહાળી લે, તેના આમંત્રિત અતિથિઓને આનંદપૂર્વક નિંદ્રા લે અને તેના મુકુ હાસ્ય પ્રયોજનોમાં ફસાવવા લોકોનું અવયોગ કરી લે. જો તેઓ ક્ષીણ નથી, રોગગ્રસ્ત નથી અને નિસ્તેજ નથી? તેમના આગેદ પ્રોદ તથા કાલાહનની લઘુ ધટિકાઓ પછી તેમનાં દુઃખો તથા તેમની દીનતાના દીર્ઘતમ દિવસો આવી ગયા છે અને તેમણે તેમની બાહ્યાંગાઓને ઢાંધી તથા બગાડી દીધેલી હોવાથી હવે તેમને વિવાસકિતનાં સ્વાસ્થ્ય ભોજનોમાં ડાહ પછુ પ્રવેશનો સમ મળી શકતો નથી; જેઓ એક સમયમાં વિવાસકિતના પરમ ભંકત હતા તેઓ હવે તેના શિકાર થઈ ગયા છે અને જેઓ તેના ભોક્તા તરીકે પોતાને ઝાળખાવતા હતા તેઓ પોતે ઝાળખાવવા થઈ રહ્યા છે; કારણ કે, જે મનુષ્યો ભગવાનના આપેલા દાનનો ઉપરોધાન કરે છે તે મનુષ્યોની અવસ્થા આવી હશે તો જ થાય છે.

પરંતુ જેવી પ્રમદા કાણ છે કે ને અતિશય સુલલિત અનિશ્ચી જેવા સ્વપ્નમાં ફરિતી પ્રમાણે કાલતી યેલતી ચાલી જાય છે? તેના કપાલોની લાલિમા શુભાને લલિત કરી રહી છે, તેના આંધોમાંથી પ્રાનઃકાલનું માંદપૂર્વ વદન કરી રહ્યું છે, તેનાં નેત્રોમાંથી વિનિત તથા પવિત્ર આંદન સરી રહ્યો છે અને હાલિક પ્રસન્નાપૂર્વક તે ગાતી માની ગમન કરી રહી છે. તે પ્રમદાનું શબ નામ સ્વસ્થતા દેવી તનુફરતી છે, તે વ્યાયામની પુત્રી છે અને મર્થોદાના ગર્ભમાંથી તેનો જન્મ થયેલો છે. તેમના પુત્રો તે ગિરિમાલામાં વસે છે કે ને ગિરિમાલા સાનતોન હોઝિયા ઉતરીને પ્રદેશમાં વિસ્તરેલી છે. પિતા વ્યવસ્થા તથા માતા અર્થોદાના તે પુત્રો વીર, ઉચમયીક તથા તેજસ્વી છે અને તેમની ભગિનીના સર્વ સંદુશુભો તેમનામાં પ્રત્યક્ષ દેખાય કરે છે.

ઝાળખું તેમની નાદીઓને કસતું રહે છે, વીધાં તેમનાં અરિય-યોમાં અવિચળ નિવાસ રહ્યા કરે છે અને તેમનો સમસ્ત દિન-આપી જો કાંઈ પછુ પ્રોદ હોય, તો તેમનો પોતાનો પરિશ્રમ જ છે. તેમના પિતાના આપારો તેમની અભિપ્રાયોને ઉત્તેજિત કરતા રહે છે અને તેમની માતાના આહારો તેમને હૃદયુત રાખ્યા કરે છે. મનોવિકારો સાથે સુધ્ધ કરવું એ તેમનો વિનોદ છે અને દુર્બલોને પરાજિત કરવાં એ તેમની ઝાળરિવા છે. તેમના આનંદો પરિશિત હોવાથી અવિચલ રહે છે અને તેમનો વિશ્રામ અસ્થ હોવા છતાં ગાદ તથા અવિચલ હોય છે. તેમનું રક્ત શુદ્ધ છે, તેમનાં મન યાતન છે અને તેથી વેલો તેમનાં મુદોના માર્ગમાં પિચરના કદાપિ ડાઘના નેવામાં આવી શકના નથી. પરંતુ મનુષ્યના પુત્રોમાં મુદોમાં નિવિંધતા નથી વસતી તેમજ તેમના આપારોમાં પરિત્રાણનો નિવાસ પછુ નેવામાં આવી શકતો નથી. બહિર્ભાગમાં તેઓ નવીન નવીન આસંકાઓ વડે ઘેરયેલા રહ્યા કરે છે અને તેમનાં મુદોમાં અવશર મળનાં જ તેમને પોતાના જન્માં ફસાવવા માટે ટીપી રહેલા વિશ્વાસવાદો શુષ્કાને બેઠેલા હોય છે. તેમના આરોગ્ય, બળ, સ્વ-દર્શ તથા ઉત્સાહ આદિએ લખેટ પ્રીતિના હૃદયમાં કામનાને ઉત્પન્ન કરી દીધી છે. તે પોતાના લનામંકરમાં દાંડપમાના યદને તેમના અનુ-શમ માટે આરોધના ક્યાં કરે છે અને પોતાનાં પ્રયોજનોને વિસ્તારતી રહે છે. તેનાં અંગો કામલ તથા લલિત છે, તેનાં વસ્ત્રાભૂષણો મનોહર તથા ચિત્તાકર્ષક છે, તેનાં મદીકાં નેત્રોમાંથી વિસાસ ટપકી રહે છે અને તેના વક્તવ્યમાં ઉપર પ્રયો-જન વિરાજેલું છે. તે પોતાની કોમલ અંદોળી વડે તેમને સકન કરી રહી છે, પોતાના રખા પ્રદર્શનથી તેમનાં મનોને લેભાવી રહી છે અને પોતાની પ્રિયતા તથા મધુરી વાણીથી તેમને પોતાની માયાજનમાં ફસાવવાના પ્રયત્નો કરી રહી છે.

હા! હે મનુષ્ય! તેનાં પ્રયોજનોથી દૂર જવાન કરી જા અને તેના મનોલુપ્તકર વાતાંવાપને ન સંભળ. જો તું તેના વિવાસપૂર્ણ નેત્રકટાક્ષથી ધાયલ થઈ જાય, જો તું તેની મધુરી વાણીને બહુપૂર્વક સંભળી લઈશ અને જો તું તેની કોમળ છાત્ર-ઓને તારા ગળામાં નાખવા દઈશ, તો સદાને માટે તું તેનો બંદી થઈ રહીશ; માર એટલું જ નહિ, પણ ત્યાર પછી લગ્ન, રોગ, દરિદ્રતા, ચિન્તા તથા અનુનાષ આદિ આવીને તને ચારે તરફથી ઘેરી લેશે; બોમ વિશ્વાસના યોગે ક્ષીણ થઈને, વિવાસકિતના યોગે જ્ઞાની તથા આસ્થવાના યોગે કોમળ થઈ જઈને તારે આપણ અસ્થ થઈ જશે અને તે આપ આપુલ્ય પછુ કેવળ અપવશમાં જ રીતી જશે. તારા સંતાપોની સીમા જુનિદિ રહે અને કાંઈ પણ ભંકિન કદાપિ તારા પ્રાન દયા નહિ જ દહાયે.

વિશેષ ઉપયુક્ત સાહિત્ય તો આ નિત્ય ઉપયોગમાં આવતી કળા ને આવડતે લગતું જ ગણવું જોઈએ ને એની ઉપેક્ષા એટલી પ્રવ્રણતા અધઃપાત જ સમજવી જોઈએ.

અર્થશાસ્ત્ર એ પ્રવ્રણા ઉત્કર્ષનું એક બહુ જ અમત્યનું અંગ છે. અત્યારે યુરોપ જે ઉન્નતિને શિરે ગાળે છે તે અર્થ-શાસ્ત્રના બહોળા જ્ઞાનનો જ પ્રત્યાષ છે. ચક્ષુને લગતો પ્રશ્ન તે દુનિયામાં લગણ પછી બહુજ અમત્યનો પ્રશ્ન થઈ પડે છે, તેને ઉકેલ અર્થશાસ્ત્રનું 'ઉકે' જ્ઞાન હોય તો જ થાય. એ જ્ઞાનની ત્રૂટીને લીધે હિંદુસ્તાન સૌથી વધારે નુકસાન ખમે છે. વેપાર એ પણ અર્થશાસ્ત્રનું મુખ્ય કાર્ય છે. આમાં આપણે બંધી પ્રવ્રણા કરતાં વિશેષ પાછળ છીએ. જપાન જેની જગતિ એક સૈકાનીએ કહેવાય નહિ તે દુનિયાની મુખેરેલી આગળ પડતી પ્રવ્રણાની દુરાલખમાં ગણાઈ ગયું અને તેણે મોટાં લાંબા અનુ-લયવાળાં રાજ્યોની સાથે હરિકાષ કરવા માંડી ત્યારે અનાદિ સંસ્કૃતિના અભિમાનનું છોડી ધરાવનારા આપણે અત્યારે 'અધેર આફ્રિકા' (દાર્ક કૉન્ટિનન્ટ) ના રહેવાસીઓની સમાન સુત્રામ-અરે મુલામ નહિ તે 'કુલી'ની ગણતરીમાં ગણાઈએ છીએ, એ શું જોણું છે? જે દેશ પોતાના અર્થશાસ્ત્રને આશ્રયે આખી દુનિ-યાનું ધન પોતાની બાજી આંકડી લાવતો હતો તે દેશ 'લવાર વોડે ફોય વેચવા' વિશે આલતી કહેવડને ખરી કરી બતાવે એ શું જોણું આપના કહેવાય? હુડિયામણમાં આપણે કંઈ સમજીએ જ નહિ અને પરદેશીઓના આંકડાએ અને તેમનાં લાલના સિદ્ધિ પાછળ અનાવડને લીધે ભ્રૂણ લમીએ એથી તો આડા આંક? અર્થશાસ્ત્રને ભુલ્યા ત્યાંથી દીન થયા. વેપારને લગતી માહિતી પણ આપણને ક્યાં છે? અમુક બાળતની માહિતી મેળવવા ધ્વજનારને નેવાની જરૂરી ક્યાં છે?

અર્થશાસ્ત્રમાં મોટું નાતું એમ એ પુસ્તક સેત્રાધરીએ પ્રસિધ્ધ કરેલાં છે અને તે સંબંધી કેટલાક નિયમ રૂપ લેખ લખાયા છે પરંતુ બંગાળા ને મરાઠીમાં યયાં છે એનાં મૌલિક પુસ્તકો યયાં નથી. વળી વેપારી બ્રોજળ, વેપારી ઇન્ડિસ અને વેપારી માહિતીને અગતાં પુસ્તકોની તો ત્રૂટી જ છે. આવા પ્રવ્રણા ઉત્કર્ષને માટે બહુજ ઉપયોગી સાહિત્ય પાછળ સુજ્ઞાત જેવા ધનાઢ્ય અને વણાટ મિત્રોના બાહુદયવાળા દેશમાં કંઈ જ થયું નથી એમ સમજે કહેવું પડે છે.

આ સાહિત્યને ધણાંએ તો સાહિત્ય કહેવાની પણ ના માકરે અને માત્ર કવિતા, સુંદર વાર્તાઓ વગેરેને જ સાહિત્ય કહેશે. ભાર્ત્તરિકાએ પણ કાવ્યાદિકને સાહિત્ય કહ્યું છે પણ એ સાહિત્ય તો ઉપલ્પા સાહિત્ય પછી આવે છે. પેટની પૂત્ર થયેલી હોય તો જોળની રાગરાગિણી નીકળે. અત્યુ: તેમ છતાં એમ સ્વીકારી લેણ-એ કે ભાષાશાસ્ત્ર વગર ઉપયુક્ત કંઈ જ અને નહિ. એ દિશામાં સુજ્ઞાતે શું કામ કર્યું છે, તે જોઈએ.

માતૃભાષામાં ભાષાને એક સરખું સર્વ કાંઈ વાંચી સમજી શકે એમ સ્વરૂપ આપવાને વ્યાકરણ અને કોશ (તેનનાં મો. ગંગા સાથે) દોવાં જોઈએ. આમથા

આગેવાનોએ વ્યાકરણ અને તેને અંગજીત શાંખાઓના ઉપયોગ માટે લખ્યું છે તેમ પર્ગાસ વર્ષમાં નવીનોએ કંઈ નવું કરી નથી. રા. બા. કમળાશંકરે મોટું વ્યાકરણ એજ. ભાષાનું બીજું અંગ કોશ; નેમ્દાસંકરના કોશ સુજ્ઞાતી ભાષામાં નાના મોટા બે ત્રણ કોશ લખાયા છે. યુ. વ. સેત્રાધરી જેણે તેની રચાવના સાથે ઉપરોક્ત કોશ ઉવટનું હજી પાર પડ્યું નથી. કવિઓમાં દલપતરામ અને દત્તી જેઠ ગયા પછી બીજા રા. નરસિંહરાવ અને બેડે ઉભી થયેલી છે અને તેમણે પશ્ચિમના કાવ્ય સાહિત્યના દંત ઉપર સારી સારી કવિતાઓ લખી છે; પરંતુ તેમ રાગરાગ અને વિચારની સ્વચ્છતા એવી રાખી છે; કે લણે એમ થયું છે. લોકોમાં તેમનાં કાવ્યો જાણાં ગંધારા વંચાતાં જણતાં નથી. વાર્તાનું સાહિત્ય અને પુસ્તક ક્રિ તે થોડાં બધે નિકળ્યાં છે અને નિકળતાં જાય છે. એથી તેમની વાચનશ્રમ અલગત ભાગે છે ને મુઠ મુઠની મતિ સાર તેમ તેમનાં વખાણ અને નિંદા થયે જાય છે પરંતુ સાહિત્ય-લક્ષિત સાહિત્યમાં તેનું પાચન થઈ પુષ્ટિ મળતી એમ જણાવું નથી.

આખો વિષય નિરાશાને નમુનો છે, એ તો ખરું, જે ખરી રીતે વિચારી જોઈએ તો દશા પણ ખરેખર તેવી જ છતાં નિરાશ થવાનું કારણ નથી. નવીનિતિ પરિપાક હજી તેવા થયો નથી અને ધમકં ધણું છે. સુનિવસરીદીમાં કેળવ ન-હોય "એ તો શું લખી જણે?" એવું ધમકંને નિ-ભિમાન શ્રેણ્યમેટોમાં-સારા શ્રેણ્યમેટોમાં ધણું છે; પણ તો કેળીજી કે કેળવણીના નેવાં લુગ બેઠા પછી સેત્રાઓએ કહ્યું છે અને તે બાદ તમારી પદવી દરોલ બદાર રહેલા નેન-શ્રેણ્યમેટોએ સાહિત્યને માટે ને કહ્યું છે તેમાં કશો સાવ કંગાલ જ છે.

નૃત્ય-નાચ

(એ લેખો કળાના એક અંગ પર દર્શિયાત)

લખનાર-શ્રી. રત્ન-ભટ્ટક એ મહેતા

સંગીતમાં નૃત્યની ભાવના સમાવશી માનવામાં આવે છે. કારણ કે સંગીતની આખ્યા સંગીત વિજ્ઞાનમાં આ પ્રથમે આવી છે:-

ગીતં વાચંચ નૃત્યંચ ત્રયં સંગીતમુચ્યતે ।

સૌંદર્ય બલુચ તેનું નામ મુનિમ્: દયાદયી ને સૌંદર્ય અનુભવા તેનું નામ માધુર્ય.

નૃત્ય વ્યાસ વૈદ્ય દ્વચપમાં દુનિયાની સર્વ પ્રજામાં દેખા દે છે યુગપતી મુસલ્માનિમાં નૃ તેનો પ્રચાર છે, એમ નથી. આફ્રિકાની અસરપર ભવિષ્યમાં પણ દત્તની પૃથા છે. યુગીસાન્સના નૃત્યની લેક્ષમાં પણ નાચની કળા જોવામાં આવે છે.

દિદુગનામ' આ કળાને ધર્મ: પ્રિકાસ થયેલો હતો એનાં ધર્મ પ્રમાણ મળી આવે છે. નાંચનૃત્યમહેતા શ્રી મહાદેવ દત્તા અને શ્રી મુખ્યચંદ પણ ત્રણમાં નાચ કૃપો હતો, જ્યાં પ્રાચીન કળામાં નૃત્ય કેવળ સ્ત્રીઓને અધીન હતું. હાલ નૃત્ય

બૌદ્ધયુગ સમયના નાચ.

જ્યાં નૃત્યની ભાવનાનું પ્રચલન નીચેની વ્યાખ્યાથી સ્પષ્ટ બસાઈ આવે છે.

તાલમાત્રસાધય: સવિલાસાન્નવિદ્યો:

દેવરુચ્યા પ્રતીતો યસ્તાલમાત્રસાધય: ।

સવિલાસોન્નવિદ્યો નૃત્યમિત્યુચ્યતે મુખ્ય: ॥

ગંધાદુક્ષિણે વાયં વાયાદુક્ષિણે લય: ।

ન્યતાલસમારબ્ધ તલો મુત્યં પ્રવર્તતે ॥

સંગીત શાસ્ત્ર.

હૃકમાં હૃદીએ તો કવરતરંગમાં ને સૌંદર્ય તેનું નામ સંગીત: ગતિભંગમાં ને સૌંદર્ય તેનું નામ નૃત્ય: પ્રાણુથી ને

પ્રથમ શ્રી નયનહિતી પાર્વતીએ ને અસ્તિત્વમાં આવતું હતું. પ્રાચીન સમયમાં ઉચ્ચ કળાની સંજોગો એ કળામાં પોતાનું પ્રાવિષ્ઠ ભાવના અવતરી સમગ્ર નૃત્ય ક્ષેત્રમાં દોષ માનતી નહોતી. એ કળા જે કે સંજોગો અધીન હતી ખરી, પરંતુ પ્રકૃષ્ઠ એ કળાથી અગ્રાન નહતો. અર્જુનાદિના નામ નૃત્યાચાર્ય તરીકે જાણીતો છે. અર્જુને એ કળા ઉપરી પાસેથી મેળવી હતી અને યુધિરાસ વખતે અર્જુન યુદ્ધસદા તરીકે નૃત્ય શિખવના વૈરાટ્યગરને ત્યાં ગંભીર હતો. પૈરાટની પુત્રી ઉત્તરાકુમારીને નૃત્યમાં તેણે પ્રવિણ કરી હતી.

નૃત્ય તેના સદા દ્વચપમાં લેઈએ તો મનુષ્યમાં એક સ્વાભાવિક ઘટના છે અને તેથી નૃ તે દુનિયાના દરેક ભાગમાં

દરિદ્રોચર થાય છે. જ્યોત્સ્ના એક નાનું બાળક ચાલતાં શીખે ત્યાર પહેલાં શી રીતે આનંદ મેળવે છે ? તેના અવયવના ડોલનમાં મનુષ્યમાં જ્યારે હર્ષની બેસાબરી લાગણી વ્યાપે છે ત્યારે તે શું કરે છે ? તે હર્ષથી નાચવા મારે છે.

ઉપર કહેવામાં આવ્યું છે કે નાચની કળા પ્રાચીન કાળમાં સ્ત્રીઓને અધીન હતી; તેમનું જ એ કળામાં પ્રાધાન્ય હતું. કહ્યું છે કે:—

પાર્શ્વ સ્વાગતવેનાધારી નૃત્તે પ્રાયેણ નર્તકી ।

જ્યારે નૃત્ય કરવામાં અપ્રતિષ્ઠા પ્રતિષ્ઠા લાગી ત્યારે એ કળા કતાવતીજીના હાથમાં ગઈ અને અધુના એ કળાને તે વર્ગે જ થોડી ધણી બચાવી રાખી છે. આપણા મુધારકાના દુરાગ્રહને લીધે તે અપસિદ્ધ રહી છે, જે પશુ નૃત્યપ્રાપ્ત થવાની તૈયારીમાં છે. આ કળા જે વર્ગમાં હજી થોડી ધણી રહી છે, તેને જો ચોપાતમાં નહિ આવે તો આ દેશમાંથી નાશુદ થઈ જશે. કેટલાક કલિન નાચ તો નાશ પામ્યા પશુ છે. શ્રીમંત ગાયકવાડ સરકાર શ્રી સયાજીરાવે આ સંબંધમાં મુબંઈમાં મંગેલી સામાજિક, પરિવહના પ્રમુખ સ્થાનેથી ઉચ્ચારેલા મહત્વવાન શબ્દો દરેક સુધારકે લક્ષમાં લેવા જવા છે.

નૃત્ય એટલે શું ?

તેની સામાન્ય વ્યાખ્યા એવી બાંધી શકાય કે

બાવન્યજનક, સ્તોત્રપાદક શરીરનું હલન ચલન કે ડોલન સાથે તાલમધ્ય ગતિમંગી. આપણા પ્રાચીન આચાર્યોએ પુ જેલ કર્યા છે.

૧ નૃત્ય,

૨ નૃત્ય,

૩ નૃત્ય

ખીજનું અનુકરણ કરવું એવું

નામ નાટ્ય:

લખતાવરહિત નાચને નૃત્ય અને લખતામ સહિત નાચને નૃત્ય કહે છે. સ્વાયં:—“અવધાનુકૃતિર્નાટ્યમ્” “અન્યદ્વાવાધ્યયં નૃત્યમ્” જેમ બે બેદ માનવામાં આવે છે તેમ નાચના પશુ અને નેટી એવા બે બેદ સ્વીકારવામાં આવે છે. આ સિવાય પ્રકાર છે. મુકુમાર જે નૃત્ય તે લાસ્ય અને ઉપ્પત તે તાંડવ.

નૃત્યની સંપત્તિ શી ? કરણ અને અંગદાર એને નૃત્યની સંપત્તિ કહી છે. હસતા પાદાદિ અંગોની સ્તોત્ર લાવક ક્રિયા એને કરણ કહે છે અને હસતા પાદાદિ અંગોની હલિત પ્રદેશમાં જે પ્રાપ્તિ તેને અંગદાર કહે છે.

શિર, બે હાથ,

બે પગ, બે ગાંઠ, વક્ષસ્થળ, કટી, બે રકંઠ, આ સાત અંગ માનવામાં આવે છે. બે હાથ, બે જંઘા, બે ઉર, બે મણિખંધ, વગેરે નવ પ્રયોગ માન્યા છે. દાંડ, મુ, તારા, કપોથ, નાસિકા, આસ, અધર, હંત, હાડકા, ચિયુક મુખ અને મસ્તક એ ખાર ઉપાંગ કહ્યાં છે.

શિરની ઓગણીસ

પ્રકારની ચોટા દર્શાવી છે:—પુન, વિપુત, આપુન, અપુન, કમિત, આકપિત, ઉદ્વાહિત, પરિવાહિત, અંચિત, નિદચિત, પરાટપ, ઉત્તિમ, અધોમુખ, લોહિત, તિર્થજનત,

ઉત્તન, રકંધાનત, આર-

કેવલેનું નૃત્ય.

વગની વગની વગની વગની

મિકે, પામ્યાંજિનુખ. હાથની અનેક પ્રકારની ચોટા પશુથી છે.

વતારયજના પાંચ પ્રકાર, પામ્યાંના પશુ પાંચ પ્રકાર તેમજ કલિના પશુ તેટલાજ પ્રકાર કયા છે. પાદના પ્રકાર અનેક છે. રકંધના પશુ પાંચ અને મીનાના નવ પ્રકાર છે. સ્વાયં:—

મા, નિરુતા, બહિતા, રેચિતા, કુચિતા, એચિતા, વચ્ચ, નના
ને ઉમના.

દહિના અનેક પ્રકાર છે. કાંતા, વાસ્યા, કરણુ, રૈત્રી
જે રસની આદ પ્રકારની દહિ: સ્નિગ્ધા, લઘ્વા, ધીના, કુપ્પા વગેરે
શદ્ધિઓથી ભોળીની દષ્ટિ કરી છે. આ સિવાય ચત્ત્યુ, અલિના,
દિગ્ધા, શકિના વગેરે પ્રકાર છે.

જૂના સ્નાન પ્રકાર:-સદ્બળ, પતિના, ઉત્તિપના, રેચિતા, કુચિતા,
લુદી, ચતુરા. કોપામના છ, મુખના છ અને છઠ્ઠાના પશુ છ
હાર પશુ પૈક એકસો આઠ વૃત્તાનું કરણ છે. બચીય અંગદાર છે.
તિરદિન અંગનું જે સમિવેશ વિશેષ તેને સ્થાન કહે છે. એના
પ્રકારન પ્રકાર છે.

નાચનું એક અંગે ભાગ્યઅંગના, દરનપાદાદિની સ્ત્રોદ-
કાચક ક્રિયા તે સિખપનાશ્ચઓને કથક કહે છે. કથક એ

કથકુ અપજ્ઞસ છે.
આવનિજીને ભાવ શિ-
મનારનગ્ર આ છે.
આપણે ત્યાં કથકના
શબ્દનો પ્રચાર હોય
જાય પણ નથી, પરંતુ,
કેવળમાં તેનો પ્રચાર
છે. તેઓ મુદ્દો ઝોદી
મોવેા ધારણ કરી
રૂપ કરે છે અને ભાવ
જનાવે છે. આ કથ-
કામાં બે રજીગરના
મોમ મૂક મચદર ચઈ
મયાં છે કાલકાપ્રસાદ
અર્થે. જિદા દાનહ.
તેઓ લખીના રહેકરદી
દના. કાલકાપ્રસાદ તે
મુજ્યુ પામ્યા છે પણ જિદાદાનહ હજ દયાત છે. એમણે એમના
બેવળને ચારી તાલીમ આપી છે. તે એમનું નામ રાજાશે એવી
આશા છે. લકની જે વલકગાલુ પ્રધાન રચયે મનાય છે
ત્યાં દનમદ આદિ પ્રસિધ્ધ કથક ચઈ ગયા છે. જેમ સિવાયમાં
મીડ કામ મધુકે લાગે છે તેમ નામના તેમણમાં પણ
મીડથી લપકારી બનાવાય છે. જે ઘણી રંજક લાગે છે. જિદાદાનહ
મયનામાં એવા કુશળ છે કે નેપાળના મદારામ્મના વિવારીજ
સ્તિવા એમની બેઠી નથી. તેઓ કરીરે ચ્યુદ હોવા છતાં કર્ક
પર પનામાં ગોદાવી એવી રીતે નાચે છે કે એક પનાસ્ટે નદિ. આ
કળમાં તેમણે શ્રીનાથના દિકાવનથી પ્રિયવરલાલજી મદારામ્મને
પ્રતિષ્ઠ કર્યાં દના અને તેઓ પણ તેમની માફક પત્થા મિલકતી
તે પર નાચના દના.

નનાનુ લેતી અનન ગાન.
તાલ લય સાથે ભાવ અંગના.

કથકનું કામ ભાવ બનાવવાનું છે. તે ભાવ બે પ્રકારના છે.
એક ખાલ અને બીજો આંતરિક. આનાન સામાન્ય નથી. દાખલ:
તરીકે આપણે એક મિસ્રો લઈએ.

‘કાલુ માલુ છોડા હો સ્થામ’

‘હે સ્થામ! મને યા માટે છોડા છો?’ આ
કરીના ભાવ છે. તેને જુદી જુદી રીતે બનાવવો,
એ કથકો કરી શકે છે. હવે જે એક નાચિકા અરેખર કોષમાં
લેખ તો તરછોડાશે કેવી રીતે? અને લાડમાં કહેતી હોય તો
તરછોડાશે કેવી રીતે? સ્થામ પ્રત્યે પ્રેમ હોવા છતાં, અન્યત્રોત્ત
રાસને લઈને બીકની મારી તરછોડાશે કેવી રીતે? મનમાં
પ્રેમ છતાં બદલના દેખાવને લઈને તરછોડાશે કેવી રીતે!
તરછોડાવાના આ જુદી
જુદી રીતના બાવ
કથકો જુદી જુદી રીતે
બના કરી બનાવે છે.
એક બીન છે.
બીજો આશય પદ્ધિવાનું
પ્રથમ મિશ્રન છે. ગીત-
નો ભાવ આ પ્રમાણે
છે:-નાચકના મુઠાની
કેપ્પાથી ડરાવે છે.
રોડેથી નાના કહેતી
બાવ છે, આંખોથી લપ-
સાય છે, બેઠોને પેગનો
દાચ છોડાવે છે. પણ
નાચક એકે જ નો
ધારે ધારે પદ્ધતિ અજી
બાવ છે. આ ભારે
ઉપર વળુઆને પ્રકારે

દરન પાદાદિની ક્રિયાથી, દહિના પ્રકાર વળુઆ તે રીતે ભાવ અ-
નનામાં ચાલ છે. આપણે એક બીજું ઉદાહરણ લઈએ.

સ્થામ જુલે દિગ્ધોડા મધુવનમે

અર્થો જુલવાનો ભાવ શરીરના પ્રાવનથી જુદી જુદી રીતે
અન કરશે. શરીરને રીડું પછી આધુપાધુ બનાવશે, પછી સાથે મું
પ્રેમવશે. ત્રીજ વાર તિર્પક મનિયો શરીરને પ્રાવાવની બળવશે.
ગોથી વખત શરીરને શોળ ધુમારી એવ ભાવ બનાવશે. પછી
એ પ્રાવન પણ દૂન, મખ અને વિવળિતમાં નિપજુ રજો ન
બનાવશે. એવ પ્રમાણે એક બીજે કાર્યોના મિશ્રન વાળે

દિગ્ધોડા ઝાંખના. ઝોર ઝાં મક નચ્છે ગીરાદના.
દિગ્ધોડા રેખના, ઝોર રેખાકર આંધુ અદાદના.

અહીં એ સ્મરણમાં રાખવું ઉચિત છે કે પ્રથમ પકિતમાં જે ભાવ છે તે પ્રકૃતિનું મનુષ્ય થીજ પકિતમાં વધુ વેલા ભાવથી વિરૂદ્ધ પ્રકૃતિનું છે. નયના જે દીના, રિનખા આદિ જે પ્રકાર કલા તેની ભાવવ્યંજના વિવિધ રીતે મનોહરરીતે, હૃદયગમ કરી જતાયશે.

આ તો ભાવ વ્યંજના સંબંધી યુગ્મ. હવે તાલગમ્ય નાયના પણ ધણું પ્રકાર છે. લયની સમાનતામાં નાયનું અને સાથે અંગે ગિહ્ય આદિ બતાવવું એ કહિન છે.

તાંત્રિકેની નાયનારીઓ ઘણી મશહૂર છે, અને તેમાં પશુ મગે પાણીની ભરેલી ગાગર તથા નાયનાનું કામ ખરેખર કળાની પરમ નિગૂળના બનામે છે

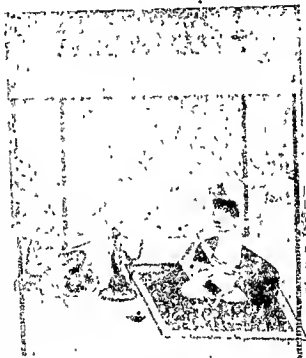
ભરી ગાગરી ભારી દરકાઈ છે.

ભરેલી ગાગર લઈ નાપિદા નય છે. જ્યાં તેને છેડે કે નાયનાં તે એરે ભાવ બતાવે છે. રયામના છેડાથી તે ગભગભ નય છે અને, અંગના મર્યાદ સાથે જમીન પર પડકાઈ નય છે, જમીનપર પડકાય છે ખરી પણ નાયરમાનું પાણી ઢળવું નથી. નાયનામાં તાંત્રિકેના જેવીજ લખનાની બિજ્યા

મશહૂર હતી, જે સમયની અમે વાત કરીએ છીએ તે સમયે તેમજ ઉત્તર વયની સિમામાં પણ મુક્યો હતો. મુબાહની એક શ્રોમન કળાવતિજીને ત્યાં સર્વ નાયનારીઓનો જલ્લો હતો. સર્વ નાની રવા પછી બિજ્યાનો વારો આવ્યો. જેણી મંજીને તેણે આપ્યા પાછા એસવા વિનંતી કરી. એ યાદ રાખવું જરૂર છે, જ્યાં નાયનારીઓનોજ હતો. એથી ઘણીકે આજનાં આખું કે આ વિગતનું દિવાળીનામાં કોઈને જણાવ્યો પડી

નહિ અને આ છુપીને ઝોઝી પડે છે! આમ સર્વ હંસમાં તો અસંખ્ય ન્યારે તેની નૃત્યકળા એક એમાં યોગ્ય કરાયા અને જે કળાવતિજીને, ત્યાં હોતો તેણે પશુ મહેરો લઈ તેનાં ઓવારેણાં લીધાં.

આ નિબંધમાં નાયના ખીખાં અંગે ચર્ચાક દરોઝે આપણી આ લલિતકળા દિવસો દિવસ આવચના નાશ પામતી નય છે. જ્યેમ હુમરીસિકાને લીધે કુપદ

પ્રાચીન ભય

નૃત્યને માટે યતી તૈયારી.

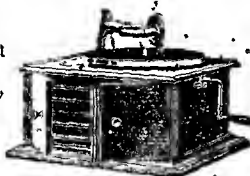
કરે છે તેમજ એ કતવ્ય છે કે આ લલિતકળા દેશમાં નાશ ન થાય.

યો નૃત્યાતિ પ્રહણત્મા ભાવૈવૈદુ મુમકિતઃ ।
સ નિર્દહતિ પાપાનિ જન્માંતર શતૈશ્વપિ ॥

ધર્માગતે.

એલોટી ગ્રામોફોનસ.

ભુગળાવાળા તેમજ ભુગા
વગરનાં, કેબીનેટ, પોર્ટેબલ,
દરેક મોડેલનાં.

દેખાવમાં સુંદર, બનાવટમાં
મજબુત, અવાજમાં મધુર
જતાં કીમતમાં સસ્તા છે.

તથા

નાનાં બચ્ચાંઓ બેસી
તેમજ સર્વ શો તેવી
મજબુત
બાબા ગાડી.

પથને બદલે હાથેથી
ચલાવી શકાય તેવી
મજબુત
બાળક ગાડી.

તેમજ

બોલતા, ચાલતા
નાચતા હોદતા
રમકરાં

જ્યાં ઉપાસતી અને
મીસી, તરેહ તરેહનાં
દેવતાં સોમાં જન્મ
ચાલી નાની યોગી
શુભળાઓ.

અમારી મારફત, બહુજ સસ્તા કારખાને મળાવી શકાશે.

સૌજ એજન્ટસ—

કેવળરામ એન્ડ કું.

નંદી બીલ્ડીંગ, એસ્પેનેડ રોડ, કોટ મુંબઈ.

ટેલીફોન—૨૫૫૮૮
૨૩૫૮૨

પોસ્ટ—KICO
પોસ્ટ બોક્સ ૭૫૫

પુના નગરનો ઇતિહાસ-પરિચય:

કામનાર:-શ. પ્રજ્ઞાસ જાદવજી ઠંકરે

મહાશ્વેતી રાજ્યની પુના શહેર છેલ્લાં વીસ પચીસ વર્ષમાં સમસ્ત ભારતવર્ષમાં જે પ્રસિધ્ધિ મેળવી છે તે ઉપરથી તેનો ઇતિહાસ અને હમણાંની સ્થિતિ જાણવાની હર-કામને ઇચ્છા થાય એ સંપૂર્ણ સ્વાભાવિક છે. પુના નામ યંદૂન પુણ્યપુર નામેના અપજ્ઞ છે. મુઝા અને મુઝા નામની બે નદીઓના સંગમ સ્થળે એ અમુક કાળે તીર્થસ્થાન હતું તેથીજ તેનું નામ પુણ્યપુર પડ્યું હતું. તીર્થસ્થાન હોવા ઉપરાંત દક્ષિણના વ્યાપાર માર્ગે એ અનુકૂળ સ્થળ હોવાથી જ પ્રાચીન-કાળમાં પણ ત્યાં પહોં માણસોની વસતિ હતી. પુરાનન કાળના ચિદ્વંશ સ્વરૂપ પુના શહેરથી લગભગ એક માઇલને અંતરે બ્રાહ્મણ તથા બે માઇલને અંતરે શ્વેતશિખર નામના બે પર્વતો આવેલા છે તેમાં હિંદુઓએ તૈયાર કરેલી ગુફાઓ નેવામાં આવે છે. બ્રાહ્મણોની ગુફા હોવાનું ઉપાસના સ્થળ હોઇ તે ક્ષિત્રની સાનની કે આશ્રી સદીમાં નિર્માણ થયેલી છે એવું પરિણામ અનુમાન છે.

પ્રાચીનકાળના સુવિખ્યાત બ્રૂગોળ તત્ત્વવિદ્ ટોલેમી (Ptolemy) એ ભારતમાં બે પુનાતાનો ઉલ્લેખ કર્યો છે. તેનું કહેવું એવું છે કે, એક પુનાતામાં પહોં રંગેરંગી પત્થરો (Jewels) મળી આવે છે. પુનાની નજીક આવેલાં શ્વેતશિખર નામના સ્થળે એવા મણા પત્થરો (Jewels) નેવામાં આવેલાં હોવાથી ટોલેમીએ આ પુનાના વિષયનેજ ઉલ્લેખ કર્યો છે એવું અનુમાન કરી શકાય છે.

પ્રાચીનકાળમાં જે સુવર્ણા હિંદુ રાજવંશો દક્ષિણમાં રાજ્ય કરી ચુક્યા છે તેમની આધીનતામાંજ આ પુના હતું; આમ છતાં તેમની હાકિમીનું કાઇ ચિદ્વંશ, શિકારાલેખ કે તાજકેશ દરુ સંધી પુના અમર તેની આસપાસના બીજાં કાઇ સ્થળેથી મળી આવેલ નથી.

અઘ્લાદીન ખીલજીએ ઇ. સ. ૧૨૬૦ માં દક્ષિણાત્ય પ્રદેશ છત્રી લીધા હતા. તેના પ્રમાણુ સ્વરૂપ એવી લોકચમકા છે કે, પ્રણેશ્વર અને નાથપણેશ્વર નામનાં હિંદુઓનાં બે મંદિરો અઘ્લાદીનના મુસલમાન સદગૃહોદાર મસ્જિદમાં ફેરવાઇ ગયાં હતાં. મુસલમાન ખાલજી વંશના રાજવંશકાળમાં પુના તેમની આધીનતામાં હતું. એ વંશનો ખંડ થયા પછી દક્ષિણના પ્રદેશ ચાર મુસલમાની રાજવંશમાં વિભક્ત થયા હતા અને પુના એ વખતે અદમલગરના નિગમશાહી રાજવંશની આધીનતામાં હતું. એ રાજવંશની રાજધાની અદમલગર હોવાથી પુનાનું નામ એના હકિદ્વાસમાં નેવામાં આવતું નવું.

અદમલગરના નિગમશાહી રાજવંશે ઇ. સ. ૧૫૨૫ થી ઇ. સ. ૧૬૦૬ સુધી રાજ્ય કર્યું હતું. તેણે ચિંતાસનાર રૂઝ મલોહ બોહલે નામના એક મરાઠા સંધારને રાજ્ય ઉપાધિથી સંભાલિત કર્યો હતો, તથા તેને મુના તેમજ મુઝા નામના બે હજ્જાઓની જગીર અર્પણ કરી હતી. એ માત્રાજ બોહલેનો પુત્ર શાહજી પુનામાં આવી રહેા હતા તથા શાહજી કેરેવ નામના એક જ્ઞાતિજનો પોતાના કાર્યધ્યક્ષ તરીકે નિયુક્ત કર્યો હતો. એ જ્ઞાતિજ કાર્યધ્યક્ષની દક્ષતાથી પુનાની પહોં ઉન્નતિ સંપાદિ હતી.

અદમલગરના નિગમશાહી રાજવંશનો નાશ થતાં શાહજી બીરખુરના આદિચર્યાહી રાજવંશની આધીનતામાં સૈનિક વિભાગમાં ઉચ્ચપદ ઉપર નિયુક્ત થયા હતા. એ શાહજીના પુત્રને શિવાજી મદારાજના પ્રાનઃમચર્યાહી નામથી સમસ્ત જગત ઓળખે છે. પુના હજ્જામાં આવેલા જુનર નામના સ્થળની નજીક રાવનેરા કિલ્લામાં ઇ. સ. ૧૬૨૭માં શિવાજી મદારાજનો જન્મ થયો હતો. ઉપરાંત શાહજી કેરેવ નામના ખાલજે શિવાજીનું રક્ષણ કરવાનું તથા તેમને શિક્ષણ આપવાનું કાર્ય ઉત્તમ પ્રકારે જાનવ્યું હતું. શિવાજી તથા તેમનાં મહત્ત્વથી હજ્જાજી મારે પુનામાં રંગમંદેર નામનો એક ઉચ્ચ તથા સુવિસ્તૃત મદાસખ તેણે તૈયાર કરાવ્યો હતો. વળી એ ખાલજે શિવાજીને પુણ્ય વિદ્યાનું શિક્ષણ આપ્યું હતું. ખરી રીતે નેવા જ્યાં તે શિવાજીનો મૈત્રીયાત્વે જેનો શરૂ હતો.

"He taught Shivaji, as a Maratha chief ought, to be a good archer, shot, spearsman, and rider, and, as a Maratha ought, to be ignorant of all clerkship even of the mystery of writing his own name. He taught him the rules of his caste and raised in him a love for old Hindu religious and warlike stories."

શિવાજીને પુનાવસ્થામાંથી શિકાર ખેડવાનો પહેા નાદ સાંભી હતો. તેમો શીર્ષ, લોર્ અને અમાધિકાના શુભથી દક્ષિણની માવલા નામની લીસનનિના પહોા પ્રિયપાત થઇ પડ્યા હતા. તેમો મુખ્યત્વે કરીને એ લોકોના સદવાસમાં રહેતા હતા અને શિકાર ખેડતા હતા. તેમો શિકાર પ્રિય હોવાથી જ પુનાની આસપાસનો પ્રદેશ તેમને નખરપંજી નેવો થઇ ગયો હતો. એ સુવર્ણ પ્રદેશ એ વખતે મુસલમાનોના અધિકારમાં હતો. એ સુવર્ણ પ્રદેશના પદારો કિલ્લાઓ એ પ્રકારે સુરક્ષિત નહોતા. એ કિલ્લાઓ પેરી સુદોવાદથી સ્વાધીન કરી શકાય તેમ છે તથા એ સુવર્ણ કિલ્લાઓ સ્વાધીન કર્યા પછી તેમાંથી દાર્દી કાઢવાનું કાર્ય કર્યું હતું હતાં છે એ શિવાજી મદારાજ સારી રીતે જાણતા હતા. ઇ. સ. ૧૬૪૬માં તેમણે તેમજી નામક દુર્ગ ઉપર આક્રમણ કરી તેના ઉપર કબ્જે મેળવ્યો. એ દુર્ગ પુનાથી ૨૦ માઇલને અંતરે એક પદારો ઉપર આવેલો હતો. એ વખતે શિવાજી મદારાજની ઉંમર ૧૨૧

વાની હતી ઇ સ ૧૬૪૭માં તેમણે તોરણાથી ત્રણ માઈન દુર આવેનો રામગઢનો કિલ્લો કબ્જે કર્યો એ સમયે પહાડી કિલ્લાઓ કબ્જે કરવામાં તેમણે ઘણી દુરદશિનો પરિચય કરાવ્યો હતો એ સમયથી મુસલમાન ઐતિહાસિક બાંધીખાએ લખ્યું છે કે—

"Shivaji was distinguished in his tribe for courage and intelligence. In that country where all the hills rise to the sky and the forests are full of trees and bushes, he had an inaccessible abode. Like other local chiefs, he sat about building forts called *Gadhis*."

ઇ સ ૧૬૪૭માં શિવાજીનો યુગ તેમજ તેમના પિતાનો કાષીખ્યલ દાદાજી દોડદેવ પત્તય પામ્યો તેણે શિવાજીને પોતાની મૃત્યુ સંખ્યા પાસે બોલાવી સ્વદેશને મુસલમાનોના હાથમાંથી રવાણી કરાવે, બાલકુ યોગતા, ખેડોતો અને હિંદુ મંદિરો ત્રણ કરવાનો ઉપદેશ આપ્યો શિવાજી મહારાજને પોતાના યુરનો મૃત્યુ વખતેનો ઉપદેશ હરેક રીતે પાળ્યો હતો એ સમયે ઐતિહાસિક નામો જાણુ છે

ઔરંગઝેબની આસપાસનો મોગળોના અધિકારનો સ્વરોષે શિવાજીએ કબ્જે કર્યો એમને ઇ સ ૧૬૬૩ માં મોગલ સરદાર સાયસ્તખાએ પુના કબ્જે કર્યું. તેણે પુના આવી શિવાજી મહારાજ તથા તેમના માતૃશ્રી માટે જે રગમહેન તૈયાર કરાવવામાં આવ્યો હતો તેમાં મુકામ કર્યો પોતાના મહેલમાં સંતુ રહે એ શિવાજી મહારાજની સહન કરી શકાય નહિ સાયસ્તખાને સમ કરવાનો તેમણે ૬૬ સંકલ્પ કર્યો એક બીજી અધિકારમયી રાતે તેણે કંટલાક સર્પાદારસહ પુનાના પોતાના રગમહેલમાં આવ્યા એ મહેલના સમગ્ર છુપા રસ્તાઓથી તેણે માહિતગાર હતા યુગ માર્ગેથી તેણે સહેલાઈથી રગમહેલમાં પ્રવેશ કરી શક્યા એ વખતે તેણે પોતાની સાથે ફક્ત સત્તર માણસોને લઈ આવ્યા હતા એ માણસોએ સાયસ્તખાના ધણુ અત્યુરોને મારી નાખ્યા તથા ધાવલ ક્યાં ઉછેરે તેમણે સાયસ્તખાના ઔરંગઝેબ પ્રવેશ કર્યો તે પહેલા સાયસ્તખાના માણસોએ જાગી હઠી ઘણી ગરબ મચાવી દીધી હતી જે ત્રણ માણસોએ સાયસ્તખાના ઔરંગઝેબ પ્રવેશ કર્યો હતો તેણે માથું ગમ્યા, પરંતુ તેઓના અને સાયસ્તખાના એક હાથની કેટલીક આગળાઓ કાપી નાખી હતી

શિવાજીએ પુનાથી પનાવન કરી જઈ સિદ્ધગઢ નામના પહાડી કિલ્લામાં આશ્રય લીધો આ વખતે તેમને જો કે પોતાના દાર્બી સફળતા મળી નહિ પરંતુ તે સાથે સાયસ્તખાની દુર્દશાનો પાર રહ્યો નહિ પોતાને હાથે સાયસ્તખાની ધણી શિક્ષા એવી હોવાથી વ્યાભાવિક રીતે શિવાજી મહારાજને આનંદ થયો

આ વખતે મરાઠાઓના મુખ્યસ્થિતિ કેવિ તેમજ બેકત પુનાગમ પુનામાં આવી પોતાની કવિતાઓની અજ્ઞતિ કરતા

હતા, તથા શેકોને પાર્થિક કથાઓ સંભળાવતા હતા દિગ્ધે શિવાજી મહારાજ તેમની કવિતા તથા ધર્મકથા યુગમાં આવ્યા પાણુ મોગલ સૈન્ય તેમને પકડવાની કરા લાગ્યું, જ્યાં મોગલ સૈન્યના સફળ પરિશ્રમ વખા મરાઠાઓએ એવો વિશ્વાસ છે કે, પદરપુરના વિદેશમાં અત્યુરથી મધ્ય સહાયતાથી શિવાજી મહારાજને મોગલ હાથમાંથી મુક્તિ મેળવી હતી

પછી શિવાજીને બધી તરીકે કેવી રીતે ઔરંગઝેબનારમાં લઈ જવામાં આવ્યા હતા તથા સાથી કેવી રીતે તેઓ પુન દક્ષિણમાં આવ્યા હતા એ હકીકતનો ઉલ્લેખ કરવાનું પ્રયોજન નથી ઔરંગઝેબની ખાતરી થઈ મધ્ય શિવાજી કાંઈ પણ રીતે તેના પકામાં સપડાય તેમ નથી નિરૂપાયે તેણે શિવાજીને રાજની ઉપાધિ આપી પુના શેરુ પરંતુ શિવાજીએ પુનામાં પોતાની રાજધાની કરી તેમણે રામગઢમાં રાજધાની કરી તેથી પુનાના શેલા ધણુ મની ગયા

ઇ સ ૧૬૮૦ માં શિવાજી મહારાજનો રત્નવાસ તેમના મૃત્યુ પછી તેમનો પુત્ર ચલાજી ઔરંગઝેબનારમાં પ્રસ્થાપિત થઈ શેલા દિવસ સુધી મોગલોના કદી રહ્યો પછી મોગલ સત્તાદીની આઘાતો તેના માથાનો વધ લાગ્યાનો પુત્ર શાહુ ધણુ વર્ષ સુધી ઔરંગઝેબના શિરે કેડ પડાવ્યા હતા ઔરંગઝેબના મૃત્યુ પછી તે કેડમાંથી સતારે આવ્યો અને ત્યાંની રાજસત્તા તેણે સ્વીકારી

ચલાજી મોગલ સૈન્યદ્વારા પ્રસ્થાપિત થયો એટલે મોગલોના કબ્જામાં ગયું તથા ઇ સ ૧૭૨૦ સુધી તે કબ્જામાં જ રહ્યું ઇ સ ૧૭૨૦ માં દિશીના મોગલ પુના સાહુને સોંપ્યું.

સતારાના રાજાને પહેલા પેશવા બાલાજી વિશ્વનાથ આવીને રહ્યો એ પુનાના પેશવાઓના મૂળ પુરૂષ હતા. એ પેશવાઓએ લગભગ ૧૦૦ વર્ષ સુધી પુનામાં રાજ્ય કર્યું તેમના રાજ્યકાળમાં પુના ધણુ ઉન્નત થયું, આમ જતા મુસલમાનોની રાજધાનીઓમાં અને તેમના તાલુકાના નગરોમાં જેવી સીધે મુસોલિલ અદાલિતમાં થઈ હતી તેવી પુનામાં થઈ નહિ તેમ નહિ થવાના એ કારણે કદાપી સંકાપ છે

પહેલું કારણ એ હોયુ જોખમી કે, મરાઠાઓ ચિરકાલ સુધી યુધ્ધમાં રોકાયેલા હતા અને પુના ચારે તરફથી પર્વતદ્વારા પ્રવિરંધિત હોવાથી રાત્રે તેને સહેલાઈથી કબ્જે કરી શકે એવો સંભવ હતો આપુ પેશવાઓ જાણતા હોવાથી જ તેમણે પુનાની શેલા વધારવાનો પ્રયત્ન કર્યો નરોત્તો એક ધર્મ પર્ષટકે પેશવાઓની અમલદારીમાં પુનાના વિશ્વનો ઉદ્દેશ કર્યો એવું લખ્યું કહ્યું છે કે,

"Poona is meanly built, not large, and defenceless. In case of invasion the officers retire

Purandhar eighteen miles to the south-east where the Government records are kept and where many of the chief officers usually live. This arrangement greatly adds to the strength of the Peshwa as he is free from the encumbrance of a great Capital."

તેમણે એના નિયમ કર્યો હતો કે, પુના કોઇ સ્વદેશી સમાન અથવા પરિવેષિત થયાં તેઓ પોતાને પુનાને હિસ્સીય કરી પસાવત કરી જશે.

શીન્ડે કારણ એ છે કે, મરાઠાઓ વિશ્વાસપૂર્ણ નહોતા. ફ્રેંચ પરિવારજન Anquetil Du Perron ઇ. સ. ૧૭૫૭ માં પુનામાં આવ્યા હતા. તેણે એ સંજોગો લખ્યું છે કે.

"In it were all the merchandise of Asia and part of the goods of Europe which the English sent from Bombay four or five days distant. The riches were used by the Muslims rather than by the Marathas. The Marathas had few wants."

"There usual food was rice and pulso mixed with butter. If the Marathas were all-powerful, European trade with India would perish. But the softness and luxury of the Moors more than makes up for the bare frugality of the Marathas."

પરંતુ એ વખતે પુનાની વસતિ કંઈ જોણી ન હતી. એક ઇંગ્લિશ પરિવારજન લખ્યું છે કે, ઇ. સ. ૧૮૦૧ માં પુનામાં ૧૪૦,૦૦૦ મરાઠા તથા ૬,૦૦૦૦૦ ઇલાખ માણસો હતાં.

પુનાનો છેલ્લો પેશવા આજીવ્ય હતો. તેના રાજ્યપુત યથા પછી ઇ. સ. ૧૮૧૭ના છેવટના ભાગમાં પુના ઇંગ્લેન્ડના અધિકારમાં આવ્યું. ઇંગ્લેન્ડના અધિકારમાં આવ્યા પછી પુના નગરનું પદ પરિવર્તન થઇ ગયું છે. પુના નગર અને પુના જાવણીમાં ગ્રેજુલેશન વસ્તુઓ ધણી છે. એનું પ્રાકૃતિક સ્વરૂપ બહુ રમણીય છે એ બરાબર જોવું હોય તો પુનાની નજીક આવેલા કોઇ ઉત્તમ સ્થાન ઉપર ચડવું જોઇએ. એનું સ્થાન પાર્વતી પહાડ અને મંદિર છે. એ ટકાવેલી પુના બરાબર જોઇ શકાવું હોવાથી છેલ્લા પેશવા આજીવ્યે પોતાના સેન્યુ ઇંગ્લેન્ડ સાથેનું યુદ્ધ એ સ્થળે જોડીને જોવું હતું. પુના સદેર વિરત્ત હોઇ મુશ્કેલી અને સુશાનામી બે નદીઓ વહે છે. પાર્વતી પહાડ ઉપર ચડી બે એક વખત પુનાને કુદરતી દેખાત જોવામાં આવે તો તે હાવપટ ઉપર ધણી કાગ સંધી અટકી પડેલા સિવાય રહે નહિ.

એ પહાડ ઉપર ચડવા માટે સીડી કરવામાં આવી છે. તેના ઉપર મધ્યસ્થ સિવનું મંદિર છે તથા તેની ચારે તરફ ગાંધેશ, ગણેશ, પાર્વતી અને વિષ્ણુ નામક ચાર દેવતાનાં મિન્ન મિન્ન મંદિર છે.

પહેલાં પુના શહેરમાં પેશવાઓના ને રાજમહેલ હતો તે અગિયો જગી ગયો છે. કવળ એક રાજમહેલની દિવાલ

વસાઈનું સ્થિતિમાં બુદ્ધાગની પોતાની સ્થિતિનું મૂલ્ય કરાવે છે.

સિવાઇ મહારાજ અને તેમાં માનુષી માટે ને રંજમહેલ તૈયાર કરાવવામાં આગેા હતો તેના ઉપરોચ પેશવાઓ કરના નહોતા. એ રંજમહેલમાં દસ્તી રાષ્ટ્ર રખાતો હોવાથી તેનું નામ અંજર થયું હતું. દરજી પણ તે એ નામથી જ ઓળખાય છે. તેની દમજાની સ્થિતિ ખરેખર જોવી યરૂં થઇ છે.

પુના નગરમાં જોવા લાયક ધણી મંદિર છે. પહેલાં જે સાલગ્રુ પેશવાઓની રાજધાની હોવાથી જ ત્યાં દિંદુ મંદિરની વિશેષતા છે

પુના શહેરની બહાર ને જોવા લાયક સ્થળો છે તેમાં Bund Garden, અને Empress Garden નામના બે જગીયા, Council Hall, દક્ષિણ કોલેજ, સાંનુન દોરિષ્ટર, વડુડીઆનું મંદિર, યુસા અને મુદાના પુત્ર તથા ક્રિસ્ટિયોનું St. Mary નામનું દેવળ વિશેષ ઉલ્લેખ યોગ્ય છે.

વર્ણવ્યુમાં પુના ગુંજાઇ પ્રિસિડેન્સીની રાજધાની છે. મલેશ-ખિંડ નામનું સ્થળે મુજાઇના ઝવનરનો જગેરો આવેલો છે. એ પુનાથી લગભગ ચણ માર માઇલને અંજરે છે.

પુના ધણું સ્વાસ્થ્યકર નગર હોઇ ત્યાંનાં દવાપાણી ઉત્તમ લેખાય છે.

૯૪ આસન ચિત્રોવાળું કોકશાસ્ત્ર

બી પ્રણેનાં ચર્ચ ગુપ્ત બોદ લક્ષ્ય સ્વદેશ મહાધારણ નીચમ મનચાલું સન્તાન વાંચો છલાજ વંચ, સકુન, સાધુલિંક વધીલું, બાજીજી જોડેલો કિ. રા. ૧૧.

અવતો કરામતથી મેરમરીતમ, ડોનોટિયમ, બાપા પુરુષ મંચથી રામ અને સાંપ વીજીનું ચિત્ર. મોહિની ત્રિશા સુત પ્રેતાવી સિધિ. ગુપ્ત રહેલું વન. મૂતક આશ્રમ સાથે વાત જોત કરી કશો કિ. રા. ૧૧ મનોભાના ચિત્રો કિ. રા. ૧૧.

વન્તો—ગુજરાતી છાપડિયા (ગાજ) દ્વારકા સિદ્ધી.

૩૩ માં ફાટો લેવાનો ગુપ્ત હેન્ડ કેમેરા

જાસલી અને જલ્લા દમારે પાસેથી મળાવે. પોતાનાનો નાશોથી જાયો. સેનનિવા જનુઆર ફોટો ન પડે તો પેશા પાજ રેય, એ જરૂર છે. આનાથી ખાપ જનરર રજા રજા અંતે પુરુષ અને સુદર મહેલ ઉમારત સીન સોનેરી વાજ જમીયા વચેરીની જમી એક સેકંડમાં ૧૫ સાઇકલની પાલી કોા હો અને હાઇક લેવાની પણ જરૂર પાતી નથી જોઇ જનનો તાસ નથી વાપરવાની રીતી મેરા તામે કુદટ મોઢલામાં આવે છે કીમન ૧૧૧ મેરામી ર. ૩૮ ખચ નાાં લખો—

રીતમ લખપતિરાય એન્ડ કો. જલ્લા સીડી (મળક)

વીસમી સદીના તપસ્વીજી.

પાત્રે
ગ્રેમની કસોટી.

લખનાર—ડૉ. સીધાકર.

ઉઠાં ગૂઢ ધણા બેઠાં, બેઠવા પામવા પડે
ગ્રેમના પંથમાં પહેલાં, શરીર હોમમાં પડે.

કસોટી.

વિવશાં વિધવાસીમાં, ન્યાં ન્યાં સ્વયં પ્રધાન છે,
બુધિના શરૂમ બેઠાની સામે ત્યાં ન પિછાન છે.

The Same love that tempts us into sin, if it
be true love, works out its redemption.

Butler Lyten.

ગ્રેમ! અડી અધારનો શબ્દ! કેટલો મીઠો! દૈવી!
સ્વર્ગિય? એજ ટપુકા ન્હાનકડા અધારે કંઈક તપસ્વીઓમાં
તપ રાખમાં રજોળ્યાં કંઈકને સ્વર્ગિય સુખ આપ્યાં! અનંત
સહિતવાન ગ્રેમ! શી કૃષ્ણ! રામ! જેવા પરમ પુરુષો! સતી
સીતા, દ્રૌપદી, જેવી મહારાણીઓ! પ્રતાપ, પશુ સમા
રાજવીઓ! મહાકવિ કાલીદાસ, ભવશ્રીત, માધ, બાણ, બપ્પેવ સમા
ભારતીય અને શેકસ્પીયર, મીલ્ટન, ડાન્ટે, આદિ વિદેશીય
કવિઓ તાહારી ઉપાસના કરતા કરતા-તેનું મહત્વ ગાતા ગાતા
આત્મા ગયા! પણ અખંડ ઉપાસનાનાં અલૌકિક સાક્ષ્યને પામી
ગયા તેઓ, અને રહમતના હતા એની પવિત્રતા-મર્મ અને વિશાળતા.
આજે ગ્રેમ એટલે પશુતા-માયા-પામરતાના દુર્ગંધવાળી
ગરોડ ગણી એ પરમ નાહતી સ્વરૂપ ગ્રેમગંજાનું અપ્રમોદન
કરનાર ગ્રેમના નામે પાપમાં જૂલતા પામરો ગ્રેમ ગ્રેમ કરી મરી
કેવા ઉપહાસ પાત્ર બને છે!

વિ. સંપત ૧૯૮૧ ના પ્રુનિત ગ્રાવણ માસનોજ એક
પ્રસંગ-એટલે અમારી આજની નવ-લ ક-યા!
વાંચક! ધીરો ચા! આમાં લખ્યાં કાલેનીક નામેપરથી
તેમને શોધવા દોરી જઈશ મા! કવરનો રંગ અંદરના પત્રના
રંગથી જુદા રાખી દીધો છે તેથી ચેતને!

ચાલો ત્યારે આપણી વાર્તાના હાર્દમાં ડૂબીએ!
શુભાલમહાદીના પંદોર્તા દર્શન તો હવે કદાચ અલબેલી
ગોંદમણી મુખાપૂરિમાં ક્યાંજ હશે. કદાચ તેને બીજો નાકે
આંટરોડ તથા રી. પી. કે.ટ્ટી દ્રુમેની કમાલ નજરેભેષ સદાય
એટલામજાજ એક ખગમ પાંચમ માગાના ચોથે મળેલે કાલેની-
આમાં એક હાડી ભોળી વણીક બાઈની તિમિરાજીલીત ઓરડીમાં
એક કંગણચામા એક કૃદાપ, વિશાળનેત્રો, સુંવાળી દાદી, તથા
લાંબામાંવા વધેરના નખથી વિઘ્નિત દેવનાચાળા લખ્ય પવિત્ર

મહાન તપસ્વી રાજ (1) પોટયા છે. ક્યાણ બાઈએ
તપસ્વીને ધર્મના બંધુગણી ઉપકાર દિવિએ પોતાને ખર્ચે મા.
કુરવા તેણા છે. દહીંને વિપમ નેવરનો વ્યાધિ છે. તે
લેના નથી.

સારોય દિવસ તેમને જેવા ભાવિક આપુંરોપોની બીડ
સ્થળે ભરે છે. અને સૌ તેમની શાંતિ ને.
શીદા ધણ વળાણુતા બપ છે.

મનુ અને ભુયકુમાર પોતાની બહેન લાલન સાથે
મહાન તપસ્વીને જેવા-તેનાં આખરનાં વચનાંમુતો ઝીલ્યાં.
આત્યાં. ખપર પુછી. તપસ્વીનો લખ્ય ચહેરો, લાંબા
અને મૌન ભેષ લાલન-મનુ મુગ્ધ બનતાં, ચતુર ભુયકુમારે
તો કપટી છે? લલાલાઈ! એક પગે ઉભા રહી તપ
લાંબા નંપવાળો! તેનાથી છેતરાતા નહિ! મને તેનો
છે." એમ જણાવી તેની તમામ વાત કહી. આ બધો વખ
આપણા પવિત્ર (1) તપસ્વીજી બાવા ત્યાં આનેક લાલનના નિરે
સુકુમાર પવિત્ર મુખ તરફ તાકી જેવાં બોલ્યા- "બાઈ! તે
ક્યાં રહે છે?" ભોળી લાલન બોલી. "ભણ! અમે તો વિશ
પુરનાં છીએ! આ મનુકુમાર મહારા ભાઈ છે! કાલેજ દેસ
જવાનાં છીએ!" વિગેરે વાતોથી સતોપ પામી તપસ્વી શાંત થય
ચતુર ભુયકુમારની વાંતને કાંઈએ દાદ ન આપી.

લાલન એ વિશાકપુરના વિશ્વામસિંહ નામના જગીરદાર
જન્મે કન્યા હતી. તે પોતાની ભગિની શીદેશીને ત્યાં મુજબાઈ બો
આવેલી. ભોળી પણ ગ્રેમની પવિત્રતાની-પ્રભુભક્તિની પથે
કારંતી, તથા સ્વાર્પણી જીવંત પ્રતિમા સમી એ! ન કળી સદી
તપસ્વીના કપટને! કે ન કળી શકી મુખાઈના દંભને!

* * *
તપસ્વી સાગ્ર થયા. અને એજ સતોપી બહેન જેણે તે
જીવનદાન આપ્યું તે સૌભાગ્યવતી બાઈને જ ગ્રેમના પાઠ ભણાવ
તેવાર થયા. પણ એ બાઈ પવિત્ર તેને જેવા મલીન પાઠ ભણ
ન ગોઠ્યા. બસ! તે જીવનદાતા માતા સમી સતોપને નિન્દતા
તપસ્વી વિદાય થયો.

પોતાના દંઈ મેશ, મીડી વાણી, તપ ત્યાંનાં બોહાં હેઠ
એ ન્યાં ત્યાં પુગતો ને સાચા દંગમાં જાહેર ચર્તા-પ્રાણુ
પામી વિદાય થયો. વાહ! વીસમી સદીના તપસ્વીજી!

ન્યાં ન્યાં ચોકણ પકડાય ત્યાં. ત્યાંની નિન્દા એ તેને
વ્યાપાર. મરતવું બાઈ મસીદે સુવું એ કિયા! ઉચં કાટિન
સાધુઓ સતો-પવિત્ર સ્ત્રીઓ અને સંત સમા સન્નનેને
પકડે હચોડ આરોપો સુધી ચાલતા થયું એ નિત્ય કર્મ
તપસ્વીજી! એના સોજાતી ચનાર પવિત્રાત્મા-મુક્તિનો હકક
અને પ્રજુનો ભક્ત ગણુતો.

આમ સંકેડે ભોળી ભામાઓને ભરમાવી, કંઈકને અધઃ
પતનમાં જુદાઈ કર્યાકથી જુદીના માર બાઈ શીમાનું! જીવજા
પાવન કરવા પધાર્યાં. ને જીવરાતને મીઠે છેડે વિશલપુરમ

આવી પહોંચ્યા. ત્યાં ત્યાં એક દીપકર મુનિ પાસે પવિત્રાત્મા બની ધોમે નાંખ્યો અને ગપ ચલાવી કે “એક-મહાત્મા તપસી આવ્યા છે. ત્રિકાળજ્ઞાની છે. લગ્નલવની દબાકતો જાણે છે. લોકને ઉપદેશ આપીને પાલવેલ છે.”

બોળી પ્રમદા! હેનરદા! ફાઈ, મહારાજ પછુ ફાયા! ધીમે ધીમે લાવનનું ઘર સોપાયું. તે બિચારી તો ઘર બહાર બપો નહીં. પણ પોતેજ તેનું ઘર દૂંદતા ત્યાં પહોંચ્યા. તે ત્યાં તે નગ્નનારાપણ સમા એક લાઈ મળ્યા. બાઈ અંદર! શ્રીમાને એ ચતુર નગ્નનારાપણને પણ બોળ્યા! ફાઈ પણ ઉપાયે લાવન દાખ કરવાનો દંડ નિશ્ચય! તેણે તેને ફાઈપણ કે! “લાલગણ! એ જાણ તારી મેન છે? હાય હાય! એ તો મનુકુમ્ભર સાથે પાપમાં પડેલી છે. તેને ઉપદેશવા જ દું આવ્યો છું.”

લાલન આવી. શુભાલવાડી વાળા મહાન તપસીને જોઈ નમન કરી ઉભી. શ્રીમાન મોહા. પાણી પીધું. લાઈ નગ્નનારાપણ કામે બહાર જતાં થીજીએ પોત પ્રકાશનું અને નરમ થી જેવી માત ઉચ્ચારી. “બાઈ! તને પ્રેમ થું છે તે ખબર છે? ફાઈ દીવસ એ અમૃત આસ્વાદ્યું છે! આવ! હું તને સાચા પ્રેમનાં દર્શન કરાવીશ ચાલતા માટેજ મુખાઈથી આવ્યો છું.”

સડક બની ગયેલી લાલન સિંદહણ પેઠે મળું ઉઠી બોલી, “લાઈ! મું બંધા છો! પ્રભુ પ્રેમમાં મસ્ત છું. તમારો પ્રેમ તમનેજ મુખારક!” બસ! જોઈ ત્યાં બાવાજીનો દંભ! લાલ નેત્ર કરી બજાયો. છેકરી, હું પાપી છે! તારા લાઈ પરના પ્રેમને લીધે-તેના રૂને લીધે-મું માંડે માનની નથી. પણ ચાલ રાખજે. એને તો દું મુંઝાં બારી મારી નાંખીશ. કોમછ! બોળી બિચારી મહેરાઈ પછુ સાચા પ્રભુ પ્રેમની ચોગીની! બરાડી ઉઠી. જા! થાય તે કરી લે. ચાલ્યો જા! પાપી! મારો બાઈ આવશે તો ભારે ખરો. પ્રેમ જાણે છે? મને મું શિખ પડે! શરીરની ખામ કરી, મનને મારી નાંખી, મોહ ને કામ વિશોભને સજગાવી દઈ, અંદરીરી મધ આવ જા! પડીજ પ્રેમ સમભવ! પાપાત્મા! ચામમાં મુંચવામાં પ્રેમ માનનાર! ફાઈ શિયાળને શોધ. આ સિંદહણ તો પ્રભુને પ્રેમ અર્પી બેઠી છે:-

પ્રેમ અક્ષય હય, અભય હય, પ્રેમ આરસધીય હય,
પ્રેમ પોગ વિષોગ તપ સુષોગ ફેલ કમનીય હય.

ને બાણુ! ચાલ્યો જા. ને જુસ્સો, લાલસા અને પાપી જતિથી અર્ધા આવ્યો તે કરતાં તેજલાથી અર્ધાં લાલથી મજુ અરણે જા! તેનેજ પ્રેમ અર્પણ કર. તો તારો ઉપદેશ ચરો.

લાલ લાલ બનેલી થયરી રહેલી-લાલન હજી તો તેને પવિત્રતાનો ઉપદેશ આપ્યા કરતી હતી. પણ ચોતા તો ચાલ્યો ગયો હતો. જતાં જતાં તે પવિત્રાત્મા રેવી સખી સખી લાવનના લાઈ પર ચેર લેવાની પ્રતિતા કરતો ગયો, પણ મું ખબર કે એ મનુકુમ્ભર! એજ સિંદહણને સગો લાઈ! તેજા જેવા

સમય સો તપસવીઓને પવિત્રતાના પાઠ સિખવવાની તાકાદ વાગ્યો. પણ બિચારો વિદેશવાસી આ બદમાશના બનાવથી અવાન. તે બહુજો સારે તેનો જગત્ત નહિં મગિ?

નયદ નારાયણ આવનાંજ લાલને સો કહ્યું. તેની આંખો ખુલી. ત્રિકાળ જ્ઞાની ઉપદેશકનો દાનો કરનાર આવો પાપી! અફસોસ! દુનીયામાંથી પવિત્રતા ક્યાં મળ?

લાલપદ* માસની કૃષ્ણ ચતુર્દશીની મેષલ રાત્રી! બેલી વિદ્યાવાળા તપસવીએ પોતાની શકિત ફેટા મન્યુ પર! પણ પવિત્રાત્મા પ્રભુલકતોનો બેલી બજવાન. તેને મું થાય! એક શુભાલવાડીમાં લલિતકાંતની રૂમમાં તે નિર્ભય છે.

હજી આ મહાન તપસવી લાલને વર્ષની ફરતી બાળાઓનું સ્તીલ નેખમમાં લાવશે! પ્રભુ બચાવે એવાથી.

નામદાર મુંજાઈ પધામાં છે. તપ આદ્યું છે. મુંજાઈવાસીઓ વીસમી સરિના તપસવીઓની બે ધડી મોજની લીલાથી મેનમે. ફાસો તો મુંમાં રાર.

ક્યાંય સાચો પ્રેમ રસ્તામાં છે?

કોનો વાંક?

માયાની બીમારી શા માટે લોગવો છે?
ખામ વાપરી નિરાશ થયેલા માટે

હીમોટીક બામ.
એકલે માયાની બીમારીવાળાનો હમેશનો સાથી
વખણાયેલો અને જગમહેર ધરમતુ બામ.

ફીમત રીશી એકતા આના આડ,
સગેખમ, સઘીવા, માયાના મરડા અને
આદારીશી માટે અફસીર
તમારા વેપારને તો ન મગે તો

લખા—
સ્વદેશી ઓઈલ અને પરં ૦ મેં ૦ હું, ૦, મહાદ
બી. બી. સી. આડ. રેલ્વે.

ગુજરાતી નાટકોનો જમાનો.

લખનાર—શ્રી. મો. ક. દેસાઈ

અમારાં પૈઠ ભરવાને લીધે છે લેખ નાટકનો, ઓછા ખર્ચે આપે જની નફા-નાક-નફોનો, નથી કિંમત લેખકની પછી ક્યાંથી રહે નાટકની? બન્યા બે ચોરને ઘર ચોર પડેછો બેટ કાઠકનો—

નિરાશાના નિસાસા નાખેના આદ્યો, ચતુર લેખક સીનેમામાં— સીનેમાપસીસ આ, કરો બે પાસ તો સીનારીયો કરમાં! ભસે-લાયે, હરો ખપેના, પછી તમને કહેશું હોં! ગુમાયો! હા-ગયો! એ તો નકામો છે દુકો મુકો ભેનો!

“દાનન બગી, ત્યાં દીનમાન વૃથા.” માલીકની દાન! બગી, નોકર સ્વાર થયા, ગણા ચોરાયા, ને બરકત મળી!— ક્યાં છે ઉત્તેજક નાટક મંડળી? ક્યાં છે આલેક્ઝેન્ડર ઓરીછનલ નાટક મંડળી? ક્યાં છે મોતીરામની ગુજરાતી, ક્યાં છે નવલુ પરીની કંપની? ક્યાં છે બાલીયાળા? ક્યાં છે પારસી નાટક મંડળી? ક્યાં છે કામરાજ બધસ, ક્યાં છે દાનાભાઈરાણીના? ક્યાં છે અરેશ્વર પટેલ, ને ક્યાં છે રણછોડભાઈ ઉદયરામ?

ગયા છે સાંપ ને સીંચા લીસોશ આ રવા સાથે; જમાનો નાટકી વિદો, કદર છે ક્યાં કહો કામે! બસા બન-કાતરક સાથે દિવાનાયે કુખચું થળ; રહે છે સુંદરી રામે, ગઈ ચેરી ને ગાહર થજ—

એ નાટકકાર ક્યા છે? એ નદીયે ક્યા છે? નાટકના લખાવનાર મિ. ખટાઉ, ખાલીલાલા, રાણીના, નાનો તજક, વાધજીખાઈ ને કાલાભાઈ તો ગયા! રેગળી મર્પાઈ માટે આગ્રહી, પાવેલી વિવેકતા માટે ખજરદાર, અને જન સમાજના વિચાર તથા શરમ જળવવામાં શુરા નાટકકારો ક્યાં છે?

અમૃત ગયો, બેસકું રહ્યો, બસ ઉરડુ લાઇનમાં ગુજરાતનું મીઠું વળ્યું, બસ નામનો નિર્ધુલ્યમાં; એ પાપી ઉદર માટે નાચે-ગાયને રંજન કરે, ના દમ કંઠમ નાટક ધરે, બસ નામ ધરિશીલનમાં—

આ ઉપલી ચ્યાંચો ચની ભેરાય છે! બોલાય છે! અને પુલાયખસ મેળંગે કલમના નમના દેખાય છે. આદ્યોસ! કુદ-ને ભેરા માટે ક્યા છે ભરકરી!— ક્યાં છે નગસીદ ના રવા છે દામીન! અને ક્યા છે ખુને નાટક!

જમાનો જ્યારે સુખનો, ત્યારે આદ્યો જમાનું! ફેશનના ઉત્તરો, ત્યારે હૃદય સંકુચીત થઈ ચલ્યું! લોકો કહે કે ત્રીકાં ગોરસા દ્યો નથી ભેનો—અમને તો ધરમલ રસદાર પછી સંગીન લાયા, દરેલ દાવભાવ, દીસમાં ઉડે, તેવા પ્રસંગ ભેધયે છે! તમારાં નખરાં, ચળકના અસમ્ય દાવભાવ, અને તકરૂતાં ગાયને હવે નથી ભેલાં! એ પસંદગી કરનાર દરેલ માલીક! કે કાપરેક્ટર ક્યાં છે? માથ દાથમાં આચો-પછી અનંપયા ચૂંધેને જોળા ખાચ, લ્યાં જરકત ક્યાંથી હોય?—ગરીબ એક્ટર, બિચારા મેયે ચોપડી આખી રાત-નામી કૂદીને હાથ પોકારી રહેલા તેના બાર રૂપડી પગારમાં ઝોંકા ખાચ તો આઠ આના દંડ શું એ નાટકકારો કાપદાની સુગાલમાં સપડાવા ચોખ્ય લખનારના નાટકો તકરૂને, પાછળથી “અમારી કને છે” એવો જવાબ આપે, ને બે મહિને તે નાટક ચુકે! લેખક તે બીખારી, તેને પહોંચી કેમ વળે? ત્યારે પરિણામ શું આવે કે,

ગરીબની હાથનો પૈસો ચડે દરખાસ્ત કે ચોર; સરત સરો લુગારોમાં લડે ભરખાર પં બેરે—

આ રીતે આવતો જમાનો આદ્યોસ ઉપભવે છે. રંજ-શ્રમિના લેખક તરીકે કોદકર્મી પ્રયોગના ફળ અને મેળવ્યું છે, અને લગારે ધંધા કે આદ્યોસનો ધંડ ભરવાનો નથી, પણ ખરી અંતર નાટકની વાત જહાર મુકવામાં શરમ લાગતી નથી. સીનેમા-નાટકના સજાકાની વાતો વળી ઓરજ છે. તે પછી કંઈ તદન નાટકથી નિરાળી નથી-પણ નાટક આર કલાકોને ને સીનેમા સવા દોઢ-એટલેજ અંપવાદ ને જરકતમાં ફેર સમજવો-આકા કૂતરીનું મોં મુઠેડીયે આટ્યું, એવો નટ નટીનો નાચ ગણાય! આદ્યોસ! જમાનો શું કામ કરી રહ્યો છે! નાણું ક્યા સુધવારને બારેલો લટકે છે!

અધોર પાપ

લખનાર—શ. મિસ્ત્રીન

હાંના એકાદ બહાર ઉભી, એક યુવતી એકાદમાં યતી વાતચિત સાંભળતી હતી.

“બહેન, મા બેવી મમતાથી મારી સેવા કરનાર એ બાપ કોણ છે?”

ચોડીવાર વિચાર કરી યમુના બોલી, “એ ગમે તે હોય, પણ એણે આપણી ઉપર જે ઉપકાર કર્યો છે તેના બદલે આ ભવમાં તો આપણે વાળી શકીએ એમ નથી જા.”

“યમુ! તું કહે છે એ વાત સાચી છે. એણે મને બીજે જન્મ આપ્યો છે.”

“આ જન્મે તો હીક, પણ જન્મે જન્મે એનો ઉપકાર આપણે ફરી શકીએ એમ નથી જા.”

“પણ એ છે કોણ?”

“છે એક દુઃખી બાપ.”

“તેની બધી અર્થ રીધતી છે? તે માને તેટલું દુઃખ હું તેને આપું.”

“બાપ! ધનથી એને સુખ મળે તેમ નથી.”

“ત્યારે એને એવું બીજું કયું દુઃખ છે? યમુ! એ દુર કરવા હું મારો પ્રાણ પામર.”

યમુનાને બાપના બોલ ઉપર વિશ્વાસ ન બેઠો એટલે એણે પૂછ્યું “મોટાભાઈ! એ ને કહે છે તે આપવાની પ્રતિજ્ઞા કરે છે?”

“હા, હા, હું પ્રતિજ્ઞા લઈ કહું છું કે, એ ને કહિશે તે એને આપીશ.”

“જેને હો, ખૂબ વિચાર કરી પ્રતિજ્ઞા લેજો.”

“બહેન યમુ! આજ તને મારા બોલવા ઉપર અવિશ્વાસ કેમ આવે છે? અત્યાર સુધી મારા બોલ ઉપર કોઈએ પણ અવિશ્વાસ આપ્યો નથી.” બિજાનામાં કોઈ ભણે બાપે મોહન ગમ બોલ્યો.

બિજાના પાસે બેઠેલી મોહનરાયની સ્ત્રી ગંગાને આ વાત ચિત્તથી કંટાળે આગ્યો, એટલે જરા કંટાળા ભર્યું શુષ્ક કરી એણે યમુના સામું બેસું. યમુના ગંગા ભાબીના શુષ્કને ભાવ પારખી ઉઠી બહાર ગઈ. બહાર દીરાં ઉભી હતી તેણે યમુનાને પૂછ્યું—

“કાં આજ જરા ધધારે આરામ છે નાં?”

યમુના ઉતર આંખે એ પદ્મમાં લે ગંગા પોતાના જન્મે દાખ

યમુનાના ગમે વીંટાળી બહાર ભણે બોલે બોલી, “યમુ બાપ! તમે રીસાંધને બહાર ચાલ્યાં આવ્યાં કેમ? પણ હું તમને એમ રીસાવા નહીં દઉં. ચોરો અંદર તમને તમારા ભાઈ બોલાર છે.”

અત્યાર સુધીમાં યમુનાનો કોઈ સાંત્વણ ગયો હતો. પણ જરા ભાગી પાસે ભાવ ખાતાં તે બોલી, “હવે તો મેં મારો કાન બરાબર આગળ્યો છે. હવે પછી આ બોલારમાં હું મારું મોટું ઉધાવાની જ નહીં!”

“લેલેને તમે નહીં ઉધાવો પણ હું જરૂર ઉધાવીશ-બોલ વીશ.” આમ બોલો યમુનાના મોઢામાં ગંગાએ પોતાના કાનને આંગળી નાખી મોટું ઉધાવ્યું તે હસતી હસતી યમુનાનો કાંઠે બેઠો મોહનરાયના બિજાના પાસે લઈ આવ્યો.

દીરાં છેટે ઉભી આ ગ્રેમ ભણે આનંદ બેઠ રહી હતી. તેની આંખમાંથી આંસુઓની ધારા ચાલી. નહું બોલધને જતાં અટકાવી તે બોલી “મારું કંઈ કામ છે?”

“બેન, તું જરાપણ કાળજી કરીશ માં. હું તારી વાત જરૂર કરીશ.” જતાં જતાં યમુના બોલી.

૨

અધીધી અધીક શત સોંધના જગતમાં બહારી પીનાઆ પછી મોહનરાય પોતાની માડીમાં બેસી, પર તરફ જવાને નીકળ્યો. સમાજમાં સર્વોચ્ચ મણીત સન્માન રહેને કોઈ વેધ ભય એ બીજી માડીમાં મોટું ધુપારી માડીવાને જરા યશ પ્રાપ્ત કહેતો હતો.

મારે તરફ શોષા પડી ગયો હતો. શનના દય, અગીઆર વાગ્યા સુધી પ્રવક્તા પ્રકાશને પણ એાપ આપતો એ હતો, અધારે મરણની શાંતિ અનુભવતો હતો. કોઈ કોઈ ધરણે દિવાનો મંદ પ્રકાશ દેખાતો હતો. જે ન સમજાય એનો શબ્દ પત્તી કોઈ કોઈ ધરણેથી કોને અચ્છતો હતો. સમાજનાવત અધારા લતામાંથી મોહનરાયની માડી બેસેને આતી જતી હતી.

એકાએક સામેથી આવતી મોટરની સાથે માડી નેરધી અચ્છત તરતજ ઉઠી વળી. માડીવાને બચવાને ધણેાપ પ્રયત્ન કર્યો. પણ મદિરા, ચેપન, અને સોંધમંદમાં અધ જતેને પેવાને તેમજ માડીમાં બેઠેલા પોતાના માડીકને બચાવવા અસમર્થ નિવડ્યો. ભડકેલા પેવાનો પત્તર રરા ઉપર પડેલા મોહન ગંગાના માથા ઉપર પડ્યો. મોહનરાય એક કારણી ચીસ પાડી બેઠાપથ થયો. આવી વિકટ પરિસ્થિતિમાં કોણ કોની મુખ્ય લેવ? મેદાપથ પડેલા મોહનરાયના માથામાંથી ધોધની જે લોહી વધી જતું હતું.

ચોડીવાર પછી માડીવાને જેટલી આગળી માડીને અવાજ અંભરો એટલે પેવાનો સાર બહારી મેરેથી બોલ્યો, “જરા માડી ગંગાથી લેજો. ગંગાના એક માથા અંધુષ પડેલ છે.”

આ સામેથી આવતી બીજી માડીમાં પેવાના અધનિમ

સૌંદર્ય અને આખના એકજ ઇશારાથી હજારો લાખોને હૃદયોમાં નવાવનારી પ્રસિદ્ધ નાયકા હીરાં બેસી હતી. નેશ્વા શ્રીમંતી તેના સુસંસ્કારો ઉપર આવરણ છવાયું હતું પણ તે મૂળમાંથી સુકાયા ન હોતા. મોહનરાયને આવી સ્થિતિમાં રસ્તા ઉપર પડેલા બેઠું તેવું હૃદય બેઠાયું. નિર્મળદત્ત કરણ હૃદયમાં ઉભરાઇ આવી. મોહનરાયને મહેરા અત્યારે એકાદ સભ્ય મુદસ્ય જેવા નિર્ણય દેખાતો હતો. હીરાંએ પોતાના ગાડીવાનની મદદથી તેને પોતાની ગાડીમાં લીધી ને તરતજ તહે ગાડીવાનને દર્શાવના તરફ ગાડી દાંકવાનું કહ્યું.

*

*

*

મોહનરાયને દર્શાવનામાં લાગ્યા પછીનો આદેશો દિવસ હતો. આ આદેશ દિવસમાં હીરાંના જીવનમાં બદલો મોટો ફેરફાર થયો હતો. તેના સુસંસ્કારો જળ્યું થયા હતા. તેને પોતાને પોતાના પાપમય જીવનક્રમ ઉપર, એ વિલાસપ્રિય રસસામગ્રી ઉપર અંતરથી ધિક્કાર વધુતો હતો. મોહનરાયની મા, બહેન અને પત્ની એમનું પવિત્રપણું, વિનયશીલપણું, અને શુદ્ધ મુદસ્ય ધર્મનું આચરણ, એની સાથે પોતાની ધિક્કારપાત્ર જીવનની ટુનના કરતાં વધારે ધિક્કાર પાત્ર જીવન દેખાઈ. સૌંદર્યના સોદા કરનારની સુધીમાજ તેવું નાનપણથી ચાલણુ પોપણુ થયું હતું મુદસ્યના પવિત્ર ધર્મનું આ તેને પહેલ વહેલુંજ લાન થયું હતું. પત્નીપદ એટલે શું અને તે કેવું હોય છે તેની તેને જાણ પણ ક્યાંથી હોય? માત્ર પૈસા ઉપરજ ટ્રેમ કરનારાના સમાજમાંજ જન્મ લેનાર, નિર્લજ્જતાના મોળામાંજ બેલનાર, અને પાપનાજ આંગળીમાં મોટી ચનાર હીરાંના હૃદયમાં મોહનરાયની સ્ત્રી, બહેન તથા માતાનાં શુદ્ધ ચારિત્રે બહુ મોટો ખળભાટ મચાવી મુકયો હતો. મોહનરાયનાં પ્રેમાળ પત્ની ન્યારે ન્યારે પોતાના રોગી પતીના માથા ઉપર લગ્નથી યરયર કાંપતો હાથ ફેરવતાં, કે માતા રાતસપ્તપણું કરણ કટાક્ષ ફેંકતાં હીરાંની નજરે ચડતાં, કે, તેની બહેન નિસ્વાર્થ પ્રેમથી અને અવિશ્રાંત પરિત્રમથી તેની સેવા સુધા કરતી ત્યારે હીરાંના મન ઉપર એનો પ્રભાવ પડતો કે, તે પોતાને પણ ભૂલી જતી અને સ્વર્ગીય આનંદમાં તલલીન થઈ જતી. જગમાં-સ્વાર્થ લોલુપ જગમાં આવી દૈવી વિશ્વતેઓ મળવી અશક્ય છે એમ એની મનોદેવતા એને કહેતી અને એ એથી કોઈ છુદાજ જગમાં છે એમ સમજતી. આ જગમાં એને સર્વ વસ્તુઓ નવાઈથી સ્નેહી જીવ્યતી આ જગમાં પ્રેમ અને આત્મમહિદાનનાં સુવાસિક અને તેજદાર ફુલો હતાં પણ તેને ફરતી કપટની વાડ નહોતી, દિવસને પણ શરમાવે એવા પ્રકાર હતા પણ કાળ રાત્રિને શરમાવે એવા અધકાર નહોતા. પ્રેમનું આ સદય તથા પવિત્રપણું નિહાળી હીરાં કાંઈ જ જીવન એની એ ધીમે ધીમે પોતાના જીવનને ઉન્નતિને દોરવાના વિચારમાં દરી હામ બેવી આ વાત કાંઈ નહીં તો નહોતી. એકાદ રંગને પોતાના રાગપને, પોતાના એશ્વર્યને

તિલાંજલી આપતાં મનમાં નેટલો ખળભાટ થાય એટલોજ-એથી વધારે હીરાંના મનમાં ખળભાટ થયો, “એ મારું શું થશે એ વિચાર એને જાત પડે લાગવા લાગ્યો. મોહનરાયની સ્ત્રીએ અને બહેને હીરાંના મનની આવી સ્થિતિ નેઈ સંપૂર્ણ સહાનુભૂતિ દર્શાવી. “જરા પણ કરીશ માં. તને અમે સર્વ જાતની વ્યવસ્થા કરી આપશું. તને જીવે મરવા વખત નહીં આવે.” આટલુંજ આશ્વાસન હીરાંના મનને બસ હતું. એણે એના વિચારોની અબેદ વાડ બાંધી.

3

હીરાંના મુખ ઉપર હર્ષની રેખાઓ હતી, પણ મનના ઉડાણમાં થોડો અવિશ્વાસ હતો. તેની પાસે નાણાનો નહોતો. છતાં એ દ્રવ્ય અનીતિને રસ્તે મેળવેલું હોવાથી તે તેને વિધથી પણ વધારે ઝેરી લાસતું. સ્વકષ્ટ અને પુરવ માગે મેળવેલા ધન ઉપર પોતાના નિરવાહ કરવાની અપૂર્વ ઇચ્છા રાખતી. તેણે ધણી વખત ગંગાને કહ્યું હતું કે, “તમારા ઘરનાં એમાં લાણું ઉટકવા મને રાખો, તો હું મારા મનને જરૂર મનાવીશ કે “તે” કરેલા પાપનું આ પ્રાયશ્ચિત છે.”

ગંગા અને યમુનાનાં હૃદય આ વાતથી વેધામાં અને કાંઈ પણ બોમે તેને સહાય કરવાનો મનથી નિશ્ચય કર્યો. સવારમાં યમુના કુધ લઇ દર્શાવના આવી. મોહનરાય કુધ પીતાં બોલ્યો, “બહેન! કહે હું શું કરું? હું તે બીને માટે મને તે કરવા તૈયાર છું.”

યમુના મોહનરાયના પિતાના પાસે જઈ ધીમેથી બોલી, “તે એક નેશ્વા છે.”

મોહનરાય યમુનાનાં બોલો સાંભળી ધોઈ ગયો. તેના મનમાં અનેક વિચારો ઉભરાવા લાગ્યા. તે ચારે તરફ નજર ફેરવી નેશ્વા લાગ્યો.

યમુના પાછી બોલી, “તે વેસા છે. પણ હવે તેને એ પાપમય જીવનનો કંટાળો આવ્યો છે. તેને નિશાળમં, દર્શાવનામાં કે કાંઈ આશ્રમમાં થોડાજ પગારથી નોકરી મેળવી આપો તો તે એકલી પોતાનું જીવન આનંદથી કરશે. મોટા-ભાઈ! તમે આટલું કામ નહીં કરો? એ એક ગરીબ અખળા છે!”

“પણ એ નેશ્વા છે ના?”

“તે રાત-દિ આંખમાંથી સરતાં આંસુએ કરેલા કર્મનું પ્રાયશ્ચિત કરે છે. તમે તેને આશરો આપશો તો તે જન્મભર તમારી જાણી રહેશે.”

“એ મામે એટલા પૈસા આપું તો?”

“તેને સ્વકષ્ટ દ્રવ્ય નેઈએ છે.”

મોહનરાય થોડો વખત વિચાર કરી બોલ્યો, “એ કામ પાર પાડું બહુ કઠણ છે.”

ભાઈ તરફથી આવે ઉત્તર મળશે, એવું યમુના સ્વપ્ને પણ નહોતી જાણતી. “મોટાભાઈ! આટલું કામ તમારે કરવું

૨૪. શ્રી. જહાંગીર ખંઝાવા
જોગીવા નહ અને નાદકાર.

ક્ર.સં. દયાશંકર વસનટ
મુંબઈ યુનિવર્સિટી નાટક મંડળીના સ્થાપક.

શ્રી. મિસ. મરી ફ્રેન્કલિન
ઉદ્ધૃત, સંમૂલભિની હિન્દુસ્તાનની સાથી પહેલપહેલી-નરી.

૭૬-ચુચ્ચાલી રંગબિંબી પ્રખ્યાત નદી.

અહિરણીય રંગબીર

સુ-શિખ હરશેલ
અ. ગ. પત્રાલય બે. ૧.

જેવન તમને અહીં (દવાખાનામાં) આવ્યા, એવે જ સંમતની અહીં તમારી સંપૂર્ણ બચાવવા કરી. એવે ધરીવાર પણ તમને દેશ નથી મુક્યા. એ દિવસના બાઈ-આંસુ બીની આંખે તમારી સેવામાં ઉભે પગે હાજર રહે વધુ ભાવ પ્રદાવી બેઠી.

મોહનરાય આશ્ચર્ય ભર્યા બાને બોલ્યા, “એ અહીં રોજ છે? આ મોરમાં? રસ્તી કેસે છે? વધુ! ના આ કહે છે?”

“હા. એ હમેશ આંખે છે; પોતાના જીવનનું પચાતપ છે.”

મોરે અવાજે મોહનરાય બોલ્યા, “લોકો શું કહેશે? સમાજ ને માટે કેવા વિચાર કરશે? એ હવે અહીં ન આવે, એ છું હમણું જ કહી દે.”

દીર્ઘ ધાન્ય પાસે જ ઉભી હતી. ભાઈ બહેનની બંધી વાત સાંભળી. મોહનરાયના છેલ્લા સંજો એના હલખમાં ને પેટે લોકોમાં. પોતાના શરીરને પશુ મદાગદેનને સંભાળ્યું. આંખે શ્રાવણ ભાસ્કરના વર્ણવતી, બહાર ઉમેલી માટીમાં બેસી પોતાને ધરે આવી. અત્યારે એને ચારે તરફ ઘોર અધકારજન દેખાતો હતો. તેને ક્યાં જવું, શું કરવું એ મુજબ નહોતું. તેમ તેના હાથ પકડી આ અધકારમાંથી બહાર કાઢે એવું કાંઈ હતું પણ નહીં. હમણે ચુવાનેને ઘેસા કરનાર એજ આ હીરાં હતી. પણ આજ એ એવી અસહાય હતી કે તેને પોતાની ઈનિ પછે પણ ભાડે નહોતો. પાપાવરણ કેવું સહજ છે, પણ તે વીરધ સ્વર્ણન કેટલું કાશું? પાપાવરણની ક્ષિપ્ત શ્વેત કે તંત્રજ ચારે બાજુથી તેને હમણે જ ના હાથ દેવા ઉભા રહે છે. પંજુ પુષ્પ માર્ગમાં ઉભા રહેવાને એક પણ દરિયા લાવ ઉભો નથી રહેતો. એકાદા પ્રતિષ્ઠિત માણસ બદમાસ થાય તો સમાજ તેને ગુપ્તપુષ્પ સદી લે છે પણ પતિત માણસ પ્રતિષ્ઠિત બનવા બહાર પડે તો તે સમાજ નથી સદી ચકતી.

દીરાં ધરે આવી ખૂબ રહી. મોહનરાયના બોલે એના મનમાં ધર કહ્યું એ પોતાનાજ મનમાં વિચારવા લાગી, “હું વેચવા છું છતાં મેં તેના ઉપર તો ઉપકારજ ક્યાં છે? મેં તેને પ્રાણતાન અપાવ્યું છે. હું તેની પાસે પૈસા નહોતી માગતી, વાંદિ જવેલા નહોતી માગતી, માગ્યું માત્ર એટલુંજ કે, પુષ્પ માર્ગે મને મદદ કરે. એમાં મેં એવું શું કહ્યું? પણ એને પોતાની ઇચ્છાત પાસે મારી શી કિમત? સમાજે એને ધર બહાર તો નથી કાઢેલા. હું દવાખાને જતી એ મારા સ્વાર્થ માટે નહોતી જતી. હું નિર્ભય વેચવા છું એ વાત સચ્ચી. પણ મને પણ માતાપમાન ઉઠવ.” પાછો વિચારે પથરા ખાંધા. “એવું પણ કહેવું સારું” છે. પ્રતિષ્ઠિત મુદસ્ય છે, સમાજમાં, સુદેશમાં, એના બરોબરનો દોષ નથી. સરકાર દરબારમાં પુનઃ છે. હું હમેશ તેની પાસે જઈં તો જરૂર લોકો તેની નિંદા કરે. અમે તો અમારો

બીની આંખે અધ બની અધઃપાત વહેતી લીધો છે. અમારે અમારી પંચનીમાં બેસવાને જગને શા મારે લક્ષ્યારવું જોઈએ? પ્રતિષ્ઠા વધારવા આખું જીવન અહીં નાખવું પડે છે; પણ તેને કાઢીની કિમતનું કરનાં એક પણ પણ નથી લાગતી. એના દિન તરફ જોય એમાં મારે એને શા માટે દોષ દેશ. જોઈએ?”

આમ હીરાંના મનમાં ત્યારે વિચાર ઉતરતા હતા ત્યારે બીજા બાજુ ગંગા, યમુના વગેરે પણ એજ સંવાદ ચાલતો હતો.

“લાલો! તમે માનો કે, ન માનો, પણ મોટાભાઈએ આ દીક કુટુંબ ન કહેવાય, તેમને તેની નીચ હોય પણ પશ્ચાત્તપથી શુધ્ધ થઈ છે.”

“તમે સમજો છો યમુબહેન? તમારા ભાઈની કીર્તિ માં આમ કેટલી યસરી છે. અહીંના લોકો તો તેમને અપવાદી પુરુષ સમજે છે. એ એક વેચાને આશરો આપી છૂટમાં મેળવતી? વળી એ વેચાનો વિશ્વાસ શો? “કહેવન છે કે, મો ઉદર મારી નિવાડી વનમાં એ ચાલી?”

“વાદ લાવી, આજ એના ઉપકારની ફેર કે?”

“બહેન, આપણે એને પૈસાની એ માગે એટલી મદદ કરીએ પણ કીર્તિને કાંઈ કાળપ લગાડીએ ખરાં?”

“એને તમારા પૈસાની પરવા નથી. તમે ધણી-ધણીઆણી એને મદદ નહીં કરો તો હું મારાથી બનતી મદદ જરૂર કરીશ.”

પ્રત્યક્ષ યાપની જેટલી બીતિ પોતાને નથી લાગતી તેટલી કીર્તિને લાગે છે. મોહનરાય મુખ ન દેતો. એ પોતે બરાબર સમજતો હતો કે, દીરાંને પૂર્ણ પચાતપ થયો છે. પણ પોતાની કીર્તિના બોગે મદદ કરવા નહોતો ઇચ્છતો. પોતે પોતાના યાપને સમજનારોને એપ આપી સમાજમાં સન્માન મણાવતો. બીજે દિવસે દીરાંને દવાજા સ્થિતિમાં બારણા પાસે ઉમેરી જોઈ તરતજ તેણે યમને બોલાવી. શ્વેત કાલના બોલો કહી દેવા કહ્યું.

યમ! દવાજા હૈયે દીરાં ધરે આવી. અંસુ સારી દેખું હલકું કહ્યું તે પોતાના વિચારોમાં વધારે દડ બની. તેને તેના બચસાપ ઉપર પિયાર-મુદસ્યો હતો. દરે તેને માવું, બનવનું, ખેલવું, કાંઈપણ અમતું નહોતું. આશા ભર્યા મધુર જીવનની જગ્યાએ, ઘોર નિરાશા અને વેરાચની ડાખા જાણ દહી. સાત દિવસ આંખમાં આંસુ સુસાનાંજ નહોતાં. “દાડું” નહીં, વેર અપરંકારે વેરવા નહીં, આસ બનાવવા નહીં, સ્ત્રીએવું અભિમાન સોંધવું, પણ તે સુદર સુગાર સિવાય કેમ ખિલે? દીરાંએ તો સ્વરૂપને ત્યાજ ક્યાં દતો. આમ પંદર દિવસ પીતી મથા.

૪

સખાનો સમય હતો. સોંધવાના બનરમાં પ્રેમનાં પુત્ર ચર્યાં હતાં. બારીએથી તીર જેમ આવના નેજ દટાઈમાં અભિમાન જુદું હતું. બનરમાંથી જતા હુવાનોની નાનકમાં લાલસા નરતી હતી. બનને વચ્ચે લાલતા આંતરપટ પડેલા હોય; જો આ અંતરપટ પડેલો નહોતો હો સોંધવું અને પ્રેમનું

જરૂર મિશ્રન થયું હોત. બાજર ભરમાં અને દરેક ઘરોમાં પ્રકાંધનો વર્ષાદ વરસતો હતો. છતાં દીરાંના ધર અને મનમાં ધીર અંધકાર હતો. પહેલાં તો તેના ધરનો કાઠ-માઠ બજારનાં દરેક ઘરોને શરમાવે એવો હતો. અને તે દિવસની યાદી ચનાં દીરાંના દિવસમાંથી દાઢ ભયાં નિશ્વાસ ધૂટતા હતા. પાપાનું રમરણ પ્રત્યક્ષ પાપ કરતાં વધારે લથપાટ હોય છે ! હવે દીરાંને પોતાનું ધર આવા ધાનું હતું. ધરને અને સરસામાનને બાળી મૂકી કાંઈ બીજાનું ગામગામ આપ્યા જવું એમ એનું મન એને વારે વારે પોકારતું હતું. પણ- ક્યાં જઈ ? ! મને કાંઈ સત્કર્યન માણસ પોતાને બારણે પણ ઉઠી રહેવા નહીં દેવ. અત્યાર સુધી એક પણ બેઠા કાંઈના સાંખ્યો નથી તો આનું અપમાન મારાથી શે સહન થાય ? ! પાપાચરણ જેટલું સહેલું છે એટલું એ છાટું સહેલું નથી. એકને માટે નિર્વજ્જાની જરૂર છે. પણ બીજા માટે મનમાં અસામાન્ય વિવેકીય જનનું બહુ કંઈ છે.

દીવાનખડમાં કાંઈ આગનું હોય એવો ભાસ દીરાંને થયો એજો હતું એવું તો સામે સુબનાર ઉઠી હતી. એ પણ એક વેરમા હતી. તેને તોતાંજ દીરાંનાં નેત્રો આંસુ ભીનાં થયાં. રોગી પોતાના કનેદી કે બાકાને નેહ રહે છે, તેમ દીરાં પણ સુબનારને નેહ ધૂસકે ધૂસકે રચવા લાગી. દીરાંના મેલા લુગડાં અને આજ દીવસેથી ન ઓજોલા વાગે નેહ સુબનારના દિલમાં બંધ બંધાઈ ભાવે ભરાવા લાગ્યા. ઘણા વખત સુધી એક બીજી કાંઈ પણ બેઠા વગરના પેસી રહી. છેવટે સુબનાર બેઠી, “દીરાં, તેં તારા હાથ આવા કાં કરી નાખ્યા ?”

“પ્રત્યુ કપાથી હવે મારી હાથન હમેશ માટે આવી રહે એજ દિલમાં ઈચ્છા છે !”

“તારાં દપડાં લતાં ક્યાં છે ? દરદાગીના ક્યાં છે ?”

“એને નેતાંજ હવે અંગમાં આજ પ્રગટે છે.”

“દીરાં ! તારાં મુખ આપનામાં ને તો ખરી કે, કેડું સુકાઇ ગયું છે ? !”

“ઓમોના ચહેરા ઉપર સૌંદર્ય એ કાંઈ સર્વત્ર નથી !”

“દીરાં, વિચારી જો ! પાછળથી પશ્ચાતાપ ન થાય એ નેહ”

“મને આ પાપી જીવનની મનથી દટાળો આપ્યો છે.”

દીરાં રોવાભયાં ભાવે બેઠી.

“તારે હવે તારે નેજલુ બનવું છે ?”

“નેજલુ તો ક્યાંથી થાઉં ? ! પણ ખરી સી થવું છે.”

“સા માટે ?”

“એટલા માટે કે પતિવ્રતા પત્ની, સદાચરણી પ્રમાણ બનેન અને પુ-વવાન પતિનું જીવન એ પ્રત્યક્ષ નેહું છે માટે.”

દીરાંને હાથ પોતાના હાથમાં લઇ સુબનાર બેઠી, “તારા મન ઉપર આવી ખોલી અચર કરનાર એવો ક્યા મુ-વવાન પતિ છે ? ! હું પણ આજ ગામમાં વસું છું હો.”

“એનું નામ મોહનરાય ! પછી જ સત્કર્યન પુરૂષ છે.”

“કાણુ, મોહનરાય ?” આશ્ચર્ય ચિતે દીરાં સાચું નાર બોલી.

“એ આઠી નિમ્ને આવી જવાથી રસ્તામાં પડ્યો હતો.....”

“મધ્ય યોગમાં જેની હવેલીઓ છે તેમ નાં !”

“હા એજ. તારી એની સચે ઝાળખ છે ?”

“તેની ને મારી આજ ધણી વયોની ઝાળખાણ દીરાંના હૃદયમાં ધ્રાસકો પડ્યો. તે વેશભયાં બેઠે

“સુબનાર ! તું સાચું કહે છે ?”

“આજ રાત્રે મારે ઘરે આવ એટલે તને હું પ્રત્યક્ષ

“મારું મન એ માનવાને ના પાડે છે.”

“નજરે નેજે એટલે જરૂર-માનજે.”

૫

રાત્રે બાર વાગ્યા પછી દીરાં સુબનારને ઘરે અત્યારે તેના મુખ ઉપર મલિનતાની છાપ હતી. આખો દીરાં હતી. સુબનારે તેને પોતાની પાસે બેસારી અને ધીમે પાપના પાંડો જણાવવા લાગી. દીરાંનું આન પાંડું નહોતું પણ રસ્તા ઉપર હતું. મોડીવારે બહાર ચાડીના આખી. જેમ વેરમા ધરે સ્વપ્નતાનો લોપ-થાપ છે તેમ પણ તરત લોપ થયો. પોતાના મજાના હારને બરાબર સુબનાર બોલી, “દીરાં ! આ પડદાની આડમાં છપાઇ અને ને એ તારા પુલ્કયવાન પતિનો અંધકાર !”

પગથાનો ધીમે અવાજ સંજળાવા લાગ્યો. દીરાંને કંઈ આજ્યો. તે પડદાની આડમાં ધુટ્ટીઓ ટેકવી મેડી આંસુ ભીની આંખે પ્રભુને વિનવવા લાગી કે, “દેવ ! દયા એ ન હોય એવુંજ દેખાડ્યો. નહીં તો મારા ઉપરનો સર્વ વિશ્વાસ ઉડી જશે.”

પણ પ્રભુએ એની પ્રાર્થના ન સ્વીકારી !

એક સત્કર્યન ચુદરસ ધીમે પડતે દીવાનખડમાં આ કસારેલ નટ પ્રમાણે સુબનાર મુજબે કરી ઉઠી “સરકાર-તરલીમ.”

દીરાંના સર્વ અંગે લામ ફટકો. “હાયા ! પ્રભો ! આ એજ.” એ મનમાંજ બોલી.

સુબનાર ભલાં ચડાવી દસાથી બેઠી, “સરકાર ! દિવસો થયાં એમાં એક ચીડી પણ લખી નહીં ? ! બાલ્યાગીનો વિચાર આજ્યો ન હોત તો હું દવાખાને આવત.”

મોહનરાય અપરાધી પ્રમાણે હાથ ભેડી બેઠો, “જૂન થઇ. આ એક વખત માફ કર.” આમ બોલી બંને હાથ પકડી પોતાની તરફ ખેંચી.

પડદાની આડમાં બેઠેલી દીરાં આ ન નેહ છકી. એ જ બહાર આવી, મોહનરાયની સામે ઉભી રહી.

મોદનરાય આશ્ચર્યમાં ચકિત થઈ થીજી ગયો. દીરાંની આંખોમાંથી અંતિ વર્ષે તો હતો. તે પોતાના બન્ને હાથ મોદનરાયના ખભા ઉપર મૂકી મોઢક દ્રષ્ટિથી વ્યથામાં બેઠી, “લોકો શું કહેશે? સ્ત્રીઓ માટે માટે કેમ વિચાર કરશે?!” અહીં એ ન આવે એમ એને લાગી છે.”

મોદનરાયના ઉપર આભ તૂટ્યો. દીરાં અપાશ બધે ચાલી ગઈ.

ધરે જ્યાં તરતજ પોતાનાં હુલાસા બદલાયાં. અલંકારો અંગે પાશ્વર્ય કર્યાં, આવ આળીચોળી મૂચી, ચહેરા વધારે દીપે એ માટે મુખ ઉપર પાચીર છાંટ્યો, અને પોતાનું સૌંદર્ય એવા અરીસા સામે ઉઠી.

હવે એ પહેલાંનીજ દીરાં બની! એજ સદાચારને બર વચ્ચે નેચનાર! એજ સજ્જનનાની વેરણુ દીરાં! પાછાં તેનાં વિજયમાં નેચાંચોથી જેરી આણુ છુટ્યા લાગ્યાં. મુખ ઉપર હળા-હળા જેર ચમક્યા લાગ્યાં. અરીસામાં પોતાની જાણી વેદ્ય ખગ-ખગાટએ દસવા લાગી.

એ રાત્રે મોદનરાયને એક દિવ્ય મુર્તિ સ્વપ્નમાં દેખાણી. તે મુર્તિએ સફાઈ કર્યું, “પાતકી! તો તારી મા, બહેન અને પત્નીના પવિત્ર પ્રેમને પગલે કમરો, લોકોએ સજ્જન બન્યું તારે ત્યાં મૂકી દીધા પછી તે આંખોમાં કરી, ચારે આંખથી તે તારો અધઃપાત કરી, આચારમાં બગ્ગ થયો. આ દરેક પાપો તે કર્યાં. પણ એક પાપમાં પડેલી આજીના સનમાર્ગમાં તું પડાઈ રહે આઠા પડ્યો અને પાછો એજ નકર કુડમાં પડેલી દીધી, એ અધાર પાપનો તાપ નને જન્મે જન્મે પ્રમળતોજ રહેશે.”

ધન્ય, એ લિખારી વીરને—

લખનાર—૨૧. મોકુળભાઈ દ્વાલતરામ ભટ્ટ.

પાત્ર—ત્રણ લિખારીઓ, એક પાદરી, એક રૂળી દિંદુ

મુદ્રસ્થ, સિપાહી.

સ્થળ—મોરી રસ્તો, સમય, દ્વિતીય પ્રકર.

જ્યેષ્ઠ મરાઠા બે નાના લિખારી બાળકો—

દોને ભાઈ દુકડું અમને બૂખ બહુ લાગી;
અમને બૂખ બહુ લાગી,
પગમાંના શકિત રહી કાંઈ અમન પેર લાગી;
અમને બૂખ બહુ લાગી.

સાતા દેવાં મોટા ભાઈ—

તે, તે, ભાઈ રડો નહિને પ્રભુ આપશે કાંઈ;
આપણુ લેવા રંક જતોને ગયાવડો સાંઈ.
હવે તો રડો નહિ ભાઈ,
સદાચરો આ સંસાર પ્રભુએ નિભાવશે તે તો;
સહુની ચિંતા કરે શ્યામગો શોક કરો મોટો,
ભાઈઓ શોક હવે છોડો.

મોટો—(પોતાના નાના બહુની આ દશા દેખી) અરેરે! પ્રભુ! એક તો તે અમને આવી કમલિનન દેખારી અને અમારાં પાપનો લેટકો દંડ પુરતો ન થયો હોય તે માટે તે અમારી આંખી દશા આણી. અરે, પરમકૃપાળ! મારા ઉપર સંકેતો સંકેતો ભલે આવે પણ આ મારા નાના ભાઈઓને આમ શા સાર રીખાવે છે? મારા અપરાધે અમને શા કાળે દડે છે? હવે તો વિપત્તિની પરાકાષ્ટાએ પોંચ્યા છીએ. આંખી વિરોધ હવે શું રહ્યું? ? ? તને પ્રાર્થુઓ બ્રહ્મા! આવ અને ઉનાર. (આંખુ મોહનામાં તેની આંખે અપારાં આવે છે અને તેથી તે મૂઝાં પામે છે.)

નાના—હાથ, આ શું થયું? એ ભાઈ! એ ભાઈ! કેમ કાંઈ બોલવા નથી. (રડે છે) અરે, ભાઈ, તમારી પાસે નહિ માગીએ; તમે અમને ન આંખી સક્યા એટલે.....

સિપાહી—(ચરતર સાહેબ પધારે છે એટલે રસ્તો સાફ શખતો) એ, પોરે, નવા છકડન.

નાના—(રૂળા) હા, ભાઈ, જ્યાં છીએ પણ આ.....

સિપાહી—અરે, પાંચી અને તુમચી કાપ સાંજું (દડો ઉઘાડે છે એટલામાં એક એક ધર્મપ્રચારક આવી પુમે છે)

પાદરી—ક્યાં દવાસદાર સજ્જ, ક્યા દંડ?

સિપાહી—અરે, છપે છકડે બ્રા, એ શોક રસ્તો મેં જસલે સાહે, આનાય ગંધંડ સાળ આરેશા તો પડી—

પાદરી—અન્યા, હમ છનડો લે જાતે દે.
 ('વિટોરિયા' લારે કરી આ ત્રણેને આ પ્રચારક પોતાને
 ઘેર ભણાવે છે. મોટો હજી બેસી પધ છે. ઘેર પહોંચી તે તમારી
 સારવાર કરવા મરે છે, મોટાને ભાન વળે છે અને આ સૌ
 નવનવું જીવે છે. મેટો પ્રચારક ખાવાનું આપે છે પણ મોટો
 નથી સ્વીકારતો એટલે નાનાઓ પણ તે ખાવાનું લેતા નથી.)

* * *
 પાદરી—(નાનાઓને) તુમકા જૂખ લઈને દેય; લો ધમે
 ખાઓ; ધમે તુમારા બડા લાઈકા જૂખ નહોં લગી. સૌ તો
 નહોં ખાતા હય.

(હજીય નાનાઓ ના પાડે છે)

અરે, તુમ લોગ કેસે હેવાન માલુમ હોતે દો? લિખારી
 લોગ કેસે છતના મિજાજ રખતે હો? (મોટાને સમોષી) નહોં
 લેતા અમે?

મોટો—પણ, લાઈ, તમે કોણ છો, અમને અર્ધિં શા
 માટે લાગ્યો છો અને અમને આટલી બધી ધમકી શાને
 આપો છો?

પાદરી—(સ્વગત) દેખો, અમાર જેસા; મર રહો હય તો
 બી પૂછ રહો હય, (મોટા પ્રત્યે) અરે ધમે રોટિયાં, પાની
 ચીર તુમારી જૂખ-ખાસ મિદાઓ.

મોટો—પણ તમે જ્યાં સુધી તમારું નામ કામ ન કહો
 ત્યાં સુધી હું અથવા આ-મારા નાના લાઈઓ જૂખે મરીએ
 છીએ તોય કાંઈપણ લાઈશું નહિ.

પાદરી—(સ્વગત) દેખો છો લિખારી લોગ કેસે બેવકુફ
 માલુમ હોતે દે; સાંત પાંચ ક્યોં કરતે દે; જો મિલા સો ક્યોં
 નહોં ખા લેતે? (લિખારી તરફ) લો, જો એક આટલી હું,
 તુમારે જેસે દુઃખી લાઈઓ કા સખ દેને કે લિયે શીસા હું.

મોટો—પણ તમારી જાન કહ છે, તમારો ધર્મ
 ક્યો છે તે મહેરબાની કરીને અમેને કહો.

પાદરી—(નિષ્ફળ થયાં; સ્વગત) Oh, ye, fools!
 you do not understand your interests, we try to
 uplift you from your submerged stage, while you
 take no advantage of the generosity and comfort
 that our mission affords to grant you Oh Lord! how
 can I convert such idiots. Oh! let me try at
 last!

(લિખારી પ્રતિ) અથ, છોડકે લોગ તુમ છપર રહો,
 હમે મકાન તુમારે લિયે દે, હમે કપડે બી તુમ પહેનો, ચીર વહાં
 પર અન્યા તરફ રહો, કશુંકા બચન કરો.

મોટો—એ કશું તે કોણ?

પાદરી—તુમારા કશું ને બડા; આપના કશર.

મોટો—કશું તે વળી કોણ?

પાદરી—અરે, તું નહોં સમજના, એ તુમારા કીસન;

ઉસે અમારા કશું બડા હે; દેખો ઉસકે વહાં એસે મકાન,
 માલુ, રપિયે મિલેગે?

મોટો—(અસમર્થચકિત) શું? મારા કૃષ્ણની તમે નિંદા
 કરો છો; (નાનાઓને) ઉઠો લાઈ, ઉઠો, આ તો કોઈક
 કુતારા જેવો લાગે છે. (પાદરીને) લાઈ, આ મીઠમતા અમારા
 ખપતી નથી, અમારે આમાનું કશુંય નથી જોઈતું.

પાદરી—(નાનાને રોટલાથી લલચાવતાં) અરે, અથ
 છોટે છોડકે, લો, તુમ લો, ધમે તુમારા બડા લાઈ પાગલ દે.

નાના—ના, રે, ના. તમે તો અમને વટલાવવા મંગિ
 છો; અમે ભલે મરી જઈએ પણ અમારો ધર્મ નહિ છોડીએ.
 (મોટાને) એ લાઈ, ખરેખર, આ કોઈ દાખોર લાગે છે.

(ત્રણે જણે જણે જીવ બચાવવા ભાગતા હોય તેમ તેઓ
 નારી છોટે છે.)

પાદરી—(સ્વગત) ઇસ મહિને મેં મૈન દો તીન આટી.
 કા હી પ્રીસ્તી બનાયે; લેકિન લો તો મેરા કમતી પ્રોગ્રેસ
 (Progress) દે; અગર ઇસ તરફ ચલેગા તો મુઝે ૩૦૦
 રપિયે કા પગાર કદાસે મિલેગા, મરો ફિર ઉતર પિઝાડી જાઉં.

(પેલા ત્રણ પાછા એક રસ્તા ઉપર)

નાના—(અતિશય બૂખથી પીડાતા.)

આપો લાઈ હવે રોટલી નહિ તો મારું જશે;
 સહેવાયે ના હવે જરીએ, કહો દેમ ધારો!
 આપણું કહો તેમ ધારો!

મોટો—

પણ પહે મિયાસ ધરીને ઉભા રહો. આહિ
 દયાવાન તે મળી જશે તે ઉમારશે વાઈ!
 રંકને ઉમારશે કોઈ!

પેલો પાદરી ફરીને આવી જાય છે અને આ લિખારી
 પીરને ફેસલાવવા પુનઃ યત્ન કરે છે.

પાદરી—અમે છોડકે, ચકે, ક્યોં પર રહે હો!

મોટો—અરે, પાછા તમે અમને પગલવા આગ્યા છો
 એક તો અમારા પેટમાં બે દિવસથી કાંઈ અન્ન પડ્યું નથી અ
 તેથી અમારામાં દબે ન જેવી શકિત રહી છે. વિના કારણ અમ
 સનાવો છો શા માટે? આપની ઉદારતા અમારે કામ આ
 એક નથી.

(એટલામાં એક સખી દિંદુ ગૃહસ્થ ત્યાં આવે છે; અ
 આ સ્થિતિ જાણી પૂછપરછ કરે છે)

દિંદુ—(પાદરીને) કેમ, સાહેબ, શું છે? આ ત્રણ છોડક
 કોણ છે અને આપ એની સાથે શી વાતો કરો છો?

પાદરી—અરે છો દેખો ધમે જૂખે મરને દે, દુન્યા
 રોટી વગેરે દેના હું લેકિન ધમે લોગ ખાને નહોં દે.

દિંદુ—કેમ, લાઈઓ! તમે જૂખે શા કાન્યે મરે છો! ન
 લાલા પાદરી સાહેબ જે આપે તે તમે કેમ નથી લેતા!

મોટા-સેઠ સાહેબ, ક્યાંએ જોતા તમારા બન્નેનો ઉપકાર માનીએ છીએ પણ અમે વલ્લભ નથી માયતા અને એ તો એમ કહે છે કે આપણા કૃષ્ણ કરતાં એના ધૃત્ય મોટા. આવી રીતે એ બાઈના ઇચ્છા અમને ધર્મશ્રષ્ટ કરવાની હોય એમ લાગે છે

હિંદુ-હેં! (પાદરીને) શું તમે વલ્લભવાનો ધર્મ કો હો?

પાદરી-પામી જઈ આ હિંદુ ગૃહસ્થના પ્રગ્ન આગ્રહાન કરી રસ્તે પડે છે પણ પેલા હિંદુ ગૃહસ્થ તેને છોડે એમ નથી એટલે તેઓ મારો વચ્ચે આવી,

હિંદુ-આપ ક્યાં જાઓ છો? આમ તમે તમારા ધર્મનો પ્રચાર કરો છો? આવા ખિચારા ગરીબને ફસારી તમારા ધર્મને-સપ્રદાયને વિશાળ બનાવવા માંગો છો? ફાસલાવા પડારવાથી તમારું શું વળશે? અરે! પણ તમે તમારી આ પ્રભુલિપી ઇસુ ખ્રીસ્તનાં રૂઠાં નાખને કશકિત કરો છો; ક્યાં જોતી દયા, પ્રેમ અને અંતર નિખાલસતા અને ક્યાં તમારાં નેવામાં વસતાં ડોળ, દમ્બા અને હુલ્લકતા! શું તમે ધર્મ પ્રચારક છો અને આમ ઉત્તરથીડી ચલાવો-છો-ડી-મન્ય છે આ ખિખારી-વીરને કે જેણે પોતાનો ધર્મ સંકટ-સમયે પણ ન છોડ્યોજ. સ્વધર્મમાં મરણ તેમને અધિક બાધ્યું અને બાનમાં રાખ્યો આ પાદરીઓ! કે હિંદુસ્તાન આવા કંઠાળ દેખાતા ધર્મવીરથી અલગ છે અને તેથી તમારા ભગીરથ પુત્રોએ નિધન જ નીવડ્યો. હિંદુસ્તાન ડોહાથી છતાયું નથી અને છતાંયે નહિ; આ બુદ્ધિ અમરપટો મેળવી જતી છે અને તેથી તમારું કોઈ પણ વળશે નહિ. હજીયે સમયે અને સમયે મારો ચાલો. દાહિલક સુખનાં પ્રયોજન મરીમ સન્મુખ ધરી તેમને સપ્રદાયવાનું છોડી દો.

(આ પાદરી પણ પોતે અણસમજને કારણે ધર્મશ્રષ્ટ થયો હતો, તે પસ્તાવા લાગ્યો અને આ ગૃહસ્થને પગે પડી,

પાદરી-અરે, છુદા, મેં બી ઇસ તરફ ફેંસ ગયા યા; અજ ક્યા કરું પેસે ફેર મુઝકો ઇશ બજા હે, કેશ હોટા દે, એસા પદાયા. અરે, સેકેલ, અજ આપ હમકો બી છોડાઓ.

હિંદુ-ગભરાશો નહિ; જો તમને ખરેખર પસ્તાવા થયો હોય તો પ્રભુએ તમારો ગુન્હો માફ કર્યો છે એમ સમજ્યો. તમે તમારા શ્વ ધર્મમાં પાછા આવી શકશો. ચાહાતુસર પ્રાપ્તિ કર્યો, ચાલો મારી સાથે અને જો હિંદનાં અણુપ્રવાં જીજામના વેશમાં જગતમાં રતો, ચાલો તમે પણ મારી સાથે; તમારી કુધા તથોને તૃપ્ત કરો.

(જનવનિકા પતન)

સર્વ પ્રસ્થાન.

અદ્ભૂત બલિદાન

લખનાર-રા. નમંદારાંકર વલ્લભજી દિવેરી

“મહારાજા, નિઠરાથી આપના લાભની વાત કહેવામાં આમે તેને આપ રાજદ્રોહ સમજે તો હું લાઇલાજ છું. રાજ પ્રજાનો સેવક છે, માલેક નથી એવો ધર્મશાસ્ત્રનો મત છે અને મારા ગુરુનો ઉપદેશ છે. મારા પૂર્વજોએ આજ સલાહ આપના પૂર્વજોને આપી છે. આપના પૂજ્ય પિતાશ્રીને મેં આજ વાત કહી છે અને તથોને પણ હું તેની તેજ વાત ફરીથી કહું છું. હજી પણ વખત છે, ચેતવાની જરૂર છે, નહિતર...મારી કેટલાં જીલ ઉપાતી નથી, પણ ધર્મને વશ થઇ મારે કહેવું પડે છે-તમે અને તમારું આખું રાજ્ય પાપમાલ થઇ જશે!”

ઉપર પ્રમાણે વૃષ્ટિ વિદુરસિંહે રાજાને સલાહ આપી, પણ તે તેને સ્વાભાવિક રીતેજ સ્વીકારી નહિ. રાજ પોતાનું પૂર્વજો ઉન્નતવળ આરિજ વીસરી ગયો હતો અને તેની અધ્યામતિ શુદ્ધિગત થતી હતી. તેના નવા મિત્રો તેને પ્રાણ કરનાં પણ અધિક પ્રિય થઇ પડ્યા હતા અને આ મિત્રોએ રાજાને શિકાર અને દારૂનો હદ ઉપરાંત શોષ લગાડ્યો હતો. રાજાગાદી ઉપર આવવી વખતે તેનામાં જે સદ્ગુણો દેખાઇ આવતા હતા તે સર્વ છુપાઇ ગયા હતા. રાજાવાતમાં તો તેણે સર્વ સન્નુવર્ગને વશ કર્યા બનાવ્યા હતા. ઉત્તરમાં દિલ્હીમાં રાજગાદી સ્થાપીને તેણે આખા હિંદમાં પ્રસરેલા મુસલમાનોને રણગજીમાં દરાવીને પોતાનું રાજ્ય નિષ્કંટક બનાવ્યું હતું. પણ ત્યારથી તેના જીવનમાં પલટો આવ્યો હતો. યશના શિખર ઉપર જનારાઓને ઘણીવાર લુપ્તિમત્ર થાય છે. પર્વતની ઉંચી ડોચ ઉપર ચડ્યા પછી મસ્તક ભ્રમણ કરવા માટે છે તેમ કીર્તિના શિખર ઉપર પહોંચેલા જનની લુપ્તિ ભ્રમિત થાય છે. આવી સ્થિતિમાં મહમ્મ લુપ્તિ કોષ્ટકજ નરવીરાની રહે છે. રાજા રૂપાલસિંહ એટલો મહમ્મ ન હોતો, સખર લેવચમાં પ્રાપ્ત કરેલા વિજયથી અને રાજલક્ષ્મીની કૃપાથી તેના મનઃજમાં ગર્વની ખમારી આવી થઇ હતી અને અનેકવિધ વ્યસનોના ભોગ થઇ પડ્યા હતા. રાજદરબારમાં જૂનાં અને વૃદ્ધ માણસો ખપી ગયાં હતાં. માત્ર એકલો વિદુરસિંહ જુદીની રાહ જોતો આપુખ વીરાવતો હતો. રાજ્યમાં અંધાધુધી પ્રવર્તવાથી તેનું ચિત્ત દમેશમાં ઉદિગ રહેતું. તેણે લાગ જોઇ રાજા રૂપાલસિંહને બે અક્ષર શિખામણી કહેવા મંથ્યા. પ્રથમ તો રાજા તેને માન આપતો, તેની સલાહ સ્વીકારતો ખરો, પરંતુ ધીમે ધીમે દુષ્ટ મિત્રોની લાભેશ્વીરી વિદુરસિંહને માર્ગમાંથી દૂર કરવાનો રાજાએ નિશ્ચય કર્યો.

પાદરી—અન્યા, હમ ઇનકા લે ગતે હે.

('વિટોરિયા' લાડે દરી આ ત્રણેને આ પ્રચારક પોતાને ઘેર લઈ ગય છે. મોટા હજી બેચુક છે. ઘેર પહોંચી તે તેમની સારવાર કરવા મટે છે, મોટાને લાન વળે છે અને આ સૌ નવનવું જુએ છે. પેલા પ્રચારક ખાવાનું આપે છે પણ મોટા નથી સ્વીકારતા એટલે નાનાઓ પણ તે ખાવાનું લેતા નથી.)

*

*

*

પાદરી—(નાનાઓને) તુમકા જૂખ લગીં દૈય; લો ધ્યે ખાઓ; ધ્યે તુમારા બાડ લાઈકા જૂખ નહીં લગીં. સો તો નહીં ખાતા હય.

(હજીય નાનાઓ ના પાડે છે)

અરે, તુમ લોગ કેસે હેવાન માલુમ હોતે હો? લિખારી લોગ કેસે ઇતના મિઝાજ રખતે હો? (મોટાને સંબોધી) નહીં લેતા અથે?

મોટા—પણ, લાઈ, તમે કોણ છો, અમને અહિં શા માટે લાવ્યો છો અને અમને આટલી બધી ધમકી શાને આપો છો?

પાદરી—(સ્વગત) દેખો, ગમાર જેસા; મર રહો હય તો હી પૂંછ રહો હય, (મોટા પ્રત્યે) અરે ધ્યે રોટિયાં, પાની ચીર તુમારી જૂખ-ખાસ મિઝાઓ.

મોટા—પણ તમે ત્યાં સુધી તમારું નામ દાખ ન કરો ત્યાં સુધી હું અથવા આમારા નાના લાઈઓ જુએ મરીએ શીએ તોય કોઈપણ લઈશું નહિ.

પાદરી—(સ્વગત) દેખો છો લિખારી લોગ કેસે બેવકુફ માલુમ હોતે હે; સાંત પાંચ કથોં કરતે હે; બે મિઝા સો કથોં નહીં ખા લેતે? (લિખારી તરફ) લો, મેં એક આઈની હું, તુમારે જેસે કુખી લાઈઓ કે સુખ દેને કે લિયે શીસ્તા હું.

મોટા—પણ તમારી જાન કઈ છે, તમારો ધર્મ કયો છે તે મહેરબાની કરીને અથોને કહો.

પાદરી—(નિષ્ફળ થતાં; સ્વગત) Oh, ye, fools! you do not understand your interests, we try to uplift you from your submerged stage, while you take no advantage of the generosity and comfort that our mission affords to grant you Oh Lord! how can I convert such idiots. Oh! let me try at last!

(લિખારી પ્રતિ) અય, છોકરે લોગ તુમ ઇમર રહો, ઈમે મકાન તુમારે લિયે હે, ઈમે કપડે બી તુમ પહેને, ચીર લઈ પર અન્યા નરડ રહો. કપડાકા ભરત નરડ.

મોટા—તો કશું તે કોણ?

પાદરી—તુમારા કશું મેં અજા; આપના દરજા.

મોટા—કશું તે વળી કોણ?

પાદરી—અરે, તું નહીં સમજતા, એ તુમારા ઈસન;

ઉસસે અમારા કશું બડા હે; દેખો ઉસકે વહાં એસે મકાન, માણ, રૂપિયે મિલેગે?

મોટા—(આશ્ચર્યચકિત) શું? મારા કૃષ્ણની તમે નિંદા કરો છો; (નાનાઓને) ઉઠો લાઈ, ઉઠો, આ તો કોઈક કુતારા જેવો લાગે છે. (પાદરીને) ભઈ, આ મોક્ષમતા અમારા અપની નથી, અમારે આમાનું કશુંય નથી જોઈવું.

પાદરી—(નાનાને રોટલધી લઈ આવતાં) અરે, અહીં છે રોટલ, લો, તુમ લો, ધ્યે તુમારા બાડ લાઈ પાંચ લે.

નાના—ના, રે, ના. તમે તો અમને વડલાવવા મટે છો; અમે બને મરી જઈએ પણ અમારા ધર્મ નહિ છોડીએ. (મોટાને) જો લાઈ, ખરેખર, આ કોઈ દાખોર લાગે છે.

(ત્રણે જણે જણે જીવ બચાવવા ભાગતા હોય તેમ તેઓ નારી છુટે છે.)

પાદરી—(સ્વગત) ઇસ મહિને મેં મેન હો તીન આઈસ કે હી પ્રીસ્તી બનાયે; લેકિન ચો તો મેરા કમતી પ્રોગ્રેસ (Progress) હે; અગર ઇસ તરફ ચલેગા તો મુઝે ૩૦૦ રૂપિયે કે પગાર કદાસ મિલેગા. ચલો ફિર ઉનકે પિછારી નાહું.

*

*

*

(પેલા ત્રણ પાછા એક રસ્તા ઉપર)

નાના—(અતિશય જૂખથી પીડાતા.)

આપે લાઈ હવે રોટલો નહિ. તો માણ જશો; સહેવાયે ના હવે જરીએ, કહેો કેમ થાશે?

આપણું કહેો કેમ થાશે?

મોટા—

પ્રજી પરે વિશ્વાસ ધરીને ઉભા રહો. આંહિ દયાવાન કે મળી જશે તો ઉગારશે લાઈ!

રંકને ઉગારશે કોઈ!

પેલો પાદરી ફરીને આવી લાગે છે અને આ લિખારી વીરને ફોસલાવવા પુનઃ યત્ન કરે છે.

પાદરી—અથે છોકરે, અલો, કયોં પર રહે હો!

મોટા—અરે, પાછા તમે અમને પગલવા આમ્યા છો! એક તો અમારા પેટમાં બે દિવસથી કોઈ અન્ન પડ્યું નથી અને તેથી અમારામાં હવે ન જેવી કાંઈ રહી છે. વિના કારણ અમને સમજાવો છો શા માટે? આપની ઉદારતા અમારે કામ આરે એમ નથી.

(એટલામાં એક સખી હિંદુ ગૃહસ્થ ત્યાં આવે છે; અને આ સ્થિતિ જાણી પૂછપરછ કરે છે)

હિંદુ—(પાદરીને) કેમ, સાહેબ, શું છે? આ ત્રણ છોડા કોણ છે અને આપ એની સાથે શી વાતો કરો છો?

પાદરી—અરે છ હેજો ધ્યે જુએ મરને હે, ઇતના રે રોટી વગેરે દેના હું લેકિન ધ્યે લોગ આને નહીં હે.

હિંદુ—કેમ, લાઈઓ! તમે જુએ શા કાનું મારો છો? મેં લાવા પાદરી સાહેબ ને આપે તે તમે કેમ નથી લેના?

મેરો—મેક સાદેજ, અમે એનો તથા તમારો બન્નેનો પ્રકાર માનીએ છીએ પણ અમે વલણ નથી માગતા અને એ તો એમ કહે છે કે આપણા કૃષ્ણ કર્તા એના કૃષ્ણ મોટા. આવી રીતે એ ભાઈનો ઉચિત્તે અમને પ્રમંભટ કરવાનો રોષ એમ લાગે છે.

હિંદુ—દો! (પાદરીને) શું તમે વલણવાનો ધર્મ કરો છો?

પાદરી—પાપી જલ આ હિંદુ શુદ્ધતા પ્રપ્ત આગ્રહ કરી રહે પડે છે પણ પેલા હિંદુ શુદ્ધતા તેને છોડે એમ નથી એટલે તેઓ માર્ગ વચ્ચે આવી,

હિંદુ—આપ ક્યાં જાઓ છો? આમ તમે તમારા ધર્મનો પ્રચાર કરો છો? આવા બિચારા ગરીબને કૃષ્ણી તમારા ધર્મને-સપ્રદાયને વિદ્યાગ બનાવવા માંગો છો? ફેસલા-તમા પરાવર્તી તમારું શું વળશે? અરે! પણ તમે તમારી આ પ્રભુશિષી ઇશુ ખ્રીસ્તનાં ફાં નામને કમકિત કરો છો; ક્યાં એની દશા, પ્રેમ અને અંતર નિષ્ઠાવશતા અને ક્યાં તમારાં નેવામાં વસનાં ડોળ, દમામ અને કુલ્લકતા! શું તમે ધર્મ પ્રચારક છો અને આમ છેતરપીંડી ચલાવો-છો? ધન્ય છે આ સિપ્પારી-વીરને કે જેણે પોતાનો ધર્મ સંકટ-સમયે પણ ન છોડ્યોજ. સ્વધર્મમાં મરણ તેમને અધિક લાભ્યું અને ખાનમાં રાખીને આ પાદરીઓ! કે હિંદુસ્તાન આવા ક્રોધાગ દેખાતા ધર્મવીરથી અલકૃત છે અને તેથી તમારા ભગીરથ પત્નોએ નિધનજ નીવડશે. હિંદુસ્તાન ક્રોધથી છતાયું નથી અને છતાં નહિ; આ બુદ્ધિ અમરપદો મેળવી જ-ની છે અને તેથી તમારું કાંઈ પણ વળશે નહિ. હજી સમજો અને સવને માર્ગ ચાલો, દાષ્ટિક સુખનાં પ્રતિભાન ગરીબ સન્મુખ ધરી તેમને સર્વપ્રવાણું છોડી દો.

(આ પાદરી પણ પોતે અજ્ઞસમજને કારણે ધર્મખટ થયો હતો, તે પસ્તાવા લાગ્યો અને આ શુદ્ધતાને પડે પડી,

પાદરી—અરે, પ્રદા, મેં બી ઇસ તરફ ફેરવ્યો ત્યાં જ્યાં ક્યાં ક્યાં-પેસે દેકર મુકાકો ઇશુ બચાવે, કેશુ છોડા દે, એક પડાવા. અરે, શોહ, અજ આપ હમકા બી છોડાઓ.

હિંદુ—અમદારો નહિ; ને તમને અરેખર પસ્તાવો થયો તો તો પ્રભુએ તમારો ગુન્હો માફ કર્યો-છે એમ સમજાવે. તમે તમારો મૂળ ધર્મમાં પાછા આવી શકશો. ચાત્રાનુચાર પ્રાચિન કર્મને, ચાલો મારી સાથે અને જો હિંદનાં અજ્ઞમુલાં ગરીબાઓ વેશમાં ક્રોધનાં રતો, ચાલો તમે પણ મારી સાથે; તમારી કુમા તથોને તૃપ્ત કરો.

(બળવિકા પતન)

સર્વત્ર પ્રસ્થાન.

અદ્ભૂત ખલિદાન

લખનાર—શ. નમંદારાંકર વડનગર દિવેરી

"મદારાજા, નિરંતરથી આપના લાભની વાત કહેવામાં આવે તેને આપ રાજદ્વાર સમજો તો હું લાલ્લાજી છું. રાજા પ્રગતિ સેવક છે, માલેક નથી એવો ધર્મશાસ્ત્રનો મત છે અને મારા ગુરોનો ઉપદેશ છે. મારા પૂર્વજોએ આજ સલાદ આપના પૂર્વજોને આપી છે. આપના પૂર્વ પિતાશ્રીને મેં આજ વાત કહી છે અને તથોને પણ હું તેની તેજ વાત ફરીથી કહું છું. હજી પણ વખત છે, એવવાની જગ્યા છે, નહિતર...મારી ફેટાં છજ ઉપડતી નથી, પણ ધર્મને વધ ધર મારે કહેવું પડે છે-તમે અને તમારું આપું રાજ્ય પાપમાલ ચક્ર જશે!"

ઉપર પ્રમાણે રૂપ વિદુરસિંહે રાજાને સલાદ આપી, પણ તે તેને સ્વાભાવિક રીતેજ અમી નહિ. રાજા પોતાનું પૂર્વતું ઉત્તરજગ આરિય વીસરી ગયો હતો અને તેની અધીશતિ શ્રદ્ધાગન થતી હતી. તેના નવા મિત્રો તેને પ્રાણ કરનાં પણ અધિક પ્રિય થઈ પડ્યા હતા અને આ મિત્રોએ રાજાને સિંહાર અને કારને હદ ઉપરાંત શોષ લગાડ્યો હતો. રાજાથી ઉપર આવવી વખતે તેનામાં જે સત્કૃષ્ણો દેખાઈ આવતા હતા તે સર્વ હુલ્લ થયા હતા. રાજાનામાં તો તેજું સર્વ સત્કૃષ્ણને વશવર્તી બનાવ્યો હતો. ઉત્તરમાં દિલ્હીમાં રાજાથી સ્થાપીને તેણે આખા દિલ્હમાં પ્રસરેલા મુસલમાનોને રજીનગમમાં વસાવીને પોતાનું રાજ્ય નિષ્કંટક બનાવ્યું હતું, પણ ત્યારથી તેના જીવનમાં પડ્યો આગ્યો હતો. વશતા સિપર ઉપર જતાગએને વશીયાર લુપ્તિગમ થાય છે. પર્વતની ઉંચી ટોચ ઉપર ગરબા પછી મસ્તક બમણું કરવા માટે છે તેમ કીર્તિના સિપર ઉપર પડોચેલા જ્વની લુપ્તિ ગમિય થાય છે. આવી રિપ્તિમાં મક્કમ લુપ્તિ કોઈકને નરીસીની રહે છે. રાજા નવાસિંહ એટલો મક્કમ ન હોતો, સમર સેવમાં પ્રાપ્ત કરેલા વિગતથી અને રાજલક્ષ્મીની કૃપાથી તેના મજાનમાં મરંની પ્રમારી આવી ગઈ હતી અને અનેકવિધ બસનોતો બોગ થઈ પડ્યો હતો. રાજદરબારમાં જૂનાં અને ત્રણ માણસો ખપી ગયાં હતાં. માર એટલો વિદુરસિંહ મુલતી રાદ એવો આપણ પીતાવતો હતો. રાજનમાં અપાધુષી પ્રવર્તવાથી તેનું મિત્ર દરેકમાં ઉદ્ભવ રહેવું. તેણે લાગ જોઈ રાજા નવાસિંહને એ આશર સિપામજીવા કહેવા મંડવા. પ્રપમ તે રાજા તેને માન આપતો, તેની સલાદ સ્વીકારતો અરે, પરંતુ ધીમે ધીમે કુલ મિત્રોની અભેદપૂર્ણી વિદુરસિંહને માર્ગમાંથી દૂર કરવાનો રાજાએ નિયત કર્યો.

તેજ તેની આંખોમાં તરવારની ધાર જેમ ચમકવા લાગ્યું. કર્તવ્યનો ખુલાસો થઇ ગયો. બીજાજ દિવસે નૃપાલસિંહના રાજાનો અગ્નિ સંસ્કાર થયો અને સુવર્ણની આજી રાત્રીમાં વર્તી રહી.

* * *

રમરામનાં રાજાના રાજાને ચિતા ઉપર મુકી ચિતા સળગાવવામાં આવી. રાણીએ ત્યાં હાજર થયેલા લોકોની આજ્ઞા માગી. નાગરિકો તેના સતીત્વને ન બળવતા હોઇને તેને વિનવવા લાગ્યા. પણ તેણે સીધા અને ઠુંકા જવાબ આપી દીધો. “રાજપત્ની અને પ્રજાની માતા એવાં બે કર્તવ્યો મારે બન્ને; વવાનાં હતાં. પ્રજાને રાજાના જીવનમાંથી છોડાવવા માટે મેં જાતેજ મારા પતિને યમસદનમાં મોકલી દીધા. હવે મારે મારા પત્ની ધર્મ જાળવવા જોઇએ. તે સિવાય પાતિવ્રત્ય સફલ થાય નહિ. તમે આનંદમાં રહો. હવેર કૃપાથી હવે કહી તમારા સુખમાં કોઇ પણ વિધ નહિ આવે.” એટલું કહી રાણીજીએ લગ્નમઝ બળતી ચિતામાં આનંદથી પ્રવેશ કર્યો.

* * *

[પ્રજા વિપયક કર્તવ્ય અને પત્ની વિપયક કર્તવ્ય ધણીજ કુશળતાથી બજાવનારી આ ચંદારાણી ગુજરાતના ઇતિહાસમાં પ્રસિદ્ધ છે. આજા હિંદના પ્રાચીન કે અર્વાચીન ઇતિહાસમાં તેની જોડી મળતાર નથી. ખાસ કર્તવ્ય અને સાર્વજનિક કર્તવ્યને લક્ષમાં રાખી પરિસ્થિતિને અનુકૂળ થોડા માર્ગ દાખવનારી આ ચંદારાણીનો પ્રસંગ કાણ તેમજ બોધપ્રદ છે.] સંપૂર્ણ.

આંગણું વાંકું.

છુરાં જનની છુરાઇને, ક્યાં! અકાંથી હું આંકું?
ન હોયે નાચવું ત્યારે, કહે છે આંગણું વાંકું!
ગૃહે આવેલ તરશ્યાને, ન પાડું હોય પાણી તો,
ગણવિ શુન્યના ગોળે, ભડું હોયે ભાસે ટાંકું.—છુરા.
પડેલાં હોય કૂળ પાકાં, છતાં દેવા કુદાનુરને,
મળે નહિ ચીરવા મારે, ચતુરને શોધતાં ચાકું.—છુરા.
ન દેખી હોય બે ચપડી, બીચારા સાધુ બ્રહ્મજીને,
કહે “નથી હાથ ગુજ નમરા, રહે છે કારણે કાકું”—છુરા.
વાંજનમાં ભાગ લેવાને, ન જાડું હોય જાડિમને,
કહેતા શેઠલો થાતાં, પડ્યું છે કંઈમાં કાંકું.—છુરા.
અરજ કરનારને “ક્રશવ” ન દેવાં હોય બે દર્શન,
કરીને બંધ વેશે છે નિરંતર ઘેરવું નાકું.—છુરા.
રાજ્યકવિ, કેશવલાલ રથામજી (અખનગર)

શું? નીચેનાં પુસ્તકો તમારે

લાયબ્રેરીમાં છે કે?

ચાલું માસમાં નીચેનાં પુસ્તકો

બહાર પડ્યાં છે.

દિવાળી, કે શાશ્વી ભા. ૧-૨	...	...	૮-૮-૦
જુલોનો જોગ (ડીટક્ટીવ વાર્તા)	...	...	૪-૦-૦
વિપત્તિનું વાદળ (ડીટક્ટીવ વાર્તા)...	...	...	૩-૮-૦
સ્નેહકવચની સુંદરી ભા. ૧-૨	...	...	૩-૮-૦
સરેદ ઈય	...	...	૪-૮-૦
પંચાસરનો જય રીખરી ભા. ૧-૨	...	...	૬-૦-૦
કુલાંબી દારા	...	...	૩-૮-૦
વીચીત્ર જગત ભા. ૧-૨	...	...	૬-૦-૦
ભયંકર ભેદ	...	...	૨-૮-૦
સૈદ્ધં જવાળા ભા. ૧-૨	...	...	૩-૮-૦
પાંદલી પુત્રની પડતિ	...	...	૪-૮-૦
અદ્યત્ત કુદારો ભ. ૧-૨ (સચિત્ર)	...	...	૩-૮-૦
સેનેરી ટોળી ભા. ૧-૨	...	...	૪-૮-૦
ગ્રેમની ખુમારી ભા. ૧-૨ (સચિત્ર)	...	...	૬-૦-૦

તે સિવાય દરેક જાતનાં ગુજરાતી પુસ્તકો, નવલકથાઓ, ધાર્મિક ગ્રંથો વિગેરે દરેક સંસ્થાનાં પુસ્તકો, જુદાં તેમજ જન્યાપણે કિફાયત ભાવે મળશે. અમારા કાયમના માહકોં એક પુસ્તકમાં પણ વટાવ આપવામાં આવે છે. એક વખત પધારી આત્રી કરો.

મળવાનું ઠેકાણું

મોહનલાલ પીતાંબરદાર
બુકસેલર

કાલબાદેવી રોડ, બદામના ઝાડ સાથે
મુઆઈ નં. ૨

તા. ક:—અમારું નવું સચિત્ર દુકાનેથી મળશે.

મરાઠી રંગભૂમિનાં બે નેત્રકમળ

સંગીત નેત્ર

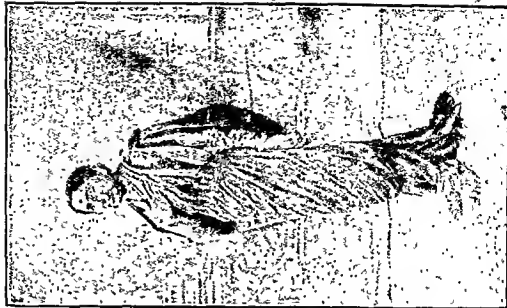
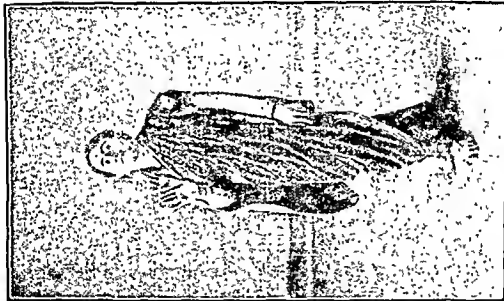
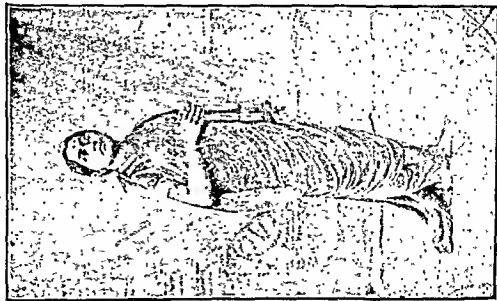
ગદ્ય નેત્ર

નટસત્રાર શ્રી આસ ગન્ધર્વ

નટયર્ શ્રી ઓષકર

મરાઠી રંગબિંબા સુપ્રસિદ્ધ નટ
બાલક મનુજી
'૨૧૧૧૨૨'ની બ્લેક બોર્ડ બ્રુસિંગમાં.

મહારાષ્ટ્રીય રંગભૂમિ

૨. લખનાર—મગનલાલ માલુકલાલ ઝવેરી.

All the world is a stage,
And all men and women merely players.

* * * * *
And one man 'in his time plays many parts,
His acts being seven ages.

—Shakespeare

નાટક એકલે જગતદર્શન

એને માયાવાદી લોકો ભલે તેને રમે તે ૨૫માં માને, પણ સાધારણ પ્રજા તો ન્યાસુધી પોતાની આંખથી દેખાતા, કાનથી સંભળાતા, હાથથી અડાતા, નાકથી સુંઘાતા, અને શુભોચી કર્પાતા પદાર્થ ખરા માને છે ત્યાંસુધી તે નાટકને પણ જગત જાન તરીકે મિથ્યા નહિ પણ સાત માની 'તે પરથી ધટતો મોષ લેશેજ; અને તેથીજ જગત દર્શનના એ ચિત્રને અને મેટલુ' સાથે ચિતરવું એ કુશલ નાટ્યકારો અને નટોનું કર્તવ્ય છે. એ કાર્ય જાણુ સાઈ બળવે છે અને કઈક જાણતમાં મહારાષ્ટ્રીય રંગભૂમિ આપણી ગુજરાતી-જિડું કરતો ઉતરતી અને કઈક કઈમાં ચડતી છે, તેની સાધારણ રૂપરેખા ધોરવાનો આજનો પ્રયત્ન છે.

એક નાટક જોવા જતાં પૂર્વે ગુજરાતી પ્રેક્ષક નીચલી ચાર સૂતોની વિચાર કરે છે:—

૧. જાણનાર કંપની કઈ?—તેની સીનસીનરી અને એકરો કયા?

૨. ખેલ કયો?—તેના વિષય કે કયા કઈ?

૩. લેખક કોણ?—અને હલ્લે

૪. થીએટર કયું?—તેની સ્થગવડતા અને ભગ્યતા કેટલી? ન્યારે મહારાષ્ટ્રીય પ્રેક્ષકવર્ગના કમ આ પ્રમાણે ત્રણજ માનવના હોય છે:—

૧. લેખક કોણ?

૨. જાણનાર કંપની કઈ?

૩. ખેલ કયો?

'થીએટર કયું?' એ વાત તો તે બિચારાઓના પ્રેમપ્રમાણથી જ નથી, કારણ કે અત્યાર લગણુ જે તેમને સાર જોઈ, મેઘરીસ્ટન અને રીપન-એ ત્રણ પાઠોથી અને સુદાં મીથેટરો કિખડે દર્શાવે તેમાંથીયે રીપન જતાં હવે તો માત્ર એજ રહ્યાં છે, મો તેમાંથી એક-સમજી લેવાનું હોય છે; જ્યાં આજુ વારે પરી ખેલ કરે અને બાકીના વારે નહિ.

ચંદ્રી-પવનગીતા સામના

મયથી-પાવલીના દરે થતા હોય છે. મહારાષ્ટ્રીય પ્રજા કોથી વધુ લક્ષ લેખકપર રાખે છે ન્યારે ગુજરાતી પ્રજા આગળ તો લેખક-એક વિશાકરના-વખતથી જ આવતો થયો! ત્યાંસુધી તો નાટક કંપનીઓ એક જુરખાવાળી સીના કરવાયે લેખકને- વધુ શ્રેષ્ઠ રાખવા મથતી.

જાણનાર કંપની કઈ?— એ મહારાષ્ટ્રીઓને ખીજે અને ગુજરાતીઓને પ્રથમ પ્રશ્ન હોય છે. પણ તેમાં ગુજરાતીઓ જેટલું ખ્યાન-સીનસીનરી અને- ફેસ તરફ રાખે છે તેટલુંજ દક્ષિણીઓ ગાયન તરફ રાખે છે, તે ન્યારે સીનસીનરીની ગાય-તમાં તો હવે હવે અને કેટલીક સુખ્ય સુખ્ય મરાઠી કંપનીઓ થોડું ધણું ખ્યાન આપતી થઈ છે ખંરી, જતાં ફેસની બાળતમાં તો, હલ્લે, તે 'સાહિત્ય'જના કાગ જેવી

પેશવાઈમાંજ પોલી

છે! બીજે પહે, તેમનું ગાયન સાંભળી જેટલો આનંદ થાય તેટલોજ શોક, જેમ પારસીઓના મંગલ કાર્યોમાં જે દિવસ કાગડા-રાગી ગાનારીઓ આવે છે તેમનાં કણુ-કંકોર ગાયનો સાંભળવાથી થાય છે તેમ, ગુજરાતી એકટરોનાં ગાયન સાંભળીને થાય છે. દા.સર રીન જેવું કે પોટાશના ફટકાના અને પીસતોલના બારના જે બપુંકર આવતો આપણી રોજગર થાય છે 'તેવું' એમની રોજગર કશું હોતુંજ નથી! એટલુંજ નહિ, પણ ખુના-મરખી કે મૃત્યુયે ભાગેજ રોજગર થાય છે. બપુંકર રસને આથી તેમણે રોજગર બહુ ધરવા નથી દીધા; તેમજ તેમના ખેલોમાં રાત્ર પણ બહુ ઝોળા આવતા હોવાથી ફેસ-સીનસીનરીનો ભરકો પણ ઝોળા હોય એ સ્વાભાવિક છે. બાકી રહી વાત એકટરોની. એકટરોની બાળતનો સંપૂર્ણ વિચાર કરતાં જણાય છે કે હલ્લે ગુજરાતી-જિડું રજોનો ભેગો વિચાર કરતાં પુરુષ પાત્રની એકટરોમાં મહારાષ્ટ્રીય ગુજરાતી-જિડું ઉતરે તેમ નથી; પણ માત્ર ગુજરાતીનોજ વિચાર કરતાં મહારાષ્ટ્ર ચડી જાય, કારણકે હાલકી અને Overacting કરનારા એકટરોનું ભરણું ગુજરાતી-જિડુંમાં વિશેષ છે, ન્યારે ખરી એકટરો કરનાર બદલ થોડા છે. પણ સી એકટરોમાં તો નિઃસંશયજ

મહારાષ્ટ્ર-ચુકરીઓ ચલે

તેવતો મેક-અપ, સ્વરૂપ, સાંધવ, કુદરતી હાવભાવ અને ગળું તેમના બીલને ખરેખર જ શોભાનાર અને રોજગરી બદારનાં પુરપત્તને ધરાવનાર હોય છે. ન્યારે ગુજરાતી સી-એકટરોનું કંઈ ન જણાઈ આવે તો આખરે ખેલવા જાય ત્યાં પુરપત્ત પ્રકટ થઈ જાય

ઘાવરીમાંથી ધોતીયું જણાઈ આવે છે!

આનાં અનેક કારણોમાંનાં સુખ્ય આ છે! ગુજરાતીમાં, સંજીતની સાચાંય કરી કેળવણી નહિ ને ગળાની કાળજી નહિ; અનેક બસનો, બીજાનું સાથે શીખવાની શક્તિનો અભાવ; અદ્યપણું

અને દવારાંકર જેવા સાદા ગુજરાતી રાગઓની જગ્યા પછી જ્યારે ખાલી રહે, ત્યારે વિશેષની શી આશા રાખવી ? પછી મરાઠીમાં તેમ નથી. તેમની મુખ્ય ઇચ્છા ગાવન-રાવજીની, અને તે પછી કંઈવારે તેમની કને અનેક

ગંધર્વ-સવાઈ ગંધર્વો

પડેલા છે. પેંદારકર, માસ્તર કૃષ્ણા, દીનાનાથ, સરનાઈક વિગેરે સંગીત નેતા; અને ચાંદેકર, રાનડે, પોતાનીસ, ઔધકર, ભાટજીવા, સાવકાર આદિ સ્વરૂપ સુંદર નેતા ચોતરફ ખસેલેલા દેખાઈ આવશે. ગંધર્વને જીઓ, અને તમને સીતા યાદ. આવશે; સવાઈગંધર્વને જીઓ અને તમને કુંતી રમરો; રાનડેને જીઓ, અને તમને સુભદ્રાની સ્મૃતિ યશે; કૃષ્ણા મારતરને જીઓ, અને તમને 'હાપન છુરી'ના ફેરો દેખાશે; દીનાનાથને જીઓ, અને તમે પોતાને કૌશલ્યાની સામે ઊભેલા બેરોશ; સરનાઈકને જીઓ, અને તમને માતા પૂતળાંના ભાસ યશે; ચાંદેકરને જીઓ, અને તમને મુંબઈની પરજી સ્ત્રી જેવી નહિ પડે; ભાટ જીવાને જીઓ, અને મહેસરની સ્ત્રીની કદપના કરી શ્યો. પોતાનીસને જીઓ, અને તમારે કાલેજની ચંચલ છાંટીઓ જેવી નહિ પડે; ઔધકરને જીઓ, અને દાંપતીની કદપના કરી શ્યો; સાવકારને જીઓ, અને તમને ગોવાકરણીનાં ધર નહિ શોધવાં પડે ! પછી આ બધામાં ખાસ પસંદગી તમારે પહેલા અને છેલ્લાને—ગંધર્વ અને રુધીર સાવકારનેજ દેવી પડશે; કાંઈક છે,

ગંધર્વ ઝિટકે સીતા અને રુધીર એસે શકુંતલા.

ગંધર્વ વિષે કશું લખવાપણું હજ નહિ, કારણકે ગુજરાતીઓમાંથી પછી બહુજ થોડા તેનાથી અપરિચિત હશે; પરંતુ આજે મુંબઈની રેજીપર 'સંશય કરોહા'માં પ્રજિંમાના ચંદ્ર જેવા ખીલના રુધીર સાવકારને બેઠાને એમ લાગ્યા વિના રહેતું નથી કે બાસ ગંધર્વથી મનમાં કંઈ પછી

એકાદિગમાં કાંઈપણ મંદારી સ્ત્રી નર કરતાં ચડતો

જો કાંઈ એકટર હોય, અને જેને અભિનયમાં સૌથી વધુ માફ આપી શકાયે તે તો આ ઉજરતી પ્રબળો એકટર રુધીર સાવકારજ છે. સર્વે એકટરોમાં સુંદર વદન, રૂંદરે વીજળી ભરેલી હોય તેવું સંચલન, અને મને તેવા સાધુને પછી બેઠાવે એવું યોગ્ય જો કાંઈપણ દેહાંજી તમને બેવડું હોય તો એક એક રુધીર સાવકારમાં ! એને બોઈ વિધુર પટેસ પછી મુગ્ધ યજ ગયા હતા, ને ચાંદ અર્ધજી કરતી વખતે એક શબ્દ પછી ઉચ્ચારી રાક્ષા નેહતા, અને જાણે લેક્સેરીય કાઉન્સીલનું પ્રજીપદ તે દિનેજ મળા મળું હોય નહિ, તેમ તેસીની છેડતી છતાં સુપ બેશી રહ્યા હતા અને મનમાં ને મનમાંજ પોતે ચોક્કિત થાય તેવે દેહાંજી પોતાને લાવવા બદલ તેસીની ઉપકાર માનતા હતા ! બાસ ગંધર્વના ચપટા નાકની ખેડ સાવકારના ચેરમાં નથી; કૃષ્ણા કદરૂપાણું તેમાં નથી; દીનાનાથનું દૈન્ય તેમાં વસતું નથી; સરનાઈકની સરજાઈની તેમાં ગરહાજરી નથી; ચાંદેકરની

ચપલતા, રાનડેની મસ્તી, પોતાનીસનું ચાંચલ, ગંધર્વનું મજા, એ બધું જાણે એકટરોને તે સર્વે શુભોની એક અભિનય મુર્તિ

ન બની હોય, તેજા ભાસ આ સાવકારને બેઠાને થય વિના રહેતો નથી. જો કદાચ 'રાધા'નું કામ કાંઈપણ એકટરે આપવાનું હોય તો આના જેવા બીને એકટર મળે તેમ નથી. તેના અંગે અંગમાંથી વીજળી કળકે છે; રૂંદરેવામાંથી પ્રેમની પીયકારીઓ છૂટે છે; કદ બૂલને હાથે વિધાતાએ. એને સ્ત્રીને બાંહે પુરૂષ બનાવ્યો તેની ચુંચવણ ઉભી થાય છે; પછી મોસ્તી સર્વાંગ-સુંદર કળા નિહાળતાં નિહાળતાં તેના પગ તરફ દષ્ટિઃકરવાઈ જેમ આપણાથી વિધાતાને જાણે અનંતજી આપ દઈ દેવાય છે, યા એક

હિંદુ વિધવાના સ્વરૂપની અને વૈવનની

કદર કરતાં કરતાં તેની નિરર્થકતા પર આવના. જેમ અથ સરી વધ છે, તેમ આ ગોપીના કાંઈ પૂરે તેજા કાંઈ કૃષ્ણ તેની કંપનીમાં ન દેખાતાં તેની દયાજ આવે છે ! તેજે જગત્પીપ્પા ન કરતાં પુનર્જનને સાર દમયંતીની માફક સ્વયંવર સ્થાવે જોઈએ અને નળનો રોધ કરવો જોઈએ છે ! કુંકમાં, જેમ કે બડકરીના લેખો ન વાંચ્યા હોય

તેજે કાંઈ કામ નાટકજ વાંચુજ નથી ને અર્થકાર સાચની એળખે કરી નથી તેમ જોઈએ એકટરને જોયો નથી તેજે મરાઠી અભિનયજ જોયો નથી એમ કહીએ તો ચાલે ! બીજા તો કીક, પછી

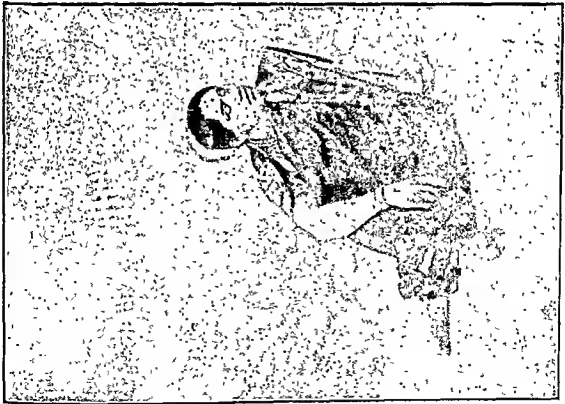
રા. રામરામ મોરારજી ગાંકડકાસ

જેવા લગાધીરા સ્પોર્ટ્સમેનો પછી એના સ્વયંવરમાં મસ્ત થઈ કરવા પોતાની ગુજરાતી રંજભૂમિને ઊડીને આવી ચડ્યા અને સંચાર તા. ૪ થી ચૈંદ્રોદયારે 'સંશયકરોહા'માં આધિ-નરોટની સંગીત ભૂમિકા મરાઠીમાં મુંબઈપૂર્વક અને સફલ રીતે કરી ગયા, એજ એક એના આકર્ષણને અચૂક પુરાતો છે ! કેના રાવનરામભાઈની શુધ્ધ મરાઠી ભાષા ને ઉચ્ચાર, અને કમો ગુજરાતી કેસરીના અધિપતિ અને લોકમાન્ય વિમલકના મરાઠી કેસરીના અચૂક ભાષા જગજગરાવની મરાઠી ભાષા અને તેના ઉચ્ચાર ! એ બન્નેની સરખામણી કરીએ તો જમીન-આરમાનનો તાવન જણાઈ આવશે !

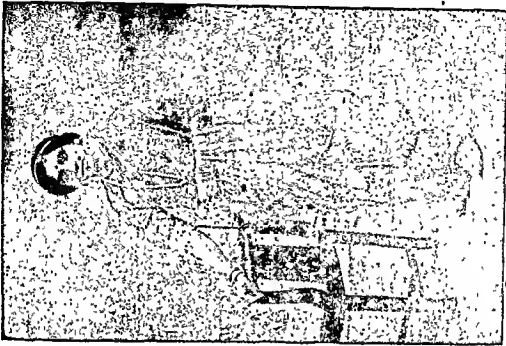
એ કંપનીનો આજો રટાક મજાજીત જોઈવાય અને જેમ બાજ ગંધર્વની કંપની સંગીતથી તેમ રંજોધિઃજી અભિનયથી નાટકીય જગમાં જાણીતે પેદા કરવાને સમર્થ થાય એવું દીક પ્રેરક છે.

અત્યંત ઉતાવળથી, જેમ તેમ દોરેલી, આ મહારાષ્ટ્રીય રંજભૂમિની રૂપરેખા ગુજરાતી નેતા, લેખકો અને યુવાનોને નાટકજ ભૂમિ તરફ આકર્ષી તેની ઉન્નતિમાં પ્રયત્નશીલ થતા પ્રેરી તેની ઉપયોગિતા સિધ્ધ કરવાને મદદરૂપ થાઓ અને જે ગુજરાતી યોદ્ધાસ આજે મહારાષ્ટ્રીય નાટક મંડળોએ ખેંચી જાય છે તેને મહારાષ્ટ્રીય પ્રેરકોના બાજ સાથે પાણું પોતાની તરફ ખેંચી એવી વાજબી ઇચ્છા દરેક ગુજરાતીની દોષ શકે.

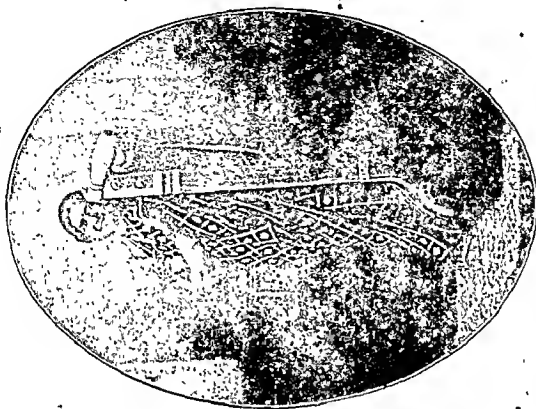
મરાઠી રંગભૂમિ

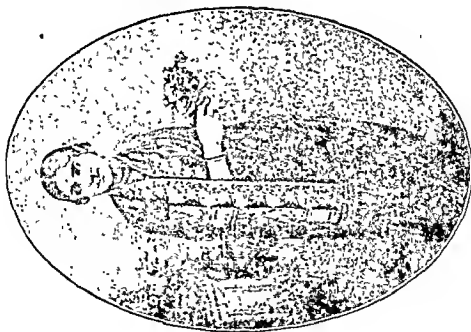
સીમાદા-ચીત્રિત આકાશ

મી. સર નાથક
મહાગુજરી કાવદ.

કુશલિય અભિનવદુ નર
શ્રી. સુવીર સાયદાર.

શ્રી. અખેના વરુણ
આસ્તર દુર્ગા.

મરાઠી રંગભૂમિ

હૃદય તરંગો.

લેખક:—શ્રીયુત મુર્મુરો.

અનુવાદક:—રત્ન કેશવલાલ ગોવર્ધનદાસ

(૧)

એ કાણ છે ? આ હું જાણતો નથી; પરંતુ એટલું તો સંમત છું, કે જે એની નજીક જાય છે, તેને શ્રેષ્ઠ પણ્ય આપવા સાદસ કરી સક્તું નથી. અને જે પોતાના મનથી એને બંધી જાય છે, એ તો નાજ થઈ જાય છે. મૃત્યુ એનાં સુખ અને આનંદને પદલિત કરી દે છે.

અધારી રાજિમાં ચમકવાવાળો ચંદ્ર એના હૃદયથી ઉત્પન્ન થયો, અને તેજ જલવા પ્રકાશને ફેંકવાવાળો સૂર્ય એના અધારા વર્ણધારાં નેત્રોથી પ્રકટ થયો. અર્ચિના શેષ નામની પેઠે લખાનક છબી એના મ્હોઝાંથી નીકળી, અને વાયુ એના આસને એક નાનો ચમકારો.

લેતા કહે છે, કે એ બહુ લખાનક છે. પરંતુ હું જ્યારે પ્રેમથી એના ચરણો પકડી લઉં છું, અને ઉત્તુક આપોથી, શ્વાસ રોકતાં, એને વારંવાર સુખવામાં મગ્ન બની જઉં છું, ત્યારે એ મારી પીઠ પર દયામય હાથ ફેરવે છે, અને મને ઉશ્કારી પોતાને ગળે લપાવે છે.

મને એવું પ્રતિત થાય છે કે એ કાલ લખાનક અત્યંત પુરૂષ નહિ, પ્રત્યુત, મારો—આપણો દયાળુ પિતા છે. એની અધારે-અનુકમ્પાએના ભારથી મારો આત્મા દયાઈ રહે છે. એ સમયે મને એમ જણાય છે, કે જાણે, હું અભોષ બાળક હોઉં.

(૨)

મારા સ્વામિ ! એ મને પાંગલ સમજે છે કારણ કે જ્યારે સંસાર નિદાને આલિન હોય છે, ત્યારે હું જગતો રહું છું. વળી જ્યારે લોકો જગતાં હોય છે, ત્યારે મારાં નેત્રો તદ્દાના ભારથી એકાં ખાતાં હોય છે.

હું જગના પ્યારા પદાર્થોને ભેષવાઈથી તોડીને ફેંકી દઉં છું. અને નાના અભોષ બાળકોની લયમ તારા પ્યાનમાં મગ્ન બનીને, અસ્તવ્યસ્ત શબ્દોમાં કંઈક મણુજીવા મંડી જઉં છું.

કાળી રાત્રિનો અધકાર અતિત કાળના પાષાની સ્મૃતિની પેઠે જન્મવશ જાય અને ત્રાસ પ્રસરાવી દે છે. હું નીલીના ઘાટના પથરીમાં પર બેસીને એ મુંદર-ભૂંગિયું સવન કરતો હોઉં છું, કે જે હૈલવંતા મારી આંખોએ ક્યારેય જોઈ નથી એ મીઠા

સ્વરનો-વિચારન કરતો હોઉં છું. એ સ્વર મારા કણોએ આજ સુધી સાંભળ્યો નથી હોતો. હું અધિરો બનું છું.

નવીના તટપર જળમાં મોઝાઈ ભયંકર થતું જાય છે. સદસ એક બાજુથી પ્રકાસ દેખાય દે છે, અને તું મારી સામે આવીને ખડો થાય છે.

હું ઉડું છું, ઉડતાં વારન જળી જઈ યુક્તિત બનું છું.

(૩)

મંદિરનો ઘંટ વાગે છે, અને પુનરણ્ય પોતાનાં પવિત્ર પ્રથનો પાઠ બંધ કરીને આરતીનો ધ્યાન ઉઠાવે છે, અને ધરથી ખંડાર નીકળે છે.

રસ્તામાં એક બીમાર અનાથ બાળક ભૂમિપર પડ્યું, વચખતું હોય છે. એ પુનરણ્યને જુએ છે, અને નિર્જન તે સુકાયેલ જળના સર્વ બળથી બોલાવે છે; પરંતુ પુનરણ્ય એની કાંઈ પરવા કરતી નથી, અને પુનના સમયે મંદિરમાં પહોંચી જવાની ઇચ્છાએ, પોતાની ગતિ વધારે છે.

પરમાત્મા આ જુએ છે, અને બાળકના પીડામય અવાજમાં પોતાનો અવાજ મેળવી પુછે છે:—

“ચરે ! પુનરણ્ય ! મારી પાસેથી માલી જઈ, મને પુન વાને મોટે તું ક્યાં જઈ રહી છે ?”

અન પાણુથી એક મહિન લગી આવે છે, અને એ તરફતા બાળકને ખ્યારથી બનને હાથોમાં ઉઠાવી લે છે.

જગતપિતા આ જુએ છે, અને બાળકના હૃદયમાં પોતાના હૃદયની પ્રસન્નતા પ્રકટ કરે છે.

ઉત્તમ કામ

સરતું દામ

પાંજરાપોળ સામે આવેલી જુની અને જાણીતી

એમ. એન. પડધરીયા

વૉર્શીંગ કંપની

તમારાં કપડાં સાફ ઘોઘ આપી ફાટતાં બચાવે છે.

રોકે જતની જુનામાં જુની રફ થયેલી હાગેરીવન, મેંચેરો, અને જરીની જુની ટોપી નવા પ્રમાણે રીપર કરી આપે છે.

રેશમી જરીનાં કપડાં ગ્રાઉન્ડિંગમાં અને હાઇકલ્ડી-નીંગ કરી આપવા એ અમારી સ્પેસીયાલ્ટી છે.

ગુનરાઉ અને રેશમી સાડીઓ તથા ડગલાઓ મનપસંદ રંગી આપવામાં આવે છે.

ખૂલખૂલે શિરાઝ

વખાતર:-શ. મરત દેસી.

આરેક વર્ષ પહેલાંની વાત હતો. એક ચાંદની રાતે એવો-લોખંદર આગળ આવેલા એક ધરાનીની હોટલમાં બેસીને હું કાશી પીતા હતો. બીજા ધરાનીઓ કરતાં શિરાઝથી ટુર્જ આવેલા આ શહેરીઆરતું હોટલ વધારે ગમતું હતું. કારણ કે ત્યાંની કાશી વધારે ગમતી હતી. કાશીની અંદર કાશીગરી હતી. અલછરીયાના છુંદમાંથી બનાવેલી એ મોખખા કાશી બરાબર બનાવવાની કળા ફક્ત ધરાની અને આરભોનેજ આવડે છે. ખાસી હિંદમાર્ગ અને છે તે કાશી નહિ પણ કાશીનું આંધણુ યાને ઉકાશે !

આ હોટલમાં મારે માટે બીજું એક આકર્ષણ એક દેર સદે વાળવાળી અને ગુચ્છાદાર પુંડીવાળી બાનુભની સુંદર બસરાઇ બીલાડી હતી. મનુષ્યોમાં અને છે તેમ 18 વખત પ્રાધુષિઓમાં પણ પ્રથમ પરીચયે પ્રેમ થઇ જાય છે. દેવેન દિવસે તારાવૈત્રક થતાં બિલાડીએ માડું અને મેં મેલાડીનું છગર છતી લીધું. એ હોટલમાં હું જતો તે તેની 18 કરતાં પણ નિઘમ જેવી આંખવાળી કાળા રંગમ જેવા કાનવાળી અને પપાળતા ગલગલીયાં ધાય એવા સુંદર ગ્લેન ફવારાવાળી એવી મીઠી નાચુક શીરીનને રમાડવા જતો. જે દિવસની વાત છે, તે દિવસે પણ મારા નિઘ નિઘમ પ્રમાણે ઉપર જાણી એવા તેમ રાત્રીના આઠ ને નવના શુભારે હોટલમાં દાખલ થનાં બેઠક પર બેસી કાશીને જોરદર આપું તે પહેલાંજ સામેના એક કપાટ પરથી બાનુનું મુખ દેખાયું અને આશ્ચર્યને બેતાં જેમ માથુક લગ્ય મારી બેઠી પર તેમ બાનુ કુટી મારા બોળામાં આવી પડી ! એ બાઇ સાહેબને રીઝવવા માટે કાશી સાથે બેગા બેગા ફૂંકતાં પણ જોરદર આપવો પડ્યો. છાતી સરસી ચાંપી હું તેના પંજા નેડે રમી રહ્યા હતો. તે મને નહીં મારવા પ્રયત્ન કરતી હતી. હું હાથ ટેકકારી દેતો. એ બેલ ચાલી રહ્યા હતો, એટલામાં “હાથ સિંગડ” એ ઉદગારથી હું ચમક્યો ! ઉચું નેપું. મારી સામે બેઠેલા માથે આંગૂઆન વાળવાળી ટોળી, અપરુરેટ ઇચ્છીય દ્રેષ,

અને મૂળા વારીક હોરા સાથેનું મુખમુસત સુસલીમ મુવકરે એપીટસે મારી બીલી તરફ નેપું રહેલો જોયો.

“બિરાદર ! તમારા બોળામાંની એ ખૂબસૂરત ચીજ મને જરા રમાડવા આપશે ! કારણ કે એ શિરાઝની છે.”

“નહિં હું તો માઈ છું કે બસરાની છે”

“નહિં શિરાઝની.”

ખાણીમાં પણ આ વિલાસ, આ ખૂબસૂરતી, આ એસ આરામ, આ વ્રમાપ, આ હસો, આ હાલો, એને શિરાઝનીજ વતરી પુરવાર કરે છે. એના પરતું તમારું બાલ હું સમજી શકું છું. પણ મને તો ખાસ એ દેશનો વધારે મુખમુસત હોવાથી વધારે ઉમંગી આવે છે.”

મેં બિલાડી તેના બોળામાં આપી. અમારો એ માટે સીમરેડો મંગાવી. પછી અદ્યત્ત પ્રેમથી બીલીને પપાળી રહેલા એ યુવાને પૂછ્યું:-“તારે તમે શિરાઝ ગયા છો ! કાશીની જીલજીલો, અને ગુલેચમનવાળી એ જ-મશુમિ તમે નજરે નજર નિહાળી છો ?”

“બિરાદર, નિહાળ્યું નથી પણ આવડું છે. મારા જીવનું એ રમાડ-સ, એ પરાક્રમ, એ સાહસ, કદી હું બીલી સમજ નહિ. હમરો હમરો કદુવા હોલો આપણા દિંદી બૂઝી માળાપોને અને આપણા દેશી રીવાજોને, કે બધું પછું મૂકી મારે એમને એમ અદિં નાસી આવવું પડ્યું.”

તમારી વાતમાં કંઈ સમજાતું નથી. રમા-સ શું ? નાશી આવવું કેમ પડ્યું ?”

“હોર ! વધારે કહી શકું તેમ નથી. જોઈશું કે નાનં પૂણી જ પોરાછમાં માળાપે લાકડે માલકુ મોહની દીધેલું !”

“આપ મેમજુ છો ?”

“હાજી, હું ક્યારે અને કયી રીતે શિરાઝ ગયો એ વાત તમને કહી શકું તેમ નથી. હુંકામાં જોઈશું જ મળી રહ્યો કે કોરાબી ઇઠલી અદાભારત લગાઇ વખતે, ધરાનમાં દશિખાત માટે મુંજશી એક સેન ઉપરથી હતું. તેની સાથે જોશો માળાપ,

અને ભૌતીયી છાનામાના પલાયન કરી ગયો હતો જેનાથી આખું ગામ બગર અને જમાન ધરધર એવા મારા રોસાજીએ મારી જાળ કાઢવા આજ્ઞા અને પાતાળ એક કરી નાખ્યું. મામે ગામ તાર કહ્યું. છુપી પોલીસના સિકારી ચારે આજુ, છોડી મૂક્યા. વર્તમાન પત્રોમાં બહેરબગર આપી કલકત્તા, કર્ણાટી અને કાશ્મીર આડતીઆ ઉપર કાળજી લખ્યા, પણ સેવક પોલીસને પતો મળ્યો નહિ !”

“પણ ત્યારે આપ પાછા કેમ સપડાયા ?”

“અરે ! તમારા કમગખત છાપાવાળાઓનીજ મહેકાણુ ! દુરમનો સાથેની એકાદ અપાક્રમીમાં આ રહીમની તરવારે જરા પાણી બનાવતાં દીરપોચામાં તેની તારીફ થઈ અને અમારી દુકાનીનાં અક્ષર અને તેના બેચાર સેવક જેવા સેપાહોના ફોટાઓ ધરોપ અને અમેરીકાનાં પત્રોમાં છાપાંની સાથે દિલ્લાં પત્રોમાં પણ છાપા અને છુટ્ટાજીને ખબર પડી ગઈ !”

“એ કંઈ અપાક્રમી ?” મેં પૂછ્યું.

“માફ કરો, એ લશ્કરી વાતો મારાથી બહેર ન થાય. એટલુંજ કે, સૌથી પહેલાં પશ્ચિમન રાષ્ટ્રલવી અમારી દુકાનીએ દુરમનોને શિરાકળી પરીસ માથેલા આવેલા એક શાખડા આગળથી લેઈને સિસ્ત આપી હતી. ફસ હબરના દુરમન ક્રૈમની સામે અમે ત્રણ સોની ટોળીએ જખરદસ્ત સામનો કર્યો હતો. અને તમારા બંદાની તરવારે પણ કમીમાં કમતી પચાસ દુરમનોને ખોદતા-લાની પનાદમાં પહોંચાડી દીધા હતા.” એમ કહી તેણે ગચ્છાનાં બટન છોડી નાખ્યાં અને તેના લાલ રેશમી વારકાટ પર માર પાંચ સોના રૂપાના ચરિા રેશ બેરંગી રીઅનો સાથે ચોટકા નેપામાં આપ્યા,

“બંદર કેમ રાખો છો ?” મેં પૂછ્યું.

“હવે એ મોઢ નથી રહ્યો. એ પરાક્રમની મહેકાણુપીજ માફ રોમાન્સ અને શિરાકળું રચન ઉડી ગયું. એટલે હવે આ ચરિા પણ કડવા ઘેર નેવા લાગે છે.”

“પણ તમારું રોમાન્સ શું ?”

“એ બહુ કહું છું બીરાદર, જરા ધીરા પડ. પહેલાં એ સાંભળી લે કે એ રોમાન્સ એ-મકાક કેવી રીતે ઉડી ગઈ ! એ પરાક્રમની મહેકાણે છુટ્ટાજીને ખબર પડી કે તેમના સુપ્રત ધરાંનમાં બીજાને છે. બધી લામધુમ કરી નાખી મુંબઈના પશ્ચિમ કાન્સલને મળી ધરાંના સિદ્ધિ કાન્સલપર લખ્યું. મારા અક્ષરને પણ લખવામાં આવ્યું. રવંદેશ આવવા ત્રણ મહિનાની તાકીદની રમ્મ મળી, અને ત્યાંનાં લગન અને ત્યાંની મકાની વાત બધી છુપી રાખેલી હોવાથી ત્યાંનું એમનું એમ છોડી પાછું આવવું પડ્યું ! અહિં આવતાં છુટ્ટાએ દેશમાં મોકલી ત્યાં ગોપા દેવી તરીકે રાખ્યો. ત્રણ મહિના વીત્યાં પણ કાસવાલા કર્યા-કમાડર ચોડાશે તો કોઈ માર્ગ લઈ કરશે, એવો ભય બનાવ્યો, પણ એટલામાં કમગખત લઈને જાય પડી અને એ દુકાનીની વીખેરાઈ ગઈ. અર્થાત્ રોસાજીને

સાંભળવાનું એમનું એક બંદાનું તે જનું રહેનાં એમને શવ્ત થઈ ગયું, અને નિસાસા નાખતા હું આ નમારા બુખડી બારડ દેશમાં રહી ગયો !”

“તમે તેવું દીસા લાગે છે મો.” મેં કહ્યું. “દુકાની વીખેરાઈ ગઈ તેથી શું થઈ ગયું ? બીજું કંઈ બંદાનું કહાડી ધાંખરાને સમજવી પલાયન થઈ જવું હતું !”

“નહિ, લાઈ નહિ. પોસાજીના અણુ શેને તમે નથી જાણતા. આખું કાકીવાલા અને છુટ્ટાજી જેના નામથી મુજે એ મારાં જાપનાં તાપ તમે જોયા નથી. તેમ પરજોયા હું એને કેમ કહી શકું, કે ધરાંનમાં મેં તરું લઈ લેવાનું હતું. આ તો તેરી બી ચુપ ચોર મેરી બી ચુપની માફક મુજે મોઢે સદન કરવાનું રહ્યું.”

“કંઈ નહિ હોત, રસોટા ફું બનાવીશ. પણ નાથ રોમાન્સની તો વાત કર ?”

“દીક ત્યારે એજ શરૂ કરું છું. પણ ફેટલાંક કારજોથી નામે ચારે જુલાં આપવાં પડશે ને ખુદ ખાતર એ મારી લઈ છે, કે આ વાત તમે બિનકુલ બંદેર નહિ કરતા.”

“કેમ ?”

“રોસા બંજો તો મારો ખીમોજ કરી નામે !”

એ કાળી આંખો !

અમારી લશ્કરી દુકાની મુંબઈના બારામાંથી કપારે ઉપડી, બંદર આજ્ઞાસ કપારે પડેગી અને ઉટની વજુબર સાથે અમારી દુકાની પણ તેની રીતે દેરાન-પરેશાન થતી શિરાકળ પંદમી એ બધી વાતો તમારે જાણવાની કંઈ ખાસ જરૂર નથી. દેરાન થતી, રસોટા થાક, મહેનત અને મુશ્કીન એનીજ એ પ્રાદાબી છે. તમારે તો એટલુંજ જાણવું જસ થયે કે દોઢ મહિનાની બંદેરનબરી મંત્રીજ પછી શિરાકળા બાગે મહેનતમાં પડેલાં ત્યાંની નાજનીઓના યુરે રખસાર નિરખનાં અને એ ગાંધીય સહેરની ચારે બાજુ આવેલાં ગુલાખનાં યમનેના જેવાં દાણીક શિરાકળ અને રેવો મુકમલદાર ચોર ખયામ વાદ આપ્યો. અને એ સાથે બંદેર ને હોપ, તો તે અદીયાંજ છે-શિરાકળાંજ છે-એ ખીતી થઈ.

મારા અક્ષરે મારી દુકાની, મારી બજાખ અને મારા સાથીઓની અમત એનું બધાન તમારી આવજા હું કોઈક બીજા વખત કરીશ પણ અત્યારે તો તમારે માફ રોમાન્સ જાણવું છે, તો એજ વાત હું ઉપાડું છું.

ડુપી નહિ હોવાથી એક જામલદે શિરાકળી એ જર બગરમાં હું લદાર મારતો હતો. આસમાનમાં ખોરસો પોતાનાં સોનેરી કીરજો એ સંદે દરકમરી ઉપર રેડી રહ્યો હતો, અને માણ્યમાં આવેલી અત્તરીયાની દુકાનમાંથી જેના અને જુલાખના અત્તરની મીઠી લહેરી વાતાવજુમાં બંદેર રેડી હતી. લશ્કરી સેપાહ દોલાધી અને અમારી દુકાનીએ ધરાંની-

એમાં કામ પાડેલી હોવાથી તેમજ અમારા હાસ્યની ખાતાના કામીસરીપેટખાતામાં ધરાની વેપારગેએ અને કાન્દેકદ્યેને ધૂમ મારી ખાવાનું મળતું હોવાથી અમારી દુકાનનું, અમારા અફસરનું અને ખુદ અમારું ખાતાનું લોકોમાં સારું વર્ણન પડતું. લોકોની સલામો ઝીસતા અને કાંડું હસવાના કમરે બાંધેલી તલવારની મુઠપર પર હાથ રાખી બેઠા હતા હતા એવામાં રેશમી વસ્ત્રોનો સળવળાટ કાનની નજીક સંભળાયો. મનોહર અતરની ખુશખો આવી અને પગથી સાંકડી હોવાથી અને લટકાઈ એક ધરાની બાનુ ઉઘી ઝીડીવાળા ફેચ ખૂટમાં ટપટપ કરતી પસાર થઈ. તોજે એરેલો કાળો જુરખો અને એક સુંદર લીસાની વીડીવાળો રંગેત હાથ એટલુંજ એ વખત દેખાયું. તે અકસ્માત અચ્છી પડી હતી પણ એ અચ્છવાથી તે મારા હજારમાં કાંઈક કાંઈક થઈ ગયું હતું. સૌંદર્ય છુપાયું છુપાયું નથી. એ ચાલ, જુરખાના અદરશી દેખાતી એ દેહલતા, એ ટટાર મરતક, એ વિરાળ નિર્નય, અને જુરખાને એક છેડેથી હવામાં ફરતી રહેલી ખુલ્લું કાંની એ લટ, એ બધું નીરખનાં નીરખતાં એટલું તો લાગ્યું કે પાસેથી પસાર થનાર કોઈ અદ્ભુત સ્વરૂપવતી સુવતી હોતી નેહએ, મીનીટા સુધી તેને જોતો હું ઉભો રહ્યો. ધરાનમાં ફીકેન્સી પાછળ પડતું એ ધારની ભરેલું કામ છે એટલે પાછળ પડી શકાય એમ નહોતું. પણ તેનો ચહેરો નેવાને દિલ તરસી રહ્યું હતું

બે કુટકારનો દમ ખેંચ્યો અને મનમાં ખુશનો ઉપકાર માન્યો. કારણ કે, કાળા જુરખાવાળી એ નાજનીન અપાટ બંધ ચાલી જવાને બદલે બગરમાં ખરીદી કરવા આવી હોય, તેમ જાણ્યું (ધરાનમાં બગરમાં ખરીદી કરવા બૈરંગિયન નય છે જુરખો માટે એ પચાત નથી હોતી.) બે ચાર વરસેએ તેણે ખરીદી, બગરમાંથી આ દુકાનેથી પેલી દુકાને તે ફરતી હતી. હું પચું લોકોને વહેમ ન પડે તે રીતે તેની પાછળ પાછળ ફરતો હતો એટલામાં તે એક ગલીમાં વળી. સહજાએ એ ગલી તે વખતે નિર્ગમ હતી. હું ફરું, બોસાલું કે કેમ? બોસાલય કે એની છટ કેમ લેવાય કે એમ વિચાર કરતાં કરતાં હું અપાટ બંધ આગળ જતો હતો. તે પણ જતી હતી. અમે લગભગ સાથે થઈ ગયાં. હું તેનાથી બે ચાર કદમન દુર હતો. પણ એની શુકિતથી ચામનો હતો કે તેને કે લોકોને પણ વહેમ ન પડે કે હું તેની પાછળ પડ્યો હતો

એક કેળાની હાલ !

એટલામાં સંદેહ ફરસાઈ ઉપર એવાની તે લપટી. મેં બે પગમાં આગળ ધરી મારા બન્ને હાથેથી તેને ઝીંકી લીધી.

હું મારી ખુસીમાં ટટાર બેઠો થઈ ગયો.

“ખિદાર ધોજો.” રમી કાન આગળ મોકલું લઈ કહ્યું.

“આ તે: હજી સારવાન છે. દોસ્ત, તને રોમા-સંગે અપુલવ

થયો છે? શરીરની નસોમાં ઝાલુજાડ સાય-મગજે અદ્ભુત નસો એડે એનો કાંઈક કરનો સ્પર્શ થયો છે?”

“નહિ, હું વૈરા છું !”

“જોગ તારા તારો! આ દિલ્લગીની વાતમાં તું શું સમજવાનો? એની લહેજતની મીઠાશની ખબર તને ક્યાંથી પડવાની? છતાં શર ક્યું છે, તો કરીશ. વાંદ, તને વિજળીનો આંચકો લાગે છે?”

“હા, એ અનુભવ તો ઘણી વખત થયો છે.”

“તો એવોજ કાંઈક. પણ મોટો અને મધુરો આંચકો-એ નરમ બદન, મારા હાથમાં આવી પડતાં મને લાગ્યો. બનાવ બેજ પળનો હતો. બધું પચકારામાંજ બન્યું હતું. તેનો જુરખો ઉડી ગયો અને ગુલાબી ચાલવાળો યુવે રૂબસાર વહેરો કાળા વાઘળામાંથી જેમ ચાંદ ચમકે તેવો ચમક્યો. કમર અને નિર્નબના છેક નીચે પહેલેમીને અંગેઝાની લટ દેખાઈ ગઈ. ઉપસેમાં રત્નો અને ભરેલું બદન એ બધું જાણ્યું. પણ ત્યાં તો તે તુરંતજ સ્વચ્છ થઈ ગઈ-ચમકી, ટટાર થઈ ગઈ-એકદમ દુર ખસી રહી ઝડપથી. મોં પર જુરખો નાખી દીધો અને બેચેર પળ પછી મારાથી થોડે દુર બે ચળકતી કાળી આંખોજ મને દેખાઈ, દોસ્ત, રહેલુએ મારા બરડા પર ધખેા મારી કહ્યું, “એ આંખો કેવી?”

“કમાન કીડાર !”

“કપાળ તારું. એ આંખો કે જેમાં રોશની હતી. અમાસંમી અધારી રત્નિએ કાંઈ તારો ચમકે, તેવી કે હરીણ જેવી.”

“અરે આંખોની વાત પડતી મૂકને રીધી વાત કરની?”

“દોસ્ત, એ આંખોએ તો મને આવાડીયાં અને મહિના સુધ મોડે બનાવેશો હતો. કાળા જુરખામાંથી દેખાયેલી તે કાળી કામજુવારી આંખોને હવે સમશીર-એ નહિ દેખાતો, પણ કદમાં એવો યુખ્મો મુરેરોટ—

તીર લગો મોલા લગો લગો કીસીક પાવ;

નયન કીસીક મત લગો છસકા નાદિ ઉપાય.

અને વળી કહ્યું છે કે,

પ્રીતમાં પાસ જુલાય કે, અપસા મારાં તીર;

દેહ ક્યેજ મોર ગયા, હાલત ક્યેજે પીર !

તુમારે તેજે અજુકે હજારેને જન્મ દારી હય. એ લાંબા બોલીને એ કાંઈ લાંબુ લગકારવા જતો હતો, લાંબા મેં આટલા પીને કહ્યું, “વાદ મીયાં વાદ ! પણ તારી વાન આગળ ચલાવની?”

“તો સાંભળ દોસ્ત ! એ આભાર દર્શાવની આંખો, થોડીવાર મારા સાધું તારીને જોઈ રહી. પછી શરીર ફાસી જવાનમાં “બહુજ મહેરખાની !” એવા અર્થનું વાક્ય કહ્યું એ પછી સવામ-છ-સવામ એમ કહીને વળીને સરસાટ ચાલી ગઈ.

એ સવાલ, અને એ આંખોને યાદ કરતો બાધા જેવો હું મીનીટા સુધી ત્યાં ઉભો રહ્યો. એટલામાં પગથીયા પર પેલી કેળાની છામ દેખાઈ ! તેને મેં તુરંતજ ઝેમથી ઉઘાડી લીધી.

હવે આ વાત પુરવાર થઈ ગઈ છે

દેશા ફાલમો અટલે કોહિનૂર અને કોહાનૂર અટલે દેશા ફાલમો

એ કંપની જેવાં પીકચરો બીજાં કોઈ પણ તૈયાર નથી કરી શકતા

નાચેના લાસ્ટમાંથી પસંદ કરો—

તમારા સીનેમાની આવક વધારવા ઇચ્છા હોય તો

કૃષ્ણ સુદામા	સદ્ગુણી મુશીલા	વીર કૃષ્ણલ
વીર બીમસેન	વીસમી સતી	ફાંકડો ફોતુરી
મજામુર વંદ	સતી સોન	ઈંદર સભા
કીરાત અર્જુન	સતી મદાલસા	મોહલી મુંબઈ
મીનાગદેવી	નવી શેઠાણી	રાજનગરની રંભા
શુકદેવ	નરસીંહ મહેતા	દેશના દુરમન
શ્રી બાલકૃષ્ણ	રા'માંડલીક	રાજા હરીશ્વર
કર્મદેવી	કૃષ્ણ કુમારી	સદેવંત સાવળીયા
શકુન્તલા	વીર આહીર	મનોરમા
સતી નર્મદા	માતૃ પ્રેમ	રાજ્યોગી
કાળો નાગ	ઘર જમાઈ	કુલીન કાન્તા
ગુલબકાવતી	શેઠ સગાળશા	મારી ધણીયાણી
સતી સીતા		

બુકીંગ માટે લખો—

કોહીનૂર ફીલ્મ કંપની દાદર-મુંબઈ

ખહાર ચડી ચુક્યો છે ! દીવાળીનો ખાસ અંક,
નવચેતન અને રંગભૂમિ

ગુજરાતીના માસિક સાહિત્યમાં આશો-અંક આજ દિવસે
કુદી બહાર પડ્યો નથી એ દિવસથી કહીએ છીએ. સવાસો
પાનાવું ભરપૂર વાંચન, પોણોસો ચિત્ર, ૧૦ એક રંગી ચિત્રો ને
નિરંગી ચિત્રો એ સૌ આ એક જ અંકમાં છે ! આ અંકથી
અમારું આશુ પુસ્તક શરૂ થાય છે માટે આદર સનારે તુરંત
ખુલું, નહિ તો દીવાળી અંક મળવો મુશ્કેલ છે !

આટલું પેપર પર છાપેલાં ૧૪ કુસંગેજ ચિત્રો
કવર ડીઝાઇન (નિરંગી) શ્રીયુત કુરધર મુખપટ્ટ (નિરંગી)
પનિદ્રારી: શ્રીયુત કુરધર. નર્મદી: (નિરંગી) શ્રીયુત-મધુમ-
ાર. બ્રહ્મતેજને ચરણે રા. રાવલ. ચુકેશી ને આરત્યક:
નિરંગી) રા. પડિત. ચમરસિદ્ધિ કરારી ઉન્મી કરી: શ્રીયુત
કુરધર. કવિ શ્રી ન્હાનાલાલ: (રંગ) રા. કંતુ દેસાઈ, કુદ-
ત્તમત્ત કવિ: (૨ ચિત્રો) રા. શરમાળ. દીવાળી: રા. શર-
માળ. ઇન્દ્રસલાહ: એક દ્રશ્ય: (દિશા-ચિત્ર) મેરીઅન ડેવીસ:
કુર હેટો. મેરી પીકફેડ: (બ્રહ્મ બુદ્ધ પોસાકમાં) રટ્ટી-
આમાં લેવાતો રા. (સીનેમાને લગતું ચિત્ર)

લેખો, કાવ્યો, વાર્તા, હાસ્ય, સીનેમા વગેરે
શ્રીયુત કુરધરની કળા: રા. રાવલ (૧૪ ચિત્રો સાથે)
વીર પૂજ. રા. દાનિતમાવ પડ્યા. એક જોગીરાજ: રા.
ન્હાનાલાલ કવિ. પઠા પડ્યા: રા. ન્હાનાલાલ કવિ. પૃષ્ઠી
અને રવળ: રા. કુમરેશુ ચિત્રકાર રા. પડિત. કવિની
પ્રેમાયિ. રા. દેશજી પરમાર. વાનકાઈ: (૮ ચિત્રો સાથે) રા.
મીમનલાલ બહાર. શખસા: રા. દેશવ શેઠ ચિત્રકાર રા. રાવલ.
નરતપ્રીતેમી ઉત્તમાન "શખનમ" ચિત્રકાર શ્રી મધુમદાર.
'હાથ હાથ' પ્રે બળવંતરાવ દોષ્ટર કેવેર કાગળ: (હાસ્ય-
રસ) રા. મોહીયા જોશી ચિત્રકાર રા. કૃષ્ણ. સીનેમા
ફીલ્મનો પહેલવેરા: (૭ ચિત્રો સાથે) રા. કુનેયાલાલ દેસાઈ.
આપણી સોગંદનાં કર્તવ્ય: રા. કૃષ્ણલાલ અંબેડી. અંતરનાં
અમી રા. વચ્ચલાલ મહેતા એન્સાઇક્લો પીડીયા રોડી-
ઓફ: (હાસ્ય) રા. મોહનલાલ શેઠ ચિત્રકાર રા. શરમાળ.
જાજરને જીવકાર: રા. આંખથી ઉદેશી ચિત્રકાર શ્રી કુરધર.
શાહિનુર ફીલ્મ કંપનનો ફનિદ્રાસ. (૨૩ ચિત્રો સાથે)
રા. ખુશીપર

વાર્ષિક સમાજમ ર. ૧૮૦ દિવસ બહાર ર. ૭૫
આ ખાસ અંકનો છુટક ર. ૧)

લેખો:—ચાંપડી, વિલ્લવાસ હોરી
૧:—નવચેતન' એડીસ ૧૪ અમરતવા સ્ટોટ. કલકત્તા

ખરો "મોજ" મેળવવા લાયક
સાધન

"માયફા"

માયફા ઉપર એક વખત બેસનાર સાયકલની
"મનહ" જાણીશકે છે જગપ્રસિદ્ધ
"માયફા" સાયકલો લાંબા સમય
પછી પાછી આવી છે.

કિંમત ફક્ત રૂ. ૧૨૦ કંમ્પલોટ :

ઈંગ્લેન્ડ સરત્તી સાયકલ
કંમ્પલોટ રૂ. ૬૦

બીજી દરેક જાતની સાયકલો તથા તેનો
છુટક સામાન (એક્સેસરીઝ) મોટા
જથ્થામાં મેળવવાનું ૪૫ વર્ષનું
જીવન અને લોકપ્રિય ટેકાણું.

થાણાવાલા
એન્ડ કું.

(સ્થાપના ૧૮૮૦)
૪૭૨-૪૭૪ કાલખાદેવો રોડ
મુંબઈ

“તારી અકલબળે તારી ! કેળાની હાલને ઉચ્ચ ?”

આ મેલું સાંભળતાં રહેમુએ પોતાના વેડવા ખાસમાંથી એક ન્હાની લાંબી અક્ષમાની ધરાના આકારની ન્હાની રીંકમની ઘાડી કઢાડી, તે ઉઘાડી અને તેમાં અખમલ અને રેશમના પડ વચ્ચે એક સૂઝાને ચમિતમાં ગમેલી પીળાં કેળાની હાલ અને કંઈક રેશમ જેવું હતું.

“હાલ તે સુંદર નથી ! પંચુ આ રેશમ શું છે ?”

મારી નજર સામે એણે કહ્યું, “ઓ, અરસિક વાંસ ! એ રેશમ નથી, પંચુ મારુકાનાં-જુલોની લટ છે !”

પછી આવતી કાલે, એમ કહી રહેમુ ઉભો થઈ ગયો અને જતાં બાથરૂમમાં મને કહ્યું, “નિરાદર, મારું કરાને પહેલીજ વાર મળ્યા છતાં મેં તમારી નેરે નજર ધટ્ટવી વાત કરી છે.”

“કંઈ નહિ છતર ! તારી વાત સાંભળવાને મોટે તારી એ માગ અને હાલ પંચુ ખાખી પડે, તો તેની કાને પરવાદ છે !”

“હીકે લારે કાલે આ સ્થળે આઠ વાગે મળવું એમ નક્કી કરી અને વળતી પડવા.”

(૨)

જલતું છતર !

બીજે દિવસે બેરાખર આંખે ‘હોરે હું’ પેટા હોટતમાં જામી બેઠો અને આપણા નેશીઓની રીત પ્રમાણે પોણાએક કલાક રાહ નેવરાવી રહેમુ આવી પહોંચ્યો.

ચાઆતમાં વાળુને રમાડી કાઢીના કપને ઇન્સાફ આપી વગર વિચલે મઠ રાતની ચાર થયેલી રહેમુના રેશમ-સની વાતમાં આમે એકાદ્યું. અને નીચે પ્રમાણે તેણે પોતાનું બયાન શરૂ કર્યું :—

“સેત ! આરકાને બળવું પડે છે. બળવું પડે છે.

એ અનુભવ મને છાંદગીમાં પહેલી વખત થયો. એ

રેશમી છુરખો અને એ આંખોને લેવા માટે રાત દિવસ હું

તથસ્થ કરતો હતો. રાતે કે સવારે ધરમાં કે બજારમાં અને

ખુદ પેરેડ પ્રાંતે ઉપર કપાલ કરતાં પંચુ એ આંખ અને એ

નાબીનીના દીદાર મારી નજર સામે તર્ક કરતા હતા. ઉંધ હડી

મઠ હતી, જૂન મરી ગઈ હતી, અને મારા કામમાં પંચુ હું

એપરવા અને બેઠકાર બન્યો હતો. એ આંખોને લેવાને માટે

ફરજમાંથી નજર પંચુ સમય મળતાં હું શિયાળની બજારમાં હાટક્યા

કરતો ને કાળા છુરખાએ નેઈ તેમની પાછળ પડતો. મગર

અકસાસ ! કે એ આંખો ક્યાંઈ દેખાતી ન હોતી. એ બનાવને

દિવસે વકી ગયા અને દિવસે દિવસે હું લેવાતો ગયો. મારી ટુકડીના

તેરતે મને કોઈ આગર લાગુ પડ્યો હોય, હું મેંક થઈ ગયો

હોઈ એમ ધારતા અને કોઈ પૂછતા હું એવોજ નવાજ આપી

સતો કે, હાલ ! એ આંખ !

મારા કમાન્ડરે મને કંઈ ગંભીર માંદગી લાગુ પડી

છે, એમ મારી ટુકડીના સરના પાસે મને મેડકાની

આપ્યો. સરનાને બિચારે પોણા કલાક મારી હાતી,

ફેશ્વ, હાલ, આંખ, નાક, કાન વગેરે નેચું, પંચુ પારખે શું એવું

કાળ ! હાડપીનમાં કોઈ દઈ હોય તો ખમર પડેને ! આ તો દિવસ દઈ હતું અને તેની દવા બુદી હતી ! પંચુ એ પાંદો લાઇયો તો ખતિ. બે પગ મારી આંખ સાંચું નેઈ રહી કેમ, દીકરા ! કોઈ ઇરકનાં તીર લાગ્યાં છે કે ?

ઈરક એસા મેંકે હવે કે કાટ કેસળ ખાય,

તખીય બિચારા ક્યા કરે, ક્યાં ક્યાં દાર લગાય.

ટુકડીના ટુકડીમાં ડાહરે તો ઉપર મુજબ પરીક્ષા કરી માથ

એટલુંજ કાંઈ કે, દીકરા મળત નથી રાખ ! આ દર્દની દવા

મારી પાસે નથી !

શુભે ચમનમાં.

શિયાળની ચારે બાજુ મુલાખા મુંદરે બમીયાઓ જેને

ધારસીમાં ચમન કહે છે, તે આતી રહેલા છે. નજરે નેચા વગર

આ ચમનનો ખ્યાલ આવી શકે તેમ નથી. છતવનો દ્વારો લેતાં,

કુદરતની મહેરને લીજતા લેતાં તો ધરાનીઓને આવડે છે. આપણે

ત્યાં પંચુ સહિત સૌંદર્ય છે, દોહા છે, ખૂનમુરતી છે, છતાં પંચુ

ચાંદની રાત ખીલી હોય, આંખાવાડીયામાં કોઈક કાચક દઈકની

હોય, તે વખતે શોહણી પંચગ ઉપર એકલાંજ આગાઈમાં કરે,

નવારે ચત્તદાર શોહ ન્હાનકડું પોનીકું પહેરી અથવા મેશાં-મેશાં

જેનાં લૂગાં પહેરી એકલાં પર બેસી પોરસી નેરે પાનાં રીચના

હોય ! આંધા અરસિક મૂખાંઓને નવારે નવારે હું બેઠું છું ત્યારે

આપણા લેખકની અક્ષર મારે નિઃશ્વાસ નાંખું છું.

શિયાળ પર કુદરત કુરખાન છે. ગામ બદાર ચારે બાજુ

લીલુંજમ ધાસ અને બાગબગ થઈ બપ તેવા બગીચાઓ છે,

ત્યાં છતરમાં ઝલુઝલુદી પેદા કરે એવાં લુલમુશી માન કરી

રયાં હોય છે. છતાં સીઓમાં મેં એક ખાસ ખાસીયત નેઈ.

છતાંનીઓ પહેરેપેદા લે છે; અને તે પંચુ રસિકાની-કગાથી

ઉલ્લાસની-દોરાથી.

દર સ્થાને શિયાળમાં બી પુરખેનાં વૃદ્ધ આ બગીચાઓમાં

લટાર મારવા નીકળી પડે છે. પડા રીવાજ ત્યાં સખન છે, તો

પંચુ સીઓને કેટલીક છુટ થણી હોય છે. આગળ જણાવી ગયો

તેમ બજારમાં તે નિશ્ચત ફરી ફરી શકે છે, તેમ સાંજે ખાવિંદ

કે પિતરે સાચે ઇશીની લગાએ બગીચાની મેઝ બેસવા બેસી

પડે છે. છતાં સીઓમાં મેં એક ખાસ ખાસીયત નેઈ. લૂગાં-

વચેડાનો તેને તેની દિ-દની બ્લેનપણીઓની મારફ શોખ છે. પંચુ

એ શોખ રસિકાનો છે. પોતે મુંદર બની-મુંદર દેખાઈ પોતાના

હિલના માવેકને ખુલ કરવાના હેતુકરે સ્વભાવ વિદગામી પંચુ

એ વિલાસ પતિની સચેજ. દર સાંજે સખ્યાપંથ પતિ-પત્નીઓ

બગીચામાં ઉતરી પડતાં અને કોઈ લીલાંજમ ધાસની પક્ષીમાં

કે કોઈ જુની નીચે કોઈ લેલના માંડવાની અંદર ચાદર બિજાવે,

આસખનામાં તાજ ચમકે ત્યાં સુધી શુગલ કરતાં. જળાવિખાન

શિયાળે ચરખની ખાલીઓ ખાલીઓ અંદર ઉભી. હલ્ય વીંછણી તાખે

એવા સખીયના સરોહ આ સ્થળે સંભળાતા. લીસળી સ્કીન

ચૂંચ ખગેરીકાના સાહિત્ય સહિતને • ચાંદ કરવારે એમ

ખ્યામના શરોચિનોના મૂળ નપુત્ત અદિવાળ ભજનાતા જેને હાલિને સમરકદ અને જુથાશ આપી દેવાની વાત કહેવી એ ગુનાખી ગાન પરના તન કનચિત્ત કચિત્ત પવનના સપાટો આવતા-જુરખો ઉઠી જતા-ગાશાયેરી-અકગાયેરી લનવાના ગાત પર દેખાઇ જતા હુ પણ દર મહાને આ બગીચાઓમાં રખડતો અને જેમ અધાર થાય, દર દર મહાને મેડીઓમાં દીવા પ્રગટે ને ફૂતરાઓના ભસવાના અવાજ થાય ત્યા સુધી આમતેમ નિસાસા નાખી રખડતો પેની કાગી આખોનો નિચાર કરતો બેથેલ નરાખખા બદન પડતો

સરતાઓથી માણસની ભાગ કદાપ-ટેશિન છુકમાં બેવાથી અથવા ટપારીને પૂઝાથી કોઇનું રહેકાણું ખમર પડે, પણ જ્યા નામ જાણ્યા ન હોઇએ-રહેકાણું જાણ્યા ન હોઇએ-ફક્ત મે કાગી આખોનીજ ખીજાન હોય ત્યા ખમર કેમ કદાપી ? મે ધણી વિચાર કરી ધણી દિવસ સિસઝની ગીઓ અને બનરોમાં ભગ્ની આખરે બગીચાઓનું શ્રમજુ શર ક્યું હતું

મે આશા હતી કે એવી ખુશખુશ અને રસિ-નાજનીજ કોઇ કાગે પણ ચમનના બહારમાં દર્શન આપ્યા વિના રહેશે નહિ એ- દિવસે ઓચિતી જુરખ સમયે ધણી દિવસની મારી મુરાદ ફૂગી એક સવારે પહેડપર નહિ જવાનું હોવાથી બરાખમાં પડી મહેવાને બદને હુ બગીચાઓમાં ફરતા નીકળી પડ્યો સવારનો સાન-આઈ વાગાનો સમય હતો ગુનામની પાદરીઓ અને પતેા પર દૂરથી થોતી જેવા લાગતા કાઝવા મિઠુડાઓ હજી સૂકાયા નહોતા સૂર્યાના આછા સોનેરી પ્રકારો જાણે બગીચાને સોનેરી રંગી નાખેા હતો ઉપર જુઓમાં પખીડાઓ કવરન કરી રહ્યા હતા આ વખતે પણ કેનાક બેડાઓ આનંદ કરતા નીકળી પડ્યા પણ સાજ કરતા સખ્યા બહુ થોડી હતી એક સુદર લીલા ની પચારી ઉપર અરઝાઈ અંગેજ કનિ રોલીના કુદરતને ॥ હરપરમ કા ગો હુ વાની રહેા હતો, ત્યા ઓચિતિયા પરિ

હસવાના અવાજથી હુ ચમક્યોા કાઇ ખીતપાટા હરજી થમજી બેઠો યઇ ગયો મારાથી થોડે દૂર એક કાઝની નીચે એક નેજુ બેજુ હતું એક આપેડ ઉમરતો લાગતો પુરૂષ અને એક સ્ત્રી એ બંધો બનાવ એક પગમાજ બન્યો મે જણા ત્યા નોરતે નારતો કપ્તા હતા મીઘી ચુકતચુ કરી રહ્યા હતા ત્યા તોફાની અનીને (પન) ઓચિતિયા સસવાટો મારી લવાનાં જુરખો ઉઠાડી નાખ્યો નાજનીન ઉભી થઈ મધ હતી કેસકલાપ વિખ વાઇ ગયો હતો શરમ અને હાસ્યમિશ્રિત ઝાવા મુખપર તરનરી રવા હતા અદેખા પડને જાણે હુ સાસનનું સ્વરૂપ ધારણ કરી એ ઇઝની કૌપદીનું વસ્ત્રદરજ મરવાનોજ જાણે કે નિશ્ચ કયો હોય તેમ પેની ઉભી થઇ અને મેઝુ હાથોથી પગડી નાખ્યા છતા જુરખો દનામાં ફેફડી રહ્યા હતા એ પ્રિચિત ધિયનિને છોડી પેનો મને ચમકાનુરો ખીતપાટા ઉલ્લસ ધમને પગ યા બીધાં મે યુ બેજુ ઈ એ ગમગમેવી નાજનીજની આખો-એ કાગી આપે હતી કે જેની મોધ દિવસે થયા હ

ક્યાં કરતો હતો એજ કદ-એજ દેહલતા-એજ કેસકલાપ અને જમણુ ગાલપરનો એજ કાગો તપ-દુકમા કેગાની છાલ 'પરથી લપગી પડ્યા જે લનનને મે બચાવી હતી તેજ એ હતી

તારા મેનક

પવતને હુ દુવા દેવા લાઝો 'એક પગમાજ બગીચેા એ બનરોમાં જુરખો પાછો ઓહતા ઓહતા તેની આખો મારા પર પડી અમારી નજરો નજર મગી-હુ બેઇ શક્યો-તેના ગાત પર વધારે લાલી આવી શરમાઇ જઇ જુરખો ઓડી લઇ તે પેઠા મરદ પાસે બેસી મધ મરદેમારી તરફ બેજુ હુ કાઇ જાણતો હોઉ-મે કાઇ બેજુ ન હોય તેમ મે ખીજા નાજુ મ્હો દેરરી લીધુ

પુષ્પ પ્રહાર

સમય રાખવા પ્રયત્ન કરતો હતો છતા પણ આખો પેડી તરફ બેચાયા કરતી હતી ત્યારે વખત ત્યા પડી રહીશ તો મારાથી કદાચ અવહિત દેખાવ થઇ જશે એ ભયથી હુ ત્યાથી ઉઠી બગીચાના બીજા ભાગમાં ચાલી ગયો

'એટલો તુ ખાનદાન ! દીકરા' મે કહ્યુ

"પાડો તુ વચમાં બોલ્યો કે મે તને કેટલા વખત ના પાડી છે કે મારી વારતાનો પ્રસાદ આતો હોય ત્યારે તારે કદા પણ ન કરવું !" રહીને ધીણાંને કહ્યુ અને ઉમેર્યું કે, 'દીકરા ! એ તો ધરાન હતો કોઇની વડુ દીકરીઓ અને મ્હોનો તામે આવવા-નજા ઉપર-ફામમા-દેનમા-મેળાવડા કે નાટકમાં તિથંજતાથી બેઇ શકો એ આ હિદમાજ અને ધિનમમાં બહુ સલાખનું પડે જાન જવાની સોદા"

નિસાસા નાખતો હુ બગીચાને બીજે છેડે સીમાર ફેફડા રહ્યા હતા ત્યા એજ બેજુ મારી આગળથી પસાર થયું પહેલા તો હુ અજળ થયો, પણ પછી ખમર પડી કે, બગીચાના જે છેડા ઉપર હુ બેઠો હતો, ત્યાથી થોડે દૂરજ ભાગનો દક્ષીણ તરફનો દરવાજો હતો મદ આગળ ચાલેતા હતો કોઇ વાહનને શોધતો હોય તેમ બગીચાની બહાર નીકળી જઇ આમતેમ નજર ફેરવતો અને હાક આરેતો હતો ત્રી પાછળ રહી મધ હતી ચુકામના છોડના કાઝામાં તેનો પાવન ભરાઇ ગયો હતો પહેલા તો મને લાગુ કે આપણા આર્થ નાટકોની નાચિકાઓની આક્ર કેતા પચમા કડિયા વાગ્યો હશે, અથવા તો કાઝરની ખીરી દીલી પડી મધ હશે-પણ વારનીશ કરેનો કેય બૂદ ને રેસમી પેરીશીયન મોખને નિચારો ન્હાનો નાજુક ગુનામનો કરિયુ યુ અસર મ્હી રોકે ? જુઠુંજુ વાહત માટે ચારે બાજુ આટા આખાં કરતા હતા, એટલામાં આખોના પાવન છુટી થતા અને જુઠુંજુ જરા રસ્તામાં દૂર દતા ત્યા એ બાજુ બૂલથી કે જળી બેઠેની મરી લગો-ભયીજ પસાર થઈ ગયાં મે આખો મારા તરફ ફરી-જુરખાની અદરથી બહાર નીકળેલા નાજુક દોચોમાથી મારા તરફ મપક દેકાપુ-મે રમાલમાં કીરી લીધુ-એ સસવાટ અવી મધ

વદન અવી ગયેય પેના બેઝુ તેમાં સવાર થઈ દલિત મનદામથી ચોપ થયા રમાલમાં કીરીની પરનું મે ફૂગતા હાથે

એને પવિત્ર લાભથી-ચતુર્થ નાચના હાથથી ઉપાડીને લેઈ પડેલી રત્ને શરંગાઈ જતી કોઈ મુખ્ય નેત્રાણના શબ્દ રહ્યું એક સુંદર મહુડ-મનોરમ શ્રાવણમાં મોતીઓ જેના ઉપર દલ મેંદી ત્યાંથી છે, એવું શુભાખ્યું મેંદી કંઈક દલ રહ્યું.

પતેા જાગેા

પેતાઓ ગયા પછી, હું તરતજ કુટુંબ મારી રહ્યો યદ્ય એવો અને પેલી માડીની પાછળ ફેરવાતો દાનપત્રી રતનાપર દોરી ગયો તે મસાર થતી માડીને લેઈ રહ્યો. પાંચેક કલાકે અકસ્મત આવનાં સમઅર્થ કે, પાછળ પડ્યું એ તો મુખાંધ હતી. માડીનો નખર દેખાઈ ગયો હતો. (પશ્ચિમત સંસારથી ધ્યાનમાં મુખ્ય પાઠન ગેરફાળી જત્યા કેટલીક રેક્સીઓએ લીધી છે. ધરપાન, નંદરાન, શિરાગ્રા વગેરે મોટા સુંદરમાં રહેલા અમેરીકન, રશિયન, ફ્રેંચ, અને આરબેનિયન માયેનુઅરો રેક્સીઓનો લાભ લે છે, ને રુસીય શીમન ધ્યાનીઓ પણ તેના ઉપયોગ કરે છે. જે કે આનાં પાદનો ફક્ત મોટાં શંદરેમાજન મળી આવે છે.)

ખીજે રિસે રેક્સીપાળને શોધી દેવાડી તેની દોસ્તી કરી. ફરી વધુ રિસે સમી દોસ્તી કેળવી-રોડરને સ્વરી રીને ખરસારી પીપચી તેની મારફતજ જાણી લીધું કે એ આઇ ક્યાં રહે છે.

એ ખારી

એક આલીશાન હવેકોની અંદર એ રમણી રહેતી હતી, એમ મને ખબર પડી એ મકાનમાંથી નીકળતા એક નોકર મારફતે પરને મારીક કોણ છે, તેનું નામ શું છે? એ ક્યારે બહાર જાય છે, ક્યારે ચેર પાછો આવે છે, વગેરે વિગતો જાણી લીધી. આજે પાછલા પહોરે ચાર ને પાંચની વચમાં ધરમાં બાઇ રિલાય કાઇ હોયું ત્યારે એ પજુ ખજાર પડી. હવે એ ગલી માં યાત્રાનું રમણ જતી. હરેજન મારને પાંચને યુગારે હું એક બાજુ લશર મારતા. વગેરે તરફ તરત નાખી કપાટાખંચ પસાર થઇ જતો, એ વજુ રિસે ઉપકી એક ખારીમાં એક મેંદી દેખાયો. એ ચમકી. અંદર ચાલી ગઇ. ખારી વાતી રીધી. મને માલની નહિ હોય તો? પજુ પાછી રાંધા થઇ. મોઝનિદાનો પજુ ભય હોય, રિસે તો મારા તરફ દોરી. નહિ તો શુંકાળ કેમ મારે?

ખીજે રિસે પજુ ખારી ઉપડી અને બંધ થઇ ગઇ. મને રહ્યાં થયાં. આમ આંકે રિસે ચાલ્યું. બરેબર જે સમયે હું ત્યાંથી પસાર થયો, એજ વખતે ખારી ઉપડી. આંખો મજામાં તુરંતજ પાછી બંધ થઇ જતી. નવમે રિસે તે ખારી બંધ કરવા જાય છે, એટલામાં તેના હાથમાંથી કાંઈક ધરેલું નીચે પડી ગયું. એ તેના હાથની સેનાની બંગડી હતી. આપણે તો બંગડી મેળવવા જાજીએ છીએ, એમાં વાધા શું? એમ ખારી રિદખાડી સમસાત એટલામાં પચીસી ચડી જતી મેં ખાતરું જમખાતરું. મેં પર સમજી મોં માલિતી આપહર નોકરને તે ઉપાડ્યું. મેં મેં બંગડીની પાન કરી. ને હાથાદાથ નારી શોધણીને આપીય એમ કહી શોધણીને ખજાર આપવા તેને મોકલ્યો. પેજો

ચોર કે તરંતજ મને ખીજે વિચાર આવ્યો. જુરખા-વચરખા મેંદી સાથેજ મળી રાખા તો રીક એમ ધારી હું પજુ પાછળ ગયો, અને દાર ઉપર નોકરને પકડી નાડી કહ્યું કે, કહેવા જતાની તરફ નથી. હું પેતાઓ આપી આવું છું, એમ કહી ને બાજુ બારી હતી, એ બાજુનાં ઓરડામાં ફાપી ગયો. એ નીચે વળી અમરાયેલી હોય તેમ આમ તેમ કાંઈક શોધ્યા કરતી હતી. ત્યાં "હું સહ્યામ! આપ ને શોધી રવાં છો, તે આ રહ્યું તમારો હાથમાં."

પેલી ચમકી ઉભી થઇ ગઇ. ઝડપથી જુરખો ઓટી લીધું. "આપ અહિં ક્યાંથી?" એટલુંજ બોલી શકી.

"હા, આ વરતુને મેં પાડી લેઈ. એ આપનાજ છે, એટલે આપને આપના આવ્યો."

"મેંદીવાની." મંદુજ મીઠા અવાજે એ બોલી. અને એ બે આંખો દરી. બંગડી મેં જાણી નીપાઇ ઉપર મરા રીધી ને તેણે થઇ લીધી. દરે શું મોઝાનું!

"અથવા, તેં મુખાંધનાં નાટકો નેવાં હોય તો તને આ સલાહ ન થાય. મને ત્યારે-તમે તે વખતે-તમે તેવાં પાતો શ્રેયનાં દાક્તાં બેઠક કરી શકે છે. તેં સરઆન એમ કેમ ન કરી, "અથ" તારી કાળી આંખોથી માથ કાળજીને વીંધસાર ઓ કાલી-નાગન"

"મેં ના પાડી તો પજુ હું વચમાં મોડાનો કે?"

"નહિ દોસ્ત! ખાર કર. દરે નહિ મોઝું."

રેમુએ આજણ વાત ચકાવતાં કહ્યું કે, બંગડી આપી રીધી પડી શું મોઝું તે મને સમજ્યું નહિ. આખરે મઠા પ્રથમે એટલીજ ઉદ્ધાર નીકળ્યો કે, "એા ખુશહુત બાનુ! નમે મને રીસાનો જનાઓ છે!"

જવાબમાં તે દેખી. મારી તમ્મ જોઈ રહી. પછી જરા બેટુકન અવાજથી બોલી-"હું સમજું છું-પજુ હું પતંગી ઓસર છું. આપને એ મંડપજુ ન ડારે. આપ દરે જવા મારા ખાવિંદ આવશે."

"આનુ! આનુ! હું તમને નથી મૂખી શકતો."

"જૂની જાત. ને અકસ્માત થયો તેને મારે મને પજુ કુખ માથ છે. પજુ ખાવિંદને મેં વહાલરીનો કાલ આપ્યો છે એટલે આપની સાથે એકંતમાં વાત પજુ મારાથી ન થાય. મને આપ જૂની જાત. ધ્યાનમાં મારા જેવી પજી મળશે."

"પજુ પેતું ફલ?" મારાથી બોલી જાણ્યું.

"મામાલની જવારમાં થઇ આવેલી ઓઝીની મળતીનું એ પરિણામ હતું પાછળથી હું તેને મટે ભડુ રિચરેર થઇ હતી."

આ દરમીન ઓસરની પેનાના ખાવિંદ તરારી પધારી લેઈ હું રમણાઇ ગયો. ત્યારે મોઝી સકોત નહિ. જતા જતાં ઉગરમાં ઉભા રહી, એઝીયો કોઈક વિચાર આવ્યાથી મેં કહ્યું-"આનુ તમમી પાછળ બેઠકા મટે હું રિચરેર છું પજુ મારી એકજ નાળી માખણી છે, તે પૂરી કરેજ તો આ મુખામ છુંગી મૂખી તમે ને એટલું નહિ જુરે."

કચારી અમરેશરી, તોગારી તલવાર;
હથ રાણા રાયરો, દિલ્હીરે દરબાર.

જુના જમાનાનું એક જીવતું ચિત્ર—

જેમાં એક રજપૂત કન્યા પર આદ્યત્તોર દારા-ખીર સહાયત્વમાં અને રજપૂત કુમાર-આરાધ પાયા—
તેની મોટી ખટપટ-જખરી જીંજોશ—

અને તે વખતે એક રજપૂત વીરે જે પાનાની કચારી સાડી કાઢાના રથજમાં વા કર્યા અને રથસ તોડ્યો,
જે હજી મુઠી પાણી આપ્યાદ ઉભો છે-શક્તી પુરે છે-જખરો પુરાવો આપે છે તે—

રૉયલ આર્ટ-સ્કુલોમાં તૈયાર થયેલ—

ખનાવનાર-એલેક્ઝાન્ડ્રા ફીલમ કંપનીના ખાલેક
મી. દી. શા જખરોજી ઝવેરીએ ખાસ જાતી રખરખ નીચે તૈયાર કાઢેલી

અ
મ
ર
સિ
હ
ની
ક
ટા
ર
માન

મા
ર
વા
ડ
નું
મો
તી

આ ફીલમમાં પંજાબની પદમણીઓ-કાઠગીરની કામિનીઓ, મહારાષ્ટ્રની
મનિનીઓ-નવી નવી નજરે જોશો

સેટીંગા, ફેસીલ વિગેરે પાછળ લખલુટ ખર્ચ કર્યો છે

ટુંક વખતમાં—સીનેમા મેજેસ્ટીકમાં રજુ થશે

તારીખ માટે તપાસતા રહેશો

“શું ?” તેણે જરા કુતુહલથી પૂછ્યું.

“આપના સુદર જુદાની એક હોડીસી હતી.”

ચોડીવાર એ મારી સામું જોઈ રહી પછી એ કંઈકથી અંદરનાં ઝોટામાં ચાલી ગઈ. બે ત્રણ મિનિટમાંજ પાછી આવી અને એ ઘર મેં તેને જણાવ્યું એ ઘર મારા હાથમાં મૂકી બોલી:—“હવે તમે જાન-જાહદી અદિથી જાન-તમે હવે જાન.”

હું દાદર પર પહોંચ્યો દોઢાણ, ત્યાં એ દોડતી પાછળ આવી, અને બોલી કે, “તમારી નાની વિનંતિ મેં કંપૂર રાખી.” તો મહારી એક નાની વિનંતિ તમે કંપૂર રાખો.”

“શું ?” મેં પૂછ્યું.

“મને સદતર જૂની જાન.”

“એ મારા હાથમાં નથી.” મેં કહ્યું.

“તો આ બાળુથી ન નીકળો એટલું તો કરી રાહો.”

“કેમ ?”

“તમારે નીકળવાને દાખમે મારાથી જારી ઉઘડી જાય છે.

લોકોને ખબર પડી જાય છે. કાઠિને ખબર પડી જાય તો મારા હાંમલને કલંક લાગે અને મનથી પણ પતિ તરફ ગેવડા જાનું છું એ ખ્યાલથી મને ખેદ થાય છે. માટે જૂની જાન: મહેરબાની કરી મેં જાન.”

મેં કયાતને દિવે કહ્યું:—“જૂની તો નહિ ચડું. તમારી જાની મારા જીવનમાં ચોટીલી નથી ઉખડતી. પણ વચન આપું છું કે, જાનથી આ ઘર આજગથી પસાર નહિ ચાડે.”

બીજો દિવસ ફો ગલી આજળ દું ગયો, પણ તેમાં પેડો નહિ. વચન આપું હતું એ પાળવા ખાતરજ, પણ ગલી આજળ ચોક્કસ કુતુહલથી ગયો હતો. ગલીને નાકે એક કાચાખાનામાં મોડો અને ચોરો દુર દેખાતા એક ઘર તરફ નજર માંડી.

ઘડીવાળામાં સાચ ત્રણ થયા હતા. મારી નજર ચોડીવાર ઘડીવાળ લટકે ને ચોડીવાર પેડી જારી તરે જતી, બરાબર ચાર ને પાંચ મીનિટ જારી ઉઘડી. ચોડીવાર ઉઘડી રહી પછી બધ ઘડ ઘડ. પેડીની વાત ખરી કે, “હું જમારે એ રસ્તેથી પસાર થઈ જાઉં છું ત્યારે તેનાથી એ જારી ઉઘડી જાય છે.”

એ પછીના બીજો દિવસે જારી ઉઘડી ન હોતી. પેડીને મારા વચન ઉપર વિશ્વાસ આગ્યો હશે, એમ મને લાગ્યું. એ ઘર આજગથી પસાર થવાનું મેં માંડી વાળ્યું હતું છતાં સંજય ન હોતો તેડી નાખ્યો. એ ગલીના કાચાખાનામાં દરેકજ સંજો દું જૂતો, એ જાળનો માથુસ મને મળતો અને તેની મારત હમેશાં દું તેની ખબર મેળવતો. તેની જોડેના પહેલીજ વારના અને છેલ્લી વારના મેળાપ પછી મને એ તાજાની તરફ મન થયું હતું. અને ત્યાર પછી એને મેળવવાની ઇચ્છા કરતાં તે સુખી રહેતો સારું એ ઇચ્છા પ્રયત્ન થઈ હતી. અને કાલ દિવસ એ માંડી છે, એ ખબર મળતા તો દું દિલથી રહતો જા ખાતરમાં છે, એ ખબર સંભળતાં દું રાહ જતો. બીજાએ જમારે જામમાં જઈ દારની બાટલીએ ઉઘાડવા અને તાજા જાન ને

ગમનામાં યજમાન રહેતા ત્યારે મારા આનંદ-માર્ગે સર્વજ્ઞ એની ખજારની પડપૂઠમાંજ સમાઈ જાયો.

માઝા સમાચાર

મહિના બે મહિના આમ થયા હશે. એક દિવસે તેના નોકરે રસ્તેમે મને ખબર આપી કે, શેઠ જાણ અને ઘરખાતો દેવા ફેર કરવા માટે શિરાગથી પંદર વીસ માઇલ દુર આવેશા એક મામડામાં જવાનાં છે. રસ્તમ પણ સાથેજ જવાનો હતો. પણ શેઠ શેઠાણીને ત્યાં મૂકી પંદરેક દિવસમાં શિરાગમાંનું ઘર સાથેવા પાછો આવવાનો હતો. પંદરમે દિવસે મળવાનું નક્કી કરી જિનન દરેકે દું ચાલી નીકળ્યો. એ પંદર દિવસો મને પંદર તરફ જોડા લાગ્યા. પંદરમે દિવસે દું પેલા કાચાખાનામાં ગયો, પણ રસ્તમ આવેશો લાગ્યો નહિ.

સોજમે દિવસ થયો. સમરમે થયો. મહિને પસાર થયો ને મારી ચિંતા વધવા લાગી. શું થયું હશે? એ લોકોને માર્ગમાં અકસ્માત તો નહીં નહિ હોય? બધા સારી પેડે તો હશેને? સવા મહિના થયો હશે ત્યાં એક સવારે પહેમર્થથી પાછો ફરી જરાકમાં જઈ છું ત્યાં રસ્તમ મજરાશો અકાળાયેશ અને રાત્રા જેના મારી રાહ જોતો ઉભો હતો. “નામવર, થયું માઝા સમાચાર !”

“હે ?” મારા સાદ હારી ગયું.

—“જે મામડામાં એમ રહેવા હતા, તે નરી (ધરાની અને તુરખાની મિથળનું) તામ્રવાળાઓએ દરોડા પાડ્યો અને તેનો અરદાર સાહજાદ શોને મારી નાખી શીરીન બાબતે ઉઘાડી ગયો. એ મામડામાં બીજાં પણ કંઈકો રહેતાં હતાં. એ બધાને લૂંટી પુરક વસ્ત્રો મારી નાખી લૂંટારાઓ જીવાન હાકરીઓ અને સ્ત્રીઓને ઉઘારી મેલ્યા.”

આ ખબર સાંભળી દું હાડોહાડ કુજ ઉઠ્યો. સમરોર પર હાથ પડ્યો. જસ યાસ રસ્તમ, રસ્તો જતાવ. દું તેની પાછળ પડું છું, આઝાસ પાતાળે એક કરીસ પણ શીરીનને પાછા મેળવીશ.

આજુબાજુ એકઠા થઈ ગયેશા ફોરતોએ આ ખબર સાંભળી હતી. એ મને દિવાસે દેવા લાગ્યા, પણ મને ઉરકેરા-જેસો જોઈ તેઓએ ચેતવણી આપી કે, હાકરમાંથી એમને એમ વગર રંગએ ન નીકળી રાહપ.

શું કરું? જે વખત જતો હતો તે મલો ઝીમીતો હતો. કેપ્ટન એ માર દિવસની રંગ આપે તો પણ દું જઈ આવું. શું બંદાનું કઠાડી રંગ લેવી? વળી દુકાનીમાં જોખમદાર અમલદાર જન્યો હતો. રિસલદાર જન્યો હતો. રંગ મને કે ન મળે, ચોડીવાર મુંઝવાઈ આખરે કેપ્ટન આજળ જઈ દિવસ ખોસી બધી વાત કહી રંગ માગવાનો મેં કસદ લીધો. એ મર્દ હશે-એ પણ કોઈ વખત આરાક જન્યો હશે, તો જરૂર રંગ આપશે. રસ્તમને સાથે લઈ ફોરતોએ સમજાવ્યા છતાં પણ દું કેપ્ટનના કોર્ડેસ તરફ પસી ગયો. કેપ્ટન સુધીયનના રૂમ આંગળ તો પહોંચ્યો, પણ એકદમ અંદર જવાની દિનંત ચાલી

નહિ. એટલામાં અંદર કાંઈ બીજું માણસ એમના સાથે વાત કરતું હોય, તેમ લાગ્યું. એ બહુથી પલટનાવાળો મેજર બિલ્લી હતો અને કંઈક બહુજ અગત્યના મુદ્દાની વાત કરતો હોય તેમ કેપ્ટન સુલીવાનના કાનપર પડી વાત કરતો હતો.

“કાંઈ નહીં જૂઠારા સરદારનું” એ મથક છે. ત્યાં પહોંચ્યાની યુદ્ધમાં જરમનને પુષ્કળ દારૂગોળો અને લશ્કરી અસ્ત્રાસ્ત્ર મેજો ક્યાં છે, જરમન નસુઓએ હવે ધરાવના તાપકલાવાળા જૂઠારાઓને હાથમાં લેવા માંડ્યા છે. તે વિશે તેહરાનથી સર પરતી સાંકડસનો મારા પર કાળજી છે, તેમાં આ ખબર છે. બીજા એક બે જૂઠારાઓને તો સર પરતીએ કુનેહથી પોતાના પક્ષમાં લઈ લીધા છે. આ નહીં સરદાર મથક નથી આપતો. આઈક દિવસ પહેલાંજ તેણે અહિંથી પંદર માઇલ દુર આવેલા એક ગામમાં ઉપર દરોડા પાડ્યો હતો. એ જૂઠારાના મથકનો એવિતો કંપનેને મેળવાય તેજ એ માથ આપણા હાથમાં આવે. કે સાંભળ્યું છે કે, તાપકલાવાળા તરકોની એક ટુકડી સિરાક ઉપર એ ચાર દિવસમાંજ ધસારો લાવશે-એ ટુકડી આપ્યા પહેલાંજ આપણે કામ કરવાનું છે. પણ બહુજ સુપ્રસીદી અને સિક્કતથી.”

“આપણે આપણી બેઠે ટુકડીએ લઈ ધસારો કરીએ,” કેપ્ટન સુલીવાને કહ્યું.

“નહિ, તો આપણી બાજુ કળાઈ જાય અને ત્યાંથી તે લોડા અસ્ત્રાસ્ત્ર ઉઠાવી લે: સુનંદા જસે ત્રણસો માણસોની ટુકડી એવિતો જૂઠારાના મથકપર બઈ ઊપે આવે તોજ કામ થાય એમ છે. પણ જનાર માણસ બહુજ બહુદુર જોઈએ. કારણ કે, પ્રેરણા પહોંચી છે અને દુરમનોનું એક સૈન્ય આપણે તરફ નીકળ્યું ગયું છે એમ મેં ખબર સાંભળ્યા છે. સૈન્ય આવી પહેલે એ પહેલાંજ આ કામું કરવાનું છે.”

“પ્રહાસને મને મદદ કરી.” હું મનમાં બોલ્યો. અને હિમતથી અંદર ધસી ગયો અને સેટ્યુટ કરી સાહેબને કહ્યું, “એઆલ્મી માથ! પણ બંદો એ કામ કરવા તૈયાર છે.”

“શું ત્યારે તમે બંધી વાત સાંભળ્યા?”

“હજુર! આપની પાસે હું બીજા એક કામ માટે આવ્યો હતો. ત્યાં થોડાક ચાન્દો કાને પડી ગયા. એ કસર હોય તો હું મારી ચાલું છું, પણ આવી નવતનું કંઈક કરી જતાવવાની તક હું ધણ વખતથી શોધતો હતો તો તે પ્રહાસને મને આપી તો તેનો લાભ મને લેવા દેશો.”

“સાબાસ રિસાલદાર! મને તારા જેવાજ હિમતવાન માણસની જરૂર છે.” મારા કેપ્ટને જય મંગર ઘડાં કહ્યું.

પ્રહાસ એ બે જણાએ મને પાસે બેસાડી ક્યાં જવું, કેવી રીતે જવું, શું કરવું, માણસો કેટલાં લઈ જવાં, હથિયારો કેટલાં લઈ જવાં, એ બધું નક્કારની મદદથી મને સવિસ્તર સમજાવ્યું.

બહુથી અને મારી ટુકડીમાંથી લગભગ અસી જેટલાં સુનંદાં માણસો સુટી કહાડી રસ્તેમને પણ સાથે લઈ એજ રોતે જૂઠારાની બાજી કહાડ્યા હું નીકળી પડ્યો. રસ્તેમ અગ્નને ધણે

મદદપ થઈ પડ્યો. કારણ કે, એ બધા રસ્તો બહુલો હતો. રાતના બાર વાગે માઢ અધકાર થતાં અમે પગપાળાજ કુચ શરૂ કરેલી. એ પહોંચી મુલકમાં અમારા થોડા કદાચ કામ ન આવે એ લયથી સાથે ન લીધેલા. સવારે પહોંચતાં એક ટેકાણે વાસો કરી આધામએ કલાકમાં ઉપડવાનો વિચાર કરીએ છીએ ત્યાં દુરથી ધણ ઊંડતી દેખાઈ. અમે દુરથીનથી જોતાં જાણ્યું કે, મેજર બિલ્લી જે લશ્કરનો ભય રાખના હતા એજ લશ્કર કાં તો આવી પહોંચ્યું. આ નહીં આપ્ત. એક બાજુ શીરીનોતો વિચાર, બીજા બાજુ સેપ્કિનું કામ પાર પાડવાની તૈયારી. ચારે બાજુ મેં નજર કરી જોઈ. જ્યાં મેં વાસો ક્યાં હતો તે ઘીચ ઝાડીવાળો પ્રદેશ હતો. બધાએને નજીક બોલાવી મેં ટુકડીમાં ગામસો સમજાવી દીધો. “આપણા કરતાં ચાર-પાંચ ગણું લશ્કર ધસી આવે છે. દરેક જન જતાં સુધી લગવાનું છે. દીવા પડ્યા તો હિ-દુસ્તાનું નાક જરી. ખબર ન પડે તેમ કારતુસો હોય ત્યાં સુધી ગોળીખાર ચલાવએ. પછી અલાવું નામ લઈ રમશેરો હાથમાં લઈ ધસારો કરએ. બીવાની જરૂર નથી. અમે તેવું તો પણ આવવું લશ્કર લૂટાર તાપકલાવાળાનું હશે. તમે મક્કમ રહેશો, તો દુસ્મનને જરૂર સિક્કત આપશો.”

પાએક કલાકમાં તો અમે ચારે બાજુની ઝાડીમાં છુપાઈ રહ્યા અને દુરમનને આવવાની વાટ જોતા જોડા. લશ્કર પાસે આવવું અમુ એટલે ટુકડીને મેં પસાર થવા દીધો. એ લોક બેઠેકરા થોડાપર ધસ્યા આવતા હતા. એવિતો ચારે બાજુયેથી ઝાડીમાંથી ગોળીઓની વરસાદ વરસ્યો. દુરમનને તૈયાર થવાનો વખત મને તે પહેલાં તો નળીયેરીપરથી જેમ નાળયેરો, તાડ પરથી જેમ તાડણાં દુટે તેમ થોડા પરથી સ્વારો મજબબ લાગ્યા. પાળજ આવતી એક ટુકડી આગળ ધસી આવી, એણે ગોળીખાર શરૂ કર્યો. એક બે બાર થયા. એક પળમાંજ હું પામી ગયો કે તેમની પાસે કાર-ગેસો એકઠી હતી. ફરી તેમારી થાય એ પહેલાંજ તક સાંધી લેવી એમ ધારી મેં સીટી મારી એટલે અમારાં માણસો ચારે બાજુથી દુરમન પર દુટી પડ્યા. એ સૈન્ય અમારી સંખ્યા કરતાં ચાર ગણું મોટું હતું. પણ અમારા એવિતો ધસારાથી ને પહેલીજ ઝપાકાપીમાં તેમના સરદાર ખપી જવાથી દુરમન સૈન્યમાં લંચાણ પડ્યું અને વર નીમેર નાહું. કેટલાક માણસોને હાથ આવેલો અસ્ત્રાસ્ત્ર પાછો સિરાક મોકલવાનો હુકમ કરી બાકીના સિપાહીઓ સાથે દુરમનનાજ પડેલા થોડા પર સ્વાર થઈ જૂઠારાના મથક તરફ મેં ચાલુ ચક્રકું. સિરાકથી પચ્ચીસ માઇલ દુર એક ન્હાનકડા પહાડમાં એ મથક આવેલું. એક મથરતે એવિતો અમે જાણે મર્યાં અને એ ન્હાની ટેકડીને ચારે બાજુથી અમે ઘેરી લીધી પણ ખબર પડી કે તેનો મજબક સરદાર ચાલ્યાજ અમારા આવવાની અગાઉ વંચે માંખી ગયો હતો. યુદ્ધ મેં બોધવામાં તમાસ કરી પણ મેજર બિલ્લીએ કહેલા લશ્કરી અસ્ત્રાસ્ત્રનો કાંઈ પણ પતો મળ્યો નહિ. શાદબાદ અને તેમાં માણસો ક્યાં ક્યાં હશે? તે હું વિચાર કરવા લાગ્યો. ત્યાં રસ્તેમે મારી આવજ

આની કથુરું:—“અદિયી પાંચ માઇલ દુર આવેલાં એક નાનાં ગામમાં શાકનાદ ગમે હોય એમ મને વહેમ છે. પણ મું દોડાએ માણસોની દુકડી તેની પાછળ પડશે, તો અપરાધ હોયો પામી જશે. તેના છુપા ભયસી હમેશાં ક્યાં કરે છે અને ક્યાં કરનાં વધારે માણસોની દુકડી નજરે પડનાંજ તેની ખજાર તેને પડી જાય છે.

મકરાને

એ મપરાતે હું રસ્તમ અને દસેક માણસ પચણાજ રસ્તમની પાછળ પાછળ તેણે જણાવેલા ગામમાં તરફ ગયા. ગામમાં પેસતાંજ એ ચાર કુતરાઓને ચુપડી સંખ્યા દાર કરી નાખવા પડ્યા, ગામમાં આવારે પચાસેક ઘરો હશે. તેમાંથી સાદબાદ શેમાં દરોડે એ શોધી કઢાવતું સુરિકલ હતું. જ્યાં ૭ ઘરમાં વેધારે માણસો હશે, ત્યાં એ લૂંટારા સરદારના ધમો દરો એમ માની લઇ અને દરેક ઘર આગળથી ધીમે ધીમે વચારે ઘવા અને અંદર ફેરવાં માણસો હશે, શું થાય છે! એ માટે કાને માંડી સંભળતા. ગામને છેડાં પહોંચ્યા ત્યાં દૂર એક મેનરમાં આવેલા એક મકાનમાં રીવા સળગતું જોયા. એ પૂંદરાવતું મથક દરો કે બીજા કોઇનું? એ હજી વિચાર કરીએ ત્રીએ ત્યાં કોઇ સ્ત્રીની ઘસિ સંભળાઇ. હા, એજ મથક, મારી શીરીન ત્યાંજ હોવી જોઇએ એમ મારા રિતે સાચી પરી. અને જનુની ચિતાઓની આદ્યે અને છુપાતા-લપાતા પણ કપાલાખે એ મકાનની નજીક પહોંચી ગયા. રસ્તમને પહેલે માળની એક બારીમાંથી પેચવાતો અને દુકમ ક્યો. બીજાઓને બાજુ બાજુ મોકલી દીધા ને સીડી માડે તો ધસી આવવું એમ આજ્ઞા કરી. મકાનના ઊપરા ઉપર હું ચડી ગયેા. કમરે બિરાબર રિંતોસ્વર મોઢી ખંજર હાથમાં લઇ બહુજ સંભળાથી બિલાડાની માફક હું ઊપરાની ટોચ ઉપર પહોંચ્યો અને એ ઊપરા નીચેના દોલમાંથી ગસ આવી હતી, એમ મને વહેમ હતો. એક નળણું ધીમેથી ખસી મેં અંદર નજર કરી તો મારી કટપના ખરી પડી. ત્યાં શીરીન એક બાજુ ઉભેલી અને તેની સામે જ શીટ ઉભેા બીકામણા ઝેરોને, હાથમાં ચાપૂક કાપે એક કદાપર તાકસ ઉભેલો. પેલી તેનાથી દુર ખસતી હતી. પેલા પાસે જતો હતો. એક મોડા ટોલીયાની બાજુબાજુ ફેર દુડીની રમ રમાતી હતી. ઉપર ઊપરા પર પડન પડી મથેલા દોવાથી અંદરની વાનગીન સાફ સ્પષ્ટ હતી. પેલાએ કહ્યું:— “અય તુમખી બોરના માડે કથુરું માન. તાને યાદને મારી મરજી પ્રમાણે કરીશ તો સાદની બેજમ જેવી હલેર કરાવીશ. નહિતર તેકરાનના બખરમાં ગુલામડી તરીકે વેચાવું પડશે.” “શપનાન ચૂપ.” શિરીને રાડ પાડી. “મરજી દોહ” તો બાજુ મડે-પણ તારા જેવા નીચ હેવાનને તો હું પાસે પણ નહિ આવવા દઉં.”

“તો લે આ” એમ કહી પેવાએ ચાપૂક ફટકાવ્યો અને દરી પાછી વાપાવડેમાં ઘસિ ચાલ રહી.

એ પુરવ ભુરાયા મોખા જેવા બન્યો હતો. ચાણક ફેર, દઇ ટોલીયા પરી જીવન મારી તે શીરીન તરફ ફરી પડ્યો અને જેનો ધસી તેને માથમાં પકડવા જાય છે, તેનીજ પેલીએ બેસતી જાતીમાં લાત મારી. લૂંટારો જીવેજીવંત થઇ ચતોપાદ પડ્યો. એ તરજજ ઉભો થયો, પેલી તરફ ધસ્યો. પેલીએ એક તમાચો મોઢી કઢાવ્યો. એની પરવા ક્યાં વગર તે વિલાળ વચ્ચે માફક તેને વળગ્યો. તેને ચોટલામાંથી પકડી નીચે પાડી નાખી જાની ઉપર ચડી બેઠો. લૂંટારાં મીરી નાંખ્યાં. પેલીની છાતી ઘસિ પડી ત્યાં તો ઉપરથી હું અને બારી આગળના પડદા પાછળથી રસ્તમ ધસી આવી શીકારી. કુતરાની માફક જ પેલા નીચેને વળગી પડ્યા. એ જખરદસ્ત અંગરાજો આવતી હતો. પાછલા હાથની એકજ લપડાકથી તેણે રસ્તમને ગુલાંટ ખવાડી દીધી. મેં મારે ખંજર તેની જાતીમાં મોંઢી દીધું, અને કમરમાંથી રિંતોસ્વર કઢાવું તે પહેલાં તો તે મને મોડની માફક વળગ્યો. અમારી બાચંબાથ શરૂ થઇ, ક્યાં એ જખરદસ્ત અંચ અને સવાસો રતવતું ક્યાં મારે જતન! જી સોડાકટની એ લાગી હતી. લોટી લુડાણ થવા જ્યાં એ બારી કળંગી પડતો હતો. તેનો મજબૂત પળે મારા મગાની બાજુબાજુ હતો. મથુ ધીમે ધીમે દખાવું હતું. આખે ખ્હાર નીકળે આવતી દીધી અધાર અધાર મથુ મથુ એટલામાં ફરિયાં કપાલાખે મરજીપેલી બેજાકળી બની મથેલી શીરીન વાપસની માફક આગળ ધસી આવી અને મારા પરામાંથી રિંતોસ્વર બેજી લઇ લૂંટારાને મોળાઓથી લીધી નાખ્યો. રીંતોસ્વરના બાર સંભળી મારા સિપાવીએ અંદર દોડી આવ્યા. ટોલીયા પરથી ચાદર લઇ શીરીનને મેં મોહારી દીધી. અદો શોલવામાં માલ નથી જરૂરી માલો. મને તેકરાન ઉપાડી જતા એનાં માણસો આવવામાં છે. લૂંટારાને એમનો એમ પડતો મથો અને જદર નીકળી આવ્યા અને શીરીને બતાવેલા મોડાઓ પર શાદનાદના ખજ મથક તરફ શેડા મારી મૂક્યા.

મને મેન ન પડ્યું. શીરીનને રસ્તમ અને બીજા મે જમુ સિપાવીઓના કબજામાં સોંપી, મારાં બાજીનાં માણસોને જાહેર એકા કરી હું એ ગામમાં તરફ પાછો ધસી ગયો. લૂંટારાના પચાસેક માણસો આવી પહોંચ્યા હતા. તેમની નેરે આખી તાત સખત એટલી કપાકપી થયા પછી એ મકાન અમારા હાથમાં એડેએક માણસ બની ગયા પછી એ મકાન અમારા હાથમાં આવ્યું અને ત્યાં તપાસ કરનાં તેનાં ભોંયમાંથી કાંઈ બિલ્લીએ કહેલો દારૂગોળો અને અસનાબ જેમનો તેમ મળી આવ્યો.

“દીકરા! આ તો એક કાંકરે એ પડી!”

“હા કહેલો! ખુદ પાપથી હોય તો.”

વરસની રાત

કહેવાને જરૂર નથી કે, જરૂરમ દારૂગોળો લૂંટારા શાદનાદ પાસેથી મેળવવા માટે અને સાપગરી મળી. ટીરપેચોમાં મારી તારીફ થઇ.

શીરીન શિરાજ આવી. ધામધૂમથી અમારાં લગ્ન થયાં. સહાદીની મિલ્લતમાં કેપતેન મુલીવાન અને જેનર બિલ્લી પણ પધાર્યા હતા. શેરી રાત સુધી ખાન-પાન અને નાચ-ચૂલતાન થયાં હતાં. ને ઘર આજીવની હું હમેશાં પસાર થતો એ શીરીનનું ઘર પહેલુએથી ગાજ-વાજ રહ્યું હતું. મોડી રાતે સ્વપ્ના વિખરાયા પછી ને દિવાનખાનામાં હું પહેલ વહેલે શીરીનને બગીચા આપવા મળ્યો હતો અને જોને એ વખતે સ્વપ્નમંદિરમાં ફેરવી નાખવામાં આવ્યું હતું, ત્યાં ધક્કા છુરે ઘણાં થયાં. એ વખતે પાસેજ ઉભી હતી. આરોમાંથી ચંદનીના આંધો પ્રકાશ અને હુમરોમાં બળતી સંખ્યાબંધ ચીજબત્તિઓના મિશ્ર પ્રકાશમાં એ અત્યંત રોલતી હતી. જરીયન છુરખાની એજ કાળી આંખો-મારી સામે ભેંસ રહી હતી. હું નટક ગયો. તે જરા દુર હતી. તેના હાથને મેં પકડી લીધો. ધીમે ખસીયો. તે ચરખાઇ મધ. નીચી નજર ઢળી મધ. મને કાંધક નેનો વૃક્ષ સૂઝ્યો. હું પાછો બે ચાર ડગલાં દુર હતી ગયો. તેણે અજાણપીથી ઉચું બોલ્યું. મેં ઝુકી સ્વામ કરી કહ્યું—“દીક જાતુ હવે હું જઈશ. આ મહી આજીવની પસાર થવાની પણ તમે મને મના કરી છે તો તમારી આજીવ ઉભો તો હું ક્યાંથી રહી સકું? જાન-વચન આપું છું કે હું તમને જુદી જઈશ.”

“હા. ખુશીથી સીધાવો. તમે મારી આજીવનું વજાસરીથી ચાલન કહ્યું હતું. તે માટે હું ખુશી છું.” મેં ખરેખર જવાનો રોંગ કર્યો. બારણું સુધી હું ગયો અને બારણું ઉઘાડવા જતો હતો ત્યાં તેણે કહ્યું—“મારે તમને એક વસ્તુ આપવાની છે.”

“શા માટે?”

“પેલા દુષ્ટ હંદારાના પંખમાંથી મને બચાવવા માટે પણ એ વસ્તુ તમે સાચવરીને!”

“અરે! દિલ સાથે જડી દર્શા.”

“ત્યારે હો—”

એમ કહી એ પાસે આવી અને અમારાં બંનેનાં દિલ એક બીજાને જોડે જોડતી ચંપાયા!

અહિં રહેમુએ સીગરેટ ફેંકી દીધી અને ઉભો ચઢ ગયો.

“આલ દીકરા, મારી દૂત જરો. હું બહુ છું.”

“પણ પછી?”

“પછી પડશે નાખ. દૂપસીન નાખ.”

“પણ તું અહિં પાછો કેમ ખંડો?”

“એ ધાંખરાનાં કાવતરાં દુ કેમાં જ લે તને કહી દઉં. જંદાના ચરાકમના ખખર વર્તમાન્યત્ત મારફત આજ દસ મહિને ડોસાહને સુખાધમાં પડ્યા. એમણે મને પાછા બેલાવવાની તૈયારી કરવા માંડી. દહોડ વરસ તો નવી માશુક જોડે બારે આનંદમાં નીકળી ગયું. એક દિવસ સવારે કેપ્ટન સાહેબે એમિલિએ ડોસાઈ કહ્યું

કે, તમે મુંબઈ જઈ આવો, તમારા બાપ બહુ બીમાર છે. મુંબઈ આવો અને પછી શું થયું તે હું તને આમળ જણાવી ગયો છું.”

“પણ પેલીનું શું?”

“એજ મને દુઃખ થાય છે.” ઉઠો! નિઃશ્વાસ તાપી રહીમે કહ્યું. એજજ આજ છે. મારા એક વિશ્વાસ નોકરને મેં શિરાજ મોકલ્યો છે. મહિનો મધ્ય ગયો છે. પેલીની ખીલકતની બધી વ્યવસ્થા કરી તેને મુંબઈ તેડી આવવાનું મેં કહ્યું છે. છેલ્લો કાળગ તેનો આઠ દિવસ પહેલાં હતો તેમાં મારી પાછળ એ બિચારી ઝુરી ઝુરીને દુબળી પડી ગયેલી અને ખાતી પણ ન હોતી એમ લખેલું. શીરાજમાં ઉપડી રોક એવી હાલતમાં હોય તો તેઓ એકદ મહિનામાં આવી પહોંચે. મેં એને માટે એક બંગલો તૈયાર રાખ્યો છે. એકદ મહિના પછી મુને ડોસ્ટ તું અહિં મળજે. આવી હશે, તો તને જરૂર હું શુભ સમાચાર આપીશ. ને દીકરા, એના હાથની કાચી પણ પીવરાવીશ. અને નદિ આવી હોય તો આ આપણો છેલ્લો મેળાપ. આ મહાદેવ રોમાન્સની વાત તારા છગમંજ દાદી ફેરે.”

“એટલે?”

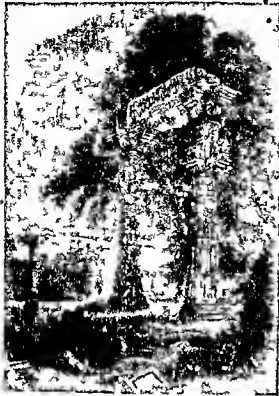
“શીરીન ન મળે તો છવતર નકામું.” એમ કહી ચાલતી વિક્ટોરીયામાં સીમ કુદી પડ્યો. વિક્ટોરિયા સ્થાસ્તાત ચર્ચાએ, તરફ હંકારી મળ.

વાંચકો! ખુશ ખખર. એક મહિના પછી રહીમને ફેરો-ચમાં હું મળ્યો ત્યારે એ વરરાખ જેલો વરણાગી બનીને આવ્યો હતો. રોજ મોડો આવતારો તે મારી પહેલુને આવી-મારી વાટ ભેંસ બેરોલો. મને ભેંતાં મને વળગી પડી તેણે કહ્યું—“ડોસ્ટ! ફોલ આવી પહોંચી છે. વાંટ જોતી હતી. મારે જલદી જવું જોઈએ.”

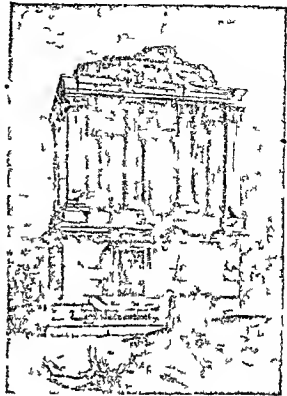
“પણ ક્યાં?”

“બંગલો વાંદરામાં મસીદની પાછળ છે. બે ચાર દહાડા પછી પાછો મળજે-ડોસાને સમજાવી બધી વાત કરવાની છે. એક મુરબ્બીએ મદદ કરવા હા પાડી છે. અંધું પતી ગયા પછી તને ઘેર લેઈ જઈશ.”

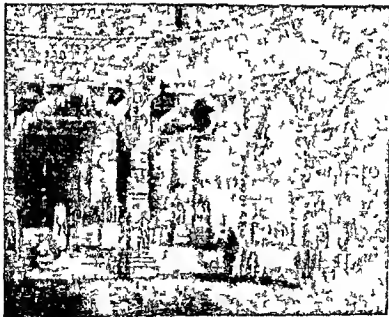

ચંદ્રાવતીમાં તેરમા સેકામાં જૈન મંદિરના રથબો

મનાસામાં એ રોયને બાંધેલી કવર

આબુલ ઉપર વિમળચાલ દરે

સહરીના મહિન્દો અહરનો રખા

પરિવ યજુજભટ્ટો નગર

હડીસગ શેત્રું હરે—અમદાવાદ

અજરડા ખાસેતુ જેન દરિયાસે

જેનો અને શિલ્પકલા

લખનાર-ડૉ. અંકુમારે.

ભારત જુનિનો ગૌરવવત્તા ઇતિહાસ સાચી રાખનાર બાળપણી માન જેનોને અપાય છે. કારણ કે જેન મુનિરાએએ જાણેલા અપૂર્વ પ્રથો અને રાસાઓ તેમજ જેન ધર્મોત્સાહી રાગઓએ અને પોતાને મળેલી સંપત્તિના સદુપયોગ કરી જેન શ્રીમતીએ બંધાવેલા સુંદર અને જાન્ય દેરાસરોએ આપણા જ્ઞાનગાના ઇતિહાસ ઉપર પ્રકાશ પાડવામાં અમૂલ્ય મદદ કરી છે.

સંયુક્ત-ગીરનાર-આશુભાઈ કે ચમારડી ઉપર તેમજ ચાંપાનેર અથવા મોદેરામાં બંધાવેલા દેરાસરોનું જ્ઞાત એ પણ તે તે કાળનો ઇતિહાસજ છે. પોતાનું સામ્રાજ્ય સ્થાપનાર મહાન સામ્રાટોની મદદથી અથવા તે સહાનુજીતીથી તેમના જેન મંત્રીશ્રીએ બંધાવેલા આ દેરાસરોએ પવિત્ર પર્વોના સિપરો ઉપર ધર્મને સદા વિજયવત્તા ફરજપતો રાખ્યો છે, આરે સત્તા તે તેની ટકેલીમાં દશાધને નામોનિશાન વચરાની સંતાપ મળ છે.

આ દેરાસરના બાંધકામની વિગતવાર-એટલે કે તેની અંદરના કુંબો-સ્થંભો-કમાનો-ધુમટો-લીપરો વિગેરેની નક્કી-કોનર કામ કે શિલ્પકળા ઉપર વિવેચન કરવું એ લે આ વિષયમાં કોઈ કુશળ અને પ્રતીજ્ઞ થયેલ હોય તેનું કામ છે. જેન દેરાસરોનું કદ કે ઉચાઈ ખાસ ખ્યાન નથી ખેંચતા, પણ પછી સૈની લોકોની કાતીગરીની જેટલી સંસ્કૃત કુશળતા અંદરના નક્કી કામમાં લાવવામાં આવી છે. દેરાસરમાં ભગવાનની મૂર્તિને એસવાના ગંભીરની આગળ સજા મંડપ હોય છે, અને તેના ઉપર અષ્ટકાણુ ધુમટ હોય છે, અને કેટલીક જગ્યાએ આસપાસ સ્થંભ પકિત ઉપર વિશેષ ધુમટો પણ હોય છે. આરકષણુના ધુમટો અને સ્થંભો ઉપરની કાસ્ટી એવી બારીબારી કેસી હોય છે કે તે મોજુમાં બીજામાં ઉનારી હોય નહિ એવો ભાસ કરાવે છે. જાનુજ વખણાતી અતિ અદ્ભૂત પદ્ધતિની ગાંધીક છામરનો કોષ પણ યજુષારે આની શોભાની સાથે મુકાબલો કરી શકેતા નથી. એટલું તો માત્રસ કે જેનોએ પોતાના દેરાસરોમાં બાંધકામની જે સંઘી લખાવ કરેલી છે-તેની અંદર ચોદા પદ્ધતિમાં ચોદાનું મુસલમાનોના રાજ્યમાં સદેજ ચોડા ફેરફાર થયા સિવાય ખાસ જાનુજા નેમ કાંઈ વિશેષ સુધારો વધારો થયો નથી.

નાનુકે અને બારીક કોનર કામ અને નક્કીથી અવકૂત થયેલા કાઝા સ્થંભોવાળા (જુઓ અંદાવલીના મંદિરના સ્થંભોનું

ચિત્ર) મોટા હોયનું મુસલમાનોએ પોતાની મસજિદો અને મકબરાઓ બાંધવામાં અનુકરણ કર્યું છે. એટલું જ નહિ પણ કેટલીક જગ્યાએ તો એમને એમ લોકો કે જેન મંદિરો પાડીને ઉપાડી લાવેલા સ્થંભો ઉભા કરી દીધા છે જેના ઉપર આજ દિવસ સુધી ફાતેલી મૂર્તિઓ જેમની તેમ આજાદ છે.

મુસલમાનોના આજ્ઞા પછી જેન સૈનીમાં કેટલુંક મિશ્રણ પણ થયું છે. તેમજ મુસલમાનોએ પોતા મારે પોતાને અનુકૂળ સ્વરૂપ આંજવા ચોક્કસ ધટતા ફેરફારો પણ કર્યા છે. મંદિરોના ચિત્રોને જાહેર તેઓએ મિનારા લખાવ કર્યા અને અંદરના બાંધકામમાં અણીદાર કમાનોની નવી પ્રથા લખાવ કરી, જેથી તેઓ સ્થંભો વચ્ચેનું અંતર-(કે જેને નોના દેરાસરમાં વધારેમાં વધારે ૧૦ ફીટ જેટલું જ છે કારણ કે કમાનો બાંધી ધુમટને રોકા આપવાની પ્રથા ન હોતી)—વધારી લઇયા છે, તેમજ લોકો અથવા જેનોને મૂર્તિની પૂજન કરવાની દોવાથી—અને મુસલમાનો ને સમુદાયમાં મળી બંદગી કરવાની દોવાથી—તે તે કિયાઓને અનુકૂળ ફેરફાર કર્યા

જેન પદ્ધતિમાં ખાસ અનુકરણીય બાંધકામ ધુમટનું છે. દશ સ્થંભ ઉપર લાંબી લીલાઓ પાધરી ચોખંડ જેડી લીધા પછી અષ્ટકાસરોના ધુમટ બાંધવાની કળાનું મુસલમાન-રામન-દેરે અનુકરણ કર્યું છે. આદિયા આવી ગયેલા ૧૫૧ રામન કારીમર મલાસામાં બાંધેલી એક કમરના સ્થંભોમાં આ સૈનીનું ચોક્કસ અનુકરણ દેખાય છે. (જુઓ મહાસામાં બાંધેલી એક કમરનું ચિત્ર).

ગુજરાતમાં બાંધેલાં જે વિદારો અને મોટા બાંધ્યા હતાં તેમાંના હાલ એક પણ અસ્તિત્વમાં નથી તેથી ધુમટ કામનું અનુકરણ થયેલું કે નહિ એ કહી શકાય નહિ, આરે મુશ્કેલીમાં બુધ્ધની જે મૂર્તિઓ છે, ત્યાં આપું બાંધકામ કરવાની જરૂર નહોતી. કુષ્ધ અને જેન ધર્મ જુદા હતા તે મૂર્તિ રચાવનાની આ ન્યારી પ્રથા પણ એક પ્રમાણ છે.

આ ધુમટ તેમજ તેની આસપાસ ચારે તરફથી દવા અને પ્રકાશ મુશ્મતાથી આજુવા માટે જે સૈની ચોગમગેરી છે, (જુઓ આશુભાઈ ઉપર વિમલશાના દેરાસરનું ચિત્ર) તેના જેવી કરામન દળ સુધી બીજે ક્યાંય બેવામાં નથી આવી અને ચોતરફથી આંખને આકર્ષક લાગે એવું આના જેવું સુંદર સ્વરૂપ-હજી ક્યાંઈ નજરે નથી ચડ્યું (જુઓ અજંટો પાસેના જેન દેરાસરનું ચિત્ર) આશુભાઈ ઉપરનું વિમલશાનું દેરો ઇ. સ. ૧૦૩૨ થી પૂર્વે બાંધ્યું. આપું દેરો સફેદ આરકષણુ બાંધ્યું છે અને લોકો-સ્થાવરમાં જેન બાંધકામની સૈનીના પ્રથમ દરજ્જાના નમુના તરીકે ગણાય છે.

અજંટો પાસેના જેન મંદિરના સ્થંભોનું જે ચિત્ર આપું છે તે તેમજ સિકામાં બંધાયેલું. હાલ તે તે નાસ પામ્યું છે અને ફક્ત સ્થંભોજ ઉભા છે. આજાં કેટલાંય સુંદર બાંધકામનો નાસ કરી અદમદશાદે અદમવાવાની મળેલો બાંધી. તેમાં કણુ પતી

અને અચૂલિયપુર નજીક હોવાથી ત્યાંનાં મંદિરોનો નાશ થયો. પશુ દુરના આલુછ-શત્રુજય-ગિરનાર-ઉપરનાં મંદિરો બચી ગયાં. જાનનગરમાં રાપરીશા અને તેજપીશાએ બધાનેલાં દેરાસરોનું બાંધકામ પશુ ધકુ વખતે થયું છે.

સૌથી પ્રાચીન દેરાસરોના મધ્યક તરીકે શત્રુજયનું અને અચંચીન સમાચમાં બંધાયેલું અમ્લાવાદના હડીસંગ શેઠના દેરાસરનું ચોક્કસ વર્ણન આપી લેખ પુરો કરીશું.

પાંચમાં સૈકામાં મહારાજા શીશાદિયે જૈન ધર્મે અગ્રી-કાર ક્યોં સ્વાસ્થી જૈનોનો પ્રભાવ વધતો ચાલ્યો. શત્રુજય ઉપરનાં દેરાસરોનો શિશાદિયે છજોધાર ક્યોં અને સુંદરતામાં પશુ વધારો ક્યોં. શત્રુજય મહાન પવિત્ર તીર્થસ્થળ ગણાય છે. કારણકે પ્રથમ તીર્થકર થી આદિનાથ સ્વામીએ આ પર્વત ઉપર તપશ્ચર્યા કરી હતી. ત્યારથી તે મુમુક્ષુઓનું મહામંદિર ગણાય છે. અહિંયાં કેટલા તપસ્વીઓ અને રાજર્ષિઓએ મહાન તપ આદરી પોતાના પાપ કર્મોનો ક્ષય કરી મુક્તિ મેળવી છે.

શત્રુજય પર્વત દરીયાની સપાટીથી ૧૯૭૭ ફીટ ઉંચો છે. પાલીતાણા શહેરમાં થઈ પર્વતની ટલાડી પાસે આવતાં બંને બાજુએ વાના ઝાડની હારો છે અને તેની ધરાઓથી સ્વર્ગનો તાપ લાગતો નથી. પર્વતના સ્કંધ ઉપર ચડતાં બે ત્રણ માંધણ સુધી તો જરા થયે ભાગે તેનો રસ્તો છે. પશુ વિસામો લેવાની ધણી જગ્યાઓ તેમજ પાણીનાં તળાવ તથા કુવાઓ આરે છે. આ કુંડર બે શિખરોનો બનેલો છે પશુ વચ્ચેની ખીણ પછી ખરી પુરામેલી છે, અને દેવાલય અગારામી તથા વાડીઓથી ઘેરાઈ ગઈ છે. બધાંયની આસપાસ ફરતા કોટ છે. દક્ષિણ શિખર ઉપર કુમારપાળ અને વિમલસાહનના બધારેલા દેરાસર છે. વારંવાર છજોધાર યતો હોવાથી આજુબાજુનાં હાલમાં બંધારેલાં દેરાસરોમાંથી અસંખ્યને બુદ્ધ પાડવાનું કામ મુશ્કેલ થઈ પડે છે.

દેરાસરના ગંભારમાં આરસપાણમાંથી પ્રાતરેલી, ઉદાસીન શક્તિ ધારણ કરેલી, પરમ શાંતિ વર્ણવતી શ્રી તીર્થકરેલી સ્ત્રી સમક્ષ રૂપેરી દિવિયોના આજા પ્રકાશમાં, અગરખતીથી સુગંધિત થયેલ હવામાં ચક્રચક્રિત ફરતખંડી ઉપર ભાવિક સ્ત્રીઓ એક સ્વરે મંદુર સ્તવન ગાતી હોય છે અથવા તો વિવિધ અલંકારો અને શૃંગારોથી સન્નિજત સુંદરીઓ મંદમંદ ગતિએ ધીમે ધીમે પ્રદક્ષિણ ફરતી હોય છે, એ વખતના દેખાવથી શત્રુજય ખરેખર અદ્ભુત ક્યામનાં એક કલ્પિત કુંડરનાં જેનો જણાય છે કે જ્યાંના રહેવાસીઓ જાણે એકાએક આરસની પ્રતિમાઓ બની ગયેલા હોય, અને અપ્સરાઓ આવીને હરહમેશ તેમનું વિધિ-પૂર્વક પૂજન અર્ચન કરી સુવર કંઠેથી મંદુર સ્તવનો ગાઓ સ્વર્ગપુરિના ભાસ કરાવે છે.

શત્રુજય-આલુછ નિગેરે પવિત્ર તીર્થસ્થળમાં લાખો રૂપીઆ અર્ચનોદાર શ્રોમંત જૈન શેઠીઆઓના ઘણા દાખલા છે. પશુ આજુ કાળમાં પોતાની જન્મજૂમિયાં લાખો રૂપીઆ

ખરચી પ્રાચીન પદ્ધતિ અનુસાર એક સુંદર ભવ્ય દેરાસર નો કોષ્ટએ બંધાવ્યું હોય તો પહેલ વહેતું અમદાવાદના શેઠ હડી-સીંગ ફેરેરીસને તેમની બહારની વાડીમાં બંધાવ્યું છે. ઈ. સ. ૧૮૪૧ માં ધર્મનાથ સ્વામીના આ દેરાસરનું બાંધકામ પ્રેમ-ચંદ નામના એક હુશીયાર સલાહની દેખરેખ નીચે પુરું થયું. અગ્રીઆરમાં સૈકામાં આલુછ ઉપરના દેરાસરમાં પોતાના પૂર્વજ શિવપ્રકારીએ કરેલા સુંદર કામનું આપાદ અનુકરણ કરીને એવી સરસ કારીગરી કરી બતાવી છે કે આવજની કળા હજી જુસાઈ નથી એવું આપણને લાન થાય છે. અંતર્ગત કાળની અંદર કંઈક ફેરફાર થઈ ગયા છતાં આ દેરાસરની બાંધણી અમાલિના કોષ્ટયજી દેરાના જેવીજ છે. જોકે આ વિષયના ખાસ અભ્યાસકરોને એવો એકિપ્રાય છે કે અગાઉના જેવી ભવ્યતા છે પશુ તેની કામગીરી અને સુંદરતાની ચોખવટમાં સ્હેજ ઉતરતી છે.

જુબી પાલીસ

વાર્ષિક જ્વાળમ-૨, ૩) વી. પી. જાએ ૨. ૮-૪-૦

દિંદ નંબર ૨, ૫

રખો-રેજીસ્ટ્રેશન કાર્યાલય, ખટાઈ બીરોડા, મીરનામ મુંબઈ ૪

વિશ્વામુ કેમરાઓ

ક્યાંથી

ખરીદશો ?

કેન્ટોનેન્ટલ ફોટો સ્ટોર્સમાંથી

અ્યાં

જર્મન બનાવટના મજબૂત અને રકાઉ

મેસાઓ તથા દેરામાફીને લગતો

સર્વ સામાન પુરતો જ્યાંમાં

મળી રાહે છે !

એ સિવાય

ઝાઈસના દુરબીનો મળી શકશે.

૬૦-૨૫૩, હોનબી રોડ, કેદ-સુબખ.

“આમ્કા દેરો દાદેસ”

આનંદ લાલેરીઓ.

જાનના-શાંતી દેવાશંકર મહાદેવ દેવચાલાચારી

દાંભીક શરૂનાં લક્ષણ.

મૂર્ધાનંદ પરમદુલ્લે વેલેલે મૂર્ધર્મિણી ॥

તથાગતે શુભવત્ સદશ્વ દુષ્ટકર્મામિલત્વમ્ ॥

દર્મ નિવ્ય, સમલ સવચ દાહશાંતિવચનમ્ ॥

માયાકોટિ દિગુણસાદિતે દુર્ગુરુતે ત્વગ્ગામિ ॥ ૧ ॥

આકલ વચરના બેસના બાધ જેવાને આનંદ આપનાય, અમત દુઃખવચક કેસ સ્વાસ્થ્ય મદ મર્ગિ એવા, તત્ત્વ વધારે સ્પેન અને તુના ફલ જેવા એટલે ઉપરથી સારા રાખા પશુ અંદર ખાનેથી થયું અધન અને દર્મશાં દુષ્ટ કર્મમાં લક્ષ-ખાન સામેનું છે એવા, ઉપરથી દર્મશાં દર્મ રાખી પર્મની ખાન રૂપાવનાય યના મકારના મધથી ભરેલા વિષય વાહનામાં જેનું મન દર્મશાં મેલેનું રહે છે, કાળા અંધારને કાઢીને માનના અનાનાય રાગ, ભુધિના મદ એવા મેલેએને જાનના, માખના ક્રીડા ચલત તામસ મે શુદ્ધોથી ભરેલા, ઉપરથી કેળવણી પંડીતના પંડ્યા જેવા ને અંદરથી લુચ્છાપ ને મોટાપ કરનાય એવા દુષ્ટ શરૂએને દુ ઊંચેથી નથી ઊપના જ સંસાર સમુદ્રમાં તણ દડે થું.

દુઃખી શરૂપાદ્યમ

ગોમ્તઃ શિશવઃ સવારિ સદને વકાવનું ચાંગળ

રાયના દેરાવતી ચ કરમશન ધૂમેન પૂર્ણ શુદ્ધમ્ ॥

માયો નિન્દુરમાર્ગિણો પ્રમુર્ષિય ક્રોધેન પૂર્ણઃ સદ્ ॥

જ્ઞાન સતતલવર્ણિણા દિ સતતે ધિગ્ ધિગ્ શુદ્ધરૂપાધમમ્ ॥ ૧ ॥

જેના ધરમાં છેકાર્યોમાં ખાંડે ખાંડે કરી અનવનાં દોષ, ધરમાં મોનરૂ પાળીબધો દોષ, ભીતે માંકોનાં અને લાગ લીટનાં ચિત્તે દેખાનાં દોષ, અંજિજામાં કાદવ અને ચાંગલ મન્દર જલુજલુ મધુરખની કરના દોષ, પથરીમાં ચાંગલ માંકોનું સૈવ રાગીમાં પુષ્પ કરવા તૈવર રહેલું દોષ, બટાપ ગયેનું ધરેલુંમાં ભાએ જ પાળી પાવનું મેલુંપાણુ આંબા પાંચેનું દોષ, ન્યાં કરના પાંચમ મેલેપાંક વિષય ગોળા આંબા ચાંગલ લેતી દોષ ને કપારકચુકું લુખું કરેલા આધમાં માસતી દોષ, ધરમાં ધુંપાપાથી ધોલે વીસે ધરુજ સામેનું દોષ, તાવડી તરણ લેતી દોષ, દર્મશાં તોખરે ચરતી એક કહેવાં દસ કોર વેળ-સંભળાવનારી જીભા કરતી પતિદય આ દોષ, ધરપની પશુ ધોતી લઈ કોપથી ધમધમ કરતા દોષ, મેખાનાં ટાડા પાળીથી ન્યાં સ્વાન ધનાં દોષ એવા શુદ્ધ-અને ધીકાર દો

“શુભીકા અને ગરુક (લેશી) ની સમાનતા”
યુગિકા ગણશે સમાન ધર્મો નિરપેચાં નિરદોષાં તુમે ॥
જેન માનસ મોહ કારિણી વિધિના વિતરણી વિભિન્નિ ॥ ૧ ॥
શુભીકા (રેપા) અને ગરુક (લેશી) જેવજ એકજ સરખા

ધંધા છે. શરૂનું જે બેડે જલુ પંચાંગો બનાવે છે. નેમી તોથી વાર નહાત પોય કચ્છનું બેનું પંચાંગ બનાવે છે, ત્યારે જેની અખંડ કાળાઅવતી ખાળા પશુ પંચાંગ બનાવી નેમીની રો માણ્યોને મીઠાં મધુનું વચનથી, મોદ ઉપાત્તી પંચા નીચેતીને કાઢી મો છે.

શ્રી પુરૂષોત્તમ સંસારી આગા

પીડયા તુમને પરણીને મું પામી દું સખ.
માયા પૂર પેદ નથી બેનનું મું અંધથી જખ.
કામે ચુકો દેખેને દેરે મુકા દાર.
તે રવને નથી સાંપડીએ એજે ગયા અનાર.

આવી રીતે રોજ ધણીને કર્યાં વેળુ કરી પેતાના સ્વામીને ફલતી-એક કાપ કદશ આંખે પેતાના ધણીથી રીસાદીને અંધેરે રસીક કરી તદ્દિ બીયારો ધણી જવારથી જૂઓ તરસો વેરે આંખો ત્યાં કદશને તોખરે ચડાવેથી જેધને પશુ જે વાકે કિં ન જોયે પાપિણી કાંધે વાંઘીવદીયઃ વિતા ॥

રહે અલપસિ કિં નવેચ જનની રથડા ત્વદીયા સ્વસા ॥

નિગંજી ત્વરિતે શુદ્ધાદ્યદિરોતે બેદે ત્વદીય શુદ્ધ

દા દા નાપ મમાપ દેહિ મરણે વાસ્તવ માયોદય ॥ ૪ ॥

પુરુષ-અરે શંડ, કલ્પ રસીક કેમ નથી કરી તારો ચાંદ જુઓ આંખો આંખો પશુ ધરમાં તો રોજની દેખાજ કરીને બેસે છે. તો તારા મનમાં તું સખને છે મું!

શ્રી-દે! શુ અને પાળી કરી તુ પાળી ને તારો આપ પાળી અને જાહેરે પોવાવ મા.

પુરુષ-એ રાંડની! તારો તે દી કેમ કરી મળે છે. ને જલુ લયારો ફુતરીની પોંડે કર્યાં કરે છે.

શ્રી-જો મોડું અંજાળીને મોણ. શંડ ગડ તે પાને કરી રંવા છે? શંડ તો તારી મા અને મેન છે અખજો? અને મદ જામજ મા.

પુરુષ-અરે શંડ તું મારા ધરમાંથીં નીકળ નાકે મારે કામજ નથી!

શ્રી-જોખ માય રોષા આ જાળી બીક તે તું કોને જાહેર છે? આ પાર કોઈ તારા જાવનું નથી સખજો? દુ તને પરજુય મોહની આવી. તું અને તારી મરને પરજુય આંખો દોષ મરે નીજ પીટ્યા મારા ધરમાંથીં જલ. (જેધે બીયારો ધણી આ જાળી કચ્છથીં કરાણુ પ્રમુની ગયેના કરે છે.)

પુરુષ-તે નાચ-દે પ્રમુ. દને તો આજેન અને મેન આપ તે સાર આ રોજનું દુખ દરે જતાનું નથી તો ફૂપ કરી તારી પાસે મને તેરી લે.

શ્રી-તું કાંઈ મરતો દોષ તો આજ દમજન ધરતી જે મારા રાખેલા ધરમાં તો નથીવ ઉપર? તું ઉડેચ મને મું સખ આપજાનો દનો.

મયાવો માત્ર માતલિ પરમાતલિ પ્રાવળ્યા ॥

વિષાદે ચાંદ માતલિ સાંદમાતલિ માદ્રવા ॥ ૫ ॥

મયામાં માખીએનું દેરો વધે છે, મધ્યા પદમાં અખજો મોનમ સપ છે. વિવદમાં કરાણુ રીતો દેતામાં ચી-નિર્મી કરી કરી હરે છે. અદરવામાં લીવું મન્દ કરી ખૂંડીએ. કારીને કુચારે વળે છે.

આવે છે—સીનેમા તથા તારીખ તપાસતાં રહેજો.

મુંબઈના સાક્ષર વર્ગમાં પ્રશંસા પામેલી—હાઈ ક્લાસ લેડિઓમાં વખણાયેલી.

મજાની સાક્ષર એવોર્ડ મીં કનૈયાલાલ મુનશીની માનીતી મોવિઝ ઉપરથી ઉપજાવેલી.

મહાન ફિલ્મ—

જેમાં—વડોદરા રાજ્યના બરકર—દ્વાવી—વોડા તથા ગુદેવેના મદન સીનગીનરીની મદદ તથા સામીતા પટ્ટે
મીસ જુમેદા, મીસ સુશીલા મીસ ફાતમાના

ઉત્તમ અભિનયથી શણગારેલા ફિલ્મ

પૃથ્વી વલ્લભ

દાયરેક્ટર—મીં મણીલાલ કે. જોશી.

કોટોચાફર—મીં વી. બી. જોશી

ખતાવનાર—અશોક પોકર્યસ

જુડીંગ મારે લખો—કોહાનૂર હાથરાજી સરવીસ, દાદર મુંબઈ

શ્રી મંજુપતી સંભારામ મહારાજ જી. સી. આઈ. ઈ. કોલ્હાપુર સરકારના
ઉદાર આશ્રય નીચે તૈયાર થયેલું ચિત્રપટ

સ્વધર્મે નિર્ધન શ્રેયઃ પરધર્મે ભયાનકઃ" એ રાજયોગી શ્રી કૃષ્ણ ભગવાનનાં વિશ્વવિખ્યા
ગીતા વાક્યની સાથેકતા કલિયુગમાં કયા કાંત્રિય રાજાએ કરી
મુખાઈમાં એકે અવાજે વંખણાયેલ ચંદ્રાવ મોરેની ફિલ્મ તૈયાર કરનાર

યુનાઈટેડ પાકચર સીન્ડિકેટ

મહાન જહમત અને જરતા ભોગે તૈયાર કરેલ

શ્રીયુત સર પોતદાર કૃત

છત્રપતી સંભાળ

એ નામની ઐતિહાસિક ફિલ્મ જુઓ, એટલે ખાતરી થશે

આ ચિત્રપટ સીનેમા મેજેસ્ટીકમાં થોડા વખતમાંજ

બનાવવામાં આવનાર છે

ગુજરાતી રંગભૂમિ

લખનાર:—રા. ગુપ્તહત.

• ગુપ્તહતની શ્રમ વિદ્યાના બળથી હું 'પાર' છું કે 'મેળ' મળાદના તંત્રી સાહેબે આ વખતે આ વિષયના લેખ માટે બીજા કોઇ આડા ચોડા મોટા પહેળા લેખક તરફની આરાધના સંપેદી તેથી મને જણાવેલું કે આઇ ગુપ્તહત તને તો હું બાર મહિનાનાં બાવન અઠવાડીયાં (શેઠાઈની સ્પીરિટ પ્રમાણે તેમાં પણ આવાક અધિપતિ ધૂળી પોલીસનાં અઠવાડીયાં તો ચાંદેજ કરી લખ છે) તરફી આપું છું માટે જો આ વખતે દિવાળીના અંકમાંથી તને "રામ રાઈનો મોડો ખાંડ ખાઈ, પાણી પી, ઘડો મૂકે" છે "આપણે પણ માનું કે આશ બાઈ "ધણે દિવસે સોમવતી અમાસ અને સુરવાર"નો તહેવાર આવ્યો છે તો જરા દિવાળીનો આનંદ લેશું પણ એટલામાં તો છેલ્લી ધડીએ ડુકમ મૂકે" કે રંગભૂમિપર નાચો, તેથી જેમ કેટલાક લાપણ કંઠાંએ કહે છે કે "ખને છેક છેલ્લી ધડીએ કહેવામાં આવ્યાથી હું આ વિષયનો અભાસ કરી તૈયાર થઈ શક્યો નથી" તેમ હું પણ પહેલેથીજ જણાવી હતું કે: "પોડું લખ્યું ઝણું કરી વાંચ્યો" મયા દિવાળી અંકમાંનાં "ગુજરાતી રંગભૂમિ" શિર્ષક લેખમાં મેં માત્ર મુજબ રંગભૂમિની ઉત્પત્તિની લાઇ વર્તમાન સમય સુધીની નાટક મંચાંજીવન દુકામાં વર્ણન આપ્યું હતું અને તેને અંગે બીજી વાતો દુકામાં જણાવી હતી તો આ વખતે હું ગુજરાતી કંપનીના નાટકકારોનોજ દુકાં છતિખાખ આપીશ.

દિવાળી બજાર રણછોડભાઈ ઉદેસા વિ. ને બાબ મુકત્તાં જ્યારથી નાટક કંપનીઓએ ધધાદારીનું રૂપ પકડ્યું ત્યારથી પોતાની ભાત પાડનારો અને પ્રખ્યાત નગર પોતા તરફ ખેંચી પ્રખ્યાત ચકિત કરનારો પહેલો નાટકકાર કોઇ બહાર આવ્યો હોય તો તે રવ. વાઘજી આસારામ જોડા. વરતુરકંઠનાં અને પાતરાવન એ તો વાઘજીના આપનાં, એટલું જ નહિ પણ ભ્યાંસંધી ડાહ્યાભાઈ ધોળશાહજીએ બહાર પડી પોતાની નવી ભાત પાડી ત્યાં સુધી દરેક કંપની પોતાના લેખકોને વાઘજીભાઈનું અનુકરણ કરવાનું જ કહે અને લેખકો પણ તેનું અનુકરણ એટલે નાટકનો છેડા એમ માનના. હા, એજ જમાનામાં એક બીજા લેખકે પોતાની બીજી ભાત પાડી હતી પરંતુ તે પરત્વેતાની બેઠીમાં જકડાએલો હોઇ તેનો મહેરો કેદમાનાની દિવાલની આડમાં ધૂપાયેલો હતો જે દિવાલ તોડી બહાર પડનાં કૃષ્ણ ચરિત્ર અને દેવકન્યા રૂપે દેખાયો તે લેખક મુજબકર હરિવંશ કે જેણે પોતાની યુવ-લુણપણુની તથા રિયાસીરીકપણુની બુદ્ધિ જ આ પાડી હતી. અને આજ સુધી જોશું તો વિળપથકર કાળીદાસ, મદારાણીકર. વિલાકર, જનમ વિ- તેની નિરાળતાજ આજળ

પ્રધેશ નિશાળીયાઓ છે. જેમ વાઘજીભાઈની સંકલના, મુજ-સંકરભાઈનું તાદરપંપણું, તેમજ ડાહ્યાભાઈનો જન રવભાઈ ઉપરનો કાણુ, એ નવું બ્યક્તિત્વ વ્યયું. જે કે ડાહ્યાભાઈમાં વાઘજીભાઈનું પાત્રલેખન નહીં દેખાય, મુજબકરનું સહિત નહીં કેમપણ, પરંતુ હીરાની પારખ અને હેમમાં કવેલી જગજીવું ઝવેરીપણું એ તો ઝવેરી ડાહ્યાભાઈનુંજ જન સાધારણને ધરે ધરે ગવાતાં ગાયનો એ તો ડાહ્યાભાઈનાંજ. જે કે મુજબકર ભાઈનાં પણ કેટલાંક ગાયનો ગવાતાં પણ તે દરેક ગાઈ ન શકે. સાદા સીધા રામ એ વળી ડાહ્યાભાઈની વિશેષ વિશિષ્ટતા અને એ સ્ટાઈલનીજ નંદકમ કરવામાં ત્યારપછી કોઇ નીકળ્યા હોય તો તે કવિ ચિત્રકાર દ્વચંદભાઈ અને કવિ ન્દનાનાચાવનાં કાગળી ભાવના તથા ડાહ્યાભાઈની રામ પસંદગીની વિશિષ્ટતા એ બન્નેને સંખ્યાએ મણો તો તે બદલાઈ-નહુનાથ.

આવી રીતે ડાહ્યાભાઈના અવસાન સુધી ગુજરાતી રંગભૂમિ ઉપર આ ત્રણ ભાત દેખાતી, વાઘજીભાઈની રકૂમનું કામ કવિ દુર્લભ રથામજી મુવ વિગેરે રાશીયાં માઝાં માફક નીલાવનાં. મુજ સંકરભાઈ તો વાઝામાં પૂરાએલાજ પડ્યા હતા ત્યાં ડાહ્યાભાઈને અવસાન થતાં તેમની રકૂલ સંભાળે એવો માનરંગ મોતાંવા લાગ્યો અને ધીમાં મરાવા લાગ્યાં. પરંતુ ડાહ્યાભાઈને કોઈ પણ પૂરે સમજેલો ન હોવાથી તેની ધીમ્મટર ઉપર ઉડું રંગભૂમિની અંધ ધીમે ધીમે થકા લાગી, ત્યારથી ગુજરાતી રંગભૂમિ ઉડું તેને અંતર, રજુપોતોની સુરવાલ અંગરખાને બદલે ઘીસીરા છછપી થત અને ઘીસીવીન કંઈ પહેરવા મંડ્યા. સાથે પાત્રો ફેરસાર થત કરવા લાગ્યાં. જે કે તેમાં પણ દરજી કાઢી ભાન પાડે એવે લેખક તો નજ થઈ શકે. કવિ છોટાલાલે દોષદામાં તેની બરા બર નકલ કરવાની કોશીસ કરી, પરંતુ ઉડું લાવા અને ઉડું હોવાના નિયમથી અજાણ હોવાથી બરાબર ભાત ન પાડી શક્યા તેઓએ તે રસ્તો સાફ કરવાનું કામ કયું એમ તો કહેવાયજ ખૂબ

ત્યારપછી એજ જનની કોશીસ રા. દિવાના, મુજબકર મેમ અને ગોવિંદ મોતી નાયક એ ત્રણની ભાગીદારીવાળી નાય નાટક મંડળીમાં ફકકર નારાયણ વીસનજીના મારવકેતુના અભિ-પત્રી કરવામાં આવી પણ તે ભાગવાના અમલના કોઠામાં અં વીરારની રૂની ગરમીમાંજ કરમણ ગઈ. મુજબ રંગભૂમિના પાટ પર મુખજીવું તે તે મોડું પણ જોઈ ન શકે.

જે નરી જનની કોશીસ દેશી કંપનીની દોપડીથી રા રથે તે દેશીમાંથી જુદા પોરેશ દેશીના રસદે "આખં નીલિદંક" નામ સાથે ચાલુ રાખેલી અને અંતે આ ત્રણે ભાતથી જુદી ભાત. રા. દિવાનાના "મોલતો કાગળ" સાથે જ શર થઈ વાઘજીસાદી, ગેઈડીસાદી, ડાહ્યાભાઈસાદીની સાથે જ દિવા-સાદીની ચોપી ભાતે ગુજરાતની રંગભૂમિ ઉપર પોતાના પગડે જમાવ્યો કે જે રા. હાલ ઉપર જ ત્યાર પછીના લગભગ દરે લેખકો શું પાગલ કે શું સપડા કે શું અમૂલીય કે શું વેરાદી એજ પ્રાસની પડાપડીને કાઢવાની કઠાકડી સાથે આ

દિવસ સુધી રંગબ્રૂમિ ધમધમતી રંગા છે અને હવે પછી કોઇ ખીન્ને નવો લાન પાડનારો ઉભો થાય ત્યાં સુધી તોલની છેલ્લી બાન એજન્ટે.

જો ગયા વર્ષનું સરવાળું તપાસીશું તો જણાશે કે જરૂર રંગબ્રૂમિ હવે કંઈ નવો ફેરફાર માગે છે. પ્રત્યક્ષ રીતે જોઈએ તેવી પ્રગતિ ઉચ્ચગેડી હોય તેમ જણાય છે. એના દિદાદરજીમાં શું આ પ્રમાણ પૂરતાં નથી કે આર્થ નાટકમંડળી ઉભી. માર્કેટ બેડી-યુ પારસી ઈપરિવન જનમી કે ત્રણ પાળી-હુનિવસંલ મોતીથી ચમકી, કે તુરાનની ચપડીમાં ચોળાઇ ગઇ. મુંબઈ શુદ્ધતાતી હત્ય તો દુખાશના દરવાજામાં પેદી ત્યાં માંસપા પોટલોં બાંધી વડોદરાની વાટે પડી.

આ બધું શું બનાવે છે? શું એમાં એ જાતનું સુચન નથી કે રંગબ્રૂમિમાં કોઈક જાતનો ફેરફાર મનાવી જરૂર છે?

ઉપર બતાવેલા ચાર ભાત પાડનારાઓમાંનાં હત્ય જો હવે છે. છતાં રંગબ્રૂમિ નિરંતર કેમ? આ બાબતનો કોઈએ ખાસ અધ્યાસ કર્યો છે? માનીતો કે દિવાના તો પૂણે સંતાળને બેસી ગયા છે પરંતુ જૂજાંકરભાઈ તો હાસ મેદાનમાં છે અને તેનો એક આદનારો વર્ષ સુધી મોજુદ છે, સારે આમાં શું રહસ્ય હોયું જોઈએ?

બાલા પાઠક! જો રહસ્ય વળી કોઈ ખીછ વખતે ઉઠીશું કારણ કે તું જાણે છે અને મેં શરૂઆતમાં જણાવ્યું છે તેમ આ તો મારે અનરવાધારી લખીનગ કરવું પડ્યું છે. પણ હું વચન આપું છું કે એનો બદલો જરૂર ખીછ વખતે વ્જાર સાથે વાળી આપીશ. હમણાં તો તું પણ ખસારી સાથે મળી પ્રમૂતી પ્રાર્થના કર કે પ્રમૂ હમણી શુદ્ધતાતી રંગબ્રૂમિનું કમ્પાણ કરે અને તેને નાશને પથે જતી બચાવે.

ચાપડી-ચાપાનીયાં-અને મારિયા મ ડ

સસ્તા અને સારામાં સારા

હાફ ટોન

દુ કલર

શા કલર

બ્લોકસ અમે બનાવી આપીએ છીએ

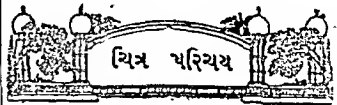
લાય મધ્યમસરના

એક વખત કામ પાડી આવી કરો

મજા:-

ફાઇન આર્ટ પ્રોસેસ વર્કસ

૧૩, રોમરીન્ડ લેડ મુંબઈ

આ અમારા દીવાળીનો ખાસ અંકના મુખપૃષ્ઠ ઉપરનું “લુપ્ત વર્ષ”નું અગ્રંથ રાઈઝિંગ ચિત્ર બાઈ દરિયામાં પી. ત્રિવેદીની મુદ્રણ કલાથી ચીતરાયેલું હોઈ તેમાં હમણે વર્ષ પૂર્વે લુપ્ત પ્રત્યેની પૂજ્ય ભાવનાઓ આત્મચાન જણાઈ આવે છે. બાઈત્રિવેદી મુંબઈ સર ને. ને. આર્ટ રકુમની એક્સપરિયન્સ પાર-ડીમાં અગ્રંથ રાઈઝિંગ રોપ્સ આટ જાઈ આવ્યા છે ને ઉપ-રના ચિત્રમાં આઉટ ઇલુ મેમ્બરી અગ્રંથ રાઈઝિંગ મુદ્રણ છે. તે બાઈએ મુંબઈ સર ને. ને. આર્ટ રકુમની અપાની મવનમેન્ટ ડીપોમાં પેન્ટિંગની પરીક્ષામાં પાસ મ્હ મેડલ મેળ-વેલે છે. આ ડીપોન્ટ ડીપોમાં પેન્ટિંગની પરીક્ષા પાસ કર-નાર આપણા શુદ્ધતાતી બાઈઓમાં બાઈ ત્રિવેદીનો પહેલો નંબર આવેલો છે.

મદારાગવિરાજ જમ સાહેબના ખાસ ફોટોગ્રાફર મેસર્સ બેસી એન્ડ વાશ તરફથી “પતિચારીનું” ચિત્ર તેમજ બીજાં જે જે ચિત્રો કાઢિયાવાડના ઇતિહાસને સળતાં તથા બીજાં ભાવવાદક પીકચરો મળ્યાં છે, તેને માટે તેઓનો ઉપકાર માનીએ છીએ.

દીપેત્સવી અંકનું ચિત્ર રા. તનમુખે ૨૬ મેડેનને બનાવ્યું છે જે રાઈઝિંગ પર મુકવાનું હતું પરંતુ અવકાશના અભાવે મુદ્રા શક્યા નથી. બાઈ તનમુખની પીઠી દિવસે દિવસે મુદ્રણની જાન છે, અને અવારનવાર મોજ-મગદને માફ કરે છે, તે માટે અમે તેમને આભાર માનીએ છીએ.

મદારાખૂય રંગબ્રૂમિ-અને તેમાં ચિત્રો પૂર્ણ પાડી અંકને દીવાળીનું માન અમારા સદયોગી બધું “મોજ” પત્રના તંત્રી રા. અનંત દરી મદે, તથા “કરમલુક”ના અધિપતિ રા. નરદર રામચંદ જેવીને ધટે છે. પત્રકાર તરીકે ઉદાર દિલ રાખી તેમણે જે મદદ કરી છે, તે માટે અમે અંતઃકરણ પૂર્વક તેમનો આભાર માનીએ છીએ.

મિત્ર મેરી ફેન્ટન-ફિન્ડસમાનની કાથી પહેલ વડેલી નદી-કે જેના નામ અને કામથી આજકાલના નાટકકારો તેમજ અરિ મદિનચાર પણ નથી-તેવી નદીનો ફોટોગ્રાફ પોતાના જૂના સંપ્રદાયવાદથી દોષી આપી રા. રંગવાડકરે નાટ્યકળા પરનો પોતાનો પ્રેમ અને ગુણી જાનની કર પૂરવાર કરી આપી છે.

સીનેમાવાળાઓ તમારે સોનાની નદી

તમારે ત્યાં બેવરાવવી છે ? ?

તો

આ વાતપર ધ્યાન આપો અને તમારે માટે આ સ્ટોક તૈયાર છે

તેનો તાબડોળ ઉપયોગ કરો-

૧ સુવર્ણ—અકબરના વખતનો એક રસિક કિસ્સો.

૨ દેવદાસી—દેવસ્થાનોનાં ભોખાળાં ઉઘાડનાર.

૩ ખાનદાની ખવીસ—
નામ પ્રમાણે ચાકુ
જમાનનો
ચિતાર
આપનાર.

૪ કાળો ચોર—

૫ સતિ સિમંતિની—

બાણીતા લેખક
મી. દેવેની કલમની
પ્રસાદી.

ખનાવનાર—લક્ષ્મી પીકચર્સ
સો ફેસ
ચોપાટા મુંબઈ.

મોતી હંમેશાં સાગરમાં પાકે છે

પણ આ તો મારવાડમાં પાકેલું છે મને તે કાંઈ અજબ કૃતિ કરી બતાવશે જે બેવા
જરૂર આવે—જરૂર પધારે

ખાસ દીવાળીના તહેવારો આટે. મોટે ખર્ચે તૈયાર કરેલા ફાલમ.

અમરસિંહની કટાર યાને મારવાડનું મોતી

જેમાં પંજાબની કાશ્મીરની—અને યુરોપીઅન પરીઓનું પ્રદર્શન—મોગલ
શહેનશાહનની બહેનશાહી બતાવનાર સીનો વિગેરે—વિગેરે

સીનેમા મેજેસ્ટીક ગારગામ

આવે છે—મહારાષ્ટ્ર ફીલ્મ કંપનીની નવી ફીલ્મ—આવે છે—

માયા બજાર યાને વત્સલા હરણ

અલેક્ઝાન્ડ્રા સીનેમા બેક્સાસીસ રોડ—ભાયખલા

યુનીવર્સલની ગ્રેસવર સીરીયલના છેલ્લા ભાગો—હેલ્થો હકનો—હેવટ—

દરીયાઈ દોલત

જરૂર બેવા બેવી ચીજ છે.

સીનેમાવાળાઓને સદાય દીવાળી કરવી હોય તો જરૂર ખાત્રીથી—

સીનેમાને લગતો તમામ સામાન જોવો કે—

મશીનો—ઈનજીન ડાયનામોઝ

સ્ક્રૂઝ—સામેન્ટ વિગેરે

તમામ નાનો મોટો જણસો સ્પેર પાર્ટ્સ જરૂર જરૂર જરૂર

ખાત્રીવાળા ટેકાણેથીજ ખરીદવા

અને તે તો ફક્ત એકજ

પટેલ પ્રધર્મ કાલખાદેવી રોડ જરમહાલ

ખાસ કરીને—

દેશો તથા પરદેશી સારામાં સારી ફીલ્મો

પણ તેમને ત્યાંથી મેળવવા ધ્યાનમાં લેવું

કારણ

સાર, મેજેસ્ટીક-ઈન્ડિયન પીકચર્સ પ્રોપાયરેશન—યુનાઈટેડ પીકચર્સ—રોયલ આર્ટ સ્ટુડીઓ—વિગેરે
બનાવનારાઓની દેશી ફીલ્મોના તે સોલ ડિસ્ટ્રીબ્યુટર્સ છે. અને સારામાં સારા પરદેશી
ગ્રામોફોન પણ તેઓજ સપ્લાય કરી શકે તેમ છે—

હાજુ નોંધી લેજો—

પરૂપ જરમહાલ કાલખાદેવી મુંબાઈ ૨

ટેલીગ્રાફીક એડ્રેસ—Cinepatel

જસમા યોરણ અને જયસિંહ સૌલંકી

(વીસમી સદીમાં મુખાઈ શહેરમાં.)

(લેખક:—મુસાફર બી. એ.)

આપ તમારા સેવકને જ્યારતા ખાદી મીઠી યથોપોચીક સોસાવરીની, ફેડી પેલી સ્પીરિટ્યુઅલ વિદ્યાનો શોખ છે અને તેપરથી તમારા કમતરીન સેવકને કંઈક આવરછળી ખરે. (હવે પારસી શુજરાતી છોડીને હિંદુ-શુજરાતી લસીમરની ? અ. મો. મ. વાદ્ય શેઠ અધિપતિ પન તમારા હિંદુઓ પેલી જગ્યાં તોડ કહેવાતી હોયો હિંદુ શુજરાતી લખે છે તેથી તો તોખા-પન કંઈ તદ્દિ હું તમારા કુકમ અલુસાર હિંદુ-શુજરાતીમાં ફેરોય-લેખક)

હ-ત્યાર-વૈયક છગર અને કંઈક આખાદિક વિદ્યાનો શોખ છે તેની તોષિ લેને.

મારી પ્રોસમાં એક ચરમાધારી-નિર્બલ ચરિર વિદ્વાન, અને તેથી હવેરાન પચેયાન, ગ્રેન્યુએ: રહે છે જેને ધારિ પદિમાં પ્રેમમાં પડી જવાનો શોખ છે એમ સૌ કામ થાને છે, નળ પર ઉલ્લેખ લક્ષ્મી કાઈ બાઈ જયા હસિને મોલાયે કે માગમાં કાઈ બાઈ તેના નમળા ચરિર સાચુ જેઈ પોતાથી પછુ નપાવટ છે એમ ધારી મંચકાય કે યાતિ મોજન પ્રસંગે કાઈ યાતિ સ્ત્રી રંગેને ચરમેધમ લપસી પડે એ બીકથી ચકિત નમના યઈ જેઈ રહે, કે કાલ શ્રીમત બાઈ પડોશમાંથી કામ ચીધતાં હસિને, કહે કે "નેને વાવમાં રોકાતા" કે છેલ્લે અને છેલ્લે કાઈ "સાહેબની મકમ આ હિંદિઓ કમારે અમાસ હાથમાંથી સત્તા લેશે તે વિચારથી જયા નગર ફેકે, તે મજુર માસ પડોરી શ્રીમત દીલગી-રરામ હસતારામ હસદુસ જર સમને કે નળપરથી ઉલ્લેખે ભરતી બાઈ કે કામવાળી સચકત બાઈ કે યાતિમાંથી મીઠીચાલી ધનકુખાઈ કે મજુરવાંતી શ્રીમત પડોશજી કે બધાઈવંતા યુરોપીવન બાનુ તેની સચે પ્રેમમાં પડી છે. તે પરથી મી. હાલદુસ લેખ નીચા વાંકાકીક-લાંબા-પહેળા અને મોડા ચઈ મનમાં મલકાય કે "હું પછુ કંઈક છું" વળી તે ઉપરાંત તેઓ હવેપર હાથ મુકી કંઈક બચડે બી ખસ અને તેમના સચા મિત્રો, સ્તેહીઓ વગેરે સૌ તરફથી કહેવામાં આવેલું કે એ લખ આ તે કોણ હશે, તે તમારે તપાસ કરી છું પંચવાં લેવાં તે જીજીવનુ હું તેથી ધણીતાર તેમની સચે જતો અને તેમને નંતો-અવલોકતો-નીવળનો-તમા તે ઉપરથી માતાં અનુમાન ખેચતો એક દિવસ મને મનોવાંછિત મળ્યું.

કહેતાં મૂલી મેળો 'હું' કે તેઓ સાહિત્યના શોખીન હતા અને કહેત્ય સાહિત્ય તથા તે ઉપરથી લખાતા કાલ્પનિક હૃદયગમ-ઉચ્ચ લાવપૂર્ણ-ઉર્વર્ગામી વગેરે સંવર્ધિ વાંચતા, દર્શત તરીકે જેમને શુજરાતના એકાદ, બે-જાણીતા સાહસરોએ લખેલો સંવાદ "જરમા તથા જયસિંહ" નો બહુ પસંદ હતો. તેથી તેમણે ખાસ અભ્યાસ કર્યો હતો અને વળી કંઈક તેમના સાહસ મિત્રે જાંને અણુકપાયથી વચાઓ હશે ત્યારથી તો તેમણે હદ મુકી હતી. મને કંઈ અભીંસ પછુ નહોતી અને કંઈ સમજણુ પછુ ન હોતી પછુ એક દિવસ ઉપર કહ્યું તેમ બધા પડોરી પુટી ગયા.

એક દિવસ રવિવારે જોજમાં જમીને ગાયધારીનાં નાકા ઉપર પાનવાળાની કુકને હું પાન ખાવાના છરાદ બગર ઉભો હતો, ત્યાં મજુર મદાદમ મી. હાલદુસ પાન ખાવાના છરાંલથી આવ્યા-મને પાન આપી દમ્પ પોતે તો પેતાનુ એવલમામણુ ડાચુ ઉધારે છે એટલામાં છેડેથી કાઈ લીંમડી કે મહુવા કે પોરમંદર કે સોરહી ગામડીવળુ શાકવાળાને તેમણે જોઈ અને નાટકના તખ્તાપર કાષ બ્યારક કેમ ચાટુકની પછવાડે લાંબા હાથ કરી ડાચુ પકારી જોઈ રહે મે તેમ માસ સાચી મી. હાલદુસ તેની સાથે જોઈ રહ્યા અને પછી મોટ્યા—

"ઓ મારી જરમા-મારી અપિના ચરમા-મારી નજ નથી તું દુર ખસ માં" શાકવાળી તો જોઈ રહી-હું ચારથે કે લાઈના બેગમાં તરેલ પડેલી છે અને તેથી શાકવાળાને કહ્યું કે "બાઈ સામેની યોરડીમાંજ હું કુકુન સચે રહું છું" મુકરરથીના મણે છે તું ચાલ મારા મિત્રના હાંતો આને હું તારા મારફત ઉપાય મોલાવા માંડું છું ને મારી રતી હાલર રહેશે અને તું તેમાં મને મલ્લ રૂપ યા—"હુંમાં અમે મારી યોરડીએ આવ્યાં અને મારી રતી મારા મિત્રના, માખાપ-એક લેખક મિત્ર. મારા મિત્ર પોતે શાકવાળી અને હું પોતે એટલાં જીજુ ત્યાં હાલર રહ્યાં-મારા મિત્ર તો ચસકાવ જતા હતા.

"ઓ જરમા-રડીવાળી-તુજ અંધુલી કરીવાળી, તું છે મુજ નમરણી, માં રેજે મુને દળી."

મને વિચર મુજબ અને મેં બંને જીજુને મેરમેરીક "પાસીસ" માર્ગન-દીધાં અને તેઓના મનમાં મેં નાખવાની કામીય કાપી તો તેમાં હું સફળતા પામ્યો અને મને માલમ પડ્યું ને નીચે મુજબ છે:—

"જોણે જરમાં-તું અદિ" શાકવાળાને વેરો-અને હું જયસિંહ સૌલંકી શુજરાતના નાથ ચામળીજી માત્ર મુંબઈ હું નવસહિતોના એક ગ્રેન્યુએટ તે દિવસ પછી આપણે ધણીતાર મન્યાં. ચોલ મારી હૃદય ફેરી-હવે તું શું કહે છે? તું એક શાકવાળી છે હું મુંબઈ મુનિવર્સિટીના ગ્રેન્યુએટ છું. મને આજળ વધવાની હોંસ છે. મારી લેખજી, તારીજ બાબતે ઉપર આડું અવળું હાંટવાની બહુજ મરજ છે મોહ-છમરની કુંકડી-દીલના આસામ-દેવાની ટાકક, કહે, મારી જરમા—

નરણી જુની છું લાખે ચાર તો ફરિયાદ શી ?
 એ ખરું છે કે નરણીને આશક તો બાળે છે કે તેની
 માથુના લાખે ચાર છે તે પછી વધા ફરિયાદ શાની છે. પણ
 એમ થતાવું કારણ તો શા. શુભશુભજ દર્શાવી શકે કે—
 પ્યાર ખેએ બે ન તોરે પ્યાર, તો ફરિયાદ શી ?
 માટેજ કહે છે કે મહેને (માથુને)

તું નહીં છે લાખ મંદાનારા ઉભા ઉંચર ઉપર
 સંતોષ બે સહુને મળે, હરવાર તો ફરિયાદ શી ?
 દિવાનો— 'બાળુ' છું—તારી કસોડીને સીતમ આવા
 'સહી' એ લીટીમાં માથુની અંખી થતાં સુધીના કુન્નો,
 વખૂં વે છે ત્યારે આરાધ્ય દેવ તો થોડા ઉત્તર આપેજ
 પણ તેથી આગળ વધીને કહું પણ સત્ય સ્થિતિ દર્શાવે છે:
 તું સીતમ તું રહેજ મહારા ખાકાની આ પૂરનાં.
 અર્થાત્ જેમાંથી તારી—જગતની ઉત્પત્તિ છે લોકોડવ
 પુરુષોજ્જ્વલમયઃ દેવસોડમ્ એ શ્રુતિવાક્ય, પ્રમાણે.

ખાકામાં દેલ આપરે મળનાર તો ફરિયાદ શી ?
 ત્યારે દિવાનો પણ એ જ બાવ
 હું એ છે બાળુ. રહે તું ને જગત તું માં હુબે.
 અન્યત્ર વ્યક્ત કરે છે.

દિવાનો જુદીને આશક થવામાં કશેા માને છે ત્યારે
 તેવુંજ ઉતર

જુદી તેં દીડી એ ત્હારી આંખના રોષે યકી
 છતાં પણ એ દષ્ટિ દોષને વાસ્તવિક માનતાં પણ તે
 ખરું છે તો

ગર્મ જુવાની જે નહીં ફરનાર તો ફરિયાદ શી ?
 બા દિવાના કું કહું છું ગાડિ તે ગાડિ રહો
 આજ છે શુભશુભને તેની બહાર તો ફરિયાદ શી ?
 આથીજ ધંધાર સ્વરૂપનું નિરૂપણમાં, દિવાનો ખરુંજ
 કહે છે કે

કરી કે બંધ આંખો, જાન પહેરા જગત જુલી બ,
 હૃદય પર હાથ સખી બે હૃદયમાં કાણુ માર્યું છે
 પ્રભુ બે હોય તે તો તું પશો આકાર ગુજ કરે
 ખીન્ને ધંધાર નથી બેસી જગત જેને વખાણે છે.
 કહે પંડિત-ધંધારા છે રહો ધટધટ મહીં વ્યાપી
 તને મુજ પંડમહીં દેખું તું ધંધાર એ પ્રમાણે છે.

ગીતામાં શીકું પણ ધંધારની વ્યાપકતા તો સ્પષ્ટ થઈ મૂનાં
 હૃદયેરેકેનનિઃક્રિતઃ કહી છે. આટલા ઉદારરહો હકીકતનાં બેમાં
 હવે આપણે સુધીવાદનું ત્રીજું પગથીયું તરીકત છે તે અવ-
 રથામાંના કવિના ઉદ્ગાર જોઈએ. તરીકતની અવસ્થા એ છે જે
 ન્યારે હકીકતનાં ન્યોતિદર્શન થતાં અને તેનાં વિચારથી
 અંખના કરતાં હૃદયને વિતચક્રિતને સાક્ષાત્કાર થાય છે તે.
 અવસ્થા છે અર્થાત્ આમનવ્યના થતાં થતાં હું તેવું પરમજનું
 સ્વરૂપ હૃદયે રચિત છે. આ (રચિતમાં) "હું" પણ તો

રહે છે પણ તું પણનો લય થતાં સાધક અને સાધ્ય. બહુજ
 સમીપ આવી છે. તરીકતની, રચિતમાં પોતાને સર્વત્ર પોતાનાં
 સ્વરૂપનોજ બાંધ થાય છે, દૃઢો હં જુદુરયામ અર્થાત્ એકનાંજ,
 જુનેક રૂપ દેખાય છે.

નેરની જોળી લઈ જગતું રૂઢા અદ્યેકે હું.
 છે તું છતકારે છતાં છોડું ન મારો ટેક હું

દૃષ્ટિથીજ સમસ્ત જગતમાં સદા સર્વદા અદ્યેકે જગતું
 અને તોરે જુનેક પ્રકારે તિરેકાર છતાં હું તોરે અને તું
 મારી એ ટેક તો નજ છોડું કારણ કે મારું ધ્યેય તું છે. મારે
 સાધના તારી છે. તે સાધ્ય થયે તેની પરવા હોય.

બે મળે તું એક તો પરવા નથી કુલ અલકની
 એક બાળુ છે જગત, ને એક બાળુ એક હું.

સાધના, સાધ્ય થયે આજ ઉદ્ગાર નીકળે. સાંસારીક
 સામાન્ય બાળ્યોમાં હેતુ પૂર્ણ થતાં ન્યાં માણસ મૈદરકાર
 બને, છે તો પછી ધંધારને પૂર્ણ સાક્ષાત્કાર તો જગતથી મૈદ-
 રકારજ બનાવે અને મસ્તાનના ઉસ્તાદને દરબાર જુદો જ
 થાય. બાળુ કવિહૃદય આગળના કાદેલા ચિત્કારથી ઠથુપિત બને
 છે અને શુદ્ધ થઈ બેસે છે.

નરીણી કહેતામાં અંમણી તો સતી તું મહાસતી,

નરીણી શબ્દ પ્રયોગજ સુચિત બનાવે પણ બધા
 અસમ થતાં બોલાય—રચિતનું બાન થયું અને આગળ
 વધે પશ્ચાત્તાપ થયો અને જૂલ મુધારી પણ અવરથા
 તરીકતની થઈ છે. એટલે

શબ્દ ત્હારો બાવ મહારો કેમ જણું છેક હું ?

તરીકતના અધિકારે સ્વસ્વરૂપનું જ્ઞાન થતાં હું
 પશુનો લોપ ન થયો તેથી શબ્દ ત્હારો, અને લોપ મહારો
 એ ન જુલાયું. હજુ પણ થોડો અંશે માયા રહી અર્થાત્
 પુરુષ અને પ્રકૃતિમાં પુરુષથી લાવદારજ સર્વ જોળના
 છે, વળી શીકર તત્ત્વજ્ઞાન તો એમજ માને છે કે જગત
 પરમજાની માયા એ માયાનો નાશ તેજ સત્યજ્ઞાનની અંખી
 ત્યારે પોતે—આત્મા પરમજ્ઞ માનતાં તેવું આ જગત તેથી જગત
 ઉત્પત્તિ-રચિત અને લાય પરમજ્ઞ આથી આત્માના અવ-
 થીજ આ સર્વ વદાય. વળી જુદી કહી છે. તે જુદી અર્થ-
 વચકર્ષક છે. આ જુદાવંચ દેખાવી એ દૃષ્ટિલય
 કહો. અર્થાત્ નિજવોચ સ્વયં પરમજ્ઞમાં આરયણું આરોપણ
 થતાં બાંધ, યુવા ધંધારવચારિ દ્રવ્યમાન થાય એ વિકાર
 છે અને વિકાર થતાં તે પ્રમાણે તે રચિતનું દર્શન થયું
 તે દર્શન અંતઃચક્ષુદારા થયું તે અંતઃચક્ષુના વિકારી
 પણાવું કારણ પણ તુંજ અર્થાત્ સનમ છે.

દોષવાળી આખ દેખે. તેજ તે કાંધી સનમ
 પોતે આત્મા અવિકારી તે પ્રકૃતિના સંયોગથી વિકાર.

ઉદ્ભવે અને સ્વભાવની વિરુદ્ધિ થઈ અને ખડું બોલાયું,
હીરો તુમને તે દિવસથી હું ભૂંચો છું વિવેક હું

આમળ ઉતારમાં કહું કે,

તું નદી છે શાખા-મ્હાનારા ઉભા ઉત્તર ઉપર જોતા
ઉત્તરમાં કબીરુદ્ધવને સ્વભાવનું જ્ઞાન થવાથી તેને સર્વત્ર
સ્વરૂપ દેખાય છે તેથી

જેમ તું ખીન મૂરે ઉભા ઉત્તર દેખા ઉપર
પણ દિવાની તો કહેજું એક તેજ અનેક હું.

આ કવિતાના મર્મ મર્મમાં સુસુષ્ણ રોગ્ય ઉત્તર આપે છે
“હું” અને “તું” ને પૃષ્ઠી જો એક કે એ અનેક છે.

એક વાત અબેદમાં. એ કઈ તરેહનો રેક છે?

હું અને તેનું જ્ઞાન એકોદ્ભવનું જ. થતાં છતાં પણ “તું”
શાખા તો અવશિષ્ટ છે તેથી પ્રથમ સદજ છે “હું” અનેક
છે” તો તું અનેક કે એક? વાર્તાવિક “હું” અને “તું”
તે “હૈમવતી” હું તે છે અર્થાત્ ઉભય એક છે અબેદ
છે તેથી એકના બહુ સ્વરૂપ તો “તું” નાં પણ બહુ
સ્વરૂપ હોય કારણ કે “હું” અને “તું” એક અબેદ
છે તેથી આ અબેદ આપમાં “તું” પણનો એક એ રેક
કમાનો? મારેજ

જ્ઞાન ભૂંચે જ્ઞાન ભૂંચે તેમાં અંતરબદ્ધ-

માણુકના તેજમાં-પ્રકાશમાં અંતરબદ્ધતા તુ રત સ્વરૂપનું
જ્ઞાન થતાં છતાં માણુકની અબેદતાની રિયલિટી ભૂંચે તેથી
હૈરકની મક્તબ મઠી ભૂંચે વચન એ છેક છે.

વળી આશ્ચર્ય એ શબ્દસ્માર સ્વરૂપનું જ્ઞાન થતાં
કાંઈપણ છે.

શબ્દ દારો જાવ દારો કેમ જુલું છેક હું?

ન્યારે શબ્દ-વાક્ય તેની ચોળનાનો હેઠ-ગળ જોતો છે
તેજ તેના પ્રાણ છે તો જો જાવ છે એજ સ્વરૂપનું રોગ્ય
તો પછી શબ્દ અર્થાત્ મામાં મિથ્યા છે. તે જનરમાં છતાં
પણ શબ્દ દારો જાવ દારો એ બેદભાવ જીવ્ય એટલી
અપૂર્ણતા છે. તેથી હું એક તેજ અનેક હું, ત્યાં અપૂર્ણતા
દર્શાવી તેથી.

જાવને સખે જુદા કહે તુંજે તે ભૂંચી ન જ

જાવમાં ભૂંચી તરીના તો પછી સદુ એક છે.

આ જ્ઞાનની પ્રાપ્તિ થતાં પછી “તું” એનું અસ્તિત્વ
નષ્ટ થાય. આમ જાવમાં કુચતાં સનમની શોધ પૂર્ણ થાય
તેમ થતાં અંતઃચક્ષુની દષ્ટિ રૂપી જોળી.

દેહી જોળી, રૂઝ કમી, દે સારાની અલ-વિદા,
એમ એ દષ્ટિ એક નષ્ટ થતાં.

દેખશે ત્યારે સદુ જાણ તજી અતિરેક છે.

ચારણ મોથા બમખા તજી

પ્રેમ હોયે શીખરે શીખી લે “સુશ્ણુલ” પાસડું
સો પર શીદા, કોંઈ નદી; પણ જગત કહેશે નેક છે.

આ રિયલિટીના અનુભવ પશ્ચાત્ કવિને જાણવાનું પ્રાપ્ત
થતું “હું” અને “તું” એક જ દેહ અને છે પરંતુ
એ એકપણે અનુભવ ન થવાથી રોકારે છે

કરીને વચ્ચે મળવામાં રક્ષક રાતે?

ઉભો દરવાનશી. ને બાદબુનો પટ રાતે?

આમળ વધુ વધુ છે જે તરીકેની અવરથમાં સચિ-
ક્ષાનંદ સ્વરૂપની સંપૂર્ણ અંખી થયા છતાં પણ વચ્ચે
સદમબેદ રહે છે. જે બેદને પરીણમે એ અંખીનો
અનુભવ થયતો નથી. તેથી “હું” અને “તું” કેવળ
જ્ઞાન થાય છે અને અને કવિ તેની તે બેદની સમીપ
ઉભો છે અને બોલે છે,

કરી “હું” “તું” નથી જુદા પ્રાણીથી જાવ પરે

જોલાથી ઘેરને આ રોઢિથી કપટ રાતે?

આવી રિયલિટી પ્રથમ થતાં માણુકનું જ્ઞાન પશુજ
સંપ્રેય છે તેમજ તે જ્ઞાન થતાં તે રાસનીયોન અંતરમાં
અર્થાત્ અસત્યમાં ઉચ્ચાતિર્ગમય છે. સત્ય ભૂમિતિમાં તદુપ
થવામાં જીવની પરમ આવરથકતા છે.

+ + + +

આમળ આપમાં કાળો અને તેનાં વિવેચન ઉપરથી
એટલું તો અવરથ જીવોરી કે રા. નારસિંહરાવ જાઈની
માનવતા પ્રમાણે જીવરતી શાખામાં સુરીવાદનું પ્રતિષ્ઠાન
કરતાં કાળો પ્રકટ થતાં છે તે આજ્ઞાન સુરીવાદ છે કે
થવાતમ સુરીવાદનો છે, તે વાયક પોતેજ સમજી કાઢે.
દિવાનાની કાળોમાંના ઉપર લખેલા નયુના છે તેથી
સિદ્ધ થાય છે કે સુરીવાદ પ્રતિષ્ઠાદિ કાળોમાં સર્વ
લખણો તેમાં સંપૂર્ણ છે એટલુંજ નહીં કિંતુ સુરીવાદની
કમચઃ ઉત્તર રિયલિટીમાંના ઉદ્ભાર રા. દિવાનામાં પણ
તેજ કમાનુસાર પ્રાપ્ત થાય છે. એટલુંજ નહીં
કિંતુ સુરિવાદ એ હસિલામ મતનું અંગ દેખાથી તે દ્વારા
તે મતની થોડી ધણી અસર સુરીવાદ પ્રતિષ્ઠાદિ
કાળોમાં પ્રાપ્ત થાય તે ન થતાં રા. દિવાનાના કાળોમાં
શબ્દની પરિવર્તને શબ્દરૂપવાદ પ્રાપ્ત થાય છે. અર્થાત્
માણુક એટલે મોહનની પ્રાપ્તિની અસહિત મારે જે
પ્રત્યક્ષ શકતકવિ મીરાંનાથ અને રસિક કવિ દયારામનાં
થયા છે તે આનંદ વનમાનમાં આપણને રા. દિવાનાનાં
કાળમાં પ્રાપ્ત થાય છે. ઉપર જે ઉતારાઓ આપવામાં
આપ્યા છે તે તો ઉદાહરણ છે. સમસ્ત સચુદ તો
એસા છે.

આપણે રા. દિવાનાનાં કાળોમાંના સુરીવાદ કિમત
નવરો. હવે તદુપરાંત અન્ય વિવેચન પ્રતિનાં તેના કાળો-
દ્વાર નવરૂપી આ લંબાએલ સેખ પૂર્ણ કરીશું. રા.
દિવાનાનાં કાર્ણપણ કાળને વાંચતાં તેમાં પ્રમુતિ વધુ ન

અને તેથી કવિ હૃદય પર ચતુર પરિણામ નથી દેખાય
કિંતુ હવે મ મનન થતી નીકળતા ઉદ્ગમજ મને છે મને
ઉદ્ગાર સદને સુનન નથી મને તેથીજ તેઓ આ કાવ્યો
કે વધુ નોતરેક કાવ્યો વધી શકયા નથી પરંતુ તેમણે જે
લખ્યું છે તેમાં હવેનાની ઉભા ઉદ્ગમજ અને નિરીત લાપ
સાથે નવીનતાજ દેખાય છે તેમજ એક અન્ય લેખકે-
દેશની માગી

જો જાતા દેશની માગી

સુવર્ણ રેણુથી અલંકૃત મને મન ભાવે

તારે જોને નંદિ દેષ જાવે (મહારા દેશની)

આત્મકામન સુવર્ણ કરતા કવિ મોર છે

જોઈએ ને રેણુ જોઈએ દશકી,

દગી હેતે અંગે લગી

જો રાજા ને લિપિકાની જ્યારે મન ભાવે (મહારાજ)

રજદેશની નિપુણવર્યા નિદાજતા તેના ઉપચાર ને મા
વાચ્યા, કમ ને હે મેવા તમાર ચતુર પ્રત્યક્ષાધર્મ મન થ છે
અને તેથી લાગદિશા આવશ્યક છે જાવે દેશ નો કલિહાસ તેના
મેહોના અપલ માટે આથી ત્યાગ દિશા ની સાક્ષી પુરે છે-

મેળી અમે દિશા લીધી

અમે અમે મેળવી દીધી

તું એક બુવાબી અગેહન પાછો પેગાવે (મહારાજેશ)

આવી પ્રકારનો અગેહ પાઠ જણુચાર પ્રથમી કરણ
આવશ્યક માની,

માસ મેજ પામે લાગી

આજ પપાજને લાગી

પ્રેમ મને તારી ને કમ લેહ લાગવે (મહારાજ)

દરેક લોકત કવિને થી કૃષ્ણને યાદ કર્યો છે, અરે
સુરીવાદના એક પ્રણેતા ઉત્તમજ એક જો લીધા મેલાન રમ
અને નહર નેવા ત્રિપરિમિત રૂપી કૃષ્ણના બસીના નાદગા
મુગ્ધ થયા તો પછી આ આપી કૃષ્ણ અને તે પછી પ્રેમ બલિતમા
મરત કવિને તેનું વિસ્મરણ દેશ સાધ્ય તેણે પછી મીઠુ
સાથે જે લખ્યું કૃષ્ણના વેણાદ અંક મોર તે મલગવા કવિ
હૃદય ઉત્સુક તેથી,

મહારાજ તારી બસી કરીને બલગ

અને બારતવાસી જે આપારે રસલીજી ઉતરેની સુતમાં
મયા છે તેને,

રસલીજી હવે સરત સુરંગમા રમતી રેન રેલાવ (કૃષ્ણ તારી)

થી કૃષ્ણ ગીતા મારી બરતેને દેશ મેલે સામ વો

કવિ હૃદય માતૃશ્રમિના કષણજી માટેની દિશા પામેલ

તેથી ગીતા શ્રવણ એવું કોરપયા દશક માને
મને તેથી મુ ગીતા જેવું કમચિંગ સાજ તેના મનિર પેસે
માયે

ગીત ના માત્ર કલ્પ ગીત અગી ન સજાવ
કે નથી જેમ હવે ગાપી છે મસલી (તે) કવિ બનીવ
જુલવા એક એક જુલવા હું તું હું હું મેલ સાવ
કમ્પા પૂરવર મેહોની તનગમ મવાની તે દેશ મુરે તેરી,
રમિતે તને મેલ કમ્પા વૈદી મન લાગુલે (કમ્પા)

કૃષ્ણ ચરનો વેણુ નોડી
જેણે મને, કમ્પા મને એ વાગ મારું એન જેમાવ
મેહ મેતન નામે એકતેલે નમ અનુમ પતાર (કમ્પા)

બની સુધી મગ રહેતન બાકી, બસી નદ નહોવ
પગળે-પગળે મુદગી, તે જલવનો કલાવ

દિવાળી જે કલિલગે તેના નવીનતા અને લાપ અર્નેર
જ હોય છે અત્યાર સુધીમાં આપણા શ્રાવે રાદિતમાં જે
શોક કા થો લખાયા છે તે સારે શોક અર્થાત્ રૂઢન સ્વરોજ
છે જ્યારે રા દિવાળી તો મુઢને દેશ માને છે-ઉત્ક્રાંતિ
માને છે તેથી ર ન સ્વર નજ નીકળે તેવું એકજ ઉદાહરણ
લોકમાન્ય તિલકના અવસાનથી બારતને શુ પુકશાન થયું છે
તે તપોસવાળા આ સ્થત નથી પણ તેમના માટે શ્રાવણી,
કે તેમની માતૃશ્રામા મ કીમાં પણ ફેદન સ્વર થઈ શીર્યા
છે પણ વીતાદાશક ઉદ્ગાર નિ દિવાળીજી ઉચ્ચારે!

તિલકનું તપણુ-

તારા હામતેથી હું કું ની બસી બતાવ,

હું જોણુ પછી પછી તે કયા બીતરી બતાવ

લાયા મ ન તપ્તે છે રગ પુરનાને-

તો પછી હવેની પીછી ખાંછી ની બતાવ

રડનાર લાપ છે પછી કહેનાર કાજ એ

કઈ તે દરી બતાવું મહા હું કરી બતાવ

એ હાથ હાથ કહેવું અપમા છે એ તાર

કઈ તે કરી બતાવું કઈ કરી બતાવું

એજ શ્રાદ તર ને રમણ સ્તવા તાર

તારી સપ્તેલ છરીએ માથું પરી મેતાવ

ને યજ આપી તે ભેજે બતી ને દેશ

આપે, પ્રત તે શક્તિ હું એ ચરી, બતાવું

વિવિધ વિદ્યા પરના વાદના ઉદાહરણોમાં નાથી
મદમ હું જે મારે કમ સાદિયામાં રા વિગનું કમ
રમન છે તેવું ને સાદિયા પછી પેલ સાદિયા
પાણેજી ઉત્તમ જાણુ છે, પછી તેની અર્થનું આ
સ્થગ નથી

કાર્તિક શુક્ર ૧] સરિવાર તારીખ ૧૮ મી અક્ટોબર ૧૯૨૫. [મુ. ૨૯૦. અંક ૨૬ મો

આ અઠવાડીકમાં પ્રસિદ્ધ થતી વાર્તાઓનાં પાત્રો કલ્પિતજ હોય છે. કેવળ અર્થત બાદિતપરથી ઉપભવી કાર્તિક નથી. અ. મો. મ.

મૂઝન.

કામબાણ વાચ્યાં હોય તે બણે
 ઓલ્યા યોડાણા સ્વયં શુ' પીછાને—હો કામ.
 જહાંગીરને વાચ્યાં, શેરઅફઘાનને વાચ્યાં,
 બેઠે તુરજહાંનને ખેંચતાં પરાણે,
 તુરજહાંનની આગમાંથી અફઘન દોમાય,
 ત્યારે તુરજહાંન સલીમ મેજ માણે—હો કામ
 ગયા તે તો ગયા અને જાવા હયા ભાણ,
 હવે બેસે કોણુ યુવાની મોડાણે
 આંખોની સામે લાગી આગ એજ લુગો,
 અને રોખો દુઘા હોમને ઠેકાણે—હો કામ
 હવા શેર કરતાં હરીસીંહને વાચ્યાં,
 ગોરી ગોરી ભેડને રોજા તાણે
 હોલો તો શિકારી લોધ વાટ ત્યાં ફસાયો કે
 હુડાયો લખ્યો ચેકને લખાણે—હો કામ.
 હંદારવાલો પેલો વડાજી ગવાણે,
 મમતાજ નાયકાણીના નેન બાણે,
 સુખકમાં બેઠે બાંણુ બાવલાને વાચ્યાં
 એતો ચરી ગયો ગોળીને નીશાને—હો કામ
 બળ છે એવી કે ભાઈ
 બચે નહીં કોઈ ઉપરશાહી છાપામાં છપાણે
 એક બે બચાવે માટે વાલોજી તો બચીએ
 એકું હોસણુ ભગત ઉર આણે—હો કામ.
 હોડણુ ભગત.

ભખનાર-રા. પ્રમોદચંદ્ર ત્ર્યંબકલાલ મહેતા.

અશંકારોની નિંદા કરવતો તારો કાંઈ ઉદ્દેશ નથી. કું
 અશંકારોનું કુખ સહન કરી શકું છું. પરંતુ મોહમયી જલના-
 ઓનાં નિર્દેશ વાત્સલ્યો સહન થઈ શકતાં નથી. તો પણ
 એટલું તો અવરજ કહીશ કે તુજાને સંતુષ્ટ કરવા, નેત્રજાને ત્યાજ
 કરવામાં આવે છે તેટલાનેજ સંતુષ્ટ કરવામાં આવે તો મહાન
 પાત્રી પ્રાપ્તિ અસર વાળા.
 અર્થાત્ પૂર્વે તો રૂપરીતિ ચિત્તિને આશ્રયોના
 સજ્જતરથી રૂપવતી યજ્ઞેલી મહેં ભેષ નથી, છતાં પણ છું એટલું
 માની જઈ છું કે રૂપને માટે અસંકાર ના આશ્રયોની ભર કે-
 નેવી રીતે થતે માટે દીપકની ભર છે. વિંતુ કારીરિક શોભને
 માટે કું મહારા મને એટલું મનિન, વિત્તને એટલું અર્થાત્ અને
 આત્માને એટલો કલ્પિત જનતું છું તેટલું મને કદી ભાન રહેતું
 નથી. દીપકની અશિતિમાં અગ્નિ અંતરજ ભય છે.
 એ અમર-દમક-ઝમક, કેટલી છાયા, કેટલો દેવ, કેટલી
 પ્રતિરૂપી, કેટલી દુરાશા અને કેટલી દુષ્કૃતિનું કારણ છે, કેવળ
 તેની કલ્પનથીજ સરીરનાં કુવંદાં ઉભાં થાય છે. એને અસંકાર
 ના બદલ નહિ પણ કાંઈ એટલું ઉચિત છે. નહિ તો એવું
 ક્યારે થઈ શકે છે કે તેમ નવવયુ પતિને ઘેર આઆને
 ચાર દિવસ પણ ન થયા હોય અને, પોતાના સ્વામીને કહે કે
 “મહારા વિતાએ તમારા પાંચવે બાપી મને કુમારો દોષી દીધો.”
 સીતળા બાજ પોતાના મામના વાહુદારના કુંવર કુરેર

સિંહની નવવધને મળવા મ્હ ઢતી. તેની પાસે જતાં બેઠેલજ
તે દીગમ્હ યથ મ્હ. વધના રૂપ લાવવપર પર નહિ પરંતુ તેના-
આશુચોના અમમ્હાટ ઉપર તે જોડીએ જોઈ રહી અને બ્યારે
તે પાછી ઘેર બાવી ત્યારે તે અનેક ચિંતોમાં નિમગ્ન યથ
મ્હ. અંતમાં બ્યારે તેનો પતિ ઘેર આવ્યો કે તુરત તેની ઉપર
અસ્વતીનો વરસાદ વરસાવવા માંડ્યો અને દિલમાં કરેલો સર્વ
રોષ પુર્વોક્ત કબ્જો વડે બ્હાર પાડ્યો.

શીતળાના પતિનું નામ વિમલચંદ્ર હતું. તેના પૂર્વજો કાઈ
જમીનામાં ઇલાકેદાર હતા. આ ગામ પર પશુ તેનો પૂરપૂરો અધિ-
કાર હતો. પરંતુ હવે તેની દશા અરાળ યથ મ્હ છે. સુરેશચં-
દ્રના પિતા જમીનદારી કાર્યમાં કામેલ હતા. વિમલચંદ્રનો બધો
ધંધો કાઠને કાઠ મ્હારે જોના હાથમાં બાવી ગયો. વિમલની
પાસે સવારી માટે જોક ટંક. પશુ રહ્યું નહિ, દિલમાં બે ટંક
જોજન પશુ મળતું મ્હરેલ હતું. ત્યાં સુરેશની પાસે હાથી,
મોટર અને કેટલાય યોગ્ય હતા. પચિસ-સત્તર બ્હારનાં માણસો
દેશક પશુ પાચમાં રહેતા. બાટથી વિમલતા હોવા છતાં પશુ
અંતેમાં કાપડચારી દર્શક નેટશીય હતા. કારણ કે નરસા
દાસે પરસ્પર આવતા જતા. સુરેશ વિદ્યા પ્રેમી હતો, હિન્દુસ્તા-
નમાં ઉચી જ્ઞાતિનું શિક્ષણ સમાપ્ત કરી તે યુરોપ ગયો અને
સર્વ શોધોની રાંધણીથી વિપરિત, ત્યાંથી આવ્યું-સંપત્તિનો
પરમ મહત્ત્વ ખતો પાડે રહ્યો. ત્યાંના બડ-વાદ ફિઝિય-ભોજ-
શિક્ષા અને આધ્યાત્મિક મતધર્માને તેની આંખો ઉઘાડી નાખી
હતી. પ્રથમ તે અધ્યયનમાં પશુ દેખાણ હોવા છતાં પશુ જન
કરવાને રાજ ન્હોતો. બાળાના પૂર્વ પરિચય વિના અનુચ્ચ મંત્ર
સિંધી સકતા નહિ. પરંતુ યુરોપની યુગ્મકરી કરી આવ્યા બાદ
તેનાના વિવાહિક વિચારોમાં ધણે તફાવત ચલે હતો. તેણે પહે-
લની કેના સાથે, આચાર વિચાર ભરવા રીત, જન મીડું.
જેન સેવામળતા વધને જોવાને બાળ શીતળા પોતાની સાથે
સાથે સુરેશને ઘેર મ્હ હતી. તેણીનાં આશુચોની છતાં જોઈને
જો ધણી અજાણ્ય યથ હતી. વિમલે કુખી ચતાં કહ્યું-“તો
માત પિતાને કહેવું હતું કે જેથી તે સુરેશની સાથે ત્હારું જન
કરત. તે તને સુખચંદ્રી મલાવતે.”

શીતળા-“તારે માળ શા માટે કારિ છે?”

વિમલ-“માળ નથી કારિતો, વાત કરું છું. ત્હારા જેની
સુરેશનું જન નાહક તેમણે મ્હારી સાથે કહ્યું.”

શીતળા-“માન તે જરી આવતી નથી, અને ઉમટા
ચડી બેઠો છે.”

વિમલ-“ભાગ્ય મ્હારે વજ નથી, જોઈતું મળે તો પશુ
નથી કે જેથી કાઈ મ્હોલી નોકરી કરી રૂપિયા કમાઈ.”

શીતળા-“જેવું કેમ નથી કહેતા કે પ્રેમજ નથી. પ્રેમ
દોષ તો કંચનનો વરસાદ વરસે.”

વિમલ-“તને કંચનનો પ્રેમ ધણે છે.”

શીતળા-“જનને દોષ છે તો મ્હને પશુ છે.”

વિમલ-“પોતાને તું અભાગિણી સમજે છે?”

શીતળા-“હુંજ, સમજવાનું થું નહિ તો શું બીજું
કરું? જોઈ જોઈ રહેવું પડતું હશે કે?”

વિમલ-“ધરણી લાવી આવું તો તું પોતાને ભાગ્ય-
વાન સમજશ?”

શીતળા-(મીઠાઈ બ્હને) “તમે તો આ પ્રમણે દર્શક
પુખ્યા કરો છો.”

વિમલ-“નહિ, સાચું કહું છું. લાવી આપીશ. પરંતુ
યોગ્ય રિવાજ અનુસર ચડું પડશે.”

(૨).

સમર્થ યુરોપ ધારે તો માણુ પશુ લઈ લે છે. સામર્થ્યથી
યુરોપ પોતાની જાત પર પશુ મ્હટ લાવી મ્હો છે. વિમલચંદ્રે
ધરણીની નીળા જવાનો નિશ્ચય કર્યો. પ્રતિજ્ઞા કરી કે પોતાની
પતિને ધરણીથી દાંધે રેડી બ્યારે તો તેધવ-શોકમાં કુણા
રેડી. આજુબજો પહેરો બ્યારે તો શીદુર માટે પશુ વજમાં મારશે.
આમ ચિંતામાં ને ચિંતામાં આંખો રિવજ મ્હો. શીતળાને
પ્રેમથી મ્હટું કરવા વિમલ યત્નતો હતો. બાળે અનુભવ થયો
કે જીવું હાલ પ્રેમ પાસથી બધાનું નથી, પરંતુ સુવર્ણ
પાસથી તે બધાનું છે.

પહેર રાત મ્હ હશે તે વખતે ઘેરથી ચાલી નીકળી
પાછું ફરી પશુ જોયું નહિ. રાતની જાગત વેરાગ્યમાં આજે
મોહનો અંશકાર દોષ, પરંતુ નિરાશામાંથી જનમેલો વેરાગ્ય
અજળ દોષ છે. મહાસમાં બહોં તરોની વસ્તુઓ જોવાથી મ્હ
નિમલિત યથ થો છે, પરંતુ અધારમાં જન લીખ (મતયા
વાળી) થી જન બર પશુ નથી ખતી સકતું. ત્યાં બીજા
કાઈથી તે શું કાલસ યથ થો.

વિમલની પાસે વિવાહન ન્હોતું. કળા કેસલ પશુ
ન્હોતું. તેને તો કેવળ પોતાના સખ પરિશ્રમ અને જ્ઞાત
તાબોના આધાર હતા. તે પહેલાં કમકેતે ગયો. ત્યાં કેટલાક
રિવજ જોક મોટી નોકરી કરી. કાલજળવામાં આવ્યું કે રંચનમાં
અનુરી સારી મ્હો છે, તેથી તે રંચન ગયો. અને અંત પર
માલ ઉતારવા યતનાવાનું કામ કરવા લાગ્યો.

આવા પીવામાં અજન્ય, અજાત મજુરી, અને હવા પાછી
માફક ન આવવાથી તે બિચાર યથ ગયો. શરીર કુખ્ય યથ
મ્હું. મુખની કાંતિમાં ફેરફાર પશુ ધણે થયો. તેનાથી વધુ મ્હ-
નતી મજુર બંદર ઉપર બીજો કાઈ ન્હોતો. બીજા યથા મજુર
તો મજુર હતા પરંતુ આ તો તપસ્વી પશુ હતો. મનમાં ને
કાંઈ નિશ્ચય કર્યો હતો તે નિશ્ચય જર લાવવો જોઈ જાનો તો
જનનો જોક માત ઉડેલ હતો.

તેણે પોતાને ઘેર પોતાના સમાચાર પશુ ન મોટાવા. તેણે
મનમાં વિચાર કર્યો, મર્યા કાણુ મ્હારું દિવેલું છે? ધરણીની
સાથે કાણુ મ્હારો બાર પુછે છે? તેની ગુણિત આ રહ્યો સમ-

જવાબે પશુ અમમમ' હતી કે આજીવણી બાલસા વડે પશુ મધુમદુ પાલન થઈ શકે છે. બીજી સર્વે મહુરો પ્રાતઃકાળમાં વિદ્યાર્થ પાઠ ભજવેલ કરતા. આખો દિવસ ગાંધી પીતા, અને અપકાલ મેળે તો ભંજનની સહેલ કરવા. કેટલાકને તો સરાખ-નોજ શોખ હતો. તે પેલાની જગ્યાએ રૂપીઆ કમાતા તો પેલાની જગ્યાએ રૂપીઆ ખર્ચી પશુ નાખતા હતા. કેટલાકના સૂરી ઉપર કપડાં પશુ પૂર્ણ નહોતાં. પરંતુ વિમલ એ ચાર મહુરોની એક ટુકડીમાં ફોલો કે જે સમયથી રહેતા હતા, જેમના અવનમે ઉદ્દેશ ફક્ત આઈ પી મરી જવાનો નહોતો પરંતુ કંઈ કાર્ય કરી મરી જવાનો હતો. થોડા દિવસમાં વિમલની પાસે થોડી મૂઠી ત્રણ, જેમ મૂઠી વધતી તથા તેમ બીજા મહુરો ઉપર પોતાનો રવાખ પશુ વધતો ગયો. સર્વે એટલું તો ભજવતા હતા કે વિમલ અત્યંત કોષ કુળવાન હોતો છે. સર્વે તેને હાકોર કહીને જ ભાલ-વતા. સંજમ અને આચાર સન્માન-શિષ્યનો મત છે. વિમલ મહુરોનો નેતા ગયો.

વિમલને રંચનમાં કામ કરતો આજ કાલ ત્રણ વર્ષ પૂર્વે ગયો હતો. અંજના થઈ ગઈ હતી. તે કેટલાક મહુરોની સાથે અમુદ કિનારે ખેતી વાત કરી રહ્યો હતો.

એક મહુર કહ્યું—અંગેની સર્વે સ્ત્રીઓ નિમ્બર હોય છે. ગિચારો હાથર દસ વર્ષથી એક બર્ષા સ્ત્રીની સાથે રહેતો હતો. કોઈ પોતાની પ્રણીત સ્ત્રી સાથે પશુ તેના નેટલો પ્રેમ નહિ કરતો હોય. તેણીની ઉપર લેતો એટલો તો વિશાલ હતો કે જે કંઈ ચોતે કમાતો તે પૈલી સ્ત્રીના હાથમાં આપી દેતો. ત્રણ માગતો હતો. કાલ રાત સુધી તો બંને આનંદમાં ભરી પરવારી સુઈ રહ્યાં. ન કંઈ અગ્રે, ન બહાઈ, ન વાત ન ચીત, રાતે સ્ત્રી કાઠુ જાણે ક્યારે ઉઠી, અને કાણ જાણે ક્યાં ચાલી ગઈ. ગિચારો હાથર મેડો ખેડી રહ્યો છે. નહાનાં માગતોની સુરેલી રહેતામાં મેડો છે. તેમાં વળી એક તો છ માસકું છે. કેરી તરીતે અવશે. પ્રથમ જાણે!

વિમલસિંહે અંગેની સ્વરે કહ્યું—“ધરણી જાતી આપાતો કે નહિ?”

મહુર—“પૈશા-ટકા તો સ્ત્રીની પાસે હતા. ધરણી લાવી હોત તો કાણ દાખ પાડ્યું હતું?”

બીજા મહુરે કહ્યું—“ધરણી તો લણી હતી, બપોરે તે કોઈ ટેકણે જતી ત્યારે તેનાં ધરણીના છબ્બ છબ્બ અગ્રાજી તરત તે જોગબાઈ આવતી.”

વિમલ—“બપોરે ધરણી હોવા છતાં પંજુ તેણીએ નિહ-રતા ખાતલી તો પછી એજ કહેવું પડ્યો કે એ જાતજ દરાણી હોય છે.”

એટલામાં એક પુરુષ વિમલસિંહ પાસે આવી બોલ્યો, “હાકોર! દમણ! અને એક સિપાઈ મળ્યા હતા. તે આજુ નામ કામ અને પાપડું નામ પ્રહરો હતો. કોઈ પાણુ સુરેસિંહ કરીને છે?”

વિમલે કંઠાવ્યું કહ્યું—“હા, છે. મારા મામલો ધલાકોદાર અને મદારા ભાઈ છે.”

પુરુષ—“તેમણે કોઈ પત્રમાં જાહેર બખર છપાવી છે. કે જે વિમલસિંહનો પતો મેળવી આપશે તેને રૂ. ૧૦૦૦) પ્ર-ક્રમાપ આપવામાં આવશે.”

વિમલ—“તો શું ત્વમે સર્વ વાત કહી છે?”

પુરુષ—“હાકોર, શું હું કંઈ મમાર છું કે? હું સમજી ગયો કે કંઈ દાખમાં કાણ છે; નહિ તો કોઈ બાટમા રૂપીઆ ખરચ ન કરે. એ કહ્યું છે કે જાવેના અમદારા નેતાનું નામ જીવનરાજ પડે છે. લેખના પિતાનું નામ શંકરાજ છે. અને ધર કાંતી જીરાધા છે. ત્યારે તેણે કહ્યું—“અહીં તે કેટલા વખતથી રહે છે?” એ કહ્યું કે આચાર દસ વર્ષથી. ત્યાર પછી કંઈ વિચાર કરતો કરતો તે સિપાઈ ચાલ્યા ગયા. સુરેસિંહની સાથે શું ત્વમારે કંઈ બદાવત છે?”

વિમલ—“બદાવત તો નહોતી પરંતુ કાણ જાણે તેની નજર જાણી પશુ હેમ અને મદારી ઉપર મદારી મારી જાતી સ્વદરને કરી લેવા છાશો રાખતો હોય. ત્વમે કાંઈ કહ્યું કે સિપા-ઈને ઉધુંચું ખાવું.”

પુરુષ—“ત્વને કહેતો હતો કે જે પ્રું સત્ય વાત કહે તો ૫૦) રૂ. ત્વને પશુ આપાતી. મેં વિચાર કયો. ચોતે તો હાથર રૂપીઆની શેલી ભેરી, અને ત્વને ફક્ત રૂ. ૫૦) આપવામાં કહે છે. તેથી કહેવું નહિ.”

એક મહુર—“પરંતુ એ રૂ. ૨૦૦) આપવામાં કહ્યું હોત તો પ્રું નહીં સર્વે નિતા કહેતો ને પીકાર છે ત્વારી લાલમને!”

પુરુષ—“(ભજન પામીને) ૨૦૦) નહીં, એ હાથર આપતે તો પશુ ખતાવત નહીં. મને એવો આશાવાતી ન રહેમને. જે એમ હોય તો પરીક્ષા કરો.” મહુરોમાં આ વાત-વિવાદ ચાલુજ રહ્યો. વિમલ પોતાની કોટીમાં આવી સ્થઈ ગયો. તે વિચાર કરવા માગ્યો—

હવે શું કરું? નવી સુરેસ નેવાતીજ નજર જગડી ત્યાં કાનો બેસીસો કરું? નહિ, હવે ઘેર ગયા વિના પતો નથી. થોડા દિવસમાં સ્વરહે પાછો ન કરું તો કંઈક કંઈ થઈ જશે. એ સાલ વધુ રહ્યો હોત તો પ્રા રૂ. ૫૦૦) મદારી પાસે યઈ ભવ. સીનગતી છગ્ગ પુરી પડત. હાલમાં તો સર્વ મળી રૂ. ૩૦૦) થયા છે. એટલામાં તે સી રીતે છગ્ગ પૂર્ણ થયો! ખેર, હાલમાં તો ભાઈ, છ માસ પછી ફરી પાછો જાતી આવીશ. ધરમાં ૧૫ દીવસથી વધુ નહિ રહું. ત્યાં કાણ જાણે છે કે ભાઈ કે રહું, મરું કે જીવું, ત્યાં તો ધરણીનો પ્રેમ છે.

આમ તરેક તરેકના વિચાર કરતાં તે બીજે દિવસે રંચ-નથી ચાલી નીકળ્યો.

નીતિશાસ્ત્રેતાઓનાં પશુ તેમજ કહેવું છે. પરંતુ વાસ્તવિક રીતે જોતાં આ પ્રશ્ન ઘણો ગંભીર છે.

કુન્નર સુરેશ્વિંદની નવવધ મંજળા કુમ્ભારી શ્રદ્ધ કાર્યમાં નિયુક્ત, પતિના ઇચ્છારા મનથી પ્રાણ આપવા વાળો, અત્યંત વિચારશીલ, નિષ્ઠ વાણીવાળો, અને ધર્મજીવી હતો. પરંતુ સૌધર્મિકતાને દેવાથી પતિની આજિંદા કાંટા સમાન બનવા લાગી હતી. સુરેશ્વિંદ વાત કરતાં પશુ તેની સાથે ચીડાઈ જતો. પરંતુ ધરી કાર્યમાં પશ્ચાતાપને તાણે યથા તેની ક્ષમા માંગતો. કિંતુ બીજો દિવસે પાણું જીવું એ. પરંતુ વિપત્તિ એ હતી કે બીજી સ્ત્રીઓની જેમ તેનાં આશરણમાં કંઈ ફેર નહોતો પડ્યો. સુરેશ્વિંદ દંપતિ જીવનમાં આનંદ, સુખ, શાંતિ, વિશ્વાસ અને સર્વ ઐદિક અને પરમાર્થિક ઉદ્દેશ પુરા પાડવા માહતો હતો. દંપતિ સખથી વિચિત્ર યાત્રાથી તેને પોતાનું સમસ્ત જીવન નીરસ, અને સ્વાદહીન લાગતું હતું. ક્યાં એ થયું કે મંજળાનો વિશ્વસ પોતે પોષાઈ રહેલા મન પ્રવિષ્ટ કાર્ય કરતાં કરતી કે સ્વાધી નારાજ થશે. સ્વાધીને છુટ્ટ કરવા માટે પોતાની ભૂલો છુપાવતી, બદલાઈ કાઢતી, બુઝું મેલતી, નોકરોનો અપરાધ બતાવી આદરસર કરવા માંડતી, પતિને પુત્ર રાખવા માટે નિત્ય નવાં આયુષ્ય ધારણ કરતી; પરંતુ પતિ તો તેના તરફ બક્ષા ન આપતા. પતિના એક નિષ્ઠ વચનને માટે તેનું મન તલપી રહ્યું હતું. લાવણ્યવિહીન સ્ત્રી એક કિશ્ક્રુ નથી કે જે કુમ્ભાર કોટથી સંપૂર્ણ થઈ બચે. તે તો પતિનો અપરાધ, અજાણ પ્રેમ માટે છે. તે માટે આસપાસ પ્રયત્ન અને કાર્યો તે કરે છે. મંજળા આ સર્વ પ્રયત્નોમાં નિષ્ફળ નીવડી. તોપણ તેની સેવામાં સદા તત્પર રહેતી.

ધીરે ધીરે પતિ પત્ની મંજળાની શ્રદ્ધા ઉઠાવ લાગી. મંજળાએ વિશ્વાસ કે આવા કુર, હવથન, કલ્પનાદીન અત્યંત સાથે કું થી રીતે બવહાર ચલાવી. જે પુરુષ કેવળ રૂપને માન કે તે પ્રેમશક્તિને માન નથી. એ વિચારે તેની સ્થિતિ ખરાબ બની.

પરંતુ મંજળાને કેવળ પોતાની રૂપીનતા માટે ચિંતા નહોતી. શીતળાનું અનુપમ રૂપ લાલિત્ય પણ તેની કામનાઓમાં આજુબ કરતું હતું. વધે તેજ તેની આસા લતાઓપર પડતા હીમ સમાન હતું. મંજળા સુદરી નહોતી એ વાત ચોક્કસ, પરંતુ પતિને માટે પ્રજા આપવાવાળા હતી. જે, પોતાને માટે છે તેનાથી વિમુખ થઈ કમળું નથી. પ્રેમની સકિત બધા છે. પરંતુ શીતળાની મૃતિ સુરેશ્વિંદ હવથદારપર બેસી મંજળાને અંદર બવા નહોતી હતી. સુરેશ્વિંદ આ મૃતિને દૂર કરવા પ્રયત્નો કરતો હતો, બળદારથી કાઢી માવા પ્રયત્ન કરતો હતો. પરંતુ સૌધર્મ્ય અધિપતિપણ ધનના અધિપતિપણ કરતાં વધુ હોય છે. જે દિવસે શીતળા મંજળાનું મુખ ભેળા બની હતી તેજ દિવસે સુરેશ્વિંદ હવથમાં તેની છત્રી ગોતરાઈ અંદર હતી.

સુરેશ્વિંદ જોતાં બેસી શીતળા અને મંજળાની સરખામણી

કરતો હતો. તે બેમાં શું અંતર છે? એક કેમ મરને-મેરે છે, બીજી કેમ તેને ખસેડી મૂકે છે? પરંતુ જોના-મનું આ બેમાંથી કેવળ એક મિત્રકાર અમર કવિનું સ્મારણ ન હતું. એ પવિત્ર બીજી લાક્ષણિકતાથી રહિત હતો. એ મૃતિ કેવળ તેના જોડાઈ જવાની આવ સામગ્રી હતી, હવે તે પોતાના મરને થયું સમજાવતો કે હવે હું મંજળાને પુત્ર રાખીશ. તેને પ્રભુએ મુક, રૂતા વધી નથી તેમાં તેનો શો વાક? પરંતુ તેના આ સર્વ પ્રયાસ મંજળાની અનુપમ જતાં બેદરજા વિરુદ્ધ થતાં હતા. તે ધણી ક્ષમ્મ હૃદયથી મંજળાના મરના વદલાતા ભાવો-જોતો હતો. પરંતુ ભયરે મંજળાએ વાત વાતમાં જીન જોડાયના કરવી શરૂ કરી ત્યારે તેની તરફ જે કંઈ પ્રેમ હતો તે પણ નષ્ટ થઈ ગયો. બંને ધરમાં આપવા બધાનું પણ બંધ થયું.

એક દિવસ સંધ્યા સમયે ધણી ગરમી હતી, પંખાના કૃત્રિમ વરનથી વધુ આગ બળતી હતી. કાંઈ સહેલ કરવા બગીચામાં પણ જવું નહોતું. પરસેવાને લીધે કાંઈકની સર્વ સ્થિતિ નષ્ટ થઈ જતી હતી લોહો ભરાઈ હતાં તેને ત્યાં કુદા માથે પડ્યાં હતાં. બારના અંત તાપથી મુકંગો અને લોહોનો સ્વર કંઈક યથા કરતો. સાધારણ વાતચીતમાં પણ લોહો શરસે થઈ જતા હતા. સાધારણ અધર્મથી વનના વક્ષ બળી ઉઠતાં હતાં. સુરેશ્વિંદ ચાર પ્રકારે બાધો પાછો ફરતો હતો. વળી પાછો હાંસી બેસી જતો. નેહરો ઉપર કોય કરતો કે કેમ જલદી છટકાવ નથી કરતા. કદશા તેણે અંદરથી માનને આજ્ઞા સંકીર્ણ. અંધુર ગાન કાનેને અભિય થઈ પડ્યું. તે મોહિત, અને કોય કદ મોહી. શું બહાં ગરમીને લીધે સ્મ, નીકળી જાય છે ત્યારે ત્યાં જવને માન માનું કુમળું છે. લોહ નાક કદે છે કે સ્ત્રીઓના જીવનને આધાર પ્રેમ છે. એમના જીવનને આધાર સમસ્ત પ્રાણીઓની જેમ, જોખન, નિંદા, રાજરંજ, અને આગેદ પ્રોદ ઉપર છે. એક ક્ષણે તો કાલકળું. એ ગીત કાંઈ દિવસ પણ બંધ થશે કે નહિ. નમામી સાદ બેચે બેચે થયું બેસાડે છે.

અંતમાં ન રહેવાનું ત્યારે જીવનખાનામાં બધી બોલ્યો—
“આ શું તમારો લોહોને અચારી કુમળું છે. શું આ માવા બળ-વળો સમય છે? બહાર બેસવું પણ સુરેશ્વિંદ છે.” જેમ ગરબ મમ્મલી રહેવાં બળકો પાસે મારતર અંધ પહેલિ અને કાંત થઈ જાય તેમ સુરેશ્વિંદ જતાં બેદરજા બીજીક સ્થિતિ પસરી ગઈ.

મંજળા દુરત ઉભી થઈ અને સામેના જોરમાં ચાલી ગઈ. પતિને જોવાની ધીમે સ્વરે હસતાં હસતાં કહ્યું—“કેમ, આને બાધેથી બંધી શરસો કરો છે?”

“કાં આ વળે માન સંકીર્ણ થઈ જાય નથી.”

“હવે મંજળાને છે પણ કોણ? શું બહાર કાન ઉપર પણ તમારો અધિકાર છે?”

“નમામી ગરબ—”

“તેની અત્યંત?”

મી શારદા દિવસ કુ. ની નવી આવનારી દિવસ 'આશ્વિન મહત્તાની' નું આ દરમ.

૧૯ મી અક્ટોબર

પ્રભુ ખચાવે તોજ ખચીએ—

આકૃતના વરસાદ વરસે ત્યારે તેના શિવાય કોનો આશ્રય ખરો કહેવાય—

તો તેજ પ્રભુએ ખચાવ્યા—

આખો દુનોયાને તારા—ઉગારો

તે ભુવે

હિંદુસ્તાન સીનેમા ફોલમ કંપનોની ધાર્મિક ફોલમ

ગોવર્ધન ધારી

જેમાં

શ્રી કૃષ્ણ પરમાત્માએ ગોવર્ધન જેવા મોટા પર્વતને ટચલી આંગલીપર કેમ તોડ્યો

અને બધાને કેમ ઉગાર્યા તે તાદ્દશ દશ્ય

હિંદુસ્તાન સીનેમા

ગ્રાંટરોડ દ્વામ દરમીનસ

ખાસ નવા વર્ષના શુભ દિવસે આવી ચુટી કોદેલી ફોલમ તમારાજ માટે રાખી છે.

ભાવ તથા વખત હમેશ મુજબ

“હું મારા ઘરમાં એવો ડોહાદોહ મચાવવા નહિ દઉં!”
 “તો મારા ઘર ક્યાં બીજું છે?”
 “સુરેશ્વરે આ પ્રશ્નો ઉપર ન આપતાં બોલ્યો—“એ સવાને કહી દો” હા, બીજું કોઈ વખત આવે.”

મંજલા:—“એટલા માટે કે તમને એમનું અને આવનું કોઈ નથી આવતું?”

“હા એટલા માટે!”

“અને ને કોઈ આવે તેમ તમને ન મમે. તમારે ત્યાં મિત્ર આવે છે, દુધા મરેડીનો આવ્યા અંદર આવે છે. કું કહી નથી કહેતી કે આ મોહન આવવું વધે કરો. તમે મારા કામમાં કાં મારે અડચણ કરો છો?”

સુરેશ વધુ યશ્વે મેલ્યો:—“એટલા માટે કે હું ઘરનો માલિક છું.”

મંજલા:—“તમે બહારના રવાળો છો; અહીં મારો અધિકાર છે.”

સુરેશ:—“કેમ, ત્યાંથી વાજક કરે છે? અને ચીસાવવાથી પૂછેને શું મળે?”

મંજલા ટેલીફોન પર ચાલુ હતી રહી તે પતિના ઘરના માલિકની ધીમમાં કરતી હતી. પછી મોલી—“કોઈ છે, હવે આ રમાં મારો બીજાક અધિકાર નથી તો હું નહીં રહું. આજ મી કું જમના હતી. આજ તમે તે બમ દૂર કરી છે. મારો શા ઘર ઉપર અધિકાર કરી પછુ નેહોતો. ને અગિય પતિના તમ ઉપર અધિકાર નથી તેનો પતિની સંપત્તિ ઉપર પછુ અધિકાર નથી હોય કરો.”

સુરેશે બબ્બ પાછો કહ્યું—વાતને વધુ શું સુરે છે, મારો તો મતલબ નથી. કહેનું કંઈ રહ્યું નહ.”

મંજલા:—“પ્રથમ મુખથી જ આનામને મનની વાત લાગ્યાં જાય છે, સાવધાનતાથી હું મારા માલિકને છુપાવું છું.”

સુરેશને પોતાની અજાણતાને લીધે દુઃખ વે વધું, અને તો એકદમ તે ઝોરમાં બહાર ચાલી આવ્યો.

પ્રાતઃકાળમાં ઠંડી અને મંદમંદ પવનની બહારીઆ આવતી હતી. સુરેશ તે નિદ્રાસ્થામાં સ્વપ્ન અનુભવી રહ્યો. કંઈ બાજુ મંજલા પોતાની આગળ મથ ચાલી જાય છે. પોતે એકદમ એકદમ તો દાર પાસે મંજલા જન્મુજ હતી છે. નોઝડીએ તમા નોઝડી આસપાસ ઉભા રહ્યા છે. અવની આંખમાં અંધિ છે અને અંધની મુખ ઉઘાડે છે.

સુરેશે સમજાય મેલ્યો કે મંજલાને મર્ડ કાલની વાતથી એકદમ બાજુ દેરી. પરંતુ તેણે કોઈને કંઈ પૂછવાની, મનાવવાની જગર ને અમલાવવાની કાં કાંઈય ન કરી. એ મારાં અપમાન કરે છે. મારાં મરતક નીચું નમાવી રહી છે. આં બધું હોય ત્યાં જાય. મારે તે વખત માટે કંઈ ચિંતા કરવાની જરૂર નથી. કુંજા ક્યાં વિના તે ચાલી જાય છે તેનો અર્થ એવો કે હું તેની સાથે કુંજાજી અતનો સંબંધ ધરાવતો નથી. તો પછી

મારે શોધવાનું પ્રયોજન શું?

સુરેશ તે તમામ ત્યાં પડી રહ્યો. અને મંજલા તો ચાલી ગઈ. મોહન દેવની હતી તમા પછુ તેણે એવાની તરફ ન જોયી.

(૪)

મંજલા પડે ચાલી રહી હતી. એક મોટા તાબુકારની બી માટે આ વાત કંઈ નહીં હતી નથી. તેને કંઈ પછુ દેવવાની કોઈની કિમત ચાલતી નહોતી. અર્થે ધરો તેને નેહને આપ્યું. અંતિ વાત. અગિય દાર પાસે હતી રહી કહ્યું—કોઈકથી નેહ રહી હતી. અને આંખના ધારે કહેતી હતી—“હા નિર્ધન પ્રથમ એક પાલખી પછુ તમે ન ગયા.”

આ મામલાથી નીકળી ચીતળા ને મામલા રહેતી હતી ત્યાં મર્ડ. ચીતળા મંજલાનું નામ સાંભળતાં બહાર આવી અને મોલી: “મને, જરા આવી આપામતો રજા!”

મંજલાએ અંદર આવી એકદમ તો મનાની કાંતો. મારી શા નથી પડી હતી, છપરા ઉપર પૂરાં નળાનાં ન હોતાં. એક સુરેશ આટલા ઉપર એક ડોસી સુધે રહી હતી. રિસતાનાં મિત્ર માણસ પડતાં હતાં.

ચીતળાએ પૂછ્યું:—“આમ કાથી?”

મંજલા:—“નેમ કામમાં લખ્યું હોય તેમ માય.”

ચીતળા:—“કુંવરજી કંઈ કહ્યું કાથી?”

મંજલા:—“મોટી કંઈ ન કહે પરંતુ મનની વાત કહી નથી રહેતી.”

ચીતળા:—“અરે, તો શું અહીં કહી વાત આવી મર્ડ?”

કુંવરની અંતિમ દશા સંકાયેલી ચાલ છે. મંજલાએ કહ્યું:—“કુંજા દોત વે કુંજા પછુ પડી રહત. એ દરમાં જનના દુકરે કુંજા મર્ડ જાય છે. પછુ આ પ્રેમ નહિ. આર નહિ ત્યાં કું નથી રહી કાંતી.”

ચીતળા:—“તો ક્યાં જશે?”

મંજલા:—“કુંજાના દરવાજામાં પછીક ૩ તમે મને સંસ્મરતા કેમ ન આપી? વળે, અંતિમે રક્ષીતા કિવાય બીજું વધારે કંઈ કુંજાને હોતું નથી. પિકાનિટીએ કુંજાના વિનાની હોય છે. રક્ષી પ્રેમ મળે છે અને પ્રેમથી કુંજાને કોઈ વસ્તુ નથી.” એકદમ કહી મંજલા હતી મર્ડ. ચીતળાએ તેને શોધી નહિ. વિચાર્યું કે હું શોધીને શું કરીશ? હું અવાતીક? આજ તો સુરેશ અજાણવાની કંઈ જાણ નથી.

મંજલાના મર્ડ વાત તે મર્ડીતર સુધી વિચાર કરતી મેડી—“કુંજાની અવાતીકી કું, ને પ્રેમની ખાતર આ વિચારી જનનાને કાલ કરવા મેડી છે તેમ પ્રેમને મેં પગથી ઠોકર મારી. શું થયેલાંની કૈને જાણે હતી? હું એ અર્થે ક્યાં અંધાર કૈને સુધી રાખી કહે? એ સવને કૈણે પગથી ઠોકર મારી. ત્યારે મેં આજાણેને માટે મારાં અર્થે યમાની રીધું. હા! કોણ જણે એ (નિમ્મસિંહ) ક્યાં કહી? થી ક્યાં કહી?

જુબી પાલીસ

વાર્ષિક જવાબમ-રૂ. ૩) વી. પી. સાથે રૂ. ૪-૪-૦.

દિંદ બહાર રૂ. ૫

જાઓ-મોજમજાદ કાર્યાલય, ખટાઉ બીદીન, ગીરનામખુબઈ ૪

માલતો કાગળ.

આપણું તથા માયન સાથે સંપર્ક નાટક.

(મે-હરિદ્વર વિવાહ)

મુદત આઠ આના.

આહારનામવાળાઓએ ૯ આનાની દીકરી બીડવી.

મોજ-મજાદ કાર્યાલય, ગીરનામ ખર્ચ સાથે, ખટાઉ બીદીન-મુબઈ.

સવ જાતનો સાઈકલો

તથા છુટક સામાન મજવાનું ૪૫ વરસનું બુનું
અને ભરોસાદાર ટેકાણું

ચાણાવાલા એન્ડ કું.

(સ્થાપના ૧૮૮૦)

૪૩૧-૪૩૬, કાલમદિની રોડ, મુંબઈ.

(ટેલેગ્રાફ મંજાવવાથી મૂલ્ય મોકલવાવામાં આવશે)

સચિત્ત સ્તવન સમરસોધી.

શ્રી સરળ ભગવદ્ ગીતા

લેખક:-કાનઈ કાલીદાસ ભેરી તમાકુવાળાનો માગો

૮૪-૮૨ કાંઠાવાડી મુંબઈ.

આવૃત્તિ ૪ થી કિં, આઠ આના,

પ્રાતઃસમરથીય દેવોના હોને સાથે સ્તવન કરાવતી આ
ગીતા પહેલ વહેલીજ ને સરળ તથા ચિત્રવાળા દોવાથી લેખકોને
જાદુ ઉપયોગી થઈ પડી છે અને લેખી પાંચ હજાર નકલો ખજાજ
થવા આવી છે. આવની દીવાળી ઉપર દસ હજાર નકલ બહાર પડશે.

સચિત્ત સ્તવન સમરસોધી

શ્રી સરળ ભગવદ્ ગીતા પદ્મ

કિ. આઠ આના માયવાળામાં પ્રસિદ્ધ પાસેથી મળશે.

વરીકરણ ચંન્ આ ચમત્કારીયંત હાથે બધી જોતી તરુનંત્ર
મેલવશે તે તમને હજીજીસાર માં કરશે.

આ "ચંન્" મનોહારના છુદ મંજાવનારને કુહટ મલે છે કિ. રૂ. ૧૧.

પ્રાચીન હિંદુજા ૫૪ ૫૪- કિ. રૂ. ૧૧. સચિત્ત ૧૪ વિલા રૂ. ૧૧.

પતો-અજબસી છુદ દીધો, નં. ૧૪ ચોળે-હજન (અલ્લી)

વેચવાનાં છે-મેન્-દે-૩ ઓઈલ અને રૂઝીમ જોનજાન,

ગાંધીજી, ૧૫૦ પ્રેસર્સ, ૩૫૧, ૫૫૯ન વગેરે.

જાઓ-N. C/o મેન્-મન્દ

૮૪. આસન ચિત્રોવાળું કોંકશાન્

આ પ્રકારનાં ચિત્રો અત્યંત લોકપ્રિય છે. આમાં મનોરમ
નીચમ મન્યાંકુ અને વાંચનાં કલાન્ મન, મન, સાચું
વચીકુ, આજીજી આપણ કિ. રૂ. ૧૧.અવતો કરામતી મેરમરીકમ, દિપોટિકમ, જાપા પ્ર
મંજાવી મેન્ અને સાંપ વીજીવું વિષ. ચોદીની વિ
સુત પ્રેતોની સિપિ. ગ્રામ રહેલું મન. મુતક આત્મા સાથે વ
મીત કરી મકશી કિ. રૂ. ૧૧ મનોહારના સિધી કિ. રૂ. ૧૧

૫-તો-ગુજરાતી છુદિધો (મોજ) હાથરસ ચિદ

૩ ૩ માં ફાટો લેવાનો અપ્ત હેન્ડ કેમે

અસી અને સરતા હમરે પાસેથી મંજાવો. ધિજીજી
નકલોથી બચો. સેવનવિલા અપ્તજાર ફાટો ન પડે તો પેસ પા
દેખું, જે હરત છે. આનાથી આપ જાનવર રમક ફિલ્મ ૧
પુરુષ અને સુદર મહેલ હમરત સીન સીનેરી વામ મજી
વગેરેની છબી એક સેકન્ડમાં માં સાંકળી પાડી ફોટો છે. આ
ફિલ્મ લેવાની પચ્ચ બર પડતી નથી ફોટો જાતનો વામ ન
વાપરવાની રીતી કેમેરા સાથે કુહટ મોકલવામાં આવે છે કિ
ફોટ કેમેરાની રૂ. ૩ ૬. મજ ના લખો—

રીતરામ લખપતિરાય એન્ડ કે. અલીમદ સીડી (મળ)

વિશ્વાસુ કેમેરાઓ

ક્યાંથી

ખરીદશો ?

કોન્ટોનેન્ટલ ફાટો સ્ટોર્સમાંથી

ન્યાં

જર્મન બનાવટના મજાજીત અને ટકાઉ

કેમેરાઓ તથા ફોટોગ્રાફીને લગતો

સર્વ સામાન પુરતા બધામાં

મળી શકે છે ?

એ સિવાય

ઑઈસના દુરબીનો મળી શકશે.

ટેન્-૨૫૩, હોનંબી રોડ, ફોટ-મુંબઈ.

"આમ્સ ફોટો હાઉસ"

પોતાની સાથેજાને કેટલીયંવાર તેણીને ધીકારી હતી. મંગળાની દેશા જોઈને આજ આજારો ઉપર તેણીને ધીકાર ઉપજાવે..

વિમલને ઘર છોડે આજ એ વર્ષે ઘણું મળ્યું છે. કિતિજાના મનમાં હવે જાત જાતની કંઈકાંજો ઉભી થવા માંડી, આટલે પહેલે તેણીના ચિત્તમાં ગંદાઈ અને નેણેલાની આજ અજાણ્યા કરતી હતી.

જે જીવાના નદાના-મોટા જમીનવાસીમાં કાંઈકાંજો, અને કંઈકાંજો કામ છે. વિમલની પેલી બચ્ચી મળે. બેડુતોએ જાત પછુ ન આપી. કાઠીઓએ કંઈકાંજો ધ્યાનમાં ન લીધું. પ્રથમ વર્ષે તે કિતિજાને મહાજન પાસેથી ઉછીના રૂપિયા બધ પોતાનું કારણ પોષણ મળ્યું. બીજે વર્ષે પછુ તેવુંજ રહ્યું. હવે મહાજનને કંઈકાંજો ઉછીના ન આપ્યા. બીજા વર્ષમાં મહા દુઃખ આવી પડ્યું. રૂપિયા કાસ, નદાનો દિવર, નજીક, અને પોતે જેમ આજ બચ્ચી મળે દુઃખ. નવાત જાતનો વહેવાર પછુ કરવા પડતો. વળી દુઃખમાં બીજા જેમ દુઃખ વધુ આવી પડ્યું કે પોતાના પિયરમાં કોઈકાંજો મળે હતી. રિતા અને મહેશ કાસ તેમાં ફાસા હતા. બે નદાના વાણ, જેમ બહેન, જેમ માતા, જેમ આજ બચ્ચી પોષણ કરવાનું કામ પછુ માથે આવી પડ્યું. આજ સુધી તે માંડી સુરોલીથી પછુ ચાલતી હતી; પરંતુ હવે તે જમીનમાં પેલી મળે.

માતાકાજમાંથીજ કંઈકાંજો આજ થતો. સર્વે જેમ બીજા આજે થતી મરતા. કાંઈ વખત તે જમીનના આસારથી બોજનનું પછુ નહોતું મળતું. કાંઈ વખત બોજન થતું તે બહાઈને લીધે જમતી વખતે પછુ કંઈકાંજો ન મળતો, કોઈકાંજો બીજાની પોતમાંથી મળે જો કંઈકાંજો પાવાની બીજ મળે તે ખાતા. રૂપિયા કાસ પાસે ઘેર જઈ પોતાના દુઃખ ઉપર રાતી, પુરવની જોરકાંજોમાં કોઈકાંજો પિયરવાળા જેમ માથે તેમ કરે છે. આ સંક્રમણમાં ધણીવધી વખત વિજય-પતાકા પિયરવાળાના હાથમાં રહે છે. કદી ધરમાં જનાજ આવે તે તે જો કાણ? કિતિજાની આ કહેતી "હું" આજ રિતજા માટે આવી છું" તે હું થઈ મારું?" આજ કહેતી કે ખાતી વખતે તે બધું જિલાડીની માથે ખાવાજ કરે છે, અને દળતાં શું માથે છે? કેન્ટે કિતિજા જેમકીને દળતું પડતું. બોજન કમવે મહાજનને મળે મળતું. પાકાકાંજોમાં સર્વે ગમગમત કાંઈકાંજો કોડી આવતા. કિતિજા કદી માના પગે પડતી કાંઈ વખત આસુને. પગે પડતી. પરંતુ જમીને તેણીને આજ નાખતા. આ કહેતી, અને તે જમીને બોલાવી મહા પાણી ઉતારી નાખ્યું. સાસુ કહેતી, મહારી છાતીમાં હજાર જાતની ચિંતાઓ જતી અને હવે મહેડી મહેડી વાતો કરે છે. આવા ઘેર વિવાદમાં કિતિજા પોતાનો વિરહ શોષ પછુ જતી મળે. બધી જમીન-મળ કંઈકાંજો આ વિરોધાનિમાં જાત મળે મળે. બધા, હવે તે જેમ ચિંતા હતી કે આ દશામાંથી છુટકારો થી રહે માથે? આ અને સાસુનો તે "મમરાજના સિવાય કંઈ પછુ જગ્યાએ વિસાળો નહોતો. પરંતુ મમરાજ તેમના જમીનમાં માટે વધુ ઉત્સાહ નહોતો

બચ્ચાતા. સેકેડો ઉપાધ્યક્ષ શોષતી આજે તરફ નજર દોઢાવતી કે કંઈકાંજો સરજતું રથાને મળે છે? પરંતુ વાણ પછુ કોડીને નજર ન પડેવતી.

જેમ રિતજાને વાણ આજ નિરાશમાં ઉભી હતી. સુધીગતમાં ચિંતાની ઉત્ક્રાંતિમાંથી તે કદી હતી તેવામાં તેણીને સુરેશ્વરને ઘેરા ઉપર જતો જોયો. તેણીની આજી તેની તરફ ફરી. જમીનના નજર-મળા. તે જેમકાંજો પાછી જતી રહી અને બાકી બધા કામ. કિતિજાને પગે થયો કે સુરેશ પોતાને જોઈ લીધો. માથા ઉપરની કાઠી ફાટી મળે હતી, આજે તરફ યીગમાં મારેલાં દના. કાણ જાણે સુરેશ્વર કિતિજા વિશે શું વિચાર કરશે?

કુવર સાહેબને જામવાળાઓ તરફથી વિમલસિંહના પરિવારનાં કાંઈકાંજો અજર મળી હતી. તે મુખપછે તેમને કંઈકાંજો કરવા ચાલતો હતો. પરંતુ કિતિજાને જોનાં બહેન કંઈકાંજો પાછી તે જેમ કદી પછુ દાર પાસે ઉતારી રહી કંઈકાંજો નહિ. મંગળાના મુલકાંજોને ત્રણ માસ થયા પછી આજ તે પહેલીવાર ધરની બહાર નીકળ્યો હતો. કરમને લીધે બહાર જોઈ પછુ તેણે કોડી લીધું હતું.

જેમાં તે કંઈકાંજો નહિ કે કુવર સાહેબ મનમાં કિતિજાના રૂપ-રસનું આજવાન કરતાં દના. મંગળાના મળા માથે તેના હાથમાં જેમ વિચિત્ર દુઃખાનમાં રથાન લીધું હતું. શું કોઈ ઉપાધ્યક્ષ જેવો નથી કે જેથી આ સુરેશ મહારીમાં કંઈકાંજો વિમલને ધણી વખતથી કંઈકાંજો પોતાનું નથી. કાંઈકાંજો કે કે તે આ કુનીઆ કોડી આજી પછુ મળે હોય. કિંતુ આ દુઃખાનમાં વિમારથી તે મુકાતો હતો. કિતિજાની વિપત્તિ વિશે વાત કાંઈકાંજો મહાજ કરવા વિમાર થયો. પરંતુ ડરતો હતો. કાણ જાણે વાસના મહારા વિચાર અને રિતજા પર બા કરવા ચાલતી હતી. જમીનમાં કાંઈકાંજો કંઈકાંજો લેને જમીનમાં પાછી મળે. તે કિતિજાને ઘેર તેના હાથ-હવાલ પુછવા ગયો. મનમાં વિચાર ક્યો? આ કહેતો બધો જમીનના જે કે જેમ જમીનના ખાવા કંઈકાંજો છે, અને હું જેની તપાસ પછુ ન કરું? પરંતુ ત્યાંથી પાછો ફર્યો તે વખતે સુધિ અને રિતજાની દોરી કુદી મળે હતી અને ઘેરા મોહન આજ સામરમાં કુવરજો ખાતી હતી. આજ શું મનોદર જમી. શું જમીનમાં સેવક?

જેમ પગમાં ઉત્ક્રાંતિ પડેલા સુરેશ પગમાં માંડ્યો. આ પ્રાણ અને સરીર તેને મોટું કરે છું. કુનીઆ કંઈકાંજો, હજાર દો. મહા પાપ છે, કાંઈકાંજો. કંઈકાંજો નહિ. જે રમીન જમીનનાં તે કંઈકાંજો. જે મહારી દર નહિ જમ. આ હાથને જાડી-માંથી કાઢી લેના ચરણમાં પરીજ. વિમલ? સરી જમી. નહિ? મળે હોય તે હવે મરશે. પાપ શું છે? જે કાંઈકાંજો બી કાંઈકાંજો પ્રેમ કરવો જે પાપ હોય તે પાપ દેવતાઓને પછુ મળે છે, વિષ્ણુ અને ઉદની કાંઈકાંજો આવતું જે રહેતી વાત નથી. કમળે કોડી દોઢા, કોડી પ્રજા, કોડી કમિલે પરંતુ મરિયાની છે. શું તેના અધરો?"

આજવાન તે ધરની ઉદરો. જમીન કંઈકાંજો વાન માથે

જાતના ચુનંદા લેખકનાં પુસ્તકોના લેખકોમાંથી ફક્ત રૂપિયા
સાતનાં મનપસંદ પુસ્તક ખરીદનારને

મોજ મળહ

બાર મહિના સુધા મફત

આપવામાં આવશે

પુસ્તકોનાં નામ

વૈષ્ણવ ધર્મનો ઇતિહાસ (સચિત્ર)	કિ. શ.	૩-૦-૦૦
આજકાલીન આત્મકથા	" "	૧-૨-૦૦
શિવજીની કસોટી	" "	૧-૨-૦૦
દેવદાસ	" "	૧-૨-૦૦
ચુનકર્ણ રાની રહસ્ય	" "	૧-૪-૦૦
મોજ મળહનો ૧૯૨૧ ની જાણનો દિવાળી બંધ	" "	૦-૧૨-૦૦
મોજનો કાચળ (૧૬ દિવાળી ફૂલ મળ્યાના નાટક)	" "	૦-૨-૦૦
સોદર વિશ્વ (")	" "	૦-૨-૦૦
ચુલ્લમન (નકલ જુજ છે)	" "	૩-૦-૦૦
		૧૩-૮-૦૦

કુલે સાથ તેર રૂપિયાનાં પુસ્તકોમાંથી

૭ રૂપિયાનાં લેનારને	બાર મહિના
૬ " "	દશ મહિના
૫ " "	આઠ
૪ " "	છ
૩ " "	ચાર
૨ " "	ત્રણ
૧ " "	એક

મોજ-મળહ મફત મોકલવામાં આવશે

જા શેઠનાનો જાણ દિવાળી સુધીમાં પુસ્તક લેનારને
આપવામાં આવશે. પછી નહિ.

ફરેક પુસ્તકનો પોસ્ટેજ વી. પી. અર્થ લેનારને સ્વીર છે.
૧૦૪ પખ પુસ્તક બજાજ થયે આપવાને બંધાતા નથી,
માટે વહેરો તે પહેલે, જા શેઠનાનો જાણ મેળવનારને
મેલ્ડ પુસ્તક મળશે નહિ.

મોજ-મળહ કાર્યાલય

ગીરંગામ ખાતે બી.ઈ.ઈ. મુબક ડ

ઓમજ માસથી રાડ થઈ ચુકી છે.

આજેજ આઠકે થાઓ

રહસ્યનો લંડાર ! બેદનો ખૂબનો !

બુદ્ધિચાતુર્યું લિલ્લનિકેતન ! ! !

વાર્તાના શાખીનો માટે અપૂર્વ યોજના !

સસ્તામાં સસ્તી સચિત્ર વાર્તામાળા

આ વાર્તામાળાનું ફરેક પુસ્તક એક એકથી અધિક રસિક,
ચિંતાકર્મક પ્રસિદ્ધ થશે.

રહસ્ય-લહરી

વાર્તામાળા

પોસ્ટેજ સાથે વાર્ષિક રૂ. ત્રણના લવાજમમાં
દર વર્ષે ૧૨૦૦ પૃષ્ઠની

મિટ્ટિવ અર્થ જુધી પોસિમને લગતી નવલકથાઓ પ્રાચીન થશે.
રથી વિરથી મિટ્ટિવેના કિરોમિ, ફોર્મટ બેક તેના સહમરિ
સુચવર મિટ્ટિવ મીં રિમથ ઉપરાંત મિટ્ટિવેના,
બજાજા ઇન્સ્ટ, અમેરીકા, ફ્રાન્સ વગેરે રજોનો
બાદાક મિટ્ટિવે ચોર, બદમાશ, લાલપાણી,
ફોર્મિઆઓ વગેરેને રેવી રીતે દર્શાવી એ છે
તેનો સિતાર વાંચતાં બાહાર નિકા બની બશે.

અપેરે મહિનાને અંતરે લગભગ બસો પૃષ્ઠની એકેક
મિટ્ટિવ નવલકથા પ્રસિદ્ધ થશે.

આ વાર્તામાળાનું પ્રથમ પુસ્તક રૂ. મળલાલ જાવજી ઠક્કરે
બંધેલું

તૈયાર છે] મહંતરાજનો ચેલો [તૈયાર છે

મનીઓર્ડરથી લવાજમ મોકલનાર માટે રૂ. ૨-૧૨-૦

વી. પી. થી રૂ. ત્રણ. પોસ્ટેજ સાથે.

નમુનો મંગાવનારે આઠ આનાની કીટી બીડવી.

મેનેજર, 'લુહાણા બંધુ' કાર્યાલય, અમદાવાદ નં. ૩૩

જાવી ગઈ; મનુષ્ય ભુધિમાં જાતગતિ એક જગત બુદ્ધિ. હોય છે. જેમ રણયેત્રમાં કિંમત હારી નહાસી જવાવાળા સેનિકેનિ કેમ મુખ સ્થાનમાં કંતાહેતું બંધને જવાથી લે છે, તેમ આ જગત ભુધિએ સુરેકને ચેતવેલા આનીથી તેની આંખો ભાગ્ય ગઈ. તે કદલીક મીનીક સુધી એક કદીની જેમ કુખ્ય બની ઉભો રહ્યો. ફરી વિભવ-ખનિથી બોલી ઉઠ્યો—“કહું” સરળ છે. આ વિધાને મારવાને અન્ન-કાળની બર નથી. એક મીમઝી (મુડી) ભરીક એટલે બેઠો પાર. શીતળાને એક વખત “બેન” કહેવાથી આ જવ વિધાર કાપાય છે. શીતળા! બેન! હું તારી કાંઈ છું!”

એ બધીએ તેણે શીતળાને એક પત્ર લખ્યો—“બેન, હવેને જાણું છું” કહ્યું પડે છે; પરંતુ મને તેની અખર પણ ન આપી. હું કાંઈ પારકો નથી—તેમ કુરમન પણ નથી. મને એવું કુરમ જાણે છે. એરે, ઈશ્વરની ઈચ્છા હશે તો હવે હવે વધુ કોટ નહિ પડે.” આ પત્રની જાણે તેણે અન્ન અને રૂપિયા શેકાયા. શીતળાએ ઉત્તર આપ્યો—“લાઈ! હામા કરો. બની સુધી સુધીક તો સુધી હજારા ગ્રુલ ગાઉક, તમે મહારી કુલતી નાહા ઉઠારી.”

(૫)

કેટલાક મહીના થઈ ગયા. સંજ્ઞાને અખર હતો. શીતળા પોતાની મેનાને મારો મરાવતી હતી. તે મેના સુરેક નેવાવથી રેણીને મટે લાગ્યો હતો. એટલામાં સુરેક આવી અનિશ્ચયમાં બેઠો.

શીતળાએ પુછ્યું—“કમથી જાગ્યા કાંઈ?” સુરેક—“એક ટેકાણે બરા મર્યો હતો. કંઈ પતો મળતો નથી. રૂઝમાં પહેલાં પતો મેંબો હતો. પરંતુ પછી માહુમ પડ્યું કે એ તો કાંઈ બીજો પુરુષ છે. શું કરું? ઈનમ વધારું?”

શીતળા—“તમારી પાસે રૂપિયા થકા છે. તે શું કુંડી મારશે? તેમની ઈચ્છા હશે તો બંદીત આવશે.”

સુરેક—“એક વાત પુછું. કહેશો? શી જાગત માટે તે હજારો ઉપર કેટલી થકા હતા?”

શીતળા—“કંઈ નહિ, મેં એટલું જ કહ્યું હતું કે મને ધરણું કરાવી આપો. હવેમણે કહ્યું કે મહારી પાસે પૈસા ક્યાં છે? મેં કહ્યું (જનમ પામતાં) તો જન ક્યાં માટે કહ્યું? જન, આટલી જ વાતમાં તરફર થઈ ગઈ.”

એટલામાં શીતળાની સાસુ આવી પહોંચી. સુરેક શીતળાની માને અને કાંઈકાને તેમને ઘેર પહોંચાવી દીધા હતા એટલે હવે કાંઈ હતી. સાસુએ વડુની વાત કાંઈકા લીધી હતી. કંઈકા સ્વરે તે બોલી—“મેટા, હારાથી શું છાડું રાખવું. આ મહારાથી ભેટાં તો ગુંસાવના ફલ સમાં છે પરંતુ બંધર જવ કાંઈ છે. વિમલ નિચારો, જોના માટે પ્રાણ પાયરવે. પરંતુ એતે તો કંઈ દિશાખમાં જ નહિ. અતે દેસમાંથી પરદેશ ગોકાવે. અરે! તેથી પણ સંદુષ્ટ ન થતાં હોના છવ લીધો.”

શીતળાએ રાખક કહ્યું—“શું એ એકલા જન કમાવાં પરદેશ મથા છે? દેશ-નિદેશ જવું એ તો પુરોગાંવ કામ છે.” સુરેક—“પુરાપમાં તો મન-સોજાં શિવાય એ પુરુષમાં કંઈક પણ નથી થતો. એ ધરણીએ પુરાપમાં જનને લીધો હોત તો હીરા જવાહીર....”

“શીતળા, હવે તું ઈશ્વરને જેમજ કહેને કે એ સુંદરતા અરે! છે તો જનમ પણ પુરાપમાં આપાને!”

શીતળાએ હાથીર થતાં કહ્યું—“જેના કામમાં કમ્યું છે તેને તો અહીં મેંકા પણ આશુવેળી મેટ નથી. મહારા જેવી સરેન આંખોની કરમ થોડા થોડા તો કુંડી ગયા છે.”

સુરેકશિદે બાણ્ય કે શીતળાની મુખકાંતિ ઉદાસ થઈ ગઈ છે. પતિ વિશ્વાસમાં પણ ધરણીને માટે આટલી બધી લાક્ષણ છે! તેથી હવે કહ્યું—“હીક, તમને ધરણી કરાવી આપીક.”

એ વાક્ય કંઈ અપમાનસૂચક કબ્દમાં કરેવાયું હતું. પરંતુ શીતળાની આંખો આનંદમુગ્ધાથી હલાહલ થઈ ગઈ, કંઈ ગદગતિ થઈ ગયો. તેના હૃદયનેજો આજળ મંચળાની રતનગિત આશુવેળી મિત્ર બહુ થઈ. તેને કૃતગતીપૂર્વક કાંઈકા સુરેકની તરફ ભેળ્યું. મોરેથી કાંઈ ન બોલી પરંતુ તેવું પ્રતીક અંગે કહી રહ્યું હતું કે—“હું આપની જ છું.”

(૬)

કેવલને આજ તરની ઘણીએ પર ભેસતાં શીતળા નિર્મળ જનમાં કીડા ફરી બીનનું મુખ પાશોની સાથે લીલાંકમ મેલેતરમાં હોડતાં મુલકાને પણ, એટલેજો આનંદ મંચળાની આશુવેળી પારણ કરતાં શીતળાને યાપ છે, તેટલેજો કાળમે ચલો હશે. તેના પટા બીન પર પટા નહિ. એ આકાશમાં વિચરતી બહુલ છે. એ આંખો રિવસ ઈશ્વરની કામે ઉભી રહે છે. કદી વાળ તે હીક કાંઈ કરતી તો કદી સુરેકે આંખોની. વાંદળા ફાટી ગયાં છે અને ઈશ્વર રતનગિત ચાંદની નીકળી છે. તે ધરણી તણખડું સરણું પણ ઉઠાવતી નથી. તેણીના સ્વભાવમાં એક વિચિત્ર ગવનો કમાર થયો છે.

પરંતુ મહાર શું છે? સુતેલી કામ વાસનાને જનમ કરવાનો ઘેર નાહ. ઉડીપનો મંત્ર! બપોરે શીતળા નખ-જિખ સુધી કણગારી મેસે છે ત્યારે તેને એક પ્રમળ ઈંજા થાય છે કે પોતાને કાંઈ કમરે ભૂજે? તે પારણા આજળ આવી ઉભી રહે છે. મામની આંખોની પ્રસંદાથી તેને કતોપ થતો નથી. મામના પુરોગેને એ મહાર રસ તિહીન કમરે છે. એટલા માટે સુરેકશિદેને બોલાવે છે. પદેસા રિવસમાં એકવાર તે આવી બેતો. હવે શીતળાનો જનતંત આમક હોવા છતાં પણ નથી આવેતો.

પહેરે રાત્રિ વિતી હતી. ધરમાં દીવા ઢોળવાઈ ગયા હતા. શીતળાના ધરમાં દીવા પ્રકાશી રહ્યો હતો. તેણે કુંવર કાલેખના જગીયાની વેળાં કુલ ગંગામાં હતી. તેની માથા ગુંધી રહી

દત્તી-પોતાને માટે નહિ—સુરેશને માટે. ઉપકારને બદલે વાળના માટે પ્રેમ જિવાવ લેતી પાસે બીલું કંઈ આપવાનું એ શું હશે ?

જોશએ કુતરાનું લપટું બંધાવ્યું, અને ધરીક વારમાં વિમલજિંદ મકાનની અંદર પગ મૂક્યા. તેણી એક હાથમાં રૂપીઆની થેલી અને બીજા હાથમાં અંકડી હતી. કરીર દુબળ, કપડાં મેલાં, દાંડીના વાળ વધેલાં, અને મુખ શીઘ્ર હતું. બહુ કોઈ ફેરી સેજમાંથી નીકળી દુરત આંખો ડોલ. દીપકનો પ્રકાશ નેહનું તે શીતળાના જોરમાં તરફ વળ્યા. મેના પાંચત્રમાં તમાકુ દેરા લાગી. શીતળા અંકડી અને માથું ઉંચું કર્યું. અકારાધ બધ મોઢી—“કાણે ?” પછી દુરત જોળખી અડ. એકદમ પુલોને કપડામાં જતાંથી હાં ઉભી થઈ અને મસ્તક નીચું નમણી પૂછ્યું—“ધણી જલદી સંભાળ લીધી !”

વિમલે કંઈ જવાબ ન આપ્યો. તે વિસ્મય પામી ધરીક વાર શીતળા તરફ ભેલે તો ધરીક વાર મકાન તરફ ભેલે, બહુ કોઈ નહીં ફુતીઆમાં બંધ પહેલે છે. એ દુને અર્ધ-ખિલ્લું ફલ નેહાઈ, કે જેની પાંચિસિએ અત્યુક્ત દવા પાણી ન મળવાથી રીમગાઈ મઈ હોમ. આનો પૂછું વિસેસ કુસમ હતું. વિમલ એની સુંદરતા ઉપર પહેલાં પછ મોહ પામ્યો હતો. પરંતુ આ બ્યેલિત નેહાતી, એ તો અગ્નિ જવાળા હતી. જેના દહનમાં તાપ દેતો અને આંખોમાં જ્વાળા જળતી હતી. આજ આજુબુ આજ વરત, આજ શબ્દમાં ! તેનું મનજ લાગી ગયું—અંકડી આપવા કામો તે બીજી ઉપર મેસી ગયા. આ સુર મુખીની કામે બેજવામાં પછુ તેને લખ્ખ આવતી હતી. શીતળા દહ સુધી રિયર ઉભી હતી. તે પાણી લેવા ન શકી, પતિના મરજુ પછુ ન પીધી, અરે પૂંજી પછુ ન નાખ્યો, તે નસીપાક ઈઈ ગઈ. તેને કપનાઓની ફેરી સુરખ વાટિકા બનાવી હતી, તે ઉપર હીમ પડ્યું !

કુશુમાં આ મહિન મુખડું, અર્ધનગન પુરખી રચીતિને તિરકારાઈ હતું. આ ધરનો બીજીનદાર વિમલ નેહો. વિમલ તો મનુર થઈ ગયો હતો. મેટાઈ કામ મુખડુતિ ઉપર અચર કંઈ વિના નથી રહેતાં. મનુર મંદર વસ્ત્રોમાં પછુ મનુરજ રહે છે.

સદસા વિમલની મા અંકડી શીતળાના જોરમાં—આવી વિમલને દેખતાં નેહન મનુપ્રેમથી વિદલ જની માએ છાતી જસેા આપ્યા. વિમલે ચરલો આગળ મસ્તક નમણું. તેણી માતાનાં આંખોમાંથી અરમ અરમ અંકડાંનું દુઃખ વધી રહ્યું હતું. માતાનું હરવ પ્રેમથી-ઉકારાઈ હતું. તે એક પછુ અંકડોલેલી યક્તી નહિ.

એક શબ્દમાં વિમલ બોલ્યો—“મા !” કંઈપનિએ તેણી આંખ માટે કંઈ દીધી.

માએ મન સમજ કર્યું—“ના, મેટા, એમ નથી.”

વિમલ—“આ શું ભેઈ રહો છું ?”

મા—“સમજાવ એવો છે ત્યાં કોઈ શું કરે ?”

વિમલ—“સુમે મ્હારી જ્ઞેરાન કેમ આપી હતી ?”

મા—“ત્હારી તપાશ કરવાને માટે, બે રહેલે દયા ન કરી હોત તો આજ ધરમાં કોઈ જીવવા ન પામત.”

વિમલ—“મજબૂર કારે માત.”

શીતળાએ મેટાઈ યદાવી કર્યું—“ત્હારી આંખને તો સવ મરીજ ગયેલાં હતાં. પુલોની સેજ બીજાની ગયા હોયને !”

વિમલ—“હવે તો પુલોની સેજ બીજાનેથી જ રેખું છું.”

શીતળા—“તમે કોના છાપના વિષાતા ને ?”

વિમલજિંદ ઉભો થઈ કોલથી કંપેતો કંપેતો બોલ્યો—

“મા, મ્હને અંકડીથી લઈ નુજો, કું આ પિચાચિનીનું મુખ વધુ વખત ભેલવા નથી શકો. ત્હારી આંખોમાં ખૂન ઉતરી આવે છે. મે—આ કંઈકિનીને માટે તમને વર્ષની ઉમર તપસથી કરી છે. બે એટલીજ પ્રશ્ન માટે કરી હોત તો જરૂર હંધર કાસાત મળત !

મેટાઈ કહી શીતળાના જોરમાંથી નીકળ માતાના. જોરમાં આવી સુઈ રહ્યાં. માતાએ તેના હાથ પગ અને મેટાઈ વેળાવ્યું. પછી સુલો અગાવી પુરીજો કરવા લાગી. સાથે સાથે ધરની વિપતિની સવ માત કહેતી બની. વિમલના હાથમાં સુરેશ પ્રતિ વિરોધાગિન પ્રત્યજી રહ્યો હતો તે જાત મયો. પરંતુ હાથ-શહે રક્ત-દાહનું રૂપ ધારણ કર્યું. નેરથી તાવ ચડી આગ્યો. લાંબી મુશ્કારીનો શાક અને કષ્ટ તો હતુંજ, પરસોની જખત મનુરી અને ઉમ તપનાં કરતાં આ માનસિક વેદના ધણી અજબ થઈ પડી.

આખી રાત તે બજાર પડ્યો રહ્યો. મા મેડી મેડી પંજો નાખતી હતી અને રોતી હતી. બીજે રિવસે પછુ તે મેટાક પડ્યો રહ્યો. શીતળા એક શબ્દ માટે પછુ તેની પાસે ન આવી. તેણીએ અનમાં વિચાર્યું—“મને શું જીવન ટકા કોડીને એણે આપી દીધા છે ? તે છું વળી એની પાસે જઈ. મ્હને તો પુત્રી બદામ પછુ નથી આપી. યસે થાને મપાંતો તે શું પાંધી લાવ્યા ?”

આ જામરે સુરેશને અંકડ મળ્યો કે દુરત તે રોડવે મળવા આગ્યો. આજ એ માંક પછી આ મકાનમાં તેણે પગ મુક્યો. વિમલે આજી પાછી, જોળખી ગયો, આંખોમાંથી અજુધારા રહેવા લાગી. સુરેશના મુખ ઉપર દયાની ન્યોતિ પ્રકાશી રહી હતી. વિમલે સુરેશના નિમે અંકડાં જરૂર કંઈ હોતો હોતો, માટે, તે પોતાને ધીકારતો હતો.

શીતળાએ આંખોમાંથી કંઈકે કંઈકે આંખો છે કે દુરત તે જરીકા પસે મહા રસદીક શક કંઈ બનેલો કિન્નતાની કાસત મુક્તિ બની વિમલવાળા જોરમાં આવી ત્યાં તો વિમલની આંખો બંધ હતી, સ્ફીંતવાન ભેલો પડ્યો હતો કે ત્યાં તો શીતળાને આવવાનો આંખો ઉઘડી ગઈ. અગિયમ મેરેથી શીતળા તરફ ભેઈ કે બોલ્યો—“કમકા કેમ આવી છે ? આજથી ત્રીજો રિવસ આવતો. કુંવર કાદેજ તે દારસે ફરી મળતો.”

શીતળા પાછા પડે માધી ગઈ. સુરેશ કંડોનલ થઈ ગયો. મનમાં વિચાર્યું—“મેટા” કેમ લાવવો છે ? પરંતુ વિમલ ! દરમાં જ્યા ફક્ત મુંઝાર લાવવાને જ !

તાવ વધતો ગયો. મુરેશો ડાકટર બોલાવ્યો. પરંતુ મૃત્યુ દેવે કોઈનું ન માન્યું; કારણ કે તેનું હૃદય પાપાશૂન્ય છે. નિર્દોષ છે. કાષ્ઠની પ્રાર્થના તે નથી સાંભળતો. સર્વે પક્ષી તે પોતાનું હૃદય આપે કે આસુઓની નદી વહેવાયે; પરંતુ તેને દયા નથી આવતી. વસેલાં ધરને બેઠાન બેઠાન કરવાં, અને લીલીછમ બેઠીને સુઘર્ષી દેવી એવું કામ છે. છતાં તેની નિર્દયતા કેટલી વિનોદમય છે! તે હંમેશ નવાં રૂપ ધારણ કરે છે, કદી ટાંચિની બની ન્યાય છે તો કદી પુણ્યમાળા બને છે. કદી શિવે તો કદી શિયાળ બની ન્યાય છે. કદી અમિતા રૂપમાં દેખાવ આપે છે તો કદી જગનાં રૂપમાં આપે છે.

ત્રીજે દિવસે પાછલી રાત્રે વિમલબત્રી માનસિક પીડા અને હૃદય-તાપથી ખર્ત આગ્રા. ચોર રિક્તે કદી ચોરી ન કરે. યમના દૂત મધ્યે ખર્ત રાત્રે જ સર્વની નજર સુઘર્ષી આવે છે અને પ્રાણુ રત્ન ચોરી નાં છે. આશાકર્ષણ તારણિયા સંતાવા માતા દત્તા. વૃક્ષ અપુલ્ક સ્થિર દત્તા. પરંતુ શોકમગ્ન મસ્તક તો નમેલાં દત્તા. રાત શોષનું બાક સ્વરૂપ છે. રાત મૃત્યુનું ક્રીમ ક્ષેત્ર છે. એજ સમયે વિમલબત્રી ધરમાંથી ધરણ નાદ અંશગ્રાસે પાસે બેઠેલાં સર્વ કાષ્ઠ રેશ કાળી ઉઠવા. મૃત્યુદેવના દૂત પ્રાણુ જઈ ગયાના ગયા.

શીતલા એ નાદ અંશગ્રા મગધી ઉઠી, અને અશ્વરથેથી પરચુ કથપા તરફ ગઈ. તરફે મુતરેક પર નજર નાંખી અને ભરપીત ચર્મ એક પળનું પાછળ પડી. તેને હવે બરાબર ભણ્યું. વિમલ કિંક તેની તરફ અત્યંત તીવ્ર દ્રષ્ટિથી નેષ્ઠ રહ્યા છે. શુભાર્થ ગમેજા દીપકની ભજવેર બ્યેતિ દેખાઈ અર્ધ. તે તો કાચને લીધે ત્યાં ન રહી શકે. દારમાંથી નીકળતી હતી તે વખતે મુરેશકિંક ગમેજા તે વખતે તેને કહ્યું: “મને અહીં ખીંક લાગે છે.”

(૩)

બ્યેરે કોઈ મુસાફરને અજાતો ચાલતો માણસ પડે કે કે રસ્તો કુદરેયે હું ત્યારે તે કિયે રસ્તે બાવવાને મટે થયું? ઉપાવળો ચાલે કે-નુંગાંય છે-ને હું કંઈ જાણવા ન રહી શકેશ! મુરેશ પશુ હવે કાલિત મારાં? પર આવવાને આગુળ્વાકુળ ચર્મ રહેતા છે. મંગળાની રેલેમધી સેવા હવે ત્રાદ આવવા લાગી. હૃદયમાં વારતવિક સોદર્યોપાસનાં ભાવ ઉદય પાગે.

એનામાં કેટલો પ્રેમ, કેટલો ત્યાગ, કેટલી હામ હતી! એની અગ્રુક પતિકાકિત યાદ કરતાં કેટલીધવાર તેની અપિચાં જાણ આવતી. આહ! એ-ધોર બાનાયાર કયો! હું અર્ધજીવ બનવ પડ્યો રહેતા. અને મ્હારી આગળ યજ્ઞને બકામે ધરતી બહાર નીકળી ગઈ. મંગળાએ જતાં જતાં જે વાતો શીતળાને કહી હતી તે સર્વ મુરેશ અણુએ હવેલ. પરંતુ તેની વાલે પરિચાક મ્હોતો બેજોતો. મંગળા કાંત મુશ્કિલી હતી. તેનામાં સૂક્ષ્મતા ચુલ્ક હતો. તે વિદેય ન્હોતી કરી શકતી. એનું મન કહેવું હતું કે છતી છું અને સુખમાં છું. તેના પિયરવળાને કેટલાય કાળગ લખ્યા પરંતુ ત્યાં કંડ વાક્યો શિવાય શું? છું? હતું? અંતમાં મુરેશ લખ્યું, “હવે, એ રત્નની ખાતુમાં જતે જઈ” છું. ક્યાં

તો રત્ન હજીજ આવીશ ક્યાં તો ચોખાં હુવો. મારી કુખી મરીશ.”

એ પત્રને ઉતાર આણ્યો:—“સારી વાત છે, નજો; પરંતુ અહીં યજ્ઞને જાણે. અર્ધજીવી પશુ કાષ્ઠ તપારી કાચે આવશે.”

સરેકાંકિંકને આ કથામાં આશ્ચર્યજન્ય લાગી હતી. તેજ દિવસે પ્રથાન કહ્યું કાષ્ઠને કાચે ન લીધું કાષ્ઠે કોઈએ એનું પ્રેમમય સ્વાગત. ન કહ્યું. સર્વેનાં મ્હોંમાં ચરેલાં દત્તા. અશ્વરથને તો પતિ-ધર્મ ઉપર એક લીધુ લાખાણ કહ્યું.

રાત્રે વાણુ કરવા બેઠો ત્યારે ન્હાતી જાળા. પાસે આવી બેઠી અને મસરીએ કરતાં બોલી:—“સુરેશકિંક જે કાષ્ઠ સુંદરી પોતાના રૂપ-વીન પતિને કોડી દે, એનું અપમાન કરે, તો આપ એને શું કહેશો?”

સુરેશ (અંબીર સ્વરથી)—“કુટિલા!”

જાળા—“અને એવો પુરુષ પોતાની રૂપ-વીન અતિ ત્યાગ કરે તો?”

સુરેશ—“પણ?”

જાળા—“અને એ પુરુષ વિદ્વાન હોય તો?”

સુરેશ—“પિશાચ!”

જાળા—(હસીને)—“તો હું નાસી જઈશ. મને આપનો ધર લાગે છે.”

સુરેશ—“પિશાચોનાં પ્રાપચિત પશુ સરીકારાન છે.”

જાળા—“સરત એજ છે કે પ્રાપચિત કાણુ હોણું નેધમે.”

સુરેશ—“એ તો અંતરમાશા ભણી ભજ છે.”

જાળા—“કાણુ દ્યો તો તેનું રૂપ નક્કી મળશે. પરંતુ મ્હારા બ્હેનને લઈ વળો ત્યારે આ તરફ યજ્ઞને જાણે.”

સુરેશની આશાનોકા ફરી અમમવા માંડી. અશ્વરથાને બોલ્યો—“પ્રથા, અશ્વરથી ખાતર મને, દયા કરો. હું યજ્ઞજા કુખી છું. જાખા વર્ષમાં મ્હારો એક દિવસ એવો ગયો એરો કે હું રોષા વિના સૂતો છું.”

પ્રથા કાલિત બોલી—“પરંતુ યજ્ઞજા શી? જઈ” છું, આરામ લેતા.”

એક લાલમાં મંગળાની માતા આવીને બેઠી. અને બોલી—“બેટા, તમે તો થયુંજ ભરવા મર્યા છે. દેશ વિરેક પશુ ફરી અણ્યા છે; સુંદર બનવાની કેષ દવા ન નેવામાં આવી?”

સુરેશ વિમયવરે કહ્યું—“માતાજી, હવે પ્રશુની ખાતર વધુ ન કરાવે.”

માતા—તમે તો મ્હારી બહાલી પ્રચીનો પ્રાણુ લીધો. શું હું તમને બચત કરવામાંથી પશુ ગઈ? હું તો એવા યજ્ઞને અંશગ્રાસી કે તમે મને પશુ ચાદ કરો? સમુદા કથ્થો સોશ-રાજ હોય. પરંતુ નહીં! તમે મ્હારા મ્હોમાત્ર દેશ તપને કુખી ન કરે, જાવ આરામ કરો.”

સુરેશ આશાને લાગતી દયામાં જોતાં ખાતો હતો. તેમાં એકાએક બારણા આગળ કોઈએ ધીરેથી કહ્યું—“જતી કેમ નથી, ભલે છે તો ખરા!” કાષ્ઠને બ્યામ આપ્યો. “સરમ બાવે છે.”

સુરેશ અવાજ બોળણે તુલિતે પાછી મળ્યું. એક લાલમાં મંગળા તેની સન્નિધ આવી અને મસતક નિધિ નમાવી ઉભી રહી.

રૂપ એજ હતું પરંતુ દ્રષ્ટિ અન્ય હતી. (અંધપણ)

સાભાર સ્વોકાર.

“ગુજરાતી” નો ૧૯૨૫ નો દીવાળી પંચમે અંગે અમેને અભિપ્રાયો મળ્યા છે. ઉપરનું ટાપલ જણાવેલા કાગળો રા. દીતર ધારણકરની જણાવેલી પીછાથી દેરાએલું છે, જાણના વ્યોમમાં પણ કાપટ રોક અને એક કાઠિયાની જુઓથી મિત્ર હરિને આંખે વળે તેવું છે. ગુજરાતીની સુંદર છપાઈએ એની સુંદરતામાં એક વધારો થયો છે. બીજાં ચિત્રો ઐતિહાસિક છે અને મોગલ જમાનાની અંદોજલાલી અને હાલ સિદ્ધાંતો તે વખતનો કુન્નર આપાદ જતાવી આપે છે.

કલિદાસ, તથા ઐતિહાસિક ચર્ચના લેખો ખાસ મનન કરી વાંચવા જેવા છે. ધણદર્શન જેવાં કાંચો અને ચાલુ જમાનાની “જૂતાણીની કાપી” જેવી મઝા સુંદર છે. બાંધનું કામ “ગો ગુજરાત” આ ગુજરાતની બીજી આશિ છે પણ રા. અપરદારની કલમની જે કમક છે તે આમાં અમેને જણાવી નથી.

તત્કાલના અને પર્ચના લેખો વેદાંતમાં રજૂ લેનારા માટે ધણજ ઉત્તમ છે. ગ્રાંથીને શોધખોળના લેખો વચ્ચેરાયી કેટલુંક જુનું જાણવું આપણને મળી રહે છે. આ ઉપરાંત વિગ્ન સાહિત્ય, અને હાસ્ય રચના લેખો સારા છે. વાત! સાહિત્ય કી છે. “વાલીથો મેર” આ વાત! કાચે કેટલોક વિષય પર મેળે કામક થયો છે અને વાલીયાની યાતિ લેખક જણાવેલા હતા, સુધરેલ કાચા વાપરી જુની કાઠીઆવાડી વાતને મારી અચરકી સારી મજાવવી એનો અર્થ થયું! ‘વાલીથો મેર’ની વાત ને રાં મેલણી જેવાં લખી હેલ તો એની મન એક દીપી નીકળત.

નવચેતન—દીવાળીના ખાસ અંગે. પ્ર: ૮ અંગે: ૧ અંગે: ૨૦૨૫ નો અમેને અભિપ્રાય માટે મળ્યો છે. કવર ઉપરનું ચિત્ર આ વખતે ફેરવેલું છે. રા. કુરપરની જણાવેલી પીછાથી નીચાએલું “પનીકારી”નું ચિત્ર વધુજ કાઢે છે. લેખોની અંદર પણ રા. રાલો આપેલા શ્રી. કુરપરનો પરિચય વાંચવા કામક છે. આ ઉપરાંત બીજા લેખો, રાં ધમકેટુની નહાની વાત! ગુજરાતના જણાવેલા કવિ નહાનાલાસની કાવચાલી કવિતા અરેખર જાનંદ આપનાર છે. રાં એલીયા-એલીયા મેરે કાગળ જુની વાતને આધારે લખાએલો છે જતાં લખાના પ્રભાવથી વાંચનરને જાનંદ આપે છે. રાં કુર દેશાઈની કલમથી લખાએલો “સીનેમની શીલમનો પહેરવેજ” આ નામનો લેખ વાંચવાની અમે દરેક હાલે શીલમ કંપનીના માલિકને કલામજુ કરીએ છીએ. એકંદર દીવાળીના પ્રયત્ને જાનંદ આપનાર સાહિત્ય છે.

ચાંદની—આ માસિકનો પહેલો અંગે અમેને મજા છે હાની વાતોએનો ખેડ પૂરી પાડવા જાણેલું આ માસિક વાત! વાંચનારોએ માટે સારું છે. વાતોએનો ચુંટણી પણ સારી કર-

વામાં આવી છે. માસિકનો દેખાવ અને કદ સાધારણ હોય તે સુંદર કરવા અમારી કલામજુ છે. તે વધારાનું એક અંગે પાંચધુની. સુખધથી પ્રગટ થયું છે.

રસક-રંગન—આ અમદાવાદથી પ્રગટ થતા અંદાજીકનો જમાનાની આસ અંગે અમેને અભિપ્રાય અર્થ મળ્યો છે. તેવું કવર જેવું જોતાં આંખોને જાનંદ લાગે છે તંદર આપેલા શીલમાએ અને રામના કુંકે છવેનો વાંચવા જેવા છે. રાં કુંકે રો “નારી”નો લેખ અને રાં કુંકેના લેખ ખાસ વાંચવા જેવા છે. કવિતા, સંવતો, અને અપરિચિત નાટોના કેટલાક પ્રવેશો આપ્યા છે. કાઠકને વિના મારે આપવામાં આ અંદાજીકના કામ વાંદોએ જે સાદમ કયું છે, તેને માટે અમે તેમની ફેલેક કુંકેએ છીએ.

શ્રી કુંકે દશા ઓશવાળ પ્રસુત કેલેન્ડરની કલમ પીકચર્સ ૦-૧૦-૦ એક કલેન્ડર ૦-૮-૦ છે. ખાસ માણી. ખામધુની રોડ કુંવાર. આ કેલેન્ડર સુંદર હોવા ઉપરાંત તીથી વાર, માસ, તારીખ વગેરે દરેક કામને લગનાં વિવેકો દર્શાવ્યાં છે. દરેક વેપારી એકીશ અને કુંદખમાં રાખવા કામક છે. શ્રી કલરની છપાઈ સુંદર છે.

આ પ્રશ્નનો જવાબ

?

આપશો?

૧ સાત તોડાના કાગળનું પારેજ કેલું?

૨ શેર વજનના હાગીનાનું પારેલ અર્થ?

૩ રામાનો આર ક્ષીઆનું લેખ ૨૦ દહાડાનો પગાર?

૪ પાંચ ક્ષીઆનું પાંચ આના તેરીએ ૨૦ દહાડાનું વ્યાજ?

૫ આ લોનનું વ્યાજ અને ક્યારે મળશે?

૬ સાકર ખરીદતાં કીયો તોલ નકાકાર થશે?

૭ ફેલેવે મુકરમાતમાં ફેલેવાળાની જુએદારી શી?

૮ પગારની ફરિયાદ માટે કેલેલા દહાડા મુદત?

૯ સોના વજનરને તેનાં તોલ શા?

૧૦ રૂનો વેપાર, કેવી રીતે થાય તે?

૧૧ સુવર કંઈ મીલોનું અર્થ છે?

૧૨ શા નામે ખાગખાય છે,

આ સર્વે તેમજ તમારા સારા દિવસો મુહુર્તો, લાલ, વગેરે જેવા જોયોતિને લખતી સર્વે હાલકે જાણવા માટે

“ગુજરાતી” પત્રનું પંચામ મંગાવો.

કી. ૦-૩-૦ પારેજ સાથે ૦-૪-૬

લખો—મોજ મળક કાર્યાલય,

ખજા બીહાંગ-નીરગમ, મુખ્ય ૪.

નોંધાવર.

ભગવાન—૨. મિસ્ત્રીન.

ક્રીતા ધણુ માર ઉપાડી ઉત્તરમાં ઉભી રહી રસ્તા તરફ ભેટી હતી. સોજ પડી મૂક હતી. આકાશ વરઘોથી ઘેરાયેલું હતું. થોડીઓમાં બે ચાર ગાયો ને વાઘડાં વાગેળતાં ઉભાં હતાં. એક બાઈ-બાકાતિના ભારો ઉપાડી ચાલી જાયતી હતી. ક્રીતાએ પોતાની નજર ખીણ તરફ વળાડી. રસ્તા ઉપર શાવ સોયો પડી ગયો હતો. છતાં ક્રીતા આંખો બેઝી છેડે સુધી ભેટી ઉભી હતી. એ અત્યારે કોના આવવાની રાહ ભેટી હતી? એનો ધણી—ના; એનો ધણી નથી. એ સુધવા છતાં વિધવા છે. જેવું એને હેતરી, જીવન-સર મધુ, એ શું એનો પતિ? ક્રીતાએ પ્રતિજ્ઞા કરી કે એ પોતે, પોતાના પતિનું મુખ નહીં ભેડ, એ સુધવા છતાં વિધવા જેમજ રહેશે.

એના જીવનમાં પણ એવા દિવસો હતા કે, જાતની ભેમ, પતિ ધરે ન આવ્યા હોય તો અધિર અને મોડી રાત સુધી રાહ ભેટી બારણામાં ઉભી રહેતી. ને બ્યારે પતિ દેવ આવતા ત્યારે બહુ મમતાથી એનો સ્વાગત કરતી. બાજુ એજ ક્રીતા પતિ પ્રેમથી વખોત છે. કારણ કે પતિએ કોઈ ખીણની સયે કમન કર્યાં છે? હા એમજ છે. છતાં વખત આવે પતિ ઉતર પોતાનો પ્રાણ નોંધાવર કરવા ક્રીતા તેવાર છે.

બારણાં વચ્ચે ઉભેલી ક્રીતાની નજર દુરથી ઉનાળે પડે આવતા એક માણસ ઉપર પડી. માણસ હજુ છેડે હતો તોપણ ક્રીતાની આંખો તેને ઝોળખી લીધી, એક પળ એના મુખ ઉપર આંધી પથરાય રહી. પણ પાછી તરતજ પળાય હઠ. મધુ. એવું હંદમ ભેરથી ધાકવા લાગ્યું. એણે તરતજ ધરમાં જવા ઈચ્છ્યું છતાં એનાં પગ ન ઉપડ્યા. અંધારની પ્રતિમા જેમ એ ગુપ્તગુપ્ત ઉભી રહી.

એ માણસ પાસે આવ્યો. એના પગ લયકતા હતાં. મુખ ઉપર નિરાશા હતી. એણે પહેલાં તો ક્રીતાને ઘીડી નહીં. પણ બ્યારે ક્રીતા ઉપર એની નજર પડી ત્યારે એ ચાર દરબાં પાછળ ઉઠી બેઠો, “કાણુ ક્રીતા? હા, આ તારું જ ઘર છે. હું ઉતાવળમાં બૂલી ગયા.” આમ થોલી એ પાછો વળ્યો. એ ચાર પગલાં ચાલી ઉભો રહ્યો. વળા ચાલ્યો. વળા પાછો વળા ક્રીતા પાસે આવી બેઠો, “ક્રીતા, કોઈ બાઈ તને ખેડે કે હું ક્યાં ગયાં તો હું કંઈ ન કરેલી.”

“ક્યાં?”

“જો, હું તારો પતિ છું—તું મારા પ્રાણની રક્ષા નહીં કરે?”

“વત શું છે એ સમજવીને કહે તો ખબર પડે ના?”

“તારા પિતા ધરમાં છે?”

“ના, એ બહાર ગયો.”

“ક્રીતા, મારે ખાતર તારા નસિમે કુખજ આપ્યું. તું મારી સાથે રહી ત્યાં સુધી તારે કાળે એક ધડી પણ સુખ ન આપ્યું. હું આજ તારી પાસે એક બીખ માટું છું. આપીશ?”

“બીખ ચાની?”

“હું બ્યારે યુદ્ધકાર છું. મને પકડવા પોલિસ મારી પાછળ ફરે છે. મને એક રાત બહાર છુપાવી રાખ. ક્યારે પહેલાં ઉઠી ચાલ્યો બહાર.”

ક્રીતા પણ બેલે પતિ સાચું ભેડે ઉભી રહી.

ક્રીતાને ગુપ્તગુપ્ત ઉભેલી ભેડ ગળગળે સાદે એનો પતિ બેઠો.

“ક્રીતા મને બચાવ. આજની રાત મને બહાર છુપાવ. બહાર મને રોધવા કોઈ નહીં આવે. કારણ કે, તારા પિતા મારાથી નરાજ છે.”

“હીક. અંદર ચાલો.”

એ ધંમે પગે ક્રીતાની પાછળ ધરમાં ગયો, અંધારે ટાંકી અને બીડીથી એ કુખજો હતો. ક્રીતાએ તરતજ સગડી સગાવી તેની સાથે મૂકી, એ ધીમી બાંધે તાપવા લાગ્યો.

ક્રીતા રોધણીમાં જઈ રસોઈ કરવા લાગી. થોડીજ વારમાં રસોઈ તેવાર કરી પતિને લઈ બાંધી રોધણી પાસે બેઠાં, બહુ કાવધી ક્રીતાએ પતિની યાળામાં જે બે, પણ વસ્તુઓ રાંધી હતી તે એણે પીરસી. પતિ બેચાર કોળાળા કરી બેઠો, “તું બહુ કાલી રસોઈ રાંધી બાંધે છે. આ તને હું રકં મનવરા નથી કરેલો.”

ક્રીતા ધીધું હતી.

થોડીજ વારમાં એ બન્ને બહુ પ્રેમથી વાતો કરવા લાગ્યાં. વર્તમાન સિંધિને શાવ તિસ્તરીજ ગયાં.

બહુ થોડી રાતે ક્રીતાનો પતિ ઉઠી ગયો. બાજુ ક્રીતાને રૂમે કરતાં ઉંધ ન આવ્યા. એની નજર પતિના ખીંડીએ ટાંકી કોટ ઉપર પડી. કોટનું એક બટન ઘડી મધુ હતું. એક બે, કોટબંધી બરા તરા દારૂનો પુણ હતો. ક્રીતા ઉઠી સોપા-દોરો લઈ કોટ સંધવા બેઠી.

કોટ પોલિસ ચાકામાં એના દોરો વાગ્યા એ ક્રીતાએ સાંભળ્યા. અત્યારે એની છાતીમાં બહુ કુખજ હતું. આવો કુખજો એને બે વાર ચાર ચાર દિવસ રહેતો. કોટ બંધી બરા આડે પાંખે પડી.

ચાકામાં ચારના કંઠો વાગ્યા તે તરતજ એ બેચારજી ઉઠી. એણે તરતજ પોતાના પતિને ઉઠાડ્યો. કાંતણુ કરી રાનનું દારૂ રાંધેલું શિરામણ શીરાની એ નાકવાની તૈયારી કરવા લાગ્યો.

બન્ને બહાર ધરને પાછલે વારલેથી લંકાર નિરખ્યાં. હજુ બેચાર ધણું હતું. એ બન્ને ગામ બહાર ગયાં. ગામને પાછર

કુલિય અને સારી મેનેજમેન્ટના કુશળતા સાથે તેમણે સુંઘે દરજી સેવા માત્ર વાળ્યા બાદ રિફરેન્સનું બંધ મેળાવણા વિસર્જન કરી દીધું.

કૃષ્ણ—મી. અમદાવાદી બાપ કમાલ પછી મી. મહેતા એક તરફ નવીન—મી. દવેની જગ્યાએથી વસ્તુની સંસ્કાર કરશે.

રોયલ—મી. અરેસર ધરાની રેવન્યુ ખાસીયા બંધ બે વર્ષ દિવસના આઉટર સીન બંધ આવ્યા છે. અને આજ રજાએ છે. કે જે વખતે બંધ વર્ષ ચાર દિવસ ઉપર ઉપરી મદાર થશે. મદારાઈ—મામા બબર મેનેજરીમાં રેખા દીધી છે. નવીનમાં મી. બાણરાવ શિવાજીની સરકારની હાજરીને જ તોત હાથમાં લેવા છતાં રાખે છે.

અરેસર—પૃથ્વી વલ્લભની નવી ડાપી તૈયાર થઈ ગઈ છે. જોશ સીનેમામાં બતાવવાની તૈયારી થાઈ રહી છે.

ઉડતી બબર—સાંભળતા પ્રમાણે કોહિનુર દિવસ કુ. બાણીયા રેખા મી. દવેની સાથે એક વર્ષનાં વાંતાઓ માટે એમીમેન્ટ કરનાર છે. મી. દવે કોહિનુરને વીસ વાંતાઓ એક વર્ષમાં પૂરી પાડે અને તેના બદલામાં કોહિનુર કુ.ની તેમને એક બાદશાહી રકમ આપવા તૈયાર થઈ છે. ખરો આકોશ આવ્યો નથી, પણ સાંભળવા પ્રમાણે ૩૦,૦૦૦ નીસ હાથરની રકમ નાંકી થયોલા સંભવ છે. મી. દવેને આવી બાદશાહી રકમ મેળવવા માટે જ્યો નસીબદાર સમજી ધન્યવાદ આપીએ છીએ અને કોહિનુર દિવસ કુ. પ્રભુને રીઝવવાને જે સાફ કરી-મેટી રહેશે ખરચા-સારા જુદાઓએ રાખી-સારી વસ્તુઓ માટે બાદશાહી રકમનો બોલ આપી જે બહેમત ઉઠાવે છે તેને માટે મી. હારકાદારને જ્યો ધન્યવાદ આપીએ છીએ અને તેમના આ સાફચર્ચા, સફલતા પ્રાપ્ત થાય એમ ઇચ્છીએ છીએ. આવી મેટી રકમ સિનેમાના ઉદ્યોગમાં અપમાનો હાથેલા દિવસના પહેલ વહેલો છે.

લક્ષ્મી અને કૃષ્ણ સીનમાં—અમદાવાદ બજારના મુજબ આજ દીન સુધી બંધની પિકઅપનાં સિનેમા કૃષ્ણ સિનેમાને મળતાં દર્શા, પ્રાણે ચોર ઉપરીવસમાં બવાથી કૃષ્ણ સિનેમાના માલોને જોઈ લાગ્યું છે. સાંભળવા પ્રમાણે તેમાં કોહિનુર દેખ નથી. સમજ સંપૂર્ણ થયેલા એમીમેન્ટની રજા આ પીચર ઉપરીવસમાં થયું છે. દવે સંતી સિમિતિની કૃષ્ણમાં આવવું જોઈએ. જોઈએ છીએ થઈ જમ છે.

કોહિનુર—વીરજી કામદાર પાંચ થઈ ગઈ છે. જાણ વિધવા ધમ્મીદાર ચાલુ છે. નવા આદર્શોએ હાખલ થવાથી કેટલાક નવા આદર્શો અમલા છે.

જરમન રિવોલ્વર

જરમન મુજબ નં યામ લે પૈસા પાછા મોકલવામાં આવશે. આ પોલીસની લાલચને લેવાની બંધર નથી. એક વખતમાં ૧૦૦ ફારસો મસલો યુદ્ધ જેમ જેમ પોલીસ દબાવશે તેમ તેમ ખરોચર ૧૦૦ ફારસ થશે. ૧૦૦ ફારસોના મસલો મહત્ત્વ ધી. ઈ. ઇ. અ. સાથે રા. ડ વજુ

પતે-મિત્ર કંપની (મોજ) પોલ્ટ દસ્તાવેજ પ્રાપ્ત કરી...

કહેવત છે કે—

કરકસર એ બાળો બાઈ છે!

ત્યારે

નવુકસાઓ, ચોપડી, ચોપાનીયા, વગેરેને માટે નવા સિનેમા બોલ બનાવી અર્થમાં ઉતારવાનું શા માટે પસંદ કરે છે? એક વખત અમારી મુલાકાત દી. મુજરાતના નાથીયા મિત્રદારોની પીછીથી ચિતરાચેત્ર ઉપરોત્તમ સિનેમા બોલો અમારી પાસે તૈયાર છે. ધણાજ સરતા હરે આપીયું. એક વખત નમુનાઓ જોઈ પાંચ કરો.

લખો અમર મજા-મેનેજર-મોજ-મળહ મુખાઈ ઈ.

મોજ-મળહ પ્રોસેસ એજન્સી

સાર્તા, નાટક, અને સિનેમાને લગતા તેમજ મજીક, ચોપડીઓ, ચોપાનીયા અને વેપારીઓની બહેર ખબરના

હાફટોન

ડી કંસર

શ્રી કંસર

અને લાઈન બોલ જ્યો સરતા અને સારા બનાવી આપીએ છીએ. એક વખત કામ પાડી ખાની કરો.

લખો—વ્યવસ્થાપક મોજ-મળહ

એક વર્ષથી પણ લાંબા ગાળા પછી

લોકોમાં અસાધારણ ધમાલ મચાવનારો-લાગઠ ત્રણ ત્રણ અઠવાડીયાં
ચાલો ટાકોટો બંધ થયેલા છતાં કેટલાક તો જતાં
રહો ગયલા-તે જાણીતી

સરસ્વતિ ફીલમ કંપનીની ફીલમ

સતિ સરદારબા

જેમાં જાણીતા એક્ટર અને એક્ટ્રીસીઝનું મુંદર કામ, મીઠા મવાલી મોહન-લાલાજી
બેગમ ફાતમા મીસ-જુબેદા મીસ મુલતાના-વિગેરે વિગેરે.

જોઈ લ્યો ધરાઈ ધરાઈને જોઈ લ્યો

મીસ મુલતાના કે જેનાં વિદાયતમાં વખાણ થયાં છે-જેને ઇન્ડિયન
મેરી પીકક્ષની ઉપમાદી દીધો છે.

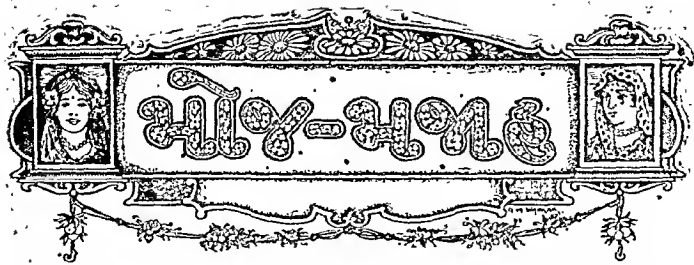
હજાર ઘોડેસ્વારનું ખર્ચ લશ્કર

જે હજી કોઈપણ દેશી ફીલમમાં જતાવ્યું નથી અને જતાવશે કે નહીં તે પણ શંકા છે.—

શનિવાર તારીખ ૩૧ મીથી શરૂ છે.

સીનેમા મેજેસ્ટીક ગારગામ

નખત દરરોજ ૫-૭-૮-૧૧ શનિ સ્ત્રી તહેવાર ૩-૫-૭-૮-૧૧

કાર્તિક વદ ૧]

રવિવાર તારીખ ૧લી નવેમ્બર ૧૯૨૫.

[પૃ. ૨૯૭. અંક ૩૦ મે]

આ અઠવાડિયા પ્રસિધ્ધ થતી વાર્તાઓના પાત્રો કલ્પિતજ દેખ છે.
કાઈ જીવંત વ્યક્તિપરથી ઉપજતી કારેલી નથી. અ. મો. મ.

અકિતરસ.

ગોરલી મધુરી હરતે ધરીને
કાનુડે કીધો સુરનાદ
મજની ગોપી હો મળી ત્યાં
નીરખવા વિશુદ્ધ નાથ.

શામળો સોહામણો લાગે વીરસો
ધનધન નાયતો રેતાં તાલ
પાદ, કમલવત્ શોભી રહ્યા છે
સહુ પ્રણમે છે શ્રીગોપાલ.

અગનાદ કે સુરનાદ કે
ગાનનાદમાં થઈ ગુલાન
ગોપી મજની મધુરી જંસરી
સુણીને થઈ મધ મરેતાન.

રદ્દસાન ત્યાં જલી જવાયું
આતમ સાનમાં લીન થઈ
નીરખ્યું અનુપમ અલરૂપ, તે
કપરી કાનુકાની માંહી.

મેલેયરો ના પામે યોગથી
નીરખવા એ તેજ નિરાધાર

લખ્યું થયું તે ગોપીજનને
લોહ લીલા એ અપરપાર

આનંદે રોમાંચિત થકને
ડાસે ત્યાં ગોપિકા સંગ
કુપ્પલતા જ્યમ વાયુ રપશે
મરડે સહુ પોતાના અંગ.

સત્ ચિત્તો વાદ વરાવી
તરરથરે રહી ભગવાન
શુદ્ધ યત્નતા હરી લહને
અર્ચા શુદ્ધ આનંદ પ્રકાશ

જાની જનોને અગમ્ય એવું
યોગી જેવું કરે ધ્યાન
યાગી યજ્ઞે અર્પી આહુતિ
સામવેદે મારે માન

પ્રાપ્ત થયું તે તત્ત્વ અનુપમ
અનંત, સનાતનરૂપ, અધાર
ત્રેમ-ભક્તિથી ગોપીજનને,
રણક્રોડે ઉજો વીણનાર

સુમનિ તમ હરશે કારી
પર રિપ્તો ધ્રુવ કરી
કૃષ્ણ કહે, હો, કૃષ્ણ ભગ્નથી
વરા કરી ર્યો શ્રી ભગવાન

કૃપ્યુલાન.

“એણું” નામ શા માટે લખાયું? સાચને શી અર્થ છે? રહેને ક્યાં રાખીને રહે છે?”. પાણી કુટે એમ તમામજાનિ રાત્રમણિને કહ્યું.

“એણો, તમારું નામ શું?” નરમહમ્મદે એક ન્હાની કાપડી તથા પેન્સીલ કાઢી પૂછ્યું.

“મ્હારું નામ મનોરમા છે.”

“ક્યાં રહે છે?”

“મન મોખાળની હવેલી પાસે. ધાંચીની પોળ સહમે.

“તમે પરણેલા છે કે?”

“ના, હું વિધવા છું.”

“તમારું બીજું કંઈ સચું વહાલું તમારી સાથે રહે છે?”

“ના. મ્હારા બાવીસેક વર્ષનો દીકરો છે; તે વરીતની સમારતી રહે છે.”

“તેનું નામ?”

“કાશીનાથ.”

“તેના બાપનું નામ?”

“મ્હારાથી નહિ કદી સકાય. તમે કિંદુ હોત તો મમલ સાત કે, મસામવાળા કિંદુ સહવા કે વિધવા મધુરીના નામનો ઉચ્ચાર કરી સઘટી નથી. જરૂર હોય તો મ્હારા દીકરા પાસે આવી પૂછી જાઓ.”

“ઠીક છે.” આ તેજસ્વિની રમણી પાસે લાચાર બની નરમહમ્મદે કહ્યું.

“તારે હું પણ જાઉં છું. કાલ પડે તો પુછીથી આવજો.” કદી તરતજ સમજાવિ અપધી નીચે ઉતરી. નરમહમ્મદ પણ વીઠે. મોટે મોઢા ઉપર ચાંચી.

(અપભ્રંશ)

સચિત્ર સ્તવન સમરસોધી.

શ્રી સરળ ભગવદ્ ગીતા

લેખક:—કાનજી કાશીદાસ બેશી તમાકુવાળાનો માગો

૮૪-૮૨ કાંઠાવાડી મુબમ્બ.

આવૃત્તિ ૪ થી કિં. આઠ આના,

પ્રતારમર સૂમિ રોના દર્શન સાથે સ્તવન કરાવતી આ ગીતા પહેલ વહેલીજ ને સરળ તથા મિત્રાવાળા હોવાથી લોકોને મહુ ઉપયોગી થઈ પડી છે અને તેની પાંચ હજાર નકલો બહાલ થતા આવી છે. આવતી દીવાળી ઉપર દસ હજાર નકલ વહાર પડશે. સાચવ સ્તવન સમરસોધી.

શ્રી સરળ ભગવદ્ ગીતા પટ્ટ

કિ. આઠ આના માધવનામમાં પ્રાસિદ્ધ પાસેથી મળશે.

પ્રવાનાં છે—સેકન્ડ હેન્ડ બોઇલ અને સ્ટીમ એનજીન,

બે.પી. ૧૫૦ પ્રેસ ૧૯૦૬, ૧૫૦૮ નજરે.

શું મારી મધુરી ગઈ!

લખનાર:—વૈવકુલિ દુર્લભ સયામ કુવ.

મધુરી એક સુખી કુટુંબમાં બન્ની હતી અને ઉછરી હતી. તેણી તેણીના માતાપત્ની એક લાલવાઈ પુત્રી હતી. હજી મધુરીનો જન્મ નહોતો થયો તે પહેલાં મધુરીના બાપે બાપાચાર ધંધામાં ફેટલુંકે ધન સુમન્યું હતું; પણ મધુરીના જન્મ પછી તેનો વિચાર પાડો અતેજ થયો હતો. આ સમયથી મધુરીના બાપે મધુરીનું હુલામણું નામ કુમકુમ પાડ્યું હતું. કુમકુમ એટલે કંકે. નિસ્તા રીને કહેતા જાહેર તો કુમકુમનાં પગલાંવાળાં જોતાં તેનો અર્થ માનવામાં આવતો હતો. અગાઉ કહેવાતા કુળ ઉપર મોઢી પાવનાં રહેણું વિશેષ હતો. હજી પણ અગાઉ વર્ષમાં આ રહેણું હતીમાં છે. આ પ્રધાને અતુલકરી મધુરીનું જનપણ કહેવાતા કુળમાં જરવામાં આવ્યું હતું. મધુરીનું લાલજી આપણદાર ચણ્યું; પણ અંદરથી આલી ખંમ હતું. તેઓ પોતાનાં કુળનું અધિયાન રાખે છે તેઓ પોતાનાં પુત્રોને, ભાગ્યેજ બાળ્યવી મધુરી તેમજ રહે છે. મધુરીનો વર નિચાળે બનવા જતો ખરો, પણ તેનું બનવામાં મન લાગતું નહિ. ટણકે રાણીમાં રમતું અને રમણ્યું, એ તેનો પેશો હતો. બેઉ વહેવારઓ એકજ આમાં રહેનારું એટલે મધુરીને ટણકે ટણકે સાથે જતું પાવું.

મધુરી પ્રથમથીજ અત્યંત ચરમાળ હતી. તેણીની અધિ મારકણી હતી પણ તેણી કાળની કામે મોટ મોટીને જોતી નહોતી. તેણીનાં નેત્રો નીચાંજ ટળેલાં રહેતાં. તેણી સોહામણી હતી. અર્ધાં દર્શીય હતી અને બની દસ સળ્લે મોલવાના હોય ત્યાં પાંચજ સળ્લે હજારાતી. મધુરીની સાસુ પ્રથમથીજ જતા મોલી હતી. તેણીને પોતાના મધુરી પતિ ઉપર કાણ મેળભેલો હતો. થરતું દરેક આજુબ તેણીનાંથી થરથરતું. કહેત મધુરીનો વર રતનલાલ તેણીને કસામાં લેખવતોજ નહિ. મધુરી કોઠવાર કાસને બાવી હોય ત્યારે પણ તેણીની લાજરીમાં મધુરીની સાસુ રતનલાલને ટોંકતી. જે ઉછરો ટણકે ચઈ ગયો તેને પછી ટોંકણી પણ થી બચાર કરે? પંથર ઉપર પાણી. નામ તો રતનલાલ હતું પણ હતો પંથરલાલ! જે હોઠને નહારા ઠેકરાઓની સોળતમાં બચ પછથી રહેતો હોય તે મહેલપણે શે સુધેર? રતનલાલ જેમ જેમ મહેલો થતો ગયો તેમ તેમ વધારેને વધારે ટણકે થતો ગયો. તે ઠોણીયાઓની જોડે નદી કિનારે જતા. આ સૌ ઠોણીયા નદી કિનારે એક કિલ્લો પેરી હતી તેના ઝોટલા ઉપર મેળતા અને લામ બાને ત્યારે જતી આવતી કોઠ મોઢા યુવાન બાળાની મરાડી પણ કરતા. રતનલાલ પોતાના પુત્ર બાપના અંકુશમાંથી પણ નિષ્ઠા ગયો હતો. નિચાળોને માસ્તર લાગીજો હતો. રતનલાલ માસ્તરને દરરોજ એ ચાર આના આવેલો અને પોતાની લાજરી

પુરાવો. રતનલાલને બે કે આપણે સમાર તો નજ હશે. તે સમાર નહોતો; પણ સ્વચ્છ હોતો. નવાન પશુથીજ શાકમાં ઉછેરેલો તેથી તેને નિરંકુશ રહેવાની ટેવ પડેલી. આ ટેવ કુદરતે લીધે વધતીજ આવી તેનો પત્ર ધરમાં તો આવેજ ટકતો. રતનલાલને આપ તો પોતાનો અવધાર કેમ નિભાવે? તેનીજ ચિંતામાં રહેતો હતો. 'રતનલાલની માતાને રતનલાલ-બાલુવા બધા છે કે શું કહે છે તેની પરવા નહોતી. તેણી તો પોતાના કાકા સ્વભાવને લીધે જેમ પોતાના ધરના સુખમાં માણસો ઉપર હુકમ ચલાવતી તેવો હુકમ પોતાના પુત્ર રતનલાલ ઉપર ચલાવવાની પણ પેરવી કરતી. ભારે મધુરી શાકરે આવી હોય ત્યારે તે પોતાની આ મુશ્કેલીને ભેડવું જોર આપતી. તેણીને 'આવતી વહુ અને મેલતા રાત્રીની રહેવત સ્વ જોતીજ બજાઈ હતી. તો બે કે મધુરી હજી પાણી નહોતી તો પણ આ રહેવતને અનુસરતો સ્વભાવ તેણી વહુની હાજરીમાં પણ દેખાડવા વગર રહેતી નહિ. આ ઉપરથી કેહજો એમ સમજવાનું નથી કે મધુરીની શાક મધુરી ઉપર પણ આવેલું હોય ચલાવતી. તેણી તો ઉછરી મધુરી તરફ વલાય પતાવતી. તેણી એટલું તો સમજતી હતી કે કુંવારે માટે દેન મીન રાખવાનોજ શુભ સાર.

(૨)

મધુરી જેટલી બહાર સૌંદર્યવતી હતી તેટલીજ તેણી શાક-વામાં પણ હતી. કેલ્સ બહેન પૂરેનો સંસ્કાર એવો હોય કે તેણીનું અમીર એવું હોય; પણ તેણી જેટલું વાંચતી તેટલું લાગણ્ય તેણીને માદર રહી જતું સરસા તો તેણી તરતમાંજ સમજી જાયતી; પરન્તુ તેથીજ શું વલણમાં સતતજ પણ તે બંનેજ હોશી રાક્ષી. તેણી કોઈપણવાર સુખ્ય મહેતીઓને પૂછવા બતી સુખ્ય મહેતીઓને તેણીના ઉપર પ્રેમ હતો; કારણ કે તેણી આખી કન્યાશાળામાં માલિકામાં ચલાક હોયતી હતી. મધુરીની આ કોઈ કોઈવાર મહેતીઓને બજતી એટલે મહેતીજ પણ મધુરીની નિશ્ચય કાળજી રાખતી. મધુરીમાં સદનયીસતાનો શુભ પણ શારીરિક, એટલુંજ નહિ પરન્તુ તેણીનું મન મીઠું હતું. તેણી ભારે કોઈ કવિતા કે કોઈ સંગીત ગાવા માંડતી ત્યારે શ્રીકળનારને એમાંથી કોઈ અવનવી મીઠાઈ આવતી. તેણી જરમળ હતી પણ તેણીનામાં નીચું ભેવાની ટેવ હોવાથી ખતી વખતે જરમ મળુ બજતી નહિ. આભાર તેણી પાંચમાં ધોરણમાં હતી અને ઉપરતર તેણીને અગ્રણી ભણવાની સજ્જાત કરી હતી. ધરમાં તો તેણીને ધરીવાર પણ ગમતું નહિ. નિયાળજ તેણીનું વહાલામાં વહાલું સ્થાન હતું. ભારે ક્ષમા આપવાનો મેલાવડો હોય ત્યારે મધુરીનું છનામ પડેલુંજ હોય. જેટલો વખત તેણી ધરમાં હોય તેટલો વખત પણ ચોપડીમાં મહેલું બાંધીને પોતાનો પાક વેંચાર કરતી હોય. તેણીની મા કોઈવાર મધુરીને ધર કામમાં બાંધતી પણ મધુરી તે મળુ બાંધે પરજોજ કરતી.

(૩)

મધુરી બે કે મધુરીના મા આપને બાંધતી કહી નેવીજ

હતી, પણ પશુનું ધન એટલે તેણીને પરજોજના વગર છૂટો ન હોતો. મધુરી હવે ઉંમર લાંબક મળી હતી અને કુલીન ધર ભેડીને આપેથી હોવાથી વેદવાર્ધજોની વચ્ચે કશી તકરાર ન હોતી. ધરનોજ અવધાર પાસે આવેલો અણીને બંને પોંદો તેમણીમાં હતો. મધુરીની નજીક પણ બહાર ગમતી પોતાના બાલ અમ્યાં કમળે પોતાના મા આપને ઘેર બાંધી પડેલી હતી. મધુરી જેવું મધુરું પ્રુપ હરે વધારે ને વધારે ખીલતું જતું હતું. તેણીનામાં ચંચલતા વધી હતી. તેણી હવે કોઈની મદદ વગર કાલ અમકો શીખી ગઈ હતી. તેણીને પોતાના પત્રનો ગાંઠરોનો અમકારો હવે અમતો. તેણીનામાં હાથે પત્રે મેંડો ભણાવાનો શોખ પણ તાળે યથ આવ્યો હતો. તેણી પરજોજની છે એવો રજોજ તેણીને કાને ક્યારનો પડેલો ગયો હતો, બાંધી તેણીના માલવાનો સરોડ તેણીનામાં હવે તરજૂતા આવ્યો છે એવો માલ પ્રકટ કરતો. તેણીના ભેલવાની છતાં પણ દમમાં નૂતન ફેરાર થયો હતો. તેણીની જરમ પણ હવે ધીમે ધીમે તુટવા માંડી હતી. તેણી રસ્તા ઉપર પણ હવે ભેડામણને ન હોતી ચાલતી. તેણી હવે કાંઈક ઉંચું ભેડીને ચાલતી હતી. તેણી કમલાં જવું વાંતે અજરદાર બનતી બતી હતી. પ્રયમ કરતાં પણ તેણીનામાં પડેલવા મોટવાની બલકા વધી હતી. હવે તેણીની મા તેણીને કન્યાશાળામાં બધા ન હોતી. તોપણ જેને લાંબા વખતની આદત પડી હોય તે કેમ જમ? ભાગ ભેડીને તેણી કન્યાશાળા તરફ પણ કોઈવાર નિજાની બતી.

(૪)

મધુરી પરજોજને શાકરે આપી. નવી વહુના નવ દહાડા. શાક સતરમાં વહુને સુખી આપતી. નજીક પણ નવ દહાડા મીઠું મીઠું ભેલી. કેટલીક આપણા બાપદાદાની રહેવતો વેદવાર્ધજ જેવીજ છે. બહોળી નવ ઉપરનો એ દહાડો વધારે શાન્તિમાં વીરો. અગ્રિયારે દહાડે નજીક પોતાના નહાનાં બાળકને દિવ્યોજવાનું કામ સોંપી. આ દેહ વર્ગના બાળકને માતાનો પરિચય એટલે મધુરી તો બહેન નવુંજ માણસ. તેણીના દિવ્યોજવાથી હોશર ઉઠે નહિ અને મધુરીની શામે ટકર ટકર ભેલો ભેલો શાક કરે.

"કેમ બાળી! હજી તમારી માએ દિવ્યોજવાનું કામ પણ બજાવ્યર નથી શીખવ્યું? બામ શું દિવ્યોજવાનું હતો? મા! ભે તો ખરી! બાળીનો છવ ક્યાં ને આ મેળી ક્યાં?" મંગલાચરણ યથ ચરું. કાસુલ ભેલો તો નહિ; પણ સુને મેંડો બંદના ભામમાં ચાલ્યા ગયા. મધુરી અજરદાર મળ પણ ફરિયાદ કરવા ક્યાં જાય? નજીકનાં દેરી હાથમાં લીધી. હોશરો પણ તરતજ ચૂપ થઈ ગયા.

"ભુલો! બામ દિવ્યોજવા! જમજ પડી?" મધુરી આવો તરતનો ચમત્કાર ભેડ અજબ થઈ. તે બાળકની બાળ ઉંડું કારણ શી રીતે ભણે! અંદરથી અવાજ આવ્યો.

અને કહેલું છે કે આચરિયાનું ગમે તેવું સાલ હેય પણ તે મારી દોઢીએ કહેલું નહિ. મધુરીની માતા બાબુ કાલિયાને ઉઠા નિશાચા ઉપર નિશાચા નાંખતી. મધુરીનો બાપ તો મનમાં જ સમજી ગયો હતો. તે જાણતો હતો કે ખનવા કાળ જેવું બની ગયું છે.

“બા! હવે હું મરી જો મરી છું હો! મારે માટે તો તે ઉતાવળ કરી પણ હવે મારી વહાલી વજેન સરલા માટે જોવી ઉતાવળ નહિ કરતી હો! ને કરે તે વિચારીનેજ કરને. વર ધર જોડેનેજ બાપને; નહિવર કુંવારી રાખને.” મધુરી માત્ર બાટજીજી બોલી ચકી. તેણી હજી ચેતનામાં હતી. ત્યાં અખર આત્મા કે રતનલાલ કોઈ વાચકીને લઈ નાતી ગયો છે!

“હું બા! મારા જો અપા! હું-પણ-જાઉં છું દો! બા!” મધુરીનો જીવ તેણીનાં બોળાંઆપથી ઉઠી ગયો!

“યું મારી મધુરી મઈ?”

મધુરીની મા પૃથ્વી ઉપર ઢળી પડી.

ક'પણ.

આ પ્રશ્નનો જવાબ

?

આપશો?

૧ સાત તોડાના કાગળનું પોસ્ટેજ કેટલું?
૨ શેર વજનના દુધીનાતું પાસેલ ખર્ચ?
૩ રાખાનો બારે રૂપીઆ લેખે ૨૦ દહાસોનો પગાર?
૪ ૫૦૦ રૂપીઆનું પાંચ આના તેરીએ ૨૦ દહાસાનું વ્યાજ?

૫ આ સોનનું વ્યાજ અને કપારે મળશે?
૬ સાકર ખરીદતાં કીચો તોલ નફાકારક થયો?
૭ રેલ્વે આકરમાતમાં રેલ્વેનાગામી જુમ્મેદારી શી?
૮ પગારની ફરિયાદ માટે ફેરલા દહાસા સુલત?
૯ ચોના વજરને તેનાં તોલ શા?
૧૦ રૂનો વેપાર, કેવી રીત થાય તે?
૧૧ મુગર કદ મીસોનું ખર્ચ છે?
૧૨ શા નામે આગખાય છે,

આ સવ તેજ તમારા સારા રિતો મુકુતો, લાભ, વજેર એના નેરિપરેલવની સર્વ દરિયા જલકવા માટે

“જુજવાતી” પત્રનું પંચાગ મંગાવો.

પી. ૮-૩-૦ પોસ્ટેજ સાથે ૮-૪-૬

લખો—મોજ મનહ કાર્યાલય,

ખાન ટી ૮૦૦ નીચાના

કહેવત છે કે—

કરકસર એ બાળો ભાઈ છે!

ત્યારે

• નવંભક્રમો, ચોપડી, ચોપાનીયા, વજેરને માટે નવાં ચિત્રોના બ્લોક બનાવી ખર્ચમાં ઉતારવાનું આ માટે પશ્ચિમ કોરો છે! એક વખત આમરી મુલાકાત લેશો. શુજરાતના નામીયા ચિત્રકારોની પોષ્ટીથી ચિત્રારાજેન. ઉત્તરોપાત્ર ચિત્રોના બ્લોક આમરી પાસે તેવા છે. ધણજી સરતા દરે આપીશું. એક વખત ન્યુનાઓને કાજ કરો.

લખો અથવા મળે—મેનેજર-મોજ-મનહ યુઆઈ ૪.

મોજ-મનહ પ્રોસેસ એજન્સી

વાર્તા, નાટક, અને સિનેમાને લગતા તેજજ ચિત્રો, ચોપડીઓ, ચોપાનીયા અને વેપારીઓની બહેર ખમરના હાફેટાન

કે કસર

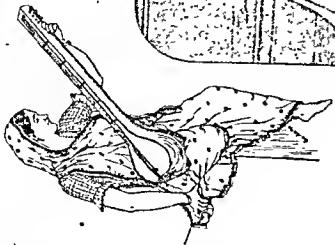
શી કસર

અને બાકન બ્લોક અમે સરતા અને બારા બનાવી આપીએ છીએ. એક વખત હાથ પાડી ખાતો કરો.

લખો—વ્યવસ્થાપક મોજ-મનહ

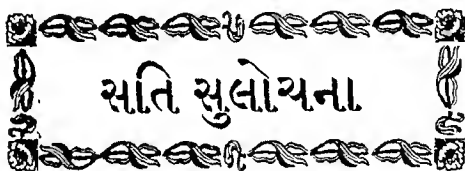

સેની સિમલિ
લાંબી પિંચસી નવી પિંચસી આંસુ દાવે

ખાસ ચુંટી કાઢેલો પ્રોગ્રામ

હિંદુસ્તાન સીનેમા ફીલ્મ કંપનીની સારામાં
સારી અસાધારણ સરસ ફીલ્મ

દરેક કુટુંબે ખાસ જોવા લાયક છે માટે જરૂર જીવો

હિંદુસ્તાન સીનેમા

ગ્રાંટ રોડ ટ્રાંમ ટર્મીનસ

વખત તથા બાવ હંમેશના નિયમ પ્રમાણે

કંઈકે નવું !

કુતરા-માટેનો કાપડો

વિલાસતરંગી આપણા હિન્દુસ્તાન માટે કુતરાઓને ધણ કરવા દેવામાં આવતા નથી. દરેક ન ધણીવાતા કુતરાને પોલીસ પકડીને ખાજાપોખામાં મોકલી આપે છે, અથવા તેા મારી નાંખે છે.

દરેક કુતરા પાળનારને પોલીસપટ્ટી બનાવવા માટે બાઈસ-સ લેવું પડે છે. જેની શી લગભગ રૂ. ૫) જેટલી હોય છે. આ બાઈસ-સ બનાવે પછી કોઈ પોલીસને માફસ અથવા આપણરી જાતાંથી માફસ જેવા માને ત્યારે વતનાવાવું પડે છે. બાઈસ-સ પતનાવવાની આલાકાની કરનારને અથવા તેા વગર બાઈસ-સે કુતરા પાળનારને અથવા એક બાઈસ-સમાં બે કુતરા રાખનારને રૂ. ૫૦) સુધી દંડ કરવામાં આવે છે. દરેક માફસ પોતાના બેઠી કુતરાને પોતાના ઘરમાં તથા વાડીમાં ચોરો કાપે રહી જાય છે. પછી જો કોઈ વિરોધ માફસને એ કુતરા કરે તેા તેમાં કાપડોના કાંઈ માથુ છે. જે તે માફસ પાસે પીરતોય હોય, તેા કુતરાને મારી નાખવાની, તેને કાપી જવા છે. પરંતુ તેણે કોઈમાં કાળીત કરવું નોંધજે કે કુતરાએ તેની ઉપર ખરેખર કુમલો કરી દેતો, અને તેની પાસે પીરતોય વાપરાવવું બાઈસ-સ છે.

રહે ફરતી કોઈ પછી કુતરાને પછી કાલે તે બેઠી અથવા રહે તરીકે બહુવિધો હોય, તેા પછી મારી નાખવાનો કોઈ પછી માફસને દંડ નથી. અને કોઈ કુતરાને મારપીટ કરનાર કાપે કુતરાને ધણી હેરેટમાંથી ફરપી મારી કો છે. જે કાપડો કુતરા તરફને કરે તેા તરો કાપડપરક તે કુતરાના માલીક પાસેથી જાલો મારી કો પછી તમારે પડેલાં પૂરવાર કરવું નોંધજે કે સબકુ-કુતરા અગાઉ બીજાને કરાશે હોય, અને એ કાપડત તેના માલીકે બહુવિધો હોય. તેમ પડેલો યુવો માફ કરશે એ માથાપણ રીત છે તેમ પડેલી વખતવું કરવું એ કુતરાઓનો પછી "બે-મકિમ" એક દંડ છે.

કોઈ પછી કુતરા નો-લોકોને પીડા કરતો માથમ પડે અને એા ધણી તેને વગરવર વધારીમાં રાખવો ન હોય તેા તેના કુતરાને મારી નાખવાની કોઈની સત્તા છે. અને તેના બાજુ મારી તેના માલીકને દંડ લીધા સીવાય બીજું કંઈ પછી મળવું નથી. કાપડે કાપડો કરે છે કે પોતાને કુતરા ને કરવું હોય તેા કોઈ ધણીએ તેને દંમેક માટે પૂરી-રાખવો નોંધજે વાલો જાતની નાખવો નોંધજે.

વિલાસતરંગી મોઢાં બેતરોમાં વાઢ ઉપર નોંધીય મરવમાં

આવે છે કે- "કામલ યના કુતરાઓને વાંધી નાખવામાં આવશે." પછી કામલો બેતરના માલીકને આ સત્તા આપવો નથી. તે કુતરાને પકડી કો છે. અને એ પૂરવાર કરે કે કુતરાના માલીકે તેને બહુ મુશ્કેલી પોતાના બેતરમાં આવવા દીધો છે, તેા કુતરાના માલીક પાસેથી મુશ્કેલીનો બદલો મેળવી કો છે.

"કુતરા"

મારાકે ધવાની લાવડાન

મીનાં મેવરને એક એકાદી વિધવાએ જામ ધણી રોપી આપવાનું કાપિલું અને તેથી તણુ ઉમેરવારો બહાર આવ્યા હતા એક તેા રાઈન દોલમાં બંધે હાવર થયા હતા. તેણે વિધવાને ત્યાં રાઈન જેવી ધારેલી પછી તેમાં તે મિષ્ટાન બધો હતો. બે ઉમેરવારોએ કામલો લખ્યા હતા. એકે લખ્યું હતું કે "કુ" તે ઓળે કાવડોના આકાશી છું. તેને કાપે રાખતાં આવડે છે તેા આવતાં હું કુશિવાર છું. તેની પાસે ચોરી મુદી છે, તેા મારી પાસે બિલકુલ નથી, તેને રહેવા ધર છે તેા મારે કાંઈ નથી. એટલે અમે બન્ને મારી રીતે રહી કહીશું. રેટનાં વર્ગ મવાં મેં કામ ધણી કોડી દીધો છે એટલે હું મારી બેરીને ધર કામમાં ખાદ રહીશ. વળા મને જાણીતો કામ છે અને જાણીતો બહુકાર પછી છું."

ફીમ રસાર વ્યને તેની માથુક

રૂઝા વેલે-લીના (બહુવિધ સીમાએ મુકર) અને મોક વીરીકે હાનટ (નાચા રમવાના) બન્ને વચ્ચેના પ્રેમમાં ધધાને લીધે મુરોડી લેતી થઈ હતી. તણુ વર્ગ મુધી ધા કંઠાર ભોજ-આ પછી હવે તેઓ પૂરાં પાવવાની અણી ઉપર આવ્યા છે. મીસીક વેલે-લીનો કામમાં નુકસાન છે અને પૂરાં ઉપરી બવાની તેવારી કરે છે. તે અને તેના ધણી બહુવિધે કે કે રવ-લાવની વિરધવાથી તેમની વચ્ચે કારી જાતી નથી. મીસીક વેલે-લીનો બહુવિધે કે શીલમના ધધામાં તેઓ એકાંત તેા રેતા-રેતાં રહે છે કે ધર કામને વિચાર કરવો. તેમને અવાજ રહેતો નથી. મીસીક વેલે-લીનો બહુવિધે કે મારાથી ધરમાં મેસી મારા ધધીને માટે સર્વ તેવારી કરી રહી નોંધ મેસી કાવ નહિ. મારા ધધીને રૂદ જાવનો આનંદ ભોજવાનો ધણી રોપ છે, પછી બપોરથી હું રવનપણે વિધવાને તેવાર કરવામાં રોપાઈથી રહું છું ત્યાંથી મારાથી તેમ જાતી કરવું નથી.

લગ્ન ખંડાં, પણુ પડેલાં કાચાં અને પછી પાઠાં !

રૂઝામાં જામ કંઠાંથી તાજેતરનાં એક નવો કામલો અમલમાં મુકાયો છે. આ કામલો પ્રમાણે ને કોઈ બે પ્રેમ

ધમાલ અને ધમચકરી ચાલુ ?

આજે ત્રણ અડવાડીઆથી ચાલુ થયેલી અમારી સીરીયલ

શાહે જંગલ ઉરફે વનરાજ

ઉપર લોકોનો દરોડો ચાલુ છે. જેમાં પહેલાથી છેવટ સુધી

ટારઝન--જેન પોરટર--રોકોફ--ગરનેટ

નાં કામો ભેદને તમે ખચિતજ અજબ થઇ જશો

જેન પોરટરનું બહાર લીલાઉં !!

રોકોફ અને ગરનેટના હિસાબે અને ભેખમે ખીચારી જેન પોરટરનું લીલાઉં કરી
બદમાશો તેણીને વચવા ચાલ્યા છે.

બેહુદ સેન્સેશનલ સીરીયલ

સાપ્તિક પ્રકાશને સરવીફીટ આપી છે કે આ એક બેહુદ દિલને યુગવતાર વીઝલ પ્રાણીઆથી
ભરપૂર સીરીયલ છે, જરૂર આવીને ભેધ ભાંગે

સાથે ધ્રુમ હસાવનારી એક ભાગની કોમ્પોડી

વખત પા, ૭, ૮, ૧૦, ૧૧ રાત્રી રવિ ખાસ બેલ ૩૦ ફલાફે

ભાગ ૩૧, ૨, ૩, ૪, ૫, ૬, ૭, ૮, ૯, ૧૦, ૧૧ સાથે

ગ્લોબી સીનેમા સેન્સેશનલ રોડ

મોજ-મજહ ઇનામમાળા નં. ૧

રૂપિયા પચ્ચીસનાં બાર ઇનામો

મોજ-મજહના વાંચકો સિનેમા અને નાટક વિષે જે રસ લે છે, તેને ખાન આપી તે ધંધાઓમાં શૈક્ષીન-પ્રબ્ધ શું મળે છે, તેની પરીક્ષા થાય એવા ઉદ્દેશથી આ ઇનામમાળાની યોજના બહાર પાડવામાં આવી છે. આશા છે કે, શૈક્ષીન સન્નનો આનો સંપૂર્ણ લાભ લેશે.

નીચે જણાવેલી કુપનમાં અત્યાર સુધીમાં બહાર પડેલી સારામાં સારી

દસ દેશી ફિલ્મોનાં નામ

લખી મોકલનારોમાં રૂ. પચ્ચીસનાં બાર ઇનામો વહેંચી આપવામાં આવશે. ઇનામોની વાગત-રૂ. ૧૦, ૫, ૩, ૨, ૧, નાં એક એક મળી કુલ પાંચ-બાર આનાનાં બે- અને આઠ આનાનાં પાંચ મળી કુલ બાર ઇનામો આપવામાં આવશે.

આ બધાં ઇનામોના રોકડા રૂપિયા નહિ આપતાં તેટલી કીમતનાં અમારી પાસેનાં પુસ્તકો આપવામાં આવશે.

પુસ્તકો મોકલવાનો ખર્ચ ઇનામ મેળવનારને સીર છે.

આ ઇનામની હરીફાઈનું પરિણામ તથા દરેક ફિલ્મને કેટલાં મત મળ્યાં તે તા. ૨૯-૧૧-૨૫ નાં અંકમાં જાહેર કરવામાં આવશે.

સૂચના-કુપન પોસ્ટ કાર્ડ પર ચોટાટી મોકલવાથી બે પૈસાની ટિકીટમાં આવશે.

મોજ-મજહ ઇનામમાળાની કુપન

તા. ૧-૧૨-૨૫

સારામાં સારી દસ દેશી ફિલ્મોનાં નામ

૧	૨	૩
૪	૫	૬
૭	૮	૯
૧૦		

લી.

૩.

પો.

દા.

“કરણી તેવી પાર ઉતરણી”

આ કહેવત જરાપણ ખોટી નથી-અક્ષરે અક્ષર સાચા છે
રાજકુમાર માલીરાવ-વ્યસની-લંપટ-નીચ સોખતમાં બાલણ કે રણપુત રૂપવતી
કન્યાઓ પર અત્યાચાર કરે-બાળાઓને આપઘાત કરવા વખત
આવે-તો તેના પરિણામ.

માલીરાવ પણ વિણ મોતે મરે

વિશ્વામુ-જેનાપર તમામ રાજ્યનો ભાર-તેવો દિવાન પોતાની સત્તા જમાવવા
એક અંબળા-રાણી-ને ફસાવવા પ્રયત્ન કરે-દુશ્મનને જઈ મળે-

પણ આખરે હાથ ઘસ્ટો રહે

વેગેરે આખાદ શીક્ષણ આપનારા દંપ્ત્યો છુટો

રાટે સ્ટુડાઓનું અનુપમ ઐતિહાસિક ચિત્ર

ની રાણી-

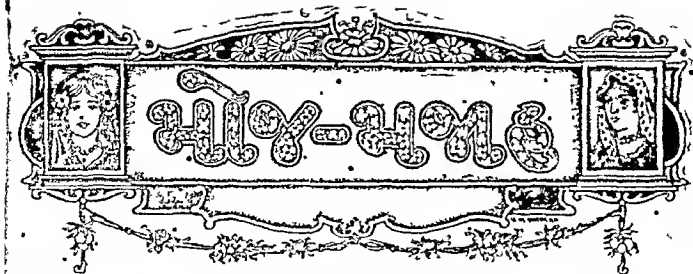
દેવી અહલ્યાબાઈ

નોવાર તારીખ ૭ માં નવેમ્બરથી શરૂ છે.

પીકચરે અસાધારણ સરસ લેનાયકું છે તે જોશો-જરૂર જોશો.

સીનેમા મેજેસ્ટીક ગોરગામ

[૧૬ વદ ૮]

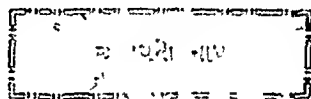
રવિવાર તારીખ ૮ મી નવેમ્બર ૧૯૦૫

[૫ ૨ જી અંક ૩૧ નો]

અ અવાગીઝો પ્રેમિય યતી વાતોઝોના પત્રો કલ્પિતજ દાખલ
કેમ જ્યોતે અભિવરમી લેખની મહેલો નથી આ મો મ

કાવ્યમાય મોજ-મુજ

સંપાદક—ગ. મન્નગામ.

મુસા બ્યુ કા. બીચ કીમત તુ હાર જાન,
બાયસ બિહાર જાન કલસ બરે નીરકો,
સરખ હસ જાન મિય રમ રમ ફેલ જાન,
કુતો કાટ જાન ગેલ અલગ મરીબર;
અયગોહી મુરલીર બીજી હા માર જાન
કથુના મિસાન પર બ્યાકુલ મરીરકો;
એસોહી યુગલ ખોર નાહક બીશનો કાજ;
દેતહે, મિગાર ના હર હે રકુબીર કો.
કવી-મુરલીધર.

* * *
લેસો ગયે વિગય લાડી, નિકસત હે સખકાર,
રેસો મહિમા પવનથી, આપ ઓર કા ઓર.
કવી-વૃંદ.

* * *
રહિમન પારસ પરસ કે, મિદિ ગયો લોહ વિહાર
યદુતિનો બોલે ના ગર્થ, બાકે કાર અરમાર
રહીમ.

* * *
રહિમન કમલુ બરેનકે, નાહિ ગયે લેગ
આર ધરે અરમારકો, તડ કદાવન ગે.
રહીમ.

કરવાનું કાલક હું કરી ચક્રો નહિ-મ્હારું હૃદય કંપના લાગ્યું.
 એ માર્ગે મ્હારી રચિતિ એક કહ્યું, “તમે બહીમો છો કા
 અટો? વધારા તારમાં કાંઈ ખરાબ ખબર હતી નથી; પણ
 તારમાં સારી ખબર પણ હોય છે.”

તેના આ વચન સાંભળી મ્હારા હૃદયમાં ઢિગમત આવી.
 મ્હેં ઝાપ્પી કરવ કાઢી નાખી તાર બોલ્યો; પરંતુ એમાંની સ્વચ્છ
 દર્શકત હું વધી ગયો નહિ. ને થોડાં કચ્છો મ્હારા વચવામાં
 આવ્યા તેથી મ્હારું બેલું ભમી ગયું. મ્હારી આંખોએ હું અધકાર
 ભેલા લાગ્યો. વિશેષ સમય સધી ત્યાં ઉભો રહી ચક્રો નહિ-એ
 રચણે બેસી પડ્યો. મ્હારું હૃદય સુકાઈ ગયું હતું. બેલું કે મ્હારામાં
 મૌલવાની સક્રિત પણ ન હતી. તારમાં લખ્યું હતું કે,
 ‘દીનાનાથ ને વચંત રોગ થયો છે...’ મ્હેં કેવળ એટલું જ વાંચ્યું
 હતું. બીજું ને કાંઈ લખ્યું હતું તે વાંચવાની કેશિત મ્હારા
 હૃદય તેમજ મનમાં રહી ન હતી. આ આખાત વચ્ચાત કરતાં પણ
 વિશેષ ભંભાર હતો. પૃથ્વી બેલું કે મ્હારી દૃષ્ટિ ‘સમક્ષ’ દરવા
 લાગી; મ્હારું ચંદ્રીર જવજન બની ગયું. પત્ર નીચેની બમીન
 બેલું કે જરી ભત્તી હોય એવો મ્હને ભાગ થવા લાગ્યો. એ
 વખતે મ્હારા હૃદયમાં ને બાવનો ઉઘડ મુઠ્યો હતો તેવું વચું
 હું કરી ચક્રો નથી. એ વખતે મ્હારી યુદ્ધિતો લોપ થયો
 હોય એમજ મ્હને લાગ્યું.

મ્હારી એવી રચિતિ બેલું કે રિચિત્રના પિયોને પ્રકૃત સ્વર
 પૂછ્યું, “કાણ? ખરાબ-કર્મીઓ કે?”

આ કહ્યું બચિતિયું સમજો કાંઈના મ્હારી વાચકરિત
 પુનઃ પાછી આવી, મ્હેં કહ્યું, “કાણ? કાંઈના સમયાર
 છે. મ્હારા ન્હાના કાંઈને માતા નીકળ્યા છે.”

પિયોને કહ્યું, “બહીમો નહિ. આ શીતળાનું સ્મરણ કરો.
 માન કુપાથી કુપાનું દુઃખ દૂર થઈ જશે. મ્હારા ન્હાના કાણ
 ને માતાની કુપા થઈ હતી. અમે મરીય
 માણસ, તેથી વેલ કાંઈને મેલાની સક્રા નહોતી. હું-એ
 મ્હારું કુટુંબ રાત રિવજ શીતળા માલું એકાન્ત ચિતે સ્મરણ
 કરી કરતી હતી. માની કુપાથી સમગ્ર સારું થાય છે! મ્હારા
 ન્હાના કાંઈને માની કુપાથીજ ખારામ થઈ ગયો.”

મ્હેં પિયોના સુખ તરફ બેલું કહ્યું, “દીનાનાથ. આ
 સંજારમાં મ્હારું જીવન છે. અરેરા યુવકમાં એને રહેલું
 વધું દુઃખ પામું હશે એ કોણ બેલું છે! ત્યાં કોણ તેની
 સંજાણ લેવું હશે!”

આમ કહી ખીજામાંથી પાછો મ્હાર કાઢી હું તેને એક
 પાવલી આપવા લાગ્યો જેટલે તેલું કહ્યું, “મ્હને કાંઈ બેલું
 નથી. આપના ઉપર સંકટ આવી પડ્યું છે. ન્હાનામાંથી
 ખારામ થતાં આપ તેમને લઈ ઘેર આવશો જેટલે એક વખત
 હું-ઘેર આવી પ્રસાદ લઈ બજક. આપ લેક માત્ર કાચ રાખશો
 નહિ. આ શીતળાનું સ્મરણ કરો. હે મા શીતળા! દીવસાળને
 આરામ કરો મ્હારી મા.”

એ પ્રાચીનામાં-કેટલી બધી સમવેલના હતી! ખીજાને
 ખારી રીતે પ્રાચીના કરનાર માણસ મ્હેં બેલું નહોતું.
 પ્રાચીના વળ આવ્યું. મ્હેં પણ કહ્યું, “હે મા શીતળા
 દીવસે સામે રહે. હું પોશાપમારથી તમારી પૂજ કરીશ.”

પૃથ્વી એ વધુ પિયોન તરફ બેલું કહ્યું, “
 તમે પણ મ્હારા દિવસે આરામ થય એ માટે માને, પ્રાચી
 કરો.” તમારી પ્રાચીના મા કવચ્ચ કાંઈજ નથી.”

પિયોને કહ્યું, “જવજન પ્રાચીના કરીશ. રાત
 કરીશ. કાણ થી વચું છે એ હું સારી રીતે બેલું છું.”

કચ્છા હોય લીમકા, શીતળા હોય ઝાંબ,
 અમેજણા હોય બંધવા, તોય પોતાની બંધાવે.

મ્હારા ન્હાનાકાંઈ રચિતને હું કેટલો બધો રહાઈ છું
 મ્હારું મન બેલું છે. મ્હારી સ્ત્રી તો રચિતને બેલું
 વેલી બની ભય છે. આપ કાંઈ પણ પ્રકારનો કાચ
 નહિ. હું વધુ માણસ કહું છું કે, આપના કાંઈને ખારા
 થઈ જશે.”

આ થું કાવિય વાણી હતી! મ્હારા મનમાં એવો વિચાર
 ઉપજ્યો કે, જમવાનું પોતેજ એ વધુનું રૂપ ધારણ કરી આપ
 સંકટના સમયમાં મ્હને આપાસન આપે છે! હું કાલિયુગ
 દષ્ટિથી એ વધુ પિયોનાના સુખ તરફ બેલું રહ્યો. હું બાળ
 કંતાન છું, સંક્ષિપ્ત ઉચ્ચ કુળોપપન્ન છું તથા એ એક કાંઈ
 રજુ પિયોન છે એ વાત હું તદન બૂધી ગયો. અંતરના ખાતે
 મ્હેં તેને દટ બાંધીનું કહ્યું. પૃથ્વી કહ્યું, “કાણ? તમારું
 વાણી ખરી દરો. મ્હારું મન કહે છે કે, મ્હારા કાંઈને ખારા
 થઈ જશે.”

હું વિશેષ કાંઈ મેલી કર્યો નહિ. પિયોને કહ્યું, “મ્હે
 યમ! ધીમે ધીમે આપ પર તરફ બેજો. હું સંકટમાં બંધ છું.
 મ્હેં કહ્યું, “ના-ના, એમ ન બને. આવી તાપ થશે
 હોવા ખાતી સુખના તરફ તમે સંકટમાં બેજો એ કાંઈ નથી
 મ્હારે ઘેર આયો. મ્હારે પણ રહાઈની રૂઢિનાં સુખાં
 માટે સંકટમાં આવવું પડશે. એ વખતે તમે પણ મ્હારી કા
 સંકટમાં આવજો.”

પિયોને કહ્યું, “મહાકવિ! હું એક નોકર માણસ
 હમણાં ન બેલું તો મ્હારું કામ કાણ કરે? કાલેજ મ્હારો છે
 ડાલે કાચ. મ્હારા ધારવા પ્રજાણે આપ રહાઈના કાચ ન
 વાચાની પ્રારીમાં સુખાંજ બેજો એ વખતે હું, રચકન ઉપ
 આપને મળીશ. તોય તમારમાં આલવાની મ્હને ટેવ છે. આ
 પર તરફ બેજો.” આમ કહી એ વધુ મ્હારી ચરજુજન કે
 અમેસર થયો. મ્હેં તેના બન્ને હાથ પકડી લઈ કહ્યું, “જ
 માત્ર સિદ્ધપ કે. ચરજુજન લેવાની કાંઈ બરર નથી. આ
 આપણે લેશીશ.”

આમ કહી મ્હેં તેને બાંધીનું કહ્યું. પૃથ્વી મ્હેં તેને કહ્યું
 “હું તમારું નામ પૂછું તો તદન બૂધી ગયો; હું નામ છે!

તમારી સાથે જરૂર આવેલું. હું ન જાણું તો. કાળીની સારવાર કાણુ કરે? જરૂર! એ ખીસારા જાવા દુઃખના વખતમાં કાળી-કાળી? કદી કમકામ થઈ જતા હશે. હો, તમે જેક કમ કરો. કળીઆને મળે. તે ધરની સંભાળ રાખશે. જાને કમકામ નહીં નહીં ન ગૂંપાવશે. રસોડા તૈયાર છે. કળીઆ પાસે જઈ જાવી, જાન કરી ને જાવે તે બે કળીઆ ખાઈ લે. ત્યાં સુધીમાં હું બધી તૈયારી કરું છું.”

મહેઠું, “એ તો બધું ઠીક, પરંતુ મહારા કામમાં પેલા નથી તેવું શું?”

સુધાએ કહ્યું, “તમે પેલાની ચિંતા કરશો નહિ. હું પેલાની સજવક કરું છું.”

મહેઠું, “સુધા! તને પેલા ક્યાંથી મળશે?”

સુધાએ કહ્યું, “હું” મને તે રીતે મેળવીશ. તમે કાળીઆને સાથે લેતા આવજો, વળી જેક કમકામ કરો તમારે જાણવું જોઈએ. આમાં તાપમાં મેલ જોળાવીને શરમાવવાની જરૂર નથી. વિશ્વલ કરશે નહિ. તમારું માન્ય જવાબ હોવાથી વેળાધર રોજને જઈને મેલવું સાંઈ.”

ખીલું હું શું? હું! સુધા જોડણી વેર રહે એ જાણ્યું; કેમકે દીવ ઉપર તેના યુવ કુરતો, પથુ વિશેષ પ્રેમ હતો. ટૂંકી ઉમર બ્યારે દસ વર્ષની હતી, ત્યારે તમારું રિવજને તંત્રે માતા પિતા મૃત્યુ પામ્યાં હતાં. એ વખતે મહારી હમિયેલી સુધાની ઉમર પંદર વર્ષની હતી. માતાનું મૃત્યુ હું તે રિવજની દીવને રહેતા પેલાના જોળામાં લીધે હતો. તુ પથુ તેની કાળી-કાળી ખીલ કાપને જોળાવતો નહિ. મહારી સ્ત્રીને ધુણી કાળ સુધી સંતાન થયું ન હેતું. દીવને જ તેણે પેલા દીકરાની મોઢે ઉછેરી મોટો કર્યો હતો. એ દીવ સંતાનમાં બીજાર પંખી હતો. એટલે પછી સુધા કેવી રીતે વેર લીધે નહિ ગૂંપાવતાં હું કળીઆને વેર રજા તેને સાથે લઈને જોડણી કાઢે કર્યો. પછી નેટલા વિશ્વ સુધી જમે વેર ન જાવીએ તેવા દિવસ સુધી ધરની સંભાળ રાખવાનું કામ કળીઆને સોંપવામાં આવ્યું. કેવળ દેવવાનું જ ખાઈ લીધું. મહારી સ્ત્રીને જનનના જેક દાણો પથુ યુવમાં મૂક્યા નહિ. મહેઠું તેને ધણું કહ્યું, પરંતુ બાળને બેળા જિવાય મહારે બી કંઈ ઉતરશે નહિ. એમજ તેણે કહ્યું.

રોજને જનને બેળું તો રામજી ત્યાં રાહ બેતો હતો. જનને બેળ તેણે કહ્યું, “આપ આવ્યા કે? બેન પથુ આવ્યા હોને?” જામ કહી નહીં પાણીની જોરડી હતી ત્યાં તે જનને બેળ ગયા. પછી તેણે કહ્યું, “આજ પરવારી આવ્યા હોને? કોઈ માટે દુધ લીધું છેને?”

રામજીની આ પ્રશ્નવિધિ મહારા માણમાં ને ભાવના ઉદય થયો તે જાણતું સમજાવવા હું વ્યવસ્થા કરી શકું તેમ નથી. મહેઠું, “રામજી, બાળે જાણે મહેઠું થોડું ખાણું છે; પરંતુ તમારા બેને દાહ ખાણું નથી. કોઈ માટે દુધની કાંઈ જરૂર નથી. તે જાણકુટ બાળી, કાળી જમે પથુ તમારી માથે ઝરી જાય. રોજ

અચ્છેર દુધ કોઈ માટે લઈએ છીએ તે એ રહી જરૂર પીએ છે. તમારી બેને પોતાની બંગડીઓ ઉપર પચાસ રૂપિયા લાવી છે. એ-રકમ લઈ જાયે મુંબાઈ જઈએ છીએ.”

મહારા આ વચન કાળીમાં રામજી સ્તબ્ધ બની ગયા. તેની બાળે જાણમાં અશુભિંદુ તરી આવેલાં મહારી નજરે પડ્યાં. તેણે જમણાં કામથી જાણેલાં લુંછી નાખી. વિશ્વ સંસારમાં દરિદ્રનું દુઃખ દરિદ્રજ સમજી શકે છે. આટલી બધી સદાનુભૂતિ આ જીવનમાં ધણી થોડાં માણસો પાસેથી મળે મળા હતી. યોગે વખત યુવ રજા પછી રામજીએ કહ્યું, “હજી ગાડીને આવ્યા કલાકની વાર છે. આપ આ જોરડીમાં બેસો. કાંઈ પુછે તો મહાર નામ લેજો. દમણું હું કામે બહાર છું. પાંચેક કલાકમાં પાછો આવી દિગ્ગટ વજરે લાવી આપી હું તમને ગાડીમાં બેસાડી બંધક.”

જામ કહી રામજી આવ્યા ગયા. તેના કહેવા પ્રમાણે પા કલાક પછી તે પાછો આવ્યો. તેના જેક કામમાં જેક પોટલી અને ખીલ કામમાં જેક લોટા હતો એ જોઈ મહેઠું તેને પ્રૂથ્યું, “રામજીભાઈ! તમે પથુ મહાર મામ બેળો છો કે શું?”

“ના” જામ કહી પોટલી તથા લોટા નીચે મૂકી તે બોલ્યો, “તમે રોજની નહીં જ રહીએ છીએ. મોટાભાઈ હું” આપના કરતાં પથુ વિશેષ ઝરી જાય. આપની કું કાંઈ લેવા કરી શક્યા નથી. કોઈ માટે હું આ લઈ આવ્યો છું.” જામ કહી તેણે પોટલી છોડી તેમાંથી પાંચ સાત પોથ રૂડી બને રામજી મહાર કાઢ્યાં. લોટામાં જનકામ જેક રોડ દુધ હતું.

મહેઠું, “રામજીભાઈ! આ તમે શું કહ્યું? આટલા બધા પૈસા આ માટે ખરચ્યા?”

રામજીએ કહ્યું, “ભાઈ! પૈસા ક્યાંથી લાવીને ખરચી શકું? આ ને કાંઈ લાગ્યો છું તે ધરમાં તૈયાર હતું. આપની કૃપાથી વેર બે ગાંધી છે. આ જેવું જ દુધ છે. કેરીઓ પથુ ધરમાં તૈયાર હતી. જાને મોઢે સદ્ગામ્ય હોવાથી એ આપના ઉપયોગમાં આવે છે. (સુધા તરફ બેળને) બેન! તમે શુખ્માં હોવાથી બે થોડું દુધ પીશો તો મને ધરમ સતેવ થશે. દુધ કરી લેવા માટે લોટા છે કે? ન હોય તો આ લોટા લઈ બેળો. બેન! કોઈને પથુ દુધ પાચે. વધે એટલું સાથે લઈ જાવો. ગાડી આવવાને હવે વાર નથી. હવે દિગ્ગટ લાઈ આવવી નેહજો.”

મહેઠું, “તમારી આ કળીયા વરુજો હું સાથે મહારી લઈ છું.” વિશેષ કાંઈ હું બોલી શક્યા નહિ. કુલ્યાતથી મહાર હાથ લાગ્યાં આવ્યું હતું. રામજીનું હાથ ધરે તેવું ક્યામ જનબંધુ હતું. પછી હું પોતે જ કોઈને દિગ્ગટ લઈ આવ્યો. પછી રામજી અને જમે પેલામાં ઉપર ગયા. ગાડી આવી પોરેલી. અને ગાડીમાં બેસી જેટલે રામજીને મળે પ્રજામ કર્યો તથા સુધા તરફ બેળ તેણે કહ્યું, “બેન! કમ રાખશો નહિ. આપ મુંબાઈથી લાવેલાં બાળને લઈ વેર જાવો. જેટલે જાણાઉં મને ખબર આવજો. રેલિમકાં પિયોન રામજીના નામથી પત્ર લખશે જેટલે મને ખબર પડે મળી જશે.”

મહેઠું, “રામજીભાઈ! અને ત્યાં બધું પડેલીને તમને ભાઈની ખબર લાખી જાયલી.” (આ વાત આવતાં બંધમાં પૂરી થઈ.)

ધૈનનનો ઉ-માદ

ધુવાવરયાના ઉ-માદ વખતે સ્ત્રી પોતાનાં બાવિ બાળ્યને માટે કેટલી
મેદરકાર રહે છે, એ આ ચિત્રમાં દર્શાવ્યું છે.

ચિત્રકાર મી. મેનસેલ

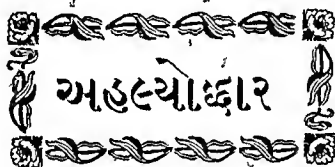
બૈરીની જાત બિચારી ભોળી તે ભોળી!

પુરુષોજ આઝે ભાગે કાવત્રાં કરે છે. ઈંદ્ર જેવા

પણુ આવાં કામ કરે તે જીવે .

અહ્યાપર આગક પડેલા ઘરે રૂપિ ગૌતમનુ સ્વરૂપ લઈ તેને, ઉતરી-અહ્યાને
શાપ-અને પાછળથી તેનો, ઉધાર

હિંદુસ્તાન સીનેમા ફીલ્મ કંપનીની ધાર્મિક વસ્તુ

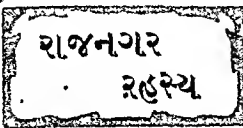
શનીવાર તારીખ ૭ મીથી શરૂ.

જેમાં આદિદેવ બરાબર બેઠે લેશો-જરૂર જીવો ધાર્મિક ફીલ્મો ખતાવવાનો કૃતિરો
રાખનાર, કુટુંબોની થોડે ખર્ચે સગવડ જાળવનાર

હિંદુસ્તાન સીનેમા

ગ્રાંટ રોડ ટ્રામ ટરમીનસ

વખત તથા ભાવિ હંમેશના નિયમ પ્રમાણે

જનનાર - રા. ગુપ્તદત્ત

(૫મા અંકથી ચાલુ)

(૨૦)

ધર્મોન્નતા મુખ્ય નગર બંદનમાં બધ રંગા, મદનચદ અને હનિદાસે એક કેમપાથર હોટેલ નામની બાદશાહી હોટેલમાં સુકામ કર્યા હતા. ભારતીય પ્રભ અને પશ્ચાત્ય પ્રભના જીવન ક્રમમાં આજમાન ભૂમીન જેટલું પરિવર્તન જોવામાં આવે છે. પાશ્ચાત્ય પ્રભ ભારતીય પ્રભની મદક શકસંસારના બધેનો વધરવા કરતાં જીવન સ્વતંત્રતામાં પચાર કરવાનું વિશેષ પચદ કરે છે. લાલકાલા ધનવાન ગૃહસ્થો આખી ઉમર કુવરામાં અપી હોટેલમાં ખાવાપીવાનું રાખી મરજ થતાં જુદે જુદે સ્થળે બધ પોતાના હવસની તરિત કરી આવે છે એ હોટેલને જ હમેશાં માટે તેઓ પોતાનું ધર બહાર સમજે છે. વળી પાશ્ચાત્ય દેશના નગરમાં હોટેલોની અંદર નોકર ચાકરોનું કામ ગુપ્તચરે કરીને સ્ત્રીઓ જીવનથી હોવાથી તથા પૈસા એજ પરમેયર જેનું એ સ્ત્રીઓનું સુખ હોવાથી મોટાથી છંદોથી લોખનનારા રંગીલા પુરોષ પૈસાની નેરથી કાઢી ખુનસુત વગલુવાન સ્ત્રીને સહેજાઈથી આપી શકે છે. તે ઉપરાંત હોટેલમાં, દરજીની દુકાનોમાં, ટેલિગ્રાફ આંદિચસોમાં, હોરથી દોસમાં, નાટકોમાં અને બીજાં જુદાં જુદાં સ્થળોએ નોકરી કરતી નારીઓ હમેશાં અનેકવિધ પુરોષોના પરિચયમાં આવતી હોવાથી તેમની સ્ત્રી સ્વભાવ સુલભ લગ્નગીચતા દર ચઇ મરેલી હોય છે તથા તેમના કામ પરિદાહ અને વાજાગતાથી તેઓ કામકામ પુરોષને દર્દીજન કરી નાખે છે. પાશ્ચાત્ય કુવારાં સ્ત્રી પુરોષોની વાત બાલુએ રાખીએ અને સંકારી એપુરોષોના જીવન કુચ જોવા બધેએ તો બાલુક જાણ્ય કમ્પક માણસે બાદ કરતાં તેમનો જીવન ક્ષલ પચ મજી આશ્ચર્ય જનક જોવામાં આવે છે. પુરુષ અને સ્ત્રી જુદા જુદા સ્થળે નોકરી કરતાં હોય છે, રહવાયે નોકરી ઉપર બધ બધેરનું લોખન તેઓ નહક આવેલી અને તે હોટેલમાં કરી લે છે. નોકરીના વખત પૂરો થતાં કાઢ કાઢ દિવસે ધણીધણીઆથી રહાંને બાલુક મેકકસ સ્થળે સાથે જમે છે અને કાઢ કાઢ દિવસે બાલુક સ્થળે સાધ્ય નિર્મનજી હોવાનું નિમિત્ત દર્શી મરજ કાચે તો મરી ખાય છે. તેમનો જીવનક્રમ જોયેલા બધે ભરમાળ હોય છે કે, કામળ પ્રકૃતિની નારીઓને પચ પરિચયથીત પુરુષ

અતિના જોવી બદેમત ઉઠાવી પૈસા કમાવા પડે છે. પાશ્ચાત્ય ધનવાનોજ કેવળ બાદશાહી ખરચો ઉઠાવી આજિ માન અદ્યોગિકોમાં પોતાના કુટુંબ પરિવાર અને દામ્પત્તીઓ કહિત રહે છે. દિવસમાં પાંચ ક વખત તેમને અખતારને કારણે કપડાં બદલવા પડે છે. તેમનાં ચારિત્ર્ય પચ બધ વખાણી સકાય જોવાં હોતાં નથી. સ્ત્રી પુરુષ હમેશાં સહિષ્ણુ ચિતે એક બીજાની છિત્રો જોવામાં અચ્ચુત હોય છે તથા એક બીજાના સ્વભાવની વર્તનનું કાંઈ પ્રમાણ મળી આવતાં તેમનાં દિલ ઉચા થાય છે અને ત્યાંના કાચદાની રમે તેઓ બદલતે મરી એક બીજાથી મુશ્કેલી મેળવી શકે છે *

એમપાથર હોટેલનું ચકન મુખાઈના, તાજમટેલ હોટેલથી પચ મરી નામ એનું હતું. રસાએ એ હોટેલમાં બે સપનનુંક સાથે જોકાયનું એક મેકકખાનું બાદશાહીમાંના વીજ પાંડિટથી બાદે લીધું હતું. બંદનની આયોદ્યાથી રસા અને હનિદાસનું સાંદીરિક સૌદમ્ય વિશેષ આશ્ચર્ય જાણેલુ લાગતું હતું. મદનચદ દરરોજ અખાશને તેમની બાજેની સાથે બઢાની ટેલીમાં મેસી કરવા નીકળી પડતો હતો તથા મજીબનીને પૈસે પરમાનંદ જીવનકરતા હતો હવે રસા, મદનચદ અને હનિદાસના બાલુક રમકક પની મધ હતી એ બાજે રવાઈ સ્થતાઓની દરેક છપ્પાને તેણે સ્ત્રીઓથી પડતી હતી. રસા, હનિદાસ અને મદનચદ ત્રણેએ બાજેલુ લાગતુ ધન હોવાથી તેમને બંદન નિવારમાં વિશેષ અવગ મેસી પડતી નહોતી. હોટેલમાં તેમણે ત્રણેએ પોતાના ખરા નામ હામ નહિ બખાવતાં ખોટાં નામ હામ લખ્યાં હતાં તથા રસા અને હનિદાસે મુખાઈથી વિદાય મરી વખતેજ પારસી દેશનો પોવાઢ ધોરણ કર્યાં હતા. મદનચદ હમેશાં આંધવેશમાં સુકનિજત રહેતા હતા. હોટેલમાં રસાની જોગખાણ તેણે પોતાની પરિચતા સ્ત્રી તરફ આપી હતી અને હનિદાસ રસાની કાપેનીઅન લેડી તરીકે જોગખાવતી હતી. હોટેલમાં તેઓ ત્રણે બધાં એકાંતમાં હોય ત્યારે ગુચચતમાં વાત કરતાં હતાં. મદનચદ અને રસા બઢન ગયા પછી જુદાં જુદાં માલુમેર સાથે પતિપત્ની તરીકે પતિચિત થયેલાં હેઇ કાંઈ કાંઈ બજતે તેમને જોવા માલુજ તરફથી કમનમાં અમર તો પોતાને જાણે આકાર વિદારનું આમ ત્રણ સદા મળતું હતું. પાશ્ચાત્ય લેડીને પોતાની જોરી મામકીનું ધાલું આનિમાન હોવાં છતાં શ્રીમંત સ્વામ વર્ણનાં માલુસે તરફ તેઓ જઢાની નજરથી જુગે છે. એ જઢાનું કારણ શ્રીમંતાઈ છે જેરી મામકીની પ્રભ પોતાના સ્ત્રીમ દેશવાસીએ તરફ પચ નિરસકારની નજરથી જુગે છે. મરીઓને તેઓ માલુજ જતને ગુઢો સમજે છે. હજી પ્રમચો રમે, માન ધંજળતને વેચો, રૂપના બાળખમાં પોતાની

* પાશ્ચાત્ય નર નરીઓની છંદોગીતા સચા દુક હેવાયે બજાવા માટે 'મેકક-ગજા' કચલેખ તંમરી દર દનિવારે પ્રકિલ રતા બાદશાહિક 'પુરોષ પોર્લે' મમાં નખાને દરબારે રસાના નમે પ્રકિલ રત કહેલ રેકેનાં કાપડો વગેરે

જાત વેચે પછી કાઈ રીતે પૈસા મેળવે; પૈસાજ મનુષ્યની સાંભા છે એમજ તેમની ધારણા હોય એમ કહે છે. નોં કે લક્ષ્મીપુત્ર એ પ્રજામાં ટેકાકે ઉદારચિત્તાની, સહુના તરફ સમ-લાવથી નોનારા માણસો પશુ છે; છતાં એમની સખ્યા ઘણી સુખ છે.

રહાજના ચારેક વાગ્યા હતા. રંભા નહેરુની આશપાસ આવેલા ચિત્તરંજક ઉદ્યોગમાં ફરવા ગઇ હતી. ઇરિસા બેઠકના નામાં એક આરામ પુરસ્કારી બાદી પડી પડી 'દરબર' રાત્રિ-રહસ્ય' નામની અંગ્રેજી ચોપડી વચીતી હતી. તેની બાજુએ આગામી એક પ્રકારની વિહારવક્ત્રતા સાથે દેખાતી હતી. તેના ઉત્તર હૃદય દેશ બાલકા અને વાસનાનું રમુચેન દોષ તેના અંતરમાં જેવાં તુચ્છ દુષ્ટાન સાક્ષાત્ હતાં એ તે કાંઈ મર્મસ્પર્શકી કો તેમ હતું. કાંચે કાંચે તીવ્રછી થતી કાળા-ભરેલા તેના ચિત્તાની વિહંગતાનો પરિચય કરાવતી હતી. બન્ને ઘુણ્ટ સ્તરો ઉપરનો ગળા સુધીનો ભાગ હેતુપલક ઉપાડે રાખવામાં આવેલા હોય એમ લાગતું હતું તથા એ રથને એક સુવર્ણકાર નેવામાં આવેલો હતો.

આરામ પુરસ્કારીની નજીક એક રાઉન્ટ ટેબલ પરેણું દોષ । રહામેની બાજુએ એક ફોર્મીંગ ચેર ઉપર મનનચંદ્ર સિંચાર તો ચિંતાનુર ચિત્તે બેઠો હતો. તેના કપડામાંથી સુરશિન રૂની તીવ્ર સુવાસ આવતી હતી. માથા ઉપરના વાળ તેણે વ્યવસ્થિત રીતે ઝોળ્યા હતા.

ઇરિસાને વાચના કર્યામાં લીન બની ગયેલી નોંધ મનન-ચંદ્રે કહ્યું, "ઇરિસા! આજે હું તારી સાથે કેટલીક અત્યંત મહત્વની વાતચિત્ કરવા મુન્દુ છું."

ઇરિસાએ તરતજ કાપડામાંની ચોપડી ટેબલ ઉપર મૂકી ઇઈ મનનચંદ્રની આંખો સાથે નેચનાજ અંધાન કરતાં કહ્યું, "તમારે જે વાત કહેવી હોય તે બેઠાસક કહો."

"પરંતુ એ વાત તારી જીવનના નેખાને પશુ ધુણી રાખવી પડશે. હું કાઢી રીતે બહુ ડું કે, તારી મદદથીજ આજે તારી આવા ભાગ્યેશ થયો છે. તારા જે ઉપકારનો બની સકેલો બલે વાળવા હું સુકો નથી; છતાં ભવિષ્યમાં હમમેશને માટે આપણે બન્ને બહુ સુખ ચેનમાં રહી શકીએ એવી વ્યવસ્થા કરવા હું અત્યંત ઉત્સુક છું." મનનચંદ્ર પોતાની ચુપ્ત વાતોના રજાઈ કરતાં પૂર્વે ઇરિસાને બજાવે એવી ભૂમિકા રજુ કરી.

"મનનચંદ્ર! આ સંસારમાં કાંઈ પશુ મહુષ્ય સ્વર્ગ સિવાય એકે કોઈ કંઈ નથી. નિઃકામ કાવધી કમ કરનાર માણસ આ કલિકાળમાં કાળેજ નેવામાં બાને તેમ છે. હું બહુતી હતી કે, રંભા દેવીના હૃદયના હું તમને બધીશર નવાવી રહીશ તો તેથી મને પશુ કારો લાગ થશે. તારી જે વ્યથા થઈ ગશે કાળ થઈ જશે. તમારી મદદથી હું બાજે દરેક માર્ગે સુખી છું. તમારી પ્રથમની પરિસ્થિતિ પરિવર્તન થવા

છતાં તમે તારા જેવી એક સામાન્ય સ્ત્રી તરફ ફરવા રંભા જે જે તારા માટે અત્યંત કષ્ટોપ પામવા જેવી વાત છે. હું આપણા કાલી સુખ સ્વાતંત્ર્ય માટે તમે થી વ્યવસ્થા કરવા ધાર છે એ મને બહુવશો છે ?" ઇરિસાએ મનનચંદ્રના કમને સમર્થક ઉત્તર ઉતાર આવતાં કહ્યું.

"મિત્રતા! ને તું અજ પૂરે તો હવે શેઠાણી ઉપરજ તારા રિશ હી મુલ છે. તારા રૂપ સૌંદર્યનાજ હું પ્રથમજ વિષાક છે. જેવળ તારા બાજે તારા સ્વાર્થ સાધી લેવાનું ઉદ્દેશ્ય ન તારા નિરૂપાયે રંભાદેવીના બનોછતર આજે તરિકાની કૃતિમ ભૂમિકા બાજુ સુધી બાજવવી પડી છે. હવે આપણે બન્ને બહુજી રંભાને પુરેપુરી સુસ્તી બધ તેને. છાદી દેવી નેખાએ કમજા તે દરેક રીતે આપણા કબજામાં છે તેથી આપણે ધારીએ તે કરી શકીએ તેમ છીએ." મનનચંદ્રે કહ્યું.

"તમે શું કરવા ઇચ્છો છો એ હું હજી અજાણ સકતી નથી." સાચાં દષ્ટિથી મનનચંદ્રના સુખ તરફ નોંધ ઇરિસાએ કહ્યું.

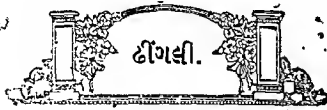
"ને કાલિંગ. હરિપ્રજાદ શેઠની શિલકતમાંથી મેં જુદી જુદી કંપનીઓના ને શેરો ખરીદ્યા છે તેમાંના કેટલાક શેરો તારા નામ ઉપર છે. તે ઉપરાંત કાઠીનાના રસ્તા ઉપર આવેલો એક બંગલો શેઠની જ શિલકતમાંથી મેં તારા નામે ખરીદ્યો છે. રાજી તારી કમળા જેવી છે કે થયા સમયે રંભાદેવીને ને સંતાન થાય તેને ઉછેરવાનું કામ તારાજ ઉપાડી લેવું. એમ કરવાથી હું અને તું મુક્ત વાત ખુલી કરવાનો વારંવાર કામ દરેકની રંભા પસંદગી પુરુષ રામ પડાવી કહીશું. એ સંતાનો તું તારા સંતાન તરીકે એજાબવીક તો પશુ કહીદરકત નથી; કેમકે તારા જુનાકાળના જીવનથી આજી રાજનવર બને તારા એજાબવીતા માણસો અજાણ છે. તારા આ વિચાર તને ગમે છે કે ?" મનનચંદ્રે તીક્ષ્ણ દષ્ટિથી ઇરિસાના સુખ તરફ નોંધ મૂક્યું.

યોડા અમમ સુધી વિચારમગ્ન રંભા પછી ઇરિસાએ કહ્યું, "તમારો વિચાર ઉત્તમ છે. તમારી જલાદ પ્રમાણેજ હું હમેશાં વર્તીક; પરંતુ એકલા પૈસાથી મને સંતોષ મળી શકે તેમ નથી. ખરી રીતે સુખ તો હું જેવળ તમારા પ્રેમામૃતની ખસી છું એવન પર્વત તમારા તારા તરફનો પ્રેમ કાયમ રહેશે નોંધજે."

મનનચંદ્રે ખુસ્સી ઉપરથી હી ઇરિસા પાસે બધ તેને અપરોક્ષ ઉપર સુખન કરી કહ્યું, "તું તારા હૃદયની આરાધ્ય દેવી છે. આ જીવનમાં હું તને જીવી શકું તેમ નથી."

એવામાં તારાથી કોઈનાં પમલિતો અવાજ કાલિંગવામાં આવતાં મનનચંદ્રે ઇરિસા પાસેથી ખસી ગયો તથા શેઠા સમય પછી રંભાએ એ બેઠકાનામાં પ્રવેશ કર્યો.

(અપૂર્વ.)

ધનનાર-રા. મિસ્ત્રીન.

જીવનને હેતુ બહુવિધ છે. વિદ્યાતાલે બહુ-
તમા અભિવ્યક્તિને સ્થાન કાં બાપુ? હશે? વિજ્ઞાના અધિકારી
જેમ જીવન પરીવર ઝળકી, પાછું અધિકારમય કાં થઈ બહુ
હશે? આંકાક, પાતાળ અનેક કામથી સ્થિર છે. પણ જે બે
વચ્ચે માણુજી અભિવ્યક્તિ છે. જેને થોડી પણ સ્થિતિ નથી. જે
જીવન પ્રવૃત્તિમાં તણાવોત્તમ બન્યું છે. કાંતે ખચર કે જે
ક્યાં બેઠાં હશે.

જાનિને વખત હતો. હું નિકાળની પાછળ ઓઝારોએ બધાં
રમતા હતા ત્યાં એક જાણુ બેઠો હતો. ઓઝારોએ રમતા રમી
ધર લાગી ગયા. ધીમે ધીમે જાંધાર વધવા લાગ્યું. હું એ
જાંધારમાં બેસી મારા જીવનની અનેક વાતો ઉપર વિચાર કરતો
હતો. બાળપણની અનેક વાતો આકાશના તારાની જેમ મારા
હૃદય આકાશમાં એક પછી એક તરવરવા લાગી. મારી એ
આશા-એ સુખ સ્વપ્ના ક્યાં બોલાઈ ગયા? જીવનના પ્રભાતમાં
મેં ને બોલિની કાંઈ ક્યાં જે અત્યારે જાંધારમાં ક્યાંક
જુલાઈ ગયું.

બાપુએ એવું જોયું, જામ પણ જોયું, નદી પણ જોયું,
નિકાળ પણ જોયું, માત્ર હું જાણુ નહોતું. હવે જે બાતો
નથી, જે આશા નથી. ને મેં જાણુબાપુ જોયું અત્યારે
રમુતિમાં છે.

જાંધાર વધારે થયું એટલે ઉઠી હું ધર તરફ ચાલ્યો.
રતામાં પડિન દેવદત્ત ધર બાપુ. બાપી બાપી બેઠું તો
પડિત લંબવામાં તલ્લીન હતા. આજણ ચાલ્યા તો ભાવુક-
રના ધરમાંથી ગયાને બાપાજી બાપાજી. હું ધરના ક્યાં પાસે
ઉભો. રડી સાંભળવા લાગ્યો. કેટલા બાપુ હવે? કહું કાંતે હું મનની
વાત ત્યારથી બાપાજી વધારે તો બીજા ધરમાંથી રવાના બાપાજી
બાપાજી. વળી કાંઈ હવે? હોય એવું પણ બાપુ. રાત્રી અને
હાલમાં મેળાપ બેઠું હું મારા મનમાં વિચારવા લાગ્યો. “બાપા
સંભાર, એક હાથકારો, અને બીજા તરફ હાથ, એક તરફ
વિચાર ને એક તરફ સંચાર.” પછી—

પછી વિચારવનો વખત ન બોલ્યો. ઇંદના “મારનાર”
કહ્યો મારી ને ભાવના હતી તે લોભી બીજા થઈ ગયું. ઇંદનો
રડી ધરમાં પગ મૂક્યા ત્યાં કુસુમે કહ્યું, “ધરમાં ક્યાં બન્યું હશે?
જાજ મારી દીન-દાન વિવાહ છે. માટે ત્યાં ચાલો.” કુસુમના
બોલને ઉઘાડી ને ચાલ્યો. હું જેની સાથે ગયો.

મેં ધરમાં બહુ બેઠું તો કુસુમે પોતાની દીન-દાન વિવા-
હની મેટી ધામ-ધુમ કરી હતી. બાપાજી વચ્ચેવચ્ચે એક
માથા બાંધ્યા હતા. જેને અનેક ભંડોળો ફૂંચાથી ચાલુમાં હતા.
થોડીની ઓઝારોએ પીત નાવા નોતડી હતી. ઓઝારોએ બેતા
હું મારા મનમાં બે થયા—

“નેહડે નાનાં વાળ, કુંચલી જોડી ફૂટાં,
વેરાઈ ઉઠતા - વાળ, પાંચમરિ પૂજતા;
નેહુ દર્ના નિરોધ, કપળાં નોતડાં કાળનાં,
હેડે નોતડાં હોજ, હજીજ્યા ઝાના માના

(સ્વં કલિગીર.)

તને કુસુમે આરે રમ્યે બેઠાં. મારા બેઠા પછી વિવા-
હનો વિધી ચર થયો. વર-વધૂનો માથામાં પ્રવેશ યાજ્ઞ મે -
કુસુમે કહ્યું. “કુસુમ, તે બહુ તો કી કહું પણ એક વાત
શબી ગઈ.” એણે આમલથી મને પૂછ્યું. “જે શું?” મેં કહ્યું
“ગેર તો નહીં, ગેર વિના વિવાહ-વિધી કાજ કરાવ્યું?”
કુસુમે પોતાની શૂભ તો કહ્યો પણ આરે ગળે પડી એ બેલી,
“તારે તો એ વિધી તમેજ ઉઠેશો.” મેં જેને બહુને હમજાવી
કે એ મામ આરાધ-વાણીમાંથી ન થાય જ્યાં એણે જેની વાત
બની ન કરી ને મારે વિવાહનો વિધી કરવો પડ્યો. વિધી પૂરા
ક્યાં પછી કુસુમ તર-વધૂને ધરમાં લઈ ગયા લાગી એટલે હું
બોલ્યો, “આ શું કરે છે? ગેરની દિલ્લિયા દીપા વગરજ વર-
વધૂને ધરમાં લઈ બન્યું છે?” “હમજા તો મને લઈ ગયા હો,
આવતી કાલે હું એક રમત થઈ.” ત્યારે બાપાજી. બીજો
દિવસે કુસુમે લાગી લાગેવાળો રમત મને લાગ્યો. એ રમત
મેં મારી પેટીમાં મૂકી રાખ્યા.

આ વાતને આજ અત્યાર વર્ષે મારા મનમાં એ વચ્ચે
રમ્યામાં હતો કે અત્યારે માણુ પોતાની મિત્રા મિત્રીની
મિત્રામાં જીવન ગળે છે. હવે મને મારા પરિવારનીય મિત્રા ગળે
છે એક ઠાણેથી બીજો ઠાણે ભતા અને પોતાને ઠાણે-તેનાં
વળી મારી વાલી બીજા માનની નિકાળજી. સંજ. આ મારા
મારા મામથી રમત ચાલુ દર દર. ત્યાં એક મારો સ્નેહી રહેતો
હતો. હમજા તો મારે એકાએક બહુ એવો વિચાર કરી એક
નોતડેને સાથે લઈ ને મામ મારી વાલી થઈ હતી ત્યાં ગયો.
મારો મિત્ર મને સામે તેવા બાળ્યો હતો. બીજો બનને મિત્રા
નોતડેને સાથાન સોંપી ધર તરફ ચાલ્યા.

સાંજ પડી હતી નિકાળના ઓઝારો, રમી-કુડી ધર
તરફ ભતા હતા. હું પણ આજીજી વચ્ચે જીવનનું લઈ મારાં
સ્નેહીની સાથે મારો ભતો હતો. ત્યારે મારો ધરે બાપા
ત્યારે બહુજા બોધારે થયું હતું. થોડીવાર મામ આવ્યા, ધરની
પાકર જોડણ ઉપર મારે જાનને મો. પછી બાપોને મારે ધરમાં
ગયા તો ત્યાં મેં નાની નાની ઓઝારોએ નેગી થયેલી એક.
પૂજાથી સમજાયું કે, આજ દીન-દાન લગ્યું છે. મને મારી

નજર આમે, અદાર વર્ષ પહેલાં જિવ દેખ્યું. વધુજે બરાબર હું; પણ એ જોયોજા હોતો કે, કુલમને ઠગણે બલારે જેની દીકરી પ્રજા પોતાની દાંતલીના લગ્ન કરતી હતી. હું જમવા ન બેઠો પણ પ્રજાની દીકરીના વિધીપૂર્વક લગ્ન કરવા બેઠો. લગ્ન કાલે આટલી મેં વર-નહુને આરીવાદ આપ્યો. પ્રજાજે અને પોતે મુદ્દેએ એક રમાલ આપ્યો. મેં અદાર વર્ષથી જામવી રાખેલો રમાલ મારી પેટીમાંથી કાઢ્યો. છુત અને વર્તમાનને એકજ તાંતણે બાંધ્યાં હતાં મેં હવે બેધું તો આશાકર્મા બીબનો બાહો ચંદ્રમા ધીમું ધીમું હસતો હતો.

આ પ્રશ્નનો જવાબ

?

આપશો?

- ૧ સાત તોડાના કાગળનું પોસ્ટજ કેટલું?
- ૨ શેર વજનના ફાળીઆ પાસેલ ખર્ચ?
- ૩ રામાનો બાર રૂપીઆ લેખે ૨૦ દહાણો પગા?
- ૪ ૫૦૦ રૂપીઆનું પાંચ આના તેરીણે ૨૦ દહાણનું વ્યાજ?

- ૫ આ લોનનું વ્યાજ અને કપારે મળશે?
- ૬ સાકર ખરીદતાં કાંચે તોલ નફાકાર થશે?
- ૭ દેલ્લે અકસ્માતમા દેલ્લેવાળાની બુધ્ધેદારી શી?
- ૮ પગારની ફરિયાદ માટે કેટલા દહાણ મુલત?
- ૯ સોના બજારને તેનાં તોલ શા?
- ૧૦ રૂનો પૈસા, કેવી રીતે થાય તે?
- ૧૧ સુતર ક્ષ મીસાનું ખર્ચ છે?
- ૧૨ શા નામે આગળખાય છે,

આ સવ તેમજ તમારા સારા વિચારો મુદ્દો, લાભ, વજેર બેવા ભવિષ્યને લગતી સર્વ હકીકત જલ્લવા માટે

“શુજરાતી” પત્રનું પંચાગ મંગલો.

કી. ૦-૩૦ પોસ્ટજ સાથે ૦-૪-૬

લખો—મોજ. મજાહ કાર્યાલય,

અથવા બીહારીગ-ગીરગામ, મુબમ ૪.

બાલતો કાગળ.

બાપજી તથા માયન સાથે સંપૂર્ણ નાહક.

(યે: દરિદ્રર વિવાના)

મુખ્ય આપ આના.

બાદારશમવાળાઓએ ૯ આનાની દીકરી બીહારી.

મે. ૫. મજાહ કાર્યાલય, ગીરગામ અર્થ સાથે, અટલ બીહારી-મુબમ ૪.

૮૪ આસનં ચિત્રોવાળું કોકશાસ્ત્ર

મી પુરેલાં કરે ચુલ નેલ લક્ષણ અલંકાર મળેપાત્ર નીચમ મનમાહું જનતાન વાંકોનાં હવાજ મંત્ર, મંત્ર, સામુદ્રી વશીકરણ, બાહ્યજી ચોપણા કિ. શ. ૧૧.

અવતો હરામતથી મેરમરીતમ, કિપોટિતમ, કાવા પુત્ર મંત્રથી રાજ અને સંપ વશીકરણ વિવ. મોહિની વિજા છુત પ્રેતોની સામિત, છુત રહેલું મન મૂતક આત્મા સાથે વાત ચીત કરી ચક્રો કિ. શ. ૧૧ મોહામના ચિધી કિ. શ. ૧૧.

૫-૧૦—શુજરાતી બુદ્ધિપા (મોજ) હાથરસ ચિધી.

૩ માં ફોટો લેવાનો અપ્ત હેન્ડ કેમેરા

જસલી અને સસ્તા હમારે પાસેથી મંગાવો. ફોટોગ્રાફોની નકલોથી બચો. સેવનવિધા અનુસાર ફોટો ન પડે તો પંસા પાછા રેઈ, જે કારત છે. આનાથી બાપ બનવર રમણ હિત. મી પુણ અને છંદર મહેલ હમારત સીન સોનેરી બાજ બંગીયા વચેરની છબી એક સેકંડમાં કાઢે સાઈકલી પાડી કોઈ છે અને ફોટા લેવાની પશુબર પાતી નથી કાઈ જાતનો ત્રાજ નથી વાપરવાની રીતી કેમેરા સાથે ક્રાટ મોઝલવામાં આવે છે કીમન ક્રાટ કેમેરાની ર. ૩ ટ. ખમ ના લખો—

રીતરામ લખપતિરાય એન્ડ કો. અલીપટ સીટી (મજાહ)

વિશ્વાસુ કેમેરાઓ

ક્યાંથી.

ખરીદશો?

કોન્ટાનેન્ટલ ફોટો સ્ટોર્સમાંથી

જ્યાં

જર્મન બનાવટના મજાસુત અને રકાડે

કેમેરાઓ તથા ફોટોગ્રાફીને લગતો

સર્વ સામાન પુરતા બધામાં

મળી શકે છે?

એ સિવાય

ઝાઈસનાં દુરબીનો મળો શકશે.

૬૦-૨૫૩, હોર્નબી રોડ, ફોર્ટ—મુબમ.

“આગ્રહ ફોટો હાઉસ”

દૃશ્ય પલેટો.

લેખક—રા. શુભાંકર ધી. એ.

નિઝાનાય સર્મા આદર્શ શુદ્ધર હતા. એક પતિવ્રતા તેમનું જીવન રૂપ હતું. ઘેર સેવા હતી. મહત્વરેના રોગો દરમિયાન આવતા. તેમના અને તેમના પત્ની સેવાયેલા દીકારજના, રૂપ રૂપના અવતાર અને તેજના અખંડ સમા નિઝાનાય ન્યારે દીકારજને વધુ વિજ્ઞતા ત્યારે મહત્વરેના તેમનું તેજ જોષ મહિત થતા. જીવન અને સદાયે તેમના જીવન સુરો હતી. તેમના જેવા અન્ય નેવા કરતા પ્રાણહીન નિર્દા યતી. તેમનાં કર્મ તેનાં હૃદયે નિહાળે તેમ નહોતું. પ્રાણથી કાચાં માં જનુક, સ્વધર્મ-નિષ્ઠ પ્રત્યક્ષ અનેક શુભો તેમનામાં હતા.

એક દિવસ તે નવેરના આરામમાં હતા. ઉઘાપનના દર્શનને મોડી વાર હતી. પરિચારો તેની મોડવધમાં હતા. પોતે સેવામાં જવાનો વિચાર કરતા હતા એટલામાં એક બાઇ તેમના ઝોરમાં આવી. સ્વધર્મવાદ, સચકત કુશીન લાગતી ૨૦-૨૫ વર્ષની તે બાઇને જોઇ નિઝાનાય સર્માવા. અચર્યો પાર રહી નહિ. કારણ કે તેમને ત્યાં કોઇ બાવી રીતે આવે તે રીવાજ નહોતો. નિઝાનાય પોતાની પતિને જોલાવવા ઉઘા નવા પરંતુ તે સ્ત્રીએ તેને અટકાવ્યા અને કહ્યું “તમારા પતિને જોલાવવાની રીત નથી. હું” તેમને અથમ મુળેજી અને અત્યંત હું.”

“તમને મારી શું બર છે?” નિઝાનાય બ્રમ્હ કયો.

“પરાંતર ભૂમિ કલાં જો સંકળો તો કહું, અને કલિ-ને તત્કાળ વિચાર પર આવી જવાય આપો જે બીજી સત્ત્વ નહિતર બીજી વખત આવીશ, પણ વિચાર કરવાના બંધાના જ વખત કહેવાની કોશી કરશે નહિ. જો તેમ હશે તો હું તવવાજ માંવતી નથી તેમ બન્ને જોલાવા પણ પૂજ્યતી નથી.”

નિઝાનાય શેતરજના શોખીન હતા. શુદ્ધ કહેવા શુદ્ધ રંગ રમનાર તરિકે તેમની સિદ્ધિહતા. એ હતી કે તે વિચાર ત્યાં જોલાવા નહિ. પ્રતિરૂપી મોરે ચાલે કે તે હમણે તર-જ આજતા. આ સ્વભાવ તેમનો અવધારમાં દડ થશે હતો. મહો કહ્યું “તમે કહ્યું તેમ થશે. જોલો.”

બાઈએ પાત કહેવા માંડી.

(૨)

“હું” આજ કહેરની નાંદાવાનીમાં રહેતી રેના. બાઇ રવાની પુત્રી છું. મર નામ હવેલી છે. મારી માએ મને

બાવી ૧૦, ૧૧ ટીપીન તમા અર્વાચીન કરમુલિના સન કાયે, અન્ય દેશ દાંત દૂરી કામણે કાર્મિક અવગળા અભ્યાસ કરાવી તેના ઉપર સ્વતંત્ર વિચાર બાધવાની લખકાત સુધી મને જોવા છે. મેં જેવું કહે-કહેલમાં ઉપર આદર્શ સુધી અભ્યાસ કર્યો છે. માતાની દરજ્જા અને પોતાના મધમાં નાંખવાની હતી; પરંતુ મારી તે બાધમાં વિરોધતાને લઈ તેણે મને રખાત થવાની પણ સજા આપી. મેં તેમ કવા પહેલાં વિચાર્યું કે કલ્યાણી કોશીએ કોઈ મળે તો હું તેની સદચારિણી થાઉં. પરંતુ હમણાં સુધીમાં જોયેલા-પ્રજાએમાં આવી કહેલામાં કોઈ તેવો મને મળ્યો નથી. જે કદાચ મળ્યા તે બીજ મળ્યા. જે મારા મત અવગળા અને નિર મળ્યા તેઓ નિધન મળ્યા. ત્યારે મારી મા પણ હવે કુકાય છે. તેના સંસ્કાર જુદા છે. એ તો માંડ સમજ છે, બાધાવતાં તેનાથી હું કાવાવતાં મળું છું. પણ હવે તે પરતાપ છે. ત્યારે મેં વિચાર કર્યો કે કોઈ શુદ્ધરને પરજ. બીજી પત્ની તરીકે પરજું. ધણેને પૂછ્યું. ધણા જોલાવા પણ શુદ્ધ સજો વધારવાના કાધન તરિકે, મધારકા તમા સરકાર મારી માતા જેવીજોના સજો સમાજ તથા દેશમાંથી દૂર કરવા હવે છે પરંતુ મારા કુરનારા કયા છે? મધારકા તમા સરકારથી નિભાવતા અમારા શુભામ છે કારણ કે તે બધા ઉચિતસીમુષ છે. તમારા જેવા ધર્મજોનાને પૂછ્યું. જેઓ શુદ્ધ સજો વધારવાની તો મોશો જેવા છે પણ નકાર અને નિતાકા. કાને હું તમને પૂછું છું—

કે હું જણ સુધી અસત્યોતિન છું. પૂરજીવ તપાસ કરો. શુદ્ધ મનવાળો છું. મારા કવધમાં બાંધનારાઓમાંથી આની કરો. સિદ્ધિન છું, ઉપધાર માવ એમ કહ્યું છું. તમને આદતી નથી. તમારા ઉપા મોડી નથી. પરજીરી તો આદવાતી કોશી કરીક. કાણ ચદ્યસ તો તમને સ્વધર્મમાં લઈ બદલ અને નિષ્ક્રિય થઈક તો નિષ્ક્રિય નહિ નીવડું. પણ તમારા મુત્તા પછી હિંદુ વિધવા ચદ્યસ અને તે પછી જે ઉપકા થશે, પરજીવાતું રયાન તથા પાત મજશે, તો પરજીક ત્યારે તમારું નામ મને કામ લાગશે. આતારે દસી થઈ રહીશ. તમારી પતિની બેન ચદ્યસ. આવા વિચાર કું પરાડું છું. તો સમાજમાં ઉચ્ચ રયાન જોવાવતા આદર્શ શુદ્ધર ગણાતા, હિંદુ ધર્મના સ્વભાવ તમે, તમારા જેવા બધા સર્વરવાના જોગે મને-સમાજની સેતું થવા હવેહતી માંડીને-પરજીરી? તમારી પતિ રજા આપશે? બધુ જોલાવાની મને દેવ નથી. જોલાય કહે તમે વધુ સમજશે તો હું માતાની નથી. કહે આદર્શ શુદ્ધર નિઝાનાય સર્મા-જોલાવે-તમે મને પર-જીરી? કદાચ કરશે-નકરશેના હમણે જીવવામાંથી મારો ઉપધાર કરશે?”

* નિઝાનાય દિગ્મદ થઈ સંકળી રવા દન.

(૩)

નિઝાનાયે કું વિચાર ફોર? સનાતન ધર્મ, તેની રમનિજો,

શ્રુતિઓના વચન સાદે કર્યાં, ઋષિ મુનિઓના દર્શનો કેમ આપે આગળ આવ્યાં, હમણાની સ્થિતિ, અભિપ્રયની ભયંકરતા-ભુત-નુત સમાજ-નિર્દા-નિર્વૃદ્ધ-સહીતિની બાલકા-આ વેલ પરલોકે ઇત્યાદિનો કેમ વિચાર કર્યો-વાદ, પ્રતિવાદ કરી મનને કેમ ચોક્કસ નિર્ણય પર આવ્યું તે ઉપર લંબાણ કરી વાંચકને અભ-ભવના શ્રી ૨૨૦ ગોવર્ધનરામભાઈની પીરજ આપ લેખકે ભાઈઓની પંચિનાઈ, શ્રી ૦ નારાયણજી કુંકરનગી સંસ્કૃતમય આવડત-શ્રી મુનશીની હુકી-મુદાશરની સ્વેદ શૈલી-માર્યા નથી તેથી વાંચકને પેલા પારસી બીરુદરા કહે તેમ આપ આવળા-એવા તેવા-ભાવા પહેળા અને ચોલા પોશન પાટલાથી દુર રાખી એટલું જ કહી પછર કે શીલિત નિઃશ્વાસ ચર્મા-દશ ચીનીટ ખેતી રહ્યા દૈશ ચીનીટ પછી બોલ્યા, “મારી પતિને પુછી આવું” પરંતુ એટલામાં તો તેમની પતિ અંદર આવ્યો અને બોલ્યા:—

“ઉર્વશી બહેને અંદર દખલ થતાં પહેલાંજ મને બધી વાત કરી છે. તમારી અધીંગવા તરીકે-ખાદ્યક દિંદુ પતિ થવા માટે તમારા વિચાર તે મારો વિચાર. નથી કું વલિલાત કરવા મંજીતી આ બહેનની. કે નથી કું વિરૂધ્ધ પડવા મંજીતી આ કહેવાતા ભયભીત પગલાં સામે. માટે તેને જવાબ આપી દશે.”

નીશાનાથ ઉભા થયા, બહાર જવા સાર. ઉર્વશી તથા નીશાનાથની પતિ ભેદ રહ્યાં તેમનાં તરફ તેમના જવાબ સાર. નીશાનાથ બોલ્યા, “કારત્તેજ અગ્નિ સુધે” અને અમાજ સાનિધીએ સતપદ્મીના અર્ધ સાથે થશે. મારા “આદર્શ સ્વામી” કહેલી નિશાનાથની પતિ બધું જ યદ અર્ધ. નિશાનાથના પ્રસારના પાકમાં અને “મારી પ્રભુ-મારી દેવી જેવી બહેન” કહેલી ઉર્વશી પરી અર્ધ તે બંનેના પત્રમાં. આસિ ત્રણેની આપમથિ વહેતાં હતાં અમારી સુદક્ષ દષ્ટિ કહે છે કે પ્રપરશિત ત્રણે ઉપર અદરપ રહેલાં દેવો તરફથી “પત્ન્ય અને સાધુ-સાધુ”ના ઉદ્વેગને અમારા દિવ્ય કાગિએ સ્વિકાર્યા. પ્રત્યેક ઋષિમુનિઓથી માંડીને અવધિન સ્વર્ગવાસી સ્વર્ગ દિંદના યુગ્મમાંથી.

જમાને આ વાત કેમ સ્વિકારી હશે તે વાંચક હું અમને છે અને નિશાનાથનું આ પત્રનું ‘તુલું’ હવું તે વળી તને બીજવાર મળીશ તો જરૂર કહીશ.

વશીકરણ ચંત્ર આ ચંત્રમાંથી ચંત્ર દ્વાયે બધી જેની તરફ નજર મેલવશી તે તમારું ઇચ્છાનુસાર કામ કરશે. આ “ચંત્ર” મનોકામના સુક મંગલવારને દુકટ મેલે છે કિ. રા. ૧૧. પ્રત્યેક દિવસ ૫૪ ૫૪૦ કિ. રા. ૨૧. સચિત ૧૪ વિલા રા. ૧૧. પતો. - પ્રજાપતિ. પુક ડીપા, નં. ૧૪ પેલ-હસન (મદદથી) -

સચિત સ્તવન સમરલોહી.

શ્રી સરળ ભગવદ્ ગીતા

લેખક:—કાનજી કાલીદાસ જેશી તસાકવાળાનો અમે ૮૪-૯૨ કાંદાવારી મુબ. ૮

આવૃત્તિ ૪ થી કિ. આઠ આના, પ્રાતરમરચીવ દેવાના દર્શન સાથે સ્તવન કરાવતી ગીતા પહેલ વહેલીજ ને સરળ તથા ચિત્રાવાળી દોવાર્ધી બોલે નહીં ઉપયોગી મધ પડી છે અને તેની પાંચ હજાર નકલો પાક પવા આવી છે. આવતી દોવાર્ધી ઉપર દશ હજાર નકલ બહાર પાડવા સાચા સ્તવન સમરલોહી

શ્રી સરળ ભગવદ્ ગીતા પદ્

કિ. આઠ આના માંધવમાત્રમાં બુક્સેસર પાસેથી મળશે.

વેચવાનાં છે—સેક-૧ દે-૩ અંકલ અને રૂઝીમ એનજ બોલસા, ૧૫૦ પ્રેક્ષ, ૩૫૦, ૫૫૦ અને ૭૫૦. લેખક:—N. C/o મોલ-મળક

જરમન રિવોલ્વર અખ મુજબ ન સાય તો પે પાછા મોકલવામાં આવશે. પીસોમની સાપસ-જ લેવાની જરૂર નથી. એક વખતમાં ૨૦ ફાયરનો મશાલો છુટી જેમ જેમ થોડા દવાવશે તેમ તે મરોખર ૧૦૦ ફાયર થશે. ૧૦૦ ફાયરનો મશાલો માર્ક ૪૦. ટ. ખ. સાથે રા. ૩ તજી પતો-મિત્ર કંપની (મોજ) સેલ્ડ હામન પ્રાંત, અમીમ

સંવ જાતનો સાઈકલો

તથા છુટક સામાન મંજવાનું ૪૫ વસ્તુનું ભુલે અને ભરોસાદાર ઠેકાણું

ચાણાવાલા એન્ડ કું.

(સ્થાપનાં ૧૮૮૦)

૪૩૨-૪૩૪, કાલભાઈવી રોડ, મુબ. ૪ (ટેલેગ મંજાવવાથી માર મોલાવવામાં આવશે)

છુપી પાલીસ

વાયિકે લવાજમ-૨. ૭) વી. પી. સાથે ર. ૨૪-૦૦

૧ હિંદ બહાર ર. ૫

લેખક:—મોજમાજી કાલીદાસ, અટાક બીલીમ, ગીરજામુખર્ધ

મની અરુચિ એ અભિપ્રાયમાં સ્પષ્ટતાથી વ્યક્ત થાય છે. તપત્ત અને શિલ્પનાં ચિત્રો વખાણવાનું કામ છુટ્તિને બાજુએ ખી દૃષ્ટિથી પણ યદ્ય શક્ય ખરું. શિલ્પપુત્રોમાં ખપતાં સૌરાષ્ટ્ર ન જેવાના સમાલોચક પૈયુ 'શુજરાતી'ના ખાસ અંકના હતાપણુ લેખોનું વિસ્મરણ કરી કેવળ પ્રશિક્ષકતાના ધર્મને શ યદ્ય રામચુરાની વિવિધતા તરફ અશુભિ નિર્દેશ કરે એ શું સ્વે છે? જે સમાલોચક આ કાળને સાહિત્ય તથા કળાની યનકાળ સમજે છે તેજ સમાલોચક કહી 'દૃષ્ટિથી સાહિત્યનું યન કહ્યું' છે એ તો ઉપર દર્શાવેલા તેમને મળેલા કાળ ઉપ- ની સહુ કાઈ કહી શકે તેમ છે.

નવયુગ

'સૌરાષ્ટ્ર' જેવા વિચારો ધરાવનાર 'નવયુગ'ને સમાલો- ચક ધણું વખાણ્યું છે; પરંતુ એ વખાણમાં અદોષ અદોષવ- તો સ્પષ્ટ લાસ થાય છે. હરેક રીતે દીકરાના લગનનાં ગીત વા પછી માડી જેમ મીઠી શીખામણ આપે તેમ ઉપદેશ, ખપતાં સમાલોચક લખે છે કે, 'અપાયેલ છે એ વાર્તાઓ તાં સારી, કલાયુક્ત છે તે શબ્દ લાવના હરી એકાદ એ નવિ- ઓથી આ દીપોત્સવી અંક સપૂર્ણ બની રાક્યો હોત.' અર્થાત્ જરાતીનાં સંગીત લેખોને વાંચતા કંઠાળી ગયેલા સમાલોચકે તાંએ વાંચવાના શોખથી નવયુગની વાર્તાઓ વાંચી આ અભિ- પ્રય દર્શાવ્યો હોય એમ અમે માનીએ છીએ.

૨૨ થર ફરતા મસ્ત ફરીર અને ન્યોતિહીન જગીરદાર

ત્રીજે આંકે શુબાઇ સમાચારની સમાલોચનામાં સમાલોચક ખપતે ચિત્રોની પ્રશંસા કહ્યું પછી એ પડી મોજમાં ધાધરાનું મસાણુ ઘાલી ઘેઠેલા પેલા મસ્ત ફરીર અને જગીરદારને તમાચો પાવવાની શુરુઆત કરી છે. એ બન્ને લેખકાનાં લખાણોની શાલોચના કરતી, એ અમારું આ સ્વયે કામ નહિ હોવાથી અમે કહ્યું 'લખ્યું', પ્રશંસિકે ધારીએ છીએ કે, સ્વદેશની વાર્તાઓ ચલાનાં મોહ નહિ છોડી રાકનાર સમાલોચક મુસ્તી ઉડી જતાં પૂર્ણ રુટિથી મસ્ત ફરીર અને જગીરદારના લેખ વાંચ્યા છે. સમાલોચક લખે છે કે, ".....એ બન્ને લેખકાના લેખોમાંથી વ અને હોર લાગેજ મળે. નામેના મોહ પત્રકારો હોડતા વ તો સાહિત્યનો ઉધ્ધાર વહેલો થાય ખરો." પ્રમુખમિત્રના રિપતિ બાંધી રહી ગયા હતા તેમને મટે સમાલોચક ગોળ ન લખે છે કે, "રાં ઉજરગરાય મટે કંઈક એવુંજ લાગે. Jack of all and master of none રા. ઉજરગરાય મટે પાયલા આ અભિપ્રાયને બાજુએ રાખી વિચાર કરીએ તો જ અભિપ્રાય આગાદ સમાલોચકને લાગુ પડે છે.

સાં નરસિંહરાય નાચ્યા દરિ નથી!

આગળ વધતાં 'સ્વદેશ'ના ખાસ અંકની ઉપલક્ષ પ્રશંસા ! સમાલોચક 'શુજરાતી'ના અંકના સમાલોચના કરતાં મન્ય અને કવિવર શીં નરસિંહરાયના એક કાવ્ય સંબંધી

લખે છે કે, 'અમુક પંક્તિઓમાં આ શાસ્ત્રીય કવિ કોટસના લાવ અને શબ્દો ઉતારવાની લાલસાથી દૂર રહ્યા હોત' તો કદાચ આ કાવ્ય તેમને સાચા કવિ કહેવડાવત.' અર્થાત્ સમાલોચકની નજરે વયોવૃદ્ધ કવિવર નરસિંહરાવ સાચા કવિ નથી! તે સાથે સાચા કવિનાં લક્ષણો દર્શાવ્યાં હોત તો સાં નરસિંહરાવને પોતાની આ ઉતારાવરમાં સાચા કવિ યદ્ય 'સૌરાષ્ટ્ર'માં પ્રશંસા આપત કરવાનો કદાચ માર્ગ સ્પષ્ટ. રાં વર્માની 'અદિસા'ની વાર્તાને સમાલોચકે પ્રથમ સ્થાન (વાર્તાઓમાં) આપ્યું છે; અર્થાત્ તેમણે આ ખાસ અંકમાં પણ કેવળ કવિતાઓ અને વાર્તાઓ વાંચી ન્યોતિહીન થતા જગીરદારના લેખ મટે લખ્યું છે કે, 'જગીરદારનો હારપરસ એટલે કંઈશના, અસમજના અને લગલગ જગીરપણું.' જગીરદાર પછી પાછા મસ્ત ફરીર સમા- લોચકના વાંદેપ્રદારોનો ગોળ યદ્ય પડી એવી ઉપમા મેળવે છે કે, 'મસ્ત ફરીર તો હારપરમાં, કટાક્ષમાં, મર્મમાં, માખખામાં- જેમાં કદો તેમાં યોગસ્ત્રતાજ નબ છે. એટલે એમને 'તમાચો' તમાચા જેવોજ અણગમતો લાગે છે! ધાધરાનું ધમસાણુ દીવાળી ટાંકણે પ્રસિધ્ધ કરી રાં મસ્ત ફરીર 'તમાચો' પાછ બેઠા છે; પરંતુ અનળખીની વાત એ છે કે, ખીજા ઉત્તમ લેખોનો ઉલ્લેખ કરવાની વાત બાજુએ રાખી સમાલોચક ન્યાં ન્યાં મસ્ત ફરીર અને જગીરદાર જેવામાં આપ્યા હ્યાં હ્યાં તેમને તમાચો લગાવવા બૂઝ્યા નથી. રા. સુનિકમાર. 'સૌરાષ્ટ્ર' પત્રના 'નવા ફાલ'ના અવલોકન કર્યાં હોઇ 'સૌરાષ્ટ્ર'ના આ કેતુ નામધારી સમાલોચકે તેમની વાર્તા કાઇ પણ રીતે સદકારના સંબંધને અગ્રે વખાણવીજ નેહએ તથા તેઓ પોતાનું એ કર્તવ્ય બળવવા બૂઝ્યા નથી, એ ખરેખર એમને તેમજ 'સૌરાષ્ટ્ર'ને મટે સતોપની વાત છે.

સમાલોચકનો લોહી રાષયુરા તરફની વિવિધતાનો મોહ અને એમના રાસપ્રયોની માયા 'શારદા'ની સમાલોચનામાં સાફ દેખાઇ આવે છે. 'શારદા', 'નવયેતન', 'શુજરાતી' જેવાં માસિકા પ્રતે રહેને પણ પક્ષપાત છે; પરંતુ અમુક પક્ષપાતને વશ યદ્ય કેવળ એકજ અસ્ત્રે બધાને મુક્યા ગેસતું એ દીર્ઘદૃષ્ટિની હીનતા છે.

શુજરાતી સાહિત્યમાં સીનેમા સંબંધીની વિશેષ માહિતી કોણે પ્રસિધ્ધ કરવા માંડી છે?

'નવયેતન' મટે સમાલોચક લખે છે કે, "એને સીનેમાની યેવજા લાગી છે." આ વાર્તા કર્યાં સંધી સત્ય છે તે તો શ્રી- આપસી જાણે! આજ ખરી રીતે જેવા જતાં શુજરાતીમાં સીનેમા સંબંધી અને તેમાં પણ દેશી વિદેશી સંબંધી જન સમાજને માહિતી આપવાની શુજના કરવાનું માન તો 'ગોજ-મગદ' ખાટી ગયું છે. એના સીનેમા સંબંધીનાં લખાણોએ દેશી સીનેમા સ્પષ્ટિમાં કેવો પ્રામાણિક ખગલગાદ હાડ્યો છે, તેનું જાન રા. કેતુને હોય એમ લાગતું નથી. સીનેમા સંબંધીનું લખાણ દર અઢવાડીએ પ્રસિધ્ધ કરવા ઉપરાંત પોતાના વર્તના પ્રથમ અંકે તરીકે 'ગોજ-મગદ'ના તંત્રી કેવળ સીનેમા

સંખ્યાની જાણ આસ આંક પ્રસિદ્ધ કરે છે. બે કે, હજ તેમણે
૧૧ વેળી સોનેમા તરફ વિશેષ ધ્યાન આપ્યું નથી; પરંતુ જેથી
સોનેમા જેવા દિવસે દિવસે બહોળા ફેલાવા પામતા ધંધાનો
અનુદય થાય એ હેતુથી જ તેમના ચિત્તપટ નામ ધારી લેખક
જેથી ફિલ્મો અને સોનેમા કંપનીઓ સંખ્યાની લખાણ પ્રસિદ્ધ
કરવાની આવશ્યકતા સ્વીકારી હશે.

મેળ-મળનું અને બે ઘડી મેળ

પામધુની અને લોહી બળરને લાયક સાહિત્ય પીરસવાનો
માન ભરેલો ઇલાકાળ 'નિર્દોષ અને નીતિ ધર્મ'નું સાહિત્ય પ્રકટ
કરવાનો મુખપૃષ્ઠ ઉપર મુદ્રાવેષ પ્રસિદ્ધ કરનાર, પ્રતિષ્ઠા
ભંગના લાયકી ધર્મીજ માલને અધવચ્ચ ઉઘાવી દેનાર 'બે ઘડી
મેળ'ને પશુ સમાલોચક તરફથી મળી ચુક્યો છે. 'નવચેતન'માંથી
'બે ઘડી મેળ' કરેલી તરફથી સમાલોચક દર્શાવી આપી છે અને
'બે ઘડી મેળ'માં લખાણો કરતાં મેળ-મળનમાં લખાણો તેમને
વિશેષ રીતે લાગ્યા છે એ મેળ-મળને પોતાનું મહાલાભ્ય સમ-
જવાતું છે! એકંદરે કવિતા અને વાર્તા સાહિત્ય વાંચવાની
મગ્ન લાલસાને લીધેજ પામધુની અને લોહી બળરના અબુજમના
લગામાં સમાલોચકને ભટકવું પડ્યું હશે! સિદ્ધ કહેવડાવતા
આવા સમાલોચકો લોહી બળરના લીલા વાવડાને જોઈ લાઈ
ઉંડતા નથી; પરંતુ અસિદ્ધ બની જવાની આશંકથી લીલા
વાંચકને ફાટી તોડી લાઈને કિલ્લપ કરી આગળ વધી શકે છે
એ ખરેખર નવાઈ જેવું છે.

ઉપસંહાર

ઉપર એ સમાલોચક લખે છે કે, 'આ સિવાય આજી
રતાં સેના માત્ર સ્વીકાર લખીને સતોષ થાતું છું. લાંબી સમા-
લોચનાની તેમને ઇતિહાસી હશે, પણ એમણે અમાઉથી કરેલી
અહેસાતો એ એમની સમાલોચના છે એવું આશ્ચર્ય તેઓ
પ્રુથીથી નહિ સ્વીકારી લે?' આ વાક્યોના ઉત્તરમાં લખતું
જોઈએ કે, જે પત્રકારો અને લેખકો આવા 'સર્વમે મેરે લગતા
દબ' એવું લખકર રાત્ર ધરાવનાર સમાલોચકની આંધળી સમા-
લોચનામાંથી બચી ગયા છે તેઓ પોતાના અચ્ચવ માટે જરૂર
આશ્ચર્ય સ્વીકારી લેશે. અહેસાતોને જ નવારે સમાલોચના
તરીકે સમાલોચક જોળખાવી છે ત્યારે પછી તેમણે નિર્જાળ
શરીરે શા માટે આટલી તકલીફ ઉઘાવી હશે એ સમજી શકાઈ
નથી. ગમે તેમ હો, પરંતુ એટલું તો સત્ય છે કે, ચોવીસ
કલાક જેટલા ટૂંકે વખતમાં જેવી સમાલોચના થવાની આજી
રખી રહ્યા તેવી સમાલોચના સમાલોચક તરફથી ચઇ છે.
ધર્માર્થ કામ કરનારા પ્રજાસા કે નિંદાની પરવાહ રાખ્યા સિવાય
પોતાના અધ્યે તરફ આગળ વધે છે અને એજ ખરા કર્મકતાને
કષ્ટ છે.

બહાર પડી ચુક્યો છે! નવેમ્બરનો આકર્ષક ચક્ર

નવચેતન અને રંગભૂમિ

(આ અંકમાં પાનાં ૬૨-ચિત્રો ૩૫-ચિત્રો ચિત્ર ૨)

આરંભ પરનાં કુલપેન્સિવિત્રો

કવર ડીઝાઇન: (ચિત્ર ૧) શ્રીયુત કુરુષર અબુજાનું
દેવ મન્દિર: (કલામ ચિત્ર ૧) ચિત્ર ૨. રાવલ જેથી
કુગન: (ફોટો) વિજયવતીના આવાસમાં શ્રીયુત કુરુષર
વાંચકને ને આદર્શ રટુઅર્થ: (ફોટો)

લેખો, કાવ્યો, વાર્તા,

હાસ્ય સિનેમા વિગેરે

કુલપલનના પ્રાણ: રા. દેવજી પરમાર, કવિની
ઉપાધિ રા. ચક્રાવર્તી પતિ, જ્ઞાનપ્રદાતા તીર: રા. પ્રદ્ય
ચિત્રકાર રા. તનુજા. શ્રીસની નાટ્યકલા: રા. ચંદ્રાનંદ
સુતરીયા. બાળ ડેળવણી વિષે કહેક: (અચિત્ર) રા. 'એ.
પી.' કોકની પહેલ: (નાટક) રા. પ્રેમાર્થ જોડીકર.
દેવી! પંચાંગે! રા. વલ્લભજી મહેતા. જેથી કુગન: (ખાદ
પેપર પર અને ચિત્રો કાળે) રા. કૃતિનાલ દેસાઈ.
વાંચક: (અચિત્ર) રા. ચીમનાથજી ઉકાત. હિન્દ નજી
અને જીવ: રા. નરેન્દ્ર અબુજાનું દેવ મન્દિર: રા. ર.
મ. રા. મારીયા: (હાસ્યકથા ભરપૂર) રા. હિશાર
વખાન. ચિત્રકાર રા. શરમાળ. ચિત્રપટ: રા. રસાન્ત-ચિત્રકાર
રા. ચીત્રી. પાપીની દર્શા: રા. હરિપ્રસાદ દેસાઈ. ચિત્રકાર
રા. રાવલ. જીવરને અબુજાને: રા. ચાંપથી ઉરશી. ચિત્રકાર
શ્રીયુત કુરુષર. તમારા હૃદયના ધંધાકાર: (અચિત્ર)
રા. ચાંપથી ઉરશી.

વાર્ષિક લેખાજમ ર. ૧૦ હિન્દ બહાર ર. ૫૦ હિન્દ રા. ના

લેખો:—ચાંપથી, ચિ. ઉરશી

અધિપતિ અને માત્રિ: "નવચેતન અને રંગભૂમિ"

સીનેસાના સમાચાર

અખનાર—૨. ચિત્રપટ.

નવી ફિલ્મો—

બાળ વિદ્યવા—ક્રિસ્ટિન ફિલ્મ કુ. ગુ. જાન લગનુ સામાજિક ચિત્રપટ. કાયદેકદર મી. બહેરામચંદ. ફોટોગ્રાફર મી. વી. બી. ભેલી.

વરતુ—સાંભળવા મુજબ ઘણા લાંબા કાળથી મી. દેવે બાલી એક સામાજિક વરતુ લખવા વિચાર કરતા હતા; પરંતુ અંદર અમુક વરતુઓ લખવાની હોવાથી અને તે મી. સેનસેનની વિરુદ્ધ હોવાથી લાવી કાપા નહોતા; પણ હાલનું વાતાવરણ ભેષ મી. દેવેને યુનઃ લખવાની ઇચ્છા કરી છે અને અરેબી સામાજિક ક્રમા બનાવવા બતા-અમોને દિલગીરી સાથે કરેલું પો છે કે, પ્રભાત સેનસેનન ચમ એવું, બરા પણ ખાન રાખવામાં આવ્યું નથી. પરંતુ એક વર્તમાન બનાવનું હાથકું આપી સાંસારિક સવાશેથી કીક કારેલી દેખામ છે.

ફોટોગ્રાફી-નારિન ફિલ્મ કુ. મા કુલ્લુ ફોટોગ્રાફરોને સ્ટાફ હોવા છતાં દીન પ્રિદીન ફોટોગ્રાફી સુધરવાને બદલે કેમ નજળી પડતી જાય છે. તે એક ગંભીર સ્થિતિ છે. તેનું મલેક આ બાબતમાં તંબાક કરતા નથી; મી. ભેલી જેવા બાણીના ફોટોગ્રાફરની ફોટોગ્રાફી બાલી નજળી નીકળે તે અમો માની શકતા નથી. ત્યારે વાંક કોનો ?

કાં તો લેગેરેટરીની બેરકરતી હિંવા બીજું કાંઈ કારણ હોવું જોઈએ. આ બાબતમાં ચર્તા ત્રાસાન માટે અમો સાથેકે ચેતાલીએ છીએ કે આમાં ખાસ બતી. દેખરેખ રાખવાની જરૂર છે.

એક્ટીંગ—મી. બહેરામચંદ નવા કાયદેકદર યથા હોવાથી કમીઈ ખામી ભેવામાં આવે છે, પણ વેલીનર તથા કેટલાક બીજા પત્રોનું કામ નજળું ભેવામાં આવે છે. મી. અર્ધેલે પણ આ ફિલ્મમાં ભેષે તેનું કામ કરી દેખાવું નથી. ખિસ ભમનાના શરૂઆતના સતિમાં મેમાં મી. દેવેની અગ્રણી રૂપ સંતી. ખસ 'હાલના' સારીલી છે, તેમાં મેલા દેખાવા આવે

દેખાતા નથી. એકંદરે જાણે કે ચર્ચા કલાક સ્ટાફનો ઉપયોગ કરી હોય એવું જણાઈ આવે છે. એ કે, અમોને રા-રિવા દરેક માન છે, છતાં માત્ર મોટું જતાવી આમાં આ માટે દેખાઈ જોનાની જુની ક્રિતિને દિલગીરી. અંખપની. માફક અંખ લગોડતા હશે ? બાકી નાની મંજળા-ખિસ, કાંઈક બાકી-ખરાન જગવાય તો ભવિષ્યમાં એક સારી નવી યવાની આકા. આવે. ધારવા મુજબ 'મંજળા' ના નામે સેનસેનન કરવા છે. જેવી આવા રાખવામાં આવી હતી, તેવી કાળ નીવડી નથી.

સતી ચિત્રતિની—લક્ષ્મી પિકચર્સનું 'કહેવાનું' ધામિ ચિત્રપટ, લેખક-મી. દેવે, કાયદેકદર મી. ભેલી ફોટોગ્રાફર એસસ દાખે, દેવારે, ભેલી અર્ને પાંડુ.

વરતુ—ધામિક હોય સોમ પ્રેક્ષનું-અને સંકરની લક્ષિ પ્રકાશન વખતનું છે. પરંતુ કહેવાને દિલગીરી છીએ કે, અ-વરતુ જોણું, લઈ તેમાં અમેરીકન-ક્રમા તથા સીરીયલો-વંચીય તથા રટનું લઈ મી. દેવેએ તે વરતુ ઉત્ત કરવા ભર્ત-રતે, અગા, દોષ સમજાવું નથી. દાખલા તરીકે મુર લેગોને મી. દેવેએ બતાવ્યા છે, તેઓની દસ્તી તે વખ દિન-કુરયાનમાં હતી ? મુર લેગો, અમે ધરજામાં છે. તેઓ દિનુ રથનમાં આનારી તરીકે ક્યારે દાખલ થયે; તે તેઓ અખખરી કે અમેરીકન રેક ઇન્ડીયનની કોપી કરવા બતાવે ઇન્ડીયન બલે મુર લેગોને કોઈની કોપી છે.

ફોટોગ્રાફી—ચાર ચાર ફેરારેમેલોએ ટેન્સ દેવેલા છ-

નેઈએ છાએ એક્ટૂસો--

અનુલસી તેમજ બીન અનુલસી સારી-
દેખાવડી-કામ કરવા ઉત્સાહ ધરાવનારીને
સારો લાભ મળેશે.

મજા લક્ષ્મી પોકચર્સ દસમત મહાલ
ચોપાટી.

ફોટોગ્રાફી-પણીજ કુદર છે અને કેટલાક ખોસો તો પડી ભેવા કાપક છે. કેટલા આવેલા પોલ માટે મી. ભેલીને અમો મુનારકાઈ બાપીએ છીએ.

એક્ટીંગ-ખિસ 'લુપે' અને મિશ પુતલીનું કામ સાર છે, બ્યારે મી. તકરે, અ-મનેથરનું કામ મે. જુ મંચા પડે તે. અંગ્રેજ એક્ટૂસ મિશ

ધરનનું કામ આ લાઇનમાં પ્રથમ હોવાથી કીક છે, પરંતુ તેને નાચ ભોતા ચંદ્રાન-તની અથવા કન્યા કે સિમ્પતિનીમાંની નામ કન્યા-એકેજ કથનાનું દિવા મચજામાં 'રહેલી અમથનું' રાજ હોવાથી કોપી કુ. કોપી જણાઈ આવે છે. આવા નાચો ન મુકામ તે વધારે સાર.

કેળવણી લોકમન-ગોષ એક સિનેસાના ફિલ્મ માલતી રોમ તે દિલગીરી માટે તેજ સિનેસાને લખતી બ્યારેલી તારથી ફિલ્મ કરી ગઈ છે-સારી નાપી ઇ-ખરાણ કરી નાપી ઇ-ખાવી રીતે લોકમન કેળવી-પથને ઉત્તરી પામવાના દાહમાં એ અમલો યંત્રા ભેવામાં આવે છે, તેનું કારણ ગોષ અખખરી ?

ભાવનાના ભાષ્યકારા—અજ્ઞાનના જોઈએ છીએ ત્યાં રહીશામાં-હિનેમામાં-લેખકોમાં દરેક રથને ભાવના સતી કે-હીક છે-તેનું ખૂન કરવામાં આવ્યું છે- મારી, નાખી આવ્યા ઉદ્ધારો સંભળાવ છે. તો તે ભાવના થી ગીત છે? સંભળવા પ્રયાસે કામરેકરે પાસે મોટાં ભાષ્યો થાય છે. બાલકભલુ કામરેકરેને ભાવના વિષે ખસ પાડે આવવામાં આવે છે. આ તે ભાવના જેવી કંઈ મેરી વસ્તુ છે જેને મોટે પ્રિતેમાના પેટ્ટ લેખકોના મોઢામાંથી પણ ભાવના શરી ઉતરે છે એવા સખો અગ્રેજ સંભળવામાં આવે આવા લેખકો જેમને જે હિંમ લેવા મેસે છે તો ત્યાં તેમની ભાવનાનાં હાલો ખૂન થયેલાં તેમની દૃષ્ટિએ પડે છે અને મોઢામાંથી “ મો ધુલો! મારા ડાલા! ” જેવા ઉદ્ધારો નીકળી પડે છે. તે વખતેનાં કામરેકરેને મળે છે બલુ અમર પરીભવ છે. છતાં અમોને જાણે કાલજી નોઈએ-આ મોટીની યુ જતાયે છે?

લંલાગી—કામરેકરે અને કોપેરામેના-મારામાં કુલપ કરાવી એક ખીલને દરેક પાલવની કેશીક ચાલુ થઈ ગઈ છે મારે મોતા રહેલો-સ્વાર્થોએ મું કાલ મળશે, તે તો ઉપર બધે બાકી મલેકોની ખાલી નિષિત્ર છે.

મહુલા સરન—શ્રી કારકા હિંમ કાં. અને રોયન ખાટ રહીશે. અમુક કાલેનાર સરના મોતાનમાં ઉતરાં છે. નોઈએ છીએ કોલુ પીન-ધેન ભવ છે.

નવીન બખરો—ધુનાછોડ પીકાર શિ-ડીટવાળાઓએ મોટાં, સાડાં આવી ખમકોને રહીશે કાલે લઈ લધે. છે, અને મોં સારેપાટરની કારકારી નીચે હિંમો કાલશે.

કુલુ—રાખ વિક્રમ અને લેનળી કામરે દેશમાં રચી રિવેની ‘સ્વન મુકરી’ તૈવાર થઈ ગઈ છે બ્યારે લેમનથને ચોરા થોડા વખતમાં કર થશે.

કેહીનર—વીરભાળા અને લકની કાલી પૂર નોઈથી પાડી વણ છે. મો. બરેકામકાલ માટે નવીન રેડી તૈવાર યાવ છે. અમોએ કાવિય સાખું હતું તેમ બાપ કમાઈની નાની નડી મિશ્ર ગોદર અને મિશ્ર પુતળીના કામે પ્રિતેમાના માલેકોનું ‘કાન એનું’ છે અને લંલાની કાલી તથા થોપલા વર માટે નોઈથી નોઈ થશે છે.

મેરેડીકમાં પોસ્ટર—માથા બલરતા પોસ્ટર ને ખાન એનું હતું તેથી જાણે નોતામાં અવડું ‘ગેક બંગલ’નું રોયલ ખાટ રહીએનું પોસ્ટર વધારે ખાન એની રહ્યું છે. આનું પોસ્ટર દેશી શીલમ કંપનીમાંથી તે આ પેલ વેલેનું હોય છે. બરેખર, આ પોસ્ટર નોનાં તે રોયલ ખાટ રહીએ કાંઈક કામકાં વતાવશે એમ કારી રાખ છે.

લક્ષ્મી—મો. લેની લખેલી ‘વીભળા વડું’ મો. નોઈ પાડી ના છે નીચ પડુ એક નીવ વડુ આજકાલમાં કર થશે. રોયલ—કારકા નિષેધ ના. નવવડુ વર સિવલમાં પૂરી કરી છે. અને કાલેના પ્રયોજ બજાર વરનાની રહુ કરતા

વાળા પૂરી કરે તે પહેલાં પૂરી કરી બતાવવાની નેમ સંભળાવ છે. આવી દરીકા છે તાલકારક નીવડી?

સારકા—મોલાપુર બધ. સારી મદદ મળે બધાર છે, અને પૂર નોઈથી બજારવ મરતાની તેમજ રા. નવવડુ બહાર પાડે. સંભળવા મુજબ સિનેમાં મેમેરિકમાં આ રિપો. રહુ થશે, કંપની કોલકાપૂરીથી મુબલ આવી ગઈ છે.

મેન્સર—ભણીના મેન્સર મો. કિવાવર ને લાંબા વખતથી રબ ઉપર હતા, તેઓ તમા મંજળવારે પોતાની મુથી પર કાજર થઈ ગયા છે.

શ્રી લક્ષ્મી—શ્રી કદમી-પિચાઈના બાળીદારો મેલઈ રામદાસ અને જાનકાલ વચ્ચે ને મનકેર ચાલેનાં હતા, તેને મજા મંજળવારે નીકાલ થઈ ગયા છે અને મો. રામદાસ કારકા દસે પોતાની સાળીદારી રાજબુલીથી, છાડી લાંબી છે. બ્યારે બકમી પીચાઈના હવે એકલાં માલેકો તરીકે જમતાવાળા મો. જાનકાલ એન્ડ કાં. રહેશે.

હડલી બખર—કારકા વિ. કામર. રા. નવવડુ વિષેની સમાધાની થઈ ગઈ છે.

મુબાઈની મોહીની—સરસ્વતી વિ. દેશવાકર, બરેડીક તરણેર મુકારે હિંમ નોઈ મના છે.

ચર્ચાપત્ર

વાણીયા મુછ નીચી, તો—

“ માજ-મજાદુના વ્યવિપતિ. લોગ, ”

કુલુ છે કે-સીનેના લાઈનમાં, કેટલીક બાબતોમાં તો વાળ વિધવાના મેંબ કર્યાં દરી, પવ મો શીલમમાં ને વસ્તુ ભિતા-રવામાં બની છે તે મુગ મુતામાં દશાશીમાં અને પીકશીકળી વાણીયા કામમાં આવા બતાવ અને છે એમ મુજબવની મત ભવ છે. આ બેક કોપે તો મારા ખ્યાનમાં છે તેનું મુખી કમે મને કડીવાલાકમાં વસે છે. કાડીવાલકમાં વરતા પીકશીકળી તથા દશાશીકળીમાં આવા જે નહીં છે કામ સામાં કરવાનો રીવાજ અલંકરિત છે. જવાબ ફે વનડું હોય તો તે કાંઈ લેકરે મરે. લેવા આગળ મુકા નેનું વ્યવસ્થા દુષ ન કરેવાય. માટે લેનક મહાકરને સર્વત્ર મુકાને લાવે આમાં ગરુશને બધામ છે વધારામાં બીજા કાંઈ કામમાં જાવા સાધરલુ બતાવે દરી તે અજાણામાં લાવવા કીક વાણીયાનું કોલું. લેવામાં આવ્યું છે કારણ “ મીમારા વાણીયા કાંઈ ખૂંજ નીચી તે સડી મત વાર નીચી ” નેરી ખારી બીજ કામથી ગમે. લી. કાડીયાવાડી.

લેખકો અને ચર્ચાપત્રીઓને જવાબે રા નીયાઈ-ખાપેના લેખ મળે. રમળ સંકોચને લેખ મુલતી.

રા સાધાશ્રી—આપનું ચર્ચાપત્ર મળ્યું. કપરનોજ બવાજ-તમણા લેખેમાં મુગા અગાવાના પ્રાણા અને અધિપતિને રમળ મળી ગયું.

રા. મનકેર વરેનજાકા—રમળ પ્રકચને નીચે રમળી.

મોજ-મજહ ઇનામમાળા નં. ૧

રૂપિયા પચ્ચીસનાં ખાર ઇનામો

મોજ-મજહના વાંચકો સિનેમા અને નાટક વિષે જે રસ લે છે, તેને માન આપી તે ધધાઓમાં શૈક્ષીન પ્રબલ શુ માગે છે, તેની પરીક્ષા થાય એવા ઉદ્દેશથી આ ઇનામમાળાની યોજના બહાર પાડવામાં આવી છે. આશા છે કે, શૈક્ષીન સંસ્થાઓ આનો સંપૂર્ણ લાભ લેશે.

નીચે જણાવેલી કુપનમાં અત્યાર સુધીમાં બહાર પડેલી સારામાં સારી

દસ દેશી ફિલ્મોનાં નામ

લખી મોકલનારાઓમાં રૂ. પચ્ચીસનાં ખાર ઇનામો વહેંચી આપવામાં આવશે.

ઇનામોની વોગત-રૂ. ૧૦, પે, ૩, રૂ, ૧, નાં એક એક મળી કુલે પાંચ-

ખાર આનાનાં બે- ચૂને આઠ આનાનાં પાંચ મળી કુલે ખાર ઇનામો આપવામાં આવશે.

આ બધાં ઇનામોના રોકડા રૂપિયા નહિ આપતાં તેટલી કીંમતનાં અમૂલ્ય પાસેનાં પુસ્તકો આપવામાં આવશે. પુસ્તકો મોકલનારો જર્જર ઇનામ મેળવનારને શીર છે.

આ ઇનામની હરીફાઈનું પરિણામ તથા દરેક ફિલ્મને કેટલાં મત મળ્યાં તે તા. ૨૯-૧૧-૩૫ ના અંકમાં બહાર કરવામાં આવશે.

સૂચના-કુપન પોસ્ટ કાર્ડ પર ચોટાટી મોકલવાથી બે પૈસાની ટીકાટમાં આવશે.

મોજ-મજહ ઇનામમાળાની કુપન

તા ૧-૧૨-૨૫

સારામાં સારી દસ દેશી ફિલ્મોનાં નામ

૧	૨	૩
૪	૫	૬
૭	૮	૯
૧૦		

લી _____

_____

_____

१. ७७ अंक ३२ भा. १५-२१-२५

२. १ आने लहारे गाँव ११ आने

वारिक लवागम ३. ७७

भदर गाँव ३. सवाथर

भोज-भजन

आङ्गीकृत औरत

વિરોધિયામાંથી કરજામાન ઉનારવા જાએ. હું વિવંચ નહિ કરતાં ઉપર ચાલે. દીનલાલ ને જોરડીમાં દતો એ જોરડીમાં પ્રવેશ કરતાં તે જાણ નિશ્ચિતમાં નિહાળામાં થઈ રહેશે. નજર પાડે. તેની પાસે બે યુવો મેડેલા હતા. અને જોઈ તેમજાના જો કહ્યું, "મેડેલા જાણી દમજા આપ કાંઈ જોઈશે નહિ. દીનલાલ ઉઘે છે."

હું દીનની કાંઈ પસે મેડે. એક ચિનીટ પછી મારી એજે પણ એ જોરડીમાં પ્રવેશ થયો. એ વખતે જોરડાવા જેવી તેની રિયનિ ન હતી. તે જોરડમ નિહાળા નજર પસી જાતી. "જો દીનલાલર!" જોઈ રહી પડી.

દીનના જાખા હરીર ઉપર વજન-રોગ જાતલન થયા હતા. જાખો પણ ઉપાડી રજાવ તેમ ન હોયું. તે જાણ થયેલા ન હોય; કેવળ જામાન તંદ્રામાં પડ્યા હતા. મારી જીય કંઈવર કાંઈજા તેજે કહ્યું, "હું!"

મારી જીએ કહ્યું, "દીનભઈ! હું જાતી પડેથી છું!" દીનને અનિદ્રીય રૂપે કહ્યું, "કાલી કે! જાણી કાંઈ થયું!"

એ યુવક મંડળનો બહોવન અતિ મુંદર હતો. તેમની જાણ બવરથ પ્રવંશની હતી. દીન કામે દસ વિદ્યાર્થીઓ હતા. તેઓમાંથી કાંઈ ઉનાળની રખે. દોવા છતાં ઘેર ગયો નહોતો. બે વિદ્યાર્થીઓ જા વખતે મેડિયમ પ્રવેશની પરિક્ષામાં પસાર થયા હતા. પાંચ વિદ્યાર્થીઓએ બી. એ. બી. એચ. સી. ની પરીક્ષા દીનની કામેજ આપી હતી. બીજા ત્રણ વિદ્યાર્થીઓએ અપ. એ. ની પરીક્ષા આપી હતી. બધા વિદ્યાર્થીઓની પરીક્ષા સપ સપ હતી. એ ને વિદ્યાર્થીઓએ રજામાં-અર્થાત્ ઘેર ચાલ્યા જવાની તૈયારી પણ કરી હતી. એવામાં દીન બીજાર યવંચી એ દસ વિદ્યાર્થીઓમાં એક "પણ ઘેર ગયો નહોતો. જ્યાંમુખી દીનને આરામ ન થાય ત્યાં સુધી તેઓ ઘેર જવાના નહોતા. પણ એ વિદ્યાર્થીઓ સેવા કામ પેલા અવસુત હતો. રાત વિવજના વારા વાખી ક્યાકમે તેઓ દીનની સેવા કરતા હતા. ને જોયજન રોગનું નમ કાંઈજા પરમ આત્મીય માણસો રોગીથી દૂર રહે તેમ હતાં એજ રોગમાં તેઓ જનુહિત કાવધી-નિર્માણ રીતે દીનની જાવર કરતા હતા. દવા દાર માટે તેઓ જહુ છું હાથે પૈશા ખરચતા હતા. એ વખતે જોઈ કાંઈજા હું રિંગ્મર જતી ગયો. તરીજ માળકને મટે જા કોવા વતન હતો. એના ઉપર કંઈક જાતી પડશે-યોતને પણ એ રજાજન-વ તથા પડશે એ જમની કલ્પના એક પણ વિદ્યાર્થીના જાત-માં સ્થાન મેળવી શકી નહોતી. દીન મારી નહોતો જાહ હવો એમનો સ્નેહભાઈ હતો! ધન છે એ યુવોની રિજા દીક્ષાને વા કુવંજા ઉપરમાવેશ કારતવા મુખરો હો! કયા સમજી

અહીં મેસી રહેવાની જરૂર નથી. જાણી, તમે જોરડીની અંદર નિહાળામાં પડી પડી નિહાળી તમે પણ હાથ મેડો પોઈ કીડી પાસે જાએ. વજ છે કે જાણી જાણું?"

બીએ એક વિદ્યાર્થી કે જે જા વખતે પાસ થયો હતો તેજે કહ્યું, "અનંતા! અજાણ રખલાલની ક્યુડી બરબાદ છે. તમે પણ હવે નહિ. કાલી તથા કીડીને સંભાળવનું કામ જાવે છે! તમે જાને જરી રીતે 'પ્રિન્સિપલ' જીઓ, કીડી માટે થોડાં રમકડાં આપવેજ જ નથી કલ્પી બવરથા કરી કે ને! અજો, જમને જા કાંઈ જાણી નાખે. અનંતા! મેડેલાભાઈ માટે ઘેતીઈ, પહેલું વજેરે કીડી વર થાદ જાણું. રાતે નવ વાગે ડાહર કોઈને લવાની છે. દરિયાકાને અહીં મેસવા થો. હું કાઢેજ પસે જાઈ છું."

આ માણસો હતા કે રેવાના! અર્થ તથા કાંઈજા નહેવું જાણ જાણના રેખા જુડી જુડી ચાલિના હોવા છતાં તથા રિવત એ હોવા છતાં તેમને જહુનો સંપ, પસાર પ્રવેશ સેવાકાવ વજેરે જોઈ હું અતિ જતી રહે. વિદ્યાર્થીઓ રાતિ-રેડરમાં મુખવાન જતો મે પડી પડ્યા હમમેશાં કાઢે છે એવું ને રેવાના જોઈ સંભાળવામાં આપું છું તે આ રખે તે જોઈ રખે પણ રીતે અને દીનની જોરડીમાં મેલા. તેઓ અને કાંઈ રામ પણ કરવા દેતા નહિ. વખત રોગીની જોરડીમાં જાહ કાઢે હતા એ જોરડીમાં જતી તથા દીન પસે મેજી. તે રોગી, હરીર હાથ ફેરવતી પણ તે જોર નીજળતી ત્યારે યુવોના અત્યાચારને રીડારી. જોઈજી જોરડીમાં જાહ જાણી સ્થાન મી હતી. એ પછી જ તે કીડીને કામમાં જાહ મુખવા જાખા પછી માણાને કાંઈવર થઈ તેને માટે રમકડાં, ખાવાનું, ટોપી, અજાઈ હતું. હું થયો નિર્વેધ કરતો હોવા છતાં હદખ આપતા નહિ. એ વિદ્યાર્થીઓ કામ મુખએ પણ તેમની કામે પાતવિન કરતા એવું નકામું અન્ય નહિ કરવાનું વિદ્યાર્થીઓ તેઓ અજાઈ કાંઈજા કાંઈજા નહિ

આપ :
પુરત :
મેળવ :
દરેક :
રેડ :
આવ :
સુ :
મેડલ :
જા પડ :

એટલે રેવરેન્ડ આરંભ થયા પછી ચેરમેન દિવસે ઘીનું ઉઠી બેઠું.
પરો. જેવા રોબીને આટલો બેઠો આરામ થતો નથી; પરંતુ એ
જીવિત જીવો—એ દંત્ર સ્વર્ગસ્થિતો વિશ્વ હાથથી ઘીનું રોબીને
દર કરતા હતા: કોઈકને 'ને કાંઈ લાવવાનું' કહેતા એ કમળી
સંતોષ આરંભતી. પરંતુ હવે ક્યાં ચિવાય તેઓ બધું આવવાનું હતા.

મુજાબ પહેલાં પછી બીજા દિવસે મહેં રામજીને પત્ર
દબાવી દેતો. ઘીનું સાચે બધું હું—યેર ક્યારે પછો ફરીજ એજ
તાન પોતાના દરેક પત્રમાં રામજીએ પછી હતી. રામજીના બપોર
પ્રધીમાં ત્રણેક પત્ર આવ્યા હતાં હવેરે મદારા જેવા દિન્દિ
માફસ માટે આવેલો બધો રસેક, ભગુરામ અને આગમ આવેલી
બધી બંધિતજોના હવેરમાં એમનિન કરી કમળો હવો એમ હું
હવેજ જાણી શકાયો. વિશ્વ વિશ્વ પછી એક શુક્રવારે ઘીનું
બપોરનું લોકું. બીજો દિવસે કમિયારે વિવાધજોએ કહ્યું કે,
તે દિવસે આપ. એ, આપ. એજ. સી. બી. એ, અને બી.
એજ સી. પરીક્ષાના પરીક્ષામ કાચેજ પહાર પાસે. કમળા
વિવાધજો મદારી એને પૂછના હવેર, "લાલી, કહેો નેહંજે,
અમે દર જાણુ પછે ચપ્પડું કે નહિ ?"

મદારી એને કમિયારપણી ઉચ્ચારી, "તમે બધા પાસ
પરો. એક પછે વિવાધજો ન પાસ નહિ થાય. એ તમે જ પાસ
માઝો તો ધર્મ કમળિયા છે એમજ હું કમળજી. હું આજા.
પૂર્વેક કહું છું કે, તમે બધા પાસ થશો."

સપ્તમા વિવાધજો એક વાંચે મેલી ઉઠ્યા, "લાલી, નો
એમ થય તો અમે બધા તમારા હાથની—"

મુખા વચ્ચેજ મેલી ઉઠી, "આને તમારી હવેજા પ્રમણ
હું મદારે હવે રસેજ બનાવી તમને સહુને નવારીજ."

મદારી એની કમિયારપણી જાણી હતી. જાણપરના બધા
વિવાધજો પાસ થયા હતા. ઘીનું એ વિવરમાં આનરમાં પ્રથમ
આગ્રહી હવો. વિવાધજો બધારે એ શુભ સમાચાર બધ જાના
અમમાં આવ્યા ત્યારે જાણે કે આનંદ આનંદ થઈ રહ્યો. તેમના
આનંદનો લુધ્ધ બીચરી કોળીને સહન કરવો પડ્યો. વિવાધજો
જા કરજીથી અતિ આનંદિત બની મથા હતા, એ તે સમજી
કહતી જ હોતી; હવે સપ્તમા વિવાધજોના આનંદનો ઉત્ક્રાંધ
સેક વર્ષની કોળીનું કેદ કરી વહેંચા લાગ્યો. એ કેડું. બપોર
દરવ હવે! એ રત્ને જાણપરમાં મહાલોજનની બવરધા થઈ.
રસોળાને કમળો કાર સંધ્યે પ્રેક્ષનાથી ઉઠાવી લાધો. તેણે
પેતેજ કમળા રસેજ બનાવી તથા કીડી થોડે દૂર મેલી રવી
મેલાકીના એક બવળાને રમાધવા લાગી.

હવે અમારે ઘેર બપોરું હવે. કોઈકે ઘીનું ઘેર તેડી બનાવી
જા આપી હતી. બધા વિવાધજોએ પણ અમારી સાથે અમારા
દરે આવવાનું કહ્યું. હવેરે એમજ નામી થયું. એકતરફા મદારી
બોલે કહ્યું, "બા બધા લાહજોના આવજી ઘેર આવે છે,
તે મદારી ઉત્તમ વાત છે. એમને આવજી ત્યાં દરજત ન પડે
મેટકા માટે નેહંની વધુત્તોના જાડીથી ખરીદી હવે. મદારી પાસે

આળસેક રૂપિયા છે તેમાંથી ઘીનુંમાઝને પછી નેહંની વરવત્તો
બધું આવે."

બપોર આ વખતેજ એક વિવાધજો મદારી મેલી ઉઠ્યો,
"લાલી, એવું નહાયું" અરય કરસો તો અમારામાંથી કોઈ
તમારી સાથે આવશે નહિ. હું તમારી વાત કહુંને કહી રહું છું."

મદારી એ મેલી ઉઠી, "એ સમન! લાહ! મદારી વાત
સંભળ. મરજા ન કરીજ."

અમને અંદર આવી કહ્યું, "તમે એક પછે પેસો નહિ
અરયવાનું કમળ કરો તેજ અમે તમારે ત્યાં આપીશું. તમારી
પેસીની કુચી આવે. હું એમાંના રૂપિયા કમી લઈ મદારી પાસે
રાખું. કુચી નહિ આવે કે ?"

અમને બપોરનીથી કુચી લઈ સુધાની પેસી ઉપાવી.
એમાં એક રમાજમાં ચાલિજ રૂપિયા અને થોડા પેસા હતા. અમને
બધા પેસા મળીને કહ્યું, "લાલી, બધા મળીને ચાલિજ રૂપિયા
સાથ તેર આના છે. તે તમારા મદારા પાસે ફૂં બધા રાખું છું."
મદારાભાઈ! તમે માફી હો!"

આમ કહી અમને રૂપિયા લઈ માફી થયો. બીજી વખતે
તે કહેતો મથો કે, "હવે તમે સહુ સ્ટેશને જાઓ. ત્યાં આવજી
બધા મળીશું."

પછા સમયે સ્ટેશને જઈ એવું તો ત્રણ માર નહાના મદારા
કંડીયા અને એક નવી રહેલ દંત્ર બધું ત્રણ વિવાધજો ત્યાં
ઉઠા હતા અમને નેતોની સાથેજ તેમણે કહ્યું, "રિપોટ ખરી-
દ્યો નહિ. અમે રિપોટ લઈ લીધી છે."

ટ્રેડન પાસે જઈને એવું તો મમળે વર્ષનું એક ખાનું
તેમણે રિપોટ કહું હવે. અમે બધા મળીને તેર માણસે હતા.
સરખામાં ત્રણ પુષ્કળ હવે. એક કરેલા કાપળાને એક મહેં
પૂર્યું, "દરિયાલ! આનાં શું છે ?"

દરિયાલે ચંચિર લાવતી કહ્યું, "મદારાભાઈ! એમાં કોયે-
બીજી કમળા ચોપડીએ છે. પાસ તો થઈ ગયો છું. હવે એ
કમળા સરસલીને તાપીમાં પધરાવી દઈશું."

કોણના સ્ટેશને મદારી તેમજ હતી. તેમાં બધા સમયે સહુ
મેલી મથા. મદારી સાત બધું મહેંચી. રામજીની વત સપ્તમા
વિવાધજોના જાણનામાં કમારનીજ આવી હતી. અમે કમળાથી
જાણનામાં ઉપર ઉતરી પાયા. રામજીને કમળાથી મદારી પાસે આવી
પૂછ્યું, "લાલી! નહાવામાં ક્યાં છે ?" તેમને ઉપજીને
નીચે ઉતારીશ."

હવેરે સમજીએજ કમળા સાવધાનતાથી ઘીનું ઉચ્ચી માલી-
માંથી નીચે ઉતારી. પછી તેણે કહ્યું, "મદારાભાઈ! જુઓ, હું
કહેતોજ હવેને કે નહાનામાંજ કમારનું મહેંચી. અમારાક
બ.જાણુ વાંચ મહેંચી નથી, વજીરવું ફરે છે."
મહેં રામજીને એકતરફની આધિવન કરી કહ્યું, "ભાઈ,

તમારા જેવા વજીરો અમારા જેવા ધાત્રીઓ કરતાં ઉચ્ચ છે.”

રામજીએ કહ્યું, “દેવતા ! એવું જોવી આ અધમને પાપમાં ૧ નીખા.”

આમ કહી તેણે મ્હારી ચરજીદન લીધી પછી મ્હાર વજરને જામે પાંચ ઘોડા ગાડીઓ ભાડે કરી. રામજીએ કહ્યું, “આને મ્હે રખી તીધી છે. હું પણ આપની સાથે જાતીશ આપણા રસ્તો મ્હારા ધર આગળથી જ છે. ત્યાંથી થોડો સરસામાન સાથે લેવાનો છે.”

મ્હે પૂછ્યું, “શું સાથે લેવું છે ?”

ગમજીએ સરળ પરંતુ હર્ષથી ઉભરાતા હૃદયે કહ્યું, “શું બાળી બધા કાપડો આપનાર છે બાળી અધમજી કરીએ લઈ જાય છે. તે ઉપરાંત અધમજી જેટલું દર્દી કરી રાખ્યું છે. બધા કાપડોને રજ પુરી તથા શીખર પુરી બનાવીશ.”

મ્હે કહ્યું, “બાપ ! એવું ખરચ કરવાની શી રીત હતી ?”

રામજીએ કહ્યું, “એમાં શું ચર્ચ ચડ્યું ? હવે વિલંબ કરો.”

મ્હે રામજીને ગાડીમાં બેસવા કહ્યું, પરંતુ તે નજા બેઠા. કના ધર આગળથી તેણે દર્દીની ગેરસી અને ફેરીઓ પોઠાવું ગાડીમાં મૂકી દીધું. રામજીએ મ્હારું કહેવું માન્ય નહિ તેથી હું તજી તેની સાથે ગાડી ધર તરફ જવા લાગ્યો તથા તાપ્તી નડી ટાપી બધા પછી અંતરના આનંદથી, કાવના આદેશથી તેણે મ્હને કહ્યું, “મ્હેટાકાપ ! મ્હે તે વિવરે કહ્યું હતું કે, ઠપ્પરજી ત્યાં હતાં છે. એ અનાથનો નાથ છે.”

મ્હે કહ્યું, “અરે છે.” રામજીની ઇશ્વરકૃતિ જોઈ હાર્દ હૃદય કારાઈ આવ્યું હતું.

રસ્તે જતાં જતાં મોઝાએક રામજી મધુર કંઠે ગાવા લગ્યા કે,

“વૈષ્ણવજન તો તેને કહીએ, જે પીડ પરાઈ બજેરે.”
(મધુર.)

બાલતો કાગળ.

છાપણ તથા ગાયન સાથે સંપૂર્ણ નાકક.

(યે: હરિહર દિવાના)

મુખ્ય આઠ આના.

જાહાજીસવાળાઓએ હ આનાની ટીકીટ બીડવી.

હિંદુ વિશ્વાંતિ ગૃહોને

સુધકતા અને ચોખખાપોણું

કાણે શોખંબું ?

ગોખલેએ

તેનાજ જૂના મેનેજરે

ગોખલેના સમર્ણાર્થે કાઢેલાં

ન્યુ વિશ્વાંતિ ગૃહની

એક વખત મુલાકાત હતો

અને

તમને તેના બરાબર પ્રતીતિ થશે.

ઠ-ગોખલે

હોટેલની સામે

પોસ્ટાલ બોક્સ નં. ૧૦૦૦

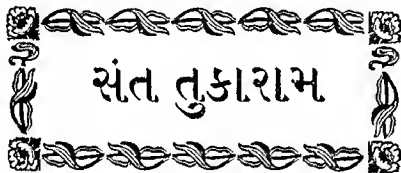
કામરૂદેશની કામિનીમાં

મીસ હલુ-ગુલે અંદાકના પાકમાં

ઘેર ઘેર પુજતાં મહાત્મા

કે જેને દારૂ નિપેદ-ધરગંતુ હુન્નર રેડીયા-સેવાભાવ માટે અથાગ પરિશ્રમ લીધો
છે-જેના હૃદયમાંથી ઝરતી ધૃત્વર પ્રાર્થનાની કવિતાઓનું દિવ્ય પુસ્તક બીન
હરીફ છે તે સંત પુરૂષની જીવન કથાનું

હિંદુસ્તાન ફીલ્મ કંપનીનું ઉત્તમ ચિત્રપટ

કે જેને ફેસાવવા આવેલી વેશ્યાને પણ બોધ આપી ધૃત્વગની ભક્તિમાં
લીન બનાવી-તે મહાત્માની જીવનકથા

શરૂ છે શનીવાર તારીખ ૧૪ મીથી

હિંદુસ્તાન સીનેમા

ગ્રાંટ રોડ ટ્રામ ટરમીનસ

વખત તથા ભાવ હંમેશના નિયમ પ્રમાણે

હું હજી કુંવારી છઉં.

જે વાત મારે ન કહેવી એટલે એજ વાત મારે બાજુ કહેવી પડે છે. મારે મારા પ્રિયતાઓના માથા ઉપરવટ થઈને કહેવું પડે છે. પણ શું કહું? બધા સુધી હેવામાં સમથું ત્યાં સુધી તો સમથું. પણ હવે હેવા જેટલી ઉતરવું. કહા વિના નથી રહેવાનું. તારેજ હું વહું છઉં.

પ્રાંચનારે! તું મારા મામને હો કે પરમામને, મારી મામિને હો કે અન્ય મામિને પણ મને હાય મારે દેતો. દેખ મને એ તું તારા મને પુછી તેનો તોજ કરવો.

હું મને મારી માતા મારા મામાના ઘરે રહીએ છીએ. મારા મામાનું ઘર હવેલીની ઘામે છે. હું જવારે ઉઠી પરના મોઢા ઉપર બેસી હાલતું કરતી હેઉ ત્યારે મને એક દરજન કરવા આવેલાં બધરજા એક બામમાં વાતો કરતા કે 'ખાઈ, આ મો કુંવારી છે. માની આખ નહીં ઉપકતી હોય? મને તે શું કોઈ ઉપશવનદો બમાધ જોતરા છે, કે આ નાવિલાંતી દારૂને કપાઈ દેતી નથી.

વળી મામ ગરિ મીઠી લાવે (કુવાનું નામ છે) હું પાણી કરવા બહાર ત્યારે પણ મામની બાઈએ મને પૂછતી કે, "હા બેન, તારું વેશવાળ કપાઈ કહું?" હું થરમથ નીચું જોઈ જતી.

મામનાં, પરમામનાં, બહાએ મારાં મારે માટે મારી મા પાસે આવતાં પણ મારી મા બધામને તાજ પાડતી. મારા મામા કે, મારા નાના પણ કોઈ મુરતીએ શીખી લાવે તો તેમાં કાંઈને મારું હાય કાઠી મારી મા મારા વેશવાળની વાતને દૂર નાખતી.

મામ માર વર્ષથી મારા વેશવાળની વાતો ચરચાષ છે, પણ હજી સુધી મારી માએ મારે માટે વર નથી શોધે.

મુંબઈમાં મારા મામાએ ધીકતો ધધો માલ છે, એટલે એ તો સધારે વખત તરબ રહે. નાના, પણ બે માર મામ રહી પાછા મુંબઈ જતા. ધરમાં અમે મા, દીકરી એકસાજ રહેતાં.

ખરેખર પછી પરવારી મુખીઆણની વહુ મારે ત્યાં બેસવા આવતી. કોઈ કોઈ દિવસ મુખીઆણ પણ આવવા. અમને બેઠતી ભર, બંજણ પણ એ બંજરમાંથી જતી આવવા. કાકા વિશેરે તો મારી માજ બસને લઈ આવતી. કોઈ વખત મુખીઆણ કાકામાં હોય કે, મહાજનની પેટીએ મથા હેમ તો એનો દિરે જે વખત લીધ, બાપીસ વધતો છે, એ અમને બેઠતી બહુસો લાવી અપતો.

ખરેખર ખરેખર મા દીકરી જતી, પરવારી બેઠી હોઈને કે,

દાણા વિશેરે આકર્તા હોઈને ત્યારે એ હોકારો અમારી પાસે આવતી બેઠતો, કોઈ દિવસ મારી માને કાજળ લખાવે. હોય તો તે એની પાસે લખાવતી. આમ મુખીઆણના હોકારા આવ આવ અમારે ત્યાં વધવા લાગી.

એક દિવસ ખરેખર મારી મા, મામમાં અમારો મામિમાં ધરજી ચરેજી ત્યાં કાકા મારે દતી. હું મોખા વીજતી બદારની. પરસળમાં બેસી દતી ત્યાં મુખીઆણના હોકારા આવતો ને પૂછવું કે 'હા, મા, નથી?' મેં કહ્યું, 'એ તો કાકા અઈ છે.'

"હા, ત્યારે હું બહાર છું."

"હા, બેનની, રાજાએ તો અમારાએ મઈ ગયા છે. હવે તારે શું કામ છે?"

"મારે કાજળ લખવો છે."

"તારે કોઈ ઉપર કાજળ લખવો છે?"

"એ અમારે કાજળ લખવાને કોઈ ઠેકાણું નહિ હોય."

"હવે એમ શું કરતો દસી. કહે તો ખરો કે, કાકા, હવે કોણે કાજળ લખે છે?"

"તું કોણને વાત ન કહે તો કહું."

"મારી કાકા, હું કોણને વાત નહીં કહું."

"એની વેલી.....તારી પછળના ધરમાં રહે છે ના? એણે મને એ. દિવસ પાછળને કહે હું પછી બનેના દતો ત્યાં મારી એક કાજળ આપી ને મુપ્ત્યુષ મારી મઈ."

"એ કાજળમાં શું લખ્યું દત?"

"ના, એ તો હું નહીં કહું."

"ત્યારે માજ તરે એને કાજળ લખવો છે. એમજ ના?"

"હા એકે મને, અમુક ઠેકાણે બળવાનું લખ્યું છે. પણ ત્યાં હું બહાર કહું તેમ નથી એટલે મારે કોઈ બીજા રજો મળે એમ લખી બહારવું છે."

"કે રજો તું એને બોલાવવાનો છે?"

"એ બહુ તારે લાગી શું કરવું છે?"

"મારે કરવું શું હોય? એ તો હું....." આટલું બોલી ત્યાં તો મારી મા આવતી એટલે વાત અધવચ રહી.

x x x

વાત કરી મુખીઆણનાં હોકારાં ગયા. પણ એની વાતે મારા હાથમાં કાકાં પાડવું. એ ધર દિવસો દિવસ વધવા લાગ્યું. એક દિવસે ખરેખર મારી મા સતી હતી એટલે હું મોઢાએ ચડી કાજળ લખવા બેસી. કાજળમાં શું લખવું, કેમ લખવું. એ બધું એ હું સમજતી દતી એટલે તરતજ મેં કાજળ લખી કાઢ્યો. કાજળમાં મેં શું લખ્યું એ તો હું નહીં લખ્યું. પણ કાજળ લખતી તેની બરાબર ધકી કરી મેં મારી મોળીના ખીસામાં ચૂકાવે.

કાકાને બહાર કહું કયાપતનાં દસન કરવા હવેલીમાં મઈ ત્યારે મુખીઆણના હોકારો બદાર મોઢામાં ઉતરો દતો. એને મે

રાતના ચુનંદા લેખકનાં પુસ્તકોના લેખકોમાંથી ફક્ત રૂપિયા
સાતનાં મનપસંદ પુસ્તક ખરીદનારને

મોજ મળહ

બાર મહિના સુધા મફત
આપવામાં આવશે

પુસ્તકોનાં નામ

વેનન ધમનો ઇતિહાસ (કવિત્ર) કિ. રા. ૩-૦-૦	
આકાશની-આત્મકથા " " ૧-૮-૦	
શિવળની ક્ષોભી " " ૧-૮-૦	
દેવનાથ " " ૧-૮-૦	
સુવર્ણ રાત્રી ૨૬૨૫ " " ૧-૪-૦	
મોજ મળહનો ૧૯૮૧ ની જાલનો દીવાળી બાંક " " ૦-૧૨-૦	
મોજનો કાવળ (૨૧ દિવાના કૃત પ્રખ્યાત નાટક) " " ૦-૮-૦	
સૈદ્ધ વિજય (") " " ૦-૮-૦	
મુશવદન (નકલ જુલ છે) " " ૩-૦-૦	

૧૩-૮-૦

કુલે સાદ તેર રૂપિયાનાં પુસ્તકોમાંથી

૭ રૂપિયાનાં લેનારને બાર મહિના	
૬ " " " ૬ મહિના	
૫ " " " ૫ મહિના	
૪ " " " ૪ મહિના	
૩ " " " ૩ મહિના	
૨ " " " ૨ મહિના	
૧ " " " ૧ મહિના	

જા-મળહ મફત મોકલવામાં આવશે

ક પુસ્તકનો પોસ્ટેજ-વી. પી. ખર્ચ લેનારને શીર છે.
રાત્ર પછ પુસ્તક ખાસ કરી આપવાને બંધાતા નથી,
માટે વહેલો તે પહેલો, આ મોજનાનો જામ મેળવનારને
મેટું પુસ્તક મળશે નહિ.

(પરેશ ખાતે પોસ્ટેજ માટે રૂ. ૧૦ના પુસ્તકો
લેનારને બાર મહિના મફત)

મોજ-મળહ કાર્યાલય

ગી.ગો.મ. મોજ મળહ મુખ્ય ૪

શરૂ થઈ ચુકી છે. આજેજ આહક થાઓ
રહસ્યનો ભંડાર ! બેઠનો ખળનો !

વાર્તાના શોખીનો માટે અપૂર્વ યોજના !
જુસ્તામાં જુસ્તી સચિત્ર વાર્તામાળા

રહસ્ય-લહરી વાર્તામાળા

પોસ્ટેજ સાથે વાર્ષિક રૂ. ત્રણના લવાજમમાં
દર વર્ષે ૧૨૦૦ પૃષ્ઠની

મિત્રદિવ અર્થાત્ કુપી પોલિથેન લગતી નવજગ્યાઓ પ્રસિદ્ધ થશે
દેશી વિદેશી મિત્રદિવોના વિશિષ્ટતા, રાખડાં બેઠક તેનાં જલ્દારી
સુચરૂપ મિત્રદિવ મીઠા સ્વભાવ ઉપરાંત રૂઝડતાન,
બંગાળી ઇંગ્લેન્ડ, અમેરિકા, ફ્રાન્સ વગેરે દેશોના
બાહ્ય મિત્રદિવો ચોર, બદમાશો, ધામધામો,
હસીઆઓ વગેરેને રૂપી રીતે દર્શાવી શકે છે
તેનો ચિતાર રાંચના બહાર નિરા બની જશે.

જાહેર મહિનાને અગરે લગભગ બેસો પૃષ્ઠની એક
રસિક મિત્રદિવ તવલકથા પ્રસિદ્ધ થશે,

વાર્તામાળાનું દ્વિતિય પુસ્તક રૂ. ત્રણના લે. રૂકરે લખેલું

છપાય છે.

છપાય છે.

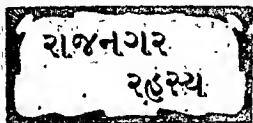
તરફર તનયા યાત ચોરની છોકરી

મનીઓઈરથી લવાજમ મોકલનાર માટે ૨-૧૨-૦
વી. પી. થી રૂ. ત્રણ. પોસ્ટેજ સાથે.

નમુનો મંગાવનારે બ્યાઝ આનાની ટીકીટ બીડવી.

દરે સ્થળે જોડા જોડા છે. કરતા માટે પૂછવો.

મોજ-મળહ 'લુહાણા બંધુ' કાર્યાલય, અમદાવાદ નં. ૩૩

લખનાર:—રા. ગુપ્તદાસ

(મધ્ય અંકથી ચાલુ)

(૨૧)

પણ વખતથી એમ પાર્વતીશંકરનું વિસ્મરણ કરેલું હોઈ હવે પતિના સંબંધી કેટલીક માસિકિક હકીકત અને લખતી ઉચિત અંશુલ છે.

સ્વતંત્ર ધંધો શરૂ કરવા છતાં કાળ પ્રભાવને લીધે એમાં બેનડેલી સંજ્ઞાના નહિ મળવાથી પાર્વતીશંકરે સો રૂપિયાના સિક્કા પચાસથી એક મિલ માલિકના સેક્રેટરી તરીકેની નોકરી લીધી હતી. પાર્વતીશંકરની પત્ની રેલુકાના પિયરમાં હવે કોઈ કાલ નહિ હોવાથી તે પોતાની સૌદ વર્ષની એક વિધવા લગિની થી અમદાવાદમાં પતિના આશ્રયમાં રહેતી હતી. પાર્વતીશંકર આત્મ શિક્ષણ પ્રાપ્તિ હોવા છતાં તેને કેવળ વાંચન શિવાય બીજું કોઈ પણ પ્રકારનું અભ્યાસ નહોતું. તેને શુભરાતી નાટક રસીમાં નોવા બનાવે શોખ નહોતો. ઉચ્છેદ તેમજ શુભરાતી સ્તંભોથી ભરેલાં વધુ ચાર કબાટો નેતાં પાર્વતીશંકરની ચિનપ્રિયતાનો સ્પષ્ટ પરિચય થતો હતો. શુભરાતી અને ઊંચે બાપમાં પ્રસિધ્ધ રતાં ધણાં માસિક પત્રો અને વર્તમાન પત્રોને તે ગ્રાહક હતો. આમ હોવાથી પાર્વતીશંકરનું બેઠકખાનું મેં આડોશી પાડોશીઓનું વાંચનગૃહ થઈ પડ્યું હતું. રહવારંધી મારી અગીઆર વાગ્યા સુધી એ ચાર પાડોશીઓ એ બેઠકખાનામાં બેસી વર્તમાનપત્રો વાંચતા હતા. પછી પાર્વતીશંકર જાન તેમજ આહાર કરી એફિસે જતો એટલે તેનું ઘર પણ શાન્ત ભાવ ધારણ કરતું હતું. રેલુકા ગુણિયક હોવા છતાં બહેલી નહોતી એ બદલ પાર્વતીશંકરને વારંવાર ધણું કષ્ટ પડતું હતું. રેલુકાને લખતાં વાંચતાં શીખવવાનો તેણે ધણે પ્રયત્ન કર્યો; પરંતુ રેલુકા ગૃહ કાર્યમાં જ શુશાંક રહેતી હોવાથી તેનો પ્રયત્ન સફળ થયો નહિ. વળી લખતાં વાંચતાં આવડતું નહિ પાંચથી રેલુકાનું કોઈ કામ અટકી પડ્યું નહોતું. તે દુષ્ટતાળાનો મેક એ વખત તેણે પકડેલો હોવાથી હવે તે ફરીથી ચેટાળો તવાની હિમ્મત કરતો નહિ. ભરત શુંચળના કામમાં રેલુકા ધણી પાસાક હતી. તે રસોઈ પણ ધણી ઉત્તમ બનાવતી હતી. આજુ ઘર તે સ્વચ્છ રાખતી હતી. તેણે યતનપૂર્વક પોતાની ન્હાની વિધવા બહેનને પણ સફળ ગૃહ કાર્યમાં દોડાવવા બતાવી હતી.

રેલુકાની અજ્ઞાનતા સંબંધી પાર્વતીશંકરે જે કોઈ વખતે ટીકા કરતો તે તે કહેલી કે, 'હું અમાની છું' તેથી તમારા ધરનું કોઈ કામ અટકી રહે છે કે? મહારે ક્યાં સંચાલિની નાવડું, એની બીસેટ કે બીજી એની સીઓની માફક ધર સંસાર હોડી સ્વદેશ સેવાનાં બાણો કરવા દેશ વિદેશમાં જતું પડે તેમ છે? મહારે ક્યાં થીમતી લીજીવતી, વિદ્યાગવરી કે બીજી સીઓની માફક સાક્ષર મંડળમાં ઉભાં થઈ શુભરાતી સાહિત્યના ઉપધારના પોષક કરવા છે? સી જાતને ધર કામ આવડતું એટલે બસ છે. આ વાક્યોના ઉત્તરમાં કોઈ નહિ બોલતાં પાર્વતીશંકર સુષ રહેતો; પરંતુ તેથી તેના અંતરને ખેદ દૂર થતો નહિ. રાત્રે વાંચતાં વાંચતાં કોઈ ઉત્તમ પ્રસંગ જનરે પડતાં તેનું રહસ્ય કોઈને સમજાવવાની તીવ્ર ઇચ્છા તેના અંતરમાં ઉપજતી હતી; પરંતુ એ ઇચ્છા તેને પોતાના મનમાં જ દબાવી દેતી પડતી હતી.

આમ કાંઈ રેલુકાની ન્હાની બહેન રમાની રિયતે ઉચીજ હતી. તેણે ન્હાનપણમાં મા બાપના આશ્રયમાં રહી કન્યાશાળામાં જઈ લખવા વાંચવાનું જ્ઞાન મેળવ્યું હતું. પછી ધીમે ધીમે તેને વાંચવાનો ધણો નાદ લાગ્યો હતો. વિધવા થયા પછી અચુક કાળ સુધી તેણે પોતાના એ નાદ ઉપર અંકુશ રાખ્યો હતો; પરંતુ ભગિની પતિના આશ્રયમાં આવી ત્યાં વાંચનપ્રીતિ પૂર્ણ કરવાનાં સ્વર્ણાસપ્નોને જોવામાં આવતાં તે પોતાનો ધણો ખરો વખત વાંચવામાં જ પસાર કરતી હતી. કોઈ પણ પુસ્તક હાથમાં આવતાં તે સુષ પુઞ્જી ઉપચંદર સુધી વાંચી જતી હતી. ભગિનીના વિશેષ પ્રેમને કારણે રમા સફળ ઉપદેશક બની હતી. ગમે તેવી નવલકથાઓ અને નાટકોનાં પુસ્તકો વાંચવા એ નવ યુવતી વિધવા માટે દિલગીર નથી એ સત્ત્વ અજ્ઞાનતાને લીધે રેલુકાના કથામાં આવ્યું નહિ.

સુષ કિંવા દુઃખના દિક્ષ ચિરંકાળ કાલમ રહેતા નથી. ઉદાસતાના ક્રમ પ્રમાણે સુષ અને દુઃખના દિવસોનો પણ ક્રમ હોય છે. કુદરે વ્યોગથી પાર્વતીશંકરના સુખના દિવસો પણ વીતી ગયા તથા તેને સહિષણુ દર લાગુ પડ્યું તે કામમાં દોહિયારે હોવાથી મીઠામાંથી શેઠ તરફથી ચલતા પગારે તેણે જ માસની રત્ન માગી. શેઠ એક એ વખત તેની તળિયત નોવા તેને ઘેર સુધાં આવ્યા; પરંતુ પાર્વતીશંકરની તળિયત સત્વર સુધેરે એવાં ચિદ્વન દેખાયાં નહિ, છેવટે શેઠે તેની જગ્યાએ બીજા માણસને રાખ્યો. પાર્વતીશંકરનાં દવાદારમાં સુકળ થયા પછી રમાના લાખા. બીજાની વસ્ત્ર દોડ સુધી લંબાવાથી તેની પાસે ને કોઈ એ પસા નો જીવ હતો તે હડી ગયો; છતાં તેને આરામ થયો નહિ. હજીગી, ચેકટરી તથા રેથી વેધકના સળગા ઉપાય થયા થઈ પડ્યા. મંત્ર તંત્ર અને ધુપ ધાગાનું પણ કોઈ સુકળ દેખાઈ નહિ. અતિ એક દિવસે આ ભયસંસારમાં રેલુકાને રખાતી મૂકી પાર્વતીશંકરે આ માથાથી મૃત્યુ લેકોનો ત્યાગ કર્યો. રેલુકા અને રમાનો દુઃખનો પાર રહ્યો નહિ. દૈવ કોપથી પિયરમાં પણ તેમનું કોઈ અંગત સ્વચ્છ રહ્યું નહોતું. પતિના મૃત્યુ પછી નવપણી વિધવા બહેનને લઈ ક્યાં જતું એ ગંભીર પ્રશ્નનો તે કોઈ નિર્ણય નહોતો.

વાંચકોની વાતચીત

પ્રશ્ન-૧ નો ઉત્તર

દુશ્મનીના શુભ

૧ સોશાલ જખંડ રહે તેવી દુશ્મની વચ્ચે જીવે. મુશ્કેલી કરે છે.

૨ દુશ્મની વચ્ચે ધરમાં રાખવાથી શુભ વાત મળે છે.

૩ દુશ્મની વચ્ચેના સામે જવારમાં એ પડી એજવાથી રોકે શુભ માન છે.

૪ દુશ્મની ઉપર તીક્ષ્ણ તથા અગ્નિ દીપક છે

૫ ઉદી, વાહ, શ્વાસ, ખાંસી, કૂમી; તાવ, જાંઘી, મનખાવા વિપજ્વલો, એ સર્વ રોગને દુશ્મની વચ્ચે મટાડે છે.

૬ દુશ્મની પત્ની ચા. એક તોલો દુશ્મની અને ૨૦ તોલા પાણી તેને ઉઠાળી મોઢા ભાજ એટલું નાકી રહે ત્યારે તે જીવે તેવી તાવ, અગ્નિ, સુસ્તી, વાહ, શ્વાસ, પિત્ત, એ જોતી નિશ્ચિત થાય છે, અને હરીર નિરોગી રહે છે.

દુશ્મનીમાં અનેક શુભ છે તેવી દુશ્મનીને ઘેરઘેર રાખવામાં આવે છે.

લી. જેઠાનંદ નરસિંહદાસ રાખાં.

જિખ દેવાળાદ.

પ્રશ્ન ૨—જાનમાંથી બાંધુ વહે છે તે પાણી ક્યાંથી જાને છે? અને તેમાંથી શુભો કે દુશ્મના તે કાઈ અનુભવશે?

લી. જેઠાનંદ નરસિંહદાસ રાખાં.

અગ્નિ સ્તવન સમરસીકી.

શ્રી સરળ ભગવદ્ ગીતા

બેખઃ—કાનજી કાલીદાસ બેશી તથાકુવાળાનો મળો

૮૪-૯૨ કાંદવાકી મુખજ.

આવૃત્તિ ૪ થી કિં. આઠ આના,

પ્રાતઃસ્મરણીય દેવોના દર્શન થાયે સ્તવન કરાવતી આ ગીતા પહેલ વહેલીજ ને સરળ તથા મિતવાળી હોવાથી લોકોને નહીં ઉપયોગી થઈ પડી છે અને તેની પાંચ હજાર નકલો ખાસ કરી આવી છે. આવૃત્તિ દીવાળી ઉપર દસ હજાર નકલ બહાર પડે.

આચાર્ય સ્ત ન રામરસીકી

શ્રી સરળ ભગવદ્ ગીતા પદ

૮૪ આસન ચિત્રોવાણું કોકયાજી

મી. પુરવેલાં મને ક્રમ કોક બહુજી બહુવાક મળેવામાં નીચમ મનચાલું જાનના વાંકોના ઉઠાવું મને, કાન, કાંઈક વચીયું, માણજી બોલેથી કિ. શ. શા.

અવૃત્તી કરામતથી મેરમીત્ય, કિષ્કિંદિત્ય, અપા કુ મેરમીત્ય શેખ અને સોપ વીજીત્ય વિવ. મોદિની વિદ્યુત પ્રેતોની સિધ્ધિ. શુભ રહેલું ધન. મુલક આત્મા થાયે વા ચીત કરી કાઢેથી કિ. શ. શા મનોભાવના સિધ્ધિ કિ. શ. શા.

૫-૧૦—શુભરાતી શુકલિષ્ટ (મોજ) હાથરજી સિદ્ધિ

૨૩ માં ફોટો લેવાનો શુભ છેન્ડ કેમેર

અસ્તી અને કસ્તા હમારે પાસેથી મંગલો. પીલાએન નકલોથી બચે. સેખનવિવા અંબાર ફોટો ન પડે તો પેસી પાક રેલું, એ કારત છે. આનાથી બાપ બનવર રમજી રહેલું એ પુરુષ અને સુદર મહેલ હમારે સીન સૈનેરી બાપ નવીએ વહેરેની છબી એક સેકેમાં ફોટો સોફરની પાડી કોઠા છે અને ઉઠેલ લેવાની પક્ષ બજર પાટી નથી કાઈ બાતને નાક નથી વાપરવાની રીતી કેમેરા થાયે કુદત માલવવામાં આવે છે કીમત છેત કેમરાની રૂ. ૩૮. અચ ના બચે—

રીતરામ લખપતિરાય એન્ડ કો. બલીમદ સીટી (મખા)

વિશ્વાસુ કેમેરાઓ

કયાંથી

ખરીદશો?

કેન્ટોનેન્ટલ ફોટો સ્ટોર્સમાંથી

બ્યાં

જર્મન બનાવટના મજબુત અને ટકાઉ કેમેરાઓ તથા ફોટોગ્રાફીને લગતો સર્વ સામાન પુરતો જથ્થામાં મળીજાકે છે?

એ સિવાય

આઈસના દુરખાનો મળો શકશે.

૬૦-૨૫૩, હોર્નબી રોડ, દાદ—મુખજ.

“આગ્રહ ફોટો હાઉસ”

સીનેમાના

સમાચાર

અખબાર:-૨. ચિત્રપટ્ટ.

વાતાવરણ-ઈંગ્લીશ દિવસો કર થઈ ગયા છે, અને તે માં પવન મોજુ બહુ પ્રેક્ષકોનાં ખીસને પથુ લાગે છે. હેય, તો કાંઈ નવાઈ પામવા નેવું નથી. તથા અઠવાડીયામાં બે માં નવી જાણી હતી. એક સીટુઅલ ચિત્રેમાર્માં કુખ્ય દિવસ ની "સ્વપ્ન સુંદરી" ન્યારે બીજુ મેનેસ્ટીકમાં રેલબ આઈ પ્રિયાની "અલ્લાવાઈ" અલ્લાવાઈની એવિદાક્ષિક વચ્ચે ની હમે રજુ કરવાનો પ્રયત્ન કરવામાં આવે છે, ન્યારે ન સુંદરીમાં પણ નામાં તથા ઝુલ્મોએ ન્યારે વધુ સ્વપ્નમય ત્રી કલ્પનાનાં કાલ્પન્યમાં એમ ઉકાલુ મરાય તેમ મારવામાં આ છે પરંતુ ધારવા મુકબલ કળતા બનેનાં પ્રાપ્ત થઈ એમ અણુ નથી. દરેગ સાધારણ હોતો.

તફરેલી-વાત્સલ્ય-આજકાલ તફરેલી-વાત્સલ્ય નામર તેજ દેખ અણુ છે. બે પ્રિયોની આનંદની વાતચિતનું દિવા કરવા મેનેસ્ટીક કાલ્પન્ય અઠવાડીએ રંગીન પર નેતા "દયા મારાજ યીયા માસી ચોરી" આ ઉદ્ગારો સંભળાવા કરે છે, રે કહેલ રમ્ભે તો તફરેલી-વાત્સલ્ય એટલી હલકી પસિતે બી મળું છે અને કુખ્યતા ઉપર કળક સરી રહો છે કે બુધ કરે. આવા તફરેલી-વાત્સલ્ય નીતિ કુખ્યને કષ દિકા તફરેલી-વાત્સલ્ય નજીકમાં છે.

કોલિંગ-પીરગળા સંપૂર્ણ થઈ ગઈ છે અને ગઈ કાલથી રીપરમાં દેખાવ દીધા છે. અપરે કંઠાની કાડી અને પોષાક માં મેળ મેળવી આપવા પ્રયત્નો ચાલી રહ્યા છે.

લક્ષ્મી-મી. ભેલી અધીરે સમયે કાજર થઈ સહતા ચિત્રમા વધુની તૈયારીઓ ચલી રહી છે. નવા એક્ટર-દેશની ભૂમિતી કરી કંપની ચારા પાયા ઉપર ચકાની કોલિંગ રહી છે. એક વખતના પ્રેક્ષકોના અણીતા અને માનીતા-નટ-પોસ્ટર અને માંકે અને દિ-દુસ્માનના કુલ્લેટની પદિ ધરાવ-ર મી. વલ્લભ કેલવ નામક પથુ એકાઈ ગયા છે. અણુ ભરી નટને મેળવવા માટે અમે કંપનીને મુજારકાવાઈ બીએ બીએ, અને કંપનીએ બીએ કે, મી. વલ્લભ કેલવ માં પોતાની ભૂમિતિને ચાક કરી નાટકની પ્રાક્ર સિનેમામાં કાંઈક નામના કરી બતાવશે.

રોષલ-ચિત્ર બુધેશ અને એમ કાનના રેલબ આઈ પ્રિયામાં બેકાઈ ગઈ છે. નવા ચિત્રર અલ્લાઈની અને કાનના ઉલમ, નડીએ કામ કરશે એમ અંતરમાં

રહાં તો સારા મેડવાયે હવે ખાસ્ટર પીક ચિત્રરે બહાર આવશે.

કુખ્ય-ચિત્રેમા આજનામાં કાંઈક કસિત કરી નવીન થઈકે કરવાના પ્રયત્નો ચવાની વાતો અંતરમાં છે.

શ્રી રાસદા-આજકાલ મસ્તાની પૂર્ણ થઈ છે. એકે અથવાડીયા બાદ રજુ થશે; પરંતુ ચારેશ દેવીની પ્રતિષ્ઠા કરા રેવ મરિમાં કરવી એ નિમિત્ત નહિ થયેલું હોવાથી કાંઈકેમાં ફરીકાઈ ચાલી રહી છે. મી. પેદારકર-આજકાલ મસ્તાનીના ચાપરેક્ટર-કંપનીમાં છુટા થયા છે.

હરબીનમાંથી-

આગળ વધે છે કે.....? દિવસે દિવસે આ દેશી ફ-નર વધે છે કે એમ તે તો અમુક દમગુચી રહીનપર આવતાં ચિત્રો-મોટી મોટી જખાતી બહેર-ખજોરપરથી-આપે આપ કરી આવે છે. ચિત્રેમાં ચીમેટરમાં અવારનવાર અર્ધ મેકનાર આગળ પાછળ બરા નબર ફેરી બરા તકલીફ લે તો પોતે પથુ નજરો નબર-કાને કાલિયોને નહિ-તેનો પ્રમાણુ સહિત પ્રત્યક્ પ્રસારો બેકે સકશે.

બીકસ ઓફિસ-ની મરમી પર એકની એક શીલમ ઝાઝાં અઠવાડીમાં ચલાવવાનું ને ભેમ હતું તે નવચુ પડતું નવ છે અને હવે આમાં દિવસોની ચકુનીપર આવવું ભય છે. અને ક્યાં ક્યાં તો "નામ રાખવા" ખાસ્ટર પથુ પથુ સંભાવનાના પ્રયોગો પંથુ માણ છે.

કોલિંગ-પીરગળા-તેમને "ફ" ચીટંગણા આવી પડે છે તે તો તેમનું અને પોણું કરી અબનાર પરમકામનું મન બહુ છે. ક્યાંક થરી-અન વખા. માણસોનું રખાણું વધુ, ક્યાંક ક્યાંક તો આગળ પાછળના બેધેનો પથુ કુલોલીયાળાં થયાં નેમાં તેમની રિયલિટો ખરો ખ્યાલ તો તેમની બજાપર બેસે તેને આવી રા.

એક્ટર-એક્ટરીક-જુનાં એમ દિવસે દિવસે કાનના ઉતરના વોમાં નેમાં ચર્ચા લાખા તેમ નવામાં કાંઈકેમ-બહારનો તો પથુ પથુ ખરા કાચવું (૦)-દેખાતો નથી. નવા નવા રહ્યાં સીનેમા આજકામાં અગત્ય બહાર આવતા ભય છે પથુ તેમને કાંતિ પુરવ લાકટ મળવું નથી અથવા તો એવીનું દુરબીન અણું છે. નાશી તો ચીધેરે વીંચકામાં તતન ખરા પરીક્ષા પસે બતાવે બજાપર આપ ચલાવી અગળણ નીકળે છે તારે જુના ભેરખ રહે છે.

કોલિંગ-પીરગળા-અપવાદ હશે કે કેમ? પથુ પથુ ખરા પોતાની ભૂમિતિ તૈયાર થયેલા. વચ્ચે આગળ વધવાના પથુ વધા. કારણ કાંઈ લાંબાની કલિન વગરના તો કાંઈકે તેવી કુરકાં વગરના. ખાજી કે "બહી કરે બહી તૈયાર કરેના" ચાલેના કુખ્યને તાણે થઈ કામ કરવાનું એટલે પથુ પોતાનો પ્રમાણુ ક્યાંકે બહી અને ફરી રીતે ક્યા લે-ધમી બહાર ચારે અણવા

નવું નવું ક્યારે કરી નતાવે? આમાં દોષ કોના ઉપર મૂકવો ?
જ્ઞાતા પશુ ક્યાંક ક્યાંક સુધારો થતો દેખાવ છે ખરો.

કોયરેક્ટર—“એ હુકાર અને એ લેવું”ના કમ પ્રચાર
ત્યાં ત્યાં જેની જેની જ શેરી અને પધ્ધતિ છે તે ચંદુભાઈ
નવાળા તો ફક્ત બજારના તરફ વધારે વલણ અને સંપ્રદાયી
વેળાના બવાન પ્રચાર. પશુ કરે શું? કોરલકે, તેઓના કામમાં
પશુ, કબજીરી ક્યાં આજી હોય છે? ઉપર દપેના બતાવના-
રાઓ ઉકારાઈ પડતા હોય ત્યાં તેઓ શું કરે? જેથી તેમની
ખાતીઓ કમ્મલે જાળવી રાખી શકે.

સીનાયોઈ રાહડસ—પણે દેશણે પોતી વળવાની લાંબમાં
 અને ને વીજ પકંદળી પાપી છે એમ બીજના કહેવાથી
 જોનાર બીમારા નવું થું લાવે? અને લાવે તે પણ 'તું' લાવે તે
 તેા જમજ લેવાનું છે. તેમજ સીનાયોઈની પકંદળી ટરનારા પેતે
 પણ ફેલા કુચીપાર દેખ છે તે તેા કયા શબ્દમાં શોધવા?
 બીજે સીનાયોઈ સખવા જેટલે ટાકમ પુગે ન થાય ત્તાં તેા પોતે
 તેવાર થાય અને રફીનપર આવી જાય અને...જાય, ત્તાં બીજે
 તેવાર જોષ્ટએ તેા તેવી ઉતાવળથી. કાઠવાની અપરદમાં કેવા
 પસંદ થાય અને તેનું થું પરિશ્રમ આવે તે ક્યાં છે? એવા
 જગુ પડે તેમ છે? રેજ કામ ફરજ મનથી ન્યાં સુધી પહોં
 પાવતે કે ને ખરી મુશ્કાની વસ્તુ છે તેના ચાટે-નહિં થાય ત્તાં
 સુધી જવા ફોટ ફરફા છે.

જાહેર-ખબરો—એ તો “નાવ આદમના કાગળી માથું”
 જાણે છે” કે બાલે તે મીઝમાં દમ ન હોય. પણ “અમારું
 પોતાનું” તો અમે બજારી કુંડી લોકોનું ખાન ખેડવામાં દબાવ
 સા માટે રાખીએ? બાળે તો “દમ ટાંકા અને મહિ પેલ” નો
 તો જમાનો છે, પણ પરિણામ પણ તેનું જ તેજાને નેત્રવળું
 પડે છે અને ખર્ચોના પેશા મુદ્દે પડે છેને? તે જ વાતમાં
 પણ સુધારો થાય તો પહેલે લ.જ તો તેમનો જ છે. પણ
 સમજશે કોણ?

સીનેમાના માલિકો—તે તો બીયારા પચ્છીકને જેમ
બને તેમ રાણ રાખવા અને ખર્ચેલા પૈસા ઉગી નીકળે તે જ
કરવા કોઈ પણ ઉસા છે. અપવાદ સિવાય તેઓ પરવડ પડેલા
છે કારણ કે જે સીજ તૈયાર થઈ આવે તે તેઓને ભતાવવાની.
તૈયાર આવેલી સીજમાં શું હજારો કચો ઢોલ તે તો—પચ્છીની
નાક પારખનાર—પ્રેમધરને બહુ બને તેવી સીને માટે જગાઉથી
માલિકો (સીનેમાના) ને ખર્ચ-ખર્ચ સમજવી પણ લેવાય, પણ
પચ્છીકના કાપખાંથી ગણવવા તેઓની (સીનેમા માલિકોની)
દયા કે શું ખરી ?

સાબાર સ્વીકાર

નવચેતન—તંત્રી ચાપડી વિઠ્ઠલજી ઉદેશી '૧૬' અમર
સ્ત્રીક કલાતા. વાર્ષિક લગાજમ રૂ. ૬-૬-૦ ઉપરોક્ત માત્રા
દીવળીને ખાસ બેંક અંગેને સમાલોચનાર્થે ચક્રવર્તી છે.
રાવળનો શ્રીમંતુ પુરુષદર બને તેમની કળાવાળા લેખ અને ચિત્ર
વાઠાઈવાળા લેખ દરેક સિત્તરારને વાર્ષી મળત કલ્પવૃક્ષ
રાત્રી સમયમનો ભાષાતર કરેલો એક નવકોને—કથાપ
લણેલો લેખ વાંચતા બાધક મળ્યા. રાં એવા એકીની.વ.
“કેદી કબજ” કાઠિયાવાડમાં ડોસીમાના નેતામણી સંજના
એક વાત્સલ્ય રૂપાંતર છે. “એસાકલોપીયીના ડોસીએકા
કારમરક ઉપખરી રાં છે. કંપી શ્રી નાનાવાળની કંડિતા
બેંકની શોભામાં જોર વધારી કરે છે. કલકતા જેવા મેદકમાં
અચર્યાના ભાષણ આલું સર્વેતમ સુદર સાલિક કલકતા માટે બ
ભાષી થી ઉદેશીને ધનવાદ આપીએ છીએ.

ટાકુંડાર તંત્રી મહારાજશ્રી નિરંજનજી કાઠ વાચકે જવાબ
રા. ૩-૦-૦ આ પાશ્વિક પત્રના દિવાળી બંધ જયોને સ્થ
લેખનાથે મળ્યા છે. દિવાળીના કારણે અને પ્રદજો મર્યાદા
એ ૮૫૨ છે. કવિતા વિકાસમાં રા= જાણકિ, મર્યાદા વિશે
કવિતાઓ શ્રી મહારાજશ્રી નાની વાર્તાઓમાં રા= જાણકિ
વાર્તા હાથ પ્રતિની છે. જાણ રા= મર્યાદા વાર્તા દિદી છે
રથા લેવામાં આવી છે. રા= જાણીયા જોશીની વાર્તા મેધ
છે "જાણ" સમ્રાટ અને હંસા હેન "ડું" નાટક નીરજ જણાવે
એકંદર જણ શ્રીવામાં પેતાના અઢકોને ખાલો ફળદાર એ
મર્યાદા આપવા માટે તંત્રીજીની કૃતેક ૬-૫૨એ છીએ.

રવેશ—તંત્રી બી. જી. મલોયી ઉપરેકાં જાણ્યા
 દિવસી અંકેડું ટાઈલ્ડ કચ્છ દેશની જગાળ અને દત્તિ જ
 માન દરે છે. રા. પરિમલની ક્રેક દત્તિ લાવવાની
 અને નવલિયામાં નરૂં તત્વ નજરે પડે છે.

કચ્છને દરેક લીખીત કવિતામાં, જ્યને શેર સુલ્લઘાન
અન્ય હિતલક્ષમાં વધારે જણવાળું પાડે છે. કચ્છી રસાયણ ક
જને “જાણે રથ” જા બે લેખ પુરાણવતી દખિને સા
અધી રાખ્યા. જાણી જ્ઞને કથામાં જખાર ફતેહખાનની ક
ખેાધ લેવાલાખ ક અધી રાખ્યા. જાંતરી જલસલીની ર
કાલીખાનડમાં જાણી કથાધી કંઈક જુદા રૂપથી જખારે
જોડેને રે બે રાંતકથામાં કઈ સત્ય તે જાસારે જાણી
લેખવાની જ રૂપ નથી. હુંકાં જાણે જાંતરી રેખે કાલકા મ

શ્રી આચાર્ય પ્રકાશ—તંત્રી તથા પ્રકાશક, વડોદરા વિના-
મકાન સમાચાર દેવલાલીકર, વારિકે કરાજમ રૂ. ૩) કુલ
કલન-કલેશ. ઉક્ત માસિકના અત્યાર સુધીમાં દસ વર્ષે બહાર
પડી ગયા છે. આ માસિક મુમુક્ષુઓને મટે આપવા છે. મહા-
કાળના નિરોધે યદી ભવાથી અજવાનને એક આખાતમનથી
કાને કાનને ઉઘમ કુશલ થઈ બહાર માસિકની ખેટ હતી, તે
રા. દેવલાલીકર પછી પાડી છે. ને અગ્નિદનીય છે, પરંતુ
વિશેષ અગ્નિદનીય તો એટલા માટે છે કે, તેમની પોતાની
માનવતા મરતો દેવા છતાં અજવાતી કાપામાં માસિક કદાચી
રાગવિધામુખોની ને તૃપ્તિ કરે છે, તે અવકાશનીય છે માસિક-
કના લેખો અંબીર, ઉચ્ચ કોટીના અને મનન કરવા જેવા છે.
અમે આજ રાખીએ છીએ તેમના આ પ્રગલ્ભે અજવાતી વર્ષક
વર્ષે વધારી લઈ રા. દેવલાલીકર તથા તેમના અરવિંદ રા.
નિર્મલદાસે કાલદાસ દેવલાળા પ્રગલ્ભે કૃતિમત થવા સહાય
કર્તા થઈ પડશે. દરેક વર્ષે કલકાસને આ માસિક અરીદવાનો
અમે આજ કલામજ કરીએ છીએ.

ચર્ચાપત્ર

કેમ સીટ આપું કે ?—નાટકોમાં ચાલતી પોલ

“ગોળ-મગલ” ના તંત્રી સાહેબને ભેગ,

જત આને દીલનાં ખંડા યોડું આપ પીતી, લખવાને
અપ્રમ આવી ગયો છે ને કીમતી બદાવ તો કૃપા કરી ભર
હાથી ચારણો એવી આજા છે.

મુખમાં હવે અજવાતી નાટક કંપનીએ શણી ગંધી
રહી. બાકીની ક્યા મઈ તે પ્રુસા ભણે પલુ લોકો કહે છે કે
પરી કાંઈ પરી. બાગવાના કારણે પલુ પ્રુસા ભણે પલુ અને
તો ભણાવ છે કે નવે ભણાવું છે તે પલુ કદાચ એક કારણ
દોષ તો બરા માલોઃ મેલો છે કે ?

ભુલે ભાઈ કું તો બહાર મામ રહેનારો એવો મુખમાંથી
અનુદા નેવેજ છતાં નીતી ભણે દાલ મુખમાં ભણું કાપ
પડી મડું. અંબીરે ભણે ઉતર્યો. દેલાવમાં નટક ન દોષથી
નટક જેવાયું મન મડું અને મામુઃ યોગેદાના મડુ. ખેતમાં
બંવા મટે ત્રામમાં ખેડે. ખેતર પસે ઉતર્યો અને ભેડું તો
એક લાકડ ચાર રોકડ કલકાસની ટીપીટા ત્રણ રૂપીએ
વેચ્યા હતા. મર્યાત લેકડના દર વારનિક મગલ છે. મુ
જોશીમના ટીપટ અજાક યરેથી ને કાઈ કમણી કંદા દના
મેં ટીપટ જોશીમના બઈ મુજન પળીકા નેવા રા. રૂ. ૩ આપી
કરેની ટીપટ લાંબી અને ગેટ પાસે ગઈ, ત્યાં એક ભાઈ
(કેરકર) મારા કંપનીની ટીપટ લેતાં જોવા “કેમ રોકડ
વગ્યા આપું કે ?” મે કહ્યું, ત્યારે ઉચ્ચ રાખ્યો કે

કેરકરે ભવાય વાલેલા—“ના, આઠ જાના બાપો તે
કારી ચેર આપું. મને અખમતી ઉપલ કે તારે રા. રૂ. ૧-
નમાલી ચેરના કે ? મે કહ્યું, “ના કાઈ હવે બંધ થયું”
તે કાંઈએ અને કેક ઉલ્લી કાંઈનાં ઉલ્લી ખુરશી આપી.
મુદરમ-રીતે મેં રટા કર્યો નહિ કારણ કે પરદેશી માણસ કાપાસી
અખવરા પલુ મદેરાખન તે નાટક તો મારા કાન ઉપર અભુ-
મરેશીમાં ભૂલ્યો ગયા અને કાંઈ જેવા પલુ ન મળ્યું ત્યારથી
એમજ યદી મડું કે સોગત લેવા એકજે કે નાટકમાં ભવા કરતાં
સીનેમા મારા કે ત્યાં ટીપટ ઉપરાંત (લાય) ભવા માટે તો
હી પૈસા ન આપવા પડે.

ત્યાર બદલીને દોરસેજ મારા એક મોત્રે કહ્યું કે જાકિ
તો એકજ ચલે છે.

કેમ નાટક કંપનીના માલેકો બરા કેરકર ઉપર નખર
રાખી બેનારોને “કેમ સીટ આપું કે ?” “કારી ખુરશી આપું
કે ?” વગેરે મુદેશીપત્રી ગવારો કે ?

ભવારે કુદઈ કલકાસના આમ પોલ છે, ત્યારે બીજાના પીટ
વાલની શુ ઇચા હતી ?

પ્રુસાવા કહ્યું કલકાસ કરે અને રોડને મડુ છુપી,
આપે કે જરી સીટ લેવા હા પાડે નહિતર કેરકરની કમાણી
કદાચ મારી બરી.

તા. ૧-૧૨૫

લાલુર

લી. “૮૨૨૨”

ખેત્રોનો સારાંશ

ગી. દારામળ ધનટરણા—એક પવદારા કરોમીથી ભળી
બહાર છે કે, અમારા ગઈ તા. ૧-૧૨-૨૫ના અંકમાં ભણાવ્યા
મુખમાંથી આનંદનિક નટક સપાળ તેમણે વેચાતી લંવાનો
આશુમાં કાંઈ વજુદ નથી ગાવ તેજોથી તેના મેનેજર છે. મલેકે
તો મી. નરુભાઈ કલકાસ સદાજ છે.

ગી. મનદર વરનેજવાળા—પણે છે કે, મી. મી. મી.
રૂબ અજવાર નવો; પરંતુ તેમના એક રહેલી કલકાસ મેં વે છે
અને તેમના લખેજો પેક વગર પાનાર છે.

કુપી પોલીસ

વારિકે ભવાય-ર. ૨) રો. પા. રૂ. ૨. ૩-૧-૨૦
રિડે ૧૯૨૫ ૨ ૫
વગે—માલખડડ, કાપાંદા, અદ બળદેજ ચીર તા. મેનેજર

મોજ-મળહ ઇનામમાળા નં. ૧.

રૂપિયા પચ્ચીસનાં બાર ઇનામો

‘મોજ-મળહના વાંચકો સિનેમા અને નાટક વિષે જે રસ લે છે, તેને માન આપી તે ધંધાઓમાં શૌકીન પ્રજા શું માગે છે, તેની પરીક્ષા થાય એવા ઉદ્દેશથી આ ઇનામમાળાની યોજના બહાર પાડવામાં આવી છે. આશા છે કે, શૌકીન સજ્જનો આનો સંપૂર્ણ લાભ લેશે.

નાચે જણાવેલી કુંપનમાં અત્યાર સૂધીમાં બહાર પડેલી સારામાં સારી

દસ દેશી ફિલ્મોનાં નામ

લખી મોકલનારાઓમાં રૂ. પચ્ચીસનાં બાર ઇનામો વહેંચી આપવામાં આવશે.

કુંપન સિવાય ઇનામની હરીફાઈમાં નામ દાખલ થઈ શકશે નહિ.

ઈનામોની વાગત-રૂ. ૧૦, ૫, ૩, ૨, ૧, નાં એક એક મળી કુલ પાંચ-

બાર આનાનાં બે- અને આઠ આનાનાં પાંચ મળી કુલ બાર

ઇનામો આપવામાં આવશે.

આ બધાં ઇનામોના રોકડા રૂપિયા નહિ આપતાં તેટલી રૂંમતનાં અમારી પાસેનાં પુસ્તકો આપવામાં આવશે.

પુસ્તકો મોકલવાનો અર્થ ઇનામ મેળવનારને શીર છે.

આ ઇનામની હરીફાઈનું પરિણામ તથા દરેક ફિલ્મને કેટલાં મત્ત મળ્યાં તે તા. ૨૯-૧૧-૨૫ ના અંકમાં જાહેર કરવામાં આવશે.

સૂચના-કુંપન પોસ્ટ કાર્ડ પર ચોટાટી

મોકલવાથી બે પૈસાની ટીકીટમાં આવશે.

મોજ-મળહ ઇનામમાળાની કુંપન

તા ૧૫-૧૧-૨૫

સારામાં સારી દસ દેશી ફિલ્મોનાં નામ

૧	૨	૩
૪	૫	૬
૭	૮	૯
૧૦		

લી _____

રૂ. _____

પા. _____ મુ. _____

કભી ખંજર, કભી ખરછી, કભી રામશીર હોતી હય!

તેં વળી કોણ? તે સી જતી! દરેક સી કે? તોખા કરો, તોખા!

આ પેલા બહાદુર ઇથ રોલાન્ડ માટે કહેવામાં
અને હિન્મતવાન આન્યું છે.

જેણી પાથે કુંપનીની ડર ભાગની જખરદસ્ત અંબવર સીરિયલ-નણ અડવાડીઆમાં ખતમ થશે

ઇન્તે કામે પિદર

મરહોને ખુણે બેસાડે એવાં કામો કરી દેખાડે છે. આ હકતે ૧૧ ભાગ

પંખાનો ભેદ!!! કૂચીઓનો ભરમ

તમે ત્યારેજ જાણશો, જ્યારે આ દુઆ તમે પહેલાથી છેવટ સુધી આવીને અમારા
સ્ક્રીન ઉપર બેઠ જશો, તેની અગાઉ તો નહીજ!

ઇન્તેકામે પિદર પિતાનો કાનો તે કેમ લેવાય?
એટલે ઇથને જાણો!

ગુજરાતી સાથે ઉરદુ સાગની ચોપડી પણ અમે છપાવી છે!

ગ્લોબી સીનેમા સેન્ટરલ્સ રોડ

વખત પાંચ, છ, સાત, ૧૦:૧૫ રાત્રી રવિ ડા. ૧૧ થાયે ભાવ રૂ. ૨. ૧ ગા. ગા. ૦૧ ગંજ દેકરા પાથે

ઉડતી સુલેમાની શેત્રંજના

વખાણુ તો હવે તમે સાંભળ્યા હશે. દેશી ફીલમમાં આવા સીન આખાદ રીતે
ઉતારનાર આ પહેલીજ ફીલમ છે.

પ્રેક્ષકોની અસાધારણુ ચસંદગી પામેલ

લોકોનો ચાલુ હરેલે રહેવાથી બીજું વીક ચાલુ છે, બોલતું હાડપીંજર-અદશ્ય તાવીજ-
આગાહી કરતો કાચનો ગોળો-વિગેરે દેખાવો અદ્ભુત રીતે લેવાયા છે.

રોયલ આર્ટ સ્ટુડીઓનું-સુપર પ્રોડક્શન

કામરૂ દેશની કામીની

અને

ગૌડખંડાલ

રૂશી ચીત્રોમાં બીન હરીફ મણાઈ ચુક્યું છે. આ ફીલમ પાછળ પૈસા અને મહેનત
ખરચવામાં કમાલ કાઢી છે

શનો--રવો તહેવારે ત્રણ વાગાથો શરૂ

દરોજના ચાર ખેલ પાંચ વાગાથો શરૂ

—કેટલાક તો ફરા ફરા જઈ ગયા છે—

સીનેમા મેજેસ્ટીક ગીરગામ દ્વામ ટરમીસ

રહસ્યમયી અદ્ભુત ઊંટકંટીવ વાર્તાઓના શૌહીન

લાખો વાંચકોનું માનીતું પત્ર

છુપી પોલીસ

દર બુધવારે મફત વાંચવું હોય તો નીચે જણાવેલાં પુસ્તકોમાંથી તમોને
ગમે તેટલાં પુસ્તકો મંગાવો—જેટલા રૂપિયાનાં પુસ્તકો થશે એટલા

મહિના છુપી પોલીસ મફત મોકલવામાં આવશે.

મંળાઈનું રાત્રિરહસ્ય

મોજાલી સુખાઈના ભેદભરમયી ભરપુર.
અદ્ભુત ઘટનાયુક્ત વાર્તા
કિંમત રૂા. ૧-૪-૦

વૈશ્વ ધર્મનો ઇતિહાસ

દરેક વૈષ્ણવ બધુએ અભ્યાસ કરવા લાયક—ચાર
ધિત્રો સાથે.
કિં. રૂા. ૩-૦-૦

રા. હરિહર (દિવાના) કૃત નાટક

સૌન્દર્ય વિજય

લાપણ તથા ગાયન સાથે

આ નાટક શુવનમોદિની-તુરગદાના પ્રેમ પ્રસંગ તથા પ્રતિદાસને
અતુલકી ગુજરાતના મરત કવિએ રચ્યું છે.

મૂલ્ય માત્ર આઠ આના.

આશકની આત્મકથા

અદ્ભુત, રોમાંચકર પ્રેમકથા
જેમાં એક પ્રેમીએ પોતાની આખી જીંદગીનો પ્રણવ
જ્વાલિત વર્ણવેલો છે.
કિં. રૂા. ૧-૮-૦

બોલતો કાગળ

લાપણ તથા ગાયન સાથે સંપૂર્ણ નાટક.
(લે;-હરિહર દિવાના)
મૂલ્ય આઠ આના

દેવદાસ

સ્ટી, પુરૂષ આશ્રાસ વૃદ્ધ દરેકને ઉપયોગી
સાહિત્ય નવલકથા

કદાચ જાણીતી આ વાર્તા જાજાજામાં લેખકે વચ્ચાવ છે.
જેને તેની ઉત્તમતાની સાબીતી પૂરી પાડે છે.
ચાર ધિત્રો સાથે કિં. રૂા. ૧-૮-૦

રાજનગર રહસ્ય

લખનાર-શ. ગુપ્તદત્ત

ગુજરાતના પાટનગર ગણાતા અમદાવાદ ઉર્દે રાજનગરના પ્રખ્ત મેદો, શ્રીમતોની વિલાસ લીલાઓ, સુરેલ જગલી જેવી ખાતી નહીં ઉર્દે કુટખીઓની કારસ્તાન, દર્વેસમાં દીવાની બનેલી એક શેઠાણીના અવનનો કરજારસિક આબેદુલ ચિતાર, દેખી વર્મગ્રસ્થોને ત્યાના અનાચારના અખાશ વગેરેથી માલિનગાર પુરું હોય તો

આજને આજ આ પુસ્તક મંગલો

કિંમત બાર આના પો. જુદું.

યમરાજનો દરબાર

જગતના છાળ પ્રપંચોથી આદિતમાં આવી પડેલા માનવીઓની આત્મહત્યાનું રહસ્ય સમજાવતી નવલકથા એક વખત વાંચ્યા પછી પાતી મુકવી ગમશે નહિ એવી તેમાં એક પછી એક જુગનીઓ આવેલી છે

કિં. રૂ. ૧-૮-૦

શિયળની કસોટી

યાને

બેવકા દુનિયા

દુઆખાજ દોસ્ત તથા પતિવ્રતા સતિની કસોટીનો આબેદુલ ચિતાર

કિં. રૂ. ૧-૮-૦

મુંબઈમાં બનેલો ભયંકર ઈનામ
એકજ રાતમાં બે ખૂન!!

આ ખુનામરકીનો ભેદ જાણવો હોય તો

ઇશ્કનો અંજામ

અથવા

ધ્યાનનું પરિણામ.

નામની રસિક દીરકડીવ નવલકથા વાંચો. એકજ રાતે મુંબઈન એક રાવ બદાદુરનું અને દ્રેચપુત્ર પર આવેલા નેરવાવાસી વિમળા નામની સ્ત્રીનું કેવું બેદબરી રીતે ખૂન થાય છે, તથ ખૂની શોધવા જતા બનેલા ખનાવોમાંથી કેવી કાપાનક બેદખરે પરા બહાર આવે છે, એ વાંચી છેવટ સુધી તમે પણ નહિ કાળી કોઠા કે ખૂની કાણ છે? પ્રકરણે પ્રકરણે રહસ્ય અને ભેદનો ખજાનો કાઢેલો છે ૫૪૪ રૂબ છતાં

કિંમત રૂ. ૧-૦-૦ પો. જુદું.

શરીયત શરૂનશાહના જતાનખાનાની પોશ
મોશને મોટા પાપ કરો-પાપ કરો નો
પાકાર કરના

ધર્મ ગુરુનું ચરિત્ર જાણવું હોય તો વાંચો

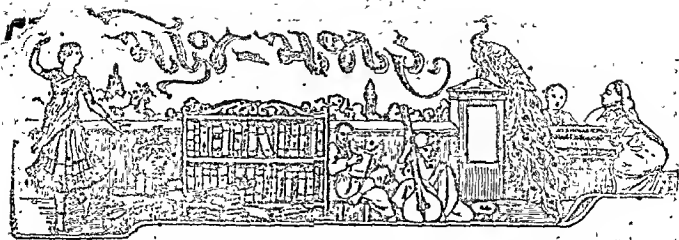
દુરાત્માનો દોરદમામ

કિંવા

રાસ્કલ રાસપુટીન

રસિયાના આ અદ્ભુત નરનું અવન વાચતા તમેને ખરું થશે કે, સુપરેસ્ટા રોશોયા પણ મરતે નામે કેવા અનાચારો થાય છે. રામ, મદારામ, મદારાણીયા વગેરે છું પણ ખુદ મલકામાં મદારાણી ગરીબાએ પેતાના અવનમાં કેવો કામ ભજવ્યો છે, તેનો આબેદુલ ચિતાર આ પુસ્તકમાં આપવામાં આવ્યો છે આર ચિતાર-૫૪૨ ૧૧૨

છતાં કિંમત છ આના

માગસર સુક ૭]

રવિવાર તારીખ રર સી નવેમ્બર ૧૯૨૫

[પુ. ૨ જી. અંક ૩૩

આ બાંધવાની કામ પ્રક્રિયા થતા વાત જોનાર પાંચો દરિયા તરફ હ.
કાંઈ જવત બહિષ્કારથી ઇપ્તવાળી કારેના નથી. અ. મો. મ.

સોરઠા.

હથેરની કૃપા તે કૃપા.

હથેરની કૃપા, બાંધવતને સાંપડે.
કૃપા કરે તપા, તે કાષ્ટિક સુખની સમજ

મતલબીયા કેવા ?

મીઠી મીઠી વાત, મતલબીયા કરશે બહુ,
લાલચની જે બાત, દુર કરીને ચાલવું.

પુણ્યમાં સુખ છે

ગળે બાપી સુખ, પુણ્યમાં કૃપા જાણવું
થશે બચારે દુઃખ, પાપ થયું જાણી નહી.

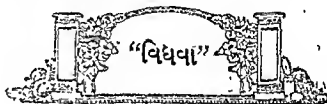
સ્વર્ગ ક્યારે પામે ?

સુત દાસ પરિવાર, માંહે મન નહિ રાખવું,
પ્રભુ લાજન નિરધાર, તોજ સ્વર્ગ પામવું,

ગુપ્ત શું કરવું ?

જપ તપ ને ભોગ, ગુપ્ત પણ કરવાં સહી
વળી નવ નવા ભોગ, મર્યાદામાં માલવા.

કાનજી કાલીદાસ જેખી

લેખક ૧

લેખક—પ્રમોદચંદ્ર રામકલાલ મહેતા

(૨)

જનત મને વિધવાં કહે છે. શાબ્દ કે મદારો પતિ મરી
જાય છે. 'પતિ' એટલે છું તે મને પોઈ કમજબૂત નથી. કોઈ કહે
છે કે સૌમાન્ય વિદ્વાન એટલે નેનથીઓ હૈ શામવતી કહેવાય તે
પ્રશ્ન, આ તો અંગેના કામ વિધાતા, જેને લેધે ઓ મર જો નમની
નારી જાતિ વ્યક્તિ કલપમાં ટપકી લાગે પૂરે થા તો ટપક
જેટલો ચાલેો કરે તે, કરેમાં કોણુ કરી કરે તે, પ્રવિતક પર
કેસ કલાપ રાખી શકે તે, અને બાત માંતનાં વચ્ચે, ધરેશું
પરેરી કો તે, પતિ ન હોતાં ઓળું વ્યક્તિત્વ હોરો કે તાક થાય
છે એટલુંજ છું. કમજબૂત, જગતમાં ઓ નિમિત્તજ લેખાય છે.
જનતમાં પતિ એટલે અંગેના માલીક જગર તો, જો જેની યુવામ
કહેત એક લોભ વસ્તુ.

આ બધું છું પાછળથી જાણવા પામી. પુરોગતી સ્વાર્થ
મમતા મને પાછળથી જાણાઈ. અને તે કણીજ મોડી.

* * *
હું જોલેો રાખું છું, વેણી ખાઈ છું, ચંચું છું, મદારો
જેય યુરેલે પડેજો છે. વેણી સજને ખાઈ છું તો મદારો કાઢી
વરે છે. હું કહેલો પડેશું છું પણ કાઢી કહે કે તે તો ફક્ત
શોભાના. મદારો કાઢેલો પડેશું માટેજ. કાઢી નહિ પણ ચારો
લોક જોય કહે છે. હું કાળાં વચ્ચે પડેરતી નથી. મને તે
જમતાજ નથી. હું તરેલ તરેના સુશોભિત વચ્ચે પડેશું છું, મને

તેજ પશ્ચિમ છે. ચારસો કે દીપકા મ્હારી કાઠી મ્હને કરવા દેતાવ નથી. તે બીકે ધરમાં કંકુર જાણતા નથી. કાંઈ પુછશે કે શું હું નાંદાન છું? મ્હારી કાઠી તેમજ કહે છે. મ્હારી કાઠી જેમના જેવાં વેષ રાખવા કોઈ વાર મ્હને રહમળવે છે. મ્હારી કાઠી કાળા જાસો, કાળી ચોળા, બંદી જેવું માથું, જોરશિખા જેવું કપાળ, અડવા કાચ તે પગો જે અતઃકેતીમાં વિલિખિત રહે છે. ભોક્ષા તો કાલાને જાતાં કહે છે મ્હને તો કાંઈ વિચિત્ર ને તરંગી લાગે છે. અસ્તુ.

મ્હારી વય વર્ષ ૧૫ની છે. મ્હારી સખી જાંતા મ્હારાથી બે મહિના ન્હાની છે પણ તેને મ્હારી કાઠીને કળીઆના લોકો કરેલ ને સુધીલ કહે છે. એને જો બાળક પણ છે, કે જેને ધણીવાર મ્હારી ભેડે જરખાવવામાં આવે છે.

(૨)

મ્હારી સખી જાંતાનો સાઈ રશિક વારંવાર એને મળવા આવે છે. બપોર ૨૦ વ્યતો છે. દડ પાલિતો, ઘેર વર્ણનો તે બાળ બળે છે. એના દેખાવમાં સમક છે, મોઢ છે, ડ્રેપ છે ને જ્ઞાન છે. રસવાર હજમુખો છે એટલે હું પણ એની ભેડે શાતા હોય કે ન હોય છતાં વારો કરતી બેસું છું. જાંતાના ધરમાં જાંતા તેનો પતિ ને એક બાળક ત્રિચાઈ કાઠી નથી. વખત જતાં મ્હારો ને રશિકનો છવ મળે. જોત્રા માવવાનો બ્યાપાર વધે.

મ્હને હવે રશિક વિના ચૈન પડ્યું નથી. એના આવવાની રોજ રાંદ ભેડું છું ને રશિક બે પહેરાં બે કે ત્રણ દિવસે આવતો તે હવે રોજ આવે છે એ પણ કહે છે કે મ્હને મમતુ નથી. આ વાકારમાં તે વખતે બરા અર્થ હું ન રહમળ. એને ધણીવાર હાંમેં બેસી છુટતો. શતા કાંઈ રિખે મ્હને એની પાસે બેઠવા બેલાવતી પણ હું ન માનતી, વખત જતાં મ્હને માલમ પડ્યું કે રશિકની તાતોમાં નવીનતા છે. કાંઈ બેવાકુમ યુવ ભાવ છે, કાંઈ હરમના ઉદ્ધાર છે, કાંઈ મધુરતા છે, કાંઈ રમેક છે. હું જાણુમણી, બેળા બાળા આ ન રહમળ કરી. મ્હને તે આ જા જાત! આ રોગે અગ્રજન! આવે હું જાણુમ રહમળવા બતી પરંતુ તે કરતાં કાંઈ વધુ માલમ પડ્યું પરંતુ શી વિરૂપતા છે તે કાંઈ માલમ પડતી નહિ.

કોઈવાર વાતો કરતાં જો (રશિક) કાંઈ વિચારમાં મગ્ન થઈ ભય છે, મ્હારી રહાયું ભુવે છે, નિસાસો નાંખે છે, કાંઈવાર એના નેત્રમાં અશ્રુનો પણ આલિસ વેં થાય છે હું એમ રહમળું છું કે એને કાંઈ દુઃખ હશે. એના માતા પિતાથી કાંઈ બેઠું લાગ્યું હશે. હું એને બહુ પુછતી પણ એ કાંઈ ન બોલતો. હું બહુ કાલાકાલા કરતી તારે કહેતી. "તારે બહીને શું કુમ છે! તું રહમળતી નથી તેજ સારું છે. દુનીયા તારાથી વિરૂપત હોય તેજ ધ્રુવતા ભેજ છે. તારી આનંદના અસિનંદવા ભેજ છે, તું એમજ રહે એમ હું ધ્રુવું છું." પણ હું ચેનાથી બાળુ છું! એ મ્હને રહમળ પડતી નથી. જાંતાને હું એકલા

બેઠાં હોયજે તારે હું કહેતી કે તારાં સાઈ આમ કહે છે. મમતુ શું? તે કાંઈ કહેતી નથી પણ કાંઈ બીજું વાતો કરે. હવે જાંતા રશિક આવે ને મ્હારે હોય છે તે પણ પડ્યું મુકીને અંદર આવે છે. એ જાણી આવે છે તે રહમળતું નથી. એને સાઈ પર અવિશાસ થશે! તે રોગો!

જાંતા આવે છે એટલે રશિકની વાતો રસ વંચતી છે. મોડું બોલે છે ને થોડી વારમાં આવે. ભય છે.

*

(૩)

છ મહિના બાદ

મ્હારા રસવાવમાં હવે મ્હને કાંઈ ફેરફાર માલમ પડે છે મ્હારા સરીમાં ચંચળતા વધી છે. મ્હને ચેન પડ્યું નથી સરીમાં કઠ્ઠુકણાટ થાય છે. મ્હારા નેત્રમાં કાંઈ અવનું તોફાન માલમ પડે છે. સરીમાં દીવસે દીવસે તનનનાટ વધે છે. રશિકની વાતોમાં હવે કાંઈ અનરો રસ ને રંજ મ્હને જાણ પડે છે. તેની વાતો સંભળવાની, તેનું મુખ જોવાની તાતોને થાય છે. તે કાંઈ દિવસ નથી આવતો તો મ્હને ચેન પડ્યું નથી હું એની મ્હનેને મુકું છું. એની ખબર જાતેર પુછાવું છું કાંઈવાર એને પિતર પણ ભુવું છું. વેંધું કાંઈજીવિત એના સા તરફ બતાવતાં જાંતા કાંઈ તીવ્ર દુષ્ટિથી મ્હારા તરફ ભુવે કે એમાં વેંધ મ્હને માલમ પડે છે. રશિક ભેડે બેઠવા બન થાય છે. ભૂખેયુકે હવે એના અંખને મ્હારે અંખે આવત મ્હારા સરીમાં કઠ્ઠુકણાટ થાય છે. કાંઈવાર નિસાસો નાખે એ કહે છે કે "તું બલકાઈ મધુ પણ હવે વધુ તારાથી નહિ બલકાવાય" એનો અર્થ ખાસ મ્હારા આનંદમાં ન આવે એનો ભેદ મ્હારાથી ન રહમળ્યો હું બાલ કરી એને પુછું છું પરંતુ એ બચાવ નથી આવે.

બીજા ત્રણ મહિના બાદ

વિધવા એટલે શું? તે હું વસાવર રહમળવા પામી છું. વિધવા એટલે દુનીઆનાં સપજા સુબેઈ દુર રહેવા સરનેલી, જગતની નુજરે ભપમુખીઆનાં મુજાઈ જગનિપતા-સલા-એ બૂરી સરનેલી પાવતી. જગતે ભુજાવને અધિકાર નહિ તે યુરોની ભેડે કાંઈપણ જાણ રાખતી-જાણ માલતી-ઉંઠા-જગતેલી ભય-નિરાસમ-હોય તેવી બી, કિં સંસારમાં વિધવાએ પોતાની કંઠજા પોતામાં સમાવી દેવી છે. પરવેલીએના અસિલવા તે અધિકારો, મુખ ને રમેક રવાઈ પતિ રમેક, ને પત્ની કાંઈ વિ. ભુજાવતો બીજકુલ અધિકાર નથી.

+

+

x

મ્હારી નજરે રશિક હવે ખરો થાય છે. છવનની રો પગ-ઉંઠા, બેસતી, સતી-રહેને મ્હારી નજરને નજાવ દેવું છે. રવે ત્રિદાયા મ્હારી રહમળે આવી પડે છે, મ્હાર

અખતાર—સા દેસીશકર ગોવિંદજી

“મયે, કેઈ નહિ કેમ? સ્વર્ગી રાતે મારા બગીચામાં કેમ
જાવે. ઠેકાણું કયું છે?”

१७। म धा ५२ दडा मोरा जूडा ररखु डाम पूर
प्रा.पं.”

“ਮੁੱਠਾਂ ਜਾਂਤੀ ਦੇ, ਜਾਂਤੀ” ਦੇਖੋ : ੧੫.

“१५, सादेण.”

“जापपात डेरी मंभीर वस्तु के जेने तने ज्माव डे।
मने पेलाते प्रोसाव अर्वा उपरान हूँ। आपरातो मने अर्वा हूँ।
जेने तने ज्माव डे।”

"कादेव, तमि मे .ज्या विभार हवा . पहीन मज्जु
करता हयाने ?"

“આથી કાલને માન આપવાનો કવાલ છે. મુશ્કેલી ને અંમી-તારા ને મારા વચ્ચેનો તારાવત જો. અને કાલનો કાંઈ કરતાં જલકવવાની છું ના પાર છે; પણ હું તને મારા બરમાં ખાતર પાડી કાલનો કાંઈ કરતાં જાડાવીશ.”

"કાલુ જટાગરો!" ધમકા બર્બા જવાને-ચોર પૂછ્યું.

“દુઃ” “ઝેમ, સે ત્યાર.” ઝેમ કહી મેર બપુજનુ
મળું પકડયું. ધમાકડકડી યુગ ચાલી. પ્રીતી મેર ઉપર ચો
ધરીનાં બપુજન ઉપર ઝેમ જાગૃત હતું. પક્ષ બાને બપુજાનાં
તલિય. તલિયો બપુજન કારો. ઝેમ હાથ છુટો કરી ખસે પોતું
રોડકું ઝેલું લીધું ને ચેતના ધરીર પર મથો સેરડી ધીલ ને
પછી ચોને બચીને બાપો.

કોલેજ માટે પેલીસ બાવી એરને બધ મળ્યા. જે ૩ મહાકામાં
બનેલા બન્યા. ઉપર બધમુખે વિમાર કરવા થઈયા.

"हीः शुभं ते देहं मयीमात्रम् हते" पालीय पर
मयेवा शान्तता दुःखा अर्था नवमुप ज्ञाप्यते "नहि ये दास-
प्रजेर धारज गदी भत."

સચિત્ર નાવલ-શ્રુમરણોષી.

શ્રી સરણ ભગવદ્ ગીતા

બેન:- ૧૫૭૭ હાથીદાસ બેરી તમાકુચાખાને મળે

૮૪-૯૨ માંથી ૫૦ મુજબ.

આપણે જીવેલા યે તે જિં. આપણે આપણા.

પ્રતાપચંદ્રકુંજ દેરાળા રૂબરૂ જમીન કાઢી સુવર્ણ કારણતી આ
ગીતા પટેલ વલેલી ને સરવ તથા ચિત્તલાલ દોષાથી રીડોને
નવું ઉપરોમી થઈ પડી છે અને તેની પાંચ હબ્બર નાથે બહુ
થવા જાણી છે. આગલી રીડોને ઉપર રૂબરૂ નાથ નવું થઈ

‘सायन’ सत्रने” सुभरष्ट। ५।

શ્રી સરણ ભગવદ્ ગીતા ૫૩

वि. भा० ज्ञानां प्राप्तिनाममां प्रसिद्ध ५०००० मूल्ये.

राजनागर
राष्ट्रिय

अभ्यासः—२८. शुभप्रत

(ମହା ଅଂଶୁରୀ ସାଧୁ)

(३३)

જે વખતની આ વાત લખવામાં આવે છે તે વખતે કાઠિ-
રીઆ નજીક આવેલા મહિપુરની દાસન દાસના જેવી
નં દેવી, એક ખેતર જેટલા આંતરે જમ્બે જમ્બે મોર-
દીઆ આવેલી દોષ એ મોરદીઆમાં બળું ત્રીજા મજૂનાને
નિવાસ દેતા. મહિપુરની રથપાનાને એ વખતે આરંભ દેતાથી
જમ્બે જમ્બે સતી મજૂરી દેતી. તપસાએ પેલી જમ્બે જમ્બે
કરી ત્યાં મો. પાટનું એક મહાન નર્મદાવનું હતું. આજકાલમાં
એક મહાન નદી દેવાથી એ રથને તાલ નિર્જનતા દેતી. પાટ
વખત પૂરું રાજનજરમાં ત્રણેક મહિના સુધી રજન ત્રેમ આપી
ત્રારેજ નજવડા પેવાના એ મહાનમાં જઈ રહેતા દેતા, અને
તેથી જેલની શુદ્ધમણી એ વજનપીર એ મહાનમાં રથપામાં
આવી દેતી. માનની રથને એ પૂરો દોષ તેમજ પાટની પીર
અને ન્દાવા પેવાના કામમાં આપનું હતું.

બીજા દિવસે ધર્મનું બાકું ઉઠાવી નાખી રેવડા રમીને
સાથે ભાઈ નવલશાના એ મહાનખો બની રહી. એવંટીએ નવેરો
ને સામાન રોકાણે નિરૂપેયોથી બચાવે તે તેણે ધર્મના બાકે
વેળી નાખ્યા દવે.

મહાપુરમાં રેલુકાના શિવમે નિર્ધીપ પસાર થતાં જાણ્યા.
નવપ્રજાએ એક સીંગળ થરની માલને અમુક રૂપા આપવાના
કારણે થર કામ મારે રોડી દીધી તે સવાર માર્ગે જાણી
થર કામ કરી જતી દીધી. વાઝે વાઝે નવપ્રજા પળ રેલુકા
પામે જતો દેતો તથા તેવા મુખ દુઝાની દત્તે મંજરી અમરેકા
દેવપ્રજા દેતો : જાણ, જાણ પેતાના મનને કુદ દેતુ પાર પડતો
તે પગે દેવપ્રજા નથી દેતો દેતો.

આ પ્રકારે રજાએ મેં ૧-૫ ને ૭-૮ માણે, ૭-૮
૧૦ નાચણે એ પ્રિયજનને ઘણે દેવળી મેળાએ
મલાળી વિદ્યે ગાય ગાય ૫૦ ને.

આજે પોતા સુખવામાંથી રોકા જી એટલે એ તિવરે
જાણતા હતા તેને તોયે પ્રથમે જાણવું જોઈ.

"तथापि यदि आप ही नेता हों तो मैं ५० करोड़ रुपये का भुगतान करके भी आप ही को नहीं छोड़ूँगा।"

તેમ ધણી ખેડની વાત છે મહેં તો એમ ધણું હતું કે, તેમની પાસે પાંચ પૈસાનો છપ હશે.” નવલસાએ કહ્યું.

“અમારી પાસે જે કાંઈ હતું તે એમના મંદવાડમાં ખર-ચાઈ ગયું છે, મહારી પાસે હંજરેક રૂપિયાની કિંમતના દાગીના સિવાય બીજું કંઈ નથી.” રેલુકાએ પોતાની ખરી રીત્થિત દર્શાવી.

“ભૂએ, તમારું શુજરાન ચાલી શકે એવી કાંઈ કામચતી વ્યવસ્થા કરવી જોઈએ. જે ધરણીની વાત તમે કરી છે તે હવે તમે આવી વૈધવ્યની રિથિતમાં પહેરી શકો તેમ નથી તેથી અમુક જે ત્રણ ઉપયોગી ચીજો રાખી બીજી વસ્તુઓ વેચી દેવા તમે સારું ચર્ચા હો તો જે રકમ ઉપજે તેમાંથી તમને દર વર્ષે ખરચ નેટલી રકમ મળ્યા કરે અને મળ રકમ કામચતી રહે એવી ગોઠવણ કરવાની મહારી ધમ્મણ છે. આજ કાલ રોર બજાર ધડું તેજ છે. તેથી તમારા દાગીનાઓની જે સાતસો આઠસો રૂપિયાની રકમ આપે તેમાં હું મદદ તરીકે બીજી એટલીજ રકમ ઉમેરી બગલામ પંદરસો રૂપિયાના તમાગ નામ ઉપર રોર ખરીદવા ધમ્મું છું. રોરબજારની તેજીનો વિચાર કરતાં તમને દર વર્ષે બસો રૂપિયા નેટલી બચાવની રકમ મળવાનો સંભવ છે.” રેલુકાને દરેક રીતે કમળમાં રાખવાના હેતુથી નવલસાએ કહ્યું. તે બજારો દત્તો કે, તેનો કુદ્દ હેતુ બજારમાં આવતાં રેલુકા તેને છોડી જઈ અમુક વખત સુધી પોતાનું શુજરાન ચલાવી શકે તેમ છે એથી રેલુકાના દરદાગીના હાથમાં આવતાં તે હમ્મેશાં ધિન્ધાથી જ અનિવરણી પોતાના કમળમાં રહેશે એમ ધારી નવલસાએ આવી રીતે પ્રવચનો પાસા ફેંકેલા.

રેલુકા નવલસાનો કુદ્દ ઉઠેરા સમજી શકી નહિ, સરળ ભાવથી તેણે કહ્યું, “મોટાલાલ! હું જાણ છું કે તમે મહારા પરમ મુખેન્દક છો. દેવતાની કૃપાથીજ હું તમારા જેવા દેવચરિત્ર બાઈ મેળવી શકી છું. તમે જે કાંઈ કરશો તેમા મહાર દિનજ સમાયતું દરો એમ હું ધારું છું.” આમ કહિ દૂંકે ઉધારી એક બે રોજના ઉપયોગના દાગીના રાખી બીજા દાગીના રેલુકાએ નવલસાના હાથમાં આપ્યા તથા તેણે કહ્યું, “જે ધરવાખરો વેચી નાખવામાં આવે છે તેની અડીસો રૂપિયા નેટલી રકમ આવેલી હોઈ તે પચ્ચ હું તમને આપું છું. એ રકમની નમને ઠીક લાગે એવી વ્યવસ્થા કરાવે. દૂંકની એક ખુણામાં પહેલી અડીસો રૂપિયાની રકમ પચ્ચ રેલુકાએ નવલસાને આપી દેતાં કહ્યું.

ઘોડા સમય સુધી વિચાર મગ્નરહ્યા પછી કહ્યું, “હવે એક વિષયમાં હું તમારો વિચાર જાણવા ધમ્મું છું. તમારે અને રમાને ભવિષ્યમાં પરાધીન છુંદગી ન ગુજારવી પડે એવી મહારી ધમ્મણ છે. કર્તવ્ય કર્મ બજાવતી વખતે માણસે પ્રોટી લોક લગ્નને બાલુએ રાખી જોઈએ રમા શુજરાતી પાંચ છ મોપડી ભોળી છે. હજી દેવી ઉમ્મર પચ્ચ ન્હાતી છે. ને એવી ચાકાક છે કે, ને હજી તેને ત્રણ ચાર વર્ષે બજારવામાં આવશે તો સરેનાઈથી કિલેષ દેવના કાલેજના ઉત્તરપદમાં પસગ

ચાઈ ચકરો અને પછી કોઈ કન્યાશાળામાં મહિને સીતેરેથી એકી રૂપિયા સુધીના પગારની નાકરી મેળવી ચકરો.”

આ વાત સાંભળી રેલુકા પાંચેક મિનિટ સુધી વિચારમગ્ન રહી. પછી તેણે કહ્યું, “તમે કહો છો એ વાત ખરી છે; પરંતુ તેના જેવી અત્યંત ન્હાની બહેનને હું એટલી બધી સ્વતંત્ર બનાવવાનું પસંદ કરતી નથી. જીના સર્જન મુખનો સમાવેશ તેના પતિમાં ચરેલા છે. હવે જ્યારે દેવે મહારા અને રમાના એ સુખને ચિરકાળ માટે દરી લીધું છે, ત્યારે પછી જે બુદ્ધિવાન બાજરીનો રોટલો મળે તે ખાઈ, હવેર રમરણમાં આપુલના અવશિષ્ટ કિલેસો પસાર કરવાનું મને ઉત્તમ લાગે છે.”

“અહીં તમારી જૂન યાચ છે. જી હોય અગર ગુણ હોય તેણે પોતાના પગ ઉપર ઉઠા રહેતાં શીખતું જોઈએ. રમા ન્હાની ઉમ્મરની છે એ ખરું છે; પરંતુ વિશેષ જ્ઞાન મળતાં તે ભવિષ્યમાં વૈધવ્યનું દાણ ફાળુ મળી જઈ સુખમાં પોતાનો કાળ પગાર કરી શકે તેમ છે. કાલેજની બોર્ડિંગમાં રહેતી છોકરીઓ સાથે તે રહી અભ્યાસ કરી શકે એવી ગોઠવણ કરવાને મહારી વિચાર છે.” નવલસાએ કહ્યું.

“પરંતુ તેના અભ્યાસનું ખર્ચ ઉઠાવી શકાય એવી મહારી રિથિત ક્યાં છે?” રેલુકાએ અચચક દર્શાવી.

“એ માટે તમારે ચિંતા કરવાની જરૂર નથી.” તમે મને બાઈ ગયેલા છે તો આવા આદતના પ્રસંગે મહારાથી બનતી દરેક મદદ મહારે તમને કરવી એ મહારી ફરજ છે. રમાને ભણાવવાનું જે ખરચ થશે એ સપાટું હું જેઠી લઈશ” નવલસાએ કૃત્રિમ ઉદારતા દર્શાવતાં કહ્યું.

આ વખતે રમા મહારાથી ધરમાં આવી તથા વિશેષ અભ્યાસ કરવાની તેની ધમ્મણ છે કે જમ એ સંબંધી પૂછતાં તેણે સમતિ દર્શાવી. લાવી સુખની કલ્પના ઉપજતાં હાણકાળ માટે તેનું સુખ લાલચોળ બની ગયું, મનમાં ને મનમાં તે નવલસાને ધન્યવાદ આપવા લાગી; પરંતુ ભવિષ્યનો ભંપકર બેદ બે તે જાણતી હોત તો નવલસા જેવા વિષમપંથ નર પશુથી દૂર રહેવાનું પસંદ કરત. વિધાતાના વિધાને અગાઉથી કાણ કળી શકે છે? રેલુકા અને રમા ભવિષ્યમાં યનાર પોતાની ભંપકર કુદેશથી અત્યંત હોવાથીજ તેઓ બંને નવલસાની પ્રત્યક્ષ બળનો સિકાર થઈ પડી.

અપૂર્ણ

બાહતો કાંઠળ.

બાપજી તથા માયન સાથે સંપર્ક નહતો.

(દે. હરિહર દિવાના)

મુક્ય આદ્ય આત્મા.

આદ્યારાખવાળાઓએ ૬ આત્માની કીટી બીટી. જે અન્યથા કાવિયમ, ગીતરામ મને કાવિ, બટાઈ બીટીય-મુખ

૮૪ આસન ત્રિત્રોવાણું કાકશામ્ન

श्री पुराणेनां शब्दे भूयते मोह ब्रह्मसु ब्रह्मवाच्यं नान्यथा
नृपयम् भुव्याद्भूतं स्वान्नान् वान्नो धनान् धनं, ब्रह्मन्, - सतिष्ठति
वशीकृत्य, ब्रह्मसु भोयते। वि. ११, १॥

जुवता कशमलथी मेरुमरीकम, डिपोदिकम, जया धरा
 मित्रधु शेष जने संपि वोजीनु विच. मेडिनी विच
 सुत प्रेतोत्पी संपि युक्त रदेव धन. मृतक म्पामा साये धात
 जीन हरी ककरो। क्रि. श. १॥ भनोकायना सिंधी क्रि. श. १॥

૫-તા—ગુજરાતી વ્યુત્પત્તિ (ભાગ) દ્વાપરસ સિટી.

૩૩ માં ફાટી લેવાનો ચુસ્ત હેન્ડ કેમેરા

અન્યથા અને ચરતા દમરે પાસેથી મૂકાવેલો. ધોળાજાળે નાંભોથી બચેલો. સેવનવિષા અનુષ્ઠાન રોડે ન પડે તે પંસા પાક દેખું, એ ચરત છે. આનાથી આપ જનનવર રહ્યો હૃદય એ પ્રથમ અને સુદર મહેલ કમ્બારત સીન સીનેરી વાચ જાળીયા વગેરેની જગ્યા એ સેડામાં કાંઈ સામગ્રી પાડી કાઢે છે. અને હાલ સેવાની પગ જરૂર પડતી નથી કાંઈ જાતને ત્રાશ નથી પામવાની રીતી કમ્બારત આવે છૂટ મોઝાબારત આવે કીર્તિ કુરત કમ્બારતી રૂ. ૩ ટ. અર્થ નાંભો—

શ્રીતરામ લખપતિરાય એન્ડ સો. બતાવદ, સીટી (મળદા)

विश्वात्तु हेमेराय्ये।

કચ્છમાં

ખરીદશો ?

ફાન્ટાનેન્ટલ ફાટો સ્ટોર્સમાંથી

எயி

જર્મન બનાવટના મજબૂત અને ટકાઉ
મિશ્રણો તથા દ્વિયોગદીને લગતા
અર્થ સામાન પુરતા બધામાં
મળી શકે છે ?

ॐ सिवाय

ઝાઈસના દુરખાનો મળો શકશે.

૨૦-૨૫૩, હોર્નબી રોડ, ૩૧૨-મુંબઈ.

“ ॐ नमो भगवते वासुदेवाय ”

કહેવત છે કે—

કરકસર એ બાંજો લાઈ છે!

त्यांचे

• નવલકથાઓ, ચોપડી, ચોપાનીયા, વગેરેને માટે નવ મિલિયાન બ્લેન્ક પત્રોની અચૂંક ઉતારવાનું કા માટે પદ્મકે દરેકે છેકે એક વખત અમારી મુશ્કેલીત લેખી. મુશ્કેલીના નખીયં ચિત્રકારોની ધોળીયી ચિત્રશૈલી ઉપયોગમાં મિલિયાન બ્લેન્ક અમારી ખાસે તૈયાર છે. કમ્પ્યુટર સરતા દરે આપીથી. બ્લેન્ક નખાઓને લેખ પાઠ કરેલ

अथवा अथवा अथवा-अथवा-अथवा-अथवा अथवा अथवा.

भोज-भण्ड प्रोसेस एजन्सी

વાર્તા, નાટક, અને "હિતેશ્વર" કવિતા તેમજ અંગ્રેજી,
ગોષ્ઠીઓ, ગોષ્ઠીના અને વેશીઓની જાહેર ખર્ચના

ਦਾਇਤੀਅ

● องค์กร

શ્રી કશર

જાને કાઢન બોલે ક્યો કરના જાને કારા જનવી જાપીએ
કીએ એક વખત કામ પાડી ખાતી કરો.

बजे—०५२२५५५५ मि.११-३३१५

ਅਧਿਕ ਨਿਰੀਖਣ ਸੀਰਸਾਜ ਮੁੰਝਾਏ ੪

જ્ઞાતના મુનંદા લેખકનાં પુસ્તકોના લોટમાંથી ફક્ત રૂપિયા
સાતનાં મનપસંદ પુસ્તક ખરીદનારને

મોજ મળહ

બાર મહિના સુધી મફત

આપવામાં આવશે

પુસ્તકોનાં નામ

વેનરે મમ્મો ઉત્તિહાસ (કવિત્ર) ડિ. રા	૩-૦-૦
આશ્વની આશ્વકથા	" " ૧-૮-૦
કિમળની કસોટી	" " ૧-૮-૦
દેવદાસ	" " ૧-૮-૦
મુંબઈ રાની રહસ્ય	" " ૧-૪-૦
મોજ મળહનો ૧૯૮૧ ની કાલનો	" " -
દીવાળી બક	" " ૭-૧૨-૦
મોક્ષો કમળ	" " -
(૨૧ દિવાળી ફૂલ પ્રખ્યાત નાટક)	" " ૪-૮-૦
સૈદ્ધ વિભવ (" ")	" " ૪-૮-૦
મુલમલન (નકલ જુલ છે)	" " ૩-૦-૦
	૧૨-૮-૦

કુલે સાથે તેર રૂપિયાનાં પુસ્તકોમાંથી

૭ રૂપિયાનાં લેનારને	બાર મહિના
૧ " "	૨૩ મહિના
૫ " "	બક
૪ " "	૪૧
૩ " "	બાર
૨ " "	બે
૧ " "	એક

મોજ-મળહ મફત મોકલવામાં આવશે

ફક્ત પુસ્તકોના પોસ્ટેજ વી. પી. ખર્ચ લેનારને શીર છે.

ગાંધી પદ્ય પુસ્તક બજારે આપવાને બધાના નથી,
માટે વહેલો તે પહેલો, આ જાજનાનો લાભ મેળવનારને
બેટન પુસ્તક મળશે નહિ

(પરોગ ખાતે પોસ્ટેજ માટે રૂ. ૧૦૦ના પુસ્તકો
લેનારને બાર મહિના મફત)

મોજ-મળહ કાર્યાલય

ગીરગામ ખરાડે બી.ઈ.મી. મુબ્ક ૪

શરૂ થઈ ચુકી છે. આજેજ આહક થાઓ

રહસ્યનો ભંડાર !- લેદનો ખબરો .

વાર્તાના શોખીનો માટે અપૂર્વ મોજનાં !

• જસ્ટમાં સસ્તી સચિત્ર વાર્તામાળા.

રહસ્ય-લહરી

વાર્તામાળા

પોસ્ટેજ સાથે વાર્ષિક રૂ. નણુના લવાજમમાં
૬૨ વર્ષે ૧૨૦૦ પૃષ્ઠની

રિટરિવ અર્થાત્ જુધી પેલિસને લગતી નવલકથાઓ પ્રસિદ્ધ થશે
થી વિરોધી રિટરિવેના શિરામણિ, દાખલ હોલક તેના અકાલી
મુચ્છતર રિટરિવ મીઠા રિમથ ઉપરાંત હિંદુસ્તાન,
બગાળા ઇંગ્લેન્ડ, અમેરીકા, ફ્રાન્સ વગેરે દેશોના
ખાદોસ રિટરિવો ચેર, બદમાશો, માદખાડો,
ફાસીઓ વગેરેને કેવી રીતે દબાવી શકે છે
તેનો ચિતાર વાર્તાઓના દ્વારા નિરા સજી નથી.

બાંબે મહિનાને અંતરે લગભગ બેસો પૃષ્ઠની

વસિક રિટરિવ નવલકથા પ્રસિદ્ધ થશે.

વાર્તામાળાનું દ્વિતિય પુસ્તક રા. મજલાલ બા કકરે બખેશ
છપાય છે

તસ્કર-તનયા અને ચોરની છોકરી

મનીઓઈરથી લવાજમ મોકલનાર માટે ૨-૧૨-૦

વી. પી. થી રૂ. નણુ, પોસ્ટેજ સાથે.

નમુનો મંગાવનારે આઠ આનાની દીપદી બીડવી.

૨૨૧ રથજે જોજરા જોજમે છે ફરતો મટે પૂછવો

મેનેજર, 'લુહાણા બંધુ' કાર્યાલય, અમદાવાદ ન. ૩૩

જેન્ટલમેન સ્તોત્રની પૂર્તિ

લેખક-શાસ્ત્રી સેવાશંકર મેઘજી દેસવાણકર.

રસીસે થયે અગ્નિત બેઠાગાન્યનિ કુવતે
વીનં સેસ શબ્દો આદેણુ (સંપૂર્ણ) જેન્ટલમેનના લખનિહિ ૧

વેદાની સરતમાં જેઓ જન્મ છે, જેઓ પશુ વધુ કરે
છે, અને જેઓ વીન પેદા-અપેદાના ઉચ્ચારે કરે છે. તેઓ
સંપૂર્ણ જેન્ટલમેન કહેવાય છે.

વેદશાનાં નાદ લુપ્તી યો વૃષ પત્નીવતં લુપ્ત
શ્લોક પાઞ્ચર (પાત્ર) ધનિદેહ જેન્ટલમેન: સઃ ઉચ્યતે ૨

નયનાંજીના નાદાં (અપનમ) લુપ્ત. વળી. ત્યાં
જવાબો મહાશય. એટલાં સુખે છે. અને પત્ની વતને ફાળ
સમજે છે. અને જેઓ શ્લોક પાઞ્ચરથીજ માત્ર ધનના ધરાની
આશા રાખે છે. આંક ફરક શીર-કદા-અધીન-નીજબતથી બખ-
પત્ની સ્વામી (શેઠનાત કાંઈવચર પરસેવાના રેલા લેતાં વચર)
સોદરીશથી રહેલો વેવાની ફાળ આશા રાખનાર જ્યવા વિષ-
યોના દલા ઉપર તાજ ધિન્ના કરનાર માત્ર કમાઈ ઉપર અને
સકારાની રહેલી માતની શીબત ઉપર યોજ-મજબ કરનારા
વધા જેન્ટલમેનો કહેવાય છે.

ધર્મ સ્વાધર્મ (કુશળ) સંગિત દ્વિપાત્રેણ મહાપાઞ્ચ-
સચ્ચ સુખપદે (સંપૂર્ણ) જેન્ટલમેન નામેના તુ સાયતે ૩

જેઓ ધર્મ પાનમાં આનંદમાં (કુશળ) છે, અને
મંદર ખીંચી તો સોનાના પાત્રમાં કરે નં. ૧ એકરૂ પાંચે
તેઓજ સુખદ નમ્રીમાં (સંપૂર્ણ) જેન્ટલમેન) ત્રાયથી
રોજખાઈ છે. આવાઓનો કાંઈ ટોચો નથી.

વાર્તાયો વડતે રાજવાન આંસલ જાણા વિચિચિતાનુ
જાત્યા નં. ફાળવે ધરદુ જેન્ટલમેન: સુપે સ્થાન ૪

રેક વાત ચિતમાં કરતાં કરતાં દીલીક ચંદોવાળી
જાણ (દે અજરાતી) બોલવામાં પડીતાઈ અને વંદેથી પડું
નતાવતા, આરામ જેર ઉપર લાંબા યદ મીકના બજવાની
માફક મેદાથી ચીરત સીજના કુંવાલા શક્તા અને હાંદુ
હોવાં છતાં વિરથી સ્વજિ પાસે દોલાથી પેતે જાવે કદ ચર્ચા
છે તે પશુ જાણખવાડું સુરકેલ મધ પડે છે. તેઓ મોટા જેન્ટ-
લમેન કહેવાય છે.

શાન સુકતો કરી ચરચ સ્ત્રી વેધો. રમચુ વચિત:
જવહરતેન દ્વાર કતા જેન્ટલમેન: સઃ ઉચ્યતે ૫
જેના એક હાથમાં કુતરાની રોરી રહેલી છે. અર્થાત્ રૂવા
દરવાજા જેના રાંધી તરીને કુતરા દોષ છે. અને જેઓ કુતરાના

ચિહ્ન ઘડી મૂકેને બોલાવી. આંના. જેવા દેખાય છે. જ્યવા તો
નાટકના એક્ટરો કે નાટ જવાણ જેવા દેખાય છે. અને પોતાના
હાથે જેઓ કબજાત કરનારા છે ને. પાંચી મૂકી વાળો હોય. તે
જેન્ટલમેન કહેવાય છે.

કીમોને સરસો ચોરે દરચતે વસ વેપત:
હિન્દુ આચારોત્રે અપેર જેન્ટલમેન: સઃ ઉચ્યતે ૬

જેઓ પૂર રોજાન નેકાશન-કાચર-વેટ-પાટણુ સિગેરે
(હીન્દુ જાતીના વસો પહેર્યા ન હોવાથી) ઉપરના વેશથી
શીરજી-અનજા જેવા દેખાતા હોય જેની જાખા (ચોટી) દેર
કટીમાં કપાલ લગત ઉપર હીન્દુ પશુને દાંધી દેતી. ઉગી
નકળી દોષ જેઓ ઇરાનીના દોટખમાં બધ તમે તેવા કાચે એક-
વાડ નહીં પણ નેરકા દીપતા હોય. હિન્દુઓ કહેવાતા જેઓ
કરખાતા હોય. અને હિન્દુ આચાર વીચારોથી બપ્ત યદ ધર્મ
પાન જ્યા પૂળને દંબક ધર્મીન જાનતા હોય જેઓ હાંદુઓ
સાથે દરવા દરવામાં પશુ હમકાઈ સમજતા હોય-જેઓની તર-
કાણી-મંજપાન-આયમનીથી ધરી કપ્યા પૂળ. દોટલીમાં કપ-
રકાની-અમયાથી પાણીને વડે માઠ બાકરાથી ચીકાકે, શતી
દોષ જેઓ જ્યા રેરેચ જેન્ટલમેનો કહેવાય છે.

હુગીંગ ગાઈતુ વિદ્યારી ય: કર્કે પત્ની કર્કેતથા
રેવે હોટકાશી ચ જેન્ટલમેન: મત્રસ્થેતે ૭

જેઓ હાંકેકા મોટરમાં બેસી, બહીરીના હાથ બુખમાં
વાળી ઉપરે માથે હાંકેકા માથેન દરવા જતા હોય ત્યાંથી ફરી
પરનારા રેવેને હોલકી સુખાતે જદ બટબરના હાથની વિરથી-
અકલ્પ-અપેન ચીને ખાતા પીતા હોય. ત્યાંથી ફરી બીલીવાડું
સેલુન જ્યવા કબજામાં અપવા રેન્કમાં જતા હોય. તેઓ જ્યા
મોટા જેન્ટલમેનો કહેવાય છે.

જેન્ટલ મેન્ટલ વધુ ધર્મનારા કરે મયા
યાદશ દરવતે લોકે તાદશ દિમિત. ખલુ ૮

વધુ ધર્મથી બપ્ત થયેલા અને વધુ ધર્મના કુશખેના
કીતને માટે કાલમાં માલી રહેલા વધુ ધર્મના નાક કરનાર
આચર વિચારોના સિંગન કરાવણુ આ જેન્ટલમેનો રોજ
આ કુનીયામાં અને જેનું જોવામાં આવ્યું તેવું મં. ૧ થી
માડું છે. માટે જાણે આમં ધોયો ન હીયનામાં અને કોઈ
દેવ કે માણ ન દેતા એ તો એમજ આવે કારણ ને.

યથા દશરતથા વેશો યથા રાજ તથા પ્રજા
જાણે તેમાં તમારો દેવ નથી. જેની નોકરી કરવી તેવો
વેશ. જેવા રાજ તેવી પ્રજા. તેમ નહીં રાખશો તો તમોને નોકર
ફેટરીમાં મગરીયું મગશે. પશુ જો હાંદુ પશુનું અધિમાન
રાખતા હો તો વિનાયવી અધારજી ન રોડે હું તમોને પધું છું
કે વિરથીજો પોતાના દેશ-વેશનું અભીમાન જેનું રાખે છે તેનું
રાજો તો શું કરત આવે છે જાણ તો ખુબ લીક છે.

મોજ-મજહૂ ઇનામમાળા નં. ૧

રૂપિયા પચ્ચીસનાં બાર ઇનામો

મોજ-મજહૂના વાંચકો સિનેમા અને નાટક વિષે જે રસ લે છે, તેને માન આપી તે ધધાઓમાં શૌકીન પ્રજા શું માગે છે, તેની પરીક્ષા થાય એવા ઉદ્દેશથી આ ઇનામમાળાની યોજના બહાર પાડવામાં આવી છે. આશા છે કે, શૌકીન સજ્જનો આનો સંપૂર્ણ લાભ લેશે.

નીચે જણાવેલી કુંપનમાં અત્યાર સુધીમાં બહાર પડેલી સારામાં સારી

દસ દેશી ફિલ્મોનાં નામ

લખી મોકલનારાઓમાં રૂ. પચ્ચીસનાં બાર ઇનામો વહેંચી આપવામાં આવશે.

કુંપન સિવાય ઇનામની હરીફાઈમાં નામ દાખલ થઈ શકશે નહિ.

ઇનામોની વોગત—રૂ. ૧૦, ૫, ૩, ૨, ૧, નાં એક એક મળી કુલે પાંચ—

બાર આનાનાં બે— અને આઠ આનાનાં પાંચ મળી કુલે બાર ઇનામો આપવામાં આવશે.

આ બધાં ઇનામોના રોકડા રૂપિયા નહિ આપતાં તેટલી કીંમતનાં અમારી પાસેનાં પુસ્તકો આપવામાં આવશે.

પુસ્તકો મોકલવાનો ખર્ચ ઇનામ મેળવનારને શીર છે.

આ ઇનામની હરીફાઈનું પરિણામ તથા દરેક ફિલ્મને કેટલાં મત મળ્યાં તે તા. ૨૯-૧૧-૨૫ ના અંકમાં જાહેર કરવામાં આવશે.

સૂચના—કુંપન પોસ્ટ કાર્ડ પર ચહોંટાડી મોકલવાથી બે પૈસાની ટીકીટમાં આવશે.

મોજ-મજહૂ ઇનામમાળાની કુંપન

તા. ૨૨-૧૧-૨૫

સારામાં સારી દસ દેશી ફિલ્મોનાં નામ

૧	૨	૩
૪	૫	૬
૭	૮	૯
૧૦		

લી

૧.

થા.

માં.

ખરા મૂખ કોણ !

જે નાદશબ્દ ઇમારત તરી બેસે હવે, જે વખતે
ખદારશામથી જે સોદાગર આગે જાને પોતાની પાસે
કિમ્મત પાણીદાર થોડા છે, જેમ બજારમાં નાદશબ્દે જેટલા સારા
થોડા તેની પાસેથી ખરીદ્યા અને ઘૂંચ યદ જે બાપ રૂપિયા
આપતાં કહ્યું:—“આવા બીજા સારા થોડા હોય તે બધા
આવળે.” સોદાગર હા કરી કુર્નિસ જાણી ચાલ્યો ગયો. પછી
બીજા રૂપિયા નાદશબ્દે પોતાના વજરને બોલાવી પોતાના મુઠકે
મહિમા મૂખ બોલોના નામની નેણણી કરવાડું કહ્યું. નાદશબ્દના
કુલમ, વજરે મૂખ લેણીની નેણ કરવા માંડી, તેમાં જમ
જાગે તેણે નાદશબ્દનું નામ મૂક્યું. તે બેઠે નાદશબ્દે આજે
જાણે સુધ પૂછતાં “વજરે જવાબ આપો:—” પૂછાવતાં
પેલા વેપારીના નામ-જામ-કામની જાણનેખજર નથી, છતાં જે
જામ રૂપિયાની રકમ આપે તેને જહાજ કરી હવે તે વેપારી
પાંછો મોડું જતાવશે!”

નાદશબ્દે કહ્યું:—“પણ તે પાંછો જાને તો!”

“તમારું નામ કહાડી, તેડું મૂકાઈ.”

લેખક રમજુલાલ ડી. ચાંપાનેરીયા.

ખજાર જવારના સાત કલાક પચે મીનીટ કાર્ટ ટ્રેન
ગોલાખાથી ઉપડી. મારા અગામી હું ગોલાખાથી જેકેરોજ
બેઠો. ટ્રેન વખતજર મંદિરે આવી પહેલો મારા અગામી
ચાવી ઉપાડી તબુ ચાર કલ્કચરેયા મારા અગામી ધુસી ગયા.
રેલ બેઠે પોતપોતાની જગ્યા ખજાર જહાજ લીધી. રવિવારને
દિવસ હોતો જેટલે ટ્રેનમાં વખત પકાર કરવાને માટે ફરીયા
પસેણી પેડું બેઠો. પ્રચાર પામેલું લીલા રંગનાળું “મેજ
મખલ”નું ઘણું જાદુ લીધું હતું. ગોલાખાથી મંદિરેય સુધી તો
તેના પાનાં વાંચ્યાં. પછી મંદિરેયથી તો અગામી ઘોષાટ કર
યો. જેટલે વાંચવામાં મિન ન લાગ્યું ઘણું પાણુ પર યુદ્ધ
પેલા યુદ્ધેયોની વાતો જાણવા તરફ મિત પ્રેરણ.

મંદિરેયથી ટ્રેન ઉપડી. પેલા યુદ્ધેયોમાં જે મહોદય
વજીલ સાહેબ હતા, જે કાર્ટર હતા અને બીજા મે વેપારી
વેર્મના હતા. વજીલ સાહેબ જારીની મેખરેજ બેઠા હતા અને
તેમની સામે કાર્ટર સાહેબ બેઠેલા હતા. મારી પાસે પોડું
“મેજ મખલ”નું ઘણું જાદુ વજીલ સાહેબે હાથ લાગે કરી
કહ્યું, “મી. જરા...મેં તરતજ મેજ મખલ”નો જાદુ વજીલ
સાહેબને આપ્યો. રૂપિયાવાળા ચરખા ચડાવી આંખેયેમ પાનાં
ફેરવા લાગ્યો; જેટલામાં જાણેની સીટ પરથી કાર્ટર સાહેબ
બોલ્યા—“મી. રાનીશાલ, આ ઘણું હમણું નથી તો વચાવું
જાણમ પડે છે. રવિવારે તો નાન.મેટા ધણુખરાના હાથમાં આ
લીલા રંગનું ફારીયું માથામ પકાવું.” જેટલું જાણી
વજીલ સાહેબ કાન્તીલે. “મેજ મખલ”માંથી નમર ખદાર
કાઢી કાર્ટર પ્રત્યે બોલ્યો—“ખરી વાત છે, કુંકે સમયમાં આ
પત્ર લખ્યો જારી ફેરવો પાડ્યું છે. જેમ જેની પ્રમતિ કિધ
કરી આપે છે.” જેટલું મોઢી વજીલ સાહેબે મને ‘મેજ મખલ’
પાડ્યું આપ્યું અને આપતાં આપતાં Thankyou કહ્યો
વિશે પછી કહ્યું.

વખત બની વાર નથી જાણી. લેખક ટ્રેનની આજે આ
ટ્રેનમાં કંઈકા નથી જાણતો. એત જોતામાં પાદપર રેલવે
આમું. સમજાએમે નીચે ઉતરી રીંગેયેટ લીધી. આપણે પદ
જવારના આ પીડને તીલેજા જેટલે પાસેર મરમાજર કુપ અને
તમને મોતે ઉગારે અગામી મેજા ટ્રેન ઉડી. વજીલ સાહેબે
વાત ઉપાડી. કાર્ટર પ્રત્યે બોલ્યો—“મી. વિરેડે આ દુનિયામાં
જીતી એટી મેજા નથી, જેલ યદ નથી, જેનદિ જનેયાની જુ

ધોરીજ નકલો બાજી છે. મારે બહેલો તે પહેલો
આ પત્રના વાંચકાને ખાસ અડધી કિમ્મતે
મુદર વિજિયાથી મુશોભિત, રસસાગરથી ઉછળતી
અત્યંત લોકપ્રિય નવલકથા

પ્રમાદધનની પ્રભુતા

અથવા

સરસ્વતીચંદ્રનો ઉપસંહાર.

બીજી અવસ્થિ પાડું રોતેરી પુકું, એજ કાચમ, મહોડી
સાઇઝ ૪૦૦ ૧૧૬૦ રસિક, બેધક વાંચન
આ નવલકથાની કિમ્મત રૂ. ૪-૮-૦ હોવા છતાં

૧૪-મજાહની ઓફિસમાંથી રૂ. ૨-૪-૦

૧ કિમ્મતે મળશે. ખદારગામ માટે પોષ્ટેજ ભુદું.

મેજ-મખલ કાર્યોલિય

ગોરગામ અર્થ સામે ખદાર બીજીજ મુજબ નં. ૪

દરમિયાન નાઈટસને લગતી જન-પરીક્ષાની વાતોની જોડી
હોવા છતાં ચારી લેવાઈ છે અને રસ જળવી રાખે છે. યીજ
જોડી પચવાની નકલ આપાદ ઉતારી છે. સુલેમાનની સારંગ
માફે જ્યાં પશુ આકાશમાં સિનેા બતાવી. ઉડીને પશુ
કામ કરવામાં હોજિયાર છે એ બતાવી આપ્યું છે. આ ઉપરાંત
સિનેા બે જરા કમપથી લેવામાં આપ્યા હોત તો વધારે ચારી
અસર કરત. વળી કમલાસ ફેરળેજની ખીજ નકલ-માધીમારને
પશુ અચ્છેા સિતરો છે. તાપીજ મદોદમાં નાખતાં યુગ થઈ
જવું-વજેરે સિનેા પ્રેક્ષકોનાં દિલને ઉઠાળી દે છે; પરંતુ દેશી
દિલોમાં એક ખાલ આગી એ જોવામાં આવે છે કે, રંગ પર
ચડેલા સિનેા ઉતારોતર જોવી રંગ પર કમ જવા જોઈએ કે,
જેથી પ્રેક્ષકોના દિલ ઉઠાળી બહાર પડે. માછીમારની ફેરફારને
જરા વધારે લખાવી સાદસ કમ કરાવ્યા હોત તો દિલ કાંઈક
ગોરજ રંગ લેત.

અભિનય—મી. એલીઝર-ભદુર-પારસી કુના બુન
ખેલાડી-મેકઅપ તથા કામમાં એકા છે. હમીદ-મિશ જિલુએ કાં
કામ કયું છે. પોતાના કનુઓને જોવામાં જોતી વખતના તેના
કસોઠા અપમાં આશ્ચર્યકત ચમકારાથી ડેરી-ખૂની બતાવવામાં
આવી હોત તો તેની ફેરફાર વધારે ખીલી નીકળત. સાદાબદી-
મિશ કામમાં કામ જેવું જોઈએ તેવું દીધી નીજાવું નથી. તે
તે સિવાય ખીલી પાંત્રી કીક કામ કરે છે, માછીમારનું કામ
વખાજીને પાત છે.

ફોટોગ્રાફી—ઉપરતા નવજવાન મી. ધરાનીને યુગરક
બાદી થતે છે. કવિખ્યામાં જારા ફોટોગ્રાફર થવાની આશા
આપે છે.

એકંદરે રોયલ આર્ટ રુટીયાનાં અત્યાર સુધીમાં આવેલાં
પિચરોમાં આ સારામાં સારું પિચર કહી કમળ. દરેકો આરો.

નવી ખખરો—

ફોટીનુર—મી. જેની કબેલી સિનેમાની રાણીનું
સુકું મી. લાવનાં અને મી. જોષીના હાથે કમ કયું છે,
જ્યારે લક્ષ્મી લાદી અને ઘે પડેના વર જાવતા સનીવારથી
કમ્પીરીયલમાં દેખાવ રહો.

કુંજુ—કમલતાની વાત વાળી રહ્યાં છે. હાલમાં જતી
દિલોની સુટણી પરથી ગેટલીએ જેમ નાટકી દુનિવામાં
ચોવાનો જુદોમ મર્મ મદજ કરી અમુક પ્રેક્ષક વખ ખાધી
લીધો હતો, જેવો અખતરો તો કરવામાં આવતો નથી.

લક્ષ્મી—મી. જેની લખેલી વિમળા વદ્તુ કામ ધમ-
ધેકાર ચાલી રહ્યું છે અને પંચાંગની તેપૂરીઓ યાદ છે.
હમીદની પિચરો જેથી કમ્પીરીયલમાં ચાલશે એમ સંજળાપ
છે. મિશ જુએની જગા મિશ કમલાસ પૂરે તો અમી ધારીએ
મીએ કે, જરા ચોલાતી ને આમી હતી તે પુરાઈ જમ.

ફોટો—ફોટો સુધી ચાલતે જાવતે આવી રહ્યાં છે

જોઈએ છીએ કે શેઠના સાળાએ કેવો વાધ માર્યો છે.

સોરારી—લીપોટરી જોળા મળ્યા પછી સુધિત
રિસેા કહાયા કરે છે, જ્યારે ચરખો ચાને, અન્ય અંગળા
કલાતની રજા વિષેટમાં પ્રેક્ષકોના ખીલી ખાલી કર-
વામાં છે.

શારદા—ગાજરાવ મસ્તાની અને સોરારી વીર તેવા
નવી ત્રીજી દિલમની કમલાત કરી દીધી છે. શારદાનું જે
રિક્કર કુંજુ સિનેમામાં અને એક મેનેજરીકમાં ચાલશે એ
સંજળાપ છે. જ્યારે ખીજે ઠેકલૂંથી પશુ મચળીએ થયા
કરે છે. કાંજાળને લક્ષ્મીના પોજાગો જેવી રિયલિ ન થા
યુનાઈટેડ—કહેવામાં આવે છે કે તા. ૨૮ જાંસ
આવના બાદ કુ. ખાજી ઉપરી જશે.

દિલમનો ઉલોખ જમનીમાં દિન પ્રતિદિન ઉનસિએ મક
જમ છે. પૂરી પરના જુદા જુદા રોજાનાં નટ-નટીએ, તો
દિલોમાં કામ કરે છે, તેમાં વિશેષે જીતે. કામેલ માયા
માજરી યુગ, એખીલ જેનીમિશ, લી. ખારી, વજેરે ઉલેખ કર
ચાખ છે.

સર જેમસ ખેરીના વિખ્યાત નાટક 'પિટર પેન'ની ફિ
ઉતારવામાં આવી છે. આ દિલમમાં યુજ્ય નવિજાત કામ મિ
મેડી એવરને કયું છે. પિટર પેન નાટક-દિલમમાં ઉતર્માં પછે
વિલાસતની રંગમિશ ઉપર થથી વાર લખવામાં હતો અને આ
પકંદળી પાંચો હતો.

જન પ્રક્રિયે ઠોજાવાન જેક કમ્પરી સિનેમાના ધણા
દાખલ થયેલ છે, હાલમાં 'ફોટ' એન્ડ વીન નામની દિલમ
તેવું યુજ્ય કામ કયું છે.

સુખશિખ સિનેમાં નવી મિસ 'રાજમરી પેરી'એ ખા
સુધીમાં પાંચો દિલોમાં કામ કયું છે. કોથી છેલ્લી લખિ
તેવું 'લોમ લીવ ધા કીપ'માં લખવી છે, હાલમાં તેનો નિર્દ
લેવાનો વિચાર છે. બે ચાર દિલોમાં યુજ્ય કામ કરી રહ્યા
અને અકાઈ જતીક નટીઓએ મિસ 'રાજમરી'નું જન
વિચારવા જેવું છે.

હાલરક અભિનેતાઓમાં સર્વ જેક કાજ એ વિષે વિલ
વતમાં મતો માવવામાં આવ્યાં હતાં, તેમાં માલતી પડેલે
ફોટાફોટાકોની ખીલી, વરદર કાંટનનો ત્રીજો, પંજ વેરેટને
ચોથો અને મેકલકોરનો પાંચમો નંબર જાઓ હતો. જ્યાં
જાંદિની દિલ કુ. જો એક પશુ ઉતર્ દેસેદીન ઉપખા
સજી નથી એ સરમ સંજુ છે.

નોટીસ

From.

મિસ કરવત

છા. લે. બી. વકીલ વ્યંગ કાંટ

વસંતકની વારી સામે આવેલા વિદ્યુતકના

વરંશમાં-ગણનાની હેલીએ.

To,

એડિટર "મોજ-મજલ"

અમ અક્ષતની પાછળ હાથપમ મોડને વળગેલા તંત્રી મંત્રી અને બંને, અને મારા કુળ ચિત્રપટ્ટેશ્વર ગુપ્તદેવેશ્વર ચર્મા કે જેને છાતના આળસુએ સી. ઇ. સર્મોના દુઃખ નાચથી જાળાયે છે. તેના તરફથી એવુંપે એવુંપું એક મગની બે ફાટ જેવું સાફ સાર જણાવી દેવાની રત્ન આપવામાં આવી છે કે, તમે તમારી એડિટરી માથથી તેના તરફથી તમારા* છાપામાં આપવામાં આવેલી જાહેર ખબર Wanted ને લેખના રૂપમાં છાપી મારી આપાની શું કરી ને તુલકન કહું છે; તે માટે પૂરેપૂરા બે ત્રજ ને સાત વાંચા એટલે કે સોળ આપના ને એક પાછેરી નેટલા જવાબદાર ગણવામાં આવે છે. એટલુંજ નહિ, પણ કિતેમા લાઈનમાં જેને માથે બંધ બેસતી ટોપી બેસી મજલે પ તેઓ તરફના સ્વસ્તીવાચન ઉડે* કરતવનીના વર્ણવથી અર્થાત્ર કે જેને તમે સહિત કક્ષાવિદિનો ગણના ગંદા નામથી ઝાળ્યો છે, તેના વરસાદથી મારા કુળનાં કરીતમાં ગોળા પડી તેઓના કુદાટથી ને તેઓને ફેલ્લા ઉઠા છે, તેમજ તેમની "કામ ચઢકિ પનિના" મેણા ટોચથી સેલનું દહીં થઈ જાય સાચી રહેલી અક્ષતને મારવાડીને ત્યાં યુધી અમારી શી ભરી મિલકત કુલ મારી થયું પડ્યું છે એ માટેના પણ જવાબદાર તમેજ છો.

(૧) - તમે તેમજ જાહેર ખબરને લેખના રૂપમાં છાપી તેઓની આઈતી નોકરીના લોગે મહતની વાહ વાહ ખાલી ગયા છે.

(૨) - તમારી બાહના જવાબને દહવામાંજ બીજા લેખ તરીકે છાપી મારી તેની વાતને પોંચ વીનજ અધર ઉઘાવી છે.

(૩) - જ્યારે તેણે સીરીયલિસમાં જવાબ લખ્યો, ત્યારે તમે વ્યંજનમાં ને નેતથી છટકી જવાની બહાના સાથે લેખના રૂપમાં ફેરવી નાખ્યો છે.

ઉપર જણાવેલા કુદા પછી જેની પાસેથી નોકરી લેવાની તેને ખરાબ લગાડી મોરા કુળની લાગતી નોકરી લોહાવી તે થયેલી અધિક તુલકાની માટે-તેઓ તરફના ગળાથી પડેલા ગોળા અને ફફાટથી ચપેલા ફેલ્લાને લીધે-સારીરિક તુલકાની

માટે-કામ ચઢકિ-પનિના મેણા ટોચથી સેલનું દહીં થઈ જાય માનસિક તુલકાની માટે અને છેલ્લી કક્ષાનાલુપ થતાં મારા કુળને તેની કામચલાકિ પનિને તમારે નાણું આપી ફાલ્લે બંધ કરવે પડેલા તે ધાર્મિક તુલકાની- માટે-જેલજ કોટ તરફથી પીનજ કોટની ૧૪૭ છાત્રા મી કક્ષમ પ્રમાણે તમને કા માટે જવાબદાર ન ગણવામાં આવે તેનું કારણ બતાવવા સોમવતી અમાસ ને શુક્રવારના દિવસે હાજર થવાનું તમારા પર ફરમાન કાલમાં આવે છે. તો તમારે લેખના બદલામાં-કાપેલા કપડાના સીવાયેલા કોટ સાથે-દિવાની એકાદને તેના નામે લેખ મા કવિતા લખી આપી તમારા છાપામાં છાપી મોટાલા બનાવીને પણ કોટ ફોનાં જાવના રૂપિયા સાથે-હાજર થવું નહિ તો તમારી પાછળ વારંટ કાઢીને પણ કોટમાં હાજર કરવા પડશે.

સાહેબ કું છું,

ચિત્રપટ્ટેશ્વર ગુપ્તદેવેશ્વર ચર્માવતી,

મિસ કરવત

છા. લે. બી.

વકીલ વ્યંગ કાંટ

સરવા:-હોલજ મંદીર

અમારી ઇનામમાળા

છેલ્લા તક! છેલ્લા તક!

બુધવાર તા. ૨૫-૧૧-૨૫ સુધીમાં જે કુંપને

આવશે, તેનેજ ઇનામની હરીફાઈમાં

દાખલ કરવામાં આવશે.

આવતો ચાંકમાં પરિણામ જાહેર

કરવામાં આવશે.

“ફિલ્મ પ્લોટ અને મેડિકલ ખાખતોનું અજ્ઞાન.”

લેખક—રા. રથામ. મેડિકલ સ્ટુડન્ટ

હાલના કાળની વાતોથી “પ્રેમ નિરાશા” નામની ફિલ્મ વિશે જે જાણ થઈ હોય તેની સાથે જોડાયેલી આજના કાળની ફિલ્મ પ્લોટ અને મેડિકલ અજ્ઞાનને કારણે જે ફિલ્મની વસ્તુ જાણવા ન જાણવાથી પ્લોટ ખમડી જાય છે તે લેખકના ખ્યાનમાં આવ્યું નથી.

‘પ્રેમ નિરાશા’ એ ફિલ્મ કાઈ એક કથાની બનેલી છે, ફિલ્મના ચલચિત્રો વિવેચન કરતાં પહેલાં ખીન્ને લેખ લખતા પહેલાં માટે અહિં હું મેડિકલ નોટ-ટીપ્સ તેવું વિવેચન કરીશ.

આ વિવેચન કરતાં ફિલ્મનું વધુ સ્પષ્ટ અર્થિત કરવું પડે તો તે અપરિચિત છે. મોહનલાલ એ આ ફિલ્મનો નામક છે અને તે પિતાની ઇચ્છા વિરુદ્ધ ઇન્દિરા નામની એક સ્ત્રીના છોડી સાથે લગ્ન કરે છે. મંજુલાની સાથે લગ્ન કરવાનો તેના પિતાનો આશય હતો. મંજુલા પહેલાં તો મોહનને આજે છે પણ પાછળથી એ આર વેરના રૂપમાં ફેરવાઈ જાય છે.

રશ્મિ એ ઉપનામ છે અને તે પહેલાં તો ડા. કાન્તિલાલની પુત્રી સાથે ખ્યાનમાં પડેલાં હોય છે, પણ મોહનને તેના પિતા વારલામાંથી બાદ કરી રસિયને પોતાનો વારસા હાથે છે. મંજુલાને તે તેના વારસા માટે આજવાનો દોષ કરે છે, તે ઇન્દિરા પાસે તેના પતિ મોહન સાથે કાન દૂધા મોહનને મંજુલાને તેના પિતા ધરમાં પાછો લે તે માટે મળવા જાય છે ત્યાં લાવે છે. અને ઇન્દિરા મેરજમજીતીથી મંદી પડે છે.

મંજુલાના કહેવા ઉપરથી ઇન્દિરાનું ખુન કરી તેના આરોગ્ય મોહન ઉપર દેખી પામવાની વાત ડા. કાન્તિલાલની મારફતે રચે છે.

આપણા પ્રસન્ન લેખ માટે આજે બધું સ્પષ્ટ થાય છે. ડા. કાન્તિલાલની ઇન્દિરા એ દલી છે. રશ્મિ કાન્તિલાલને કાચી આપી ઇન્દિરાને ‘ઝેર’ આપી દેના આરોગ્ય મોહન ઉપર દેખી પામવાનું નક્કી કરે છે. ‘ઝેર’ એ અર્થે જેવા કાચી સામાન્ય ‘પેન્ટ’ દવા હોય કે ખાટલી સુંઘી ભેઈ અને ખીસા તપાસી પરીક્ષા નેહ ‘ઝેર’ છે એમ જાણે ત્યાં પુરવાર થઈ જાય. પ્લોટની સંજ્ઞાના જાળવવા માટે લેખકે અહિં નેહને તેટલી સાવ-રેતી વાપરી નથી.

ઝેર આપવું એમ નક્કી થયા પાદ ‘કુનીટી’ જાળવવા માટે તે એવું ઝેર ભેઈકે કે તે સ્ત્રીનાથી અપામ થઈ. પછી તે જોયે થઈ કે દ્રમ રૂપમાં દોષ પછી તે એવું વધુ મંદી થઈ નેહને કે તાત્કાલિક યોગ્ય વખતમાં મરણ આવે. બીજી નેહની ગદ્ગદ આવી પેન્ટ બની જાય છે એમ જાણવા તે દેખું ઝેર નેહને, અને તે કોઈપણ ડોક્ટર સુધી જાય આખી

જોળખી કરી કહે એવું નોંધાયું. આ કાચી વસ્તુનો જે જાણ માટે કાદ કરાખીને ને ‘ઝેર’ નેવા આપીને કાચી વાપ છે તે અરેખર અર્થથી છે.

મેડીરીના મેડીકામાં ને દવામાં ‘બેર’ નામ જોળખાય છે તેમાંની નેહની જાણ જરૂરી છે. પારો-ક તેની અર્થાત, સેમલ, અરીસા; કાપડોસીની એસી, કાપડોસી એસી, કાપડોસી અને તેની બનાવટો. કાપડોસીની એસ અર્થવા ને ‘કચી વાપણું તેલ’ કહેવામાં આવે છે તે કા કરમાં કાચર ‘ઝેર’ છે. તેવું એક જીવુ પાટલી નીચે એ પહેલાં મુલ્ય આવે છે. માટે તે આ પ્લોટ માટે નંકામ. તે વાક ઉપરથી તો તે પ્રયે તે જોળખી કહે. અરીસાની બનાવ કોઈન અર્થવા કાચરુરી એસી-ગદગદો તેમજ, એ આ પ્લોટ માટે ઉત્તમ.

ઇન્દિરાને આખી આવે છે માટે ડા. કાન્તિલાલને જોળખા વામાં આવે છે તે આખી પાટલી મુલ્ય, બરા આખી ‘ઝેર’ એમ એકમ કહી આવે છે. અને તેવા પાટોલ ડોક્ટરને એમ ‘ઝેર’ છે એમ આખીત કરવું તે બરા મુશ્કેલ પડે. અહિં ડા. અર્થવા ગદગદો તેમજ છે એમ બતાવ્યું હતું તો ને દવા નેવા ‘સીન’ થાય છે તે ટળત. પાછળથી મોહનના ખીસા તપાસતાં અર્થમાં ‘ઝેરની પડિગણ થઈ છે’ પડિગણ નોંધાયું ‘ઝેર’ છે એમ બેર કરનાર ડોક્ટર તો સ્વપ્નમાં જાયો. અહિં ‘કોઈન’ બતાવ્યું હતું તો બરા સીનની પુનીટી જાળવા કારણ કોઈન છે ટેરમાં બરા આજર અને. જાણમાં પહેરે આ જાય તેવું છે. અર્થવા તો તેમજની નકાની પાટલી બતાવે હત તો વાક ઉપરથી ગદગદ છે એમ કહી દેવા.

લેખ લખાયા હોય એમ જાણે છે માટે અસ્તુ. લલિત લેખકો મેડિકલ ખાખતોમાં માણું મારતાં પહેલાં જાણીતા મ રશ્મિ લખે એવું હું હું.

તૈયાર છે. સુંદર ચિત્રોથી સુશોભિત

સુવાન સી પુરવાને સંસારીલાલ રસાય સમજાવનાર અપૂર્વ પુસ્તક.

અસલા સચિત્ર કોલેક્શન

આ વિવરનાં આજ સુધીમાં પ્રસિદ્ધ થયેલાં સુવાન પુસ્તકોમાં આ પુસ્તક સુધીતમ હોઈ જાય છે સાંસારિક રોગો અને તેના ઉપાય, ચેપી રોગો અને તેનાં વા ચલુ એપિધેમી વાસ્તવ, ડોક્ટરી અને વંદોને સંકેતો રૂપિત અવધાની કહેવામાં આ તો આ પુસ્તક તમને એક સાચ સજ્જામાંથી ગરજ સારી.

દિશન ૩. ૧-૮-૦ પેન્ટેન લાઈ રૂ. ૧-૧૨-૦

લુહાણ-બહુ રાખાવ-અમદાવાદ

અમે જણાવવાને બેહદ ખુશ છીએ કે

પાથેનો ગંગાવર
સારીચલ

છંતકામે પિદર

પ્રેક્ષકોને
પસંદ પડી છે.

અને એકજ અવાજે શોખાન પ્રજાએ; તેના વખાણ કયા છે!

આ અઠવાડોઆમાં
સારિચલના

૧૦ ભાગ વધુ

દેખાડવામાં
આવશે.

આ સીરીયલનો ખરો રાણગાર તો, સુંદર

મિસ રૂથ રોલાન્ડ

છે. જેણીના સાહસો મરદાને પણ અભયબામાં નાખે છે

રૂથનો આરાક! વફાદાર ચાકર

આ બન્ને રૂથના સાહસોમાં તેની યોડી સહાયતા કરતા નથી!

ગ્લોબ સીનેમા સેન્ડર્સ્ટ રોડ

વખત પાા, ૭, ૮, ૯, ૧૦, ૧૧, ૧૨, ૧૩, ૧૪, ૧૫, ૧૬, ૧૭, ૧૮, ૧૯, ૨૦, ૨૧, ૨૨, ૨૩, ૨૪, ૨૫, ૨૬, ૨૭, ૨૮, ૨૯, ૩૦, ૩૧, ૩૨, ૩૩, ૩૪, ૩૫, ૩૬, ૩૭, ૩૮, ૩૯, ૪૦, ૪૧, ૪૨, ૪૩, ૪૪, ૪૫, ૪૬, ૪૭, ૪૮, ૪૯, ૫૦, ૫૧, ૫૨, ૫૩, ૫૪, ૫૫, ૫૬, ૫૭, ૫૮, ૫૯, ૬૦, ૬૧, ૬૨, ૬૩, ૬૪, ૬૫, ૬૬, ૬૭, ૬૮, ૬૯, ૭૦, ૭૧, ૭૨, ૭૩, ૭૪, ૭૫, ૭૬, ૭૭, ૭૮, ૭૯, ૮૦, ૮૧, ૮૨, ૮૩, ૮૪, ૮૫, ૮૬, ૮૭, ૮૮, ૮૯, ૯૦, ૯૧, ૯૨, ૯૩, ૯૪, ૯૫, ૯૬, ૯૭, ૯૮, ૯૯, ૧૦૦

જાવ રા. ૨, ૩, ૪, ૫, ૬, ૭, ૮, ૯, ૧૦, ૧૧, ૧૨, ૧૩, ૧૪, ૧૫, ૧૬, ૧૭, ૧૮, ૧૯, ૨૦, ૨૧, ૨૨, ૨૩, ૨૪, ૨૫, ૨૬, ૨૭, ૨૮, ૨૯, ૩૦, ૩૧, ૩૨, ૩૩, ૩૪, ૩૫, ૩૬, ૩૭, ૩૮, ૩૯, ૪૦, ૪૧, ૪૨, ૪૩, ૪૪, ૪૫, ૪૬, ૪૭, ૪૮, ૪૯, ૫૦, ૫૧, ૫૨, ૫૩, ૫૪, ૫૫, ૫૬, ૫૭, ૫૮, ૫૯, ૬૦, ૬૧, ૬૨, ૬૩, ૬૪, ૬૫, ૬૬, ૬૭, ૬૮, ૬૯, ૭૦, ૭૧, ૭૨, ૭૩, ૭૪, ૭૫, ૭૬, ૭૭, ૭૮, ૭૯, ૮૦, ૮૧, ૮૨, ૮૩, ૮૪, ૮૫, ૮૬, ૮૭, ૮૮, ૮૯, ૯૦, ૯૧, ૯૨, ૯૩, ૯૪, ૯૫, ૯૬, ૯૭, ૯૮, ૯૯, ૧૦૦

ચાલુ છે.

ચાલુ છે.

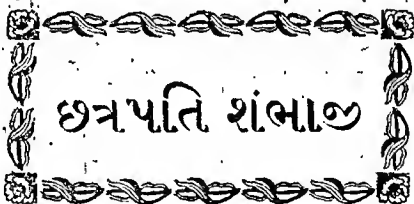
શનીવાર તા. ૨૬ મીથી

ચનાઈટોડ પીકઅપ્સ સાંડીકેટનું ઐતીહાસીક ચીત્ર

“ચંદ્રસય મિરે”નો ખ્યાતિ પામેલા—સ્કાફનો એકટીંગ

અને મોં સરપોતદારની હાથરકેટીંગ નોએ તૈયાર

ચયેલ મહાન ઐતીહાસીક ચીત્ર

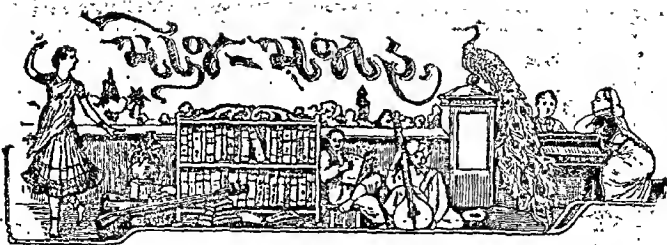

આ પીકઅપ્સ પાછળ કદપનો અખુટ ખજનો ખાલી કરો ઇતિહાસને

રસપુર્વક રજુ કરવામાં આવેલ છે. એક વખત જોઈ

લેવાનો અત્યારથી જ નિશ્ચય કરો રાખો.

સીનેમા મેજેસ્ટીક ગીરગામ રામ ટ્રસ્ટીસ

મામસર સુદ ૧૪]

રવિવાર તારીખ ૨૮ મી નવેમ્બર ૧૯૨૫

[પુ. ૧ છં. અંક ૩૬

આ જાડવાડીમાં પ્રતિષ્ઠિત થતાં વાતોચિત્તાં પાવો પ્રવિત્તજ હોય છે. પ્રાઈ જીવંત બ્રહ્મપરથી ઉપજાવી કાઢેલાં નથી. અ. મો. મ.

“અંકબરો મલીક!”

(દેવળી. આ પ્રાંતના મહારા જેટલાં બોડાંમાં પ્રગટ થશે તે “આજરો મલીક”નાં નામેજી અમટ થશે. “આજરો” આ બોડાંમાં સર્વત્રેષ્ઠ કવિ આજર હુસેન “આજર” મહુમ્મદે રજા મેદાઈ બાબો છે, અને તેમના શેરોમાં પણ કવિ કવિ અનુવાદ વાંચાવામાં ઉપજીત કરવામાં બાબો છે. બીજું એક દર “હાજર” જેવા આજરો રજા લઈ પોતાના કાવ્યોમાં નામ “આજરો હાજર” રાખે તે કુલ મુદની શી કવિત કે તેમને રજા લઈ, તેમના સાવની મોરી રા, તેમના શેરોના અનુવાદ પ્રવિષ્ટ રા અને તેમનું આજર નામ શબ્દાલીઆથી બદલાઈ રાખે “મલીક”.)

ફીલાં છે શેખ સાહેબ મીસની બાંધી બધા ઉપર !
કરે છે એક મરહુમમાં તે દેવળીની સદા ઉપર !
મરે છે કેટલાં કેવા મીસની ઉડતી જવાની પર ?
ફીલાં છે માઝ પર મુલ્કાં અને પડિતા બધા ઉપર !

મુઠાવી-માથું, દાદી મુલ્કાં સાહેબ રાખે છે નીચે,
મુઠાવી દાદી, પડિત મોટી રાખે છે માથાં ઉપર;

* દેવળીની કદાથી મતલબ છે દેવળન ઘટની કદા. * મલીક

કહો એ બન્નેમાં મેરિનાં બાવો પ્રગટી શી રીત ?
છ પડિતજ અને મુલ્કાં જુદા નીચે જુદા ઉપર.

જુલો કુચાએ ઉપમા અતુપમ આન આપું છું,
મદી બેઠા છે. તપાની* બિચારો રૂશીઆ ઉપર.
તોડીને લગતો સર્વે વહાવો દીધી છે હીરતી,
ભરોસો છે અચાને તો મલીક સાહેબ જુદા ઉપર.

આવ્યો છું ઈશક મીસનાં લગ્નની લસારમાં !
બંદુક હુપાવી રાખું છું તિરાહિત કપડામાં !
આપું હમામ-મોતી મથું જેલ રાટમાં !
સંભવ છે હવે તે કાચન કરતાં ખાટમાં !
ઘૂલે માટે છે થયાં જુલો આદમ બહીરતથી,
માલદથી નીકળ્યાં બધાં બીરૂઝની આટમાં.
કાતન અને કપાના મથા ફિવસો વહિ,
લીડરના લેકચર હવે જુલો છે હાટમાં.
મેથામાં મીસ તણા નથી સ્થામ-તીલ “મલીક”
હીરતોની દેવો છે લગનની વાટમાં.

“મલીક”

* જવાનીમાં રંગેલું ઉજાગું છે પરંતુ તે જેથીમાના રંગથી તેમને મળ્યા ઉપર કપામ થયે કરવાવવામાં આવ્યા છે. * મલીક

આખા તેમ જુનું નથી કારણ કે જેને આટલું આદર મેળીને આપ્યો હતું તેનો તો સદને માટે વિશાળ થવાનો છે તે પછી શા માટે અર્ચના મેળે આગળથી વીરની માફક ન જુનું પડતું હશે કુવરપાઈની ઉંચલી રમ, લીધી અને એકદમ જોર ઘાતું દાર ઉપાધ્ય. બહાર ટાંપી રહેલા ચર્ચે જુનું તેના ઉપર તૂટી પડ્યા પછી લાખજુસી ચુરુ બચ્ચેા હતા તેણે દાલ પર સર્વ સાંઝીલી લીધા અને પછી તરવાર ફેરવી, એ ત્રણ જુનુંને ધાવલ કરી તે એકદમ માળ ઉપરથી નીચે ઉતરી ગયા અને ચાલ્યો ગયો.

લાખજુસીને એમ જણીશુષ્ક હડકા ગરેલો જોઇને કુવર-પાઈને પિતા, તેના બાઈ ભવેરે તેની પૂઠ પકડવા તૈયાર થયા એવો દેખાવ જોઇને કુવરપાઈ એ માળ ઉપરથી ધામે ધામે નીચે ઉતરી હતી તેણે કહ્યું:—

“દાદા મ કાર દાખડો, વિરા મ કાર વહાર.”

“જે નર ન મુજો થર બાંધેલે તે નહીં થરે ઝાંપાની બહાર.”

(અર્થ: હે દાદા! તું ચૂંસે ન થા, અને હે બાઈ, તું એક-દમ બહાર ન ચડી જ કારણ કે જે પુણે તમારાં ધરને બાંધેલે ન મુજો તે ગામના ઝાંપાની બહાર મરવાનો નથી.)

કુવરપાઈનું કહેવું ન મજાકારતાં તેનો બાપ અને તેનો બાઈ અને લાખજુસીની પૂઠે પડ્યા અને લાખજુસીએ અર્થ: થોડો બાંધેલો હતો ત્યાં તેઓ વચ્ચે ઝાંપાંથી ચડી લાખજુસી ઘોડા ઉપર બેઠો બેઠો લડતો હતો એ એક આશ્ચર્યને ધાવલ કરી તેણે થોડો મારી મૂક્યો.

પેદા થોડો-ધેર આખો એટલે કુવરપાઈ મરણ પામી હતી. સર્વ જાતનું દિલગીર થયા, તેઓ તે એમજ ચારવા આખા કુવરપાઈએ પોતાને હાથેલ પેટમાં કઠાર મારી જીવનનો અન્ત આણ્યો.

કુવરપાઈને માથેથી થોડે દૂરના રમકાનમાં ચિતા ખાંડી જળિન સંસ્કાર કરવામાં આપ્યો.

(૩)

લાખજુસી પોતાને ઘેર ગયો પછી તેને ચેન પાંચું નહીં તેના મનમાં એમ થયા હરવું હતું કે કુવરપાઈ મરણ પામી હશે કે જીવતી હશે? અચર તેના બાપે તો તેને નહીં મારી નાખી હોમ. એવા અનેક તર્ક વિતર્ક કરતાં રહે પોતાના ચોડાનું જીન કર્યું અને તેમાં ઉપર સ્વાર થઈ તે કુવરપાઈને ઘેર જવા નીકળ્યો. કુવરપાઈને ગામે તેજ ગામનાં રમકાનમાંથી જીવનું હતું. અચર રમકાનમાં લાખજુસી આગે ત્યારે દુરથી તેણે કુવરપાઈની જળીતી ચિતા જોઈ, જાણુ બાણુ રમકાન માંત્રીએ બેઠા હતાં. એ જોઈ થય પળેપળે હશે જોને માટે લાખજુસી વિચાર કરવા લાગ્યો પાંચું તે દુરથી રમકાન માંત્રીએને જોળખી શકે નહીં ત્યાં પાસેનું ટેલકાં ગોવા-જીના ગામે ચારતા હતા તેને લાખજુસીને પૂછ્યું:—

“સોનાવરણી એક બળે, રૂપા વરણી બુંદ.”

“કહેને રણ ગોવાળીના, કહે ઘેર માંડું મુડું.”

(અર્થ: સોનાના પ્રકાશ નેવી ચિત્ત, બળે છે અને નેવો ઉભવળ મળેલો એવેત ધૂમાડો નેમથી નીકળે છે; ગોવાળીના જે કયા લાગવાન ધરવું માણુક મરણ પામવું લાખજુસીનું થયન સંભળાને ગોવાળીનામાંના એક કાં)

“સોના નેવી એ, રૂપા નેવો બુંદ;”

“જે ઘેર લાખજુસી માણુતો, એ માંડું મુડું.”

(અર્થ: સોના નેવી તે ચિત્ત બળે છે અને નેમથી નેવો ધૂમાડો નીકળે છે. તેમાં વાંચે અન્ય પ્રકાર નહીં નેવી-આથે લાખજુસી પ્રેમાનંદે તેના ધરવું એ મા (કુવરપાઈ) મરણ પામવું છે.)

ગોવાળીની પૂઠે સંભળાને લાખજુસી એકદમ ઉપરથી નીચે ઉતરી પાચો અને આવેલમુકત સ્વરે બોલ્યો.

“લીલી ધરનાં લાકડ મંજાવું, પહોળા કરાવું એક;

“લાજ લોકની પરદરી, વળાએ આથે બે.”

(અર્થ: લીલી (ધેર) અંગનાં લાકડાં મંજાવું તેની મોટી પહોળા ચિતા કરાવી લોકની બન્નને પાળી એ ચિતામાં આપણે એ સાથે જળાએ.)

પુનઃ તે ઘેમ ઉપર બેસી અંગનાં ચાલ્યો ગયો થોડા અમયમાં થોડા ઉપર બાંધીને ટેલકાં કાપે તે લાખજુ-ના કુવરપાઈ વળતી હતી ત્યાં આપ્યો. સર્વ લાકડાં ચિતામાં નાખ્યાં અને પછી એકદમ ઉપર રમકાન માં ચિતામાં પડ્યો.

ચિતાથી થોડી દુર કુવરપાઈને જાળવા આવેલા માલ ઉપરનો સર્વ પ્રકાર નિકાળી રહ્યા હતા. પ્રથમ તો તેણે અણુનું કે કોઈ-ચિતામાં લાકડાં નાખવું હશે. પછી બ્યારે લાખજુસી બહાર પડ્યો, ત્યારે તેઓ એકદમ ચિતા પાસે થોડી જ લાખજુસીને બહાર કાઢી બચાવવાનો તેઓએ વિચાર. પછી ધન્યવતી ચિતામાં લાખજુસી એટલો બધો ઠાસી ગયો કે તેનો પ્રજ્વળતી કદે તેમ ન હોતું.

કુવરપાઈને જાળવા આવનાર સર્વ લાખજુસીના કુપ હતા, પછી લાખજુસીને એક પ્રેમને ખાતર વળા મળે તેને માટે ધન્યવદના કરેલો તેઓનાં મુખમાંથી નીકળ્યા ચિત રહ્યા નહીં.

કુવરપાઈના પિતા તથા તેના બાઈને લાખજુસીના જ મરવાના સમાચાર સ્થળ ત્યારે તેઓની આંખમાં અણુ ભા આપ્યાં અને તેઓને પુણ જ પશ્ચાત્તાપ થવા લાગ્યો. કુવરપાઈ પિતાએ તેના પુત્રને કહ્યું, “જો હું આણું પ્રથમથી જ અણુ હોત તે કુવરપાઈને લાખજુસી થાયે પરજીવું તેનેકુળી કરતાં પછી હવે એ બધું રંગમાં પછીનું કાપણુ હતું.” સમગ્ર

અરબેદાલ સવરામભાઈ રસા

રાજનગર ૨૬૨૫

અનવાદ:-રા. શુભદ્રા

(ગવા અંકથી ચાલુ)

(૨૩)

હાલના એક સુવિખ્યાત પ્રસિદ્ધિદર્શક રંગા પ્રસવદેના સદન કરતી એક મથકમાં સતી હતી. લેડી ડોક્ટરના મન પ્રમાણે કલારિકમાં તેને પ્રસવ થવાનો સંભવ હતો. પ્રસવિત્રીની બે પરિચારિકાઓ રંગા પાસે હાજર હતી. ઇન્દિરા પણ રંગાના પક્ષે નજરે બેસી હતી. મદનચંદ્રે આદિસ રમ્યાં. પોતાના કુકર્મનું કેડું ફળ આવે છે એ જાણવાના હેતુથી અધીર થિતે બેસી હતો.

માંપતી સારવાર થતી હોવાથી રંગાને વિશેષ સમય સુધી પ્રસવ વેદના વેઠવી પડી નહિ. દવાકે પછી તેણે એક પુત્રને જન્મ આપ્યો. વિના વિલંબે એ ખજર આદિસમાં બેઠા મદનચંદ્રેને ઇન્દિરા જાતે જઈ પહોંચાડી આવી. એ બેજાર જાણી. મદનચંદ્રે એક સાથે દારૂ અને વિવાદના મિશ્ર ભાવ અનુભવ્યો. ઇન્દિરા ત્રામાં મથકતી હતી; છતાં તેણે પોતાની પ્રમાણી કામમાં સમ્પ્રવાનું ઉચિત ધાડું હતું. પુત્રનો પ્રસવ થયેથી જાણવામાં આવ્યા છતાં રંગાના મુખ ઉપર વિશેષ પ્રસન્નતા જણાતી નહોતી. આ પ્રસંગે તેના અંતરમાં અનેક પ્રકારની ચિંતા ઉત્પન્ન થઈ હતી. પોતાને પુત્રે જન્મ પામેલા છોકરાનો યોગ દિવસમાં જ ચિરકાળ માટે પોતાને ત્યાં કરવો પડશે, એ હતભાગી બાળક મોટા થતા છતાં પોતાના બાળકને જોળણી સહશે નહિ, એ વિચાર તેના અંતરને ડુબી કરતા હતા. ગમે એવા પાપી માણસના અંતરમાં પણ પોતાનાં સતાનો માટે હમ્મરે માયા મુકેલી હોય છે. કુકર્મ કરતી વખતે બાળકનો વિચાર એવા માણસને વિશેષ ડુબી કરતો હતો. પદ્મ પોતાના કુકર્મનું ફળ એક નિર્દોષ સિત્ત-પોતાના જ હોવાથી જીવન પર્વત ડુબી થશે, સમાજમાં અપમાનિત થશે એવું જાણવામાં આવે છે ત્યારે પાપી માણસને અંતરાત્મા પણ કપી ઉઠે છે.

ઇન્દિરા પ્રસવિત્રીમાં રંગાની સારવાર કરવા રોકાઈ. મદનચંદ્રે દરરોજ બે વખત ખમર બેસી આવવાનું કઠી હરિ-લમાં ચાલ્યો ગયો.

હવે રંગા પ્રસવિત્રીમાંથી ઇન્દિરા સાથે પાછી ફરે તે

પૂર્વે અર્થાત વચ્ચેના એક અંદાજમાં મદનચંદ્રે હોરલમાં રહી જાણી જોઈ પોતાની પાપમાલી કેવી રીતે કરી તે જાણવાનાની વચ્ચે છે.

મદનચંદ્રે દરરોજ રંગાના હાલના "હાઈ પાક" નામક બગીચામાં ફરવા જતો હતો. હાલનાં જે વીસ પચીસ બગીચાઓ છે તેમાં આ "હાઈ પાક" સુખ્ય છે. હાલના બગીચાઓની લંબાઈ પહોંચાઈનો વિચાર કરતાં તેના માનને નબર છે. ૧૨૦૦ વીધી જેટલી જમીનમાં એ બગીચો આવેલો છે. રામન આશ્રામ દેવીએ એ બગીચાની રચના કરેલી હોવા છતાં તેની વિશેષ ઉન્નતિ ઇ. સ. ૧૮૮૦ માં થઈ છે. એ બગીચાને નવ દારૂ છે. ઉત્તર પૂર્વ તરફના ફરવાને બીજા દરવાજામાં કરતાં વિશેષ સુંદર છે. બેચાળ રામનએ લંગલય લાખ પાક જેટલી રકમ ખર્ચી એ દરવાજા તૈયાર કરાવ્યો છે. એ બગીચામાં સાંવાળ જેવી વાંછીયુંદી એક કુવિમ નહી છે. ફેટલાંક રથોએ બેસી વસુલે વાં ઉપરનાં જરાંદરું વડા ભેવામાં આવે છે. બગીચામાં ફેટલાંક દેશ પ્રસિદ્ધ સ્વર્ણવાસી માણસોનાં પુતળાં છે.

મદનચંદ્રે ઘણી વખત સપ્તાકાળ થતાં પૂર્વે એ બગીચામાં જઈ યોગ વખત સુધી દરી દરી ઉવરે એક ચોક્કસ રથને બેસી વિચારિતે બેસી હતો. તે જે જે વાં ઉપર બેસતો તેવાથી ચાર દાયકે અંતરે આવેલી એક જીલ્લ મેચ ઉપર એકીસ વર્ષની ઉંમરની નવયુવતી એક પ્રાદાં બીની સાથે બેસતી હતી. બે વસુ વખત એ નવયુવતી નબરે પાયા પછી મદનચંદ્રે આમલકાન બની ગયો હતો; પરંતુ પ્રયોજન ઉપરિચિત થતા સિવાય એક વિરેદી સુવતી સાથે વાત કરવી એ તેને રીક લાગતું ન હોતું. એવામાં એક દિવસ એ નવયુવતી અને પ્રાદાં સાથે વાતચિત કરવાનો પ્રસંગ મળી આવ્યો.

એ દિવસે બગીચામાં વિપ્રાસિતે પીધા પછી પ્રાદાં અને નવયુવતી બેચ ઉપરથી ઉઠી વિલામ થયાં લાગ્યાં. પ્રાદાં આજળ માલતી હતી અને સુવતી તેની પાછળ જતી હતી. એવામાં નવયુવતીને રેલમાં રૂપાલ પડી ગયો. એ પ્રકાર જાણવામાં આવતાં મદનચંદ્રે ઉઠી ઉભા થઈ રૂપાલ પડેલા દેતો તે રથને જઈ રૂપાલ ઉચ્ચા લઈ ઝડપથી નવયુવતી નજીક જઈ અગ્રેણમાં હજી, "સુંદરિ! મને ક્ષમા આપજો. આપેના રૂપાલ પડી ગયેલો હોય તે મારા ભેલામાં આપવાથી કું લઈ આવ્યો છું." આમ કહી એ રૂપાલ મદનચંદ્રે નવયુવતીના હાથમાં આપ્યો. નવયુવતીએ તેનો આભાર માન્યો.

આ પ્રકાર તરફ પ્રાદાંનું લક્ષ્ય એવાવાથી તેણે મદનચંદ્રે નજીક ઉપરિચિત થઈ કહ્યું, "આપ ભારતવાસી હો એમ લાગે છે!"

"જાનુ! આપની સારણ ખરી છે. હું દિલ્હીમાં એક મોટા રામનના પ્રાદાંને મોટરેરી છું." મદનચંદ્રે તદન ખોડી વાંત કરી.

" મહારી આ કન્યા એલિસનો જન્મ પણ મુંબાઈમાં થયેલો છે. એના સ્વર્ગસ્થ પિતા મિ. વોલ્ટન મુંબાઈમાં લંડનની ખાતામાં નોકર હતા. હું દિલ્લિસ્તાનમાં દસ વર્ષ સધી રહી છું." મિસિસ વોલ્ટને કહ્યું.

" આપની આ વાત સાંભળી હું આનંદિત તેમજ દુઃખિત થાઉં છું; આપને મહાર દેશનો અનુભવ છે એ જાણી મને આનંદ થાય છે તથા આપની વૈધવ્ય સ્થિતિ માટે દુઃખ થાય છે." મદનચંદ્રે પ્રેમીકૃત મન પીમળાવવાના હેતુથી કહ્યું.

આપની લાગણી માટે હું આભારી છું. જો આપને અમલુ ન હોય તો અમારી સાથે ચાલો. મહા પૌષા પછી આપને ખોટી નહિ કરવામાં આવે. મહારી એલિસને દિલ્લિસ્તાનની વાતો સાંભળવી ખુબ ગમે છે." સરળ ભાવથી મિસિસ વોલ્ટને નિમંત્રણ કર્યું.

" ભાગે, ચાલો." અત્યંત પ્રસન્નતાથી મદનચંદ્રે નિમંત્રણ સ્વીકૃત્યું.

ખીચીયાની વહાર નીકળી તેમજે એક રેલ્વી ભાડે લીધી તથા લડના જે મહેલમાં અમલવી માણસી રહેતાં હતા તે મહેલમાં તેઓ ગયાં. મિસિસ વોલ્ટન અને મિસ વોલ્ટન સાથે મદનચંદ્રે તેમના ન્હાના પરંતુ સુસજ્જિત યુ મા પ્રવેશ કર્યો.

હવે આપણે મિસિસ વોલ્ટન અને મિસ વોલ્ટનના જીવન ક્રમને કાંઈક અંશે જાણી લેવાની જરૂર છે.

મિસિસ વોલ્ટન બરીન મુંબાઈની હોટરી હતી તથા તેની આતર વર્ષની ઉંમરે તે મિ. વોલ્ટન નામના સાધારણ સ્થિતિના યુવક સાથે પરણી હતી. મિ. વોલ્ટનનું વર્તન તેની યુવારસ્યાના અપરંજીતકાર્યથી ધણું સ્નેહાભારી હતું. સત્તિ દિવસ તે યુવાનના નસામાં ચક્રચુર રહેતા હતા. મિસિસ વોલ્ટન લગ્ન થતાં પૂર્વે એક હોટલમાં નોકરી કરતી હતી તથા તેનું વર્તન પણ વખાણવા લાયક તો નહોતજ. આમ હોવાથીજ તેણે વોલ્ટનની પત્ની થવાનું પસંદ કર્યું હતું. પોતાની પત્નીસ વર્ષની લંડનની નોકરીમાં જોડાઈ વોલ્ટન પત્ની સાથે મુંબાઈ આવ્યા હતા. મુંબાઈમાં તેને બેઠા રૂપિયાનો અસિક પગાર મળતો હોવા છતાં પગારની બધી રકમ તે એકલગણ ભોગવવામાં લેવાતી હતા. મિસિસ વોલ્ટને મુંબાઈ આવ્યા પછી બે વર્ષે એલિસને જન્મ આપ્યો હતો. મિસિસ વોલ્ટન અત્યંત કષ્ટ વેડી કટાણી ગઈ હતી. સાંસારિક ખર્ચ ચલાવવા જેટલી રકમ પણ તેને પતિ પાસેથી મળતી નહોતી. વળી પ્રથમથીજ તેનું ચરિત્ર કલુષિત હતું. આમ હોવાથી મિસિસ વોલ્ટન આઠે આઠે સ્ત્રીકારી પોતાની આટલિકા ચલાવતી હતી.

મિસર વોલ્ટન દિવસે દિવસે વિશેષ સ્વચ્છંદી થતો હતા. ધરતી કે કુટુંબ પરિવારની તેને ચિંતા નહોતી. તેના નસાનું પ્રમાણ દિવસે દિવસે વધતું ગયું તથા પોતાની એકત્રીસ વર્ષની ભર જુવાન ઉંમરે લીધેલા દર્દથી તે અકાળ મૃત્યુ પામ્યો. એ વખતે એલિસની ઉંમર ચાર વર્ષની હતી પતિના મૃત્યુ પછી

મિસિસ વોલ્ટન પાછી મુંબાઈ છોડી સ્વદેશ ચાલી ગઈ. તે ધન વૃણથી હોવાથી અને લગ્ન જેવા શહેરમાં રૂપની કિંમત કરત વધુ એવીએ હોવાથી તેને અન કષ્ટ તથા વજ્ર કષ્ટ વેડે પડ્યું નહિ. એલિસની ઉંમર મહોટી થયા પછી તે દોકરી કમાઈથી પોતાની આટલિકા ચલાવવાની અભિલાષા રાખ હતી. બે વર્ષથી એલિસ એક મહોટી કંપનીમાં ટાઇપીસ્ટ નોકરી કરતી હતી. સંખ્યાક્રમે હાઇફ પાર્કમાં જઈ શિક્ષાર શોખાને માતા પ્રતીને ધણા વખતથી વ્યવસાય હતો. મદનચંદ્રે મુખે તે એક રાત્રનો પ્રાથવેટ મેટેરિય છે એવું જાણી તે પોતાની જાળમાં રૂઆવી નીચાવી નાખવાનો નિશ્ચય કરીને મિસિસ વોલ્ટને તેને નિમંત્રણ કર્યું હતું. વાતો પ્રવહમાં આગ વધવા માટે આટલો દૂક પરિચય બસ યથ પૂરે તેમ છે.

જે મકાનમાં મદનચંદ્રે મિસિસ અને મિસ વોલ્ટન સાં પ્રવેશ કર્યો તે સામાન્ય વર્ગનું હતું. એ શૃંગી સાજસજા ઉપરથી તે સાધારણ સ્થિતિનાં માણસોનું નિવાસસ્થાન હો એમ લાગતું હતું. એકખાનામાં એક રાઉન્ડ ટેબલ, ધણુ આ ખુરસીઓ, એક ટ્રાય અને એક પુણામાં એક પિયાનો હતો દિવાલ ઉપર સિદ્ધ માણસોને આગેા મંત્રી દેવી પડે એવ શૃંગારિક ચિત્રો ટાંગવામાં આવેલાં હતાં, છતાં એ ચિત્રોમાં પા દેખાને સ્થાન તો હતુંજ.

એકખાનામાં જઈ બેઠા પછી મિસિસ વોલ્ટને મદનચંદ્રે જોઈ ન શકે એવી સાવધાનતાથી પુત્રીને અર્ધ સ્થલક સંકેત કર્યો પછી તેણે મદનચંદ્રે તરફ જોઈ કાવકું હાથ્ય કરી કહ્યું "અમારા નામ આપના જાણવામાં આવ્યાં છે; હવે આપના નામ જાણી અમને આનંદિત કરો કે?"

" ધણીજ પ્રુથીથી મહાર નામ રતિપતિરામ રમ્યાં છે આપ મને 'રમ્યા'ના દૂક નામથી બોલાવી શકશો. મદનચંદ્રે બનવરી નામ કહ્યું.

" આપ શા હેતુથી લગ્ન પધાર્યાં છો?" મિલિર થો સને પૂછ્યું.

" અમારા રાજ સાહેબે અહીંની એક વિખ્યાન એવી કંપનીમાં અલકારો બનાવવાનું જોખમ ભરેલું કામ ભેગપા મને માલમ્બી છે. અલકારો તૈયાર થતા એક મહિના જેટલો વખત લાગે તેમ છે તમા સુધી મહાર અજ્ઞે રોકાવાનું છે. વળી રેલ સેક્ટરીને મળી અમારા રાજ્ય સંનધી કેટલીક અગમની વાત ચિત્ત પણ કરવાની છે " પંદરેક દિવસથી અજ્ઞે આવેલો હોવા છતાં હજુ હુ રેલ સેક્ટરીને મળી શક્યો નથી, કેમકે હમણું તેઓ રાજકીય કામ પ્રસંગે અમેરિકા ગયા છે." મદનચંદ્રે હસતા જુલો ઉતાર આપ્યો.

" આપના જેવા એક મહાપુરુષનું અમારા ગરીબ ધરમાં આવમન થયેલું હોવાથી અમે અમને. પોતાને ધણું ભાગ્યશાળી સમજીએ છીએ. મદારામ! અમારી સ્થિતિ સાધારણ છે, આપનો વ્યોચિત્ત સ્માર કરવા જતા કંઈ તુની ચાપતો હાથ આપને "

મિસિસ વૉટ્સને કહ્યું.

“આપ સદૃશ પથ સંકેત રાખશે નહિ. ત્રિભાવતાનાં શુકલવર્ણનાં માણસો ભારતવાસીઓ તરફ માન તેમજ આપણી દૃષ્ટિથી ઉત્તરે જુઓ છે એ નિયમમાં આપ અપવાદ રૂપ લેવાથી મને સતોષ થાય છે. ગરીબ તેમજ તરબર સુનતે એકજ પ્રત્યક્ષ ઉત્પન્ન થયાં છે. સંકુચિત ખતાં માણસોજ નેદ્યુધિ રાખે છે. ખરી રીતે જોવા જતાં સમગ્ર માનવ જાતિ એ મહાપ્રભુનો એક જૂદા પરિવાર છે.” મદનચંદ્રે કહ્યું.

“આપ એલિસ સાથે બે ધડી વાતચિત કરો હું નાખતા તેમજ મ્હાનો બદખત કરીને આવું છું. બે બોજન લેવા રોકાશો તો અમને ધણી આનંદ થશે.” મિસિસ વૉટ્સને સિદ્ધારને વિશેષ કાળ સુધી રોકી રાખવાના હેતુથી કહ્યું.

“પ્રથમ પરિચયેજ આપે મ્હારા તરફ જે માયા દર્શાવી છે તેનો ઉપકાર કયા સ્વપ્નામાં દર્શાવેલો એ મ્હને સ્પષ્ટ નથી. આપની ઇચ્છાએ અચીકાર કરી હું આપને કુખિત કરવા ભૂલ્યો નથી.” મદનચંદ્રે સંમતિ દર્શાવી.

પુત્ર પુત્રીને વ્યથાસર સકેત કરી મિસિસ વૉટ્સને એ બેઠકખાનામાંથી ચાલી ગઈ. જતી વખતે મદનચંદ્રે દરોચેથી સંમતિ બદલ તે તેને ધન્યવાદ આપવાનું બૂરી નહિ.

એ બેઠકખાનામાં એલિસ અને મદનચંદ્રે એકલાં પડ્યાં. એલિસ મદનચંદ્રે સાથે વાત કરતાં ઠરભારી હતી. તેનો લજ્જાભાવ જાણીતાં આપનાં મદનચંદ્રે કહ્યું “મિસ વૉટ્સન! મ્હારી લજ્જા રાખવાની જરૂર નથી. આજથી તમે મ્હને તમારા ઘરના માણસ જેવો જાણીને.”

“આપની આવી સહૃદયતા માટે ધન્યવાદ આપું છું.” લજ્જાવતી એલિસે દૂક ઉત્તર આપ્યો.

“મ્હારા પિપાના પડેલા હોઠ તમને સંગીનના ધણે યોગ્ય હોય એમ લાગે છે. કૃપા કરી મ્હને એકાદ ગાન સભાગાવશે કે ?” વિવૃત્ત દૃષ્ટિથી એલિસના રૂપમંદિરાનું પાન કરતાં મદનચંદ્રે કહ્યું.

“પરંતુ આપે પથ મ્હને એકાદ ગાન સંભાગાવતું પડશે. મ્હારી આ સરત કમ્પૂર છે.” રિમત મુખે એલિસે કહ્યું.

“તમારી હરકે ઇચ્છા પૂર્ણ કરવા હું તૈયાર છું.” મદનચંદ્રે કહ્યું.

લિના વિવેચે રૂપમંદરી એલિસ પિપાના પાસે ગઈ તથા તે કવિવર શેલીનું નિમ્ન લિખિત ગાન અત્યંત મધુર કંઠે ગાવા લાગી.

“The fountains mingle with the river
And the rivers with the ocean,
The winds of heaven mix for ever
With a sweet emotion.
Nothing in the world is single,
All things by a law divine

In one another's being mingle!

Why not I with thine?”

અંગ્રેજ ભાષાથી અનલિત પાંદક પાંદિકાઓ આ ગાન આરામ સમજ સહે એ હેતુથી એમને તેનો શુજર અનુવાદ અ રજૂ કરીએ છીએ.

“અરજાં બળે. નદીમાં જઈ, નદીઓ તથા સમુદ્રમાં સમીરે” લગતાં રચનાનાં, કેં મીડી ઉમિંથી રદા ના એકલું કે સુષ્ટિમાં, સ્વર્ગિય કે કાનથી સે એક ધીજમાં બળે-તો કેમ હું તુંમાં નહીં ગિરિઓ સુમે ઉચું વ્યોમ જો! મોઝા પરેપર ભેટતાં માડી મળે ના પુષ્પને, એ જુને તરછાડતાં સુધરે ભેટે બળિ, અન્દ્રપ્રેક્ષાં ઉદયિ હુમે શા કામનાં આ સુખને” સે એ મ્હને : હું ના સુમે ?”

રમણીય કડોઆરિત એ ગીતનું પ્રત્યેક તાન જાણે વાણ તરંગ સાથે નૃત્ય કરવા લાગ્યું. ગીત સાંભળી મદનચંદ્રે એલિસની સંગીત કુશળતાની અવિશય, પ્રશંસા કરી. પછ એલિસના આપ્રદથી તેણે કવિ જન-સંચિત ‘My love is like a red-red rose’ નામક વિખ્યાત ગાન ગાયું. અને અને એ ગાનનો કેવળ શુજર અનુવાદ પ્રસિધ્ધ કરીએ છીએ.

પ્રાણાલિક પ્રિયતમા, જાણે શુભાળ પુષ્પ, નવીન વસન્તે વિકસિત;

મ્હારી છે એ પ્રાણપ્રિયા—પ્રજર રાગણી જેવી, સુધા સ્વરે તાન લાયે ગીત.

અપૂર્વ હું સુદરી છે, મ્હારી એ પ્રિયસી બાણ, પ્રેમ મ્હારો પ્રેમો ગણી.

સકળ સિંહુનું જળ, જ્યાં સુધી સુધારો નહિ, દોષ તાપે મળે ના ગિરિ;

તાં સુધી પ્રભુ પડારો, સર્વ રંદેશ રિધર સેકેડા જન્માંતર કરી.

વિદાય હું આપ દેવે, જાણિ! માત્ર થોડા દન, અતરને દા કરીને;

સહસ્ર યોજનપથ દર હું જે ચાલો જરૂર તોય પથ આવીશ કરીને.”

એક બીજાએ ચાંચલાં આપાં પ્રેમ સંગીતથી લજ્જા અનેક અરી એકાદી ઘડ ગઈ. તેઓ પાનાં ટેળ ના પડેલી ખુશીઓ ઉપર જઈ બેઠાં. મદનચંદ્રના અતરમાં રોપાન ઉપલબ્ધો હતો, અલિસના રૂપમંદિરાનું પાન કરી તે પ્રત્યેક ર વિશેષ વિભોર બની જતો હતો. તેણે મુદ્દતરે પૂછ્યું, “મિ વૉટ્સન! તમારું લગ્ન થયું છે કે ?”

* રા = અંકર નર્મદા સંકર ફાન અનુવાદ.

૧ રા = મળ્યાલ જાણે દર રૂત અનુવાદ.

“ના” લગભગી લાલચોળ બની જઈ સહેલ બળવીએ ઉતર આપે.

“કાણ બાગસાળી સુવકને તમે તમારા પતિ તરીકે પચાડ ક્યો છે કે ?” મંદનચંદ્રે પૂછ્યું.

આવા પ્રશ્નો પૂછ્યા એ સભ્યતાથી વિરૂધ્ધ છે પરંતુ મિસિસ વોલ્ટસને હેલ એલિસ જાણતી હોવાથી સભ્યતા તરફ દુર્લભ કરી મંદનચંદ્રના આવા, અસંખ્ય પ્રશ્નોના ઉત્તરો તે આપના લાગી, તેણે કહ્યું, “ના”.

‘તમને હિંદુસ્તાનમાં રહેવું ગમે છે કે ?’

“હા”

“હિંદી લોક તરફ તમે કયો દષ્ટિથી જુઓ છો ? તેમને મટે તમારો કેનેર મનુ છે ?”

‘હાની ઉમ્મરે જુઓ, હિંદુસ્તાનથી, અહીં આવેલી હોવાથી મને એ સમજીનો વિશેષ અનુભવ નથી પરંતુ મારા માણથી હિંદુસ્તાન તો મને હિંદુઓના વારનાર ધણી વખાણ કરે છે.’

‘જરાબર આ વખતે મિસિસ વોલ્ટસના નાસ્તાં તમારો દોષગત ૧૩૦ થી ૧૬૬ આવાથી આવી તેના મેકડખાંચો આંખમાં પડી મનચંદ્રે વાતચિતનો વિષય બદલી નાખ્યો કેવીએ આંધી અવગી વાતચિતમાં સુએ નાના તોમજ હાને યસાર આપી દીધી પડી મિસિસ વોલ્ટસને મંદનચંદ્ર તરફ જોઈ કહ્યું, ‘આપને નાટક જોવાનો શોખ છે કે ?’

હા, હું પ્રેરક ચાલવાર તોમજ હોવા છતાં મુકુડુ તમારે અહીં આપનું પડકાર, હૈયાથી આને અપનાવે જીનવમનો ભણ્યો છે, પરંતુ આપ મુજારો તરિક આપની ઇચ્છા હશે તો, આપ અહીંથી નાટક જોવા જઈ શકો છો મારો એલિસને પણ નાટક જોવાનો ધણો શોખ છે.

આ વખતે એલિસે કહ્યું, ‘આને ગેઈની ધીએનમાં એક નવું નાટક અભિનીત થનાર છે. મહે માલકડુ, છે કે, એ નાટક ધાલ ઉતરે છે.’

‘જો તમે મારી સાથે આવતા હો તો આપણે આને એ નવીન નાટક જોવા જઈએ જતા જતા કોઈ સારી દોલતમાં આપણે મોગન રી, લઈએ નાટક પૂર્ણ થશે, તમને અહીં મળી જઈએ તમે સાથે જુઓ તો મને વિશેષ આનંદ મળશે’ મંદનચંદ્રે એલિસ તરફ જોઈ કહ્યું.

‘માતાની રજા હોય તો મને આપના સાથે આવવામાં માંડ હરમત નથી’ એલિસે લાલચીલ લાલચી કહ્યું.

મિસિસ વોલ્ટસને એટલ જ જોઈતું હતું તેણે તરત જ નંગતિ દેવાથી મંદનચંદ્રે મિસિસ વોલ્ટસનો ઉપકાર મળ્યો અને ટેબિલેનથી ઇંગ્લી ધીએનની એ નાસ ગિરની સાથે

મિસિસ વોલ્ટસના કહેવાથી એલિસ ઘરમાં જઈ સુઈ પોતાક પડેલી આવી મંદનચંદ્ર એલિસની સાથે નવાર રીંગી પડે.

તેવાર છે !

તેવાર છે !

રા. હરિહર (દિવાના) કૃત નવીન નાટક

સૌન્દર્ય વિજય

ભાષણ તથા ગાયન સાથે.

માવ ભાષા અને રસમાં આ નાટક અદિતીય છે દિલચસ્પ બધા માટે અને અંતરના તારને નચાવી દે એવા ગાયનોથી ભરપૂર મોજ-મજાહના વાંચકોને દિવાનાની કસાયલી કલમનો પરિચય થઈ શકે છે.

આ નાટક જીવન મોહિની-રસજ્ઞાનના પ્રેમ પ્રકાશ તથા ઇતિહાસને અનુભવી શુભચિંતાના આ મસ્ત કવિને રમ્ય છે.

મૂલ્ય માત્ર આઠ આના પહાર ગામના માહુકોને નવ આનાની પાંચ દીપ્તિયા મોકલવી

“ મોજ-મજાહ કાર્યાલય.”

ગિરગામ ચંચ રહેામે-સુ અઈ

ચાપીજ નમ્નો બાકી છે. માર વહેલો તે પહેલો

આ પત્રના વાચકોને ખાસ અડધી કિંમતે

સુદઃ ચિત્રોથી સુશોભિત, રસસાગરથી ઉછળતી અત્યંત લોકપ્રિય નવવકથા

પ્રમાદધનની પ્રભુતા

અથવા

સરસ્વતીચંદ્રનો ઉપસંહાર.

બીજી અદિતી પાકુ સેનેરી પુકુ, ગ્રેજ કાગળ મહાદી સાથે રૂ ૪૦૦ જેટલું રસિક, ચોરસ વાચન

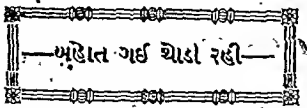
આ નવલકથાની કિંમત રૂ ૪-૮ • હોવા છતાં

મોજ-મજાહની એફિસમાંથી રૂ. ૨-૪-૦

ની કિંમતે મળશે. પહારગામ મારે પોષ્ટલ બુકુ.

મોજ-મજાહ કાર્યાલય

ગિરગામ ચંચ સાથે ખાતા બીજી મુ મધ ન. ૪

ખડાત ગઈ થોડી રહી

અખનાર—૨૧. અંદુલાલ છેડાલાલ મહેતા.

વિજયનગરના પૂર્વ રાજા વિજયસિંહે પરિવારમાં બે પુત્રો અને એક પુત્રી હતી. પાટલી કુમાર અભયસિંહ વ્યાસ વચ્ચેના ધર્મ દુરધર પડિતોના જલ્પાસમાં ઉછરેલા હતા. પૂર્વ કાવના અંતેરીયી અને આ ભવે વ્યાસવચ્ચી ધર્મગુરુએ આપેલ શિક્ષણના પ્રભાવે, શાલિત્રે પ્રેમી અભયસિંહની ધાર્મિક કાવચીએના અંકુર પ્રકારે ફૂલી રહ્યા હતા. સત્તિયમ, નીતિરીયુષ અભયસિંહ છત્રિપદમનમાં જોઈ હતા. અને તેની આખીતીમાં અવિવાહીત કાચુવાનીએ રાખપાટ અને સંકાર વહેવારની અંજળ છોડી સંન્યસ્ત ગઈ હતી. કંઈ દૂર દૂર દિશાજની તળેટીએ અર્ધ યૌવ સિધ્ધિ પ્રાપ્ત કરી હતી.

કેટલાકે વધી વાદ પોતે મેળવેલ જ્ઞાનોના કારણે શારીરિક અપત્તિ આપવા, બની શકે તેટલો પ્રયત્ન કરી યૌવ શિક્ષિ આપ કરવા, તે કેશમાં પર્યટન કરવા નીકળી પડ્યા.

ફરતી ફરતી, સુભાગે ડોહ કે કમ કાગળે-પોતાનાજ પિતાના કહેવામાં આવી પડ્યા. અન્યથા જો કહાડી બનની અન્યથા સિતર થયે વધે પડ્યા અમીતી તેને દર્બની ઉમિશી નહીં ઉઠળી હોય કે! પણ આપણા અભયસિંહે દર્બશોક અપાત હતા.

એવ કહેર, એવ રસ્તાએ, એવ વસ્તી. પણ પંદર વર્ષના મળ મડે કેટલું બહુ પરિવનન. આમાં અને વેપાગારીને ખદમે મોટરધોરી અને મોટરો દોડાડેડ કરી રહ્યા હતા. રૂપ, રૂંદ, વિભળી, રેલીફેલ વિગેરે દોઢ ખ્યાત સુધારાઓએ ચહેરે લેરી લીધું હતું. હાલપુટ કાલિપ્રિય વેપારી વાણીઆઓની અંગે આઈકાગલા ધાધલીના કોટીઆઓ દોડાડો કરી રહ્યા હતા. ||

પિતા પાસે છતાં મંદ પદમગલકેળિયા એવધેલમાં અકાવા કરતી અજળપાઠા શરૂ ધમકાણામાં વાક કરેલા સિતર લાગ્યો.

રસ્તે ચાલતાં એક જારીમાં, યુવાવસ્થાને અંગે ઉઠેલી વિશ્વાસી ઘડના પર નુકર પડી. દબે દબે મળતાં... અર્ધ યુગ્ય. ચલિત, અચુકત કુટુંબે તરડોરેલી એક બાલુ વાળવિધવા, ઉદર નિર્વાહના અન્ય સાધનના અભાવે, માનારી બની હતી. રૂકત અંગારીય. હજુ સુધી તેનું ધણવન અંગે હતું. અને આખી છંછેલી અખડીત રાખવાનું તેનામાં અતેનળ હતું. અન્ય ધાર્મિક પવિત્રમાં તેની એકે એવી પ્રતિજ્ઞા હતી કે પ્રતિદિન એક સંત શીખ અમદામ પછીય પોતે અમરુ. કંઈએક દિવસે સુપાન કાપું નહીં મળતાં તેણે ઉપવાસ પણ કરેલા.

નિવરિયમ અન્ય જાતે પણ તે અમરુ સાધના જારીમાં

ઉભી હતી ત્યાં તેની નજર અભયસિંહ (અભયસિંહ) ઉપર પડી. તેના અખંડ ઘણવન અને તપોવળતા તેજમાં અંજળ અર્ધ, કાસીને તેને યોગાવવા મોઢી. અભયસિંહને આટલું જ નોંધ્યું હતું. તે દુરત ઉપર આગ્યો.

ચલિતને આનંદ નમન કરી યોગાવવા. પછી સ્નાનાદિ કરાવી, બાલુ પાસે બનાવેલ રાખવંધી રસોડાને યજ્ઞ તેને માટે પીરસાવ્યા, અને પોતે હાથગુરત મીઠી વાતો કરતી સામે બેસી આમદથી ધુણ બોલન કરાવ્યું.

અભયસિંહ, આવો રાખવંધી કાઢ, બાવી સુંદર રસોડા અને તે આગદથી અમાનાર કાવચકથી લખનાને બેઠા બાન બુદ્ધિ. તેણે તે માની લીધું કે આ યુગર વિષય વાજનાની અભીલાષિ છે અને તે માટેજ તે મારા આટલા અકાર કરે છે. અને મારા પણ યુગાચ (ફ) કે હું નવરે અમદા.

ચલિત તેના કાવચી કાવના બાણી મળ પછુ તે અમદ હતી. કાણના વેકમાં રૂકત કરતાનોની કાથે તેને કામ પડેલું પણ પોતાના કલિતના પ્રતાપે તે અત્યાર સુધી અખીય સિત રહેલી.

બોલન અમાત ઘણે અભયસિંહને વિવિધ અમારોય બલ-કેત એક કલપગુદ સેવિષમાં આગ્યું. અને કંઈ હુકમ હોય તે કરમાવી સિતિ અમારમ લેતાવું સુચવવા ચલિત, બાવી ઉભી; હુકમ બીજો છું હોય કે અપ્રિતિ માવણી. ||

ચલિત અમદ હતી. પણ બળે ન કાચે તે લાકડી કળે કાચવા, તેને રાત્રિય વખત આખી હાથ તાલી. આખી બતી રહી. તેને ઈશ્વરપર અંકુર કરાસો હતો કે તે બનાવેના નાથ હરેક પ્રકારે તેની લખા રાખશે.

રાત્રિ બોલનથી પરવારી અહીં તહીની વાતો કરતા બેઠા હતા, અભયસિંહ ઘણે અધીરો થતો હતો કે કપારે-વખત યામ અને બાદી પોતાની મનઃક્રમના પરી પછુ યામ. અમારે ચલિત બાણી છુટીને વખત વીતાવતી હતી.

એકાએક રાખડે આવી રાખનારા અભયગતી કે વૃધ રાખગુડ મન ઉદેખમાં હોય તેના રખનાયો ઉસ્તાદને કાથે કાઈ રાખ અટલ પર યોલાવે છે.

ચલિતને અભયસિંહને દિલશીરી સાથે રાખ આગામ્ય નાશિય અમળ્યું અને તેને ચેકલા છોડી જતું પડે છે તે માટે કામા માઠી. બે ત્રણ કલાકમાં પણ આવવાનું વચન આપી સાચ તથા ઉસ્તાદ વિગેરેને કાથે કાદ રાખઅટલ પ્રતિ પ્રમાણ હતું.

વૃધ રાખ વિજયસિંહની શિલિ છત્રિએને પોતાના ફરતે યજ્ઞવવાનું હોયનું હતું. તેને નિયમકર મુખ કે નિશા ન હતી. વધારામાં જો અને વડીલ પૂતના વિગેરેને તેના મનને ઉદ્ધન બનાવ્યું હતું. અમારે અમારે મન વિચાર વખતમાં અટવાનું નિશા દેવીના આગમનમાં બેસી કરે તમારે તે, ચલિતને યોલાવી બે માથેના કાશના રહત મેળવતો અને તે વચલ ચલિતને નેન નેન

તે ક્યારે બોલાવતો અને કેટલું બેઠો તેનો કંઈ નિષ્પત્તિ નહોતો. કોઈ ભવત મધ્ય રાત્રિએ એ કે ચાર વાગે બોલાવતો. કોઈ વખત આખી રાત્રિ સમિતિમાં બેસી રહેતો.

આને પણ ગાનન ચાલી રહ્યું છે. રાત્રિ સંતોષરત નેરાશ વદને સાથું ભેડી બેસી રહેતા છે. લઘુ યુગ તથા યુવતી જે એક ક્રિતે સમિતિમાં બેઠા છે. ચંદ્રિકા મધુર કંઈ સમય ભવના રાત્રિ રાત્રીની કોઈ રીતે છે. ઉત્તરાદ્ય તાન પદ્યમાં અને માલતી આપતા કિતાર પર આંગળીમાં નમતી રહ્યા છે. ભવની નેરમાં પર તાનનો કોઈ મારતા સ્તરીના સમિતિમાં બેઠો આંગળી મારે છે કે ભણે કીરીટીયા થયો હોય.

ચંદ્રિકાએ કલાક એ કલાક કરતાં વાર વાળા સુધી ફેરવી રહીને માયું. પોતાની બની કાઢી બધી કળાઓ વાપરી નાખી પણ રાત્રિની મુખમુખમાં કંઈ ફેરફાર ન થયો. ન તો તેને નિંદ્રા આવવાની કંઈ નિશાની દેખાત કે નહીં તેની મગગીની યુગલોમાં રેવાઈ. જોઈ ભવ મિતે તે સમિતિની કીરીટ પર ભેટો બેસી રહેતા.

કુમાર અને કુમારી પણ રિતઝળા નિંદ્રાધીન થવાની તાક ભેટો બેસી રહ્યા. દરેકને તો એક એ ગાનનો સમિતિ પોતાના અનન્યદોષમાં મારવા જતા પણ આને તો કંઈ ખાસ કારણ હોય તેમ બાહ્ય ક્રિતે બેસી રહ્યા. તેમને પણ ગાનનમાં રંગ નહોતો. ચંદ્રિકા ગમે તેટલી કુશળતાથી આલાપ આપે પણ આને તેને 'વાહવાહ' નેટ્યો શબ્દ ઉપચારી કેઈ પ્રેરણાક્રમ આપે તેમ નહોતું.

આખરે ચંદ્રિકા કંટાળી. જ્યાંય પરીધર્મથી પ્રત્યેક ભવની આત્મક્રિતિ થઈ ગઈ. કંઈમાં કિલિગતા બની. વળી મિત્રાન પર સંન્યાસીને એક એ કલાકમાં પાછા આવવા વચન આપેલું તેને વહેલે જઈ તો બાર—એક—બે વગરા, અને હજી ક્યારે રાત્રિ મળશે તે નકશી નહીં.

જઈ સંન્યાસી રાહ ભેડી રહ્યા છે. એક એ કલાકને નાલે મધ્ય રાત્રિ વીતવા આખી છતાં ચંદ્રિકા હજી પાછી ન આવી એટલે પોતાની અધીરાઈની સાથે રાત્રિનીઓને મારે સંઘર્ષ ઉત્પન્ન થયો. રાત્રિ મહેલનું રાત્રિરહસ્ય નિહાળવાની ઈચ્છા થતાં તે દુરત બહાર નીકળ્યો. રાત્રિમહેલના કુપા રસ્તાઓથી સંપૂર્ણ અધીરતાર હોવાથી નિર્વિધિને આ માનતાન આવી રહ્યું હતું તે રાત્રિની મારી બહાર ડોહાઈ કરી ઉભો રહેતા.

મધ્યરાત્રિના શાંત વાતાવરણમાં ગાનની મીઠાવટ ભગી છે ત્યાં એકાએક ચંદ્રિકાની નજર મહાર પારીમાંથી ડોહાઈ રના સંન્યાસી પર પડી. યાંય સુધી.

ગાનની કારમીમાત્રમાં આખા સ્તરીમાં રોમાંચ સાથે એક કંપની છુટી—પારી સાથે આભાપનો તાલ સુધી. દુરતમાં આખા ફેરવી બધી ઉત્તાદ આને ભેળ્યું. ઉત્તાદ કરવી નહતે જંગા કરી. દુરત આત્મચંદ્રક કરી તાલ મેળવી લીધો.

ઉત્તાદને આખી રાત્રિની મહેનત થોડા વખત માટે બળકે બની જવાનું. ચંદ્રિકાને સમયમાં સમભવનું ઉચિત ધારી

ગાનની એક તરફને છેડે પોતાના બુદ્ધિ બવાને એક વખત ઉપાધી લીધી.

જેટલો મધ્ય થોડી રહી, વા—મેં પરિધી ભવ; મના સો મનને રંગો, નહીં તો ફરી મરતાય.

આની આ વખત ઉત્તાદપાલટ પલટા સાથે ફેરવી ફેરવી એકાએક અદ્યપર વારા ફરતી ક્યારે હઈ વળ્યું ચાર વખત માઈ. વખતે ભુલ્યું અચ્ચર કરી! એકાએક રાત્રિ વિશ્વચંદ્રિકાની બધી મગગીની કીરીટ. યુગલોથી 'વાહ વાહ!' પોકારી ઉઠ્યા. અને જલ્દીમાં કંઈમાંથી મુદ્ધવાન મોતીની માળા કાઢી ઉત્તાદના ચરણે પરી.

રાત્રિ કંઈ યુવાસો કરે તે પહેલાં બહાર ઉભેલ સંન્યાસી દુરત અંદર દોડી આવી ઉત્તાદના ચરણમાં ઢળા પડ્યા.

મધ્ય ભવનથીઓ ચરણ પર થયે કે આ સંન્યાસી રેલુ? જ્યારે મધ્ય રાત્રિ જઈ મહેનતમાં આવવા થી રીતે પામ્યાં અને વળી આવા વખતે રંગમાં રંગ પામવાનું—યુગ કારણ? કંઈ રીતોનો તો નહીં હોય? રાત્રિ ભર તેને કંઈ ક્યારે કિશ્કા કરશે?

રાત્રિ કંઈ પણ સવાલ પૂછ તે પહેલાં જાણવાનું બોલી ઉઠ્યો "પિતાજી માદ કરો! વરસો પહેલાં આપનો પ્રથમ યુગ અભવકિંદ સંન્યાસી વધ થોજ સિધિ કરવા માલ્યો મથો છે. તેજ અભવકિંદને આત્મ સંવમના ઉચ્ચ સિખરેથી અધીરમિતિની કીરીટમાં પડી જતાં આ ઉત્તાદની એક વખતે બચાવ્યો છે!" કહી પોતાનો ચર્ચ દર્શાવે કહી સંકળાવ્યો.

રાત્રિએ રોતેજ આ વખતનું અભિષેક મગગ રાત્રિ કંઈ અભવકિંદની રીતે કહી જઈ કંઈક કંઈક મધ્ય રાત્રિ કરી સાચું જ કરવા નિષ્પત્તિ કર્યો હતો. તેમાં વિચેળી યુગનું મીઠન, અને તેના અધ્યપતનનો અટકાવ ભણી ઉત્તાદ પર વધારે યુધ્ધી થયા અને તેને આ વખત-ગાનનું કારણ પુછ્યું.

કારણમાં ઉત્તાદે જણાવ્યું કે તે વખત મેં ચંદ્રિકાને જનુકાઓને માઈ લખી. તેણે અને અમે બધાએ આપનું દિવ. પહેલાવવા પાંચ કલાક સુધી જ્યાંય પરિધર્મ ઉઠાવ્યો, બની કંઈ તેટલી બધી કળાઓ વાપરી છતાં આપની મગગીની એકાએક નહીં સતી ભેડી ચંદ્રિકા રહે જ કંટાળી તેમાં આ મહામાને ભેડી તાલ સુધી. એટલે મારે તેને વખતકારા એમ જણાવ્યું પામ્યું કે થડી મે થડી મારે આખી રાત્રિની મહેનત પર પાછી ન ફેરવ. રાત્રિ જલ્દ વખ સુધી બેઠા છે અને હવે બહુ તો મ અધીર કલાકમાં ઉઠતા ભેડી. તો આન નહીં સુકતી મનની જે કંઈ અસિધાસાએ હોય તે મનામાં રહેલા દે નહીંતર ભે જરા પણ સુધી તો રાત્રિજી જારા કામને માટે જે કંઈ કલાક આપવાના હશે તે અમાલીક અને વધારામાં મહાસમય થયે થશે તો નેરવીમાંથી રૂપકદ મગગી અને પાછળથી નાકક પરવાનું પાછો આ યુવાસો સાંભળી રાત્રિજી વધારે યુધ્ધી થયા અને કંઈ વધારે છનામ આપવાની વાત ઉચ્ચારે ત્યાંજ હજી કુમાર વચ્ચે આવી એકદમ ઉત્તાદને ચરણે નખી પડ્યો.

બધા આ જોઇ વધારે આશ્ચર્યમાં પડી ગયા. સામને કુમારને ઉભો કરી આમ કરવાનું કહ્યું. પુછ્યું તેના જવાબમાં કુમારે કહ્યું. “પિતાજી ! આ ઉત્તાડળનો જેટલો ઉપકાર મળ્યું તેટલો જોઇ છે. તેણે આજ મને જે અધાર આપ્યો છે તે નહીં નહીં અધિકારી થતો જ્યાંથી છે !”

“તે શી રીતે !”

“મારે કિયે પિતાજી ! મારા વંદીય ખુલ્યો તો અન્ધારમાંથી મારાં ચાંચિયો આપ્યો કરી પોતાની છાંચીયું સાથેક કહ્યું છે. પણ હું તરત જુદાજ પાતાવરણમાં ઉઠ્યો છું. હજી વળીના ખુશામતિયા પાંચતરની સોજતમાં હોતો, હું રીકે કુટેવોના શુભામ બન્યો છું ! અને તે તે કુટેવોને પોષવો આપના તરફથી મળ્યું વેતન થયું જોઈ પાવું. વધારે વેતન જોઈએ અને તે આપના કૃપા સીધા ન રહે.”

વળી મારી કુટેવોની આપને ખજાર પડે તો આપ મને સારીના છૂટા કામમાં ઉતારી. સુધા. આવા બધાં કારણોથી હું આપના શીખ અવસાનની રાહ જોતો હતો પણ જેમ જેમ હું અધારો થતો તેમ તેમ આપનું આપણ બંધાવું. આવા અંજોગમાં નીચ મિત્રો તરફથી આપનું ખૂન કરવાની અને લીધે કારી અજાદ મળી ! અને જોઈ ! પિતા ! શતાના લોકો તેને પ્રોત્સાહન આપ્યું ! !

તે મુજબ, આને રાત્રિના આપના નિદ્રાધીન યાગે તે વખતે આપનું ખૂન કરવાના આશયથીજ હું જાદી રાહ જોતો જોડો હતો. અને આટલા મોડે સુધી આપને નિદ્રા નહીં આવવાથી હું જુદાજ અધારો થતો હતો ત્યાં આ ઉત્તાડળને બચત મળી અને તેથી હું સંપૂર્ણ શુષ્કિયા આપ્યો કે આપ હવે છુટા તેહનું ચોડુંનું છડવના છોડે તો પછી આટલા વરસ સુધી પછી તેમ જોઈ બે વરસ વધારે, વળી પિતૃ હત્યા રીકે છાંચી કરતી કળા ટીલી લઈ જોડો નાંચાં જુદું તેના કરતાં સત્વ હાંકત આપને કહી આપના હાથે રત્ન-અંધાર જુદું તે વધારે ઉચિત લાગ્યાથી આ બીજા આપને કહી છે માટે મુજબ શિક્ષા કરમાવે ! !

આમ કહી કુમારે માથું ઝુકાવ્યું.

સામને તેને ઉભો કરી જાતી કરસો ચાંચા અને માર કરતા કહ્યું. “કંઈ શીર નહીં, તું પેતેજ તારી જુદાને અમલ નજર પશ્ચાત્તપ કરતાં મારી માથે છે જેટલે તું ક્ષમાને પાત્રજ છે, વળી આજથી આ રાત્રિ અને અને સવા તારી છે. હું આ ઉત્તાડળના સુરામથીજ આપની કાલથી વાતપ્રત્ય ચવાનો છું. માટે નીતિથી રાજ્ય સલાહી પ્રત્યે પ્રેમથી સંભાળજો.” કહી તેને બાલુમાં બેસાડ્યો.

તે જોઈ કે દરવજ, કુમારી અત્યાર સુધી આ જુદા તાલ અપ્રત્યુષ બેસી-બેસી રહી હતી, તે ઉભી થઈ અને પોતાના અધારપરના જર જાડીર કંડી ઉત્તાડળના ચરણોમાં ધરી રહ્યો તેને નમી પડી !

આ વળી નવું નિર્ણય જોઈ સો વધારે અનુભવ થયા. ઉત્તાડે તેને તેમ કરતાં અટકાવી જોડો તે પોતાનો જીવન જીવવા માગી.

“પિતાજી ! અત્યંત વાતપ્રત્ય પ્રેમને વસ. થઈ આપ અત્યાર સુધી મારા વિવાહનો ખંદોબરત કરતા ન હતો. મને પાંચુલી સાસરે વળાવો. તો મારા મત ચાનુથીતો નિયોજ આપને વધારે કાર્યે તેવાનવિષ છે. પરંતુ તેની સાથે મારી ઉમતી સુવાનીતો આપે તિયાર કરવો જોઈતો હતો. વધાજાયે કુદરતે કુદરતનું કામ કહ્યું. હાંમે હાંપનો સાસી શોધી કાઢ્યો અને હું અરદાર પુત્ર રામમલ સાથે પારમાં પડી. અરદાર પુત્ર સાથે મારા બન્ને આપ દરગીહ અનુમોદન ન આપો એ સ્પષ્ટ હતું છતાં હું લાન બૂરી અને અધોમતિનું બીજ વવાયું બીજ રક્ષણે ફેવવાની તેજશી થતાં અંજો બેડે ચેત્તા અને મજી કંઈ તેહનું જરવાબીર લાઈ કરી નહીં જવા સંજોત કરી.

મોત મુજબ નહીં જવા માટે આને રાત્રિજ હું આપના નિદ્રાધીન થવાની રાહ જોતી અહીં બેસી હતી. પરંતુ જેમ જેમ હું અધારી થતી હતી તેમ તેમ આપને નિદ્રાના ઘોઈ અંજો દેખાતાં ન હતો. તેવામાં આ ઉત્તાડળને બચત મળી.

મોટાત્ર મજ થોડી રહી, વાન્ને મરિયથી બચ; મતથી સો મરમે રમી, નહીં તો ફીર પરત્યા.

હવે હું સમજું છું કે મેં કિતાવજા થઈ કંઈ પપજું થાડું હોત તો આપને અને મને બેકેને નામોથી બાવન અને કુદરતે ને નિર્માણ કહ્યું છે તે તો બન્ને વિના ન રહે. હું અરેખર મહેતાર છું માટે મને યોગ્ય શિક્ષા કરમાવે ! !

વિશ્વમંદિર આ અંજોની મળાથો થઈ ગયો અને મુજબે જાતી કરતી ચાંચી કહે. “હુની મરુદ નાંચ જુદાને પાત્ર છે. વળી આ આપતામાં તારા કરતાં હું વિશેષ રોષને પાત્ર છું. કારણ કે તારી સુવાવરમાં તરફ બીજકુલ લઈ નહીં આપતા તારા વિવાહ માટે અત્યાર સુધી કંઈ બંદોબસ્ત ન કરી તેનું આ પરિણામ છે. માટે ચાંચ મારા યોગ્ય વિશ્વમંદિર રામમલ સાથે તારા બંધ થશે.”

આમ કહી ઉત્તાડને યોગ્ય પારીવેલ આપી વિદાય કરી. બીજે વિશે નાના મુજબે રાત્રિ સોંપી કુમારીના વિવાહનો યોગ્ય બંદોબસ્ત કરી, વિશ્વમંદિર વાતપ્રત્ય મજ અસાધ્ય નહીં સાથે લઈ આવી નીકળ્યો.

જેક સુરામને કહેલો મતપ ! ! જોઈ સાથે પાંચ બજ સુધી ગયા ! !

સંપૂર્ણ

સે મોહનવાનો વિચાર કર્યો છે. અને તેથી જુલું તે એક જ પ-
રે ભાગમણ કરે છે. જે માંડ મન આપવા પહેલાં જરા મરી
વળવડીની સલાહ લેવો જ નહીં તો તારી જલાહ ઠાકી ધીમ-
ની પશુ રહેવાની નથી.

હવાડીઆંની કીલસો.

છપ્પીરિયત્ત:—તીરખાણાનું બીજી બાકાડીયું પૂરું મધુ ગઈ
બધી લક્ષી પીયગઈની પીયગાવડુ કર મધ કેમ કાઢેમો
જાલેયરી. માટે ચાલો લાગ્યો કે પુ?

ચેનેરડીકા:—પંદર પંદર બાકાડીયાં ચાલેલી રિતમ “મી
પ મળદા”ની નકલ જોઈ બંજાલ બીજી બાકાડીયું લઈ
કવારે જાત મના. ચંદ્રાવ મોરેના ચપકાટ પછી યુગાઈટ
કચ્છ સી-ડીકેટ નવી બેટ જનપતિ સંભાળ બંધ મધ કાંચથી
જુ મઈ છે.

દુઆશ:—“ભાઈ કંઈ કહે” તો કે:—“તેનું તે” ખરેખર
હેવત બેડી નથી કે “મધુથી વીનાનાં દોર ચૂના.”

સોનમ:—બોલી દરિયાઈને દર મુખી બપોરે બીજી બધી
જિરો દેલી શીમ્બો પાછળ પડી છે ત્યારે આ ભાઈ અગ્રેજ
રિયલો પર સીરિયલો લાવતો બેનારા વજન પેતા તરફ
રિયલો રહ્યો છે. તેનો પુત્રનેકમે વિરમો બીજો હરો મુકવારે
જો યદ સરીવારથી ચીમે હરો ચા ચયો છે. જિરોમાં તો
જી બાપજીથી પાંચેની નવી સીરિયલ માટે નકામી પશુ કરી
કુપાઈ બહુવે છે. જિરોમાં તો હરોપ કે સીરિયલ ચૂરી પમક
રિવાની સકિત તે ભાઈમાં જમનની છે. બે બે કમક વખાણ
સંકળીને બહેકતા. માથે બરફ રાખી “કરતા હોય સોજીજને,
મેર ન કીજે કમ, (નહિતો) માથું રહી જાય ચેવાળમાં, ને
કો રહી જાય પત.”

નાટકના સમાચાર

થોડા વખતની વિશ્રાંતિ લઈ કુચાકીજીરમાં હુપજી મારી
બોલી બાઈ નાટક મંડળી બમલાવાઈ ફરી ફરી નીબેલી
કંઠગાય છે.

મુખાબની હવા માફક ન આવવાથી પારથી ઈમ્પીરિયલ
સુરત હવા ફેર કરવા મઈ છે.

આય નૈતિક કરાવિતો કહી મુખી થોડાક વખતમાં વણદરને
વડે દેખા દેશે એમ સંકળાય છે વળા ત્યાંથી નવા બેક બે.
સાંદીમુખઈમાં દેખાવ દેશે એમ પશુ આ અમર આપનાર બહુવે છે.

શી આય મુખેય નાટક મંડળી મુખાઈ રચાથી
પશુ મુખી બમલાવાની ઉડતી તપાસ લેવા જાય છે એમ
અહરે અવરો કહે છે.

જો નાટક મંડળી વીરપૂજન કરી હવે સમાજસેવાનો
કુડો ઉઠાવવા લાગી છે.

સાહિત્ય પરિષદના સમાચાર-ઉપરાંત પરિષદની ઓગેની
રસા “યુગવાતી હીંદુ ઓ મંડળ”ના હેલમાં સાં. તાપીબેઈ
શીવ ર નેતીવાળાના પ્રમુખપણે તા. ૨૭ મીએ બરાઈ હતી—

ચર્ચાપત્ર

વિદેશી ફિલ્મો.

વિદેશી ફિલ્મોની અપૂર્વ ફેલ, અને તેઓની ઉત્તમતાનાં
ધૂધી કારણેમાંનું એક તો એ છે કે જે કંપનીઓ પુષ્કળ રકમ
ખર્ચી સલામતી રિપતિમાં હોય છે. તેમની પાસે પુષ્કળ મુદ્દી
વિષુધ સાધનો, અને સારા લેખકો હોય છે. અનેક પ્રકારે
તેમને સરકારની મદદ પણ મળે છે. તેમની ફિલ્મો એક
વાર તૈયાર થયા પછી પુરૂડીના ધૂધી બાજેમાં સ્ક્રીન ચાંપ છે,
અને તેથી ફિલ્મ ઉતારતી વેળાએ યથેચ અનહદ ખર્ચનો પણ
મદદો મળી જાય છે. જે પ્રમાણે પેસાની છુટ, જે વિદેશી
કંપનીઓની ઉત્તમતાનું મુખ્ય કારણ છે.

આ ઉપરાંત, પારદેશીઓની સાહસિક દૃષ્ટિ, તેમની
મહત્વાકાંક્ષા, તથા ઉત્તરોત્તર સરસ સિચો તૈયાર કરવાની તેમની
ઉત્કૃષ્ટતા, આ સર્વ પણ તેમનાં સિચેને એક એકથી અવિરલ સરસ
બનાવે છે.

તેમની સાહસિક દૃષ્ટિ, તથા આબેદુલ દેખાવોની મૃદુતિ
લેવાની તેમની ઉત્કૃષ્ટતા નીચે નકાનો લેખ બપોરો છે. તેની
કેટલીક વિષયો જીભવા નેચી છે.

“રોપ્પ” મુખ” નામની ફિલ્મમાં એક ધરમાં આગ લાગવાનો
સીન આવે છે. પ્રેક્ષકોને આબેદુલ ચિતાર-સીલ-આપવા માટે,
કંપનીએ પાંચ માળનું એક મકાન ખાબ ખરીદ કર્યું, અને ત્યાર
પછી તેને આગ લગાડવામાં આવી, અને તેની ફિલ્મ ઉતારવામાં
આવી. એવજવજસ્ત મકાન ધડીવારમાં બળીને રાખ મઈ મડ,
અને સીનેમાં પ્રેક્ષકોની દષ્ટિ સમક્ષ એ સીન માત્ર વજુ કે
માર મિનિટ રહ્યો!!

આબેદુલ વાતાવરણ અને કથોગો ઉપરિચિત કરવા માટે
“રોપ્પ” મુખ”ના ફિલ્મો, “હેચમેક”માંનું તોટી રેમ કથેટ્ટેર,
“યુલીસ વાઇલ”માં મોનીકામાંનું. દેખિને, અને “શીફ” એક
બમલાઈનાં બાલુત પ્રકારો અને અત્યંત રમણીય રચના-એ
દર્શકો પૂરતા છે.

“બગરોટ” નામની ફિલ્મમાં એક દૈનને નદીમાં પડી
જઈ કુખી બળવાનો સીન દેખાડવાનો હેતુ. તેને માટે એક ખાસ
દૈન ખરીદવામાં આવી, નદી લાગી નાખવામાં આવી, અને એક
નદીપર એક પૂલ જેને માટે ઇજનેરોએ ખાતી આપી હતી કે દૈનને
બાર અવતારી તે પૂલ બરેર ટુટી પડશે—બધિવામાં અબો.
ત્યાર પછી દૈન ગતિમા મુકાઈ, અને પૂલ આવતી પહેલાં કાઇવર
પેનાની ડાઉલી બચાવવા બનીનપર કુટી પડ્યો, આખી દૈન
જેની પૂર પર આવી, એક હાલુમાં તે બેડી પૂલ ટુટી પડ્યો.
અને તે છે જિન, હપ્પા, સવ એક પગમાં નદીના પાણીમાં
અંતર્ધાન લઇ મયા—જને પ્રેક્ષકોની દષ્ટિ સમક્ષ તો આ સીન
માત્ર બે કે ત્રણ મિનિટ રહ્યો!!

“બોન” થી બેન્કમાં બોન વાગ્યા” નામની એક ફિલ્મમાં એક સ્થળે, નહિતા “કેમ્” દૂધી બપોળી, એક બાપુ” કહેઈ તબાઈ બપ છે. એવો સીન જતાવવામાં આવે છે. બપેત મુસ્લિમ એવા આ હોનીની આબેદુલ્ય પ્રતિકૃતિ લેવા માટે નીચે પ્રમાણેની એક પ્રવચા સાહસિક જામના કરવામાં આવી “બેન્ક-સેટ” અખાતમાં બપારે જોઈ હોય છે, ત્યારે પાણી થયું દૂર ચાલ્યું બપ છે. બપારે ભારતી આવે છે, ત્યારે યુગ્મ એ વિશાળ પ્રદેશ પર અર્ધ દેશો પાણી ફરી વળે છે. શીશ્મ બહાર પાડનાર રુઝાઈ બેન્કોટને આ સ્થળ પસંદ થયું.

તેણે લોહાનાં પેશા પર ફરી ફરી કહે તેનાં, પુખ્ત બપો, દેશો, રોકડાં, હાંસિપટલો વગેરે આબેદુલ્ય જનાવનાં એક ફિલ્મ બપારે જોઈ બાપો, ત્યારે બપેત બપપથી બાપુ” કહેઈ પ્રથમ જામની પર કોઈ રીઝાઈ પ્રમાણે એકી દેશમાં બાપુ” સેરેટ” કા, એક ફેરી લગભગ ૬૦૦ શીશ્મો પથ પથ. લાંબીદની તેના પરથી ફેટડું ફરી તેનું બપુમાન ચર્ચ થો. ત્યારપછી તે બપો, બપો, વગેરેમાં એકદો જોહાઈ અપા, અને દૂર બેન્કી બપાપર ઉમેશા કેમેરામેનોએ ભારતી, અને બપરમાત પહેલાંના કહેલા ને રાંતો લેવા બેપમે તે બપેત ત્રણથી લઈ લીધા, અને પછી બપરમાત પછીના સીન લેવા તૈયાર થઈ ગયા.

જેટલામાં પૂર વેચથી ભારતી બાપી. હમુદતા એ બજા પ્રવાહ બાપજ એ “ગુડો રજાસારિક રીતે” તૂટી પડ્યાં બપની બપેર જોહાઈ રહેલા જોહાઈએ, બપેર પોતાની જાંબી બપા-વવાનારા ભામ કરતા હોય તેમ પાણીમાં બપમ ચારવા મહિષા. એક જોઈ બપેત બપપથી હેમને બપાવવાનું કામ કરવા લાગી, અને કિનારા પર દૂર બપપર ઉમેશા બપમ કેમેરામેન બપરિપત ત્રણથી તે સીનની ફોટોગ્રાફી લેવા માંડ્યા કારણુ એ સીન ફરીથી ઉપરિષત થઈ થો તે બપેર બપેત હતું. બાને ખરું સાહમ, અને બપી લીધવાનાં આ જોશ સીન લેતાં કંપનીને શ. ૭૫૦૦૦ અર્થ થયા હતા.

“કુટેન બપડ” નામની શીશ્મમાં સત્તારમાં સેકાની બાપ-જોઈ “જેલીકમેય” હમુદતા સીન આવે છે. આ રજા લેવા માટે કંપનીના બાલિક સ્ત્રીએ, બપનદ બપેર લેણી. સત્તરમાં સેકામાં ફોલેલી “જેલીકમેય” તાહસ રીમર તૈયાર કમ્બી અને હમુદમાં ઉચારી. ત્યાર પછી તેમણે એક “કાપને મહટ” કંપનીના બાલિક સાથે, સ્ત્રીમરમાં “કાપનેમહટ” મૂક તેને તેડાવી બાપવાની જોહાઈ ફરી. “કાપને મહટ” કંપનીએ, પોતાની કંપનીની પ્રતિષ્ઠિ વધારવા ૪૫૦૦૦ રતમ “કાપ” માહટ” સ્ત્રીમરમાં મૂકેલા, પછી દૂર એક બપપર કેમેરામેન જોહાવા. લીજબાના તારથી સ્ત્રીમરમાં રાખેલાં “કાપને મહટ” નાં લીજબાના પ્રવાહ જોહાવામાં બાપો, અને એક સેકન્ડાઈ દરવા બપમમાં, તે પ્રવચા સ્ત્રીમરના લ. એ કાપા થઈ લખા, અને બપેત વેચવાત કેમેરાનો મદથી કેમેરામેનોએ તે સીને લીધા” એ ફિલ્મને.

પૂર્વ બપે, બીજા કાપમાં બપો બાપ કરતાં પથ ર. ૧૫ લાખથી વધુ હતા.

બાપા હમુદતા બપા બાપી સમય. તે બપાવે છે કે બાપાલ લેણી, ફેટી ચીર, બપે, દીર્ઘ દષ્ટિ અને હરિશ્ચંદ્રી-દષ્ટિથી પોતાનું કામ કરી રહ્યા છે.

આ પ્રમાણે બપુદગ સીને લેવા માટે બેટલો બપનદ બપે નામો બપો નથી. એ શીશ્મો, હુશાવાં બપે દેશો, બપેરિશા કેનેશ, બપેરિશીઆ વગેરે સ્થળે ફરી, ફિલ્ડલાલ નેના દર દેશમાં પથ બાપી, પુખ્ત પેશા બપી ફીલ્મ કંપનીના બાપે-ભાં મખવાં ભરે છે-ચાહુસે શી. પ્રતિવચાન (સાહસમાં બ વધી રહેલી છે.)

દેશી ફીલ્મ કંપનીએ પાણી ફીલ્મ કંપનીના બપોથી થયું લીખાવું છે. પરદેશીએની સાહસ વૃત્તિ, બપે, ચીર, દીર્ઘ દષ્ટિ, અને પ્રમાણિક હરિશ્ચંદ્ર, તમા ઉદાર દષ્ટિ અને ઉત્તરેની ઉત્સાહતા આ સર્વ ગુણો બપુરણીય છે. આ તત્ત્વોને પોતાના બાપીને બપે દેશી કંપનીઓમાં કામ થવા મહિ, તે શ્રીતો પ્રથમ ગેય જાની રહે.

બપરિવંદ લલગુલાઈ હમુદુદાર બી. જો. બપાબ:-

જોહાવા ગાસ્તર:-ગાસ્તર બપેરિષત “બેરમારી કોની?” મપુ” બપાની તંત્રાકને લીધે મૂલતરી.

મોજ મજહૂનો ઈનામ કોને મળ્યું?

છેલ્લામાં છેલ્લી તારીખ ફૂલુધી જનાબો મળતા રહ્યાથી હમે આ વખતે ઈનામ બાહેર ફરી શક્યા નથી માં હમારાં ઈનામનું પરિણામ વાંચવા

મોજ-મજહૂનો
આવતો આ બપો

સર્વ જાતનો સાઈકલો

તથા છુટક સામાન મળવાનું ૪૫ વરસનું જીવ
અને ભરોસાદાર ઠેકાણું

આણવાલા એન્ડ કું.

(સ્થાપના ૧૮૮૦)

૪૩૨-૪૩૪, કાલબાદવી રોડ, મુંબઈ.

(ટેલેગ્રાફ મળવાથી મૂત મોકલાવવામાં આવશે)

જરમન રિવોલ્વર જરમન સુબ્બુ ન થાય તે પછી
પાછા મોકલવામાં આવશે આ
પીસ્તોળની લાખસ-સ લેવાની જરૂરત નથી એક વખતમાં ૧૦૦
ફાયરનો મક્કલો મુખી જેમ જેમ પોરો દબાવશે તેમ તે
જરોબર ૧૦૦ ફાયર થશે ૬૦૦ ફાયરનો મક્કલો મૂત
કો ટ બ સાથે શે વે વધુ

પતો-મિત્ર કંપની (મોજ) પોસ્ટ દયાવન પ્રત અંહીજક

વેચવાનાં છે

ટૅન્ડ ઓલ્ડ અને રૂઢીઢ મેનજીન
બી.કલર્સ, ૧૧૦ ફ્રેડર્સ, ૩૪, ૧૧૮ન વજેરે

બી. — N. C/o મોજ-મળહ

સચિત્ર રતવન સમરલોધી

શ્રી સરળ ભગવદ્ ગીતા

બેખ — કાનજી કાલીદાસ જોશી તમાકુવાળાનો માર્ગો
૮૪-૯૨ કાંઠાવાડી મુંબઈ.

આવૃત્તિ ૪ થી કિ. આઠ આના,

પ્રાત સમરલોધી દેવાના દર્જન સારે - રતવન કરાવતી આ
ગીતા પહેલ વહેલીજ ને સરળ તથા ચિત્રાવાળા દેવાથી લોખને
જલુ ઉપયોગી થઈ પડી છે અને તેથી પાંચ હજાર નકસો ખનાજ
કવા આવી છે આવતી રીવાળા ઉપર દસ હજાર નકસ જહાર પડશે
સાચય રતવન સમરલોધી

શ્રી સરળ ભગવદ્ ગીતા પદ્ધ

કિ આઠ આના માવવખાજમો ખુસી ૨૨ પસેથી મળશે

નશીકરણ ચંત્ર આ મશક રીયર નથી બીધ જેન તરફ નજ
મેલવશે તે તમમ દમજાનુસાર કવ કરશે
આ "યત્ર" મનોકામના શુક મળવાનાર ૧૨૮૮ મલે કે કિ શ ૧૧૮
પ્રાચીન ઇ.સ. ૧૪૪૦ કિ શ ૨૦૦ મિવ ૧૨ વિદ્યા શ ૧૦
પતે - મળવપરી છુટ દીપા મે ૧૬ પોસ્ટ-દમજન (મળવી)

કુક મુદતમાં બહાર પડશે

(મી મોહનલાલ યુવાનની)

શ્રી આર્યોદય નાટ્ય સંસ્થાનો નવો ખેલ

સુનદા એક્ટરો તથા એક્ટ્રેસોના એકત્રિયગથી-નવીન સ
સીનેરી-ઉત્તમ પોષાક સહીત ધણીજ કુક મુદતમાં બહાર ૫
ઉમેદવાર એક્ટરો તથા એક્ટ્રેસે મળો

ગોળ પીઠા કુધર મેનશન ન. ૧ બીજી માળે
દાઈમ સવારના ૯ થી ૧૧

લંડન રાજ-રહસ્ય

અથવા

મીસ્ટરોજ એક ધા કોર્ટ એક લંડન

ઈંગ્લાંડના સતરમી સદીના રાજ પ્રીન્સ એક વે સ બ
અગીરી તથા ઉમરાવ જાદીઓના ચિત્રવિચિત્ર મોપાળા ૫
પ્રાય ચિત્રો સાથે દરેક ભાગના ૧૪ આના આ ભ
લાનનારને ૧૦ આના

મોજ-મળહ કાર્યાલય મુંબાઈ ૪

તૈયાર છે. સુંદર ચિત્રોથી સુશોભિત

યુવાન સ્ત્રી પુરુષોને સમારલીલાનુ રહત્ય સજાવતાં
અપૂર્વ પુરતક

અસલી સચિત્ર કોલેક્શન્સ

આ વિષયના આજ સુધીમાં પ્રકાશિત થયેલાં મળ
પુરતકમાં આ પુરતક કવોતમ રોષ કરતુ ૧
કાર્કશિક રેજો અને તેના હપામ, એથી રેજો અને તેની બ
જયુઝીયોથી લા પુર ડાહટરો અને વંદોને સેકરો ફિલ
ખવકાથી કટાલ્યા રો-તો-આ પુરતક તમને એક શ્રા
સલાહકારની શરજ સા-શે

કિમ્બત ૨ ૧-૮-૦ પોષ્ટે સાથે શ ૧-૧૨-૦

લદાણા-બુ હુ કાર્કશ-અમદાવાદ

મૌજ કહો કે મેજ બધું સરખું છે

તમારે પણ મૌજ અથવા મેજાહ કરવી હોય તો બંને પધારો
જરૂર જીવો પાથેના ગંજવર ૩૧ બાગનો સોરીયલ

ઇનેતકામે પિદર

યાને

બાપનો કીનો

છેલ્લું અકવાડયું છેલ્લા ૧૦ બાગ .

કુંથના લગનના જખરો ધમાલ તમારે લગનમાં જરૂરજ પધારવું
પડશે રૂથ રેલાંડનું આખેરો કામ જરૂર જીવો

વખત પામ, ૭, ૮, ૧૦, ૧૧, ૧૨, ૧૩, ૧૪, ૧૫, ૧૬, ૧૭, ૧૮, ૧૯, ૨૦, ૨૧, ૨૨, ૨૩, ૨૪, ૨૫, ૨૬, ૨૭, ૨૮, ૨૯, ૩૦, ૩૧, ૩૨, ૩૩, ૩૪, ૩૫, ૩૬, ૩૭, ૩૮, ૩૯, ૪૦, ૪૧, ૪૨, ૪૩, ૪૪, ૪૫, ૪૬, ૪૭, ૪૮, ૪૯, ૫૦, ૫૧, ૫૨, ૫૩, ૫૪, ૫૫, ૫૬, ૫૭, ૫૮, ૫૯, ૬૦, ૬૧, ૬૨, ૬૩, ૬૪, ૬૫, ૬૬, ૬૭, ૬૮, ૬૯, ૭૦, ૭૧, ૭૨, ૭૩, ૭૪, ૭૫, ૭૬, ૭૭, ૭૮, ૭૯, ૮૦, ૮૧, ૮૨, ૮૩, ૮૪, ૮૫, ૮૬, ૮૭, ૮૮, ૮૯, ૯૦, ૯૧, ૯૨, ૯૩, ૯૪, ૯૫, ૯૬, ૯૭, ૯૮, ૯૯, ૧૦૦

બાવ રા. ૨, ૧, ૦૧, ૦૨, ૦૩, ૦૪, ૦૫, ૦૬, ૦૭, ૦૮, ૦૯, ૧૦, ૧૧, ૧૨, ૧૩, ૧૪, ૧૫, ૧૬, ૧૭, ૧૮, ૧૯, ૨૦, ૨૧, ૨૨, ૨૩, ૨૪, ૨૫, ૨૬, ૨૭, ૨૮, ૨૯, ૩૦, ૩૧, ૩૨, ૩૩, ૩૪, ૩૫, ૩૬, ૩૭, ૩૮, ૩૯, ૪૦, ૪૧, ૪૨, ૪૩, ૪૪, ૪૫, ૪૬, ૪૭, ૪૮, ૪૯, ૫૦, ૫૧, ૫૨, ૫૩, ૫૪, ૫૫, ૫૬, ૫૭, ૫૮, ૫૯, ૬૦, ૬૧, ૬૨, ૬૩, ૬૪, ૬૫, ૬૬, ૬૭, ૬૮, ૬૯, ૭૦, ૭૧, ૭૨, ૭૩, ૭૪, ૭૫, ૭૬, ૭૭, ૭૮, ૭૯, ૮૦, ૮૧, ૮૨, ૮૩, ૮૪, ૮૫, ૮૬, ૮૭, ૮૮, ૮૯, ૯૦, ૯૧, ૯૨, ૯૩, ૯૪, ૯૫, ૯૬, ૯૭, ૯૮, ૯૯, ૧૦૦

ગ્લોબ સીનેમા સેન્ડસ્ટર્ટ રાડ

આવે છે. પાથેના તદન નવો જંગી સોરીયલ

હવે થોભવાની જરૂર નથી

આવતા રાનીવારે રજુ થશે.

પ્રત દિવસ થોઈ સાથે રમતારા વીરની પ્રેમ પેલછાનો-પેલ્લો પાંતુ

ચુધ્ધના 'રાત્રીમાં હજારોને ખર્ચે લાધેલાં સોનો બતાવી

શારદા કીન્મ કું.નો સુંદર કીન્મ

બાહરાવ મસ્તાની

બુન્દેલખંડની લાજ ગણવા આવેલ બાહરાવ અદ્ભુત પરાક્રમ કરી આખું મસ્તાની

સાથે પ્રેમમાં પડ્યો અને 'તે સમીય' બાલાએ પોતાની થોજ્યતા પુરવાર કરી

તે ભેતાં તમે આક્રીત પોદારનો સુદર અભિનય-કાકડા નાચ-લડકરના

અદ્ભુત સીનો ગૌર્ય અને ગુંગારથી ઉભરાતા પ્રસંગો

તમને કરા કરા જોવા મન થશે

આવતા રાનીવારે મેજેસ્ટીક સીનેમામાં રજુ થશે

પ્ર. ૧૭. અંક ૩૫ તા. ૬-૧૨-૨૫
છુટક ૧ આનંદ-વજ્રાદિ ગીતરંગ આનંદ

વાપિડે સિદ્ધાનંદ, વ્યાર
ગદ્યાર ગીતરંગ, શ્રવાણ

મોજ-મુજર

રમા

મોઢે રાખ ચોપડી સ્વેજ પર આવનારાઓ !

કે નવું જાણુ

હાય તો

પેરિસનો ફિનિક્સ સ્ટુડીઓ

જરાઆવીને

જોય જાઓ

આ અઠવાડિયે અમારા સ્કીનપર ચાલુ થયેલો

ટ ભાગનો ઉર્દુ ફામા વફા પરસ્ત જોઈને તમે ખુશ થશો.

માદન થાયેટર્સ લી. ની ખાસ ફરમાસથી.

સંકેટમાં સપહાયેલો તાબિયતિઅન રાજવંશો

પેરિસના

સુદર દેખાવો.

વફાકોરીનું

ઈનામ

જફાદારીનું

અજામ.

અકેકથી અકેક

સરસ કામ

મોજાલીઅ શહેર

ના બબ્બદેખાવો

The LION OF MOGOLIA

તીબેટના

રોબાયમાન

મહેવ !

પેરિસના નાચના

જલસાઓ !

ફાન્સના

મોજ રોખના

મુખ્ય ધામો

દરેક સીન

જેવા લાયક છે !

હીંદી રીત

રીવાજો

હીંદી ફીલમ

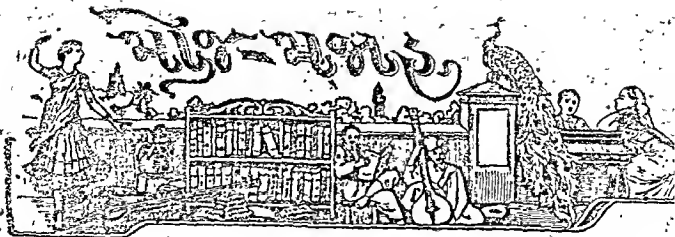
ફા. નીને, જેવા

જેવુ

વખત
પા. ૭, ટા. ૧૦
શની રવિ
૩૧ વાગે

ગ્લોબ્સ સીનેમા

સેન્ટ્રલ સ્ટ્રીટ રોડ રૂ. ૧ ૦૧૧ ૮૧
૦૧ ૦૧૧
૨૬ સાથે

માગસર સુદ ૧૪]

રવિવાર તારીખ ૨૮ મી નવેમ્બર ૧૯૨૫

[૫. ૨ છ. અંક

જા આવાપીકમાં પ્રસિધ્ધ યતી વાર્તાઓનાં પાત્રો કલ્પિતજ દેખ છે. કોઈ જીવંત અસ્તિત્વરથી ઉપજતી કાઠેનાં નથી. અ. મો. મ.

પહેલા રાત?

(ગઝલ)

પહેલીજ રાતે સનમ રારમાઠને બેઠા.
હું ગયો પાસતો રિસાઇ ને બેઠા.
ઘડી પછી પૂછ્યું બોલો કંઈ દિલખર,
જવાબના બદલે તેઓ નીચું જોડને બેઠા.
હાં સામે નથી જોતા ખડા થયા કે શું!
નયનો છે નીચા અવર કશમાઠ ને બેઠા.
આસ્તે આસ્તે ધુંધટ પટ બોલ્યો વ્યા,
દાસ્તનાં બંદલે લગાડને બેઠા.
વારન લગાડો માની જાઓ આ દિલખર
હવે તો નિશાદવી પછુ કરમાડને બેઠા.
રજકમાં અરજોલય થઈ જાઉં,
અદિ દુશનો 'મુઝ' દરખાડને બેઠા.

ઉમર અ. ફરીમ મુન્દા

લખાએલું ને કપાળે છે.

સવ્ય, મુસ્લિમ સાહિત્ય મંડળ.

મદને જાની બરી આંખે 'તુ' રા માંડે નિદાળે છે.
બળેલા મુજ હલ્યને કાં અરે, સાલિમ 'તુ' બાળે છે.

સનમ તુજ બે વક્તો ન આંખે 'રોય' હું 'તુ' જોને.
મદને આ ભોગવે છુટકો 'લખેલું' ને કપાળે છે.

બતાવી દરાં પ્યારા પાવ અમૃત હવે 'એમીને'.
અમે મરશું, અમારું મોત રહું (વરહે) અઢાલે છે.

સિતમગર હોય બે ઉમ્મીદ તો શમશીર લે દુધ,
આ આશિદતું જિગર છે ના ફરી મૃત્યુને ભાગે છે.

ગઝલની તારી આ આતિશ બયાતી દા! રહી "આતિશ"
કે એક એક શબ્દ દુશમનના કલેબ હવે બાળે છે.

"આતિશ" ઉર્દૂ સાયબાઈ.

ભજનાર:—રા. સુતદ્દત

(મયા અંકથી ચાલુ)

(૨૬)

નાટક શરૂ થવાને એ કલાક જેટલો વિચન હતો. એલિસ ધી ઘડાર નીકળ્યા પછી મદનચંદ્રે કહ્યું, 'Let's go and have some supper at the Troc.'

Troc એટલે Trocadero લાંતનું એક ઉત્તમ વર્ગીય મેજનતાલય છે. એ મેજનતાલયમાં કેવળ ધનવાન વિદ્વાસી માહુ મેજન મેજન કરી શકે છે.

એલિસે સંમતિ દર્શાવી. બન્ને જણાં ભાકતી રેડીમાં બેસી ટ્રોકેડોરો મેજનતાલયમાં ગયાં. કિમી માદીની પેટોમાં વિવિધ પ્રકારની સ્વાદિષ્ટ ભોજન સામગ્રી આવી. બરફની બાદરીમાં રાખેલી શેપેનની બોટલ આવી. વેટરી સુપરગ્રીવી જ બોક્ત-ઓની લેવા બનવાના હતા. રૂપરની સુદરીઓના પોપાકની શોભાથી મેજનશાળા અગદગી રહી હતી. પુરૂષો અને સ્ત્રીઓ-ઓનો અવિશાન્ત યુક્ત યુદ્ધપદ્ધતિ સમગ્રાતો હતો વચ્ચે વચ્ચે દાસ્ય પરિહાસથી મેજનશાળા ગાશ ઉઠતી હતી. મેજનતાલયમાં બાજુ કે ઉત્તર ચાલતો હોય એમજ લાગતું હતું.

મદનચંદ્રે ખસ હેતુપૂર્વક એલિસને ઉપરઉપરી શેપેન પાપો. બન્ને જણાં પાન મેજનની સુગટ યદ્ય મેજનતાલયથી ઘડાર નીકળ્યાં. એ વખતે એલિસનું મોં રાત્રીયોજ યદ્ય મોં હતું. તેની માદીની આંખોમાં વિદુવળતા રેખાતી હતી. હજી નાટકને કલાક જેટલો વિચન હોવાથી મદનચંદ્રે એલિસને સાથે લઈ નજીક આવેલા એક પબ્લીક ગાર્ડનમાં લઈ ગયો. એ વખતે બગીચામાં વિશેષ માણસોનો આવરજવા ન હોતો. મદનચંદ્રે અને એલિસ એક અધકારમય રસ્તે જઈ લીવી હરિયાળા ઉપર બેઠાં. વિશેષ પ્રમાણમાં શેપેન પીવેથી હોવાથી એલિસ વિવચ બની ગઈ હતી. વારંવાર તેના અંગેનો મદનચંદ્રના અજ સાથે સ્પર્શ થતો હોય એ સ્પર્શથી તેઓ બન્ને એક પ્રકારનો અધૂરો પૂરો આનંદ અનુભવતા હતાં.

એવિગતા સુકામળ હજી ઉપર આવેગને વશ થઈ સુખની મદનચંદ્રે કહ્યું, 'ડિયર એલિસ! હું તમને એક કાન કહું તમે મારું નંદિ લગાડોને ?'

એવેન સુખની. એક મહારની કટપતા ઉપજનાં તેના

ચિત્તની વિદુવળતા વધી ગઈ. એ રસ્તે અધકાર હોવાથી મદનચંદ્રે એલિસના મુખમાવને નેહ શક્યો નહિ. અંતરતા આવેગથી મદનચંદ્રે કહેવા લાગ્યો, 'આજે તમારી આંખોમાંથી થવાથી મદને કટલો બધો આનંદ થયો છે એ હું શબ્દોદ્ધાર સમજાવી શકું તેમ નથી. સમસ્ત જગતમાં ધરેર આંખ સુદરીઓને રૂપ અર્પવામાં થણી ઉદારતા દર્શાવી છે. તમારું આ દેવદુર્લભ રૂપ ભલભલા યોગીઓના ચિત્તને ચક્રોળે ચડાવે એવું બહુ ભરેલું છે. પ્રથમ દર્શને જ હું તમારા પ્રેમમાં પડ્યો છું. હું તમને મ્હારાં જીવન સહચરી બનાવવા ઇચ્છું છું. તમને મેજનવા માટે હું હિંદુ સમાજનો ત્યાગ કરવા તૈયાર છું. તમને આહવાં એજ મ્હારી ધર્મ છે.

I am all yours—I kneel, I burn,

For you; for you I starve

And tendril of my being yearn

For you; for you I starve

એલિસ સુપરગ્રીવી મદનચંદ્રનાં વચન સાંભળતી હતી તથા મનમાં તે મનમાં મુશ્કેલી હતી. તેણે મદનચંદ્રનો જમણો હાથ પકડી, સુખ પાસે લઈ જઈ તેના ઉપર સુખન કહ્યું, 'તેના અંગે અગમાં તનમનાટ લાગ્યો. મદનચંદ્રે કહેવા લાગ્યો, 'મ્હારું આ પશુનું ધંણી ઉનાવળ ભરેલું છે એ હું બહુ છું; પરંતુ તમારો એક લાગ્યો પશુ વિશેષ વેદી શકવાની શક્તિ નહિ હોવાથી સરળ હૃદયે મ્હે તમારા પ્રેમની યાચના કરી છે. એલિસ! પ્રિયતમા! તમે મ્હારાં આરાધ્યા દેવી થશો કે? મ્હારી માગણી તમે સ્વીકારશો કે ?

As rivers seek the ocean,

Tired things their nest

As storm worm ships their heaven,

Seek I thy breast

આમ કહી મદનચંદ્રે એલિસની દેહકતાને ગાદ આધિજન કહ્યું એલિસે એ આશિર્વાદ પાસમાંથી છૂટાવતો સદજ પશુ પ્રવૃત્ત કર્યો નહિ. બન્ને કાળોન્મત નર નારીના આંખોમાં સમિલવે થયું. બન્ને એક બીજાને ઉપરઉપરી સુખનો કરવા લાગ્યાં.

એ રાત્રે નાટકમાં જઈ ત્યાંથી છૂટ્યા પછી મદનચંદ્રે એલિસને તેને થેર લઈ ગયો. એલિસ વોટસનના આશ્રયથી અવશિષ્ટ રાત્રિ મદનચંદ્રે ત્યાંજ પસાર કરી. બીજે દિવસે લગ્ન કરવાની

નહું તમારો છું, મ્હારું જે કંઈ હોય તે સઘળું તમારું છે. હું કુટુંબીએ પકું છું બળું છું, મ્હારા શરીરની બ્હારની પ્રત્યેક શિરા તમને-મ્હારી જીવન લતિકાને આલિંગન ઉત્સુક છે. તમારે માટે હું સુકાર્થ બનું છું.

નંદિ જેવી રીતે સાગર તરફ દોડી જાય છે, ચાપી ગયેલાં પ્રાણીઓ જેવી રીતે પોતાનું રહેઠાણ શોધે છે, વટગળાના તોફાની છલ્લું થયેલી નોકા જેવી રીતે બંદર શોધે છે તેવીજ રીતે હું તમારું હૃદય શોધું છું.

કમ્પ્યુટના ચિહ્ન તરીકે એક કિમ્બી વીડી બનરમાંથી ખરીદ કરી તે એસિસ્ટી આંગળીએ પહેરાવી મનચંદ્ર કોટેવામાં પાઝી કર્યો; પરંતુ તેના એ પગલાંનું કંઈ દુઃખદાયક પરિણામ આવ્યું એ હવે પછી આપણે જાણીશું.

(૨૫)

હવે મનચંદ્ર પોતાની ધણી ખરો વખત એસિસ્ટ સાથે રસાલાપ કરવામાં તથા હરવા કરવામાં પસાર કરવા લાગ્યો. તે દરરોજ એ વખત પ્રયત્નિયુદ્ધમાં જઈ રંગાની પ્રતિ જોઈ આવતો હતો. દિવસે દિવસે રંગાને રવારૂ સંરોધિત થતું જોવામાં આવતું હતું.

બીજી તરફથી શેરબાજર, ચાંદી બાજર, સોના બાજર વગેરેના ભાવમાં અસાધારણ મંદી આવી હતી. ભરખણી જાણીતી પેદીઓ અને લીમીટેડ કંપનીઓએ દીવાળાં કુંકણ માંડ્યાં હતાં. વર્તમાન પત્રો દ્વારા એ સમગ્રી હપીકત મનચંદ્રના જાણવામાં આવતી હતી.

આખા રાજનયરમાં રંગા અને મનચંદ્ર સંજયી વિવિધ પ્રકારની આપણાઓ હિંમત માંડી હતી. બનેલા વિરુદ્ધ આક્રમ્ય માટે સહુના મનમાં પ્રયત્ન સફળ ઉપજ્યો હતો. રંગાનો પુત્ર પણ હવે સમજ્યો થયેથી હોષ પોતાની જન્મભાષિની માતા સંજયી જે હપીકત તેના જાણવામાં આવી હતી તેથી તેને પોતાના જીવ ઉપર ધણી કંટાળો ઉપજ્યો હતો. તેણે કોલેજનો ભાગ કરી પોતાની ઔદિકમાં જઈ કામગીરીમાં ખાત આપવા માંડ્યું હતું. મનચંદ્રે દરિયાદીની ધણીપરી ચોક્કસ મિત્રકત શેર ખરીદવામાં રોકેલી હોષ તથા શેરના ભાવ પણ જોઈ જતા હોવાથી રંગાનો પુત્ર રામપ્રસાદ ધણી ચિંતામાં પડ્યો હતો. જે ઔદિકમાં પહેલાં દરરોજ હાજરો રૂપિયાની ચોક્કસ સિદ્ધક રહેતી હતી તેજ ઔદિકને હવે આજ નવાવવા માટે શરૂઆતે ત્યાંથી વારંવાર ન્હાની મોટી રકમો મંગાવતી પડતી હતી.

રામપ્રસાદ ખજાર ઓગણીસ વર્ષની ઉંમરનો થયેથી હોષ ઔદિકવસતી પરીક્ષા પસાર કરી તેણે વિદ્યાભ્યાસનો ત્યાગ કર્યો હતો. તે સમયે અને વિદ્યારથી હોવાથી અભ્યાસ વધારવા કરતાં પિતાના ધંધાના વહિવટથી માહિતગાર થવાનું તેને વિશેષ ઉત્તમ લાગતું હતું. જો કે તેના પિતાએ કરેલા મુલવજ પ્રમાણે તેની પચીસ વર્ષની ઉંમર ન થાય ત્યાં સુધી પિતાના કારણોને વહિવટ તેના હાથમાં આવવાનો સંભવ નહોતો; પરંતુ મનચંદ્રે જેના બદલામાં પરીક્ષા વહિવટોમાં જોડાઈ ગયા હતા તેને જોઈ શકતો નહોતો. તેણે કાંઈ પણ પ્રયત્ન નોંધે નહોતો. તેણે પિતાના ધંધામાંથી અગ્ર કરવાનો દૃઢ સંકલ્પ કર્યો હતો.

રંગાની પુત્રી લલિતા તેના સરુભાગ્યને તે દિવસે યોષીયાપ જેવા વિવચનપદ તરપણી જાળમાં અપાયા છતાં નિષ્કલંક રહી જતી હતી; કેમકે યોષીયાપ તેને પોતાની જોડાસિની કરે તે પૂરેજ તેની પાતી પુષ્પાવતી ધરના ચોર ઉપરિચય થઈ હતી.

જો તે થયા: સમયે ત્યાં હાજર ન થઈ હોત તે સરુભાગ્યને લલિતાના શીશુ ધર્મને તે દિવસે આવશ્યક બંધ થાત. તે દિવસનો બનાવ બન્યા પછી લલિતા તેની શિક્ષણ અભિપ્રાયો દૂર રહેવાનો પ્રયત્ન કરતી હતી. તેણે અભિપ્રાય પાસે ઘેર બસવાનું પણ પોઝી દીધું હતું. જા ધોરણની પરીક્ષા પસાર કરી તે અગ્રેજ રૂપરમાં જતી હોવાથી લલિતાને ફસારી કરારમાં આવી લેવાની અભિપ્રાયની પ્રજા પણ અપૂર્ણ રહી થઈ હતી.

રેલુકાની વિધવા ભગિની રમા સાથે લલિતાનો સાર સંજય હતો. કાંઈ કાંઈ વખતે અવકાશ મળતાં રમા લલિતા પાસે જઈ મુખ દુઃખની વાતો કરી આવતી હતી. રમા વિધવા હોવા છતાં તેનું રૂપ અત્યંત મનોહર હતું. ધણી ન્હાની ઉંમરે વિધવા થયેથી હોવાથી સામાજિક નિષેધભાવનાર તેના કેવલપાને મુલતી નાખવામાં આવ્યો નહોતો. તેની દુષ્ટિમાંની કશુંકા દર-કાંઈના હૃદયમાં સહાનુભૂતિ ઉપજતી શકે તેમ હતી. આજે રવિવાર હોવાથી રમા લલિતાને મળવા આવી હતી; પરંતુ લલિતા ધરમાં હાજર નહિ હોવાથી તે રામપ્રસાદ સાથે વાનગિન કરતી બેસી હતી. વિશેષ પરિચયને પરિણામે હવે રમા રામપ્રસાદથી સંસ્પર્શી નહોતી.

અપૂર્ણ

તેયાર છે !

તેયાર છે !

રા. હરિહર (દિવાના) કૃત નવીન નાટક

સૌન્દર્ય વિજય

ભાષણ તથા ગાયન સાથે.

આજ ભાષા અને રચના આ નાટક અદિતીય છે. દિવસરૂપ જન-માણ અને અંતરના તારને નવાની કે જોવાં ગારતોથી ભરપૂર. ગોળ-મંજહના વાંચકોને વિદ્યાવાની કમ્પાયલી કલ્પનાય પરિચય થઈ ગયેલા છે.

આ નાટક કવન મોડિની—દરેક હાલના પ્રેમ પ્રસંગો તથા ઇતિહાસને વાનગીથી ચુકવાના આ મનને કવિએ રચ્યું છે.

મુલ્ય માત્ર આઠ આના. ઉદાર ગાળના માદરોજ નવ આવાની રાષ્ટ્ર દીપ્તિ માદરવી.

ગોળ-મંજહ કાર્યાલય.

ગિરમાળ વચ્ચે રજીસ્ટર—સુભાગ

૮૪ આસન વિગ્રોવાળું કોકશાસ્ત્ર

આ પ્રશ્નેનાં ચર્ચા થત તેને બદલે સદવાજી 'વલ્લભાચાર્ય' નામના ગુરુજી સંતાન વાંચના હવાજી પત્ર, કલેન્ડર, સાપ્તમી વર્ષીય, બોટીયુ કોષિકા ક્રિ. શ. ૧૧.

જીવંતો કરામતી મેરમીઝમ, હિન્દોશિયો, હામા પુર મિત્રથી રાજ અને સોપ વીધીનું તિપ્ત મોદિની વિષ્ણુ મિત્રોની સપિષ્ણુ અને રહેણું ધન મુતક આત્મા સાથે વાતા જોત હરી રાજી ક્રિ. શ. ૧૧ મોદોશના મિત્રી ક્રિ. શ. ૧૧

મનો—ગુજરાતી છાંદિપા (મોજ) હાથરસ સિદ્ધી

૩૩ માં ફાટો લેવાનો ગુપ્ત હેન્ડ કેમેરા

જરૂરી અને જરૂરતા હવારે પારોથી મજાવો. મોદિનાનેન્ડ નકલોથી મોજો. સેવનવિદ્યા અવધાર ફોટો ન પડે તે પેસા પાછ રેશ, જો જરૂર છે. આનાથી આપ જનવર રહજ રહેજ આ પ્રશ્ન અને સંદર મહેલ પ્રમારત સીન સીનેરી વાજ બગીચા વજેરની છબી એક સેકન્ડમાં કાઢે સાપજની પાટી રોકો છો અને ઉપર લેવાની પલ બર પાટી નથી રોકે જાતનો વાસ નથી વાપરવાની રીતી કેમેરા સાથે કુદરત મોજલવામાં આવે છે કીમત ફોટ કેમેરાની રૂ. ૩૮. અર્ચ ના લખો—

રીતરામ લખપતિરાય એન્ડ કો. જાલીમદ સીટી (મગ્નહ)

વિશ્વાસુ કેમેરાઓ

દયાંથી

ખરીદશો ?

કોન્ટાનેન્ટલ ફાટો સ્ટોર્સમાંથી

બ્યાં

જર્મન વાતાવરતા મજાલુત અને રહાઉ
1 મેરમીઝા તથા ફોટોગ્રાફીને લગતી
સર્વ સામાન પુગતા બધાયાં
મળી શકે છે ?

એ સિવાય

આઈસલા દુરખાનો મળો શકશે.

૨૦-૨૧૩, હોર્નબી રોડ, કોલ્ડ—મુમ્બઈ.

“આપનાં ફોટો હાઈલુ”

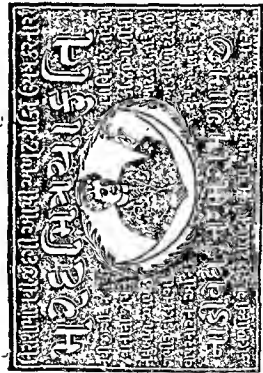
કહેવત છે કે—

કરકસર એ બાંજો ભાઈ છે!

ત્યારે

નવલકાચો, મોપડી, “મોપાન”માં, વજેરને ‘મોટો મિત્રોના બ્લોક’માંની ‘અર્ચ’માં ઉતારવાનું’ સા માટે પશ્ચિમ છે! એક વખત બખારી મુલાકાત દરે, ગુજરાતના નાનું મિત્રદારની રીજ થી મિત્રદારના ઉત્તમોત્તમ મિત્રોના બખારી ખસે તૈયાર છે. ૬૬,૭૭ રરતા રરે આપશું. એક વખતનાં બોઈ પાસ કરો.

લખો બધવા મળો—મેનેજર—મોજ—મગ્નહ મુખ્યાલય

મોજ—મગ્નહ પ્રોસેસ એન્ડ-સી

વાર્તા, નાટક, અને સિનેમાને લગતા તેમજ મિત્રો મોપડીયા, મોપાનીયા અને વેપારીઓની બહેર ખજાના

હાઈટોન

કેસર

શી કલર

અને જાહેન પરીલ અમે. સન્ના અને સાગે વળાવી આપીએ છીએ. એક અપત્ર કામ પરી ખાંડો કરો.

લખો—વ્ય રથાપક મોજ—મગ્નહ

હાઈના સામેને ત્રીસેક સેકન્ડ સુધી આમ તેમ હવાબુ, પછીથી તહેલે ધીમે ધીમે બહાર આવતાં માંડ્યું. તેણી બહાર આવી ત્યારે તેના દાંતમાં તેના મુંદર વાળની બટ શોભી રહી હતી.

કિનારા ઉપર એક ખરા છતરની હાથ દેતી ઊઠી. ઊભી હતી. એક દુધની બોક્ષા માંગતી આંખ મ્હારા તરફ ભેળી હતી.

“હે પેલા બદમાશ બુદ્ધા તરફ ભેળું અને પુછ્યું “આ ત્હમણી ટિફી છે?” તેણે કંઈ બવાન આપ્યા નહિ. પછુ તે બુદ્ધા યતો બજારો અને તળાઈ બહીસની માંગણી કરવા લાગ્યાં. લજ્જતાર મ્હને એમ લાગ્યું કે મ્હારી સોડીથી તે બુદ્ધાને ઠીક પાંચરો કરે પછુ મ્હારા બુદ્ધા ખતનામાએ મ્હને સંનમવ્યો. “ગુસ્સે ન મળે સાહેબ! એ તો બુદ્ધા ખરાબ ઊઠી છે. તેને નથી ન્યાત કે નથી ન્યાત. ત્હમારે એમાં શું છે.”

ઊઠારીએ પોતાની સાથે એકી અને બુદ્ધાએ પોતાએ નાખ્યા પેલા એકઠા કરવા માંડ્યા. મ્હને એમ લાગ્યું કે મ્હને એ આખો નાચ ન ભેરો હોત તો કેડું સારું! હાં! પછુ મ્હારે ને તેને શું બાજે લગ્યો. મ્હને ઊઠારીની સાથેનાં ગણુ ફાળ્યા નાખ્યા અને મ્હારા બજાર તરફ મવાજી કાઢ્યું. મ્હને આખો વખત તે ઊઠારીનાજ વિચાર આવવા લાગ્યા. હેડું હવા કડું મુખ મ્હારી આંખો આગળ તરવરવા લાગ્યું. મ્હારા બંગલામાં આવી કું એક ખુરશીમાં બેઠો.

થોડીવારે મ્હને તેજ પરિચીન બંગડીઓના પાંચણદ કાંજાળા. મ્હને પુછ્યું “કેણુ છે?” કું ઉત્તરો યદ્ય મ્હારા.

મ્હારા નોકર આંગણે અને બંગલાની બહાર તપાસ કરી આંગણે. તે વખતે કપરે પૂર્વે અધિકાર બાપી ગયો હતો. “સાહેબ પેલાં લમણાવાળા અહીં નાગો છે. તે કહે છે કે પેલી ઊઠારીડું સાહેબ શું આંખથી આંખને તે ઊઠારી રાખશે છે સાહેબ! મ્હારા ખતનામાએ મ્હને પુછ્યું.

આ વસ્તુચિત્રિત મ્હારે માટે તદન અચ્ચિંતનીજ હતી. મ્હારે એ ઊઠારીની થી બહાર હતી? કું આ મેમણે વિચાર કરી રહ્યો હતો એટલામાં તો પેલા બુદ્ધા વિચેર બહાર આંગણે. ઊઠારી પછુ સાથે હતી અને મીઠીથી મુશ્કેલી લાગતી હતી.

“મારવા ભાગે. મ્હારે ત્હમણી કાંઈપણુ બહાર નથી.” મ્હને કહ્યું. કે તરતજ ઊઠારી મ્હારા પાંચે વળગી પડી મ્હને વિનવવા મંડી. મ્હને એ લાગ્યો કે કદાચ મ્હારા હાથ નિચેનાં હાથ માણસ આવે અને બુદ્ધા તે મ્હારા વિરે તે શું ધારે! તે બુદ્ધા બોલ્યો, “સાહેબ વધારે નહિ. ફક્ત ૧૦૦” રૂપીઆજ તેની કિંમત છે.”

મ્હને કહ્યું “અત્યારે માલમા ભાગે. રહવારે આવતો. પછુ મ્હારા રાખતો એ ઊઠારીને સતતી તો ત્હમારા બધાની કું ખચર લઈ નાંખીશ.”

આખરે ધણી સમજાવટ પછી ઊઠારીએ મ્હારા પાંચ રાખા અને ધણી ચાલનાં યર્ષા. મ્હને તે ઊઠારી તરફ નાંખા ઉઠ્યો. મ્હને નહીં કહ્યું કે તે ઊઠારી માટે મ્હારે કાંઈક નહીં તો નોંધ્યો.

મ્હારી ભેટનાજ બંગલામાં મ્હારા એક મીઠ રહેતો હશે અને તહેલે યુ-હા કરતી ટાળીઓમાં ગાન હતું. કું તરતજ ત્યાં ગયો અને અર્ધ વાત વિનવતી કરી સંભળાવી. ઉઠારે બજારો કે તે ઊઠારીને ઊઠાવવાનો મ્હને નિશ્ચય કર્યો છે અને તેમ કરવામાં કાંઈ પછુ અર્ધ થયો તો તેના વાંધા નથી.

“મ્હારા મિત્ર શાંતિથી અનિદાંધા કું પછીથી તહેલે બહાર મુખે બજારો.” “ઠીક બહાર તહેલે મ્હને પુછ્યા આંગણે છે તો બજારો કું કે એકીની મુશ્કેલી ફાળ્યાં બાવણીમાં મો. અને મીઠીજ બ્હેસ્ટર નામે એક દંપતિને કું આગળ કું. તેને બજારો છે કે અકાર પછુ દેતીક યુ-હા કરતી ટાળીઓને આ મુશ્કેલી ફાળ્યા હવામાં સોંપવાની છે. મો. બ્હેસ્ટર પોતે અહીં નથી. કું કહે રહવારે મીઠીજ બ્હેસ્ટરને બોલાવીશ અને તે આ ઊઠારીને પોતાને ત્યાં રખવા બહાર લા પાડશે. પછુ મ્હને બાજે છે કે આ લેણીની વાતમાં માથું ન મરવામાં ખમ્યા છે.

બીજે કિસ્સે રહવારે તે બુદ્ધા ઊઠારીને લઈને બાહર મયો. મીઠીજ બ્હેસ્ટર પછુ આંગણે તહેલે મ્હને ધણી વાત કરી. મીઠીજ બ્હેસ્ટરે તેણીને રાખવા લા પાડી. આખરે ધણી રકમકે પછી મ્હને ઊઠારીના છુટકારાના સીદર રૂપીઆ આંગણે. તે ઊઠારી અને મીઠીજ બ્હેસ્ટર માંડીમાં બેઠો પોતાને રથને વિચાર યર્ષા.

થોડા કિંમત પછી કું મુશ્કેલી ફાળ્યા બાવણીમાં ખચર કાઢવા ગયો તો માણસ પડ્યું કે તે ઊઠારીની સુંદરતામાં કાંઈ બોલજ વધારો થયો હતો. ત્યાં તે સંપૂર્ણ સુખી હતી.

કું સમય પછી મ્હારે દક્ષિણ આફ્રિકામાં બેંગલર મુખમાં બુદ્ધા પડ્યું. ત્યાં મ્હને મીઠીજ બ્હેસ્ટર તરફથી એક કામળ મળ્યો તેમાં બજારો હતું. કે ચાર પાંચ મહિનાની સતી વર્તણૂકે પછી તે ઊઠારી એક રાત્રે અચાનક બહાર યદ્ય ગઈ હતી. ધણી શોધખોળ કરવા છતાં તેને કાંઈ પછુ પતો લાગ્યો નહોતો. તે પોતે જે કપડામાં આવી હતી તેજ કપડામાં આવી ગઈ હતી.

મ્હને લાગ્યું કે આ બાબતનો અહિંજ અંત આંગણે.

ઉપરની વાત બંને યોડાં વર્ષો વધી ગયા. કું હિંદુસ્થાનમાં પાછો આવ્યો હતો અને સારા એટલા ઉપર હતો. મ્હારે એક દેશી રખવામાં ત્યાં સરકરે તપાસવા એક વખત બુદ્ધા પડ્યું. તે રાખવ આવા આદમના વખતના સુના પુરાણા રીત રીવાજે યાજરી રાખવામાં હતું. દેશનીથી ઉતર્યા પછી ત્યાં મ્હારે બુદ્ધા પડ્યું ત્યાં મ્હારે હાથી ઉપર બેસીને બુદ્ધા પડ્યું. બે તોફારો હાથેથી મ્હારી આગળ દેડાતા અને આવતા બતા લોકોને હાથેયે રસ્તો બાર રાખતા.

એક દિવસ કું સહારાનને મળવા ગયો. એક મ્હોટા દરવાજામાં યદ્યે મ્હારો હાથી મહેલમાં હાખલ થયો. અહીં આગળ સરકર મ્હને યાત્રી આપવા બાહરે મુખ હતું. અહિં કું હોંડો ઉતરી મહેલમાં હાખલ થયો અને થોડીવારમાં મ્હને હાથેયે મળી બધામાં આંગણે. મ્હારી સાથે એક દુખાળી

હતો. મહે' નેહુ' તો મહારાજ બારીબના પુર યેનમાં હતા. હેમનું કુળ વહુ હેયું હતું. અને મહેરાઈ કે હેમણે કહી પશુ મોગલોને નેમનું આપું ન હતું. પણ આ ઉપરાંત એક નવી વાત મહેરાઈને આવી હતી અને તે હતી કે એક સુદર નાયનારી મહારાજને પોતાની હથેલીમાં રમાડતી હતી. મહારાજના આ કાષ્ટથી પ્રભુ તથા અધીકારીઓ ધણા નાચક હતા.

મહારાજને મહેરાઈથી બાદી બચવું વાતનીર યથા પછીથી મહેરાઈના પાણી અને પાન નીકાળી આપી વિદાન કરવામાં આવ્યો કારણ કે બધી વાતનીર તો મુખ્ય પ્રધાન કામે કરવાની હતી.

હું મહારા રહેણે પાછો આવ્યો. જયોરવા જેવાક રાખના અમલદારો અને મગસા આવ્યા. હેમાં મહેરાઈ એક જુનો જોળાઆણવા નિકાળી, કારણ કે મહેરાઈને હેણે કાઢી આક્રિમાં કામે કામ હતું હતું. બધા ગયા પછી તે મહેરાઈ કામે વાત કરવા રોકાયા. વાતમાં હેણે સંજો રમવામાં નાચ મેવાનું આમનું આપું અને હેણું કે જાગીત નાચની પ્રખ્યાત નાયનારી નાચ થવાનો છે. મહેરાઈ રાખ તરફથી આવનક ન હતું તેથી હેણે કહ્યું કે હું તમને એક છુપી બપાએ જાણી દેશ કે ત્યાંથી તમે સરસ રીતે નાચ લેઈ શકો.

મહે' આ જાગીત વિશે ધણું કામચલું હતું તેથી મહે' પૂછ્યું કે આ જાગીત શેણું હતી?

હેણે કહ્યું "જાગીત ખરેખર એક સુદર નાયનારી છે. હેના કામ નીચેની જાગીતોમાં પશુ સુદર છે. તેને જાગીતો આપે માર વર્ષ થયાં. અને તારથી રાખને પોતાના કામમાં રાખ્યા છે. રાખ જોના નાચ પછાડે થેવા થયા છે. જાગીતને તેણે પશુ પુખ્ત કર્યો. કાંઈ છે. કારણ કે રાખને હેને કેટ સેવામાં બાળે રૂપીઆ આપ્યા છે. તેમાં એક નાયનારીના પછાડે આટલા બધા પૈસા ખરચાતા નોક ધણા કપવાય છે. જે તે દોષ પશુ તે એક જુવન મુંદરી છે હેણે રીશો જાગીત અને હેણે નાચ તે કામ છે."

આ બધી વાતોથી મહેરાઈ ચા હેણે મગસા બધી બની ગઈ. જયોરવા કું હાથી ઉપર સાર યથા સહેર જોવા ગયા. તેના મહેરાઈ મિત્ર મહેરાઈ તેણે આવ્યો અને જામે બંને મહેરાઈમાં દામન થયા. ને દોલમાં નાચ થવાનો હતો તેણે પછાડેના એક જોડામાં મહેરાઈ જોડાયા. મહેરાઈ મહે' નેહુ' તો ૧૫ જોડાના બધા જોડામાં ગયા હતા. કામથી તત્કાલિના માતાને કામ તૈયાર કરતા હતા. હેમની બાજબ નાયનારીએ કું જોડું મેલું હતું. બધાએ સુદર વખાલકાર ધારણ કરી હતી. એક સ્ત્રી તે બધામાં જુદી પડતી હતી. તે બધા કરતાં બરાબર હતી. હેણે વાળી રંગની બરીથી કોરેથી જોડાથી જોડી ની. આ બે હાથી જાગીત હતી. હેના પ્રયાસ એક જુદું કામ કર દેતા. તે હાથી સેનારી વાંકીમાં રમ્યે એક સુદર નાચ રીપનું હતું.

નાચ કર થયો. હું બાજબે રોવાને કારણે મહેરાઈ તે નાચ

મહેરાઈ નહિ પણ ત્યાં જોનારા બધા તેનાથી પ્રભુ થતા બપાયા. આ નાયનારી એક વાત આવતી હતી. વાતમાં એમ હતું કે એક ભારતી અમલદારને એક એકાંત કિલ્લામાં યાત્રામાં આવ્યો હતો. હેણે સહેરામાં રહી ત્યાંની મોખ-મળક ઉડાવવાનું જુદું રીપ હતું. હેની આ ઇચ્છા દિન પ્રતિ દિન વધતી જાયતી. આખરે હેણે સહેરામાં જવનું થયું, ત્યાં તે એક સ્ત્રીને ચાહવા લાગ્યો પણ તેણી સ્ત્રીએ હેણે કુતારી કારણ. આખરે તે અમલદાર એક બીજી સ્ત્રીને પરણી છુપી થયા.

નાચ ઉત્તમ પ્રદારનો હતો તેમ જોનારના ઉદ્ધારો ઉપરથી લાગ્યું હતું. "વાહ વાહ" અને "વાહવાહ" ના ઉદ્ધારો વચ્ચે વચ્ચે થતા હતા. અને એ તો નકરી હતું કે અગ્રીકન એક ઉત્તમ પ્રદારની નાયનારી હતી અને સૈદિયની પ્રણી હતી.

નાચ પુરો થયો. મહારાજ અંતપુરમાં ચક્રવા થયા. મોજાક પુરી થયો. હું મહારા મિત્રની વાટ જોવા આવ્યો, એટલામાં તે આવ્યો, અને મહેરાઈ કહ્યું "કહેવન, આપના નસીબ જુદું મેલું છે. જાગીત આપને ચગસા માટે છે."

"ખરેખર હું મહેરાઈ જોડેનાં મારું કું" મહે' બચાવ આપ્યો.

"પશુ તે મહેરાઈ માટે જોવાની હતી?"

"હા મિત્રની જોણ માટે છે કે હેણે જેવી ધન ભાવી હતી કે હેમને મગસું અથવા તો મહારાજને માટે રસીકને કાંઈ કહેવાયું હતું."

"આપણે કમચાલિ બનાવું છે?"

"હા અત્યારે. હેણે તમારા માટે નારો તૈયાર રાખ્યો છે."

અને એક અમલદારને થઈ જતોના કારણ. આમજ આવ્યા. મહેરાઈ ને જોડેના ઉધા હતા હેમણે અમલદારને સમજા કરી. અમલદારના દિવાનખાનામાં જઈને બેઠા. નીક દાસી બગીચાને ખપર આવ્યા અંદર ચાલી ગઈ. થોડીવાર એક દાસી અંદરથી બારી અને મહેરાઈ ને કામે. સવામ કહી પછી મહેરાઈ અંદર આવતા મુલાકા કરી. મહેરાઈ મિત્ર ત્યાં રોકા. હું જોવાને તે દાસી પછાડે ચાલે. એ મહેરાઈ રસે થઈ મહેરાઈ એક સુદર દિવાનખાનામાં થઈ બપાં જાગીતો. ત્યાં મહે' નેહુ' તો જાગીત એક સુદર માસીયા ઉપર પડી હતી. મહેરાઈ અત્યારે આપના કહ્યું. "હું આપનું રાખન જાગીત રૂઢનથી કરીશ. તેણે અત્યાર પછીજ મધ્ય દેવો. પછી તરતજ હેણે પછાડે હતી ત્યાંની નાયનારી. બધી દાસીઓ ચાલી ગઈ. અમલદારને એક સેના ઉપર મેલો.

"આપના આમનકુથી હું મહેરાઈ જાગીત આપના માનું કું" મહે' કહ્યું.

મહે' આપને મહેરાઈ કામ માટે ને રાખ છે. કહેવન, મહેરાઈ નિશ્ચય મધ્ય છે." આ બે કહેનાં જોના મહેરાઈ રસે આજ બપાં."

“વાલુ, મહારે આ બાબત કાચે કંબોધ ન હોવાથી મહેને
આ બાબતોની બધી જાણી માહિતી છે.”

“આપ બધું કારા મહાજી. હો તો મહેને સાચું કહે છે
લોકો મહારે માટે શું કહે છે?” તરેલું પૂછ્યું.

“મહારાજ તમારે માટે જે પૈસા ખરચે છે તેની
વિશ્લેષ લોકો બબડે છે.”

“હા, તે ખરું છે કે હું બધું ખરચું છું. પણ બાબતો
તેમની સુંદર નામનારીઓ આખાખ રખપુતાનામાં નહિ મળે. તમે
તેમનો નામ જોશો? કેમ સુંદર હતો કે નહિ? મહારાજાજીને
પ્રથમ રાખવાની જાળ રીત છે. હું મહારાજા જિવાય બીજા
કોઇ પાસેથી પૈસા લેતી નથી. બાપો ધણામ મહેને પૈસા
આપવા તૈયાર છે, ધણામ પોતાના કામ કદાચી લેવા મહારી
પાસે બચાવેલા કામ આવે છે અને પૈસાના ટમકા કરે છે. પણ
હું તેમની કોઇ પણ ચીજને જાડાતી નથી. મહારાજા જે
મહેને આપે છે તેમાંથી હું ધણામ માટે થોડું બચાવું છું.
હું કંન્સામિની યાચું તો કદાચની જરૂર ન પડે પણ કદાચ
તેમ ન યાચું તો પૈસાની જરૂર પડે તેથી બચાવું છું. હું બધું
છું જાહિ થોડોક વખત છું. પણ તેટલા સમય દરમિયાન હું
સત્તા મહારા કામમાં રાખવા માંડું છું અને તે જીવી રીતે રાખું
છું તે બધાવીક.”

પછી તે સીદ્ધિની પુતળાએ પોતાની વાત કરી. તરેલું
કહ્યું કે તેને લીધે મહારાજાને મોઢા કોઢરા કાચે લગાડ મતા
બદલા, એક રાણીને મેરથી બચાવી, કોઈને જન્મવા થતો હોય
તો તેમાંથી બચાવે. હોરખીસો ધીલી એવા ધણીકાંયા થયા છે.

“આ બધું રેસીડેન્ટ કાલેખને આપ કરેલો. કેમ
કહેશોને” તરેલું પૂછ્યું. પછી તરેલું મહેને એકદમ કહ્યું.

“આ ધણીમાં તમે મહેને નાંખી છે.”

“મહે!”—હું જાણતી તમારો વધુ બચાવ.

“હા! તમે મહારી સાથે આવ્યા હું બતાવું.” જ્યારે
એક બીજા જોરકામાં ગયા. આ જોરકાની વચ્ચે એક સુંદર
હોલ હતો. તરેલું પોતાની ઉપરની જોડણી કદાહી નાંખી. અને
વેલો. “કેમકેનો નામ” કરી બતાવે. તરત મહેને ખ્યાલ
આવે. આ તો વેલી તે દિવસે જોડેલી છોડી હતી. તે હતી
કદાહી મહારી કાચે બાવી હતી રહી.

“ગણુ તું” મહે પૂછ્યું.

“હા સાહેબ હું તેજ કોઢરી. મહારાથી મુશ્કિત ફોજમાં
રહેવાય એમ હતું નહિ અને તમે માલમા મથા હતા. ખસીસ
બેરેરેરે હુંક વખતમાં મહેને ધણું રીખવ્યું; સાહેબ! મહે
કરું કયું હોતું?”

તેના બવાબમાં એક કશું કાળજી હતી. જમહે પાછા
પહેલાના જોરકામાં આવ્યા.

“તેમ સાહેબ બેસી. કુનિયા મહારે માટે જાતી છે
કે ખરાખ?”

“જમીનનું પૂજ તે દિવસવાળા કોઢરી છે બધી
મહેને ધણું જ જાણવું થયું છે.”

“હા સાહેબ. જો કે હું એક પતંગીઆ કરતાં વધુ
નથી વધારી હું મહારાજાને સરકાર કાચે તકરાર બદલાવું છું.
તેમની રાણીઓ આ બધું છે અને તેથી મહારી કાચે કારી રીતે થઈ
છે. હવે હું મહારાજા પાસે બધું તેમજ આપ બધું સંકેશ. કાલેખ
કોઇ કોઇ દિવસ આ કમતરીનને વાંદ કરેશો.”

મહેને જુદા પડ્યા, મહારા કાચ ઉપર રવાર થઈ હું પાછો
આવ્યો. મહારા મનમાં વિચારો ઉભરાવા માંડ્યા. મહે
કહ્યું હતું કે ખરાખ? મહેને આવી કારી બધામાં
જોખમદાર છું! જો મહે તેને જમાવી ન હોત તો તેમ
ચાત? પ્રિય વાંચક બાબો બવાબ, તું આપી શકે છે?

કાપડ.

આ પ્રશ્નનો જવાબ

આપશો?

૧ સાત તોલાના કાગળનું પોસ્ટજ કેટલું?

૨ શેર વજનના હાગીનાનું પોસ્ટજ બધું?

૩ રામાનો બાર રૂપીઆ લેખે ૨૦ હજારોના પા

૪ ૫૦૦ રૂપીઆનું પાંચ આના તેરીખે ૨૦
કોનું બ્યાજ?

૫ આ લોનનું બ્યાજ મને કયારે મળશે?

૬ સાકર ખરીદતાં ધીચો તોલ નફાકારક થશે?

૭ રેલ્વે અકસ્માતમાં રેલ્વેવાળાની જીમ્મેદારી

૮ પગારની ફરિયાદ માટે કેટલા હજારા સુધે?

૯ સોના બજારને તેનાં તોલ શા?

૧૦ રોના વેપાર, કેવી રીતે થાય તે?

૧૧ સુતર કંઈ મીસાનું બધું છે?

૧૨ શા નામે બાળખાંચ છે,

આ સવ તેમજ તમારા સારા જિવેસો સુહૃદો, લોક,
જેવા જોશિતપને લગતી સર્વ હકીકત બજાવા માટે

“ગુજરાતી” પત્રનું પચાગ મંગાવો.

કી. ૦-૩-૦ પોસ્ટજ સાથે ૦-૪-૬

લખો—મોળ મંજલ કાર્યાલય

ખરાબ બીલીંગ-ગીરગમ, સુબધ ૪

ચાલુ છે.

બોલું અઠવાડિયું

ચાલુ છે.

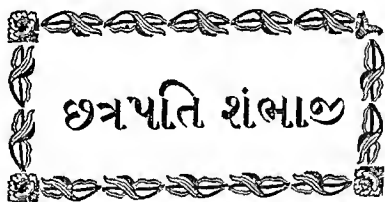
શનીવાર તા. ૨૮ મીથી

યુનાઈટેડ પીકચર્સ સીડીકેટનું ઐતીહાસીક ચિત્ર

“ચંદ્રરાવ મોરે”નો ખ્યાતિ પામેલા-સ્ટારના એકટોંગ

અને મોં સરપોતદારનો હાયરકેટોંગ નોંચે તૈયાર

થયેલ મહાન ઐતીહાસીક ચિત્ર

આ પીકચર પાછળ કલ્પનાનો અખુટ ખજાનો ખાલા કરો ઇતિહાસને

રસપૂર્વક રજુ કરવામાં આવેલ છે. એક વખત જોઈ

લેવાનો અત્યારથી જ નિશ્ચય કરો રાખો.

સીનેમા મેજેસ્ટીક

ગીરગામ ટ્રામ ટરમીન

સવ જાતનો સાઈકલો

૧૫ છુટક સામાન મળવાનું ૪૫ વરસનું જીવન
અને હરિસાદાર દેહાણું

ચાણાવાલા એન્ડ કું.

(સ્થાપના ૧૮૮૦)

૪૩૧-૪૩૪, કાલિયાદેવી રોડ, મુંબઈ.
(ટેલિફોન મંત્રાવણો મહત્ત મોહવાવવામાં આવશે)

૧૨મન રિયોલ્વર જામન મુજબ ન થાય તો પૈસા
પાછા મોકલવામાં આવશે. આ
દિસ્તાબની લાલસાથી લેવાની જરૂર નથી. એક વખતના ૧૦૦
પરનો ચકાસો મુજબ જેમ જેમ થોડો દયાવરો તેમ તે
૧૦૦ રૂપિયા થશે. ૧૦૦ રૂપિયાનો મકાસો મહત્ત.
ડી. ટ. ખ. સાથે રૂ. ૩ નવું
પતો-મિત્ર કંપની (ગોળ) પોસ્ટ હકાવન પ્રતિ અરીસડ

સચિત્ર સ્તવન સમરસોધી.

શ્રી સરળ ભગવદ્ ગીતા

પ્રેમક:-કાનર કાલીદાસ જોશી તમાકુવાળાનો માણો

૮૪-૯૨ કાંઠાવાડી મુંબઈ.

આવૃત્તિ ૪ થી ફિ. આડ આના,

પ્રાતઃસ્મરણ દેવોના દર્શન સાથે સ્તવન કરાવતી આ
ગીતા પહેલ વહેલી જ ને સરળ તથા ચિત્રાવળી હોવાથી બોલોને
મહુ ઉપયોગી થઈ પડી છે અને તેની પાંચ હજાર નકલો ખાસ
મવા જાતી છે. આવતી દીવાળી ઉપર દસ હજાર નકલ બહાર પડશે.

સાચ્ય સ્તવન સમરસોધી

શ્રી સરળ ભગવદ્ ગીતા પદ્

ફિ. આડ આના માથવાખામમાં બુકબેન્ડર પાસેથી મળશે.

વશોકરણ યંત્ર આ ચમત્કારી યંત્ર દ્વારા બધી જેની તરફ નજર
મેલવશે તે તમારું કમનસુખમાં રાખે કરશે.
આ “યંત્ર” મનોમાનના મુક મંત્રાવનારને પુકટ મળે છે ફિ. રૂ. ૧૧.
માસીન ઉદ્દાન પદ ૫૪૦ ફિ. રૂ. ૨૧. સચિત્ર ૧૪ પિલા રૂ. ૧૧.
પતો-અજમરી બુક ડીપો, નં. ૧૪ પોસ્ટ-હકાવન (મહાત્મા)

નાનાં છે સેન્ડ-હેન્ડ આઈસ અને સ્લીમ ઝીગર
બાઈસ, ૧૫૦ પ્રેસ, ૬.૫, ૫.૫૮૫ વગેરે.

અમા:-N. C/O ગોળ-મળહ

દુક મુદતમાં બહાર પડશે

(મી. મોહનલાલ યુવાનની)

શ્રી આર્યોદય નાટ્ય સંસ્થાનો નવો ખેલ

સુદક્ષ એક્ટરો તથા એક્ટ્રેસોના એકા બળથી-નવીન સર્મ
સીનેરી-ઉત્તમ પેષાક સહીત ધણીજ દુક મુદતમાં બહાર પડશે.
ઉમેશ્વર એક્ટરો તથા એક્ટ્રેસો મળો.

ગોળ પીઠા કુપર મેનશન નં. ૧ બીજે માંમે
સર્મ સવારના ૯ થી ૧૧

લંડન રાજ-રહસ્ય

અથવા

મોસ્ટરાઝ એફ ધો કોર્ટ એફ લંડન

ઉલ્લાસ સરમી સડીના રાજ પ્રીન્સ એફ વેલ્સ અને
અમીરો તથા ઉમરાવ બીરોના ચિત્રચિત્ર મોખાળા પાંચ
પાંચ ચિત્રો સાથે દરેક ભાગના ૧૪ આના. આ ભ. ખ.
લાનનારને ૧૦ આના.

મોજ-મળહ કાર્યોલય મુંબઈ ૪

તૈયાર છે. મુંદર ચિત્રોથી મુશોભિત.

યુવાન શ્રી પુરવાને સંસારફીલાતુ રહસ્ય સમજાવનાર
અપૂર્વ પુસ્તક.

અસેલો સચિત્ર કોકશાસ્ત્ર

આ વિષયના આજ સુધીમાં પ્રસિદ્ધ થયેલાં પુસ્તકો
પુસ્તકોમાં આ પુસ્તક સર્વોત્તમ હોઈ જશે છે.
સાંસારિક રાજો અને તેના ઉપાધ, એવી મેળો અને તેની ધર-
મયુ આપણેથી ભરપુર. કોઈકે અને લેલોને લેકેડા રપિયા
અવગતી કંટાળા હો તો આ પુસ્તક તમને એક કાચા
દાઘાહકારની મરજી સારશે.

નિમ્મત્ ૨. ૧-૮-૦૦ પોસ્ટ સાથે રૂ. ૧-૧૨-૦.

લુદ્ધાણી-મુંદર કાર્યાલય-અમદાવાદ.

ટેવ કેમ ગઈ?

લેખક: ડૉ. પ્રસાદ

મારી પ્રતીક નામ રમા. તેમણે ધારણા કે નામ જાણું. સુદર છે તો સુશીલા પણ હશે, પણ મારે કહેવું જોઈએ કે નામ પાછામાં તેની ફાઈલે જન્મ્યે થાય ખાધેલી. નાની ઉંમર રમા પણ દરેક વાતે કહાણી જુથા કરતી અને પોતાને જ વધારે યુગલ થયા હોય, પોતાને કુનીયાની લીધી મુખી જોઈ નાખી હોય, તેમ દરેકની પોઠ ખાંધી મારે. વધારવામાં ધારણા પણ પહેલે નંબર, અને મળીના જોઈ મંગળમાં પણ જોડેસરા જાહેરા પરિચય પછી આપણે વાતમાં આપણ વધીશું.

જેમ દીવસે હું દબેક કરતી મોઝા પેર જાણે. દાદીમા તાક જોણે મોઝા રવાં હતી.

“તમારે જમી લેવું હતુંને માણ! મારે તો વહેવું મોઝા” પણ થાય.” મેં કહ્યું.

“મારે તે રમાને તો જાણીમારક છે! કાઠિને જમાડીને મુલાકાઈ દીધી છે” માણજે જવાબ આપી.

જમા બાક હું મારા દીરાનપાનામાં ગયો. તેમ રમા ત્યાંક ઉપર ધમધમકાટ ઉપતી હતી, માણખાં દીધી પણ સુતી હતી. રમા મોઝ દીવક ધારા પહેલી મુવે નહીં અને જાણે જમા કેમ તે વિચાર કરેતો હું ખુશી ઉપર મોઝા અને પાનતો રંગો બધાં પાન પનાવવા માંડ્યું. કપાના ખખડાટથી રમા જાગી ઉઠી અને જાણે મોળા મોઝા થઈ.

“જાણે તો બહુ ઘણી મઠ છું; કપાના જાણા છે! જમા?” તેણે પૂછ્યું.

“દમકાળ. પણ થાય કેમ જાણે છે?”

“જાણી પાછળના ધરમાં પેલા નાચાભાઈ રહે છે ને, તેમની વહુ મરી મઠ તે હું દાદીમા જોડે કુટવા મઠ, તેથી થાયે લાગે.”

કુટવાની વાત સાંભળી હું તરસો. જમાની વાતચીતના જવાબથી દીકરી જાગી ઉઠી અને મને જોઈ દેખતી મારી પાસે આવી મળે વળગી પડી.

“એ છે ને! તે હું” જાણે રમા જોડે ગઈતી, તે અને કુટવાં આવતી ગયું. એ! જુઓ! આવડે છે ને! જેમ દીકરી તે મારા જોળામાંથી નીચે ઉતરી અને સામે ઉભી રહી જોળાર કુટવા માંડ્યું. “હાવ હાવ-હાવ હાવ” મારાથી જાન ન ખમડ, પણ યુરમાનાં હાથું જાણું. દીકરીને પમાડીને મુલાકાઈ દીધી અને રમાને કપડાં આપી, પણ રવાનેક કુટવાની દોષ, જેણે પથર પર પાછળે હતું. ધણીને વખત તેને કુટવા જવા ના પાડેલી, પણ તેણે જાણે તેમાં જેમ જાણે તાક પડ્યો

હોય તેમ તે દાદીમા સાથે તેજાર થાય, પણ જાણે તે તાક મોઝા મઠ હોય જેમ દેખાતી હતી, પણ દાદીમા તેને કુટવા મઠ ગયા વખરે છે તેમ નહતી.

“એ તો યીમણું પડે. આવડી મોઝા થઈને આવડે મારે?” વિચેરે કબ-મહાર કરીને રમીને જાણુ કરતી. મારા દાદીમા કુટવા માટે જાણા ગમમાં પાંચતી. ન હોય જ્ય કે ન હોય જ્યતવું, ત્યાં પણ દાદીમાની હાજરી કબેમાં જોવામાં આવે. રાજીએ જવામાં જેમનું જ્યતિતવ જાગી જાણું. ખાટસે પડવાં હોય તો પણ “મેં દાદીમા” વચાર ના ચાલે. એ કે તેમની જા ટેવ માટે પહેમાં તો હું વધી જાણતો નહીં, પણ જ્યારે તેમણે રમાને પણ સાથે મકાઈ તથા દીકરીના કુમળા મમજ ઉપર ફેરી ઊપ પડી છે તે જોઈું ત્યારે હું કંટાળ્યો. જા ટેવ હોવામાં મેં દાદીમાને જોતેજાર જરખેલોં પણ બે ચાર વખત “દાદી મોઝા, મરી મોઝા” વિચેરે કંટાળ મળે, એટલે જાણે યુવ રવા.

જે જમાની જા વાત છે તે વખતે હું પડેસમાં વાડીમાં જાણેવા મારા યાજામાં રહેતો હતો. મારા મીઠ મી. જુવનલાક જેક પ્રખાત શીલ કંપનીના દાદીમા હતો, અને તેઓ દાદીમા વડેરે શીલ લેવા જાણા હતા. વડેરો એટલે જાણના શીલ-વાળા ધારે છે તેમ મુજારે કહાણાં કેવીશીલના કે શીલ જેમજેલીમાં જાણે કંપનીવાળા વડેરે શીલ લેવા દોડી જાણતા. સુદરમાં પણ દોહાજા માટે જાણા હતા, અને હાથમાં નેક મીઠ કરેલો શીલ લેવા કરે રાં હતો. મને મળીજા રમાજા જાણ અને વિગાળ સાજોતો મારે, શીલ હતો. નવી નવી શીલ જોણા કરવાનું મન મડું, પણ સાધનને જમાણે પડ્યું મુજારું, પણ દાદીમા જેક શીલ પાછળે હું ખાઈ પીને મંડેરી હતો. શીલમાં હાથમાવળી જાણું જ્યારે કરેડું પડે છે, પણ જમા જાણન કેમ ન કરી યાજા, મોઝા પ્રમ મેં સુદરમાને પડેરી તેથી તેમણે મને તે શીલ કરવા કહેડું અને મને તેટલો ખરક થાય પણ કંટાળાનું નહીં જેમ દીમન આપેલી, નથી મેકા વખતથી હું તે પ્રીતિ કરતો હતો. માથેલની પોટમાં મંચક અને રવરડું મીજાણુ હોય છે તેમાં રંગર વધારે પ્રમાણમાં નાખવામાં આવે અને જીણું જેણું મીજાણુ નાખવામાં આવે કે નેથી પોટ જમાત થરાતે મારે મેલી મોળાગળાં મઠે તેથી થાય, પછી પોટને જાહાર જોગ કરવાને પડે લોગો શીલ નેકો કરવો, પછી તેને શીલના મુજગા સાથે જોડી પડી જેમ દીમ ઉતરી જાવ તેમ સાથે થાયે પેલા મુજગાગામાં જમાજા પણ કંપન થાય, નેથી જ્યારે શીલ જમાવની વખતે મને મુજગાં કબેક ફેરે અને જેક પીન પ્રોજેક્ટરમાં રાખી દોર જે પેલા મુજગાંને જાકે મેકેલા જમાજા કંપન થાય. જા મુજા ઉપર મેં પ્રશંગો કરવા મંડેલા અને જમાજા ફેરે ફેરેક પાછો રંગ. અને દો પડેરી કીન પેકે મેકે તેજા વિચાર હું અને સુદરમાજા કરવા હતા.

પાઠ્યેા અને રામા વચ્ચેનાં કાવ્ય અને કાવ્યો દાદીમા અને તેમની ડેવણી એકલાની નજરે ચડી. મચીનમાંથી અવાજ હતપત્ત. રસી. હાથના ધીંગામાંથી અવાજ કંઠગાવા કાઝ્યા. તથા ફેરિયાથી પથ્થો ચોખી દેવાથી ડેવણી માની જેકડીય પથ્થો મરાથર દેખવા લાગી. હવન કાઝાને ફીચમાં પોતાનાં હાથ પથ્થો સોંકાવતી જાણી રહેલાં પત્ની પારવતી ડેવણીને જોણખાં. કોઈ દીવસે તેમણે અવાજ છૂટાવતી કુટતી નહીં જોએલાં. દાદીમા પથ્થો અવાજ મધ અર્ધ. મચીનમાંથી અવાજ સંભળાતો હતો.

“હામ ચણી વડુ હામહામ !

મચીન ! અવડી હામહામ !

હામ પીએલીમાં હામહામ !”

જોડીઅન્નમાંથી “ટીર ટીર” નાચવાનું કાણે ખાખખડટ હાથગોળા અવાજ કંઠગાવા. ડેવણીને મૂંચ પાડી “કાલિંગા કાલિંગા.” આ વખતે દાદીમા અને પારવતી ડેવણી સાથે સામે બાજુમાં બેઠા રહ્યાં હતાં, અને રમાને ડેવણીમાં જોડી કાઢી હતી, તે કુટતી હતી અને તેની પાસેજ કાઢી પથ્થો તેમજ કરતી હતી. રમાએ પોતેજ પોતાનું દરમ જોડું. સરખાઈ જાણવા કાઢીને કુટતી જોડું ખાખ યંજીર માલુ હાથ. વળી પાછી કાન્ટી ફેલાઈ ત્યાં તો મને અવાજ કંઠગાવા.

“પરડેસા...હાં અલ્લાહી પુરડેસા...હાં” હું સમજી ગયો કે દાદીમાનું વૈરાગ્ય ધરડું. હું તેમની પાસે ડેવણી.

“વૈર માલ, માલ માલુ કામે હાં !” એમ કહી તે હાથ. તેમની પાછળ હવન કાઝા, હાથગોળા, પારવતીમાં વિગેરે હાથ. નધાને હું બહાર લાવ્યો અને રામા જોડે “હરર”ને ફીચમાં વિગેરે કાઢી, હાથ યંજીરમાં હાથ પડેલા ફીચ દેવાથી મચીન વચ્ચે જોડેલાં મચીન ચરર હતી.

જોડી રાત્રે કમકમ કાઝા પાર વાગે હું અને સુખલાલ. વૈર ખાખ. જોડા સુખલાલને લાંબા ઉતારાં હતાં. વૈર. હવન કાઝા. વચ્ચે મળી અનતીજી જોડી હતી. તેમની વચ્ચે હું વાત-ચીત કરી હતી તે પ્રજી જાણે પથ્થો હું ચણી રે તરતજ દાદીમા જોડ્યાં—

“પારે કાલે ખાપલે અર્ધાથી નીકળ્યાં” અને તે જાણી ખાણી કાણે એમ ચાલ છે.” એ “હા” કાણી અને બીજી દીવસે જાણને વડેલાંથી કાઢીમાં જોડ્યાં.

મારા મચીનનું પેટન્ટ મેં જોળ્યું છે, અને જોડીમાં તો હાથ મરેજો કાણ છે તેથી મચીનનો ફીક ઉઠાવ વૈર છે. હું મે પૈલા કમકમ કાઝા દેવાથી વડેલાંમાં રહું છું. રમા કાઢી દીવસ કુટવાનું કંઠગાવા નથી. કાઢી પથ્થો જે રેવ જણી ચર્ધ છે. દાદીમા પથ્થો હવે જણી ચર્ધ છે અને વારંવાર કહે છે “ચર્ધ તે કહાલે તે” હું દેખાવું તે માથે છાંવ દેખી રહેલો નથી. જાણ લોક વચ્ચે અને હાથમાં પાડી ત્યાં અને જોળખી કહે તો” મિત વાંચક કાઢી કાઢી જોડા તારે કાઢી દેખ દે” કહેવું તો મચીન મોડી ખાખીક. ખાખી રેવો જાણવા મારે માલ પાડી નહીં. અલ અલખડટ

સીનેમાના સમાચાર

અખનાર—રા. ચિત્રપટ

હજુ તો અમે ગયે અજવાડીએ. “હરર”ની વિગેરે દેખવામાર “વાળા મુઠામાંથી મચીનની ખાખ માળી છીએ. જોડેલાંમાં તો વળી જોડે નવા વડેલાંમાં અમાર અમાર અને ખાખી અમાર છે. કાલિંગા પ્રમાણે આ મુઠામાંથી લાનારાંમાં અજવાડીની ચાલખાણનું પડલ ઉઠાવવા છે. ચોખામાં આ ફીચ જોડેલાંમાં અમાર વિગેરે કંઠગાવા છે. જે રિપે અમારે દમમાં કંઈ પથ્થો જોડવા” તે રાખ ન અમાર જોડેલાંમાં “મોન અર્ધા” સાથે તેની નીતિ પ્રમાણે ચોડે તાણું રાખવાનું વડુ પથ્થો કાઢીને છીએ; પરંતુ અને ગયે વખતે કાણુ હાથ તેમ છું તે પથ્થો કાઢી તરતજ અજવાડીમાં ન અમાર કાણુ તેની રરતેજ નથી કંઈ નહિ-વડે કાણુ કાણુ. દેખતાં દેખતાં મચીન તાર કહેલો કહેલો—“કહેલો તો તે કહે.”

અમે અજવાડીએ કાણ લેખક મહાશય “મોન-અખ” કાણેલાંમાં “માળી, તંબી કાલેજ અમાર આ અર્ધામાં અખપડે ચારી રીતે હરરની કંઠગાવા નવા. અપલે જાણી, ફીચ-જોડી પકડતાં માલુ અમાર (અખખાળી તો જોડે અમાર નહિ) જે નીતિથી કાણુ અખખાળી છે. પથ્થો મારે તો તે કાણને જોડવાનું અખખાળી છે તે કાણમાં તો કાણી. કમ કાણમાં લેતાં સ્વસ્તી વાગવડે ચીરવાવ પડેલાંમાં તમાર અમાર રહેલા દેખ છે કાણ “કાણુ” કાણીમાં ન ચોખા” જે કહેવડ તેજીથી અખખાળી નથી દેખી. જોડેલાં તમારી માળખી. તેના કાણમાં માળા પડે તેમ નથી, પરંતુ ચિત્રાદાર તમારી ખાખખાળી કાણુ કરવાની હાલતમાં દેખાર મરેજો તો તેથી તમારેજ કાણ છે. હજુ સુધી અજવાડીમાં અમાર તરીકે તમાર નામ અજવાડી મુઠામાં નથી ખાખું એમ છું ચિત્રપટની તમારા પર મરેજામાં નથી !

લક્ષ્મી પીકચરની “વિમળા વડુ” તેમજ પથ્થો અમાર અને લેખકને રોડ પર દેખાવાને કાણી. કાલિંગા પ્રમાણે પથ્થોની લેખકમાં પૂર અખખાળી ચર્ધ કાણી છે. અને હવે નવા સીનેમાની તરીકે અમાર કાલના સીનેમાની જોડેલાંમાં અમાર છે. પરંતુ જોડેલાં અમાર અમારમાં ચોખાવા કરે છે. રા. અખ-અખ અને જોડી અખખાળી છે, અને વિમળા નવ જોડી તે રીતે ઉતર

મોજ--મંગલનો મુરખો

મહાદેવ શીદિ

ચેલવાઈમાં નાના ફરજીયાના વખતમાં મહાદેવ કિરે એક વખત મુનામાં જાણ્યો હતો. તે બધો હોશિયાર અને ચતુર હતો. તેનામાં ફરજીયા જાણે છે, તેની પરીક્ષા કરવા માટે નાના ફરજીયા અને બીજા કારકારીએ એ મુશ્કેલ કરી કે, કાંઈપણ સુધિત કરી તેની ફરજીયા તો કરતીજ. તેઓએ એવો નિયમ કર્યો કે, બીજો જિવસે જ્યારે કિર્મતની સ્વારી હાથી પર બેસીને પર્વતી જવા નીકળે, ત્યારે દરેકે પોતે ચાંદોને જ બુલું. અર્થાત્ તેમ કરવાથી કિરે જંગલો હોવાને લીધે એટલે તેનાથી સ્વારીની સાથે ચાલી સફાઈ નહિ, તેને પછવાડે જ રહેવું પડશે એટલે ફરજીયા તમા જિવાય વહેશે નહિ. આ મુશ્કેલતની મહાદેવને ખબર પડી ગઈ એટલે તે વિશેષ ચિંતામાં પડ્યો, કારણકે, બધા પડે ચાલીને જાય અને તે ઘોડે બેસે તો અનુચિત મુશ્કેલ, અને સ્વારી તો સપાટાથી જાય તો તેની સાથે તેનાથી ચાલી પછા સફાઈ નહિ. વળી પછવાડે રહે તો અપમાન થાય, એવી ધાસ્તીની જિવંતનામાં તે ચિંતા કર્યો કરતો હતો એટલામાં તેણે તોફાર જીવવા નામનો આરવત બાળક ત્યાં જાણ્યો, કિરેની ચિંતા તે સમજી ગયો હતો એટલે તેણે કહ્યું: "મહારાજ! આપ જાણી બધી રીત રેમ કરો છો?" એટલે કિરેએ બધી કહિત કરી જાણવાની. કહીકત કાલજાતાં તેણે બેકિરકારી કહ્યું: "જાણ! તેમાં વિચારવા જેવું શું છે? કુઠું તેમ કયો. કિર્મતની સ્વારી જાણી પર બેસી પર્વતી જાય ત્યારે તેમના બેઠા ઉપરથી સફાઈ પછા જાણીમાં બેસી જશે એટલે બધું. કારણ કે, તમે તો કિર્મતના હજીરવાજા હો. એટલે આમ કરવામાં કોઈ જાતની દરકત નથી! જીવવાની સુધિત કિરેને પછાડ પડી અને બીજા જિવસે તેણે તેમ કહ્યું અને અગ્રણીમાં પાર પડી ગયો. કારકારીએ અને નાના ફરજીયાને તેની આ સુધિત બેઠા જાણ્યો પાછો તેની બધી તરીકે કરવા લાગ્યા.

પારકા હુખે હુખી

એક જાણી પાસે એક જાણુ કુતરું હતું. તે તેણે જુક જાણુ હતું, એક દિવસ એક બંધુ કે એક માણસ જાણની સાથે વાતચિત કરતો હતો, એવામાં તેણે કુતરાએ પેલા માણસને જુકુ કરી લયકો તોડી લીધો. પેલા માણસની આંખી કુખદ રિયત બેઠા બધા બોલી ઉઠી: "જરે! મારો કારકારી ટાંકજર આ જાણી બીજાર તો નહિ સજી જાય!"

સુધારો--વેળ શીર નવને --દસે કાન વચ્ચો.

કુખી ધાલીસ

વાર્ષિક જવાબ--૩) વા. પી. સાથે ૨. ૩-૪-૦

રિક બહાર ૨ પ

જ્યો--મે જમજમ, કામલિય. અટક બીજમ ગીરગામ મુખ્ય

ભાગીરથી

ની

ભૂલ્ય

રમણીક અ. ગેતા

જમાજના લૂંટારોના કાવાદાવામાં સપ-કામથી દહેતી દિંદુ વિધવા, 'તેલ' પાપ અને પાપચિત, આપણી તીથસ્થળોના પંડા, તેમજ પાપી જીવન, આર્થ અખળાના સતીત રક્ષણ માટે પ્રયત્નો, દિંદુ સંચારનું આયોજન થય.

રંગીન મુંદર ચિત્રો

મનોહર, મુશ્કેલ રેખરેખટ પેપર

મુશ્કેલ

૨-૮-૦

મોજ-મંગલ કામલિય

ગીરગામ અટક બીજમ, મુખ્ય-૪

કોનો વાંક ?

માથાની બીમારી શા માટે લોગવા છા ?

બામ વાપરી નિસ્સા થયેલા માટે

હીમોટીક બામ.

એટલે માથાની બીમારીવાળાના હાથેશનો સાથી વખણાયેલો અને જગજાહેર ઘરગણુ બામ

હીમત શીરી એકતા આના આઠ, સજોબમ, સધીવા. માથાના ચરેકા અને આદાશીશી માટે અકસરી

તમારા વેપારીને ત્યાં ન મળે તો

લેખો--

સ્વદેશી ઓધલ અને ૫૨૦ મેં કુાં, મદાક બી. બી. રી. આમ, ગેલે.

દધત્યોનો ત્રાસ

શુળના દુખથી વધારે ભયંકર ત્રાસ કોઈ પણ દર્દીને ઉત્પન્ન કરી શકે નહિ. શુળનું દરદ એટલે કે અજીર્ણની ચર્ચાએ અને દુઃખના દહાણ. જ્યારે તે ભયંકર દુઃખોના તમારા ગદો અને જડાઓમાં ચાલતો હોય ત્યારે તમે કંઈ પણ કરીશ શકા નહિ.

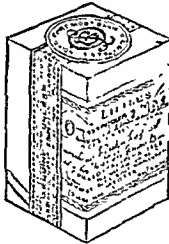
સૌથી વધારે ઝાપણુ ભર્યો ઇલાજ એ છે કે તરત જ લીટલના ઓરીએન્ટલ ખામનો ઉપયોગ કરવો. તેની ટીડી અને સુખકારક અસર દુઃખને ઢાંકી કાઢશે અને તમને સુખી બનાવશે.

તે તમારા દરદનાં લીક્ષણ બાલાંએને અટકાવી દેશે. અને અજીર્ણી રહેલા જાનનંતુએને શાન્ત કરશે. તેનાથી મધુર શાન્તિ મળશે. ને તમે શુળના દરદને બોલ ચક્ર પડ્યા હો તો આ અકસીર ઇલાજની એક ટીપ્પી એકદમ ખરીદવાનું જીવતા નહિ તમે તેના વગર ચલાવી શકશો નહિ. કેમકે જ્યારે બીજા દવા કંઈ કામ કરતી નથી ત્યારે આનાથી આરામ થાય છે.

કો. રા. જી હરેક શીશીનો. દરેક દુઃખાગુને ત્યાંથી આખા દિવસમાં મળી શકે છે.

લીટલના ઓરીએન્ટલ

ખામથી આરામ થાય છે નિરાશ થઈને પડી રહેલા નહિ અને દુઃખથી મરી જતા નહિ. સાત ચાઓ / બધા દુઃખો અને દરદમાંથી આરામ મેળવો. લીટલના ઓરીએન્ટલ ખામ; તમારો વતી સમ્રાધ કરશે અને દુઃખની છેલ્લી કિડિયાની પણ રહેવા દેશે નહિ.

લીટલનો

ઓરીએન્ટલ ખામ

સરવે જાતનાં દુઃખ અને

દરદો મટાડે છે

જ્યાં કે

કેટલીક બાહ્યીઓ દાઝ બે કાઢવામાં આવી છે તેમાં રૂપીયા.પાંચધી રૂપીયા સો મુઠીની કુપનો છે. મારે વરસે લીટલના ઓરીએન્ટલ ખામની શીશી ખરીદનારાઓમાં પંદરસો રૂપેઆ આવા ઇનામમાં વેચવામાં આવ્યા હતા તમારું નશીબ અજમ વે.

સધીલા, રૂપેટીઅમ, કમરનો દુખાવો તથા માથાનું દુખનું લીટરે. એક જામ કરના પણ દરદ મટાડનાર તબીબ એક વજુજી મુદર બેસ છે બે કુદરને નેમી છે.

પ્રાણીની ચરબી તેમજ કોઈ પણ ઘાટનું તબ નાખવામાં આવ્યું નથી. વજોજી ઉત્તમ અને સર્વોપરી દુઃખ મટાડનાર આ ખામ છે.

મુખાઈ ઇલાકાના એકલા એજેટા :

નરેતમ ગારધર એન્ડ કું,

શેખ મેમન સીટ, મુંબઈ.

આ પત્ર તંત્રી જનકર ઓડિયલ રિસેલે મુંબઈ, સીંગમ ખાલ વિદિયામાં એક જામક વિન્ટીય વિદ્યામાં બીજી નેજ સ્વદેશી પ્રકાશ છે.

આં અઠવાડીઆનું ભરચક પ્રોગ્રામ !

અરધા ભાવમાંજ ખમણું ખેંચાણું--ખાસ તમારે માટે

બહાદુર જંગ અને તાસીર કિસ્માત

અક આકર્ષક ભય છે જેમાં પ્રસિધ્ધ અમેરીકન એમાં પ્રસિધ્ધ બેની હિન્સ અને પ્રખ્યાત
એક્ટર ટોમ મિકસના ઘોડે સવારીના અદ્ભુત ટોરિસ કેનીઅનના કામો ખરેખર અરંભથી
કામો ભેદ તમે દગજ થઈ જવાના-૫ પાટ સંમ્પન્ન સુધી બેવા લાયક છે-૬ પાટ

એક ગરીબ બહાદુર જવાનીઆના સાહસો

આ કહેતો તમે સાંભળી છે કે

Faint hearts never win Fair Ladies

જરૂર ભેદ બચ્ચો આ ખેલ-ઉપલી કહેતો પુરવાર થઈ જશે.

ગ્લોબ સીનેમા સેન્ટ્રલર્સ્ટ રોડ

વખત —પા, ૭, ૮, ૧૦, ૧૨ની રવિ ખાસ ખેલ ૩૦ વાગે

ભાવ —રૂ. ૨, ૧.૦૦, ૦૦ ૦૧ ૦૨ રેક્ષ સાથે

અમારા બોજ ખેંચાણું માટે હમણાંથી તૈયાર થાંઓ !

રહસ્યમયી અદ્ભુત ફીટકટીવ વાર્તાઓના સૌકીન

લાખો વાંચકોનું માનીતું પત્ર

છુપી પોલીસ

દર બુધવારે મફત વાંચવું હોય તો નીચે જણાવેલાં પુસ્તકોમાંથી તમેને
ગમે તેટલાં પુસ્તકો મંગાવો—જેટલા રૂપિયાનાં પુસ્તકો થશે એટલા

મહિના છુપી પોલીસ મફત મોકલવામાં આવશે.

મંબાઈનું રાત્રિરહસ્ય

મોજીલી મંબાઈના બેદભરમથી ભરપૂર.
અદ્ભુત ઘટનાયુક્ત વાર્તા
કિંમત રૂ. ૧-૪-૦

આશકની આત્મકથા

અદ્ભુત, રોમાંચકર પ્રેમકથા
જ્યાં એક પ્રેમીએ પોતાની આખી જીંદગીનો પ્રણય
વર્ણવ્યો છે.
કિં. રૂ. ૧-૮-૦

વૈશ્ણવ ધર્મનો ઇતિહાસ

દરેક વૈશ્ણવ બુદ્ધિએ અભ્યાસ કરવા હાયક-ચાર
થિત્રો સાથે.

કિં. રૂ. ૩-૦-૦

બોલતો કાગળ

ભાષણ તથા ગાયન સાથે સંપૂર્ણ નાટક.
(લેફ્ટ-હાન્ડ દિવાના)
મધ્ય આઠ આના

રા. હરિહર (દિવાના) કૃત નાટક

સૌન્દર્ય વિજય

ભાષણ તથા ગાયન સાથે

આ નાટક શુભનમોહિની-નુરજહાના પ્રેમ પ્રસંગો તથા ઇતિહાસને
અનુવંશી શૃંગારાત્મક મસ્ત કવિએ રચ્યું છે.

મધ્ય આઠ આના.

દેવદાસ

સી, પુરૂષ આમાંલ દૃઢ દરેકને ઉપયોગી
સાંજિક નવલકથા

ચરત જાણી આ વાર્તા જંગલમાં ધેરધેર વંચાય છે.
એજ તેની ઉત્તમતાની સાબીતી-પૂરી પાડે છે
ચાર થિત્રો સાથે કિં. રૂ. ૧-૮-૦

રાજનગર રહસ્ય

લખનાર-રા. ગુપ્તહત

શ્રવણના પાટનગર ગેણાતા અમદાવાદ ઉર્ફે રાજનગરના ખત ગેરો, શ્રીમતોની વિલાસ શ્રીલાલો, સુરેશ બગીચો નજી આ પી નસો ઉર્ફે કુટુંબીઓના કારસ્તાન, દલસર્મા, રીવાની ખતેલી મેક રોહાણીના છવનના કર્ણાસિક આબેહુલ ચિતાર, ટોચો ખતેશ્વરોને ત્યાના અનાચારના અખાસા વગેરેથી માદિતગાર છ હોય તો

આજને આજ આ પુસ્તક મગાવે

કિંમત બાર આના પો. જુદું.

ચમરાજનો દરબાર

જગતના છળ પ્રપચોથી આફતમાં આવી પડેલા માનવીઓની આત્મહત્યાનું ગદસ્ય સમજવતી નવલકથા એક વખત વાંચ્યા પછી પડતી મુકવી ગમશે નહિ એવી તેમાં એક પછી એક જુગનીચો આવેલી છે

કિ. રૂ. ૧-૮-૦

શિયળની કસોટી

ચાને

બેવફા દુનિયા

દગાખાજ હોસ્ત તથા પતિવ્રતા સતિની કસોટીનો આબેહુલ ચિતાર

કિ. રૂ. ૧-૮-૦

મુંબઈમાં બનેલો બચકર બ
એકજ રાતમાં બે ખૂન!

આ ખુનામરફીનો ભેદ બહુવો હોય તો

ઈશ્કનો અંજામ

અથવા

પ્યારનું પરિણામ

નામની સસિક ઈરિકટીવ નવલકથા વાંચો એકજ રાતે કે એક રાવ બદાદુરનું અને કે ચપ્પલ પર આવેલા વિમળા નામની સ્ત્રીનું કેવું ભેદભરી રીતે ખૂન થાય છે, ખૂની શોધવા બતા બનેલા બનાવોમાંથી કેવી ભયોનક પર બહાર આવે છે, એ વાંચી છેવટ સુધી તમે પણ કંપી શકો કે ખૂની કાણ છે? પ્રકરણે પ્રકરણે રહસ્ય ભેદનો ખામનો કારણ છે પછ રખ બતા

કિંમત રૂ. ૧-૦-૦ પો. જુદું.

રશીયન શહેનશાહના જ્ઞાનખાતાની પોય મોક્ષને માટે પાપ કરો-પાપ કરો તો

પાકાર કરના

ધર્મ ગુરૂનું ચરિત્ર બહુવું હોય તો વાંચો

દુરાત્માનો દોરદમામ

કિંવા

રાસકલ રાસપુટીન

સંશિષાના આ અદ્યુત નરનું જીવન વાંચતા તમેને ખાતર પતે કે, કંઈકેલા દોષમાં પણ ધર્મને નામે કેવા અનાચારો થાય છે રાગ, મહારાગ, મહારાણીઓ વધારે શું પણ પુર રાજાના મહારાણી ઝારીનાએ પોતાના જીવનમાં કેવા ભાગ ભજવ્યો છે, તેનો આબેહુલ ચિતાર આ પુસ્તકમાં આપવામાં આવ્યો છે ચાર ચિત્રો-૫૫૪ ૫૧૨

છતાં કિંમત છ આના

દરેક પુસ્તકનું વી. પી. મર્ચ જુદું પડશે.

લખો-છુપી પોલીસ કાર્યાલય ગીરગામ ચર્ચ સામે મુખ્ય નં. ૪.

પાગસરુ વડે ૧૩]

રવિવાર તારીખ ૧૩ મી ડીસેમ્બર ૧૯૨૫

[૫. ૨ બા. અંક ૩૬]

મા અહવાડીકમાં પ્રસિધ્ધ થતી વાર્તાઓનાં પાત્રો કલ્પિતજ હોય છે. પણ જીવંત વ્યક્તિપરથી ઉપજતી કહેણાં નથી. અ. મો. મ.

ગરબે ગોરા.

માંડો મીઠમીઠી ઘરની મધ્ય, ગરબે નિરાધો ગોરી;
પદ અંધક વરણા રહેલ્ય, ખેસે નવ રાત્રિ ગોરી.

‘ગોહક મુખડું રસ ભયુ’, ઉલ્લાસે ઉરહામ ?
‘જેબનીયુ’ લયથી જાડું, લીંબે ના આરામ

ઘમકે ઝાંઝળેના ઝલ્કાર, પીયું કેરી મદવેલી,
રસ ચેતન ગલકે વર, અચૂ દીઠી દીઠી હેલી:

‘જેન રહી ઘોડી છતાં, રાસ રમ્યે નહિ નીંદ,
અથા ના અંતર કરી જળમાં જેડું’ મીન !

‘રક્તિયાછ રસ વરિ હો ! અંબેરાં તેજ મર્યા’
‘દિલહરણીએ દિલવરિ હો ! વરીકરણે જાહ ભર્યા !

આંજો અંજન અપભ્રંશનાં, ભેદ હવે ભવનાં,
રસાભાસં દર દર ખસી, રસ તણોળ ચયાં !

પ્રીતમ પુણ્ય પતેના પ્રાણ, રસિલી રસદા એસે,
એની આંખમાં બુઝી લાણ, વેરાને અંબર રાણે

ઉર જળતી અતિહાડને, પ્રેમજલદ શાન,
ઉભય નેહુના તારથી, બાન બલાયે ન્યાં !

દિવ્ય તેજ તણે અંબાર, અંતર પ્રગલ્ભે દાવે,
જાલ જાલકે અંકુશનાં દાર, ઘણા હું બેઠેલાં લાગે.

અંબાલાલ નૃ. શાહ.

રાજનગર રહસ્ય

લખનાર:—રો. હોતજીત

(મયા અંકથી ચાલુ)

સુકલિત દિવાનખાનામાં એક રાઉન્ડ ટેબલની આસપાસ પડેલી ધુરરીઓ ઉપર રમા અને રામપ્રસાદ બેઠાં હતાં. ટેબલ ઉપર મહાના એ ૩૫ પડખા હતા. મહા પીનાં પીતાં રામપ્રસાદે કહ્યું, “તમારા કુટુંબ ઉપર તમારા બનેલીના અઘણ યજ્ઞથી જે આફત આવી પડી છે તે માટે હું ઘણા દિલગીર છું. મહેં એમ સાંભળ્યું છે કે, તમારા આવા સંકટના સમયે નવલકાએ તમને નેહથી મદદ આપી છે.”

“હા, એ વાત ખરી છે. નવલકા ઘણા સન્નગત પુરુષ છે. અને તેમના ઉપકારના મહુમાયી છરી રાજનગરે તેમ નથી.” રમાએ જોળા ભાવથી કહ્યું.

“પરંતુ મહારા મત તમારાયી ઉલટા છે.” રામપ્રસાદે અંજોતેણી કહ્યું.

“એટલે ?”

“એટલે એવ કે, નવલકા માટે લોકવાયકા સારી નથી. જો કે, હું તેમના સ્વભાવ અને ચારિત્ર્યથી અપરિચિત છું; છતાં એ લોકવાયકામાં કંઈક અપવેના અંશ હોય એમ મને લાગે છે.” રામપ્રસાદે સહેદ દર્શાવ્યો.

“નિંદા કરતો એ તો જન સ્વભાવ છે. જો તેઓ સન્નગત પુરુષ ન હોય તો આપના પિતા પૂરું પવનમાં એમને દૂરી તરીકે નિષ્ક્રમ કરતા ખરા કે ?”

“પિતાએ કહેલા કાર્યની ચોખ્ખોચળતા વિચારવી એ મારા કર્મ વિરૂધ્ધ છે. વળી પિતાએ દુઃસ્વીઓમાં તેમને નીચેલા હોવા છતાં તેમણે કદાપિ અમારી કે અમારા કંધાની સંભાળ લીધી નથી. મહેન સાંભળેલી હકીકત બે ખરી હોય તો તેમના ચારિત્ર્ય ઉપર પણ વિશ્વાસ મઠી શકાય તેમ નથી. તમે જ વિચાર કરી જુઓ કે, આ કળિયુગમાં બદલાતી આસા સખ્યા સિવાય પરાપકાર કરે એવા માણસો કેટલા છે? હમને મદદ કરવામાં પણ નવસથાનો કાંઈ અંગત સ્વાર્થ સમાપ્તે હોય એમજ મહેન લાગે છે.”

“પરંતુ અત્યાર વખત એવા છે કે, બે અમને તેમની મદદ ન મળી હોત તો અમારું શું થાત એ સમજી શકાતું નથી. હું વિશેષ અવ્યાસ કરી ભવિષ્યમાં મહારૂં તથા મહારાં મહેતાં મહેનતું ચુલ્યાન ચલાવી શકું એવી અવસ્થા પણ નવસથા શોધે કરી છે. તેમણે મહેન શીમેષસ ટૂંકાને કાલેજની મોટી ગમાં દાખલ કરવાનો વિચાર દર્શાવ્યો છે તથા મહારા અવ્યાસનું સવશું અરજ ઉપાડી લેવાનું કમ્પ્ય કયું છે.”

“વાત આટલી હદે પહોંચી હશે એમ હું ધારતો નહોતો. હશે, હવે હું તમને એક પ્રયત્ન પૂજવા છઠ્ઠું છું. સદજ પણ સરમાપા સિવાય તમે મહેન મહારા પ્રત્યે ઉત્તર આપશો કે?” તીવ્રજ દૃષ્ટિથી રમાના મુખ તરફ નેહ રહી સમપ્રસાદે કહ્યું.

એકાદ મિનીટ સુધી રુપ રથા પછી રમાએ કહ્યું “તમે મહેન શું પૂજવા છઠ્ઠો છો?”

“તમને કંઈ જીવન પસંદ છે? સાધુ જીવન કે સંસારી જીવન?”

આ પ્રયત્ન સાંભળી રમા સરમાધ મર્મ થોડા સમય સુધી મુખ રથા પછી, રમાપ્રસાદના મુખ તરફ નેહ તેણે પૂછ્યું, “શા હેતુથી તમે મહેન આવો પ્રયત્ન પૂજો છો?”

“જુઓ સાંભળો, સામાજિક દૃષ્ટિએ તમે બાળવિધવા છો; પરંતુ વાસ્તવિક રીતે જોવા જતા તમે કુમારિકા જ છો. પતિ નથા સંસારીના અર્થ સમજતા પૂર્વેજ તમે વૈધવ્ય દશા પામ્યાં છો. તમારા જીવનના સવળા અભિવાપ અપૂર્ણ રથા છે. જેની રીતે એટલા દાઢે તાલી પડી શકતી નથી તેવીજ રીતે પુત્ર અને પ્રતિભા યેગ થયા સિવાય કાંઈ ખતી શકતુ નથી.

‘એલે હાથે? નહિ જ, જ્યા! કેા જાણું નથી, કેા જાણું નથી.’

પુત્ર પ્રતિભા બેધી જ.

નવ પ્રસાદ સરજે છે.

પ્રગટાન, એા ગિવિકુમારિકા!

એ પરમ ચેતનાની ચીત્તારી,

તહેાં મૂંઝી છે પાણુ આ મનુષ્યની,

તહાનં જ બાંધેલાં છે

આ બાણનાં પીડ,

દુજ પુ.૫.૫.૨૨૦ છે.

દનવજેતા એ મનુષ્યમાણુ
જ્યા! મૂંઝીશું એવા જીવન?

‘તું મહારૂં મનુષ્ય,
ને હું મહારૂં બાણુ.’

આ વાક્યો શું સૂચવે છે?” સમપ્રસાદે કહ્યું.

“પરંતુ મહારા જેવી એટલે વિધવા નૈષ્ઠિક અધ્યયન” એ શું છઠ્ઠું નથી?” રમાએ પૂછ્યું.

“અધ્યયનના-મદિમાનો હું અતીકાર કરી શકતો નથી પરંતુ વાસ્તવ્યોને જીતી સમયમાં સખ્યાનું કાર્ય પણ કરીને છે મારેજ કવિએ લખ્યું છે કે,

‘પૂણ્ય? નીતિ સદાચાર?

છે કોઇ માનવી માનવ લોકમાં

મનમાં થે ન છઠ્ઠ્યાં હોય

પાપ કે અત્યાચાર જેણે?

જનમે છે કેા સદાચરણી સર્વ હાતમાં.

કુટ્ટી થે ન હોય જેના આત્માની પાંદરી

કુટ્ટી થે અનીતિના અનિલથી?

શીલનાં તેા વરજા જ છે જ્ઞાનાં,

શંકાનાનાં છે શરીર.’

આની પરિસ્થિતિમાં સંસારમાં રહી નૈષ્ઠિક અધ્યયન પાળવું એ અતિ પ્રતિજ્ઞા આપવા જેવું છે. વળી સામાજિક અધ્યયન ભવથી કિત દૃષ્ટિએ મારી નાખવી એ આત્મપાવ કરવા જેવું છે. સમાજનાં અધ્યયન માનવચરિત્ર એવ કરે એવાં હોવાં નેહએ કોઇ પણ અતિ ઉપર અવેગ્ય જુલમ ચુમતાર સમાજ સમાજ કહી શકાય જ નહિ. સમાજ કહેા, શાંતિ કહેા કે મદકારી સરજા કહેા તેવાં હેતુ સૌ હોવાં નેહએ?

‘પતારી રનેડું ઉત્પન્ન લાવના કરવા હમોરાની,

કરી સદાર એક જ ધ્યેયવાળા સમુદ્ધ સારાની;

તકાને ગામ પરથી નામ આપી જે સભાબાંધી,

રહી એ જ્ઞાતિ રાજ લાવના પુરાણુ વારાની.’

આને શાંતિ કિંવા સમાજ કાનો લાવ પૂછે છે? કુમરને

તારજ ઉત્પન્ન થયેા સમાજ આને પગા ઉપર પાડુ ચારે છે

‘ગઇ એ લાવના, એ ધ્યેયને શુદ્ધકારી વાનો,

રહી છે લાવના આજે પરપર મારવી લાનો.

મુખી જ્ઞાતિ બને શી રીતથી એ કંઈ નથી જોતુ;

કેમ કરવી પટેલજ અને કરવી છે પચાતે;

નથી કરવી મુતારની, નથી કરવા પંચાગની,

છે છઠ્ઠા એક કે પરદાસવી એની વધારાની.’

કવિ શ્રી નંદાનાથ

કે અત કવિ કિવા

એવા નિહુર સમાંગી નજરે તમે વિધવા હો તેથી શું ?
 ને લગ્નને તમે લગ્ન માની આજે વિધવા. તરીકે ઓળખાઓ
 છો એ લગ્નને હું રમત જ કહી શકું છું. એ એક નજીની
 રીંગણા રીંગણીની રમત હતી. એ લગ્નને રોડે લગ્ન કહી શકાય.
 તેમ નથી તેમજ દેહ લગ્ન પણ ગણી શકાય તેમ નથી. બે એ
 રૂઢી લગ્ન જ હોય તો તમારા દેહને તમારાથી આપણાં જીવ
 માણસના હોથમાં ચોંટી દેવાનો તમારા વડિલોને શો અધિકાર
 હતો ?" સમપ્રસાદે સામાજિક જીવનનું વિવેચન કર્યું.

"તમારું કહેવું ખરું છે; કેમ કે,

"બહી માની મુને જ્ઞાતિએ હોમી વેદી રહાએ લઇ,
 હણી શત્રુ વિધિ એ ડાઘ વધવાનો કપાળે દઇ,
 રમત ! મહેં કયાં વિવાહ, રમત રમતાં જ રાંડી ગઇ,
 નથી એ યાદ કે હું કયારે પરણી ? કયારે વિધવા થઇ ?"

"પરંતુ એ ગઇ શુઝરી સંભારવાથી હવે શો લાભ છે ?
 હવે એ ગઇ શુઝરીના વિચારો કરવામાં પણ પાપ છે." રમાએ
 અતરસા ઉંઝાણમાંથી એક નિર્ધાર મૂકતાં કહ્યું.

"એ પાપ નહિ; પરંતુ માનવ હૃદયની આભાવિક કલ્પના
 છે. સમાજના-માણવના જીવનનો ભોગ યદ્યપે પડેલી વળાવિષા-
 વાઓ મોટે પુનર્જનનો પ્રયાગ આશીર્વાદ સમાના
 છે. હિંદુ સમાજ રૂઢીને વસ યદ્યપે ગયેલો
 હોવાથી આજકાલ એમાં ફેરવો બધો મોડો પડે છે ?
 આજવિધવાઓ શુન રીતે અનાચાર આચરી આજકાલના મહા
 પાપ કરે તો તે તરફ સમાજ આંખ આડા કાન કરે છે, પરંતુ
 આજકાલે રૂઢી તથા દેવકાંડનો ભોગ યદ્યપે પડેલી આજવિધવા
 પુનર્જન કરે તો એ સમાજથી ભેદ શકાય નથી. આવી
 આવી જાનિમ રૂઢીથી હિંદુ સમાજનો વિનાશ થવા લાગ્યો છે.
 ધ. મ. ૧૯૧૧ ની આખા હિંદુસ્તાનની વસ્તીની ગણતરી
 તપાસનાં આ દુર્ભાગી દેશમાં એક કરોડ કરતાં વધારે ભાગ-
 પટ્ટીઓ હોઇ તેમાંની કેટલીક તો ખાતાને ધાવતી હતી ! તે
 ઉપરાંત આ દેશમાં બધી મળાને અઢી કરોડ ઉપરાંત વિધવાઓ
 છે ! એ મળું શું સમજે છે ?"

"તમારાં આ વચનો સાંભળી તમે પુનર્જનના પક્ષપાતી
 હો એમાં લાગે છે." રમાએ કહ્યું.

આજવિધવાનું પુનર્જન થાય એ હરેક રીતે શક્ય છે. ને
 વિધવા રમતની શું છે એ સમજતી હોય છે, ને એકાદ સંતા-
 નની માતા હોય છે તે અતઃક્રમપૂર્વક અલગથર્મ પાલે એ
 ઉત્તમ છે. આપણા દેશનો એ ઉચ્ચતમ આદર્શ છે.

પ્રેમાનની દાસીઓની ન દેશકૃપ,

મોહને સ્નેહના ભેદ પામે,

કામ ને રસા મને સિંચે ૧૯૨૫,

તો માનવ દેશની સર્વ મુદરીઓ,
 અલ્યાશિલ્પીઓ જ છે અખંડમતિની.
 હું ક્યૂંક કરું છું કે, પ્રેમ હોય ત્યાં કામવાસના નહ
 સંભવે ? એ હિંદુને અનુમતીને કવિ.ભણે છે કે,

'ન્યાયા! પશુપંથીએ માનવી પામર !

મોરું છલ્યો, ન દેસે છલ્યો,

તે કામને નહીં છલે માનવી ?

પ્રેમ ત્યાં ન હોય, કામ વાસના;

પ્રેમમાં નથી રહની વાંઝના.

'ન્યાં ન્યાં આત્મા, ત્યાં ત્યાં શરીર,

નથી એવું કાંઈ બ્રહ્માંડીમાંસનું' ત્યાગસૂત્ર.

આમંદ છે, ઉભમ છે, ઉસાહ છે,

ત્યાં શું છે અછત અવનીમાં ?"

એવા ઉચ્ચતમ પ્રેમનું રહસ્ય સમાંગવાદ કવિ પણ કવિ
 શેખરના મુખે બોલાવે છે કે,

'રસ મંજરીનો મુગટ અંગાર, રસ,

ને શંગારનો આત્મા કામ;

અર્થાત્ કવિતાનો આત્મા કામ.

મહા કામીને જ હોય મહા કલ્પના.'

દેશન એ જ છે જીવનનો દિવસ,

ને કામદેવ એજ છે

તે દિવસનો સારકર.

દેશવિદેવો સુધમાં એ પ્રશ્ન પરાક્રમી કામને છતી શકાય
 નથી પુરાણમાં એનાં સંકેતો ઉદાહરણો મોહક છે. મરિજ
 મહાર્જ એમ કહેવું છે કે, જ્યાં યદ્યપે હિંદુ સમાજમાંથી આજ
 લગ્નની બધી સંદર્ભ દૂર ન થાય ત્યાંસુધી વિધવાઓના પુનર્વિ-
 વાહમાં અટકાવ કરવો ભેદ એ નહિ. રમા મુશ્કેલી એકાંતમાં
 તમારી પાસે બેસી આ વિષયની ચર્ચા કરવામાં મદદાર હેતુ છે
 અને તેથી જ તમે કેવું જીવન પસંદ કરો છો એ હું ભાગ્ય
 માનું છું. હજી સુધી તમને સાંસારિક પ્રભેલોનોતો અનુભવ થયો
 નથી. એ પ્રભેલોનોતો ભોગ થવા કરતાં પુનર્જન કરી પુનઃ
 સંસારી થવું એ વિશેષ ઉત્તમ છે. ને તમારી પુનર્જન કરવાની
 ક્ષમ્પ હોય તો હું તમારાં મોહારો બંદનને એ વિષયમાં જરૂર
 સંભળ કરીશ. વળી તમારે મોટે મોટે એક હુલક પસંદ પણ કરી
 શક્ય છે. હું તમારો મુનેરોક હોવાથીજ આટલી રમણવાથી
 પાન કરું છું. એમ સમજ તમારા કલ્પનમાં અવિનય છે એમ
 ધારતો નહિ."

રમા ચરમાઈ યદ્ય. તે કાંઈ ઉત્તર આપી મઠી નહિ.
 એવામાં હલિયા ખડકથી આવી પડેલી તેની ઉપરોક્ત વચ
 આટલી મઠી હલિયા એનો પેનાના ખંડમાં લઇ ગયા મણમણક.

પિયારમન ચિત્તે ન્યાં મેરો હોત ત્વંજે વેસી રહો. અઘ્યા
કલાક પછી લલિતાના ખંડમાંથી આવતા સંગીત ધ્વનિએ તેના
ચિત્તને આકર્ષ્યું. હાથિનિયતા કામળ સુરસમે રમા ચકુર સુર
મેળથી આવી હતી કે,

‘ગારમ લેધ લેધ પીત્તે,
હો! ગોપિકાની ગારસી ભરેલી.

વડને છે હેમ જ્યોત,

નયને છે પ્રેમ જ્યોત;

આત્મામાં અમૃતની હેલી.

હો! ગોપિકાની ગારસી ભરેલી.

હૃદયાની આશા એક,

રસિયાના રાસ એક,

પ્રેમીની પ્યાગલા છીપેલી;

હો! ગોપિકાની ગારસી ભરેલી.’

એ સંગીતના સુર તરંગો વાયુવહરી સાથે વૃત્ત કરવા
લાગ્યા. મીન સમાપ્ત થવા છતાં જ્યોત કે તેના ભણુકર કાને
અધઘા સાંભળ્યા. રામપ્રસાદે પોતાના મન સાથે કહ્યું, “સંસાર
વાટિકાનું કેવું મનોહર પુષ્પ! રમા! મહારી નજરે તું નિર્લય
નિષ્કલંક કુમારિકાજ છે. મહારા મનથી મહેં તને જ મહારી
જનસહચરી બનાવવાને દૃઢ સંકલ્પ કરેલો છે.

‘દિલ રાહો ગયું, ને દેહ રહી;

આપશે તે વત્ત પૂજનાયેં. સ હરી ?

જગદગે છે ત્હારી સૌન્દર્ય જ્યોતિ,

ઉટે છે ત્યાં આ પ્રાણુત પાંગ.

ધીરી આપ, પાંખો! ધીરી:

દોડશે કે દટાકશે આ ?”

રમન આમ કહી પોતાના મન સાથે અણુક નિશ્ચય કરી
વિના વિલંબે રામપ્રસાદે એક પત્ર લખી નાખ્યો. પત્રને કવરમાં
બંધ કરી, રમા પાસે જઈ તેણે કહ્યું, “મહારા આ પત્ર તમે
દાયેદાય તમારો વહિવટ ભગિનીને પરોચાગે.”

રમાએ પત્ર હાથમાં લઈ કહ્યું, “પરંતુ પત્ર વાંચશે કાણ ?
બેન ભણેલાં નથી.”

“તે દરકત ન દોષ તો પત્રની હકીકત તમે જ તેમને
વત્તી સંભળાવને હું” પણ એ ત્રણ દિવસના તેમને મળવા
આવતાનો છું. મહારા આવતા ચૂકી તમે કે ? પણ કાર્યમાં
ઝિંપાવતને નાંદ.” રામપ્રસાદે કહ્યું.

ગોડીજ નકલો બાકી છે. માટે વહેલો તે

આ પત્રના વાંચકાને ખાસ અટકી કિમ્મતે

સુંદર ચિત્રોથી સુશોભિત, રસસાગરથી ઉછળતી

અત્યંત લોકપ્રિય નવલકથા

પ્રમાદધનની પ્રભુતા

અથવા

સરસ્વતીચંદ્રનો ઉપસંહાર

બીજી આવૃત્તિ પાકું સોનેરી પુટું, જોઈ કાગળ, મહોડી

સાદગ ૪૦૦ પૃષ્ઠ રસિક, બોધક વાંચન

આ નવલકથાની કિમ્મત રૂ. ૪-૮-૦ હોવા છતાં

મોજ-મજલની ઓફિસમાંથી રૂ. ૨-૪-૦

ની કિમ્મતે મળશે. ખુદારગામ માટે પોષ્ટેજ ભુટું.

મોજ-મજલ કાર્યાલય

ગિરગામ ચર્ચ, સામે ખટાવ બીહીંગ મુબંક નં. ૪

તૈયાર છે !

તૈયાર છે !

રા. હરિહર (દિવાના) કૃત નવીન નાટક

સૌન્દર્ય વિજય

લાખણ તથા ગાયત્રી સાથે.

આવ લાખા અને રૂબાં આ નાટક અદિતમ છે. દિસર ૨૫ ૧૨૮

નાટ્ય કાળે અંતરના તારને નચાવી કે એવા ગાયનોથી ભરપૂર.

મોજ-મજલના વાંચકોને દિવાનાની કસાયેલી કલમનો

પરિચય થઈ મુસો છે.

આ નાટક જીવન મોહિની-નૃસિંહદાનના પ્રેમ પ્રકરણ તથા

શનિદામને અનુવક્ષી ચંચલતાના આ મરત કૃષિએ રમ્ય છે.

મૂલ્ય માત્ર આઠ આનાં. ખુદાર ગામના મહાદેવોએ

નવ આનાની પાંચ દીકરા મોહકવી.

મોજ-મજલ કાર્યાલય.

ગિરગામ ચર્ચ રૅદામે-મુબંક

—જોઈ વાળીએ જાત—

લેખક—૨૧ મીરઘીન

આ ડેસીમાની વાત છે. પાટણ જેવા મોટા શહેરમાં એક વાણીએ રહેતો હતો. વાણીએ વેપાર ધંધામાં બહુ કામેવ હતો. વહેવારમાં એની આંટ બહુ હતી ગણતરી વહાણના વહિવટમાં એ એકા હતા. વખતના વારા ફેરમાં એનો વખત ફરે. વેપાર બહુ મોટી ખોટ થઈ. દૂર દેશવર કરનાં વહાણો વખાવાના ખર્ચ આપ્યા જોત જોનાનાં વાણીએ કરજદાર થઈ ગયો. આટલો જાની અણી ઉપર આવી વાણીએ વિચાર કર્યો કે 'હવે ગામ પ્રક્યા વિના છૂટકો નથી એક રાતે ધણી-ધણીઆણી લાતુ બાધી ગામ મૂકી ચારી નીકળ્યાં. ક્યાં જવું ? શું કરવું ? એ વિચાર ગામ છોડતી વખતે વાણીએ ન હોનો કર્યો. આખી રાત ચાલવા પડ્યાં સવારમાં એક નાના ગામને પાદરે ધણીધણીઆણીએ વિચારે લીધે.

મોડીરે વાણીએ વિચાર કરી બોલ્યો "રસ્તામાં તારા બાપનું ગામ આવે છે માટે તું ત્યાં જા અને હું કેટલું મોટા શહેરમાં જઈ નોકરી ધંધા શોધુ "

"આવે વેશે મને મારા મા, બાપ જંજુશે ખર ?"

"સાચા સમયણી આવે વખતે જ ખબર પડે છે " એક બીજાં એક બીજાના મોઢા સાથે જોઈ વણ બોલ્યા રતને પડ્યા.

વેલાખનો મહિને હતો મુરજ સાથે આવ્યો હતો. ધોમ ધમ ધણી રહી હતી. ગમે પાણી લીના રોડા પડતા હતા. ખૂબ પેટમાં વળ પડતા હતા. ખેતરને રોડે ફૂલો હતો. એટલે ધણી ધણીઆણી વિચારો લેવા ત્યાં બેઠા.

મોડીવારે, દેજરાં છોડ્યાં, વાણીએ પાણી લેવા ફાં પાસે આવ્યો. સોયણીયું ન હોવાથી પાંધડીને છોડે લોટા બાધી નીચે વળી પાણી મીચવા લાગ્યો. કાણ જાણે કેવારે વીચારોથી વળે વળી. પાણી સોચવા વાણીએ વાણીઆણીએ પાછળથી ધંધા મારી ફાંવામાં હસેલી મુક્યો.

થયું / વાણીએ ફાંવામાં તગડવા લાગ્યો. બાંજરામાં પાડવા લાગ્યો. પણ તે બાનદાં સાબળે કાણ વાણીઆણી તો વણીએ ફાંવામાં નાખી ક્યારેનીએ બાપના ગામ બણી ચાલી નીકળી. સાંજે બાંપને ત્યાં આવી દુકાંકે દુકાંકે રોવા લાગી. ઘરમાં મા, બાપ દીકરીની આવી દસ જોઈ વિચારમાં પડ્યા. માએ દીકરીને લેવાં સરસી આપી પૂછ્યું. "મેન / કેટલી સાથે સરસી કહેવ-રાવ્યા વગરજ આમ અચાનક કયાથી આવી ?"

"મા / સરસી કેની સાથે કહેવાતું. કહેવરાવા વખતે જ્યાં હતો ?"

"એવું શું થયું ? તારો વર ક્યાં છે ?"

"મને ઉંધતો મૂકી અંધરી રાતે ગામ મૂકી નાસી ગયા."

"શા માટે ?"

"વેપારમાં મોટી ખોટ મળ વાણી વખાઈ ગયા. માએ મોટું દેવું થયું લેણદારોએ ધર બાર હરાજ કરાવ્યા."

"દીકરી / વખતના વારાફરો છે. કાલ સવારે દિનાન થ સારાવાના કરશે તારો વર વિવેચી છે. માટે એ ગમે ત્યાં ગયો હશે તો પણ પાંચ પનર દિવસે એ ત્રીજીને જરૂર ખબર કહેવરાવશે. ધોંગા ધણીએ ધાન ધણીએ આપ્યું છે માટે જે કહેવે તું તારે આનદમાં રહે "

રેડિ થતા આવ્યો હતો બરવાડો પોતાનાં જાંલાંએને લઈ ચોટવા ખાવા ફૂવા કડિ આવ્યા. પછુ ફાંવામાં પડેલા વાણીએને જોઈ બેસ થયું જાણી ભાગવા લાગ્યા.

વાણીએ દીન ભાવે બોલ્યો "ભાઈએ, ભાગોમાં હું જીન નથી પાણી ભગતાં પગ લપસી ગયો, એટલે હું ફાંવામાં પડી ગયો છું. તો દયા કરી મને બહાર કાઢો."

ભાગના બરવાડો, હાથ કરી હેલા બેઠા. વાણીએ ફાંવા-માથી કાઢવા પોતાના સોયણીઆ ફાંવામાં નાખ્યાં, વાણીએ સોયણીવાના આધારે ફાંવા બહાર આવ્યો. બોળા બરવાડોનો આભાર આની વિચાર કરતો ચાલી નીકળ્યો.

પણ દિવસો પછી વાણીએ ધોવા જેવા મોટા શેરમાં આવ્યો. કોઈ મોટા વેપારીને ત્યાં નોકરી રહ્યાં. વરસ બે વરસ નોકરી કરી મોડી ધણી મોટે મુકી કરી, પછી જીરો ધંધો કંવા લાગ્યો. ધંધાનો જાણકાર હોવાથી બે ચાર વર્ષમાં મોટાં વેપારીની દારમાં આવ્યો. મોટે મુકી પણ થઈ. બહાણું વતન સાબડું.

ધણીને ધોલી દઈ વાણીઆણી બાપને ત્યાં આનંદમાં રહેતી હતી એક દિવસ સાંજે એ નદીએ પાણી ભરવા મળ બેઠું માથે લઈ જતા એની નજર સામે માટ મેઢેલા એક પુરુષ ઉપર પડી. એ બેસ પાડી નાહી "જોમા / જાત !"

નદી ઘાટે મેઢેલો પુરુષ તરતજ મોત્યો. "ભાગે શું કરવા ? હું જીન નથી. હું તો તારો ધણી છું. ક્યારે પાછો સારો વખત આવ્યો એટલે હું તને તેડવા આવ્યો છું."

વાણીઆણી નીચું જોઈ રહી ને કંપતી થા એ બોલી: "તમે ખરું કહે છે ? તમને ફાંવામાંથી કાઢે હતા ? મેં તો ને વખતે બહુએ બાંજરામાં પાડવા. પછુ ત્યાં સ જાગે કાણ ?"

"મંદ તીથી ભામણ પણ નથી સંભારતો તો તું હને ધરે જઈ તારા બાપને ખબર આપ કે હું આવ્યો છું."

વાણીઆણી જેડું કરી ઉતાવળી ચાલે ધરે પહેંચી. બાપને કહ્યું કે "જાંચે જાવ, તમારા જમાણ આભ્યા છે."

ધરડા વાણીઆણી જાંચે જાવ બહુ જ હેનથી જમાણને બેઠેયો. બાપની આંખમાં હરખનાં આસુઓ આપ્યાં.

બે ચાર દિવસ વાણીઆણી સસરાતે ત્યાં રહ્યા. પછી વડેલ વડુને લઈ પોતાના બાલકા વતનમાં આંખ્યાં.

પોતાનાં બાપુકાં ધર પાછાં નેચાતાં લીધાં ને ધધો પછુ ધીકતો કરવા લાગ્યો. બેચાર વર્ષ પછી એને ત્યાં એક દીકરા રમવા લાગ્યો.

વાત કરનાં વર્ષો વધી ગયાં. દીકરા મોટા થયો. આમમાં જાતમાં, રસાડી રૂપાળી કન્યા જોઈ ઊકારાનાં લગ્ન કર્યાં.

હવે વાણીઆણી વૃધ્ધ થયો હતો, એટલે ધધાનો બધો કાર-બાર દીકરાને સોંપ્યો હતો.

ધરમાં, સાસુ-પડુ વચ્ચે અઘવાડીયામાં બે ચાર વખત ધીમાણું જામતાં હતાં. સાસુ એક કહે તો વડુ એકવીસ સંભળા-વતી; સસરાની પછુ સરખ એણે મૂકી હતી.

એક દિવસ વાણીઆણી બપોરે જમવા બેઠો હતો. વડુ રોટલા-મખી હાંતી, વાણીઆણી, પાસે બેસી પીરસતી હતી. રોટલામાં મરજના તડકાનાં ચાંદરડાં પડ્યાં હતાં. એક ચાંદરડું જમવાં બેઠોલા વાણીઆણી પાસે ઉપર પડ્યું હતું. વાણીઆણીએ એ ચાંદરડાં આડો પોતાના સાંઘાનો છેડો ધધો જમતાં જમતાં વાણીઆણીએ હસ્યાં હસ્યાં. રોટલા પડતી વડુએ લાગ્યાંથી આ જોયું, ને મનમાં વિચાર્યું કે "આમાં કાંઈ બેઠ છે."

જામીપરવારી વાણીઆણી હાટ ગયો એટલે ઊકારો રોટલા ખાવા ધરે આંખ્યો. વડુને પીરસવાનું કહી વાણીઆણી દાણો-મદવાં, મોઢારોમાં મળ

વડુએ પીરસનાં, પીરસનાં, આજની બધીએ વાત વરને કહી, "ને એ વાતનો બેઠ થું છે" એમ કહી હઠ લઈ બેઠી.

હા હા; કહેનાં બે ચાર મહિના વધી ગયા. ઊકારો સરીરે સૂકાવા લાગ્યો-એટલે એક દિવસ વાણીઆણી પુછ્યું, "લાઇ, હમણાં તારા સરીરે ઠીક નથી રહેતું? ને એમ હોય તો વેઠની રવા લે."

"ના બાપુ, વેઠની રવા લેવા જેડું મને કાંઈ થતું નથી. હમણાં મહિના બે મહિનાથી ધધા મારા ચારે છે એટલે જરા વિચાર જેડું છે."

"એ તો હોય, બધાંયે દિવસો કાંઈ સરખા નથી જતા." આમ વાત કરનાં વંચા બીજા બે મહિના વધી ગયા. ઊકારો મરજ પથારીએ પડવા જેવો થઈ ગયો. વાણીઆણી વિવેકથી મજા વાન જાણી લીધો. જુડું ભવિષ્ય આંખ આગળ તરવા લાગ્યું. દવાઓ પ્રયત્ન સોંપી, દીકરા પાસે બધીએ વાન કરી, ને હું-હરયો પછુ એવીજ કે, બપોરે મને રૂપામાં ફેંકી દીધો. ચારે પછુ

હું એજ હતો ને ચપારે પછુ હું એનો એજ છું. છતાં મારા વાંસા ઉપર તડકાવાનું ચાંદરડું પડ્યું એ પછુ એનાથી જ ન રાકાય ને પોતાના સાંઘાનો છેડો હાંધો કર્યો.

કુમારજનાં કંકાસથી કંટાળી, ઊકારે, પોતાની પત્ની બધીએ વાત કહી.

એક તો કુમારજ, તેમાં આવી વાતસંભળી. પછુ પુછ્યું જ થું ?

એક દિવસ સાસુ વડુને કહ્યો ધધો. વડુએ સાસુને રોડ કહી દીધું કે "હવે રાખોની, હું તો છું જ ઉતરેલ કુળની. તમારી જેમ બધીએ કુવામાં નથી નાખી દીધો."

થયું! જાત તેવી ભાત પડી! નીચું મોઢું કરી વાણીઆણી મેડીએ ચડી. પ્રયત્ન નામ લઈ, દોરડું બાંધી જ ફાંસો ખાધો !

રોટલા ખાવાનો વખત થયો એટલે વાણીઆણી હાટથી આંખ્યો. વાણીઆણીને ન જોઈ એટલે વડુને પુછ્યું: "વ દીકરા! તમારાં સાસુ ક્યાં છે ?"

"એ તો કુમારનાંયે મેડીએ મ્યાં છે તે હજી સુધી ની નથી ઉતર્યા."

વાણીઆણી મનમાં તરતજ સમજી મ્યાં કે "જુડું" થઈ ધીકથી મેડીએ ચડ્યો તો વાણીઆણીને ગળા ફાંસામાં લટકે જોઈ. તરતજ વાણીઆણી ફાંસો દોડી કરી વાણીઆણીને બે ઉપર સુવાડી ને મનથી પ્રયત્નની પ્રાર્થના કરી એજ ફાંસો પોતાનું ડોકું નાખી લટકી ગયો.

રોડ વખત થવા આંખ્યો પછુ વાણીઆણી દુકાને ન આવે એટલે ઊકારો દુકાન બંધ કરી ધરે આંખ્યો ને વડુને પુછ્યું "મારાં મા, બાપુ, ક્યાં ગયાં?"

"એ તો બંને બપોર દિના મેડીએ ચડ્યાં છે તે હજી ઉતર નથી. કોણ જાણે થું એ વાતો કરતાં હરો ?"

ઊકારો ઉતાવળો ઉતાવળો મેડીએ ચડ્યો-તો બાપને ફાંસો લટકતો જોયો. ઊકારે હાથ નાખી, વાણીઆણી ગળામાંથી ફાં કાઢી, રાખને ધરતી ઉપર નાખી પોતે પછુ બાપની જેમજ ગળે ફાં બાંધી લટકી-ગયો.

સાંજ, પડવા આવી પછુ, મા, બાપ, ને દીકરા એ ત્રણ મારી એક પછુ નીચે નથી આવતાં એટલે છે થું! એ જાણ વડુ પછુ મેડીએ ચડીને જોયું તો આંખ્યે ચીતરી ચડી ને એ ચીતીઆરી પાડી બેસી મળ, "આ બધુંએ મારે લીધે." એમ બોલી ધણીના ગળામાંથી ફાંસો કાઢી મા, બાપ પાસે એને સુવા પોતે પછુ એજ ફાંસો મળે નાખી લટકી મળ! થયું! એક વેં ચારે જણ ફાંસો ખાઈ-મરી મ્યાં !

સંપૂર્ણ.

પાલીસનો પ્રભાવ !

(એક હાસ્યસભી રેલ.)

લખનાર:-શ્રી. ભગતો બુન

એસ્ટા વર્ગના દહાડે, અરે નવન વર્ગના નવન દહાડે, તરતો પારણુ ફરી, એકદમ અપ દુ રેડ બની સળા સળેધીએ, મોતિ, અનેડીએ વિગેરેને મળવા માટે હું ધેરેથી બહાર નીકળ્યો. એસ્ટાના મણુ પચસીયાં ઉતરી જેવો જમીન ઉપર પથ મડવા જઈ છું, ત્યાં તે એક મોટીના પોરીવાએ મારી સામે આવતાં બુન પાડી. “શેઠ પાલીસ ! શેઠ આ ટાઈ મૂકને પાલીસ બનાવ રાવોને ?” પાલીસ સખ સંભળતાંજ હું, એટલા ઉપર બેસી ગયો અને તે પાલીસવાળા પોરીઆને ચાર, ૭, પ્રભાતીમાં સંભળાવી દીધાં. તે બિચારો ૭ પાથ મણી ગયો ! એટલા ઉપર બેઠો બેઠો હું વિચારવા લાગ્યો “હે રજુડેડ રાય ! આ શું થયું ! નવન વર્ગના નવન દહાડે આ પાલીસવાળાના રાજન અને ઉપરથી મારો દીકરો રહે છે શેઠ પાલીસ ! જરૂર આને પાલીસ ધરાવું છે.” પાંચ એક મિનિટ પછી હું ઉઠ્યો અને આશરે પચાસેક કદમ ગયો હોઠકા ત્યાં તે એક જમનાની ખાપેજ અં ને રસ્તા ઉપર ઉભી હતી તેના ઉપર મારી નજર પડી. જેવો હું તેની પાસેથી પસાર થવા ગયો કે તરતજ તે ચુડેને હા...આ...આ...છી કરી, એવા જોરથી ઢીક ખાપી કે મારા માથા ઉપરની ટોપી પથુ જમીન ઉપર પડી મળી મારાથી બોલી જવાયું “એ તારા નાકમાં કોણ પડે.” તે જમનાની ખાપેજ બોલી “મુઆ ડાખનનીઆ તારા નાકમાં ન પડે !” પછી તે પાકીટમાંના બજીસ હાંત ખનારી હાસ્ય કરતી બોલી “જા દલે જા ! આ તારી ટોપી ઉપાડીને રસ્તે પડા !” આ સાંભળી હું તે એકદમ આશ્ચર્યોમ થઈ ગયો. ટોપી હાથમાં લઈ રતે પડ્યો. પથુ વાચકા ! નસીબ બે ડાહ્યાં આગળનું આગળ ! એક કાળો બિચારી ચારે ઉતરી. હું મનમાં બપડ્યો “ઉડ ! કંઈખખત નિલાડી જનમનાની સાથે કાં ન મરી મળી કે આને આડી ઉતરી !” હું બીજા મુળ મુકને લેતા મટે એક એટલા ઉપર બેસવા જતો હતો ત્યાં મારી નજર પાછી પેલી જમનાની ખાપેજ ઉપર પડી તેનું પાકીટ દણુ ઉપાડેલ હતું ! મારા મનમાં વિચાર આવ્યો કે બચ્ચા યાદ રાખજો જો અલો બેઠો તે રેડકી થયે. અને લેવના દેરા થયે. મટે નાકની કાંડીની કીધાણમાં ચાલ્યો જા. મેં ચાલતી પકડી ! એક દુમ હાથ કરવાનું વિચારથી રસ્તા ઉપર હું નહીં

ઉભો રહ્યો. એટલામાં એક દુમ આવી. મોણુ સોની જરા બીડ હતી બધા મારી ગયા. છેવેલા નબં મટે હતો. જેવો પચસીયા ઉપર પથ મુકવા, નવું છું ત્યાં તે દુમ પસાર ! મેં જમીન. માપી ! પોલીસ કાંઈવળું થયું. લોકો મારા તરફ આંજળી કરી હસવા લાગ્યા શું કરું મનમાં ને મનમાં બગાળી પાંચ પાંચ મણીએ એક એક ર. ૫ તોળવા લાગ્યો. નીચું માણુ રાખી પામે આવેલી એક દિંદુ રેડ લમાં પ્રવેશ કર્યો અને એક કપ ચાદનો ચોડર આપ્યો, ચાદ આપી. કપ મેટા મુધી લાવ્યો ત્યાં તે એક માંમે તેમાં જોમ આવ્યો ! ચાદ પાછી મળ. બીજાને ચોડર કર્યો એટલામાં તે મારો એક દોમ ત્યાં આવ્યો તેના મટે પથુ ચાદનો ચોડર કર્યો છોડ્યો મેં કપ ટેબલ ઉપર મુકી ગયો હું મારા મિત્ર ભેડે વાતોમાં એવો લીન થયો હતો કે ચાદ આવ્યાનું મને જાન રહ્યું નહીં ! અચાનક મારા મિત્રની ઠાંડી મારા પોલીઆ તરફ ગઈ ને બોલ્યો “કેમ હોસત ! કયાંક મદદ ખટર આપી હતી કે શું ?” મેં આવેશથી કહ્યું નહિ નહિ આ બધી મામલાઓની મોઠાણુ છે હું તેઓની વિરુદ્ધ એક જાહખતિડ લેખ લખવાનો છું !” “અરે પથુ હતું શું ?” મારા મિત્રે સવાલ કર્યો, અરે બીજું શું હોય ? મેં કહ્યો હોય છે ને ! એટલું કહેજો નથી. જો સાંભળ ! જેવો હું દુમના પચસીયા ઉપર પથ મુકવા મળે ત્યાં તે દુમ પસાર રહ જાયું ! હું નીચે પડ્યો, મેં તે દુમને નીચે જામી લીધી છે. અને તે દુમના માલીક કંઈકરે વિગેરેની બધેજા ખખર લઈયા !” તરફ રાજની સાથે મેં ટેબલ ઉપર જોરથી મૂકીને પ્રદાર કર્યો. તે ટેબલ ઉપર ક્યાના બદલે આખા મારા કપ ભગ મળે ! કપના ચુરે ચુરા થયા અને મિત્રીઆનાના કટકા પથ હાથમાં પેરી ગયા. મારા મનમાં માદાડી દલ લાગ્યા પથ ખરા અને હોંડા ઉઠવાથી કોટનો પથુ સચાનારી થઈ ! મનમાં ને મનમાં હું બગવા લાગ્યો. એ પાલીસ વાળા કંઈખખત પાલીસવાળા ! આ બધા તારો પાલીસનો પ્રભાવ છે ! હું જો બાજ ન મળ્યો હોત તે આ ભયંકર અકસ્મીટો થાત એ શંકા બગેલી વાત છે !”

મેં મારા મિત્રને અજાણને કહ્યું. “માલ સાલ, ઉંઝ યાર, અરે તો આ નથી પીતી !” મારા મિત્રે કહ્યું “દિમા રે, ઉભો રે તારે નથી પીતી તો શું મારે નથી પીતી !” ને આ પી : લા બાદ હું બીન મુકવવા મળે ત્યાં ખારમા નવ બગવાના તમા થયા. મેં હોલેલાવાળેને સવાલ કર્યો “તણુ કપ આતા નવ આતા ફરી રીતે થયા !” ટોટલાવાળાએ નમતાપરકે જવાજ આપ્યો, “જુઓ સાહેબ, તણુ કપ મેં ના તણુ આતા, અને કપ આસર ફેરી તેના ૭ આતા. કદો નવ, આતા.....” તે વધારે બોલે તે પછેમાં તે નવ આનાના પેસા ટેબલ ઉપર મુકી મારા મિત્રનો હાથ જાડી બહાર નીકળી ગયો, મારા મિત્ર અંદેખાઈ ફરી રતે પડ્યો : મેં મારા મન સાથે આજ પછી પેરે-લમાં નહીં જવાની પ્રતિજ્ઞા કરી !

રાગ મગજમાં આ વખતે અનેક વિચારો ધ્રોણીક કરાવતી માફક આવવા લાગ્યા. સિયારાની ધુનમાં ને ધુનમાં હું જે લેન્ડમાં નોકરી કરતો હતો, ત્યાં આવી લાગ્યો. બેન્ડના બિલડીંગ ઉપર નજર પડી. હું નાસી જવાનો વિચાર કરું તે પહેલાં તો બેન્ડના નોકરી પટાવાળા વિગેરે વિગેરે મારી આસપાસ ફર્યા બન્યા અને બોલ્યા. “શેઠ સાહેબ બહોલો હો.” બોલ્યા આપણા પગર છૂટકો જ ક્યાં હતો!

ફીઆ પાંચ સાફ થઈ ગયા. મારી પાસે ફરી ફીઆ ધિરા દતા. હવે બાકી રહ્યા માત્ર ચાદ ફીઆ અને સાત આના!

બાર વાગે એક મિત્રને ત્યાં જમવાનું આમંત્રણ હતું. હું ત્યાં પહોંચ્યો મારા મિત્રને તુલના વર્ષા લિનલન આપ્યું. પછી રિયાનખાનામાં જઈ બેઠો. અને અહીં તહીના ગાંધી સપાં મવાબ્યાં. મારું ખાન વાતોમાં ન હતું. ઘેરથી સવારનો જુબાયા નીકળ્યો હતો. આ સમયે પેટમાં કુરકુરીમાં બોલી રહ્યાં હતાં. ક્યો, મારું ખાન ક્યાં હતું? ક્યાં નહિ! ફક્ત જમવામાંજ! એટલામાં મારા મિત્રનો પંથ વસતો પોરીઆ દાખલ થયા. બે ચાદાંબા તેને પણ આપ્યા. હવે બાકી રહ્યા બાર ફીઆ અને સાત આના. ધોડીક વારે નોકરે દાખલ થઈ ખજાર આપી. ૧ બોજન તૈયાર છે. હું ને મારો મિત્ર, અને તેનો મેરીઆ તમે જણા રીસા પોષમાં દાખલ થયા. પાટલા ઉપર રમન લીધું. ગરના ભાળીએ બોજન પરિચય. મારા મેરે તો પાણી છુટ્યું. મિત્રામ પાણી ભેંઈ તળીયન ખુસ ખુસ થઈ ગઈ! મેં મલકતા મેરે મારા મિત્રને કહ્યું:—“યાર! આ બધી તારી નફામી લીધી હો!” મારા મિત્રે જવાબ આપ્યો “બેસ બેસ તસલીનાળા, મનમાં મલીદા અને બજલમાં છટી, એવો યાદ કરે છેને! લે ચાપ ચાપ હવે જમવાનું ચાલું કર.” મેં એક કોળાઓ લીધો અને જેવો મોઢામાં મુકવા ભડું છું ત્યાં લે સરવા બાબી એક નીસ નાખી જમીન ઉપર પડી ગઈ! મારા દાખાને સોળાઓ પાકા થાળીમાં જઈ બેઠો. ત્યાં તો મારા મિત્રે કહ્યું “હા હા, બાઈ ઘું જરા દાકરને બોલાવી આવ. આને ફિસલીરીઆ થઈ ગયો છે!” જમવાનું તો રજું કેકાંએ અને કેકા ટોપી પહેરી ડાકરને બોલાવવા ગયો. એક ડાકરને પકડી લાવ્યો. તેજી, દરવા ભાળીની સારવાર કરી સારવા ભાળીને આરામ થયો. ડાકરે શી માંગી ત્યાં મારા મિત્રે મારા કાન પાસે આવી કહ્યું “રોસન ઘું જરા શી આપી દે. મરી પાસે દમજી ફીઆ છુટા નથી. હું તને દમજી આપું છું.” ડાકરે પાંચ ફીઆ ઊઘાડી લીધા. માડી ભાડાના પણ ખારસા ફીઆ બે થયા. કુલે ફીઆ સાનનું ખૂન થયું. હવે બાકી રહ્યા માત્ર પાંચ અને સાત આના! મેં ધાધું કે ચાલો, નેનન ફરી છે તે રોસન મારે જ પડી છે ને હવે બે ટકું વાંચું નેનન મગમે તે ખાધને રસ્તે પડીયું. ડાકરને ત્યાંથી દવા લઈ હું મારા મિત્રને ત્યાં આવ્યો. આ વખતે વડીઆળમાં પેટના દુરોડા થયા. મારો મિત્ર મને દરજાબમાં મળ્યો, દવા

લેનાં તેજી કહ્યું. “રોસન આજે તને બહુજ તકલીફ પડી હો! ઘરે જ્યાં પણ મોકું થયું હશે. હવે તારે જીવું હોય તો જા! હા...હા પણ ચેલા ડાકરની શીના અને માડી ભાડાના રીસા હું તને બે તજી દિવસ પછી આપીશ, સમજ્યો ને!” હું તેને સ્વાહેજીયું કહેવા પણ ઉભો ન રહ્યો! જમવાનું તો રજું કેકાંએ પણ ખારસા ફીઆ નવનું ધોળું દહાર ખૂન થયું! હું મનમાં ને મનમાં બજલ્યો, “જસ પાલીસ! એકદમ પાલીસ! એ કમખખ પાલીસવાળા! હવેથી મારા ઘર આગળ આવતો ડાળાએ કેરો નહિ કરાવું તો મારું નામ નહિ! અને એ સરસા ભાળી તને ડાગળાઈ, ક્યહાં આવે અને તને જમ રાત્ર વહેરી વહેરી તેડી જાય! તે વખતે લીસલીઆ બોલાવવાનું તને ક્યાંથી સૂચી આવ્યું!”

(વધુ આવના અંકમાં)

આ પ્રશ્નનો જવાબ

?

આપશો?

- ૧ સાત તોડાના દાગળનું પાટોજ કદ?
- ૨ શેર વજનના દાગીનાનું પાસલ ખર્ચ?
- ૩ રાખાનો બાર ફીઆ લેખે ૨૦ દહાડાનો પગા?
- ૪ ૫૦૦ ફીઆનું પાંચ આના તેરીએ ૨૦ દહાડાનું વ્યાજ?

- ૫ આ સેનનું વ્યાજ અને ક્યારે મળશે?
- ૬ સાકર ખરીદતાં ક્યાં તોલ નફાદાર થશે?
- ૭ રેલ્વે અકસ્માનમાં રેલ્વેવાળાની જીવમેદની રી?
- ૮ પગારની ફિરિયાદ મારે કેટલા દહાડા મુદત?
- ૯ સોના બજારને તેનાં તોલ રા?
- ૧૦ રૂના વેપાર, કેવી રીતે થાય તે?
- ૧૧ સુગર કુશ મીસિયું ખરી છે?
- ૧૨ શા નામે ખાગખાચ છે,
- આ જાવ તેમજ તમારા મારા દિવસો પ્રકૃતિ, લાજ, વગેરે જેવા નેશનિયને લગતી સર્વ દહીકત બજવા મારે

“ગુજરાતી” પત્રનું પંચાગ મંગાવો.

શ્રી. ૦-૩-૦ પાટોજ સં. ૦-૪-૬

લખો—મોજ મંગલ કાર્યાલય,

ખાદા બીલીંગ-ગીરમામ, મુખ્ય ૪.

પરિવર્તન

લેખક:—શ્રી. “ચંદ્ર”

“ભયંકર અકસ્માત ! સંવાદની યુના એકસપ્રેસને ભયંકર અકસ્માત ! !”

રસ્તા પર વર્તમાન પત્ર વેચનારાના ટોકરાઓ મોટેથી ઝીંકીને પાડી રહ્યાં હતા. આ વાક્ય કહીએતર અત્યંત મિત્રીસ શિવકામિની યુધ્ધમદાર ધનતાયા. તેમના પતિ તેજ પ્રાતઃકાળની એકસપ્રેસથી યુને ગયા હતા ! અને તેજ દેને અકસ્માત ! તે યોમતીએ સિમ પ્રસ્તુત હાવાની એક નકલ મંગાવી. તેમાં આ પ્રમાણે લખ્યું હતું:—

“આજ સવારે અહીંથી રવાના થયેલી એકસપ્રેસ દેને કચ્છતાના રોડના પર એકએક એકાદના અપાવવાથી અપ્ત અકસ્માત થયું. તેથી એક કબાતા ચૂરેચૂરા થયા અને બે કબા પાડા પડેથી ઉતરી પડ્યા, પ્રાણહાની કેટલી યજ તેની સત્તાવાર ખજર નહીં, પણ તે બહુજ થોડી હોતી એકએ એમ કહવાની કરી સમાપ્ત છે.”

પ્રસ્તુત વર્તમાન વાંચતાની સચિય શિવ કામિનીના હોશ ઉડી ગયા. તેઓ તે વખતે “ત્રી સ્વાતંત્ર્ય પ્રચારક મંડળ”ની મીટીંગમાં જવાને લાગુ લખીને તૈયાર કરતાં હતાં. પરંતુ તેમાં જવાનું મીટીંગના શિલ પોતાના સહોદરને રેલીસિન કરીને બોલાવ્યો અને સહિષ્ણતામાં અકસ્માત વિવેક વાત સમજતી તેને કન્નંત તરફ રવાના કર્યાં અને બોલ્યા, “ભાઈ ! તું કન્નંત જઈ એકદર હકિકત થું બની તેની સર્વ તપાસ કરી મને શિલ તાર કરજે. જા જાડી જા ! નામો સમખને નહિ થાગવ !”

સહોદરના જવા પછી તેઓ પોતાની લાલચેરીમાં ગયા. સવારે જલ્દી જવાનું હોવાથી તેમનાં પતિ મિ. ઉમાકાંત યુધ્ધમદાર તે વિવેસે લહેવા ઉઠ્યા હતા અને પોતાની પતિની પ્રાતઃ કાળની યુવાળી નિગમાં ખલસ નહિ પોંટવાડતાં તેમના પેલકાના સજામાં પત્નીસ રૂપીઆની નોટો મૂકી બોલ્યા, હું આવતી કોસેજ આવીશ. થું આટલા રૂપીઆ જલસ થરો ?” શિવ કામિનીએ નિદાપાંચ “હા” કયું.

ઉમાકાંતે તે પછી સર્વ તૈયારી કરી. વિધુનોના યુવો જેટલી ચલ તૈયાર કરી અને પોતે થીલા પછી નિદાપસ શિવ કામિનીને પણ તેમના પલ્લે પાસે જઈ એક કબ આપી. જતી વખતે તેઓએ, “યુનાથી કંઈ લાવવાનું છે ?”

એનો પ્રત્ન કયો અને શિવકામિનીએ થુના થુના કહેવી વચ્ચે આવી નોંધ કરી પ્રચાન કયું.

લાલચેરીમાં આવ્યા પછી પ્રાતઃકાળની આ સર્વ વાતો તેમની દષ્ટિ સમક્ષ આવીને પડી ચલ.” મારી “ખાતર મારા પ્રાણેકર કેટલી તરફ લે છે અને મારા પ્રાણે કેટલો પ્રેમ રાખે છે.” એ તેમના લક્ષમાં પારેજ આવ્યું. “તેઓ મારા યુગ માટે જેટલા પ્રમાણમાં પોતાના જીવન સર્વસ્વનો ભોગ આપે છે તેટલું હું તેમના માટે ભાખેજ કરું છું.” એ વિચારો પણ આજેજ તેમના લક્ષમાં આવ્યા.

ઉમાકાંત આજે શિવકામિનીને તેમની સાથે ફરવા જવાને કહેતા પારે તે શ્રીમતી ક્રિસિસ કમીટીની મીટીંગમાં જવાનું છે કે “ત્રી સ્વાતંત્ર્ય પ્રચારક મંડળ” તરફથી મારવાડી નિલાલમાં જાહેર વ્યાખ્યાન આપવાનું છે અથવા તો મીલાદા મન્સરની સાથે “દિન્ડ-સુરલીમ એકા”ના પ્રખપર લાલચિલ કરવાનું છે. આવા પ્રકારના જવાપથી પોતાના પતિને નિરાસ કરતા. એક સ્વિચારે ઉમાકાંતે પોતાની સહકારિણીને તેમની સાથે નાટક જોવા જવાને કહ્યું હતું. ૧૧૬ ૬૭ તો તે દંપતી ચાત કરી રહ્યા છે તેટલામાં “કાનીકલ” પત્રના પ્રતિનિધિ મહાશય ત્યા આવી ચડ્યા અને “રેલીન વર્તમાન દશને જોના જાવિખમાં મહાસભાએ ૭૬ દિશમાં પ્રમાણ કરતું આવસમ્ક છે ?” એ પ્રખપર તે શ્રીમતીને અંતેન અલિસાય નોંધી લેવાની અલિસાવા દલીલ. આથી થીયારા ઉમાકાંતને અપ્ત નિરાસ થયું પડ્યું હતું.

આ સર્વ દરયો એક પછી એક શિવકામિનીની દષ્ટિ સમક્ષ ઉભા થયા. અને તેમને પોતાની જતલુંકેને માટે અપ્ત દુઃખ થવા લાગ્યું “પતિને સુખી થાપવા એ પત્નીનું કર્તવ્ય છે. પણ તેમ કરવામાં મે જોતર જલ કરી” એ તેમને રખજ જાયું અને હવે પછી જાવિખમાં માત્ર પતિની સેવામાં જ પોતાના જીવન સર્વસ્વને અર્પો દેવાનો તે શ્રીમતીએ નિયમ કરી આપમત કયું. “હે પરમાત્મન ! માય જીવન સર્વસ્વના આધાર આ અકસ્માતના ભયંકર પ્રલયભયથી સુકત થઈ યુગપ્રપ પાછો ઘેર આવે એવી આ દીન દામીપર દયા કર ! હે સર્વનંદાર પ્રભુ ! મને મારી થોડી જૂજીતે અકસ્ત પથાપથ થાય છે. હવેથી હું મારા પતિની આત્મા બહાર નહિ જતાં માત્ર તેમની સેવામાં જ મારા જીવન સર્વસ્વને અર્પણ કરીશ.”

આ પ્રમાણે શિવકામિની વિચાર કરી રહ્યાં છે તેટલામાં તેમની દષ્ટિ સમક્ષ આવીને ઉભા રહ્યા. તેમને જેલ શિવકામિની ને માત્ર આશય થયું એટલું જ નહિ, દિન્ડ દર્પના આવેચમાં તેઓ એકદમ પોતાના અવિતરને મેડી પડ્યા. અને બોલ્યા “એ પ્રભુ ! તારી દયા.”

આ આશયજનક દ્રસ્ય નિહાળી ઉમાકાંતે પ્રખ કયો. “કેમ થું થયું ?”

પરંતુ તેમના પ્રશ્નની પૂર્તિ કરના શિવકામિનીએ પાછો પ્રશ્ન કર્યો, "શું મારો લાઈ નદિ મળ્યો? મેં તેને અકસ્માતની ખખર સાંભળતાં જ કર્મત મોકલ્યો." આ સાંભળી ઉમાકાંત બોલ્યા, "મેં સ્વારે પુને જતાનો વિચાર મોટો વાળ્યો હતો. કારણ કે આંદોલનમાં મળું કામ હોવાથી તે પૂર્ણ કરી બપોરની દૂનમાં જવાનો મેં વિચાર કર્યો હતો. પણ આ અકસ્માતની ખખર મળના કદાચ તમે મલરાઈ નદિ જતા તો મોટો બપોરે પણ જવાનું સુધારી રાખી મારું કામ પૂર્ણ થવાની સાથેજ આ તરફ આવ્યો."

ગોનાના પાનિનો આ શરૂનો સાંભળી શિવકામિની બોલ્યા, "મારું થયું કે પ્રયુએ તમને પુને નદિ જવાનું સુચવ્યું આથી. પણ આ તમારા હાથમાં શું છે?"

"કાંઈ નહિ. ઘેર આવના રસ્તામાં આ સુંદર જંગલો દેખાયો તે તમારા મોટો લાઈ આવ્યો." એમ કહી ઉમાકાંત શિવકામિનીના અંગેશમાં તે જંગલો પહેરાયો અને વજર અટકાવે તેમને ગોનાના હાથ સાથે લગાડી અધરામૃતનું પાન કર્યું.

આ જોઈ શિવકામિની રિમન કરતા બોલ્યા "બાપુ આશુ?" અને આપણને આવી રમતો નહિ શોભે."

"અરે એ રમન તો સાક્ષાત જગદા, વિષ્ણુ અને મહેશ પણ રમવાને શુક્રા નથી" એમ કહી ઉમાકાંતે નિમ્ન સિખિત શબ્દો ઉચ્ચાર્યા—

"ભુદી હૈ ન્યામતે દુનિયા એ લક્ષ્મીને બોલ એકમકી;
વડ ભોગી હો મયા હસને, વડ મોહન ભોવ મરખા હે."*
સંપૂર્ણ.

* મરાઠી પરથી કંઈક ફેરફાર સાથે.

મોજ-મનહ પ્રોસેસ એનર્જી

વાર્તા, નાટક, અને સિનેમાને જગતા તેમજ મહિકા, ચોપકાઓ, ચોપાનીમાં અને વેપારીઓની બહેર ખખરના

હાફેરામ

હું કહીને

મી કહીને

અને લાઇન બેસે અમે સરના અને જારા બનાવી આપીએ બીએ. એક વખત કામ પાટી ખાતો દેશ.

લખો—વ્યવસ્થાપક મોજ-મનહ

અત્યંત નિર્ભય ગીરમાય મુખાવડ

બોલતો કાગળ.

ભાષણ તથા ગાયન સાથે સંપૂર્ણ નાટક.

(એ-ત. દરિદ્ર દિવાના)

મૂલ્ય આઠ આના.

દારગામરાજાઓએ ૬ આનાની દીપ્તી બીડવી.

• મોજ-મનહ કાર્યાલય

ગીરમાય ખટાઈ બીડવી મુખાવડ ૪

બોધ વચનો અને આનંદનો લહેરાઓ

શ્રી શાસ્ત્રી રેવશાંકર મેલ્લ દેવતાપ્રકર.

ઉપકારાનુસંગીતમવકાંગમ વિસ્તરેત્ ॥

કૃમય શિષ્યકારિત્વમક્રમે દીર્ઘવૃત્તી ॥

કાષ્ટએ આપણા ઉપર કરેલા ઉપકારો માટે સખતા પણ જાણવા નથી. અપકારો ને જાણી જ્યાં શુભ કામ બંધી કરે તેમાં ધીવ ન કરવી પણ અશુભ (શુક્ર) કરવામાં આગ્રહ કરવું.

દુશ માર્યા શંકે મિત્ર મુશાશીતરવાદાકાર ॥

શક્યેવ મરે વાલો મૃત્યુરેવ ન સંશયઃ ॥

ધરમાં હુટ સ્વભાવની સામા તમાકુ લાકાક. દરેકની સ્ત્રી હોય શકે મિત્ર હોય સામા જ્યાં દેનારા નોકરો કહ્યું ન યાનર્થ હોય અને ને ધરમાં સર્વ હોય તે કશીનું અવરમ મૃત્યુ થાય છે.

એ તેટલું લેરા પણ ધરાવા જ નથી. તેઓ કાણ તે જાણે છે. (૧) જમાઈ, (૨) જાદર, (૩) જાણ, (જાણી) (૪) જાતનેદ (અગ્ની) અને (૫) જમ આ પાંચ જગત કાષ્ટ દિવસ ધરાતા નથી.

કો ન યાતિ વર્ષ લોકે શુભે વિદેન પ્રસિતઃ ॥

મુરંગો મુલતેવેન કરોતિ મધુરવનિમ્ ॥

આ લાંચ લેતી દુનીયામાં મોટામાં લાંચ રૂપી પાન એવારી ને દક્ષિણ પાનુથી કાણ વચ નથી થતો. અર્થાત એ સ્વાદ જ એવા છે કે જેમાંથી કાષ્ટકર બની શકે છે. મુદત-દેવલકને પણ લોટનો પીંડો મોંઘા ઉપર ચોપડવાથી મીઠું અને મધુર કેટલું સરસ વગેરે છે તેમ આ દુનીયામાં પણ તેવા શાસ્ત્રમાં માનાયે હાથ-કાંચ-ને પાછનો રોડો નથી હો.

અણતી મવતિ શલજા શારં નીરં જ શીવલં મવતિ ॥

દંમો મવતિ વિવેકો મિત્રવક્તા મૂર્તજનો મવતિ ॥

જે કુશલ રાંડ હોય તે લાજ શરમ બહુ બતાવે છે અને આઈ પાછી બહુ રાંડ હોય છે તેમ દંમો માણસ વિવેક-મિત્ર જવાવે છે તેમ મીઠું બોલનારા પૂતારા જરૂર હોય છે.

॥ શીયાળામાં ૭ તારા સુખ આપે છે ॥

સૈંદ તારં જ શંકલં વૌલિકા તત્તમોજનમ્ ॥

તત્તોદર્ક તારંગીય શત યોતિ સુલાવદાઃ ॥

તેજ મોજલું, તાપડું, મંરમ મસાલાનું પાન બીડું રૂપી અગ્ની-ગાદી-ગાદી, ગરમ બોચન, ગરમ પાણીથી નાટવું. અને નવાં નવાં તારંગી (સ્ત્રી) સરીને પુષ્ટી દેવારી છે.

અપૂર્ણ.

૮૪ આસન ચિત્રોવાણું કોકશાસ્ત્ર .

બી પુરોનાં જરૂર મુત બેઠક બદલાય નમીધારક નીચમ મનમાં હું જાનના વાંઘો કાઢાજ પંચ, કડન, સાધુદિ નીચાજ, બાહ્યજ એવધા કિ. રૂ. ૧૫

અવતો કામચાલી મેરમીતમ, કિમોટિમ, બાપા પુરુષ મિત્રથી રેખ અને સર્વ લીલીય વિષ. મોદિની વિવ. હાત જોતો સમિષ ગુરુ રેલેક પન. મુતક આઠમા કાલે વાતા મન કરી કાઢો કિ. રૂ. ૧૫ મનોમાનના કિધી કિ. રૂ. ૧૫

૧-૨૦—ગુજરાતી છાદિષા (યાજ) દાધરસ કિટી.

૩૩ માં ફાટો લેવાનો મુખ્ય હેન્ડ કેમેરા

કરથી અને કરતા દમરે પાસેથી મંગાવો. ધોળાઓની નંદોથી બનેલો. સેલનવિષા બનુજાર ફોટો ન પડે તે પેસા પાછા રેક, જે કાત છે. આનાથી બાપ બનવર રૂબ રૂબ બી પુરુષ અને મંદર મરેક કમાસત સીન સીનેરી વાજ બગીચા વજેરોની હમી એક સેકેમાં કાઢે સાધકની પાટી રૂઠો હો અને કોકશ લેવાની પદ્ધતિ ૪૫ની નથી કોઈ બનવો ન જ નથી આપવાની રીતી કેમેરા કલે ક્રાટ મોલકવામાં આવે છે કીધત ફક્ત કેમેરાની રૂ. ૭ દ. ખર્ચ નામ લખો—

રીતરામ લખપતિરાય એન્ડ કો. બીલીવડ સીટી (મગફ)

વિશ્વામુ કેમેરાઓ

ક્યાંથી

ખરીદશો ?

કોન્ટાનેન્ટલ ફોટો સ્ટોર્સમાંથી

જ્યાં

જર્મન, બનાવટના મજબુત અને ટકાઉ કેમેરાઓ તથા ફોટોગ્રાફીને લગતો સર્વ સામાન પુરતા જ્યાંમાં મળી શકે છે ?

એ સિવાય

ઝાઈસના દુરબીનો મળી શકશે.

ટે. ૨૫૩, હોનબી રોડ, દોર—મુબક.
"આપણા દોરો હાઉસ"

ભાગીરથી

ની

ભલ્ય

રંગલીક અ. મેના.

કમાનના તુદારસોના કમાવામાં અજ-કારથી હોતી દિલ્લ વિધવા, "વેલ" પાપ અને પાપકિત, આપણાં તીવરકોના પંથ, લેસ્ટ પાપી કવન, આરે અનવાના કતીત રૂબ મટે પ્રવલો, દિલ્લ સંચારું આમેદન થય.

રંગીન મુંદર ચિત્રો

મોદર, મુલ્ય રૂ. ૨૨-૨૫૨

મુલ્ય

૨-૮-૦

મોજ-મગફ કાપલિય

ગીરરામ ખટ્ટે બીલીવડ, મુંબઈ-૪

કોનો વાંક ?

માધાની બીમારી શા મટે બોગવો છે ?
બાપ વાપરી નિરાશ થયેલા મટે

હીમોટીક બામ.

એસે માધાની બીમારીવાળાને દમેશનો સાચી વખણાયેલો અને જગજહેર ધરગનુ બામ કીમન શીશી એકના આના આઠા સંગેખમ, રાધીવા. નવરંગ વરેકા અને આદારીશી મટે ગકમીર તમારા રૂ. ૧૧ રીને ત્યાં ન મટે લે

લખો—

સ્વદેશી એઈસ અને ૫૨૦ પેન્ડું, મગાડ બી. બી. બી. બામ. રેલે.

સર્વ જાતનો સાંકેલો

તથા છુટક સોમાન મંગવાનું ૪૫ વરસનું લુલું
અને બરોસાદાર ઠેકાણું

ચાણાવાલા એન્ડ કું.

(સ્થાપનાં ૧૮૮૦)

૪૩૨-૪૩૮, કાલબદિવી રોડ, મુંબઈ.
(ફિટિંગ મંગવાથી માત્ર મોલવાવખાં આવશે)

સચિત્ર સ્તવન સમરલોખી.

શ્રી સરળ ભગવદ્ ગીતા

બેચન—કાનજી કાલીદાસ બેરી તમાકુવાળાનો માળો

૮૪-૮૨ કાંઠાવારી મુંબઈ.

આવૃત્તિ ૪ થી ૬, આઠ આના,

પ્રાતઃરમર મૂકે દેવોના દર્શન સાથે સ્તવન કરાવતી આ
ગ્રંથો પદ્ય વંદેલીય ને સરળ તથા ચિત્રવાળી હોવાથી ભોળો
મનુષ્ય પણથી સમજી શકે છે અને તેની પાંચ હજાર નકલો ખર્ચ
સાથે બાંધી છે. આવતી રાત્રીથી ઉપર દસ હજાર નકલ બહાર પડશે.

સચિત્ર સ્તવન સમરલોખી

શ્રી સરળ ભગવદ્ ગીતા પદ્ય

કિ. આઠ આના માથવનામમાં બુકબંધ પાસેથી મળશે.

વચાકરણ ચંદ્ર આ ચમત્કારી વંત્ર કાચે નાખી જેની તરફ નજર
મેલવો તે તમારું ઇન્જાનુસાર કામ કરશે.
આ "વંત્ર" મનોકામના કામ મંગલનારને કુટક મેલે છે કિ. રૂ. ૧૧.
માસીન છંદામ ૪૪ ૪૪૦ કિ. રૂ. ૨૦. સચિત્ર ૧૪ ચિત્રા રૂ. ૧૦.
પેતા—ગ્રાજબરોડી બુક ડીપો, નં. ૧૪ પેટ-હાથન (અલ્હી)

ચંચાનાં છે સોનું દેનું આપલું અને રૂઢીમ જેનજન
માથવર્ષ, ૧૫૦ પ્રેસર્સ, ૬૫, ૫૫ જન વજેરે.

બેચા—N. C/o મોજ-મળહ

૪૨મન રિવોલ્વર નવજન મુલ્ય ન સાથ તે પૈસા
પૈસા મોકલવામાં આવશે. આ
પેરોનનો લખાણ મેરાની ૪૨મન નથી. એક વખતમાં ૧૦૦
પૈસાનો મથકો પ્રાપ્ત જેમ જેમ થોડો દવાવશે તેમ તે
પૈસા ૧૦૦ રૂબર વશે. ૧૦૦ રૂબરનો મથકો મળે.
કો. ટ. ખ. યાચે રૂ. ૮ વધુ
પેતા-મિત્ર કંપની (મોજ) પેટા હાથન પ્રાંત અલ્હી

લંડન રાજ-રહસ્ય

અથવા

મોસ્ટરોજ એફ ધો કાર્ટ એફ લંડન

ઈંગ્લેન્ડના સતરમી સદીના રાજ પ્રીન્સ એફ વેલ્સ અને
અર્મી તથા ઉમરાવ જાદોગીના ચિત્રચિત્ર મોપાળાં પાંચ
પાંચ ચિત્રો સાથે દરેક ભાગના ૧૪ આના. આ જ. ખ.
લાનનારને ૧૦ આના.

મોજ-મળહ કાર્યાલય મુંબઈ ૪

દુકં મુદતમાં બહાર પડશે

(મી. મોહનલાલ યુવાનીની)

શ્રી આર્યોદય નાટ્ય સંસ્થાનો

નવો ખેલ.

ચુનંદા એક્ટરો તથા એક્ટ્રીસોના એક જ બળથી-નવીન સ્તીન
સીનેરી-ઉત્તમ પોષાક સહીત ધણીજ દુકં મુદતમાં બહાર પડશે.
ઉમેદવાર એક્ટરો તથા એક્ટ્રીસો મળે.

ગાળ પીકા કુપર મેનશન નં. ૧ બીજી. માળે
રાહમ સવારના ૬ થી ૧૧

કહેવત છે કે—

કરકસર એ બાળે ભાઈ છે!

ત્યારે

નવજનમો, મોપી, મોપાનીયા, વજેરેને માટે તમા
ચિત્રોના બ્લોક બનાવી અર્ચમાં ઉતારવાનું આ માટે પૈસાં કો
છે? એક વખતે અમારી મુલાકાત દ્વારા, ચુવરાતાના નામીય
ચિત્રકારની પોઝીથી ચિતરાવેલ ઉત્તમોત્તમ ચિત્રોના બ્લોક
અમારી પાસે દેવાર છે. ધણીજ સરતા દરે આપોશું. એક વખત
નમુનાઓ જોઈ પાછા કરો.

બેચા બાવળ મળા-મેનેજર-મોજ-મળહ મુંબઈ ૬

सीनेमाना
' ' सभाचार

सप्तमः—२१, विनयपट्ट

નટસંઘની આવશ્યકતા

લગભગ પચાસેક વર્ષ પહેલાં આ દેશમાં આર્નલ લેવાનું સ્થાન લખાઈ સિવાય કોઈ પણ નહોતું. તે ભવાઈની ઉદ્ધારિત યાદ. તેની જગ્યા નાટકોએ લીધી અને એ નાટકોને પણ જમીનો દેમ બાજુ વહી ગયો હોય, તેમ તેને દેશપાર કરી સિનેમાએ પોતાનો અરૂંડો જમાવ્યો. આ પચાસ વર્ષના અરસામાં અનેક નટ-નટીઓ ઉત્પન્ન થયાં અને રંગભૂમિના તખ્તાને પોતાના કુળાથી મંપકાવી તારાગચુની માફક અદસ યાદ ગયાં. છતાં નથી તે લોકોનાં શુણ્ણું ઈર્ષાને કે યાદગીરીની એક પણ વસ્તુ કે જેથી ભવિષ્યના અભિનેત્ર વર્ગને બાજુવાનું-શિક્ષણ લેવાનું સાધન યાદ શકે. જેમ જેમ વખત જતો જાય છે, તેમ તેમ પાશ્ચાત્ય નટ-નટીઓની માફક આ દેશનો અભિનેત્ર વર્ગ પણ સાધારણ રીને ઠીક કેળવવાનો જાય છે, પરંતુ તેઓમાં એકસંખી ફિંવા સંધશકિત નહિ હોવાથી, તે દેશીની માફક આ દેશની અભિનયકળા તેટલા અમાણ્યમાં ખીલી રહી નથી. ઉચ્ચ અને કેળવાયેલા વર્ગે હજી સુધી આ ધધામાં લાજ લીધી નથી, તેવું કાશ્યુ પણ એવ જ. કાશ્યુ કે આજકાલ આ ધધામાં લગભગ નેતુ ટકા લાગ હલકી રહિતો દાખલ થવાથી કળાને જે અમાણ્યમાં ખીલીથી નોંઠેલે તે અમાણ્યે બનું નથી. ઉચ્ચ અને કેળવાયેલા વર્ગને જે આ ધધા તરફ ખેંચી લાવવો હોય તો તેમ એક 'અભિનેત્ર સંઘ'ની અમેઝા આવવસ્યતા વિચારીએ છીએ. આંવા સંઘદાર નટ-નટીઓ એકત્રિત થઈ પાશ્ચાત્ય અને પૌર્વ નટ-નટીઓનાં જીવનનો અભ્યાસ કરી શકે છે. નાટકકળા-અભિનયકળા-નૃત્યકળાનું શિક્ષણ લઈ શકે છે. વળી સંઘ મદિ ખાસ એક મંદાન લઈ ત્યાં દર મદિને સાથ નિહાળી અને અનુભવીઓનાં લેકચરો તથા ઉપરોક્ત કલાનાં શિક્ષણની વ્યવસ્થા કરવામાં આવે, તો આ દેશની લલિતકળા પણ યુરોપની ખરોખરી કરે, એમાં કોઈ પ્રકારનો ચક નથી. આવા મંદાનની અંદર એક સારી લોખંડેરીની તથા રંગુઅમનો પણ આવવસ્યતા છે. જુદી જુદી હાખાનાં ઘરોનું ગાંધ્યન તથા જૂનું જૂનું દેશના રીત-રીવાજ પહેરવેસનું જાન જરાઅર મેળવવા પ્રતિ રંગુઅમનો નહિયોગ થઈ પડે અને એકજગની અંદર જે પાછીઓ ધણે રચેલે જોવામાં આવે છે, તે દુર થઈ જાય. પાછા રંગ દેશમાં આવ્યા સહી ધણું અસ્તિત્વ ધરાવે છે અને તેમજ

પ્રેમ પીતાનાં સમિલનો પણ કરે છે. હમણુંજ ખબર આવ્યા છે કે, અખ્યાત “એડિન નેશનલ ધિયેટર” ના અધ્યક્ષ મેંસિયો ક્રમિન ગેમ્બીવાર કે જેઓ ક્રાન્સના એક અગ્રગણ્ય અભિનેતા ગણ્યા છે, તેમણે લીંગ ઓફ નેરાન્સની માટે ‘નિષ્પલ અભિનેતૃસંઘ સ્થાપન કરવાનું’ મીયું ઝાપ્યું છે. આગામી ગિમ્મ મંત્રુમાં તેમણે પેરિસ્લી અંદર ઉકત સંધતું સંગ્રહન કરવાનો નિશ્ચય કર્યો છે. અને તે યાદે ‘જર્મન અભિનેતૃ સમિતિને’ આમંત્રણ આપવા હાલમાં જર્મની ગયા છે. દૂરપ અમેરીકાનાં પ્રમુખ નટ-નટીઓ. આ સમેત્રનમાં હાથ લેવાનાં છે, જ્યારે એશિયા બાજુ- ઉકત કળામાં સમજાવું જ ન હોય તેમ તેને બાત્ર રાખવામાં આવ્યું છે. અને તેનું મુખ્ય કારણ એટલું જ છે કે, આ દેશમાં તેવા સંધ કિંવા સમિતિના અણવા પદેશની અંદર અંદિનાં કાળાકારો પ્રસિધ્ધમાં આવ્યા નથી, કિંવા તેનું કાર્ક તેમને સાધન મળ્યું નથી. તેથી અમે આશા રાખીએ છીએ કે કાલ વિવધ નંદિ કરતાં નાટક અને સિનેમાની ઉન્નતિ ઇન્કનારાઓ અજેસર થઈ ‘અભિનેતૃ સંધની’ સ્થાપના કરે તે નાટકગી-સિનેમા-નટ-નટીને દાહ દાપથમાં સિવાપ રહેશે નહિ.

ਜੁਪੀ ਫਿਟਮੇ—

લોકાની હાડી અને ઘોઘાનાં બર—ગાદિદાર કપનીનું
સુખ પ્રાપ્તિનાં રજા કરનાર મેસર્સ દેવારે ભક્ષર્સ; લેખક મી. દત્ત.
કેરોળાકર મી. દેવારે ડાયરેક્ટર મી. હોમી ભાસ્કર.

પ્રજ્ઞુ લાંબા કાળે રેથી સિનેમામાં ને ડાહ્ય દિલ્લે વિરોધ
ખાતે એમજુ' હોય તો લંકાની લીડીજ છે. અમો અનેક વખત
કહી ગયા છીએ તેમ મૂળ વસ્તુને-તેના ઉદ્દેશને વળગી રહી-
કુલ ગુન્હાની માફક તેને પોશ્યક દરજ્જે રજુ કરી-લોક દૂરવા
નહિ દેતાં વાતાના પ્રવાહને સત્વળતાથી રજુ કરવામાં આ' હશેના
હાય અપવાદે તો ડાહ્ય પકડે એમ નથી. લંકાની લાડીથી તેમણે
રેથી દિલ્લેઆં કાંતિ કરી છે, અને જે જે દરજ્જે રજુ કર્યા' છે,
તે સાબીત કરી આપે છે કે, પાશ્વર અને ખંતથી ને કામ કરવામાં
આમે તો યુરોપિયન ફિલ્મોને પણ ટક્કર મારે તેવું કામ
કરી શકાય.

એકદાગી-કલુ-મી- ખજીલવું કામ સારું છે, તેમનાં સાદસ અને ધેયું વખાણને પાત્ર છે. હંસવતી-મિસ ગૌહર નરીન એકદેસ હોવા છતાં સાધારણ ઠીક મળાયા. પરંતુ ખ્યામમાં ગાખનની જરૂર છે કે, યશસ્વીતામાંથીજ ને નારટી એકદાગીની કમ પડી જશે તો પછી કદાવરી મુશ્કેલ થઈ પડશે!

પ્રતિષ્ઠાપત્રી—આઉટડોર લોકેશન સારાં લેવાયાં છે.

हरिनि—असाधारण.

સીમા—પ્રાદુર જગ ઉદે તારવિરિ કિરમનગી નવો પ્રમ
 ચર થયો છે. જનશ્રીના અમેરીકન મીનેમા રજારોએ આમાં પ્રમ
 કામ કર્યું છે. સાહસિક કામોની સીસેપ્રોની સાફકે આ પ્રમ
 પ્રજા હાથને હયગયાની નામે તેજા બનાવેલી પ્રજા છે.

नामसत्ता—कृष्ण हिम कुं. तुं सात सामुं विनपट.
 लेपक भी. कृष्णकुमार. उपरेकटर भी. सुडोड. शेताप्राधर.
 भी. लदार.

વસ્તુ—સુગાર રસથી બળાળ્ય ઉલ્લાસ' આ 'સ્તીરોમાં
દાખલ' પીકચર છે. એક દંડનો પ્રતાપ અને દીક સિનોમાં
ફિલ્મ ભરપુર છે. વસ્તુને નેરદાર કરવા નવાં એકસોના ઉપર
લેન તો દીક ચાત. એકદરે ફિલ્મનો : 'પોટ, નેવાં સારી
લેવાય છે. અમો આરા રાખીએ છીએ કે મી. કુશ્મકમાર હવે
કાઠ નવી નેરદર રેટોરી રજુ કરી નામનામાં વધારો કરશે.

એકદીગ-બી-ગંગારામ તથા એવીલીલું કામ હીક છે.
 બ્રહ્મનું કામ પણ વખાણુને પાત્ર છે, જ્યાં ગંભીરપણામાં પણ
 મહોદાના પલકારા જતા નથી!

રોડોમાફી—સારી. મી-હુદારને સાખાથી ઘટે છે.

દેવેરે—સાધારણ.

નવી ખજારો—

દોહિદુર—સિનેમાની રાણી તૈયાર થવા આવી છે.
લંકાની લાડી પછી આવશે.

કૃષ્ણ— ઐતિહાસિક વસ્તુ પન્નાની તૈયારીઓ ચાલી રહી છે.

ભક્તી—પંચકના આઠટકાર સિનેા માટે કંપની વડદરા ઉપરી ગઈ છે. સાંભળવા મુજબ પંચકડંની વસ્તુ અચેતા એકે પ્રખ્યાત પારાસાસ્ત્રીએ લખી છે, વળી એવા પશુ પગર સાંભળવામાં આવ્યા છે કે, પંચકડં પછી નવભૂતા નવવકયાકાર રા. મુન્શીની એક સામાજિક કૃતિ કંપની બહાર પાડનાર છે. આવ્યા સારા અને જગ્યાએલા સાહસોની મદદ મેળવના માટે કંપનીને મુજારકાદી થો છે.

પ્રશ્ન—એ ગોધાની લગ્ન દરમિયાન 'રા' નામધણું પોરતર મેન્દરની ઉપર લટકાવી દીધું છે. ચાલકના આ નવી તરેલના પોરતરમાં કાંઈ ગૂઢ રહસ્ય સમાયેલું છે શું? એક ગોધા પર મન્દર ઉગું હોય તેમ જાણ્યો છે, ત્યારે બીજા પર શું છે તેનો એક કોષ ઉઘસો ?

મહારાષ્ટ્ર—ઐતિહાસિક વસ્તુને બદલે મી. બાબુરાને આ
ત્પને પૌરાણીક વસ્તુ પસંદ કરી છે. 'ગજબેરી' થોડા
ખનમાં રજુ થશે.

સારણ—આજ્ઞાન મસ્તાની ગઈ કાલથી મેન્ડેરીકમાં રહ્યું
યઈ ગઈ છે. ગૈરાખૂ વીર તૈયાર છે, જ્યારે વીર બાગ્યાની
ત્યારીએ ગાલી રી છે.

કુર્ચી પાલીમ

ନାମିଃ ବ୍ୟାଧି-୩. ୨) ଏ. ପି. ଆଦି ୩. ୩-୪-୦

दि. १५.१२.३५

*પે—મોજમતદ, હાંસલિય, ખટડ જીતિય ગીરયાન મુંબઈ ૧

મોજ--મજાહ ઈનામંમાળા નં. ૨

इषिया पर्यासनां सोण धनामे।

નીચે જણાવેલી કુપનમાં અત્યાર સૂધીમાં પ્રખ્યાતિ
પામેલ સારામાં સારી

પાંચ સિનેમા નટાઓનાં નામ

લખી મોકલનારાઓમાં ૩. પચ્ચીસનાં સોળ
છનામો - વહેંચી આપનામાં આવશે.

ઇનામોની વીગત-રૂ. ૭, ૫, ૩, ૨, ૧, નાં
એક એક મળી કુલે પાંચ—પાર આનાનાં—૭—
અને આઠ આનાનાં—પાંચ મળી કુલે સોળ

ઇનામે આપનામાં : આવશે.

આ અર્થમાં ઇતિહાસના રોડદાર રૂપિયા નહિ આપતાં
તેટલી ઈર્ષિતાનાં અમારી પાસેનાં પુસ્તકે આપ-
વામાં આવશે.

પુસ્તકો મોકલવાનો ખર્ચ ઇનામ મેળવનારને
શીર છે.

આ ઇતિહાસની હરીફાઈનું પરિણામ તથા દરેક નીતીને કેટલાં મત મળ્યાં તે તા. ૨૭-૨૨-૨૫ ના અંકમાં બહાર દર્શાવ્યાં આવશે.

કુંપન સિવાય ઇત્યામતી હરીફાઈમાં નામ
દાખલ થઈ શકશે નહિ.

મોજ-મજાહ ઈનામમાળાની કુપન

11. 23-22-24

प्रज्ज्यात सारामां सारी पांय नृत्तीनां नाम

9

Y

3

32

2

दी-

2.

Fig.

-ii-

ભયંકર લડાઈ અને માહામારીનો રોગ—

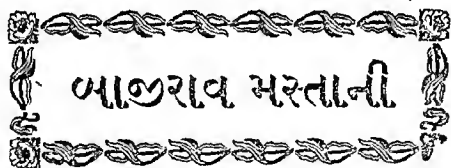
મળસંઘ પોકાર કરો ઉઠે નહિં તો શું કરે ??

“સુલોહ કરો—મસ—સુલોહ કરો”—એજ પોકાર

બુદ્ધેશખંડની—રાજ્યની અને વૃદ્ધ રાજની—આખરે બચાવનારી વીર બાળાની સમન્વદ-
ઉદારતા—અને જાતિ મહેનત પાંસે મળ લાચાર બની—લડવા તૈયાર થઈ તે આબેહુબ
કિસ્સો—મહારાષ્ટ્ર ઇતિહાસનું એક દ્રશ્ય

જુલો શનિવાર તારોખ ૧૨ માંચો શરૂ થયેલ

શ્રી શારદા ફીલ્મ કંપનીનું પનોતું પીકચર

વીર બાજરાવનું શૌર્ય સાથે ઉદારતાનું દિગ્દર્શન કરો

સીનેમા મેજેસ્ટીક ગીરગામ

આવે છે !

રાયલ આર્ટ સ્ટુડીએસ
ગૌરાધનું એક જવલત ચિત્ર

રા' નવધણ

ચર્ચાપત્ર

(ચર્ચાપત્રો સાથે તંત્રી બધી રીતે સહમત છે, એમ સમજવું નહિ. બ. મા. મ.)

બેદરકારી કાની?

મોજ-મજાહના અધિપતિ ભેમ,

સતિમા અને નાટકના શોખીનો માટે અને હેમાં રસ યેતી અદિત્યેને ગર્વ કરવા સાર “મોજ-મજાહના” દ્વારોમાં ઉઘાડાં દોવાળી નીચેનું ચર્ચાપત્ર આપને મોકલવામાં આવ્યું છે નવા સ્થળે પ્રસિદ્ધ કરવાની કૃપા કરશો.

સતિમાનો ઉદ્દેશ પાશ્ચાત્ય દેશોમાં આગળ પડતો ધિક્કારીતામાં આવે છે ત્યારે હીન્દુસ્તાન દેશની અંદર અંગ્રેજીના નેતા ઉપર ગુણ પતેથીયે સતિમા શીલમ ઉતારનારી કંપનીઓ છે, જેમાં પણ એકાદ બે કંપનીઓ આગળ પડતી તરી આવે છે, અને જેમણે આજ સુધીમાં સંખ્યાબંધ શીલમો બહાર પાડી છે. જન સમુદાયને તે પસંદ પડી કે કેમ? એ પ્રશ્ન બાબત ઉપર પૂક્તાં, લાંબા વખત કામ કરવા છતાં સારા નહ, નહીંઓનો સમુદાય હોવા છતાં વખતો વખત કાપરેક્ટરી બદલાવા છતાં, કેમકે-મેનો બદલાવા છતાં, મી-એ જેવા સાક્ષરના દાયથી લખાણેથી વાર્તાઓને અપ્રસ્થાન મળવા છતાં, દર વખતે મોજ-મજાહ અને તેમાંથી બીજા સાપ્તાહિક વર્તમાન પત્રોમાં અનેક પ્રકારની દોષાઓ જના છતાં, તેનાં “સુ” અને “સુ” વધારા કરવામાં બેદરકારી ભેગામાં આવે છે એટલુંજ નહીં પરંતુ દીવસે દીવસે આગળ વધના નહેવારમાં સુધારા વધારા કરીને આગળ વધારવાને બદલે બેદરકારીનાં સુધરી શકે તેવી આખીઓ સામે પણ અખાલ કરવામાં આવે છે, હેમાં “બેદરકારી કાની?” આ એકજ પ્રશ્ન ઉપરથીત દાય છે. સતિમાની શીલમો ઉતારવામાં કાપ આખીઓ કદાચ ર સમજ શકે છે કે કાપ કરનારાઓને કેટલી મુશ્કેલી વચ્ચે મેંતાની કંપનીઓ નલાવવી પડે છે! અને અખાલો વેશી પડે છે! છતાં! નહીં જેનાં આખીઓ માટે થતી ફરી-મારી ઉપર લા આપવામાં આવતું નથી તેને માટે “બેદરકારી કાની?”

દેશી શીલમોની અંદર અનેક પ્રકારની આખીઓ થતી હોય તે કોનારાઓ ર છે કો નહીં, પરંતુ દાખલેની અંદર એક કોણે કોણે “સુ” અપરબર કુચારી રીતે” કાકીવાસી વધી-કાની અને બાળકમાં આપની દોષ અને કામ સમયા લગ કરનાર વેદાસરેમ એકેને જમને રજાની પાકડી દોષ તો જાણને મરતો અપરત સર્વ પડતી હોય કદાચ તે પણ બનવા જોઈ છે છતાં એ-જ સમયે મોત દોષ અને પાકડીઓ જુદી એ પણ મરતોજ નબળી વગે અમ અમ. વેદાસરેમના ધારી માટે સતિમા અપરત મરતો પના પલ એકેજ વળના સીન દોષા એમ “મોજ-મજાહ”

વાણીયાઓ કપાળમાં કેસરના ચાંચા કરે અને મુખથી બોલે અરે શીવ! શીવ! બળવાન રાજા વિક્રમ અને વંદનાઃ જ્યોત્સના અનેક રાક્ષસોને મારી કુટી છુંદીને પોતાની રેતો કરે છે તેમજ એક સાધારણ દોરકાવતી બાંધીને ઉપર બેંચનામાં આવે છે-દોરકાવે એકેચા છે, વેદતાળ અને વિક્રમ દોરકાવે જુદવાને બદલે ઉપર બેંચાય છે; એટલુંજ નહીં, પરંતુ ઉપરથી દોરકાવે ઉઠવાને સાધુ વધારે લપેટાય છે, કોઇ જવાબ આપશે કે? “બેદરકારી કાની?”

“સ્વપ્ન સુંદરી”ને જગતના અનેક વૈલવ સાળાં રામ-આમોંથી કોઇ પસંદ નહીં આવ્યાં તે ગ્રંથીય લિપ્તક બાહ્યુ જેને ગામમાં ધર નથી, શીમમાં બેતર નથી, પહેરવા વસ્ત્ર નથી, ખાખા બાળરી નથી, તેહની ઉપર હેલું મન પ્રસન્ન થયું અને તેના એક બાહ્યુને પણ સ્વપ્નમાં કામરેશની કામીનીએ વર-માળા આપીને અને તે તેહની પાછળ દીવાનો યજ આપવાન કરવા તૈયાર થયો, અને રાજા વિક્રમે પણ તેને માટે મહેલ ઉઘાડી “સ્વપ્ન સુંદરી” લાવી આપી તો ખરી પરંતુ ઉપરથી તથુ ખુલાવા ત્રાંખાના પગ ઉપર પાંચ ગામ નિર્વાદ મટે આપ્યાં હાવા પ્રકારની અનેક બતની શીલમોની વાર્તાઓ લખાય છે સતિમા શીલમ કંપનીઓ તેહની શીલમો ઉતારે છે બેનાય ભેળને “મોજ-મજાહ” કરી લે છે, વર્તમાન પત્રો દીકાઓ કરે છે છતાં “સીન કાંખો દેખાય છે” તે તરફ પણ લક્ષ આપવામાં આવતું નથી. માત્ર દરેક કાપ જુદી જુદી બતના કંટાકેથીયે આવી જાય એટલેથીયે બસ છે!

પાશ્ચાત્ય દેશોમાં કોઈ બુલ સુક થતી નથી એમ સૈવમ કહેવું નથી ખામીઓ તો દરેક સ્થળે થાય પરંતુ એમર પિાપ. સ્થળ વિશ્લેષ, કાપ થતું હોય સહેજમાં સુધરી શકે તેવી આખીઓ થતી હોય છતાં હેમાં સુધારા કરવામાં નહીં આવે તેમાં “બેદરકારી કાની?”

લી. મોલસો ખારતર

ગુપ્ત નં. ૨.

તૈયાર છે. સુંદર ચિત્રાથી સુશોભિત
કુવાન સો પુરવાને સંસારીલાલુ રહસ્ય સમગ્રવના
અપૂર્વ પુસ્તક.

અસલા સચિત્ર કોલેક્શન

આ ચિત્રનાં આજ સુધીમાં પ્રસિદ્ધ થયેલાં અપુરતોમાં આ પુસ્તક અવૈતથ દોઈ અપુરતોમાં સૌમારિક રોજો અને તેના ઉપાન, ચેપી રોજો અને તેનાં અપુરતોમાં ચેપી રોજો વાપુર. કોલેક્શન અને વેદોને સેકા રૂપે ખવવાની કંટાળવા દો તો આ પુસ્તક તપને એક કાલ કલાકારકની જરૂર બારકે.

ફિપ્ત ૨. ૧-૮-૨૦ ૧૯૨૫ માટે શા. ૧-૨૨-૨૦

ઉદાહરણ-અપુરતોમાં અપુરતોમાં

દધિત્યોનો ત્રાસ

શુભના દુખથી વધારે બાકર ત્રાસ કોઇ પણ દહિયો ઉત્તમ-દરી શરૂ નહિ. શુભનું દરદ એટલે કે અન્યથાની રાત્રીઓ અને દુઃખના દહાડા. બાકરે તે ભયંકર દુઃખાવા તમારા પેટી અને બાજુમાં ચાલતો હોય ત્યારે તમે કંઈ પણ કરીશ શકો નહિ.

આથી વધારે યાવલુ-ભયો ધ્યાન એ છે કે તરતજ લીટલના ઓરીએન્ટલ બામનો ઉપયોગ કરવો. હંડી અને સુખકારક અસર દુઃખને હાંપી કાઢશે અને તમને મુખી બનાવશે.

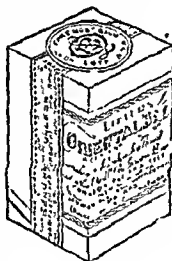
તે તમારા દરદનાં તીક્ષ્ણ ભાવોએને અટકાવી દેશે. અને અણુઅણુ રહેતા સ્નાનતંત્રોએને શાન્ત કરશે. તેનાથી મધુર શાન્તિ મળશે. જો તમે શુભના દરદનો ભોગ થઇ પડ્યા હો તો આ અકમીરિ ધ્યાનનો એક યોગી એકદમ ખરીદવાનું ભુવતા નહિ તમે તેના વગર મચાવી શકશો નહિ. કેમકે બાકરે બીજા દવા કંઈ કામ કરતી નથી ત્યારે આનાથી આરામ થાય છે.

ડૉ. રા. જી દરેક રીશીનો. દરેક દવાગણને ત્યાંથી આખા દુઃખમાં મળી શકે છે.

લીટલના ઓરીએન્ટલ

બામથી અરામ થાય છે નિરાશ થઇને પડી રહેતા નહિ અને દુઃખથી મરી જતા નહિ. સ્નાન થાઓ ! બધા દુખાવા અને દરદથી આરામ મેળવો ! લીટલના ઓરીએન્ટલ બામ તમારા પતી લગાઇ કરશે અને દુઃખની 'છેત્રી' નિરાશી પણ રહેવા દેશે નહિ.

કેટલીક બાલકીઓ હાલ જે કાઢવામાં આવી છે તેમાં રૂપિયા.પાંચથી રૂપિયા સો શુધીની કુપનો છે. મધ્યે વચ્ચે લીટલના ઓરીએન્ટલ બામની રીશી ખરીદનારઓમાં પદરસો રૂપિયા આવા કનામમાં વેચવામાં આવ્યા હતા તથાઈ નશીબ અજબ વેા.

લીટલનો
ઓરીએન્ટલ બામ

સરવે જાતના દુઃખ અને

દરદો મટાડે છે

જેવાં કે

સંધીવા, રૂમેટીઝમ, દમરનો દુખાવો તથા માથાનું દુખનું વીગરે. એક ઝબન કરતા વડુ દરદ મદાદનાર તત્ત્વોનું એક પ્રજ્વળ મુદર ભેજ છે જે કુદરતે નથી છે.

પ્રાણીની ચરબી તેમજ કોઇ પણ ધાતુનું તત્ત્વ નાખવામાં આવ્યું નથી.

લ્હોજ ઉત્તમ અને સર્વોપરી દુઃખ મદાદનાર આ બામ છે.

| મુંબઈ ઇન્સ્ટિટુટના એકલા એન્ટા:

નરોત્તમ ગાર્ધર એન્ડ કુંાં,

શેખ મેમન સ્ટ્રીટ, મુંબઈ ૨.

રાજાની (વૃધ્ધ) અને રાજ્યની આખર કોણે જાળવી ?

હજારો સૈનિકો સામે ટકકર કોણે ઝાંઘો

એ તો મસ્ત-મસ્તાનીએ અને મહારાષ્ટ્ર-વીર નર બાજરાવે—
મમમાં નીરાશા પણ તે મસ્તાનીને મહી-ધરિણીએ શું થયું ?? તે જાણવા-જુઓ

શનોવાર તારોખ ૧૨ મીથો શરૂ થયેલ

શ્રી સારદા ફીલ્મ કંપનીનું જોલું ચિત્ર

બાજરાવ મસ્તાની

જેમાં કાચવાહકોએ નર અને જહેમતનો કેટલો ભોગ આપ્યો છે, અને વસ્તુ દરેક રીતે લે, કમિ
થાય તેના માટે કેવી મહેનત લીધી છે તે કહેવા ગાઇ બતાવવાની જરૂર નથી.

મેજેસ્ટીક સીનેમા ગોરગાંધ

આવે છે “સૌરાષ્ટ્ર વીર” કૃષ્ણ સીનેમા
દુબાશ થીએટરમાં

भाव-भूत

भाव-भूत

વીર નર અને ખહાદુર બાળા બેએ કમાલ કરી.
આખું અકવાડીઉં લોકોને અસાધારણુ ખેચી રહ્યા-જેથી
શારદા કોલમ કંપનોનું ઐતિહાસિક ચિત્ર.

ખાંજીરાવ મસ્તાની

બીજું અકવાડીઉં

રાતના વખતના લડાઈના સીનો ખરેખર કમાલ કરે છે એક સરખો રસ
જામનો જાય છે-વધતો જાય છે-જરૂર જીવો.

સીનેમા મેજેસ્ટીક ગીરગામ

આવે છે!

મોટા ખર્ચે
તૈયાર કરેલ

રોયલઆર્ટ

સ્ટુડીઓનું

ખેચાણુ કારક

ચિત્ર

રા
ન
વ
ધ
ણ

આવતા

આવે છે!

જેમા માસ

જીવેલા મુખ્ય

કામ કરે છે તે

વી
ર
પ
સ
ની

શનીવારથી

પાંચ મુદ્દ ૫]

રવિવાર તારીખ ૨૦ મી ડીસેમ્બર ૧૯૨૫

[૪૨ જી. અંક ૩]

આ આવાડીકા પ્રસિધ્ધ થતી વાતોઓના પાત્રો કલ્પિતજ હોય છે
તોય જીવન અકલિપરથી ઉપજતી કારના નથી. આ મેં મ

દરિયાવ દિલના દોસ્ત!

કવવાસિ.

જુદા જરી નહિ ધારો, અમારૂં તે તમારૂં છે,
કષ્ટલ છે તારીને નાને, તમારૂં તે અમારૂં છે—

દિયો જો મિત્ર મેના ને, તમારા તે અમારા છે,
લિયો ધાણી અને ફગવા, અમારા તે તમારા છે—

ચુચવતા છત્તરથી લોક, તમે હો તે અમર છે,
મુખો દ્યો મા નળીયા તો અમારા તે તમારા છે—

દુઝડી ભેગ છે કાળી! તમાગે ને અમાગે છે,
બિચારી દ્યો ભને ધાળી! અમારી તે તમારી છે—

દિયો ગિમ્તી દુશાયાઓ, તમારા તે અમારા છે;
કદી દ્યો કાલો ગાલા, અમારા તે તમારા છે—

હજોના દિયો કલકા, નેપાના તો અમારા છે,
લિયો આની નિકલની એ, અમારી ને તમારી છે—

દિયો શેરર કે બગીચો, તમાગે ને અમાગે છે
ભલે આડે રમસિયુ દ્યો અમારૂં તે તમારૂં છે—

દિયો કુલ—બાગ મરમવતી, તમારી ને અમારી છે;
ધાર કે કેરકાની દ્યો, મુખી વારી તમારી છે—

તમાગ મલેલ ને માળા, ભલે હો તે અમારા છે
લિયો ખેર અમરનાં, મુખીથી તે તમારાં છે—

લિયો મુજ જ'વદાદાની, શેષ આણુ તમારી છે;
મરઘી યો છુવાની તો, તમારી તે અમરો છે—

અરે! હો સર્વસિદ્ધિ તો તમારી ને અમાગે છે,
મુખે દારિદ્ર્ય સભાળો, અમારૂં તે તમારૂં છે—

ભલે હો સ્વાર્થી તમે સરખા, 'બાલ' મિત્રો અમારા છે
અહા! નિરવાર્થી અમર સરખા, સરલ મિત્રો તમારા છે—

કુરક નહિ જાણવો જરિયો 'બાલ' અમર કે માળા
જુગવા દેહ પલુ આપા, એક તમ કે અમારાનાં

જમાનાની બલીદારી, મૂકિ ગાગર લિયો ગોળાં,
લિમચના વાણિયાં દેવી! કલીના મિત્રવા! ભોળા
દોસ્ત-દરિયાવ આવાથી, વિચારી વર્તવાનું છે.
કમાયો પોતસાનું તો, 'બાલ' જડુ પે જવાનું છે—

આસકલિ

“અમારૂં” કે તમારૂં” જોજી છે ને! આમ કરે
વાલિમિત્રોના જમાનાના પરિચયથી રહસ્યભેદ વિનાં
સગળ-લેખક

રાજનગર રહસ્ય

લખનાર—શ. ગુપ્તાદત્ત

(ગયા અંકથી ચાલુ)

(૨૧)

રમા અને રામપ્રસાદની મુલાકાત થયાને એ દિવસ વીતી ગયા હતા સંધ્યાકાળ વીતી થયો હતો વસુધરા ઉપર ધીમે ધીમે અધકારનો મિસ્તાર ચલતો હતો. એકાદશીનો દિવસ હોવાથી રેલુકાએ ઉપવાસ કર્યો હતો. હમબુડા તે નવવયસા નાણાવનીના મણિપુરવાળા મકાનમાં જ હતી અને રમા તેની એક બહેનપણીનું લગ્ન હોવાથી મહેરમાં ગઈ હતી. આને રાત્રે રમા શહેરમાં જ રોકાવાની હતી.

રેલુકા ને ખંડા બેઠી હતી તે ખંડા આંખા પ્રકાશવાળી એક બતી સળગતી હોવા છતાં એ આંખા પ્રકાશ જાણે કે એ રથળની નિર્જનતાને વિશેષ ભય કરે રૂપ આપતો હતો રેલુકાની સિંચુકના નિદાધીન યથ ગઈ હતી

એ નિર્જન રથએ વિધવા રેલુકા ચિંતાતુર ચિતે બેસી રહી હતી તેના મુખમઠળ ઉપર ઉદ્દિગ્ધતાની ઊંચા ઊંચા ગઈ હતી. તે વિધવા હોવા છતાં તેનું શારીરિક સૌન્દર્ય સદૃશ પણ મોણું થયું ન હોતું. તેની એ રૂપજોતિ સુખના પ્રકાશ જેવી રમર લાગે પરંતુ પૃષ્ઠિમાંની ચંદ્રજોતિ જેવી ચીતળ તેમજ નેર્મળ હાથની હતી. એ રૂપમા લાલસાના તરંગો ત્યજ કરતા હોતા, પણ પવિત્રતાનો શાન્ત સ્વામી ભાવ આપ આતે હતો. એ રૂપ જોના અતર ભકિતથી ઉભરાઈ ગય એવા સંભવ હતો. રેલુકાના અસત નયનોની દષ્ટિમાં સદૃશ પણ ચંચળતા કે વિદુલગત ન હોતી

અરથી કલાક વિચારોમાં વીતી ગયો રેલુકાએ સમ્યાવસ થતાના વિચારથી બિહાનું તથા કાંઈક કાઠી નાખી તે સૂઈ જવાની તૈયારી કરતી હતી એવામાં નવવયસા નાણાવની તેની પાસે દાબર થયો. કાળા રંગના ઝીણા મલમલના પોતમાંથી રેલુકાનું રજાભવિક અંગે હાથા રૂપે પ્રકાશતું હતું

નવનવાની ચિત્તશ્રુતિ આને વિશેષ ચચળ બની ગઈ હતી. મા વિશેષ ત્યાજ પાછી પડેલું હોવાથી તેનો લાગણ્યમિત્ત ભાવથી સળગી ઉઠ્યો હતો. પોતાના મન સાથે તે આને મુકે રિપવનો દડ સંકલ્પ કરીને જ આવ્યો હતો. તેની નાઈમાં એક પ્રકારની અસ્વાભાવિક તેજસ્વિતા દેખાતી હતી તેનાં કર્ણમાંથી અતરની તીવ્ર સુવાસ આવતી હતી

નવવયસાને આવા કવખતે ઉપરિચિત થયેલો જોઈ રેલુકા સંકુચિત થઈ પોતે એકલી તેમજ અસદ્દાય હોવાથી એક પ્રકારની આશંકાથી હાથકાળ માટે તેનો અતરાત્મા કંપી ઉઠ્યો; છતાં પોતાના આત્રવ્યતા ઉપર સશય લાવવામાં પશુ પાપ છે. એમ સમજી તરફથી તેણે પોતાના મનનું સમાધાન કર્યું. પરંતુ વખતે તેણે મચાસિયત કર્યું તથા સરળ લાવથી તેણે નવવયસા તરફ જોઈ કહ્યું, “તમે આતરે આવશે એમ મને લાગતું તરે જોઈ કહ્યું.”

“હજી રમા એની બહેનપણીને ત્યાંથી નથી આવી કે?”

“ના, કાલે રહાને આવવાનું કહી ગઈ છે.”

“હીકે હીકે. આને રસોઈ પણ નથી બનાવી કે?”

“મને એકાદશી કરી છે. ચોડું દૂધ વધ્યું છે તેની રહા બનાવું છું.”

“હું જમીને જ આવ્યો છું તેથી મ્હારે માટે તમારે કાંઈ તકલીફ લેવાની જરૂર નથી. વળી દહીં છીંકી ધાવે છે છતાં તમે અપવાસ કરો એ વ્યાજબી નથી.”

“એને મને દૂધ પીવાની રૂબ પડેલી છે. વળી મત તેમજ અપવાસ કરવા એ વિધવાનો ધર્મ છે. ગયા જન્મનાં પાપોની શિક્ષા આ જન્મમાં મોજવું છું. મને આવતા જન્મે શાન્તિ મેળવવા માટે મ્હારે શાસ્ત્રોનાં વિધિવિધાન પાળવાં જોઈએ.”

રેલુકાએ એક સાંપી ઓના મુખમાં શોભે એવાં વચન ઉચ્ચાર્યાં.

અસ્પર્શકાળ સુધી સુપ રહ્યા પછી નવલકાએ કહ્યું, “તમારું કહેલું ખરું છે, પરંતુ આપણું શાસ્ત્રોનાં વિધિવિધાન કાળ પ્રસન્ને લક્ષ્યમાં રાખી રચવામાં આવ્યાં હતાં. પ્રાચીનકાળ અને અર્ચાચીનકાળમાં વજો ફેરફાર છે. એ પ્રાચીનકાળમાં અસ્પર્શને રૂપ કરવામાં પાપ ગણાતું હતું. ત્યારે ચાલુ જન્મનામાં અસ્પર્શથી અલગ રહેવામાં પાપ ગણાય છે. અસલના વખતમાં સ્ત્રી પુરુષો પચીસ ત્રીસ વર્ષની ઉંમર યતાં સુધી યલચલ પાળી અસ્પર્શસની પસંદગીથી લગ્ન બહુતરી નોડાનાં હતાં ત્યારે આજકાલ માતાને ધાવતાં પાળક બાળિકાઓને લગ્ન બંધનથી બાંધવામાં આવે છે. એ વખતની કેળવણીમાં ધર્મને અમરશાન હતું, ત્યારે આજકાલની કેળવણીમાં સ્વલંકંઠતા અગ્ર રચાને વિરાગે છે. આ બધો કાળધર્મનો મહિમા છે. ધર્મ કાળને અનુસરીને હોવા જોઈએ” નવવયસાએ શુક પડિતાઈ દર્શાવતાં કહ્યું.

“ભાઈ! હું અભણ સ્ત્રી જાત છું. મ્હારામાં સદૃશ પણ જ્ઞાન નથી, છતાં વિધવા માટે દૈહિક કષ્ટની આવશ્યકતા છે એ હું જાણું છું અને તેથીજ મનોપવાસ કરું છું. ભોગ ત્રિલાસથી ચિત્ત ચચળ બને છે અને પરિણામે વિશેષ ભોગ ભોગવવા માણુલ લક્ષ્યમાં છે. તમારો જીવનનું મંદલ છે. કષ્ટ નેદ્યા સિવાય કશાથી યથ રાકાતું નથી. ને દૈહિક કષ્ટ નેદ્યા વિના મુકિત મળી શકતી હોત તે યોગીઓ, જ્ઞાનિઓ અને મહાત્માઓ

એકાંત રચો વાસ કરી, વિશ્વના પ્રયોગથી અવગ રહી મોઝ સાધના અને જ્ઞાનાનુશીલન શા માટે કરતુ ?” રેણુકાએ કહ્યું.

“તમે કહે છે એ પરજનન વગેરેને હું માનતો નથી.

પણ હિંદુ સમાજના વિધવાઓની દયાળુનક ફુડંશા જેમાં દર કોઈનું હૃદય પીડા ઉઠે તેમ છે. હજારના સપ્તમા કાપશ કાનુનેનું ઉદ્ધારણ કેવળ દાનસાગિની હિંદુ વિધવાઓ માટે જ કરવામાં આવે છે. સમાજના અવગંધી શાસનથી હિંદુ વિધવાઓને નિર-પાયે બહાવણ પાળવું પડે છે. પરિણામે પછી યુધ્ધ બાળક-ત્વાઓ થાય છે અને માતૃપ્રાણ વગરના બાળકોથી અનાથાશ્રમોમાં બાળકોની સંખ્યામાં વધારો થતો જાય છે.” નવલશાએ કહ્યું.

“લાહ! અહીં તમારી જૂથ થાય છે. સુધારક સમાજમાં અથવા તો આજકાલ સુધેરેલી ગણની સાતિઓમાં કન્યાની ઉંમર પચીસ નીચ વર્ષની થવા છતાં તેનો વિવાહ થતો નથી તારવા-વશા સુધી કુવારી રહેતી એવી કન્યાઓના શરીરમાં લોહી માંસ નથી દોતા કે? તેમનાં છાત્રન કંપમય નથી હોતા કે? તમે તો સપ્તમા દુઃખનો સમાવેશ હિંદુ વિધવામાં થયેલો જ જુઓ છો એ નવાઈ જોવું છે !”

“પરંતુ સુધારક સમાજના કન્યાઓ સુખ્યદે કરીને પોતાની ઇચ્છાથી કુવારી રહે છે.”

“ત્યારે હિંદુ વિધવાઓ તેમની ઇચ્છા હોય તો વૈધવ્ય ન પાળી શકે કે? બીજા સમાજની કન્યાઓ કરતાં હિંદુ વિધવાઓ તરફ તમારી શ્રદ્ધા કેમ ઝાંઝી દેખાય છે? હિંદુ વિધવાઓમાં ચારિત્ર્યન જોઈએ છે એમ માનવાનું શું કારણ છે? જો બલિયારનો ભય હોય તો તે સર્વથા સમાજમાં સરખો છે. ઉલ્ટું હું તો એમ કહું છું કે, હિંદુ વિધવાઓ કઠોર આચાર નિયમમાં રહે છે તેવી તેમને માટે બલિયારનો ભય રાખવો જણા છે.”

“એ કઠોર આચાર નિયમના બધનમાં બધાઈ રહેવાથી મનુષ્યના મનની શક્તિઓ સંકોચાઈ જાય છે. મનુષ્યદત્ત શું છે એ તેનાથી સમજી શકાતું નથી.”

“હું અમરુ માણસ તમારી આવી મેટી ચાતો સમજી શકું તેમ નથી છતાં મારી સામાન્ય ભુધિથી હું એટલું સમજી શકું છું કે, આચાર નિયમમાં રહી સિવાય મનના ખરાબ આવેલું દમન થતું નથી જેમનો સ્વભાવજ ખરાબ મારો જવાનો હોય છે, થોડો સ્વભાવજ ખરાબ રહેતો હોય છે તેમને ખેતી તાણી લગામમાં અથવા અંકુશમાં રાખવાની અગત્ય છે. આજનાં બહુ થોડાઓ ઉચ્છ્રાંખ હોય છે. પરંતુ સવાર તેમને મરાશર પડે તી અંકુશમાં લાવે છે, એટલે તેઓ સીધે રસ્તે ચાલે છે. એવીજ રીતે મનના ખરાબ આવેલું આચાર નિયમના બધનથી દમન કરવું જોઈએ. એમ કરવાથી મનની ઉન્નત શક્તિઓ બીજી થાય છે, પુષ્પોના ઉદાગમમાંથી કાચ નિર્દોષ નાખવાથી પુષ્પોના રંગ વધે છે તેવીજ આ વાત છે.

વિધવાઓ વતનિયમાં પાળે છે તેથી તેમનાં મનમાં સંકલ્પ, દયા, શ્રદ્ધા, બંધિત, પ્રેમ અને બીજા સારા લાવેલો વિદ્યામ થાય છે. સોદર શીઘ્રથી શોભે છે અને પૌત્રન સંપ્રમથી શોભે છે.”

આ વિષયની ચર્ચામાં વિશેષ ઉડા ઉતરવાની રેણુકાની ઇચ્છા નહોતી, પરંતુ નવલશાના ચારિત્ર્ય માટે ભેદ મનમાં સદૃશ પછુ સર્જક નહિ હોવાથી સરળ ભાવથી તે તેનાં વચનોન ખંડન કરતી હતી. બીજી તરફની નવલશા આ વિષયમાં ઉડા ઉતરી રેણુકાના ચિત્તને ચક્ષિત થયેલું જોવા ઇચ્છતો હતો. પરંતુ તેની એ ઇચ્છા વિફળ થતી જોઈ તેણે કહ્યું, “મુખ એજ મોઝ છે અને મન-મગ્ન એજ મહા પ્રભુ છે. ત્યાજ અને વૈરાગ્યની વાતો કરવી સહેલી છે, ત્યાજ વૈરાગ્યનો ઉપદેશ આપનારા ત્રિ મહર્ષિઓ અને યોગીઓ સુધ્ધાં મન-મગ્નની સત્તા આંગળ લાચાર બની ગયાના બહુ ઉદાહરણો હું દર્શાવી શકું તેમ છું. જ્યાં સોદરને પૌત્રન છે, ત્યાં મુખ્યદત્તનું પ્રાપ્ત્ય અવશ્ય હોય છે. અંદરે શરૂપતની સાથે કરેલો બલિયાર કાપથી અગવડો નથી. છાત્રે શુભવેશથી શાંતમત્તની અહરયા સાથે કરેલો રતિવિવાસ સુખસિદ્ધ છે. કેવળ પુરુષ જાતિજ નહિ, પરંતુ અનેક સંધ્યા વિધવાઓએ સત્યમાં પછુ જાનકમ કંપાના સંકેતો ઉદાહરણો છે.”

“હવે આ વિષયની વાતચિત આપણી વચ્ચે લાંબા એ મંદને રીક લાગતું નથી.” સદેને વચ થઈ રેણુકાએ કહ્યું.

જાને જણા થોડો વખત ચુપ રહ્યાં. પોતાના સંકેત કેવ રીતે પાર પાડવો એ વિષયના વિચારો જ નવલશાના મનમ યોજાના લાગ્યા. સોશી રીતે કામ પાર પડે ત્યાં સુધી બળાકાજ નહિ કરવાનો તેનો વિચાર હતો. તેણે ચાતચિતનો પ્રવાહ ફેરવી કહ્યું, “શુદ્ધ કાને મંદે” તમારા વામ ઉપર અંદી દબાવ રાખવાના શેર ખરીદ કર્યા છે. હવે તમારે તમારી આજીવિકા માટે ચિંતા રાખવાની જરૂર નથી.”

“તમારી લાગી લાગણી માટે હું તમારો જોડો ઉપકાર માનું તેટલો થોડો છે.” રેણુકાએ દંકમાં કૃતજ્ઞતા દર્શાવી.

“રેણુકાદેવિ! તમને આવા એકાંત વાસનો ઇંદાગો નથી આવતો ?” મેદક દિશ્તિથી રેણુકાના મુખ તરફ જોઈ નવલશાએ કહ્યું.

“હજાર જે રિયતિમાં રાખે એ રિયતિમાં સતોથી રહેવું એ માનવની ફરજ છે.”

“અને તમારે માટે થયું લાગી આવે છે. સ્મારી પ્રવાસરથા—”

નવલશાનું કથન પૂર્ણ થતાં પહેલાં જ રેણુકા બોલી ઉઠી, “જહારી ના મેરજ હોવા છતાં પછુ તમે પાછા મળ વાત ઉપર જાઓ છો.”

“હજી તમે જહારા હજારને ઉઠેલી ચક્રમાં હોં એમ લાગતું નથી.” આ શબ્દો ઉચ્ચારનાં નવલશાની દિશ્તિમાં તે બિલા ચામતો હોય એવો ભાવ દેખાતો હતો.

“એટલે ?” વિરૂપ જોડેલીસ બની રેણુકાએ કહ્યું.

“હું તમને ખરા અંત કરેલથી માહું છું.” બહીતાં બહીતાં બહીતાં નવનુશાધી બોલી જવાડું.

“તમે મને માળખી બેઠન કરતાં વિશેષ માહો છો એ હું જાણું છું.” ધીમે ધીમે સહેલ વધતો જતો હોવા છતાં રેલુકાએ મિત્તને કાનૂમ શાખી કહ્યું.

“તમારી સમજદારી થાય છે, તમે મહારા હંદયમરિની આરાખા દેવી છો. હું તમને બાઈતરીક નહિ પરંતુ લક્ષ્ય તરીકે માહું છું.” નવવશાના કંઈસરમાં જાણે કે વેદના ધરેલી હતી.

“લાખ! આજે તમારું ચિત્ત રિચર હોય હોય એમ મને લાગતું નથી. તમારા, મુખમાથી ને વાસ આવે છે તે ઉપરથી આજે તમે દારૂ પીધો હોય એમ લાગે છે. એ મહિરા પીવાથી આજે તમે ન મોલવાના શરૂ થો છો, આ ગરીબ બેઠનું કહ્યું આની ઘેર જાઓ, હવેથી કદાપિ મહિરાને સ્પર્શ કરો નહિ મહિરાપાની મહાનુભાવ માણસ પણ મકંડ બની જાય છે. દારૂડીઆ માણસોના વર્તન ઉપર દારૂ વિશ્વાસ મૂકી શકતું નથી. વળી દારૂ એ ઝેર છે. એ ઝેર પી તમે તમારા તન મનની પાયમાલી ન કરો એજ ઉત્તર છે લાખ! હું તમારે પગે પડી પ્રાર્થના કરું છું, હવેથી કદાપિ આવી હાલતમાં અહીં આવશો નહિ.” અત્યંત દયાળુનક કંઈ રેલુકાએ કહ્યું.

“રેલુકા! મહારા આશ્રયમાં રહી તું મહારજન અપમાન કરે છે? આજનાકાના બાપકમાઈ વરાવનારા છેલજાઉ જેવો હું પામ્ય નથી. તારી આ બુદ્ધિશક્તિ ઉપર હું ચક્રાચારો છું. મહિરાના અદ્ભુત માહાત્મ્યથી તું અત્યંત હાલતથી જ આમ બોલે છે. લાખો રૂપિયાની ઉચ્ચપદાવલ કરનારા આખા દિવસની છેલ્લામથી કેટલાય ગરોળા સોટારીઆઓ દારૂ પી રાત્રે બે બડી વિશ્રાંતિ મેળવી શકે છે. માફકસર પીવાથી બોસક પડે છે, સારી ઉંઘ આવે છે અને અવનવા નિમારો મૂકે છે રત્ન હાથમાં આવતા ઝવેરી જેવી રીતે તેની પરીક્ષા કરી શકે છે તેની જ રીતે ને માણસે થોડા સારાજ પીધા હોય છે તે રૂપવતી રમણી રત્નની પરીક્ષા કરી શકે છે રેલુકા! સત્તર યાત્રાના પહેલે પગે જ હું પ્રેમભાગ ચપેલો હોવાથી યથાર્થ પ્રેમ સુખ ભોગવવા મહારજન અધીર બની ગયું છે તું મહારી પ્રજીવિની ચક્રાચારો તો તારા સકળ કષ્ટનો અંત આપી જશે.”

નવસશાનં આવા ઉચ્છ્રિત વચન સાંભળી રેલુકા આંખો બની ગઈ. હવે જ તે પોતાની બૂલ સમજી શકી તેણે નમ્ર બોલને અત્યંત તીવ્ર તિરસ્કારથી કહ્યું, “તમે આપેલા આશ્રયમાં અટકી બેસી જીવના હોવાનો મને સ્વપ્ન પછુ ખમાલ હોત તો હું તમારા આશ્રયને તુરંત છોડી દેતો હોત. હિવાનાપણામાં તમે તમારો ધર્મ બૂલી શું બંધા છો તેનું તમને જ્ઞાન છે કે?”

“મહારજન જામી ગયું છે. આજે કોઈ પણ પ્રકારે તારે મહારી જીવન સંતોષની જ પડશે. તારી આ જાનુ હવેથી મર્તિએ મહારા મન ઉપર કેવી અસર કરી છે એ તું કેવી રીતે જાણી શકે?”

ખિસે ખિસે છે કમલિની નિત દર્શન નિકરનાં આનંદ વિભોર બની જતું, નિજ ચંદ્ર પ્રતિ દિષ્ટિ ફલિધર છુલે છે જ્ઞાન, બંસીનૂત કાને જાંભળ મુખ અર્પતા નિજ પ્રાણ, વીણતાનનાં લયમાં ભળ તેવી રીતે તું રૂપથી હું જ્ઞાન જ્ઞાન છુલેલી જાં ને પાન રતિરસ પામવા, લોગી અમરે હું જું જાં

રેલુકા! પ્રાણચરિ! હું મહારા પ્રાણ તારા પગે પડી રવા તમાર છું.”

“અસીસ! એક વર્ષન જેને તમે બેઠન કહી છે. તરફ કુદિષ્ટ કરી પાપી વમનો ઉત્તારનાં તમને ધરમ આવતી કે? આશ્રયે આવેલી એક અજાણા ઉપર આવો! મુતારવો બ્યાજની છે કે?”

આ કામને હિંચોળે આવી રીતે ન હોય; આંખોએ આંખી પાટા કત્તવ્યને ન બોલે, બજવાન થઈ અબજને આવો છો ન આપો, જલિમ કરો પ્રજીવી, વચનો નહિ ઉઘોપો.

ધરમનો ભય રાખો, ઉત્તાર અવરથમાં આજે તમે ને બૂલ કરી છે તેનો કદાચ તમને પાછળથી પશ્ચાતાપ થશે. એ અજાણી આંતરડી કંઠાવવાથી ધરમ તમારા ઉપર નારાજ મશે. આજની રાત મહારા ઉપર દયા લાવો. આવતી કાલે તમારે આ પાપી આશ્રયસ્થાનોના હું ત્યાગ કરી જઈશ. અને જન બેઠનો આપ કમાઈથી અમારા પેટ ભરીશું.

ભરશું અમે આ પેટ મહેનતની કમાઈથી, મહેનતની રોડી સારી, આંખી ભલાઈથી, રંડી થતી જનવાન પણ કમાનની કંગાલ છે, કંગાલ છું પણ નીતિ મનાઈ માત્રમાલ છે.

પ્રાણુતે પણ હું મહારા ધર્મનો ત્યાગ કરનાર નથી તમારે પાપી છંડા પાર પડનાર નથી.” રેલુકાએ જલતાથી પોતાને સકલ દર્શાવ્યા.

“આ તારો દુરામલ છે. તારી પાસે હવે ફરી બદામ જ નથી. જે મહારી માગણી કબૂલ નહિ કરે તો આનાજના એ એક દેખાંઆ માટે તારે બીજા માગવી પડશે. તારું જ મનેદાર રૂપ મુખાની બ્યથાથી દુર મૂક જશે. ગરીબીને અજુજ થતાં આજે જે બૂલ કરે છે તે માટે તને પશ્ચાતાપ થશે.”

“નાના, તમારા આ પાપી આશ્રયસ્થાનોના ત્યાગ કરી જવાથી તારા અંતરાત્મા છુટકારાનો આસ છેશે. ગરીબી મને બિંદુવ ભય નથી.

મુકા રોડી લઈ આ તું મરીમ આનંદની સાથે, પધારી મિજ મુક જા તું મરીમ આનંદની સાથે, નહિ કે દેવ કેમ દિલમાં, મદા સંતોષની સાથે, પ્રજીના છુલ રહે જા તું, મરીમ આનંદની સાથે, અગીઆ મહેલ કરતાં રંકની જુપડી મટાની છે, હુમર હાંડી બન્યા આ ચંદ તારા આશ્રમોની છે,

મહેને પ્રયોજાતો ખતાવવાથી તમારો હેતુ સફળ થાય તેમ નથી. રેલુકાએ દટાથી કહ્યું.

“તારે આ હારો છેલ્લો જવાબ છે કે ?” કુટિલ નવલસાએ પૂછ્યું.

“હા. સિંહણ છુએ મરી જશે, પરંતુ તબુ કલાપિ નહિ ચરે, ચંદનને ગમે એટલું બાળવામાં આવશે તો પણ તે પોતાની સુંધે કલાપિ નહિ” ત્યજે. શીવળ એ સતી સ્ત્રીમાં સળગતો પવિત્ર અગ્નિ છે.

શિવળ છે અગ્નિ નેમાં જીર દહાડે સહુ બગી બને, અને સીણ જેવી સત્તા અગ્નિની પાસે ગળી જાય; કંઈ બે દાઢ નાખશે તે ઉપર તે યાદ રાખી લે, હળાહળ એ છે આમાં જ અગ્નિમાં લાગી જશે, પ્રભુની પણ નથી સત્તા પછી તો કોણ તુ મરેછર ? સતીના તેજથી આગક ખવ્યા વિરિ વિષ્ણુને રાંડર.”

નવલસા વિશેષ ઉત્કેસાદ ગયો. રેલુકા ક્યારનીય તેનાથી દુર ખસી ઉભી રહી હતી. નવલસા તેના તરફ આગળ વધ્યો તથા મજાના કરી બોલી ઉઠ્યો, બેઠ છું કે, આજે તને હારો વિરતાર કેવી રીતે બચાવે છે ?”

બરાબર આ વખતે હાથમાં રિવોલ્વર લઈ રામપ્રસાદે એ રથને ઉપરિથત થઈ રોપાવેશથી કહ્યું, “સતીના સહાયક થી કિસ્તારે જરૂરી વખતે જ પાપીને તેના પાપતું ફળ આપવા મહેને મોકલ્યા છે.”

એકાએક એ રથને રામપ્રસાદને હાજર થયેલો બેઠ નવલસા સ્તબ્ધ અને વિરમિત બની ગયો. તેણે રામપ્રસાદ તરફ બેઠ કોપથી કંપતા કંઠે કહ્યું, “રામપ્રસાદ ! કાની રમતથી તમે મહારા મકાનમાં પ્રવેશ કર્યો છે ? હું હારો રક્ષક છું. હું તને આગા કરું છું કે, તું એકજ કણમાં અહીંથી ચાલ્યો ના.”

“હું તમને મહારા રક્ષક નહિ પરંતુ રક્ષાસ સત્વજી” છું. એક નિરાધાર અબળાને તમારા બેવા વિવશ પેટ પડાના પગમાંથી બચાવવાં એ મહારો ધર્મ છે. હવે તમે બે વેલે જણ અસહયતા દર્શાવશે તો આ રિવોલ્વરની ગોળોના બોળ મધ પડશે.”

“એટલે ? તું શું કહેવા માગે છે ?”

“એજ કે, બે છવતા રહેવા ઇચ્છતા હો તો હમણાં જ દસ હજાર રૂપિયાનો એક એક લખી આપો. એ રકમ તમારા આજના પાપની સજા સરીકે, હું વસુલ કરવા છનડું છું. ચાલો, જાલો કરો. હું અહીં ગાદી લઈ આવી છું. બે વિશેષ રકમક કરશે તો હું મહારા કાયમનું બોલાવીશ અને તેને તમારું આ પાપ નાટક બનાવીશ આખર બચાવવાની મરજી હોય તો વિતબ ન કરો.”

થોડી રકમક કર્યા પછી બીજો કોઈ ઉપાય નહિ હોવાથી નવલસાએ રામપ્રસાદને દસ હજાર રૂપિયાનો એક લખી આપ્યો. પછી રેલુકાને પોતાની સાથે લઈ રામપ્રસાદ પોતાને બચેલે આવ્યો ગયો. બીજે દિવસે રમાને પછુ રામપ્રસાદે પોતાને બંગલે તેમની લીધી. તેણે નવલસા પાસેથી લીધેલો એક બીજો દિવસે વંદાથી દસ હજાર રૂપિયાની રકમ મેળવી રેલુકાને સ્વાધીન કરી.

અપૂર્ણ.

થોડીજ નકલો બાકી છે. માટે વહેસો તે પહેલો આ પત્રના વાંચકોને ખાસ અદ્ધી કિમ્મતે મુંદર ચિત્રોથી મુશાલિન, રસસાગરથી ઉછળતી અત્યંત લોકપ્રિય નવલકથા

પ્રમાદધનની પ્રભુતા

અથવા

સરસ્વતીચંદ્રનો ઉપસંહાર.

બીજી અવૃત્તિ પાકું સોનેરી પુસ્તક, એજ કાગળ, મહોડી સાઇઝ ૪૦૦ પૃષ્ઠો રસિક, બોધક વાંચન

આ નવલકથાની કિમ્મત રૂ. ૪-૮-૦ હોવા છતાં

મોજ-મજાહની ઓફિસમાંથી રૂ. ૨-૪-૦

ની કિમ્મતે મળશે. બહારગામ માટે પોષ્ટેજ ભુલું.

મોજ-મજાહ કાર્યાલય

ગીરગામ ચર્ચ સામે ખરાબ બીરડીંગ મુંબઈ નં. ૪

બોલતો કાગળ.

ભાષણ તથા ગાયન સાથે સંપૂર્ણ નાટક.

(લે-રા. હરિદ્વર દિવાના)

મૂલ્ય આઠ આના.

બહારગામવાળાઓએ ૯ આનાની ટીકટ બીડવી.

મોજ-મજાહ કાર્યાલય

ગીરગામ ખરાબ બીરડીંગ મુંબઈ નં. ૪

પાલાસનો પ્રભાવ !

(એક હાસ્યરસીક રસેય.)

(ગયા અંકથી સંપૂર્ણ.)

લખનાર:—રા. લખતો ખૂબ

આપા વિચારોની ધુનમાં ને ધુનમાં હું ચાલ્યો જતો હતો, ત્યાં કાઝેક મારી વિચારમાળા ડુરી. એક મકાનના બીજા માળેથી ક જામના ઉનારે એટલે વેપાએ મારા ઉપર પીકદાની ઉધી ળી. પીકદાનીમાં શું શું તુલકાઓ હોય છે તે સમજી પાંચેકને સમજવાની જરૂર હું જોતો નથી. એ કમખખત! મારી માથે ગાંવાને ખાસે આટીમાં ઉભી ઉભી હસી રહી હતી! મેં જરા કક ચપ્ કહ્યું “આંખે દેખે છે કે નહિ?” તે હાસ્ય દરતી લાકી “જા જા મુખા તકોબીઆ, રસે ચાલતાં આવડે છે કે નહિ.” આનો હવે શું જવાબ આપવો, કોઈ સમજાવરો? હાથીસ પ્રભાવના નાટકનો આ પીકદાનીવાળો સિન લોકોએ ખૂબ પસંદ નોવો, તે પછી અહીં સમજાવવાની જરૂર નથી. હુંક-પીજ પતાવું છું. હું મારા એક મિત્રના ઘરમાં ગુપ્તગુપ્ત રહી ગયો, મારો મિત્ર ખૂબ તબિયતથી હર્યો. પછી મોતાના હસવાથી સંતોષ ન પામતાં પોતાની પત્નીને પછી મોલાવી લાવ્યો. “તે રમીટ કરતો ખોલી. “કાં લાઇ?” “આ બેસના વરસના દહાડે હોળી ક્યાં રમી આવ્યા?!” “હું તને જવાબ શું આપું મારું કપાળ! હું ધારખીને ઘઈ નીચે નેપ રહ્યો, મારો મિત્ર હસી રહ્યો એટલે મેં તેને કહ્યું કાં લાઇ હવે હસી રહ્યો ને? “હવે તું મને એક કપડાની જોડ આપ. હું સ્નાન કરી કપડાં ખાલી લઉં.” મારા મિત્રે કહ્યું, “હા. હા. કપડાં તો આપું પછી આ હોળી ક્યાં રમી આવ્યો તે સમજાવ?” મેં હુંકમાં જ ઉપર બનેલો બનાવ કહી સંજાગ્યો. પછી તે કપડાં લઇ આવ્યો. હું નાઇ પોઇ પુનઃ એકવાર નેન્ટબેન્ટ બની ગયો. સાંજે હું મારો મિત્ર અને તેની પત્ની અને ત્રણે જણા મળી વિકટોરીયા ગાર્ડનમાં ફરવા ગયા. સાંજે આઠ વાગે પાછા ફર્યા. મને લોક એવી સખા લાગી હતી કે ન પછો વાત! આપો દિવસ ઉપવાસમાં કાઢ્યો હતો! હવે ધેર જવાની તળીઅન ઘઇ એટલે સાહેબજી કહી ગવજની કહી ગયો.

રોડ ઉપર જવા માટે એક ગલીના રસ્તા લીધો. ખીસામાં હાથ નાખી કેટલા રૂપીઆ ખાટો રવા છે, તે જોવા માટે જહાર કાઢ્યા. કુલે રૂપીઆ બીસામાં ખાટો રવા દવા પાંચ રૂપીઆ

સાત આના. હું હમણે હાથ મૂકી આરસા કરવા લાગ્યો. “જે પાલીસ! બરાબર પાલી...” આ વાક્ય પુરું કરું એટલામાં તે એક મીઠાં લાઇએ પાછળથી મારી ગરમ પકડી અને દમ લરાવતાં કહ્યું, “અમે આ બનિએ પેસે દે દે!” મેં જરા દમથી કહ્યું, “પછી છે શું?!” તે મિઠો બોલ્યો “છે શું કયા કરતા હે? યે સખ રૂપે દે. દે પહેજાનતા નહિ હે મેં ચાંકા દાદા હું?!” મેં પૈસા ત્યાપતામાં વિલંબ કર્યો એટલે તે દાદાએ બે ચાર દંડા લગાવી દીધા! ચક્ક ત્યાર ત્યાં નમરકાર! મેં કહ્યું “એ.....એ મીઠાં મોથો-દંડા મારશે નહિ લો આ પૈસા આટલું કહી મેં બધા પૈસા તેને આપી દીધા. કારણ-કે:—

સુંબઈ વારી અમેા વોલિઆ, કાથર સૌ કટ્ટઆના; લાવાની તો વાત ન કરીએ ખાતરા લાજઆના

મેં પૈસા આપી દીધા એટલે મીઠાંએ કહ્યું “એ કક કે મુનને કે બટન બી નીકાલ દે.” મેં કહ્યો બટન પછી ઉભારી આપ્યાં! અને કરમરી પગે પડી અનેક ચેનઆળા. કરી, તે મીઠાં દાદાને કહ્યું, “અરે મીઠાં સાય, દાખનો એક આનો તો આપો?” મીઠાં લાઇએ અમદાવાદી કાથરો બતાવતા કહ્યું બતા હે કે નીકાલું ચકક, મેં પોતીયું હાથમાં પકડી ચેટ મેલતાં કહ્યું, “નારે લોઇ સાય હું પોતેજ ઘઇ જાઉ છું રફક.” નવ વાગે ધેર આવ્યો. ગૃહપ્રવેશ કરતાં જ ગૃહલક્ષ્મીએ ટકાર કરી. “હજીએ મોડા આવવુંવુંને તમે તમારા દોસ્ત મિસાલો સાથે મિજબાનીઓ કરો, નાટક ચેટ નેધા જાય! અમે હું અહીં નવ વાગ્યા મુખી તમારી સહ નેપ ખેરી રહું કાં એમજને?!

મારી માનીતી મિત્રીસેા મિજબ જરમા જરમ હતો. રાજ રસોડા હોલમાં રાંધવાનું હોય એટલે અગ્નિ સાથે સહવાસ વધારે રહ્યો. વળી જો રમમાં અગ્નિ સગપાવમાં આવે છે તે રમતું સાધારણ રીતે અને સાયન્ટિફિક રીતે રેમરેચરે વધારે હોય છે! આવા સંજોગોને લીધે મારી મિત્રીસનું રેમરેચર જરમા જરમ હોય એમાં નવાઇ શું છે! મારા ને સરકારની દમ દાદીમાં પહેલાંથીજ આવી ગયો હતો! એટલે હું વધારે અકડી કરી રાકતો નહિ! તે મારી જરમા જરમ મિત્રીસે મેં કહ્યું “પ્રાણેશ્વરી આને મેસવું વર્ષ હવું એટલે જરા વાર થઈ ચાલ ઉઠે આપણે જમી લાઇએ મને પછી ગ્રૂપ સખન લાગી છે!” અમેા બોલન કરવા સીધાઆ. વાંચકો! શું તમે એસ સમજે છે કે હું હમણા પછી બરાબર જરમો દે નહિ! લાં પજ પાલીસ! નસીબ બે અલા આગળનું આગળ! મારી મિત્રીએ અરજા અરજા મિઠાન પકાવી એક યાળમાં ગાલી તે યાળને લોકો દુખી ઝાંકા ઉપર મુકી રાખ્યું હતું. જોરકામાં પ્રવેશ કરતાં મેં શું નેપું. ચાળ નિચે પડી ગયો હતો. અને એક કળા રંચની જિલાદી લોકે પર પડેલી રસોડાને રેસ કરી રહી હતી! સવારે મેં જ જિલાદી નેપ દતી તે પજ આવીજ દતી. હું

હોઝા હાથમાં પકડી “ગુન-ગુન” કરી તેને મારવા દોડ્યો. બિઝાડી તો નારી ગઈ પણ મારો, પગ દુધપાક ઉપર પડતાં ન પડે. હું થાગ ઉપર ચતો પાટ પડ્યો! મારી મિત્રીએ અગાધ શ્રમ લેઈ ને રૂસોફ તૈયાર કરી હતી તે હુનમાં મળી ગયેથી નેહ તે રડવા લાગી. મેં તેને શાંત કરતાં કહ્યું “ઉઠ વહાલી ઉઠ; આપણું નશીબ, આ બધું પાલીસનો પ્રલાપ!” અપણું કેટલું મુશ્કેલ તે એકદમ અચક્રી બોલી “હે! હે! પાલીસનો પ્રલાપ એ વળી શું બલા છે?!” મેં અધધી છતી મુઠી પાલીસના પ્રલાપનું નાટક સમજાવ્યું. અહીં પાલીસે અધકાર કર્યો. મારી ગરમા ગરમ મિત્રીસ દડી પડી ગઈ અને ક્રોધ દિવસે નહિ નીકળેલા સજ્જ તેના મૂખ વાટે બહાર નીકળ્યા. તે બોલી “પ્રાણેશી! આજે તુલન વર્ષના દહાડે આપના ઉપર આટલી બધી લસંકર આવેલાં આવી.” આટલું બોલી વહાલથી મને એક ડોસ લીધી. ને ને! વાંચો! તે મારી મિત્રીસની મનોહર કીસની કોઈને વાત કરતાં નહિ! નહિ તો એક સુખન પાછળ ને હું આપેલા પડે છે તે ને મારે આપનાનો વખન આવશે તો ટાલ ઉપરના વાળ પણ નહિ નહે! ને ને બાહ સાહેબ! કોઈને વાત કરતાં! જૂઝપોને જૂઝપો પાલીસવાળાને લાગેા મળેા દેવો ગોદામાં માથું મારો સ્પર્શ રહેા. પછું ઉંઘ આવે શાની! દિવસે બનેલા બધા સિનેા મારા મિત્રેા સિમ્લ એક પછી એક આવવા લાગ્યા! આખરે ઉંઘ ન આવી તે ન આવી.

વાંચેા! આ ક્રોધ ગપ જેટલ છે, એમ શાની ન લેા. પણ કેટલેક અંશે સમ બનેલી થત્યા છે. તમેા સુઝનમાં માનો થાન માનો પણ હું તો બરાબર માતું છું અને મને ખાતરી છે કે માનનારાઓમાં એક નો આવા સંભોગેને ભોગ થઈ પડશે ન તેને સમજશે કે પાલીસ પ્રલાપનું નાટક કેટલું હોય છે! મિત્રેા! મને ત્રણ જાણેા નરા હર રહે છે. નંબર ૧). પાલીસ! નંબર (૨) રા. રા...આ...આ...અહીં અને બીર (૩) રા. બિઝાડી! પણ તેમનાથી ધલસાવવાની જરૂર થી. મેં ત્રણે માટે ત્રણ અક્ષરો પલાજ તૈયાર કરેલ છે. બીર (૧) ને. નોતાંજ તે પાલીસ સજ્જતો ઉચ્ચાર કરે તે હિલાં તે. નેયા ઉતારી તેની સમક્ષ રજી કરી દઈ છું! પછી આમાં લાને પનીસ પાલીસવાળા મળે પણ તે હિસથી મારા બની ચેનક મારા મોઢા દટાં ક્રોધ વધુ ચડીઆની લાગે છે! બીર (૨) નો માલિક જેવો હા...આ...આ...અહીં કરવા નય છે, કે તરતજ હું આક્રમક તરફ હાથ ઉઠાવી કરી ચેકાર “આહા! કેવું સુંદર પક્ષી!” તે રા. માલિકની બીર ઉપર જતાં રા. પોતે આક્રમક માર્ગે પલાયન થી નય છે. (એટલે એક પાછી વળા નય છે.) શી પલાજ વાંચકાને હું વેળા અજમાવી નેવાની ચેનતી કરું છું! હવે નંબર (૩) માટે કેમ? તેણે અક્ષરો પલાજ એ ક્યાં છે કે ને વખતે હું લેયી બહાર નહું છું

યાતે બેંકમાંથી લેર આવું છું ત્યારે હવેસ મારા કાઠના ખીસામાં આઠ દસ પચાસ રાણું છું! અને જ્યારે તે રા. મારી આગળથી પસાર થવા નય છે કે તરતજ પચાસ પ્રહાર કરું છું. નેથી બાહ (ખીસાડો) અથવા બાહ (ખીસાડો) ને બીજી દીશા તરફ વળ્યા વગર છુટકોજ રહેતોજ નથી!

પ્રેમી તુલન વર્ષના દહાડે, અને તુલના વર્ષના તુલના દહાડે દુરમનને પણ આવી સંભોગેનો ભોગ થતાં અચાવને.

(સંપૂર્ણ.)

તૈયાર છે! તૈયાર છે!

રા. હરિહર (દિવાના) કૃત નવીન નાટક

સૌન્દર્ય વિજય

ભાષણ તથા ગાયન સાથે.

ભાષણ અને રસમાં આ નાટક અદિતીય છે. દિલસરખ નયન-

નાથ અને માંવરના તારને નચાવી કે જેનાં મારનોથી મારજી.

મોજ-મજાહના વાંચકોને દિવાનાની દસાવથી કલમનો

પરિચય થઈ શકે છે.

આ નાટક કુવન મોહિની-સુરજાનના પ્રેમ પ્રસંગો તથા

કૌતિકાચને બાવજશી સુચરાતના આ અસત કવિએ રચ્યું છે.

મૂલ્ય માત્ર આઠ આના. બહાર મારાના માહુદોએ

નવ આનાની પાંદડીકા મોકલવી.

મોજ-મજાહે કાર્યાલય.

ગિરમાથ ચર્ચ સ્ટોરો-સુબહ

તૈયાર છે. સુંદર ચિત્રોથી મુશોભિત
કુવન સો પ્રેમને માંસારલીલાનું રહસ્ય સમજાવનાર
અપૂર્વ પુસ્તક.

અસલો સચિત્ર કોલેક્શન

આ વિવરનાં બાનું સુધીમાં પ્રસિદ્ધ ચર્ચનાં ચર્ચનાં
પુસ્તકોમાં આ પુસ્તક અત્યંત હોલ ચર્ચ છે.
પ્રાસંગિક રંગો અને તેના ઉપાન, ચેપી રંગો અને તેનાં પર-
નયુ આગેમી ચારુર. કોલેક્શન અને લેલોને સેક્રા રરિયા
બવરથી કંટાળ્યા દો તે આ પુસ્તક તપને એક ગાયક
સાહાઈકામની ગરમ યારો.

ફિમ્પન ર. ૧-૮-૮૦ પેલેજ સાથે રા. ૧-૧૨-૦૦

કુલુપુ-અંજી મપાતર-અમદાવાદ.

૮૪ આસન ચિત્રાવાળું કેકશાસ્ત્ર

જી પુરવાનાં સર્વં એક ભેદ લક્ષણ સહવાસ મહાધારણ
નીચમ મનઅર્થુ સ્વન્તાન વાક્યો કલાલ મંત્ર, સ્ફુટન, સામુદ્રિક
પદ્ધતિ, બાહ્યકથા બોધધી ક્રિ. શ. ૧૧.

અવતો કસામતથી મૈરમરીતમ, કિષોદિતમ, જાગુ યુગ
નિનથી રાજ અને સાંધ વીચીત્રું વિષ. મોદિતી વિદ્ય
સુત પ્રેતાત્રી અધિયુ ગ્રામ રહેલું ધન મુતક જાતમા સમ્યે વાતા
મીત કરી પ્રદો ક્રિ. શ. ૧૧ મનોકામના ચિધી ક્રિ. શ. ૧૧

૫-૧૦-ગુજરાતી છાંદિષી (મોજ) દ્વાચરમ જિટી

૩ માં ફાટો લેવાનો ગુપ્ત હેન્ડ કેમેરા

જરૂરી અને કરતા દમરે પાસેથી ગણવે. ધોષીજાને ન
નકરોથી બચે. સેખનવિદ્યાં જનુઆર ફોટો ન પડે તો પૈસા પીછા
ફેરું, એ જરૂર છે. આનાથી બાપ જનવર રમણ કુલજ જી
યુગ્મ અને રાંદર મહેલ કમાવત સીન સીનેરી બાપ મગીયા
વજેરની છપી એક સેકંડમાં કાઢી સાધજની પાટી કઢો છો અને
ફેરુસ લેવાની પદ્ધતિ જરૂર પડતી નથી ફોર્ડ જાતનો વાસ નથી
વાપરવાની રીતી કેમેરા સારૂ ફોર્ડ મોજલવામાં આવે છે - ક્રીમિત
ફુલ કેમેરાની રૂ. ૩૬. અર્થ નાના લખો—

રીતરામ લાખપતિરાય એન્ડ કો. બલીવદ સીટી (મંગલ)

વિશ્વાસુ કેમેરાઓ

ક્યાંથી

ખરીદશે ?

કોન્ડોનેન્ટલ ફોટો સ્ટોર્સમાંથી

જ્યાં

જર્જન બનાવવાના મજબૂત અને ટકાઉ
કેમેરાઓ તથા ફોટોગ્રાફીને લગતો
સર્વ સામાન પુરતા જ્યાંમાં
મળી શકે છે ?

એ સિવાય

ઝાઈસના ફુરળોનો મળો શકશે.

૩૦ ૪૫ હોર્નબી રોડ, ફોર્ડ-મુબમ.

આગ્રા ફોટો હાઉસ

ભાગીરથી

ની

ભૂલ્ય

રમણીકં અ, મહેતા

જમાવના જુદાંજોના કલાકાવામાં સંપ
કાપલી દસેલી દિંદુ વિષવા, 'તેલું' પાપ અને
પાયશિત', આપણું તીથરચોના પંડા, તેમનું
પાપી અવન, આર્થ અખળોના સતીત્વ રક્ષણ
માટે પ્રયત્નો, દિંદુ સંસારનું આણેદ્ધન મેળ.

રંગીન મુંદર ચિત્રો

મોદર, મુરુપ ફેરવેષ્ટ પેપર

મૂલ્ય

૨-૮-૦

મોજ-મંગલ કાર્યાલય

ગીરગામ ખટાક બીલીંગ, મુંબઈ-૪

કોનો વાંક ?

માથાની બીમારી શા માટે લોગવે છે ?

બામ વાપરી નિરાશ થયેલા માટે

હીમોટીક બામ

એસે માથાની બીમારીવાળાનો હુમ્મશનો સાથ
વખણાયતો અને જગજહેર ધરગતુ બામ

ફીમન શીશી એકના આના આઠ.
સજોખમ, સધીવા, માથાના ચરકા અને
આઠાશીશી માટે અકસીરો
તમારા વેપારીને ત્યાં ન મળે તો

લખો—

સ્વદેશી ઓઈલ અને પરં ૩૦ કુંઠા,
બી. બી. સી. આઈ. રેલ્વે.

આનંદનો લહેરોએ

લી. શાસ્ત્રી, રેવાશંકર ગેવથ રેલવાડાકર.

પૃથ્વી ઉપરનું અમૃત કયું !

મૃત ન મૃત્યે કર્ણે દણિ સ્વને ન દ્રવ્યતે ॥

મુખે દુઃખરૂપ કા વાંતો તર્ક ચક્રસ્થ દુઃખમ્ ॥

હાથ તો સ્વર્ગમાં ધનને પણ મળ્યા દુર્લભ છે. લી તો ઇન્દ્રિયગમે કાને પણ સાંભળ્યું નથી. દલી સ્વપ્નમાં પણ બેસું નથી ત્યાં પછી દુઃખની તો વાત જ ક્યાં કરવી રહી.

નિશાંતે ચ પિતેદ્રારી દિનાન્તે ચ પિતેલયઃ ॥

મોંજનાન્તે રિતેચક્રં કિં વેદ્યમ પ્રયોજનમ્ ॥

સંધારે હાતા સાથે નરણે કાઢે જે પાણી પીયે, રાતના સુવી વખતે અથવા સંતે દુઃખ કહેવું જે પીયે. અને જ્યાં રહ્યા પછી મધુરી અમૃત સમાન કંડી હાથ જે પીયે તેને ડોકર વેલોને ત્યાં જઈ દયાના રોશિ પીવા પડતા નથી અને કાઈ દીવસ બારણે પણ ઉભો રહી તેની નાદી તપાસી શકશે નહિ. હાથના સૂણે બરબર કાઢ મુશ્કારી રવાજ નથી.

મનામ્બો મનુષ્યનાં પ્રયત્ન સુદિલ્લભમ્ ॥

સારસ્વત્યાન્તમમનં દિત્તિવં સુદિલ્લભમ્ ॥

કાંઈ પણ કામનો આરંભ-શરૂઆતજ ન કરવી એ પ્રથમ સુખીમતાનું લક્ષણ છે. અને કદાચ હોમતથી કાંઈ કાર્યનો આરંભ કર્યા તો તેના ઉઠા લેવા પણ મને તેટલાં વિધિ આવતાં ત્યાં અધવચ્ચે પડ્યું ન મૂકતાં રેતાં ઉઠા લેવા તે બીજી ભુધિ અત્યંત લક્ષણ છે.

વંદ્યુનાં ચ વિચારેણ ગતિં માવન્તિ ગર્દમાઃ ॥

પરસ્પરં પ્રસંગલિ અહો સ્વં શરી ધ્વનિઃ ॥

ઉઠાના વિવાહમાં ગેધાઓ ગાતા ગાનારા હેલ તેમાં પછી છું ખોરી આર અને એકે બીજાની તારીફ કરતાં પણ શું કામ અચકાયા હોઈ કહે છે શું સરસ ગેધાનો કાઠીલ જેવો મીઠો મધુરો સ્વાદ જ ત્યારે ગેધો બાઈ પણ ક્યાં ઉલ્લપ આવવા દેવ તેવા કતા. જે દુનીયામાં રૂપાળા કામલેવ તો સદાસત ઉઠે રાજ્ય છે. આવા હોઈ અને નેધા જેવા માણસોમાં પણ કાંઈ મળવી કરે તે ઝોહા નહિ નીકળે.

લગ્ના જતા મનુષ્યાનાં વાજીનોં વંચનં જરા ॥

અમૃત્યુનં જરા સ્ત્રીનાં લગ્નાનાં લાલ્પો જરા ॥

બહુ વધુ ચાલવાથી માણસ પરડો વહેશે થાય. અંધો જોખો ખાતો થોડો કામ લાપતાં વગરની સ્ત્રી અને વધારે

ચોજ તરફ મુકાઈ લુગડું જલદી ધરડાં થઈ જાય છે.

બહુ સુધિશાળી વિદ્વાનમાં નીચે લખેલા ત્રણમાંથી જરૂર એકની ખામી હોય છે ક્યાંક ખીચારો થોડું હતું છે ક્યાંક દરીદી-પુટી બદામ પણ ન હોય અને ક્યાંક સંતાન પછવાડે ન હોય.

॥ આપૃથ્ય વધારનારી ચીજે ॥

બાલકો ચતુષ્પદ્ય બાલા સ્ત્રી નિર્સરોદકમ્ ॥

માનુષ્યવર્ષકં નિલં રાત્રી ફેરાત્તમોજનમ્ ॥

શીમાળાનો તરફો. ૧ યતની હુંવારો ૨ બાળ સ્ત્રી-અને કુદરતી ઝડપાવું પાણી. અને રાતના જમણ સાથે દુધ આ બધું આપૃથ્ય વધારનાર છે.

નીચેની ચીજોનું જેમ સેવન કરો તેમ વધવું જાય છે.

ઢયમઃ કરહઃ કંઠુ વૃક્ષં મયં વાજિવ્યઃ ॥

ચાહારો મેથુનં નિદ્રા સેવ્યમાનં વિવર્ધતે ॥

મહેનત-કસ્ટો-મુજલી-ભુગાર-દાર પાન-મુકર સ્ત્રીઓ-ખોરાક સ્ત્રી સંપ અને નિદ્રા જેટલી ધરાડો તેટલી ધટે બાકી તો સેવનથી વધતી જાય છે.

હસ્તુદંઘાસ્તિલાઃ કુદ્રાઃ કાન્તા કાંચન મેદની ॥

વંદન દણિ તાંતૂલં મર્દનં દુળવર્ષનમ્ ॥

જેમ વધારે મોળાશો તેમ વધારે શુભ-ભગલ આપશે. તે ચીજો નીચે છે. શેરડી-તલ મરીખ માણસો-સુદર-સી સોવું પૃથ્વી ચંદન-દહી પાનનું ખીકું.

નય ચીમો બહુ ચુપ્ત રાખવી

આગુતિંતં દહશિદ્રં મંચં મૈનુમોવયમ્ ॥

દાનં માનામાનોનૈવ નવ મોષ્યાનિ રચવેત્ ॥

૧ આવરણ ૨ પેશી ૩ ધરતું છીદ્ર ૪ શુરનો આપેલો મંચ દહાણ ૫ સ્ત્રી સજની વાતો ૬ પેશને દાન આપ્યું હોય તે ૭ દવાની બનાવટ ૮ માનપાન મગ્ગ હોય તે ૯ અને ક્યાંક બે થોલ ખાઈ અપમાન પામી આવ્યા હોય તે કાંઈને કહેવું નહિ.

પ્રકલ્પો દિશ્યાયો વિષા માનં ચતુષ્પયઃ ॥

વિષયા વંચનઃ કાર્યોં ઇશ્યામં વહુમિર્જનઃ ॥

એકલાએ તપ કરવું. લાણવું બે જગ્યા સાથે રહી. ચાવું નજી નેજાએ. બહાર ચાર જગ્યા સાથે જવું. વિચારનું કામ પાંચ જગ્યા કરવું અને લાઇ ખારાખારી જાગાએ મળી કરવી.

પુષ્પી પાલ્લીસ

વાપિકં લગ્નમ-૨. ૩) વી. પી. સાર ૨. ૪-૪-૦

દિ. ૧૯૨૨. ૫.

ખો-મોજબબહ, દાર્યાલિય; ખડાઉ બીજા ઝીરમામ મુજબ ૪

સર્વ જાતનો સાઈકલો

તથા છોકક સામાન મળવાનું ૪૫ વરસનું જીવન
અને હારેસાદાર ઠેકાણું

ચાણવાલા એન્ડ કું.

(સ્થાપનાં ૧૮૮૦)

૪૩૧-૪૩૪, કાલબાદેવી રોડ, મુંબઈ.
(મટેલિંગ મશીનવાળી મહત્ત મોડેલવાળાં આવશે)

અચિત્ત રતવન સમરહોડી

શ્રી સરળ ભગવદ્ ગીતા

પ્રખ્યાત — કાનજી કાળીદાસ બેશી તમાકુવાળાનો માળો
૮૪ દર કાંદાવાડી મુંબઈ.

આવૃત્તિ ૪ થી ૬. આઠ આના,

પ્રાત સમરહોડી દેવોના દર્શન આદિ રતવન કરાવતી આ
ગીતા પટેલ વહેલીજ ને સરળ તથા ચિત્તારાળો હોવાથી બેશીને
કે ઉપયોગી થઈ પડી છે અને, તેની પાંચ હજાર નકલો ખજાજ
વાં આવી છે. આવતી દીવળી ઉપર દસ હજાર નકલ બહાર પડશે
સાચત્ત રતવન સમરહોડી

શ્રી સરળ ભગવદ્ ગીતા પટ્ટ

કે આઠ આના માધવજી મર્મા બુકસેલર પાસેથી મળશે

વશીકરણ યંત્ર આ ચમત્કારી યંત્ર હાથે બાંધીને તરુ નજીક
મેલવશી તે તમારું ઇચ્છાનુસાર કાલ કરશે
આ "યંત્ર" મનોહામના શુક્ર મશાવનારને કુદરત મને કે ફિ રા. ૧૧.
પ્રાચીન ઇસ્લામ પૃષ્ઠ ૫૪૦ ફિ રા. ૧૧ અચિત્ત ૧૨ વિદ્યા રા. ૧૧.
પતો — મજબૂત સી છુક ડીપી, ન. ૧૪ પોષ્ટ-હાથન (અકલી)

યત્રનાં છે સોન-લેન્ડ આઈશ અને સ્ટીમ જીનજીન
બેન્કર્સ, ૧૫૦ પ્રેસર્સ, ૩૪૧, ૪૫૭૨ વગેરે
જમી — N. C/o ગોળ-મળદ

જરમન રિવાલ્વર બેન્ક મુંબઈ ન વાજ તો પૈસા
પાછા મોકલવામાં આવશે આ
પોસ્ટોબની લખત-મ લેવાની જરૂરત નથી એક વખતમાં ૧૦૦
રૂપરોના મશરો મુખી જેમ જેમ લેશે તેમ લેશે તેમ તે
જરૂર ૧૦૦ રૂપર થશે ૧૦૦ રૂપરોના મસલો મહત્ત
કો ટ ખ જાણે રા. ૩. ૪૫
પતો મિત્ર કંપની (ગોળ) પોષ્ટ હાથન પ્રાંત બેશીવર

લંડન રાજ-રહસ્ય

અથવા

માસ્ટરનાં એફ ધો કોર્ટ એફ લંડન

ઉપરના સતરમી સદીના રાજ પ્રીન્સ એફ વેલ્સ અને
અમીરિ તથા ઉમરવ બહીઓના ચિત્રચિત્ર ગોપાળાં પાચ
પાચ ચિત્રો સાથે દરેક લાગના ૧૪ આના આ ન બ
લાનનારને ૧૦ આના

ગોળ-મળદ કાર્યાલય મુંબઈ ૪

ટુકે મુદતમાં બહાર પડશે
(મી મોહનલાલ યુવાનની)

શ્રી આર્યોદય નાટ્ય સંસ્થાનો
નવો ખેલ

મુનદા એક્ટરો તથા એક્ટ્રેસોના એકત્ર મળ્યો-નવીન સીન
સીનેરી-ઉત્તમ પોષાક સહીત ધણીજ ટુક મુદતમાં બહાર પડશે
ઉમેદવાર એક્ટરો તથા એક્ટ્રેસો મળે

ગોળ પીસા કુપર ગેનરાલ ન. ૧ બીજી માળે
દાર્શન સવારના ૯ થી ૧૧

કહેવત છે કે—

કરકસર એ બાળો ભાઈ છે!

ત્યારે

નવલકાઓ, ચોપડી, ચોપાનીયા, વગેરેને માટે નવ
ચિત્રોના બ્લોક વતલી ખર્ચમાં ઉતારવાનું આ માટે પર્ષદ કો
છે? એક વખત જમારી મુશ્કાત દેશે. યુજ્જવાતના નાખીય
ચિત્રકારની પાંખીથી ચિત્રારાજ ઉત્તમોત્તમ ચિત્રોના બ્લોક
જમારી પાસે તૈયાર છે ધણીજ સસ્તા દરે આપીશું. એક વખત
નમુનાઓ બેઠે પાઠ કરો

જમી અથવા મળ-મેનેજર-ગોળ-મળદ મુંબઈ.

માણેક ચોકની માણેક

લખનાર-રા. મીરજીન

મેરી ફાલી ફૂલી, જોખળી ડાલી રખુણી હંમે સમાલકે,
મેર જુવાની દીવાની, આ ગણ હેરકા રખુણી કંમે સમાલકે—મેરી

હવે પશુ એમજ માણેક અતારે વીસ વર્ષની હતી ત્યારે
નેનો પતિ પંચાવન વર્ષ વટાવી ગયો હતો. આવા ધણીની ધણી-
આણી, ઉપશો લાંઠીઓ બોમે તો એમાં પાપ શું ?

માણેકની જુવાની અતારે ફાટફાટ ચલી હતી. એનાં
માખે રૂપિયાની મોટી રકમ લઇ આ લાકડે માંકડું વગગાડ્યું
હતું. માણેકને પોતે પતિ માણેકચંદ પંચે ટકે મુખી લેવાથી,
માણેકના મા, બાપને પેસાના લેખે લેવાથી, આ મોથી વખતનો
સંપત્તિ લેગણી હતો. ત્યારે માણેકનાં લગ્ન થયાં ત્યારે તેની વય
સત્તર વર્ષની હતી. પંચણી સાસરે આવી, ત્યાં તેને ગુરુનાર કાંધ
તડોલું. માણેકચંદ, શેરનો ધંધો કરતા હતા એટલે પાંચ પંમે
મુખી હતા. અમદાવાદમાં માણેક ચોકમાં ધરનાં ધર હતાં. ધરમાં
કામકાજ કરવા માટે એક પટેલ હતો. માણેકને તો બે વખત
તથા માણેકની રસોઇના તપેશાં ઉતાર્યાં એટલુંજ કામ હતું.
પછી આખો દિવસ એકી રહેવાનું જ હતું.

માણેકચંદના ધરની સામે જ શ્રીમંત ગણુના ધનપત શોનું
ધર હતું. અમદાવાદમાં તેની બે તથા મીઠા હતી તેને શાંતિલાલ
એકજ પુત્ર હતો, તેની વય અત્યારે પચીસ વર્ષની હતી. ત્રણ
મીથોનો સાથે કારભાર શાંતિલાલજી કરતો હતો. તે શેરનો-પણ
પેલાના પિતાથી છાનો બહુ મોટો વેપાર કરતો હતો ને તે દલાલીનું
કાંચ માણેકચંદ કરતો હતો. વેપાર-મોટો કરતો ને વળા પિતાથી
કાંચ એટલે શાંતિલાલ માણેકચંદને તપાજ જતો. લાવની વપ-
રે આટલા શેર લેવા ને આટલા શેર વેચવા એ ત્યાંજ નક્કી
કરતો. માણેકચંદના ધરાગમાં શાંતિલાલજી મોટો ધરાગ હતો
મેટરે એ બંધારે ધરે આવતો ત્યારે એની સારામાં સારી સર-
મરા કરતો. નીચેના આ, મીરોડા કે એવી બીજી નીજ જતાવતાનો
રસજી ડુકમ કરતો. નવી પણ હેરો હેરો, જુદી જુદી વાણી
બનાવી શાંતિલાલને આપતી. શાંતિલાલ એકીદલીના બાંધાનો
આવડો જુવાન હતો. માણેકચંદની, માણેકનાં મનમાં એ સ્વજ
કામગીરી હતી. એ એની સરસતા કરવામાં જાણે-અજાણે મોટી
મોટી મજા લઈ હતી. એ ત્યાં મુખી માણેકચંદની સાથે વાતો કરતો
મેરો દોષ ત્યાં મુખી એને ધરાધ, ધરાધને બેતી. બેચાર વખત
સાવલી થીમીએ બનાવેને આપતી. આ ગ્રધાવ માણેકના મેલ
કામ, મેકર શાંતિલાલ તરતજ સમજી ગયો હતો. જ્યાં સદન

કરી કાંધ દિવસ એજ માણેક સામે ઉઠેની આખો લેખું નેનું.
આમ વાન કરતામાં બે વર્ષ ત્યાંમાં મંબા. લાગ હોડી
માણેક પણ અત્યાર મુખી શાંતિલાલ સાથે વાન કરવાની છુટ
નહોતી લીધી. એ એના મનમાંજ સમેલથી રહેતી. અનેક મરાકરી
એ શાંતિલાલ સાથે વાત કરવાનો પ્રસંગ શોધતી પણ શોધતું
કામ સારતી સરમ તેને એમ કરવા નહોતી દેતી.

એક દિવસ શેર અત્યારમાં લાંબાની મોટી વધપટ હતી
એટલે શાંતિલાલ માણેકચંદને ત્યાં સવારનાજ આપેલો. અત્યારે
માણેકચંદ શાક-લાલ લેવા ગયા હતા. ધરમાં માણેક એકીલી હતી.
ધરનું કામકાજ કરનાર પટેલ પણ દરજી લઈ દગાવવા મદાર
ગયો હતો એટલે માણેકજ શાંતિલાલને આવીકાર આપી દિવાન-
ખંડમાં બેસાડ્યો. પછા વખતની ક્ષણ આમ અચાનક અજ
ફણી જણી માણેક પેલાના મનમાં મરાકાજ લાગી. શાંતિલાલ
પણ જે પ્રસંગ શોધતો હતો તે આજ અચાનક લાઇ આવી.
જણી માણેકની સાથે વાન કરવાની મને બોલ્યો, “કેમ માણેક-
ચંદ કાકા ધરમાં નથી ?”

“ના, એ તો શાક લેવા ગયા છે.” માણેક નીચું લેખ
જતાજ આખો.

“ત્યારે તો એમને આવનાં વખત લાગશે. આવે ત્યારે
કહે તો કે હું ત્યાં મુખી મળું નહિ ત્યાં મુખી અત્યારમાં તબ
નહિ.” આમ બોલી શાંતિલાલ ઉભો.

“અત્યારમાં ગમે બહુ વખત થયો છે, એટલે હમજાજ
આવશે. મેં આ મુજા છે, આ ધાર્ય એટલે આ પીધને જાવ.”
માણેક મરાકાતે મુખે બોલી.

“આ, તો મેં હમજાજ ધરે મીધી છે. તો ન મરા દોષ તો
હર મુજાની માથાકુટ કરશે નહિ.” શાંતિલાલ જગા લોન
લાવે બોલ્યો.

“આ, તો તમે આઆ ત્યારની મુજા છે. ધર મન દરો.
લ્યો હું લઈ આવું.” એમ કહી માણેક આ લેખ ચાલી.
શાંતિલાલ લાજણી જેથી ચાલે ચાલી જતી માણેકને
જોઈ રહ્યો. એ મનમાં અનેક શેડાઓ ધરા લાગ્યો.

માણેક તરતજ આ લાચી શાંતિલાલની સામે મુજા.
“કાકા, તમારાં લગ્ન ચાલે તથા વર્ષે તો થયાં હશે ?”
શાંતિલાલે આ પીનાં પીનાં સવાલ કર્યો.

“હા, તથા વર્ષે પુરું થઈ આ મરા પહિને મેનું. જઈ
એકું. પણ તમે મને કાકા કહે છે એ તે કાંઈ શોખે વાડું ?”
માણેક આંખનાં બંધાં વાંકોં કરી બોલી.

“માણેકચંદને હું કાકા કહું છું. તો પછી જ્યારે નમને
કાકાજી કહેવાં જોએ તો ના.” તો તો મરાકા રહે મુજા
શાંતિલાલ બોલ્યો.

“એ તો રજા મોટી ઉમરના એટલે મને તમે કાકા કહે
ને નીક દેખાવ, પડું હું ને નમે તો મરાકાજો, જો નારે હું
તો નમજાજો બે પાંચ વર્ષ નાની અંતે તારે મુજા કરું. મેં ને

“હા ઠીક દેખાય ખરે ?” માણેક પાનતું બીકું બનાવતાં
નખાતાં બોલી

“ત્યારે મારે તમને શું કહીને બોલાવવાં ?” માણેકના
અચાંચી પાનતું બીકું લેતાં શાંતિલાલ બોલ્યો,

“એમાં વળી કહેવું છું શું ? મારું નામ લઈને બોલાવવી.”
માણેક મરડાતા મુખે બોલી.

“નહું નામ લઈ તમને બોલાવું એ તે શોભે ખરે ?”
શાંતિલાલ સીંગર કેસમાંથી સીંગર નહીં સળગાવતાં બોલ્યો.

“મારા નામ સાથે-કાંઈ બીજો શબ્દ નેહી મને બોલાવો.”
માણેક શરમાઈ નીચું નેંધે બોલી.

“બીજો શબ્દ ? બીજો ક્યો શબ્દ તમારા નામ સાથે
જોડે ?” શાંતિલાલ તીવ્રથી આંખે માણેક સામું નેંધે બોલ્યો.

“શબ્દ શોધવો એ તમારું કામ. હમણાં નહીં તો બે
ચાર દિવસ વિચાર કરી શોધી કાઢો.”

શાંતિલાલ ઉત્તર આપે એ પહેલાં માણેકચંદ સાક લઈ
ધરે આવ્યા એટલે વાત અધવચ્ચ રહી. શાંતિલાલને દિવાનખંડમાં
ઘોઠલા નેંધે માણેકચંદ બોલ્યા, “જેવું ? બજારમાં સો, સો,
દસકો વધારો થઈ ગયો !”

“હા, એથીજ તો હું વહેલો તમને મળવા આવ્યો છું.
હવે, આજ બજાર ઉઘડતા આવણા નેટલા શેર છે, એ બધાવતું
વેચાણ કરી નાખીને પછી પાછા વાપણના કહેલા, કયા શેરો
શેવા એ હું સાંભળે જણાવીસ હવે હું જાઉં છું. મને હવે બહુ
વખત થયો.”

“ઠીક, પછુ ચા તો પીતા જ ?”

“ચા તો મારી કાઢીએ કપારનીએ પાછ.”
શાંતિલાલના મુખથી ‘કાઢી’ શબ્દ સાલજતાં જ માણેકે
નાકતું ટેરવું ચડાવ્યું ને આડી આંખે શાંતિલાલને ‘કાઢી’
બોલ્યો એ મોટે કંપે નાખ્યો.

શાંતિલાલના જવા પછી, માણેકચંદ જગી-પરવારી શેર
બજારમાં ગયો, ત્યાં આજ તેને બહુ મોડું વેચાણ કરવાનું હતું.
માણેક પછુ ધર કામથી પરવારી શાંતિલાલને ત્યાં બેસવા ગઈ.

માણેકચંદ સાંજે બજાર બંધ થયો એટલે ધરે આવ્યા,
માણેક પછુ થોડા વખત પહેલાજ ધરે આવી હતી ને રસોઈની તૈયારી
કરતી હતી માણેકચંદ ધરની જડજણસ લેવા બજારમાં ગયા. આ પછી
બજાર, સાંજના સાડા છ વાગે શાંતિલાલની ગાડી આવી માણેક-
ચંદના ધર રહામે ઉભી રહી શાંતિલાલ ગાડીમાંથી ઉતરી સીધો
માણેકચંદના ધરમાં ગયો ને બોલ્યો, “કા, માણેકચંદ કાકા
શું થાય છે ?”

ઉત્તરમાં માણેકે જવાબ આપ્યો. “એ તો જહાર ગયા છે,
ને તમે આવો તો તમને બેસવાનું કહેતા ગયા છે.”

“ઠીક, ” કહી શાંતિલાલ ઝોરમાં પડેલી ચારામચેર
ઉપર ગેઠો.

વાતને વધારે ચરચવા માણેક બોલી. “કા,
શોધો ?”

“શોધો તો શું પછુ...” કહી શાંતિલાલ શાંત રહ્યો
“એ ? કહેતાં અટકી કાં ગયા ? શબ્દ શોધો તો પછી
કહેતાં કાં નથી ?”

“કહેવાને હેમું હામ બીડે છે. પછુ હામ ના પાડે છે.”
“હામ ના પાડતી હોય. તો તેને મીસ્ટન ચખાડો.”

“મીસ્ટન તો બહુએ ચખાડું પછુ કાંઈ બનારી આં
ત્યારે નાં.”

“બનાવનારને શોધી કાઢો.”

“શોધું શોધાય ખરે ?”

“કાં ન શોધાય ?”

“એજ નથી જાણતો ત્યારે તો આટલો વિચાર કરે છું
એ તમે એ શોધવામાં મદદ કરતાં હો જરૂર શોધી કાઢો.”

“તમે કહો તે મદદ આપું પછી કાંઈ છે ?”

“તો શોધવા છેડે જવાનું નથી અર્થાત્ છે.”

“શું, અહીં ? એ કોણ ?”

“જવણા છતાં અજણવા બનતું એ પાપ નહિ ?”

“શું હું જાણું છું ? પારકાના મનની વાત હું શું જાણું ?”

“હું શું જાણું ? માણેક, હવે હાથ સુધી આ બો

બોલો છો ?”

માણેક ઉત્તર આપતાં મુગી રહી. આમ માણેકને મુ
ઉભેલી નેંધે શાંતિલાલ સમય વિચારી પોતાની જગ્યાએથી ઉ
માણેક પાસે આવી ઉભો ને એના ગાલ ઉપર હળવે
મુખેન લીધું.

માણેકના મનમાં તો ભાવતું હતું ને વેલે કહું પછુ જ
છંછંછાં આવી જઈ ઉભો ને બોલી, “શાંતિલાલ આ શું ?”

“એ તો શબ્દ શોધ્યો ને એ સાચો છે એ પુરવાર કાં
માથે મહોર ડાપ છાપી.”

“આમ શબ્દ શોધાતો હશે ? આમ મહોર ડા
છાપતી હશે ?”

“માણેક વોતને વધારે મમળાવવી મુકા મેં ને
શોધ્યો તેને વર્ધાવી લે, હામાં સંધરી લે”

“શબ્દ સાંભળ્યા પીનાજ હામાં સંધરે ?”

“હુ મારે મોઢેજ એ શબ્દ બોલાવવા છું ?”

“જેણે શોધ કરી હોય એજ શોધતું પરીણામ જાહેર
એ જા જાણીની વાત છે.”

“પરીણામના પુરા દસ આપીશ ?”

“ને સતોપકારક પરીણામ હશે તો શા માટે ન આપું

“તો માણેકની પાછળનો શબ્દ વહાલી ! માણેકે નહીં

કેમ કેવો મોઢો-મધુરો શબ્દ છે. ગમે, છ ના ? ન કહે તો

સમ” આમ બોલી શાંતિલાલે છેડે ઉભેલી માણેકને પૂ

સોડમાં ખેંચી.

માણેક પશુ જાણે સરી જતી- હોય એમ શાંતિલાલની સોડમાં સમાધી ને “હાથ, વળેની ઈચ્છા” આજે ફળી. બહા! કમેદને માટે આ ઘસીને હૈયામાં સંધરેલાં ? ! ”

“ નિત નવાં નવાં મીઠ્યાનને પીરમે” તેને તે હવે બચાવે ! ”
“ ને જુવાય તો આમ—”, કહી માણેક શાંતિલાલના ચાલ ઉપર-ધીમે ઢલે એક તમાચો માર્યો.

આમ આ બને પ્રેમીઓનો આનંદ છેલ્લો આવતા માણેક-ચંદના સાદે સુધી નાખ્યો. માણેક શાંતિલાલની સોડમાંથી નીકળી જઈ રસોડામાં ચાલી ગઈ. શાંતિલાલ પશુ શણો થઈ આરામચેર ઉપર જઈ બેઠો.

માણેકચંદ બહુ સારા નફાએ સખળા શેરો વેચી નાખ્યાની વાત શાંતિલાલને કહી. શાંતિલાલે વાત સાંભળી આવતી કાલની ઉપડતી બજારે પાંચમા શેર લેવાનું કહ્યું ને તરતજ જ્યાં માટે ઉઠ્યો. જતાં જતાં “ શેરો કરી તરતજ મીઠામાં બજાર આપજો, કહી માડીમાં આવી બેઠો ને માડીવાળાને એકીસ ખીજ તરફ દેશવાનું કહ્યું.

ગાડીમાં બેઠેલા શાંતિલાલને માણેક ધરના અગિયારમાંથી આડી અગિયે જોયો ને સારમાં આવતી કાલે આવવાનું સખળાનું.

શાંતિલાલે જવાબમાં માયું હુણુપુ.

આમ આ બે પ્રેમીઓનો મેળાપ જ્યારે માણેકચંદ શેર બજારમાં હોય ત્યારે દરરોજ થતો. શાંતિલાલ મીઠામાંથી પરભામે આવી-માણેક-પાસે એરો જમાવતો, આ વાત થયો વખત ધણી રહી પશુ ‘પાપ, પીપણે ચીડીને પોકારે’ એમ એક દિવસ અમ-કાલાની બજારમાં માણેક-શાંતિલાલના કુખા વહેવારની વાત જણાઈ.

ધીમે ધીમે માણેકચંદને કાને પશુ આ વાત આવી. જ્યારથી માણેકચંદ વાત સાંભળી ત્યારથી માણેક ઉપર બાની ચોકસી કરતી એણે યાદ કરી.

એક દિવસે બપોરે શાંતિલાલ મીઠામાંથી પરભામે માણેક પાસે આવ્યો. આ વાત માણેકચંદના કુખા જાતમીદારે, શેર બજારમાં માણેકચંદને કરી માણેકચંદે હવે કહેણે ઘરે આવ્યો ને જે ચોરસમાં બને પ્રેમીઓ મળા મારતાં હતાં તે ચોરસને બારથી સાંકળ વાસી.

પ્રેમીયોમાં એકાદા બહાર શું થાય છે એ વિચારવું શુભી મળ્યા બહારથી પડકાર થયો. “ શાંતિલાલ, શાંતિથી આનંદ છુટજો.”

માણેક અને શાંતિલાલ ચમક્યાં, માણેકચંદનો સાદ વરત્યો.

હવે શું કરવું એવા વિચારમાં બને પડ્યાં

“ શાંતિલાલ શેરની દલાલી મને સોપી તે મારજ ધર માયું. હવે એ પાપનું પ્રાયશ્ચિત કરવા તૈયાર થા. હું હમણાં તારા પિતાને આ તારા પરાક્રમની જાણ કરું છું.”

“ માણેકચંદે ટીકા, માફ કરો માડી-મેડી જુવ થઈ, હવે પછી ભવિષ્યમાં આવી જુવ નહોં થાય. આ જાનના દડ જે તમે જે શિક્ષા કરશે-તે સ્વીકારવા હું તૈયાર છું. પશુ—”

“ શિક્ષામાં, રૂપિયા પમાસ હજારનો બેરનો ચેક.”

“ હે” પચાસ હજાર રૂપિયા ! ? ”

“ હા, પચાસ હજારમાં એક પાઇ આઈ. નહિ.”

“ કાકા, બેકમાં અત્યારે એટલા રૂપિયા મારા જમે નથી. રૂપા કરી મને માફ કરો. હું જોડલા રૂપિયા બેકમાં મારવા છે એ અપવાદો આના પાંચ સાથે બેરનો ચેક લરી આપું પછી કાંઈ છે.”

“ અત્યારે તો જ્યાં હઈ છઈ પશુ...”

“ ભવિષ્યમાં આવી જુવ નહોં થાય.”

“ ત્યારે લે આ કાઉન્ટન પેનને લખી આપ ચેક.” આમ કહી અથ ઉપર બાર કરી માણેકચંદે કાઉન્ટન પેન શાંતિલાલના હાથમાં મૂકી.

શાંતિલાલે એક પશુ બેક ન બેકમાં પુરા રકમ હજારનો બેર ચેક ઉપર લખ્યો ને માણેકચંદે કાકાના હાથમાં મૂક્યો.

માણેકચંદે ચેક લઈ શાંતિલાલને છુટા કર્યો, એટલે નીચી મુડીએ શાંતિલાલ આવ્યો ગયો.

માણેકચંદે હસતો હસતો માણેકને ચેક બતાવી બોલ્યો—
“ આ તારી ઉમની જુવાનીનું પત્રામ ! ” (સંપૂર્ણ.)

મેજર-મનહર ઈનામમાળા નં. ૨

રૂપિયા પચ્યાસનાં સોળા ઈનામો
નીચે જણાવેલી કુપનમાં અત્યાર સૂધીમાં પ્રખ્યાતિ
પામેલ સારામાં સારી
પાંચ દેશી સિનેમા નટાઓનાં નામ લખો
મેકલનારમાં વહેંચો આપવામાં આવશે.

તા. ૨૦-૨૧-૨૫

— પ્રખ્યાત સારામાં સારી પાંચ દેશી નટીનાં નામ

૧	૨	૩
૪	૫	
હી.		
૭.		
૫.	૬.	

નવી ખબરો—

કોહિનુર—લંકાની લાડીએ મુબાઇ અને અમદાવાદમાં ધમધોડાર ઝોડીયન્સ જેઝવા માંડ્યું છે. સિનેમાની રાણી લગભગ તૈયાર થઇ ગઇ છે અને દિલીપો કમ લેવાય છે. કુલુ—કાપ્ટેનો થોડા તૈયાર થઇ રહેલ છે. કાંઇ નવું લાગે. જમનો બદલાતો જાય છે.

લક્ષ્મી—પંચડાના આઉટડોર સીન લઇ કંપની મુબાઇ આવી પહોંચી છે.

યુનાઇટેડ—મુબાઇથી માંસડા પોટલા બાધી ખુલ્લીના નવા રુટીયામાં શરૂઆત કરી દીધી છે.

રોયલ—રા' નવધણી સેન્સર દ્વારા થઇ ગઇ છે. આવતા શનિવારથી મેનેજરની કમ રજુ થશે નાદરસિદ્ધ ડાક તૈયાર છે.

કોહિનુર સિનેમા—(કાલજાદવી) આ સિનેમાની મેનેજર-મેન્ટમા સંભળવા પ્રમાણે ફેરફાર થઇ ગયો છે. જ્યાં શનીવારથી આવેની કોહિનુર ફિલ્મ કા એ તે થીયેટર લઇ લીધું છે અને હવેથી નવી ભવરચા નીચે કોહિનુરના પિક્ચરો ત્યાં ખતાવવામા આવશે. જાણુવા મુજબ મી દ્વારકાદાસની જાતી દેખરેખ નીચેજ આ સિનેમા ચલાવવામા આવનાર છે.

શારદા—શારદા પીર તૈયાર છે પણ સંભળવા મુજબ ફેટલાક સંગેશમા તારકાસિક આવી થકી નથી નવી સામાજિક વસ્તુની પસંદગી થઇ ગઇ છે અને મુબાઇના એક ભણીતા કળાકારના હાથથી તે વસ્તુ બહાર પાડવાની તજવીજ આવી રહી છે.

શૌરાષ્ટ્ર—લીમિટેડ થઇ પણ કાઠિયાવાડની ડંડી ઉડી હોય એમ જણાવ્યું નથી બાપુ એ ન શોભે

ખેડેલીમા " ધી લારટ ચાન્સ "નો ખેલ ચાલતો હતો પ્રસિધ્ધ અભિનેતા ચાલ્સ યૉનર મુખ્ય નાપકની જુમિકા ભજવતાં રહેવા લાગ્યો— " હાય ! મારી પાસે એક શર્દીય પણ બાકી રહી નથી ! ભયકર દિવસો આવી પહોંચ્યા છે. અનાહારે દિવસો કહાડાવા પડશે ! " આ વખતે તેના આગળાપર એક જુદું મુલ્યવાન વીડી ચમકતી હતી એક પ્રેક્ષકની નજર તેના પર પડી અને તે બોલી ઉઠ્યો— " અરે વીડી મારવાડીને ત્યાં કેમ મૂકી આવતો નથી ? "

પ્રસિધ્ધ નટી જેસી મિલવર્ડે એક વખત વાતચિતમાં જણાવ્યું કે, બાલ્યાવસ્થામાં તે જ્યારે એક નાની જુમિકા ભજવવા રંગભૂમિપર આવી ત્યારે તેનો ન્હાનો લાઇ ઉચ્ચ સ્વરે બોલી ઉઠ્યો— " શાન્નાસ ! શાન્નાસ ! ! "

આ શબ્દો સાંભળી પ્રેક્ષકોમાં ચારે બાજુ કોલાહલ મચી રહ્યો. બધા હીસ-હીસ કરી તેના તરફ દાટ કચકચાવવા લાગ્યા એટલે તે બોલ્યો— " ના, હીસ-હીસ નહિ " તે તો મારી 'મોટી બહેન' છે ! શાન્નાસ ! શાન્નાસ ! !

કોહિનુર ફીલ્મ કંપનીના માલિક

દ્વારકાદાસ નારણદાસના

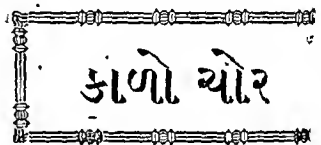
જાતી દેખરેખ અને અનુભવી મેનેજરમેન્ટ નીચે

આજે શનીવાર તારોખ ૧૯ મી થો :

લક્ષ્મી પોકચર્સનો એક અવાજ

વખણાયેલા ફીલ્મ

જેમાં રાજા સેન્ડો-મીસ જુએદા અને મીસ પુતલી મુખ્ય કામમાં છે.

કાળો ચોર

વખત શની-સ્વી તહેવારને દિવસે

વધારાનો ખેલ ૩ વાગે

દરરોજ ચાર શો ૫-૭-૯-૧૨

લાવ આના ૩-૪-૭-૧૨ રા. જુન

કોહિનુર સીનેમા

એડવર્ડ થાએટર કાલખાંદેવા રોડ

સુલેશ્વર-કોટ-બહાર કોટ માંડવી અંદર પર

વસ્તાં કુટુંબોની સારી સમગત

આવતા શનીવારે-કોહિનુર ફીલ્મ કંપનીની ફીલ્મ

હીરજી કામદાર

દહત્યોનો ત્રાસ

શુળના દુઃખથી વધારે બપોર ત્રાસ કેાક પશુ-છાત્રેા ઉત્પન્ન કરી શકે નહિ. શુળનું દર અંગે કે અંગ પાની રાત્રીએ અને દુઃખના દહાડા. ન્યારે તે બપોર દુઃખએ તમારા મેા અને જડનામાં ચાલતા હોય ત્યારે તમે કંઈ પણ કરીજ શકા નહિ.

સાધી વધારે ડહાપણ ભયેા ઇલાજ એ છે કે તરતજ લીટલના ઓરીએન્ટલ બામનો ઉપયોગ કરવા તેની હડી અને સુખકારક અક્ષરે દુઃખને હાંકી કાઢશે અને તમને સુખી બનાવશે.

તે તમારા દરદના તીક્ષ્ણ બાથએાને અટકાવી દેશે. અને અણસૂથી રહેવા માનવંત્રએાને ચાન્ત કરશે. વેનાથી મધુર શાન્તિ મળશે. જે તમે શુળના દરદનેા જોય થઇ પડ્યા હો તે આ અક્ષરીર ઇલાજની એક ણી એકામ ખરીદવાનું શુખના નહિ તમે તેના વજર ચલાવી શકશો નહિ. કેમકે ન્યારે બીજા દવા કંઈ કામ કરતી નથી ત્યારે આનાથી આરામ થાય છે.

ડૉ રા. જી દરેક શીશીનેા. દરેક દવાનબાને ત્યાંથી આખા દુકાનાં મળી શો છે.

લીટલના ઓરીએન્ટલ

બામથી આરામ થાય છે નિરાશ થઈને પડી રહેલા નહિ અને દુઃખથી મુક્તિ મળે નહિ. સાબ થાએા ! બધા દુખાવા અને દરદમાંથી આરામ મેળવેા ! લીટલના ઓરીએન્ટલ બામ તમારા વલી લગાડ કરશે અને દુઃખની છેલ્લી નિકાની પણ રહેવા દેશે નહિ.

લીટલનો

ઓરીએન્ટલ બામ

સરવે જાતના દુઃખ અને

દરદો મટાડે છે

જેવાં કે

કેશીક બાલીએા દાખ જે કાઢવામાં આવી છે તેમાં રૂપિયા પાંચથી રૂપિયા સો મુઘીની કુપનો છે. મને વરસે લીટલના ઓરીએન્ટલ બામની શીશી ખરીદનારાઓમાં પદરસો રૂપઆ આવા કનામમાં વેચવામાં આવ્યા હતા તમારું નશીજ અજમ વેા.

સધીવા, રૂમેટીઝમ કમરનો દુખાવો તથા માથાનું દુખણ વીએરે. એક રબન કરતા વધુ દરદ મદાનનાર તત્વેાનું એક વધુજ સુધર લેણ છે જે કુદરતે તેથી છે.

પ્રાણીની ચરબી તેમજ કેાક પશુ પાટુનું તત્વ નાખવામાં આવ્યું નથી. પણોજ ઉત્તમ અને સર્વોપરી દુઃખ મદાનનાર આ બામ છે.

મુંબાઈ ઇલાકાના એકલા એજન્ટા:

નરોત્તમ ગારધર એન્ડ કુંાં,

શેખ મેમન સ્ટ્રીટ, મુંબઈ ૨.

બધા હારો બેઠા ત્યારે એક બાળાએ બાહુ ઝડપ્યું !!

દુશ્મનના ઘરમાં જઈ પતો મેળવવા હામ બીડી—તે—

નાયનારાના

આ કામ જાણીતી એક્ટ્રેસ

પાટણના રાજની પુત્રી પદાવતિ કુશ

વેશમાં રા' નવધણ પાસે રહેતી

વેશમાં

ગઈ.

મીસ જુબેદા કરે છે.

મીસ જુબેદા

તો આ નાય તમોને મોહક અને ખંચાણકારક લાગશે.

આ કામ આ ફીલમમાં અસાધારણ સરસ બેશો આફ્રીન પોકારશે.

રૉયલ આર્ટ સ્ટુડીઓએ મોટા ખર્ચે તૈયાર કરેલ ફાલમ

રા' નવધણ અને વીર પસલી

જસલતું કામ કરનાર મીસ જુબેદા તો તમો જાણજા છે. તેનું કામ પણ બેશો

રાજ્ય તિલક કરનાર નાજ્ય અપાવનાર-મોઢાની માનેલી બ્લેન્ડ જસલતને પસલી આપવા વચન આપ્યું હતું તે કેમ પાળ્યું ?? તે જરૂર જુવો.

ઉંઠાનું મોટું લશ્કર—દિલ ઉશ્કેરનારી પટાબાહ—વિગેરે

ખુલેથી દેલ્લે મુઘી આ ફીલમના સીનો અસાધારણ સરસ છે.

જરૂર તમારાં કુટુંબને આ ફાલમ દેખાડશો—ભુલશો નહિ

શની—રવી તહેવારને દિવસે વધાર નો બલ છે તે ભુલશો નહિ

શનોવાર તારાખ રક મોઘો શરૂ થઈ ચુકો છે

સીનેમા મેજેસ્ટીક

ગીરગામ

આવે છે

આવતા શનોવારથી

આવે છે

પ્રજ્ઞાનું

નહારસિંહ ડાકુ

દિવસે

મીસ જુબેદા—મીસ જુબેદા—વિગેરે મુખ્ય કામમાં છે.

પાન મુદ્ર ૧૩]

રવિવાર - તારીખ ૨૭ ની ડીસેમ્બર ૧૯૨૫

[૫૨૭ અંક ૩૮]

આ અંકવાડીકમાં પ્રસિધ્ધ થતી વાતાવિના પાત્રો કલ્પિતજ દેવ છે
કોઈ જ્યવત વ્યક્તિપરથી ઉપજતી કાંદેના નથી અથવા મે મ

સૌંધી ગઝલ.

સરાંતી સુર ઉર્જાએ, અચીતું ૩ ફા હીલ હારી,
મીઠા મશરૂમ હરકે ઉર્જાએ, અરસે આગ આલે બારી
કપ થાં સીકધે મુખે સાલ, વીજ્યાં રોઝ તેાં લાઘવાય,
અખીતમાં તીર વહેતો જાય, દલીઆ તાં થંજે કરારી
હામીઅમ તુઘને નીઅલુ ચાહું, પુગ્યાં તુહીમુ પેઠવાયુ,
મીયુ નીકરન ક્ષંબુ લાગુ, ભરકુ આલે મુતે પ્યા હારી
વાજબ ઇઅધી જાની, મીઠા મહેયુજ લાસાની,
કંઠઅમ શીર તેના કુરખાની, અચીકર મુઘજી ગમખવારી
ફરે તેા 'હોન' જે કાઢે, મુખજ સેતુ સજ્જ આહું,
છીટ જેલુ નકે વાક, કજા સનારે સતાન

તારા હુ અણી મળી રહી છું, તુ અચીકર જઈ દીનહારી આજ
પ્યારા આશક તારા ધરકે મારા અતરમા આગ લગાડી છે
ફેલા વરસ થયા હુ તારી વાટ જોઈ રહી છું અને રોજ ફલ
(રમતથી પ્રક) જોવાણુ છું

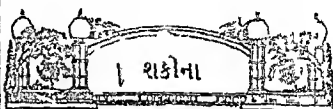
આખામાં આમુઓના રેવા માની જાએ છે જેને તુ આવી અટકાવ
તારા પ્રેમના ચીરા પડેલા છે અને તારા આવવાની વાત જોઈ છું
અતરમાંથી દરેકના લાડકા નીકળે છે અને મારા પર હુ ખરો

હાર આવી મેને છે
જની એમ કરવું વાજબી નથી, મારા આશક તુ લાસાની છે
તારા પરમે મારા શીયાની કુરખાની અને તુ આવી માગ શોકને
હતાન

'હોતમદ' તે પોકાર કરે છે કે મારા મીઠા મારા અતરમાં
સુલજ

ખીનો હવે મને કોઈ વરતો નથી, હે તારજુદાર તુ મને તાર

અતરમાં નાહું

લખનાર - ગા. એમ. મહેયુજ મ

શીખ મહેયુજી પુરાણમાં પ્રમાણે કાઠીયાના રેવની એ
પેસેવર દેવના એમ અતુલ વારંવરમથી યુવતી કે જેના કામમાં
અવધવા સેનેરી છુગાએ અને શીશી લેસથી સજ્જ થયેલ
આજા અને મુરોબીત મુદે કાકમા, સેનેરી, કસનથી ભરેલી
દુમીઆ રમી દેવરમાં ચારે પાણુએ સેનેરી લેસથી ભરેલ
વાવલની આસમાની રમી સાડી નીચે છુપાએન હતા રૂપસદ
રીના નાણુક નાકમાં એક અમુજ હીરાની સળા અને કમળ
જેવા મુદે પોતવા હાથની ટચલી આજળામાં એક ઉગી ધમતની
વીડી જેમાં કોઈ સારા કારીગરે ઘણી સજાળથી પાન લેસાડેલ
હતુ નાણુક હાથના પેચાએ C પર તેણીએ બે, બે સોનાની
નકસીદાર જગડીએ અને પેળેનમ ધાતુની રીસ્ટ વાંચ પહેરી
હતી નાણુક અને તાના ખગેમાં રમીન કસરના મોળાએ અને
જા રમીનના પમસેએ યથાવેન હતા રમણી, ફરે કતાસની
જારીમાં બેસી પ્રકાતના પહેારીન મદ મદ કહી હવામાં પ્રાપ્ત
હાતને ગાલ ઉપર મુખ આજાપાણુક કુદરતી સૌંદર્ય
નીહાળના શાન્તિથી નદીએ, કોતરો દૂર આવેલા કુગરાએ,
નાના નાના ગામડાએ અને તેની કુલવાડીમાં આમા ઉપર
બેસી થતા અને કાવવાના દોઢાર આ સર્વ રમણીન દરેકો
ધણુજ ઉનાસથી નીહાળનામાં મન હની થોડી વારમાં
એક જ નજર મેળાન ડીસટ સીમન આ પુ બીજા માતુની
દેન ચાડેમાં આવે પી દેવાથી આપણી રૂસેવર દેવને રીમન ન
મજતા નવરે દેવને ડીસટ ગી ના ઉપ C ની વાળી

મારે જ આપણી આ પરિપક્વર સુધી પોતાની વિચાર નિદ્રામાંથી નમત યદ. પછી તક્ષીએ ઉભી થઈ હેન્ડબેગ લઈ તેને ખોલી. તેમાંથી હુય ખસ, ડાહ્યેછટક રીતન-ડેન્ટલ ક્રીમ, ગોદરેજનો નંબર વનનો સાથુ, દાંતીઓ, અને ટુવાલ કાદી તે બાથ રૂમમાં ગઈ. જ્યાં પોતાના અનારની કળીઓ જેવાં સુંદર દાંતોને ખસ કરી, મોઢું હાથ સાથુથી ધોઈ ટુવાલથી સાફ કરી, આપના સામે કેળી રહી રેશમ જેવા સુવાળા લાંબા જીરૂને દાંતીઆથી સરખા કરી પોતાની જગ્યાએ પાછી જઈ બેઠી. આ વખતે તે હુરતું અપસરાનું તુલ્ય સૌંદર્ય, ગુલાબી સુરખીથી વારંવાર ખદવાતો લંબ-ગોળ ચહેરો, હરણી જેવાં ચક્રાર કાળાં તીક્ષ્ણ નયનો, હોઠની સુરખી, અને દીઠા કાક નીચે છુપાએલ મદમત રતનો, વગેરે લલલક્ષ્યા ચોખીઓને પણ મોહાધીન કરે તેમ હતું. સ્વર્ણી સુંદરીના શરીરનું બંધારણ નાજુક અને જરા કદ ઉંચાણમાં હતું.

પ્રિય વાંચકો આ તરણી મુબાઈના એક કોટયાધીપતિ ગૃહસ્થની સારા સંસ્કારો પામેલ મેટ્રીક સુધી અભ્યાસ કરેલ એકેડી એક પુત્રી હતી, જેનું મુબારક નામ શાહીના હતું. દરેક પીનીલ ગાદી સીમનક ઉપર ઉભી રહ્યા પછી રેશન મારતરે સીમનક આપ્યું. એછને વીસલ કરી, ગાદી ઉપડી અને શોરીવારમાં ગાદી રેશનના પ્લેટફોર્મ ઉપર પહોંચી. પીસ શાહીનાએ પોતાની આપાને કહ્યું કે તમે રીફ્રેશમેન્ટ રૂમમાં જઈ બાપને આ અને પ્રેક્ષારૂઢ સાથે બોલાવી લાવો.

આપા રીફ્રેશમેન્ટ રૂમ તરફ ગઈ અને શાહીના ફર્ટ ફાસમાંથી નીચે ઉતરી પ્લેટફોર્મ ઉપર એક પગલું આગળ રે, ત્યાં અચાનક જેમ વિજળીનો આંચકો લાગે અને માથુસ ૧૦૫ થઈ જાય, તેમ તેણી ત્યાંને ત્યાં સ્થળી ગઈ અને શું જોયું? કે એકવીસ ખાલીસ વર્ષની ધઈવણે તંદુરસ્ત અને સુંદર અવધાણો નાજવાન યુવક હંસ હાપના પોએલ સુફે કોટ પાટલુન, નાગલાઈ ટેપીમાં ટ્રેન કલાકેનો ખીલો લગાડેલ એન્જન આગળથી ગાદીઓના નંબર પોતાની નંબરટેકર લુકમાં લખેલો આ રૂપસુંદરી તરફ આવતો જણાયો. ત્યાં આપા રીફ્રેશમેન્ટ રૂમમાંથી ચાહ અને પ્રેક્ષારૂઢ સાથે આવી. તેણે પોતાની બાઈ-સાહેબને પ્રેક્ષારૂઢ લેવા ફર્ટ કલાસમાં આવવા કહ્યું. તેણીએ આપાને નારતો કરી ખીસ મુઝી ગાદીમાં બેસી રહેવા ફરમાવ્યું અને તરત તેણી પાછી પેશા સુરક તરફ એકટરો જાણે 'કાઈ તેણીના જીરૂને પરચીન હોય તેમ જોવા લાગી. શાહી પેશોમાં પેશો સુરક તેણીના ફર્ટ કલાસ પાસે આવ્યો અને પોતાનું કામ કરી આગળ વધે, તે પહેલાં આ આપણી શાહીનાના મોઢામાંથી એક તીક્ષ્ણ ચીચીઆરી નીકળી ગઈ. "નજર? તમે અહિં ક્યાંથી અને શું કરો છો?"

અનવધા યુવકે પોતાનું નામ સર્લજતાં પોતાની-શુકમાંથી હુલું જોયું અને તેનાથી નીચલી લોટીએ બોલાઈ ધકઃ—

અયસે નરીખું કલાસે, બુસસેવક પરીડ ગરીબખાનેપે આએ બનકન; મેં સદકે જાડે બંધાએ લેવું, ફર મેં કુરખાન તબખન.

"કોણ શાહીના? તમે અહિં અને ક્યાં પંધારો છો? નજરે જવાગ ન આપતાં ઉપર પ્રમાણે શાહીનાને સ. મૂનો પૂછ્યા.

"હું માધવપુર મારી ફૂવાને મળવા જઈ છું. પણ તે અહિં ફેટલા ટાઇમ થયા છે." શાહીનાએ પૂછ્યું.

નજરે કહ્યું—"શાહીના મારી શોકજનક કયા ધણી લાઈ હોઈને અંતરે આપને જણાવી શકું તેમ નથી. જે છત્રો તમે અને આપના દિહાર ખુદાની મહેબાનીથી ખીજ વખતે ક્યાં ક્યાં જશે ત્યારે કહી સંભળાવીશ."

ગાડે ગાડી ઉપાડવા માટે વીસલ કરી એવામાં ૩૦ થી ૩૫ વર્ષની એક ગરીબ બાઈ જ્યાં નજર અને શાહીના ઉભાં હતાં ત્યાંથી હાંફળી હાંફળી માથા ઉપર ટૂંક અને પોટલું, કમરે વર્ષેનું નાનું બાળક તથા એક હાથની આંગળીએ પાંચેક વર્ષનું છોકરીને લઈ પસાર થતી યડ કલાસ તરફ જતી નજરે જોઈ તરત શાહીના પાસેથી દોડી તે બાઈની આંગળીએ વળગાડેલ છોકરીને તેડી બાજુનું યડ કલાસનું બારણું ખોલી બેસાડી તે બાઈના હાથમાંથી ખીજ બાળકને લઈ યડ કલાસ લઈ ગયો. ત્યાં તે બાઈ પણ પહેંચી, તેણીના સામાનને યોગ્ય જગ્યાએ રાખી તેણીનું બાળક તેણીના હાથમાં ઇધ સામે-કૂટળવાળી દુધને દોડી ગયો. ત્યાં જઈ પેશો, યુસબી તથા નારંગી લઈ પાછો વળ્યો, ગાદી ઉપડી તરતજ તેણીના યડ કલાસના હેન્ડલને પકડી લીધેલું કુટ તેણીની હાકરીના બોળામાં મુક્યું. હજી, તેણી આસીવાઈના કંઈ વાજી ઉચારે તે પહેલાં ચાલતી ગાદીએ ઉતર રેશન ઝોરીસ તરફ પાછો ફર્યો. પાછા ફરતાં તેની નજર પ્લેટફોર્મ ઉપર ઉમેલ શાહીના તરફ ગઈ. તે શાહીના પાસે મળે અને વિનંયથી બોલ્યો, "શાહીના! તમે અહિં ઉભા રહી શું વિચાર કરો છો? તમારી ગાદી ઉપડી ગઈ."

શાહીનાએ કહ્યું—"હા, તે હું જાણું છું; પણ મેં મારી આગળ જવાની મુસાફરી માટેનો વિચાર હાલ તુરત ફેરવ્યો છે. કૃપા કરી આપ મારા માટે ધર્મશાળામાં બદલ્યો કરાવી આપવા મને આગલા રેશનથી મારી આવા સામાન લઈ પાછી ફરે એવું મતલબનો તાર કરાવી આપવા કૃપા કરશો?"

નજરેઅલી શાહીનાના ચહેસ સાથું જોઈ રહ્યા અને ધણી નરમશથી બોલ્યો, "આપ મને ધર્મશાળા માટે ખુલો છો તે શું? આ બાઈના ગરીબખાના પર આનંદમાં અને આ કમતરીતને આપની સેવાનો લાલ આપવામાં આપને કંઈ વાંધો છે કે જે ખુદાએ મને અચાનક નસીબ કરી છે?"

શાહીના હસી અને બોલી, "હા ખુશીથી હું તમારે ત્યાં આવીશ. મારે માનવું હતું કે હાથ મારા આવવાથી આપને તકનીક થાય અને તે કારણે મેં આપને ધર્મશાળા માટે ખુલ્યું. આપને મારું હાજરું છે, તે માટે હું આપની મારી 'માય' થું. હા, પણ તેને જાન અને ઉપલી મતલબનો તાર કરી આવા ફ અહિંજ ઉભી થું."

ઉનાળાની એક શાન્ત અને આનંદદાયક સંજ્ઞે ચાંદનીમાં તેઓ પાલકે એક બેઠા ઉપર બેઠાં. સમુદ્રની અંદર સ્વતંત્ર રીતે ફરતી બહી બોટો અને મહત્વા નિહાળવામાં મગલ દંતો ત્યાં તેમની નજર પાસેથી એક વદાણ પસાર થયું કે તરતજ શરીરનાં નજર પ્રત્યે જોયું અને પુછ્યું:—“નજર જોયું? આ વદાણને સુકોની કેટલો બધો ચાલાક અને હોશીઆર છે? આ રાક્ષસી વદાણ જરા પછુ આકું અપશું ન જેતાં સીધું તીર માંડક પાસે જાય છે?”

“હા ખરું છે શરીરના.”

નજરે કહ્યું—“જો સુકાની હોશીઆર ન હોય તો આ વદાણ ક્યાંક ખરાબે ગઈ જાય અને હાંગી જાય તેમ સંસારમાં પણ સંસારનોકા પેસે પાર લાઈ જવા સુકાનીની જરૂર છે. પણ શરીરના, આજ વર્ષે થઈ મારા હૃદયમાં એક સ્પાલ યોગ્યા કરે છે, જો તમારી રત્ન હોય તો પુછું?”

શરીરનાએ કહ્યું—“હા જરૂર પડે.”

નજરે કહ્યું—“શરીરના, વદાણી શરીરના, હું તમને ચાહું છું; હું મને મારા હૃદયની અધિધાની ફેરી બતાવવા માગું છું. બોલો, જાનેમન તમે મને ચાહો છો? તમારું નિર્મળ અંતઃકરણ મને સોંપી શકશે?”

આમ કહેતાજ તેણે પોતાના બને હાથે શરીરનાને પોતાના બાહુ-પાશમાં બીડવા લાગ્યા, તેણી દુર સરકી ગઈ અને ધીમેથી મધુર ધંદલી જેવા આવાજથી નજર પ્રત્યે બોલી:—“નજર, વદાણા નજર, આ પ્રેમાવરયામાં આપથી અષ્ટિત વર્તન યાચ છે, થોભો! વદાણા? આપ આ શું કરો છો કે હું આપનીજ છું; છંદગી પર્વત આપનીજ સ્ત્રી; પણ ત્યાં સુધી આપણે લગ્નની ધલિત ગંદકી જોવામાં મંદી ત્યાં સુધી આપણે વર્તન તે પાપ કહેનાય આપના અંતઃકરણને કાણમાં રાખે અને આજે ઘેર જઈ તમારા પિતાશ્રીને આપણું લગ્ન માટે સમજવી મારા પિતા પાસે મોકલજો. વદાણા નજર! થોડા દિવસમાં હું આપના ચરણોમાં આપની સેવા બજાવવા હાજર થઈશ. થોડા દિવસ રૂપા કરી હવે સખત કરી પસાર કરવા પડશે. મારી જો બૂલ થતી હોય તો મન ઉપર ન લાવતા અને મને હાથા કરજો.”

નજર એક સુસરકારી યુવક હતો. તેને પોતાના વર્તનથી પોતાની વ્દત ઉપર બહુજ નારાજ થઈ. સંજ્ઞે ઘેર જઈ તેણે પોતાના પિતાને પોતાનાં લગ્ન શરીરના સાથે કરી આપવા અને શરીરનાના પિતાને મળવા અરજ કરી. તેજ પિતાએ પોતાના પુત્રની ઇચ્છા માંગણી માન્ય કરી એક દિવસે શરીરનાના પિતાને મળવાનું નક્કી કર્યું.

* * *

વખતના જવા સાથે નજરઅંધી અને શરીરના ત્રેડીમાં સાથે પાસે ગયાં. શરીરનાની મનુષી પોતાની પુત્રીને આજળ અજાણ કરાવવા—નારાજ હતી જેથી શરીરનાને અજાણ—બંધ કરાવે પડ્યો. બાજર અંધિયર પેહલે નજરના પિતાશ્રી બહુજ વેપાર ધંધાની

સુઝવણ અને સખતીના લાંબે શરીરનાના પિતાશ્રીને, મળી શક્યા નહોતા તેમજ નજરે ફરીથી પોતાના પિતાશ્રી પાસે તે વાત ઉચ્ચારી પણ નહોતી. બજાર ધીમે ધીમે બેસવા લાગી અને જેના અંગે નજરના પિતાશ્રીને બહુજ સહન કરવું પડ્યું. આજ આપાતથી થોડા દલાડાની ખીમતીમાં તેઓ જનનતનદીન થયા. આથી નજરઅંધી ઉપર મુશિખતોના આજીવન પડ્યો. પોતે તદ્દ સ્વેચ્છા વાદ્યમાં ત્યાં પિતાશ્રીને બેઠાજનક અવસાન, વેપારમાં જખરી બેઠા અને પોતે વેપારી લાઇનથી અજાણ હોઈ તે બહુજ મુંઝવણમાં પડ્યો. તરતજ પોતાની જે થોડીધણી ગીદકત હતી તે સાચવી માણસોને રજા આપી. મુંઝવણથી અને આગલી વિતાવોથી ગભરાઈ ઘર બહાર નીકળવાનું બંધ કર્યું. તે અરસામાં એક રોજ એક કાવાદાવામાં નિપુણ દલાળાજ અને શરીરે બદમાશ મી. કાસમઅલી કરીને શુદ્ધ્ય જેતો ધંધો નજર જેવા બોળા માણસોને શમે તેવી રીતે દાવમાં લઈ તેઓની ગીદકત જીત કરવાને હતો તે શુદ્ધ્ય મળવા આજ્યા. થોડી ઘણી વખત તેમ વાતો કર્યા પછી તેમણે નજરઅંધીને પોતે ખોલેલ વખી શીસ કંપનીમાં લાંબ સખવા કર્યું અને લાલિખતી ઘણી સારી સારી ઉમેદો હથેલીમાં ચાલી માફક દેખાડી. બોળા યુવક કુશર્ણ પડ્યો અને પોતાની થો ઘણી ગીદકત અને રહેવાને બંગલો સર્વે વેચી શ. એક લાખ આસરે તેને આપ્યા. થોડા દલાડામાં શીસ કંપની બંધ થવા અને મી. કાસમઅલીએ સર્વે ફરીઆ બોળાને નજરઅંધી સમાચાર મળ્યા. આ સાંભળતાં તેને જખરી આપાત થયો પ શું કરે! પુલાના ઉપર કપડાં રાખી બેસવું પડ્યું. દુનીઆ એક અવગવ મીઠા આવા આપાતો ઉપર, કંકે જળ સીંચ કરતી હતી અને તે, શરીરનાની પાક મહોળત હતી. હવે તે શરીરનાને મળવું પણ શરમને મારે બંધ કર્યું હતું. આખરે તે પોતાના દુરના એક કાકાને લાચારી કરી શરીરનાના પિતાશ્રી પા પોતાના લગ્નની બાજત ઉપર વાંતગીન કરવા મોકલ્યા. નજરે કાકા શરીરનાના પિતાને મળ્યા અને નજરના લગ્ન માટેની બા છેડી. બંધી વાત સાંભળ્યા પછી શરીરનાના પિતાએ કહ્યું—“હ જે વાત તેમ મારી પાસે કરી તે અજાર છે. હું એ છોકરી બહુજ સંદુષ્ટ છું પણ દુનીઆની આંખજી હું લાચાર થ કારણ તે આ બાપ અને જર જખીન વગરનો છે. હું તેને આ છોકરી સાથે લગ્ન કરી આપુ તો દુનીઆ શું કહે મારે દુનીઆમાં રહેવું છે તેથી લાચારી—સકીત હું તે બાજનમાં પાડી શકતો નથી.”

આ સાંભળી તરત નજરના કાકા તેમની રજા લઈ નજ પાસે આજ્યા અને પહેલાથી હરસા સુધી તેમની અને શરીરના પિતા વચ્ચે જે વાત થઈ હતી તે કહી સાંભળાવી. આ સાંભળતા નજરને કહેશે શીકા પડી ગયું. તેની દુનીઆમાંની આ આસજો દીવડગાના નારની પેટ દુડી ગઈ તેણે પોતાના કાકા વચ્ચે આવી પડી એકરોડ પડતાં બિચાર ફરવા લા

“સહીનાની પિતાએ ખરું કહ્યું. નથી મારી પાસે રહેવાને આ ફાની જ્ઞાનમાં ત્રણ ડુટ જમ્યા, નથી કંઈ મીઠાત, તોપણ મારે એક ઉગતા કુલમને તોડી નીમજાવી નાખવું તેના કરતાં એ વિચારમાળા, અદિતી અટકાવી તેની નજરા સામેથી દૂર થવું તેજુ સારું કે જેથી નહિ તેને દેખવું” આ કામવું, અથવા મારે તે આપતું. ઉંઘ વિચાર નાખવા. હું તેના અમર પ્રેમને માત્ર હૃદય પર બાંધી આ ફાની જ્ઞાનમાં એ ત્યાં ફરીયા અને તેના હૃદમાં ખુદા પાસે કુવા ચમરી છંદગીના ચોલા દલાડા પુરા કરી ખુદાના દુરમારમાં મારા ધરકની ફાંદ કરવા આલેખી જઈશ. અસ થયું, દેખણપરથી કાગળ કલમ અને સાહીનો ખડીયા લઈ તે નીચે મુજબ કાગળ લખવા માંડ્યો.—

શકીના,

માતા, પિતા ધરમાર અને દુનીઆની સર્વ નીચી તમનેલ કમતસ્થિ નજર આ ફાની જ્ઞાનના કોષ અધરમય ખુલ્લામાં માત્ર તમારે સંજવન પ્રેમ સાથે લઈ જાય છે. તમારા મુરખી. પિતાશ્રીનું કહેવું અક્ષરે અક્ષર ચત્ત હતું. ઉગતા સુધાળના કુલને ચુડી તેને કાદવમાં રંગેશો. નાખવાની મને કંઈ સત્તા હતી? આ ગીસ્થીન હાલ ઉપર રહમ કરી તેના ચુવાલોની અંતઃકરણપૂર્વક કામા આપતે અને તેને અંતઃકરણ ઉપરથી વિચાર તેના હાલ ઉપર તરસ ખાઈને આસુઓ વરસાવી કોષ યોગ મુસરદારી ચુલક સાથે લગવથી બેડાઈ સુખી થયો. મારી એજ ખુદા પાસે પાયાંના છે.

લી. કમનસીબ
નજરની હેલા સલામ.

ઉપરો પત્ર લખી મુજને દારે તે પત્ર કવરમાં બીડી ઉપર શકીનાનું સરનામું કરી ટપાલમાં નાખવા ટોપી પહેરી નજર બહાર ગયો.

ટપાલમાં કવર નાખી આવ્યા પછી તે ઘેર આવ્યો. થોડીવાર જ્ઞાન વિચારમાં પડ્યા પછી તરત ઉઠ્યો. પોતાની બેગ લીધી. બેગમાં કપડાં, તેમાં મુઠી કાલાખા તરફ ગાડીમાં રવાના થયો. રોડને જઈ તેણે કાઠીવાડાના એક રોડબની દીકાટ લીધી. ગાડીમાં બેઠો. થોડીવારમાં દેન ચાલુ થઈ. તે ચડ કલાસના કમાની બારીમાંથી મુખપત્ર મોમેર દબ જોવા લાગ્યો. તેને આજ પોતાની માતૃશ્રીમ હોડતાં બુદ્ધ લાગી આવ્યું. માતા, પિતા, બહો અશમત અને શકીનાની મનોહર છબી તેની આંખો આગળ આવી ઉભી રહી. આ દરેયોથી તેનું માથું ફરવા લાગ્યું અને થોડીવારમાં તે બેહોશ થઈ પોતાના બીતરમાં પડી ગયાં. આરે તે હોશમાં આવ્યો ત્યારે તે મુખપત્રી બુદ્ધ આગળ નીકળી ગયો દહો. બીજો દિવસે તે બપોં નવા મોંગતો હતો તે રોડબ આવ્યું. ગાડીમાંથી ઉતરી દીકાટ કલેક્ટરને દીકાટ આપી રવાના બહાર નીકળી ક્યાં જતું? શું કરવું? આ આજન ઉપર વિચાર કરવા લાગ્યો ત્યાં તેની વિચારમાળા અટકી અને તેના

કાનો તેને બીજી દીશમાં ભ્યાં બે રહેને નોકર અંદર અંદર વાત ચીત કરતા હતા ત્યાં ગયા. તેણે તે તરફ પોતાનું ધ્યાન લખાવ્યું. એક નોકર બોલ્યો કહ્યું—“ભાઈ, બે તમારે તમારા લાકને કલાક તરીકે દાખલ કરવા દોષ તો સાહેબ બહાદુર પશુ અદિતી આલેખ પધાર્યા છે તો તમારા બાઈને આલેખ સાહેબ પાસે બોલાવી લાવવો.”

બીજા નોકરે કહ્યું—“ના ભાઈ તેને તો આજ બે દિવસ થયાં વેપારીમાં નોકરી મળી ગઈ છે.”

નજરબીએ આ ઉપરી અને વચ્ચે થતી વાતનીત સંભળી અને તેને તરત એક લાગી આવ્યું કે ભલે દુનીઆમાં મારું કાલ નથી પણ મારો ખુદા મને બૂઝી ગયો નથી. આટલું સંભળ્યા લીધા પછી તે રોડબ સામેની ધર્મશાળામાં ગયો. ધર્મશાળાના રખેવાળે તેને એક રૂમ પોલી આપ્યો. તેમાં પોતાનો સામાન રાખી બીજાં કપડાં કાઢી રૂમ બંધ કરી નજર ઉપર ગયો. નાદી ધોઈ કપડા બદલાવી પાસેની પીશીમાં જમી રહેવા સાહેબ પાસે જવા તૈયાર થયો. રોડબમાં દાખલ થતાં સામેની સાધારણમાં સાહેબનું સહુન પડ્યું હતું તે તરફ તે જવા લાગ્યો ત્યાં જતાં તેણે સાહેબને સહુનમાં બેસી ટાઈક્સ બોલે ઉઠીઆ વાંચતા જોયા, તેણે સાહેબને સલામ કરી નોકરી રાખવા માટે અરજ કરી. સાહેબે તેની વાક્ય ચાલુ થતા અને હોશીઆરી બેઠ રોડબ ઉપર કલાક તરીકે કામ કરવાનો આદર કર્યો, પછી પોતાના પધારાના બેલાની રોડબ માસ્ટરને ત્યાં બેલાવવા કહ્યું રોડબ માસ્ટર આવ્યા બેને સાહેબે આ ચુલકને કલાક તરીકે તેની પાસે રાખવા અને કામ શીખવવા તથા બીજી બધી બાજોતોને બજેતર કરી આપવાનું ફરમાવ્યા પછી રોડબ માસ્ટર અને નજરને જવા રવા આપી.

નજરે પોતાની કામની હોંશીયારી અને આનંદી રવબાળથી રોડબ માસ્ટર તથા ટાઈક્સ અંદરબાની મેજથી લીધી.

હવે શકીના તથા નજરે ચાલ પી લીધા દતો. આદનો ખાસો નીચે મુકનાં શકીનાને કંઈ ચાલ આવ્યું દોષ તેવા લાવથી તેણે નજરબીને કહ્યું—“મી. નજરબી, નીચેની પીગતો તાર મારી ફાળવને કરી આપવા કૃપા કરશો?”

નજરબીએ કહ્યું—“કમ નહીં? જોયો આમ કહી તેણે રોડબ ઉપરનું તારનું ફોર્મ લઈ પેન્સીલ કાઢી શકીના ને લખાવે તે લખતા તેના તરફ વેલ રહ્યો. શકીનાએ કહ્યું—ભાગ્યે.

કાલમઅસી મુલકું

માધરપુર

તખીવત બરાબર નથી, મુંબઈ પાછી નહીં હું. પહેલી દેખમાં આર. રોડબને મંગો.

શકીના

(આ વાર્તાના વધુ રસીક કાગ માટે આવતો અંક જુઓ
આવતા અંકમાં આ વાર્તા પુરી થશે.)

‘વિધવા’

લેખક ૨

લેખક:—મૃદાલયદ્ર વંશકલાસ મહેતા

જ્ઞાતી ખાત્રાં સહન કરવું એવું છે એક દલાણું,
મહાણું તેવું. સમરણ કરવું એવું છે એક દલાણું,
મૃત્યુ ચાતાં તપણ કરવું એવું છે એક દલાણું.
આશા રાખી મરણ પછી ને જીવવું એવું દલાણું.

‘કલાપી’

આજે મહારૂં દુન્ય જોઈ જગત રહી રહ્યું છે. દરેક જગતે
મહારા પર દયા આવે છે. સૌ કોણ મને ‘બિચારી’ ‘બિચારી’
કહે છે. કોઈ નજીકનું સંબંધી કહે છે કે ‘બિચારીએ શું જોયું’!
હજી પરવશને એક વર્ષ તો થયું નથી એને. ધણી બિચારો
દમથાળે કમાતો થયો હતો. બિચારીને મોળવા મુકવાનો અવસર
ન આવ્યો. નસિબ બિચારીનું.” કોઈ વળી કહે છે કે, “બિચારી
બહુ ડાહી રૂપની રંગા પણ નસિબ જ વાંકું ત્યાં કોઈ શું કરે!”
દયા આવતાં કાને આવે છે. કોઈને હૃદયની તો
કોઈને મોંની.

હું ને મહારા પતિ મલાઈમાં રહેતાં. મહારા પતિએ હમણાંજ
બી. એ. ની પરીક્ષા પસાર કરી હતી. તેમને મુબંઈની એક પેટી
પર રૂપની જગ્યા મળી. તે વખતના મહારા હાઈની ન પૂછે વાત.
પતિની સાથે મુબંઈમાં અમહારા ન્હાનકડા ચાર મોલીના મકાનમાં
આવતાં મહારા હાઈનો પાર ન હતો. ધરની બ્યવસ્થામાં પતિ
ઝોશીસ ગયે સગણા મહારા વખત જતો. સંધ્યા સમયે હોમમાંથી
આટોપી ચાનક સળી એમની રાહ જોઈ રહેતી. દરરોજ એમને
મોટે કાંઈ કાંઈ વાનીએ તૈયાર કરી ચખતી. સવારના નવ
વાગ્યાના જમીને ઝોશીસ જાવ એટલે સાંજે આવતાંજ અમે
બી લેતાં ને પછી ગામમાં તો કોઈ વાર મુબંઈ જઈ ફરી
જમીનાં. કોઈક વાર મહારી ઇન્કાઈએ એ મહારી જોડે સિનેમા કે
નૃત્ય કે જોવા પણ આવતા. અમહારા આઠ મહિનાના સગાઈમાં
એમના મુબંઈમાંથી કશું વેણ સરખું નીકળ્યું નથી. હું એમની
સાલસના, રોક, વિનય, દયા! એમના પર હું જ નહિ પણ જે
જે એમના સંબંધમાં આવતાં તે મોહ પામતાં, એમના
તરફ આકર્ષતાં.

તે બલિષ્ઠ મોટે મોવાનો મંડિર બાંધી રાખ્યો હતો.
પણ તે કાઝકાઝ જીવ કરીને તૂટી પડ્યો. મહારા પતિને મુબંઈમાં
કોમેસ લાગુ પડ્યો ને મહારા સોભાગવતો થયું, મહારા પ્રારબ્ધનો વિતાવો

૨૪ વર્ષની કાગી ઉગતી ઉમરે અતર પામ્યો. મહારૂં રોહ સ્વ-
પ્ત નાશ પામ્યું. મને સંસાર પર તિરકાર સાથે વેગ
આવ્યો, ધડીકમાં આત્મપ્રાતનો વિચાર આવતો પરંતુ કહેતાં
શરમ આવે છે કે હું સગણાં હતી, એ કારણથી એ વિચાર
માંડી વાળ્યો.

મહારા સ્વામી છુલિષ્ઠાલી હોઈ અમરચેતીથી હેમણે મહારી
સાસુને કહી રાખેલું કે હું સગણાં છું કે જેથી ભવિષ્યમાં મહારા
પર કોઈ પણ પ્રકારનું આજ ન આવે. દુનીઆની છબી કાંઈ
તાળાં દેવાય છે કે!

પતિના સ્વર્ગવાસથી મહારા શીરપર જો કે આભ તૂટી
પડ્યું પરંતુ મહારા ગભાંમ રહેલા બાળકની ખાતર, હેના સંસાર-
ની ખાતર મહે મહારૂં મન બીજી બાળતોમાં
વાળ્યું. મહારા દૈનિક નિત્ય કાળમાં ખાસ રહેવારે ઉઠીને અને
રહાંને સતી વખતે પા કલાક પતિને યાદ કરી સ્તવન કરવું તે
ખાસ હતું.

સમય જવાતાબધ પસાર થવા માંડ્યો. મહારા પતિને સ્વ-
ર્ગવાસ પામ્યાને છ માસ પુરા થયા ને મને પુત્રની પ્રાપ્તિ થઈ.
પુત્રનું મુખ જોયું. શું હેવું મુખ-જાણે મહારા થત પતિનું
પ્રતિબિંબ.

હું મોઢી ઘોષ ને ઉઠી. ગૃહ કાર્યમાં લાગી. પરંતુ અહિં
મહારે મહારા મહારી રિયતે બહાર પાડી જોઈએ. મહારા પતિની
આવક સારી હતી. પરંતુ મહારા સસરાની રિયતે સારી નહીં.
હેમને સ્વર્ગવાસ થયાને ચાર પાંચ વર્ષ વહી ચર્ચાં હતાં. હેમને
લોપે ધરમાં કાંઈ ખાસ જીવ નહિ. સાસરામાં ફક્ત મહારે સામુજ.
પીઅરમાં લાખને જોળાઈ હતાં પરંતુ બ્યારે મહારા પતિની હવાઈ
હતી ને સાઈ કમાતા ત્યારે લાખ-જોળાઈ ધાધ ધાધ આવતાં.
મહિનામાં પંદર દિવસ અમરે ત્યાંજ રહેતા. લાખ મહારે મોટે
કપડાં કરતો કાંઈ કાંઈ લાવતો પરંતુ અહિં કહેવુંજ જોઈએ કે
મહારો લાખ મહારી જોળાઈને એથી ચાર ગણું આવતો. પતિના
સ્વર્ગવાસ પછી તેર દિવસે હેમણે મહારા તરફ જોયું. એક દિવસે
જોળાઈએ જિવેક ખાતર કહ્યું હતું કે “મહારી જોન! મહિના
પુરો થયે ધેર આવજો. બહુ ત્યાંજ થશે!” મહિના કરતાં વર્ષ
પૂર્ણ થયું. પરંતુ બાળકનું મુખ જોવા પણ લાખ કે જોળાઈ
ફરકમાં નથી. કારણ કે અમારા ધર તરફ દરિદ્રતા મુખ પહોંચી
કરી ઉભી રહી હતી.

મહારી સાસુ પરનો સપજો કારભાર કરતાં પરંતુ બ્યારે
કાંઈ ન રહ્યું ત્યારે હેમણે એ વાતનો રજાટ મહારે મોટે કર્યો.
અને ભવિષ્યની ચિંતામાં પડ્યાં.

લોકોમાં દળણું હવે હું મોંઘી લાવતી. પણ હેનાથી કાંઈ
અમારૂં પૂર્ણ થયું નહિ.

મુબંઈ મહારા પતિની હવાઈમાં રામલાલ કરીને એ
મુદત્ત વારંવાર આવતા. હેમની સુખનવાની મને ખાતી હતી.

મદારા પતિને શ્રાવ્યાતમાં એમણેજ મદદ કરેલી. મદારી દષ્ટિ એ તરફ મૂકે. મહે રામશાસને સામુની અનુમતિથી પત્ર લખ્યો. એ સામુની મદારી સામુએ સ્થિતિનું વર્ણન કર્યું તે કશું કે, "એ આજકે પડે દવા કરી" આ મોગણી કરતી- વખતે અમારું તરફ, મીરાઈ જઈ હતું પણ છુટકોજ ન હતો.

મદારી સામુ વાન. ક્યો જાતે તેમ રામલાલના મુખ પર પરિવર્તન થતું હતું. પરંતુ તેમાં અનુકંપા હતી કે નહિ તે હું કહી શકતી નથી પણ તે દયાળુ હતા એમ મને લાગ્યું. મદારી સામુના હાથમાં ૧૦૦ રૂપિયા મુકા ને કહ્યું. "કેલીકે વ્યવસ્થા હું કરું છું. તરતજ બજારમાં જઈ એક વર્ગ સાલે એટલે થઈશ. દાણો ન ખાઓ. અમારે તે બાજક માટે કપડાં પણ લાવ્યાં. અમે રહેતાં હતાં તે ઘર જે કે નહતું હતું. પરંતુ અમારું પોતાનું જ હતું. મદારા પતિને તે બાંધવાની ઇચ્છા હતી. રામલાલે એ તરફ દષ્ટિ કરી ને ઘર સમરાધ્યું. લગભગ રામલાલે મિનતાની ખાતર શ. ૫૦૦૦નો ભોગ આપ્યો. મદારી સામુએ કહ્યું કે બધું ઘર હું ત્હમને ત્હમને નામે કરી આપું છું. તે વખતે રામલાલની આંખમાં આંસુ આવ્યાં હોયું કહ્યું. "નહિયા! તે ખાતર હું નથી કરતો પણ મદારા દીનુના આ રત્ન (બાજક) ખાતર!"

(૨)

એક દિવસ રામલાલના મુખથી કાગળ આવ્યો. અમને બુધને આપદથી મુખજ ઘોલાવ્યાં હતાં. એની ઇચ્છાનો-અમારા દાનાની ઇચ્છાનો-અમારે કરવાની અમારી દિશન ન લાવી. અમારી ને ખાસ મદારી ઇચ્છા ન હતી, બે કે એકનું પણ કહેવું પડે કે રામલાલે ૫૦૦ શ. મોકલ્યા હતા.

અમે મુખજ આવ્યાં. રામલાલનું ઘર ભેષ મને ખાસ મોદ ન થયો. પરંતુ મદારી સામુ દીગ થયાં. રામલાલે ફરીને એને બેસાડે બતાવ્યો. મને મદારી સામુને દેરકને જીરો એરડો મળ્યો. મદારી સામુના એરડામાં સેવાનાં સ્થળો રામલાલે આગળથી જ મુકામાં દનાં. તે બનાવતાં કહ્યું. "ત્હમને આમાં કીક પડે. એકાંતમાં છે. આદિ કંઈએ ઉપદેશ નહિ થાય." આ એરડો ધરના એક ખુણામાં હતો. ખાસ શોભા ન હતી. મદારો એરડો બંગલાની બીજી બાજુએ હતો. રામલાલની બીના એરડાની પાસેજ હતો. તે સુશોભિત ને સજ્જ હતો. તેમાં મદારા પતિની પણ એક ઇચ્છી હતી.

સમય ધીમે ધીમે પણ આનંદથી-જે કે મદારે મન નિરસ જતો હતો. (હું જીવતી તે મદારા બાજકની ખાતર) રામલાલની વતીજ બહુ માયા ભરેલી ને વિનયવાળી હતી. તે દમોમાં મને ભાગી કહીને બોલાવતા.

બીજી આપકાર ઇચ્છા રહેા દેતા આઠો આઠો વર્ષકે આવી રહેા દેતા. પૂર્ણિમા દોષા જતાં આઠસ લાકમાંથી ધનનેર ઉપાધિ અર્થ હતું પચન મચન પ્રકાષ રહેા દેતા. ને સખન

વર્ષકે જાવાની વધી હતી. આસરે રાત્રિના ૧૧ ને મુકાર દશે. હું મદારા બાજકને ટિંગળાતી મદારા એરડામાં બેસી હતી. મદારી તરફ બાજક તરફ હતી. કાણુ જાણે મદારે એરડાનું બારણું ઘેરાયું ને રામલાલ અંદર દાખલ થયો. મહેલે આવીને મદારા ખમાપર હાથ મક્રો. હું ચમકી. આપણું પાળીને આવી ઉભી. "મહે પુત્રનાં પુત્રનાં કહ્યું, "મદારી ભુલ થઈ હાલે" છે. રસિક બાળી ન જોય, હું છડી."

રામલાલના મુખપર શરમની રેખા જણાઈ રહી પબુ સદજ જારજ. બીજી પણ કહ્યું. "મા! સરસે! મદારી ભુલ નથી. હું ત્હારાપર મોદ પાળો છું. મદારી ઇચ્છા ત્હારાપણી પડેલાં ન રહમભાષ એ ભુલ છે."

"શું કહો છો!" મહે ધરપર પુત્રનાં કહ્યું. "અમને ત્હમે મદદ કરી તે શું આવી કુદત વાલ્મી માટે!"

"એમાં શું શક! વિના કાણુ કાંઈ ભોગ આપતો દશે! હું જાણે છે કે હું મુંદર છે! અતિથા મનોદર છે મોદક છે. લાગવપમ્પા છે ત્હારામાં..."

"જસ! જસ કરો!" મહે ધરકાથી કહ્યું.

"રસિક! ત્હારો ધરસો આદિ" કામ નહિ આવે. ને વર્ષકે એરડો પડી રહેા છે. અધાર છે. બધાં નિરાતિ મુર્તિ છે એરડો એરડીના રસિક વેનમાં છે. મદારી ઇચ્છાને, આંધીન થયું પડે."

રામલાલે રસિકને ફરી દવા માદમાં આપી દીધી હતી. હું ગમચડાં કાંઈ મારું ન સુધ્યો. "મોલ પાડું" તો કાણુ સાંભળે!

"રામલાલમાઈ! મને ન સમાવે. ઇષરનો તો ઈર રાખો!" મહે કાણુદીધી કહ્યું.

"ઇષરે ત્યારે ત્હમને સરખાઈ જા માટે! જુગ તો મુખજ મારેજ. જેને એના પર મોદ થાય ને પ્રાપ્ત થાય તે મુંધી રોકે." એની નિર્જલતા વધવા લાગી.

"ત્યારે ત્હમની સ્ત્રી માટે પણ તેમજ દશે. જરી સર-માય." મહે દાનથી એને નાકપાલ કરવા વત્ત કાપ્યો.

"એમાં શું વાંધો!" એની બેશરમાઈની દદ આવી. "ત્હારે મદારે કહ્યું માનવું છે કે કેમ! નહિ" તો નેર...." રામલાલ મદારી તરફ જ પાંચો.

"રામલાલ! આ શું! જરી તો ત્હમને ભાગ્યની રેનેદ થાક કરે. જરી તો આ નિર્દોષ બાજક પર દવા રાખો! છેક આમ થું કરો છો! મદારામાં તો એવું થું છે!" મહે રનાં રજાં વિનંતી કરવા માંડી.

"હડ!" મદારે એની મોટી ધોતો પ્રેમના વિલમમાં લાવતી નથી. સરસે હું ત્હને માદું છું. ત્હારા વચર મદારથી રેદવાય એજ નથી દને હું વધુ સાંભળવા ઇચ્છતો નથી." રામલાલે અધિરકાથી કહ્યું. એ મધ્ય થયો હતો. બદારથી રેખાના પ્રેમાળ રેનેદથી ને રાંત સુખ નીચે આવે અમ્મા શમ્મન્ન ને નિરંદરા દશે-રડી રાંતને દશે-ત્હેની મને આજ ખાતર પડી. તેની

પ્રેમાળ આંખો આંખે મદથી પૂર્ણ હતી, તે આંખે અધ દસી.
હું મૂંઝેલી ઉભી રહી. "

" બાહી સરો... " રામલાલ મહારી નજીક આવ્યો,
મહારી ખભાંપર હાથ પાછો મુક્યો હું આંધી ખસી દોડી મહારી
બાળકને મેટી ને મનમાં બોલી " મેટા! તારી ધ્રુવર સંભાળ
રાખરો, હવે મહારી આંધીનાં છે. " હવેને મુંબન કરી હું ઉભી
ચઇ, મહારી આંખમાં આંસુ હતાં મહેં કહ્યું, " બીજે કોઇ
રસ્તો છે ? "

" ના ! "

હું નિરાશ થઇ. મહેને બાળકની અને વૃધ સાસુની દયા
આંવી, રામલાલ મહારી દીલ તરફ ધસ્યો. મહારી વક્તવ્યના પર
એનો હાથ પડ્યા જતો હતો. હું પાછી ખસી. પાછળ બારી
હતી. ત્રીજે માળ હતો. નીચે ફરસખાંધી હતી. મહેં પાછો પગે
મહારી શિયળની રક્ષા કરવા માટે નીચે પડ્યું મુક્યું. રામલાલને
અવાક તે નિરાશ થતો મહેં જોયો.

પડતાં બેંડેતજ શું થયું તે મહેને ખબર નથી. હું મુશ્કિમાં
આવી ત્યારે ફક્ત રામલાલ મહારી માથા પર પાણી રેડી રહ્યો હતો.
મહારી આંખી સ્થિતિમાં પણ હું કેપી ઉઠી. મહારી માથામાંથી
લોહીની ધારો વહી રહી હતી. તાળવું ફાટી ગયું હતું. હું હીજી
સ્વરે બોલી, " રામલાલ! આ ભવ મહેને સ્પર્શ કરી અપવિત્ર
ન કરેશો. "

" મહેને માફ કરશો... " દીન મુશ્કેલી રામલાલે કહ્યું.

" હું શું કરી શકું એમ છું ધ્રુવર કરશે. મહારી બાળ-
કને-સાસુને ગામ રવાના કરી દેજો. ધ્રુવર સૌને સંભાળશે. "
મહારી સ્વર-ઉઠી જતો સાદમ પડ્યો. મહારી તેવોમાંથી અચ્ચ
પ્રવાહ વહી રહ્યો હતો.

" મહેને! શીકર ન કરશો. મહારી ચુલો માફ કરશો. "

" ધ્રુવર સૌને જોશે... હવે... મહારાશી... મોલાહું નથી.
વૃધ સાસુને સખત ધા પડશે. પણ... હવે... હવે હિંદુ
સંસાર... " મહારી વાચા બધે-પડી હું મુંબળાવા લાગી.

" વાંક મહારી છે ! હું જવાબદાર છું. "

સરકાતે આત્મા ઉઠી ગયો. બાળક ને માતાની સ્થિતિ
શું થઇ એ હિંદુ સંસાર જાણી શકશે. વિધવા ને વિધવાના
સંસારની સ્થિતિ એમ થાય જ. એ હિંદુ સંસારની રૂઢી છે.
કોણ જવાબદાર ?

(સંપૂર્ણ.)

છુપી પોલીસ

વાર્ષિક લઘાજમ-રૂ. છુ તી. પી. સાથે રૂ. ૩-૪-૦

નિંદ અદા રૂ. ૫

લખો:- મોજ-મળહ ક.યાં લખ,

ખટાવ બીડીંગ ગીતો, મુંબહ ૪

દેવદાસ

મી, પુરૂષ આખાત્ર વૃધ દરેકને ઉપયોગી સામાજિક
નવલકથા

આ વાર્તાએ મોજ-મળહના વાંચકોને સારો ચાહ મેળ
હતો. હાલમાં પુસ્તકાલયમાં પ્રસિધ્ધ
કરવામાં આવેલ છે.

કિં. રૂ. ૧-૮-૦.

મુંબાઈનું રાત્રિરહસ્ય

મોજલી મુંબાઈના બેદભરમથી ભરપૂર-

અદ્ભુત ઘટનાયુક્ત વાર્તા

કિં. રૂ. ૧-૪-૦

આરાકની આત્મકથા

અદ્ભુત, રોમાંચકર પ્રેમકથા

જેમાં એક પ્રેમાર્થે પોતાની આખી જીંદગીને પ્રલુપ્ત
વર્તાત વર્ણવેલો છે.

કિં. રૂ. ૧-૮-૦

વૈશ્વ ધર્મનો ઇતિહાસ

દરેક વૈશ્વ ધર્મને અભ્યાસ કરવા લાયક-ચાર
ચિત્રો સાથે.

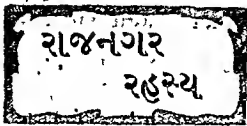
કિં. રૂ. ૩-૦-૦

છતાં મોજ-મળહના વાંચકોને

રૂ. દોઢમાં મળશે.

લખો- મોજ મળહ કાર્યાલય

ગીરગામ અર્થ સામે મુંબહ નં. ૪

લખનાર:—રા. ગુપ્તદત્ત

(અથા અંકથી આપુ)

(૨૭)

એલિસ તથા મિસિસ વૉટ્સનની માયાભગમા મદનચંદ્ર પ્રેમચૌદસી-દત્તો. અધિષ્ઠાતા સદગુણ વચ્ચે નાદિ કરતાં તે એલિસના રૂપ ઉપર પતંગ બની બળી મરવાનો અપ્ત કરતો હતો. આઠ દશ દિવસના સદવાસમાં તો એલિસે મદનચંદ્રને એટલી દેહ, સુધી પ્રવેશ બનાવી દીધો કે, તે દેવે એક કાળ માટે એલિસથી દુર રહેી રાખતો નહતો. આમ જતાં મદનચંદ્ર પ્રવેશ નાટક જરૂરી પ્રયત્ન યથ ગણ્ય. જે હોટેલમાં મદનચંદ્ર ઉતરેશો હતો એ હોટેલમાં મિસિસ વૉટ્સને, છુપી રીતે તદવાસ કરી તો મદનચંદ્ર પરજોશો દોષ તે કુટુંબસદ લંઝમાં આવેશો છે તથા તેની પત્ની હૌરિપટલમાં સુવાસમાં છે એવી અખર તેને મળી આવી. અખર મળવાથી-મિસિસ વૉટ્સન કોયે બચવાને જલ્દે ઉઘડી અત્યંત અસન ચણ, કેમકે તે કોઈ પણ રીતે મદનચંદ્રને સપડાવી તેની પાસેથી જળરી, રૂઠમ, મેળવસા પાડતી, હતી.

જોઈતી બાતની મેળબા પછી બાજે દિવસે મધ્યાનકાળે મિસિસ વૉટ્સને પોતાના ડ્રોઈંગ રૂમમાં મદનચંદ્ર સાથે જે વાન-ગિન કરી તે દેવે અને ઉતારીએ છીએ. એ વાનગિન ચાલતી હતી તે વખતે એલિસ મણુ એ ડ્રોઈંગ રૂમમાં એક ખુસ્તી ઉપર ઊંડી હતી. આજે તેના મુખ ઉપર એક પ્રકાશી ઉલસીતતા જોવામાં આવતી, હતી, કેમ કે માતાને મુખે મદનચંદ્રે યક્ષાવેસા પ્રવેશની વાત જ્ઞાતી થી તેણે સ્વાભાવી હતી. ત્યારથી મદનચંદ્ર તરફનો તેનો અનુરાગ લખકર તિરકારમાં ફેરવાઈ ગયો હતો.

થોડી આડી અવળી વાત મળા પછી મિસિસ વૉટ્સને ટીપ દરિયા મદનચંદ્રના મુખે તેજ જોઈ કહ્યું, "મી, ક્યો! કિંદો લોક આવ્યા હાલના જુનું! દરો એવો વિમાર સ્વપ્નમાં પણ મને ઉપજાતો નહોતો."

મદનચંદ્રના કિર ઉપર જાણે કે વાજપાત થયો હોય એવી રીતે તે એકાએક મમળી ઉઠી; જ્યાં જણ કાળમાં આવ્યે અવસ્થા કરી તેણે પૂછ્યું, "કેમ, કિંદો લોક ઉપર આવે તમે અથો હોય કેમ થયો છે! "

"કેમ ક્યો! હજુ પણ તમે તમારો લખકર અપરાધ

કરવા મને એવી બાતની મળી છે કે, નમે ક્યારા નાદિ પછે પરજોશ છે તથા તમારો પત્ની હૌરિપટલમાં સુવાસમાં છે." મિસિસ વૉટ્સને સદગુણ દોષ મિશ્રિત વચ્ચે કહ્યું.

"મિસિસ વૉટ્સન! તમને મળેલી બાતનીમાં કાંઈ વજુદ નેતું નથી. દેવે જ્યારે પ્રકાશ ઉપરિચત થયો છે ત્યારે બધી તમારો જમ દુર કરવા ખરી દરોઈન ત્યારે તમને કહેતી પડે છે. અમારો દિહુસ્તાન દેશમાં ઉચ્ચ કામની ઓના પતિ ને મુશ્કે પામે છે તો તે ઓવી બીજા પતિને મરણી રાણું નથી એવી વિશ્વિમા તેને કોર ચલચલું નતું માલન કરતું પડે છે જે કાંઈ વિષય કરી બેરે થી બીજા કોઈ પુરુષ સાથે પ્યારમાં પડે છે અને તે સગમાં માય છે તો તેને પોતાના એ કાંઈનું જા દિહુ સમાજથી છુપાવી રાખતું પડે છે. એવી વિધવાના પર પુરુષ સાથેના પ્યારની વાત ને પ્રકાશમાં આવે છે તો સમાજને અસહનીય તિરકાર તેને લેતા પડે છે, કિંદ વર્ષમાં તે પોતાનું મેલે બનાવી રાણી નથી તથા પગપે પગે તેને લખકર અપમાન લેતું પડે છે જે જાણ અર્ધાની હૌરિપટલમાં સુવાસમાં છે તે મારી પત્ની નાદિ પરંતુ વિધવા બદેન છે. પાવાવારવાના ઉમાકથી તેનાથી આડું પગપુ લખચળું હોવાથી તેના એ કાંઈનું જા છુપાવવા માટે જુ કું તેને પુકળ પેસા ખાચી અને લઈ આઓ છું થોડા-વિવસ પૂર્વે તેણે એક પુત્રને જન્મ માણો છે. એ બાળક આરામ તથા સુખમાં ઉછરી, શકે એવો બોલજન પણ કરતામાં આઓ છે મૂળ જાત છુપાવી રાખવાના હેતુથી જે હૌરેલમાં અમે મુકામ ક્યો છે ત્યાં મેલે મારી બદેનની ઓળખાણ પત્ની તરીકે આવી છે. આટલી વાત જાણ્યા પછી ત્યારે વર્તન માટે ઉપજોશો સરદ તમારો મનમાંથી દુર થશે એમ કું કાંઈ છું. " મદનચંદ્રે દહાડતી જુની વાત જોડી કાઢી.

મિસિસ વૉટ્સને થોડા સમય થઈ પુરુષ રથા પડી કહ્યું, "તમારી આ વાત ઉપર દેવે કું વિશ્વાસ થઈ શકું તેમ નથી. ને તમે મેલો છે એ વાત ખરી હોય તો તે તમારે અખરે પ્રથમથી જાણવાની જરૂર હતી, જ્યાં જોવા એક જાણ ઉપાવથી તમે અમારો સરદ દુર કરી થોડા તેમ છે! "

"ક્યો ઉપાવ? " મદનચંદ્રે પૂછ્યું.

"એજ કે, જે ઓને તમે તમારી બદેન તરીકે ઓળખાઓ છે તેની હાજરીમાં આ આવાડીઓની અંદર મારી એલિસ સાથે તમારે લખ થતું જોઈએ. વળી તમે જ્યારે એક મેલો કિંદો રેટના દીવાન છે ત્યારે પછી એ લખ પ્રજાને તમારો મહારાજાજીયું માટે મને જે દત્તર પાડેલ આપવા નોઈએ. એલિસ મારી એકની એક કન્યા છે, તે તમારી સંધ લખ કરી દિહુસ્તાન ચાલી જાય તો પછી કું અર્ધા જો રીતિ. મહા ગુજરાત ચઢતી રહું કે કું તમારો જેવા એક કાળ્ય માણસને મારી કન્યા આડું લેવા જરૂરમાં તમારે મને એ નજી રૂઠમ આપવી જોઈએ. " મિસિસ વૉટ્સને મુખની વાત રજ કરી.

“તમારી આ ઇચ્છા પ્રમાણે વર્તવા મને હરકત નથી; પરંતુ હજી મહારાણી ભગિનીને એક મહિના સુધી હોસ્પિટલમાં રહેવું પડે તેમ હોવાથી મહિના પીતી ગયા પછી લગ્નની ગોઠવણ કરવામાં આવશે તથા તમને જે હજાર પાઉંડની રકમ આપવામાં આવશે” મદનચંદ્રે મિસિસ વોટ્સનને ખોટી સ્થાના આપવાના હેતુથી કહ્યું.

“તમારી વાત સાચી હોય તો પછી તમને હમણું જ હજાર પાઉંડની રકમ આપવામાં થી હરકત છે?” મુલતારી રાખવાનાં માફાં કળ એ સુતનું સ્મરણ કરી મિસિસ વોટ્સનને કહ્યું.

મદનચંદ્રે થોડાં સમય સુધી ચુપ રહ્યા પછી કહ્યું. “હીક છે, આપની કાચે હું એ રકમ તમને આપીશ.”

તે દિવસે વિશેષ કાર્ડ વાતચિત થઈ નહિ. એલિસે મદનચંદ્ર સાથે બિલકુલ વાતચિત કરી નહિ. મદનચંદ્ર ચિંતાતુર ચિન્તે મિસિસ વોટ્સનના મકાનનો ત્યાગ કરી હારેલ તરફ વિદાય થયા.

(અપૂર્ણ.)

વિશ્વામુકેશચંદ્ર

કાયાંથી

ખરીદશે ?

કોન્ટાનેન્ટલ ફ્રાટો સ્ટોર્સમાંયા

ન્યા

જર્મન બનાવટના મજબૂત અને ટકાઉ
મિશ્રાઓ તથા ફ્રાન્સમાંથી લગતો
સર્વ સામાન પુરતો જથ્થામાં
મળી રહે છે ?

એ સિવાય

ઝાઈસના દુરબીનો મેળી શકશે.

રૂ. ૨૫૩, હાઈબી રોડ, ફાટ-મુખ.

“આર્યુ ફોટો ફાઈલ”

સર્વ જાતનો સાઈકલો

તથા છુટક સામાન મળવાનું ૪૫. વરસનું લુલુ
અને ભરોસાદાર ટેકાણું

યાણવાલા એન્ડ કું.

(સ્થાપનાં. ૧૮૮૦)

૪૩૧-૪૩૪, કાલબદિવી રોડ, મુંબઈ.
(દિલ્લાઈ મંજાવવાથી માત્ર મોસાવવામાં આવશે)

અચિત્ત રતવન સમરલોહી.

શ્રી સરળ ભગવદ્ ગીતા

બેખત-કાનજી કાલીદાસ જોશી તમાકુવાળાનો આજો
૮૪-૮૨ કાંદાવાડી મુંબઈ.

આવૃત્તિ ૪ થી ફિ. આઠ આના,

પ્રાતઃસ્મરણીય રેવાના હાલે સ્તવન કરાવતી આ
ગીતા પહેલ વહેલીજ ને સરળ તથા ચિત્રાવાળી હોવાથી જોએ
નહી ઉપયોગી થઈ પડી છે અને તેની પાંચ હજાર નાણે ખબત
થવા આવી છે. આવતી રીવળા ઉપર દસ હજાર નાણે ખબત થશે.

સાચત્ત રતવન સમરલોહી

શ્રી સરળ ભગવદ્ ગીતા પદ્

ફિ. આઠ આના માવવામાં પ્રુક્સેસર પાસેથી મળશે.

લંડન રાજ-રહસ્ય

અથવા

મોસ્ટરોઝ ઓફ ધો કોર્ટ ઓફ લંડન

ઈંગ્લેન્ડના સત્તરમી સદીના રાજા ખીન્સ ઓફ વેલ્સ અને
અખીય તથા, ઉપરાંત ભદીઓના ચિત્રવિચિત્ર નોંધાના પંચ
પાંચ ચિત્રો સાથે દરેક સામન ૧૪ આના. આ ના
લાનનારને ૧૦ આના.

મોજ-મંજલ કાયાંલય મુંબઈ ૪

મોજ--મજાહનો મુરખો

એક નદી તોંવપાથી

આયળી થીંધે એવા 'બડા એકટર' થવું હોય, તો મુખ્ય નાંખકનું કામ કરવું.

'બડા એકટર' થવા માટે મુખ્ય પાટો મેળવવા માટે કાપરેકટર કિંવા મેનેજરના એકાદ ઉપવસ્ત્રની આચરના કરેથી

હમેશને માટે નાટકમા મોઢરી ભળવી રાખવી હોય તો એકાદ નદી સાથે ધનિષ્ઠ સંબંધ રાખવો.

'આ ફલાણો એકટર' એમ જન સમાજમાં બોલાવવા આતના હો, તો એકાદ વર્તમાન પત્રના અધિપતિ સાથે યોગ્યતા કરો.

શિક્ષિત નહ તરીકે ભડેરમાં આવવું હોય તો કાઠ કાઠ થવન સાંપ્રતિક પત્રમાં "અભિનય એટલે શું?" "અભિનેતાનું કર્તવ્ય શું?" વગેરે ભાડતી લેખો લખાવી તમારે નામે પ્રસિદ્ધ કરો.

લખના-વાંચનાં આવડવું ન હોય, તો પશુ નાટકાચાર્ય કિંવા સિનાયો રાષ્ટર થઇ શકાય છે!

હાંપામાં નામ હાવા એવી ઇચ્છા યાવ, તો એક નાટક કંપની સાથે એએમેન્ટ કરવું હોય છતાં બીજ સાથે એએમેન્ટ કરવાની તબવીજ કરવી!

તમારો ભાવ વધારવા માંગના હો, તો એકાદ નાટકમાં સારી બુનિયાદ લખવા મછી અવગજડી રાંડની માફક જરા જરામાં રીસાઇ બેસવું!

તમારા પાડની વાદ્યમાં બોલોતી તાળથી પાવતી હોય તો આવી મવાલી-ભાડતીઓને 'ગોદનાં' થીંધાથી થોડી ટીકણી લઇ 'પોટે' કલાકમાં 'ગોદની' આપો.

ધોપુનો નોંદક તોડી પાડવો હોય તો ભાડતી મજાસેદાય થવાટ કરવી બહાર નાંચેથી કરવો.

ફરત કલાસ આટિંગ થવાની ઇચ્છા હોય તો, નદીનાં નિર્મળચત્રી કથારેય અપરહેવના કરો! નંદિ.

તમારી આસપાસ નંદ-નદીઓનું સાથે મંડળ જમાવવા ઇચ્છા હોય તો પંચમહારનો ઉપયોગ હમેશાં કરો.

નાટકાચાર્ય કિંવા સિનાયો રાષ્ટર થવાની ઇચ્છા હોય, તો નવીન લેખિકાના લખાઇ આવેલાં લખાણો પર તીવ્ર દષ્ટિ રાખી તકડેથી કરનાં રીખો.

સુન્દર નહ દેશો, તો તમારું ભાગ્ય તરતજ ફરી જશે, જ્યારે નદી સુન્દર નંદિ હોય, તો પશુ તેનું ભાગ્ય ફરતાં ધાર નંદિ સાંગે.

થોડીજ નકલો બાકી છે. માટે વહેસો તે પહેલે

આ પુસ્તકના વાંચકાને ખાસ અડધી કિંમતે સુન્દર ચિત્રોથી મુશોભિત, રસસાગરથી ઉછળતી અત્યંત લોકપ્રિય નવલકથા.

પ્રમાદધનની પ્રભુતા

અથવા

સરસ્વતીચંદ્રનો ઉપસંહાર.

બીજી અવસ્થિ પાકું સોતરી પુકું, એજ કામળ, મહાદી સાંકડા ૪૦૦ પૃષ્ઠ રસિક, બોધક વાંચન

આ નવલકથાની કિંમત રૂ. ૪-૮-૦ હોવા છતાં

મોજ--મજાહનાં ઓફિસમાંથી રૂ. ૨-૪-૦

નાં કિંમતે મળશે. બહારગામ માટે પોષ્ટેજ લુકું.

મોજ--મજાહ કાર્યાલય

ગીરગામ સડું સાથે ખલાવ બીડીયા મુખ્ય નં. ૪

પ્રેમની લડાઈ કે, સૌંદર્યનું યુધ્ધ ??

તુમ્હેં હુસ્ન પર, ધૃષ્ટ પર નાઝ હમકો,
ચુકેગાં ન ઝગડા હમારા તુમ્હારા !

આ રસાકસી ભર્યાં કિસ્સો બે નમારે નઝરે નઝર બેવો છે, તો,

અમારો ૩૧
બાગનો ગંબીર
સોરોચલ

કમાલે—હિમ્મત

જરૂર જોઈ બાગે
પહેલો હપ્તો
સાત બાગ

જેમાં નામાંકિત એક્ટર ચાલ્સ હ્યુસન બાગ લે છે

પ્રેમના સાહસો !! અદેખાઈના દાવપેચ !!

બે મારુકો અને એકજ આરાક !

શમશીર હય, સિનાં હય, કિસે હું કિસે ન હું ?

એક બને નતવાં હય, કિસે હું કિસે ન હું ?

એનો ખરો જવાબ
તમને જરૂર

ગ્લોબ સીનેમા સેન્ટ્રલ રોડ

ના સ્ટીન ઉપ
મળશે.

કોમોક બે બાગ

વખત — ૧૫, ૭, ૮, ૧૦, ૧૨, શાની રવિ ખાસ ખેલ ૩૫ વાગે

ભાવ — રૂ. ૨, ૫, ૮, ૧૦, ૧૫ ના નાજર રૂ. ૨૫ સાથે

બુર્કિંગ મોટે લગા — એક્સેલસોયાર સીનેમા કોર્ટ

મોજ--મળદ ઈનામમાળા નં. ૨

પરિણામ

અમેને જણાવનાં ધણી આનંદ થાય છે કે, અમારી આ મોજનામાં મોજ-મળદના વાંચકોએ ધણી હોંશથી ભાગ લીધો હતો અને તેને પરિણામે ૨૪૦ હરીફાઈ કરનારાઓએ ૨૨ નદીઓ ઉપર પોતાના બૂદી બૂદી રીતે મતો આપ્યાં હતાં.

નદીનાં નામ અને તેને મળેલાં મતો

૧ મિસ બુભેરા	...	...	...	૨૨૮
૨ " એમીલી	...	...	...	૧૬૭
૩ " ચુલાન	...	...	...	૧૪૮
૪ " ચોતી	...	...	...	૧૬૫
૫ " ચુલતાના	...	...	...	૧૦૬

આ પાંચે પાંચ નામ લખનાર ૨૪૦ માંથી સોળ જુઓ નીકળ્યા છે, તેમાંથી પહેલું ઇનામ છતી જનાર રા. બદરદીન નજમુદીની એ કુપનો આવેલી હોવાથી એક કેન્સલ કરી આઠીના પંદર જુઓને ઇનામો મળશે અને સોળમું ઇનામ ચાર નામ લખનારમાંથી એકને આપવામાં આવશે.

ઇનામ છતી જનાર વાંચકોનાં નામ

૧ હું ઇનામ રા. ૭ ની ચોપડીઓનું.

બદરદીન નજમુદીન રીતવાલા
બાહારામ રટીટ આનંદ શેડ મુંબાઇ

૨ જુ ઇનામ રા. ૫ ની ચોપડીઓનું.

તમકચંદ કચ્છરચંદ
પ્રીન્સેસ રટીટ, પીરભાઇ બિલડાંગી નીચે માંગો
પી. પી. જેન હાઇ રકુલ St. VI. મુંબાઇ નં. ૨

૩ જુ રા. ૩ ની ચોપડીઓનું.

અબ્દુલ્લેલી હાદાદીમ પાનકાર લેન
અમદાવાદ

૪ જુ રા. ૩ ની ચોપડીઓનું.

એમ. વી. નાગડા
મોમકયા મેનશન-કુંગરી રટીટ નં. ૨૫૭-૫૮ મુંબાઇ ૩

૫ જુ રા. ૩ ની ચોપડીઓનું.

તુરબાઇ અ. મદમશી
તેલીવનરી શેડ-દુબાસ શેડ
વલ્લરવી મી. જુ. મુંબાઇ

૬ ઇનામ આના બારનાં પુસ્તકો.

- (૧) હરેજન લાલજી
ધોળી તળાવ, ત્રીજી ગલી ધર નં. ૨૭ મુંબાઇ ૩
- (૨) કમ્પાસજી કેલવજી
ધોળી તળાવ ૪ મરીન લાઇન પારસીની
અગીયારી સામે મુંબાઇ ૨
- (૩) જગાભાઇ નારણભાઇ કેળી
નળખનર મહમદી બીલડાંગી ર. નં. ૩૦ મુંબાઇ
- (૪) મુશામ્મદજી રજુહાજી
કાંદાવાંડી-આરધામ મંદીર-મુંબાઇ ૪
- (૫) હરશીસનદાસ મુનીલાલ
ગોળ પીઠા-વહેરી મેનશન મુંબાઇ ૪
- (૬) અબ્દુલ્લા ઉસમામ જુસુબ પુલ
ફરનીચર બખર અદમદ દેવજીનો
મોજ મુંબાઇ ૩

૫ ઇનામ આઠ આનાનાં પુસ્તકોનાં.

- (૧) અલીશાહ અબ્દુલ્લેલી પ્રાંગમાવાળા
અબ્દુલ રહેમાન રટીટ નંબર ૧૭
બારીયા મેનશન મુંબાઇ ૩
- (૨) કૃષ્ણલાલ વજ્રેચમ મહેતા
૭૨ નારાયણ મિલડાંગી ગીરનામ
એફૅડ મુંબાઇ ૪
- (૩) ઇ. એ. મરચંદ
ઈ. એમ. ઈ. ખીલાવાલા જોબાખનર
નં. ૨૦૫ મુંબાઇ ૩
- (૪) તમીનલાલ વાપુલાઇ
ધોળી કુઈ બખર-બારચ
- (૫) વજ્રલલાસ દામોદરાસ
પોસ્ટ ઓરીસ પાસે વડવાજી ત્રીજી

ઉપરોક્ત મુદ્દરોને અમારો તરફથી ઇનામ લાઇ જવાઈ કાઢે એકલવામાં આવશે, જે અમેને બતાવી રીતે અથવા મોતાના માલુસ દાર મંગારી લેવું.
બહારમાળાઓને પોસ્ટજના ખર્ચડું વી. પી. કરી એકલી આપવામાં આવશે.

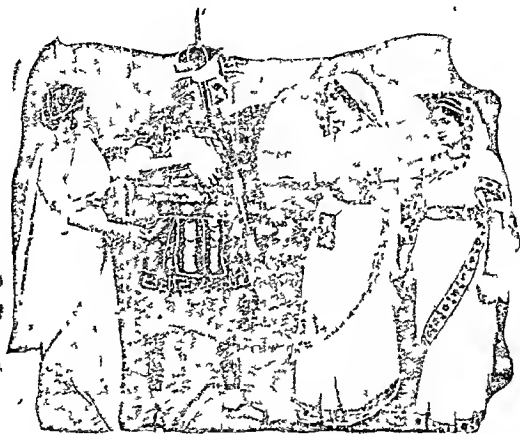
અમારી ઇનામમાળા
નં. ૩ માટે
આવતો અંક જુઓ

નવી આંખે જુના તમાશા!!

જેને ગળ્યાં માનીએ તેવી જુની કથાઓમાં કેવું સત્ય સમાયુ છે ??
તે દૃષ્ટાંતો સહિત સચોટ છાપ પાડનાર

શ્રી લક્ષ્મી પીકચર્સનું અદ્ભુત નવું ચિત્ર

મીસ ઈજ્જત મી-રાજ સેન્ડા મીસ યેકબાબ મીસ પુતલી
નિગેરે મુખ્ય કામ કરે છે

શનીવાર તારીખ ૨૬ મીથી શરૂ થયું છે

જેમાં ખાસ ફરક હશે એમ કારણ બતાવનાર સીને મા જેવા કે આકાશ માર્ગે માણસો સહિત ઉછું આડ,
ખદર ઉડેના ઘોડા-સાપના રૂપમાં એક કુવરીના પેટમાં સમાયેલા મેવ-ઉડતાં વ્યાસનો-વિગેરે નિગેરે
આજ મુધી નહિ જોયલા રખાવો નહિ જોયલી રીતે તમારી સમક્ષ રજુ થશે તથા
પરંતુ ખસજન રાજ વીર વિદ્યે કેટલી સુગીનગે વેડી આ પચાસ મેવ-યો
અને તેનો સગસર ચાલુ થયો તેવું રહ્યું આખે કુખ વ્યાસેખાડું છે

કેકાણુ-ઈમ્પીરીઅલ સીનેમા લેમંગટન રોડ

જુર્જિ મારે લખો શ્રી લક્ષ્મી પીચર્સ સીનેમા પાટી મુખાઇ

સચિત્ર ગામ સચિત્ર ગામ સચિત્ર ગામ સચિત્ર ગામ સચિત્ર ગામ સચિત્ર ગામ સચિત્ર ગામ સચિત્ર ગામ સચિત્ર ગામ

દધત્યોનો ત્રાસ

શુભના દુખથી વધારે ભયંકર ત્રાસ કોઈ પણ દધત્યો ઉપન કરી શકે નહિ. શુભનું દરદર એટલે કે અજાણી રાત્રીઓ અને દુઃખના દહાડા. જ્યારે તે ભયંકર દુઃખનો તમારા ગળે અને જડખાંમાં ચાલેલો હોય ત્યારે તમે કંઈ પણ કરી શકો નહિ.

સાથી વધારે હતાપણુ ભયો ધરાવજ એ છે કે તરતજ લીટલના ઓરીએન્ટલ બામનો ઉપયોગ કરેલા રોગીની હાલત અને સુખકારક અસર દુઃખને હાંકી કાઢશે અને તમને સુખી બનાવશે.

તે તમારા દરદનાં તીક્ષ્ણ લાક્ષણિકો અટકાવી દેશે. અને અજીવની રહેલા શાનતંત્ર્યોને શાન્ત કરશે. તેનાથી મધુર શાન્તિ મળશે. જો તમે શુભના દરદનો ભોગ થઈ પડ્યા હો તો આ અકસીર ધલાવણી એક ડબી એકદમ ખરીદવાનું જીલતા નહિ તમે તેના વધારે ચલાવી શકશો નહિ. કેમકે જ્યારે બીજી ક્ષણ કંઈ કામ કરતી નથી ત્યારે આનાથી આરામ થાય છે.

ડૉ. રા. જી. દરેક શીશીના. દરેક દવાવાળાને ત્યાંથી આખા દિલ્હમાં મળી શકે છે.

લીટલના ઓરીએન્ટલ

બામથી આરામ થાય છે નિરાસ થઈને પડી રહેતા નહિ અને દુઃખથી મરી જતા નહિ. સામા સામા / બધા દુખાવા અને દરદમાંથી આરામ મેળવે / લીટલનાં ઓરીએન્ટલ બામ તમારા વતી લખાઈ કરશે અને દુઃખની છેલ્લી નિશાની પણ રહેવા દેશે નહિ.

લીટલનો

ઓરીએન્ટલ બામ

સરવે જાતના દુઃખ અને

દરદો મટાડે છે

જેવાં કે

સંધીવા, રૂમેટીઝમ, કમરનો દુખાવો તથા માથાનું દુખનું વીગરે. એક ડબીન કરતા પણ દરદ મટાડનાર તબીબનું એક ઘણું જ મુકર લોક છે જે કુદરતે નેમી છે.

બ્રાહ્મીની ચરબી તેમજ કોઈ પણ ધાતુનું તલ નાખવામાં આવ્યું નથી. ઘણાજ ઉત્તમ અને સર્વોપરી દુઃખ મટાડનાર આ બામ છે.

મુંબઈ ઇલાકાના એકલા એજન્ટો:

નરોત્તમ ગારધર એન્ડ કુંઠ,

શેષ મેમન સીટ, અમદાવાદ.

આવતા રાનીવારે રજુ થશે.

ખતાપી રાજા મુળરાજની બહોળાવી બતાવતું, લશ્કરના ઉમદા સૈન્યો સાથે, રાષ્ટ્રીય ભાવનાથી ઉછળતું ગુજરાતના ઇતિહાસનો સુદર સંગ્રહ બતાવતું

નવોન ચોત્રપટ

કીલ્મ

હાં.

કૃત

જેની અદર નવીન પંજાબી એક્ટ્રેસ મીસ અમીરબાતુ કમાલ કરે છે ત્યારે શાન્તીનો મોહક નાય તમને આફ્રીન પોકરાવશે.

આજ સુધી જોયેલી ફીલ્મો કરતાં કાંઈક નવીન—કાંઈક મુદર—કાંઈક વિશેષ

આ ફીલ્મ કૃષ્ણ સીનેમામાં રજુ થશે

તૈયાર થાય છે.

તૈયાર થાય છે.

ગાંધ્યાનની એક અનેરી ચીજ

વસંત બાળા

1 પવ તરી અવકાર મોહીલા દિવેદીએ પ્રવર્ધ, ગીરગાથ અથવા મિલ્કીયાં મોજ મળદ મિ ટોન પ્રેક્ષકો બાપી તેજ રથેથી પ્રગ્ન કયું છે

૨૭. અંક ૩૬ તા. ૩-૧-૨૬
૧૬૬૧ આનો બહાર ગામ ૧૧ આનો

વાર્ષિક લવાજમ રૂ. ચારે
બાર ગામ રૂ. સવાયાદે

મોજ-મજાદ

જર્મન કયસર અને રશિયાનો તાજ વગરનો
ઝાર રાસપુટીન

(૧૧ માર્ચ ૧૯૧૬ મુ.)

અદભૂત સાહસોની હારમાળા !

૨ જી અઠવાડિયું

૮ ભાગ

કમાલે-હિમ્મત

૮ વધુ ભાગ

ચાર્લસ હ્યોસનનાં દંગ કરનારા સાહસો !
કચરામાંથી ધન પેદા કરવાનો નુસખો !!

આ સીરીયલનો પહેલો હફો જોએ જોઈ ગયા છે, તેમની તો ખાત્રી થઈ ગઈ છે. સ્ક્રીન ઉપર પ્રેક્ષકોને દંગ કરી નાખનારાઓમાં

ખહાદુર ચાર્લસ હ્યોસન

જેવા એકરો થયાજ થોડા હશે. એના અદભૂત સાહસો જોઈને ખચિત તમારી અકબલ દંગ થઈ જશે અને પોકારી ઉઠશે કે “એક્ટીંગ” તે એનું નામ !

એક ધુમ હસાવનારા ચાર્લી ચેપલનનો કોમિક

વખત—પાં, ૭, ૮, ૧૦, રાત્રી રવિ ખાસ જોલ ૩૦ વાગે

ભાવ—રૂ. ૨, ૧, ૦૫૫, ૦૫ ૦૫ ૦૫ રૂ. સાથે

ગ્લોબ સીનેમા સેન્ડહર્સ્ટ રોડ

બુકીંગ માટે લખા—એક્સલસોયાર થીયેટર કોલે

પૃથ વદ ૪]

રવિવાર તારીખ ૩ ૯ જાન્યુઆરી ૧૯૨૬

[૫૨૯ અંક ૩૬

આ અંગ્રાજીકમા પ્રસિધ્ધ થતી વાર્તાઓના પાત્રો કલ્પિતજ હોય છે
કાંઈ જીવત બંધિતપરથી ઉત્પન્નથી કારણ નથી. આ એ મ

“એમાં શું?”

બન્ના સિધ્ધાંતમાં હુરુ ! નવિન આ વાક્ય “એમાં શું”
સનાન સત્યને ત્યાં, હુરુ જ્યાં આસ “એમાં શું”
અહીં વરાળીયે ક્ષણ, ધકને દેાળીમાં ન્દામુ !
કતરની સોગમ લેના, યયા જાડેલ “એમાં શું”
લઘ તાલિમ દાજ દા ! ખુશામતીઆ ધક ભયુ.
પૂરાવા પેતો ખાડો ! બુધ્યા લે ધમ “એમાં શું”
તજીને માણુમાક ધપયુ, નરપયુ જ્ઞિ લેખાય !
શુભામી ખત કયુલ રવા, યયા નિર્માણ “એમાં શું”
રૂઢીઓ પૂર્વજેની ‘સીગનલ’ સવે વાળીયુ !
યયા સુરખા ખપી હેવાન ચક્રકય મન “એમાં શું”
ચિપમ વ્યવહાર આલમના, નિલાવા રાસ “એમાં શું”
લીકુ ‘હંધિયાર સગવડમાં તજ દરાર “એમાં શું”
ફોડી દાવર્ને ચરેકે, રવરપિ ધર્મ પાળીયુ !
ળીડો છુટવા હજારોમાં અમદાર ! એક “એમાં શું”
અમદાર લાન “એમાં શું” અમદાર તાવ “એમાં શું”
જીવન કમ હાડમોરી સિપ કરવા એક “એમાં શું”
ચળાવી દોંય આલમને, અલ્યા યો વાક્ય “એમાં શું”
અલ્યા એ પથમાં ઝાઝા, પકડી પૂંક “એમાં શું”
જીલમ્બે ! ના રૂઢો દાજ, જવા દો લા “એમાં શું”
ચેલો એ લવારીમાં, તળ્યા આલમ તો એમાં શું”

“મરતાન”

રાજનગર રહસ્ય

લખનાર—શ. યુત્તમ

(ગમા અકથી આવુ)

(૨૮)

હુધી પોલિસના ઇન્સ્પેક્ટર શુભપનરાન અને ફોનદાન
તુરમકમના આખોમાં હુજ નાખી રવરપદાસ અને રાસપણિ
જરૂરી થયા હતા એ હકીકત વાયક બહુઓ સારી રીતે જાણે
છે સ્વરપદાસના એ નિવાસ રથને જે પાંચી નર નારીઓ
પોતાની વિપય તુખ્યા તુપ કરવા એકઠા થયા હતા તેઓમાંના
કેટલાક માણસે સમાપિત અને સિધ્ધ લેખાતા ફેટુનના હોવાથી
તેમની આજીજ લલેખા લઈ જાહેરમાં તેમની બદનામી નદિ
કરવાતુજ ગણપતરાવને ઉચિત લાગ્યુ. સ્વરપદાસના એ નિવાસ
સ્થાનની બરામર જગતી લેવામાં આવ્યા એક કનાટમાંથી
ધવાસ એકન જેટલું કોઠેન લગભગ એ કન એની તથ
બીરજીની મોટો અને ખાનગી કાવળ પજોતુ એક બકય
પોલિસને મળી આવ્યુ પચનાયુ કરી એ સમગી વસ્તુઓ
પોલિસે કળને કરી કાગળપજોતુ જે બકય પોલિસને મળી
આવ્યુ હતુ તેની મદદથી સ્વરપદાસ અને રાસપણિ ઉપર વગર
પરવાનગીએ કુખ્યાખાતુ ચનાવવા ઉપરાંત કોઈઈન તથા શરાનના
સીરાઓ રાખના બદલ પછુ સ્વરપદાસ શુ-દેશર કરે તેમ હતુ.
આપણુ આ રાજનગર રહસ્ય સાથે સમય ધરાવના કે લાક
વાતોના ગુપ્તમે એ પત્રોમાં ના કેવાક પ્રસિધ્ધ કરવાથી

પુત્રો થાય તેમ હોવાથી તથા એથી સ્વરૂપદાસની પ્રપંચીલા વિશેષ સમજ શકાય તેમ હોવાથી એને પ્રસિધ્ધ કરવામાં આવે છે. સરસ્વતીમાં એ સમસ્યોના બે નજી પત્ર રજૂ કરી, તે પછી બીજા એક બે અભિપ્રાયો પાત્રોનાં પત્રો રજૂ કરીશું.

સમસ્યોને પાત્રોના પત્રો નમનગરથી લખ્યા હતા.

“હુના ગુરૂદેવની સેવામાં”

આપનો પત્ર આજ રોજ મળ્યો છે. વચ્ચે પંદર દિવસથી આપનો મિત્રુલ પત્ર નહિ હોવાથી મને ધણી ચિંતા થયા કરતી હતી આપની સાથે રૂબરૂમાં જે વાતચિત થઈ હતી તે મને બરાબર યાદ છે, આપનું કામ જરૂરી પાર પાડવાના પ્રયત્નમાં જ હું છું. જે બે મુંદરીઓને હું આપના આશ્રયમાં મોકલ્યા છું. તેમના સંબંધી થોડી માહિતી આપને લખી જાણવવી ઉચિત ધારું છું. એ બંને મુંદરીઓ સગી બહેનો હોઈ તેઓ માની એકની ઉમ્મર ત્રીસેક વર્ષની અને બીજીની ઉમ્મર વીસેક વર્ષની છે. મહેદી બહેનનું નામ ચંચળ અને ન્હારીનું નામ મોતી તેની બાઈ વર્ષની ઉમ્મરે વિધવા થયેલી હોઈ તથા તેનાં માથાપ પછુ પરસોડવાથી થયેલ હોવાથી તે હ સત વર્ષથી મહેદી બહેનના સંસારમાં રહે છે. તેઓ મોતી જેવી નિમ્ન નાતિની હોવા છતાં ધૈર્ય અને બહેનોને રૂપ અર્પણ કરવામાં ધણી ઉદારતા દર્શાવી છે. ચંચળના ધણી અલગ તથા મુખ હોઈ વ્યસની છે, ઘરનું કામકાજ નહિ કરતાં તે બહાર રખડતા રૂપાં કરે છે તથા ચંચળ અને તેની વિધવા બહેનને બે વખત પેટ પૂરવું આનાજ પછુ મળી શકતું નથી. ધણી મુખ અને રમણ હોવાથી ચંચળને તેની સાથે બનવું નથી. ઘરમાં રોજ મારામારી અને તકરાર થાય છે. માર આઈ આઈ ચંચળ એના ધણીથી એટલી બધી કટાણી યદ છે કે, તે એ પશુતલ્ય પતિના તાસમાંથી કોષ પછુ રીતે છૂટકારો મેળવવા ઇચ્છે છે. પેટમાં કુધાનો દાવાબી સળગતો હોય અને જીવન ટકાવી રાખવાનો કોષ ઉપાય જ ન હોય તો આભાવને પરિણામે માનવના સ્વભાવ ખરડે છે. ચંચળનું ચારિત્ર્ય અપાણવા લાયક છે એમ તો મહારાષ્ટ્રી ન જ કહી શકાય, પરંતુ તેની પરિસ્થિતિના વિચાર કરતાં એ માટે તેને રોપ પછુ ન રાખી શકાય. બંને બહેનોનું સૈદ્ધ્ય ધણું આકર્ષક હોવાથી તેમની માર્ફત આપ આપનો સંકલ્પ સહેલાઈથી સ્વીકારી શકશે. વળી ચંચળને ધણી એવી કંગાલ વાતન મોખરે છે કે, બાપડી તથા સાળાના પદાવન કરી જવાથી તેને માટે ‘બતુ’ ધણું ભાગી જંગળ’ જેવું જ થશે, તે તમારા આશ્રયમાંથી બાપડી તથા સાળાને કબ્જે મેળવવા કોષ પછુ રીતે કોઈ એકી રીતે નથી વાતચિત વાતમાં મહે ચંચળને વિચાર જાણી લીધો છે તથા એને કે પ્રકારે સમજાવી તેમજ સાચસો બતાવી મહે તેનું મન મનાવ્યું છે. ચંચળ તેની બહેનને સાથે લઈ આપના આશ્રયમાં આવવા તૈયાર છે.

હવે હું મહારી થોડી દૃઢીકત લખીશ. નગર મહેદું હોવા છતાં હવે અહીં પડી રહેવાની મહારી ઇચ્છા નથી. જ્યારથી

આપના પ્રેમામૃતનું પાન કહે છે ત્યારથી ચિકાણ અમે ચરણ પૂર્ણ કરવાની તીવ્ર લાલસા આ સેવિકાના અંતરમાં છે. વળી ચંચળ તથા મોતીને ત્યાં લઈ આવવી હું આપના વ્યવસાયને ચતુરાઈથી અલપકાળમાં જ એવો ધીકોતો ચલાવીશ આપ પુષ્કળ લક્ષી પ્રાપ્ત કરી શકશે. તમે જાણો છો કે, પછુ હું સ્વતંત્ર છું. મને કોઈ રૂઝકોટ કરે. એવું માન્યું મહારા કામજીવાર કહાન. આપનો વિયોગથી મહારા જે અસહ્ય કષ્ટ થાય છે તે હું નિર્ણય સહોદી વર્ણવી તેમ નથી. મહારા મન-મરિયા મોહન. હું હમણેથી આપનું સંગસુખ ઇચ્છું છું. મહારા તનમન વગર મને અર્પણ કરી સુકી છું. મળુ? કપી જાનુઈ શકિતથી તમે રંક અગળા ઉપર એવું વચી કરણુ કહું છે એ હું શકતી નથી. મહારી રસવારનાં રમણો મહારા આત્મામાં સોયે છે. મહારી જગતી જીવાનીના મનેહર દાસના રસિક કાકા એક વખત રસપ્રસાદ દિવાની બના મા પછી આવી સુનિકામાર માફક સાંત થઈ જાયો એ સાચું કહેવાય છે!

હે રસિક રંજક! પ્રમળ વેશવતી સરિતા જેટલી ઝડપથી તરત દોડી જાય છે તેથી પછુ વિશેષ ઝડપથી હું આપની દોડી આવવા ઇચ્છું છું. મહારા જેવી-શુભમુંદરીના શુભ આપ નાથી અગણ્યા નથી. આપની કર્મજીમિમાં કિંવા કર્મસેવમાં આપને કેટલી બધી ઉપયોગી યદ પડે તેમ છું એ આપ જાણો. આશા રાખું છું કે, કોષ પછુ પ્રકારે આપ મહારી આજ પૂર્ણ કરી મને આશ્રય આપશો. મહારા દિલનાં તથા અવસાન થઈ જવાની તૈયારી હતી એ વખતે જ આપે લીલ વિસ્તારી મહારા અમે અંધમાં નવચેતન પ્રકટાવ્યું છે. તેથી આપ સિવાય બીજા કોના આશ્રયની અપેક્ષા રાખું? મહારા શર, પ્રભુ, પ્રિયતમ અને શિક્ષક છો.

ચંચળ તથા મોતીને હું, આપની અનુમતિ તથા માટે રૂપિયા સોની રકમ મળતાં, મહારી સાથે જ ત્યાં આવીશ. આ પત્રમાં મહારી ઇચ્છા નહિ હોવા છતાં મહારી સ્વાભાવિક પ્રતિ અનુસાર કેટલાંક રસિક વિશેષણો વપરાયા છે તે જ. આપ મને નિર્વંજન નહિ ધારો એવી ખાતરી છે. હું નથી, પ્રવલ્લા નથી પરંતુ રસિકા રાસમણી છું એ કહેવાની જરૂર હોય એમ ધારતી નથી.

લિ. નિરંતર સ્નેહાકાંક્ષિણી “રાસમણિ.”

બીજીએ એક પત્ર નવી પ્રમાણે દત્તો:—

“શ્યામસુંદર સ્વરૂપદાસ મહારાજશ્રીની અખંડ સેવામાં.”

પાંચ જ દિવસ પૂર્વ મહે જે પત્ર લખ્યો છે એ પત્ર આજ મળી સુક્યો હતો. આપનું કાપ ત્રિશેષ સુખમ થાય તો ભવિષ્યમાં આપણે હમણેક નિશ્ચિત રહી શકીએ એવા આશ્ચર્ય મહે શુકિતથી ચંચળના નમ્રતા લખીને કબ્જે રહેવાં છે. હમણે

ને પિસા સંજમથી એટલી ખંધી મુશ્કેલીમાં છે કે, તેને નજીકથી જોઈને આપનામાં આવનાં તે બેરીનું લક્ષ્ય છૂટે તો તે એકલા તેનું ગમે ત્યાં ફેરી લેશે એમ તેનું કહેવું છે. મને તેને સમજાવ્યું છે કે, આજકાલ મુંબઈ જેવા મોટા શહેરમાં ધનાઢ્ય વિદ્યુર મુંબઈ પોતાનાં સંતાનો ઉછેરવા તથા મુશ્કેલીમાં જાળવવા ગરીબ સ્ત્રીઓને અમુક પગારથી નોકરીમાં રાખે છે. એવી નોકરી કરનાર સ્ત્રી ઉપર તેના શેઠની બે કુખ યામ છે તે તેના બાળ્યેદિય થતાં વાર લાગતી નથી. મુંબઈમાં મદારી ઓળખાણવાળા એક પચાસ વર્ષની ઉમ્મરના ધનાઢ્ય વણિક મુદરચ હોષ તેમની સ્ત્રી એ. નંબુ ન્હાનાં બાળકો મૂકી સ્વર્ગપાસી ચાલે છે. તેમને એ બાળકોની માવજત કરી રહે તથા ધરતું કામ સંભાળી રહે એવી એક સદાચારી મુશ્કેલી સ્ત્રીની જરૂર છે. એવી કોઈ સ્ત્રીને જોઈને હમમેશાં મારે રાખવા ધન્ય છે. એ તમારા વિચાર હોય તો તમારી સ્ત્રીને એ રચે રખાવી શકું તેમ છું. કેવળ ત્યાં તેને મોત્યથી તરીકે નહિ પરંતુ કાલકથી તરીકે ઓળખાવવી પડશે. તમારી તમારી સાળી પછી તેની બહેન સાથે રહી શકશે અને અને તમારી સંધળા ચિંતા ટળી જશે." આ હાજીકત સાંભળી અંજળના ધણીએ એમ કહ્યું છે કે, "તમે જે શેઠની વાત કહે છો તેમના તરફથી બે મહેનેઝી સંધિયાની રકમ મળે તો હું મદારી સ્ત્રી ઉપરના તમામ દરક કાઢી લઈ તેની મરજી હોય ત્યાં જવા દેવા તૈયાર છું. વળી તે એવી દેખાવડી છે કે, મોત્યથી બસે કાલકથી તરીકે તેને ઓળખાવવામાં મેકેલી નહીં નહિ, શેઠી રકમક ક્યાં પછી તેને મહેનેઝી સંધિયા આપવાનું નહીં કહ્યું છે, આ રકમ તરત મનીઝાઈશથી મોકલશે. સંધિયા આપી હું અંજળના ધણી પાસે મોકલક દરતાવેજ લખાવી લેવા મુદરી નહિ, મહેનેઝી સંધિયાની રકમ સાથે અમારે અરજના સે સંધિયા પછી ન મોકલ્યા હોય તો મોકલશે. મહેનેઝી બાજુ બિલાવી છે એ હવે આપ સમજ શક્યા હશે. મદારી સ્ત્રી સવરાલ આપ જેવા સવર સુઝાવણી સાથે મિલન થતાં એવું થશે કે,

હું બાપરી તું દારીએ બેઠી વીંછીને સારખી;
શી ફૂલ ગીતામાં કહે છે છુત્રિ કોઈના બાપની?
એ ક્ષિપ્ત પછી વિગતવાર પત્ર લખીશ.

લિ- સુદેશી સિંધ્યા.

(અંબુ.)

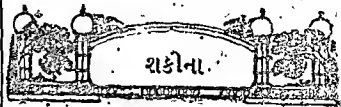
છુપી પાલીસ

વાનિક લલાજમ-૩. શુ વી. પી. સાથે ૩. ૩-૪-૦

દિ. ૫/૫/૨૬ ૩. ૫

લખો:-મોજ-મજલહ ક'યા'લય,

અંબુ ખાલીય ગીરચામ મુંબઈ ૪

લખનાર:-રા. એમ. મહુસુમ

(મયા અંકથી સંપૂર્ણ.)

તાર લખ્યો તો ખરો પણ કાસમઅલી નામ આવનાં તેનું આખું શરીર મુજબ લાગ્યું. તેની આંખોમાંથી આગનું અંગારા વર્ષવા લાગ્યા અને તેણે પેતાના હોઠો દતિતી નીચે દબાવ્યા. આ દશ્ય જોઈ શકીનાને વહેમ અને આશ્ચર્ય ઉપજ્યું, અને તેણીએ પૂછ્યું, "નજરઅલી, તમે આટલા બધા રોયકુત કેમ દેખાવ છો?"

નજરઅલીએ કંઈ જવાબ ન આપ્યો અને તરત તાર લઈ રેશન તરફ રવાના થયો. ત્યાં જઈ તેણે તાર તારમાતરને આપ્યો અને મનમાં બખડવા લાગ્યો. તેજ કાસમઅલી અને તે પછી સકીનાને કંઈના દીકરા જે નર રાક્ષસ મને આ સ્ત્રીનીએ પહેંચાડ્યો. ખેર, તે બપોરે અહિં આવશે ત્યારે જોઈ લેવાશે. આમ મનની ચુંચવણ મનમાં દબાવી બનાવડી મુશ્કેલી સહેશે કરી તે રમ તરફ પાછો ફર્યો. ખુરશી ઉપર પોતાની જગ્યા લીધા પછી તે સકીના તરફ વળી બોલ્યો, "કેમ મિસ સકીના મુંબઈના શા સમાચાર છે? સર્વે છે તો આનંદમને?"

સકીનાએ કહ્યું, "હજુ મેં આપને જે સંવાલો પૂછ્યા તેનો તો આપ જવાબો કરતા નથી ત્યાં મને ઉત્તર સામા સવાલ પૂછે છો! પહેલાં આપ આપની મુંબઈ છોડ્યા પછીની હાલકતે જણાવો."

નજરે કહ્યું, "હવે સકીના, આ કલાકની જગ્યામાંથી ખુલતી મહેરબાનીથી હું મારું યજ્ઞ. તે જગ્યા ઉપર થોડો દાકમ કામ કર્યો પછી દુરગતાના રેશન મારતરની જગ્યા મારે મોજથી કરીશ. જ્યાં હું ચાન્તીથી દુનીયાની દરેક ઉપાધીઓથી દુર રહી આ સાથે મેકેલ સ્વર્ગ મુંદરીના હકમાં ખુલ, પાસે કુખ મંગેલો મારી છંદગીના બાકી રહેલ દીસસો પુરા કરીશ. આ સાંભળ્યા સકીના ઉઠા વિચારમાં પડી ગઈ. તરત નજરે સકીનાને સંબોધી કહ્યું, "મોજ સકીના, માલો દેનનો દાકમ મળે છે. આપણે આપણે લેવા રેશન જઈએ."

સકીનાએ કહ્યું, "હવે ચાલો." આમ કહી તેઓ રેશન લઈ જવા તૈયાર થયાં. રેશનમાં પહેંચ્યા ત્યાં દેન આતી. આપા દેનમાંથી ઉતરી સામાન ઉતારવા લાગી. સકીના તેણી પાસે ઉભી હતી. નજરઅલી ત્યાંથી મુસતમાની હોટલ તરફ ગયો ત્યાં જઈ તેણે હોટલના માલીકને બોલે સાંજ અને બીજે

જોઈર થાય ત્યાં સુધી તેને ત્યાં નહીં માણસનું જમવાનું મોકલવા કહી પોઈરને બોલાવી શકીતા પાસે આવી ઉભો રહ્યો. પોઈર આગળ સામાન ઉપાડી તેણે ગ્રહ જણ રૂમ તરફ પાછા ફર્યા. ત્યાં સામાન મુકાવી કુબીને પૈસા સુકવી નગરઅલી રેશન તરફ ગયો. શકીતાએ આમને બેશમાથી બીજા લુગડા કાઢવા અને પાણી ગરમ કરવા ફરમાવ્યું. આપણે પોતાની બાઈના ઉપરો હુકમ તરત ઉઠાવી ચોખ બોળાવત ક્યો અને તેણી અંદર નહાવા ચાલી. નાહી લીધા પછી તેણીએ પોતાના સુંદર અને ગામળ અંગને ઘુલાવી વીર સાફ કર્યું. પછી પોતાના રેશમ જેવા સુંવાળા પાંથોને હાથવતી સૂકવવા લાગી; અત્યારની તેની શરીરની સૂકામળ કાંતી ગાંધવ કન્યાઓને પણ સરખાવે તેમ હતી. તેણીએ આવાને બોલાવી કેટલાં સુગંધી પદાર્થો નાખી સુંદર રીતે વળ જોળી આપવા કહ્યું. આપણે તે પ્રમાણે બરાબર પોતાનું કામ બજાવ્યું. પછી તેણી પોતાની બાઈના લુગડાં લઈ આવી ને તેણીએ પહેવું અને ફેશ તેણીને કેમ લાગે છે તે બોલાવે તેણી ટેબલ ઉપરના ચીરસા સામે આવી ઉભી રહી. ચીરસામાં પોતાનું સૂકામળ બેઠું વળ નેતાજ તેણીના મોઢામાંથી નિશાસ નીકળી પડ્યો. શું ? આ સુંદર દેહ તેના બરા હકદાર બેઠકતાના હાથમાં ન જતા બીજાના હાથમાં જશે ? ખુદા રહેમ કર અને મારી બોધાયેલ ચીજ મને પાછી સુખત કર અને મેં આપેલા વચનમાંથી મને બચાવ ત્યાં તેણીની નગર આવાતામાં સામેથી આવના નગરઅલી તરફ ગયો. તેણીએ પોતાનું મોઢું બારણા તરફ ફેરવ્યું બંનેની નગર એક યતાં નગરઅલી બારણામાં રમણી ગયો, અને સનમાં બેઠકયો, “અહા ? ખુદાએ તેણીને શું સંદેશ નસાવ્યો કયું છે ? તેણી મારા અંતઃકરણની રાખી બનશે ? આ સાથેજ તે ઉંચાં સાંદે નીચેની લીટી બોલી ગયો—

દીલખરસે ખુદા હૈના યા દીલ કા બુદા કરના.

દિવાનાના તોરમાં આમ કહી તે ખુરસી ઉપર બેસી એકાદસે શકીતાના ચહેરા સાથું બેઠું રહ્યો.

શકીતાએ કહ્યું—“નગર, એણું તે શું છે જેથી તમે મારા સાથું બેઠું રહ્યા છો અને ફરવાગમ તમે કંઈ બોધવા હતા તે કૃપા કરી ફરીથી મને ખુલાસાવાર સંબોળાવો.

નગરે કહ્યું—“જલુ સાંદે ત્યારે સાબળો—

ક્યોં એ બધલે બનનાં આંખો કે રૂબરૂ હૈ.
દીલ મેં મેરે સજાના મુદતસે આરગુ હૈ.

તુ આપહી સમજ લે આપના રૂબરૂ હૈ;
મેં છુએ જલવગર હું આપ પાર મુજમે છું હૈ.

મંચુરલી બનાયા સુલીયે લી ચાપા;
ફીર મુજમે પુછતે હો કયા તેરી આગુ હૈ.

કામે મેં મેંકરમે, દીલમે રજે ગુલમે
છસ લરમે મેને દેખા પાર છું હી છું હૈ.

ગજલના ગુદાચું અને નગરની માવનકંઠાથી શકીતાનાં મન ઉપર બહુજ સારી ઊપ પડી અને તેણીએ કહ્યું, “નગરઅલી, અપરે બહુજ ઉમદા ગજલ ગાઈ મારા દીલ ઉપર લારે અસર કરી છે.”

નગરે કહ્યું, “આપ મારા ગાવાથી પ્રસન્ન થયાં તે મારે હું મારી બાઈને અહોભાગ માનું છું.”

શકીતાએ પોતાની વાત ગર કરી. “નગર, બંને આપનો છેલ્લો પત્ર મળ્યો, તે વાંચતાં મારા અંતઃકરણ ઉપર બહુજ આંચડા લાગ્યો. આ આવાને પ્રજ્ઞાં આપને ખાતરી થશે કે મારી દશા તે પત્ર મળ્યા પછી કેવી રીતીમાં હતી. મેં તે દિવસથી આપનું પીવાનું બહાર ફરવા ફરવાનું છોડી દીધું અને ગત દહાડા મારા હારમતને લેખ આપતી પત્રંગ ઉપર પડી પડેલી મારા માથાએ મને ઘણું પુણ્ય પણ લાખું હું ખુલાસો કરી શકી નહિ, મારી આવી રીતીમાં એક સવારે મારા પિતાશી નારસો કરી ઝાણ વાંચના ખુરસીમાં પડ્યા હતાં ત્યાં તેમનું હૃદય બધ યદ જતાં તેઓ જનનતરથીન થયા. બોલો, નગર બોલો, બપોરે મારી આવી રીતી તેમાં પોતાછળું અવસાન—નહિ પાસે કેમ આવાસન આપવાનું તે જતાં, હું ખુદાની મરજી સ્પષ્ટ ધીરજ ધરી મારા દહાડા ચીતામાં પસાર કરવા લાગી. નગર મારાથી કંઈ તમારી માફક સુંબડેના અને મારા ખુરસીના ત્યાજ ધર્મ ન શક્યો, આખરે હજી મારા પિતાશીના ખેદજનક અવસાનને હ મહિના ન થયા ત્યાં મારી વહાલી માથુથી ખજ મારા પિતાશી પહોરે જનનતરથીન થયાં. આથી હું ચીતામાં દીગ્ધાની બની ગયો, આખરે મન ઉપર કાંજ લારી ખુદાની મરજી આધીન થઈ કુઝી દહાડા પુરા કરવા લાગી. મારા કૃષ્ણા તે વખતે મારે ત્યાં હતાં, તેમણે મને મારી આ રીતીમાં લાખા દલીલોથી બહુ સમજાવી અને મારી તેમણે બહુજ લીલાવત કરી, થોડા દહાડા પછી એક દિવસ તેમણે મને પોતાના પુત્ર ગામળ અલી સાથે લગ્ન કરવા કહ્યું, મેં તે વખતે કંઈ જવાબ ન આપ્યો અને મારા રૂમમાં ચાલી ગયો.

રૂમમાં એકલી પ્રજ્ઞાં મને આપનો અને મારા માતા પિતા સ્નેહ ચાહ આપ્યો, હું રહવા લાગી આપને આંખ કેટ ટાપમ પસાર થઈ ગયો. તેની મને ખબર નથી પણ આખરે મારા હુખી આમાને વધારે હુખી ન કરવા આત્મહત્યા કરે તેવારી કરી. જેવી છરી ઉપાડી હું આત્મહત્યા કરવા હાથ ઉઠે કરે ત્યાં તે રૂમમાં મેં મારા માથુશીને મારા સન્મુખ ઉભો બેઠાં અને તેઓ જણે મને આત્મહત્યા કરવા ના પાડતાં હો તેજ જણાવ્યું. મારા હાથમાંથી છરી જમીન ઉપર પડી ગઈ મારા માથુશીના પછા મારી આંખો પોંસેથી સાદસ્ય થયો અને હું મેલાવન થઈ પતંગ ઉપર જઈ પડી સવારે હું પલથોમાં ઉઠી અને રાતના દરેકથી મારે શરીર શીકું પડી ગયું હો બપોરે જમતી લખતે મારા કૃષ્ણાએ, પાછી મારા લગ્ન વાત ઉપાડી. નગર, મારી જેવી હૃદયહીન અને બેવકા

ઉપર બુદ્ધાની ખાતર તારાજ થઇ, મને ઉપર કંઈ-લાવતા નહિ. હાલ ! મેં કૃતનીએ હા-પાડી અને અમારા માતા-પિતાની દરેક ધર્મક્રીયાઓમાંથી નિવત થતા પછી અમારા લગ્ન કરવા મારી કંઈએ કહ્યું. હા, તે માટે આજ હું માધવપુર-જતી હતી ત્યાં, આપના દર્શન થયા તે પછીની દરેક ભાવત આપ-ભણે છે.”

નગરે કહ્યું-“ શકીના હું-કુખી હતો છું, અને રસીક પણ આપના પ્રેમ મળ્યાં કાંઈ દહારી નહિ-જાવું. હુલને જે મંજુર હતો તે-યુધ્ અને યશી. પણ હું-એક બે-સવાતો પુછું તેનો આપ અંતઃકરણપૂર્ક જગ્યા આપીશ. શકીનાએ કહ્યું-“પણ નગર-એક બે-નહિ. પણ આપની-પરવા પડે તેટલા સત્તા સુધે હું-જરૂર સત્ત ઉતાર આપીશ.”

નગરે કહ્યું-“ આપ, કાસમચલીને માફો છો ? ” શકીનાએ કહ્યું-“ નગર આવો સ્વાલ-પૂછી મને કુખીનિ વધારે કુખી ન કરો, આ હવે તો ક્યારું ન બીજાને અપાઈ મળું છે. શું કહું. હું માતા પિતા અને મારા હૃદયનામિક જેની આશાએ-હું-છવતી હતી તેઓ અને આ સ્વાર્થે કુનીઆમાં એકથી મુખી આપના ગયા. આ જીવું મુખા કરતાં વધારે બહાર છે. શું કહું ? કુખીની સમ ખાતર આ કુનીઆમાં એકથી બહુલી એટલે મારા લગ્નની હા-પાડવા પડી પણ હવે તો બીજાને અપાઈ મુક્યું-હવું. મારાં લગ્ન તો હામાંસલી બરવા સરીર સાથે થયાં હવું.”

નગરે કહ્યું-“ આ કુખી આપને વધારે કુખી અને જદનમની, આપમાં-ધકેલી આપ-બીજાનાં યશી ? પણ મારે શા માટે આ-સવાલ પૂછી તમારા અંતઃકરણે કુખાવતું નેહએ. તમે તમારા દિલનાં મુખત્યાર છો એમાં મારે આજ અંતી તમને અંત્યજી કરવાનો શ્રે કહ-છે. પુછીથી નહોતો. હું-હવે-અતિબધમાં તમારા સુખમાં વિવન નાખતા મોદિ નહિ-દેખાઉં. ઉપરું વાક્ય પૂરું-માય તે પહેલાં માણસ જમવાનું ઘણું હાજર થયો છે.” નગરચલીની વાત, આગળ ખરડી. તેઓ બયોરું આજ-આજ દરેક પોતાની સંજવણેને અંતરમાં જાણવા પાછા પોતાની જગ્યાએ બેઠા અને હજી બેમાંથી કાંઈ વાતની સરવાત કરે ત્યાં-દેનનાં વિદાય થઇ અને નગરે શકીનાને કહ્યું, “ મારો આપણે-તમારા કંઈનાં દીકરાને રહેતો લેવા જઈએ, તેઓ રહેતા બણી રવાના થયા. હજી શકીના પાછળ હતી ત્યાં નગરચલીની નગરે એક સેકડ કલાસના કંપાર્ડમે-ન્ટમાંથી ઉતરતાં બુલેનો સર્વાના કાટ પાટલુન ટાઈ અને ટકોસ કેપથી સજ સ્થેલ એક ક્રીસેક વર્ના પુલક તરફ મળ, હા, તેજ કાસમચલી ? જેણે મને આ રસીતીએ પહેલાંયો, અને જે દિલ-જરના રનેહરી હું અત્યાર સુધી જીવતો છું તેને મારા પાસેથી કુટવી ગયો. આજ-કહેતાં તેના લેણામાંથી એક તિરકાસુકત ચીંચીઆરી નીકળી ગઇ. તરત તેણે ગેસા, સુવકની ટાઇ પકડી અને કહ્યું કોણ ? ક્યાખાજ અને વિશ્વાસપાતી કાસમચલી ? અને તું કોણ ? નગરચલી ! અને અર્ધે ક્યાથી ? “ હા હું તેજ

નગરચલી. મને પુછાએ તારા જેવા નીચ કુતરને અને સજ કરવા અને મારી વૈરની આજ સાંત કરવા મોકલ્યો છે ” આજ કહેતાં જ તેણે કાસમચલીને એક મુકો-લગાવી દીધો જે લાગતાં તે જગીન ઉપર પડી ગયો. તે અરસામાં શકીના ત્યાં આવી પહેલી અને બોલી-

“ નગરચલી તમે આ શું કહ્યું, હા, શકીના મેં જાણર કહ્યું છે, જે નીચ, ક્યાખાજ અને ભેવકાએ મને આ સિધતિએ પહેલાંયો, તેને કુતરને જાણર શિક્ષા કરી છે. હવે આ વાત થતી હતી ત્યાં એક મુકરર પોલીસના બે મુખસોને ફાલ ત્યાં આવી પચોડ્યા અને પોલીસ ગયો કહ્યું. જમાદાર આજ ની. કાસમચલી જેના માટે આપણે વાંટ-ઘણ માંધવપુર જતા હતા. મહેરવાની કરી તેને પકડો. કાસમચલીને પકડી પોલીસો તેના હાથમાં હાથકડી નાખી જે કાવવા નગરચલીએ તે મુકરરને બંદુ આજી કરી ત્યારે તે મુકરરે કહ્યું-“ ભાઈ મારાથી કંઈ હવે થઈ શકે તેમ નથી તેણે એક લુકમાં ખોલી સહી કરી રપીઆ ઉમાપત ક્યાં છે તેને પકડવા અમે માંધવપુર જતાં હતાં ત્યાં અહિં મારી બલતો કુ તમરી પાસેથી-પસાર થયો અને કાસમચલીને જોયો. પછીની બધી હકીકત તમે જણ્યો છો. હજી મુખાર્ધમાં તેના ઉપર બીજા એકેક મુકો છે માટે તેને માટે છોડાવવા આજી કરવી નકામી છે કાસમચલીએ-નગરચલી શકીનાની મારી મારી અને કહ્યું. “ શકીના હું તમારી લાખોની દીલત રવતતાથી વાપરી ચકું તે માટે તમારી સાથે પરજવા તૈયાર હતા પણ હુલને મારી કરણીનું કળ મને આપી દીધું છે માટે મને તમે બને જમ્યાં અંતઃકરણપૂર્ક હામા આપો.” હજી કંઈ આગળ બોલે તે પહેલાં પોલીસો તેને ધકડી આગળ લઇ ગયા શકીના આ અચાનક બંનેલા તીલકમની દેખાવે જેનેક આરસના પુનગાની માફક ઘણું મળ અનવળીમાં ગેરકાળ ઘણું મળ નગરચલીએ તેણીને ઘેર ચાલતાં કહ્યું ત્યારે તેણી પોતાના ખ્યા-લોમાંથી મુકત થઇ, નગરચલી સાથે ઘેર ગઈ. ત્યાં જતાં તેણીએ આપને ચાહ બનાવવા કહ્યું અને નગરચલી પોતાનું અંકુર મુકેલ કામ પૂરે રવા શકીનાની રેલ લઇ રહેતો ગયો શેડીકારમાં ચાહ આપનો ચાહ પીધા પછી તેણીએ આપને કહ્યું હવે આપણે પાછા મુંબઈ જવાનું છે. આ સંભળી આપ આશ્ચર્ય મુદાથી પોતાની બાઈ સાહેબ સાંચું નેહ રહી શકીનાએ કહ્યું-કેમ અત્યા તમને નવાઈ લાગે છે મેં મરી રહેતાં ત્યાં જવાનો વિચાર મોડી વાળ્યો છે. બહુજ સારું બાઈ સાહેબ, એમ કહી આપ તારી ચલી ગઇ, આજ શકીનાને આનંદની અવુ-વિગ નહોતી તે આને આનંદ સામરમાં ગયાં ખાવા લાગી અને મનમાં બોલી વાહ ! મુંદા વાહ ! આજ મુકોની મારી ઉમેરે તે પુરી કરી અને વળી થયા ખોવાયેલ મારી હવેલી વસત તે અને સોધી તેની સાથે તે મારે લગ્ન પણ મિથ્યા મર ન દીધું. તે તેની શોખ સંગએ પહેલી ગયો. હુલની કેદર ઉપર આદીન પોત્રારતી તેણી પોતાની હસીમાંથી ઉઠી બારણા પાસે ડબી રહી અર્થે સંક્ર આંખોથી કોઈન-

માર્ગ પ્રતિદા કરતી હોય તેમ તેણીની ચક્રાર આંખો કહી આપતી હતી. સામેથી નજરઅંધી ધીમી અને લથડતી ચાલથી કંઈ ઉંચ વિચારમાં હોય તેમ ચાલે આવતો હતો. અને તેણી પણ તેજ પોતાના જાનીસાર આસકને નિહાળવામાં મશગુલ હતી. આજે રાકોનાના યુવાણી ગાયો ઉપર રાખેલી રેખા દેખાતી હતી ત્યાં નજરઅંધી રૂમ મળેલી આવી પહેલેથી અને ઉંચી નજર કરતાં તેણે ઉંચરમાં ઉભેલી રાકોનાને જોઈ આપને ભારથી સ્વાગત કરવા ઉભી હોય તેમ નીહાળી અને પુછ્યું "કેમ રાકોના આવેરે આપ ઉંચરમાં ઉભા છો અને આપને?" અહોર પછી બેઠક ખુશમાં હોય તેમ બેઠકની દુરને લઈને કરે એટલે બધે ખુશમાં દેખાય છે રાકોનાએ જવાબ આપ્યો. "ઉંચરમાં ઉભી કેમ ન રહું? મારા આશકે મને, ઉંચ વિચારમાં આવતા હોય, તે મારાથી હવે કેમ જોઈ શકાય? તે વિચારો જળા યુગથી નાશુદ કરવા મારે હવે અનંદ પ્રયાસ કરી મારા દીલદાર પાછા ખુદાની મહેરબાનીથી મારા અંતઃકરણના રાકોનાસાથ ચાલ અને મને પોતાની હૃદયેશ્વરી બનાવે તે વિચારમાં ઉભી છું. બોલો, મારા પ્યારા નજર, બોલો, આ ખાદીમાને આપ આપના હૃદયની અધિષ્ઠાત્રી બનાવશે? આમ કહી તેણીએ નજરને હાથ પોતાના કામળ હાથથી પકડી ખુસી તરફ નજરને બેઠી ગઈ.

બંને ખુસી ઉપર બેઠાં તરત તેણીએ પાછા સવાલો પુછવાની શરૂઆત કરી, "મારા દિલે આપને, હું આજ મારા વચનથી મુક્ત થઈ છું" છતાં તેને ચોગ્ય સમજે પહેલાંચાણ છે અને મને મારા મુંદાથી લીધેલો આશક પાછો સોંપ્યો છે. પ્યારા નજર, કહો મને મારી રહેલી જૂઠાં મટે ક્યા આપી શકશે? તેણી સાથે સાદીની પવિત્ર મંઠાએ જોડાઈ તેણીને તમારી સહધર્મ-મારિણી બનાવી શકશે? તમે આ શું કાશીને પહેલાં જેટલી માયા અને રમેલથી ચકાસા હતા તે નિર્ભય પ્રેમથી પાછા મારી શકશે? બોલો, મારા પ્યારા નજર, બોલો, કેમ બોલતા નથી?" આટલું કહેતાં તેણી નજરના કદમોમાં ઘણી પડી અને નજરના હોઠોમાંથી પડતા બેલ ઝીલવા તેણી તેના સાચું એકાગ્રે જોઈ રહી. તેણીની બંને બાજુ મકડી તેણીને ઉઠાડતાં નજર બોલ્યો-સાચાના, મારી હંદયેશ્વરી આવા સવાલો પુછી મારા પ્રેમમાં શંકા ન લાવો. હું આપને જ હવે આપના ધરકમાં હું મારી આ છકડી છકડી શકાયે હતા અને છાંડીના છેલ્લા દમ સુધી હું તમારો જ છું. આ આપણી પાક મહોળતની ખુદાએ કરેલ કસોટી હતી તેમાંથી ખુદાની મહેરબાનીથી આપણે સંપૂર્ણ કસાઈ પાર થયાં છીએ. ઉલટું મારે મારી હવે રાણીની મારી મોગની જોડાઈ કારણ કે મારો મુખનાથી તમારે આટલી બધી મુસીબતો સહન કરેલી પડી છે, તોરુંદેમ કરી મને આપના ખુદા દીલથી મારી આપે. રાકોનાએ કહ્યું—"પ્યારા નજર તે મારી મેળવવા આપને સહન કરવું પડશે." બોલો, આપને તે કમલ છે. નજરે કહ્યું-આપ તરફથી થતી ગમે તેવી સખ-સખ અને કમલ મંજુર છે. રાકોનાએ

કહ્યું—"ત્યારે લો આ મારી આમ કહી તેણી નજરને બેસી ગઈ અને તેણીએ પોતાના આસકના હોઠ ઉપર મધુર અને ગરમ મુખન લીધું. નજરે તેણીને પોતાના બાજુ બાંધી લીધી અને પોતાની મારાકાને સેકેડો બેસાડી લીધી! કેતરત તેને પાલવાં ઉપરવું તે સાંજનું દસ્ખ માલ બોલો. દિલ્લેર સુકાની તમરનું નોકા-નકાનું કે નહિ? કહ્યું-પર મારા વહાલા દીલદાર ખરે જો પોતાના વચરની આ જહાનમાં એક વચર સુકાનીના વહાલુ બે આવી સુખદાયક રેવળી આનંદમાં તેઓ કેટલી વાર તેની તેમને ખચ ન રહી ત્યાં આર રૂમ. આગળ ખજખજાટ સાંજલો" કહે તેઓ તરત પોતાની નિદામાંથી જાગતાં થઈ ગયાં. આવનાર માણસ લઈ આવ્યો હતો જમરાતું મુકી માણસ ચાલે. મારી કે રાકોનાએ આપને બોલાવી અને જમવાનું પીરસવા આપણે જમવાનું બે જુદા જુદા વાસણોમાં પીરસ્યું. કહ્યું—"આપા હવે જુદા પીરસવાની જરૂર નથી જે હાથે મુલત થયાં જુદાં દર્તા તે આજે ખુદાની મેરબાનીથી ફરી છે આજ મારા તે વહાલા નજર જેની યાંમાં હું રાત જમગીન રહેતી હતી આજ ખુદાએ તેનાં ફરી દર્શન કરાવ્યું મુખજ જમ તેની સાથે શાદી કરવા ચાહું છું." આ સાંજળી બહુજ ખુશી થઈ અને જોડાને ખુદા સુખી રાખે બોલો બંને જણાએ આનંદથી સાથે બેસી ખાઈ ખાઈ. નજર રાકોનાની રમ લઈ રેરેરાન માસ્તરને ત્યાં ગયો. રા રેરેરાન માસ્તરને દરેક વાતથી વાકે ક્યાં આ સાંજળી મારાત્ર અનંદ આનંદમાં આવી નજરને બેસી પડ્યો તર શાંખાયા અને તેના આજ માટે રેરેરાન માસ્તર બહોળા આપ્યો રેરેરાન માસ્તરને મળી ઘેર આવ્યો, રાકોના અને બેઠકમાં અને પોતે અંદરના રૂમમાં સુઈ રહેલો. સવારે વહેલા ઉઠી પાણી ફરી ચાહ પીને પોતાના સંબંધીઓને મળવા ગયો સંબં મળ્યા તેમને નજરના જવાબી બહુજ લાગી આવ્યું. નજરને તેઓ બહુજ ચાહતા હતા.

બીજે દિવસે આપણા પરિચત ગૃહસ્થ અને પાલું મુખજ નજરમાં આવી પહેલાં, તેમની સાદી મુખાઈમાં કરવામાં આવી.

સાદીની પહેલી રાત એટલે વરલની રાત મીઠા અને મધુર આ પાંચ રાજીવાળા ક્યા આશકો અને માણસોમાં અચાનક છે. જોડાએ તે આજે નજરઅંધીને રૂમ સેન્ટ અપાર અને પુષ્પોની મધી મીઠી મુખધોઈ બેઠી રહેલો હતો જમીન ઉપર ઉભા ગાદીઓ દીવાલો ઉપર રંગ બે રંગી ઉત્તમ રજાકારી પં આવેલો છે. કેરેરાના સૈદ્ધમ્ય દેખાને વચમાં એક રાઉંદ આજુબાજુ ખુસીઓ અને નંકરીદાર રીસમનો પલ્લવ નં સંદર મંજુરદાની અને બે સુવાળા રેરાની ગાદાઓ તથા

અને મોટા તખ્તાઓથી શણગારેલ હતો. નજરઅંધી પ્રિયતમાની રાહ જોતો મોજ-મજલહ વાંચતો ખુરશીમાં પડેલો હતો. થોડી પૂજામાં ચંદ્ર સમાન પ્રકાશ ફેંકતી હંસ ગતીથી ધાકતી હાલીએ શર્મમાં ગરકાવે થતી રાજીના શર્મમાં આવી પોતાના પાલીદની ખુરશી પાસે ઉભી રહી. નજર તે તીરછી નજરથી નેમું પછુ જળણી જોઈ તે જળણુતો મધી તેમ મોજ-મજલહ વાંચવા લાગ્યો. રાજીના અંકડા કલાક સુધી પોતાના પ્રિયતમાની પછાડે ઉભી રહી જે રાજીના કલાકાના કલાક વડાલાની સેવામાં ભરાય તેને અને પાનચીનેથી આનંદ આપતી, તેજ રાજીની આજ પોતાના પ્રિયતમાને બોલાવવા દિશત કરી રાજી નહી કારણ આજ તેણીની દરેક ક્ષત્રીઓ પરાધીન સ્ત્રીતીમાં હતી. તેણીએ નેમતેમ કરી સંવધ જળણી નજર પ્રેરે કહ્યું. વડાલા ખાલીદ, મોજ-મજલહમાં એટલો શું ચમત્કાર છે? અમે તમારી સેવામાં અંકડા કલાક થયાં ઉભા છીએ છતાં કંઈ બોલતા નથી. શું કંઈ રહેને રહેયન ઉપર શાહીઓના નજર મેવાની શુકમાં કંઈ અંશ ઉકેલવા આટલા બધા વિચારમાં બેઠા છે? આટલું કહેતાં તેણી નજરના ગળામાં વળગી પડી અને ઉપર ઉપર તેના હોઠોતું પાન કરવા લાગી. વચક! હવે વધારે કહેવાની કંઈ જરૂર છે!

(સંપૂર્ણ.)

કહેવત છે કે—

કરકસર એ બાળે ભાઈ છે!

ત્યારે

નવલકાઓ, મોજી, મોખાનીવા, વગેરેને માટે નવા ચિત્રોના બ્લોક જતાવી ખર્ચમાં ઉતારવાનું શા માટે પશ્ચંદ કરે છે? એક વખત જમારી મુલાકાત કરો. મુલાકાતના તારીખના વિચારની પોછીથી ચિત્તચરિત્ર ઉત્તરોત્તમ ચિત્રોના બ્લોક જમારી પાસે તેવત છે. કશુંક સરતા હરે ખાપીયું. એક વખત નમુનાઓ જોઈ પાશ્વ કરો.

જમી અથવા મજા-મિત્રનર-મોજ-મજલહ મુખ્યદંડ.

બોલતો કાગળ.

ભાષણ તથા ગાયન સાથે સંપૂર્ણ નાટક.

(લે-સ. હરિદર દિવાના.)

મુદ્ય આઠ આના.

અદરગામવાળાઓએ ૬ આનાની દીપ્તી બીડવી.

મોજ-મજલહ કાર્યાલય

ગીરગામ ખાલક બીડવીંગ મુખ્યદંડ

આશકની આત્મકથા.

અદ્ભુત, રોમૅચકર પ્રેમકથા

જેમાં એક પ્રેમીએ પોતાની આખી જીવનની પ્રજ્વળ

જ્વાળા વધુવે છે.

કિં. રૂ. ૧-૮-૦

વૈશ્વવ ધર્મનો ઇતિહાસ

દરેક વૈશ્વવ બધુએ અંચવાસ કરવા લાયક-ચાર

ચિત્રો સાથે.

કિં. રૂ. ૩-૦-૦

છતાં મોજ-મજલહના વાંચોને

રૂ. દોઢમાં મળશે.

મુંબાઈનું રાત્રિરહસ્ય

મોજી મુંબાઈના ભેદભરમધી ભરપૂર.

અદ્ભુત ધટનાયુક્ત વાર્તા

કિં. રૂ. ૧-૪-૦

દેવદાસ

સી. પુરુષ આખાત જુદા દરેકને ઉપયોગી સામાજિક નવલકથા

આ વાર્તાએ મોજ-મજલહના વાંચોને સારો ચંદ્ર મેળવ્યો હતો. હાલમાં પુલકાકારમાં પ્રકાશ કરવામાં આવેલ છે.

કિં. રૂ. ૧-૮-૦

સામા-મોજ મજલહ કાર્યાલય

ગીરગામ ચર્ચ સામે મુંબઈ નં. ૪.

થોડીજ નોકરી બાકી છે. માટે વહેલો તે પહેલો
આ પ્રસ્તુતના વાંચકોને ખાસ અડધી કિમ્મતે
મુંદર ચિત્રોથી મુશોભિત, રસસાગરથી ઉછળતી
અત્યંત લોકપ્રિય નવલકથા

પ્રમાદધનની પ્રભુતા

અથવા

સરસ્વતીચંદ્રનો ઉપસંહાર.

બીજી અવસ્થા પાકું સોનેરી પુકું, એજ કાગળ, મહોડી
સામગ્રી ૪૦૦ પૈસા રસિક, બોધક વાચન
આ નવલકથાની કિમ્મત રૂ. ૪-૮-૦ હોવા છતાં
મોજ-મજાહના ઓફિસમાંથી રૂ. ૨-૪-૦
ની કિમ્મતે મળશે. ઉદારગામ માટે પોષ્ટેજ ભુલુ.
મોજ-મજાહ કાર્યાલય

ગીરગામ ચર્ચ સામે અઢાય બીરૂંગ મુબલ ન. ૧

વિશ્વામુ કેમેરાઓ

ક્યાંથી

ખરીદશે ?

કોન્ટાનેન્ટલ ફોટો સ્ટોર્સમાંથી

જ્યાં

જર્મન બનાવટના મજબુત અને મુકાઉ
કેમેરાઓ તથા ફોટોગ્રાફીને લગતો
મુખ્ય સામાન પુરતા જ્યાંમાં
મળી શકે છે ?

એ સિવાય

ઝાઈસના દુરબીનો મળી શકશે.

૬૦-૧૫૩, હોર્નબી રોડ, ફ્રાન્ક-મુન્સ.

"આમ્સ્ટરડામ ફોટો હાઉસ"

સર્વ જાતનો સાઈકલો

તથા છુટક સામાન મળવાનું 'જમ્ વરસનું' બુ.
અને ભરોસાદાર ડેકાણું

ધાણાવાલાં એન્ડ કું.

(સ્થાપનાં, ૧૮૮૦)

૪૩૨-૪૩૪, કાલમદિની રોડ, મુબલ.
(ફોલોજ મમાવવાથી માત્ર મોઝાવાલાં ખાવશે)

અચિત્ર સ્તવન સમરલોહી

શ્રી સરળ ભગવદ્ ગીતા

વેબ — કાનલ કાલીદાસ બેશી તમાકુવાળાનો મોજો
૮૪-૯૨ કાંઠાવાડી મુબલ.

આવૃત્તિ ૪ થી ફિ. આઠ આના,

પ્રાત સ્મરક્રીય દેવાના દર્શન સાથે સ્તવન કરાવતી
ગીતા પહેલ વહેલીજ ને સરળ તથા ચિત્રાવાળી હોવાથી લોકો
નહ ઉપયોગી થઈ પડી છે અને તેની પાંચ હજાર નોકરી ખર્ચ
જવા બાકી છે. બાવતી રીતણી ઉપર દર હજાર નોકરી બહાર પાડી
સચિત્ર સ્તવન સમરલોહી

શ્રી સરળ ભગવદ્ ગીતા પકું

ફિ. આઠ આના માથવખાનમાં બુક્સેલર પાસેથી મળશે

લંડન રાજ-રહસ્ય

અથવા

મોસ્ટરોઝ ઓફ ધો કોર્ટ ઓફ લંડન

ઈંગ્લેન્ડના સત્તરમી સદીના રાજ પ્રીન્સ ઓફ વેલ્સ જ
અમીરો તથા ઉમરાવ ભદીઓના ચિત્રાચિત્ર લેખાળા પાંચ
પાંચ ચિત્રો સાથે દરેક ભાગના ૧૪ આના અથવા
લાન્નારને ૧૦ આના

મોજ-મજાહ કાર્યાલય મુબલ ૪

મહારા બચુની બા

(સંસાર-લાગવત)
(એક નજરે દીશેલા વિનેદી પ્રસંગ)
પ્રેમાજ્ઞ-“રા. પુ.પ.”
નાઈ સીન

—○—
“ના, ના, મહારા સમ.”
“ઉં.....હું.....”
“તમારા.....સમ”
“ઉં.....હું.....”

“ના, ના, આવજો નહિ ચાલે. હો! જરૂર નહિ તો મહારા બચુની બાના સોગન”

હવે બિચારો સુમનલાલ હાથે. આજે સરલાકાન્તને ત્યાં બાળ રામનૌ. જન્મ થયો હતો. તેની ખુશાલીમાં રનેદીને ત્યાં કંસાર જમવા ગયા વગર સુમનૌ છુટકા નેહોતો. અંદરથી તો સોગન ઉપર સોગન ખાવાથી અતે તે બાપડાએ દા પાડી. પરંતુ તે ઉપરથી, અંદરથી તો બિચારાના જીવમાં જીવ નેહોતો. સાંજ પડી. રનેદીને ત્યાં સુમનને તેણા ફરી માણસ આવ્યું. “આવું છું” કહીને તેને વિદાય કયો. એટલામાં જ મહારા “બચુની બાની” પથરામણી થઈ.

“લો જરા રમાડ્યો. હું જરા દર્શને જઈ આવું. અવી નિર્મળા! (પાંડરાણુને બારીએથી બૂમ પાડતાં) ચાલ તૈયાર થઈ કે?” લઈકડકડ કરતાં સેવકની મીસીસે બારીએથી જુગ મારી, મહારા બોળામાં છોકાને ઝીક્યો.

“એ...હા...આવો તમે તાણું વાસી નીચે ઉતરોને! કેટલી વાર?” પંડરાણુ નિર્મળાએ તટુકા કયો.

“આજ તાણું નથી દેવાવું. રવિવાર દોવાથી એ ઘરમાં છે. એટલે...લો...ચાલ.”

હું કંઈકે બોલું એ પડેલા તો મહારા છોકલાએ રામનામની પોક ચૂકા ધર ચાલતી પડેલું.

“જરા લઈને આવજોને ફરોને એટલે રહી જશે. આમ બેસી શું રવા હો?”

“અરે! પછી તું આ પાપને સાથે લઈ જા, મહારે તો આવજો જરા મહાર જવું છે.”

“હમણાં ને હમણાં શું વધી જાય છે? બે પડી તો ઘરમાં ફરી કામ બેસો. મહને તે શું ખ્યાર કલાક ચવાલ હવા? આ ઉભે પડેલો આવી.”

“પણ... ખાસ..... જવું.....”

“તો જાવ, એને સાથે લેતા જાવો”

અને બસ કીતીથી, અમારા બચુના બા તો આ ઘેર બેઠાં ગયાં જેનાં. રવામીને, દેવને, છોડી પત્થરના દેવનાં દર્શન કરવાને થોડી ગયાં. મહને બહુથે થયું. કે આજનો દિવસ એ ન જાન, તો શું થઈ જવાવું હતું. પણ અફસોસ! નસીબ મેં એવાં આગળું આગળ દરમિયોર બોળીઆએ મનજનમમાં કાણુ જાણે કેટલાયે મહાભારત પાપ કર્યાં હશે, કે આ કારણદવાસ મળ્યા. પ્રભુ! પ્રભુ! આખરે સેવકે રહતા દેવને કાંપમાં મારી રનેદીને ત્યાં જવાનો વિચાર મારી વાળ્યો.

“આંદા બોળા, ઘીમાં બોળા. નાના છોકરાને કટકો પેળા, લેરે મોદા હાપા.” એવું એવું બસતો બચુને રમાડવા લાગ્યો. રનેદીને બહુ બહુ સોગન ખવાવવાનો આમ્રદ શા મારે કરાવતો હતો! એવું ખરું કારણુ હવે તમે સમજ્યા દરશો, કે ઘેર તમારા ભાખી પાંસરાદોર, નખનેદાર, અને પેશ્તા નખરના પતિવ્રતા મળ્યાં હતાં.

સાંજના બા વાગે દેવ-દર્શન ગયેલાં ફરી મહાભારા મહાભારાં મોટે મંદિરથી પાછાં આવ્યાં બપોરે રવાના છોકાને મીઠામાં સુવચવી આ તમારો સેવક દોંબકો તાપી રહ્યો હતો! વચમાં વચમાં રહતો તો થાગડો, અને કાઈ સાંજને નહિ એમ ધીમે ધીમે હાવડું પછુ ગાતો હતો. “કે ટીકા મારો મારો, લાકડાં તો પાટલે ખેરડીને નાંખો (લાકડાં તો ઉઠશે લઈને પાથો.)”

“લાલો એ જુઓ થયો દરો. મહને જરા મોડું થઈ ગયું. હું એને ધરણી લઉં. જરા સમડી તો સળગાવી મૂકવી હતી? બેઠા બેઠા શું વધવાતા હતા? હું એને જરા લઉં એટલામાં પેલી સમડીમાં જરા કાકડી મૂકી દો. ઉઠો.”

મુદપતિ હોવા છતાં શ્રીશ્રીને લગતાં એકેએક કામ કરવામાં હું હમેશને ટેવાયેલો દેવને મહારાં ચતુર મુદપતીના હાથ નીચે હું આજ જરાખર સાન વરસાવી લાગલામટ એ રમેલાનેાં અંબાસ કરી પાવરધો થયો હતો. અને રમેને એ જાણેલું-અર્થ જુવી નહોં. એ સંજયથી સેવકની-શિષ્યની પરીકા-તોડી શિક્ષક વારંવાર લીધા કરતાં હતાં. મહેં સમડી તાપડતોળ સળગાવી દોષી. સાક પછુ સમારી વ્યાપરું. એજે રાંધણુ અમે જામાં. એંશ વારણું તો અજવાદવાનાં નેહોનાં. કારણુ એ કામ તોકરડીવું હતું, ખાજી ધાનખાન રાંધણું, એટલે ઉપકાર!

હું જરા ખાવામાં ધીરો હોવાથી દોષી છોડી ઉઠતો હતો, એટલે બચુની બાએ મોટારે કરમાવી દીધી. કે જરા રેલી વગા

ને." એ લોટા પાણી ધમકાવી મહેં પછુ સુગે મહોટે ચોડડી ઇ નાખી.

અગાસીમાં રાતના રોજ આડાસપાડાસની પ્રમદાઓ આવતી, તે પ્રમદા-વચ આમતી. આમાં આખા ગામની કુશલીઓ કાતી. ચચાતી. તેમાં પ્રમુખ પદે બિરાજવાનું માન મહારા જુની બાને હતું. ખાધા પછી પાનસેપારીને ડાખે લઈ જોવા. હાંચકા ઉપર બેઠો, તેજેજ ગૃહરાસીને ઝોડર ચણે. "તમે માન કટો છો કે? જરા સાથે સાથે મહારે મારે પછુ મેક બનાવજો."

આખા ગામથી અને શાસ્ત્રથી ઉધો રિવાજ મહારા ધરમાં મલતો હતો. સમ્રેષ કપુરી પાનની બીડી બનાવી દાસે પૂર્ણગાને રચમાં જઈ આપી. જે પછી તળાઈ પાસરી લાંબાં દાંડીના કરી લસપસાટ ચોરવા પડ્યો.

મદને કહી લેવા દેને કે ખાતી વખતે પાણીના લોટા લરવાનું, પાટલા માંડવાનું, ફાનસ લૂછી, સાફ કરી, માસલેટ પૂરી, તે સળગાવવાનું, તેમજ બસુનો બાનો પચારી મુખમાં પેચાર કરવાનું કામ સેવક સળગતા દીરે વધારી લીધું હતું.

૩-સીન

મહારાના આઠ વાગે સેવકની રિયતિમાં કકડપસ દેરફાર થઈ ગયો. કાણુ જાણે કયા અકકરમીની નજર લાગી તે તમારાં લાભી જરા સીક થઈ ગયાં. અપકારમાં પૂરી એમજે ચાર દિવસની રમ લીધી, અને આમાં બેઠાં.

આખા દીપવાનું કામ બસુનો બાને માથેથી ઉતરી બસુના આપાને માથે આજુ, ફળમાં ઘોડીવાની દોરી બેરવી તે દલાવતો જઈ, હુમાલાએ કરી આંખો યોગતો જાડે, અને સુલાના તાપે કરી કપાળની કીટલી ઉપર જામતા પરસેવાનાં બિન્દુઓ લાગતો જાડે. કહીકના પીઠામાંથી રોટલીના હુઆઓ લઈ કાન-નાક જેવા આવડે એવા દેસી ન્યુ ડાઝીબનના જાડા અધકચરા ફૂલકાં વેલથૂથી વળી વળી તવી ઉપર નાખી શેકતો જાડે. કેવો માન-સીન ! સુનોવસલ શીઝ કુંપનીમાં પછુ બાપ જન્મે નહિ જોયો હોય.

પરનુ હતુ તો ભોગ અપુરા મળ્યા હતા, તે અમારા ગઈ કાલના રોટી સુમનલાલ વગર તોડે ને વગર નહોતરે મદને શોધતા શોખના દેહ સોડામાં આવી લાગ્યા. અમારી મળી દરોહલ ! મળે અટકી જતી ફિમતો એકીટસે જોતો અપૂર્વ સીન ! પધારેલા પરીણાએ તો હી...હી...પી. પી કરી દાંત કાઢ્યા.

"અરે કાન્ત ! આ શું ? લાભી સાહેબનો હાથ એકીએ થી કે શું ? કે ગાંસણ પોટલા લઈ પીએર ગયાં છે ?" રોટલી બળી જશે એ બીકે મહારી નજર તરી તરફ હતી. જગાળ દેશ જતાં હું ચારતચૂક થઈ ગયો. ગરમા ગરમ થી માપીયા કે સાકુસીને બદલે બૂવમાં દાયપીજ પકડાઈ ગઈ,

ઉધે ! ડામ દેવાયો. ને દાઝેલો પછુ પડ્યો. પછુ કેને કહું ! ક્ષાપતે ? આંખ યોળવી મૂકી આંગળી મેંમાં ધાલી ખૂબ દાંધે દહાપ અગન અગન બળતી હતી.

"લલા માણસ ! કેમ બોલતો નથી ?"

એટલામાં એની નજર જોળીમાં ભગતા કીકા ઉપર આ

"જસુ ! તારી બા કયાં ગઈ ?"

મહારી આંખોમાં આંખરે, આંસુ આંખો, બાવડીથી મળે અને દેવતાથી દાઝેલો હું હાથ ધોઈ ઉઠ્યો. મહારી આંખ આંસુ આંખો-હું રનેલી પાસે છૂટી પોકે રડી પડ્યો. આ હૃદય મહેં ખુલ્લું કહું અથથી માંડી ધતિ પર્વતને ધતિલ એને કહી સંભળાવ્યો.

ગઈ કાલનો આશ્રય, અને તે આવવાનું કારણ હવેજ તે સમજાવું. હું સુમનને લઈ પાડા જેની પડેલી મહારા બસુની પાસે ગયો. સોડા ઉપર સૂતી સૂતી એ "સ્ત્રી પુરુષના સખ હઈ"ની ચોપડી વાંચતી હતી.

"કેમ ! લાભી ! આજ કાંઈ તખીયત સારી નથી, કે શું સૂતા છો ને !"

"હા-નરા એમજ છે."

"દવા-બવા લીધી ?"

"ના રે ! એ તો સાફ થઈ જશે. એની મેળે."

મહારા આ સોલા સંસારને જોઈ સુમનને દવા આવી કહું "લાઈ ! સુમન ! તાવ આવવાનું તો દેવજ બેઠાનું ! જોજેને ! હમણું જાણે બેસી મદાવશે જમશે તો દોઢ શેર."

અને તે પછી "શું" પચલાં લેતાં ! એ મંથસુ મદને કાનમાં કહી દીધો. પીએર પાસે હોવાથીજ નહીં જતાં બીકે ધડીએ ધડીએ આપી યનગન, યનગન નાચી રહી મારે દુર દેરાવર લાગી જા."

"બહી થઈ છે." એમ બેઠાનું કાંદી હું "બસુની બા લઈ મહારાગમ ગયો. અને પછી ત્યાં જોલ રોપ કરી દીધે કયાં જાય હવે ? ટે ટે પે પે કેરું હવે પાલવે એમ ને અને કદાચ બહુજ થાય, અને વાત હવેમહાર જમ, સુમનની બીજ અકકલ પ્રમાણે સેવક મારા પડવાનો રો કરી તરતજ સુઈ જાય.

લાઈઓ ! હિન્દુસ્તાનના મહોટે લાગેના ધરમાં આ આંખ ગિયારાજ સાધી રહ્યાં છે. સ્ત્રી-શિશુ સ્ત્રી-હૃદય અર્થે રત્નજન્મતા, શોખ, કેશન અને કરવા દરવચ સમાઈ જાય છે. બી. એ. અને એમ. એ. અને આ બાનુઓ સ્ત્રી-સ્વતંત્ર. "ના લેજો, અને નિખાઈ લખે ! પરંતુ બાવા ! મદને તો પેટ લરીને કહી લેવા દ્યો કે હવે જોણું છે ? શું બાકી રહ્યું છે ? અરે ! પુરૂષો તે મુશીબી સુલામ થઈ ગયા છે સુલામ. બેટલું-પારેડી, પાંખ છે, તેણે પાંખ છે. "પાંખ આવે એટલે ઉડી જાય, અને પરપવા વડુનો ચાપ." એ કહેવત ખોટી નથી.

આજ દિન-દુસસારના સેકે સાક ટકા ધરમાં તો દેવી
મેલ્યાં એટલે ગસ ધઈ રહ્યું. પરજોશ, અને અતુલની આ જાત
ગજો છે, સમજે છે, હાઈ, પોતાના ધરની એવ સ્વહસ્તે નથી
ખાસના. પતિજ કેમી અલ્લે પત્નીભક્તિનો પ્રસાદ વિન્યાસયો
આજ દેર દેર દેખાવ છે. કયા ખી. એ. ને. પી થયેલા સુધરેલા
પ્રાણીઓ પોતાના સ્વામીનાથને રત્નરૂપે સંધી ખરાવે છે? મર્યા-
નામા. અરે એમાંના ધણીપરને તો સંધતા આવડતું જ નથી

આર્થ-રમણીઓ પાશ્વત્વની નકસ કરી, એમનો પહેરેશ,
હાંસી કરણી સિંકારી, પોતાની પ્રાચીન પ્રણાલી, ધર્મ વગેરે બંધે
કે. પછુ એટલું યાદ નથી રાખતી કે સ્ત્રીઓ તો ગ્રહની દેવી છે.
પાણી છે. એમનું કર્તવ્ય તે ગ્રહ-ગત્ય સ્થાવરનાંજ સમાધ
નય છે. એઓ ગ્રહનીજ શોભા અને જાણજી બહારને માટે પ્રયુજે
પૂરેને જન્મ આપે છે.

તો પછી, સહાઓ ભરવી, ભાષણો કરવા, લેખો લખવા,
કીચ, બેરિટર, અને જગજ બનવું, એ કેટલું બધું અપેક્ષા !
કોઈ ધડીગાળ, આંખે ચરમા, હાથે હાતી, અને પગમાં બૂટ સાથે
પેશાક નેત્રો તો આગ્રેજ સ્લાઇડનો આરપાર દેખાવ એવો !

ભણ્ણી ભાખીનીના નવાણુ ટકા આજ આ વેશ ભજવે
છે. આવાં જી-સિલ્લુ ન હોય ! જેમાં ધરની મેન-પ્રણી જ નથી
એ જીવજી શા કામની ! સેકે નજાણુ ટકા " મહાસ બગુની
આ " નેજાજ. એક કીર્તનકારે કહ્યું છે,"

ખી એ, અને એમ. એ. બની ખિખાન ચાંદ ધરાવતા,
સાચ સુધારાનો સમાજને સજ્જ સમાને રજાપતા.
ધરનારને આ જીવો, ભાષણુ ભાષણી આપતા,
ચૂને ચડી અતુરાધને અતુરા તણા પથ ચાંપતા.

(સંપૂર્ણ)

તૈયાર છે !

તૈયાર છે !

શ. હરિહર (દિવાના) કૃત નવીન નાટક

સૌન્દર્ય વિજય

ભાષણુ તથા માયન સાથે.

નાવ ભાષા અને રસમાં આ નાટક અદિતીય છે. દિનગર નવન
નાહ બને અનન્તાર તારને નવાની કે જોનાં અનન્તોથી ભરણ.
ગોળ-મગલના લીધેકોને દિવાનાની કસાયલી કલગતો
પરિસ્થ થઈ સુધો છે

આ નાટક સુવન મોહિની—દેવગુણના ગ્રેષ પ્રસજા ત્વ.
હરિહરને અન્નકી ગુણરાતના ના અરત કવિને રચ્ય છે.
મુલ્ય ખાત્ર બ્યાઠ આના બહાર ગોખના માફકોને
નવ આનાની પાઠ પીડિયા મોકલવી

મોળ-મગલ કૃષિલિય.

મિત્રામ મરે રત્નરૂપે - મુગલ

કંઈક નવું

સદુરાની શાધ—આકાશમાં આવેલું સદુરાનું રેતીનું
રજુ કેટલીક સત્તાબીપૂર્વે મનુષ્યની વાસજીને હવું તેનો નિર્ણય
કરવા માટે કેટલાક વૈજ્ઞાનિકોની એક રાણી તૈયાર થઈ છે. તે
રાણીનું નામ ક્રીકા—અમેરીકન સંધ રાખવામાં આવ્યું છે. આ
સંધના પ્રમુખ કાઉન્ટ મેરર કન ડી પેરિક છે. આ સંધ
પુરુષ પરિથમ કરી, કેટલીક સ્ત્રીએ ખોટાકામ કરી રેતીની નીચે
દસલેકાં બુનાં ખડીરિરા, નદીઓ, જ્યો વગેરેને શાધી કહાડી
અતીત યુગમાં ત્યાં મનુષ્ય વસતી હતી તેનો ઇતિહાસ એકાંક
કરવાને સામર્થવાન થયેલ છે.

એમપ્રુકીન્સ વિમાન—રાણીઓને એક સજોષી બંને
સ્ત્રીએ હઈ જવા માટે એક કાન્સના વૈજ્ઞાનિકે એમપ્રુકીન્સ વિમાન
તૈયાર કર્યું છે કે જેની સહાયતાથી એકજ સખને સાત બ્યાઠ
રાણીઓને તેમાં લઈ જઈ શકાય છે. વિમાનની અંદર રાણીઓનાં
શરીરને ધકકો ન લાગે તેથી રીતે તેઓની સૂવાની ઉત્તમ
વ્યવસ્થા કરવામાં આવેલી છે વળી અન્નયમો નેપું તો એ છે
કે, દરેક રાણી માટે રહેવાની સગવડ પછુ અલ્લાયદા રાખવામાં
આવી છે.

આકાશમાં પોરત બોરીસ

જર્મનીનાં ચિડી પત્ર એક સજોષી બીજે સજો પહેલા-
કયા માટે વિમાનની શોજના કરવામાં આવી છે. ખુલ્લા મેદાનમાં
જે વાસ બોરી લેને દેરી બાંધી ત્યા કાગળની થેલી લટકાવવામાં
આવે છે. આકાશમાં બ્રમણુ કરતો વિમાની ત્યાથી ઉચ્ચ લે છે.
અને કાગળોને બૂધ પાડી મથા સજો પહેલાંયી દે છે.

ઉચ્ચી નોકા

કર્નલ એમ્બ્રોઝ નોજાઇલ નામના એક હેડાલીવન વૈજ્ઞાનિકે
એક પ્રકારની નોકા તૈયાર કરી છે કે જેની સહાયતાથી પાણી-
માંથી ઉડી આકાશમાં કલકાતો કલાક સુધી મુલાકારી કરી શકાય
છે. આ નોકા એકસોને પાંચ શેટ લાંબી છે.

સર્વ શીરજીવ પાન

ચર્ચે ક્રાંત્યુષ્ઠી લખી બાનના અસાધ્ય રોગો માંય મરકાકે છે. વિજે-
વાન મોહા અને ગંગાના રોમ ઉપર ને રાખ્યું છે. ડીપીરીયા,
અજામાં ચર્ચ કેન્સર સ્તંભાદિ અનેક અસાધ્ય વ્યધિએ રજિ

નવી ફિલ્મો

પંચદંડ—રજુ કરનાર લક્ષ્મી પિક્ચર્સ, ડાયરેક્ટર મી. એ. શાહ, ફોટોગ્રાફર મી. દાખે.

પરજુ—ગુજરાતના પ્રાચીન કવિ શામળભટ્ટની એક કૃતિ ઉપરથી લેવામાં આવી છે. લગભગ ચારસો વરસ પછી પણ ગુજરાતના એક કવિવરની કહેવાતી અશિષ્ટ કૃતિઓનો ઉપાર અને તે પણ શિષ્ટ સાહિત્યના ઉપાસકો, તરફથી થાય, એ 'ધણું' ખુશ થવા જાય છે. શામળ ભટ્ટના આત્માએ ક્યારેય 'ધણું' નહિ હોય કે, મહાર' લોકસાહિત્ય સિનેમાની શોખીની સાથેજ ગુજરાતને ઘેર ઘેર પહોંચશે. કહેવામાં આવે છે કે, પંચદંડ ઉપરથી રોશી લખનાર ગુજરાતના કોટીમધ વાતાંઓ લખનાર સાક્ષરોમાંના એક છે, આ લાઇનું નામ જો તેની સાથે જોવામાં આવ્યું હોત, તો ખીખર સાક્ષરોને પણ સિનેમા લાઇનમાં આકર્ષવાને હીક થઈ પડત.

મૂળ વસ્તુ પાંચ વાગમાં વહેવાયેલી હોવાથી પ્લોટની દૃષ્ટિએ જોરદાર નોપડી નથી. આખી ફિલ્મના જાણે કે પાંચ દુકા ક્રેમ થઈ ગયા ન હોય, એમ વૂટક વૂટક પ્લોટ જણાઈ આવે છે છતાં ખૂબી એ છે કે પ્રેક્ષકો રાત્રિ ચિત્તે-હૃદયમાં ધપકારા ઉઠાવે તેવા ભયંકર સીનો તેમજ અધ્ધીક શ્રાત્રના દરશો જોઈ-મારા કાલના પોકારો ક્યાં સિવાય પણ જુઓ છે. તેનું કારણ માત્ર એટલુંજ છે કે, વસ્તુ લેવાની ખૂબી અને તેની સમગ્ર સારી છે. રાત્રિ પિક્ચરના એક પછી એક દંડ મેળવવા મોટેના સાહસો પ્રેક્ષણીય છે. કૌંથી વિશેષ આકર્ષક લાગે છેવતેના જ્ઞાન દંડ મેળવતી વખતની છે. અને તે વખતે જ્યારે એકસપોથી બતાવવામાં આવના જગતના અદરશ દરશો તેમજ જાડ ઉડાવવાના અને દેનમજરીના પેટ માહેલા સાપનાં દરશો પ્રેક્ષકો ઉપર સારી અસર કરે છે એકંદરે સીનો લેવાની ટૂંક અને કુશળી દૃષ્ટિએ આ ફિલ્મ હાઇકલાસ ફિલ્મોમાંની એક કહી શકાય અને પિતા-પુત્રી પણ વિના કસ્ટોમે એક સાથે જોસીને જોઈ શકે છે. એક અપની બાળમાં કોકલુનો જોઈ કાઠીવાડાની જણાઈ આવે છે, જ્યારે સોમ રામાંની પુત્રી ઉભાના પાસેથી દંડ મેળવતાં રાત્રિના વખતે ઉભાના જાડ ઉઠાવી પડ્યુંથી પાસે જાય છે તે સીનો તેમજ રાત્રિ પિક્ચર અધાર પછેડાં જોડી શાહકરના ધરમા રાત્રીના વખતે દાખલ થાય છે તે સીનો, રાત્રીના હોવા છતાં ધોળા દિવસે થતા હોય તેવા દેખાવ રજુ કરે છે. આટલા વિલાસને જો ટીન્ટ ક્ષેત્ર હોત તો હીક થાત. નાચતી ભાષામાં દરેક ફિલ્મોમાં થતું આવ્યું છે તેમ ઇતિહાસ દરવારમાં પણ ઇંગ્લીશ નાચતી નકલ સાફ જણાઈ આવે છે. પાવર્સ શિલ્પકલામાં નુતન દરશો માળવ હોવા છતાં તેની નકલ નહિ કરતાં પાશ્ચાત્ય નકલ વિધાતક છે. પ્રેક્ષકોને ખુશ કરવા નમ જોઈએ જોઈએ હોય તો તેમાં પણ મની આવે એમ છે. કૃત્રીમ ભાષાનીક મોતીઓની સેરોના ગ્રગગ્રહ અને વિલાસની કાપથી તેવાર કરવામાં આવના દેખો જ્યારે જૂના જમાનાની કાંચળી-અને કમર મૂંઝીલું કપડું-એટલા અર્થમાજ ઉત્તમ નૃત્યકળા બતાવી શકાય એમ છે. ટાઇટલ પણ

તે સચોટ અને અસરકારક લખાયાં હોત તો હીક થાત. દરે લખિા વખત પરિશ્રમ લીધા બાદ પણ તેના 'સંવાલ'માં દાખાં અને ડાયરેક્ટરની મહેનત સફળ થઈ હોય એમ

૨૧ નવમ્બર—રોયલ આર્ટ રજૂપાનું આંતરરાષ્ટ્રીય લેખક મી. અવેરી, ફોટોગ્રાફર મી. ઇરાની, જન આજ્ઞાળ વધે ત્યારે રોયલ રજૂપી જીવું નાકું પૂકડી બેસી રહેલ છે. કૌંસ લોકોના ઇતિહાસ ભણ્યા પીના-રીત ભાતતી ખખર. રીતે ફિલ્મ તેવાર કરવી એ રોયલ રજૂપીના શોભતું ભરવાણું જીવન ભણ્યા પીના રજૂપીની એક અર્થ કર ડાયરેક્ટરને એટલી પણ ખંખર નથી કે ભરવાણું ધાધમને પેચણું પહેરે છે. આખી ફિલ્મમાં મિસ જીવું કામ શો સુંદર છે અને ફિલ્મને ઉચકી રાખે છે. ફોટોગ્રાફી સાધારણ, નવ તરીકે ઉડીયાનું લશ્કર જેવા લાયક છે. જીનાગદના અને ડાટના સીનો લાઘ્યા હોત તો ફિલ્મની શોભામાં ઝોર પધારો અમારી આત્મા—રજુ કરનાર કૃષ્ણ ફિલ્મ મેન્જરીક ફિલ્મે તેવાર કરેલું અને કૃષ્ણ ફિલ્મે-વેવાળું આ પિક્ચર પ્રખ્યાત ફ્રેંચ નોવલ 'લા મિઝરેબલ' ઉપરથી મિશ્ર ઉપજાવી કલાકેલ છે. મિ. મિશ્રની હૃદયની કૃતિઓ જાણીતી હોવાથી તે પર વધારે વિવેચનની-આવશ્યકતા નેના નથી.

ગોશ્વ—કમાલે હિમત' સાહસીક કામોથી પરિચીત સીરીયલ છે. ફોટોગ્રાફી અને સિનેમા કલાની ખૂબીઓ નેમ લાયક છે. લેરી હયડેલના હૃદયને હયથઆવી નાખે તેવા ફ્રેન્ચ પ્રેક્ષકોનાં હિલમાં અનન્યખીની આક્રોનના પોકાર પોકાળ્યા નિલ રહેતાં નથી.

કોહિનર 'લીમોટોડ'—કોહિનર ફિલ્મ કાં. તો સિતારો પ્રતિદિન અલો દેખાય છે. એક પછી એક ફિલ્મો ઉત્તમ જતી જાય છે અને મોટા પ્રમાણમાં કામ ધમધોકાર ચલાવી શકાય એવા ઇરાદાથી-અમારો એક ઉડતો પછી ખખર-લાંબો છે તેને ખરી હોય તો-કોહિનરને લી. કરવાની-તેવારીઆ ચાલી છે. અમેા આશા રાખીએ છીએ કે, આ વસ્તુમાં વજુદ હોય અને કોહિનર-નામ પ્રખ્યાત કામથી પણ હુનિયાના સિનેમા ઉલોચમાં મશહૂર થાય.

કોહિનર 'રેટાર'—સાંભળવા મુજબ મિસ જમાના કોહિનરમાંથી છુટી થયેલ છે, જ્યારે મિસ મોતીનાં રહીને પર દર્શન થઈ નથી-કોણ રહય સમજવશે ?

જર્મન કયસર અને રાસપુટીન
ઢાંઢી કંઈ જુદાના નામે રશિયન રાજેનશા
જમાનામાં આવી રહેલી રાસ વગેરે જણાવા માટે વાંચે
દુગતમાનો દોરદમામ,

કિંવો
રાસકલ રાસપુટીન
આ વતનાં થઈ કાચવી 'જુગી પાટીસ' માં રાફ કરવામાં આવી

મોજ--મંજાહ ઈનામમાળા નં. ૩

રૂપિયા પરચોસનાં સોળ ઈનામો

નાચે જણાવેલી કુંપનમાં આગામી ગુજરાતી સાહિત્ય

પરિષદને મારે

પરિવહના પ્રમુખ થવાને લાયક

પાંચ યોગ્ય વિદ્વાનોનાં નામ

લખી મોકલનારાઓમાં ૩૧. પચીસનાં

સોળ ઈનામો વહેંચી આપવામાં આવશે.

ઈનામની વિગત-૨ ૫-૩-૨ નાં એક એક મળી કુલે
ત્રણ હોદ રૂપિયાનાં આઠ, બાર આનાનાં બે, અને આઠ આનાના
ત્રણ મળી કુલે સોળ ઈનામો આપવામાં આવશે આ બધા
ઈનામોના ચેકશ રૂપિયા નદિ આપતા તેટલી ફીમનના અમારી

પાસેનાં પુસ્તકો આપવામાં આવશે. પુસ્તકો મોકલવા
બનામ મેળવનારને શિર છે.

આ ઈનામનું પરિણામ તા. ૩૧-૧-૨૬

અંકમાં આપવામાં આવશે

કુલ તા. ૨૭-૧-૨૬ બપોરના બાર મુઘી લેવામાં

તા. ૩-૧-૨૬

પાંચ યોગ્ય વિદ્વાનોના નામ

૧ ૨ ૩

૪ ૫

લી. _____

૬. _____

૭. _____ હાં,

રાહુરમાં ત્રાસ વર્તાવનાર-પેલો કાંળીદાસ

આખરે જનમ દેશનાકાલનો સજા થઈ.

પદાથોનો દાવો-નાટકવાળાઓનો દુરમન-રંડીઓનો સરહાર-જુગારીઓનો જમાદાર-

ધોળો દિવસે ખુન કરાવતાં નહાં ડરનાર

જેનો આખેહુખ કિસ્સો જોવા આવે

કોહીનુર સીનેમા

અરવલ થીએટર

કાલખાહેલી રોડ

જેમાં કોહીનુર ફીલ્મ કંપનાનો ફીલ્મ

કાળો નાગ

જેમાં બેગમ ફાતમા-મીસ સુલતાના-મીસ મોતી-માસ્તર હોમી મુખ્ય કામ કરે છે

શનોચાર તા ૨ જુથો ચાલુ

કયો પિતા હસ્તે મોઢે પોતાના પુત્રને પોતાનેજ
હાથે તલવારથી કાપી નાંખશે ??

કઈ માતા વધારે સાબાતો—શંકા સમાધાન—માટે
તેના પેટમાં ખંજર ભોકશે ??

દેશ ભક્ત દેવાયત અને તેની ગામડીયણ પત્નિ,
જુવો આ રસિક વાર્તા—સરળ પ્લોટ—ઉમદા ચિત્ર,
રૉયલ આર્ટ સ્ટુડીઓનાં અનુપમ ચિત્ર

રા' નવધણ અને વીર પસલી

જાણીતી એક્ટ્રેસો મોસ જુબેદા અને મોસ જીલુ
પોતાનાં કામથી કમાલ કરી હેરત પમાડે છે
લોક લાગણીને માન આપવા ગીલુ અડવાડીડિ ચાલુ છે.

સીનેમા મેજેસ્ટીક ગીરગામ

આવતા શનિવાર તા. ૯ મોથો રાત્ર

રૉયલ આર્ટ સ્ટુડીઓનું
અમરકાંચિક ચિત્ર, નહારસિંહ ડાકુ

દહત્યોનો ત્રાસ

મુખની દુખથી વધારે ભયંકર ત્રાસ કાઢે પણ દહત્યો ઉત્પન્ન કરી શકે નહિ. મુખનું દરદર એટલે કે આંખોમાંની રાત્રીઓ અને દુખના દહાણ. ત્યારે તે ભયંકર દુઃખોના તમારા મોં અને શરીરમાં આવીને દોષ તારે તમે કેંઈ પણ કરીશ સારું થઈ.

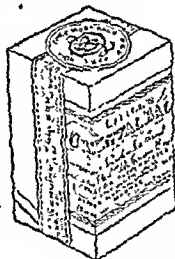
સાથી વધારે દહાણ ભયો યોગ્ય એ છે કે તરત જ લીટલના ઓરીએન્ટલ બામનો ઉપયોગ કરો. તેની ઠંડી અને સુખનારક વ્યસર દુખને હાંસી કાઢશે અને તમને સુખી બનાવશે.

તે તમારા ફરદનાં વીધાયુ બાંધાંએ અટકાવી દેશે. અને અચૂકથી રહેવા તાનતંત્રીએ સાન કરશે. તેનાથી મુખ સાન્નિ મળશે. એ તમે મુખના દરદરે લોચ મુખ રહ્યા હો તો આ અત્યંત ઇલાજની એકાદખી એકાદખ ખરીદવાનું બુલતા નહિ તમે તેના વગર ચલાવી શકશો નહિ. કમક ત્યારે ખીણ, દસ કેંઈ કામ કરતી નથી ત્યારે આનાથી આરામ થાય છે.

કો. રા. ૧૭ દરેક શીટીના. દરેક દવાગાળાને ત્યાંથી આપા હિંદમાં મળી શકે છે.

લીટલના ઓરીએન્ટલ

આમથી અશ્વય થાય છે નિરાશ થઈને પડી રહેતા નહિ અને દુખથી મરી જતા નહિ. સાન થાયો! બપો દુખાવા અને દરદમાંથી આરામ મેળવો! લીટલનો ઓરીએન્ટલ બામ તમારા વધી લગાડ કરશે અને દુખનો છોડી નિશાની પણ રહેવા દેશે નહિ.

લીટલનો

ઓરીએન્ટલ બામ

સરવે જાતનાં દુઃખ અને

દરદો મટાડે છે

જેવાં કે

સંધીવા, રૂમીઝમ, ફરસો દુખાવો તથા માથાનું દુખનું વીગરે. એક ડુંભિ કરતા વધુ તે મટાડનાર તરવાનું એક ઘણું જ સુંદર ભેટ છે જે ફરસો નેમી છે.

માણીની ચરબી તેમજ કાંઈ પણ ઘાતનું તથા નાખવામાં આવ્યું નથી. પહેલાં દિલ્લમ અને સરોપરી દુખ મટાડનાર આ બામ છે.

મુંબાઈ ઉદાકાના એકલા એજન્ટો:

નરોત્તમ ગોરધર એન્ડ કું,ં,

શેખ મેમન સ્ટીટ, મુંબઈ ૨.

કેલીક બાણ્ડીઆ હાત જે કાઢવામાં આવી છે તેમાં રૂપીયા પાંચથી રૂપીયા છો રુધીની કુપનો છે. મયે વરસે લીટલના ઓરીએન્ટલ બામની શીટી ખરીદનારાઓમાં પંદરશો રૂપેઆ આવા કનામમાં વેચવામાં આવ્યા હતા તમારું નરીશ અગ્રમનો.

ચાલુ છે-જેની રાહ જોતા હતા તે-ચાલુ છે

જેને માટે ઘણા વખતથી તમાશાખોન આલમમાં ચચા ચાલી રહી છે.

જે મહાન ફીલ્મ સેનસરના સપાટામાંથી મહામુશ્કેલીએ પ્રસાર થઈ છે, તે મહાન ઐતિહાસિક ચીનપટ

શારદા ફીલ્મ કું. એ રાજ મહારાજાઓની મદદથી તેમજ અધાગ

પરિશ્રમ લઈ મોટા ખર્ચે તૈયાર કરેલું

કૃષ્ણ સીનેમામાં ચાલુ છે.

શા
ર
દા

ફીલ્મ
કું.
કૃત

જેની અંદર નવીન પંતલુ એક્ટ્રેસ માસ અમીર ઝાની કમાલ કરે છે.

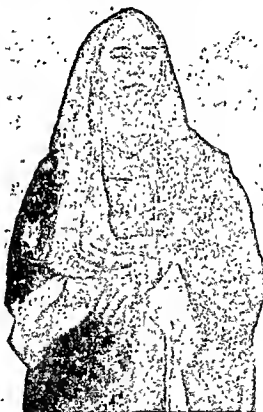
ત્યારે શાંતીના મોહક નાચ તમને આક્રીન પોકરાવશે.

આ ફીલ્મ કૃષ્ણ સીનેમામાં ચાલુ છે

પૃ. ૨-૪૩ અંક ૬૦ તા. ૧૦-૧-૨૬
 છુટકા ૧ અનામી બહાર ગામો રી અને

પાર્શ્વિક લવાજમ રૂ. ચાર
 બહાર ગામ રૂ. સવાયેર

મોજ-મોજ

દી

સાધુને શયતાન બનાવનાર કોણુ ? ? એક ઐરત

નીમક હંલાવીના નમુના રૂપ પ્રાપ્તને હાથે ન કરવાનાં કામ કરાયાં રાજ-રાજકુમાર-
રાણી-રીક્ષી બનાવે ફસાયાં રજુ તે ફક્ત
નહારસિંહની મદદથી બચ્યાં તે જુવો

રૉયલ આર્ટ સ્ટુડીઓનું ચમત્કારિક નવું ચિત્ર

ડાકુ

ડાકુ

ડાકુ

શનીવાર ત રીખ હ મી બનેવારીથી રાફ છે.

જેમાં
સીનેમાની જાણીતી નટી બેગમ ફાવમા અને મીસ ટહુ મુખ્ય કામ કરે છે
અમેરીકન ફીલ્મોમાં જુવો છો તેવી જવાના જોખમે કરાતી ઘોરસ્વારી આ ફીલ્મમાં જોશો.

સીનેમા મેજેસ્ટીક

ગીરગામ

આવે છે.

ગારહા ફીલ્મ કંપનીની નવી ફીલ્મ

આવે છે.

વસંતબાળા

પાંચ વદ ૧૧]

રવિવાર તારીખ ૧૦ મી જાન્યુઆરી ૧૯૨૬.

[૫. ૨ જી. અંક ૪૦

આ આવાકીકમાં પ્રસિધ્ધ થતી વાર્તાઓનાં પાત્રો કરિષતજ હાથ છે.
કોઈ જીવંત વ્યક્તિપરથી ઉપભવેલી કહેણાં નથી. આ મો. મ.

સનમને યાચના.

હું આહું કું છુંને સનમ મુજ સનેહને સ્વીકાર છું,
કરી મિત્ર ગોષ્ઠિ. હાંથી અંતર ખળેડું રસ છું ?
ઘાતું છુંને શું ફર રહેડું, હાસ બેહાલી કરી,
અન્યત્ર કરી તનમન થકી, રે ! સ્વાર્થી શું ન કયા જરી ?
સ્વાર્થી નથી, કામી નથી, સુખ આમ કમ વિશુધ્ધ છે,
કશન પ્રિયે છું રે મુને કબ્હા અતિ મુજ શુધ્ધ છે !
બી જાણેતા હું આ થશે તો, વચન તાર પાળતો,
નાસી જતા મન જામરને મહી દરત માંડ હું ખાગતો. ૪
મધ વાન તે તો ગઈ વીતી, હું શોચ શા ખારે કરે ?
બે એમ છે તોયે છુંને હું આ સનમ મુખથી રમરે ! ૫
આવ પાડી નયન તાર, રહેમથી - હું હું કને,
બોહું નહિ હું કાંઈ મુખથી, અન્ય રૂઢ કહું તને. ૬
વિનવું તને આ માનિની, પ્રિય છે સખિ, છુંને સનમ
હું આહું કું છું આવ આટી સનેહ ભયેતિ જગતવધા છે

જયોતિ

કોણ સુન્દગાર ?

સખતાર-સં. ઉત્તરાંકરે કાર્લિસ્ટ શુકલ

સનેહનીની સરત સ્વામીની વર્ષગંઢ હેલ્યાથી બ્દાસનાં
વર્ષામણાં દેવા આવી, સરતનો સ્વામી આ વખતે પોતીયું મઠ
પટેરી સરીઆમ રસાની ખાટીમાં એકાદસે જોતો. ઉભો દતો,
સરત આવી એનુંએ એને બાલ ન હતું, આરને, પગને સરત
ખાટી પાસે ગઈ અને પોતાના સ્વામીની પછાડેજ પાંચેક મીનિટ
ઉભી રહી. જ્યાં તેના પતિનું ધ્યાન ન ગયું ત્યારે સરતે કહ્યું,
“ હાલા ? ” જવાબ ન મળ્યો ત્યારે બીજી વખત હાથ પકડતાં
કહ્યું, “ મદારા પ્રાણ ! ”

“ કોણ સરત ! આને કંઈ બેલી પડવારી ? ”

“ નાથ ! આને તો આપની વર્ષગંઢ છે નાં એટલે.

પરવારનું જોતએ ને ? ”

“ એમ રે ! કહો બીને તો દુકમ છે મદારી જીવન-ભોતિ ? ”

“ કિંકરોના તે દુકમ શા ? ”

“ દુકમ ન હોય તો રમ્યાં રમ્યાં પછે કાંઈ છે ? ”

“ તમે તો આમને આમ સરમાવ્યા જ કયા છે ! ”

“ તમે સરમાળ છે ! ” આટલું કહી સાંતાતા સ્વામી

અમુએ સરતને પકડવા હાથ લપાંચ્યા. સરત આવી ખસી મઠ.
અસ આમળ આપ્યો અને દીવાનખાનામાં રોડરોડ ચાલુ થઈ.
આમળ સરત અને પછાડે તેના પ્રેમ થેલો સ્વામી.
કેવલ પછાડેથી ખુશી પછાડે, તે વચ્ચે કબાટની આડમાં,
હાથમાં મોળા ટેવલ આસપાસ આંટા મારતી તેના સ્વામીને

દંધાવતી હતી. અસુ પથુ પોતાની રહેઠાણની સરતને ખીલાવવા માટેજ જ્યાં આડા કાન કરેલા. આખર સરત કોય ઉપર અસતા હાથે આપાદ પકડાઈ અને ખોલેલો, “વહાણી? હાં” મહેને બહુ થકાયા? ” આટલું કહી અસુએ તેને બાંધમાં લીધી અને મીડું ચુપ્ત બીધું.

“અમર તે અડધમાં શું કરતા હશે?” સરતે નીચાં નેચુ કરતાં કહ્યું. “ચોરની ચાણાકય વિધામાં પારંગત? એવા તમે તો વિદ્યા “ચોર કાંટવાળાને હશે.” એવું કહે છે! ” અસુએ એના મોઢા સામે તાણીને મરતક આસે દલાવતાં દલાવતાં કહ્યું, “દંધાં અ...અ” અમે તો તમારે મન ચોરવને? જેણે કુનોઆનો ન્યાય? થકી પહેલાં તો તમે અડધું કરી મને થકાઓ.”

“હું ક્યાં તમને ડોકાના સમ દેતી હતી કે મારી પછાડે દોડા?” સરતે હસતાં-હસતાં નીચી નજરે કહ્યું.

“હો ત્યારે તમારા જ મોઢે ન્યાય કરીએ” અસુએ મંબીર લાવ ધારણ કરી કહ્યું અને એક પાસે પડેલી પુરણી પર બેસી ગયા. સામે પડેલી એક રોશન ચોરપર સરત આસે બેસી ગઈ. એનાં બેસવામાંએ એનાં દરેક અંગે હસતાં હતાં.

ન્યાય ચાર થયો. પ્રથમ પ્રશ્ન એમ થયો કે, આ પ્રશ્ન ઉપરિથત કેમ થયો? બન્ને વિચારમાં પડ્યા; મૈન રહી એક ખીજના મોઢા સાથું જેવા લાગ્યાં આખર અસુએ કહ્યું, “તમેએ આવી મારી વિચારમાળા બંધ કરી ને તમારો શુંહો.”

“મેં તમારી વિચારમાળા બંધ કરીજ નથી.” તદન ઇનકાર કરતાં સરતે બુકટિ ચલાવતાં કહ્યું.

“એમ? તમે પુરત માનો લેવાં નથી, વાર? કેહો, તમે આ દિવાનખાનામાં આપા ત્યારે હું શું કરતો હતો?”

“છાના માના સરીઆમ રસતા તરફ જોઈ ઉભા હતા.”

“હીક, તમે અંદર આબ્યાં એ વાતની મને જરાએ ખબર હતી?”

“ખબર તો હોવી જ જોઈએ, પણ જબાવા ન દીધી એ તમારી પુરકળા.”

“વાર, તમે મારા હાથને અડક્યા હતા ખરે?”

“તે એ...એ એ. તે અનજાણાં અડી જવાયુ.”

“હો અનજાણાં, પથુ તમે અડક્યા એ વાત તો ચોકકસને?”

“હા, હા, અડક્યા કહે! ”

“ત્યારે વાંક કોનો?”

“તા...મા...રો” આટલું બોલતાં સરતની આંખની કીકાએ નાચતી હતી.

“જાણી મારો કેવી રીતે?”

“તમે દોડ્યા કેમ?” અંજિ આંખ મીલાવતાં સરત બોલી.

“ત્યારે તમે નાહાં કેમ?”

“તમે પુરણેને તે કાંઈ પહેલી થકાય? અમે દાખાં, મેં છતાં પછે છે કાંઈ?”

“સમ બોલો?” આટલું કહી અસુ ઉભો થયો.

“સમ બોલવાં આ કિંકરી તૈયાર છે.”

“જુઓ ત્યારે આમ.” અસુએ સરતને બજામાં લીધી એના બન્ને હાથ સરતની ડોકાની આસપાસ વીંટાઈ ગયા અને અસુનું મોઢું સરતનાં મોઢા તરફ ખેંચાયું અને આંખ સરતનાં કપોલ પ્રદેશ પર કરવા લાગ્યા.

(૨)

— ઉપરનો પ્રશ્ન વાંચ્યા પછી વાંચનાર જાણી ચુક્યા હશે કે આ સુગલ અરેખરો આનંદ અનુભવે છે. અસુ એક મેનજ-જેટ થયેલો નવ સુગ છે અને સરતની શાળામાં માસતર છે. જ્યારે સરત તેની પ્રાણુ. બહુજી મણેપી અને ગામની માનીતી છે. નવસરના વખતમાં ને ગામની કન્યાશાળામાં એના જ્ઞાનોના લાલ દેવા જતી. અને ત્યાં અનેક પ્રકારના ભાવણે આપતી. આટલી એજાખાણુ વાંચનારાએ માટે પુરતી છે.

આને અસુ નિશાળે ગયા પછી સરત પથુ કન્યાશાળામાં ગઈ. તેને ત્યાંની હો મીસ્ટ્રેસ દીદી સાથે બહુ જ બહેનપણું થઈ ગયાં હતાં. દીદીની ઉમર ન્હાની છે છતાં જ્ઞાનમાં તો પૂણું છે. એ પથુ સરતને બહેનથી વધુ બ્હાલ કરે છે; અવાર નવાર મેજાન-વજ થતા નેમાં સરતનું ભાવણુ હોય જ; આને ગામના પ્રતિષ્ઠિત વેપારી તરફથી કન્યાશાળાનું નવું મકાન ખુલ્લું ચુકવાનું હતું. નિશાળના મકાનને શણગારવામાં આવ્યું હતું. વિશાળ કંપા-ઉંડમાં સામીઆનો-તણ નાખવામાં આવ્યો હતો ગામના સંજા-પિત યુદ્ધરથે ઉપરાંત મુખ્ય જાગીરદારો પથુ આપા હતા. આ ઉપરાંત ગામનો ફેળવાયેલો પ્રજાવર્ગ અને બીજી નિશાળના મારતરની હોજરી પથુ હતી. એટલે આવા મહાન મેજાવામાં સરત ન હોય એ કેમ બને? સલા મહંપ ચિકાર ભરાઈ ગયો હતો પ્રમુખસ્થાને એક જાગીરદાર હતા. ચારઆતમાં બાળાના ગામનો થયાં અને ત્યારપાદ સલાના શિષ્ટાચાર પ્રમાણે કેટલાક મરકાદાસીએ રોઠની વાહવાદ બોલાવી એક બીકલેસ બેરીટરે તે દરજ્જે એજાળી. છેવટ કન્યાશાળાના નાચવાળું પાટીયુ “પ્રેમકારનાઈ કન્યાશાળા” આમ લખેલ હતું તે પ્રમુખ મહારાયે ખુલ્લું કહ્યું. આ નાટક તરફ કેટલાકનું ખ્યાન ન હતું બીજાએ તો સરતના ભાવણુની રાહ જોતા હતા. ત્યાં સરત ઉભી થઈ અને ભાવણુ રચાનપર ગોઠવાઈ ગઈ. સૈલું ખ્યાન તે તરફ ચડું સરતે પોતાનું ભાવણુ ચાર કહ્યું.

“પ્રમુખ પ્રમુખ સાહેબ, અને અન્ય મહાજન વર્ગ. માતાએ, અને બહેનો? આજના આ લખ્ય મેજાવામાં મારા જેવી નાનકડી એક સ્ત્રી બોલવા ઉભી થશે એ ખ્યાલ કેટલાકને વહિ આવ્યો હોય. આ કન્યાશાળાનું વિશાળ મકાન બંધાવી આપવા માટે અજાઉનો બોલનારાએ ઉપકાર માન્યો છે છતાં ફરી હું મહારી માતાએ અને બહેનો વતી ઉપાસર માનું છું.” બલિબળના માટે જ્યારના તલજોની માતાએ આ મકાન બંધવાની છે એક વાત અત્યારે મારા સાંભળવામાં આવી છે કે આ કન્યાશાળામાં

ઈંગ્લીશ શિક્ષણ આપવામાં આવશે, એ કે ઈંગ્લીશ શિક્ષણ પ્રત્યે અને અભાવ નથી પરંતુ મારી પોતાની મન્યતા મુજબ કન્યાઓને તેણે શિક્ષણની ક્ષીએ ભરના નથી. છતાં જે એ શિક્ષણ અને દાખલ કરવામાં આવે તે હું તે તમને કહું છું કે એવી કન્યાઓનાં ત્યાગ કરતાં છાત્ર મળ્યા (તાજીઓનાં અભાવ) બાવનની, બાગદેવીએને તમારે આવા મન બનાવવાનું કારણમાંમાં બહુવા મોકલવાની શું જરૂર છે ?

હરત, મુશ્યુ કે રાંધવાની કાળા શિખવવાની સાથે ઈંગ્લીશ શિક્ષણ રાખવામાં આવ્યું છે તે એક સલ્ય જ છે.

આવી લાચરોનાં આપણે ત્યાગ કરતા 'શીખવું' નેપ્રમ્યે. એ ઈંગ્લીશ શિક્ષણ કામ રાખવામાં આવશે તે આ કન્યાઓનાં આ સુદેરને માટે હુખકર છે. પાશ્ચિમાત્ર ગીતના વાળ શીખવાય કે ગાતા શીખવાય એ આવી અમળા માટે ગોચ છે ?

મને બરાબર માલ છે કે મુજરાતી બહેન ઓછા પછ પોતાના પતિનું માન રાખતી નથી. પોતે પમાર લાવે છે એ તોરમાં રવાબીને સંકટ આપવામાં સંકાચાતી નથી. બહેની સાં અમીઓ એકી સીના પતિ હુખી હોય છે. કેટલીક પતિને નિયમસર બોજન પણ બનાવી આપતી નથી. પોતાના પમાર પદના માણસો તરફ જનાએ પ્રેમ રાખતી નથી. કેટલીક તે પોતાના પતિને પુરું માન પણ આપતી નથી જ્યારે મુજરાતી બહેન ઓછાના આવા મગજ બની નય છે, ત્યારે ઈંગ્લીશ શિક્ષણ શું કરીએ માટે દિનાવલ છે ? હું એમ કહેવા નથી માંગતી કે ઓછા દારી કે ચાકરી છે ! કેટલીક બહેન મળેલ ઓછા પોતાના માતા પિતા અને પતિના નમને કલંક લગાડે છે. આ ઉપરાંત તે કેટલીક ઓછાના ધણીએ તે તોખાદ પોકારે છે કે, "આવા કરતાં તે બમણ તરી મળી હોત તે સાડ." એટલે મારે કહેવું પડે છે કે ઓછા માટે ઈંગ્લીશ શિક્ષણ નકામું છે. આટલું કહી હું સાંભળનારાની હામા માગી બેસી જવા માંડું છું.

આ બાપણ ઉપર કેટલાક અનુભાવેના મન્યાં, હાર તોરા થયા પછી મેળાચોરા ખલાસ થયા. સરત અને દીદી બંને ધરે આમ્મા. આ થયા લાગી ત્યાં અચ્ચ આગ્યો. સરતે દીદીની મુલાકાત કરાવી ત્રણેએ સાથે મળી આ પીધા.

(૩)

સરત અને દીદીના બહેનપણું વધવા લાખ્યાં અને એમાં અચ્ચને એ ભાગ હતો. આ ત્રીપ્તીના સંપ, મુખ અને આનંદ તોરે ગમના ક્યાંય લેવો ન કરવાની વાતો કરતા. દીદી નિચાલેથી છુટે અને એ રસ્તામાં અચ્ચ મળે તે બંને સાથે ધરે આવતા. આવા સુખના દલાલ સદા કંઈ રહેવાનું હતા ? દીદીના ધરે કાપ નહોતું એટલે અચ્ચના અત્યાગ્રહથી દીદીએ જમવાનું પણ ત્યાં જામ્યું.

દીદી માળ નિષ્કા દત્તી; પરંતુ માતા પિતાના સારા સરેખ-

રથી એની તિવ્ર હુધિના અરે તે સાડે બહુ. એનું આ વિધમાં કાપ નહોતું. જ્યારથી તે આ કન્યાઓમાં આવી ત્યારથી કન્યાઓનાં દિવસ ઉધરી મયો. દત્તો. પુત્રાં એના માટે ગામમાં સારું ન બોલાયું. અગાઉના દેહ મીકરેલના વખતમાં ને શિક્ષણ હતું તે આશ્ચર્ય જુદું હતું અત્યારે તે છાત્રીએને હાર-મેનીયમ સાથે માતા-શીખવાનું હતું અને ડીદીના રાસો લેવાના વખતમાં આવાની હતા. દીદી વિધવા હોવા છતાં સુધરા નેવે મેલાક પહેરતી એનું ઈંગ્લીશ શિક્ષણ એમ કરતાં એને અટકાવી ન શકતું.

* * *

સરતની મુલાકાતે આને વીસમે વાસી હતો. સરત ખાટલામાં સુતી હતી પસે પડેલ ખુસરી પસે દીદી બેસી હતી અને તેની નજર સામે જ વીસવાસાનું નહોતું બાળક એક મુંદર માગીમાં પડ્યું હતું. સરત અને દીદી બંને માન્ય હતા. ત્યાં રિવાજનામાંથી અચ્ચે દીદીના નામની બુધ પાડી. દીદીએ આંખ આઘા કાન કર્યો. ખીજ વાર બુધ સંભળાઈ-દીદી મર્ક.

અચ્ચ રિવાજનામાં આમ તેમ આટલા માસે દત્તો દીદી આવી.

"તમે અને કેમ બોલાવી ?"

"આને સવારથી માક મન ઉઠાસ છે સરતના શરીર કેમ છે ?"

"સાડ છે. હવે કયા ઉચ્ચ કરવા જેવું નથી."

"દીદી....."

"બોલતા કેમ અટકી ગયા ?"

"શું બોલું ?"

"બોલી નાખોને રાજ તો મોટા મોટા બાપણો કરે છે અને આને આમ કેમ કરે છે ? શું સરત માલ આવી છે ?"

"વાદ તે આવેજને ? એ તો સડે થાને સરતને કે તમોને એણે આંધી આવતાં જતાં કર્યો."

"ત્યારે શું અઢી અને રાખવામાં મારી સરતે જ મારી વધીલાત કરી છે ?"

"ત્યારે બીજું શું ? એનાજ આમલથી મેં તેના વતી કહ્યું હતું."

"લાવું થાને પદારી બહેનનું."

"અમારું નદિને ?"

"તમે વળી ક્યાં જુદા છે ?"

"દીદી આ આનંદ સમકાળ રહે તો કેવું સારું ?"

"જ્યાં સુધી પરમાત્મા સાંતુક જશે ત્યાં સુધી તો જરૂર રહેવાનો."

"સાંતુક ક્યાં સુધી રહેશે ?"

"આપણું હૃદયમાં પ્રેમ દશે ત્યાં સુધી."

"પ્રેમ એ શું ?"

"વાદ ! વાદ ! નાના અવજા હતા ! એક બીજને

ઢાલું તે ?

“ઢાલું ! એ હજી તમને યાદ છે ?”

“અરુ ! અને તમે હવે આગળે છો હો ?”

“ના” ત્રી. એવું કશું એ ન લાવવાં. દીદી તમને સાચી વાત કહી હતી ? ના, ના, નહિજ કહું ?”

“કોને ! સાચી વાતમાં શેનો ખાર ?”

“હું તમને ઢાલું...”

“અરુ આ શું ખેલો છો ? સરત જેવી સુરક્ષા સ્ત્રીને વિશ્વસ લેવા કરવાનો વિચાર તમારા મનમાં કેમ ઉદ્ભવ્યો ?”

“જે હતું તે મેં કશું. “આટલું” કહી અરુ દીદી તરફ ગયો, દીદીને હાથ પકડ્યો. દીદીથી કશું એ ન થયું, કારણ દીદી તે અગાઉની દીદી ન હતી. અરુની વિદ્વત્તાએ એના ઉપર છત મેળવી હતી. સરતની એને અદ્યાપ્ત આવવી હતી પણ સ્ત્રી જાત કેવી હી હોય છે તેનો વાંચને અહીં ખ્યાલ આવ્યો. ન્યારથી દીદીએ અરુને જોયો હતો ત્યારથી અરુને પોતાનો કેમ કરવો એજ વિચાર કરતી હતી તેવામાં આ અરુ હવે અવસર મળ્યો. બિચારી દીદી માટે પ્રાણ પાથનાર સરતને શું ખબર પડે કે મારા નરીખનું ચક્કર દેવનાર દીદી જ છે ! સરત તો આટલામાં મૃતી હતી. છાંસો રડતો હતો. સરતે એએક છુમ પાડી પણ ઉપલી વાનગીનમાં કેણું સાંભળે ? સરતે આરંભેથી દિવાનખાનામાં આવવા ઉઠી, બારણું આગળ આવી તો શું જોયું !

અરુ દીદીને સુઅનયી વધાવતો હતો. દીદીના હાથ અરુના મળ્યામાં હતા. સરતને ચક્કર આવ્યા પણ શરીર સંભાળી પાછી આવી સુધ્ધ ગઈ...દીદી-પણ અરુના બાહુપાસમાંથી છુટી પાછી આવી. સરતના બાળકની માવજત કરવા લાગી.

(૫)

સરત ન્હાઇ ધોઈ પરવારી. અરુ એને વારંવાર પીવર જવાનું કહેતો, અને ઉપર તે પીવર ગઈ. દીદીએ પણ સરતના જવા પછી અરુને ત્યાં જવાનું મંત્રી વાલ્યું. દીદીની બૂલ જરાક જેટલી એકજ બૂલ એને સાલતી હતી.

સરત પીવર આવી. તેના આત્માને બહુજ દુઃખ થતું હતું. એ વારંવાર એણે જોયેલું દેખ જુલવા પ્રપ્ત કરતી પણ કેમે કરી બુલાવ નહિ. એને તો દીદી પર એટલો દોષ આવતો કે ન પુછો વાત. પણ પોતાનો પ્રાણ અરુ એનાથી રાજી છે એ વિચર આવવાં થતા દુઃખના હુંડા મળી જતી.

એણે એક દિવસ દીદીને પત્ર લખ્યો.

જાકી દીદી

મારા બે કાગળો તને મળ્યા હશે. દીદી હું તણુ દિવસથી તારા પત્રની રાહ જોઉં છું ખાં નીરાશા પીતા. કંઈ નજરે પડતું નથી. એ દીદી ! તું શું મને મારી નહિજ આપે ! એટલી ઉદાસ તું નહિં જતાવે ! એ દીદી ! આટલી બધી ફર ના, મને બહુ ના રીવાજ. અરેરે ! પણ હું શું કરે.

મારું કમીં હું જોગલું છું. એ દીદી તને કચરનીને કહું છું કે એક મુઠ્ઠો માફ કર. મને ના રીવાજ. હું મરું છું. હવે નથી લખેલા વખત ટકવાની શકિત. શરીરની કુદરતો તો દોષે દોષે બચાવી ગય છે તેમાં વળી માનસિક સ્થિતિથી તો વાત શી કહું ? મને કપાઈએ મેં ન પડતું નથી. ઝંખું છું. ફક્ત એક તારાજીએ અને પત્ર અને જાણવા છઠ્ઠું છું કે તારા હૃદયે મને મારી આપી કે નહીં. દીદી ! હું તારો, રનેહ મંગિલાને તો નાલાયક છું. તોપણ તારી દવાને લાયક પણ હું નથી ? દયા કર. એ દીદી ! તું દુઃખીને વધારે દુઃખી ન કર. બહુ ના રીવાજ મારી એટલી અત્તાનતાને માટે મને મારી આપ. હું બળું છું. એ દીદી ! હું મરતીને બચાવતી તારા હાથમાં છે. દીદી તું સુરતમાં ક્યાં સુધી રહેવાની.. જવાનો વિચાર કયારે છે ? વગેરે નહિ લખી જણાવે ! તારા પત્ર આવેથી આવવાનો વિચાર કર. અને તું ત્યાં હોતો ત્યાં આવી તારી મારી માંડ. મને નથી વિચાર થતો મારી છંદગીતો કે નથી વિચાર થતો સુરત જવાનો. તું કહે દીદી તું કહે. હું તને પગે પડીને કંઈ છું કે કંઈક દુષા લાવ. મારું બાળક તારે હવાલે છે.

લીં તારા ચરણમાં પડી હમા મારતી એક

અપરાધીની અત્તાન, એક વખતની

તારી સરતના પ્રજ્ઞાન.

વંચક ! દીદી પર સરતે પત્ર લખ્યો. દીદી અરુને ત્યાં ન જતી પરંતુ એ સંધ્યે જામે વખત ન રહેતાં અરુ અને દીદી બંને એક બન્યાં, અને સરત પીવરમાં પડી રહી. ત્યારે દુઃખી છતરે સરતે દીદીને પત્ર લખ્યો. અને બીજો પત્ર તેજ દ્વારે પોતાના ઢાલા પ્રાણ અરુને લખ્યો.

બહાણા અરુ મારા પ્રાણ !

મારું હૃદય બહુજ મુઝાબ છે. હું શું કરું ? અરુ મારી માનસિક સ્થિતિ દુઃખીમાં દુઃખી માણસો કરતાંએ છુટી છે. મારો દયા અત્યારે કોઈને આપે તેમ નથી કેમકે બધાં મારી શારીરિક સ્થિતિ જોઈને દુઃખી થાય છે પણ માનસિક સ્થિતિ જાણનાર માત્ર તમે એક છો. અને તમેય પણ જ્યારે આટલા બધા નિષ્કાર મારી પ્રત્યે થયા છો તો પછી દુનિઆમાં એવું પ્રાણ છે કે જેને મારી દયા આવે. અરુ ! હું તો હવે પોતાની સિદ્ધાંતે લાયક છું. નથી ખમાતી એ તીરકાર ભરી દિલ્હિ-નથી ખમાતો અરુ તમારો રોપ. અરુ, મારા જીવનમાં મેં હાથે કરી ઝેર ભેગમું છે. એ પ્રાણ ! આટલા આટલો વિશ્વાસ રાખનારાને પણ એક ક્ષણે ધડીભર તમારો વિશ્વાસ છડી ગયો. મને લાગે છે કે આ મારો અરુ ન હોય. મારા હાથે જ કુદાહી મેં મારા પત્ર, ઉપર મારી છે. અરુ, હવે હું ધણી પસ્તાઈ છું. પણ શી ઉપાય ! એક તરફ મારા હૃદય રૂંધે છે ત્યારે બીજી તરફ તમારો તીરકાર મને બાળીને બાળ કરી નામે છે. અરુ, જે નેત્રોની આસપાસ

અધારીની પેઠે નાચતી, કુલતી, મહાલતી અસુ, તેજ નેત્રો તેજ દષ્ટિ અને તિરસ્કારથી બાળા ચુકે છે. અસુ, સંસ્કારથી દાઝેલી હોઈ તો તમારી પાસે આવવાનું લજો! પણ તમારાં પગથી હોઈ ત્યાં આવવાનું ક્યાં લજી! મારા માટે મરવા સીવાય બીજો રસ્તો નથી. અસુ, ખતાવતો જોઈતો નિર્દયતા જોઈતો તિરસ્કાર હોય તેટલો એક સામ્રાજ્યવાદી જેને એટલે વહેતો અસુ આવે મારી હાંકીતો. અસુ, મારા રોડની કિમત ન કરતાં તેના રોડને માટે વધારે આકર્ષણ હો. આટલી જ મારી છાં. બસ એજ છાંએ મારા અસુ દાઢાં હું સી જાત છું મને છાં કેમ ન આવે તેનો ખ્યાલ મારી આંખે જોઈ વિચાર કરતો અસુ.

મારા પર દયા નહિ જ કરો! મને ના નીખાવો, આમ કરતાં પહેલાં તમારાં હાથે જ મને મારી નાખવી હતી.

આ મારા છેલ્લો પત્ર બાળને. આ સાથે તમારી દીદીપર પણ જુલો પત્ર લખ્યો છે. બાળકની સંભાળ તેને સોંપતો.

લી. સતી કકળતી, કુખીમાં કુખી થઈ ગયેલી કુમા માગતી તમારી દીન દારી સરતના પ્રભાત.

કાળજી પુરો કરી બાળને પત્રો ટપાલમાં નાખાવ્યા અને જારે એર પી આવવાત ક્યો.

અસુ અને દીદી સુરત છોડી મુંબઈ આવ્યાં અને પૂર્વ-અ-ક્યાં, સરતનું બાળક દીદીને સોંપાયું. લંચક બાળાં કોણુ ચુલેગાર!

સંપૂર્ણ

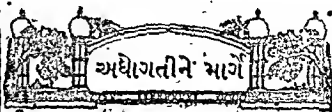
ચેતવણી.

અમારા જાણવામાં આવ્યું છે કે 'બાજ મજદૂ' કાર્યાલય સાથે કોઈ પણ પ્રકારનો સંબંધ નહિ હોવા છતાં અમુક માણસો 'બાજ મજદૂ'ના નામે અમારા એજન્ડા કે લાભોના વળગતા પાસેથી નાણાં ઉઠાવે છે.

આથી અમે અમારા એજન્ડા અને કસ્ટોડિયન બહેર અગર આપનારાઓને ચેતવણી આપવાની જરૂર જોઈએ છીએ કે, અમારી જોડીસના માણસ વગર કે 'બાજ મજદૂ'ના માલિકની સહી વગર કોઈએ તેના રાખસોને નાણાં આપવાં નહિ અને જો આપણે તો તેના એવમદાર અમે નથી.

આ તો અમે જણાવવાની રજા લઈએ છીએ કે, 'બાજ મજદૂ' પત્ર અને કાર્યાલયમાં તેના એકના એક માલિક સિવાય, બીજા કોઈના લાભભાગ કે લાભનું વળગતું નથી.

મેનેજર મેજર મંજલ

(એકાંકી નાટક)

લેખક-શ્રી. મધુકાન્ત

પાત્રો

રામદાસ—રાતનજીવન એક ધનાઢ્ય વણીક શેડીઆ.

મગનલાલ—શેડીઆ ગેર. એક મેરજ કંપનીના એજન્ટ.

વલ્લભરામ—શેડીઆ શેડીઆ વણીક એક કંજુલ વણીક.

અચ્યુ—વલ્લભરામની સ્ત્રી.

શાન્તા—વલ્લભરામ અને અચ્યુની પુત્રી. પાછળથી રામદાસની ચોથી વારની પત્નિ.

રશમલાલ—રામદાસ શેડીઆ નિમકારામ કુનિમ

શાન્તાનો મેથી.

દલીલેક અને ખેડીદાસ—પંચના પડોશી.

આ ઉપરાંત પેલીલ, કીટકીલ, માતનું મહાનન, મેયો,

વજેર વજેર.

(રામદાસ શેડીઆ એ પંચનિમકારામ દેલા છતાં સંતાન સુખ માટે નંદોઈ થયું. સાલીક વળી વજેર પોલ વારના લખાણી એક પુત્ર થયો. પરંતુ કુળાંગે ત્રણે પત્નિ રાત્રીમત થઈ એ વર્ષમાં મૃત્યુને આવીન થઈ. શેડીઆ સંતાનથી યેરાઈ બેસા દતા.

ઉંમર ને બજાર, ખાતા ને પીતા, પેડી પર બેસી બાળ-તીઆ સાથે વાતચીત કરતાં પણ શેડીઆ નવી કાવવાની કુમ મચી રહી. રાતે પણ સમાધિમાં બેસી તેની લટકળી ચાલ, તેની મુંદર સુખકુલિ, તેનો કોષલ મેયો રહ્યો, વજેરના જ ખ્યાન થરતા. જલ દીન રાત એજ વિચાર ને એજ શોર ક્યાં કરતા કે થરમાં નવી સ્ત્રી કેવી રીતે લાવવી.

અચ્યુને તેમને મગન ગેર વાદ આવે છે. નિયતિ તેડના મેયો છે. શેડીઆ જાતકમથી પી ખાડીઆ મેરજ કંપની લી. ના એજન્ટ થી. મગનલાલ પુરોહિત આવે છે.

રામદાસ—(કુશો ગજાવતા) પધોરા પધોરા મહાનન. આમ પણ રહો રહોન થયો.

મગનલાલ—જુલોને શેડીઆના વાંદજોતી સંખ્યા વધી પડીલ તેમના લાભાઈ એજ એક મેરજ કંપની રહોઈ કરી છે તેવું કાલ દમણી દમણી થીક સાથે છે એટલે આપણી રહોઈ બાળી નંદોઈ સમાય. કુમા કરતો શેડીઆ.

રામદાસ—વાર રહોઈ રહોઈ જુલોને હાથ મક મક નાના કરતા લો નથી!

મગનલાલ—(સેઠને હાથ જોડેને) નારના, બાપના બધા બહેા તેમ છે. શું કંઈ ધધેા બધા બોલવો છે કે ?

રામદાસ—પુરોહિત મહારાજ. મારી જોડે જ ચિંતા ને દુઃખ કરી છે. તમારે ધરે લીલા દહેર કરાવી દઈ જમના કે ? મગનલાલ—હા પશુ તે કેવી રીતે ?

રામદાસ—(ધીરેથી કાનમાં) કંઈક લખન બચનની જોડે પશુ ખીડું શું.

મગનલાલ—હા, હા, જમના... પશુ... બા ઉચરે...

રામદાસ—(હકાતોને જોરથી દબ લેતા) તે શું મુખોને બા બાપતમા છૂટ ને છુટ્ટોને નહિ ? બા મના ધરનો નાનાં ને બચર ! મારા બેવા છુટ્ટોને કાઈ દીકરી નહિ કે તે પછી બાપથી પાસે શેઠા તો છેને પછી શી દેવત છે ? કહેવા છે કે : "હા બચર શેઠા, તો બપાહે છુટ્ટો કોઠારા."

મગનલાલ—બાપાચ શેઠ શાખાચ. તો કહેા બાપ કેટલા નાણાં ખર્ચવાની હામ બીજા છે ?

રામદાસ—કંઈ નહિ તો વીર દબર તો ખરાજ.

મગનલાલ—(મનમાં કીક લાગે બાબતે) છે ક્યાં ફરી ફરી બાવો ફિફર મગવાનો છે ; કીક તો આજથી કું આ ક્યાં માટે ખીડું અડ્યું છું.

રામદાસ—જને ફો બા કાનમાં બાપને યરા મળેા તો ખુશ...

પ્રવેશ ૨ ને

સ્થળ—વલ્લભરામનું મકાન

વલ્લભરામ—દત તારી આ છંદગીની જોડાતેલી. બપરે છુટ્ટો તારે જમ બાપત આજે ને બાપત ધેરોને પડેલી હોય. જોકે પાણુ ફાળ બાપાના તો કાંસા ત્યાં બીજી બાણુ આ છુટ્ટાન લેવા જેવી છોટરીની ચિંતા.

અચ્ચગ—મારે કશું મનો તો જ્ઞાન્તોને વિવાહ બધો પડેલાં ક્યાં દતો ત્યાં કરી દેવો.

વલ્લભરામ—બપરદારી ને ફીધી બાવી વાત બોલી તો મરીવને છોટરી બાપો લઈ કાંઈક વત પહોરી લેવી છે કેમ ?

અચ્ચગ—તમારી વાત તો મતલબનો ચામર પુરે કરવાની છે. તમારે તો પંચ દબરને દલો નેડું છે દલો પશુ બપર છે—

રહે ન કોડી પાપકા, નેાં નાચે તો જમ,

લાખોકા પન પાવકે, મરે ન કંઈન પાવ.

(પુરોહિત મગનલાલ પ્રવેશ કરે છે—બધા બધા જમનાની)

વલ્લભરામ—પધારો પધારો જોડી મહારાજ. કહેા બાબતથી બપના પ્રાન્ત પમસાં થયો ?

મગનલાલ—કંઈક મતલબ બાપ બાપતવા છંદા—

(સ્વચ્છ વલ્લભરામ બોલી ઉઠે છે)

વલ્લભરામ—જોડી મહારાજ, બપર કંઈક દબણા

બપરવાની બાબતથી બાબત હો તે તો જાણું. (જેમ કહી બપરવાને રસો પતાવે છે.)

મગનલાલ—બપર—આમ કોઈ બાવિધિને તિરસ્કારેા જે બાપના બેવા કશુંકરને છાજ્યું નથી.

વલ્લભરામ—(ચિંતાને) તો શું બાંધે કંઈ પુણુ છંદા દતી છે બાવિધિ બાપતની.

મગનલાલ—ને મારા બાપમનથી બાપને કાંઈ નુકસાન થયું હોય બા તો ચારો—(જેમ કહી બપરવા બધાર બધાં જોડા પડે છે.)

વલ્લભરામ—(મનમાં કંઈક ચિંતાર બાવત) બપરે મહારાજ ઉભા રહો, ઉભા રહો, કંઈક બીજા કામ માટે બાબત હો તો બાપથી ના નથી જમખરોને પશુ છુટ્ટો કંઈક બાપ બાપતને પશુ દબે જોડે.

મગનલાલ—છુટ્ટો શેઠ, જોકે કામ છે તેમાં તમારે ને મારે વનેનું કરે તેમ છે.

વલ્લભરામ—પશુ છે શું તે કહેને ?

મગનલાલ—છુટ્ટો. રાનમરીના રામદાસ શેઠના વિવાહનું નાણાંજેર. માર છે છંદા બાપની દીકરી દેવાની ?

વલ્લભરામ—કાંઈ બાંધીએ તેમ હોય તો વળી જોડે.

મગનલાલ—છુટ્ટો શેઠ શેઠા મુખમરના તશુ દબર મગરો. થમ છે છંદા ?

વલ્લભરામ—નહિ જાણું બાપતને તો પંચ. દબરમાં જોકે દમરી જોડી લેવાને મોખ નથી. છુટ્ટુ હોય તો બાપે નાણાંજેરને ચાંસો કીક દઈ.

મગનલાલ—કીક મારા જાણ પંચ દબર તો પંચ દબર દબે તો કાંઈ વધી નથીને ?

વલ્લભરામ—બપર... પશુ શેઠની ઉમર કેટલી દબે વાંદ કંઈ વધ મરઘા તો નથીને ?

મગનલાલ—લેા વળી બધાં સેઠા પોઠો થવા બાબતે છે ત્યાં વળી ઉંમર ઉંમર શું કરો છે. તમે તમારે કોયજી લખને રેલોને ધામાં.

(ચંદાના નિચળેથી દમજાન બાવી છે. બપર કંઈ વાત ચીત થતી ચાંકળી બપરવા પાછળ જતાંને પધી વાત લાંબા છે. બપરે છે કે બા વધી માથેા પોતાના ઉંમર છે. જોકે દમ દેવી પ્રવેશ કરે છે.)

રામદાસ—બપરે પિતાજી પિતાજી. બા શું કરવા બેઠા છે. બા તમારી રૂબ જેવી કુમળી બાળકોને વેચાને લેવી હાથ વેદો તમે મુખી નહિ થાવ. શીંદને મારો લાવ બપરો છે. કંઈક જે ચિતાર કરો ?

વલ્લભરામ—"બપર પતાએ કમર હોત હે બપર ચીડીત સુખ થઈ જોત" દબે તો સેઠો પોઠો થઈ ચુક્યાં.

રામદાસ—બા જોકે ચલે છે સુન્દર શેઠાચાર—શંખાને વેચીને બાપાને.

વાલસરગમ-મેજ મેજ હવે બહુ દોડવાની થા મા.
મોટેશએ બાજળ નકલ રીતે મોલતી કાજ નથી જાણવી?
ચાલો મનમનજ કપડાં કાઢીને બોજન કરી લઈએ.

અવેશ ૩ નો.

રામદાસનું શયનચક્ર

રામદાસ-(ઉપરજ આવી આવું) મું ખીડી નિંદા આવે
છે. અરે, હજુ તો નવજ વાંઘ્યા છે. શાવ બરા બે થઈ જમા-
સીમાં દીવ બહેલાવીએ. આજએ દીવદાર (એમ કહી ધાનતોલો
દાવ પકડી જમાસીમાં બેસી જમ છે ત્યાં પહેલા સેપા પર
બેસે છે)

રાનતા-વાલે વાહ. જાપ અને દીવદાર વહાલી વહેરે કહી
કેમ સંબોધા છે હું તો તમારી દીકરીથીએ નાની છું.

રામદાસ-મિથા, આલેશ બધો રાવ સાને. મું જાવાની
અમજમારામમાં કાઢી મળી છે.

રાનતા-તમારો અમજમારામ અને ખાંડીનું બધું જામ
સુત.માં. ને સી પુષ્ટુ કમોડું દેખ તો એ સદગા એક-
મારામ પથુ ઝેર નેવા લાગે છે.

રામદાસ-વહાલી મેં અહીં કાઢી પેલા નારાણજીકર
વેલ અરને તેમની પાસેથી અમજમાર મુજું લેવા મંડિલું છે.
એટલે હવે.....

રાનતા-તમારી માટલી છંદથી અહ તોયે સંભોળ થશે
નથી, તે આવા છુપાપાથિ તમને છુપાતીને મોહ થયો છે.
દિવજ કરતી વખતે આજલ કપાં અપ દતી. મું પુવાની એકે અહ
તી? થરમાં પુત્ર, પુત્રવધુ તમેરે હોવા છતાં પથુ અહ વાસે
પ્રજાવાના કેક શો કમિયુષ છે.

રામદાસ-હા હા. બાણીએ છીએ તારી છામી બાજ
કાકે બહુ બધી અહ છે તે. બની સુધી બોજતી નથી ત્યાં સુધી.

રાનતા-(કાપથી સોઠા પાંચી જાણી બેસી વધને) મું જા
બાળક મજકમાં મારી સેતા નેસી ઉધ વગડવા નથી મગીતી
(એમ કહી ધાનતા બીજા મેરામાં ચાલી જમ છે)

રામદાસ-(આલેશ) હે પ્રભો. બુદાપના આ દુનતા
તો નો. વાળ ધીજા પુણી નેવા દના તે હવજ બગાડી કળા
કપાં. દાન પથુ ડા. કાક પાસે કપીઆ દોડસો અરસી નવા
મેજકામ્યા. નક સંદર દેખાવાને નાજુક રશીવવાગા અરમા
અઢાળા તેમ પથુ એની એજ દલા.

નિર્મળતા આજળ કાંઈ વજ નથી. હવે તો પ્રભુ ને તાકાત
દેતા આવે નહિ. તો રહીએ મેરા દંકનપાલ) અરે અમું વાતમાં
ને વાતમાં અહીં થવા અઠા (નિંદા જારવાથી પર્વજ પથુ
આડી પડે છે યોડીસરખાજ નસકેરો સંજગથ છે.)

અવેશ ૪ થો

સુનીમ સ્વામીસાહેબનું ઘર

રાનતા-મહા મું બીજલું રોનો કે કાંધેને કામ પથુ
મામમ પડતો નથી. પ્રેમ એક જાદૂન ચીજ છે તમારથી એ
મનકરતી ચાર આંખો થઈ છે તમારથી મન કહુ કરવું નથી.
(યોડીસર દોડીને ચરે પાલુ નવર ફેરવી વાગે છે.) પરંતુ
કાંઈ તોયે નોઈ બચે તો ધી દલા થશે. નહિ. બીજાની કાંઈ
બચત નથી. મનુષ્ય મું નથી કરી કાંતો. કાળા માથાને માનવી
ધારે તે કરી કો લેખ છે. વહાલા સ્વામીની છતી જાંતરમાં રમી
રહી છે. એના વિના થઈએ એન પાડું નથી. (સ્વામીકાલ-
રામની પાંદળી બારીએ બાવી પહોંચે છે, ખાણીઆમાં મથું
મૂળ પછી ધમધમી બીડું મું એમ કહી એક અંકુર દહીસ
કર્ચો. વહાલા સ્વામી?

સ્વામીસાહેબ-મોલુ એ?

રાનતા-આપના મરણની દાસી.

સ્વામી-(પારી બોલીને) એકા મોલુ કાનતા! અત્યારે
જાદું આવવાનું પ્રેરજન?

રાનતા-મોલુ મું દેખ વહાલ, વજ પ્રેમ બીડા. હું
પ્રેમની નોજલુ બની છું પ્રેમમાં મરનાવી બની છું. એમ કહી
તેણે મોલિસ કડે મના મથિયું.

હું મરનાવ પ્રેમની, મને પ્રેમ ના દોડાને...વહેરે.

સ્વામી-પરન્તુ કાંઈ...જા વાતની પ્રાપ્તે બહુ મર્થ
તો મારા તો પાર વાચી જ તે ઉપરતિ હું દુનિયાની બાંધ
નિષકલ્યામ ફરીક.

રાનતા-મોઈ પથુ ન નોઈ યોગન બધી સકે મેવા
કુર કુર સ્વામીમાં બજ રહીએ તો પછી કંઈ કરત છે?

સ્વામી-મું પોતાના પતિને કહેમોડ ત્યાજ કરી પર
પુરુષ સાથે પ્રેમ કરવો એ એક જાલું મદિસાને કાતે છે?

રાનતા-નહિજ. પરન્તુ અરે પતિ પચાક માં વધનો
પુરો દેખ ને પતિ જ સોજ સ્વત્ર વધની નવોવંના દેખ તમારે
આપના નેજા નવકાળો પતિ જાણના એ સ્વામીકે છે,
મારણ કે બાપતિ કાંઈ અમીના નાતિ!

સ્વામી-એક અમીમાં મેં લલવાર થી રીતે સમજ?

રાનતા-જાદિથી પલાવન કરવામાં નથી વજા દુજ
જન તેમ છે.

સ્વામી-હા પથુ તે માટે તો પેલા નોઈએ પેલા.

રાનતા-(નિર્મોલીની ચાલી સ્વામીકાલના બોલામાં ફેંચીને)
થો. તમારે નોઈએ તેમણું કવ કાઢી દા. તમને કાંઈ દોડા
નહિ બન વિચરન ન પ્રે-કમા રહેા જ્યાં જતાં પ્રેમ રાવ
દે! જવ [સ્વામી પાછો ફરે છે અન્તને આપમાં લેઈ સુખ્યન
શકિત વરસવે છે.]

પ્રવેશ ૫ મો

રામદાસ રોડનો બંગ્લો-લીલાનાખાતું

[સ્વામીદાસ રાત્રે જાગ્રિત તીનેરીમાંથી રોડમાં રૂપિયા જિવાવ પડ્યું બંધ રતે પડે છે. બીજી સવારે રામદાસ રોડ તીનેરીમાં ફેલાવ ફરતાંને મુક્યા ગયા ત્યાં તળાવું સાથે આલમ પડ્યું...રોડ પોતે ચોરા.....]

રામદાસ—હાથ હાથે રાત્રે તો સાનાનાક વાળું તીનેરીનાં તળાવું સાથે રામ, રામ, રામ. હજારેકની રોડ જિવાવ રાત્રે કાંઈ રહેવા દીધું નથી. બપોરના જે વાળી ગયા. હજી સુનીય સ્વામીદાસ કેમ ના બ્રાવ્યા. જરે એ બેરા લિયો જાવે છે) જાવ જલદી જાવ સુનીયો છુલા બાવ. જોર રહો કે રોડ તુમો જાગી છે જાગી બુલાવે દે (લિયો સ્વામીદાસને ઘેર જાવે છે પશુ ઘેર ખંભાતી તાણું જોઈ પાછો ફરે છે ને ખજર જાવે છે)

લિયો—રોડ સામ સુનીય કે વહાં તો વાડા ખંભાતી તાણા બચા દે. જોર પડેલિયો પુછને રોડ પતા નહિં રેતા.

રામદાસ—હાથ. હાથ. એ સ્વામીદાસ જાનાને લઈ નકાળી ગયો જાણ્યો છે (પિલીસ કમ્પોસ્ટર ગો. દેનરીયુને ટેલિફન કરી જાગી દીધાત કહે છે ને ડીટીક્ટીવની મદદ મળે છે તથા પોલીસની મદદ પશુ મળે છે. કમ્પોસ્ટર લાવા માણસ દોષ રોકતી કાપ આઈ જલદીથી ખડોબસત કરે છે)

પ્રવેશ ૬ ઠો

પચાયત ભુવન

(રોડમાં મુઠસે પંચમાં જાવેલા છે. સપળા મોટેથી વાતો કરતા માલમ પડે છે)

એક—રંગ લાઇ, જા બાપજી રોડમાં ખાતના રીવાળે દવે જહુ સિમિલ થઈ ગયા છે રોડ કોને મહિંગુ નથી કહી જહુના ધરતો રામ થઈ મોઢો છે. અને લેલો કન્યા રિક્ષ-વગેરે હો મોઢ કોઈ જાવ છે.

બીજો—જહુ થયું સાથ જા બાપજી બાપજી છે ને રોડ પરિવહ પરિવહમાં સંભાવવા મારે રહેવા વો. જાતો પંચ છે પંચ સમજ્યા. તમ રોડ કાપણ રહેવા વો.

ત્રીજો—હા હા. વળી ખરી વાત છે. કહી કરે એ બાપજી કહીને બાપજીમાં કાંઈ જોઈ પંચતો વિરૂધ થવાય છે—

(રામદાસ પ્રવેશ કરે છે.)

રામદાસ—(સ્વમત) ફેલાવ દિવસ થયો ડીટીક્ટીવની પાદોષીની સ્વામીદાસ અને જાનાના બને પકામ્યા છે તો ખરા રાત્રી જાનાને દવે ધરમા ધાજવાથી પંચ વધી તો ઉપરદેને તે પેલાદેના દાખર રમકડું છે. તેજો જેમ નયવે તેમ ભવે. તેનું રેકાણું રૂં. ધડીમાં જાવ ને ધડીમાં જાવ ને ફક્ત મે મે રૂપિયા (પંચ નહિ) પંચ પડેને પંચાળા કે રજના મે તે પંચ. પડી નાતમાં રૂપ મેરો નથી કે નેની મળે

સવારે સંઘ આધી રોમ ૧ યુકે આ કરી શો. અને ને કદાચ રોડ વધી લેશે તો કહીયું કે એ તો જરા તકરારથી રીકાઈને તીરય કરવા ગયા હતાં તે દવે આવી ગયા છે—હા પશુ—સાંતા મળેવતી છે તેનું રંગ—ખરે યાદ પડશે. યવા રેને જેમ થાય તેમ. (પંચ સમજા ઉભા થઈને) કાંઈકો મારી એ નમ્ર પ્રાપ્તો છે કે જામોરો ધરવાળાં જરીક તકરાર થવાંથી કોઈરની માનવે ગયાં હતાં તે દવે પાછાં જાવ્યાં છે ને કોઈને વધિ ન હોય તો પંચની રમથી હું મારી પડિને ધરમાં બાંવું.

એક આગેવાન—વાહરે વાહ. આ કાંઈ નાના કોઈને સમજવા જાવ્યા છે કે આપના ધરવાળાં તો પેલા સ્વામીદાસની સાથે જાગી ગયા હતા ને તે તો પોલીસની મારફત પકામ્યા છે અને—પશુ એમને તો સ્વામીદાસને જામ પશુ—[જાનાના પડેલ જોડીદાસનું રોડે જારી પેડે થર થયું હવું. એટલે તે એકદમ રોકેના પડે જાવ જોજવા લાગ્યા. જોડીદાસ એટલે કોઈની જમર ન હોતી કે એકે જહુર તેમની વિરૂધ જોલી કો. જાનાના જહુ લોક તેમનાથી કાંતને દર જાગતા. તેમણે પેલાને એકદમ ટેડો મેસાડી દીધાને જોડ્યા.]

જોડીદાસ—જાણી, જા વાતમાં કાંઈ વલુદ નથી. અને જોડકા ખજર છે. હું અને રોડથી બને સાથે જહુ જાદ શરિય કોઈરથી જામ્યા કીએ, અને રોડથીને ગઈ તો તે પડેલો છે એમ તપસ કરતા માલમ પડ્યું છે.

[જહુ ચૂપ જાગી જાવેલી રહેઈ અને કોઈ જોલણું નથી એટલે દલીલે એકદમ ઉભા થઈ જોદારા]

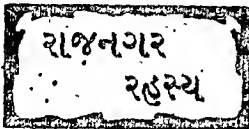
દલીલે—રોડ કાંઈ જોલણું નથી એટલે સાનીત થાય છે કે જાં જામાં સંમત છે આધી પંચની વતી હું રોકતી રિનતી માન્ય રાખું છું (દલીલે બેસી જાય છે ત્યાં જાનાના રોકણી એકદમ પંચ વચ્ચે આવી જોલેઈ)

જાનાના—મારાથી તો જા મરડા ધૂમ સાથે નહિ રહેવાય અને તીરય નિરસની વાત સપળા તદન જોડી છે.

[રોડ દલીલે ને જોડીદાસ વગેરેના મોઢ કાળા પડી જાય છે] હું તો જાનાના ત્રાસથી કંટાળી છું દવે તો પ્રશ્ન મને બચાવે.

રામદાસ—હાથ હાથ છુલાપણમાં પરજાનાં ફળ માર્યા છે પશુ જા રોડ તો મારે નાક કાપ્યું. મારી ઈજાત કોડીની કીધી. જુરસો તો એટલો જાવે છે કે જા રોડને જાનથી બીજામાંથી રાખુ કોડી જાનાનાની જાતીમાં લોકેઈ સન્તા મીસ પાડી ખરજ પામે છે) જાનાના પંચાવતના ભુવનમાં ખૂન ખૂનની જગ ઉડી. ધૂમ મળી રહી. ત્યાં જુરો ત્યાં રોડે ખૂન ક્યું રોડે ખૂન ક્યું એમ સંભળાવું પોલીસ રોકે ગીર રતાર કરી લઈ જાય છે.

(સંપૂર્ણ.)

અખનાર:-સા. યુતેદત
(ગયા અંકથી ચાલુ)

રાસમણિએ લખેલી ત્રીજી એક પત્ર નીચે પ્રમાણે હતો:-

“ મહારા આરાધ્યરવતા, ”

આપના તરફથી રૂપિયા અઢીસોના મનોર્થારે મળ્યા મળે છે તથા તેજ દિવસની પોષ્ટમાં આપનો કૃપા પત્ર પણ આપ મળે છે. સંચળના ધણી સાથે પાકું લખાણ કરાવી લીધું છે; એ માટે આપ સદૃજ પણ ચિંતા કરશે નહિ. આપ અગતે જદી આવવાનું લખે છે; પરંતુ આપારે ચિત્રકાળને માટે પસરેના ત્યાજ કરવાનો હોવાથી જ વિચળ થાય છે; ખાશી હું તો હરેક ક્ષણે તમારું સંચક્ષ્મ આપ કરવા ઇચ્છું છું. મહારા જેવી એક ચિરહિણીની અજાણની વેદના આપ સમજી રહ્યા તેમ નથી.

હરિ કેવાં બનાવી બિમાર, મને મારી હૃદયમાં મારે. રેક, મહારાજ ભૂમી હું મહારા, ખાતપાન લાગે છે ખારે; અંતરે વિકળ આપારે.-હરિ

એક આપણી સુરતિ તમારી, સુધસુધ ત્યાગી ગઈ છું હારી; સમગ્ર ન સારે અસારે.-હરિ

શુદ્ધનનો હર કૂર નાખ્યો, દુનિયાને અપવાદ ન દાખ્યો; સંજા નથી સુ ચિઆરે.-હરિ

તિર નો મને નુકામ ખાસી, કાઈ મળે નહિ લાખ ઉરે ભરી; હસે સરવ નરનારે.-હરિ

હવે ફક્ત એક જ અઘવાડીઆમાં અમે ત્યાં આવી પહોંચીશું. ચંચળ તથા મોતીને દાણાપીઠ નજીક લાકાનું મકાન લઈ રાખવાની ઇચ્છા દર્શાવી છે એ બરાબર છે; કેમ કે, આપ જેવા મહાત્માના આવાસમાં યુવતી સુંદરીઓના નિવાસ ભોવાળાં આવેલાં બનસમાજ આપનાં તરફ શંકાથીસ દ્રષ્ટિથી જુએ એવા સંભવ છે. ચંચળ અને મોતીનું સંબંધ ખરચ આપ ઉપાડી લેશે એટલે તેમના રૂપનું સીલામ કરી તમે જુકળ લાક્ષી મેળવી શકશો. આપ કમાઈ ભોગવતા ધણા મુલકો એ બન્ને રૂપ-તીઓના રૂપ ઉપર સપદા બની દીપક ઉપર ખતજ બળા મરે એવી રીતે બળા ખાકસાર થઈ ભય તેમ છે.

અદોથી નીકળતી વખતે અગાઉથી હું તાર કરી આપને ખબર આપીશ. કાલ એજ.

સિ. આપની કૃપાનુચિની “રાસમણિ”

સ્વરૂપદાસ સાથે રાસમણિનો રેવા સંબંધ હતો એ આટલા પત્રો ઉપરથી પાછા સમજી શકે તેમ છે.

એ પત્રોના બંદલામાં રેવાએ લખેલા એક બે પત્રો દોષ તે અને ઉતારવામાં આવે છે.

“ પૂજ્ય ગુરુદેવ ! ”

આપ આપારે ત્યાં પધારી કચ દિવસ કયા કહી ગયા; પરંતુ તે સાથે આ એક અજાણું ચિત્ર મોરી ગયા, તમારી ચિત્રવેશક વાણીની છાએ મને મુગ્ધ બનાવી દીધી છે. તમારા સંઘીભવે સર હજી પણ જાણે કે મહારે કાને અધગાય છે. પ્રભુ ! આપની ચરણ સેવા કરવા આ દાસી અધીરી બની ગઈ છે. કયા કહેતી વખતે કહાસો ફેંકી તમે આ અજાણના કુર્ષણ હૃદયને વીધી નાખ્યું છે, આપની મનમોહન મુર્તિ મહારા મનમાં વસી ગઈ છે.

મન વસી ગયા મુરારે, મન વસી ગયા મુરાર; મનના હરિ દયાના દારે.-મનઠ રેક,

લાલગણી લગની ગઈ લાગી, મોદની ઉર મોદાર; રોમે રોમે વસિયા રસિયાઈ, અંતરને આગારે, મનઠ

એક જવાં તહાં એજ પિલે કું, આનંદરૂપ આપાર; અન્ય નહી અવરેજું કહી, નદસાજ વિના હું લગારે મનઠ

કુંડલ લોલકાંચેલે શોભે, બાજુ કકણ પહાર; મોદ વધારણ માલ મણિની, નૃપરના હણકારે. મનઠ

લેકની લાજ પરી કણભાં, પ્રિય પ્રાણથી ચાનાં ખાર; દામ વિના ઘનપામ વેચાણી, તમપર હું આપારે મનઠ

પ્રભુ ! આપની કાલે બજારે જે વાગે મહારી ગાડી આપને લેવા આવશે. કૃપા પૂરેક આપ મહારી પાસે પધારી દર્શનના લાભ આપશે એવી આપના ચરણમાં દારીની નમ્ર પ્રાર્થના છે. કથાશક્તિ આપનો સત્કાર કરી કૃતાઈ ધવાની મહારી આકાંક્ષા છે. પરિશ્રમ માટે કામ આદું છું.

સિ. દર્શનાભિલાષી “ રેવા ”

સ્વરૂપદાસના પાપાચારને અંત નહેતો એમ આટલા ઉપ-રથી જ વાંચકો જાણી શકશે. વળા પાપનો ખડો ભારાય છે એટલે તે અવર પડે છે. સ્વરૂપદાસ અને રાસમણિનાં પાપનો ખડો મજી ભારાય એવેલે હોવાથી તેઓ પોસિસની અંખોમાં ધૂળ નાખી છટકી શક્યાં નહિ. ગુણપરાને, પ્રથમથી જ સમય રચના વાપરી-કેટલાક કાન્ટેનસીને મદિરના કંપાઉંડની આસપાસ પડેલા ઉપર રાખ્યા હતા. સ્વરૂપદાસ તથા રાસમણિને એ પહે-રેશિયોએ ચિરતાર કરી ગુણપરાવ પાસે દાબર કયાં. ગુણપ-રાવની આત્મીય નર મદમદે તેમના બન્નેના લાખમાં લાખાડી પહેરાવી દીધી.

બીજે દિવસે બન્ને પાપીઓને પેલિસે મેજસ્ટ્રેટ પાસે ખાડા કંધાં. સ્વરૂપકાસ અને રામમણિએ જામીન ઉપર છૂટાં થવાની અરજ કરી; પરંતુ મેજસ્ટ્રેટે તેમની અરજ નામંજૂર કરી.

૨૬

મદનચંદ્ર બીજે દિવસે બે હજાર પાઉંડની રકમ, આપવાનું કહી મિસિસ વોટસન અને એલિસ પાસેથી વિદાય કાઢ લેટરકામાં ચારણ ગયો હતો, પરંતુ બે હજાર પાઉંડની રકમ આપવાનું લેનાથી કાંઈ પણ રીતે બની શકે તેમ નહોતું. તેણે મિસિસ વોટસનને ત્યાં જવાનું હાડી દીધું. બીજી તરફથી મિસિસ વોટસન કાંઈ કાચી નહોતી. તેના જેવી ધુનું તેમજ અપભ્રંશ રમણીની જાળમાં સપડાવા પછી સદિસસામત છટકી જવાનું કાલું મદનચંદ્ર માટે અસાધ્ય હતું. બીજે દિવસે મદનચંદ્ર તરફથી બે હજાર પાઉંડની રકમ મળી નહિ એટલે મિસિસ વોટસનને સદેહ પ્રત્યજ થઈ ગયો. અગમચેતી વાપરી તેણે પ્રથમથી જ મદનચંદ્રે જાણી શકે નહિ એવી રીતે છુપા કેમેસ્ટરી મદનચંદ્રને કોટા પાડી લીધો હતો. એ દોડાના દેખાવમાં મદનચંદ્ર એલિસ સાથે ખ્યાર કરતો હતો. તેના ઓખડું એલિસના ઓજ સાથે સામિતન થયું હતું. એ દોડાજ મદનચંદ્ર ઉપર આરોપ પૂરવાર કરવા માટે સળ હાથિવાર કિંવા પ્રમાણ રૂપ હતો.

સંપૂર્ણ મોકસાઈ ક્યાં સિવાય ઉનાચળું પળ્યું જરવા જેવો મિસિસ વોટસનનો સ્વભાવ નહોતો. મદનચંદ્રના વાપણે વીતી ગયા પછી બે દિવસે તેને દોરિસપટકમાં રંભાદની તેલોરિસપટકમાં ગઈ. રંભાને પૂછપરછ કરવામાં આવતોતેણે પોતાને મદનચંદ્રની સ્ત્રી નરોડે ઓળખાવી. એ વખતે મદનચંદ્રે પોતાની સમગ્ર ને અસ્વય ખુલાસો કર્યો હતો તે મિસિસ વોટસને રંભાને કહી સંભળાવ્યા તે સાથે પોતાની પુત્રીને ખ્યારમાં ફસાવી ત્યજ દીધાની વાત કહેતાં પણ મિસિસ વોટસન સૂચી નહિ.

મેજક આકાશનું એ પાપપૂજી કપર કારરયાન જાણવામાં આવતાં રંભાના કાંધને કાર રંગો નહિ. આમ છતાં વખત વિચારો તેને પોતાનો દોષ દેખાવી રાખવો પડ્યો; એ વખતે સળગી ખરી હાડકાન ખુલ્લી કરાયા પોતાની આગર બચકરી એવા ભાવથી રંભાએ મિસિસ વોટસનને કહ્યું; “ખાતું કમું ધમું સંગેએ તમે જ્યારે ખરી વાત જાણી શક્યાં છો ત્યારે પછી હું એ વાતનો અસ્વીકાર કરવા છત્તજી નથી. મદનચંદ્રે મ્હાર ભાઈ યા દોષતેમણે તમારી આગળ ને વાત કરી છે તે તદ્દન ખરી છે. તેઓ હજી કુંવારા છે. કુંવારી છાંટી ચલનતાં જીવાન સ્ત્રી પુરૂષ પરપર સદવાસમાં આવતાં તેમના સ્વતંત્રમાં આકાંક્ષા ઉપરને એ સર્વથા સ્વભાવિક છે. વળી મ્હારાં પુત્રી ને શય જુદીથી મદનચંદ્ર ઉપર ખ્યાર કરવા તોડી દીધે તો તેમાં મદનચંદ્રનો શો અપરાધ છે એ હું સમજી શકતી નથી.”

“એક સરળ ગ્રંથાવનની કુમારિકાને પીડી પીડી આશયે

આપી, તેની સાથે લગ્ન કરવાનું વચન આપી તેનો ત્યાગ કરે એ ચુ-હો કરવા જેવું નથી?” મિસિસ વોટસને પ્રશ્ન કર્યો.

“વાત આટલી દહ સૂધી જઈ પહેંચી હતી એમ રંભા ધારતી નહોતી. મદનચંદ્રને મુખે સળગી હાડકાં - જરવા પૂરેં વિશેષ વાર્તાવિત કરવાનું સલામતી લેજી” નહિ લામંચાથી તે કાંઈ બોલી નહિ. મિસિસ વોટસનને વિદાય કરી દેવાના ઉદ્દેશથી તેણે કહ્યું; “ખાતું! તમે પીરજી રાખો.”

“હું કેવી રીતે ધીરજ રાખું? જ્યાં માણસોનો વિલાસ શો? બીજે જ દિવસે બે હજાર પાઉંડ પહેંચાણવાનું કહી તજુ દિવસથી તેમણે મ્હાં બતાવ્યું નથી. એ મોલીસ કલાકમાં એ રકમ મળે નહિ મળે તો લાચારીથી મ્હારે તમારી સહુની આગર ઉપર હાથ નાખવો પડશે.” મિસિસ વોટસને મોખખી વાત સંભળાવી દીધી. પછી તે ઉતરતી રાહ જોવા સિવાય કાંઈમાં કાંઈમાં માંથી ચાલી ગઈ.

અકાબ્યેક કલાક પછી મદનચંદ્ર રંભાને મળવા હેરિપટકમાં આવ્યો. રંભાને ધુધવાઈ રહેલો કાંધાગિન પ્રાણવેગથી સળગી ઉડ્યો. ક્યા રાખોમાં બેવધ આશયને છપ્પા, આપવો એ વિચારી શકી નહિ. એવું કાંધથી લાલચોળ બનેલું મુખ જોઈ મદનચંદ્ર પશું મુખ જ રહ્યો. પાંચેક મિનીટ પછી રંભાએ ઉત્તરિત કંઈ કહ્યું; “તમારા જેવા મુખ માંણસો જાળમાં પણ યોડા કરી. અહીં આપી તમે મ્હારા મુખેગળ નહિ પરંતુ ચમુની મરજ સારી છે. તમારી બેવધાઈ એ પ્રથમથી મ્હારા જાણવામાં આવી કોત તો હું જીવનમાં તમારી કાયાને પણ સ્પર્શ કરત નહિ. એક સદેહ અવધીને જોઈ તેના મોહમાં ફસાઈ તમે તમારી અને મારી આગળની પાપમાંથી કરવા માંડી છે. જાઓ, મ્હાર લાચું હું દોડી લઉં. તમે તમારા કમનું ફળ ભોગવો.”

આ વાક્યોનો મદનચંદ્ર કાંઈ ઉતર આપી શક્યો નહિ. થોડા સળ વીતી મયા પછી તેણે કહ્યું; “મ્હારી બૂધ થઈ છે એ હું કબૂલ કરું છું; છતાં તમે આગર બચાવવાની ને બીક રાખો છો એ ખોટી છે. મિસિસ વોટસને તમારી સુલાકાત લઈ તમને સળગી હાડકાં કરી હોય એમ લાગે છે. એની છાકરીને ફસાવવાનો મ્હાર ઉપર ચુ-હો સામિત થાય એવું એક પણ પ્રમાણ એની પાસે નથી. વળી હરથી મ્હારે હાથે એવી અજ નહિ જ થાય.”

“તમારા આ પરામનો સંપૂર્ણ ઇતિહાસ હું જાણતી નથી; છતાં એટલું યાદ રાખજે કે, તમારા આ ભાંડર અપરાધ તરફ હું કાંઈ પણ રીતે સમાની દિલ્હી નોઈ થકું તેમ નથી. મનુષ્યનું જ્યારે કાંઈ અનિષ્ટ યનાર હોય છે ત્યારે તેનો અંત-રાત્ના અગાઉથી જ તેને એવી સૂચના કરે છે. મને પણ હવે એમ લાગે છે કે, તમારું અને મ્હારું સંબંધિત ચિંતા વિષયે થશે. જાઓ, હું હવે ફાજી કાળ માટે પણ તમારા સદવાસ છત્તજી નથી. હું અગાની દોચથી જ આજ સૂધી તમારી સાથે

ચિવાસને મારો, આપણ વધી છું. હવે હું મહારાજાના કબજે
ફળને જોઈ રહું છું. તમને દેશમાં જ્યાં માટે મહારાજા પાસેથી
ફળ લાગે તેટલી રકમ મળી શકશે. હું છાત્રાની સાથે મહારાજા
મરણ થશે ત્યારે દેશમાં પાછી ફરીશ. રવાના કોપી ઉત્તર-
નાથી મહાનગરને ડીનપાટ આપું.

(અપ્રત્યક્ષ)

મોજ-મજલોનો મુરખો!

લખનાર:-ર. નમિરા

શિશુક-મીન! મિત્રો! ક્યાં આવ્યું?

મીન-અમેરિકામાં.

શિશુક-અમેરિકા બતાવ (નકમાં અમેરિકા બતાવે છે.)

શિશુક-મન! મોજ અમેરિકા કાણ મળી?

મન-મીનને સાહેબ!

શુ તમે કંઈક શરત મારશો?

હા, જરૂર શરત મારીશ.

શીની શરત મારશો?

“તમારી પાસે જે જે છે તે બધાની હું શરત મારીશ.”

મિત્ર-મોહન! તમને ખબર છે કે, માધી બહુ ઘેર
કાપશે થાય છે.

મોહન-હા, મને ખબર છે કે માધી બહુ ઘેર કાપશે
થાય છે.

મિત્ર-ત્યારે તમે શા માટે ત્યાં પીએ છો?

મોહન-હજી સમજ્યા નહિ ત્યાં પીવાથી ખોરાક જોઈ
ખાય છે અને તેથી ઘેર કાપશે થાય છે.

શિશુક-ધીર! વેરાવળ ક્યાં આવ્યું?

ધીર-પ્રભાસ પાટણ પાસે.

શિશુક-પ્રભાસ પાટણ ક્યાં આવ્યું?

ધીર-વેરાવળ પાસે.

શિશુક-મને ક્યાં આવ્યાં?

ધીર-પાસે પાસે.

પત્ની ફરે છે, તો આ, આ, આ, કેમ ગળદી પડતાં નથી?
પણ તમને કહોને, કે ગળદીને ક્યાં પડે!

માતર-અલ્લા ફુલ! “મારો લાકડો ગાયને ખવડાવે
છે” આ વાક્યને અંગ્રેજીમાં ગોઠવ?

ફુલ-સાહેબ, મારો લાકડો ગાયને ખવડાવતો નથી તે
તમે શું કહેવો છો?

મિત્ર-દેવ હમણા હજમનો દુકાળ પડ્યો કે શું?
અમીદાસ-નારે લાખ એ તો હમણા વરસાદ થયો ને તથા.

મિત્ર-તેમાં વાળને શું છે?
અમીદાસ-તેમાં વરસાદથી ખડ ઉમે, તેમ વાળ પણ ઉમેને કે

છોકરી-આપ, આપ, આપણી કાઠીમાં ઉઠર લાગ્યો?

આપ-તે શું કહ્યું?

છોકરી-મેં તેને ગામીમાં પુરી સમજો, કીક કુછને કે

“ફોટોગ્રાફીનો ટુંકાતો પવન”

અમારા વિદ્યાર્થી કેમેરા વડે તમે સારાં ફોટોગ્રાફ
પાડી શકો છો

તાતા “ફોટોગ્રાફી” સીપ્લેસ કેમેરા ફક્ત રૂ. ૧૭ માં
મળે છે. શિખનારાઓ માટે અપ્રત્યક્ષ!

ધરમાં સિનેમા—

અમારે ત્યાં પાંચના “ગેબી” કેમેરા તેમજ પ્રોજેક્ટર
મળે છે આપા સેટની કીમત રૂ. ૨૪૦૦ ગાળદોને
આનંદ આપવાનું મુખ્ય સાધન!

વળી

“જાઈસ”ના ફોટોગ્રાફીનો મળી શકશે

અજેજ લગ્નો—

કોન્ટીનેન્ટલ ફોટો સ્ટોર્સમાંથી

૨૬-૨૫૩, હોન'બી રોડ, કોલ-મજલ.

તૈયાર છે!

તૈયાર છે!

રા. હરિહર (દિવાના) ફક્ત નવીન નાટક

સૌન્દર્ય વિજય

ભાષણ તથા ગાયન સાથે.

જ્યાં નાટક થવન મોહિની-વરેન્દ્રનાના પ્રેમ પ્રદર્શન તથા
પ્રતિદાસને અનુભવી સુખાતના આ મસ્તક વિષય રમ્ય છે.
શ્રેષ્ઠ માત્ર આપ આના. પદાર ગામના માહકાએ
તમ આનાની રાઈ કીયસ મોકલવી.

મોજ-મજલ કાર્યાલય.

મિત્રમાત્ર વચ્ચે રહેવો—સુલેષ

ચોરી નકલો બાકી છે. માટે વહેલો તે પહેલો
આ પુસ્તકના વાંચકોને ખાસ અડધી કિંમતે
સુંદર ચિત્રાથી સુશોભિત, રસસાગરથી ઉછળતી
અત્યંત લોકપ્રિય નવલકથા

પ્રમોદધનની પ્રભુતા

અથવા

સરસ્વતીચંદ્રનો ઉપસંહાર.

બીજી આવૃત્તિ પાકું ચોમરી પુકું, એજ હાળ, મહોદી
સાથ ૪૦૦ પૃષ્ઠ રસિક, મોધક વાંચન
આ નવલકથાની કિંમત રૂ. ૪-૮-૦ હોવા કતાં

મોજ-મંગલની ઓફિસમાંથી રૂ. ૨-૪-૦
ની કિંમતે મળશે. બહારગામ માટે પોષ્ટેજ લુહું.

મોજ-મંગલ કાર્યાલય

ગીરગામ ગળા સામે ખટાવ ભીંડીંગ મુબાઈ નં. ૪

અસલ વરીકરણુચં આ ચમત્કારી ચંત્ર
હાથે બાંધી જેની સાથે
તમે વાત કરો કે નજર મેલવશો તે વશ હોય એવું અમારો
ચંત્ર "મનો કામના સિધી" છુક મંગાવનારને મોકલ રૂ. ૧૦
શેતો! નકલો ચોપડીચામાં કુસાશે નહિ

અસલ ચિત્રોવાળું કોકશાસ

બી પુરોનાં સર્વે શુભ ભેદ. ગર્ભાધાન સદવાસ નીચ.
ચંત્ર-ચંત્ર. ચક્રન સામુદ્રિક બાજુ કહ્યું ઔપાધ કી. રૂ. ૩. ૧૧.

ખોત-એનેજર "શુભરાંતી છુક કીષા" હાથરસ સીધી

કહેવત છે કે—

કરકસર એ બીજો ભાઈ છે!

ત્યારે

નવલકથાઓ, ચોપડી, ચોપાનકા, વગેરેને માટે નવા
ચિત્રોના બ્લોક બનાવી ગર્ભમાં ઉતારવાનું આ માટે પકડે કરે
છે! એક વખત જમારી સુખાકાત દેને ચક્રવર્તીના નાભીયા
ચિત્રકારની પંજીથી ચિત્રાવૈક ઉતરોત્તમ ચિત્રે ના બ્લોક
જમારી પામે તેવર છે. ૫૨૪ કરતાં રૂ. આપીશું. એક વખત
નમુનાઓ મોકલ કરો.

તમા અથવા મંગા-મેનેન્દર-મેજ-મંગલ મુબાઈ ૪

સર્વ જાતની સાઈકલો

તથા છુટક સામાન મળવાનું ૪૫ વર્સનું બુદ
અને ભરોસાદાર ટેકાણું

ચાણાવાલા એન્ડ કું.

(સ્થાપનાં ૧૮૮૦)

૪૩૨-૪૩૪, કાલિંગદેવી રોડ, મુબાઈ,
(ટ્રેલિંગ મંગાવવાથી મોટ મોડલાવવામાં આવશે)

સચિત્ર સ્તવન ચમરદોષી.

શ્રી સરળ ભગવદ્ ગીતા

બેખાક—કાનજી દાલીદાસ જોશી, તમાકુવાળાનાં માળો
૮૪-૯૨, કાંઠાવાડી મુબાઈ.

આવૃત્તિ ૪ થી ફિ. આઠ આના,

—પ્રાતરમરણીય દેવોના દર્શન સાથે સ્તવન કરાવતી જ
ગીતા પહેલ વહેલીજ ને સરળ તથા ચિત્રાવાળી હોવાથી શેતો
નહુ ઉપયોગી ઘણ પડી છે અને તેની પાંચ દ્વંદ્વ નકલો ખલા
મવા આવી છે. આવતી રીવાજ ઉપર દ્વંદ્વ અન્ય નકલ બહાર પાડે
સાચન સ્તવન સમરદોષી

શ્રી સરળ ભગવદ્ ગીતા પકું

ફિ. આઠ આના ચાપવાખામાં છુકસેવર પારેથી મળશે.

લંડન રાજ-રહસ્ય

અથવા

મીસ્ટરીઝ ઓફ ધી ક્રાઈ ઓફ લંડન

ઉગ્રાંડના સ્વતંત્ર સીની રાજ પ્રીન્સ ઓફ વેલ્સ એ
અધીરો તથા ઉમરવ નાદોએના ચિત્રવિચિત્ર મોપાળા પાં
ચાંચ ચિત્રો સાથે દરેક ભાગના ૧૪ આના. આ ભ. ખ
લાનનારને ૧૦ આના.

મોજ-મંગલ કાર્યાલય મુબાઈ ૪

સીનેમાના સંસાર

લખનાર:—શ્રી. ચિત્રપટ્ટ

આજકાલની જાહેર ખબરો

અથવા

દંભ રસ

કહેવન છે કે, “જોયે તેનાં જોર નેચાય” એ નાચે વીસમીસદીમાં પણ ને બહિત પોતાના ધધાની નેટલી જાહેર ખબર દેવાયે તેટલી તેને અધિક લાભ અને તેને લીધે જ “આજકાલ” તો જાહેર ખબરોનો જમાનો છે” એવા શબ્દો સ્વાભાવિક યાદ પડ્યા છે. ગાંધીજી અણેલી પીનજની લગડીને ખરા સોનાં તરીકે મલાવી કળારાઓનો કિંવા બે પૈસાના ચરમાને ખાર રૂપિયાના સોનેરી ફ્રેમવાળા ચરમા જુઓવી લોકોના ખીસામાંથી પૈસા કઢાવી જનારાઓનો મુખાબ નગરીમાં ટોટો નથી. આ કથો એવા વર્ગના હાથમાં છે કે જેઓ અશિક્ષિત દોષ, કાંઈ પણ રીતે સાંજ સુધી પાંચ રૂપિયા પેદા કરવા એવા નિયમવાળા હોય છે અને તેઓના સપાટામાં પણ તેવા લોકો આવી કળાઈ જાય છે. અશિક્ષિતોમાં શબ્દોની રમત કિંવા ચાલુવાળા નહિ હોવાથી તેઓ આવા બનાવટી ફ્રેમથી લોકોને મૂખ બનાવી ફતેહ મેળવી જાય એ સ્વાભાવિક છે પરંતુ કહેવાતા મુશ્કેલિતો દંભ અને શબ્દોની રમતથી જન સમાજને ઉંચે રસ્તે ધરવી જનાનો પ્રયત્ન કરે એ દિલગીરી જાહેર છે. આટલું લખવાનું કારણ એટલું જ છે કે, આજકાલ સિનેમાની જાહેર ખબરોમાંની એક જાહેર ખબર વાંચી અને વિચારના સમુદમાં ડૂબી ગયા છીએ.

એક જાહેર ખબરના એકસપટ્ટ ગણાતા ગુહરચતી જાહેર ખબરમાંથી અમે આ ઉદાહરણ લીધું છે. તેઓ મોટા નાટ્ય ટાઈપોમાં

“ભટ્ટ-લોથે ને ઘાટી એ વણ શોહાણીના સાથી”

એ મુખ્યદેવી પ્રચલિત કહેવત ઉપર જોનારાનું ધ્યાન દોરવા માગે છે જ્યારે “ઉત્તરસુલક બેઠ ઉલ્લાવનાર તે ગુહરચ” પાછા:—

“જાહેરની સાથે બેસી ભાઈ વગર મહેરો બેઠ શકે” એક શેરો પણ મારતા જાય છે. આવા લખનારા માટે અમે કમાના શબ્દોમાં નહિ, પણ શું-મહાત્મા મુશ્કેલીસના શબ્દોમાં કોઈ ને પૂછી શકીએ કે:—

રખનારને પ્રીતિ આર પદનારી સંગ હસના,

મે દેતાં કપડો અને લોટ પાંચ આર હસના.

નવી દિલ્લો—

સિનેમાની રાણી—કાલિદાસ દિલ્લ કાં. તું સામાજિક ચિત્રપટ્ટ લેખક મી. દવે. ધારેકટર: મી. ભવનાની, દોટાકાદર મી. વી. બી. જોશી.

• વરત—સામાજિક હોવા સાથે બેકદર ગુજરાતના કળાકારોનો હીનદશા, બીમતોની બહુ મનાવતિઓ, અને નિષ્કામ પ્રેમનું ચિત્ર બતાવવાનો પ્રયાસ કરવામાં આવ્યો છે. મી. ભવનાની જેવા ધારેકટરને મી. જોશી જેવા દોટાકાદર પછી પૂછવું જ શું? અમે તો ત્યાં સુધી કહીએ છીએ કે, કાલિદાસનાં અધ્યાર સંપીનાં ચિત્રપટ્ટોમાં આ ચિત્રપટ્ટ સર્વોદ્દેશ છે. લાઈટ રોડની ખુબી દર્શાવતી ઉત્તમ દોટાકાદર—જુદાં જુદાં એંગલોથી લેવામાં આવેલાં મનોહર દસ્તે, આઉટડોર લોકેશનની સરસ ચુલ્હી-વાતાના રસપ્રવાહને અરજકલીત વહેવા દઈ લોક વૃત્તવા નહિ દેતાં રજુ કરવામાં આવેલું આ ચિત્રપટ્ટ જોઈ હિન્દુસ્તાન પણ સારા કળાકારોને પેદા કરી શકે છે, એ ઉભય ધારેકટર અને દોટાકાદરે સાબીત કરી આપ્યું છે; પરંતુ લેખક મહાશયના કહેવા મુજબ પ્રેમતા પ્રેમવીના કારસો અને ધાગ ધીંગામાં આનંદ માનતા પ્રેક્ષકોને તેની ખરી કદર ક્યાં છે? અમે ખાતરી કહીએ છીએ કે, ઉભય કળાકારો ને પાશ્વર્ય દેશમાં જન્મ્યા હોત તો ક્યારનાયે તેમની કદર થઈ હોત. આનું સુદ ચિત્રપટ્ટ રજુ કરવા માટે હિન્દમાં પણ ઉત્તમ કળાકારો પડ્યા છે એ સાબીત કરવા માટે—અમે મી. ભવનાની અને જોશીને મુખારકબારી આપીએ છીએ, અને આશા રાખીએ છીએ કે, તેમના બન્નેના હાથથી જેવાં પ્રેક્ષકોનો બકાર પડે કે જેની ખાશુડી પૂરાપના દેશો પણ કરી શકે.

અભિનય—મી. ખસીય પોતાની હમેશની રીત મુજબ કામ લોક કુર્ચે જાય છે મિસ પુનલીએ પોતાનું જુદું ખમીર બનાવી નોટાની માફક સિનેમામાં પણ પોતાનું પાણી બનાવ્યું આપ્યું છે. મુલ્ય પામતી વખતની અભિનય વખાણને પાત્ર છે. તે સિવાય સ્ત્રી દિલ્લની નામિકા—મંજરી. આ ભુમિકા ભજવવાનું કાર્ય યોગ્ય વખતમાં જ પ્રકાશમાં આવેલ મિસ રૂબી માયર્સ જાણે છે. દિલ્લના નામ પ્રમાણે મિસ રૂબીએ આજકાલની નટીઓ—પોતાની હમરોની કિમત અજાવતી પણ કામમાં રૂબ દર્શાવતી નટીઓને—પાછળ પાડી દીધી છે અને સિનેમાની રાણીનું પદ પ્રાપ્ત કર્યું છે. તેનો મનોહર મુખપ્રગ, પતિવચન, સ્ત્રી-મંજરી જેવાં લોકોના ઉપનયન થાય તેવી તેની કરણ પ્રેમ ભરીઆંખો અને જરા પણ અતિશયિકિત નહિ કરતા શાંત રીતે પોતાની ભુમિકામાં તનય થઈ જઈ પ્રેક્ષકો પર હાથ પાડવાની તેની કળા અદ્વિતીય છે. ઉચ્ચ આદર્શો રજુ કરવા જેવી નટીઓની રેશી દિલ્લ કાં. આમાં ને જોઈ હતી, તે મિસ રૂબી માયર્સ પૂરી પાડી છે, અમે દીનપ્રાંતદીન તેની ફતેહ ધર્યોએ છીએ.

દોટાકાદર વીર—શરદા શીલમ કાં. તું ખીલુ ચિત્રપટ્ટ.

પોપરકટર અને સિનેરીયા લેખક મી. નાનુભાઈ દેસાઈ, ફોટોગ્રાફર મી. ભોગીલાલ દવે.

અર્ધા ઐતિહાસિક અને અર્ધા કાલ્પનિક ફિલ્મ લાંચન્ટી નીર કૃષ્ણ સીનેમાના દુખારથી એકરમમાં શરૂ થઈ ચૂકી છે. આવી રીતે ફેરફાર કરીને પણ ગોધાઓની ટકકરથી ઉડેલા રા' નવપણ આ નવા રૂપમાં દેખાયો છે અને પ્રેક્ષકોના ધસારો ભેગાં થઈ ગયા પછી છે, એમ કહી શકાય. કલાની દૃષ્ટિએ લોકેશન પસંદ કરવામાં સિમ્લ અને ડેલ્ટોર સીનેમાં દાખલા રૂપે જે અમેરીકન સ્ટાઇલનો ઉપયોગ કરવામાં આવ્યો છે, તે ઉપર સૂધી કામચડી હોત તો ઠીક થાત.

એક વખતે સુંબહના દરેક સીનેમાવાળા જે વેરાઈટીની પાછળ ઘેલા થયા હતા અને નોનરાઓને જોવાનું અછરણ કરી દીધું હતું તે આમાં પાછી સંગીતના રૂપમાં દેખાઈ છે. જે કે તે વેરાઈટીને દેખાવવામાં કર્તાકારતાઓએ બુધ્ધિનો ઉપયોગ કરી માત્ર શ્રીલક્ષ્મી જાદી પછી વેરાઈટી ન રહેવા દેતાં વસ્ત્રમાં બરાબર પ્રસંગે તે જોડાવી દીધી છે; પરંતુ અમને હર છે કે, અધિકૃત નક્ક કરનારાઓ ક્યાંક પાછા તેની નક્ક કરવા મંડી જઈ વળી નોનરાઓને જોવાનું અછરણ ન કરી દેવ! સાંભળવા સુખ્ય બહાર ગામના ફેટલાક સીનેમાવાળાઓ બીજી શ્રીલક્ષ્મી સૌરાષ્ટ્ર બીરને નામે જાહેર ખજાર કરે છે તે જ આ ફિલ્મની ફતેહ છે એટલું કહેવા પછી વિચાર લખવાનું પ્રયોજન રહેતું નથી.

નવી ખમર

કોહીલુર—મી. દવેનો દિલ્હીનો કમ વેપાર છે. બનુયાજીનું લગ્ન કે લીલામ, ચાલી રહ્યું છે અને ત્યાર પછીનાં પિકચરો તરીકે 'અધિર' નજરી' અને 'લાણે વલ્લખરો' પસંદ થઈ ચુક્યાં છે.

કૃષ્ણ—અરેબિયન નાઈટ્સ અને શામળ લાહની કમુબર તરીકે પંચ કલ્પણ મા સંસાર પારિવર્તન વેપાર થઈ ગઈ છે. નવી ઐતિહાસિક ફિલ્મ 'પન્ના' થોડે સુપરમપુરસ સીનો લેવા કંપની થોડા વખતમાં ઉપડી જવાનું સંભળાય છે,

લક્ષ્મી—સવાર અને સાંજના બે ભાગમાં વહેંચાઈ ગઈ છે. સવારના મેસર્સ' તોરણે અને લક્ષ્મીની અરવલીની નાળયુ કાંઠામાં મારે છે, જ્યારે બપોરે મેસર્સ' કાંઠે અને સાંજે શામળ લાહના માંધવ કામકુડલા નીકે રમત રમી રહ્યા છે.

રોહલ જોડેનો સાથો વેપાર થયો છે. મી. અવેરીની 'સ્ટોરી'ના પાને સવા લાખની વેપારમાં શરૂ થઈ ગઈ છે.

શ્રી શારદા—મી. નાનુભાઈ દેસાઈ સીકે લેવાથી વસંત બાના સીનો થોડાક અધુરા રહ્યા છે. જ્યારે મી. ધનજીલાલની ટેકરશીપ નીચે પોલ ચાલે છે અને મી. દીગનાને હાથે બે ક દીવસ થયાં બીજી શ્રીલક્ષ્મી શરૂ કરવાના ચેપા મકાઈ ગયા છે. મહા-૧૦—કોઈએ આ ઉઘાડ્યો, કોઈએ રોતરણ ઉઘાડી રે મી. બાબુલલ હાથે ઉઘાડી સુંબહની પ્રખરે પક કરવા ગયા તો નથી?

શારદા—દમણી ફિલ્મ કું. માંથી રાજા વજીરનામના શુભ પ્રસંગોનું એડેટ બંની ગયું હોય એમ જણાય છે.

ગોલ્ડ—કરામતે દિલ્લતોની ત્રીજી ઉપતો શરૂ થઈ ગયો છે. એક પછી એક ચડીવાતા હોતા અને બનતા બનતાએ પ્રેક્ષકોનાં દિલ મેચી લીધાં છે અને ફતેહ પુરવાર કરી આપી છે. સીરી-પલોના રોષીનીને અમે એક લખત જોવાની ખાસ લાલામણ કરીએ છીએ.

* * *
'Her love story' નામની ફિલ્મમાં મિસ ઝોરીયા સ્વાનસને જે વિવાહનો પોષાક પહેર્યો હતો, તેની કિંમત ત્રણ લાખ રૂપિયાની છે! તેમાં માત્ર દોઢ લાખનાં તો મોતી જ વપરાયાં છે.

* * *
મી. મિલટનની નવી ફિલ્મ The upgardeed honam મિસ ડેલર્સ' ફિલ્મની પ્રધાન નાયિકાની બ્રમિકા ભજવે છે. તેણી સમુદાય ગાઈ શકે છે, પીવાનો વગાડી શકે છે એટલું જ નહિ પણ ફિલ્મની પાંચ આપમાં સુપ્રસિદ્ધ છે.

ચર્ચાપત્ર

અમારા ગાંધીમાં સિનેમા સારો સંભળી થયેલો ઉલ્લેખ વાંચી કોહીલુર ફિલ્મ કું.ના મલેકે પોતાનો ખુલાસો લખી મોકલ્યો છે. જે અમે નીચે ચળદાર આપીએ છીએ.

કોહીલુર ફિલ્મ કું.ના માલેક તરફનો ખુલાસો.

તા. ૩ જાન્યુઆરી ૧૯૨૬

ગોલ્ડ-મનહરના અધિપતિને જોડે

જાત આપના તા. ૩ જાન્યુઆરી ૧૯૨૬ ના અંકમાં ગીતપટના સમાચારમાં "કોહીલુર સ્ટાર"ના પ્રેમાદમાં મીસ જમનાબાઈ તથા મીસ મોતીબાઈ સંબંધમાં જે ઉલ્લેખ કરવામાં આવ્યો છે તેનો આ સાથેનો ખુલાસો ગોચર થયેલ છે પોતાના.

(૧) મીસ જમનાબાઈની તબીબત નાદુરસ્ત હોવાથી તેણે બહારગામ ગયેલા અને ત્રણ દીવસની જ મુખાઈ પાછા ફરેલા છે અને કોહીલુર સ્ટુડીઓનાર તેમની હાજરી આહુ હોવાથી તેમની ઉપરથી શરેખ થયા નથી એ રહેજ સમજી શકારો.

(૨) મીસ મોતીબાઈ પણ રૂબરૂમાં બીમાર થયેલ છે આથી તે અચકતી ઘણી હોવાથી કામપર ચોક્કા નહીં પણ હાલમાં કોહીલુરની નવીન વેપાર ચલી શ્રીલક્ષ્મી લાંચન્ટીમાં અગ્રણ્ય કામ કરે છે. એજ.

લી. હારકાલાસ નારાયણસ
માલીક—કોહીલુર શ્રીલક્ષ્મી કું.

મોજ--મજાહ ઈનામખાળા નં. ૩

રૂપિયા પરચીસનાં સોળ ઈનામો

નાચે જણાવેલી કુપનમાં આગામી ગુજરાતી સાહિત્ય
પત્રિપદને માટે

પરિપદના પ્રચુપ થવાને લાયક

પાંચ ચોગ્ય વિદ્વાનોનાં નામ

લખી મોકલનારાઓમાં રૂ. પચીસનાં
સોળ ઈનામો વહેચી આપવામાં આવશે.

ઈનામની વિગત-રૂ. ૫-૩-૨ નાં એક એક મળી કુલ
રૂ. ૬૯ રૂપિયાનાં આઠ, બાર આનાનાં બે, અને આઠ આનાનાં
ચુ મળી કુલ સોળ ઈનામો આપવામાં આવશે. આ બધા
ઈનામોના શેક્ષ રૂપિયા નહિ આપતાં તેટલી કામતલા અમરી

પાસેનાં પુસ્તકો આપવામાં આવશે. પુસ્તકો મોકલવાનો ખર્ચ
ઈનામ મેળવનારને સિર છે.

આ ઈનામનું પરિણામ તા. ૩૧-૧-૨૬ ના
અંકમાં આપવામાં આવશે.

કુપન તા. ૨૭-૧-૨૬ બપોરના બાર મુધી સુધી આપશે.
તા. ૧૦-૧-૨૬

પાંચ ચોગ્ય વિદ્વાનોનાં નામ

૧ ૨ ૩

૪ ૫

લી.

૬.

૭.

૮.

વિધવાઓની સંખ્યા જેટલી મોટી છે-

તેટલાંજ તેનાં દુઃખો પાંચુ અસહ્ય છે

બાળ લગન-વૃદ્ધ વર અને બાળકે કન્યાનાં લગન

આવાં કબજાંની કોહીનુર ફીલમ કંપનીનું સમાજિક ચિત્ર

કહાણીનો તાદરશ ચિતાર રજુ કરતું.

બાળ વિધવા

જરૂર જોવા સુકતા નહિ. શનીવાર તારીખ ૯ મીથી શરૂ.

કોહીનુર સીનેમા

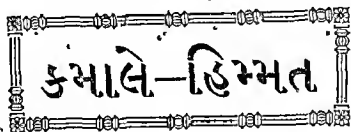
એડવડ થીએટર

કાલખાહેવી રોડ.

શની-રવિ તહેવારને દિવસે વધારાનો ખેલ ૩ વાગે ૬-૨૧/૪-૭-૬-૧૧

ચીકાર હાઉસ સફળતાનો પુરાવો છે !

પાથેની ગંજવર
સીરીઅલ

તું ત્રીજું
અકવાડી

પ્રેક્ષકોને આ સીરીઅલની અજબ મોહીની લાગી છે !

ચાર્સ હંચીસનના સાહસો ! નાનસીના પ્રાકમો !
શત્રુઓના ફરેખ ! અદેખાઓના મક્કર ચક્કર

આ સઘળું મોહવ્જત માટેજ થાય છે !

દિલોમિં કહને મુન્નેસે અદાવત આહી જતી હય,
જખ આંખે ચાર હોતી હંચ મુરવત આહી જતી હય;

ઝોક ભાગની પેટ પકડીને હસાવનાર કોમિક

(ચારલી ચાપ્લીન જેમાં કામ કરે છે.)

વખત — પા, ૭, ૮મી, ૧૦મી, શની રવિ આમ બેલ ૩૩ વારે

લાવ — રૂ. ૨, ૬, ૧૦મી, ૧૦ નં ૦, ૨ દેશ સાથે

ગ્લોબી સીનેમા સેન્ટ્રલર્ટ રોડ.

દધત્યોનો ત્રાસ

શુભના દુષ્ટથી વધારે ભયંકર ત્રાસ કોઈ પણ દેહમાં ઉત્પન્ન કરી શકે નહિ. શુભનું દરદ એટલે કે અજ્ઞાનના સંપર્કથી અને દુઃખના દહાડા. જ્યારે તે ભયંકર દુઃખો તમારા મઠો અને જડમાં ચાલતો હોય, ત્યારે તમે કંઈ પણ કરી શકો નહિ.

સૌથી વધારે હાડાપણુ ભયો ઇલાજ એ છે કે તરતજ લીટલના ઓરીએન્ડલ બામનો ઉપયોગ કરો. તેની કંડી અને સુખકારક અસર દુઃખને હાંટી-કાઢે અને તમને સુખી બનાવશે.

તે તમારા દરદનાં તીક્ષ્ણ ભાવોએને અટકાવી દેશે, અને અણુઅણુ રહેલા શાન્તવર્તુઓને શાન્ત કરશે. તેનાથી મધુર શાન્તિ મળશે, જે તમે શુભના દરદનાં ભ્રમ થઈ પડ્યા હો તો આ અકારી ઇલાજની એકે હપ્તી એકદમ ખરીદવાનું જીવતા નહિ તમે તેના વગર ચંચળી શકશો નહિ. કેમકે જ્યારે બીટ દવા કંઈ કામ કરતી નથી ત્યારે આનાથી આરામ થાય છે,

કી. રૂ. ૧૭ દરેક શીશીના. દરેક દવાવાળને ત્યાંથી આખા દિવસમાં મળી શકે છે.

લીટલના ઓરીએન્ડલ

આમથી આરામ થાય છે નિરાશ થઈને પડી રહેતા નહિ અને દુઃખથી બચી જતા નહિ. સામાન્ય મામ્મા હાથે દુખાવા અને દરદમાંથી આરામ મેળવે. લીટલના ઓરીએન્ડલ બામ તમારા વતી લખાઈ કરશે અને દુઃખની હેઠલી નિશાની પણ રહેવા દેશે નહિ.

કેટલીક બારલીઓ દાસ કે કાકાનાં

આવી છે તેમાં રૂપીયા પાંચથી રૂપીયા

સો મુઠીની કુપનો છે. શયે વરસે

લીટલના ઓરીએન્ડલ બામની રીશી

ખરીદનારાઓમાં પહેરસો રૂપીયા

આવા છનામમાં વેચવામાં આવ્યા

હતા તમારું નશીબ અજબ થો,

લીટલનો

ઓરીએન્ડલબામ

સરવે જાતના દુઃખ અને

દરદો મટાડે છે

જેવાં કે

સળીયા, ફેવેટીશ્મ, કમરનો દુખાવો તંદા આપાત્તુ દુખતું વીગેરે. એક ડબ્બા કરતા વધુ દરદ મટાડનાર તાલોતું એક ઘણુંજ સુદર સેલ છે જે કુદરતે નેમી છે.

પ્રાણીની ચરબી તેમજ કોઈ પણ માનવ તબ નાખવામાં આવતું નથી.

ઘણાજ ઉત્તમ અને સુવેપરી દુઃખ મટાડનાર આ બામ છે.

મુંબાઈ ઇલાકાના એકલા એજન્ટો:

નરોત્તમ ગાર્ધર એન્ડ કું,

ગ્રોપ મેમન સ્ટી, મુંબઈ ૨.

માનક લેતાં મ રૂ વ્યા
બહાર પામી રૂ મવાય।

મોજ-મોજ

ગનરલ ઓ'તુ ભેદી મૃત્યુ

વધુ મારે જુઓ મઠ અનુ' હુમી પોલીસ

ચાલ્સ. હયના સાહસોં જોવાની છેલ્લી તક

કમાલે—હિમ્મત

બી ગંબર સીરીયલ આ અડવાડીએ ખલાસ થાય છે '
નાનસીને મળેલી ફતેહ ! ચાલ્સ હયની છેવટની જીત
મારલો દાઈગરલીનો અંત ! હવી લેન્ડનો પ્રશ્નાતાપ

નેકાકા બદલા નેક હય બદલે' બદીકા ખાતલે !
કયા ખુમ સ દા નજ્દ હય ઇસ કાત દે ઉસ કાતલે !

ચારલી ચેપ્લીન સાહેબ પણ પધાર્યા છે

વાર હવે

ફિર ન કહના હમેં ખબર ન હુઈ !

પછી તમે અમારા માથે દોષ મુકતા નહિ જ કે

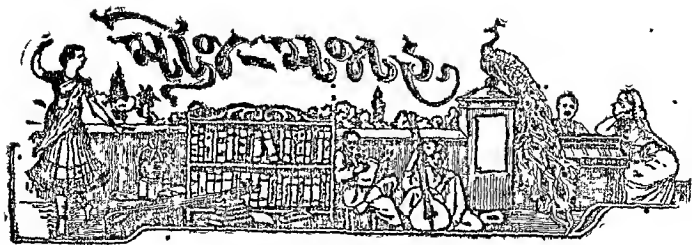
ઢોલતે—ફિરઅઉન

અવે છે તેની તો અમને ખબર જ હતી નહિ !

મીસરની છેલ્લી શોધ જોળ ! તુતનખાનામનો ખબરો

જરા તારીખ જોતા રહો ! અને તે નોંધી લેજો.

ગ્લોબ સીનેમા સેન્ટ્રલર્સ રોડ

મહા શુદ્ધ ૪]

રવિવાર તારીખ ૧૭ મી બનેવાગી ૧૯૨૬

[પુ ૨ જી અંક ૪૨

આ અઠવાડીકમાં પ્રસિધ્ધ થતી વાર્તાઓના પાત્રો કલ્પિતજ હોય છે કેાઇ જીવત વ્યક્તિપરથી ઉપજતી કાંદના નથી આ મો મ

રૂપાઈઆતે ઉમર ખરયામ.

જાગી પ્રાતઃકાળમાં તે રાત્રીના પ્યાપા મહી, કાંકરો કે શેકીને સો તારના બગચી દીવા પૂર્વના આ પાર્શ્વેએ દુરથી લેયા સહી, શાહના ઉચા મીનારા સર્થના સગડામાં.

સહવાર આ ચ્યાની ઉભીને હું રહો રવેના મહી, ત્યાં સાદ આ મયખાનેથી કદ આપતો સલગાય છે 'બાગકો જાગો અને આ મય તણા જાગો ભરો, કે જીવગાનીતુ રાગએ જામ આ સુકાય ના"

કુકરા લલકારતાં-પ્યાસા સો જોડી ઉઠ્યા, "હાગે જોડો મહોડ મયખાતુ છે જોડી રહ્યું "જીવતુ છે કેવતુ તે તો તમે" જાણો જા હો, 'આર્યો મયો કે'એક દી' તો ના કરી પાછો ફરે"

આર્યુ મયુ એ ઇરમને ચાર્ચો ગયાં એનાં શુલો, જમરીકિતુ જામે ગયુ-કયાં? કેાઇ તે જાણે નહિ. પણ દ્રાક્ષના વેલા હમેશા લાવ રગત રાખ્યો, બહેડી રેલા, રહેરો, હમેશા બાગ પાણીથી સડા

'મય! મય!' પુદારીને સુકાઇ જતા પણ ટાંકેડની, 'પાણી ભોળવે એ સુકાની મય તણી કેાઇ આગના

નાંગતુ ૨ લ પાસ જીલકુવ 'આપ મમરાતુ' શાખ' પાળા પડેલા પ્રાવ એના લાવ કરેના માંગતુ

આવે, લાગે પ્યાપો અને આ લેમમાં ધાવનભણ પસાઇ દ્યો થઈ પાપ માટે મોતના ખ્યાલે જરી વખતનાં આ પખીડાને જીવતુ' થોડું રહ્યું, ઉચ્ચ 1-અને હા, એ હવે રાતે પડ્યું જાહે કરી

આવ માગી સાથ લીધું દલ' વ્યાં હેવો કરે જ્યાં જ યા! વેરાને ને ખેતર જઈ જીવો પડે દામ તે મુલ્તાનનાં જ્યા નામ તે નિશાન નહિ, શેક ત્યાંથી સ્તેમની મીઠી નજર મુલ્તાં પડે.

શેરીના એક ટુકડા ને જાનીં હાથાં મોગે, મયની ભરેસો લેમ ને ખીતાબ માથુક ગાનની સાથમા તુ મારી સોડે ગીન મીમાં ગાતી હો, સ્વર્ગમાં પડ્યુંયુ ધિયામાં સ્વર્ગ પડ્યું એવું નહિ

કેાઇ કહેરો "મૃતુ વસા, પણ જીવગી મીઠી ખગી," કેાઇ કહેરો 'આવશે ને સ્વર્ગ' તે ખસ જોઈએ" હું કહું છું મોળવો જે હાથમા હમણા મોગે, ખીલું' બધુ સો વર્ષ એ પડાજ છે સો દરેના

અઢેચની મુલ્તા.

* એક વેરા શુદ્ધય તરફથી આ કવિતા મળી છે અને વોરાની લાખાની મરમરી 'સ્વારા મેલકાક મીનાવના લેખકો લેખક સકરો કે પ્રખ્યાતથી વોરાઓ પણ કેટલી શુધ્ધ લાના લખી રા છે તે જાનાવવા અને જાપી છે

(આ મોર-મમદુ)

લેખક:—૨૧ હરિપ્રસાદ કૃપાનંદ જી

રમા કોઈ અગત્યનાં સુદર હતી. તેણે બાદીલું બદન, હસ-મુખે મહેરો, અનારકલી સમા દાંતો, વિરાળ મદહરી આંખો, ગોરવર્ણ, આ બધું એવું હતું કે કોઈ સૌંદર્યનો પૂજારી તેની પાસે હુંદરીએ પડે, કવિ તેની કવિતા કરે ચિત્રકાર તેની છબી આલેખના પાછળ પીછી લઇ સારી ક્રીન્દશી મંડેરા શેઠ છતાંએ તેને તેણે ચિત્ર અપૂર્ણ રહ્યું લાગે. આવા નૈસર્ગિક સૌંદર્યનેવ રમા કૃત્રિમ સૌંદર્યનો દોળ ચડાવી વાસનાનાં આશ્રયણ સજ્જતી. રમાનાથ આનો વિરોધી હતો. તે સૌંદર્યપૂજક પણ વાસના ધેણે ન હતો. નૈસર્ગિક સૌંદર્યની પાછળની દાપરીપને તે અજુબમાતી દરિયાઈ જોતો. તે બધીવાર રમાને કહેતો:—

“રમા, હેઠના સૌંદર્યનું સાર્યકય તેને જોઇ લોકો વાસના શેષ થાય તેમાં નથી પણ તેને જોતાજ હૃદય લકિનપૂર્ણ થઇ જોના-રની દરિયાઈ તે સૌંદર્યની દેવીના ચરણોર્ધ્વમાં ઘળી પડે તેમાં છે.”

પરંતુ આ બધું ન સમજે તેટલી રમા બાળક હતી. અને રમાનાથના આ વચ્ચેમાં રમાને કે સમજવા જેવુંએ નહીં લાગતું. ઉલટી રમા આણું સંભળી હસતી બોલતી બંધ થતી અને રમાનાથને તેને ગલગીલીમાં કરી હસાવતી પડતી.

રમાનાથ એટલે જાણે ભૂતકાળની દુનીઆનો એક સુમધુ-સાધુ, અને વર્તમાનની દુનીઆને લાગતો એક નર્મો મહેતાજી. આધ્યાત્મિક આખતોના થયેા વાંચી તેની આંખો ઝીણી બની હતી. અને તેણે જીવન પણ વિચારના તદ્દયોથી નિરાણું પડ્યું જઈ જીવ્યું. તેના બનેલ કુર્બાન સારે અને ઝીણી આંખોએ તેના બાહ્યાવસ્થાના રૂપાંગ દેખાવને તેમજ તેની આંખ અને કપાળમાં પડતી પ્રકાશવતી રેખાઓને ઢાંકી દીધી હતી.

રમાનાથ ન્યારે કોઈ પોતાના મિત્ર મંડળમાં બેસી પુરૂષ અને પ્રકૃતિની વાતો છેલ્લો અને કૂટ મુજબનો અજ્ઞાન રીતે ઉઠેલ લાવતો ત્યારે આનંદાશ્રય અને અલિખના ભરી દરિયાઈ રમા તેની સમજૂતીએ રહેતી અને સાંભળના જ કરતી. ભરે સમજતી ઝાણું હશે પણ રમાનાથના જાનની તો કદર કરતી હોય તેણે રખત તેના મહેરા પરના લાવે કહી આપતા. અને જાણે કે માને એમ થતું હોય કે ખરેખર તેનો રમાનાથ એક અસાધ્ય અધિન છે તેમ દેખાઈ આવતું. પરંતુ આ રમાનાથની રમાનાથ જ તેની અને રમાની વચ્ચે પતિ-પત્નીને યોગ્ય જ આવવા દેતી ન હતી. રમાનાથના પ્રકાશો ઝીણી શકે તેટલી મા જાનમાં બાળક હતી. પ્રગતિ કમમાં પાછળ હતી. એ

બિચારીનું અત્યારનું જીવન તો જાણે કોઈ સામાન્ય નરપથુને માટે અબી રહ્યું હોય તેણે તેની મનોદશા પરથી રખત જીવ્યાં આનંદ. રમાનાથને પણ પોતાનું જીવન બધીવાર એકલાયકું અને નીરસ લાગતું પણ એ તો પોતાને યોગ્ય સ્થાપિતી. એટલે ઉત્તમ ગ્રંથોથી પૂરતો. પણ બીચારી રમા તો એકલી અટલી યદ રહી હતી. રમાનાથ સ્વામિ શમતીય કે, યોગ વારીષ્ઠ વાંચી ત્રાયવામાંથી મંથરાનિ સુધીયે પરવારતો નહોતો, અને રમા, રમાનાથનું વાંચન પ્રકે યવાની રાહ જોતી યાજી, મનમાં બખડતી ખીમતી છેલ્લે નિર્વાધીન યદ જતી.

કેટલાક વરસો આમ વીતી ગયાં. રમાનાથ આગળ વધે જતો હતો. અને રમા, પોતાના પતિ અને પોતાની વચ્ચેનું અંતર જેમ જેમ વધતું ગયું તેમ તેમ નીરાશ થતી ગઈ. અધુ-પૂર્ણ નયને રમાનાથને દૂર ક્ષિતિજમાં આવે જતો રમા જોઈ રહી હતી. હોશ હોય તોયે તેના પગમાં હવે તેને પહોંચી વળવાની તાકાત ન હતી.

પાડોશી લોકનાથ, બધાં વરસોના રમા અને રમાનાથના કેટલાક જીવન પ્રસંગોના સાક્ષી હતો. તે કવિ અને રસિક હતો, તે બધીવાર મનમાં મનમાં રમાનાથને ગમાર કહી માળો બાંધતો અને પ્રયત્નમાં સિખામણ આપતો, રમાની રિધિત માટે તો બધીવાર તેની આંખોમાં અધ આવી જતાં. તે બધીવાર મનમાં મનમાં પોતાની બેડોળ કલિકા અને સુન્દર-રમાને અને બીજા બાણ્યે બેડોળ રમાનાથને અને સુન્દર પોતાને ઉભાં રાખી વિધિને પૂજતો કે, “કહે કોણ મને લાયક ?” વિધિ અટકાવ કરી જાણે જ્યાં આપણું હોય—“જેને જે તેને તે” વિધિના અટકાવમાં લોકનાથને કુશતાની અતિ સખ્ત છાંય દેખાઈ આવતી.

રમા પણ કે શુભ ન હતી. પોતાના તરફના લોકનાથના દરેક વર્તનમાં દેખાઈ આવતી પોતા માટેની લાગણી, સદ્લાવવા, દયા-આ બધું રમા રખત જોઈ શકતી, અને પોતા જેવી એક પાસરી બધકિત માટેની લોકનાથની આવી લાગણી માટે રમાનું હૃદય આસારની લાગણીથી એવું આદ જની જરૂં કે કોઈ કોઈવાર રમાની આંખમાં ઉપકારવશતાનાં અજાણીયાં આવી જતાં.

રમા એકલી ગમગીન યદ જોઈ હોય ત્યારે લોકનાથ આવી તેને કેકે ગામ ગયાસા સંભળાવી આનંદમાં લાવી દેતો. સારું સારું વાર્તાનાં પુસ્તકો રમાને વાંચવા લાવી આપતો. અને રમાથી કોઈવાર ન્યારે રમાનાથના પોતા તરફના શુભ વર્તન માટે દીલ ખોલી કે જોશી જવાતું ત્યારે લોકનાથની આંખો શીની થતી. તે કહેલો, જોન, પ્રાપ્ત રિધિતમાં. સુખ માનવું. રમાનાથનું જે નથી તે કે તમારું અધુરો તેમાં ઝોજાંજાં લાવી અપવાર્થ દતાં કે હું તો રમાનાથની મૂળથીજ આવી, સંસાર બ્યહાર માટેની ઉદાસીન જિતિ જોતો આવ્યો છું. જે કે પોતાની એક પત્ની તરફ આણું બેપરવાઈ વર્તન રખવું એ તો બહુજ બેહુદ

જાણ્યું કે પશુ શું કરીએ, માથાસોને ઘસક લાગે છે ત્યારે જ
પ્રાપ્ત થાય છે. દુનીઆની શિખામણ સાંભળવા તે કદિ
નથી રહેતો નથી.

રમાનાથ પોતાના જાનની મસ્તીમાં મસ્ત દેખાતો. છતાં રમાને
દુઃખી જેવું અતિથય દુઃખી થતો તે રમાનું દુઃખ સમજે તો પશુ
પોતે ને રિયનિએ પશ્ચિમે દેખતે રિયતિથી નીચા ઉતરી
રમા સાથે જોવા રહેવા તે તોયાર ન હતો. તે ક્ષણતર રમાને ચિત્ત
પ્રસન્ન રાખવા સમજાવતો પશુ રમાના ચિત્તનું સમાધાન કરી
શકતો ન હતો, અને કોણ જાણે સાચી પશુ રમાનાથના પોતાની
તરફના દરેક વર્તનમાંથી રમા એકજ સાર ખેંચતી:—

“કે હું તો લાયક નથી અને તેમને ચાહતા નથી.”

રમાનાથ પશુ સમજાવતો કે “રમા એવું કશું નથી. તું
મનમાં ને મનમાં ખોટા વિચારો લાવી આ માટે દુઃખી થાય છે?
હું તને ચાહું છું” આજે હું એમ કહું તોજ તું એમ સમજે કે
હું તને ચાહું છું? પશુ રમાને આ સમજોની કે અસર ન હતી.
રમાનાથના ઘણા પ્રયાસ છતાં રમાનાથની ચિત્તનું કે સમાધાન
થઈ નહોતું અને રમા દિનપ્રતિદિન વધારે અને વધારે દુઃખી થતી
આવી. કોષ્ટ ઔષધિક પવિત્ર અને આનંદમય વાનાવરણ પોતાની
આસપાસ જમાવવાની અતિ ઉદામ લાવતા ધરાવનાર રમાનાથના
પરમજન અતિ કલેશમય વાતાવરણ છાંદ રહ્યું. અને ધીમે ધીમે
તે એકદમ પ્રજન બન્યું કે રમાનાથ બરાબર સમજ્યો કે પોતેજ
રમાના દુઃખનું કારણ છે અને તેણે રમાના સુખની ખાતર દર
મધું જોઈએ.

કલિકા, લોકનાથની બેઝળ કલિકા સુવાચમાંથી માંદગીને
ખીજાને પડેલી તે બેડી નજ યદ. પ્રથમે ન તે લોકનાથ, કલિ-
કાની માંદગી પછજ દવાદાશમાં ખચકિયા પૈસા સમુ” જોયું,
તે તો તેની પરિચર્યા સામું જોયું, અને પાંચ માસના આ વિદેશી
ચનાં બચ્ચાં, સામુયે પ્રથમે ન જોયું. લોકનાથ સાંદર્જના પૂનરી
વતો. સુરેળ પત્ની મળી હોત તો પોતાની જાનને વધારે સુખી
મણતો હોત, તે પુત્રની પાછળ અદર્શિય જગતીલાલ સુજનવ
કરશે રહેત-એ બધું ખરું. પશુ લોકનાથ જાણતો હતો કે બેઝળ
તોયે પત્ની ક્યાંથી? કલિકાની શ્રિતિ ચોવીસેય કલાક તેની સાથે
બસી રહેતી અને બુદ્ધાજનાં રમણો તાન” કરાવતી. ન્હાનાં
બચ્ચાંની સારવારમાંથી અને પૈટની પૂનમાંથી પરવારતો ત્યારે
લોકનાથ પોતાના એકાન્ત ચોરામાં મરણે પડ્યો કવિતા
કરતો રહેતો અને તેના પડખા રમાના કષ્ટદારે અચક્ષા.
અને રમા નીનીનાં બંધોને પડીસર ફેંકા દઈ પોતાના સામુયી
માનાથના અજ્ઞપ્રવાદને જીવવા મંડી જતી.

કલિકાના ઉભા રમણ સિન્દરે જે એક બચ્ચું હતું
તે શિશુના રોમથી જુલુસ થયું. એ જાન્યારી અક્ષયતરણ
તિથીના ઉદયા ત્રણ દિવસ અને રાત્રિ, રમાનાથની ગળ લાઇ,
પ્રકાશની સાથે રમાએ એ બચ્ચા પાસે બેડી જાગ્યા હતા.

બાળકના અવસાન પછી ને મોડી રાત્રિએ રમા પોતાને મેર
આવી ને આખી રાત્રિ તેને જરાય નિદાન આવી. અને લોકનાથની
રિયતિના-અને તેને અંગે ઉપજતી ‘દયાના વિચારોમાં’ રમા
આખી રાત્રિ રમ્યા કરી.

રમાનાથ દુનીઆને મન કોષ્ટ અગળ બચ્ચિત જમી રહ્યા
દરો. રમા અને લોકનાથનાં પરસ્પરના વર્તનમાં દેખાતી છુટ,
આસપાસની દુનીઆથીએ સડો જાય તેવી નહતી. છતાં રમાનાથ
રમા માટે પહેલાંજાન રમાનાથ હતો. રમા અને લોકનાથની
વચ્ચેના અવહાર રજ જેટલો પશુ રમાનાથને અધુનવ્યો ન હતો.
અને છતાં એ અવહાર અગમિત માણ્યો જતો.

રમાનાથને હરિદાસની યાવા કરવા ગયે આજે છ માસ
થવા આજના છતાં નથી તેનો પત કે નથી તે હતું પાછો ફર્યો.
રમાનાથ ગયો છે ત્યારથી લોકનાથ અને રમા બંને સાથે રહે
છે. લોકનાથના અતિ સદવાસથી-તેણે પૂરું પાડેલ નવક નાંભાના
વાંચનોની રમાની દયાઈ એવેલ વિવાહી રાત્રિએ રિયતિથી
જેરથી ઉછળી ઉડી કલિકાના સમરણ પાછળ લોકનાથ પગીવાર
અજ્ઞાએ સાદનો તે રમા જેતી અને વિચારની:—

ક્યાં પ્રેમયોગે લોકનાથ અને ક્યાં શુદ્ધ રમાનાથ? એક
પોતાની જમણ પામેલ બેઝળ પત્ની પાછળ તેનું રમણ કરી કરી
અજ્ઞાએ સાર છે ત્યારે ખીજાને પોતાની સજ્જ સુન્દર પત્ની કે
તેના પ્રેમની પરવાદ નથી.

એક દિવસ પ્રજાનામાં પાડેલી જગ્યા ત્યારે લોકનાથ અને
રમાનાથના પરનાં બારણા તાજે બધ હતાં. અને મહીઆએ અને
પછી વરસો વીસા છતાં એ ગધજ રહ્યાં.

કલતો પ્રવાદ અને તેના આકાશો અગળ છે. રમા સાથે
દરેક વરસે બુદ્ધ આનંદમાં માળી-આજે લોકનાથ પાછો બુદ્ધાજના
અને પોતની રિયનિએ ખાલ કરતો રહી રહેતો છે. બુદ્ધાજનાં
રમણો તેને અર્થ તાન” થાય છે. કલિકા ગઈ, તેનું જાળક
ગયું. અને જેને માટે સર્વસ્વ તથા આ રિયનિમાં દર આપ્યો
છે, તેણે જાય છે. એ સંદેહ અને ધીનતા ઉગમકા-એવું
જોઈએ ગયું. આમ વિચારતો લોકનાથ રહી રહ્યા છે.

“લોકનાથ, જરા પાછી પીવા આપો ને !”

એવ ધીમે સારે રમાની બુદ્ધ આવનાં-લોકનાથ વિચારમાંથી,
જાણે અને એકદમ સ્થાણે ઉડેલા હતું ખીયારાએ પોતાનું
હેતુ પે ખાલી કહ્યું ન હતું. જરા પાછીને ધુટો પી, પોતાના
મનની રિયતિ રમા ન જાણે તે માટે ખોંખારે મારી જવું સમજ
કરી હતો દરસો તે રમા પાસે ગયો અને તેના મજામ્
પાછી રેકડ.

રમાની માંદગી દિવસદિન વધારે જંબીર થતી જતી
હતી. ધમ્મી ધમ્મી વેદ ઝાડેયોની દવા આપવા છતાં નીપજનાં
કે ફેરફાર થતો જાણ્યો ન હતો.

લોકનાથને મંત્ર-દોરા ધાગામાં જરાયે વિશ્વાસ ન હતો, તેમ એક પામર મનુષ્ય, જેને માટે વેદ-ગ્રંથોમાંથી પણ કાંઈ ધોષ નાખ્યા હોય તેવી મરજી હતી. છતાં રમા તરફના પ્રેમને લીધે સહુના આગ્રહને વશ થઈ ચારક દિવસથી લોકનાથ, ત્યાં કેટલાક સમયથી આવેલા સારું મહાત્મા આત્માનંદજી સરજામૃત લાવી એ વંખત રમાને પીવા આપે છે.

અને ત્યારથી કોણ જાણે કેમ, લોકનાથેય નથી સમજતો અને કહુલવા પણ તૈયાર નથી છતાં સહુ કોઈને એમ લાગે છે કે રમાની તખ્તિતમાં કાંઈ અજબ ફેરફાર થઈ રહ્યો છે.

આજે તો રમાને સવારથી ધણું ઠીક છે. તેની આંખોમાંયે નર આવું જણાય છે. લોકનાથ પાસેથી થોડું દુધ અને સંતરું પણ જાતે માગી, રમાએ આને ખાધું. અને પછી લોકનાથને પાસે બેસવાનું કહ્યું. લોકનાથ બિહાના પાસેની ખુરશી પર બેઠો.

“હે બહા, તમે જેનું આ ચરજામૃત લાવી મને પીવા આપો છો તે મહાત્મા કોણ છે ? ખરેખર તેના પ્રતાપથીજ હું આ વખતે બેઠી થઈ હોઉં એમ તમને નથી લાગતું ?”

“હા, રમા, એ મહાત્માનોજ પ્રતાપ તેમને જોડેલો ઉપકાર માનીએ તેટલો જોઈએ. તેમણે તને આને તેથી મને પણ અત્યંત આપ્યું. એમ કહેતાં ઉપકારવશતાનાં આંતુઓ લોકનાથની આંખમાં આવ્યાં.

“પણ લોકનાથ, હવે ઉપકાર માનીએ એ તો સાહેબ લોકના ‘થેકડું’ જેવું જ ને ? તેના જેવું કાણ થાય ?”

“ત્યારે તું કહે તે કરીએ” લોકનાથ બોલ્યો. લોક કહે છે કે પૈસા તો એ લેતા નથી અને બીજાને કાંઈ વસ્તુને એ તેમને કામી નથી.”

“અને, રમાએ કહ્યું, હા કદાચ એવી કાંઈ ચીજને એમને કામી હોય તેવું કે તેથી તેમણે આપેલાં અતિવશના બદલો જોઈએ ? થયો થયે ? પણ મને એક સંશય છે તેમ કરવાની તમે મને રજા આપશો ?”

“હા, ખુશીથી.”

“જે જો, પાછળથી ફરી ન જતા.”

“વાહ વાહ ! મારા વગવળી કિંમત તો સારી આંકો છાન” રમા જરા હસી, અને પછી જાણી થઈ.

“લોકનાથ, ત્યારે મને તો એમ થાય છે કે હવે તો આ રૂઢ એ મહાત્માને ચરણેજ શરૂ. તેમની અદોહિત સેવામાં ખાશીનું અન પૂરું કરે. અને તેમાંજ એ મહાત્માએ જવાબેલા આ અવળની સાર્થકતા છે.”

લોકનાથેય રમાના આ વિચારને અનુમોદન આપ્યું.

અને લોકનાથ રમાને મહાત્મા આત્માનંદજીના દર્શનાર્થે

લાવ્યો છે. મહાત્માજીની લાંબી શ્વેત ઘાંટી, કાપાચ, વસ્ત્રો, વિશાળ ભાણ, અને પ્રભાવ ભરી તેની હસમુગ્ધી મુખમુગ્ધા આ બધું એવું એવું હતું કે તેને જોતાંજ ‘રમાનું’ દીલ અને શરીર મહાત્માજીને ચરણે નમી પડ્યું. મહાત્માજીના પાદપદ્મની દેખે, ચૂર્ચી લીધી. મહાત્માજીએ તેને આંશીવાદ આપ્યો :—

“જોડા રમા, પરમકૃપાળુ પરમાત્મા, તારું કદાચ કરી તપીયત તો હવે સારી છે ને ?”

“હા, જી. શરૂએ આપે મને અતિવશન આપ્યું. હું આપને કેટલી ઉપકાર માનું ?”

“જોડા, અનાથને નાથ પ્રભુ ક્યાણ છે.”

મહાત્માજીના દર્શનાર્થે એટલા બધા લોકો આવતા હતા કે રમા કે લોકનાથને તે સમયે તો વધારે વાતચીત કરવાની તક ન મળી, પણ મધ્યાહનની જરા એકાન્ત મળતાં લોકનાથે બધી વાત મહાત્માજીને કરી અને મહાત્માજીની આનાકાની છતાં તેમની સેવામાંજ અવળાન સુધી રહેવા માટે રમા અને પાછળથી લોકનાથ પણ એ મહાત્માજીના શિષ્યવંશમાં જોડાયાં.

સમય જતાં સેવા કરવાની તત્પરતાને શુભે રમા મહાત્માજીની પદ સિંચા બની અને ત્યાર પછી જેમ જેમ મહાત્માજીના વધારે માફ પરિચયમાં રમા આવવા લાગી તેમ તેમ મહાત્માજી તરફનો તેના પ્રત્યક્ષ પ્રેમ વધારે દૃઢતર થતો ચાલ્યો, આ પ્રેમ નિર્મળ હતો. વાસનાની ગંધ સરખાવે તેમાં ન હતી.

મધ્ય રાત્રિના આર થયા છે. મોપાસ નીચ શાન્તિ છે આખો આશ્રમ લરનિદ્રામાં પડ્યો છે. માત્ર રમા એકલી એકલી એક નેંધપેપીના પાનાંઓ છાની માની ઉઠેલી રહી છે. તેના મુખ પર આનંદ અને શોકની હાથા ફરતી જાય છે.

“પ્રભુ, મને માફ કરજો. હું મારા રમાનાથને જોણખી ન કરી. પોતાની પ્રિયા તરફ પારકાને દ્રષ્ટિ નાખવા દેનાર, પોતાના હાથમાંથી પોતાની મિલકતને પારકાના હાથમાં જવા દેનારને દુનીયા તો બાલવોજ કહેતી આવી છે હુંયે એમ સમજતી; જ્યારે આજે રમાનાથ અને આને દુનીયાને નવુંજ શીખવી રહેલો છે.

પોતાની પત્નીના માત્ર મુજને ખાતર પોતે પોતાની મતી અને તેના આકારનાં માર્ગમાંથી પોતાનો બધો હક ઉઠાવી લઈ ખરી જગત ઉદાર હૃદયી-અજબ પ્રેમી. રમાનાથ, તને અનકાનેક ધન્ય છે. સંસારના સુખો-સોગો ભોગવ્યા પહેલાં તું સંન્યાસી બન્યો અને તે બધું તારી એક અધમ સ્ત્રીને માટે. અને છતાં તારી તે સ્ત્રી તો તને રખડાવી એક પારકા માણસની સાથે જોડી જતાં જરાયે ચરમાઈ નહિ.

“રમા, પ્રભુ તને માફ કરે ?” હા. રમાનાથ હજી માફ કરે-પણ લારણીને કદિ નમતું ન-દેનાર ન્યાયી પ્રભુ તો કદિ માફ નહિ કરે, રમા, પ્રભુની મારી મેળવવા માટે તો તારે પૂણ્યાત્મા રમાનાથનો પવિત્ર રત્નમાં નાહી નાહી તારા રૂઢ પર

મટેલાં પાપનાં પડેને ઘોષ નાખવા પડશે. રમાનાયના 'આત્માના પુણ્ય પ્રકાશથી' હારા દીલમાં બનાવેલાં અધકારને અજવાળુ પડશે."

રમાએ નોંધપોથીયું પાછું પાલું ફેરવ્યું.

"પશુ મ્હારા રમાનાથ, હવે એમ ન સમજતો કે જ્યાં રમા હવે પહેલાંની-પંદર વર્ષ પહેલાંની વાસના ઘેલી રમા છે. દેહનું કૌંદર્ય, દેહના ભોળાં હવે રમાને જરૂરથી આકર્ષે શકતાં નથી. અને તે બધા મારા જીવનદાતા આધુનાથ મહાત્માના ચરણામૃતનેજ હું પ્રવાપ સમજું છું."

રમાએ નોંધપોથી બધું ફેરી-છાતીમાં સંતાડી.

"રમાનાથ, મને માફ કર. પાપી તોયે હું' હારી. તારા ચગર મારે સરજુ કાતું? મ્હારા રમાનાથ-હવે તો હું ત્યારે આ હારી રમાને-હારી પાંખને સાથેજ લઈ ઉઠ્યો."

રમા ખન સાથે વાતો કરતી બધું ચર્ચા ચિત્ત જરા સાન્ત થયું. અર્ધી આંખો મીચી રમા એકાગ્ર ચિત્તે કાઠું ખ્યાન કરતી હોય તેમ બેઠી. બન્ને હાથો ધીમે ધીમે સંપ્રદ્યમાં ભેગાયા, અંધારા ભંકિતના નિર્મળ ભાવેલું તેજ તેની મુખ મુખ પર છવાઈ ગયું. મસ્તક નીચું નમ્યું. આંખમાંથી દડ દડ અંધુઓ સારી પડ્યાં. આમ બેઠીપર મસ્તક ટેકી રમા કોણ જાણે કેટલાયે સમય સુધી બેઠી રહી હશે.

+ + +

એક પ્રવાસે આશ્રમવાસીઓ જ્યારે જ્યાં ત્યારે આત્માનાં પૂજાની યોગદીમાં આત્માનાં હજી અને તેમના ચરણે દબેલી રમા-અને સમાધિરજ જણાયાં. બન્નેના દેહ પિંડારમાંથી પ્રાણ પેખી ઉડી ગયું હતું. જ્યાં બન્નેના મુખ જાણે દસનાં દસનાં એક બીજને રમા અને રમાનાથના નામથી મોલાવી રવાં હોય તેમ ખન નીકળતો સહુએ સાંભળ્યો અને તેમ જાણકાર સહુને મરજીની લડી સુધી વાગ્યા હતાં.

રમા અને રમાનાથ બન્નેને એક જ સખાતમાં પધરાવવામાં આત્માનાં લોકનાથ બિચારો જાણે ત્યાં સુધી હામરમાં કલાકોના કલાકો, સધી-એ રમા-રમાનાથની સખાત પાસે બેસી-એક બાળકની મારફ રહ્યો. અને પંછી છેક મોડી રાત્રિએ-પુણ્ય યજ્ઞની-એ જીર્ણ આદતી પાછો વળતો.

સંપૂર્ણ.

બેટીઓના શોખીન ગૃહસ્થાને ઉમઢા તડક

ફક્ત પાંચ મોટીદમાં બેટીને પૂર તૈયાર કરવાની રીત તથા મરીનું ફક્ત એક આના વાળી દીકરા બીકવાથી મળશે.

લખો:-સોલંકી એન્ડ કું.

કોડી બજાર તેલ વાગે મારે

અતિશયોક્તિનું બજાર!

હાલમાં બજાર ભાવ મંદીમાં હોવાથી અતિશયોક્તિથી અગ્રણીયું ઉદાવ થઈ રહેલું છે! ઉપરના બજારે ભાવો તદ્દન ગમ્મટલા-દેખાય છે. જેથી સારી તક સમજી નીચેની પેટીઓએ મેહટા મેહટા સોદાઓ નોંધાવી ખરીદી કરવા માંડી છે!

વિશ્રાંતિ મેહટા:-આ પેટીઓએ મેહટા પ્રમાણમાં ખરીદી કરેલી હોવાથી પેટીઓનાં 'મેહટા' પર ખાસ લખી દેવામાં આવે છે કે:-"શુધ્ધ આલ્કહીવા" તેમજ "સ્વચ્છતા અને ચોખ્ખાપણું, જાનમચરી મીઠાઈ, ભાવનચરી, અમદાવાદી," સાથે વળી "જીવુ અને નળીતુ" વિગેરે..... વિગેરે.....

રંગબીંમો:-આ ઓશીસોએ "પશુ ઉપવાસ માલની સારા જાણમાં ખરીદી કરી છે. જેથી તેઓએ પશુ પોતાની કુશળતા દેખાડવા ખાતર લખી દીધું હોય છે કે:-"તદ્દન નવો બેલ, ખાસ જોવા લાયક એક અવાજ વખણાવેલો મેહટો ખરો તૈયાર કરેલો તદ્દન નવી સીનસીનેરી તેમજ કળાપાયકા એક્ટરો" અને "પુર કામદાઈથી" વિગેરે..... વિગેરે...

હાપાંઓ:-આ ગૃહસ્થોએ પશુ અતિશયોક્તિને ઠીક જાણે ખરીદી લઈ જણાવી દીધું હોય છે કે:-"સાન સાથે મમત આપવું, પહેલુંજ રમુજ પવ." "નિંદોષ ગમ્મન આપવું, રમુજ સહિત," "સાદીની સેવા કરવું" તેમજ નક્ક પૃ૦૦૦, ૨૫૦૦૦, ૨૧૦૦૦, વિગેરે.....વિગેરે.....

દવાખાનાં ઓ.બને વૈદ્ય-રોકડારો:-આ શૈઠીઓએ પશુ અતિશયોક્તિને સારો ઉપાર કરેલો તેખાજાં બોલો અને જાહેરાતો પરથી જણાય છે જેથી કે:-"લોકપ્રિય, તમામ દર્દને દુર કરનાર ".....ના ખાસ રોકડાર, શક્તિની દવા, તાકાતની દવા, પુણીની દવા, રામપાણી હવાજી" વિગેરે. તેમજ વળી "પરખેને જીવન કરનાર-મરેલાં જીવનાં કરનાર, દહીયાં દરોને.....દિરસમાં દુર કરનાર વિગેરે.....વિગેરે.....

મીઠાઈ ભંડારો:-આ વેપારીઓએ પશુ અતિશયોક્તિને સારો રોક લખો દેખાય છે. તેઓ જણાવે છે કે:-"સુરતી મીઠાઈ, જાનમચરી પેઠા, જાડી જલેબી, ખાસ તાજી મીઠાઈ, સુખમંતુ માનીવું મધક, તેમજ (હામીનું) પુણું" જેવવાની તાકાત દેવારો) આદીવા લારે, (ગોધા સાથે ફૂલ કરવાની તાકાત દેવારો) સાલમપાક, તાજાં માખાની મીઠાઈ, ચોખ્ખા ઘીનો માલ" વિગેરે.....વિગેરે.....

ફીડમે:-આ સોદાગરોએ પશુ સારા જાણમાં અતિશયોક્તિની ખરીદી કરી લઈ જણાવી દીધું છે કે:-"ખાસ મોટા ખરેખે બનાવેલી, પ્રેમ સારંગીના પાક ભજવનાં, રવરેક પ્રેમજેઠી, સીએને બોધ લાયક, વિર રસથી ભરેલી, તમારી ખાતોના... શિવમ કેપનીનું ખાસ પીકચર," "મીસા.....ના કમમ કમો, મીસા.....ની અભિનય કળા, ધીએકરપર ખસાધારણુ દરોડા પડશે વિગેરે.....

હાલમાં બજારે જ્યારે ઉંચાણે મારેલી દેવવાથી આદતી પેટીઓએ તાજાંજોજ સેદા નોંધાવી માગની ખરીદી કરે છે. હજી પશુ ઉદાવ સારો થતા સંજય છે, ખીન સેદાઓ નોંધવા નહીં છે. હવે પછી.....

સાફદા રોડક.

ચોડીજ નકલો બાકી છે
આ પુસ્તકના વાંચકને ખાસ અરુધી હિમ્મતે
સુંદર ચિત્રોથી મુશોભિત, રસસાગરથી ઉછળતી
અત્યંત લોકપ્રિય નવલકથા

પ્રમાદધનની પ્રભુતા

અથવા

સરસ્વતીચંદ્રનો ઉપસંહાર.

બીજી અવસ્થા પાકું સોલેરી પુસ્તક, એજ હાગળ, મહેલી
સાંખ્ય ૪૦૦ ૪૧૬૦ રસિક, બોધક વાંચન
આ નવલકથાની હિમ્મત રૂ. ૪-૮-૦ હોવા છતાં

મોજ-મજલની એફિસમાંથી રૂ. ૨-૪-૦
ની હિમ્મતે મળશે. ઉદારગામ માટે પોષ્ટલ ટુકડું.

મોજ-મજલ કાર્યાલય

બીરગામ ગય' સામે ખરાવ બીરગામ મુંબઈ નં. ૪

અસલ વરીકરણુચંદ્ર આ ચમત્કારી યંત્ર
હાથે બાંધી બેની સાથે
તમે વાત કરશો કે નજર મેલવશો તે વચ હોય એવું અમારો
યંત્ર " મનો કામના સિધ્ધિ " શુક મંગલવારને મળત રૂ. ૧૧૦
શેત્રા ! નક્કલી ચોપડીયામાં કસાશે નહિં

અસલ ચીત્રોવાળું કેકશાસ્ત્ર

શ્રી પુરુષોત્તમ સર્વ યંત્ર બેદ મહાધાન અદ્વાસ નીચમ.
યંત્ર-મંત્ર શકુન સામુદ્રિક બાહ કણુ ઓળખ કો. રા. ૧૫.
પત્રો-મેનેજર " યુજનાતી છુક હીથો " હાથચંદ્ર સીડી

કહેવત છે કે—

કરકસર એ પીએ બાઈ છે!

ત્યારે

નવલકથાઓ, ચોપડી, ચોપડીયા, વગેરેને માટે નવા
ચિત્રોના બેસેડ જનાવી અર્થમાં ઉતારવાનું શા માટે પશ્ચંદ કર્યો
કો? એક વખત અમારી મુલાકાત દ્વારા, યુજનાતના નાખીયા
અવકાશની પોષીથી ચિત્ર રસ ઉત્પાદોત્તમ ચિત્રોના બેસેડ
અમરી પણ તેજા છે. ધવાન મસ્તા દરે આપીયું. એક વખત
નહોતો બેસેડ પાકે કરો.

જો અથવા મનો-મેનેજર-મોજ-મજલ મુંબઈ ૪

સર્વ જાતની સાંઈકલો

તથા છુટક સામાન મળવાનું ૪૫ વરસનું જીવન
અને બરોગાદાર ટેકાણું

ચાણાવાલા એન્ડ કું.

(સ્થાપના ૧૮૮૦)

૪૩૧-૪૩૪, કાલખાદેવી રોડ, મુંબઈ,
(ફેરલેસ મંગલવાલી મહત્ત મોજલાવવામાં આવશે)

મચિત્ર સ્તંભ સમરલોહી.

શ્રી સરળ ભગવદ્ ગીતા

દેખાકે—કાનજી કાંતીદાસ જોશી તમાકુવાળાનો ખાળો

૮૪-૯૨ કાંડાવાડી મુંબઈ.

આવૃત્તિ ૪ થી ફિઃ, આઠ આના,

પ્રાત રમર સૂષ દેવાના દર્શન સાથે સ્તંભ કરાવતી અથ
ગીતા ખદેશ વહેલીજ ને સરળ તથા ચિત્રવાળી દેવાળી હોતોને
જદુ ઉપયોગી થઈ પડી છે અને તેની પ્રતિ હજાર નકલો ખબાર
થવા બાવી છે. આવતી રીવળી ઉપર દસ હજાર નકલ બહાર પાડે.
સાચન સ્તંભ સમરલોહી

શ્રી સરળ ભગવદ્ ગીતા પટ્ટ

ફિઃ આઠ આના માધવમાત્રી બુકસેલર પાસેથી મળશે.

લંડન રાજ-રહસ્ય

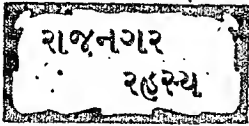
અથવા

મીસ્ટરીઝ ઓફ ધી કાર્ટ ઓફ લંડન

ઈંગ્લેન્ડના સતરગી સદીના રાજ પ્રીન્સ ઓફ વેલ્સ અને
અંગ્રેજી તથા ઉમરાવ બનીઓના ચિત્રવિચિત્ર ચોપાળા ધાંવ
ધાંવ ચિત્રો સાથે દરેક લાગતા ૧૪ આના. આ બન્.
લાંબાંને ૧૦ આના.

મોજ-મજલ કાર્યાલય મુંબઈ ૪

લખનાર:-શ્રી. શુભદ્રા

(૫૫ અંકથી આંધુ)

(૩૦)

..... હવે શું કરવું એ મને સૂઝતું નથી. મનચંદ્રે જાણી જોઇ આપણી આખરે પાપમાલ કરી નાખી છે. આજના ધર્મજીન્યુસમાં મનચંદ્ર તથા એલિસના ફોટા સાથે જે હકીકત પ્રસિધ્ધ થઇ છે તે દેશમાં પણ સહુના ચાંચવામાં આવશે. કુખ્યાધના, દૈનિક અને અઠવાડિક પત્રો એ હકીકત મહોટા અક્ષરોમાં પ્રસિધ્ધ કરી મરાઠી વધારવાનો પ્રયત્ન કરશે અને તે સાથે જ આપણું નામ હામેશાને માટે બદનામ થશે."

મિસિસ વોટ્સનના મળી ગયા પછી ત્રીજે દિવસે રહસ્યે રંગાએ પોતાની નજીક બેઠેલી ઇરિસને ઉઘેરી ઉપરોક્ત વચ્ચન ઉચ્ચાર્યાં. રંગાના હાથમાં આગળે દિવસે રહાંજે પ્રસિધ્ધ થયેલું ધર્મજીન્યુસ નામનું એક દૈનિક વર્તમાન પત્ર હતું.

અને કહેવાની જરૂર છે કે, રંગા અને મિસિસ વોટ્સન વચ્ચે જે વાતચિત થઇ હતી તેમાં મનચંદ્રનું ખરું નામ પ્રકાશમાં આવ્યું ન હોયું. એ વાતચિત વખતે તેણે ઉલ્લેખ કેવળ મિ. શર્માના નામથી થયો હતો. એવીસ કલાક, સૂધી એ હજાર પાઉંડ મળવાની રાહ જોયા પછી મિસિસ વોટ્સને ઉપરોક્ત દૈનિક વર્તમાન પત્રમાં મનચંદ્ર અને એલિસના ફોટા સાથે જે ઇંગ્રેજ હકીકત પ્રસિધ્ધ કરી હતી તેનો મુજબાતી સારાંશ અને અન્ય પ્રસિધ્ધ કરીએ છીએ.

એક કાળા આદમીની બદમાશી

ઉપરના ફોટામાં જે પુરૂષ જોવામાં આવે છે તે પોતાને મિ. રતિપતિરામ શર્માના નામથી જોળખાવવા ઉપરાંત પોતે હિંદુસ્તાનના એક મહોટા રાખનો પ્રાપ્તિ સંકેતો છે એમ સહુને કહે છે; પરંતુ એ વાત સાચી હોય એમ લાગતું નથી. મહારી કુંવારી કન્યા મિસ એલિસ વોટ્સન સાથે એ પુરૂષનો પરિચય થોડા દિવસ પહેલેં હાઇડ પાર્કમાં થયો હતો. મિ. શર્મા પોતે કુંવારો છે એમ કહી મહારી કન્યા સાથે આપમાં પડ્યો. હતો તથા ધીમે ધીમે તેના પરિચય ગ્રેમનું રૂપ ધારણ કર્યું હતું. શર્માએ મહારી કન્યા સાથે લગ્ન કરી રહેને એ હજાર પાઉંડની રકમ આપવા જણાવેલું હોવાથી તથા તે કુંવારી

છે એમ તેના કહેવા ઉપરથી હું માનતી હોવાથી મને તેમની ઇન્ટરિયમાં દરકત ઉઠાવવાનું બીજાની ધાલું ન હોતું. પરંતુ દિવસ પસાર થવા લાગ્યા તેમ જૈમ શર્મા નામધારી કાળા આદમીની વાતોની સમતા માટે મહારાજા અંતરમાં શંકા ઉપજવા લાગી. જે હોટેલમાં તેણે ઉતારો કર્યો છે તે હોટલમાં છુપી રીતે તપાસ કરનાં શર્મા પરંતુએ હોઇ અહીં સ્ત્રી સાથે આવ્યા છે તથા તેની સ્ત્રીએ હાથમાં X X X હારિપટલમાં એક પુત્રને જન્મ આપ્યો છે એવી ખબર મળેને મળી. પછપરછ કરતાં એ પુત્ર પ્રસવિની સ્ત્રીને મિ. શર્મા પોતાની સ્ત્રી તરીકે નહિ પરંતુ બહેન તરીકે જોળખાવે છે તથા પોતાની એ વિધવા બહેનનાં બલિયારની વાત છુપાવી રાખવા માટે જ તે અહીં એ સ્ત્રીને બહેન તરીકે જોળખાવે છે! શર્માની હકીકતમાં હાઇડ પાર્કમાં હોવાથી જાણી સંભવ હોવાથી આ હકીકત મહારી બલિયારમાં મૂકવી પડી છે. હવે એ શર્મા અમારાથી છુપાતો ફરે છે. એ હજાર પાઉંડ આપવાને બદલે અહીંથી નાસી છુટવાનો પ્રયત્ન કરે છે. હિંદુસ્તાનના કાળા આદમીએ આ દેશમાં આવી કષ્ટકારરચાન રચી બોળી, સરજા હલવીની હંમેશા કુમારિકાઓને કેવી રીતે ફસાવે છે એવું આ પ્રવાસ છપવું ઉલ્લેખરૂ છે. આ સંબંધીની ફરિયાદ અહીંની પોલિસમાં પણ નોંધાવવામાં આવી છે માટે આ શર્મા નામ ધારી કાળા માનુષ્ય સંબંધી જેને જે માહિતી હોય તે ખુલ્લી કરવાની વિનંતિ કરવામાં આવે છે.

ઉપરની હકીકત નીચે મિસિસ વોટ્સનની સહી તથા કોલાઈલનું અરજ:

રંગાનો હકીકત સાંભળી ઇરિસએ તેના હાથમાંથી વર્તમાન પત્ર લઇ ઉપરોક્ત હકીકત વાંચી બોર્ડી એ હકીકતમાં કોઇ પણ સ્થળે પોતાનું નામ કિંધા ઉલ્લેખ જોવામાં આવ્યો નહિ એટલે તેણે છુટકારાનો એક દમ મૂક્યો. વર્તમાન પત્રને નજીક પડેલા ટેબલ ઉપર મૂકી દઇ થોડા સમય સૂધી ચિંતામગ્ન રહી તેણે કહ્યું, "આજ સૂધી આપણે જે સાવધાનતા નાખી હતી તે જ્યાં સુધી પડી છે. જે ફોટો આ પત્રમાં છપાયો છે તે નો આપણા દેશનાં પત્રોમાં છપાશે તો મનચંદ્રના નામની સાથે તમારું અને મહારાજા નામ પણ કલંકિત થશે."

"ઇરિસ બહેન! મહારી મતિ મુઝાઈ મજ છે. આ બાબતે કરે આટલેમાંથી આજર સાચાઈ જવી શકાય એવો. એક પણ ઉપાય મને સૂઝતો નથી." અંતરના ઉઠાણમાંથી એક નિઃશ્વાસ મૂકી રંગાએ કહ્યું.

"સંકટ સમયે ગભરાઇ નહિ જતાં ધીરજ રાખતી જોઇએ તથા સૂક્ષ્મ છુપિયાઈ મંકટમાંથી મુક્ત મનાવી માગે શોધવો બેજાનું. હું એમ ધારું છું કે, મિસિસ વોટ્સને કેવળ પૈસા પડાવવાની લાલચથી જ આપણું પગલું ભર્યું છે. તેને જે સાચું રકમ આપી આપસ આપસમાં નિઃશ્વ કરવામાં આવે તો વાત આટલી લેણીજ અટકે, તથા પેપરમાં પ્રસિધ્ધ થયેલી હકીકતને ઉઠાડતી

નાખવાનું પથુ બની શકે ” ઇતિહાસે ગભીર બાવથી પોતાની વિચાર દર્શાવે છે.

“ તમારું કહેવું અચૂક અરો અર છે, પરંતુ હાલમાં મહારી પામે લગભગ પાંચસો પાંચ હજાર રૂપિયા રકમ સિલ્કા છે જો બધા બોધી બે હજાર પાંચસો રકમ લીધા સિવાય મિલિસ વોટ્સનનું મનનું સમાધાન થાય તેમ નથી ” રલાએ પોતાની મુશ્કેલી જણાવી હતી.

“ ત્યારે પછી લમણે હાથ મૂકી ને થાય તે આપણે લાગ્યા રીધી જેવું બેઠાં પોતાની કુવારી કન્યાને કસવાવા બદલ મિલિસ વોટ્સનને પોલિસમાં ફરિયાદ મોકલી છે તેથી વિના વિલંબે પોલિસ મહેનતરૂપે ગિરફતાર કરશે તથા કન્યાને અતે તેમને સળ પથુ ભોગવવી પડશે પોલિસ તમારી જુવાની લેવા આવે એવો પથુ સભવ છે, આવી વિષમ વિષદમાથી કેમ છુટ કરો મેળવવા એ સંકટ નથી ” ઇતિહાસે પથુ નિરાશાનું દર્શન કરાવ્યું.

પુનઃ બન્ને જણી થોડા સમય સુધી ચુપ રહી એવામાં એકાએક કાંઈ વિચાર આવતા રલાએ ઇતિહાસ બન્ને હાથ પકડી કહ્યું, “ બહેન ! આને હું તમને એક અત્યંત મહત્વનું કાર્ય સોંપું છું જે દુભાગી પુત્રને મહેનત આપે છે તેને હું આજથી જ તમારા હાથમાં અર્પણ કરું છું મહારા એ બુલાગી પુત્રને લઈ આવતી કાલે ઉપડતી રતીમરમાં તમે અહીંથી દેશ તરફ ઉપડી જાઓ એવી મહારી ઇચ્છા છે તમે મહારા પુત્રને પોલિસમાં છોડી દો તો તમે શિક્ષણ આપી શકો એવી રકમ તમને મળે એવો બદલાવનું હું કહું છું ઘેર બધા પછી તમે એકલા મહારા પુત્ર સામંતસાથે મળજો બીજા ને બચરમાં કરવાની છે તે હું અહીં બેઠે જ કરીશ ”

ઇતિહાસે રલાના આ વચન સાંભળી વિચારમાં પડી ગઈ તેણે કહ્યું “ તમે તમારા મન સાથે શો નિર્ણય કરો છો ? ”

“ કાંઈ નિશ્ચય કંઈ નથી કૃપા કરી તમે મહેન કાંઈ પૂછપરછ કરશો નહિ ઘેર જઈ સામંતસાથે મળ્યા જવામાં તમે સાંભળે રાખશો નહિ એવી સાચી મુશ્કેલી મુશ્કેલી તમને ગેરલાલ નહિ થતા લાલચ થશે ” આમ કહી નજીકમાં સૂઈ રહેના પોતાના નવજાત બાળકને ઉચ્ચ રલાએ તેના મુખ ઉપર એક સુબન કર્યું તે ગમે એવી અંધમાં રી હોવા છતાં પેના સતા નોત ત્યાગ કરતા તેનું હૃદય ખરાબ આ યુ તેની બન્ને આંખો આસુથી ભીંજાઈ ગઈ ઇતિહાસે વિશેષ કાંઈ કહેવાની ઇચ્છા નહોતી એમ રલાના આ વર્ણનના મુખભાગ ઉપરથી લાગતું હતું છતાં કંઈ કંઈ થયેલા હોવાથી તે કાંઈ બેલી રાખી નહિ પોતાના કંઈમાં પોતાની સાચા મોતીની એક માળા કાઢી તેણે એ દુભાગી બાળકના કંઈમાં પડેલી દીધી આંખની બાજુએ રન્ય દિવસી માતાના મુખ તરફ જોઈ રહ્યા પુનઃ એક વખત બાળકને સુત્ર મરો તે પોતાના હૃદય સરસી ચાપી કાળજીને નહિ કરી રલાએ ઇતિહાસે હાથમાં આવી પડી તેણે શો પાંડોની

મોટા ઇતિહાસે આપતા કહ્યું, “ કાલેને કાલે તમે અહીંથી આવશો જાઓ મહેનતરૂપની અને મહારી આગળ સ્વચ્છ એવો એ નરોત્તમ મહે શોધી કાઢો છો હવે તમારે અમારી ચિંતા કરવાનું બંધ નથી મહારા આ અભાગી પુત્રના કંઈમાં મહેનત, ને મોતીના માળા પહેરાવી છે તે હમણે મહારા સ્વચ્છ મિલન તો તે કંઈમાં જ રહેવા દેજો ”

રલાનો હેતુ ઇતિહાસે અચૂક અરો સમજી ગઈ પરંતુ એ સળધી તેણે કાંઈ પૂછપરછ કરવાનું સમયોચિત ધ્યાન નહિ કરવા પૈસાની બળી કિંવા લક્ષ્મીની લાલચ હતી, રલાનો પુત્ર પોતાના કબજામાં હશે તો લક્ષ્મી મેળવવાની પોતાની ઇચ્છા સહેલાઈથી સ્પર્શ થશે એવી જ તેની ધારણા હતી તે રહે પારોથી વિદાય લઈ ચાલી ગઈ.

બીજે દિવસે દશ વાગે ઇતિહાસે દેશ તરફ નિવૃત્ત થઈ ત્યારે જ દિલ્હી રહાને સર્વજ્ઞો વર્તમાન પત્રમાં નીચેની હળા પ્રસિધ્ધ થઈ

હૃદયપરદામાં એક હિંદી સ્ત્રીએ કરેલી આત્મકથા

XXXXXXનામની હૃદયપરદામાં એક હિંદી સ્ત્રીએ વર્તમાનમાં લખેલું આપવામાં કર્યું છે એ માંડ સાથે એક હિંદી દાસી હો તે એ બાળના નવજાત બાળકને લઈ હિંદુસ્તાન તરફ આવે રહેવારે જ ઉપડી ગઈ છે અન્યથાની વાત એ છે કે, મિલિસ વોટ્સનની કુવારી કન્યા મિલિસ એનિમ વોટ્સનની મિ. રતિપતિ રામ રામી નામના જે હિંદી તરફ પુનઃપ્રાપ્ત થઈ પ્યારમાં ફસાઈ છે તથા તે તરફ હમણું પોલિસના કબજામાં છે તે તરફ સાથે જ આ આત્મકથા કરનાર સ્ત્રી થોડા વખત પૂર્વે દિલ્હીમાં અહીં આવી હતી અહીં આ પા પછી તેણે એક પુત્રને જન્મ આપ્યો હતો આપવાનું કરનાર સ્ત્રી મિ. રતિપતિ રામ રામીના બાપડી થાય છે કે બેન એ વિષયની પોલિસ તપાસ ચલાવે છે એ બાળકે શા કારણથી આપવામાં કર્યું છે એ હજી જણ્યું નથી પોલિસની મહેરબાનીથી અને એ બાળકને ફોટા મેળવે અમારા આજના અંકમાં પ્રસિધ્ધ કરીએ છીએ

અપૂર્ણ

બાલતો કાળજી.

ભાષણ તથા ગાયન સાથે સંપૂર્ણ નોટક.

(લે-રા હરિદ્વર દિવાના)

મુદ્રણ આજના

મહારાજામહારાજાઓએ આપાતની દીગ્દર્શી બીડલી

મોજ-મળહ કાર્યવિધ

ગી-ગાય પાડાઉ બીડલિંગ મુખ્ય ૪

ગુરુ-શિષ્ય

(ચોડા સુધારા વધારા સાથે)

લખનાર—ડૉ. ઉપેન્દ્ર ન. દાકર

પાત્રો—સુરજરામ મહેતાજી, ચંદુ, રતિલાલ, વિનુભાઈ,
અને તોફાનીશંકર

મવેશ ૧ લો

સ્થાન—નિશાળ

ગુરુ:—છાકરાઓ, જો કે તમે કકડો શિખી ગયા છો, જ્યાં આજે મારા વાંચનામાં એક નવીન કકડો આવ્યો છે તો તે હું તમને શીખવું. (જ્યા વિચાર કરીને) મને વિચાર થાય છે કે હું તમને કાલે શીખવીશ, કારણ કે, મહારં મન રિયર નથી. દવા લેવા દવાખાનામાં જવું છે. (એમ કહી કકડા વાળો કાગળ પાછો ખીસ્સામાં ઝૂકે છે અને ખિસ્સામાંથી દવાની શીશી બહાર કાઢી ટેબલ પર મૂકે છે.)

તોફાનીશંકર:—પણ સાહેબ લાવો શીશી, હું દવા લઈ આવું, આપ કહેશો તે પ્રમાણે હું ડોક્ટર સાહેબને કહીશ (બાજુમાં મોં રાખીને) કકડો શીખવે મટયો, દવા લેવા જવા દે, એટલે રમતા રમતા જઈશું અને રમતા રમતા આવીશું એટલામાં વખત પણ પૂરો થશે.

ચંદુ:—આપો સાહેબ તેને શીશી, તે દવા લઈ આવશે.

ગુરુ:—કહેવું બરાબર છે, લે તોફાનીશંકર આ શીશી, ડોક્ટરને કહેજો કે અમારા સુરજરામ મહેતાજીના ઘરમાં તાવ જલદી ઉતરી જાય એવી દવા આપો.

તોફાની:—જાઉં છું, જલદી તાવ ઉતરી જશે એવી દવા લાવીશ.

ચંદુ:—અથવા ચંદુ, તેને પાછો બોલાવ કેમકે તે મારું કહેવું બરાબર સમજ્યો નહીં હોય.

ચંદુ:—અથવા તોફાનીશંકર ? પાછો આવ, સંભળ, સાહેબ, શું કહે છે તે બરાબર સમજ્યો છે ?

તોફાની:—ના, હા, હા, બરાબર સમજ્યો છું.

ચંદુ:—મારે શું સમજ્યો છે તે બરાબર મને કહે.

તોફાની:—મને મહેતાજીએ સાફ કહ્યું છે કે તેમના ઘરને તાવ આવ્યો છે માટે તાવ ઉતરી જાય એવી દવા આપો.

ચંદુ:—અથવા, ‘ઘરને’ તાવ આવતો હશે ? એમ નહીં પણ ‘ઘરમાં’ તાવ આવ્યો છે, એમ કહેવું. એમ હોય તો તાવ મોટાજી પાસે ખુલાસો કરીએ. (એમ કહી જાને સુરજરામ મહેતાજી આવે છે.)

શરમ મહેતાજી આગળ આવે છે.)

ચંદુ:—સાહેબ, આ તોફાનીશંકર આવ્યો.

ગુરુ:—અથવા તોફાનીશંકર, ડોક્ટરને શું કહીશ ?

તોફાની:—સાહેબ, ‘ઘરને’ તાવ આવ્યો માટે ‘મા’ દવા આપો, એમ કહીશ.

ગુરુ:—(જ્યા મોં બગાડીને) તમે હજી આકરણ પણ શિખ્યા નથી. ‘ઘરમાં’ એટલે શું ?

તોફાની:—સાહેબ, પણ શિખવાયું હોય તેને. ‘ઘરમાં’ એટલે ઘરની અંદર બહાર નહિ.

ગુરુ:—આ તો જંગમી છે, એવકૂર ઘરમાં એટલે બેસીને.

તોફાની:—પણ તમે તો એવકૂરના મારતર. સારું સાહેબ, ઘરમાં બેસીને તાવ આવ્યો છે, એમ કહીશ. (એમ કહી ચાલ્યો જાય છે એટલે મહેતાજી કકડો શિખવવાને ત્રાસે ખીસ્સામાંથી કાગળ કાઢવા જાય છે પણ એટલામાં થોડે દૂર જઈ પાછો આવી તોફાનીશંકર શીશી પુછવા લાગ્યો.) પણ સાહેબ, આપના માથા, મોઝાં બેન, તથા મહેતાજી એમ ત્રણ છે અને શીશી તો એકજ છે માટે ખીજી બે શીશી માગશે તો મહારે શું કરવું તેના ખુલાસો લેવા આવ્યો છું. બધાની ભેગી દવા એકજ શીશીમાં લાવવી હોય તો લાવું.

રતિલાલ (તોફાનીશંકરને બાજુમાં લઈ જઈ):—અથવા તોફાનીશંકર, બેસીને અર્થ સમજ્યો નહીં ? બેસી એટલે મહેતાજીને તાવ આવ્યો છે.

તોફાનીશંકર:—હા, હવે બરાબર સમજ્યો.

(સુરજરામ મહેતાજી ખીસ્સામાંથી કાગળ કાઢી કકડો ગાય છે અને તે જ અક્ષર સુધી આવે છે એટલામાં તોફાનીશંકર દવા લઈ આવે છે.)

તોફાની:—સાહેબ, દવા લઈ આવ્યો. ડોક્ટર સાહેબ તો બહુજ લલા છે. આપનું નામ દીધું કે દવા ઘરતર આવે.

મહેતાજી:—પણ સુરજ, દવા મહારા માટે તો નથી લાગ્યો ને ?

તોફાની:—ના સાહેબ, આપનું નામ દઈ આપની મહેતાજી દવા લાગ્યો છું.

ગુરુ:—હજી બોલવામાં સુધયો નહીં. મહારા ત્હારાને વિવેક સમજ્યો બેઝંએ,

તોફાની:—મહારં શું અને ત્હમારં શું એની પણ મહારામાં સમજણ નથી ? એમાં શું સમજવું હતું ? મહારં તે મહારં ને તમારં તે તમારં તે મહારં કહેવાય નહિ અને મહારં, તે તમારં કાંઈ કહેવાય નહિ.

વિનુભાઈ:—અથવા તોફાની, મહેતાજી કહેવું સમજ. મહેતાજીને એમ કહેવાય નહિ કે “દવા આપની મહેતાજી માટે લાગ્યો છું.”

તોફાની:—પણ રતિલાલે શિખવાયું હતું કે “બેસી એટલે મહેતાજી” માટે મહેતાજી આવે બેસીને તાવ નહીં.

કહેતા પ્રમાણે " દયા આપનાં બેરોં માટે લાગ્યો છું. " એમ અર્થ થાય.

રૂતિલાલ:—અરરર ? બેવકૂફ એમ બોલાય કે ? તને સમજાય પડે છે હાલિ ? તારી છાત્રી કાપી નાખવી બેવકૂફ.

તોફાનીશંકર:—અરે પણ બેવકૂફના લાઇખખં છલ કાપવાના તો ફિસા બેરોં છે. છલ કાપના માટે આજે મુકા સારું નથી.

શુર:—હોકરાઓ, હવે ચાંન થાય, તોફાનીશંકરને હવે કાઢ છેડા નહીં. અથવા તોફાનીશંકર, તું બોલવામાં ચાલક છે પણ વિવેક શિખ.

તોફાની:—શિખવા વારતે મહેં લાલભાઈ લસણવાલાને અને તીમંગેશી પાસે મુરત બનાવ્યું હતું, અને બે મુરત પહેલાં શીખું છું તો જીવી જઈ છું. "

શુર:—હીક, હોકરાઓ આજે તો તથને મ અક્ષર સુધી કકકો શિખવામાં આવ્યો છે બાકીના અક્ષરો કાલે પુરા કરીશું. દયા આપી છે અને વખત પણ પૂરો થયો છે, ઘંટ વાગ્યો છે, ચાલો નજર પુરાવો ૧-૨-૩-૪-૫-૬-૭ વરદમાતરમ્.

(આમ કહી બધા ન્યપ છે.)

(પહેલો પ્રવેશ સમાપ્ત.)

પ્રવેશ ૨ નો

૨થજન-નિશાળ

શુર:—કાલે બાકી રહેલો કકકો શીખવું; "ગા" અક્ષર સુધી તો તમે સારી રીતે શીખી ગયા. હવે "લ" થી શરૂ કરીએ.

(મહેતાજી "લ" થી શરૂ કરી કકકો પુરા કરે છે.)

શુર:—હોકરાઓ સાંભળો, કકકો પુરા થયો; માટે હું તમારી પરિક્ષા લઈ કેમ તૈયાર છોને ? અથવા તોફાનીશંકર. કકકો તો તને આવડે છેને ?

તોફાનીશંકર:—હા, સાહેબ બધો તો નહિ પણ ચોરા થયો આનો છે.

શુર:—એમ કે ? ચાલ ત્યારે તો તારા એકલાની જ પરિક્ષા લઈ બેઠું છું. પરિક્ષામાં કેવો નીવડે છે ?

(એમ કહી. મહેતાજી, એકલા તોફાનીશંકરની જ પરિક્ષા લેવા લાગ્યા.)

શુર:—અથવા તોફાની, આ તે લડ્યો કેવો ?

તોફાની:—ભાઈ લાકે ખાવા જેવો.

શુર:—સામારા તોફાનીશંકર, તું હીક હાજર જવાબી જણાય છે. તે "લાલાજી" ને બદલે "લાડુ" શબ્દ ગોઠવી દીધો, તોફાની:—ભાઈ, પરમેશ્વરને સેવો.

શુર:—ખરી વાત, તોફાનીશંકરની બુધ્ધિમાં તો પાર નથી. પદ મેળવવાની બુધ્ધી ! "પાથો ગયો"ના બદલે "પરમેશ્વરને

સેવો" એવું સુંદર પદ ગોઠવી દીધું (પછી ચંદુ તરફ નજર કરતાં) અથવા ચંદ્રકાન્ત. આ તે દોઢો કેવો ?

ચંદુ:—ભાઈ દેશમય જેવો.

શુર:—બોલ તોફાનીશંકર આ તે મંગરો કેવો ?

તોફાની:—મહેતીજના જેવો.

શુર:—બેવકૂફ, શું બકે છે ? આ તો વખાણી ખીચી

શીતે વળગી. તારું ચિત્ત કયાં ફરે ?

તોફાની:—સાહેબ આપે ચંદ્રકાન્તને દદાનો અક્ષર પૂછેલો તે ઉપરથી માફ દીલ એકદમ દવાખાના ઉપર મયું અને 'ધરમ' એટલે 'બેરોં' અને 'બેરોં' એટલે 'મહેતીજ' એ શબ્દો સાંભરી આવ્યા. તેવામાં આપે મને મગમા અક્ષરનો સવાલ પૂછ્યો તેથી એકદમ મારા મનમાં મહેતીજના વિચારને લીધે મગમાના જવાબમાં "મગમો મહેતીજના જેવો" એવો જવાબ બુલથી અપાઈ ગયો છે માટે માફ કરજો. આપના હજીવા પ્રમાણે માલુમ થીવને પાત થાય છે !

શુર:—તોફાની, હું તને મારી બધું છું, ફરીને આવી જાય કરીશ નહિ. (ચંદુ તરફ નજર ફરી) પણ અરે ચંદુ, "તેનામાં અઝમક અને વર્ણસમાઈ એવા અલંકારોના સંસ્કારો પડ્યા છે.

ચંદુ:—સાહેબ, પણ અઝમક એટલે શું ?

શુર:—તેનો અર્થ બહુજ ઉડો થાય છે.

તોફાની:—સાહેબ, તે કેટલા હાય ઉડો દરો ? કાઢ દર પંદર હાય ઉડો તો નહિ હોયને ?

શુર:—ઉડો એટલે તમારાથી સમજી શકાય નહિ તેવો (તોફાની તરફ નજર ફરીને) અથવા તોફાનીશંકર તું બે બરાબર લજરી અને પિંગળ શીખરી તો આગળ જતાં જરૂર સારો કવિ પાકશે. પણ તું જરા તોફાની છે. કેમ વાઈ ચંદ્રકાન્ત.

ચંદુ:—સાહેબ, એજ કારણથી તેનું નામ તોફાનીશંકર પાડેલું છે.

શુર:—કેમ તોફાની, ખરી વાત છેને ?

તોફાની:—સાહેબ મારું કાલે મારી ફળાને પૂછી જવાબ આપીશ પણ સાહેબ મારો નહિ તો કહું.

શુર:—(પુરી થયે) સંખેથી કહે, નહીં માફ.

તોફાની:—ત્યારે સાહેબ, આપ સુરજની માફક જમક અમક યાવો છો તેથી આપનું નામ આપની ફળાએ સુરજનામ પાડ્યું છે ?

શુર:—તોફાની, તું ખરેખર બુધ્ધિશાળી છે, તારી બુધ્ધિના લખાણ દોહણ ઉપરથી એવું જણાય છે.

હોકરાઓ ઘંટ વાગ્યો. નંબર પુરાવો ૧-૨-૩-૪-૫-૬-૭ ચાલો જઈએ. વરદમાતરમ્ (એમ કહી ચાલતા થયા.)

" શુર શિષ્ય " સંવાદ સમાપ્ત.

दशियागुं अवेरात

ધજાગોત્રી એમ ધારવું હતું કે, રથીયાનો જીર અને તેના પરિવારનો નારા થયા સાથેજ તેનાં અવેશતોના પણ નાશ થઈ ગયો છે; પરંતુ હાથમાં બળવામાં આવ્યું છે કે, તે અવેશતો સારી રીતિમાં છે અને સોપીયેર સરકારનાં હાથમાં સુરક્ષિત છે. તિમ્બુ છે અલ્પકાર્યક્ત નગો વિશેષ કિમ્તી ગણાય છે.

૧૨૧૧ દંડનું કાનુન—આ દંડ ૧૭૮૪ માં જનાવવામાં
આવ્યો હતો તેનું વર્તન ૧૦૩ કોર્ટ છે જ્યારે તેના આશા ૧૨
'અચક્ક' નામનો હીરા ખીરાળ છે, આ હીરાને માટે ધણી
દંડકાએ કહેવામાં આવે છે.

૨ માતીની માળા—આ માળા ૧૮૬૦ માં બનાવવામાં આવી છે. માતી અંકુશિતના અને અતિ ઉત્તરણ છે. 'વચન' કાળમાં ૩૨૦ ફેટ છે. લાસલી પુરાતન હીરાની સાથે આ માતીઓને ગોઠવવામાં આવ્યા છે. હીરાનું વજન ૧૩૩ ફેટ છે.

૩ મેના એકાદશી બિહન રૂપ અલંકાર—આ અલંકાર
૧૭૫૫ માં બનાવવામાં આવ્યો હતો, હીરાઓ ઉત્તમ પ્રકારના
તેજાવાળા છે. આ હીરાઓ સિંદૂર દિપના છે અને તેનું વજન
૧૧-૪૨ ગ્રેમ છે.

૨. જ રાજ્યિદન સ્વરૂપ કિસ્કથપય ગાળો-આ ગાળો
 ૧૭૮૦ માં બનાવવામાં આવ્યો છે. મધ્યમાં આવેલું માણેક
 ગોવર્ગઢાલું છે, અને તેની આસપાસ સરખા હીરાગ્યો જડી
 બેવામાં આવ્યા છે. ચિત્રે લાગ પર ખીસ્તી ધર્મની નીચીની કસનની
 નીચે સિંહલહિરનો એક કુટુંબ વજનની ૬-૪નીલમણી ૧૦૩વામાં
 આવ્યો છે. મણીનું કોટકું ઉપરવચીની છે.

પન્થાના રાજસુકૃત-આ રાજસુકૃત પ્રથમ સભા
પાલતા આદેશથી બનાવવામાં આવ્યો હતો, તેમાં જરૂરથી હીરાઓ
ભારતવર્ષના અંતે બેઝિલના છે. વજન-૫૮૪ કેરે છે.

૬ રાજસભાના મોટા મુકદ્દમા—આ મુકદ્દમે સંપાદનો
અંદર મુકદ્દમ ગણવામાં આવે છે. ૧૭૬૬ માં મધ્યી મુકદ્દમી
સુત્રોક્તિના પનાસવામાં આવ્યો છે, આમાં પણ ભારતના પ્રાચીન
હોરાઓ રોની રચ્યા છે. હીરાગોલ્ડ પબ્લન ૨૮-૫ રૂટ છે.
મિથી ઉપરના લોગમાં પદ્મસ્ય મધ્યી અને અન્ને પાશુઓ
મુકદ્દમો છે.

नरः परमं आश्रितः

દિલ્હીમાં ત્રણ પગના એક બાળકને લાવવામાં આવેલ છે. તેના શરીરનો અંધો ભાગ જીનો છે. બાકી અંધો ભાગ પુરવડો છે. 1 માત્ર તેનું માથું અને મોઢું એક જ છે. તેની ઉંમર સાત વર્ષની છે, તે શારી બોલી ચાલી શકે છે.

અધ્યેશિકાનું લગભગ બજાર

અમે વિજાના પુનાઈએ રોટમાં વિવાદ-વિષદ-છૂટાછેડાનું પ્રમાણ એટલું બધું વધી ગયું છે કે, દરેક સાત જોડામાંથી એક જોડું છૂટાછેડા માટે કાટમાં અચ્છ કરે છે. હાલમાં મેડિઅનના રેન્સરે પોતાનો રિપોર્ટ કરતાં જણાવ્યું છે કે, ૨૯૪૪૬૯૧ વપતિ-એએ અને કાલમિયામાં ૪૫૮૩૦ હંપતિએએ છૂટાછેડા માટે અદાલતમાં અચ્છ કરી હતી. ત્રીજા વર્ષ કરતાં મધ્યા વર્ષમાં ૧૧૪૪ છૂટાછેડાના કેસો વધારે નોંધાયા હતા. હિન્દુસ્થાનના કાઉન્સિલ અને કીલવના દિમાપીએ એના પ્રથમ વિચારના જેવેને

સો.ખા. ૩ અમૃત

નદીયા હલ્લામાં આદેશ સદાગતપુરમાં ગણેશ મંડળ
 નામના સુદેશની સત્તર વર્ષની કન્યા મહિના બાળા થામ વખત
 પહેલાં રોમશરત બની જિણાનામાં પડી રહેતી. મન આસિ ધુલ જુનમયા
 દિવસે બાળમુઠ માગરમાં આવેલાં દેવરમનની માનના કારીન તેણે
 ઉપવાસ કર્યું હતો. આખી રાત એકાંક આનની તેણે ગમરસુ
 કરી, દેવનું ધ્યાન પડ્યું હતું. પ્રાતઃકાળમાં નૈવેદ્યના મોજા
 ખાઈ તેણે જલપાન કર્યું હતું. બપોરના ભોજન સમયે તેણે
 બે ચાર કાળીયા ચળાગ ખાઈું હતું. ત્યાર પછી જમવાની તેને
 ઇચ્છા મંડ નથી તેના આત્મીય સ્વજનો તેને ઉત્તમોત્તમ પ્રકારનાં
 ભોજનો તેની પાસે ધરાવે છે, પરંતુ તે તેનો સ્વયં પચી
 કરતી નથી. આદ્યના દિવસના ઉપવાસે હોવા છતાં તેવું સંચરે
 જતા પાત્ર સીધા મર્યું નથી.

विश्वं वार्ता

વર્ધમાન છલ્લામાં બાળમતા ગામના રહેવાસી અરવિન્દ
સામન્તની એક ગાયે મહિનામાં બે વખત વાહરૂપે જન્મ
આપ્યો છે !

છુપી પોલાસ

આધિકારી સવસ્થા-૨, ૩) બી. પી. સંખે ૨. ૩-૪-૦

સિંહ બહાદર રૂ. ૫

સાબો:-મેજ-મજાહ ક.ચોંનય,
ખયાવ ખીદીય ગીદગામ નુંખ ૪

મોજ--મજાહ, ઈનામ માળા નં. ૩

રૂપિયા પરચીસનાં સોળ ઈનામો.

નીચે જણાવેલી કુપનમાં આગામી ગુજરાતી સાહિત્ય

પરિપદને માટે

પરિપદના પ્રમુખ ધરાને લાયક

પાંચ યોગ્ય વિદ્વાનોનાં નામ

લખી મોકલનારાઓમાં રૂ. પચીસનાં

સોળ ઈનામો વહેંચી આપવામાં આવશે.

ઈનામની વિગત-રૂ. ૫-૩-૨ નાં એક એક મળી કુલ રૂ. ૧૦૮ રૂપિયાનાં આઠ, બાર આનાનાં બે, અને આઠ આનાનાં ત્રણ મળી કુલ સોળ ઈનામો આપવામાં આવશે. આ બધા ઈનામોના શેક્ષ રૂપિયા નહિ આપતાં તેટલી કીમતના અમીરી

પાસેનાં પુસ્તકો આપવામાં આવશે. પુસ્તકો મોકલવાનો ઈનામ મેળવનારને શિર છે.

આ ઈનામનું પરિણામ તા. ૩૧-૧-૨૬ ના અંકમાં આપવામાં આવશે

કુપન તા. ૨૭-૧-૨૬ બચારના બાર સુધી લેવામાં આવશે.

તા. ૧૭-૧-૨૬

પાંચ યોગ્ય વિદ્વાનોનાં નામ

૧ ૨ ૩

૪ ૫

લી.

રૂ.

પે.

શું.

એક ભોળો ભાલો ખેડુત-ખાહાદુર ખહારવટીઓ

શા માટે બન્યો ? ?-શું કારણથી થયો ? ?

બાળખાઉ શાહુકારનો વારસ-સીનેમા કંપનીનો માલેક !!

ઉઠાર દિલનો ખહારવટીઓ રાજ અને દેશને ખાતર લણઈ પર જવા તૈયાર

કોહીનુર ક્ષીલમ કંપનીની ક્ષીલમ

વીર આહીર

શનીવાર તારીખ ૧૬ મીથી શરૂ.

બરી બેન લોભવશ બની પકડાવવા તૈયાર થઈ-પણ મોટે માનેલી બેનની હાંસરી વિદાય-જરૂર જીવે.

કોહીનુર સીનેમા

એવડ' થીએટર

કાલખાદેવી રોડ

શની-બિ તહેવારને દિવસે વધારાનો ખેડ ૩ વાગે દરરોજ ૫-૭-૬-૧૧

સીનેમાના સમાચાર

લખનાર:—રા. ચિત્રપટ્ટ

નવી ફિલ્મ—

નંદાર સિંહ ડાકુ—રોયલ આર્ટ સ્ટુડીયોનાં ઐતિહાસિક ચિત્રપટ્ટ. લેખક અને કથારેખક મી. પી. મિશ્ર બી. એ.

વસ્તુ—ઇ. સ. ૧૭૬૫ ની સાલમાં રતનપટના રાજ દરબારમાં ચાલી રહેલી રાજ ગાદી મેળવવાની ખરપટ ઉપરથી ઉપગતી

કથાવામાં આવેલી છે. બ્ય.

લિખ્યારિણી પ્રધાન પત્ની ચપ-

દાનાં સ્ત્રી આરિયો, રાજગાદી

મેળવવાની મહત્વાકાંક્ષામાં

મેલાતા દાવપેચ અને ડાકુ

મરીકે ઓળખાતા પશુ વસ્તુતઃ

ફિલ્મના ખરા હકદાર વારસ

નંદારસિંહ તરફથી તેના

પુત્રને ઉધા વાળવાના ચર્ના

સાથે લખાં પરાક્રમેથી ફિલ્મ

સરખર છે. વસ્તુતઃ એક

સારો છે પણ નેપો નેપો

તે ઉત્તમ થતો નથી. નંદાર

જે સિવાય, રાજ, પ્રધાન

મુરાજ તેમજ પ્રધાન પત્ની

માંથી એક પશુ ફેરકટર

તરી રીતે ખીલતી રહ્યા

પી કે જેની છાપ પ્રેક્ષકાના

ન પર પડે. કેટલાક સેટીંગ્સ સારાં

ગોઠવામાં છે. ફેરોગ્રાફી

ધોરણ ફીક. આઉટડોર લોકેશન્સમાં

નંદારસિંહ ડાકુની છાપણી

લક્ષ્ય પ્રવચનમાં બતાવવા કરતાં

ગીરીયુદ્ધ નેપા રથો બતાવી

તો તે ફીક સાત દૃશ્યને ખાતર

બતાવવામાં આવતા વાધના,

સીના અને કેદખાનાના રાત્રી

સારા અને કોલ્ડલ ઉત્પન્ન કરે

તા છે. એક દેર મી. મિશ્રની અગાઉની

કૃતિઓ કરતાં આ કૃતિ

ફેર ફીક કેવી શકાય યુનીવર્સીટીની

ઉપાધી નહિ ધારણ

સ્થાપનાઓ પશુ દેશી ફિલ્મના ઉદ્યોગમાં

સારી ફિલ્મો રજુ

કી ગયા છે, બ્યારે મી. મિશ્ર જેટલો

ફળવરેલા કથારેખકો

લેખક પાસેથી આવનાર સુધીમાં

એક પશુ મારટર પીસ

કથાર ન નીકળે એ અભયપણી

ભરેલું છે.

ટાઇટલ—અંગ્રેજીની આખાદ

નકલ કરતાં યુનિવર્સીટીના

અધિકારી

ભરપૂર.

અર્થિનય—

અપભ્રંશ—મેગમ કાનગા-દરેક સીનમાં એકજ પ્રકારની એકીકી નામ પ્રમાણે કામમાં કેમ નવીનતા આવતી નથી?

વિમત્ર—મિસ ઇન્ડુ-નાથ સાથેની રમન વખતે બતાવેલી દિશત વળાણને પાત છે. સમજને કામ કરનાર રોયલ સ્ટુડીયોમાં જે કાંઈ નહીં હોય તે મિસ ઇન્ડુ છે. મુખ પરિવર્તનની અને ભાવ દર્શનની તેની કળા પ્રેક્ષકો પર સ્વોટ છાપ પાડે છે. તેની પાસેથી કામ લેનાર સારા કથારેખક હોય તે દેશી સિનેમા નટીઓમાં તે અપરિચિત આવે

નંદારસિંહ—મી. જી. કામ ફીક કહે છે અને લખિયામાં ઉત્તમ નટ થવાની આશા આપે છે.

દુર્જન—મી. ભાવે. એકઅપ અને અભિનય-ચોક્ક પશુ સારું

વર્ધસિંહ—મી. વજીલ-મુની કૃતિનાં પાણી ઉતરતાં કેમ દેખાય છે?

અંકલા-મિસ સુકુ-દેશી નટીઓમાં સારકાંઈમાં પહેલો નંધર

એક દેર સાધનની વિપુલતા અને ઉત્તમ નટ-નટીઓના રસદોષોના છતાં ખીલ કંપનીઓની લલિતતામાં રોયલનાં પિક્ચરો નેપા નેપોએ તેના

કલેબરેક કિતરતાં નથી, એ દિલગીરી ભરેલું છે. અમે આશા રાખીએ છીએ કે, અણુ શેક નેપો આ ધધાની ખીલવણી માટે સખત મહેનત કરી રહ્યા છે તેઓ

અ. મો. મ.

આ ખાખી રોપી કડાકી 'રોયલ' પીકચરો બહાર પાડવા પ્રયત્ન કરશે.

રેડુડીયા ટેંકર—

સારકેરી—એકદમ મહેનત કરી લેવાર કરેલું પ્રોડક્શન સારું બપ જેની ખરી નાહ તપાસવી મુશ્કેલ કે શા કારણે સારું થયું ત્યાં બીમાં ફેલ નતાં રીટો ઉપર ચડે અને નીચે ઉતરે જેથી કમા પોષ્ટ પર છે તે બજાવું અને બજાવતું પશુ મુશ્કેલ. પશુ કુકામાં વચગાળે-દાવક-ડોલક-ચિત્તિમાં સદા બાવના રીયલની આશ્ચર્ય સંપાદા વિનાની વધપટ.

એનેન્ડર—સાતાના રોપમાં ધરી ધરીમાં ઉડાવો ખારી પાછી ન્યાં ના ત્યાં.

શનિવાર તારીખ ૧૬ મીથી શરૂ થઈ છે

કોહીનુર ફીલ્મ કંપનીની મી. દેવેની લખેલી
અદ્ભુત રસથી ભરપૂર ચતુરાઈ ને સાહસથી છલકતી-ફીલ્મ

દી
લી
નો
ઠ
ગ

દી
લી
નો
ઠ

જેમાં મીસ ગૌહર (લંકાની લાડી) પોતાની મુંઢરતા અને અભીનયથી પ્રેક્ષકોના
રસથી છલકાવશે મી. દેવારે અને મી. હોપાની જોડિયે તન તોડ મહેનત કરી આ
ફીલ્મને કળા અને અભીનયથી શણગારી છે. તે જરૂર જુલો

ઇમ્પીરીઅલ સીનેમા લેન્ડિંગ ટર્ન શો

કાયરેક્ટરો—જુનાઓના ધમ પછાડા-ફાઇકને આસાએષ-
નવાઓની ગરમી વધતી પછી તે ત્યાં સુધી રહીને પર અજાણી
ચોકાની ગરમી ન મેળવે ત્યાં સુધી પછી તો.....

કેમેરમેટો—નવા નવા નીકળી પડનાં જુનાઓ કીચીમ
પોષ્ટ પર. હર-મેકર-ની વચ્ચે હાલક ડોલક પરીણામમાં
કામ દેવું ગર.

એક્ટરીઝ—કયાંક પારો ઉછળી છેક માથે ચડી ઉભાંઈ
જઈ બહાર નીકળી જાય પછે તો કયાંક છેક તળાવો ભેરી જતાં
ક્યા પોષ્ટ પર છે તે જાણવું પછી સુરેકલ. પછી તે તો ચરદી
ગરમી પ્રમાણે દંડી અને જોડ માફ ગાઉનર રિયલિમાં.

એક્ટરો—જાપેક કાલકાંઓની મીનીટ મીનીટ ઉચ્ચપાચક
પછી તાવની ડીપીની માફ ચરેલા ચાવાને એક ઝટકા લાગતાં
પાછા નેરમથ.

લેખકો—ટેપેચર જાણવાનું મીટર જનાવવા ચોધખોળ
ખાતાને ભારી પડ્યું છે જેથી નવા મીટર દાખ લાગે ત્યારે જાણવા.
જાહેર ખબર—ટેપેચર જાણવી જ સુરેકલ
લાગતા વજગતાઓ—ટેપેચર ગરમીમાં દંડી અને
દંડીમાં ગરમ.

મી. ચાલો ચેપલીને પેતાના તાકી એક સિનેમા ધોષે.
ટર ઉચ્ચ કરવા નિશ્ચય કર્યો છે. તે તમાર યાં બે વર્ષ
લાગશે અને તેમાં પ્રથમ પોતાની જાનાવેલી ફિલ્મ રજૂ
કરનાર છે.

પ્રસિધ્ધ ફિલ્મ નદી જાસ પિટસના નામનો બેદ દખલાં
જાણવામાં આવ્યો છે. તેને બે મારીઓ હતી. એકનું નામ
હંચાપમ અને બીજું સુસાન હતું. તેની ખાતાએ એક બહેનના
નામની આદિ અક્ષર અને બીજાના નામનો અર્થાસાર લઈ
તેના નામકરણનો વિધિ કર્યો હતો.

જાતનો સર્વોચ્ચ ખાલનટ જોઈ કુળન દિનપ્રતિદિન ઉમરમાં
પહોતે જાય છે એ જોઈ ધજુને દિલગીરી થાય છે. તેનું પુરું નામ
જોન લેખલી કુળન છે. તેને જન્મ ૧૯૧૪ ના અક્ટોબરની ૨૬ મી
તારીખે લોસ એન્જેલીસમાં થયો છે. તેના માતા પિતા હજી
દેવતા છે.

છુપી પોલીસ

વાર્ષિક લવાજમ-રૂ. ૭૫ વી. પી. સાથે રૂ. ૩-૪-૦

ફિલ્મ બહાર રૂ. ૫

લખોત-મોજ-મજલ કાર્યોલય,

પ્રણવ જીવનિ ગીરગામ મુજલ ૪

“ફાટોગ્રાફીનો પુકારો પવન”

અમારા વિદ્યાર્થી કેમેરા વડે તમે સારા

ફોટોગ્રાફ પાડી શકો છો

તાના “કુદાગી” રીફ્રેશ કેમેરા ફાટ રૂ. ૧૭ માં
મળે છે. શિખનારાઓ મટે અમુદ્ય!

વરમાં સિનેમા—

અમારે ત્યાં પાથિના “જાબી” કમેરા તેમજ પ્રોજેક્ટર
મળે છે આપના કોર્મન રૂ. ૨૬૫ જાણકોને
આનંદ આપવાનું સુખ્ય ચાલે!

વળી

“જાઈસ”ના દુરબીનો મળી શકશે

અ જોજ લખો—

કોન્ટીનેન્ટલ ફાટો સ્ટોર્સ

રૂ. ૧૫૫, હોર્નની રોડ, રોડ-પુજા.

સનોકામના સિધી ની જુમાં લખેલા નીચેના ઉપર

કે રોકડા ખરચ કરી સંસારી મન કામના વચર કાપે પુરું થાય
અને ચુકનાં દિવસ બે અથવા ત્રણ માસ અગાઉ સમજી શકો.

કો. રા. ૧-૬-૦

૮૪ આસન

કે. રા. ૧૫.

કેશ નાશક

સાદુથી શરીરનો કાર્ફ જાનાઓનાં જાલ ૩-૪
મીનીટમાં દુર થઈ જશે. ચામડી જાવની નથી
તેમજ કાંઈ પડતી નથી. કિં. ૬ ટ્રિપીનાની ૧ બોક્સ રૂ. ૧૫
૬ પા. જુડ.

ખતો-ચુકરાતી છુક રીથે નં. ૭૬ લાખરસ સીડી

બાર વર્ષની અંદરના

બાજ નોટની

આનંદ સંગીત ગીરગી મોડા નજીતનો આનંદ

રહી રહીને જાગ્યા—

કેટલાંક કેમીલીઓની ખાસ માગણીથી અને લોકોના અસાધારણ દરોડાને પેઠાંથી વળવા માટે

ખાસ બીજું અઠવાડિયું—ચાલું રાખ્યું છે

રોયલ આર્ટ સ્ટુડીઆનું અદ્ભુત ચિત્ર

વાયને બીલાડી મોકલ રમાડતી મીસ જલુને જરૂર જોને મી. જનની ઘોડેસ્વારી અને
વાયનાં ટોળામાં હિમત આપ્રીન પોકરાવશે

સીનેમા મેજેસ્ટીક બીરગામ

હિંદના સાચા સપુત મી. બી. જી. હેર્નીમેનના સન્માનની

ખાસ ઉતારવામાં આવેલી ક્ષીલમ પણ સાથે સાથે

જોવાની તક છે

દુઃખનો ત્રાસ

શુભના દુઃખથી વધારે ભયંકર ત્રાસ કોઈ પણ દરદીને ઉત્પન્ન કરી શકે નહિ. શુભનું દરદી એટલે કે અજાણની રાત્રીઓ અને દુઃખના દહાડા. જ્યારે તે ભયંકર દુઃખોથી તમારા ગૃહો અને જગ્યાઓમાં ચાલતો હોય ત્યારે તમે કંઈ પણ કરી શકો નહિ.

સૌથી વધારે ઝડપથી ભયો ધરાવે છે કે તરતજ લીટલના ઓરીએન્ટલ બામનો ઉપયોગ કરો, તેની દંડી અને સુખકારક અસર દુઃખને હાંપી કાઢશે અને તમને સુખી બનાવશે.

તે તમારા દરદનાં તીક્ષ્ણ લક્ષણોને અટકાવી દેશે અને અજુકણી રહેલા શાન્તવૃત્તોને શાન્ત કરશે. તેનાથી મધુર શાન્તિ મળશે. જો તમે શુભના દરદનો ભોગ થઈ પડ્યા હો તો આ અકસીર ઇલાજની એક ડબ્બી એકદમ ખરીદવાનું જીવતાં નહિ તમે તેના વગર ચલાવી શકશો નહિ. કેમકે જ્યારે ખીટ દવા કંઈ કામ કરતી નથી ત્યારે આનાથી આરામ થાય છે.

ડૉ. ડા. જી. દરેક શીશીમાં, દરેક દવાગાળાને ત્યાંથી આખા હિંદમાં મળી શકે છે.

લીટલના ઓરીએન્ટલ

આમથી અસમ થાય છે નિરાશ થઈને પડી રહેલા નહિ અને દુઃખથી મરી જતા નહિ. સાત ધાઓ 1 બધા દુઃખો અને દરદમાંથી આરામ મેળવે! લીટલના ઓરીએન્ટલ બામ તમારા વતી લગાડ કરો અને દુઃખની છેલ્લી નિશાની પણ રહેવા દેશે નહિ.

કેલીક ખાલીઓ હાથ લે કાઢવામાં આવી છે તેમાં રૂચીયા-ચંચી રૂચીયા સો મુઠીની કુખનો છે. મધે વરસે લીટલના ઓરીએન્ટલ બામની શીશી ખરીદનારાઓમાં પંદરસો રૂપૈયા આવા કલામમાં વેચવામાં આવ્યા હતા તમારું નશીબ અજબ થો.

લીટલનો ઓરીએન્ટલબામ

સરવે જાતના દુઃખ અને

દરદો મટાડે છે

જેવાં કે

સઘીવા, રૂમેટીઝમ, કમરનો દુખાવો તથા માથાનું દુખનું વીઝેરે. એક ડબ્બી કરતા વધુ દરદ મટાડનાર તત્વોનું એક ઘણું જ મુદર ભેડ છે જે કુદરતે નેપી છે. પ્રાણીની ચરબી તેમજ કોઈ પણ ઘણું તત્વ તાપવામાં આવ્યું નથી. ઘણું જ ઉત્તમ અને સર્વોપરી દુઃખ મટાડનાર આ બામ છે.

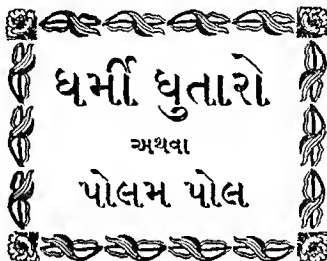
મુંબઈ ઇલાકાના એકલા એજન્ટો:

નરોત્તમ ગાર્ધર એન્ડ કું.,

શેષ મેમનુસીટ, મુંબઈ ૨.

આવે છે   આવે છે   આવે છે

શ્રી શારદા ફિલ્મ કંપનીનું નવું ચીત્રપટ

ધર્મને નામે ધુતીખાનારા અને ભોળા જનોને ફસાવનારા
સાધુ મહંતોનું ચરિત્ર થોડા વખતમાં

ગીરગામ ઉપરના—

મેજેસ્ટ્રીક સીનેમામાં રાડ થશે

રાડઆતની તારીખ માટે છાપાંઓ જુઓ

૧. ૨૭ અંગ્રેજી તા. ૨૮-૧-૨૯
૨. આનો જુદો નામ હોય

વાર્ષિક લેવાજમ રૂ. ૨૫૨
જુદો નામ રૂ. સવાચાર

મોજ-મજર

શરદ્દલ સમગ્રગીત સ્મૃતિ ૨. શાહજાદા ઓ

સશિવન શરદ્દલસાદના જ્ઞાનજાવામાં જેલમ પોલ સલાવનાર
સાકુદીનલું રક્ષણ કરવાની મારે સહેજ દીગોને કેમ
ફેલ પરી ? તે જાણવા મારે જુઓ ગદ્ય કાલતું
દુર્ગા પાસ

જેઓ કંઈ નવું જોવા માંગે છે તેમને માટે

એલન રે અને જુસ ગોરડનનું અદ્ભુત કામ
મીસરની રાજાની કે. નાંખેનેરો અજમ બનાવ

એક પરદા પોશ નાઝનીનની નહાસભાગ

આ 'આથે' સીરીયલ, યુ. માધમાં તે 'યુ' પણ અ. ખ. હિંદુસ્તાનમાં દરેક સુધી કે. ધ. પણ
દાદે. માં રખાવામાં આવી નથી!

મીસર રાજાની અહતવતા! તુરકી જાહોજલાલી
ખિલ્લુસ તુરકી સીરીયલ છે. ગઢ કાલથી રાત્રે થઈ ગઈ છે!

તુલનખામનના ખજાનાની શોધ

વિદ્યાના જોખીના માટે આ રેમરસથી બ. પુ. સીરીયલમાં મીસરની આ હલલી
શોધખોજને લાગે એ ખાસ ખાસ જોવા લાયક છે.

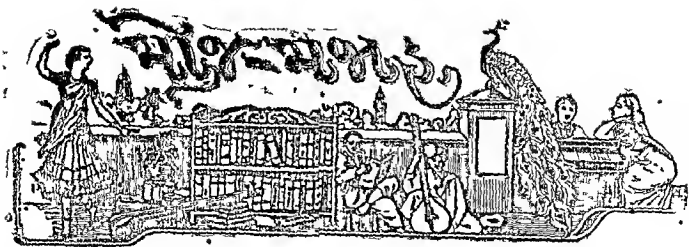
ગ્લોબ્લ સીનેમા સેન્ડર્સ્ટ રોડ

જે બાગ રેસ કોર્સમાં જોગેલાં નસીબ બેદર
કોમિક દાન્યરમિક

વખત-પાન, ૭, ૮, ૯, ૧૦ થી રાત્રી ૧૧ થી સાવ-રા. ૨, ૧, ૩, ૪, ૫, ૬, ૭, ૮, ૯, ૧૦, ૧૧, ૧૨

જુડીંગ ફાટે જુએ-એમ. સી. પેટેલ એન્ટ્રુ. ડુ.

મુખ બે. હરિંગ કાલખાદેરી રોડ મુંબઈ.

મહા શુદ્ધિ

રવિવાર તાગીબ રા મી જાનેવાગી ૧૯૨૬

[૫ ર ૭ અંક ૪૨]

આ અજ્ઞાતીકમા પ્રસિદ્ધ થતી વાર્તાઓનાં પાત્રો કલિપત્તર હોય છે
કાંઈ જીવત વ્યક્તિપરથી ઉપભવી કાંઈલાં નથી આ મો મ

કુમકુમ પગલે

જિઓટી-કુમરી

“કુમકુમ પગલે આજ મગલે ।

પણુંકુટી પાવન કરવા

“કુમકુમ પગલે,

“ક્ષાન્તિક રસ નિર્જલિણી જ્યોત્સને !

હૃદય તંબરથ તિમિર હરવા

“કુમકુમ પગલે

“હૃદયગમ નવ જીવન ઉપે ।

ચિર શાન્તિ સુધા સધળે ભરવા

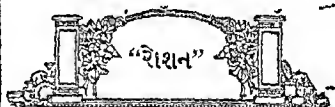
“કુમકુમ પગલે ।

“શ્રિયતઃ ભાગ્ય પ્રજ્ઞાન્ રસ્મિન્ ।

પ્રભુતાને પથ સદૃશરવા

“કુમકુમ પગલે,

“પરિમલ”

સાપતાર—રા એમ મદ્યમ

રે રોડ પર આવેના ખોળા મહોત્સાની પાસે દઈ ગયીઓ
માથી એક મનીમા એક માગાના નીળા દાદરે હું મારા પિતા
માતા, અને એ મારા નાના ભાઈ સાથે રહેતા હતાં એમ
કાઠીયાવાડથી તરતના-મુબાઈ મારા પિતાશ્રીની નોકરીમા હતા
તેને અને આ મા દલી મારા પિતાશ્રી અમારી જ માતાના
એક ગૃહસ્થ રોકની પેઢી ઉપર મુનીયનું કામ કરતા હતા હું
રકુનમા અગ્રેષ્ઠ છતાં ધોરજુમા અભાસ પ્રતો હતા

વડોનપુત્રી એક આનંદામક દિવસે મારા દિવાનખાનાની
બારીમા બેસી ઝીણા ઝીણા પડતા વડા મિત્રોએ, કાણુ ધનધોર
આકાશ, કવચિત્ થતા વિચળીના અમકારા, અને વરસાદથી
શરીરનો બચાવ કરવા માથા ઉપર એકેની છત્રી, પહેરેલા રેઈન
ગ્રુ કોટ સાથે ગ્રાઇ ગ્રાઇ છત્રી પુરૂ મનીમાથી પસાર થતા હતા
હું ક્ષતિહાસ વાચતો બધા કુદરતી અને દુનંતવી દરમિયા જોવામા
આનંદ માનનો બેઠો હતો ત્યાં અચાનક મારી દષ્ટિ મારા
આજાની સામે આવેન માગાના એક દિવાનખાનામા મરી
આગના દરમિયા અને ક્ષતિહાસમાથી મારા ચક્ષુઓ ખીજી બાજુ
વડા શરીરની દરેક ક્ષતિયા-શોષક ચક્ષુઓ-આ કામમા મ દ
કરવા સનેજ થયા હું રથીર નજરે સામા દિવાનખાનામા મારા
નખનોએ શોષેતુ નવું દરમિયા જોવા લાગે એક મીઠો કામની
પદરથી સોળ વર્તની નવોળ મારી બીજી તરફ અન્યમતને પશુ
જાણુ પાંડે વેતુ મોરવો નાખી કમાગમા બેઠા આપનામા
જોઈ, રામ જોવા હુમામા મુલર અને ના દેશુ જેવા વાદા

લુલુશેને લીકાકા કરતી, તાલુકા અવધવાને આમ તેમ ફેરવતી, આવાનામાં ભેષ ધીમું ધીમું દસતી ઉભી હતી. મારી જીંદગીમાં આજ કંઈ અવનવા અનુભવ તો થયા. હું તે સુવંશ્ય પ્રતિમા પ્રત્યે એકાદ યિતે નેજા લાંબો. અધાનક તેણીએ પોતાનાં નયનો આધાનમાંથી કાઢી મારી મારી તરફ વાળ્યાં.

નેરું નેરવું મીઠન થતાં પછી પૂછું જ શું ? જેમ પેઝે-લીવ અને નેજેડીવું નેજાણુ થતાં વિજળી પેઠુ યાપ, તેની જોડિયત આ આધાન ગરીમ ખાદીમની યદ. મારા હૃદયમાં પ્રેમ-મય જોડિયત પ્રગટી, હું સ્વર્ગમાં હું કે મૃત્યુ લોકમાં, તે પણ હું તે વખતે કદીથી ચક્રો નહિ. મુશ્કેલીનાં કાતીલ નયનો બે પળમાં મને દિવાનો બનાવી ક્યાંક અવેષ યદ ગયાં. હું મંત્ર સુધ દિવાનાની તોરમાં એ દિવાનખાનાની બીજી દરેક વસ્તુમાં તેણીની મનોહર જીમી નીકળતો ત્યાં ને ત્યાં ચૈતન્ય દિન બેસી રહ્યો. કેટલો દાઢમ આખે આખ પસાર થઈ ગયો તેને મને તે વખતે ખ્યાલ રહ્યો નહિ. એટલામાં મારાં માતૃશ્રીએ અંદરથી મને જમવા માટે આવવા અવાજ ક્યો. મને તે જાતિ જણાઈ. હું સ્વર્ગ સુંદરીના નયનો પાન કરતો સ્વખાવચ અવચમાં મારી જગ્યાએ બેસી રહ્યો જ્યારે મારાં માતૃશ્રીએ મારા માથા ઉપર હાથ મૂક્યો ત્યારે હું મારી સ્વખાવચમાંથી જન્મત થયો, અને મારાં માતૃશ્રી પ્રત્યે જોડું. મારા માતૃશ્રીએ કહ્યું: "બેટા હવેનઅશી, વાંચવામાં એટલો બધો નુકસાન થયો છે, કે તે મારો અધ્યાત્મ પણ સાંભળ્યો નહિ ! તથા સહા દસ વાગ્યા છતાં જમવા આવ્યો નહિ ?"

આને માફ અંતઃકરણુ જોડું બોલી મારાં વહ લાં મંતૃશ્રીને ઉત્તરવા કંઈવું હતું. મહા મહેનતે મેં જવાબ આપ્યો: "માતૃશ્રી, આજે વાંચન કંઈ વધારે હોવાથી હું વાંચવામાં રોકાયો હતો" મારાં વહાલાં અને બોળાં માતૃશ્રી શું સમજે, કે આજે તેના પુત્રની શી રીતિયત છે ? હું જમવા ગયો, ખાણું ન ખાણું, મુગાં પહેલાં અને ચોપડીમાં લઈ, મહા મહેનતે દાર ઉતરી તે જ સ્વર્ગ સુંદરીનો વિચાર કરતો રહ્યો ગયો. રહુવમાં મને કોઈ વિચારમાં અચવા મારા જિનેા સાથે વાતચિત કરવામાં જરાએ આનંદ પડ્યો નહિ. ચોપડીએ જોલાનાં તેમાં તે જ રૂપસુંદરીની જીમી મારી તરફ મદલરી આંખોથી નિહાળતી નજર આવતી. નીસાળનો છ કલાકનો દાઢમ મને છ વર્ષ કરતાં વધારે લાગ્યો, મહામહેનતે પાચ પાચમાં, વરત ચોપડી લઈ કોઈ પણ મિનતી રાહ જોવા વખતે હું તે જ વિચારમાં ઘેર પહોંચ્યો. અત્યાર સુધી હું કંઈ દિવસ બારીમાં બેસી વાંચતો નહિ પણ આજથી મેં ત્યાં બેસી મારું વાંચવાનું શરૂ કર્યું. જેમતેમ સાંજ પડી હું ખાનામાં જવા નૈવાર થયો. ત્યાં જઈ મેં પુઢાની અંદરથી શરૂ કરી. ત્યાં પણ તે જ જન્મની દુરની મનોહર જીમી નજર અજાગ વતી પુઢાની અંદરથી મને વિન કરવા લાગી. "કંઈથી પુત્ર થતાં હું ઘેર જવા રવાના થયો, ખાનાના દરવાજા વચા ને. ત્યાં તે જ પ્રખાનમાં જોડેલ મદમત નયનોવાળી

મુખ્યાના દિદાર થયા. હું રોમાંચ અનુભવતો એકાદ ટમે પ્રત્યે નેવા લાંબો. મુશ્કેલીની અને મારી દષ્ટિ એક થતાં તેણીએ પોતાની દષ્ટિ મારી સાથે બીજી પાસુ ફેરવી અને બીજી સુવતીએ સાથે મંદ દારૂપી વાત કરતી, દસગનીની બીજી પાસુએ મારી નજર સમક્ષથી ચાલી ગઈ. મારા પેઠા આજણ ચાલવાને નિર્જળ બની ગયા અને મારા દરખ ઉપર વજ્રધાર થયો. મહામહેનતે હું ઘેર પહોંચ્યો, ત્યાં જઈ મેં વાંચવાનો વિચાર ક્યો પણ મારાં જામિત ચિત્ત તેમાં પરાયણ નહિ. આખરે કંટાળી મેં ચોપડીઓને રૂપસદ આપી અને સામા દિવાનખાના તરફ નેવા લગ્યો, પણ રૂપસુંદરીનાં દર્શન થતાં નહિ. આખરે કંટાળી હું મારોનીયમ લઈ મારા હૃદય પાસે મને શાન્ત કરવા નિમ્મલી ગજલ સાથે ગાવા લાગ્યો:—

સરખને વરસ પીલા, માધ ડીઅર કમ હુ મી;
કાં દિકડા હો કાં, માધ ડીઅર કમ હુ મી.
છંદા રે સકતા નહિ, મેં કહી તરે, બજરે
છંદા રે મેરી ખતા, માધ ડીઅર કમ હુ મી.
ધરસે બહોતર હો કે તું, કલ હી કરે રે મુઝેડ
હાંજરી રે ન સજા, માધ ડીઅર કમ હુ મી.
પુકર રહી હું દીસગ, તેરે લખગી સુરખી;
લખસે લખો મીલા, માધ ડીઅર કમ હુ મી.

હજી હું ઉપલી ગજલ પુરી કરું ત્યાં મારા આંતર નખ દિવાનખાના તરફ વળ્યાં, ત્યાં મેં વિજળીના પ્રકાશ એક સુવંશ્ય પ્રતિમા ઉભેલી જોઈ. હા, તેના જન્મને કે જે મદમત નયનોએ આજ મારી આ રીતિયત કરી હતી. હું મારો મનોનીયમ અને ગાવાનું જીમી તે પ્રતિમા પ્રત્યે વિલ્લખ ફેલાવે નેવા લાગ્યો, અખરે તેણી જન્મતની દુરને પણ પોતાના જોડે થઈ છક કરી નાખે તેમ દીક્ષી હતી. મોલીઅર અને કાક, કાનમાં લીરાની લડીય, હુધ જેવા સહેદ પાલક હાથના પોંચા ઉપર સોનાની ચાર ચાર બંગડીઓ, અને રેશ જેવા લાંબા કળાં લુલુશે હવામાં આમ તેમ ઉડી તેના સંદર્ભ જોર વધારો કરતાં હતાં. હું પાણું સાંદર્ભ પાન કરતો એક નજરે પુઢાની-કુદરા ઉપર આક્રીન રોકારોતે તે પ્રતિમા તરે આરુપસ પુગળાની માફક નેવા લાગ્યો, પણ પુઢાને તે અંધ નહિ. નાજનીન વિજળીના ચમકારાની માફક દીવાનખાના છોડતાં પોતાના નાજમાં મને દિવાનો બનાવી ચાલી મંદ ચીજીવું અનવાણું હોવા છતાં મને તે દિવાનખાનામાં અંધ કાર ફેલાવેથી જાણ્યો. મારા મન ઉપરનો કાણુ હું શરવાં બેઠો લાચારી સાથે હું ત્યાંથી ઉઠ્યો, અને લખગી પળે મારા બીરતર પર ગયો. ત્યાં કેટલક કલાકો સુધી હું અંધ નિર્ગમ તે લાવણ્યથી લલનાની જીમી અંધ આંખે નેતો. પડ્યો રહ્યો મને ક્યારે નિગ આરી તેની મને ખબર નથી. સ્વખાનમાં જ મારી તેજ રિયત હતી. સવારે વહેલા ઉઠી નાઇ ધોઈ દ ખાનામાં ગયો. આરતાં જતાં આંતર નયનોએ ચક્રો આંખો

પહુજ શોધ કરી પશુ તે બધું મિથ્યા હતું. મને મારી ચોપ-
ડીઓ, રૂકેલ, હરેલું કંઈયું બધું ધન્ય જીવવા લાગ્યું. માન
એક જ માદી દરેક સેકન્ડે અને દરેક પહેલે મારા અતઃકરણ
ઉપર કાણ મેળવી મને દિવસો બનાવી ચુકતી હતી. હવેમાં હું
ધણી ખરો દાર્ધ્ય મારી પાસે ભેસી રહેતો-જનલેજ સેકન્ડ-બર
દિવસખરા દિવાર ચેતા પશુ તે ઉલટા મનોબળને સન્ન કરવાને
બહેલે વધારે વ્યય બનાવી ચુકતાં દિન પ્રતિદિન મારી હાલત
બગતની ચાલી, ખાવા પિવા પર રૂચી થતી નહિ, ધણી વખતે
નિદ્રામાંથી એકદમ અગાધ ઉઠતો અથવા કંઈ બગતો. આથી
મારા માખીરે તે મારા માટે બહુજ ચિંતા થવા લાગી. અને
જ્યારે મારા પિતાશ્રી સતી આ હાલત થવાનું કારણ પૂછતા
ત્યારે હું શર્મનો મારો તેમની પાસ આ વાત ન કરતાં બીજી
વાત કરી તેમના ઉદેશ પામેલ મને શાન્ત કરવા કોશીલ કરતો.
એક દિવસે હું રૂકેલે જતો હતો. ત્યાં એક છએક વર્ષના
છોકરાએ માન હાથમાં એક બધે કવર ચુક્યું અને તે આપી
હું તેને કંઈ પુછ્યું તે પહેલાં ત્યાંથી તે દોડી ગયો. મેં બહુજ
જવાબથી કવર ફાંડ્યું. તેમાં તોયે મુજબ હાકલ હતી.

અંતર તા. ૧૧ મી. જોરહર

મનુશય

અચૂક વખત થયાં બારીમાં ભેસી મહી તરફ
એકી તજરે નીહાણતા આપનાં નયનો, વદન, અને હાલ લાગેલી
હું સમજી શકી છું કે આપ મારા પ્રેમમાં રિવાજ બન્યા છે
પણ મહાશય તેમાં આપ બસે છે. કારણ કે જેમ શાહજહાં
છાં બરાબર શેતાં જેવી અમલવા વાત મેળવવા નિષ્કં કશીય
કરતી. તેમ મારો પ્રેમ મેળવવા નિષ્કં છે. તમારા જેવી રચિતિના
ગરીબ મુકબ સાથે પહેલાં તો હું જ શાદી કરવાની હા પાડી
શકું નહિ. મારા પિતા પશુ તમારા જેવા ગરીબ કુલને પોતાની
એકની એક પુત્રી આપી પોતાની શ્રીમતાદ, અખર અને
ખાનદાનીને પક્ષકા પહેંચાડી દુનીઆની ઘૂણા પોતાપર વહેરી
લેવાને તૈયાર થાય જ નહિ. તેથી દયા કરી મારા પ્રયેના મેદને
છેડી દેવા ચાન કરશો. આ પત્ર ફાડી નાખજો, તથા વળતો
ઉત્તર લખવા મેરવાની કરી તકલીફ લેશો નહિ.

લી. દેશન

પત્ર વાંચ્યો, મારું મનક કરવા લાગ્યું. હું રસ્તા પરની
એક દુકાનનાં એકલા પર બેસી ગયો અને મનમાં બાખામી,
અં હાથે શ્રીમતોને અને મરીએને આ દુનીઆમાં એકલવા
વક આપી એકલવા હશે ?

શ્રીમત પોતાની પુત્રી એક ગરીબ માખાપતા પુત્ર સાથે
પરજીવે તેમાં દુનીઆ તેની સર્થો અને બચ્ચણના કોલી હશે.
શ્રી શ્રીમત પુત્રો એક ગરીબ કુલને માદી ન રહે ? અરે !
મારે શા માટે તે બાગન બગાડું એકએ. તેણીની કમજાએ
અરે આંખબોને અને શો હક છે ? મારે મારા પિતા અને માતા
મને શા માટે દુખવવા, બેડેડે ? “શબ્દના” તમારું સબ્દ

અબ્દ કહેવું ખરું છે. હું મારી કરેલી દરેક બાજુ માટે
અતઃકરણથી ખુદ પાસે મારી માગીશ. તમારા ખ્યાલને હું મારા
હૃદય પરથી દુર કરવા કોશીલ કરીશ. એક ખુદ ! હું રિલેન
આટલું આટલું સમજ્યું છું છતાં તે સમજ્યું નથી આખરે
કોઈ પશુ મિથ્યા ઉપર અથવા વગર હસનઅલી ત્યાંથી લીધી
નીચળે ગયો. ચુલામહુસેન નામના તેનીજ માતાના અને તેના
કથાસમાં અબાસ કરતા તેના એક મિત્રે પૂછ્યું. “મારા વદાયા
મિત્ર હસનઅલી, આજ કેટલાક દિવસો યાં તારું મન કેંઈ
અવનવ વિચારોમાં મુકાએલું દેખાય છે. મેં તને જો તજી
વખત પૂછ્યું, પશુ તે જવાબ આપ્યો નહિ. ભાઈ-હું તારો
ખરો મિત્ર છું. હું તને વચન આપું છું કે તારા
કાનમાં તન, મન અને ધનથી મદદ કરવા તૈયાર છું. બોલ,
વદાયા મિત્ર બોલ, લીધાગીર થા નહિ. તને મારા સોગન છે કહે.
અને આમાં વિધાસ રાખ ”

ભાઈ ચુલામહુસેન, જ્યારે તે મને તારા સોગન આપ્યા
ત્યારે મારે તને તે બાગન જીવાવી ભેંધ્યો. અને તે હું મને
આપણે સંબંધે કરવા જઈયું ત્યારે કહીશ.

સંબંધે તેજો ચોપાડી ઉમર કરવા ગયા અને એક
જખાએ રેતીમાં ગોઠા પછી હસનઅલીએ અરથી ક્ષતી સુધી
દરેક બામન ચુલામહુસેનને જીણવી. ચુલામહુસેન આ
સંબંધી વિચારમાં પડ્યો. આખરે હસનઅલી ખરે
બોલ્યો, “વદાયા ખત્ર, માર કહેવું માન તો આ છદ છાડી દે
અને તારા માખીરો, દોરતો તથા તારો અતઃકરણને નોંસજ કર
નહિ. ચુલાની ખાતર તેણી પરના પ્રેમમાંથી તારા મનને
વાળો લે ”

જ્યારે હસનઅલીએ આ સંકલ્પ ત્યારે લેવું કહ્યું, “હું
નહેતો ફારતો કે મારો બની દોલન પશુ મને એકદમ ના
દિવન બનાવવા કોશીલ કરશે. આ જાન જાવ તો હાથે પશુ હું
તેનો પ્રેમ મેળવવા જતીન આ મન એક કરીશ. ભાઈ તું જા,
મને આ રચિતિમાં પહેલા દે.

ચુલામહુસેન જ્યારે હસનઅલીના મુખેથી ઉપલી વાત
સંભળી ત્યારે તે હસનઅલી ઉપર કુરવાન થવાને તૈયાર થયો,
અને મોઝી, “સાજાથ, વદાયા દોસ્ત, હસનઅલી હું નહિતો
ફારતો કે હું તેણીની સહાયમાં આટલો બધો ચુલામહુસેન છે,
ખુદ જરૂર તારી ઉમેદ બર લાવશે.”

હસનઅલી ચુલામહુસેનના ગયે વગળી પડ્યો. “શું વદાયા
ભાઈ ચુલામહુસેન, ખુદા અને મારો માસુકા મેળવી આપશે ?”

ચુલામહુસેન કહ્યું, “એકલ ખુલાદ કરોમ તારા જેવા
પાક મહેબબમાં પડેલ મરીએને બચારો અને તારી નેક ઉમેદ
પુરી કરશે. માલો આપણને અદિ પડેલ દાર્ધ્ય થયો.” આમ
કહી બને શાન્ત ચિતે પર તરફ પાછા ફર્યા. બીજો દિવસે રૂકેલે
જતાં તેજી લેકલના માથા પામે પરસામનામાં લાગેલ પાકરો
અને તેની બીજ બાહુમાં ચેનચેરર મોટરાર ગોળ. હજી છે.

સેકન્ડ યથ ત્યાં રાશન, અને તેના માતા પિતા મોટરમાં આવી મેઈડ રાશનના પિતાએ ખટારાવાળાને ચોપાટી ઉપર અચૂક ફેંકીને આનવાનું કહ્યું અને પોતાના કાપડરને મોટર સ્ટાર્ટ કરવા ઇન્કાર કર્યો, હસનઅલી બેગાનની માફક મોટર પછાડે બેઠ રહ્યો.

ચોપાટીવારમાં મોટર ડ્રાઈવ મથાંદાની બહાર ચાલી ગઈ. અને મારી રિમ્લેનું લાન થયું. અને આ લેન્કો ચોપાટી પર શા માટે રહેવા ગયા, તેનું કારણ સોધવા મેં ત્યાં ઉભેલ એક છોકરાને પુછ્યું, છોકરાએ કહ્યું, "રાશનની માની તબીબત બરાબર નથી તેથી તેઓ પોતાના ચોપાટીવાળા બંગલામાં રહેવા ચાલ્યા ગયા છે."

આ સંજોગમાં હું મારે રસ્તે ચાલતો થયો, અને મનમાં વિચાર કરવા લાગ્યો, "યા ખુદાવંદ કરીમ, તને તારા આ નાનીજીન ગુલામ બંદા ઉપર એટલીએ રહેમ ન આવી? માત્ર જેના દિવાલથી હું સંપૂર્ણ થતો હતો, તેને પંથુ તેં આ તારા કમ-નસીમ બાળકની આંખો બાવળથી દુર કરી? રહેમ કર, આ અવાગાના હાથ પર રહેમ કર." પાછું પાદ આપ્યું કે ફુનીયા તેને મફદરે રહીમ કહે છે. તે ચોકકસ પોતાના ગુનાહગાર બંદાપર રહેમ કરશે. હવે હું નીચાણથી આવી ઘેર ચોપાટીએ પુછી હજેશાં ચોપાટી પર જવા લાગ્યો. અને ત્યાં રાશનના બંગલાવા કરવાળા આગળ ફટપાય પર પહેલા બેઠા ઉપર બેસી બેગાનને તેણીના બંગલા તરફ કાંઈ બોલાવેલી વસ્તુ સોંપતો હું એકી નજરે જોવા લાગ્યો. ચોખા દિવસ પછી સ્કુલમાં વિન્ટર વિટેશન પડ્યું આ રેકશનમાં હું ધણો ખરા ભાગ રાશનના બંગલા સામે આતુર નેત્રોએ જોઈ પસાર કરતો. મારો વહાલો રીકી ગુલામ હુસેન પછુ મને સાંતન આપતો અને મારી પાસે ધણો ખરા ટાઇમ પોતાનું મને તેનું અમુલ્ય કામ સુધી બેસી રહેતો. આખરે ખુદાવંદ પોતાના નાનીજી બંદા પર રહેમ કરી અને તેની ધન્યજીત વસ્તુ તેને આટલા ટાઇમ સુધી કરોટી પર બરાબર લીધા પછી સુપાત કરવાનો અસ્સર લાવી આપ્યો ખરા. મારી પરીવાની તે શુભ સંજોગે હું મારા વહાલા દોસ્તની સાથે અમારા કામથી બાંકમ ઉપર બેસી તેણીના બંગલા સામે ચોહું શપી લીમે કીમે આ ગજબ બોલતો હતો—

તુમહારા દીલ અગર હમરો ફીરા હૈ.

તો બહોતર હૈ હમર લી ખુદા હૈ.

હમારી કુશ નહિ તકરીર લેજીન,

સલ્લી છુટકા કહેજે બેવકા હૈ.

પુછું તો ઇસ કદર બેગર હમરો,

કહો હમને તુમહારા કયા ખીયા હૈ—તુમહારા

હજી ઉપલી ગળજ પુરી કરે ત્યાં સુંદર આયુષ્યોથી જીવન રચેલ તેજ હમીના. વિક્ટોરીઆમાં બેસી બંગલાની ૧૬૨ નીકળી. આ વખતે સામેથી એક મોટરલોરીસ પુર ઝડપથી આ તરફ આવી હતી. દરજી કોચમેન ઘોડાની લગામ બેઠી

ધારેલ રસ્તા પર ફેરવે ત્યાં મોટર લોરીસ લગોલગ આવી પહોંચ અને તેની એક ફેલ ગઈ. આ જોતાં મારા મેઈમથી બચતી તીક્ષ્ણ ચીચોવારી નીકળી ગઈ. હું તરતજ બાંકડા પરથી ઉઠ્યો. લીકન્ડના છાં ભાગમાં ઘોડી જઈ તે દુરને મેં મારા હાથમાં એક પુલની પેંડે ઉંચકી લીધી અને હું આગળ જાયો. ત્યાં અચોતક દરવાજા તરફ જતાં મને કુટપાથના પત્થરની કોરર વાગી. હું બેલાન થઈ જમીન ઉપર પડ્યો અને બેધુધુ થઈ ગયો, પછી શું બન્યું તે હું બળ્યોતો નથી. બીજી દિવસે બપોરે સુમરે, એક વાગે મેં આંખો ખોલી. તરત હું ભમમાં પડી ગયો, કાલ સંજોગેના બનાવ, બપોકાદરે વસ્તુઓથી શરમારેલ રૂમ, સંવાણ નરમ બીજીનું આ બધી વસ્તુઓની હું હજી મારા મન સમગ્ર સમાધાની કરું, ત્યાં મારી નજર મારી છાતીપર હાથ રાખી, મહારા અંદેરા પ્રત્યે એકામ ચિતે નિહાળી, મારા મેઈમથી તરફ મોડેલ તે જ નવચોપના પ્રત્યે પડી, મેં ઉપકારવશ થઈ તેણીને કામળ હાથ મારા હાથમાં લઈ રહેજ દાખ્યો, તેણી ચમગી, મને શુધિમાં આવેલી જોઈ તેણી મંદ હસી, અને જા ગદ કહે મોલી, "ખુદાના લાખો શુક ગુમરે છું કે આપ શુધિ આપ્યા. કહે, આપની તબીબત કેમ છે અને માથામાં જેનું દાખ છે?" હસનઅલીએ કહ્યું, "જેના માટે અંદોનીશ રાત જ દહાડો હું સુખી રવાના નીહાળતો હતો તેનેજ ખુદાએ મા જેવા કમતરીનીની સારવારમાં મોકલી આપ્યાં તો. પછી મા આ નાનું સંતું દંડ શી ખીસાતમાં. હા, પછુ રાશન આપ દ મારે રહે છે? સુંદર આંખો આટલી લાલ થવાનું શું કારણ બોલો, રાશન આપ સારતો હસનઅલીના પથંગ પા બેસી લાંબા ગુટયા અગાજે બોલી, "ખારા હસનઅલી મારી કરેલી ભાંડર બેઠ મારે મને હામા આપશે?" તે અરસામાં ગુલામ હુસેન અંદર આવ્યો. મને શુધિમાં આવેલે જોઈ તે મને વળગી પડ્યો અને ખુદાના શુક ગુમરતો પથંગ બાળ્યાં પડેલી ખુસરી પર બેઠો. મેં પુછ્યું—"વહાલા બાઈ, માર માતા પિતા તથા નાનો ભાઈ આવ્યો છે?" તેણે હા કહી હૈ કે બાળ્યો રૂમમાં રાશનના આતા પિતા પાસે તમારી શીક કરતા કાલ સંજોગે મેઘા છે, પછુ ડાકટર સાહેબે ના પાડી તે તેથી ડાકટર આવતાં તેમની પરવાનગી મેળવી તેમને તથ રાશનના આતા પિતાને અદિ બોલાવશું. ભાઈ દરે તે જરા આરામ લીએ ડાકટર સાહેબ આવવાથી સર્વને અદિ બોલાવશું," ભાઈ ગુલામ હુસેન ખુદાની મેહરબાનીથી મારે દં એકદમ નાણુદ થયું છે. પછુ કહે ભાઈ કાફ સંજો અંકરગાત થયા પછી શું બન્યું? ગુલામ હુસેન અંકરગાતની વાં કરવા નારોજ હતો, પછુ હસનઅલીની. તીમે ધમજા તે રાંધી ચકચો નહિ. હસનઅલી તે સાંજળવા તૈયાર થયો. ગુલામ હુસેને વાતની સરખાત કરી. "બપોરે" તમે રાશનને વિક્ટોરીઆમાંથી ઉંચકી તેણીના બંગલાના કમ્પાઉંડ તરફ ગયા, ત્યારે હું તમારી ચાલજા હતો. તમે એટલી બધી ઝડપથી આ દામ કહ્યું, કે તેને તેણીને ઉચકી હજી જરા આગળ વધ્યા ત્યાં વીક્ટોરીઆ અં

મોટર લેરીસનું કુલ્લીન સુધું. જેથી કાચગેન, ગાડી અને ઘોડો ત્રણેના દુકાં દુકાં થઈ ગયા. રોશનને લઈ તમે એટલી બધી અપથી દરવાજા તરફ વળ્યાં કે જ્યાં તમને એટલે તરફ વળેલું દુકાન યની ઠોકર લાગી. તમે તમારું બેલ્ડન પ્રોથ દીધું અને જમીન પર પડકાઈ પડ્યા. જે રોશનનો હાથ ઝાલી લીધો. અને. તરત તેમને સુધી હું તમારા તરફ વળ્યો, તમારું શીર મારા ખોળામાં લઈ તમને સુધીમાં લાવવા કાશીયંદરવા મંગ્યો, ત્યાં રોશન તેમના મશુસોને બોલાવી લાવ્યા. મશુસો તમને ઉચ્ચ બંજારામાં લઈ ગયાં જ્યાં તરત ડાક્ટરને બોલાવામાં આવ્યા. ડાક્ટરે તમારા માથાનો જખમ પીછે પડેા બાંધ્યો, અને આપ કાલ સવાર સુધીમાં સુધિ આપશે તેમ જણાવ્યું, અને કહ્યું કે કોઈ પણ સુદરસે આપના રૂમમાં આવવું. નહિ તેમજ કંઈપણ પાટ કરશે નહિ. મોસ રોશને પોતાને બાંધ્યા, અને મારા આંદે આપની તહેનાતમાં રહેવાનું ડાક્ટર જાણેથી માંગી લીધું. ડાક્ટરે અંગેને પરવાનગી આપી અને કહ્યું કે અત્યારે હું ભઈ છું સવારે આવીશ. અને તે દરમ્યાન જરૂર પડે તો મને બોલાવવા મશુસો મોકલશે. હું તરત આવી બંધા. કંઈ ધીકર કરતા નહિ મુશનો દુકમદશી તો ફરી સવાર સુધીમાં મોકલ સુધિમાં આવશે અને થોડા દિવસમાં સારા થઈ જશે. ડાક્ટરના જવાં પછી તરત તમારા માતા પિતા આંખમાં પંથુ ડાક્ટરની ના હોવાને લીધે તેઓ અત્યાર સુધી તમને મળ્યાં શક્યાં નથી તથા તમને જોવા બહુ જ ઇતિમદ છે. ડાક્ટર આવતાં તેમની પરવાનગી મેળવી સરેને બાંધે બોલાવ્યું. મોસ રોશન આખી રાત તમારા માથા ઉપર અને છાતી ઉપર શેક કરતાં તમારા બોરીકે બેસી રહ્યાં હો. જ્યારે હું વચમાં એક બે વખત ઝોલું ખાઈ ગયો હતો, તેઓની આંખ પરથી તમે જાણી શકશો કે તેમણે આખી રાત ઉમંગરો કર્યાં છે. રાતથી અત્યાર સુધી તેઓ મીઠકુલ જઈ નથી. મદામહેનતે મારા કહેવાથી તેમણે માન લવારે કોશીનો એક કંપ લીધો છે. તરતજ રોશન વચમાં બેલી કહી, “જાહ શુભામદુસેન, આ ગરીબ ખાદીમા તેટલા વખાણને પાત્ર નથી. તમારા મિત્રના મારા પર થયેલ અન્યાય અન્યાય અન્યાય હું હાલગીની તમારા મિત્રની મારા પ્રત્યેની પાક મહોળત જાણી શકું નહિ. તેમજ જે શ્રીમંતાઈના મિત્રના અસાધ્યમાં એટલી મજરીમાં અને ખાનદાનીના ખેટા ખ્યાલમાં તેમને હેરાન કર્યાં છે તેમજ તેમને મારા તરફથી બહુ સહન કરવું પડ્યું છે. કાલે હુદાએ તેમને આ કમનસીબને જમાવવાજ મોકલ્યા હતા. અને તેઓ હાલર ન હોત તો મારી સ્થિતિ પશુ મારા કાલેમેન થોડા અને વિકેટોશીયા જેવી થાત તથા આજ હું તેમના પાક કર્મેમાં મારા ચમેલા શુભાહોની માથી મારવા દસ્તી ધરાવત નહિ. પુરાની મહેટવાનીથી આજ હું સમજી લઈ છું કે ખાનદાની શ્રીમંતાઈના મિત્રના અસાધ્યમાં નહિ પણ પોતાની જાતને જોખમમાં નાખી પીડાને જમાવવામાં છે. દરેક શ્રીમંતો ખાનદાન નથી હોતા પણ જેવો પોતાનું સુખ વેચી

પોતાના બીજા દુઃખી, ગરીબ અને મુશીબતોમાં ફેસેલા લાઈએને મદદ કરી તેમની શરૂકોશીયા દુર કરે છે તેઓ શ્રીમંત હોય કે ગરીબ હોય પશુ, ખરા ખાનદાન છે. કાલે તમારા મિત્ર મને જમાવવા હાલરે હોત નહિ તો પછી આ દુનીઆમાંથી હું સાચે શું લઈ જાઉં? માન શ્રીમંતાઈના, મજરીના, અને ખાનદાનીના ખેટા ખ્યાલો. પુરાના લાખ લાખ મુશરના કે આજ મારા મિત્રે મને દુનીઆમાં મારા ગરીબ, મિત્ર, અપજ અને અનાય બાપ બહેનોની સેવાને ખરા મારું દેખાડ્યો. મારા મનમાં ધર કરી રહેલ ખેટા ખ્યાલોનો તેમના વર્તનથી સંદર્ભ નાશ થયો છે. ખુદા મને સહુધી આપે અને હું મારા નેક વિચારોમાં હંમેશા પ્રયત્ન કરીશ રહું. કહો મારા મારા હસન તમારા પ્રત્યે ચલાવેલ નિર્દય અને ઉત્કૃષ્ટ વર્તણૂક માટે આ આપની નામીજ ખાદીમાને તમારા સુધે અતઃકરણથી મારી આપી શકશો? આમ કહી તેણી પાછી શુભામદુસેનની હાલતોને ખ્યાલ કર્યાં વગર નજરના પડને પાસે જમીન પર મેસી ગઈ. રંગ જોતાં શુભામદુસેન રૂમ છોડી ચાલે ગયો. જ્યારથી મને મારી કરેલ શૂન સમજ્ય છે. અને જ્યારથી જે તમને નેક, બહાદુર અને મુશ્કેલી જાણવા છે, અને જ્યારથી જે તમને વહાલા કહી બોલાવ્યા છે ત્યારથી દુનીઆમાં એવી એક તમારાથી સર્વોત્તમ વસ્તુ નથી જે મારા આ પડતાં અશુભો રોપી શકે.

કહો વહાલા હસન, પોતાના કરેલ અધર્મીત કર્યોને અશ્વાતપ કરતી, અશુભો સારતી આ રેક દક્ષીને તેનાં અશુભો મુશી તમારી અધોગતના બનાવવા હા પાડી શકશો? હસનઅલીએ તેણીને હાથ પકડી તેણીને પડને પર મેસાડી અને કહ્યું,— “વહાલી દીલે મારામ, હું આપને માદતો હતો, ચાહું છું અને ચાહીશ. શુભ અપશુ મહોળત હંમેશાં હર નીલાવે એમ હું હમ્મશું છું. અને પુરાતો અહેસાન માતું છું કે પુરાએ મને મારી પ્રિયનમાને જમાવવાને વેળાસર મોકલ્યો, તેમજ તમને તમારા જીના વિચારોમાંથી મુક્ત કર્યાં. “શું મારા હરેખરે આ શુનેહ્યાર દાસીને તેના શુભાહોની મારાણ અને ખરા અતઃકરણથી મારી આપી હરેખરે જમાવવા હા પાડી” આમ કહેતાં રોશને તેનું માથું હસનઅલીની છાતી પર નાખી દીધું અને ધીરથી હસનઅલી જેવા એક નેક અને પાક મહોળતની ચાલનાર બલિષ્ઠના ચનાર ખાલિદને તેણીએ તેની અધોગતના ચનાર પહેલા ચીનક તરીકે એક રીડું અને મુકર યુજન લીધું. હસનઅલીએ તેણીને પોતાની છાતી સરસી આંધી જકાર એકએક જાળીને આજના યાત્રી રોશને પોતાનું માથું હસનઅલીની છાતી પરથી લઈ લીધું અને તીરછી નજરે મંદ કાસ કરતી હવેમાં કંઈ નવાજ રોમાંચ અતુલાની જોવા લાગી.

ડાક્ટર અને શુભામદુસેન અંદર આવ્યા. ડાક્ટરે હસનઅલીની તબીબત પરખરી અને અન્યથાં આવતાં રોશન મને કહ્યું— “નીક રોશન, તમારી અશુભો ચારેખરે દર્દીની નવીન મોકલ

સુધરી ગઇ છે. હું ન હોતો માનતો કે તેમની તબીયત આટલી બધી જલદી સુધરી જશે. આ સર્વ માન તમને થઇ છે. ડાક્ટરનું વિવેચન સંબંધી રોશનના 'શુલાબી' ગણે પર રાજાને લીધે લાલ રોશનમાં પથરાઈ ગયા અને તેણીએ ડાક્ટરનો ઉપકાર માનતા પુછ્યું, "ડાક્ટર સાહેબ હવે તેમના તથા મારા માતા પિતા તથા બીજા સળા સંબંધીએ જેઓ તેમને મળ્યા, એકદમ આતુર છે તેમને અંદર બોલાવવા રજા છે?" ડાક્ટરે હા પાડી તરત મીઠું શુલાબદ્સને દરેકને અંદર બોલાવી લાવ્યા. મીઠું હસનઅલી દરેકને મળ્યા તથા પોતાની તબીયત ખુદોની મેરજાનીથી સારી હોવાનું જણાવ્યું. રોશનના પિતાએ પોતાની વહાલી પુત્રીને બચાવવા જતાં તેમને થયેલ તુકાન મટી તેમનેના તથા તેમના માતપિતાનો દીક્ષગીરી સાથે ઉપકાર માન્યો અને હસનઅલીની પિતા પ્રત્યે વિનંતિ લાવે કહ્યું. બધાં સુધી હસનઅલીની તબીયત એકદમ સુધરે નહિ ત્યાં સુધી તમારે તેમજ તેમને આ ગરીબખાતામાં અમને આપની સેવાનો લાલ આપી આભારી કરશો. કેમ ડાક્ટર સાહેબ મારી અરજ બરાબર છેને. ડાક્ટરે પણ પોતાની સંમતી દર્શાવી. હસનઅલીના પિતા રોશનના પિતાની મારજીની આચીકાર કરી શક્યા નહિ અને ત્યાં રોશનના હા પાડી.

રોશનના સહવાસમાં હસનઅલીની તબીયત દિનપ્રતિદિન સુધરતી ચાલી અને તેણે કલાકોના કલાક એક બીમના સહવાસમાં રૂપમંતું સુખ અનુભવવા લાગ્યાં, તેણીને હસનઅલી વગર આખી દુનીઆ શુન્ય જણાવા લાગી, એક દિવસે તેણીએ તેની મા પાસે બંધી વાત વિગતવાર કહી સંભળાવી, અમારી વહાલી તુરે નજર, હું અને તારો પિતા પણ એજ વિચારમાં છીએ. અમે બંધીએ છીએ કે હસનઅલી એક હોશીઆર, ચતુર, અને સુદઢ સુવક છે. હું મારી વહાલી પુત્રીની દરેક નેક ધરંદાએ પુરી પાઠના તૈયાર છું, તારા પિતાથી તેમના પિતાશીને આ બાજત આજકાલમાં વાત કરશે અને તેમની મંજુરી મળતાં અમે તરતમાં તમારા લગ્ન કરી તમને સુખી નેષ્ટ અમારા બાકીના દહાણા સુદાની ધ્યાદનમાં પુરા કરીશું. પુલ અમારી ઉમેદ પુરી કરે." હવે હસનઅલીની તબીયત એકદમ સુધરી ગઇ હતી તેણે બાર દરવાં કરવા બંધ શકતા હતા, થોડા દિવસ પછી રોશનના પિતાએ હસનઅલીના પિતાને હસનઅલી સાથે પોતાની પુત્રીનું લગ્ન કરવા નિશ્ચ જણાવ્યો જેમાં હસનઅલીના પિતાએ ખુશીથી તેમની મારજીની સ્વીકાર કર્યો. આજ બરા અઢાયક અને મારજીનાં લગ્નનો દિવસ હતો. રોશન આજ દંમેસ કરતાં એક આનંદમાં પોતાના વહાલા ખાવીદને કેમ રીકરવા તે વિચારમાં બેઠી હતી. સેકન્ડો, મીનીટો અને કલાકો ગજતી હતી.

આખરે મદામદેવને હવેશ્વર અને ઉલેશ્વરીના મીલનનો દાહમ ખાવી પડેાંચો. રોશન કીમતી આજીવજીવી સજ્જ મધ રવનની દેહને શરમાવે તેમ પત્નીપથંગ ઉપર પોતાના શીરન

અસક્ત ખાવીદની ક્ષતિમરીમાં બેઠી હતી. થોડીવારમાં કહ્યું-દી ચમકી અને તરત ઉઠી. તેણી પોતાના વહાલા સેવા બારજી સુધી સામી ગઇ. તેણીએ ખરા અંતઃકચ્છી કે પતિવ્રતા સ્ત્રીએ કરતું નેષ્ટએ તેનું સ્વાગત કર્યું. તરન દિવા ખાનાના બારજી બંધ થયાં. તેણી પોતાના વહાલા ખાવીદ મળામાં વળગી પડી અને વિનંતિ લાવે બોલી, "આપે તે ને મગજ માધ હતી તે તમે સાલખી હતી પંખુ હું તે વપ શ્રીમંતાધ અને ખાનદાનીના ખોટા ખ્યાલમાં હતી તેથી બરા સમજ ન હતી તથા આજ હું તેથી ઉલટાજ ખ્યાલોમાં આપ પાકકદમોમાં એક આપની લોડી તરીકે અરજ સુભરું છું. આપ મને તે મગજ મારા પર મહેરબાની કરી પાછી સંભળાવે હસનઅલીએ પોતાની વહાલી પ્રિયતાના લાલ હોઠો પર એ હારે સુખનોતો વરસાદ વરસાવ્યો, અને ખરા દિલથી જાતી મા માધી પછી હારમોનયમ લઇ કંઈ એક પુનમાં તે મગજ મા લાખ્યો. મગજ પુરી થતાં રોશન તેને ચોટી પડી. હારમોનયમ હારમોનયને ડેકાણે રહ્યું તરત બે આત્માએ એક યંત્ર સ્વર્ગી સુખ અનુભવવા લાગ્યાં.

હસનઅલીને જણવાનું છોડી દેતું મડ્યું. કારણ કે તે પિતા તુલ્ય ચમુરે પોતાની બોડીસિતું દરેક કામકાજ હસનઅલી સુખત કર્યું. હજ પણ હસનઅલી રોશને લખેલા પત્રની મા આપી તેણીની મીડી મરકરી કરે છે. આમ આનંદમાં પવિત્ર નેકું તેમના સુખરૂપ દિવસો પસાર કરે છે. આજ રોશનના બજરેથી કોઇ પણ મરીમ, મીરકીન, અપંગ અને બના કંઈ પણ નેષ્ટનું મેળવ્યા વગર પાછો ફરતો નથી, આજે લાઈ આત્માએ પુલ પાસે આ મુખી બેઠાની દરેક નેક મુરોદો પુ કરવા અંતઃકચ્છી પ્રાર્થના કરે છે. જનીસાર દોસ્ત શુલાબદ્સને પુલએ તેની વહાદારી અને મહેનતનું ફળ આપ્યું. કારણ કે હસનઅલીએ પોતાના નેપારમાં તેના અચુક લાગ કં આપ્યો છે.

મનોકામના સિંધી ની સુધમાં લખેલા નીચેના ઉપધ્યાન બેચેનીને વગર વંચ મં કે રોકડા અરવ કરી સંસારી મન કામના વગર કાપે પુછું થાં અને મૂલનાં દિવસ બે બાવવા તથા માસ અમાઉ સમજ રોકે કી. શ. ૧-૬-૦

૮૪ આસન ચિત્રાવાણ કોશચાકમાં સ્ત્રી પુરોનોનં જાતિ બેઠ લકણ. ચકુન. સામુદ્રિક. વંચ. મં. છે. કી. શ. ૧૧.

કેશ નાશક સાધુથી શરીરની કોઈ જગ્યાઓનાં બાલ ને મીનીટમાં દુર થઇ જશે; આમડી બત્રની નં ૮ ખં છુડું. તેમજ કાલી પડતી નથી કિં. ૧ દિકાનાં ૧ બોંકસ. શ. ૧ ૮ ખં છુડું. પતો-મુજરાતી છુક ઠીપા નં ૭૬ હાથરસ સીડી

કલ્પકની બનીઓમાં દેવમૂર્તિ

ગત ફિરદમસના તહેબરોની અંદર લોચરપુલ શહેરની અંદર કલ્પકની બનીઓની અંદર એક વિરાટ દેવમૂર્તિ બનાવવામાં આવી હતી. આ દેવમૂર્તિ બનાવતાં સાત માસલાં છેલ્લે કલ્પક તાર લાગ્યો હતો અને દસ હજાર ભૂતોને ઉપશોષ કર્યો હતો ! અપૂર્વ પ્રજ્ઞાના !

વિવાહતમાં રમણેના એક વેપારીને થોડા વખત પહેલાં એક પત્ર મળ્યો હતો. તેમાં છ આનાના ચોરસ રોપ ખીંચામાં આવ્યા હતા. પત્રની અંદર લખ્યું હતું કે, “ખાસ્તાવરમાં નીચાળે ભણ્યા જતા ત્યારે આપની દુકાનમાંથી એક રથરતો દુકાન મેં ચોરી હતા, તેની આ કિંમત મોકલી આપવામાં આવે છે” ડ્રાઇન થીચેર

હાલમાં ખાસિંગહામમાં કેસલ હોસની અંદર બાળકા માટે એક થીયેટર ઉઘાડવામાં આવ્યું છે. આ થીયેટરમાં બાળકોને ઉપયોગી ચિત્રાકર્ષક વિષયો અભિનિત કરવામાં આવશે. ન્યૂ થીયેટર અને મોરકોમાં પણ અત્યાર પહેલાં આવ્યાં થીયેટરો ખોલવામાં આવ્યાં છે.

અદ્યુત કચ્છને

છપેડમાં કેનવીમાં રહેતા મી. બી.જી. એક પાંચેડું કચ્છ તર મત સપ્ટેમ્બર માસની ૨ છ તારીખે હડિને કપાંધ મૂકે હતું જેનો પતો મળતો ન હતો. આ કચ્છતરના પગે ખાંધવામાં આવેલી પીટી પર ૩૫૮-૨૫ નંબર લખવામાં આવ્યો હતો. હાલમાં આ કચ્છતર પોલીસ પૂર્વે આફ્રિકાના વિશ્વ શહેરમાં મળી આવ્યું છે !

દો રોં જીલ્લા વિચિત્ર ખાસ

મર્દ તા. ૮ મી જાન્યુઆરીના દિવસે બાર વાગે નેહાટી રોશનની માલ ઝોરીસની બાજુમાં એક બેંસ વીધાઈ હતી અને તે જો એક પાકાને જન્મ આપ્યો હતો. પાકાને એક મોઢું અને આંધી પગ છે. આ પાકા મૃત અવસ્થામાં બહાર આવ્યો છે જ્યાં બેસ હજી જીવતી છે.

વગર ૮૧૨ ટેલીફોન

અત્યાર સુધીમાં વગર તારના ટેલીફોન થોડા થઈ છે અને તેનો આગલ પછી થઈ ગયો છે. હાલમાં ટેલીફોન અંદર વગર તારના ટેલીફોનની સોપાનોગણ અખતરશોરે આંધી રવા

છે અને તેમાં ફોનલ મળી છે, કહેવામાં આવે છે કે, કહેવા વખતમાં આ પ્રથા જગતના સર્વે દેશોમાં ચાલુ થઈ ગયો.

નરીબનું ચક્રકર

મીડી સહેરમાં રહેતાં એક ગરીબ ધણી-ધણીયાણીને ગળી વર્ષમાં ત્રણ લોટરી નંબર લાગ્યા હતા. ધણીયાણીને ૧૪ શીટીંગ ૮ પેન્સની ટીકીટના પાંચ હજાર અને પાંચમે પાઉન્ડ મળ્યા હતા અને તેના ધણીને સાત હજાર પાઉન્ડ જીતે બીજી લોટરીમાંથી ત્રણ હજાર પાઉન્ડ મળ્યા હતા !

એક પુરના ૪૦ પાઉન્ડ !

ન્યૂથોકમાં જમીનના ભાવમાં દિનપ્રતિદિન વધારો થતો જાય છે. થોડા વખત પહેલાં એક જમીનનો દુકાન વેચવા માટે કહાડમાં આવ્યો હતો જેની કિંમત એક મોરસ પુરના ૪૦ પાઉન્ડ ઉપજ્યા હતા.

સંતાન સુધિનો વિચિત્ર ઉપાય !

કાંસમાં લોક સંખ્યા ઘટી જાય છે તેને અટકાવવા ત્યાંના ધનીકોએ એક વિચિત્ર પ્રકારનાં બુલીસની ચોળા કરી છે. તેઓએ કાંસી વધારે અને જીવંત સંતાનો ધરાવનારને બક્ષિસ આપવાનું નક્કી કર્યું છે તેઓએ ૨૫૦ પાઉન્ડની કિંમતનાં ૬૨ અને સી પાઉન્ડની કિંમતનાં સી હનામે બહાર પાડ્યાં છે. આ હનામોમાં સીથી પહેલું હનામ હતી જ્યારે બેક નામનો એક મજૂર છે જેને ચોલ સંતાનો છે અને ‘વીલુ’ હનામ હતી જ્યારે કેપ્ટેન નામનો એક ગાર્ડિયન છે જેનાં ૧૧ સંતાનો જીવિત છે !

સ્ટીમર ઉપર ટેલીફોનની વ્યવસ્થા

દરેક સ્ટીમર ટેલીફોનની વ્યવસ્થા કરેલી હોય છે. એક ઝોરીમાં બેસી બીજી ઝોરીમાં તે દ્વારા વાતચિત કરી શકાય છે; પરંતુ હાલમાં સ્ટીમરમાં બેસી શહેરની અંદર પણ વાતચિત કરી શકાય એવી વ્યવસ્થા કરવામાં આવી છે, અને તેના અખતરશોરે સરખાવે ન્યૂથોક શહેરમાં થઈ ગઈ છે.

અસલ વરીકરણુચંચ

આ અમોહારી મન હાથે બાંધી જેની સાથે તમે વાત કરો છો નજર મેલવશો તે વચ્ચે હોય એવું અપારો મન “મનો કામના સિધી” સુક મંગાવનારને મળત ર. ૧૦

સતો ! નક્કી ચોપડીઓમાં ફાસરો નહિ

અસલ ચીત્રોવાળું કોકશાસ્ત્ર

સી પ્રુવેન્સાલ સર્વે જીન બેલ. મગાધિન સદાચ નીચ. મન-મન. રાકેન આધુનિક ખાજી કહ્યું આપણે કી. રા. ૧૧૦. ધના-જેલોજર “જીવતાની પુકી ટીપી” હાપ્પાસ નીટી

“ફોટોગ્રાફીનો ફુકાતો પવન”

અમારા વિશ્વાસુ કેમેરા વડે તમે સારા

ફોટોગ્રાફ પાડી શકો છો

નાના “ઇલુમી” રીફલેક્ષ કેમેરા ફક્ત રૂ. ૧૭ માં
મળે છે. શિખનારાઓ માટે અમુલ્ય !

ધરમાં સિનેમા—

અમારે ત્યાં પામતા “ઇલુમી” કેમેરા તેમજ પ્રોજેક્ટર
મળે છે આખા સેટની કીંમત રૂ. ૨૪૭ બાળકોને

આનંદ આપવાનું સુખ્ય સાધન !

વળી

“ઝાઈસ”ના દુરબીનો મળી શકશે

અ.જે.જી. હાથે—

ફોન્ટીનેટલ ફોટો સ્ટોર્સ

૬૦-૨૫૩, હાઈવેની શેડ, ફોન-મુખબંધ.

સચિત્ર સતતન સમરલોડી.

શ્રી સરળ ભગવદ્ ગીતા

લેખક:—કાનજી દાલીદાસ બેશી તમાકુવાળાનો માળો

૮૪-૯૨ કાંદાવાડી મુખબંધ.

આવૃત્તિ ૪ થી ૬. આઠ આના,

પ્રાતરમરણીય દેવોના દર્શન સાથે સતતન કરાવતી આ
ગીતા પહેલ વાર્તાના ને સરળ તથા ચિત્રવાળી દેવાયી મેળોને
નવું ઉપલોભી મળે પછી તે જાને તેની પાંચ દ્વિતર નકશા ખસાવ
ના આવી છે. આગતી રીલની ઉપર દશ દ્વિતર નાક બહાર પાડે.
સામગ્ર્ય સતતન સમરલોડી

શ્રી સરળ ભગવદ્ ગીતા પદ્મ

(૧૨-૨૫૩) આના પાંચ મુખબંધ મુખબંધ પાસેથી મળે.

સર્વ જાતની સાઈકલો.

તમા છુટક સામાન મળવાનું ૪૫ વરસનું જીવન
અને ભરોસાદાર ટેકાણું.

થાણાવાલા. એન્ડ કું.

(સ્થાપના ૧૮૮૦)

૪૩૨-૪૩૪, કોલબદિતી શેડ, મુંબઈ.

(કેલેન્ડર મંચાવવાથી માત્ર મોજવાવનામાં આવશે)

કહેવત છે કે—

કરકસર એ બીજો લાઈ છે !

ત્યારે

નવલકાઓ, મોપરી, મોપાનીયા, વગેરેને માટે નવા
ચિત્રોના બ્લોક બનાવી અર્થમાં ઉતારવાનું શા માટે પામક કરો
છો ! એક વખત અમારી સલાહનું લ્યો, શુશ્રૂષાતના નાનીયા
ચિત્રકારની પીછીથી ચિત્રશૈક્ષણ ઉત્તરોત્તર ચિત્રોના બ્લોક
અમરી માટે તૈયાર છે. મુલ્ય સસ્તા રે આપીશું. એક વખત
નમુનાઓ જોઈ પામ કરો.

લખો આપના મળો-મેનેજર-મોજ-મનહ મુંબઈ ૪

લંડન રાજ-રહસ્ય

અથવા

મીસ્ટરીઝ ઓફ ધી કોર્ટ ઓફ લંડન

ઈંગ્લેન્ડના સતરમી સદીના રાજ પ્રી-સ ઓફ વેલ્સ અને
અમીરો તથા ઉમરાવ નાદીઓના ચિત્રચિત્રિત મોપાળો પાંચ
પાંચ ચિત્રો સાથે દરેક આગના ૧૪ આના. આ ના. ખ.
લાનનારને ૧૦ આના.

મોજ-મનહ કાર્યાલય મુંબઈ ૪

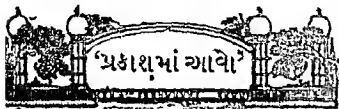
છુપી પોલીસ

વાર્ષિક લગાતમ-રૂ. ૩ બી. પી. સાથે રૂ. ૩-૪-૦

દિવંદ પદ્ધતિ રૂ. ૫

લાણો-મોજ-મનહ કાર્યાલય,

પ્રદાન બીલ્ડીંગ ગીરગામ મુંબઈ ૪

લખનાર—રા. ગરસીઅમદાસ ઝવેરીલાલ

સેવંવારનો દીવસ હતો, સંધ્યાકાળનો સમય હતો, તે વેળાએ હું અને નાગેન્દ્ર સર શીરોજીશા ગાર્ડનમાં એક બાંકડા ઉપર બેઠા હતા. વાતના પ્રસંગમાં એ વેળાએ નાગેન્દ્રે મને સલાહ કર્યા કે, “ભાઈ, જો તો ખરો, શું સમયની બિલ્લારી છે! કયાં હાંફુરુધાનું ઘેર નિદ્રામાં ઘેરવું અને કયાં દાલત

નશુન થવું! ખરેખર મહાત્મા ગાંધીજીએ પણ દહ કરી; પરંતુ હાંફની આવી જગત અવસ્થામાં આપણે પણ ઘોડા ધણી જાગૃત તો થયા છીએ છતાં ખરેખર દેશને ખાતર કંઈજ હજી ન કરી શક્યા; કેટલીક વેળાએ તો દેશ સેવાના ઉચ્ચ માર્ગ હૃદયમાં એટલે બધો યજ્ઞ આપે છે કે જણે થવું શું કરી નાંખુ, છતાં પણ તેમાં ડાહ રીતનો સુકરવાર વળતો નથી તેવું ઝાંખું, શું હશે વારુ?”

“હજોજ અગત્યનો સવાલ પૂછ્યો. આ વિષય વિશે જો ચર્ચા કરવા બેસીએ તો

ધણીજ છે છતાં તારા સવાલનો ઉત્તર આપી તારા મનનું બોલ સમાધાન કરવાની પ્રાર્થના કરી તને માત્ર ટુકમજી એ વિનંતી તને સુખનીવીર.” જાણે કે દેશ સેવામાં સ્વીકૃતિ રહેશે એક નેતા હોઈ એ પ્રમાણે ગંભીરતાથી હું બોલ્યો.

“મારા પ્રાંતની હિપથોગીતા વિષેની તારી પરીક્ષાથી મને લાગે છે કે તું પણ સ્વદેશ સેવા વિષેની ચર્ચામાં સારો રસ લેવ છે.” નાગેન્દ્રે કંઈક રિખત કરી કહ્યું, “ખરું છે, તારાં અનુમાન ખરુંજ છે, પરંતુ હું તને એમ પૂછું કે જાહેર સવાલોની ચર્ચા વિશે હું જે ભાગ ભજવું છું તેથી તું શું અગત્ય છે?” મેં કંઈક આશ્ચર્યથી પૂછ્યું.

“ના, તું જાહેર સવાલોની ચર્ચા અવાસનાર “અગત્ય” પગલાંને તેમજ અન્ય પગલાં કરે છે તેથી હું અગત્ય નથી

પણ.....” નાગેન્દ્રે આ પ્રમાણે આગળ બોલવા જતો હતો, એટલામાં એક પારસી શુદ્ધરથ અમારી બાજુમાં આવ્યો બેઠો; અને જાણે અને જાણપતા હોય તેમ બોલ્યા “કેમ, સું વાટ ચાલે?”

“આવોને સાહેબ, હું પણ જાન ત પારસીને જાણ ખરો ન હોતો છતાં જાણખતો હોઈ એવો યાગ કરી બોલ્યો, “આ ઈંટી હવાના વાતોના પ્રસંગો આવી રહ્યા છે, આવાને, આમ નજીક બેસોને”

“કંઈ નહીં, કંઈ નહીં, અહીંજ થોડું છે, પર્ગા માફ કરજો હું, ટમે અને જોરખતા હોસો પન હું ટકુને નહિ જોરખી સકતો.” તે પારસી શુદ્ધરથ મારા વિવેકથી અત્યંત બોલ્યા.

“કેમ અહીં જોળાણું સાહેબ તમને.” મેં વધુ વિવેક

જણવવાના ઉદ્દેશથી કહ્યું.

“શું? ટમે અને મી પીછાનો છાવ? તેણે અન્યથાથી મને સલાહ કર્યો” મારે કહોની કે તે કેવી રીતે, કે હું બી તમને પીછાની સફું.”

અત્યાર સુધી હું એમ ખારતો હતો કે મારા વિવેકનું પરિણામ આટલું બધું કંઈક નહીં પરંતુ તે પારસીનું છેલ્લે પ્રાપ્તિના સવાલથી મારી રિખિતી કંઈક કંઈક થઈ. તેના સવાલનો જવાબ આપું તો ખુબ પચાત અને મુગે રહું તો પણ પચાત. આખરે હોખની કહ્યું કે “શું તમારું નામ મી. કાવરસા ચીચાણકરી વાસા નથી? ચીરા ખજારમાં

રહો છો, તે?”

“અરે નહીં બાપા, સું ટમે પન અને આટલી વાર વેર અંચાવીને ટોપ મારી જોલો ગજાવીયો.” તેણે કંઈક નજવા પ્રસંગથી કહ્યું.

“ત્યારે મારી જુલ હશે, પણ તમારા જેવાજ મારા એક જાળખીના પારસી શુદ્ધરથ છે.” મેં ફેરતી તોલવાની રીત પકડી.

“વારુ, હોસે” તેણે ટુકમાંજ પતાવીને મોડું ફેરવ્યું. મારી અને નાગેન્દ્રની વાતમાં આ પ્રમાણે તે પારસી શુદ્ધરથના આવવાથી અગ્રણી પડ્યો.

ફરીથી અગ્રણી અમારો વિષય દાખમાં લીધો.

“ત્યારે હવે જો કે તું, વર્તમાન પંથોમાં આવવા અત્યંત લેણે વિનંતી જાણે છે તો ખરો છતાં તે મારા ત તેણે વિનં

મોટરના વેપારી

તથા વાપરનારાઓ

તમાને બેઠતા મોટરને લગતો સામાન
સસ્તો અને સારો બેઠતા હોય તો

મહો યા લખો

લક્ષ્મીદાસ એન્ડ દ્વારકાદાસ

નં ૧ ચર્નીનંદા કેમ્પ ટ્રાં. ની સામે

“Thymol” મુખર્ષ ૪

“Thymol” મુખર્ષ ૪

બરાબર વિચાર કર્યો હોય એમ જણાતું નથી, કારણ કે વર્તમાનપત્રો વગેરેમાં હું મારા લેખો શા માટે મોકલું છું તે વિશે મને તો બરાબર વિચાર કર્યો હોત નો આને જે સવાલો તે મને પૂછતા તે ન પૂછતું” મેં કહ્યું.

“તું તારા લેખો જાહેર પત્રોમાં શા માટે મોકલે છે તે વિશે વિચાર કરવાથી મારા પ્રશ્નનું નિવારણ તે શી રીતે થવાનું છે ? તારા લેખ તું જાહેરમાં ચર્ચા છે તેથી તું એક જાતની જાહેર સેવા બનવે છે એ વાત તો એક નાનો છોકરો પણ સમજે એવી છે તો હું કેમ ન સમજું અને એથી તે વિશે તું વિચાર કરવાપણું કર્યું રહ્યું ?” નાગેન્દ્ર કંઈક વિચાર કરી મોઢાં.

“જાણ છે તારી નાગેન્દ્ર, અલગત જાહેર પત્રોમાં લેખ મોકલવાનો કાંઈ પણ રીતે જાહેર સેવા કરવાનો ઉદ્દેશ સમર્થનો છે એ તારી વાત ખરી છે મરતું જાહેર સેવા બનવા માટે સાધન વર્તમાન પત્રો જ સાધન છે એવું તારે સમજવાનું નથી. લોકસેવા કરવાના, સર્વેશ સેવા કરવાના વર્તમાન પત્રો, માસિકો સિવાય અન્ય ધણી સાધનો છે; રસ્તાઓ છે જ્યાં તારા મારા જેવા ઉગના દેશ સેવકો માટે નો વર્તમાન પત્ર સૌથી પહેલું બચકીયું અથવા સાધન શા માટે છે એનો ખ્યાલ હજી તને નથી આવ્યો, તેથી હું જ તને કહું છું કે વર્તમાન પત્રો, માસિકો, દૈનિકો વગેરે ઉગના દેશ સેવકો માટે અને દેશ સેવક થવાની કબ્જા રાખનારાઓ માટે દેશ સેવા કરવાને “પ્રકાશમાં આવવાનું” પહેલું હથોળી છે.” “લાઈટમાં આવવાનું” સહેલું હથોળી છે.”

વર્તમાન પત્રો વગેરે માણસને પ્રકાશમાં લાવનારાં સાધનો હોવાથી દરેક દેશ મેલે પ્રથમ “પ્રકાશમાં આવવાની જરૂર છે,” લાઈટમાં આવવાની જરૂર છે.” કારણ કે પ્રકાશમાં આવ્યા મછી જ યોગ્ય રીતે દેશ સેવા કરી શકાય છે.” મેં કંઈક છટકી ઉપર પ્રમાણે કહ્યું.

“તારે શું મારા જેવા દેશ સેવક થવાની ઈચ્છા રાખનારાઓએ પ્રથમ વર્તમાન પત્રો દ્વારા પ્રકાશમાં આવવાની જરૂર છે ? મને મારા મનમાં દેશ સેવાના પણા ઉભરાઓ ભરેલા જ્યાં કંઈક સુકરવા વળનો નથી તેનું કારણ હજી હું પ્રકાશમાં નથી આવ્યો એ છે ?” નાગેન્દ્ર આંતરેલી પૂછ્યું.

“ખરૂં છે, હવે તું બરાબર સમજ્યો. અલગત-દેશ સેવા માટે પ્રકાશમાં આવવા માટે બીજા ધણી રસ્તાઓ છે, માત્ર વર્તમાનપત્રો પ્રકાશમાં આવવાનું સાધન છે એમ માફ કહેતું નથી એ તો યોગ્યચોગ્ય પ્રમાણે સાધનો યોગ્ય છે પરંતુ તે આપને પૂછ્યા પ્રશ્નોના ઉત્તરમાં મારે જે વાત કહેવાની હતી અને તે માટે દર્યાંત રૂપે વર્તમાન પત્રોમાં મારા લેખ વિશે મેં જે વાત કહી તે વાત એજ છે અને તે તારે તારા તરફથી રીતે ખાસ ધ્યાનમાં રાખવાની છે “પ્રકાશમાં આવો,” “લાઈટમાં આવો,” “જાહેરમાં આવો,” હું કંઈક અભિમાન પૂરે બોલ્યો.

“તારે શું દેશ સેવા માટે પ્રકાશમાં આવવાની જરૂર અનિવાર્ય છે ? શું તપણે પ્રકાશમાં આવ્યા સિવાય શું દેશ સેવા નીચાઈ શકે ?” નાગેન્દ્ર યોગ્ય પ્રશ્ન કર્યો.

“પ્રકાશમાં આવવાથીજ દેશ સેવા કરી શકાય છે એવું પણ માફ કહેતું નથી. શું તપણે દેશીય કરી શકાય છે-પણ તે બનવે વચ્ચે ધણીજ અંતર છે, શું તપણે દેશ સેવા કરી નેહથી કહીને તે તરફીજ પ્રકાશમાં આવ્યા સેવા બનવવી સહેલી છે. તેમાં દર્યાંત તરીકે મહાત્મા ગાંધીજીની દેશ સેવા છે, દોહરુદાનના દેશદેશમાં ફરીને દોહી પ્રજા સમક્ષ તેમજ નોકરસાલી સમક્ષ પ્રકાશમાં આવ્યા સિવાય માત્ર શું-પણેજ દેશીધાર કરવાનો છારો. મહાત્માજીએ રાખી હોત તો અત્યારે જે ગણતી દોહમાં છે તે કાષી ન હોત અને આને તમારા જેવાનો વાતનો પ્રશ્ન આવનાર ને જે કદાચ મોડાજ આવના. મોડેજ દેશસેવા શું-પણે કરવા કર્યાં પ્રકાશમાં આવો.” મેં દર્યાંત સહિત કહ્યું. “શું બાપ, પરકાશમાં “પન હવે ઉઠનાની ખખર આવેય કે ?” અમારી બાબમાં મોહું દેશી ભેટના પેલા ઉપર જણાવેલા પાસી મુદરે, અમારી ચાલતી વાતમાં એકાએક સવાલ કર્યો.

“શું પૂછ્યું શેઠક, હું સમજ્યો નથી.” મેં વિવેચી પૂછ્યું.

“હમો” પાસી-પરકાશ “નીજ વાટ કરાચને ?” ને બોલ્યા.

“ના છ, શેઠ, અમારી વાત નો ખીછ છે.” મેં કહ્યું “માર કર્યો.” “કંઈ નહિ સાહેબ.”

આ પ્રમાણે વાતના પ્રશ્નમાં લખલગ સાકા સાત. વાચક આવચથી હું તમા નાગેન્દ્ર ઘેર જવા ઉઠ્યા. મારી વાતથી નાગેન્દ્ર મનમાં બરાબર ડાખ પડી હોય એમ મને લાગ્યું તેથી તેના મન ઉપર તે ડાખ વધારે દૃઢ કરવા રસ્તે જતાં પણ મેં તેજ રિચ લખાઓ અને કહ્યું કે “કાંઈ પણ રીતે પ્રકાશમાં આવો” ડાખાઓમાં લખીને, માસિકોમાં લેખો મોકલિને, જાહેર ભાષણો આપીને વગેરે કાંઈ પણ રીતે દેશ સેવા કરવા માટે પ્રથમ “પ્રકાશમાં આવો.”

આખરે અમારું ઘર આવ્યું: અમો એકંજ ચાલમાં રહેલં દનાં. અમે છુટા પડ્યા ત્યારે નાગેન્દ્રથી એટલું રવાણાલિકે બોલાઈ જવાનું કે. “હું પણ હવે પ્રકાશમાં આવવા જરૂર અપના કરીશ.”

લખજ આઠ દીવસ ઉપર જણાવેલી ખીનાને લીની ગયા. નાગેન્દ્રની પ્રકાશમાં આવવાની લીજ ધવ્વાળી તેણે જાહેરમાં એક ભાષણ આપવાનો વિચાર કર્યો. તેણે ભાષણ લખ્યું, લખજ ગોખી પણ કારણ, અને આખરે મારવાલી વિવાલખમાં તે ભાષણ માટે અચુક દીવસ નક્કી કર્યો.

પરંતુ ખીના એવી ખતી કે જે દીવસે સંજના ચારવી વિવાલખમાં નાગેન્દ્રનું ભાષણ હતું તે દીવસે મજાદે અધારોખ

મેળ--મેળહ ઈનામમાળા નં. ૩

રૂપિયા પચ્ચીસનાં સોળ ઈનામો

નીચે જણાવેલી કંપનમાં આગામી ગુજરાતી સાહિત્ય

પરિષદને માટે

પરિવહતા પ્રમુખ થવાને હાથક

પાંચ યોગ્ય વિદ્વાનોનાં નામ

લખી મોકલનારાઓમાં શ્રી. પચીસનાં

સોળ ઈનામો વહેંચી આપવામાં આવશે.

ઈનામની વિગત-૧. ૫-૩-૨ નાં એક એક મળી કુલે
નથુ, દોઢ રૂપિયાનાં આઠ, બાર આનાનાં બે, અને આઠ આનાનાં
નથુ મળી કુલે સોળ ઈનામો આપવામાં આવશે. આ બધા
ઈનામોના ચેકશ રૂપિયા નહિ આપતાં તેટલી કમિતના અમતરી

પાસેનાં પુસ્તકો આપવામાં આવશે. પુસ્તકો મોકલવાનો ખર્ચ
ઈનામ મેળવનારને થિર છે.

આ ઈનામનું પરિણામ તા. ૩૧-૧-૨૬ ના

અંકમાં આપવામાં આવશે.

કપન તા. ૧૭-૧-૨૬ અધારનાં ત્રાર સુધી લેવામાં આવશે.

તા. ૨૪-૧-૨૬

પાંચ યોગ્ય વિદ્વાનોનાં નામ

૧ ૨ ૩

૪ ૫

લી

૬.

૭.

૮.

ટુંક વખતમાં મેળવેલી નામના

એ તો હવે જણીતી વાત છે કે આ સીનેમામાં દર વખતે
સારામાં સારાં ચુંટી કાઢેલાં પ્રોગ્રામો રજુ થાય છે

અને તેથીજ સારાં ફેમીલીઓના દરોડા ચાલુ રહે છે.

શનીવાર તા. ૨૩ મી જાન્યુઆરીથી શરૂ છે

કોહીનુર ફીલમ કંપનીની જણીતી ધાર્મિક ફીલમ

શેઠ શાગાળશા

આ ફીલમ ખાસ દરેક કુટુંબે જોવા જેવી છે. જેમાં ભક્તમણની જરૂર ન હોય

કોહીનુર સીનેમા

એવંચ થીએટર

કાલ્યાણદેવી રોડ

વખત તથા ભાવ હમેશાના નિયમ મુજબ

સીનેમાના સમાચાર.

લખનાર—રત્ન ચિત્રપદે

નવી ફિલ્મો—

પર્ય કુદ્યાલુ અને પારિજાત—પૃથ્વી વિશ્વ કુંડા નું ચિત્રપદ. દેખાડનાર કૃષ્ણ સિનેમા.

રોરી-સીનીમાં અને કાપરકટર. મી. હર્ષવરાય મહેતા ફોટોગ્રાફર મિ. ચતુરભાઈ પટેલ

ટ્રીક સીનેમાની કારવા નેટલી ફનોલ નથી થઈ એટલું બાદ કરતાં દરેકની માફક મી. ચતુરભાઈની ફોટોગ્રાફી ચોખી અને સારી. રોરી લાંબી અને શોરક કંડાલો આપે તેવી, અને કાપરકટરમાં કામના બોળથી કપાંક ખામી દેખાત છે. જે ખામીને અંગે ઉપરિવત અંગેલી મુશ્કેલીને ઉલ્લેખ કરવા બદલ નથી. મિસ બોળથી પોતાની ખુશિયા સારી ભરતે છે. ખાસ કરીને પાચ-લની ફેરકટરમાં એક એક્ટ્રેસની કુશ-જાતોનો નમુનો રજુ કરે છે. મી. પટેલવાન પોતાની ફેરકટરને સારો ઇન્સાફ આપે છે. ફોરો સાધારણ જોનાં જીવન કારણમાં એક જ જાતનો રસ પબ્લીકના સ્વાદને રચીકર ન રહે એમ પણ સંભવિત છે.

ફિલ્મીનો કામ—રજુ કરનાર કોલિનર વિશ્વ કુંડા લેખક મી. દેવે. ગયાં અઢાણીયામા રજુ થયેલાં ફેરક રેશી ચિત્રપદમાં ફિલ્મીનો કામ અમર્યાને છે, એ તીવ્રવાદ વાત છે. ધણી વખત એવું બન્યું છે કે અમે ગ્રેસક વર્ગથી વિરુદ્ધ મતમાં પણ પડયા હોઈશું, તેથી જ રીતે આ વખતે પણ અમે કહીશું કે મતભારી—કુદાકુદી-લોકામના ધમપણા અને યુવન મિમીસાની ચોક્કસ પ્રજાને કદાચ આ રોરીમાં રસ પડેથી નહિ હોય; પરંતુ અમારા મત પ્રમાણે તે સિનેમા આટલી નજરે જોતાં મી. દેવેએ સિનેમા રોરી તરીકે-સરળ-કન્ડી-પુદીયાળા રોરી તરીકે—

“ ફિલ્મીનો કામ ” રજુ કરી સિનેમા એટલે શું? એમ બતાવ-

વામાં અરેખર ફનોલ મેળવી છે. જો કે, રોરીનું નામ આપવામાં તેઓ “ ધીર ઓફ બમલ ” નું અર્થ અનુકરણ કરવાનું મોઢામાં લખાઈ “ ધીર ઓફ ફેલ્લી ” નું નામ આપવા ગ્રેગયા જણાય છે. કેમકે અમને તે ફિલ્મ જોતાં તેનું નામ “ દીલીનો કામ ” ને બદલે “ રોરીને માથે સવારોર ” વધારે યોગ્ય લાગ્યું, કારણ કે કપાંક એ જે ત્રણ ત્રણ ટોળાઓ ને પરાક્રમે કરે છે, તે બધાને લખનારી અદાદરી તે કાપરકટર કન્ડાની છે કે જે પાત્ર મિસ મોદર ભરતે છે. અને એટલું જ નહિ પણ આ રોરીની લોક પણ કામ લેકાને બળવાના બદલે તેની કથાને જ જાળવી રાખી સરળ વહેનમાં મૂકે છે. તે પછી મી. દેવે જેવા સિદ્ધિદાતા સિનેમા લખનાર પણ નામનું અનુકરણ કરવાને માટે શા સર લેખાતા દરી એ સમજ થકાવું નથી !!!

ધર્મી પુત્રારામ વાણુ—માસ અચીરનામુ

કામમાં જોડાથી વધારે દીપે નીકળે તે હવે કંઈક સમજ્યા હોય એમ જણાય છે.

બીજી બધી ફેરકટરો પોતાની બુદ્ધી રટાએ કામમ રાખી રહી છે.

હવે આપણે તેમાં રહી ગયેલી અથવા તે જણાતી ચોરી ધણી બુદ્ધોનો વિચાર ફેરિશું—

કાકા ભનરીને હાર વેચવા દીલીથી નીકળી ઉત્તરે તરફ જાય છે અને ફેલ્લીક સુસાદીને ત્રણ યોગાની મુસાફરીએ કામ પર પહોંચે છે પણ રહીને પર લોકેશ-સની પસંદગી અને દાષ્ટરસના શબ્દોથી તે બદલે દીલી અને કાપર એક જ હોય

અસિનવની બાળનામાં જોનાં અપે બાપેલા બાલ્ય પ્રમાણે લાકડાનાં યોગાવાળા મીસ મોદર (કે જેનો ફોટો— મી. મળાદના તા. ૪ થી અડાળવરના મુખ પૃષ્ઠ ઉપર એક વાર આવી ગયો છે.) દિવસે દિવસે વધારે ખીલતી જાય છે. લંકાની લાકી કરતાં પણ આ કાલમમાં તે વધારે સાદે કામ કરે છે, અને અમે આશા રાખીએ છીએ કે જેમ જેમ તે ફી ચાલે છે તેમ તેમ તે પોતાના ધંધામાં સ્થાન ફાળવી બેઠેલી પોતાની સદ્ધર્મી નીડીયાનું સ્થાન ખુલ્લવી અમર્યાને લેવાની આશા આપતી દેખાય છે.

આને ધણે વરસે મીસ કુતળીને પણ ફોરથી કુનવા પછી માછી કામમ રૂમાં કુદકા મારતી ગોવાલજી તરીકે દેખાએ છીએ. અને કાપરકટર સાહેબ યોગ્ય રીતે કહ્યું પાત્ર કયા

અથવા તે આસપાસમાં પુરોના બામ હોય તેમ જણાય છે. આ વાત એટલી મહત્વની નથી એમ માની જવા દઈએ તો? 'શ્રીકાંત વરના અવરોધ પછી' પ્રજા ખસીલ અને મિસ મેડરના કેન્દ્રબંધમાં કરો. ફેરફાર દેખાવો નથી એ જાણ થા બેરેક્ટરી ફોની ને આવી બારીક બારીક બામતોમાં દિલી કાયરે-કરો કયારે ખ્યાન દેનાં શીખરી? શું, દોહુસ્તાની રહીયોમાં આવનાં 'આલો' અને 'દાહુલો'ના સજો ભિંદુસ્તાનીઓ નહિ જોને? લક્ષ્મી—માધવ કામકુટુંબા તૈયાર થઈ સીતેમ મેન્ડેલીકમાં આવવા નહીં થયું છે. આ ખજર જાણનાં કાંઈક 'કાળા મોર'ની વાદી તાણ થાય છે. 'અરવલીની નાગજી' મટે જાગરી પાયા આજો રહી છે. અસાધારણ ફેરફારની આગાહીના પડયા પડી રહ્યા છે.

ફેરફાર—શાન્તિ મેળવવા અગેલ મી. ખાલુકલાને દેશમાં પશુ શાન્તિ મને તેમ નગી લાવતું સાંભળવા પ્રમાણે મી. કાનટલાઈ મોડી અને મી. સીમનલાલ લુધારની જોડી કાઠીયાવાડમાં તેઓની યુક્તિમાં મટે અર્થ છે. રહેલ શું હોય તે તે તેઓ જાણે.

કો રેનર—જયજીવાની શીલપ "લખન ક લીલામ" પુરી થઈ ગઈ છે અને મી. દેવેનો ભખતો જીન શરૂ થયું થઈ ગયો છે. જ્યારે છપ્પીરોથમાં "અર્ધર નમરી," 'શીલાદિપ' સામો વજીરો વિગેરે પાટીયાંઓ કોલીનાનાં નવાં પ્રેમકસતોની મહેલમાં આપી રવાં છે. કોલીતુર કાંઈક નવીજ દીશમાં વલજુ થે એવી અધ્યા છે.

શારદા—દરેકનો ભે રહીયા કરાવો પવન તરફેલ કુખી પશુ પોંકેથી ખરી. "શાદજહાનુ" વાળા મી. નવલ શાધી સ્વા-સ્થા કામ કરવા સંભળાય છે અને મી. દીવાના બપોર પછી કામ લેવા લગ્નાય છે. મી. ધનટલાઈના દાહમની પોલપોલ પુરી થઈ સંભળાય છે. મી. નાટુશાઈ સોલાપુરમાં દવા ફેર મટે લઈ રોકાવાના ખજર મળ્યા છે.

મી. વી. બી. જોડી—જયજીવા દેશપ્રાર મી. જોડી એક મસી રાત પર ગયા છે.

મી. અ. જ. લાવ જોડી—સાંભળવા પ્રમાણે ફેરફારની આખરમાં આવવાના છે અને કાંઈક નવાં પડયા કરે એમ સંભવિત છે.

મી. નાન. રાસ્તો નવા લે માસમાં—કાવતુ ફિરમ ક પનીઓ તો કામ લેનાં ફોની ફરી રહી જાય છે પશુ જીના રોગો નવા લે માસમાં "નવક ક પની અને સારે માનેમા ક પની" ભેડેનો સંજુ મેળા જીના અને જાણના કાર્યવાહો રાત્રન સુષ્ટિમાં મી રવા છે, વધારે તો મંડે ઉત્તર આપે આપ મી કામપરો.

ફેરફાર મારા—ફેરફાર—રોપવાના માસે મી. એ. હુમેને તેજવન ભેળી પીંડ મટે દર એકેમાન્કો લેડી વીલજની કાજરી દોષ એક આમ તો કરોને મલક કરી છે તે પ્રથમનો છે.

મદન મીનેમા—ટોનબીગડ પર આવેલા મોડીને-ટલ નો. રોડના મલેક-આવા શીલપના મોટા પેપાન-પોપાને તો જો તુપર મેન્ડે રાજા છે વને પાયે ભેળીની શીલપે મળે નહિ તે નવ મેને રાખા સયે તલ આ પાડે આ મદનના નવ મેને નેવા અપમય છે.

રાજનગર રહસ્ય

લખનાર—શ્રી. શુભદ્રુત

(૩૧)

વિવાહનો દિવસ હતો. લગભગ ચારેક વાગે રામપ્રસાદ પોતાના દિવાનખાનામાં આમતેમ ક્યાં કરતો હતો. તેની ચિત્તવૃત્તિ આજે જોઈએ તેટલી પ્રસન્ન નહોતી. તેના રવાજદાર મુખમુર નહેરા પરની લાલચ ઉડીઆના લીધે ઉડી ગઈ હતી. તેનું વલન રસાન બની ગયું હતું. તોફાનમાં સપાટીથી આડમ નોડાનું દબે શું થશે? એ વિશે કાલે કાલે તેના મનમાં ચિંતા યજ કરતી હતી. આજે તે કલેજા ઉદાસીન બની રહ્યો હતો. તેના હૃદયપર મુખ્ય લુપ્ત થાલી રહ્યું હતું. તેનું સ્વસ્થ મન અસ્વસ્થ બની ગયું હતું. સમાધાન પ્રતિષ્ઠા રહેનાર રામપ્રસાદ આજે અમમાધાન પ્રતિષ્ઠા સમર બની ગયો હતો. ધડી પડીમાં તે પોતાનાં લાગ્યને દોષ દેતો હતો અને મનમાં ક્રોધાર કદાસતો હતો કે, છાંદગીમાં શું મારા મટે મુખ કયારે નિમાંજ ક્યું જ નહિ હોય?

ગઈ કાન રહી આનંદમાં છાવન શુભરતો રામપ્રસાદ આજે એકાએક અપ્રસન્ન કેમ બની ગયો હતો? તોને આજે શું થયું હતું? એ એક મોટું રહસ્ય હતું. રહેણા અને રમાને પોતાનાં રજાજી નોંધે લાખ્યા પછી તેની છાંદગીએ પકડેા આવા માંડ્યો હતો. રમા અને તે-ઉલપનાં દિલ આકારવા દનાં. રમાની વધજ રસાની ઈન કણ મુખપુષ્પા જોઈ તેનું હૃદય હિન્દુ સમાજની નિષ્કુલત તરફ જાગ્યો ઉઠાવી રહ્યું હતું. ફેરફાર સમાજની જેડી પર આવી કુમકલિતું બસોદાન આપાતું જોઈ તેનું હૃદય કળી ઉઠતું હતું. જેમ જેમ તે તેના સદરાસમ્ય વિશેષ આવતો જતો હતો, તેમ તેમ તેનું જ્ઞાન અને પવિત્ર મુક્તિ તેનાં હૃદયને વજોલી નાખતાં દવા. સમાજ બધેના તોડી તેનો કેમ ઉપાર કરેા એ વિચારનામાં તે આંદા ફેરા મળ્યાં કરતો હતો એટલામાં રમાએ તેના દિવાનખાનામાં પ્રવેશ કર્યો.

રામપ્રસાદની વિચાર માળા અટકી. અનિમિષ મેરે તે રમાનાં મુખાલિંક તરફ જોઈ રહ્યો. રમાને રામપ્રસાદની દષ્ટિમાં આજે કાંઈક વિચિત્ર ચમકારોના બાસ થયો. તેને કહ્યું— "રામપ્રસાદ! કઈ ચિંતામાં પડી ગયા છો? એ જે આટલા બધા પ્રેમ કેમ દેખાતો છો?"

થોડી જવા રામપ્રસાદ રતજા ઉઠો તો શું કંઈકું અને શું નહિ તેની પડમથપમાં તે કોઈનવના નિર્જીવ પર આવી રાખો નહિ.

જા દિવસ એકી કરી તે મોડો. “રમા! માનુ બહુ આગ્રહ અને હૃદયની નાચ એ મારા હૃદયમાં બે મોટામાં મોટા હુ ખરૂં પ્રેમગી છું, તેમાં એકનો વતારો થયો છે તારી કરણ મૃતિ જોવાનું મારા જનમાથી સમેટ હૃદયનો નીચી પડે છે, વિધવાના ગાંધી અગ્રહ એ છે. તારી સોય મુખ મુદ્રા પર હૃદયેલી કિશોરીની તાની ડાબ અને હૃદયની દાબ મારા હૃદય રમા હુડે દુઃકં કરી નાખે છે રમ, હજુ તુ આપ ક્રમ દિવસ મુખમાં પીતાલીય? મરુ વના હૃદય પર હુ ખની તાનીની કૃષ્ણ જવા પ્રસાદી રહે છે અને દેવગોંડે પુત્ર આનંદમય પ્રસાદાગ્રાને ઉદય થતાં તેના મુખે દુઃખ દૂર થઈ નવર છે પશુ દિવસીરી એકીજ છે કે, તારા આયુષ્યની અધિર રાત્રિ આમ હેરટ સુધીજ રહેવાની છે તને તારી ક્યાજનક રિધિવિધાથી છોડવાનો એક માર્ગ સમાજ અધીનતા ત્યાજ દિવા મૃત્યુ એ સિવાય બીજુ કાર્ક મારી દરિએ પડ નથી.”

રમા અનાક બની રામપ્રસાદ તરફ એકીએ જોઈ રહી પોતાના માટે એક હૃદય રહે છે એ વિચારો આજનાં તેનાં આરંભમય માર મારો પર ગયા-નમુનાની માફક અથ-મિન્દુઆ વહેવા સાન્યા તે કરણ સ્વરે બોલી - “રામપ્રસાદ, અવાચ વિધવાઓને હુ અમુકન થયા માટે સમાજે મૃત્યુ સિવાય એક પશુ માર્ગ મોકળો રાખ્યો છે.”

રામપ્રસાદે કહ્યું - “નહિ અને તેમના મરેજ રમા તુ તે નિષ્કુર સમાજની પરવા ક્યા સુધી તપીશ? ને સ્વયં પ્રયેક પરીતિ પશુપાનપણે ન્યાય મળ છે, ત્યાજ સમાજની સાધકતા સઘણે છે વિધવાઓના રૂગાપર છુટી ફરવા અંગેને સિદ્ધાંતો ને રાખનાર મત પશુપતિયાં તમાની પામમાંલી કરનાર સમાજ વલોડ દાર્દ્રી નહે? અરે! એક ધર્મના હાવાજન નીચે ફેરેલા આ-પુરોના આચાર અધીનતા દરેકે બધા પશુપાન! પસારની નેત્રી હુતુજ વિધવાના માથા પરના કંચકાપ કહાડી નાખી. હવે બનારસમાં આવે છે ત્યારે પંડિતના તરે માના દિવસેજ પતિ નરી પત્નીનું માથું મુલ્લ કડા ગોળ ખા છે એક પત્ની મગે જતા મોહણ સુધીની બાજકાયા સાથે લગ્ન મગા માટે પુત્ર પાંચેને મોડું કંડુખ ધરાવનાર હાથનો પતંગીયા મોડો હાથ છે, તારે ધરના એક અધારા યોરગાં આસુ સારતો હાથવિધાને સામજિક રહીને અંગે ફરજીત સનાસ રીવાજો શેડા મોમવની પડે છે! એકજ ધરમા હૃદય વરરાજના ના મુશળ વાલાની ગદગદા એકાદ અજણ જાણતી વેળા હોમમાં આની હોમાય છે, તારે બીજા એકાદની પદર પોતાના હુ વને લીધે અપગ્રહ ન માં એવા માટે હોડે આગ દાબ દુષ્ટ ગેરોની જાણવિધા

તાના અન કરજીન દેગભા પૈતાનો આદુત નરે છે! હાવડનું નવકુર હાવડનું, હોં અડુ નેટર હથ તે પશુ નની હવા! મરે છે ને હુ નવે પકુત મુગે છુપા. રી ૧૪ ને ત નિ હ બીમના ર.દ.દ. કેસ પહાડી ના

માથાને સ્થાપ્ય મહાન બનવી મકવાની જાતિ દેવ છે, ત્યારે તે બાલીમ મરી ના તે તે હાથને નરી માનીકાને ફાવવા માટે કાળો કવચ લખ ટી પુત્ર વરગા બનવની પદ દેવ છે! અદા! કેટલી અન્યાય! કેટલો પાપા! અરે! વિધવાને પોતાના ધરની બહાર પત મગવાની મનાઇ, અને જિવર પરવા નમન-વેરમગમન કરે તે વેને કાઇ પડુજ નથી! એવા અમાજને શું મહેતુ! સમજા તમા રહેડ કે નદિ તેવા પધારો માનવા કે તેના ત્યાજ કરી પોતાના સુખનો માર્ગ મોડો કરી લેવો? રમા! આવા સમાજની પરવા ક્યા કરે? મર મન તેની સામે મગલો ઉઠાવવા તળાપાડ વડ મુ છે.”

રમાએ કહ્યું - “રામપ્રસાદ, તમે મોડો છો તે બધું ખરૂં છે, જ્યાં આપજા હાવડાજ પહોળા પ્રાપ્ત નહિ-નિર્મોના સિધ્ધાંતો દાઢી તે અનાસુ કમળાં કરે છે તેવું શું?”

રામપ્રસાદ - “રમા, ધર્મગાંધી પ્રાણી માનવા કરવાજ માટે છે! દારનો આપજો ધર્મ પવન નહિ પ્રાણીન જન ધર્મનું પિતાય રવર છે! અને આ પિતાય રવરની લ નિ બનાવી ધર્મમાર્ગ કહેવાવાવા પેશ્વોએ જનમગમની આખમા ધમ નાખે છે કે રમા તુ દિવસ તારી મારી સાથે પુનર્મંત કરવા તેવાર થવા!”

રામપ્રસાદના મન રામગી રમા દિવસ બની મહ હર પરી તે રામપ્રસાદને આદતી દતી પડુ તાનુ હવે તેની પામે મોલો યદની નદેતી સદગ દિવસ રી તેને કહ્યું - “રામપ્રસાદ! તુ ખરેખર તમે મહે માંગે છો?”

તેમા શું કકે? રામપ્રસાદે કહ્યું - “રમા, મારી અધામી વધ મરુદામ બની રહેતા હવે! નિ અધી યગન” રામપ્રસાદ! રામ દિવસ તમને મૃતિ! બન પડે મરુ છુ રાઇ કાઇ રખને ત્યોને મરો મદીને બેતાવડ મો મહ નવ છે પરડુ—

“પડુ મૃતિ કેમ મરેજી?”
આપજા પતેન પ્રમન સન રમાની સનવ દિશાલ બારી આવેતો છે

“હા, તેજ સશવ મરે મુરે છે આપજા રધમા ને વરમુ છે કા તે સમજતો ત્યાજ કિતો નદા નેતન!”

અહીં

સુંબાઈનું રાંતિરહસ્ય.

મોજી મુખાઈ. બેજબરનથી બ પૂર.

અપનુન રા-પુન નાતો

દિ ડો. ૧-૮-૦

વજા—મોજ મગદાડ ડાંવાંકાય

દ ગોળ ન નાને હુ ના ના

કેમ સાહેબ ! ઉધો છો કે જાગો છો ??

ગઈ કાલથી લોકો ધમાલ મચાવી રહ્યા-છે તે જાણો છો કે ?

રૉયલ આર્ટ સ્ટુડીઓની અસાધારણ સરસ નવી ફીલ્મ

શી
શ
મ
હા
લ

શી
શ
મ
હા
લ

લોકોનું ખેંચાણ કરી રહી છે-જેમાં હવસનો પડાવ ખુલી પડતાં એક શુધ પ્રેમી
એરન પોતાના ભાઈ થયેલા માટે ડેટવી મુશીબતો વેલી-ફાંસીનાં લાડલાંથી-ખયાતી

સાચા પ્રેમીઓની મુલાકાત કરાવે છે

તેનો હુ બહુ ચિતાર રમુ થાય છે.-જરૂર જુવો

સીનેમા મેજેસ્ટીક ગીરગામ

શનિ-૨૨ી તારેવાલે દિવસે વધાનના ખેલ ૩ વાગે દરરોજ ૫-૭-૯-૧૨

આવે છે.

લક્ષ્મી પીકચર્સની નવી ફીલ્મ

આવે છે.

માધવ-કામકુંડલા

દહત્યોનો ત્રાસ

શુગ્રના દુખથી વધારે ભયંકર ત્રાસ કોઈ પણ સ્વસ્થો ઉત્પન્ન કરી શકે નહિ. શુગ્રનું દરદ એટલે કે અગ્નિમાંની ગતીઓ અને દુખના દહાડા. જ્યારે તે ભયંકર દુખાવો તમારા મોઢે અને જઠરામાં આવે તો હોય ત્યારે તમે કંઈ પણ કરીશ રહ્યા નહિ.

સાથી વધારે ઠંડાપણુ લેવો ઇલાજ એ છે કે તરતજ લીટલનો ઓરીએન્ટલ બામનો ઉપયોગ કરવો તેની ઠંડી અને સુખકારક અસર દુખને ઠંડી કાઢશે અને તમને સુખી બનાવશે.

તે તમારા દરદના તીવ્રથી ભાયાઓને અટકાવી દેશે, અને અજીરૂં રહેતા ગાનનતુઓને શાન્ત કરશે તેનાથી મંદુર શાન્તિ મળશે. જો તમે શુગ્રના દરદનો ભોગ શરૂ પડ્યા હો તો આ અસીંગ ઇલાજનો એક ઠંડી એન્ટીડોટ બરીલાતુ જીલના નદિ તમે તેના વચ્ચે ચલાવી શકો છો નહિ કેમકે જ્યારે જીજ દવા કંઈ કામ કરતી નથી ત્યારે આનાથી આગમ થાય છે,

કો. ડા. જુ દરેક શીશીનો, દરેક દવાન બાને ત્યાંથી આપ્યા દિલમાં મળી શકે છે.

લીટલનો ઓરીએન્ટલ

ખામથી અરામ થાય છે નિરાશ મનને પરી રહેતા નહિ અને દુખથી મરી જતા નહિ સાગ થાઓ ! બધા દુખાયા અને દરદમાંથી આરામ મેળવો ! લીટલનો ઓરીએન્ટલ તમાર તમારા બની લગાડ કરશે અને દુખની છેલ્લી નિશાની પણ મટાડે દેશે નહિ

લીટલનો ઓરીએન્ટલબામ

સરવે જાતનાં દુખાં અને

દરદો મટાડે છે

જ્યાં કે

સર્વથી, રૂમેટીઝમ, કમરનો દુખાવો તથા માથાનું દુખનું વીગરે. એક રૂબન કરતા વધુ દરદ મટાડનાર તબોલુ એક ઘણું જ સુદર મોડ છે જે કુદરતે મેળી છે. પ્રાણીની ચરબી તેમજ કોઈ પણ વાનગી તાવ નાખવામાં આવતું નથી. વજોજ દત્તમ અને સર્વોપરી દુખ મટાડનાર આ બામ છે.

મુંબાઈ ઇલાકાના એકલા એજન્ટો:

નરોત્તમ ગારધર એન્ડ કુંઠાં,

શેષ મેમન સીટ, સુબઘ ર.

ભોળાઓને લભાવી ધાર્મિક પોલનો લાભ લેનારી

પંખબની એક સોનેરી ટોળી

મુંબઈમાં ઉતરી પડી છે!

એ ધર્મી ધુતારાને મુઠ્ઠામાં સાથે પકડી આપનારને

રૂ. ૧૦૦૦૦ નું ઇનામ નક્કી

કરવામાં આવ્યું છે

જેને ખબર પડે તેણે

શ્રી શારદા ફિલ્મ કંપનીને—

ગીરગામ ઉપર મેજેસ્ટીક સીનેમાને સરનામે જણાવવું

શારદા ફિલ્મ કું. નાં પિક્ચરોની ભુકીગ માટે લખો—

મેસર્સ મયાશંકર ઠક્કર એન્ડ કું.

૪૭, એ. એપોલો સ્ટ્રીટ--કોટ મુંબઈ.

મોજ-મજાહ

સરકલ સસપુટીન અને ઝારીના

“જે દિવસે તે પાટીઓની અદાલતમાંથી નિમ્તલકે જની
છુટ્યો, ત્યારે તેને મહેલમાં બોલાવવામાં આવ્યો અને
ઝારીનાએ તેના હાથનું ચુબન કર્યું.”

(વધુ માટે વાંચો કુચી જેટલીસમાં છપાવી સરકલ સસપુટીનની વાતો)

એવી કઈ કથા છે, જેની રસિકતમ વધારેજ થતો રહે ?

તમારે યાદ રાખવું એવું છે કે, તે અગ્નિ પ્રેમની કથા છે !

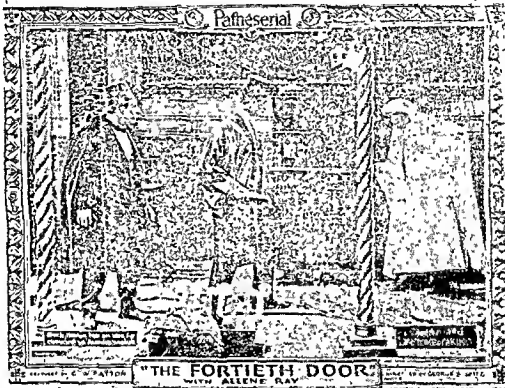
એવીજ પ્રેમ કથા છે, તે તેમ જેમ લખાની બધી છે, તેમ તેમ તેના અગ્નિ વધારો થતો જાય છે.

માતના પંજીથી મુક્તિ ! મહેલમાં ભયંકર આગ ! જંગલમાં નાસભાગ

મિસરના ખીલામણુ રણ ! જંગલી અરબોની સરયાઈ

જેક સામે આપણા આવેલું વારંત !

દોલત રહિ અબુ નવાસે

દોસ્તાને દિલ હા

જેકનો ગળાડો ! જેક અગ્નિ ત્રિમાસમાં ! એમીની વ્યવસ્થા

જનોજમાં જવતી બધી થયેલી મુંઢરી !

એક લેના કમ જલપાઈ કામે એવા ચુકાતો નદિ. ઉપશંન

એક બેહદ દનાવનારી બે ભાગની "પાયો" કેમિક પંથુ છે !

વખત પાઠ, જ. રા. ૧ના શની-રવિ રોજ વાગે ભાવ-૩૫, ૨, ૧, ૧૫, ૧૫, ૧૫, ૧૫

ગ્લોબ સીનેમા સેન્ડલર્સ રોડ

જુડીંગ મારે લખો—એમ. સી. પટેલ એન્ટ.કાં.

મુખ બીહીંગ કાલખાતેની રેડ મુખજ.

મહા વદ ૩]

રવિવાર તારીખ ૩૨ મી જાન્યુઆરી ૧૯૨૬

[૫. ર જી. અક ૬૩

આ આવાડીકમા પ્રસિધ્ધ શતી વાતાંઓનાં પાત્રો દરિયત્વર હોય છે કાંઈ જીવત વ્યક્તિપરથી ઉપજાવી કાઢેલાં નથી. અ. મા. મ.

એ શું કર્યું હું અલી!

ક્રીધા હેં કૃષ્ણ અમર ઉપર સ્થળી! ને લેપ કહે ક્યાં ગયો
નેત્રે અંજન વાદ્યુ' ઝાઝ મગને તડેના મુખે છે પાશ
રોમાંચિત, જાણાય શે વપુ અણુ' તાર થયેકું સખી!
ક્યાં મુરખી ગઈ તાંહાં મુખનજી ને લાગિમા ગાડની!

હે શું હેં ન જાણીએ હુકમ હેં તારી સખીને! દલે!
યેલા ધન' પ્રતિ ક્યું' મમન ના નેશે ગઈ વાપિએ,
હમ રીત ભયાં-અને દિમકલે હેં રનાન કાંઈ સખી!
રોમાંચિત જાણાય છે તન હજી એ શું કર્યું તડે અડી!

ક્રીધા ઉપસોગ 'સખી તડે'! જે ઇચ્છતી હું હતી,
ને પ્રાણ્યે રસયોગ યોગ સુખ હેં હું ક્યાં રાને બની!
કે એ ધુન' જને મૂકી ન પુજને લોભાવી કે શું સખી!
રાને મૂક ઉભી ન કાંઈ વાતી એ શું કર્યું હેં અડી!

નરનામર

માતાનું હૃદય

(કંઈરી છવન-કલાણી)

જાન્યુઆરી-૨૧, અનિલ

૧

એવું નામ પણ સુમન અને એ હતી પણ સુમન નેવી
સુગમન અને આકર્ષક, નિર્મળ, ચળકતા હંસ જેવા સુંદર
નખેના, કુદરતી લીલા નિદાળવા મીઠ માંડતાં ત્યારે તો એમાંથી
અનિમેષ અમૃત ઝરતું. પરરાજાની લાલીમા ઝખવાણી પડે એવો
તો એના હોજગવણું ઓપે દના, એ અધરમા તો એવું
અંનાકિ અમૃત રોપાણુ હવે કે કનેવાની બસરીને કનેવા છોડી
ત્યાં દોડી જવાનું દિલ માય

એ હતી તો આઠ વર્ષની બાલીકા છતાં સુદરનામાં તે
૨૫ ૨૫ને અંખાર એ બોલતી ત્યારે એના મુખમાંથી સખે
સખે મોતી ઝરતાં. મનમુખ્ય બની સર્વ કાંઈ એને પવિત્ર
ભાવે ભળતું

એને એક મિત્ર હતો એવું નામ ઉમેદ. એ એક વર્ષે એ
મોટા દરે છતાં ૨૫ શરૂ બને સમાન દર્શા, દિવસના આઠ
કલાક તો એ સાથેન રહેતા, રમતાં, અને ભળતાં.

“ઉમેદ! આવને મારી 'પપી' ને જ્યાં બાળમ' દેરતી
લાવીએ એને કપાસની રેંછ છે” મુખે ઉમેદના બેંદાય પડી
સૂકવ નેવી આખોને દસાવી પોતાની નીચે વ પુતળી તરફને
પ્રેમ દર્શાવી બાળક હૃદયમાં ઉછળી રહેતા માતા બનવાના અદ-
૨૫ ઉમંગી બહુઆ

“સુમન ! તારી ‘પપી’ને તો પછે પછે પાણી અને નારતો જોઈશે. સાથે લાવી છે કની ? નહીં તો વળી મને ઘેર દેખાવશે.” સુમન રિમત કરી ઉમેદ મસ્તી ભર્યા જવાબ આપ્યો.

“હુસ્સા ! ‘પપી’નું નામ અને તારું કામ ખરેખર ? કહે ને કે મારેજ નારતો જોઈશે” સુમને ઉમેદના ગાલ પર ચુંટી ખણી આરતેથી લપકાક મારી.

“ચુંટી લીધી, હુસ્ટ લગાવી, નારતાની કીમત તો વસુધા કરી લીધી. હવે નહિ આપે તો જશે ક્યાં ?” એક આગળી નવાવતો, ચોતાની સખીને બાંધતો ઉમેદ સુમનના બંધનમાંથી છટકી ગયો.

“લે ચાલ-જોડે” મારા વિર મારા બાઈ, તને મમ આપીય, બાઈ આપીય હો” અંધર સંપુટથી સાકર જેવી બની બચ્ચકારતી ઉમેદના માથા પર દાઘ ફેરવતી, ‘બાઈ’ શબ્દ લોભતા લાકુનો આકાર બનાવતી સુમન ભોલી.

“ના, આપણે તો નથી ઉઠવાના ગઈ કાલે ઠહેલી હતી કે આપણે વર વડુ થવાનાં અને આજે તો મારા વીર, મારા બાઈ કહે છે.”

“અર...” છમ કચરતી સુમન ભોલી ‘લે મારા વર ! બસ હવે ખુશી ના ! ચાલ, ચાલ મોડું થશે તો પછી આપણી રમત અધુરી રહેશે હાં. પછી વળી રાવ કરીશ કે મારો ઘા’ આપ્યો નહિ” કહી સુમને ઉમેદના કપોલ પર નિર્ભય રનેહની મહોર છાપી.

બંને મોતે ઉઠ્યાં, ઉમેદ સુમનની પુનઃવાણી આડી ચલાવવા લાગ્યો અને સુમન આડીનું ‘હે-હા’ અંતી સાથે સાથે નાભુક કદમ બરવા લાગી..

એકએક સુમન રવળી ગઈ. “ઉમેદ ! ચોભને અરા આડી આ નાભુ લે જોઈએ. આ બીચારી કીડીએ કચરાઈ જશે.” બાળક હૃદયમાં પશુ થકાનો અંચ હતો અને ઉપરોક્ત શબ્દોમાં તરવરી આવ્યો.

“પણ એ રસ્તા આડે કાં ચાલે ?”

“પણ એ મરી જશે ના તો એની ‘મા’ તારી સાથે વરને કચરા આપશે.”

“અરે જા થેવી ! કીડીએને તે વળી ‘મા’ ‘બા’ હતી દરો ! અને હોય તો કંઈ ‘આધમ’ જેવડી ના હોય કે આપણે બી મરીએ.”

“તારે ‘બા’ છે. એને કાં ન હોય ?”

“તો છે રહી. હું કવીશ કે તારી દીકરી રસ્તો રોકા કા બેડી ?”

“ઉમેદ ! હું તો તોફાની છે. સડક પર ચાલનાં તને કોઈ આડીચાલો કચરી નાખે તો ફુમ થાય કે નહીં વાક ?”

“કમ ન થય” સુમનની માતા યમુનાએ પછાટથી આડી મુમનના સરાસનો જવાબ આપ્યો.

બંને બાળકો દુની પધાં. સુમન દોડી માનને વળગી પડી બેસી,

“બા જો તો ખરી આ ઉમેદની મરતી. આ પરથી આડી ચલાવે છે અને હું ના કહું છું કે રહેવા દે” આ વક્તા આવશે, તો કહે છે કે એને તે ‘મા’ ‘બા’ હોય !” નિર્ભય સુમને ઉમેદના શબ્દોનાં ચાળા પાડી માતા પાસે બધી ફરીવાદ કરી દીધી.

“છો તો એક વેત જેવડી અને ચાળા પાડતાં તો બહુ આવડે છે ?” ઉમેદે સુમન તરફ જરા ફત્તમ “શરસાંથી કહું, પછી યમુના તરફ ફરી મોલ્યો. “પણ બા ! આવો કીડીએને તે બા દોતી દરો ? જુઓ તો મેંતો થેવી વાતો કર છે.”

“હા બેટા ! દુનિયામાં કીડીથી તે હાથી સુધી, જશ જીવવાળા આપણીએને ‘મા’ તો હોયજ” ઉમેદને જતી સસલે ચોપી યમુનાએ સમજાવ્યું પાડી.

યમુનાના ખુલાસાથી ઉમેદની શંકાનું નિવારણ ન થયું. બાળક લીચારમાં પડ્યો. કંઈક પાદ અવ્યક્ત. એની એક આંખમાં લમણે અડધી. કંઈક મક્કમ નિશ્ચય થયો અને મોલ્યો,

“ત્યારે બા ! આ કુલનેયે ‘બા’ દરો ?”

“બેટા ! બધાને તો ‘આ’ હોયજ.”

“શું ‘મા’ વીના દુનિયામાં કાંઈજ નહિ ?”

“ના બેટા ! ના.” કહી યમુનાએ પાસેનાં ફક્તનાં છાંયે આંધી એક સુકાઈ ગયેલું હોડણું તોડ્યું અને ઘોલી. “જો બેટા ! આ ફક્તનાં બીધાં. આમાં નર અને માદા બન્ને છે. આમાંથી નાનાં મોટાં બધાં ફક્તે યાય. નર એટલે બાપ અને માદા એટલે મા” યમુનાએ પુણી રીતે ખુલાસા વાર ઉમેદને સમજાવ્યું પાડી.

“ત્યારે બા ! આખી દુનિયાને આધારજ ‘મા’ કે ?”

“હા દીકરા, ‘મા’ તે ‘મા’ અને બીજા વચ્ચે ‘બા’”

હવે ઉમેદના મનનું સમાધાન થઈ ગયું.

“વાર સુમન ! હવે હું એવી બૂલ નહીં કરું. ચાલ રમવા જઈએ.”

“બેટા ! જલદી વળજો.”

“હો,” કહી બન્ને મિત્રો આગળ ચાલ્યા.

“એક કાંકા પર બન્ને રનેહી જોઈ. ‘પપી’ માટે લાવેલ ખાવાનું હોડણું અને આનંદથી એક બીજાનાં મોંમાં આપનાં ઉકાવવા લાગ્યાં.

“ઉમેદ ! ખાવાનું તો ‘પપી’ માટે લાગ્યા છોએ અને એને તો હું આપતોયે નથી.”

“હું સારો આપું ? તારી ‘પપી’ છે હું આપને ?”

“પણ હુંએ મારે વર છે ના ?” હસતી, હસતી સુમન બોલી. જલણે વર શબ્દ કહેનાં એના નિર્ભય હૃદયમાં અનિર્વાચનિય આનંદ કેમ રયો હોય ?

“અને વરવાળી ! હું એની મા છે તે દીકરીને હોડી કાં બધય છે ?”

“સુમન !” બારીમાંથી ઉઠે સુમનને સંજોગથી.

સુમને પાછું ફરી નોંધું. રમીન કરી ઉઠી, બાળકને ગોઠવી લપ્પુ દિવાનખાનામાં આવી.

“કેમ બહાલા અરે! મેડા આપ્યા ?” પેલા બાળકને માંડી મીઠી સુમૈયાથી નવારી નાખતી સુમન બોલી.

“હીસાળ ‘ઝોડીટ’ થાય છે વળી પ્રેમોશનની પથ્થુ વાત ચાલતી હતી એટલે કામની તામાર છે.”

“બહાલા ! તમને કેટલા રૂપિયા મળ્યા ?”

“એક પગાર ‘બોનસ’ અને રૂ. ૩૭૫

“દાસ” કહી પેલા બાળકને પુરતી પર બેસાડી સુમન ઉમેદને વજાગી પડી.

“અરે થેલી ! એટલામાં પુણ્ય પુણ્ય સ્વર્ગ મઠ ? હજી તો મારે મેનેજર બનવું છે. મરીને રૂ. ૮૦૦ લેવા છે.”

“પ્રભુ આપશે, મારા દેવ ! હાં પથ્થુ બહા...”

“કેમ કંઈ નેહલે છે ? વધારા પડાવવી છે શું ? તારે માટે મુંઝવે સારી તો લેવાનો જ છું ?”

“હવન ! કાઠીના તો દગલો છે, હું ‘હવન’ ત્યાં સુધી આવે તેમ છે. પથ્થુ...

“ત્યારે દાર...”

“ના ઉમેદ...” કહી સુમન ઉઠી પથ્થુ બાળકને બચી લઈ બોલી “આવા દિન પ્રમુદ્ધ ક્યારે આવે ? તમે જોશો નહોતો ત્યારે ટોપી સંતાડી દે, આવે ત્યારે દોડી કાઢે વજાગી, બાપુલ કહી લામકલાં મારે અને આવણે એના અધ્યુક્ષ કાઠ પુરા કરીએ.”

“મારી મીઠી ? હજી તો લાન થવાં એક વર્ષ જ થયું છે અને આવણે ગૃહસ્થી પથ્થુ તથી બન્યાં ત્યાં આવ્યાં થેલાં કાઢે છે ! ગૃહસ્થી બનવા મરે લાપકાત નેહલે. સંજોગો અને સંજોગો નેહલે એ ક્યાં ?” ઉમેદે પુત્ર કરતાં પિતાને અપ્રમદ આવી સુમને મોંઘી અર્ધલાપા પરીપૂર્ણ થવા માટે છોડેલી દલીલ તોડી નાખી.

“બહાલા ? ઉમેદ ! આ કેવળના પિતા નવલ રૂ. ૭૫ લાખ છે. છતાં મરીબીમાં નિર્દોષ બચ્ચાએનાં કાલા થેલા થેલી, પગનાં આખાં પથ્થુ અજબ નખરા કરનાં જલકાંએ નેહ ક્યાં સુધી રહે છે ? અને બારે આવણે રૂ. ૧૩૦ આવે છતાં એ સુખથી વસીત ! હવન ! મને તો પ્રથમ સ્વરૂપ બાળક વીના આ પર નેરાન લાગે છે.” નિશ્ચય નાખી દીન બની સુમન બોલી.

ઉમેદને થયું કે સુમનના હૃદયમાં માતા બનવાની લાવણ્યે મરે ‘હવન’ છે. અને એના આસાએ દેવે દેવનું રૂપ લીધું છે. ને એને મુંઝવેના કે નિરાશ બને એવા શરતે કહીશ તો. એના કામગીરી હવેલ પર જન્મ થશે.

“તેને સુમન ! આ રૂ. ૧૩૦ એમાંથી પર ખરચ માંડ મરે થાય છે એ તો વળી સારું છે કે આ બંગલો તારા બાપુ-જનો છે, નહીં તે લાગનાં પથ્થુ સંતાડે પડે. હવે એમાં બાળકો થાય તો એને પાળવા મારે ખેંચાવું પડે કે નહિ ?”

“બહાલા ! પ્રભુ જન્મ આપશે તો એનાં પ્રમનનું પથ્થુ એની સાથેજ ગોઠવશે.”

સુમનની દલીલે ઉમેદને મહાન કર્યો.

“સુમન ! આ વર્ષમાંજ હેડકવાર્ક ‘રીટાઇર્ડ’ થશે. હું એની જગ્યાએ આવી રૂ. ૫૦૦ લાખ પડી છું એકાંક બાળકની માતા બનજો.”

“મારે બહાલા ! કેવા દાણુ છો છું” પછી મેલા બાળકને ઉમેદના બોલામાં રાખી સુમન બોલી “બહાલા અને એક બચી લો.”

ઉમેદે એને બચી લીધી.

બાળક કાંઈ અજબ પ્રાણી છે. એ મનના ઉમંગકા પરબી રહે છે. ને મીઠાશ ને લાપ, ને પ્રેમ એને સુમનની બચ્ચામાં જણાતાં એમાં કશુંએ એ બાળકની ઉમેદની બચ્ચામાં ન જણાયું.

“ટમાલી” બાળક મેલું બગાડી બોલે, “ચુલો લાગે છે.” કહી સુમન પાસે દોડી મથે.

બને પ્રેમીએ બાળકની નિર્દોષ એટલામી દસી. પડ્યાં.

“બહાલા ! જમવા આવો” કહી બાળકને લઈ સુમન રસોડામાં મઠ.

(૩)

બીજી જીવનના આશાના મિત્રાશ્રમી ચણાપેયું છે. મિત્રાશ્રમી રચતાં રચતાં ઉમેદે ઉમેદ પાનીએ ભરતાં એને રચવું પથ્થુ તથી હોવાં કે કિસ્મતના કટાક્ષ સપાટાએ આશાના મિત્રાશ્રમી જમીન દોરતે થશે. એ તો વચન પુત્રાના માંડે ચરિત્ર નવ છે, કાંઈએ કે એને. પાપાવાળા પુત્રજ બળવાન છે.

આશાના અધ્યયન પુરમાં તણાતી સુમને બીજી વર્ષ કાઢી નાખ્યું. આને એના હૃદયમાં આનંદની છોજો ઉછળતાં હતી. ઉમેદે હેડ કવાર્ક બનવાનો દત્તો. લક્ષ્મી સાથે લક્ષ્મીને શોભાવનાર બાળકની પેટે ‘મા’ થશે એ વિચારે તો થેલી થેલી સ્વર્ગ જતી હતી. વળી આને ઉમેદની વર્ષ ગાંઠ પથ્થુ હતી.

ઉમેદે માટે દાર બનાવવા સુમન, પુખ્તોના દગમાં સુંદર પૂર્ણ ખોલેલા સુવાસીત પુખ્ત સુંદી માળા બનાવતી હતી.

પાછળથી એની મિત્ર સખી કમુ આવી. બને કરકમળ સુખનવા-નવનો પર મુંઝી, મધુર મધુર હસવા લાગી.

“કોણ ? મારા બહાલા...” કહી બને દાસ પડી સુમને પાછું ફરી ઉંચું નોંધું.

“વર થેલી ! તારો ઉમેદ તો રેલા જોશો. આવે બહાલા વરનાજ વિચાર કરે છે કંઈ વરના ખરા ?”

“ધરથેની કરનાં વરથેની સારીરતો.”

“એ તો કમલો પીટુ જ દેખે ના ?”

“કમલો શાનો ? વર દોપને ધર કે ધર દોપને વર ?”

નેહલે ?

"તુ તો પહેલેન જી છે તને તે જહોઆય બા-દા" પછી સુમન ! આ દાર કેને માટે બનાવે છે ?"

"બીજા વળી કેને માટે દોષ ? એમની વડે માટે

દે આને ?"

"ત્યારે મોડે મોડુ કદા નેહએ મારી બેન કરે"

"માડુ મોડુ આપુ દોષ તો બેસ એ આને એટલે સારી જમીએ"

"તારા એ આવશે અને અમારા કદા જશે ? મારે રમેશ કરવાની છે હજી તો વાર દુ જગ્યા" ક્યુએ રજા માગી

"હવે બેસ ના, થી ઉતાવળ પડી છે ?"

"નારે બાપુ ! મારી રજા રહી રહી અત્યંત થય તોયે એને કાંઈ નહીં દોઝીએ" કહી ક્યુ આલી.

"આવને ક્યુ"

દિવાનખાનામાં નજર કરવી ક્યુ બોલી "ના કદે તોયે દ તો આવવાની" પછી 'હા' પછી સુમન ! કે દલા-તુ પુછ પુછ કે દ છુ આને પુછ ? ને ને તારે ત્યા બે પચ થા માટે ? અને છુદા છુદા રમ્યા ?"

"સાચીથી હાજર જરા હાજર" કહી સુમને ક્યુને માને સુધી ખેળી "એને ક્યુ વાત એમ છે કે હજી અમે મુદરથા સમી નથી બાન્ધા"

"હે અરર મા આ મોઢા જેવો ને કીકલા રમડે એવો તો થઈ"

સુમને ક્યુના મો પર હાથ રાખી બોલતી બટકણી

"પછી એ કીકલાએ પોલીએ એવુ કમાવા તો દે"

"જારે તારી વાત ! એમે શા ઉપ ? મા કેય પુર કરતા હજી

ને સુમન ! આવ્યા મેળા બાજવામાં બાગક વિના તુને મોડે છે કેમ ? મારે કેવળ એક પછ પછ આંખથી અજગો જાય તો મને કહ્યુ કઈ થઈ જા છે"

ક્યુના રાન્દો સાબળી સુમનના હાથમાં વેદના મરો આપિએ જોર કર્યું હાથ ધકલવા લાગ્યુ આમે અધારી આવી સીર મુજબ માંડ્યુ. એક ઉડિ નિસાચે નાખીને બોલી

"કામે સારે એ દેડ કલાક" બનશે અને પછી દુ પછી તારા જેવળ જેવા એકાદ બાગકને રમીડાસ"

"મોડુ ના લગાડની સુમન" ક્યુને થય કે પોતાના સમરોથી સુમનને કઈ એટલુ આવ્યુ છે એ બોળી બીચારી સુમનનાં હાંડી દિસાને ક્યાથી સમજ કરે ?

"તુ તો મારી બેન તારાથી મોડુ લગા વાનું દોષ કે ? માર આવને"

"દો" કહી ક્યુ આલી મળ

સુમનન હાથ વિદેહ જવા લાગ્યું મતપરદુ સખ એનાથી દર નાતુનું દોષ એવા એને કમળમારા ચવા લાગ્યા આખો મંડી આસુ સાતતી પથથ પર જઈ પડી

હાર પુરા થીએ એમનો એમ એમ પર રહેા દરથી

ચિતાધી, અને વિચારોની પરપતરી સુમનની આખો મળી મળ

સુમન નિશ્ચિન હતી ત્યારે ઉમેદ આનો મેડું તેા

સુમન સુતી હતી મેન પર દાર હતને

દેડ કલાક બનશે, પેતાની બાવના પિતા કુપ્પમા

વિચારી બનેશે ઉમેદ આને આનદની દોષે દોષે

"સુમન ! મેમ મુદ્દ તરી છે ? કઈ તબીબન નરમ છે ?"

પથથે બેસને સુમનના કપાલ પર હાથ ફેરવને ઉમેદ બોલો.

સુમન જગી મળ નિખા બુધુ પછી વિચરી મળ

દરનો ઉડી મેન પરથી દાર લારી પનિના મળામાં આરોપની

બોલી,

"બહાલ ! અજના તમારુ જન્મ રિચે આ રીન દામીની સેરા"

ઉમેદે પ્રેમના આનેકથી સુમનને પકામમા લીધી "અને

બોલો, 'બહાલી વધામણી, દુ દેડ કલાક' થોડો ૧૫૦૦ નો

તકા"

"પ્રભુ ક્યા ! બહાલા દને તો આવડે સુખી થયા ના ?"

સતોત્રી સુમને ક્યુ

"હા પછી હજી મેનેજર બનવાની દોષ છે" ક્યુને

નિસાચે નાખી લકમી સાલસુ ઉમેદે અસતો. જોરે કરે"

"કચર પર અપ્પા રાખો માડુ પ્રભુ સરે" સરા વના

કરશે" કહેતી સુમન નાચના વધારથો લપગઈ મળ"

"વાર પછી સુમન ! તુ રિચે તેા કિપિજી નથી નુની

જાં આને કેમ સુતી હતી ? દુ રહી છે ? તારી આખો પછી

લાલ છે" ઉમેરને લાગ્યુ સુમન કઈ લીલી કુઈ મળ છે એટલે

પ્રસમ પતરાથી પ્રમ્ન કરો

સમી અપેયુ સુમનના હાથનુ કુખ ઉમેરના ઉપ બે તાજુ

થયુ આખોમા અજગળામાં આખાં

"પછી તુ રહે છે કા માટે ?" આપુ લુગાં ઉમેદે ક્યુ

"બહાલ ! ક્યુ, મારા કરતા મારે માસ નાની છે જાં બે

બાજકની માતા અને બહાલ આ ધરમા તો હજી એવા થને તા

પતરાં પછી નથી થય"

"પછી તુ હજી ક્યાં ઉમેરે વધી મળ છે."

"બહાલ ! બહાલ ! તમરો એ રિચાસે દને અને રન

નહિ કરી કો મારે હાથ જે તમે જગી સકા દેન તેા આ

સવાલ ન કરત. આ સીરેના રહે રહે આદા બરી છે. એન

રોડના વડથી સતોત્રી એ કામ બહાલ તમાર છે"

સુમન વિચી. ન બેલી કઈ એવા હાથની વગાઈ નીકળતી

મળ ઉમેદે સાકળમે અપે અને રેનના નિલપથી અને ની

ઉમેદાં પુત્ર પ્રાપ્તી માટે સ્વર્ગના દેા રિચે તપ કરે છે

અને બપેરે તમે અચળ લકમીની લલ. આ મંડીથી જે થા

લલ દહુ અપેથી હરતથી અજગ ને રોડે ૧૫. ૧૫. ૧૫

સસરુ જુધુ હાથ દેસ મ ન છે ?" ક્યુને પને પાન ના

લકમી નાખ્યુ

“સુમન! ધણું ધણું દરે વધારે ન બોલ. મારો મુલ ધણ. મારી આંખ ખુલ્લી મળ. જે આજે મારો જન્મ દિવસ છે. જસ સમગ્ર કે આમથી આપણા ગૃહસ્થી જીવનની રાશ્વત છે.” ઉમેદ પીગળા મોડી. સંપત્તિના મેરે કોર બનેલો પ્રેમાળ બનીયો.

“દલાલા મોડી અને દાદ સાંભળી ખરી” કહેતાં સુમનની આંખોમાં દારૂના આંસુ આવ્યાં.

“સુમન! ચાલ જમી લઈએ પછી આપણે અંદાર રેતા જઈએ” કહી પતિ પત્ની બન્ને જમવા ઉઠ્યાં.

હિંમર ગતિ અકલિત છે. પગમાં ઉદય અને પગમાં પ્રલય. સુમનના રનેદ જીવનની રાશ્વત ધણ. નાથને પ્રેમની અજ્ઞાન અંતરિયા વસ કરવા સુખી વિચારણી સુમનનું હૃદય આનંદસાગરની ભરતીથી ટેલી રહ્યું.

સુંદરમાં સુંદર ઝીકે ભરેલી સાડી પહેરી સુમન તૈયાર થઈ. બાળુ પ્રેમીઓ ટેલીપાં બોલી રવા નીકળી પડ્યાં.

Lovers Bridge પરના રસ્તા પરથી આવતી એક મોટર સાથે સુમનની મોટર અપડી પડી. સુમન ઉપડી પડી. પેલી મોટરનાં પૈડાં વચ્ચે જઈ પડી. મોટરનું પૈડું સુમનના ઉદર પર ફરી ગયું. ઉમેદ સમયસુચકતા વાપરી રસ્તા પર કુદી પડીથી ગેયી તેને કંઈ ધમક થઈ નહીં.

ઉપડતી ઉમેદ મનમંજ રહી સુમનની સોનેરી આસાઓ ઉડી ગઈ. સુમનને હોરપીટલમાં લઈ જવામાં આવી.

દિવસો દીવાળીઆ છે. ચડતી દશમાં મોજ કરતો મતુલ્ય એક પળમાં પડતી દશના પંજામાં સપાઈ જાય છે. પડતોમાં મરતો આકુળ બાનેલો એક દુહામાં ઉન્નતિના સિંખર પર જઈ પેસે છે.

હણ ઉમેદને દેડ કલાક બાપ આઠ દલાલા થયા ત્યાં તે ધીલ મેનેજર ‘દાર્દરેક’ થતાં મરજીને યરજી થયો. વળીં થયાં જમના ઉમેદને પોતાની ઉમેદવારી આવવાનો સમય આવી લાગ્યો. પાનુરને સરોવર મચ્યું. મુખાનુરને મોજાન મચ્યું.

સુમન હોરપીટલમાંજ સગી હતી પણ પ્રશ્નમાં આરો ઉમે. જે સુમનની વિશેષ શીર નહોતી. કરી લાગી આવતું તે એને આશાવાન આપવા નહોતો એને વખત કાઢત નહોતો. ઉમેદ તે પ્રશ્નમાં પેસે હતો. સંસારમાં ક્રોધ મજાણું ગૃહસ્થી જીવન અને સંસાર મજાણું તરવા માટેની જીવન સુખીની એને જાણી ગેવતા નહોતી. હતી માત્ર લક્ષ્મીની અને તેજ મેજરવા સગી દિવસ નાનકેડ મેનદન કરી રહ્યાં હતો.

મીલ માથેક ઉમેદની પાદારો અને કાપ કુશળતા પર આક્રોશ હતો. ખાલી પેલી મેનેજરની જગે પર ઉમેદને એકની દીઠી. વળીં થયાં જડ કરી બેઠેલી ‘મેનેજર’ બનવાની ઉમેદની અકોચીલા કૃતિમીન થઈ.

અનંદ સમયમાં મુલતો, ચર્ચો દુહાલો, દશાના દોરમી રંગમાં ફેરવતો ઉમેદ સુમન પાસે વધાવણી આપા દે રહીટક નંદ રવા થયો.

પડમમાં પડી પડી આસાના કડું-મીઠાં દિવસો મુલતી સુપનના મનમાં અનેક સુખી વિચારો ઉદભવતા હતા.

ક્યુને આવતી જોઈ સુમનની વિચારમાળા તુડી ગઈ. “ક્યાવ ક્યુ, આવ કમ કાલે દેખાઈ પાચુ નહીં ?”

“કાલે જરા જીવને અસુખ હતું” એટલે ન આવડું.” નિસ્તેજ મુખે, બોખમાં સારે સમો યા મોટા પછુ કમુંએ લવાન વાંચ્યો.

“કમુ ! કેવળને કેમ ન લાગી. મને એ તારો ઠોકરે બહુ ગમે છે. જે મેન ! દને કું પછુ સાજ થવા આવી છું. એકાદ વર્ષમાં જે જે તો ખરી ફરી તારા કેવળ જેવા એકાદ બાજગની માતા બનીશ.” બીજાને પડેલી બીધર સુમન આસાનાં અપુટ પ્રવાદમાં તણુતી બોલી.

સુમનના ચમ્પે સાંભળી કમુતું મોં ઉતરી ગયું. હસી, તોફાન કરતી હમેશની કમુથી એકાએક નિષાસ નખાઈ જવાયો. એના હૃદયમાં ભાલા ભોંકાયા દોષ અને અસલ પીડાથી ભૂલે પીડાતી હોય તેમ અંખો બંધ કરી સુમનને આંધીથી ભેટી મઠ.

“કમુ ! કેવ દીમી બની ગઈ ?” કહી સુમને કમુ સામી ઉંચી નજર કરી. કમુની આંખો બીની હતી. એવું હૃદય કમાકડું હતું એવો કંપવા હતા. “કમ ? જે છે યા માટે ?” સુમને પ્રશ્ન્યું.

મઠ કાલેજ યોકરે ક્યુને ચેતવણી આપી હતી કે સુમન સાજ થરી તો ખરી પણ અકસ્માતના મોજે એનો મર્લાકથ નાહુલ થયો છે એટલે એ માતા નહીં બની શકે. સુમનને એ બીધાથી પછુ હાલ અકથ રાખતી કારણ કે એવું હૃદય તાન નગણું થઈ ગયું છે ને એવું હૃદય દુશામ એવી વાત એની પાસે કરવામાં આવતી તો એવું દર્દ ભયંકર રવપ પકરો.

કોકરની સખત મનાઈ જાં કોમળ હૃદયની કમુથી ન રહેવાયું. તે રહી પડી. “શું કહું સુમન ! એ વાત કહેતાં મારે હૃદય ચુરા થાય છે અને જે છું સાંભળે તો તારી શી દશા થાય ?”

સુમન સાળી બેસી મઠ-મઠ. કમુના હાથ પકડી બોલી. “બોલ કમુ બોલ, જલદી બોલ, મારા બળતા આંતરમાં વધારે ન બાળ.”

“એન ! કોકરે કાલે કમુ કે સુમન સાજ તો થશે પંજ માતા નહીં બની શકે.”

“હૈ...” સુમને રાડ નાખી “પણ...કારણ ?”

“અકસ્માતના અંગે મર્લાકથ નાહુલ થયો છે.”

“નસીબ ખુરી ગયાં” કહેતી સુમન પલંગ પર પડકાઈ પડી, બોમાન મઠ મઠ અને એજ પછુ મેનેજર બનેલો ઉમેદ આવી પહોંચ્યો.

એના પગ પછુ ત્યાંજ રમંતો થયા. સુમનની દશા જોઈ એને અનંદ, કિરક ઉડી ગયા. નસને મોજાવવામાં આવી, એને બનેલ ઉપાચાર કમું.

જાનાં સુમન હજી અર્ધે ખેલાનજ હતી.
સુમનની આંખો બધ હતી છતાં દુઃખની પ્રતિતિ રજુ છે
સાંસિના ખરડાંથી રસા દેખાતાં હતાં. સુખ દશામણ હતું છતાં
કેંદ્ર કાંધની ગફાત રેખા દરિયાવર થતી હતી.

"કમુ બેન!" કમુએ સુમનને માંડી પાડી હોં બાજી તો
અર્ધી રીતે હું છોડ્યો છું." ઉમેરે કમુ પાંચે વાત કરવા માંડી.
"ભાઈ! તમે જુઓ? ના પૂરા ના! જેસો છોડ્યો દરો.
પણ જીવનનું સુખ, જીવનનું નર અને પ્રેમાળ દાંપત્ય જીવનના
અનૈકિક લક્ષણ મેળવવાની સમાર સેતુનર્મા દાખાં છો." કમુ
રડતી રહતી બોલી.

"એવું હોઈ શા માટે બોલે છે બેન, કાલે સુમન સાંજ
ચરો પછી શું દુઃખ છે?"

"દુઃખ! ભાઈ દુઃખના આરંભ રીર પર ઉગે તોજ દુઃખ
કહેવાય કે? હવે સુમન બેનને સુખી બનાવવાની આશા છોડી
રો." કોર બની કમુ બોલી.

"કમુ! કમુ! શું થયું છે ને આટલું બધું?"

"ને, થનહું હતું તે મધ્યે, એ તમે મીઠાનાં નદી કરી ચકો."

"સુમનને સુખી કરવા હું પાણી જેમ વેસા ઉડાડીશ."

"ત્રીમુન-હુંસવરો તમે સુમન સુખી નહીં બને, માગ
આઈ! હવે સુમન મતા નહીં બની રાકે. રોકરો મેળવું કમુ
કે ગલાંથપ નાશુદ થયો છે."

"આર...મારી સુમનની આસાના રંગબેરંગી સુંદર વીજ-
પટ પર કાળો રંગ ટોળાઇ ગયો, બેન! હવે શું કરું?"

"પુર ગયા પછી પાળ બાંધવી માથા છે વીર."

તો સુમને આંખ બોલી, ઉમેરે આંખ વિકાળ નજર કરી.
બીજી પછે બરા હસી.

"સુમન! જાણી! કેમ બોલતી નથી, તને શું થાય
છે" કહી ઉમેરે સુમનના વાળ સમારવા લાગ્યો."

"હે...હે...હે..." કહેતાં સુમનનાં હુખ પર દિવાના
પણાનાં મોઝો તરી વર્ષા.

"હાય વિજુ" કહેતાં કમુ અને ઉમેરે પવન પાથી નોંચે
પટ્ટી પડ્યાં.

સંપૂર્ણ.

બાલ નટોની

આનંદ સંગીત મંડળી

જુઆરી મહિનામાં અહિં આવી છે ફાઉન્ડેશન પર અવલોકા

એનફીન્સ્ટન મિચેટરમાં

માના લોકપ્રીય "બાંધકામ" શ્રીજીવન "ઉપા"

કથાદિ ખેલો લાગવી બનાવશે.

યુવ જન્મનાં ઉદરે ભાવે લેગી થયેલી ત્રીપુટી

અસલ પેરવંદરા વનની પ્રતીચીત
લક્ષણીપતી કાપના વેપારી ઠા. હેમચંદ
પ્રેમજીની વિષય અને છ. રજુછોડાસ
માધવજીની દીકરી નાંમીચી નંદુપાછાનાં
પ્રેમજી પરાક્રમે સ્વીત ક્રોડા સમી
રસીકી વાતાં એક લાખ પમીસ દાનરની
દોલન શુભાઆ પછી.

દોહરી

હી આશ ધારીને; કૃપ લુહાની કરનાંરી;
ધારું થયું થરણી થરતું, એ કુદરતની બસીદારી.

ખરા બનેલા બનાવની સાચી વાતાં

નિરભાગી ગુલામ અને નવી વાડીની નામીચી નંદુ
કોમન માત્ર ખર્ચ નેટલીન હ આના વી. પી. પોસ્ટેજની ૧૨ આન્ટ

લેખક પ્રસાદ અને વેમનાર

ભાડતી હુવાણી સાચુતા મોહલો વાણીઆ જામક

ને. માસ્ટર

ધી માસ્ટર નેમ કપની સુરેશ્વર કુંબઈ ૨

તમામ છુકસેસરો પાસે મમ્મી

અસલ વર્ણીકરણ્યન આ મોમકારી ૫૪

દાંધે બાંધી નેની સાથે

તમે વાત કરશે કે નવર મેસવરો તો વચ હોય જેવું અપારો

પત્ર "મનો કામના સિધી" છુક મંજાવનારને માત્ર ૨. ૧૦

થેતા! નકલી ચોપડીયામાં ક્યાશો નહિ

અસલ ત્રીત્રોવાળું કોકશાસ્ત્ર

સી પુરોનાં સર્વ શુભ ભેદ, ગલાંધાન સહવાસ નીમક.
૫૪-૫૪. ચાકુ સાથુદિક બાજુ કપું બોલપ કો. રા. ૧૧.

પતો-મેનેજર "જીવનસી છુક કીધો" હાથરસ સીકી

મનોકામના સિધી ની છુકનાં લખેશ નીમકો ઉપર

ધ્યાન ખેંચીને વગર ૫૪ મંજ
કે રોકકા ખર્ચ કરી સંસારી મન કામના વગર કંઈ પુણ્ય થાય
અને યુગનાં વિવસ બે અચળ યુગ અસ અગાઉ સમજ શકો.
કો. રા. ૧-૬-૦

૮૪ આસન ચિત્રોવાળું કાકશાસ્ત્ર સી પુરોનાં ભેદ

ભેદ લક્ષણ. ચાકુ. સાથુદિક. ૫૪. મંજ
કો. રા. ૧૧.

કેશ નાશક આપણી શરીરની કાષ્ટ બચાવનાં બસ ૩-૪

મોનીકમાં દુર થઇ જશે. ચામડી બળતી નથી
તેજજ કાશી પછી નથી કિ. ૬ ટિકિયાનાં ૧ મોકસ. રા. ૨

૮ મ. છુક

૫.તો-જીવનસી છુક કીધો નં ૭૬ હાથરસ સીકી

દધિયોનો ત્રાસ

શુળના દુખથી વધારે ભયંકર ત્રાસ કોષ્ટ પણ દરદીને ઉત્પન્ન કરી શકે નહિ. શુળનું દરદ એટલે કે અંગનાની સતીએ અને દુઃખના દહાડા. ન્યારે તે ભયંકર દુઃખનો, તમારા મોં અને જઠરામાં ચાલતો હોય ત્યારે તમે કંઈ પણ કરીશ શકો નહિ.

સૌથી વધારે ઝડપથી ભયોં ધલાજ એ છે કે તરતજ લીટલના ઓરીએન્ટલ બામનો ઉપયોગ કરવો. તેની દ્રઢી અને સુખકારક અસર દુઃખને ઢાંકી કાઢશે અને તમને સુખી બનાવશે.

તે તમારા દરદનાં તીક્ષ્ણ લાલ્લાંઓને આટલાની દેશે. અને ઝલ્લજીવી રહેલા જ્ઞાનતંત્રીઓને શાન્ત કરશે. તેનથી મધુર સ્વાદિય મળશે. એ તમે શુળના દરદનો ભોગ યદ્યપિ પચ્યા હો તો આ અકસીર ધલાજની એક ડબ્બી એકદમ ખરીલવાનું બુલના નહિ તમે તેના વગર ચલાવી શકશો નહિ. કેમકે ન્યારે ખીલ દવા કંઈ કામ કરતી નથી ત્યારે આનાથી આરામ થાય છે,

ઈ. રા. ૧૭ દરેક શીશીતો. દરેક દવાવાળાને ત્યાંથી આખા હિંદમાં મળી શો.છે.

લીટલના ઓરીએન્ટલ

ખામથી આરામ થાય-છે નિરાશ થઈને પડી રહેતા નહિ અને દુઃખથી મરી જતા નહિ. સાજા થાઓ ! ખંધા દુઃખવા અને દરદખેડી આરામ મેળવો ! લીટલનો ઓરીએન્ટલ બામ તમારા વતી લાઝમ કરશે અને દુઃખની છેલ્લી નિશાની પણ રહેવા દેશે નહિ.

દરદીને આલ્લીઆ હાસ જે કાઢવામાં આવી છે તેનાં રૂપીયા.ખાંચથી રૂપીયા સો સુધીની કુપતો છે. મારે વરસે લીટલના ઓરીએન્ટલ બામની શીશી ખરીદનારાઓમાં પંદરસો રૂપિયા આવા કાનામમાં મેચવામાં આવ્યા હતા તમારું નરીબ અજમ.વો.

લીટલનો

ઓરીએન્ટલબામ

સરવે જાતના દુઃખ અને

દરદો મટાડે છે

જેવાં કે

સૂઝીયા, રૂમેટીઝમ, કમરનો દુખાવો તથા માથાનું દુખનું વીગેરે. એક ડબ્બા કરતા વધુ દરદ મટાડનાર તબીબો એક ઘણુંજ મુંદર સેલ છે જે કુદરતે નેમી છે. ખાલીની ચરખી તેમજ કોષ્ટ પણ પાટનું તબ નાખવામાં આવ્યું નથી. ઘણાજ ઉત્તમ અને સર્વોપરી દુઃખ મટાડનાર આ બામ છે.

મુંબાઈ ઈલાકાના એકલા એજન્ટો:

નરોત્તમ ગારધર એન્ડ કું,

શેખ મેમન સીટ, મુંબઈ ૨.

મોજ-મંજલ ઇનામ માળા નં. ૩

આગામી સાહિત્ય પરિષદના પ્રમુખ.

લોકમનથી આવેલું પરિણામ

રધાવાતું. તો કમારતુમે રધાઇ ગયું છે, અને રધાયું હશે, તેજ ખવાશે. એ અને સારી રીતે જાણીએ છીએ. પોતાની મેળે બની બેઠેલા સાક્ષરો ગમે તે માનતા હોય, પરંતુ લોકમત કોના તરફ છે, તે જાતાવવા માટે અને તેો આ લોકમન મેળવવાનો સહેલો અને સુતરો રસ્તો પસંદ કર્યો હતો અને અને જણાવવાને ખુદી છીએ કે, ખરેખર તે મત હમારા મતને મળતોજ આવ્યો છે. આ મન વાંચનારાઓ પોતે પણ જાણી શકશે કે, આને આખા શુભ્રાતમા નીમે જણાવેલા એ નામો શું સહ કરતાં વધારે મોખ નથી હો, પછી શ. ૧નુ ભારનારાં વધારે પૂછ્યાં કેમ મેળવી શકાય હોય, તે એક જાદી જ વાત છે. અમ. મો. મ.

સાક્ષરોનાં નામ અને તેમને મળેલા મતો

શ્રી ૦ નાનાસાલ દ. કરી એમ. એ.	૧૦૩
મહાદેવ મોહનદાસ કરમચંદ ગાંધી	૧૦૦
મી-સીપાલ આનંદરાંકર બાણસાઇ કુવ	૬૦
રાવ બાદશાહ રમણલાલ મહીપતરામ નિલકંઠ	૭૯
શ્રી ૦ કૃષ્ણલાલ મા. સુનશી એડવોકેટ	૫૬

આ પાંચ નામ લખનાર ૧૩૭ માંથી ૭ જણ નીકળ્યા છે.

ઇનામ છતી જનારા વાંચકોનાં નામ

૧ રા. પુ નાં પુસ્તકલઃ

અલ્બ ઇસ્માઈલ જાહાણી
ધરમાઈલ રહેમતુલાની પેટી ઉપર-ખડક સુબાઈ ૩

૨ રા. રા નાં પુસ્તકલઃ

રામજી એધવજી
હળીમ રોપ-ઇતવારા બજાર
નાગપુર સીડી

૩ રા. રા. પુસ્તકલઃ

મયેકલાલ મગનલાલ મધારા
બાણસાઇ જમનાદાસનો માણ
નીને મામે કુભાર દુકાન-લુચેધર સુબાઈ

૮ રા દાકનાં પુસ્તકલઃ

- (૧) નાનુભાઇ કલમજીજી પ્રંચા
ન્યુ અમરવાડી-૩મ નં. ૧૮૮-૧ લી ખતર
મલી સુબાઈ નં. ૪
- (૨) અવેરી લક્ષ્મીચંદ મંજુભાઈ
૪૮-૫૦ અખાદુલ રહેમાન રતીર સુબાઈ ૩
- (૩) લીનુભાઇ હીરાલાલ ત્રીકમદાસ
રીઝારા-પો. રેલ્વે પુરા અમદાવાદ
- (૪) મુલજી ભાઈચંદ
મુકાદમ મુલસીદાસ લખાની વખારે-
ચીચખંદર રોડ સુબાઈ ૩
- (૫) હરીપ્રસાદ મણીરાય વ્યાસ
સારંગપુર-મુઝાની પોળ-અમદાવાદ
- (૬) દકકર હીરજી દામેદાર
બજારમા (વીકેટ) વડવાજી શહેર
- (૭) ઇલાહીય ચાંદભાઈ મનસુરી
વાપા કલોલ પો. હીજોદરા મુ. માણેકપુર
- (૮) પી. દકકર નારજીદાસ ખીમજીભાઈ
પાંજરા મલી-કાપડ મારેટ સુબાઈ ૩

૨ બાર આનાનાં પુસ્તકના

- (૧) રતીલાલ નરાયણ
મતાર પાખડી મીઠાઈની દુકાન સુબાઈ ૧૦
- (૨) રામચંદ લક્ષ્મજીરાવ દેવલાલીકર
શુભ્રાતી મિયાળ પાસે કલોલ

૩ આઠ આનાનાં પુસ્તકનાં

- (૧) રમજીલાલ સુનીલાલ કીનખાખવાળા
માણીની પોળમાં લાલભાઈની પોળ
કુવાણો ખાઓ-ધર નં. ૨૫૪૫ અમદાવાદ
- (૨) ભદ્રપ્રસાદ દિવાન
મંત્રી શ્રી કાયસ્થ લલિતકળા પ્રવર્તક મંડળ
સેતાન રૂળીયા સુરત
- (૩) મજીકોશર કોકોરદાસ પટેલ
ઠે. છોદાલાલ ડાહ્યાભાઈ જમીનદાર દુભાસ બિવડોંગ
ગીરગામ બેકરોડ સુબાઈ ૪

અમારી ઇનામ માળા

નં. ૪ માટે

આવતો અંક જુઓ

“ફોટોગ્રાફીનો પુકારો પવન”

અમારા વિશ્વાસુ કેમેરા વડે તમે સારા

ફોટોગ્રાફ પાડી શકો છો

નાના “ક્રહાગી” રીફ્લેક્ષ કેમેરા ફક્ત રૂ. ૧૭ માં મળે છે. શિખનારાઓ માટે અમુલ્ય !

ધરમાં સિનેમા—

અમારે ત્યાં પાથેના “સિનેમી” કેમેરા તેમજ પ્રોજેક્ટર

મળે છે આપના સેલની કીમત રૂ. ૨૧૭૫ પાળકેને આનંદ આપવાનું સુખ સાધન !

વળી

“બ્રાઉન”ના દુરબીનો મળી શકશે

અને જ લગ્નો—

ફોન્ટીનેન્ટલ ફોટો સ્ટોર્સ

૬૦-૧૫૩, હોર્નબી રોડ, રેલ—મુંબઈ.

સચિત્ર સ્તવન સમરલોહી.

શ્રી સરળ ભગવદ્ ગીતા.

બેનક—કાનજી કાલીદાસ બેનકી તમાકુવાળાનો ખાળો

૮૪-૯૨ કાંદાવાડી મુંબઈ.

આવૃત્તિ ૪ થી ફિંગર આઠ આના,

પ્રાતઃસમરસીમ દેવાના દર્શન માટે સ્તવન કરાવતી આ ગીતા પહેલ વહેલી જ ને સરળ તથા ચિત્રાવળી દેવાથી લોભને મદદ ઉપરોચી થઈ પડી છે અને તેની પાંચ હજાર નકલો બજાઈ ગયા જાવી છે. આવતી રીવળી ઉપર ૬૫૨ નકલ બહાર પડશે આપત્ર સ્તવન સમરલોહી

શ્રી સરળ ભગવદ્ ગીતા પદ્મ

ફિ. બાઠ આના માધવજામમાં બુકસેલર પાસેથી મળશે.

પૃથ્વી પરનું વીમાન—

“માયકા સાઈકલ”

૪૫ વરસનો આ લાઈનનો અમારો અનુભવ

સાઈકલ અને તેને લગતો છૂટક સામાન

મળવાનું ભરોસેદાર ઠેકાણું.

ચાણાવાલા એન્ડ કુંઠ

૪૩૨-૩૪ હાંસબાગેવી રોડ મુંબઈ

(મહત્ત મળતું કેટલોય મગાવી જુઓ.)

કહેવત છે કે—

કરકસર એ બીજો ભાઈ છે !

ત્યારે

નવલકાઓ, ચોપડી, ચોપાનીયા, વગેરેને માટે નવ ચિત્રોના બ્લોક બનાવી અર્થમાં ઉતારવાનું આ માટે પૂર્ણક કરો છો કે એક વખત જમારી મુશ્કાલત રહ્યા. શબ્દોત્તરના નામીય ચિત્રકારની પોષ્ટીથી ચિત્રરશ્મિ ઉત્તમોત્તમ ચિત્રોના બ્લોક જમારી પાસે તૈયાર છે. ધન્યજ સસ્તા દરે આપીશું. એક વખત નમુનાઓ જોઈ પાછા કરો.

બધો જમાવો મળો—મેનેજર-મોજ-મજલ મુંબઈ ૪

લંડન રાજ-રહસ્ય

અથવા

મીસ્ટરીઝ ઓફ ધી કોર્ટ ઓફ લંડન

ઈંગ્લેન્ડના સત્તરમી સદીના રાજા શ્રી-સ ઓફ વેલ્સ અને અખીસ તથા ઉમરાવ જોહાનના ચિત્રવિચિત્ર ચોપાળી પાંચ પાંચ ચિત્રો સાથે દરેક બાજના ૧૪ આના. આ બ્લ. ૪ લાનપરને ૧૦ આના.

મોજ-મજલ કાર્યાલય મુંબઈ ૪

છુપી પોલીસ

વાર્ષિક લવાજમ-રૂ. ૭ પી. સાથે રૂ. ૩-૪-૦

ફિંગર બહાર રૂ. ૫

લગો—મોજ-મજલ કાર્યાલય,

મરાઠા બીલીંગ ચીરસમ મુંબઈ ૪

કુરસદ ક્યાં છે!

લખનાર-ગા. મુજરાકરે બી. દ્વિવેદી એમ. બી. બી. એસ.

કરજસંગ (સિંહ નહિ હો!) બાપુને કાંઈ કામ પ્રસંગ પેતાના ગામથી બે ત્રણ માઈ દૂર એક ગામ હતું ત્યાં જવાનું થયું. પોતે રજા બધાણી એટલે અરીજીની દાખડી ને હોકડા સાથે લઈ યોગા પર ખેરડીને રસ્તે પડ્યા. હોકડા ગણાવતા નવ્ય યોગે થીમે થીમે ચાલું નવ્ય ને પોતે કહ્યો લીધેલો તેથી નિશાના તરંગમાં ને તેથી કંઈ કંઈ અસ્વાભુત વિચારો મગજમાંથી પસાર થાય. ગાંઠ દોરેક નવા હશે ત્યાં રસ્તામાં નાનું ગામડું આવ્યું ને લાગેલે દવાડે, ત્યાં દોરો પાણી પીધે. યોગું હલુદપર્યું ને બાપુએ આંખ ઉઘાડી જોયું તો લાગ્યું કે યોગને પાણી પીવાની ઇચ્છા થઈ છે. યોગને હવામાં તરફ દોડ્યું; થોડે પાણી પીયા માંડ્યું ને બાપુ પાછા વિચાર તરંગમાં પડ્યા, થોડાંએ તો પાણી પી પાછું ચાલવા માંડ્યું, પણ ને રસ્તે બાપુનું 'રેડી-નેશન' હતું તે રસ્તાને મેઝ પડ્યો ને સીધું ધર તરફની રસ્તા તરફ ચાલવા માંડ્યું. પણ બાપુની આંખ નીશામાંથી શે ઉઘી આવે! યોગું તો ગામની લાગેલે આવીને ઉભું. બાપુ નમ્રપા. માથું! માથુંગ (બાપુને ને ગામ જવાનું હતું તે ગામનું નામ) પણ નવેગ (બાપુ રહેતા હતા તે ગામનું નામ) જેવું જ લાગે તો! શી કરશનની લીલા! હોકામાંથી દેવતા તો ગયેલો પણ ગંડકકે અવાજ યાવ ને બાપુ તો રસ્તો જોતા નવ્ય! માથું હાથ! આ તો બધું નવેગ જ દેખું તો! શી સરકારની કરામત! (માથુંગ સરકારના કબજામાં હતું) પણ આમ વિચાર કરતાં કરતાં તો યોગું ઘેર આવ્યું ને પોતાનું ધર નજરે પડ્યું ત્યારે બાપુને ખબર પડી કે દાળમાં-કંઈક કાળું લાગે છે! આખો જોળીને જોયું તો ભગવા દુનમને ઉભેલો જોયો! બાપુને કંઈ ખબર ન પડે કે ચાર સાળું! આ બધું થીયું શું?

મળી બીમ ખેચાર દિવસ પછી બાપુએ તૈયારી કરી ને આ વખતે મનમાં નિશ્ચય કર્યો કે ગયે વખતે લડે યોગની બન થઈ, પણ આ વખતે એવું ન થવા દેવું! ઘેર પેતાના દીકરો ધીરજાને ધર સાચવવાનું કહી બાપુ નીકળ્યા. આ વખતે બાપુએ જરાયર સાવચેતી રાખી, ને 'રેડીનેશન' ગામના ઝડ પેતાના માંડ્યા. બાપુએ જોખરિ આપી. યોગને એડી ચારી ને લગામ જરા ખેંચીને ધીમી મૂકી. લગામ દીવી મુજા ને યોગું ચોરેક મુજા દરો ત્યાં આવ્યું જોડું! ચોરેક દૂર જતાં રસ્તા બે આવ્યા. એક 'રેડીનેશન' તરફ નવ્ય ને બીજો નવ્ય વેરાઈ. ગામ તરફ યોગું ઉભું રહ્યું. ને જોડામાં ને જોડામાં બાપુએ જમણી તરફ જરા લગામ ખેંચી યોગું તો ચાલ્યું વેરાઈ.

ગામ તરફ બાપુનું જોડું તો ઠેક વેરાઈતું ગામ આવ્યું ત્યાં સુધી પહોંચ્યું. જ્યારે જાગેલે બાપુની દીકરીના સસરા ઉભેલા ને તેમણે બાપુને દેખ્યા ને રામ રામ ક્યાં ત્યારે બાપુ નમ્રપા! ને વિચારમાં પડ્યા કે 'હાર' સાળું! આ શું કરામત! પંજુ સંકેત રામને સાંકળ જેવી ને ઉત્તર દીધો કે જરી કામ છે તે આ બાપુ નીકળી આવ્યો. બાપુ તો વેરાઈને ત્યાં મહોળ્યા. પોતે ક્યા મહેમાન ને વેરાઈએ પરાજીગત એડી સારી કરી કે બે-ચાર-આઈને પંદર દિવસ થઈ ગયા પણ બાપુને તો ત્યાંથી ખસવું ન મળે-અથા વિચાર કરે કે દા. બાપુ કાંઈ જવાની વાત ન કરે! બાપુની દીકરીને બધા પૂછે કે આ કારણે બાપુ પધાર્યા છે! પણ ખીચારી શો જવાબ આપે?

આખરે એક માસ ધીરો! ને દીકરીને બાપ સાથે વાત કરાવતા વખત આખો કે બાપુ! ક્યામક્યાં સુધી આદિ રહેશે? ને શું કામો આપ્યા છે? તમારી હાજરીથી તો આદિ બધા ધરાઈ રહ્યા છે ને હવે અપવાદ થયો દેખાય છે છતાં તમને તો કાંઈ ખબર પડતી નથી!

બાપુ કહે મને કુરસદ ક્યાં છે? જુઓ! સવારમાં નવ વાગે જ્યાં ઉડું છું ત્યાં મહોળતસંગ (તેમના જમાઈ) દાતજી પાણી ને વોટા આગળ ધરી બતાવે છે. દાતજી પાણી કરી આ પાણી-કંઠુના ડિગેરે થાય છે ત્યાં અગીયાર વાગે છે. ને પછી દીશા જંગલ નજી-હાઈ થોઈ તૈયાર થાઈ ત્યાં જમવાનું તૈયાર! તે જમી રહ્યા કે તરત હેમુલા (તેમના વેરાઈ) દોકડા. આગળ ધરે છે ને પીનાં પીનાં સુધ જઈ છું તે ત્રણ વાગે ઉભો ચાઈ છું. કે તરત મોં થોઈ આ પાણી ને કસમાની તૈયારીથી થાય ત્યાં જઈ છું. આ પાંચ વાગે ને જરી ગપમાં માયાં કે સાંજ પડે ને વાળુ વખત થાય છે! વાળુ કરી રહે! કે મહોળતસંગ પછે તૈયાર રખાવે છે ત્યાં જઈ મુલો કે ઘેલી પડે સવાર! આમાં મને જવાનું વિચારવાની કુરસદ ક્યાં છે? મને તો ભય લાગે છે કે હું ધીરજા મેળો થઈય કે કેમ! પણ ચારો? કુરસદ ક્યાં છે?

બધાથે વિચાર્યું કે આ બધાણીને કુરસદ આપવી! મહોળતસંગ પેતાની સ્ત્રી સાથે કાવતમાં બેસે પેતાના આમાને ત્યાં ચાલ્યો ગયો! વેરાઈ જોત પાદર જોતા ચાલ્યા ગયા! ને બાપુ આંખો મોળતા હો ત્યાં ન મળે દાતજીપાણીનું દોકડું કે આપણી ને કસમાનું દોકડું. જી સામે ઉભેલો મળો દુનમ ને મળ્યાં હશે. મળો મોલ્યો કે બાપુ! કુરસદ દોષ તો ગાંડું તૈયાર થઈને ઉભું છે!

વેચવાની છે-ચાકુ વેરાઈંગ કપડી-ગામ દાતજી

ઉપર આવેલી-હોવી ઘરોનીગાળી, કંકે પળ વાંદા વગરની. કુલિતા બાના કામના ચોકડા અરથે

લખે-મોહસ નં. ૧ C/O મોજ મનમ

હિન્દુસ્તાન—શત્રુપત્ર રાજ્ય વધ, ચોથો સંદ, અમ-
લામા વિનાઈ, એકનાથ, કૌથક વધ અને કહિડા-ભરીએ એમ
છે ફિરોજ તપાર હોવા છતાં બનાવવાની તબીબી થઈ નથી,
એ અંબાબીની વાત છે. પોતાના વિષેટરમાં બતાવવાની ઇચ્છાએ
તો રોકી નથી રાખી ?

મિસ શાન્તિ—સૌરાષ્ટ્ર વીરમાં સીનુ સાથે નૃપ કરતી
મિસ શાન્તિએ હાલમાં સુરતીએને રીઆવવા આગમ છે કદાચિત
આગળ પણ વધે તો નવાઈ પામવા જેવું નથી. પરંતુ આટલેટ
દબેશ અને લોકે રથે પુરો પાડી શકશે કે કેમ એ લાગના
વળગાઓએ વિચારવા જેવું છે.

મુંબઈની મેહિની—સરસ્વતી ફિલ્મ કુ. ની આ સામા-
નિક ફિલ્મે હાઈ કોર્ટમાંથી સુપ્રેમ પસાર થયા પછી ગઈ
કાલથી ફૂજમાં દેખાવ દીધા છે.

કૌસલ કુ. એને
આપૂર્ણ સ્થિતિ—થોડા વખ-
તમાં જ કેટલીક નામકિત
કંપનીઓના વખણાયેલ
નટ-નટીઓની અદા બદ-
લી હિંવા ફેરાર થયાના
પાયા વાગી રહ્યા છે.
શમલ કુ. એએ આ
અવસર શુભાવવા જેવો
નથી !

સુનાટેડ-અકા)
છ નાઇકની સીસાવર
ર અઇ રહી છે.
ગરમ-દોલતે ફિરમ-
ની પાથેની ટર્કિશ
પરે ભેડાવું સાઈ
ન બેચુ છે.

ચિત્રપટ ન ગત

પાછો કાર્નિન પથે—હેનરી રેમ્બોલ પાછો ચિત્રપટની
વજા વખતની ગેરહાજરી પછી થીમે ધીમે પણ ચોક્કસ પત્રો
પોતાની કાર્નિન-દક્ષાથી નામનામાં વધારો કરવા લાગ્યા છે.
એમનું આગમન ચિત્રપટ ઉદ્યોગીઓ અને ચિત્ર રસિકોને નિઃશંક
આનંદદાયક થઈ પડશે. એમના સંગાથીએ હેનરી વેલથોલને
મેક મદાન એકટર તરીકે ગણે છે.

એક અજમ કૈાપ—મુમીજોને પહેલો વળગા પ્રવલ
રતાં કોઈકવાર અજમ કળ હાથ લગી નાથ છે. એવે જ
નાવ “મી માર્કસ આઈડ” (લુખાવાળી વઢુ) નેમાં મે મરે
અ-નામિકા નગીકે ઉતરે છે. એ ચિત્રપટ ઉતારનાં

આવોજ બનાવ બન્યો છે. એ ચિત્રમાં એક ‘કોઝી તેલ
દત્તાત્રિથી જમીન લીસી બતાવવામાં આવી અને મે મરેના બુદ્ધના
તળીપને “કમ કાગલ”થી જડવામાં આવ્યા એક
સાદું દાન ઉતારવામાં એની જરૂર પડી. મે મરે ને નૃપ
કરતું હતું અને ચેરટર-કોક્લીન રમુછ પત્રને અનુકરણ કરતાં
કરતાં લપસી જઈ પટકવું એ પ્રયોગ ભજવતાં દત્તાત્રિ ચેરટર
કોક્લીન લીસી જમીન શીવાય લોહી શકે નહીં અને ને લીસી
જમીન તપાર થાય તો મે મરે નૃપ કેમ કરી શકે ! અપરેકટરને
સુછ આમ્યું ને મે મરેના બુદ્ધનાં તળીયાં પર કામ કામ
ચોટાકા જેથી લપસી ન જવાય. પરિણામે જેની ફતેહમંદી
નેત્રી દત્તી તેવી થઈ.

જેરી કુગન—જેરી પેતાની રમ ભોગમી પાછો વળ્યો

છ. પૂર્વમાં તુરમાં કપ-
માં ઉતરવાની એની
છમ્મા નથી પણ બુદ્ધનાં કપમાં
પહેરવાની તો એને આપરવ-
કતા પડવાનીજ. કેમકે
ધી રોગ એનાનીજ પૂર્વે કપે
‘જોહ કોઈકમંડુપુરાણી લુખા
એ નામના ચિત્રપટમાં એ
વિના કેમ ચાલે ! એટલે
પોતાના આપનાં દબાણથી
હાલ તરતને માટે તો એને
પોતાની છમ્મા દબાવવી જ
પડી છે.

ટામ સીફનો નવો
કદ ક-ટોમ મીક્ષને તો સી
કોઈ નાણે છે તેનું ફોક્સ
કંપની સાથેનું લખન પૂર-
વતંત છટગી આતું નામ !
અવસાની.

આ ને ક મરેલાતું એક દરશ

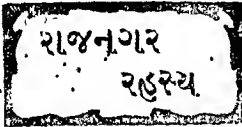
તેણે ચર્ચા દમજાવે ફરીથી ફોક્સ સાથે નજી વર્ષનું લખન કર્યું છે.
આ લખતમાં તેના નામચીન ઘોડો ટોની પણ સામેલ છે. આ નજી
વર્ષના પગારના એને સાઠ લાખ રૂપિયા મળવાના છે.
એ હિસાબે રોજના ૬૬૦૦ રૂપિયા થયા. સ્વતંત્ર દેશમાં
સ્વતંત્ર છટગી આતું નામ !

છુપી પોલીસ

દર શનીવારને બદલે બુધવારે

બહાર પડશે.

આવતો અંક બુધવાર તા. ૩-૨-૨૬
ના દિવસે બહાર પડશે.

અખનાર:-સા. શુભદ્રુત

(મયા અંકથી ચાલુ)

“તેમનો પ્રીતિ રસ્તો હું પસંદ કરું છું. આ દનશા-
ગિનીએ બળના બળનાં તરોને પણ પ્રેમાગ્નિમાં બાળ્યા છે, મારો
પ્રેમાગ્નિ પશુઓ સમાજમાંથી તમારે બાદ થવું પડશે સમાજ
તમારો તિરસ્કાર કરશે. એક તરફ માતાનું સ્વેદ વર્તન
અને બીજી તરફ પુત્રનું બાળ વિકાસ સાથે જગત આ બનાવો
પ્રેમાગ્નિ-કુળને કલંકની રેખામાં મૂકી દેશે. બળને તમારી સામે
આગળી ચીંધવાનું થશે. માટે પ્રેમનો ગોળ આવી આવશે
બળને મુખદુઃખથી આ જન્મ પુરો કરી છાત્રના અવાસ
થતાં પરમેશ્વર પાસે તેનો ન્યાય માગી લેવા એ વધારે સારું છે.”

“રમા, આવા દુઃખદ પ્રસંગમાં પણ તારા પ્રેમની બલિ-
તી છે !”

“તેમાં શું થઈ ગયું ? દુઃખ ગમે તેટલું હોય તો પણ
હવેનો પ્રેમ સમુદ્ર તેથી થોડો જ એટલો ચમત્કાર છે ? કણે કણે
નાં તમારાં મુખપદનાં દર્શનથી હૃદયમાં પ્રેમની ભરતી આવી
પ્રકાશ પે તે કેમ વહે છે તેનું પ્રત્યક્ષ ઉદાહરણ આપારે જ માગ
જ ઉપર લુએ. રામપ્રસાદ, મારા દુઃખની શું સીમા છે ?
જ ગતિના અધકારમાં ચક્રાકારને પેતાના પ્રિયથી રિયે મનો
સ યત્રા કમળનું પાન પણ આપું આવવું નોંધ્યું છે, બપોરે
સ સામાજિક અન્યાયના અધકારમાં તમારા અને મરા વચ્ચે
પે પણ અંતર નહિ હોવા છતાં તમે અને હું જાણી છીએ !
છક હોવા છતાં એક બીજાને રક્ષક પણ થઈ ચક્રને નથી
ને વિરલની આશમાં જાગી મરવું પડે છે !”

રામપ્રસાદ તેને આશ્વાસ આપતાં બોલ્યો- “રમા, રહીસ
હે. ઉપકાય અને પ્રકાન વચ્ચે થોડા વખતને માટે દાસિયા
સરેલી હોય છે તેવી જ રીતે તારા અને મારા વચ્ચે સમાજની
જીભી છે” આ રહીને તેડી દોડી તાપી તેનાથી અધકાર થઈ
પેલા માન આપવાને છુટા કરી પ્રિય રમા, આ મારા હાથથી જ
તે પ્રેમથી જેવી મગ હૃદય સાથે—”

એકાએક દિવાનપતાનું બારું ઉઘડ્યું રમા અને રામપ્ર
દ દસાગમાં નોંધે રહ્યાં, લલિતાના હાથમાં એક વર્તમાનપત્ર
કે રામપ્રસાદને વર્તમાનપત્ર આપતાં તે બોલી-“લાલ, આજે
જાં બાંધકે સમાચાર આપ્યા છે !”

રામપ્રસાદ મોટા અદારે પત્રમાંથી દેડેલાં શબ્દો વાંચનાં

તેની, આમે આપારા આવી ગયાં. હાથમાંથી પત્ર સરી પડ્યું.
માથાના બાજને પીપ્પતો તે આરામ ખુરશીમાં ઢળી પડ્યો, રમા
અને લલિતા સ્તબ્ધ થઈ તેની સામે નોંધે રહ્યાં !

(૨૨)

છદિરાને વિલાપતથી આવ્યાને દોઢ વર્ષ થઈ ગયું હતું.
તરૂંથી આવ્યા બાદ તે રામપ્રસાદને મળ્યા હતી, અને તેની
માતાએ આપેલા પત્ર તેને વચાવ્યો હતો. માતાના કુકર્મનું કષ્ટ
દેવાત નોંધે તેનું હૃદય બળીને ખાક થઈ ગયું હતું પરંતુ
લોહીના મુશ્ક કહો વા બીજું કંઈ પણ કારણ નહોત-રેલાના
પુત્રની સંભાળ મટે પ્રદ કરવાનું તેણે છદિરાને વચન આપ્યું.
જન્માનાની ખાસિલ દિદિરાએ નોંધે કે રામપ્રસાદ દલે બરાબર
સપાટમાં આવ્યો છે, ત્યારે તેણે તેની પાસે રહેવા માટે સ્વતંત્ર
બંગલો તથા પચાસ હજાર રૂપિયા રોકડ માગ્યા. તે જો ન મળે
તો રાજનગરમાં બધું ખાપ પ્રકારમાં લાવવાની તેણે ધમકી
આપી. માતાની આજ્ઞાને અને કુળને કલંક ન લાગે એવો
ભયથી રામપ્રસાદ છદિરાની માગણી સ્વીકારી અને માથેથી થોડે
દૂર એક બંગલો લઈ આવ્યો. આવી રીતે તેને દમ બરાબર
તેની પાસેથી તેણે બે લાખ રૂપિયા મેળવ્યા.

આ અરસામાં મદનચંદ્ર પણ મિસ એલિસને ફક્તવાના શુદ્ધ
સર ચાર મહિનાની સગ બોગવી રાજનગર આવી પહોંચ્યો
હતો. મદનચંદ્ર અને છદિરા રહાને નામે હવે પારકે પેસે
પરમાનંદ કરવા લાગ્યા હતાં પૈન પછી છદિરા પણ
કપાથી રિયર રહે તેનું મદનચંદ્રના ખાનખા બન્યું મિનપ્રતિદિન
તે કોઈ અથવા લાગ્યો વળી એકલી છદિરા સાથે સમય
નહિ રાખતા તેણે રાજ નવી નવી રિવરોને શોધવા માડી.
છદિરા આનંદથી પેલા પડાવતી રાત્રી-શુપની યુગ્મની રોમમાં
ઉઠાવવા લાગ્યો આવ્યો દિવસ તે કરાજની હુનમ રહેવા
લાગ્યો. એટલું જ નહિ પણ છદિરાના દેખાતાં બરે દિવસે
તે પેતાની માથુકાને ઘેર લાગવા લાગ્યો છદિરાથી આ ખાખા
નહિ બનેમાં દરોજ કમોડા થવા લાગ્યો અને લડી પડવા
લાગ્યા દિવસે દિવસે તેનેરીતુ તળીયુ સાક થવા લાગ્યું. રામપ્રસાદે
પણ પેલા આપવાની આનાકાની કરવા માડી હતી. એક દિવસ
રાતના પુકાણ શરાબ પી મદનચંદ્ર ઘેર આવ્યો અને છદિરા
પાસે પેલા માથવા લાગ્યો છદિરા દેવે માથું દેરીને બેઠી હતી
તેણે વિચાર્યું કે પેલા હું લાવી આવ્યું છું અને મોજ પોતે
ઉઠાવે છે છતાં આટલી બધી દમગાજી ! તેણે દલે તેનાથી હુદય
પડવાનો નિશ્ચય કર્યો હતો. મદનચંદ્રે ત્યારે પેલા, માયા એટલે
તેણે તરત જ ને દાદર બનાવી દીધા અને આદ્યા બધા હુદય
મદનચંદ્રે આ અપમાન સહન કરી શક્યો નહિ, તે બેસી-
છદિરા ! મારું આવ્યું બધું અપમાન ! માથામાં કેટલી રાહ
રહે છે ? તારે ડાંગી સાથે કામ છે તેની ખબર છે ?”

“હા અને તારી વચ પચ પતવા નથી. મારું બાઈને

મને જ હવાન્યા કરે છે ? જા, હમણાં ને હમણાં અદિથી આવી જાય છે.

“છંદિરા, જ્યાં બંધ કર. મારી સાથે વેર જાણી છે કાપદો નહિ. કહારો. મારા જ પુરુષાર્થના કળને આધારે છે મોજ-મનદ હાલે છે ને ઉમટા મને દમ ભરાવે છે ?”

છંદિરાના યુરસાના પાર રહેા નહિ. કેમકે પિત. સ્વરે તે કહેવા લાગી:—“થુવા, એક પ્યાનદાન કુટુંબની. ઉચ્ચ કુળની લલનાને પાપમાલ કરી-તેની બે આખર કરી-અરે વધારે તો શું પશુ તારા પાપને લીધે જ તેને આત્માદત્ત કરી મરી જવું પડ્યું. એટલેથી નહિ ધરાયો તે મારા પર સિરજેરી કરવા આપ્યો છે જ ના, જ નાહત; છંદિરા પશુ હુનિયાના રંગે જોઈ તરંગે જ થયેલી કાલી નાગણ છે, તે હું સમજ્યો નથી.”

“પશુ તે કાલી નાગણનાં હાત પાડવાની મારામાં શકિત છે.”

“શી શકિત છે ? તારા જેવા દારૂડીયા અને બેમુરખતેના વિશ્વાસ શો ? જેવી રંભાની દશા કરી તેવી જ મારી દશા નહિ કરે એમ શી ખાતરી ?”

છંદિરાના આ શેણથી મદનચંદ્રેના કોષ એકદમ ભડકી ઉઠ્યા. તેણે વિચાર્યું કે, છંદિરા રંભાના પુત્ર ઉપર જ બધી મનદ મારે છે અને મને દમ ભરાવે છે એટલે કોષના આલેશમાં ને આલેશમાં તે નર રાક્ષસ રંભાનું બાળ સેવું હવું ત્યાં જઈ પહેચ્છો અને છંદિરા દોડી તેને અટકાવે તે પહેલાં તો તેણે તેનું ગળું એવા તો જોરથી દબાવી દીધું કે, કુલની માથે નાણું બાળક તેના હાથમાં ચીમળાઈ મૃત્યુને ચરણ ચડે ગયું.

છંદિરાથી આ દરજ જોઈ ચડ્યું નહિ. ગમે તેમ પશુ તે સ્ત્રી હતી. રંભાના પુત્ર પર તે માતાના જેટલું જાલ રાખતી હતી. પોતાના જ પુત્રનું ખુન થયું એવી તેના હિલમાં લાગણી યદ. તેમણનું ખાતું ઉઘાડી તેમાંથી જરી લઈ તે વિકાળ પાણજીની માથે મદનચંદ્રેને મારવા દોડી. મદનચંદ્રે તેના મનોભાવ સમજી ગયો તેણે તેને તેના રાક્ષસી પંજમાં જોરથી દબાવી દીધી અને જરી ખુણથી લઈ તેના જ પેટમાં ખોસી દીધી.

યથું. ઉચ્ચ કુટુંબમાં દાવજીને નામે દાખલ થઈ અનીતિ-અનાચાર અને સમાજમાં સોડા પેસારનારી સ્વાર્થજી છંદિરા પોતાના પાપને ન્યાય આપવા પોતાના જ આરાકના હાથે વમ-દરખારમાં પડેલી ગઈ.

માણસ કોષાલેશમાં ગમે તેવું દુર્વર્તન કરી નાખે, એ, જતાં કોષ સાંત થતાં મેજીસ પોતાના મૂળ રતજાન ઉપર વળે છે. છંદિરા રામચંદ્રજી યથા પછી મદન-ચંદ્રેના કોષ કંઈક સાંત થયો. પોતાના હાથે એક નહિ પશુ ગમે ખુન થયેલાં જોઈ તેને પોતાની સ્થિતિનું લાન થયું.

જ્યાયવાનો નિશ્ચય કર્યો. તેણે તીજેરી ઉઘાડી અને તેમાં રાક્ષ નાણું હવું તેટલું લઈ લીધું. અને ગુપ્તગુપ્ત ખગલા બંદારનીકળી પડ્યો.

અત્યારે રાજનગર છોડી જવાને એક પશુ ગાંડી ન હોતી એટલે તેણે રસ્તામાંથી એક ટેકરી ભાડે કરી લીધી અને તેમ જોડી પલાયન કરી ગયો.

પ્રભાત થતાં જ વાસુ જેઠે આખી રાજનગરમાં આ ખૂન મરડાની વાત ફેલાઈ ગઈ.

રાજનગરમાં વતનપતેએ મોટાં મોટાં હેડીંગો છાપી તે વાત જાહેર સ્વરૂપ આપી દીધું. રેણુકા અને લલિતા સાંજના વર્ગિન વિશ્રામની મીટીંગમાં ગયાં હતાં અને તેમણી પાછા ફરતાં ફેર આંખોની બૂને તેઓનું પ્યાન બેચું. લલિતાએ પત્ર વેચાઈ લીધું અને ઘેર આવી રામપ્રસાદના હાથમાં મૂક્યું. પત્ર વાંચે આદ રામપ્રસાદની કેવી રીતિ થઈ એ આપણે ગયા પ્રકરણ જોઈ ગયા છીએ.

અપૂર્ણ.

નીલંખાર જતી—વાર, જેની ! પેલો ક વસ ફેરવો કંજી છે, ને બે શરમ છે.

કાલે જમન—પશુ, લાઈ જા જો નેની ! આજે હું ઉ ખગીસ પેકરીને આપ્યો છે, પેલો કાવલો તારી ગુખાઈ દડે છે.

×

×

×

પહેલો દોરત—કેમ લાઈ તમે કહેતા હતા કે એક રિવસમાં આપવાત કરી મરી મરી જાશે.

બીજો દોરત—પશુ જોને યાર, કાલેજ મેં એક ચોટીયે બંદુક લેઈને કેમ મારવું અને ક્યાં મારવું તેની હું પ્રેક્ટીસ કં હતા, પશુ એટલી વારમાં તો એવી સખત ઉલટી થઈ આવી બસ વાતજ નહિ, એટલે જરા મનને સ્વચ્છ કરવા તે બંદુક ખાઈ ગયો ! ! !

×

×

×

શોક—ચોરી કરતા આવડે છે કે ?

નોકર—ના, સાહેબ.

શોક—ચોરી કેમ કરતાં હશે વાર ?

નોકર—દુકાનમાંથી ચોરી છુપીથી માલ લઈ જઈને દેવો તે સાહેબ.

શોક—અહ ! તને તો ચોરી કરતાં પશુ આવડે છે. તો આ કેમ જાણ્યું ? માટે લાઈ, આ રસ્તો લે !

નોકર—પશુ સાહેબ, હવે તો તમને ચોરી કરતાં આવડે ગઈ હશે ! માટે ખોલીસને ખખર આપ્યું કે ?

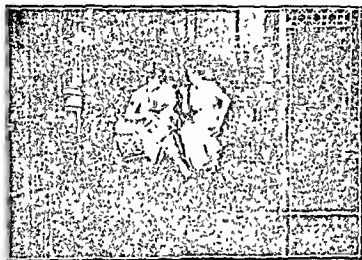
એન એ. જોડીરાયા.

ગઠ કાલથીજ મત આપવાનું કામ

ચાલુ થયું છે—અને—દરેક પોતાનો મત એકજને આપવા લાગ્યા છે.
તે.

લક્ષ્મી પીકચર્સની નવી ફીલ્મ

શનીવાર

તા. ૩૦ થી

શરૂ

માધવ

કામકુંડલા

માધવ—કામકુંડલા

તમે પણ જોઈને જરૂર તમારો મત આપો

સીનેમા મેજેસ્ટીક

ગીરગામ

આવે છે.

શારદા ફીલ્મની નવી કૃતિ

આવે છે.

—ધર્મી ધુતારો ચાલે પોલ પોલ—

૨ જી એક ૪૪ તા. ૭-૨-૨૬
૧ આનો બહાર ગામ ૧૧ આનો

વાર્ષિક લેખાનુમ રા. ચાર
બહાર ગામ રા સરચાર

મોજ-મજાદ

માતા અને શિશુ

ભવચર-પાલ શુભ

એક અબળાની કિશ્કારસિકે કયા !

જનાંઝામાંથી નીકળીને ડાકુના પંજામાં !

આ અડવાડીએ તમને કંઈ નવુંજ જોવાનું મળશે.

દોલતે ફિરઅઉન ઉરકે દાર્તાને દિલરંબા

ને ત્રીજે હકો ગઈ દાલથી રાત્રે મૃત ગયો કે અને જમરી ધમાલ પડે છે.

એ પોલીસ કમીશનર કોણ ?

તમે જાણીને અજબ થશો કે, મીસરનો બાહોશ પોલીસ
કમીશનર એક ધુતારાનો સગો ભાઈ છે ?

પણ આ અડવાડીએ તમને આ ઉપરાંત કંઈ વધારે જોવાનું મળશે.

એક અબળા પાપનો કિશ્કાર કયા સફાની સત્યાનાસી દસાશેની બરમાશી
પોલીસની ચાલાકી

આ ઉપરાંત

એક ધુમ હસાવનાર એ ભાગની પાથે કોમિક

વખત-પાન, ૭, ૮, ૧૦, ૧૧, ૧૨, ૧૩, ૧૪, ૧૫, ૧૬, ૧૭, ૧૮, ૧૯, ૨૦, ૨૧, ૨૨, ૨૩, ૨૪, ૨૫, ૨૬, ૨૭, ૨૮, ૨૯, ૩૦, ૩૧, ૩૨, ૩૩, ૩૪, ૩૫, ૩૬, ૩૭, ૩૮, ૩૯, ૪૦, ૪૧, ૪૨, ૪૩, ૪૪, ૪૫, ૪૬, ૪૭, ૪૮, ૪૯, ૫૦, ૫૧, ૫૨, ૫૩, ૫૪, ૫૫, ૫૬, ૫૭, ૫૮, ૫૯, ૬૦, ૬૧, ૬૨, ૬૩, ૬૪, ૬૫, ૬૬, ૬૭, ૬૮, ૬૯, ૭૦, ૭૧, ૭૨, ૭૩, ૭૪, ૭૫, ૭૬, ૭૭, ૭૮, ૭૯, ૮૦, ૮૧, ૮૨, ૮૩, ૮૪, ૮૫, ૮૬, ૮૭, ૮૮, ૮૯, ૯૦, ૯૧, ૯૨, ૯૩, ૯૪, ૯૫, ૯૬, ૯૭, ૯૮, ૯૯, ૧૦૦

ગ્લોબ સીનેમા સેન્ડલર્સ રોડ

જુડીંગ માટે લખે—એમ. સી. પટેલની કું.

દાખલાઓ રોડ મુંબઈ.

અદા વદ ૬૩

રાવનાર નગમ ૭ મી ફેબ્રુઆરી ૧૯૬૩

પૃ ૧ મુ. અંક ૪૬

આ અલ્લાહીકમાં પ્રસિદ્ધ યત્રી વાતાંઆનો પાત્રો કશિવત્ત્વ હોય છે કેાષ જ્યન વ્યક્તિપર્યાય ઉપવત્તરી કરેલાં નથી. અ યો મ

૦૬૦ ૦૬૦ ૦૬૦ ૦૬૦ ૦૬૦

ગઝલના વેલાને

ગઝલના ગાનારને કહેલો ગઝલ દિલ્લાર હું ગાજો,
હજારો કાખને છાડી અરે આ પાર હું ગાજો.

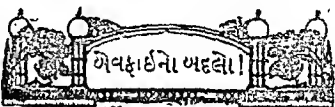
ગઝલનું નામ છે મહેલું, ભલે સાચું લખો બોલું,
એ ગાવામાંજ છે બોલું, લડને પ્યાર હું ગાજો.

ગઝલ મારે નથી કંઈ બોલ વરસુની અરે બદલા,
પ્રિયાનાં નામથી ગાજી સદા દિલ્લાર હું ગાજો.

ગઝલના અક્ષરો ભેગા થયા કે થપ ગઝલ પૂરી,
પછી ચુના ઉપર કે પાન પર સુતાર પર ગાજો.

સતમ સાધી અરે શાંઘર એ શબ્દો યાદ રાખ્યા તો,
ગઝલિયો હું થયો પૂરો, પછી હર બહાર હું ગાજો.

હોલણ.

અપનાર-૨૧ ગિરનારસાદ ભોગાનાથ ભટ્ટ.

“રેશન! એટા રેશન!” એમ બે વાર અવાજ આંચો.

અવાજ મજાજ ધીમે પથુ રોડપથુ હતો. વાત્સલ્યતા તે રોડમાં ઉતરતી હતી. એક ફાટીનુકી પપતીમાં મરીમ વરસોમાં એક છુટ્ટી પડી હતી. સરીર તલન જુલું થઈ ગયું હતું. પાસે એક બેઠક હતી. તે ઉપર ટીપીમાં દિવેલનો ઝીણા દિવા બળતો દેતો. છુટ્ટીની ઉમર આશરે સીતેર વર્ષની હતી. અંતરે તેનો જીવનદિવ છુટ્ટીની પાસેમાં હતો. તેણે જન્મતરી સર્વ આસાઓ છોડી ટીપી હતી. છતાં પથુ થોડી થોડીવારે જ્યારે તે પેલાની આંખો ઉઘાડતી ત્યારે તે દબાઈ નજરે આમતેમ નીલાજતી. બીજી વરસુઓ તરફથી તેનો મોહ ઉડી મળે દેતો. જ્યારે ત્યારે તેની એકજ આસા, તેની પુલસમી નિર્દોષ રેશન ઉપર દરતી. આંખમાંથી કંઈ અનુભવ તેજ અમડતું. જોનારને તે એમજ થાય કે તે છુટ્ટીમાં પેથુ જીવવાની આસા તિમ હતી. અને તે ફક્તજ એકજ વરસુ-તેની જીવનદેરી-પ્રાણથી પેથુ અધીક પ્યારી-તેની દીકરી રેશનને લીધે. રેશન અંતરે ન હોત તે તે છુટ્ટીએ મોનનું આમનજી દામે મોગીને સ્વીકારી દેતો. ૧૯૩૧ તેની નિર્દોષ રેશનને-કુનીયાની કુરેતા અને ૧૯૪૮ જાળથી આજળી કુમળી કળીને-આમ કુનીયાની દયા ઉપર છોડી જવું તે તેમ વધારે સાલનું હતું. આથી તેના મરજુના બેલા કલોરી પથુ દુઃખદ ભવા દેતા.

રેશન એક આંખુએ નીચું માંડું રાખી તેનો એક હાથ જીની ઉપર-ગાંધી આંખને મારી કાઢીને તેની પાસે ન

ચીજ છે તેની તેને અત્યાર સુધી જરા પણ ખચક ન હોતી
તેણે હવે તેની માતા દુ ખાલી થી જવું હશે

* * * *

રોશનને બાપ મૌજન પાંદરાહને માનીતો અમીર હતો
પાંદરાહને માનીતો હોવાથી આખી રાજધાનીમાં તેની હાક
વાગ્મી હતી. બહુજા ઉપર તેમ શુંસીર હતો તેની ઉમર,
જ્યારે નીચ વાંની હતી ત્યારે દુરમન સમીની કટ્ટીક ચડાઇમાં
તેને લાદરના સેનાધિપતીની બેખમદાર જગ્યા ઉપર નીચવામાં
આવેતો પરંતુ દરેક વખતે દુરમનને હમેશા મહાત કરીને આવેત
હોવાથી પાંદરાહની તેના ઉપર અતીશય ચાહના થઇ
હતી દરમારના તેની એકક દમેશા સિદ્ધાસની પાણીમાં
રહેતી તેનો એકજ સજ્જ અને તેણે મોટા મજબુતને
ફારીને માથે ચાહનામાં તેમ ગમે તેમ પાણીને ફારીને
રાગડેથી બચાવવા માટે બસ હતો પાંદરાહની તેના ઉપર
સંપૂર્ણ મહેરમાની હતી તેથી તેનો સિયારો ચમકાતો હતો પરંતુ
તેની આ સ્થિતિ વધારે વખત ટકી નહીં ગયું તેણે લગ્ન એક
ધણીના પુત્રસુરત કન્યા સાથે થઇ આ કન્યાને પાંદરાહ છુપી

રીતે ચલાતો હતો અને આવી પુત્રસુરત દુરને પોતાના જના
નામાં લાવવાથી તેની શાલા આર વધરી ગયી તેની માનવતા
હતી પરંતુ તે તેના વિચારો અપદમા છુકે તે પહેલા તેના
આવા વિચારોની ગંધ તેના પિતાને આવવાથી તેણે પોતાની
પુત્રીને પરણીથી દીધી હતી અથવા ને કે પાંદરાહ પુત્રી રીતે
કંઈ કંઈ શકસી નહોતો પરંતુ ગમે તેમ કરી તેણે જે લેવાને
તેણે હવે તત્કાલ હતું આથી રોશનના પિતા તત્કાલ તેણે
વતન દિવસે દિવસ બનાવડ ગયું આવી વસ્તુ રિયતે હતી તે
વખતે રોશનનો જન્મ થયો તે પણ જાણે પોતાની માની જ નાન
હરી મળિં હોય તેમ ધણી જ મુદર હતી આ પ્રમાણે પાગેક
વર્ષ પુરા થઇ ગયા છે. પાંદરાહથી સદન ન થઇ શક્ય
તેની દુહા કન્યા બર લાવના માટે તેણે એક ધણો જ પાતણી
ઉપાય રચ્યો પરંતુ પાતણી વને માટે ધણો જ પતાવડ થયો
રોશનની ઉમર આ વખતે પ્રાય વર્ષની હોવાથી તે તેની દાદા
પાસે રહેતી હતી રોશનના માતા પિતા કુખમય છાંયી શુભ
રનાં હતા તે વખતે પદ્યારે રોશનના પિતાનું મૃત્યુ કરાવ્યું
અને રોશનની માને જનાનખાનામાં પડકી મચાવી તેને ખચક
પડ્યા તેણે જનાનખાનામાં આપવાત ક્યે આ પ્રમણે
એ વીર રમણીએ એણે આપ્યા અને વેશવને લાલ મારી
પોતાના શીશવ માટે પ્રાણ સમર્પ્યા હતા આ વાત છુટી રોશનને
પણી વાર કહેતી આથી રોશનના પ્રવિત હવે ઉપર ધણુ જ
મારા સમ્માર પડ્યા હતા રોશનની દાદાએ તેના ઉપરના અતી
વચ પાસને લીધે તેને ઉઠેરી મોગી રી હતી છે. હવે
રોશનની પાંચ વય થાય તે પહેલાં હવે છુગરે ઉપાડી લેવાનો
વિચાર કરી રહે

ન પા. ૧ / ૧ મી રોશન ઉપર એવી જાતના સમ્માર

પાયા હતા કે હવે એક પ્રવિત પ્રેમ જ સમજવું.
આત્માની માફક અમર છે તેથી જેની સાથે પ્રેમ સમ
જોય તે સમજ આ લોકમાં તેમ પરતોકમાં પણ યથા રહે છે
આતુ મૃત તેણે જન્મથી જ હવે પા પોતાનું હતું રોશ
નની માતા ગુજરી ગયા પછી છુટી પોતાના ખેતરમાં
પરેલી સરખી પડી પડીમાં રહેતો હતો અને તેમાંથી ન
યોડુ ધણુ અપાત્ર આવતુ તે ઉપર તેનો નિર્વાહ ચાલતી
સસાર કેવી રીતે ચાલે છે તેની લેશ માત્ર જણુ ખચક રોશન
પરના દેવી નહિ તેને હમેશાં આનન્દમાં રાખતી રોશનને પદ
કુદરતી કાલ નીહાળવાની ધણુ મગા પત્ની ખેતરમાં પાક
તુકસાન કરવા પડીએને ઉપાડવા, તેમની પાંછળ પડતું આ
પ્રમણે કુદરતમાં લીન થઇ આનન્દ મસ્તીમાં રોશનની પાદમાં
વરથા પસાર થઇ હતી છુટી તેને જરા પણ ઓછું આવવ
દેતી નહિ આસવામ કાઢતી વસ્તી ન હોતી ફક્ત ખેતરમાં
કામ કરનાર બે વિશ્વાસુ મજૂર તથા તે મજૂરની એક છાંયી
હતી તે પણ હમેશા રોશનની સાથેજ રહેતી અને આના
મસ્તીમાં બાપ લેતી

* * *

શોક સાગરમાં કુલેલી રોશન માતાના અવાજથી ઉચ્ચ
જેણે રેતો યુતાળી ચરેશ કરમાઇ ગયેનો હતો પોતાનો એકને
એક આધાર, સજ્જ બહાવુ ને ગણે તેનેતેની મા હતી આત્મા
તેનો વિચાર કદાચ થાય તો પછી કુનીયામાં તેણે પ્રાણ તે
વિચારે તેને ગમરાથી છુટી હતી ઉચ્ચ જેણે છુટીને દાર
પોતાના હાથમાં લઇ તેને નાલકથી યુ બન કું તેની હાંતીમ
કુલે લગઇ આ પોતાના પોલી શકાય નહિ તેની માર્ગ
છાતી ઉપર મસ્તક છુટી કુલે કુલે રેતો શેષા પ્રાણુ અ
જોઈ છુટીને લાજુ દુખ થયુ તેની આજોગથી પણ
અજુધારા ચાલી પરંતુ તેને રહતી જેણે કદાચ રોશન મજારા
એમ ધારી પછી સ્વયમ મધ અને મોલી -

મેટા ૧ યુ છે ૨ દિવસ રાખ હવે કુનીયાના વામરા

હવે વાધા નથી પાપાડી વિચારમાં તારો તારો નાવ ચલાવવા
છે માટે જ્યાં સુધી તારો નીચવ દહ અને હાંસત અમ
નહિ રાખે ત્યાં સુધી તુ રમકી પડીયા માટે મેટા દોખા
રાખ હવેર ઉપર અધા રાખ કે જેણે તને આવડી મોગી કરી
મે ફક્ત તારો તરફની રૂચ નાનકી છે કંઈ અધીક કંઈ
નથી જા પણુ આ કુનીયામાં તને આમ એકની અલ્લી સુધી
જતા મહાર હવે કાલી વય છે તે હાં પણુ આપ ન
દિમા ધરે કથમ ચાલશે ૨ હવેમને વજનુ બનાવ તારો માતા
પિતાના વિચારથી મને શું એકુ કુ ખ થયુ હશે ૨ તે જ્યા
પણુ દેરે પચર રાખી રહે તને ઉઠેરી તારામાં
દુ મારી પુત્રી જેની અને નેથીજ દેને ઉઠેરી
પા. ૧ ૨ માં સર્વેવ હોમ, માટે ટોટા ૧ રાંચ મા
આજ રોશી છુટી રોશનને અવર ઉપર કામ ફેરવ

વવા માંડી. આટલું બોલવાથી શ્રમને લીધે તેના કપોલ પ્રેક્ષ ઉપરથી પરસેવાનાં બીન્દુ ટપકવા માંડ્યાં અને આખું શરીર કુચ્ચ માંડ્યું. રોશન ઉઠી, આંખો લુછી નાખી, જુદીને પાણી પાડું અને પાછી સ્વચ્છ થઈ બેઠી. જુદી શ્રમને લઈ નિર્દોષીન મુઠ.

આમ કંઈક થયો હશે તેટલામાં જુદીને આસ બેરથી આવતા માંડ્યો. શરીર ઉપર પરસેવા પરસેવા થઈ ગયો અને શરીર ધીમે ધીમે હંકુ પડવા માંડ્યું. રોશન ગભરાઈ, પોતાના વિશ્વાસ નોકરોને બોલવા પોતે જુદી પાસે બેઠી. થોડી વાર થઈ હશે એટલે જુદી કંઈ બોલકાનો પ્રયત્ન કરવા માંડી. પરંતુ તેનામાં બોલવાની શક્તિ રહી નહોતી. પરાણે આવજ નીકળતો હતો, “રોશન ! બેઠા રોશન !” બોલતી તે બીજાનામાં અડધી હાડી થઈ થઈ, હાથ પહોળા કર્યાં, તેની આંખો ફાટી ગઈ, રોશનથી આ દ્રશ્ય ન જોઈ શકાયું ને “મા ! મા !” કરતી જુદીને બાજી પડી. તેની સાથે જ એકજ આંખમાં જુદીને આત્મા આ લોક છોડી પોતાની કુસમ કળી સમ પુરોને એકજો મુખી પરચેકામાં આવ્યો ગયો. રોશન બેલાન થઈ નીચે પડી. તેને લાન નહોતું. નોકરોએ પોતાની પુરોને રોશનની સારવારમાં મુખી જુદીની દૃઢ ક્રિયા કરી.

* * *

આમ સાતેક વર્ષ નીતિ ગયાં. અત્યારે રોશનની ઉંમર વીસ વર્ષની હતી. શરીર કુચ્ચ હોવાથી તેની કાન્તિમાં વધારો કરવું હતું. તેના મુખ સિંહ ઉપર કંઈ બળબળ તેજ ચમકવું હતું. તેના કાનમાં બેનારને પ્રથમ દૃષ્ટિએ આંછ નાખે એવું તેનું કપાળ ચમકવું હતું તેની આંખો બહુ ભરી હતી. જેટલું તેનું શરીર મજબુત હતું તેટલું જ તેનું હૃદય ને મનનો નિશ્ચય પણ અઘરો હતો. તેની લાંબી શીખામણ તેણે રોશનને ઉતારી હતી.

શીખાળાનો વખત હતો. રોશન તથા મજબુતની છોકરી એક સઘડી આગળ બેસી તાપનાં તાપનાં વિધિવિધ વાતો કરી લેમનાં મનને આનંદ આપનાં હતાં તેવામાં બહાર લોકોને લજ્જા-લજ્જા સંભળાયા. રોશન ચમકી બહાર આવી જુલે છે તે બુધનીના પાણીમાં જ બેલાન રચીતમાં જ એક યુવાન પડેલો હતો. તેની પાસે તેનું વધારા પાણી ઉમેરવું હતું. તેના કપમાં ઉપરથી તે કાંઈ ઉમરાળ હોય તેમ જણાવું હતું. શરીરે પણ ધણેજ સુંદર હતો. તેનું ભરવદાર મોં તેજ અને રોશનની પ્રતિભા આપવું હતું. રોશન અને છોકરી તેની પાસે ઉભાં રહ્યાં. રોશન નીચા નખી જાયું તે તેનામાં દરજ્જો છતાં હતો. બન્નેએ ઉચ્ચતા ધ્યાનને બીજાના ઉપર મુકાયો અને મોં પહોળું કરી તેમાં પાણી નાખ્યું. પછી ગોઠામાં લપેટી થોડીવાર ચલાવ્યો. છોકરી થોડાને બાંધી ઘાસ વિગેરે નાખવામાં રોકાઈ. આગેરે અડધો કલાક થયો હશે તેટલામાં યુવાનને લાન આવ્યું. રોશન બીજાના પાસે ફરકોને નીકાળની બેઠી હતી. તેના હૃદયમાં કંઈ

ભાવ ઉત્પન્ન થતા હતા. આવી લાગણીઓ તે પહેલ વહેલી અનુભવી હોવાથી તેને ધણેજ મુશ્કેલી થયો. તેની આંખો ઉમરામાં બે તેણે કાંઈ સુંદર પુરુષનું મોં જોયું હોય તે તે આજે જ એક કદીએ તે આવી કાંઈ કારણ તેના બે નોકરો શીખાવ તેણે કાંઈ અન્ય પુરુષને જોયો નહોતો આથી તેના હૃદયમાં લાગણીઓનું ટુપું ચાલી રહ્યું. તેને ખબર ન પડી કે આ બધું શું થાય છે. તેવામાં યુવાનની આંખ ઉપડી. તે પણ વિસ્મય તેને જોઈ રહ્યો. તેને તે આ બધું સ્વપ્ન લાગ્યું. તેને એમન થયું કે તે સ્વર્ગમાં છે અને કાંઈ દેવી અપ્સરા તેની માવજત કરી રહી છે. થોડીવાર થઈ તેણે પ્રત્નો કર્યો. “હું ક્યાં છું? સ્વર્ગની અપ્સરામાં આપ કાણ છો? - શું આ બધું સમ છે?”

આ પ્રત્નોથી રોશનનું મુખ્ય બળે પીધાનું હોય તેમ લાગ્યું. તેના ગાલ ઉપર લોહી ચડી આવ્યું. ઉપરે અમાઈ બલાળ આવ્યો. “આપ ત્યાં છો ત્યાં સજામન છો, થોડીવાર વધુ આરામની તખતે બેસ છે. મટે મુઠ બંધાયા. પછીથી બધી દૃષ્ટિન તમેને ખબર પડશે.” એમ કહી તેને પાછો મુકાવ્યો.

સવાર થયું હવે યુવાનને સજિત આવી-તે બેઠો રહ્યો અને પોતે કેવી રીતે અડો આવી ચડ્યો હતો તે રોશનને કહી સંભળાવ્યું. પોતે પોતાના માણસોથી આગળ નીકળી જોઈ પડી અધારી રાતે લાન બધી મુપ્રકામાંના અજગરાઓ દોરાઈ કદી રીતે આવી ચડ્યો એ પછી પૂમ મારવાં સજિત નહિ રહેવાથી બેલાન થઈ પડ્યો ત્યાં સુધીની વિચિત્ર દૃષ્ટિન કદી સંભળાવો.

“ત્યારે તમે અપીરના પુત્ર છો. કેમ ખરું ને? તમારું નામ?” રોશને પૂછ્યું.

“મારું નામ અગ્રીહ. પરંતુ જેણે મને જન્મદાતા આપું તે બીર કુમારીનું નામ જણાવા કૃપા કરશે.”

અગ્રીહે પુછ્યું

“મારું નામ રોશન,” બોલ્યાં રોશનને ગાલે શરમાતા રોશન પડ્યો.

“તમે અહીં એકલાં રહો છો? કાંઈ સચું નંધો?”

અગ્રીહે પુછ્યું,

“મારા સગાંમાં મળે તે બધર છે. મારી મા સાતેક વર્ષ ઉપર અગ્રીહ થઈ ત્યારથી હું એકલી છું.” આમ કહી રોશનને પોતાને સર્વ જ્ઞાન કદી સંભળાવ્યો. આ સાંભળીને યુવકને ધણું જ કુપ થયું.

“તમારી આવી રચીતમાં મારી વરદશી પડેલિવેલ રહાય તમે સ્વીકારશો?” અગ્રીહે પુછ્યું.

“હું અહીં પૂણે દેવનાં છું. મને કાંઈ વાતની જરૂરી-આત જણાવ નથી એટલે દોશીર” છું કે આપની જ્ઞાનો લાલ દું લાઈ શકું તેમ નથી.” રોશને પ્રયત્નર વાંચ્યો.

“તમે એમ સમજો છો કે આમા વેદના જન્મદાતા વખતે રહ્યાનો જરૂર નથી?” અગ્રીહે પુછ્યું.

“રહ્યું ! શું હું મારી જાતનું પશુ રહાયું કરવા સમર્થ ?” રોશને સમર્થ કહ્યું.
 “તમે બૂંસો છો. રોશન ! દુનીયા હલુ તમે જોઈ નથી.
 તારા હલુ અલબ દાંડો છે એટલે તમને એમ લાગે છે.
 તારા રોશનમાં કંઈ વખતે તમારા ઉપર આક્રમણ આવે પછી તે
 તે શક્ય નહિ. માટે તારા ઉપર કરેલા ઉપકારના બદલા તારાકે
 હું પરંતુ માથાથી જે બને તે હું આપું તે ગૃહસ્થ કરો તો
 તારા ઉપર ઉપકાર થયો એમજ સમજાશ.” અગ્રીએ લાગણીના
 નિવેશમાં આવી કહ્યું.

“મારી જરૂરીયાતો બહુજ રોડી છે એટલે હું કંઈ
 જોઈની આશા રાખી શકું ?” રોશને પ્રશ્ન કર્યો.

“ફક્ત એટલું જ કે તમે મારી સાથે ચાલો. રહેવા માટે
 તારે બે બંગલા છે. હું એકલો છું. તમારા માટે સર્વ સમયકે
 ત્રીજાવાસમાં આવશે. અને તમે કોઈ પણ જાતની તકલીફ વગર
 હી રાહશો.” અગ્રીએ સ્પષ્ટિકરણ કરતાં કહ્યું.

“તમારી આટલી લાગણી માટે હું તમારા આભાર માનું
 છું. પરંતુ બંગલા કરતાં મને અહીં જ વધુ ફાયરો એટલે
 ત્રીજા ઉપર જોઈ લેવાશે.” રોશન બોલી.

અગ્રીએ રોશનના આવા કંઠા જવાબોથી અનુભવ થઈ ગયો.
 બીજા દિવસે સવારે તેના માથાસા આવી લાગ્યાં અને તેણે
 પોતાના ઘર તરફ પ્રયાણ કયું. રોશનને પશુ ધણ જ લાગ્યું.
 તે ગયો ત્યારથી તેને સુતું સુતું લાગવા માંડ્યું. એકાદ મહીના
 બાદ ફક્ત બે અગ્રીએ આવી રોશનને તથા ડોરડીને સમજાવી
 પોતાને ઘેર લઈ ગયો.

*

*

*

ઉપરની ઘટનાને આજ બે વર્ષ વીત્યાં છે. રોશન અહીં
 આવી ત્યારથી બનને જણાવ્યું પ્યારમાં પડ્યાં, અને છેવટે તેઓ
 લગ્નની પ્રથમી જોડાયાં. આ રીતે રોશન પોતાની જીવનની
 યજ્ઞાત કરી. અગ્રીએ પાસે પૈસા પુરુષ હતા. આથી તેઓ
 એક આરામમાં રહેતાં. આમ થતાં વખત જતાં તેને ત્યાં એક
 પુત્ર અને પુત્રીનો જન્મ થયો. પુત્રી પશુ રૂઝવે રોશન જેવી જ
 હતી. પરંતુ જીવનના બધા દિવસો દરેક માથાસના સરખા જતા
 નથી. જે તેવી રીતે હોત તો મનુષ્યને દુઃખ એ શું ચીજ છે
 તેનો કદુ અતુલાય ન થાત તેમ આ બાબતમાં પશુ બન્યું.

અગ્રીના બંગલાની બરાબર સામે એક મુસ્લીમ સદ્ગૃહ-
 સ્થ રહેના હતા. તેની ઓર ધણી જ સ્વસ્થતા હતી. જે કે
 રોશન જેવી તો નહોત. તે હમેશાં રોશનને મળવા આવતી. કમ-
 નસીએ અગ્રીએ રોશન બહાર ગયેલી લેવાથી એક દિવસ મુઘા-
 કાત રહ્યો. તે દિવસથી જ તેના જીવન મુખને અંત આવ્યો, તે
 તેના ભાઈ પ્યારમાં ફસાયો. રોશનના પવિત્ર ગ્રેમની દરકાર ક્યાં
 વગર તે તેના મોહમાં ફસાયો. આમ ધણી દિવસ ચાલ્યું. મુસ્લીમ
 ગુરૂની ગેરહાજરીમાં તે તેને મળવા લાગ્યો.

રોશન તેના પતિના એકદમ બદલાયેલા વર્તન ઉપર

રશી સમજી ગઈ કે કંઈ વીચીર વરતુરથીતે ઉત્પન્ન થયેલી છે.
 આથી તેણે તેના વર્તનની ખાનગી રીતે ખબર લેવાની. તેની
 મોઝા ઉપરથી સામેના નોકરની મારફતે ખબર લેવાની અને
 ખબરની ખાના રોશનને નિવેદન કરી. તેથી તેણે લેડી ઉઠાવી
 આપ્યું. તે તો ફક્ત ગ્રેમની એટલી જ બાબતમાં સમજાતી હતી
 કે તે હમેશાં અમર અને પવિત્ર છે. પરંતુ બપોરે પોતાની
 ગ્રેમના બદલા બેવફાઈથી મળે ત્યારે તે કંઈ કરી તેને પરલોકમાં
 દિવ્ય ગ્રેમરૂપે મોકલે. એક દિવસ તેણે અગ્રીને રોકા પુરુષ.
 “અગ્રી ! તમારું વર્તન આજ ધણી દિવસથી હું બદલાયેલું
 જોઈ છું. પહેલાં તમને મારી સાથે કેટલું વર્તન આપતા હતા.
 હાલ તો મારી સાથે પુરી વાત પશુ કરી રાહતા નથી. તેનું
 કારણ એવું તે શું છે કે હું તમારી નજરમાંથી ઉતરી
 ગઈ છું.”

“કંઈ નહીં” અગ્રીએ કુકચી પતાવ્યું.
 “એમ કેમ બને ? બપોરે હું મારા સાચા હૃદયનો પ્યાર
 તમને આપું ત્યારે તમારે તમારું હૃદય મારી આગળ પુરુષ
 કરવું જોઈએ. તમે તેમ નથી કરતા તેને હું એક પ્રાપ્ત સમજું
 છું.” રોશને જવાબ વાળ્યો.

“તારા એ બધું ઠંડાપણ ન હોય. હું મારી જાતને મુખ-
 ત્યાર છું. તમારે તારે શી પચાત ?” અગ્રીએ મીઠાસ એક
 જવાબ વાળ્યો.
 “મને ખીલું તો કંઈ નથી થયું પરંતુ મારા ગ્રેમને
 બદલા બેવફાઈથી મળે છે. તેજ મને લાગે છે.” આ બોલત
 બોલતાં રોશનનું મોં લાલચોળ થઈ ગયું.

આ વાક્યો સાંભળતાં અગ્રીએ પોતા ઉઠાવી આપ્યો
 અને બોલ્યો, “સુખ ! બેએકાદ ! તારા આ બાબતમાં ઠંડાપણ
 કરવું નહીં. ફરીથી આ બાબતમાં બેલીશ તો તારા હાક
 મોખરા કરીશ.” એમ કહી લાત મારી તે બહાર ચાલી નીકળ્યો
 રોશન આ અપમાન શી રીતે સહન કરી શકે કે તેનું લેઈ
 ઉઠ્યો આપ્યું. તેણે નિશ્ચય કર્યો કે મળે તેમ કરી આ બાબત
 તેના અંત આવવેના જોઈએ. આથી તે વધુ સાવચેત રહેવા માંડ્યો
 એક દિવસ તેને નોકરની મારફતે ખબર મળી કે આજે મુસ્લીમ
 ગૃહસ્થ બહાર ગામ જવાને હોઈ અગ્રીએ આખી રાત તે
 માળવાના છે. આ સાંભળી રોશનની રોગરૂમાં આગ સળગી ઉઠી
 તેનાથી આ સહન ન થઈ શક્યું. તેનું મગજ લમવા માંડ્યું
 તેણે પોતાની સાથે આવેલી ડોરડીને પોતાનાં બે બંગલા
 સુપ્રત કરી, અને પોતાના ઇરાદો બર લાવવા નિશ્ચય કર્યો. હા!
 શીએ ધણી સમજાવ્યું પરંતુ તેણે તેની દરકાર કરી નહીં.

*

*

*

રાત્રીના અગ્રીઆર વાગ્યાને સમય હતો. બંગલા
 ખુલ્લી રૂમમાં એક નાના ટેબલ ઉપર ત્રણના બે બેઠી શાંત
 તથા બે બેઠાસ પડ્યા હતા. પાસેની પથારીમાં અત્યંત વ્યસ્ત કે
 અગ્રીએ મુસ્લીમ સુપ્રત એક બીજાના હસ્ત પાથ

એકાદ રમીસિમાં પડ્યાં હતાં ઉનાળો હોવાથી બારીઓ ખુલી હતી. થોડીવાર યથ રોશન બારીઓથી યુવકીથી દાખલ થઈ. તેના વાળ છુટાં હતા. તેના બન્ને હાથમાં બે કદારો અમકતી હતી. અત્યારે રોશનનું રવરૂપ કોઈ ચંડીકાના જેવું 'ચિકરાણ ભાસતું' હતું. તેના ચહેરાએ ચહેદ પૂછી જેવો થઈ ગયો હતો થોડીવાર તે શાન્ત ઉભી રહી. પછી એક વિકરાળ અદર્યામ કહ્યું. તેની આંખ કમી. તેના મન ઉપરનો કાચુ તે કથારોએ ગમે દનો તેણે એક કદાર મુગેલી યુવતીની છાતીમાં જોડી પોતી દીધી. એક ચીસની સાથે તે પરલોક સીધાની. લેડીથી તેનો હાથ પરગમેલો હતો. હજુ પણ તેની આંખોમાંથી અગ્ની પરલોક દનો. કદાર હજુ જમ પોતી હતી તેમજ યુવતીની છાતીમાં હતી. તેણે અચીક સાચું જોયું. તેના તરફ તેણે જતાવેલી ભેવશાઈ યાદ આવી. તેનું અપમાન તેને સનાવવા માંડ્યું. તેની આંખમાંથી અશ્રુધારા વહેતી હતી. આંખો મીમી તેણે બીજ કદાર અચીકની છાતીમાં પોતી દીધી. પાછી કાદાડી. હજુ તેમાંથી ઉજી લેડી ટપકવું હતું. તેની છાતીમાંથી ઉડેલી લોહીની રોશોથી તેનાં કપડાં પરગમેલો હતાં. તે લોહીથી પરગમેલી કદાર તેણે પોતાના પેટમાં પોતી દીધી. અચીક ઉપર પડી પોતાનાં માથાનું મળાદાન આપ્યું અને પરલોકમાં દિવ્ય ગ્રેમની શોધમાં સદાને માટે ગઈ.

સવારમાં માણસીની જગરી કદ ગેગી થઈ. સોડાને આ કારણે દેખાવ જોઈ કમકમાટ છુટયો. આ ટોળામાંથી એકજ છોકરી ચીસ નાખી નીચે પડી. પરગું બીજજ પળે ઉભી થઈ અદરમ થઈ કારણ તેનાથી આ બનાવનું મૂળ જાનું ન હોયું. તે પોતાની ફરજ બજાવવા ગઈ.

સંપૂર્ણ.

પૃથ્વી પરનું વીમાન—

“સ્પીડર્કીંગ સાઈકલ”

૪૫ વંરસનો આ લાઈમનો અમારો અનુભવ સાઈકલ અને તેને લગતો છુટક સામાન

મળવાનું હોસેસેદાર ઠેકાણું.

બોણાવાલા એન્ડ કું

૪૩૨-૩૪ હાલમદેવી રોડ મુંબઈ
(મશ્ત મળવું) કેરોલ મથાવી જુઓ.)

પુર્વ જન્મના વંદર ભાવ ભેગા રચેલા ત્રીટ્ટી

અસલ પોરતોદતા વાની પ્રતીષ્ઠિત લક્ષાધીપતી કાપડના નેપારી દા. હેમરજ ગ્રેમકતની વિધવા અને ઈ. રમુકોદાસ કુમધવલની દીકરીનાંમીથી નંદુબાઈનાં અપચી પડાકો સગીત દેલા સાથે રસીલી વાર્તા એક લાખ પરીસ હમરની દેલત યુમાખા પડી.

દોરો

ઉડી આશા પારીને; કૃપ છુડાની કંતાની; કાચું થયું પરગું પરગું, એ કુદરતની બલીદારી

પરા બનેલા બનાવની સાગી વાર્તા

નિરભાગી મુલામ અ નવી વાડીની નામીથી નંદુ કીમત મગ પર્ષ જેટલીજ દ આના વી. પી. પોરેજની ૧૨ આના એક પ્રકારક અને વેચનાર

ભાડની કુવાળી સાથું. મોટો વાળીઓ જમાપ જે. માર્ટર

ધી માનર વેચ કપડાં જુમેવર મુર્ષ ૨ તમામ છુડેસેદાર પોસે મારશે

અસલ વશીકરણુચત્ર આ ચમત્કારી મંત્ર હાથે બોધી જેની સાથે તમે વાત કરશો કે નંદર મેલવશો તે વચ દેખ એવું અમારો મંત્ર “મનો કામના સિધી” શુક મળવાનારે માત ૩. ૧૦ થેતો! નકલી ચોપડીઓ, કસશો મદિ

અસલ ચીત્રોવાળું કોકશાસ્ત્ર

ઐ પુરેવાં સર્ ગુપ્ત જોદ. મહાધાન સંદવાસ નીમ. ૫૪-મંત્ર. ચક્રન સામુદ્રિક બાળ કળું એપથ કો. રા. ૧૧૧.

પનો-મનેજર ‘ચુજાતી છુક રીપા’ હાથરસ સીડી

મનોકામના સિધી ની શુકમાં લખેલા નીચેના ઉપર ખ્યાન ખેંગીને વગર મંત્ર મંત્ર કે રોકકા ખરચ કરી સંસારી મન કામના વગર કપે પુર્ણ થાય અને શુદ્ધનાં રિવસ બે અથવા નંજુ માસ અગાઉ સમગ્ર શકો. કો. રા. ૧-૬-૦

૮૪ આસન ચિત્રોવાળું કોકશાસ્ત્ર ઐ પુરેવાં ભતિ. જોદ લક્ષ્ય. ચક્રન. સામુદ્રિક. મંત્ર. મંત્ર છે. કો. રા. ૧૧૧.

કેશ નાશકે સાલુથી સરીતની કોઈ જગ્યાઓનાં ખાલ ૩-૪ મીનીટમાં દુર થઈ જશે. આમડી બગની નથી તેમજ કાલી પગની નથી. કિ. ૬ ટિપ્પાનાં ૧. બોક્સ. રા. ૧. ૮. ખ. જુડ. પતો-ચુજાતી છુક રીપા નં ૭૬ હાથરસ સીડી

બેઠો બળવો

લખનાર-રા. દિવાલા

પ્રવેશ પહેલો.

સ્થળ:-સહમીલાસના ઘરનું આંગણ-લાગુ મંડપ

રમા-(ગાતી ગાતી પ્રવેશ કરે છે)

(ગાયન)

કોઈ કહેશે, કે છે દિન કયો જીવનનો?

જીવન મરણના પ્રશ્ન સમેા-

કહેશે, કે છે દિન કયો જીવનનો?

એ હાલો ફરી જીવન સંઘર્ષમાં, આંધે નહિ આંધુ ચંચળમાં;
એ બૂધમાં સુખની ધાવણમાં, હાલો હાલ જને એક પળમાં.
એવો કોઈ કહેશે, કે છે દિન કયો જીવનનો?

છંપાં મરી ફરી જીવનનું નિજ પગે જીવનના,

જ્યાં વિધિનો નહિ વંકે કંઈ, હાથમઠી દલિવાર.

એવો-કોઈ કહેશે, કે છે દિન કયો જીવનનો?

* * *

(ગાયન પૂરું થતાં પ્રેક્ષકો તરફ મોઢું કરી.) નો નો સોફ-
લેસિયા, બેરીસ્ટરની નોટીસ જેવી સાફ સાફ નોટીસ આપી દે' છું
કે-એ એ દિવસને લગતના દિવસ તરીકે ઓળખાવશે, તેને એ
પરિક્ષામાં એક પછી મળવાનો આસ નથી. કારણ કે
તેહારી માસીના જમાણની સાસુની દીકરીનો મન એવો છે કે:-
લગ્નનો દિવસ એટલે કુટુંબીઓએ રીસામનાવાનો દિવસ-સીમીએ
છાકરાં ચણ્યાની સાસાં છુગાં પહેરી ફક્કાવાનો દિવસ-નાવળાળાને
મિષ્ટાન્ન ઉઘાડવાનો દિવસ-ફડાણાને નામે સીમીની સરમુ
લીલામ કરાવાનો દિવસ. વિ. વિ. ધ. ધ. એટ સેટર,
(એટલામાં તેનો બાળનેદી રમણિક પ્રવેશ કરે છે.) કોણ
રમણિક ! ! હે ! ! તું હજી હરે છે ? અરે અરે અરે અરે ! !
તો માનનીયતા કે તે એમનીશાશમાં ખડી સાકરનો આંગ્રેજ ખાઈ
આપવાત કયો. (રમણિક કશો જવાબ ન આપતાં, ગંભીર
મુખે પીઠ ફેરવી ઉભો રહે છે, રમા ખનેધી પકડી-ચકરી ફેરવી
તેનું મોઢું પેના કરે છે.) કેમ ! ! દલે તારા જીવનના યજ્ઞ
એથા કટોકે કટકા પાણી ભેળાએ કે નહીં ? મીરાઈ મએલાં
પાટ પાટ પાણી સંધાએ કે નહીં ? (રમણિક કશો જવાબ
ના આપે) જવાબ આપને ! (કાદી પકડી મોઢું ઉઘેરી કરી)

આમ એરંદીયું પીધા જેનું મોઢું ઘું કરે છે ?

રમણિક:- (નિઃશ્વાસ મૂકી) અફસોસ !

રમા-(ચોટી સરત જેનું મોઢું કરી.) સહજાર અફસોસ.
(ગાય છે.) " હાલ લાગેરે કુંગલિયે હવે, કેમ કરીએ. "
(રમણિક રહામે ભેષ્ હસે છે. અને તેની પાસે જઈ, હજી
તારી જીતીના હાથ અફસોસના ધૂમાડા ખાલી નથી થયા !
(પાંચે હાથે ફેરવી-પુચકારતી.) છુચકારતી.) કોઈ નહિ-કોઈ નહિ.
જેને થોડા મીઠાકાના હપ્પસા મારશેને એટલે એ વરાળ દેખાઈ
જશે. બહાર નીકળવાનો રસ્તો નહિ મળે એટલે અંદરને અંદર
સમાઈ જશે.

રમણિક:-આ અફસોસ મને ત્હારે માટે નહિ પણ તું
માટે છે રમા.

રમા-અરે તારું ભણું થાયરે ભણું, આ તો " કાઠ ફુગવ
કયું તે કે સારે સંકરણી ફિકર (રમણિક તરફ હાથ કરી.
ખીચારો ચિંતામનિ ચિંતામાં સુકાઈને સળી જેવો થઈ ગયો
(તેના તરફ ભેષ્) કોઈ નહિ-કોઈ નહિ, રીધાળાનો સ્થાપ
પાક ખાને એટલે પાછો માલિલા પુટીઆ જેવો બની જઈશ.

રમણિક-ભોળી રમા ! હમણાં તો તું ત્હારી વાત
હારમાં ઉઘાડે છે, પણ નથી જાણતી કે ત્હારા જીવનઉત્કાષ્ઠ
સરો બેસણ મેળવાયા છે.

રમા-બેસણ હશે તો (કાન પકડી) કાનની ખુટી મર્યા
એ બેસણ સાજને સૂરમાં મેલાવણું. તું ચિંતા કરી ફુગલો
યા. ભોળે તો ખરો એ ઉત્કાષ્ઠના રસને ફેરી ખુલ્લાસના રસ
જેવો મીઠો બનાવણું.

રમણિક:-સંસારની સુભાગી અનંજનુ રમા તું જાણે છે
કે પરણવું એટલે શું ?

રમા:-હું ન જાણું તેથી શું થયું ! દવામાં બાચક ભર-
નારા ગમનવિહારી સાક્ષરો તો કહે છે કે નહિ કે પરણવું એટલે
પ્રજ્ઞામાં પગલાં મૂકવાં-સંસારમાં રવમ ઉતારવું.

રમણિક:-એ આદર્શનાં સપનાં, વહેવારનું સત્ત્વ નહિ.

રમા:-સત્ત્વ ડોળ બેડોળ હશે તો ફૂટીપીટી ડોળમાં
લાવણું, વહેવાર પાંચો ચુકા હશે તો એમી તાણી સંધિ બન-
વણું; જીવન કરતાં સ્વપ્ન સારું હશે તો એ સપનાનો સંસાર
સ્વપ્ન તેડી જમાવણું.

એટલામાં દરથી વાનંઓનો અવાજ સંભળાય છે,
રમણિક તે સાંભળી અમકે છે.

રમણિક:-લેથો વરંધોડો આવી પહેાંચે, હવે પરણવું
એટલે પ્રજ્ઞામાં પગલાં મૂકવાં કે પરણવું એટલે પરતાવું એ
તારી નજરોએ જો નો.

(રમણિક જાય છે. રમા તેની તરફ ભેષ્ રહે છે. " શું
બોલ્યો ! " કહી વીચારમાં પડે છે. અને હસી " ભેષ્ જશે. "
એમ બોલી ધરમાં દાખલ થાય છે. એટલામાં " ક્યાં ગયાં !
સુધીયા બેઠને ક્યાં ગયાં ? આલો વરંધોડો આવી પહેાંચે, પોંચ્યા
તેવાર કયા " એમ કટોકે કટોકે બોલવા અને રોડારોડી લથ

ખેડી ધંધાચક્રી મયાવતાં ગોર મદારાજ પ્રવેશ કરે છે. ગોરનો અવાજ સાંભળી બેઠાં છાતરાઓ પશુ ઘાસેલી જરી રહે છે. એટલામાં નાનખટાઇ ખેડ અને સાંજન માગન સુધે વરસીએ આવી પૂરે છે. મોડા બાંધેલી સુશીલા હેસિ હેસિ વરસાનને પેખી મલસમાં લાવે છે. ગોર પાટલે બેસીને ગામડીયા મંત્રોની ધધિય મચાવે છે. બેરાઓ ગીન ગાઇ રતાં છે. ત્યારે વાળંગીજી છનમાં છે.)

ગોર—કોમળ વરતે સાવધાન, ત્રાંગાકુરી સાવધાન; વરવધુ સાવધાન-કન્યા પધરાવે સાવધાન. કન્યા પધરાવે, કન્યા પધરાવે, કન્યા પધરાવે, કન્યા પધરાવે, કન્યા પધરાવે.

(રમાનો મોઢો રમાને તેડી આવી વર પાસે પાટલા ઉપર બેસાડે છે. ગોર વરની પછેડીને છેડે અને કન્યાનો પાલવ લઇ છડા છેડી બાંધવા ભય છે. ત્યાં રમા બુધેડા જોલી વરનું મોડું નોંધ છબી થઇ ભય છે અને ગોરના હાથમાંથી પાલવ ખેંચી લેવ છે)

ગોર—યુ! હા! યુ! હા! બદન! !

રમા—આખે ન દેખાવું હોય તો તમે ચસમાં ચા માટે નથી લેના ગોર?

ગોર—કેમ? કેમ! !

રમા—આ તમે શાના રજોડો બજો છો?

ગોર—સગનના.

રમા—(વરના ચરમાં ખેંચી લઇ, ગોરની આંખે ચઢાવી રાઇ ગોરને વર રડામે. ઉભો કરી.) જુઓ, આંખો હાડીને જુઓ આ તમને મારા વર જેવો દેખાય છે?

લકષ્મીદાસ—(રમાના કાન પાસે મોડું લઇ જઇ.) યેહી, આંખે આપણી આંખી નાતમાં એના જેવો ધનવાન—

રમા—(તેનાં મોઢાં આડે હાથનો કુચો દઇ બોલતો બંધ કરી.) સમજી ગઇ બંધુએ સમજી ગઇ (તેના તરફ વળી) ત્યારે તો હાઇ બેંક કે ટંકશાળ સાંધે જ મદારાં લગન શા સાર નથી કરતા?

ગોર—પણ બદન—

રમા—પણુને બજી શાસ્ત્ર અલ્પા થઇ એટલુંએ નથી બજીયું કે “અનુપાદેન કલ્પતે પાઙ્ગ અધ-ની પોસ્તા”

સુશીલા—રમુ-રમુ.

રમા—અપરાધાર ને તું વચમાં બેલી છે તો બા (ગિરને) મદારા અઢાલપટ્ટ મદારાજ, લગનના રજોડ નહિ પણ દલકના રજોડ બજો દલકના. (ગોર તેના તરફ મોડું વકારીને નોંધ રહે છે. રમા તેના મગજ પર હાથ મારી) બેખમાં જુઝું છે કે નહિ! સાંભળો! દલે માઈ પેટ બરડું બારી પડે છે એટલે મદારા પિતા મૂને આ લુલુ બાંધેને દલક આપે છે. સમજ્યા? (વરના બેખમાં ચડી યેહી તેની મૂઠો ખેંચતાં) કેમ બદનને દાદાછ?

ધનન—કળમળ, કળમળ; દળાદળ કળમળ.

રમા—તમારે જરાએ ધરનું નહિ દાદાછ, તમારા મામામાં ગીલીગીલી કરી હાથ ફેરાવીશ. ખેખા મોમાં તરન મજે ઉતરી ભય એવો ગમ્યો ગમ્યો થીરો કરીને અવરાવીશ-પણ ભાંગીશ-અરે બહી પચમળી બમાવીશ-દુધુડુડુ કરીને દોડીએ દોડાકાવીશ. (ખે ગાંધે બે હાથે ચાખોડા મારતાં); કેમ મળ આપણને દાદાછ?

ધનન—કળમળ, કળમળ; દળાદળ કળમળ. અલ્પા લખીયા આ તારા મોઢાને કંઈ કહે છે કે નહિ?

લકષ્મીદાસ—(પડખું પકડી રમાને ખેંચી) મુગીમર-મુગીમર ચડી; તે બધા માણસોમાં મદારાં નાક કપાચું.

રમા—નાક કપાચું! ! આપણું મોડું માજર જેવું નાક તો દેખાય છે. તે ફાટક ગળે પડે છે. (વર તરફ) કેમ! અર કંઈ થું ને દાદાછ?

ધનન—કળમળ, કળમળ; દળાદળ કળમળ. અલ્પા લખીયા મું તે આવી રીતે મદારાં વરસતું લીધામ કરવા અર્ધાં બોલાવ્યો તો?

લકષ્મીદાસ—શો.—

ધનન—શો ને શો (સાંજન માગન તરફ) ચાલો ચાલો, અલ્પા પાછા ચાલો (લકષ્મીદાસને) દલે હુંપ ચેતીને રડેને નો નોઈ ન લડે તો માઈ નામ ધનજીભાઇ નહિ.

(બધા હાડીને ચાલવા માટે છે.)

રમા—(ધનનને છેડા પકડી) કાં ધસાઇ મપા માલ્યા સુખ પામ્યા હોય તો પાછા પધારજો. (કુખમાં લઇ.) આ હું બારી ભડે રે મારા દાદા—

ધનન—કળમળ, કળમળ; દળાદળ કળમળ.

રમા—(દસતી દસતી.)

આઓ તો ગોર,

આર્યો માથે ખેડ;

દાદેલનો શીશુરાલ,

વહિમણી ફૂંચુ વરે.

અરે દાં...વહિમણી ફૂંચુ વરે,

અરે દાં...વહિમણી ફૂંચુ વરે.

(બધાએ વિખરાય છે.)

બોલતો કાગળ.

ભણપણ તથા ગાયન સાથે સંપૂર્ણ નાટક.

(લે-ના. દરિદર ગિયાની)

મૂલ્ય આઠ આના.

વપરાશમાં તાગડોએ ૫ આનાની ડીના બીડની.

ગોર-અનંદ કાગલસ

નિરંગમ પાટી બીડીંગ સુંબડ

દહત્યોનો ત્રાસ

શુભના દુખથી વધારે ભયંકર ત્રાસ કોઈ પણ દહત્યો ઉત્પન્ન કરી શકે નહિ. શુભનું દરદર એટલે કે અનુભવની રાત્રીઓ અને દુઃખના વહાણા. ભયારે તે ભયંકર દુઃખથી તમારા મોં અને જડખાંમાં માલતી હોય ત્યારે તમે કંઈ પણ કરી શકો નહિ.

જોથી વધારે કષ્ટપણ ભયો ધલાવ એ છે કે તરતજ લીટલના ઓરીએન્ટલ બામનો ઉપયોગ કરવો. તેની કંડી અને સુખકારક અસર દુઃખને ઢાંચી કાઢશે અને તમને સુખી બનાવશે.

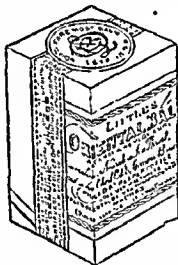
તે તમારા દરદનાં તીક્ષ્ણ ભાસાંએને અટકાવી દેશે. અને અણુઅણુ રહેલા શાન્તવૃત્તોને શાન્ત કરશે. તેનાથી મધુર શાન્તિ મળશે. ને તમે શુભના દરદને ભોગ થઈ પડ્યા હો તો આ અકસીર ધલાવની એક ડી એકદમ ખરીદવાનું જીવતા નહિ તમે તેના વગર ચલાવી શકો નહિ. કેમકે જ્યારે ખીજ દવા કંઈ કામ કરતી નથી ત્યારે આનાથી આરામ થાય છે,

કી. રા. ૫ દરેક શીશીના. દરેક દવાવાળાને ત્યાંથી આપના દિલમાં મળી શો છે.

લીટલના ઓરીએન્ટલ

બામથી આરામ થાય છે નિરાશ યદને પડી રહેતા નહિ અને દુઃખથી મરી જતા નહિ. સામ યાઓ ! બધાં દુખાવા અને દરદમાંથી આરામ મેળવો ! લીટલનાં ઓરીએન્ટલ બામ તમારા વતી લખાઈ કરશે અને દુઃખની છેલ્લી નિશાની પણ રહેવા દેશે નહિ.

કેલીક બારલીઓ દાઝ લે કાઢવામાં આવે છે તેમાં રૂપિયા પાંચધી રૂપિયા જો સુધીની કુપનો છે. મારે વરસે લીટલના ઓરીએન્ટલ બામની શીશી ખરીદનારાઓમાં પંદરસો રૂપિયા આના કનામમાં વેચવામાં આવ્યા હતા તમારું નશીબ અજમવો.

લીટલનો ઓરીએન્ટલબામ

સરવે જાતના દુઃખ અને

દરદા મટાડે છે

જેવાં કે

સધીના, રૂમેટીઝમ, કમરના દુખાવા તથા માથાનું દુખનું વીગરે. એક ડબ્બા કરતા વધુ દરદ મટાડનાર તલોનું એક ઘણું જ સુંદર સેલ છે જે કુદરતે નેમી છે.

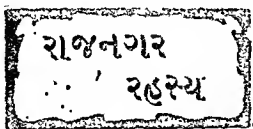
પ્રાણીની ચરબી તેમજ કોઈ પણ ઘાતનું તત્વ નાખવામાં આવ્યું નથી.

વલોજ ઉત્તમ અને સર્વોપરી દુઃખ મટાડનાર આ બામ છે.

મુંબઈ ઇલાકાના એકલા એન્ટો:

નરોત્તમ ગાર્ધર એન્ડ કુંડો,

શેખ મેમન સીટ, મુંબઈ ૨.

• લખનાર:—રા. ગુપ્તહત

(ગયા અંકથી સંપૂર્ણ)

ઉપસંહાર

રંજાનો યુવ અને ઈશ્વરના ચર્ચેનાં ખુલના સમાચાર
મુખી થોડા વખતને માટે રામપ્રસાદ દિગ્ગજ બની ગયો હતો;

પરંતુ રમા, લલિતા અને
રેલુકાનાં આત્માસનથી તે
કુશિમાં આવ્યો. ઈશ્વરને
માટે નહિ મધુ રંજાના યુવ
માટે તેના નિશ્ચય લાગી
આવું હતું. કુદરતે તેનો
મન દૈવે મોકલ્યો કરી
આપ્યો હતો. માતાનાં પાપ-
કૃતિનાં અવશેષો ને તેને
અંદરથી ભર-કુપ્ત રેવાના
હતા તેને આમ અચાનક
આવેલો અંત બોધ દેલો
કથરનો ઉપકાર ચાલ્યો. થોડા
વેસ બાદ રેલુકાની સંખતિ
ગતી લેલો આળવિધવા રમા
થે યુવલેખન કર્યું. એ
અ પ્રસંગે બહુલિતા સુધા-
દાએ હાજરી આપી સંસાર

ચક્રાર તરફનો મીતાનો પ્રયત્ન પ્રહુપાત દર્શાવ્યો.

મનમંદ્ર નહોતી ગયો, તેના પતે કષાંધ પણ મળી
શક્યો નહિ.

અતિશય દારૂ પીવાની લતને પરિણામે નવલરા નાણાવટીને
લોનરતું હતું લાડું પછું તથા અમર વખત સુધી પુકળ કંઈ
વેલ્યા બાદ એ દહને લીધે તેઓ એક દિવસે પોતાનાં સપનાં
પાશોનો જવાબ આપવા કપરના દરવાખમાં ચાલ્યા ગયા.

સ્વરૂપદાસ તથા રામભણી ઉપર ન્યાયની અદાલતમાં વખરે
ખરવાનગીએ કુશી પદ્ધતિ રાખવાનો અને કુટુમ્બાતું ચલાવવાના
આરોપ મુકવવામાં આવ્યા. મોટા મોટા વજાલ બેરીસ્ટરો, અને
જીમતોની પુરોગા, કોલેજમાં ભણ્યા બની તેમની કન્યાઓ
કુરસદ વખતે તે મળવાતું અને રમવા હોવાથી અને તેના પત્ર
બ્યવહાર-પકડાવાથી મોટા સદનાં પોગણ બહાર પડે તેમ હોવાથી

કુટુમ્બાતું રાખવાનો આરોપ તેઓ પરંથી ખેતી લંચામાં આવેલ
અને માફ પડ્યાં રાખવાનો આરોપ સાબીત થવાથી ખતોને એ
વરસની સખત જેલ તથા સ્વરૂપદાસને એક હાજરનો દંડ વિદ્યો-
વમાં હાજરમાં આવ્યો.

પરિણી તરફ એક નાટકીયા સામે ખારમાં પડી, ધણી
તથા સંસારનો ત્યાગ કરી ૭ થાય અગીયાર મણી ગાંધ. ત્યાર
પછી તેનું ધું ધણું તે અમે બળવા નથી.

સ્વરૂપદાસ અને ઈશ્વરનો સદાસ હુડી જવાથી યશોમતી
અને તેની માતાએ પોતાના ધરનાજ નવીન કુટુમ્બાનાનો
સ્થાપના કરી, મૂખ નરનારીઓને ઉધે માર્ગે ચલાવી
નીચોવવા માંડ્યા.

ગોપીલાલના કુરામારનો રોહ મરાથી વિદ્વામિકારીએ તેને
હમેશને માટે બર તરફ કયો. બીએ કુદ ધણી નહિ. સ્વચ્છથી

મોજ મળાહના વાંચકોને ખુશ ખબર

અમારા આવતા અંકથી

ગુજરાતના એક અચર્યક સાસર, બાણીતા
વિવેચક અને નવલકથાકારની રહ અંતરી
કહમથી લખાશેલી

ગુજરાતી નવલકથાના સાહિત્યમાં નવી
દિશા ખોલતી અને ખળભળાટ
મચાવી મુકે તેવી

આલુ વાતી

શરૂ કરવામાં આવશે.

ગોપીલાલ “ધી બટ્ટી
અમન” નામનું એક
સપ્તાદિક પ્રગટ કરવા
લાગ્યો. એ પત્રનાં લખાણમાં
મધોદાતું ઉલ્લેખન કરી,
રોડોનો પાસર રુતિમિતે
પેવાનો પ્રયત્ન કરવામાં
આવતો હોવા છતાં તેના
મુલસેખ તરીકે નીતિમાન
અને નિર્દોષ સાહિત્યનો પ્રચાર
કરનાર ગુજરાતનું પદલવટું
રમુલ સાપ્તાદિક એવા
સપ્તાદિકે રેકે અંકનાં મુખ પૂર્વ
ઉપર પ્રસિધ્ધ કરવા માંડ્યા.
પ્રગ તરફથી એ દંભી પત્રને
બેરતું ઉત્તેજન નહિ મળતું
હોવાથી કુટુમ્બા બાપ કમાઈ
જોગવના ઉચ્છુઓને તેમના

કોટા તથા લેખ પ્રસિધ્ધ કરી આપવાની લાલચ આપી ગોપીલાલ
પેસા પડવવા લાગ્યો, છતાં હુરમા માણસને તેની હુરમાધુનું રૂજ
મળ્યા સિવાય રહેતું નથી એ નિયમ પ્રમાણે પેલીસે થોડા
વખરનાજ એ પત્રનાં લખાણો ગ્રાંધા ભણે રૂજી તેને ચિરકાળને
માટે રામ સરજુ કર્યું.

રામપ્રસાદ અને રમા બુદ્ધાગળના સપનાં ખતોની હુડી નહ
આ રોક સંતાપ પૂર્ણ સંસારમાં રનેદ અવનના રવાય લેવા
લાગ્યા, તેમના દિવસે મોજ-મંત્રકમાં પ્રસાર થવા લાગ્યા.

લલિતાએ આ જન્મ કોમર્ચન પાળવાનો નિશ્ચય કર્યું
અને રેલુકાની અદ લઈ ચરીય મમ્મર વખમાં સિસહુને
પ્રચાર કરવા લાગી.

રામાન

હું. શું લખું ?

લખનાર:—રો. મુસાફર બી. એ.

“મુસાફર હોત કંઈ લખી મોકલજે. જોજો ભુલો છોરના હુકમો.”

“જરૂર, મોદનધાગના કટકા, મારા આદના પથાલ.”

ઉપલી વાતચીત તા. ૧૬ મી સપ્ટેમ્બર ૧૯૨૫ ને દિને રૂં. ૫ વાગે મોજ મગહના અધિપતિ અને મરી વચ્ચે અનુક્રમે થઈ.

હું ઘેર ગયો, વેદની બાપામાં કહું તો મારી સદખર્મ આરીથીને, પુરાણની બાપામાં કહું તો મારી ભાષાને, ઐતિકા-સિક્ષામાં કહું તો મારી અધર્મનાને, કેસરીયાં કરતા રજપુતોની બાપામાં કહું તો મારી સદગામીનીને, કવિની બાપામાં કહું તો ન્હાનાલાલની કવૈભારિણી, જગત તારિણી, લલીનની ગુફ ઉભળતી ગુફિણી લઈ, બીજાઓની છવન સખી, પાન સખી, યુગ સખી, રાખ સખી, કામીઆરાડીમાં કહું તો “મારા ધરમાં”થી ને દિહું સાંસારિક બાપામાં કહું તો મારા ધરનો ખાસાનો પેઠા: એ, મારી માની બાપામાં કહું તો “વડેલીને” નેવાલજેવાની બાપામાં કહું તો “વડછેણી” વડેને, પાસતી બિરાદરોની તાપામાં કહું તો “હાથનો ધરતીને” મારી પોતાની લખામાં કહું તો મારી દીક્ષની ગમ, દેખાની હોળી, મરતકની જરાળા, ખરડાની કચોડ, છુટી પોલીય, ખડીઆની ચાહી, લેખનું પાસ લેટ, ખાલ્લાની નેતર, મારા પેસાની પેટી, મારા પેટનું સદાચત, વગેરે અનેક સાધેથી સમેધાય તેથી મારી ખતિને નરત જ કહું કે “સાંતિ, અખંડ સાંતિ, વ્હા, કાશી, અધર્મ, અધર્મ કલાકે, રીપાય ટેમ્પ, લેખજ, સાહી, કાગળ, હન સાધકચૈષીડીઆ, લેખ, મીષજતો, બાકસ, પાનની પટી, કવિવદિ એકદમ” મારે લખનું છે.

(૧)

તે સમજ મઠ અને હું લખવા બેસો. જ્યાં બેસે છે તેમ ચલુ-ઓ-ઓ મારા પ્રત, હું શું લખું ?

વિચાર થયો કે રાજદારી લખું કાણ કે તે વિષય સહેલો છે. એવું જ મનાવું છે. પણ ત્યાં મારી કલમને ઉડીપા પીનલ-કોડની ૧૨૪ એ. અને બી. નં. ૩ છે. કારણ કે મારી કલમ અમેરીકન છે. લેખન સ્વાતંત્ર્યની દિશાવળી છે અને મારી સ્ત્રીને સ્વાતંત્ર્ય ન આપું કાણ કે કાં તે દિવમાં, દિહું હામમાં-
તમાં અમતો નાનકડી નાનમાં જન્મી ? પણ મારી

અમેરીકન કલમને હાજમાં રાખી ચકનોજ નથી. તેથી પર દખાણ કરીને લખાવું જ નથી.

એક શોક ઠના. એક બીખારી પડતો. બીખ મગતો હવે ન મળી. થોડી મળી. બીખ મગતી ચાલુ રાખી. બીખે આખે એણે કહ્યું કે બીખ મગતી અને તમારે આપરી એ અખે જન્મસિધ્ધ હક છે. ત્રીએ આગ્યો. તે તો જાણે શેરનો પહેલો ખોળાનો દિકરા હોય તેમ કહે “કે, “અખને-આખો” નાહક અખે આદ્યા જ્યું. રીસાધ જઈયું, તમારી પાસ બીખ મગતું નહિ અને મરવાનું બહેનર મગતું.” જાણે કે એની ધમકીથી શોક મલરાવાના હોખને. ચોયાએ કહ્યું કે “હું બધી જગ્યાએથી યાક્યો છું. મરણીયો છું. એ શોક. તમે બારીએથી ફેડી દરક વગેરે. નહ્યુ બીખારીની વાત બહુ જોસમાં ચર્ચા. ચોયાની વાત લખવા હું માગતો નથી.

(૨)

ધાર્મિક લખું ? દંભ મને આપડતો નથી. શોક પ્રાજ મુરજી અને લક્ષ્મીદાસ રવજ તેસીની મને બીક લાગે છે.

(૩)

સાંસારિક લખું ? “મુનશીનો” “કોનો વાંક ?” બધાનો વાંક છે. અને મધુકરના “સોલીના વેપાર”ની તો દલાશી થાય છે. પાપાચાર ચપા પછી વિધવા વિવાહ મુધારો નથી. અને બીખે પતિ એટલે શું એ લાવના જ્યાં ન હોય ત્યાં મુનશિવાલ વિચાર માત્ર મહા પાપ છે. મોટી ઉમરની વટેલીની વ્હારે ધણું કે તેર વર્ષે ચાતા ચાલીની દયા ખારી એ મને મુજબ નથી. મુજબરનો યતન માત્ર, બહિષ્કાર, લાંછન, અને ગાલિપ્રદાન જણ છે.

(૪)

સાહિત્ય-ગુજર-સાહિત્ય પર લખું ? મુનશીલું “ગુજરાત” આપજીદ સાસક Autocrat જેવું, રાજપુરાતું “સારદા” વગર ભરવાળી કુદાડી જેવું, ઉદેશીયું “નવચેન” કલક-તામી આવતાં “પ્રીદ ચેન” થાય એવું, સમાલોચક અતિ વૃષ-પાસે જતાં બીડી જઈએ એવું “હીડીયું” સાહિત્ય અને શુભિ પ્રકાશથી તો આટલું લખતાં શીખ્યા એવું-ત્યાં પ્રથમ પ્રથ એ કે ક્યાં લખું એટલે કે જ્યાં No locus standi રચાત જ નહિ ત્યાં લખવાની વાત જ શી ? હતાં મારો કે સ્થાન નથી કરીએ પછી

શું કાન્ય લખું ? કૃષ્ણની ગીતાના હંદમાં લખું કે મેવાણીના રટીયાળા રાજમાં, લલિતના મંજરાના તાનમાં ગવાય એવું કે ખજારવારની વીર રોલીમાં ફેંકાય એવું, કલાબીડી માયુક પર કે ન્હાનાલાલની દિવ્યાગમિની નાપકાઓ ઉ-
ચા પર લખું ?

ત્યારે શું વામાં નવલીકા-નવલકયા-લખું ? ગોવર્ધન

ભાષના "The wisest fool of Hindustan" સરસ્વતી ચંદ્ર જેવું, કે મુનશી એલેક્ઝાન્ડર વેરની વસુધાના "સીકલ્સ"ની યાદ આપતા અનંતાનંદ સ્વામી જેવું, કે હંકર નારાયણજી વીસંજીની ચંપા નદી જેવું, કે કાચાઇના "ચાતા ચુલાય" જેવું શ. રમણીક અ. મહેતાની "ભરવાયા" જેવું કે મધુકરના ઝોલીના મેપાર જેવું કે શું લખું કે શું મરા ફરિશ્તું "બોહક માયુ" તે "પરથી" "બોહક" "બોહક" કે વગીરવારની મદારી ફરિયા જેવું લખું કે શું લખું ?

ફિક્કરિય. છુપી પુર્વીસ. મને નિમિષ કે વ્યાખ્યાન લખું કે આ બધા ઉપર સમાવેશના લખું કે હા એ ફીક જણ તેમ કરનાં ફરિશ્તીઓ પતિ હક પર તરાપ મારવા માટે ફરિયાદ તો ન મારે ના? જરા લોચક કાપદાપોથી ઉચ્ચલું પણ સ્વપર— મારી જેવી તેવી, પણ એવી ને એવીજ મદારો વ્હાનો પાંચો લાવે છે તે જરા પી લઇ પછી નક્કી કરે કે "હું" શું લખું."

સંપૂર્ણ.

"પ્રભુની શોધમાં."

પ્રખ કહે છે કે:—મદારી સુખ મે, મદારમાં પ્રખ પરમા છે.

હું પ્રખને શું છું અને પ્રખના પમસદમાં તરફી યજ્ઞ નહીં છું.

ફગ કહે છે કે:—હું સ્વાદિષ્ટ ફગ છું મદાર સ્વાદમાં પ્રખ વચ્ચા છે, મદારો વ્હાર કરો.

હું ફળનો આદાર કરી ધણો પુષ્ટ યાદ છું.

ઉચ્ચ અને મદારી પવનમાળાઓમાંથી વરી આવતી મુન્દર સરિતા કહે છે કે:—પ્રખ મદારી સાથે રહે છે. જુઓ સાંભળો કે પદારી પીજીમાંથી હું વરી નહીં છું તે વહેતી પુનિમાં પ્રખનો પવન છે.

હું તે પવન સાંભળું છું અને મનુષ્ય લાગી નહીં છું.

મેદાનમાં ઉઘેલી લીલી દરિયાલી ઘાસ કહે છે

કે:—પ્રખ અમદાર સાથે છે, પ્રખ અમદારમાં છે.

હું તે લોલી ધાંસને જોઈ પ્રખનો ચંપદાર નિદાણું છું.

પ્રખ જો ભવા પ્રમે! આપ તો સર્વ છો જ્યાં મદારી સાથે વાળાવાય કેમ કસા નથી ?

જ્યારે જ્યારે આપની અને મદારી દિપ્તિ એક થાય છે,

ત્યારે ત્યારે હું આપને નમ્ર કરનાં જ મુર્છિત થઈ નહીં છું,

અને આપ અદર્ય ચંદ્ર જાઓ છો.

એ. એ. દામી.

મોજ-મજલ ઈનામમાળા નં. ૨

રૂપિયાં પરચીસનાં સોળ ઈનામો

નાચે જણાવેલી કુપનમાં અત્યાર મુદ્રીમાં પ્રખ્યાતિ પામેલા સારામાં સારા

પાંચ સીનેમાનાં એકદરનાં નામ

હળી મોક્ષનાતાઓમાં શ. પરચીસનાં સોળ ઈનામો વડુંચી આપવામાં આવશે.

ઈનામની વિગત-૧. ૫-૩-૨ ના એક એક મળી કુલે વજ. છેટ રૂપિયામાં આઠ, બાર આનામાં બે, અને આઠ આનામાં વજ મળી કુલે સોળ ઈનામો આપવામાં આવશે. આ બધા ઈનામોના રોકડા રૂપિયા નહિ આપનાં તેટલી હાંમતનાં અમરી પાસેનાં પુસ્તકો આપવામાં આવશે. પુસ્તકો મોક્ષનાતા-પરચીસનાં મેળવનારે સિર છે.

આ ઈનામનું પરિણામ તા. ૨૮-૨-૨૬ ના અંકમાં આપવામાં આવશે

કુપન તા. ૨૨-૨-૨૬ બપોરના બાર મુખી લેવામાં આવશે.

તા. ૭-૨-૨૬

પાંચ સીનેમાનાં સારામાં સારા એકદરનાં નામ

૧	૨	૩
૪	૫	
લી.		

“ફોટોગ્રાફીનો પુંકાતો પવન”

અમારા વિશ્વાસુ કેમેરા વડે તમે સારા

ફોટોગ્રાફ પાડી શકો છો

નાના “ક્રહાણી” રીફ્લેક્ષ કેમેરા ફક્ત રૂ. ૧૭ માં મળે છે. શિખનારાઓ માટે અમુલ્ય !

ધરમાં સિનેમા—

અમારે ત્યાં પાથેના “લોચી” કેમેરા તેમજ પ્રોજેક્ટર

મળે છે આખા સેટની કીમત રૂ. ૨૪૦ બાળકોને આનંદ આપવાનું સુખ્ય સાધન !
બાળી

“છાઈસ”ના દુરબીનો મળી શકશે

અલગ લખો—

ફોન્ટીનેન્ટલ ફોટો સ્ટોર્સ

૭૦-૧૫૩, હોર્નબી રોડ, ફોન-૫૫૪૬.

અગ્નિ સત્તવ સમરસોષી.

શ્રી સરણ ભગવદ્ ગીતા

રૂબક—કાલજી કાલીદાસ જોશી તમારૂંવાળાનો મળે

૮૪-૯૨ કાંદવાવી સુખક.

આવૃત્તિ ૪ થી કિં. આઠ આના,

પ્રાતરમરદંડ દેવોના દહન ચારે સત્તવ કરાવતી આ ગીતા ખરેખ વહેલીજ ને સરણ તથા ચિત્રાવાળા દોવાથી ભોળોને નહ ઉપદેશી થઈ પડી છે અને તેની પાંચ હજાર નાણાં ખર્ચ થયા જાતી છે. આગતી રીતજી ઉપર દશ હજાર નાણાં ખર્ચ થઈ શ્રાવણ સત્તવ સમરસોષી

શ્રી સરણ ભગવદ્ ગીતા પદ્મ

૫ ના બાળા મળવાનામાં સુમેલર પાલેથી મળે છે.

તૈયાર છે !

તૈયાર છે !

રા. હરિહર (દિવાના) કૃત નવીન નાટક

સૌન્દર્ય વિજય

ભાષણ તથા ગાયન સાથે

આ નાટક લુપન મોહિની—નૃસિંહદાસના પ્રેમ પ્રસંગ તથા કલિદાસને અનુલક્ષી શુભરાતના આ મરતા કવિએ રચ્યું છે. મૂલ્ય માત્ર આઠ આના. બહાર ગામના ગ્રાહકોએ નવ આના ની રૂ. ૮.૪ ટા મોકલવી.

લખો—મોજ—મળહ કાર્યાલય,

ખટાવ, બીકાંગ ગીંગામ સુખક ૪

કહેવત છે કે—

કરકસર એ બીજો ભાઈ છે !

ત્યારે

નવલકષાએ, મોપરી, મોપાનયા, વગેરે માટે નવ ચિત્રોના બ્લોક બનાવી અર્થમાં ઉતારવાનું શા માટે પશ્ચ કો છે ? એક વખત જમારી મુલાકાત થો, શુભરાતના નાનીચ વિતરણની પીઠીથી વિતરણ થઈ ઉતરતામ ચિત્રોના બ્લોક જમારી પાસે તૈયાર છે. પશ્ચાળ દસ્તા દરે આપીયું, એક વખત નમુનાઓ જોઈ પાસ કરો.

લખો અથવા મળો—મેનેજર—મોજ—મળહ મુખાઈ ૪

લંડન રાજ—રહસ્ય

અથવા

મીસ્ટરીઝ ઓફ ધી કોર્ટ ઓફ લંડન

ઈંગ્લાંડના સત્તરમી સદીના રાજ પ્રીન્સ ઓફ રેસ અને અર્મીયા તથા ઉપરચ જાદોના ચિત્રવિચિત્ર મોપાળા પાંચ પાંચ ચિત્રો સાથે દરેક ભાગના ૧૪ આના. આ જ. બ. લાન્ડનને ૧૦ આના.

મોજ—મળહ કાર્યાલય મુખાઈ ૪

છુપી પોલીસ

વાચિક લગાજમ-રૂ. ૩૫ વી. પી. સાથે રૂ. ૩-૪-૦

લિંક બદાય રૂ. ૫

લખો—મોજ—મળહ કાર્યાલય,

ખટાવ, બીકાંગ ગીંગામ સુખક ૪

આજ-કાલનાં નાટકો

સિરાજ-ઉદ-દૌલા

(૧)

શ્રી લક્ષ્મીકાન્ત નાટક સમાજે 'સિરાજ-ઉદ-દૌલા' નામનો નવો પ્રયોગ થોડા સમય થયાં સુખમ્બની પ્રજા સમક્ષ રજૂ કર્યો છે. નાટક રા. રા. પ્રયુલાલ દયારામ દ્વિવેદીની રચના છે અને કંપનીના કુશળ કાર્યકર રા. રા. મુળચંદ વસરાજ નાયક-જનસમાજમાં મુળચંદ મામને નામે ખ્યાતિ પામેલા-નટને દાયે બહાર પડ્યો છે. એટલે થોડા સાધારણ રીતે કૃતિ સારી હોવી જોઈએ એમ કદપના કરે તો તેમાં આશ્ચર્ય જેવું નથી; પરંતુ આ કૃતિ કેવળ નિરાશાજનક નીવડી છે. એ વધુી એટલી બીના છે કે ગુજરાતી રંગભૂમિ દિવસે દિવસ અવનત રીતિમાં આવતી જાય છે બ્યારે ધત્તર દેશની રંગભૂમિ દિવસે દિવસ ઉત્કર્ષને પામે છે. જે મહારાષ્ટ્રની રંગભૂમિ એક સમયે ઉડું કે ગુજરાતી રંગભૂમિની સરખામણીએ કોઈ ચીજ ન હતી તે આજે ઉન્નત કરી રહી છે બ્યારે ગુજરાતી રંગભૂમિ ઊંચા જિન્ન થતી, અને અપકર્ષ પામતી જાય છે. અને આ નિમ્નજન અવસ્થાનું દષ્ટાંત જોયું હોય તો 'સિરાજ-ઉદ-દૌલા' તેના નમુને છે. કારણ કે અમુક વસ્તુને તેના ધર્મથી જાણી શકાય છે. પણ જો તે ધર્મ-શુદ્ધ તેનામાં ન હોય તો તેના નામને યોગ્ય નથી. એક વસ્તુ-પદાર્થ જેને આપણે સુવર્ણની સંગ્રા આપીએ તેનામાં સુવર્ણના ધર્મ હોવા જોઈએ. તેજ પ્રમાણે જેને આપણે 'નાટક' નામ આપીએ-તેને નાટક કહીએ તેમાં 'નાટક'ના ધર્મ હોવા જોઈએ; તે ધર્મ સિવાય જેમ સુવર્ણ એ સુવર્ણ નથી તેમ નાટક, એ નાટ્યકલાના લક્ષણ વિહીન હોય તો નાટક નથી અમારી માન્યતા પ્રમાણે 'સિરાજ' એ નાટક નહિ-નાટકનો આભાસ માત્ર છે. નાટ્યકળામાં જે જે આવરણ વસ્તુ જોઈએ, તે તેમાં નથી. આવી નિમ્નજન કૃતિ સામે જ રંગભૂમિ પર જાજવામાં અપની દરે.

જેઓને રંગભૂમિ સાથે સંપર્ક છે, જેઓ ગુજરાત નાટ્ય સાહિત્યથી, અને રંગભૂમિના ઇતિહાસથી પરિચીત છે, તેઓને સખેદાશ્ચર્ય થાય છે કે આ ગુજરાત રંગભૂમિ! પૂર્વે કળાની દૃષ્ટિએ, એવા નાટકો નહિ જાજવાતાં હોય પરંતુ નાટકના મુખ્ય અંગોની અવહેલના કરનારા પ્રયોગો જુજ જાજવાતાં હતાં એમ અસારના નાટકોથી સિધ્ધી થાય છે. એક સમય એવા હતા કે સંગીત કે કાવ્યમાં કળાની ઉજવણી હોવા

છાં! ૨૦. વાષણ આસારામનો વસ્તુ શુદ્ધતામાં સિધ્ધવરત હતા, લોકપ્રિય વસ્તુને અને કાવ્યકળાને સંભળી પ્રેરકાંતુ મન રંજન કરવામાં ૨૫. સમુદ્ર કાલાભાષીની કૃતિઓ રંજક અને નાટ્ય કળાથી વિદેશી નહી. રા. મેળસંકર અને. રા. નારાયણ હકુરની કૃતિઓમાં નાટ્ય નવનો અંશ નથી એમ તો કોઈ કહેવાને સમર્થ થયા. રા. રતુનાથે પ્રેરકો પૌરાણિક કૃતિઓ ઉત્તમતાથી રંગ પ્રતિષ્ઠા ઉતારી છે એ પણ સ્વીકાર કરવું પડશે. તે સમયના કાર્યકરો પણ પોતાના કલ્પનાથી વાંકેગાર હતા અને કેવળ નિરંજન ન હતા. ૨૬. અમુકમાં ભાષાસાન, કાવ્યનો મર્મ જાણવાની શક્તિ અને નાટ્ય તત્વોની વિવતા હતી. ઉડું રેલ ૨૭. પર પણ પોતાના ધ્યાને સારી રીતે જાણનાર દક્ષ પ્રેરકો હતા. પણ જમાનો પલટાયો છે. કળાને જાણનાર તો દૂર રહ્યા પણ જ્યાં પોતાના ધ્યાને પણ ઉત્તમ રીતે જાણનાર ક્યાં છે? અત્યારે રસોઈ કરનાર, મીઠાંધર મેળનાર, લગ્નિયા લોટાને સાંધતર કવિરાગે થઈ બેઠા છે. જ્યાં પણ અક્ષરો ભણેલા કે નાચેલા એક તોડા નહિ સમજનાર, કે સંગીતની ક્ષમતાને નહિ સમજનાર, વસ્તુ અને ક્રિયાના નામથી અપરિચીત કાર્યકરો ઘડ બેઠા છે ત્યાં નાટકની પત્તી દશા આવે એ આદર્શ છે.

૨૮. આ નવીન કૃતિના શુદ્ધ દેવનું વિચેચન કરવા પૂર્વે નાટક એટલે શું? તેમાં મુખ્ય અંગો કેવા હોવા જોઈએ અને એ દૃષ્ટિએ આ કૃતિ કેવી છે તે જોઈશું.

અપૂર્વ.

શ્રી આર્થ નાટક મંડળી-આતી પડતીના ચક્રકરમાંથી પસાર થઈ શ્રી આર્થ નાટક મંડળી મુખ્યપા પાંચ નાટક કરવા આવી પડેલી છે. કંઈ પડેલી મુખ્યપાની રંગભૂમિમાં આ નાટક મંડળીની દાજરીથી નવું ચેતન આવે તો નવાઈ પામવા જેવું નથી. રટાક પણ જુનો અને સારો હોવાથી મંડળીની સાર કૌતુક્ય ઉતરશે એમ આશા રાખી શકાય છે.

રશિયન શહેનશાહના રાજમુકુટના

હીરાઓની ચોરી—

તેનો ભેદ જાણવા માટે વાંચો બુધવાર

તા. ૧૦-૨-૨૬

છુપી પોલીસ

સીનેમાના સમાચાર.

લખનાર—સી. ચિત્રપદ

ફિલ્મો—

લગ્ન કે લીલામ ?—રજુ કરનાર દાદિનર ફિલ્મ હું.

લેખક મી. બચુ બાજુઃ ૪૫૨૦૨૨ મી. વૈષ અને બચુ બાજુ.

વસ્તુ—આ સામાજિક ફિલ્મમાં વસ્તુ જેવું શું છે ?

અમના લેખક મહાશય તેથી ક્યો પ્રથમ ચર્ચા માંગે છે, તે ૬૯

મંથી તો અમારા સમજવામાં

આવું નથી. એટલું જ નહિ

પણ ખાસી ધર્મી સિવાય

તેમાં જીવતું શું છે, એ જો

શોધ આવીત કરશે તો મહાન

ઉપકાર થશે.

ફિલ્મ કો. ડું ઉચ્ચ રથાન

પરિચિત છે એટલે જાણે

અત્યારે પણ તેમાં પ્રથિમનું

અનુકરણ થાય એ તો અનિ-

વાય આપત છે. પરંતુ અથ

અનુકરણ કરનારાઓએ

પાદ રાખવું જોઈએ કે, એ અનુ-

કરણ કરનામાં પણ કંઈક

વિશેષ તો હોવા જ જોઈએ.

અમે એકમ પ્રથમ પછીએ

છીએ કે, આ ફિલ્મમાં જે

વસ્તુ લેવામાં આવી છે. તે

ફિલ્મની કષ્ટ બનાવે બતાવે છે!

લેખક મહાશય ઇસ્લામી હોવાથી ફિલ્મ સંસારી જગત

હોય, એ સ્વાભાવિક છે. પણ કંપનીના માટેકે તો ફિલ્મ છે.

તેમાં શું આનો જવાબ આપી શકશે ?

વળી આને એટલો પણ ઉચ્ચે કરવાની આવશ્યકતા

જણાય છે કે, સિનેમાં અને નાટકમાં જરા ટટલ કે બે

એસના ભાવથી અનુકરણી ઉઠતા ફેટલાક આખી સામગ્રીવાળા

ઓની માથાલુપિય પોતાના આ ઇસ્લામી નિરંદર માટે શું મન

આવે છે, એ જોવાનું છે. મૂળ જગત એકસપીક ટૂંક અને

દોહાદોહીના ખિલાલમાં ફિલ્મોમાં ફિલ્મોમાં કાંઈ પણ રાન નહિ મરા-

નાર લેખકના માટે ફિલ્મ સંસાર ચિત્રનને કદમ ઉપાડવા

દશે, એ કોઈ સમજાવશે ! છતાં અમારી ફિલ્મોની અમરી

એટલી બની આખી નથી થઈ કે અમે આવી એ પછીની મુખ્ય.

ઉપી ખોટી જુનામુખ અને મહાશય જગતના નાટક લગતીએ. પરંતુ દિલગીર થવાનું તો એજ કારણ છે કે, પોતાને ફિલ્મ તરીકે જોવાખાવનારા માટેકાજ આજુ ફિલ્મ સંસારનું અપમાન કરનારી વસ્તુને ઉત્તેજન આપે ને ચલાવી લેવા જેવું તો ન જ ફિલ્મ સકાય.

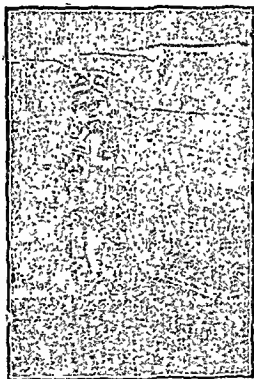
અભિનય—અભિનયની નદી મિસ મોનીમાં પણ બતતી પછીનાં એટલાં લક્ષણ મુજબ તેજ ઓછું પણ જણાય અને છે ત્યારે પછી બધી ફેરફાર થીક.

ફેટલાકાઈ—સાધારણ

સાધવ કામકુડકા—રજુ કરનાર—અમી પિકચર, લેખક

મી. ઇશારામ જે. ડાહ ૪૫૨૦૨૨ મી. સી. જી. યાદ ફેટલાકાઈ

નમ લખ્યું નથી.

ખાલસાગીનરિત—આરનાર નવરંજ

૨૫ પાટ. રાત્રીના સીને દિવસના ૨૫૨ દેખાઈ આવે છે, ન્યારે

કપડાંનું તે ફેટલાકું જ નથી. બધી કાઠીલાવાકી પોશાકમાં તો

પત્તી દક્ષિણી પોશાકમાં—ફેટી ફિલ્મોમાં બધું ચાલે !

અભિનય—અભિનયનું હોવાનું કદીમે તો અભિનયોગિન

જોડું જરા પણ કરી શકાય નહિ. સાધવની મોરલીના સુરો

પાછળ દીવાની બતતી સ્ત્રીઓ—મોરલીના નાદથી તેઓનાં દિલમાં

ઉપ ન થતો મોદ—માધવને જોવાની જેવુપવા—હૃદયનો તનખાદે

આ બધા જાવ કરાં છે ! એક પણ 'એકરમે આર' કામ

કરી જનારું નથી અપવાદ કામનાં નથી. રામ સેરડોનો પરવવા

પછીની પહેલી રાતરડો સીને તેમજ કામકુડકાનું મુલ્ય મરેડું

બધી પ્રત્ય પાપની લખનારો અભિનય લખાણને પાવ છે. પણ

લક્ષણવિચ રથાન કામ ૨૫ એ નિચિત છે.

વસ્તુ—લામજો બાટની

એક મુલ્તિ ઉપરથી ઉતારવામાં

આવી છે. આ વસ્તુને કાઠી-

વાવાડના પ્રખ્યાત કવિ નર-

રામ મુંદરજીએ પણ નાટકમાં

ઉતારી છે, એટલે મૂળ વસ્તુ

સારી હોય એ સ્વાભાવિક

છે પરંતુ કહેવાને દિલગીર

છીએ કે, સિનેમાની દ્રષ્ટિએ

વસ્તુમાં નથી પોતાનું ફેટલાકું

કે નથી દેખાતો. કંટાળાથી

જાણી રાખવાનો અભાવ,

મથક અને તેની સીન પાત

ફાકાડી નાખી મૂળ ઉદ્દેશને

પંક્તી રાખ્યો હોત તો સાત

સીધામાં જ જુદાં જુદાં એક-

સનો બતાવી રંગ બાવી

શકાત એવો અમારો નમ

મન છે. માધવનો જન્મજન્મ

તેનીમાં બતાવ્યો દેત તો કીક

મેકમ્પ—આંખની આભુગાભુને ખેંચ એકદમ રાખી કરવાથી કાંઈ વૃધાવસ્થા જણાતી નથી ! કાળાશને ખેંચ એછી કરવામાં આવે તો વધારે સારું.
ફોટોગ્રાફી—દીક છોકરી ફોટોગ્રાફી દીક ગ્રાહ્ય છે, બાકી નહીં કાંઈ બતાવ્યું હોય એમ જણાવું નથી. એકંદરે, “પચ્ચદ્” જેવી ફિલ્મ તૈયાર કરનાર ડાયરેક્ટર અને ફોટોગ્રાફરની જોડી પાસેથી આવી ફિલ્મની આસા સખી ન સકાય. છતાં કાંઈ બેદ હોય તો ખુદ જાણે.

નવી ખબરો—

ધડાકો—અમારા ગયા અંકમાં બાબેલા બાબિય મુજબ સાંભળવા પ્રમાણે લક્ષ્મી પિકચર્સમાં ધડાકા થઇ ગયો છે. કહેવામાં આવે છે કે જાણીતા ફોટોગ્રાફર મી. લાંકે અને નવા ડાયરેક્ટર મી. શાહ હુસાઇન ડાહીનુરમાં જોડાઇ ગયા છે. આરે મી. રાજ સેન્ડો આજકાલમાં છુટા થવા સંભવ છે. નવા ડાયરેક્ટર તરીકે મી. તોરજે અને ફોટોગ્રાફર તરીકે મી. પાકરેજ નીમયા છે. ત્યારે મી. ડાહરી આઈ ડાયરેક્ટર તરીકે કામ કરે.

કાઢીનુર—ગયાં અર્ધવાડીયામાં પડેલા વરસાદને સખે ભમતો જતા તૈયાર નહિ થઇ શકવાથી મી. દેવની પ્રખ્યાત કામેડી “લજ જમાઇ” શરૂ થઇ છે.

કુંજુ—પના હજી તૈયાર થઇ નથી. મી. મણીલાલ જોષીની પ્રખ્યાત ફિલ્મ “કુંજુ” વસલત” રજુ કરી છે.

લક્ષ્મી—મી. દૈવરીની અરવલીની નાગણુ તૈયાર થઇ જવા આવી છે. ત્યાર પછી કાંઈ ફાલતું કંપની પિકચર હાલનાર છે, એમ સાંભળવામાં આવ્યું છે.

ખગ્ગવતી—જાણી લખતને નિદાનો ત્યાજ કરી સરસ્વતીના ઉપર મુજબના ત્રીસ રૂબા અને ચોક્કા ખનમાં નવી ફિલ્મની સિદ્ધિ નાટકો પોતાના મંજલ પર રજુ કરનાર છે.

ફોટોગ્રાફી—માતર હોમનામ “ચક્રાચર્ય” પ્રખ્યાત ૧. લાંકુ “ફોટોગ્રાફી” મી. કેપ્સર આજકાલમાં ૨. રોજી રોજી સિદ્ધિ” મી. લાલજી નંદાસાઈ “બોલરોડી એક્ટર” ૩. કુંજુ “અરુણાચલ” ડાક્ટર સુખવંત” મી. લાલજી પુલ “કોમીક” માતર ગેરધન મી. દેવાસંકર “બોલરોડી” મળે છે. મી. ચમન વિજે પ્રખ્યાત જાણીતા બોલા-બોના ભેગા બળથી હજારો રૂપિયા અર્થ તૈયાર કરેલી રીન રીન સીમેટી તથા રૂસોના પુર ભપકાથી રૂબી બનાવશે.

ધીજેટલ પ્લાન ખુલ્લા છે

સુનીલાલ આપુલાલ મારતર.

મેન્ટલ પ્રોગ્રામર થી આજ નાટક મંડળી.

ડીજીટલ વેચાણ છે એજ ફિલ્મની ફોટોગ્રાફી પુરવાર કરી આવી.

રૂથ સેન્ટ ડેનીસ—પૂરીપની આ પ્રખ્યાત નવજો પોર્તોની રર નટ-નટીએની ટોળી સાથે એકસોસીપરમું રે રજાવરના કળા અને લાવચુકત નામે બતાવી મુખ્યત્વે રે બંતાવી ચૂક્યું છે. મુખ્યતઃ મારવાડી નામે મુખ્યત્વે રાએ ખાસ ધ્યાન એવું છે. તે સિવાય રોમન, કેચ, વહુડી, હાલીવુડ વગેરે પ્રખ્યાતો રૂ-સી પછી જોવા લાયક છે.

સુનીલાલમાં ગવનર—અમારા સુરતનો ખગરવની લખ જણાવે છે કે, અનેના વિનસ” સિનેમાની મુલાકાત ના. ગવનર તથા તેમનાં બાતુએ ગયા રોમવારે લીધી હતી. નવજો પૂરી વર્સલ પિકચર ફોરપોરેશનના એજન્ટ રા. સુનીલાલ મુલાકાત સુતીમ તથા તેમનાં પત્ની તથા સિનેમાના માલિકાએ તેમને બાર તોરા અને ફોટા એનાયત કરી બહુ માન આપ્યું હતું.

જોઈએ છીએ.

રૂપિયા ૨૫૦૦૦, રોકનાર

ફીલ્મ કંપનીના ધંધા માટે

સ્ક્રીપીંગ યા વર્ડિંગ પાર્ટનાર-લેખક શોખીન
 ૨ થી ૫ દલાલોએ તરફી ન લેવી

વધુ માટે પત્ર બેહાર કરો.

Z C/O મોજ-મજલ

ખટાવ ખીરજી ગીરામ

ખાલ નોટની

આનંદ સંગીત મંડળી

રીઝર્વ માટે એલફીન્સ્ટન રિજેક્ટમાં

૨૨ તા. ૭ મી ફેબ્રુઆરી ૧૯૨૧

ડીજીટલ, રર રા. ૫-૨-૨૧

સત્તાદાર દોમાં દીખાતા નહિ

આજે તારીખ નોંધી લો-૨-૨-૨૧ ફેબ્રુઆરી

ફેબ્રુઆરી

પ્રજાને પૈસે મોઢા ઉઠાવનાર પેલા
વિલાસી રાજા નહેતું શું થયું?? તે જાણવા

જાણીતા લેખક મી. દવેની લખેલી

મહાત્મા ચાણક્ય

યાને

સમ્રાટ ચંદ્રગુપ્ત

શનીવાર તા. ૬ વીથી શરૂ થઈ છે તે જુવો

સીનેમા મેજેસ્ટીક ગીરગામ

શનીવાર તારીખ ૧૩ માથી શરૂ થશે.

સૈયલ આર્ટ સ્ટુડીઓનું નવું સામાજિક ચિત્ર.

વંઠેલ વિધવા

યાને

વિધિનું-વિધાન

જેમાં

એક વિધવા એક નવાં પરણેલાંનો બેઠાનો સંસાર વિષમય કેમ બનાવે છે?

અને પોને વિધિના ધડેલા કેમ ખાય છે? તે જુવો

સીનેમા મેજેસ્ટીક ગીરગામ

આ અઠવાડિએ ડબલ પ્રોગ્રામ જોવા ચુકશો નહિ !

દૌલતે ફિર અઉન કરકે દાર્તાને દિલડખા

સમાપ્ત થાય છે. જેકના સુંદર એલન સાથે લગન
થાય છે. અને પછી તે મળ છે !

હમીદખેની નાસભાગ ! એમીની માની કયા !

આ સીરીયલની સાથેજ પાથેનો વિશ્વમ ડેસ્કન્ટના હસેસા દેખાડનારો

એક પાંચ ભાગનો
પ્રેમરસથી ભરપૂર
ચુકકે પ્રામા

તસ્વીરે-વઝા

તમારી સેવામાં રવુ
કરવામાં આવશે.
જેકદ આકર્ષક !

તૈયાર રહો !

આવતા શનીવાર માટે !

તૈયાર રહો !

હિંદુસ્તાનમાં અગાઉ કદી નહિ દેખાડવામાં આવેલો પ્રેમના જનમથી છલકાતો
જરૂનીમાં તકરાર અએલો હિંદી પ્રામા

માદન થીયેટર્સ
લીન્ ની

ભૂલ ભુલૈયાં

ઉત્તમ કામગીરી જોવા
ચુકશો નહી

વખાન-પાઠ, ૭, ૮, ૯, ૧૦ શની-રવિવારે ખાસ ખેલ ૩૦ વાગે સાવ-રૂ. ૨, ૧, ૫૫, ૫૫, ૮૫, ૯૫

ગ્લોબ સીનેમા સેન્ડલર્સ્ટ રોડ

જુડીંગ માટે લખા-એમ. સી. પટેલની કું.

કાલખાદેની રોડ સુખમ.

ફાગણ શુક્ર ૨] રવિવાર તારીખ ૧૯ મી ફેબ્રુઆરી ૧૯૨૬ [૫૨ જી. અક ૪૨]

આ અઢવાડીકમાં પ્રસિધ્ધ થતી વાર્તાઓના પાત્રો કલિપત્તજ હોય છે હાલ જીવત વ્યક્તિપરથી ઉપજાવી કાઢેલા નથી આ મો મ

પ્રભુના દૂર છે??

અમ દિવ ફેરી હોટલોથી જા પ્રભુ દર્શન થતાં, હ લગ્નર કપ પીવા થઈરે જા પ્રભુ દર્શન થતાં ।

સાખ્યા વલેલ્યમ કમ તણી ત્યમ ત્યમ પ્રભુના દૂર છે । આરોગશો હોત્ય પ્રસાની તો પ્રભુ ના દૂર છે । ગભરાતુ ના બહાલા મિસર વણું જગની એક છે, અસેઠ હોટલમાં હશે હો તો પ્રભુ ના દૂર છે ।

બાપા હમારા, ધર્મ ધ્યાને એક ચિત્ત મરણુ છે । પલ્લુ આ ક્રિયાએ જા તમારાથી પ્રભુ ના દૂર છે ।

જુવા તજ હોટલ મહિ તો કફ સદા ના દૂર છે, ને કફ થયી ક્ષય રેવની પરામણી ના દૂર છે । આ ચાર દિનની ચાંદની ખીલી સમ કરમાય છે; હોટલ તળેલે મોઢામાય પાહું ' પ્રભુ ના દૂર છે । '

‘મસ્તાન’

જુ પે દા

અયવા

રહસ્યમયી રમણી

લખનાર—રા. ચિત્રગુપ્ત ।

પ્રકરણ ૧ છું

—૦—

રેતીનાં સળખાં

પ્રિય પાઠક ! મારા જીવનમાં બનેલી ઘટનાઓ ઘણી વિરમયજનક, રોમાન્સકર અને કોતુહલીપક રહસ્યથી પરિપૂર્ણ છે ।

આટલાસ પરાંત એણીએને વટાવી બધા આક્રિંકાના ઉત્તમતા વાલુકામય પ્રદેશમાં એક અરબીય ઘોડા પર બેસી હું આ પો જતો હતો આ વાલુકામય પ્રદેશમાં દરિયો પહોંચે ત્યાં થી એક પશુ જુલ કે માનવતુ ચિદન બજાવુ નહોતું

અવજીરીવાની દક્ષિણ દિશા તરફ આવેલો આ વિરલુન સપાટ પ્રદેશ સહરાના રણુથી પ્રખ્યાત છે આ પ્રદેશમાં પક્ષતા તાપને બે અગ્નિજ્વાળાઓ કહેવામાં આવે તો ૧૪ પેાહુ કહે વાય નહિ રેતીમાં આકીને અશ્વ ચાડી ગયો હતે મારી પાસેના યોરાક અને પાણી ખૂંડી ગયા હતા બુદીબુદી જાતની હુમિતાથી મારે માંયુ ભગ્યા કનુ હણ મારી તે સમયની

અવસ્થાતું વર્ણન કરતું અણકપ છે. મધ્યાનનો પ્રખર તાપ અને પૂન વેગે ઉડતી રેનીની કણે મારી આંખ અને, 'મોઢાકું' હારી દેતી હતી. હુધાયો હું પીડીત થઈ ગયો હતો. પાણીની એટલી તો ખાસ લાગી હતી કે, 'કંઈક' અને 'મગ્ગ' સંપ્રદાય ગયું હતું. મારું આપું સરીર પરસેવણી તરબોળ થઈ ગયું હતું. છતાં, નીમકદલાસ થોડો અથા અગ્નિમય પ્રદેશમાં પહોંચે અને પોતાની પીઠ પર દુન મતિએ લઈ ચાલ્યો જતો હતો."

લગભગ ત્રણ વાગે કેટલેક દૂરથી એક મોટી પર્વતના જેવો વટાળાઓ મારી તરફ આપતો જણાયો. આ વટાળાઓએ આકાશ અને પૃથ્વી એક કરી મૂકી હતી. થોડા વખતમાંજ તે વટાળાઓ મારી પાસે આવી પહોંચ્યાં. મેં ધોડાને ઉભો રાખ્યો અને પગન નીચે દિશાનો હોવાથી વધારે ધન નહિ થતાં તેમાંથી સડી સલામત હું પસત થઈ ગયો. આપ લગભગ પાંચ વાગ્યે એટલામાં થોડે દૂર કેટલાક ઉડા અને ધોડાનો કાફો આપનો મારી દિશાએ પહોંચે. તે જોઈ મારા દેહમાં કંઈક પ્રાણ આવ્યો. ઉડતી એક લાંબી દાર લાગી રહી હતી અને તેની પીઠ ઉપર આત્મરક્ષાનાં અનેક ઉપયોગી ચાસો લાદેલાં હતાં. સર્વક્રિયા તેના પર પડવાથી તેનો અવકાશ આપના રણ પ્રદેશને અપહિત કરી મૂકતો હતો.

મેં મારા ધોડાને તે તરફ વાળ્યો અને તે કાફાનો નજીક જઈ પહોંચી એટલામાં તેઓમાંથી એક માણસ મારી સામે આવીને ઉભો રહ્યો અને મારા સામે બંધક તાંકી.

"મેં બપોલિત બની આપનાં લાખમાં કશું—'કાષ' ! ખુદ તમારું અંજી કર્યો. હું' યતુ નહીં પહોંચી મિત્ર છું."

મારા અવાજ તેણે સંકોચે ધોડાની લગામ પકડી લીધી અને મને નીચે ઉતરવા કહ્યું "મેં તેને પૂછ્યું—'આ કાફાના વડા કોણ છે ?"

પેલા માણસે જવાબ આપ્યો— "મિરકુડાના સંતાનને ગતી મિત્ર હોઈને !"

"તારે છું' તમે વધા જીભને નામે બોલ્યો છો ?" મેં તેને પૂછ્યું.

રહેક મારો પ્રથમ સંકળી સહજ વિરમન બની ગયો; પરંતુ કંઈકાંઈને દેખાવી લઈ તે બોલ્યો— "તમે કેમ બંધક ? અમારા વાણી પાસે તમને લઈ જવા પડશે."

"મને પહોંચી જોઈએ છે." મેં તેને કહ્યું.

મારા મોઢામાંથી ઉપરોક્ત સંજો નીકળે છે, એટલામાં એક મોટું અણકપર સ્વાર થયેલ રૂપ સંતાનને મારી સામે આવીને ઉભો રહ્યો. તેની સુદટ કાષા, તેજસ્વી મુખ મુદા અને નાની સૂધી પથરાયેલી સુદટ દાદી તથા તેના સ્વાજ જોઈ મારા મનને આત્મી થઈ કે, આજ દશપતિ હોવા જોઈએ મેં તેને નીચે રીત પ્રમાણે અભિવાદન કરી તેને મંજૂર કર્યું.

રૂપે મારા તરફ જરા સંકોચ દિશી પહોંચી નામને પૂછ્યું— "આ માણસ કોણ છે ?"

તરતજ મેં જવાબ દોષ્ટિય આપ્યો— "હું' એક અણકપ છું. મારું નામ સિલ્લિય દોષ્ટિય છે. સ્વાર જોવાને મારે જઈ છે. પરંતુ મારું લાલિ મને આપની પાસે બેઠી લાલ્યું છે. આપના ઉડાને અધિકાં ધડાનો પ્વાન મારા કાને આવ્યો એટલે ખુદનો ઉપકાર મારી મેં મારા અણકે આપની ખાલુ ચલાવ્યો. ખીલું છડીતી પરંતુ પહોંચી આપણને અધિકં મેળવી આપવાની હોતી જોઈએ નહિ તે હું આપને અધિકં મળું' પહોંચી રીતે ? જુઓ, આપના નામનેજ એક પંત મારી પાસે છે. આપણા ઉલખતા મિત્ર જનરલ માટેને આપને એક પંત આપ્યો છે."

મારા મોઢામાંથી જનરલનું નામ સાંભળી રૂપે સ્વાજથી આંખો કનતાથી પ્રવૃત્ત થઈ ગઈ. પંત લઈ તેણે વેષ્ટ ચિતે વાંટી જોયો. જનરલે તેના આ રૂપે મિત્રને પત્રમાં લખ્યું હતું કે, આપના અગ્નિને તમારે દરેક રીતે સલામત કરી.

પત્રને બે ત્રણ વાર વાંચી રહ્યા પછી રૂપે મને કહ્યું— "મી. દોષ્ટિય, અણકા પરમ દેખાડો. સર્વ સંકિતમત અને સર્વત છે. તમને જોઈતી દરેક મદદ તથા આશય હું આપીશ પરંતુ તે પહેલાં તમારે અમારી સાથે 'ખાલુ' લેવું પડશે.

તરત જ કાફાની કુચને અટકાવવામાં આવી. તે જ સ્થળે તંબુઓ કોઠાયા અને એક કલાકમાં જ ન્હાના સહેર જેવો તે કાલાનો દેખાવ થઈ પડ્યો.

રૂપે સંતાનને મને પોતાની પાસે બેસાડી સારી રીતે જમાવ્યો. તાર પછી હુકમની નળી મારા હાથમાં આપનાં મારા દેશની વાતો પૂજા લાગ્યો. રૂપે મોરકાંતો રહેવાની હતો. છતાં મારા દેશની વાતો સાંભળવાનો તેને બહુ હોય હતો. મેં તેની સાથે કેટલીક સજ પ્રકરણી વાતો કરવા માંડી. રૂપે ખુશ થયો. ધીમે ધીમે મદ્રે દય થઈ લાગ્યો. આખા દિવસમાં ચરખીથી બેઠાલ થઈ ગયો— લાઓને અમૃત મળ્યું હોય એવો ભાસ થવા લાગ્યો. કારણ કે, ચંદ્રનાં સિંચાં કિંજો અને સિંચાં અમિર રૂપની મુસાફરીને બતાવી દેતો હતો. રૂપે કાફાની ચારે ખાલુએ પહેરીયો જોડી દીધા અને તાર માદ જંગીન ઉપર શેનરંછ પાથરી સજ ગયો.

મેં પહોંચી મારા ધોડાના જીવનું આંધીકું કરી આપના સરીરે વજ આંધી લઈ દિવસના યાત્રે ઉતારવા માંડ્યો.

પ્રકરણ ૨ જી.

લખકેર સ્થિતિ

આ કુચ-વિદેક મરપથમાં મુસાફરી કરતાં કરતાં કેટલાયે દિવસો વહી ગયા. ઉત્તર આફ્રિકાના 'પ્રદેશીક-દું' અનિલિત નહેતી. ત્યાંના જીવનમાં મુખ અને સ્વાધીનતાએ મારા હૃદય પર અણકપ પ્રકારની મોદનજ પાથરી હોય એમ જણાવ

હતું. અને તેણે જ માટે ટ્યુનિસ અને ત્રિપોલીની સુસારી કું કરી આપ્યો હતો. મોરોકોમાં પણ અનેક સ્થાને કું કરી આપ્યો હતો. આવી રીતે આરબ જાતિ સાથેના વારંવાર મેળાપને લીધે તેઓ તમ્બુ મારા દિશામાં સંદાનુભૂતિ પ્રકટ થઈ હતી અને અનેક સુસમગ્રના બંધુઓ સાથે મને મિત્રતા થઈ હતી તેવા જ એક બંધુની સાથે આજે કું સુસારી કરતો હતો.

પણ વર્ષ સુધી આરબ પ્રદેશમાં રહેવાને લીધે તેઓની સાથા તથા કાળેની ભરૂં કું સારી પેઠે સમજ સકતો હતો. એટલે સુસારી કરતાં મને અડચણ પડતી નહોતી અને તેઓની સ્વયે તેઓની ભાષામાં જ મને વાતચિત કરવાનું ક્ષમણું હોવાથી મિત્રતા ચલાવે વાર લાગતી નહોતી. અહીં બિન હાફેઝ માર્ગ માન તથા અરબી ભાષા ઉપરનો મારો કાણુ જોઈ મારાં મુકત કંઈ વખાણુ કર્યાં કરતો હતો અને મને કાંઈ પણ રીતે ઓછું ન આવે તેની ખબરસારી રાખતો.

એક દિવસે પ્રભાતમાંજ અરો સુસારી કરતા બાળુ ગાણુમાં થોડો ચક્રાવતા ગાથા જતા હતા, તે વખતે વૃધે મને પૂછ્યું—“તમારી યુવાન વય અને ઘેરે પુત્રજ સંપત્તિ હોવા છતાં તમે આવા નિર્જન કષ્ટપ્રદ મરૂપ્રદેશમાં કેમ રખણ કરો છો ?” સ્વન કરી શા માટે સંસારી હંડગી મુલરતા નથી ?”

મેં સહજ હાસિને જવાબ આપ્યો—“સ્વન કરવાથી શું હામશે ? અરબને મારા જેવો યુગી દુનિયામાં કાંઈ નથી. મારા પર કાંઈ પણ બાનની ચિંતાનો બોલો નથી. મરુઝ આવે ત્યાં જઈ ચૂકું છું—હરી કરી કાંઈ છું. વિવાદ કરતાંજ હાથ પગમાં બેસીએ પછી જવ અને તે બેસીએ પછી કદાચી ઘણી મુશ્કેલ થઈ પડે છે.

શુધે જરા માયું ‘દસારી ગંબીર ભાવથી કહ્યું—“હા, પણ જેમ તમે બંધનથી દુર દાસતા મારો છો, તેવાજ અમુકમાં તમે બંધનથી જકડાઈ જશો અને છૂટી શકશો નહિ !”

મેં વિચિત્ર બની પૂછ્યું—“એવું કારણ ? આપ આ શું કહો છો ? આ કંઈ બાનની દેવવાણી ?”

“હા, દેવવાણીજ કહેલી જોઈએ. આને સતારાજ મને તેની પ્રતિષ્ઠિ થઈ છે. તમારાં શુંકે ઉપર ઉંટનો પગ પડી ગયો છે ?”

“એટલે ?”

“તે ઘણી અમગ્નશ્રયક નિયાતી છે.”

મેં સહજ ગંબીર બની પૂછ્યું—“જે બધી આપના વહે-મની વાતો છે. અમે મુકત અપમુકત, જતર-મંતર, એવું કાંઈ પણ માનતા નથી !”

મેં જો જરા રોપમુકત સુધીયું કહ્યું—“તમે કાશ્રો ક્યાંથી માનો ?”

મેં તેમને સંત-કરવાના ઉદ્દેશથી કહ્યું—“વાર, મારો કે માનીએ; પરંતુ યુકના ઉપર પગ પડવાથી શું અપમેજ થઈ શકશે તે આપ જાણી શકો છો ?”

રોષે પોતાની દંડાડીને પસવાતમાં ગંબીર મુદ્રા ધારણ કરી કહ્યું—“તારે સાંભળવાનો છંદો હોય, તો સાંભળ. તું સુધક છે, હું રૂધક છું એટલે મારી વાતને ક્રોધથી નાખતો નહિ. તું યુવો-પુરુષમાં આવેલો હોવા છતાં પણ હું અનુમાન કરીને કહું છું કે તું કાંઈના પ્રેમમાં પડ્યો નથી !”

“હા, ખરી વાત. આપનું અનુમાન સત્ય છે.”

રોષનો કંઈ સ્વર કંઈક વધારે ગંબીર થવા લાગ્યો. તેમણે કહ્યું—“ભોળવાન ! સાવધાન રહેજે. થોડા વખતમાં એક દિવસ એવો આવશે, કે જ્યારે રમણીના મુખ કમળને જ છું છવંનું સારણ માનીશ. તે યુવતીનાં પ્રકાશનાં ચિશિર બિન્દુના જેવાં નિર્જળ ચક્ષુઓ, પીચકળનાં જેવા લોહિત વણાં ઓછ સુધક અને નવ પ્રસ્ફુટિત યુવાળ પુષ્પ જેવું તેનું મુખ કમળ જોઈ તારાં ચક્ષુઓ તેના પ્રેમમાં દીવાનાં બની જશે. તેની પાછળ તું પાગલ બની જઈશ—અને પછીજ મને યાદ કરીશ કે, રૂધક રોષે કહેવું બલિધ પડે છે કે બોલું.”

નિશ્ચય બની કું રોષની વાત સાંભળી રહ્યા. બન્ને જણા મિત્રભાવે પથ અતિક્રમ કરવા લાગ્યા. જુદી જુદી જાતની ચિંતાઓથી માર્ગ મન ઉદ્ભિન્ન બની ગયું.

આખરે માન ભંગ કરતાં મેં તેમને પૂછ્યું—“મહાશય, ધારો કે આપની બાલિધવાણી ખરી પડે, તો મારે શું કરવું ? આપ કાંઈ ઉપદેશ આપી શકશો ?”

રોષે કહ્યું—“ઉપદેશ ? હું કાંઈ ઉપદેશ આપતો નથી. ઉપદેશ છું અદ્યતની મતિને શકી કહે છે ? છતાં હું એટલું તો વને કહું છું કે, તું કદાચિત પ્રેમમાં પડે—તારી મિત્રતા એ મેં તેની મોઢક અને મુન્દર હોય તો પણ—તેમાં જુલ્મ થઈ શકે નહિ. તે યુવતી પરી જેવી ખૂબસૂરત હોય, તો પણ સ્વપ્નમાં પણ તેના ખિલાસ આવવા દરેક નહિ. કહે, આ પ્રતિજ્ઞા તોશયી પાળી શકશો ?”

“મહાશય, આપ કહી શકશો કે તે યુવતી કંઈ બાનની હતો ? આરબ, ખૂર કેવા મારી સ્વદેશવાસિની અંગ્રેજ બાળા ?”

રોષે કહ્યું—“તે વાત મને ખૂબીય નહિ. હું કાંઈ પીર નથી કે બધી વાતના તને ઉત્તરો આપી શકું પરંતુ એટલું તો ખરું કે, નાસ્તિકની માફક તું જેને કુસરકાર કહે છે, તેના અનુચિત તો તને મળ્યા સિવાય રહેશે નહિ. આવીજ રીતે થોડા વખત પહેલાં એક બનાવ બની ગયો છે, અને પરિણામ ભાષકર આવ્યું હતું !”

“શું ? આપ શું કહો છો ? મારા પ્રાણને માટે આમાં કા લાવવા જેવું તો નથી ?”

“પ્રાણને માટે તો હું કહેતો નથી, પણ એટલું તો ખરું કે, આ પ્રેમ સુખરૂપ થશે નહિ પણ ઉગાપ રોઢમૂઢીની માફક દમેસ તારા દિલને જલાશ્વા કરશે—પ્રથા થઈ પડશે.”

મેં એક નિશ્વાસ ઘડી પૂછ્યું—“અરે કહ્યું કે, આવે જ એક બનાવ પહેલાં બની ગયો છે. આપ તે હુશ્કારનાં વણનું કરી શકશો ?”

રોષે કહ્યું—“હા. એ અનિ ઘોર-ભયાનક કુર્ષાના હાથી, તે વાત મારા રમતિપટપર આનામાં શરીરમાં કે પાંચે છુટે છે. તારે ભારે વાત સાંભળવી જ છે, તારે સાંભળ. મારો એક ભગીને ‘હનો.’ તેની ઉમર. તારા જેટલી જ હતી અને તને જેમ જેમ બેઠું છું તેમ તેમ તેની મને વાદ બની જાય છે. કારણ કે, તેને અને તારા જેવામાં મળતાપણું વિશેષ છે. રમનના ઉપવાસે ખસસ થયા બાદ તેના પિતાની સાથે તે મોરકોના પશ્ચિમ પ્રદેશ તરફ ગયો હતો. એક દિવસ તેના ઉંઠનો પગ તેના થૂંક ઉપર પડ્યો. તેના એક નોકરે તે બનાવ જોયો એટલે તેણે પોતાના માલિકને આવી પડનારી બાવિ વિટાવનારોથી સાવચેત કરી દીધો. નિર્બોધ સુવકે વિશ્વાસ નોકરનું કહેવું માન્યું નહિ. તેણે માલિકનો તિરસ્કાર કરતાં કહ્યું—“બેનના કાળની પુત્રી કાતમાતી સાથે મારાં લગ્નની વાત નક્કી થઈ ગઈ છે. એટલે ખીલ ગમે તેવી સુન્દર સ્ત્રી મને તો પણ મારું ચિત્ત વિચળિત થશે નહિ” એમ તેના નેકરને તેણે ખાતરી આપતાં તેણે કહેલાં ભવિષ્યની વાતને ઉઘાડી દીધી.”

વાતની પ્રવાહ જેમ આગળ વધતો હતો, તેમ મારા દિવસમાં પણ તે ભવિષ્ય જાણવાની ઉત્કંઠા તીવ્ર વધતી ચલી હતી. મેં કહ્યું—“પછી પરિણામ શું આવ્યું?”

“પરિણામ કે મહાજ્વળ ભયંકર. એક અદ્વાદશી પછી એ કન્યાસ્થાન સુધે મોરકોના રાજધાનીમાં પ્રવેશ કર્યો. સિદ્ધિ ઉપેન રાત્રીપર ચાલી જતાં એક દિવસ તેણે એક રોષની કન્યાને જોઈ. રસ્તે ચાલતાં પવનને લીધે તે સુવતીના પુરુષો ઉપડી ગયો અને તેના મુખખંડમાં, દર્શન તે સુવકને થયા. રોષની કન્યાનું આયુષ્ય અત્યુચ્ચનીય રૂપ સૌંદર્ય જોઈ સુવક મોહાવ જતી ગયો. તે આત્મસંપરચ્છ કરી શક્યો નહિ. તે તેના પર એટલો તો આસ્કાત બની ગયો કે, વાગદતા પત્નીની વાતને ભૂલી જ ગયો અને તેના નામનું રંછ કરવા લાગ્યો. આખરે સુવકે તે સુવતીના પિતાની મરજી સંપાદન કરી અને જાનેનાં લગ્ન થઈ ગયાં.”

મેં એક નિશ્વાસ મૂકી કહ્યું—“એકાદશી અને તમે ભયાનક વાત કહો છો? આના જેવું ખીલું સુખ કડું હોય?”, ત્વંધ મને ધીરજ આપતાં મોઢ્યા—“ભાઈ, ઉતાવળો ચા નહિ. આરતે આરતે તને જાણી વાતના રોહ થઈ જશે.”

“વાન, આગળ ચલાવેલ.”

“વિવાહ બાદ મારો ભાગીને તેના સસરાને ત્યાં રહેવા અને પત્નિ સાથે અમન ચમનમાં દિવસ ગુમાવવા લાગ્યો. સુન્દર સ્ત્રી, અસંખ્ય દાસદાસીઓ, રાજમહલ જેવું ભવન આદયું બંધ મળતાં તેના મુખની સીમા રહી નહિ.” મેં મૃદુ દારપ કરી કહ્યું—“વાહ! સ્વર્ગજન્ય બહુ કહોને?” ત્વંધે જરા બગાં ચાલી કહ્યું—“હા, સ્વર્ગ તે ખરું પણ નકું જેવું. શું તું એમ માને છે કે આ મુખ તેને કાયમ રમું?”

“ત્યારે શું થયું?”

ત્રણ માસ બાદ એક દિવસે કોરીનો પ્યાલો પીતાજ તે પુલ્કના દરબારમાં આલ્યો ગયો. તે સુવતીએ પોતાનો પરિસુત રહેતો જતાવી તેને પાગમ કરી મૂક્યો. હનો, પરંતુ વરુન તે સમતાંનીની છાકરી હતી. મારા ભગીને પાસે જે દંધ માલ મિલકત હતી, તે બધી લઈ લીધા બાદ જેર આપી તેને મારી નાખ્યો!”

“એકાદશી એકાદશી કાળે ઉઠ્યો અને મારા રોહામાંથી સ્વર્ગ નીકળી નીકળ્યા.....” “પુલ્ક મને જોવા પ્રેમથી બચાવે—ભયંકર ભવિષ્ય! ભયંકર ભવિષ્ય!”

અપૂર્ણ.

છે રોહાં કોઈના બાપની?

એક રોહ હતો. જેવા તેના નહિ પણ એ બાપડીવાળા ને મોટી કાંદવાળા. સાત પેઢીથી રોહાં માલતી આવી હતી. અને સાતમી હવેલીથી કાંધ દિવસ નીચે જુહોતા ઉતર્યા એવી તો દોમ દોમ સાહેબી હતી.

એક દિવસ રોહ જમતા હતા ત્યારે દરકાર પંખો નાંખતી હતી અને માનકાર રોહમાં ઝાળાણો મુકતી હતી, તોયે રોહને પસીના થવા લાગ્યો.

માનકારે પૂછ્યું “હું રોહમાં ઝાળાણો મુકું છું અને આ પંખો નાંખે છે તોયે પસીના કેમ થાય છે?”

રોહે કહ્યું “હું ઝાળાણો તો મુકે છે પણ ચાલે છે ઝાળાણો તારો બાપ?”

પુલકાકા કાકા વૃદ્ધ હતા લાકડીલીધા વિના ચાલી નહોતા શકતા. તેના પાડોરીનો દીકરો હીરાલાલ મુનસફ ચંપને આવ્યો. એક વખત પુલ્કા કાકાને કમેરીમાં જુખાની દેવા નમું પડ્યું.

મુનસફ તમારું નામ શું?

પુલ્કાકાકા—ગયા તું જાણે છે ને અમલયો થાય છે?

મુનસફ—તમારી ઉમર શું?

પુલ્કાકાકા—હું ને તારો બાપ એક દારના એમાં ‘શું’

યુ છે?

મુનસફ—કયાં રહો છો?

પુલ્કાકાકા—સળો સોઢર લાગે છે. મેંજ રેલીમાં આવે.

સુલી ગયો કે?

કેનો વાંક

લખનાર—ડૉ. નરુચી

જ્યાં સુધી લીલા ગંગાના સમાગમમાં ન આવી હતી ત્યાં સુધી તે 'હિન્દીઆમાં' સાથે સુખી રી હતી. હેના પતી રસીકલાલ હેને ધણેજ ચાહતો હતો. હેમને એક પાંચ વર્ષની નાની બાળીકા પણ હતી. તેનું નામ ચારલા હતું. સરલા ધણીજ હસ-સુખી હતી અને આખા માળામાં બધાની માનીતી હતી.

રસીકલાલ એક મોટી રૂમમાં નોકર હતો અને હેના બીજા મિત્રો 'ધારલા' કે 'હેની' કાપડવાને બીધે તે આગળ જતાં નામ કદોદરો. રસીકની ઉંમર ૨૯ વર્ષની હતી. લીલાની ઉંમર ૨૩ વર્ષની હતી. રસીક અને લીલાનું 'નેક' આપાપ માળામાં સુખી અને લાગણીથી દંપતિ તરીકે ઝોળાવાનું હતું. પછીથી લીલા હમેશા પોતાની જાતને પુછતી કે એવી તે 'કઈ' આશાથી પગે 'હેણે' ગંગાનું કણ માન્યું અને પોતે પોતાના તથા પોતાના પતિનાં જીવનમાં એક મહાન દુઃખદ પ્રસંગ ઉભો કર્યો.

ગંગા એક એવી ફેરી હતી કે જેના વિષે લોડા જાહેર બહુના નહિ જતાંય તે બધાની મીન હતી. હેલા રહેવાના દંપત્ય એક વિધવા જેવા હતા. પણ કોઇને હેની પરજીવન છંદગીની પાંદરી ન હતી. હેના ચહેરા મોહક હતો. અને વાતચીતમાં ધણી હોશીઆર હતી.

હેની ઉંમર ત્રીસ વર્ષની હતી. હેને જોતાં એમ લાગતું કે તે દસ વર્ષ પહેલાં ધણીજ અગમ્યત હોલી નેપ્થએ. ગંગા લીલાના સામા માળામાં રહેતી અને આપ તેઓમાં ધીરે ધીરે મીનતા જતી.

એક દિવસ ગંગાને કાંઈ કામ ન હોવાથી તે લીલાને મળ્યા આવી. તે વખતે લીલા નાની સરલા થાકે ક્રોક થયતી હતી. ચોરીવાર. આમતેજ આરીજવણી વાતો કરતાં ગંગા બોલી. "તેમને આમને આમ ધરમાં બરાબ રહેવું કેમ પાલવે છે?" લીલાએ કાંઈ આશ્ચર્ય સાથે નેહુ અને બોલી, "મને એવું કાંઈ પસંદ નથી, હું તો આમજ સુખી છું."

"તેમને વારો છે કે સુખી છે?" પછી સુખી કહેવું અને સુખી હોવું તેમાં ઘણો ફેર છે. ગંગા બોલી. હું કાંઈ જાહેર કહેતી નથી, લીલા હસે."

લીલા કાંઈ પણ જવાબ આપે તે પહેલાં ગંગા બોલી, "મને પતિ પછી બચા છે. પણ ખરી વાત તે એમ છે

રીઓ અને ધર વિશેના જુના વિચારો આપણામાં ધણી પેટી મળ્યા અને આ આપણી રી જાતને અન્યાય છે. ધણી રીઓના મળ્યામાં આ વાત દેતરી છે જ્યાંય હજીય હમારો જેની ધણી રીઓને માટે પતિનો હાથ આવે માટે પતિની સેવા આકરી કરવી અને છોકરાં પેલાંની વેઠ ઉપાડવી એમાંજ બધું સમાધાન છે.

શે જવાબ આપે તે લીલાને સમજાય પડી નહિ, ચોરીવાર તે બોલી. "પરજા પછી મને એમના તરફથી કાંઈ પણ જાનના પાંચે નાણે નય."

ગંગા બોલી, "બધી તરતનીજ પરજોશી રીઓ એમનું ધારે છે. હું પણ તેમજ ધારતી પણ હેમના મૃત્યુ પછી બધી મને સમજાય પડી. પણ ખરું પુછો તો લીલા પહેલું રાજને રાજ ધણીના બજાની પેરે એકને એક કામ કર્યાં કરવું એમાં કંટાળો આવતો નથી?"

લીલાએ કહ્યું, "મને પણ કાંઈ કાંઈ જાર તેમ ચાપ છે. પણ એ કહે છે કે આપણે અત્યારે કંઈકસરથી ચલાવવું નેપ્થએ કારણ કે આપણે સવિધાના વિચાર કરવાનો છે."

ગંગા બરા સખાપાંથી દસી અને બોલી, "ભવિષ્ય ! અને હમે ધારો કે હમારું ભવિષ્ય શું હશે." હમારા પતિના પચારમાં વધારો મળ્યું તે તો બીજાં છોકરાં અને વધારાના ધર અર્થમાં તણાઈ જશે. અને જતાંય ધારો કે હમે લાગણીથી હશે ત્યારે હમે આધિક વર્ગનાં હશે. રસીકલાલ બહુ સારા છે જ્યાંય મને તેવા તોય પુરવે. એ બધા એમજ ધારે છે—રીઓને દરેક જાતનું સુખ આ ચાર દિવાલોની વચ્ચેજ છે. હ્યો કહો હમે કેટલા દિવસથી નાટકમાં નથી મળ્યાં?"

લીલા બરા શરમાઈ. "ધણા મદિનાથી નથી મળું પણ હું હેમને કહું તો જરૂર મને લાઇ જાય"

"તજી ખરી સુખી છે." ગંગા બોલી ઉઠી. "પરજોશી રીઓને દરેક જાણતમાં પુછવું પડે છે. આ એક વાતનો ચોકજો અન્યાય છે. ને મરદને ક્યાંય પણ જવું હશે તો ફક્ત એટલુંજ કહેરો કે હું જાઉં છું. અથવા તો કહેરો પણ નહિ. પોતાની જાણતમાં માટે એકદમ રવતત જવી જાય છે. અને પરજોશી રીઓ પતિ વિના એક અગત્યું પણ જરાવું નથી."

ગંગા એકદમ અટકી ગઈ અને હસી, અને ખરેખર લીલા હેના આજે આપણે બહુ વાતો કરી. મારે આજે એક જવાબે જવાવું આમજાય છે. હમે આવશે ? હમે ધણી દલાશી પકાર મળ્યાં નથી."

લીલાએ કાંઈ જવાબ આપ્યો નહિ. એટલે ગંગા મેનાના મકાને ચાલી ગઈ. મેનાના જવા પછી લીલાના મળ્યામાં એવેની પેલા યજ પણ એ વાતોને દુર કરવા તે મનમાં બોલી, "એવું તો ધણીએ ખરી જાય છે હું મને સુખી છું પછી બીજા અને તે કરે એમાં તદારે શું?" જ્યાંય લીલાને ગંગાની ધણી

વાતમાં સમ લાગ્યું.

અને એવું બનતું પશુ ખરું કે લીલાને એકને એક કામ દરેકજ કરતાં કંટાળા આપતો. દાખલા તરીકે આજે શું થવાનું હતું તે તો બરેબર જાણતી હતી. રસીકલાલ ઝોરીસથી આવતો. કપડાં ઉતારી મેંઘાં ધોઈ સરલાને રમાડશે. સરલાને રમાડતાં રમાડતાં પોતાની સાથે રસોડામાં થોડી વાતચીત કરશે. થોડીવાર પછી તેઓ જમી લેશે. જમતાં જમતાં રસીકલાલ કાંઈ ઝોરી-સની કે એવી વાતો કરશે વા તો કાંઈ વાંચશે. પોતે તે વખતે વાંચતું મંજરી અને રસોડું સાફ કરશે. ત્યાર પછી સુખનો વખત થશે. વાતચીત કરતાં સુષ જશે. બીજો દિવસે પશુ એવું એજ.

લીલા કોઈ સુચતાં કંટાળી ગઈ. તેણે મંગાના બોલેલા શબ્દો મગજમાંથી કઢાવી નાંખવા પશુાય પ્રયત્નો કર્યા પશુ તેમાં તે નિષ્ફળ ગઈ.

થોડીવાર ત્યારે સરમા બહારથી રંગીને આવી અને લીલા પાસે આવતું મંચું ત્યારે તેણે પહેલીજવાર આવતું આવવાની ના પાડી. એમને એમ વિચારમાં ધણીવાર બેસી રહી પછી આજીવું ભાન આવ્યું કે મોડું થઈ ગયું હતું મટે તેણે રાંધવાનું શરૂ કર્યું નેપજો. તેણે રાંધવાનું શરૂ કર્યું એકલામાં રસીકલાલ ઘેર આવ્યો. તેણે કહેરા મુજબ કપડાં ઉતારી મેંઘાં ધોઈ સરલાને રમાડવા માંડી. લીલાએ રાંધતાં રાંધતાં રસોડામાંથી રસીકલાલ તરફ નેપું અને વળી પાછો વિચાર આવ્યો કે આવો પતિ મેળવવામાં તે કેટલી લાગ્યારાણી હતી. તેને પોતાના પીંતિ મટે ધણું અભિમાન હતું.

લીલાને આવતું મોડું થયું તે મટે પોતાની જાત ઉપર ગુસ્સો આવ્યો અને તેને જાણી વાળવા રસોડું સુંદર બનાવવા પ્રયત્ન કર્યો.

લીલા જ્યારે સુતી ત્યારે તેના મગજમાં કોઈપણ જાતના વિચાર નહોતા હતાં સુતા પછી વિચાર આવવા માંડ્યા અને રહેવાર સુધી પધારીમાં તરફથી આંધર.

ત્યાર પાંચ દિવસ પછી ગંગા ફરીથી લીલાને મળવા આવી. અને બનરમાંથી થોડાંક લુગડાં ખરીદવાનાં છે માટે લીલાને પોતાની સાથે આવવા કહ્યું, “હું આવું તો ખરી પશુ આ સરલાનું કેમ ? હું એને એકલી મુખને કેવી રીતે આવું ?” લીલાએ પૂછ્યું.

ગંગાએ કહ્યું, “આ હમસરાં પાંચેથી રમા બહેન રાખશે. અને આપણે એક કલાકમાં તો પાછાં ફરીશું. અને ન કા આગળથી ગાડી કરી લઈશું એટલે વાર નહિ લાગે.”

લીલાએ આવવા માટે હા પાડી.

“હમે કપડાં પહેરી તૈયાર થાવ ત્યાં હું હમને જુમ પાડું છું.”

ગંગા એમ કહી ચાલી ગઈ. ઘેર જઈ તેણે હમસરાલ નાના માણસ ઉપર ટેકીકાન કરી તેને બરેબરના—કાપડના

પેપારીની દુકાન પાસે ગા વાગે મળવા કહ્યું.

બંને નાકા આગળ આવ્યાં અને વિક્ટોરીયા ભાડે કરી પુલેવેર તરફ ઉપડ્યાં.

રસ્તામાં ગંગાએ કહ્યું, “બરેબર હમે અમારે એવાં સુંદર લાગે છે કોઈ પશુ હમને ન પારે કે હમારે પાંચ વર્ષની મુગી હતી.”

“મંગાનું કહેવું તદન સચું હતું.”

(૨)

બરેબર ગા વાગે તેઓ દુકાનની બહાર નિકળ્યાં. ગંગાએ ગાડી ભાડે કરવાનો વિચાર બહુવિધ. તે ગાડી મેલાવવા એક તરફ વળી ત્યાં તો એક માણસ રહામેથી આવતો જણાવ્યો. તેને બેઠક ગંગા એકે ચપળ નાચકાની માફક આદર્યું સહ બોલી “અરે ! હમસરાલ, હમે અહિં કયાંથી ? હમે તે કલકતે હતોને ?”

હમસરાલે જવાબ આપ્યો તેને અહિં આવવાને ત્રણ દૈ થયા હતા. અને બોલ્યો, “હમે ધણી દહાડે મળ્યાં છે માટે આવ્યા વગર ચાલે એમ નથી. વધારે નહિ તો થોડી રોકાણે !”

ગંગાએ લીલા રહામે બોલ્યું, લીલાએ કાંઈક આનાક સાથે જણાવ્યું, “પશુ આવવુંને મોડું થશે.”

હમસરાલ બોલ્યો, “પશુ મ્હારું ઘર હમસરા તરફ જવાના રસ્તા ઉપરજ છે.” લીલા કાંઈ વધુ બોલે પહેલાં તો વિક્ટોરીયા આવી અને બધાંય હમસરાલના તરફ ચાલ્યાં.

હમસરાલ કાંઈક અજબ માણસ લાગતો. તેનામાં આક શુ હતું. તેનો મહેરો મોઢક હતો.

લીલા હમસરાલના ધરમાં પાંચું, ફરનીચર વિગેરે શો નેપજો અંગત ગઈ. પશુ તેના સંતાપી દિલે તરતજ એ વિચાર દુર કરી દીધો. હમસરાલ જ્યારે વાતો કરતાંયે હતો. તે વાતોમાં લીલાને જરા રસ પડવા લાગ્યો. અને લીલાને તે જાન માટે માન ઉત્પન્ન થયું. જ્યારે થડીઆળમાં પાંચના કો થયા ત્યારે જ ખખર પડી કે વાતોમાં ધણી વખત વિલી ગ હતો. લીલાને એકદમ ધર અને સરલા વાદ આવ્યાં. બં ઉધ્યાં. ઉઘટાં ઉઘટાં ગંગા બોલી” માફ કરોને હમસરાલના અમે હમસરા બહુ વખત લીધો.

હમસરાલે આભાર માનતા કહ્યું “કોઈ કોઈ વખત અ. રહેજો.” ગંગાએ પશુ કોઈ કોઈ વખત આવતા રહેવાનું કહી રહેજ આગળ જતાં ગંગા થોભી અને હમસરાલને પાંચે પૂછ્યું “કેમ કેવી છે ? ધણીજ સુંદર. ફરીથી લાવજો.” વિક્ટોરીયામાં ગંગાએ લીલાને પૂછ્યું, “કેમ હમસરાલ કેવા માણસ લાગે છે ?”

લીલાએ જવાબ આપ્યો કે બહુજ સારા માણસ હતા આના માણસો જવલેજ નેવામાં આવે.

મગએ મનમાં વિચાર કર્યો "કેવી બોલી ! જન્મેના મન
પત્યા હોય એમ લાગે છે એ તેમ હશે તો આપણને આશ
નમાં પડવાનો "

૩

આરે પિંડોંગામાં માળા પામે પટોચના આવી ત્યારે
શીલાને પાદ આપ્યું કે આને ધરમાં શાક તો જુદાપ નથી
તેણે મારી "શાકવાળાનાં ફુલો પાસે ઉભાં ગામી શાક લાધું
અને જલદી જલદી ઘેર જઈ કપડા કાઢ્યા વગર રાધવાનાં તંપાસી
કરના લાગી દુધનું કત્તાનું હતું એટલે કાંઈ વાધો નહોતો
શાક ઘઉં ગાય અને બાખરી કેતવાની તંપાસી કરતી હતી એવામાં
સ્ત્રીકલાલ આવ્યો મ્હો ધોવા પછી થોડી વારે સ્ત્રીકલાલે
જરા સુસ્મૃતી પૂછ્યું "આને બહાર ક્યા ગઈ હતી ?"
કહ્યાનું મગાચરણ થયું

શીલાએ પહેલા તો માથી માગી લેવાનો વિચાર કરે તો
પછી આ સત્તાલથી તેને સુરમાં માર્યો

"તે એમાં શું થઈ ગયું ? શું કાઠની સાથે જરા બહાર
પછી ને જવાય ?" તેણે કાંઈથી જવાબ આપ્યો

"બીજું તો કાંઈ નહિ," સ્ત્રીકલાલ ખીસીપણે પડી
જતા બોલ્યો "કામ હોવાથી બપોરના અદિ આ થો હતો
ત્યારે ખમર પડી કે તું બહાર ગઈ હતી અને પૂજા વગર ગઈ
હતી તેથી જરા લાગે તો ખરે ?"

"તદમા એટલા બધા સુસ્મે શાના થઈ ગયો છો ? મને
જવાની આપાઉં ખમર જ નહતી આ તો રહમિયાના મગા
મ્હોને કપડાં લેવાના હતા તેમણે સાથે આવ્યા કહ્યું એટલે
જરા બહાર ગઈ કાંઈ પાડેલીની સાથે બહાર જવું પડે તેમાં
તદમારી રગ શેની ચેવાની ! શું કાંઈ દિવસ બહાર પછી ન જઈ
સકાય ?"

"પેલી મગા" સ્ત્રીક મોલી ઉઠી "તું એની સાથે
બહાર ગઈ હતી ? હું તને કહું કે તું એની ચીંતા છોડી દે"
"એ સારી છે કે બોડી છે તે બહાર નેવાતું છે"
શીલાએ પછી એટલી જ કસાડીથી રહામે જવાબ આપ્યો, પરિ
ણામે જન્મેનાં દિવ હયા થયા

તને કહ્યું બોલ્યા આ થા વિના સુખ બીજા દિવસે સ્ત્રીક
લાલ હું બી હાથે પોતાની નોકરીએ ગયો પછી એથીસમાં કામ
કરવામાં કાંઈ ચેન પડ્યું નહિ તેણે એથીસથી આવી શીલાને
સમજાવ્યા મળના કૃષો

"એ શીલા ! આપણા અપોલાનો અત આવશે એટલે"
"તેમાં મારું મ્હારો વાંક ન હોય હું જરા બહાર ગઈ
નહો મગા મગા થઈ ગયું"

"તું મગાને સાથે ત્યારે ગઈ તેથીજ મને કુમો
પડ્યો હતો" કહી દહાડે તે આપણામાં પેલા દાવરો "

"તમે તો રજા મળ કો છો હું અદિ આ રી કામની
સાથે મોતુ આ એ નહિ તો પછી મ્હારે આ થઈ શું

પણ રોડાનું ?" શીલા બોલી, "અને મ્હાર જીવે
એને કાંઈ લેવાનું પછી મન થાય બોલ્યા પેરેવની તો અપુ
ઉમર છે પછી જ્યાં છોડી મરો એટલે પતી ગયું

"ત્યારે કાંઈ થય અને લેહેર પછી કરવી આ પેસ પછી
બચાવવા !" તદમારા શેને પગાર વધારના માટે નથી
કહેના આપણે શું માન્યો નથી ?"

સ્ત્રીકલાલ મગામાં આ મ્હો બગડ્યા તેની પત્નીને પછી
શેની પત્નીના પ્રમાણમાં કાંઈક તે રોડા નોંધ્યો તેને
લાગ્યું કે શેક તેના કામના પ્રમાણમાં પગાર ધરો જોઈ
આપતા હતા

"હું કાલે શેને જરૂર વાત કરીશ "

તે રાત્રે જન્મે હદરો ફરીથી એમાં થય બીજા દિવસે
સ્ત્રીક નોકરીએ ગયો પછી તેને "તો આજનો દિવસ કમસીન
હોતો આને શેક ઘેરથી તકરાર કરીને આના હાનાથી પોળવ
કેણે ન હતો અને તકરાર પછી પેલા બાળની હતી

સ્ત્રીકલાલ શેના આ થા પછી થોડીવરે મેમરમાં ગયો
અને પોતાનો પગાર વધારવ સખી વાત માર કરી આખરે
નિવેના મ્હો મ્હી વાત પુરી કરી

"અને શેક સાથેજ અને પછી મનુ યો છીએ મને અમને
પછી જવાનો હાથ છે"

શેકે આ મ્હોથી એકાદું કુમો મારી

"મનુ સાહે મી સ્ત્રીકલાલ," શેક જરા કર ત્યાંમાં બોલ્યા,
"મને પછી મ્હારો ધધો મારવાનો દક્ક છે મ્હારે જમ્માર
ત્યા અસતેથી માણસની જરૂર નથી તદમને આજથી જન્મ
આપવામાં આવે છે ફરીએ તદમારો થાતુ મદેનાનો તમા એક
મદિનાનો બધારાનો પગાર સુધી આપશે"

સ્ત્રીક ગમવાઈ ગયો આ તા લેને ગઈ પુન એ ત્યો
આઈ ખરખર તેના જેવું થઈ તે નમર બહાર આનો ત્યારે
તેના પમ લયજના હતા રજાવચ મનુપોની માફક તેણે
પોતાને પગાર લીધો આજ સોથી દીધા અને બાગમાં જઈ
શેજ જવાના વખત સુધી ગેમી રહી

"મ્હારે શીલાને આ વાત નહિ જણાવવી જોઈએ"
સ્ત્રીકલાલે મનમાં વિચાર કર્યો "બીજા નોકરી મો ત્યા સુધી
મ્હારે મ્હારી અત ઉપર મધાવતું નેહ્યો"

ઘેર પહોંચતા જ શીલા રહામે મગા

"મમ શું થયું ?" તેણે અધીરાધથી પૂછ્યું

"કામ ફેલેલું ?" પરો હસતા તે બોલ્યો, "મને સ સ
વધારો કરી આપશે"

૪

શીલા પગ મગા સાથે ધણીવાર મ્હાર ત્યા અને તેમને
મ્હારલાલે પગ ધણીવાર મગા તેને ખમર ન હતી કે તેને
કસાવના અપના થઈ ત્યા હતા હાથ એમ ત ત્યા કે

એવી બાજતની જરા પણ ગંધ આવતાં તે સંખંધ છોડી દેશે. પણ એક દિશાની વિટી ઇશ્વરલાલ પાસેથી રવીકારી હતી. એક દિવસ અચાનક રસીકલાલ નોંધ ગયા. પૂછ્યાં લીલાએ જવાબ આપ્યો કે તે તો ઇમરિશનની લીધી છે.

આ પ્રમાણે બંને એક બીજાને ઉતરવા લાગ્યાં. એવામાં સંસ્લાની જામ ગાંઠને દિવસે એક મીઠાણાની કરવાનું નક્કી કર્યું. રસીકલાલે આમાં કચવાતા મને રાત્રી “આપી” કરણ કે નોકરી હતી નહિ અને ખર્ચ તો વધુજ હતું. ખચત ખપી ખંદાસ થવા આવી હતી. પણ જો ના પડે તો જયો બેદ ઉપાડો પડી નામ તેયો રાત્રી આપી. આ મીઠાણાનીએ જ હેમના જીવનમાં એક મહાન દુઃખદ બનાવ પેદા કર્યો. ઇશ્વરલાલને પણ નિર્મનજી હતું. તેને જોતાંજ રસીકને તેના પ્રત્યે એમજાગે પેદા થયો!

જ્યાં જ્યાં ઉઠ્યાં અને સંગીતની મગ્ન આજવા બધાં આગલા ફરમાં એકધાં થયાં, બે ત્રણ સીઓએ ગાવાનું હતું. પૂરોએ પણ ગાવાનું અને વગાડવાનું હતું.

બધાં મગ્ન કરતાં હતાં એવામાં જરા મરકરી કરવાના હેતુથી રસીકલાલની પછાડે ખમીસ ઉપર “ગરિડા વેચવાનો છે.” એવી મીઠી મીઠી, સ્તીએ આવી ખખર પડતાં એકદમ ચુસે થઇ ગયા. મળી તેને આ બધાંનો અજીગમે હતો તેમાં આવું બન્યું. તેસી કણમાં રહેા નહિ દેવતામાં થી પચ્ચં ભડકા થયો. રસીક શીડી ઉઠ્યો.

“ચલાવ, નિકળો મહારા ધરમાંથી. મહારા ધરમાં રહી મહારીજ મરકરી કરો છો ?”

બધાં બસારાં ગયાં. ધણાંખરાં બહાર નીકળી ગયાં. લીલા ચુસે થઇ ગઇ અને બોલી, “આ શું કરો છો ? જ્યાંની ઘેર બોલાવી અપમાન કરો છો ?”

“ને વધુ ગણત કરી તો માર ખાઇ બેસીશ. ત્હારે જયુ જનું હોય તો હેમની સાથે જા”

ઇશ્વરલાલ જરા આગળ આવી બોલ્યો. “લીલા બહેન- “બહાર નિકળ” રસીકલાલે જીમ પાડી. “હમારી મિત્રતાની મહેને ખખર છે. યાદ રાખજો બચ્ચા ને ફરીથી હાથમાં આપ્યો તો હાહાં રંગી નાંખીશ.”

રસીક બધાને બહાર કાઢી બારણું બંધ કર્યું. બધાંને ગંગાના ધર તરફ જતાં જોઇ અટકાસ્ય કર્યું.

ધરમાં જોયું તો લીલા પણ હેમની સાથે ગઇ હતી. રસીક જરા બારણું ઉઘાડ્યું અને જીમ પાડીને કહ્યું. “તું જયુ ત્યાંજ રહેજે.” અને ફરીથી બારણું બંધ કરી સાંકળ મારી.

ગંગાના ધરમાં લીલાની આસપાસ બધાં ફરી વળ્યાં અને કહેવા લાગ્યા, “સારું થયું લીલા બહેન ત્હને અદિ” આવ્યાં. નહિ તો રસીકલાલ કંઈક તોફાન કરી બેસત.”

(૫)

લીલાએ રહવારમાં મારી માગવાનું નક્કી કર્યું હતું. તેને આખી રાત ઉંઘ આવી નહિ. ગંગાના જરણા આગળ ખુરસી રાખી તે બેસી રહી કે જ્યો તે રસીકલાલને બહાર જતો જોઇ શકે. પણ રહવારમાં તેને જરા ઉંઘ આવી ગઇ. તે જાગી ત્યારે તેના પોતાના મકાનમાં કાંઈ નહતું. લીલા પોતાને ત્યાં આવી. પાકાંદીને ત્યાંથી સરલાને લઇ આવી. બારીઓ બંધી ઉઘાડી અને એક બારી આગળ બેસી. અને વિચારવા લાગી કે પોતે કેવી મુશ્કેલી કરી હતી.

ચોડીવારે ઉઠી ધર સફ કરવા માંડ્યું. એટલામાં ગંગા આવી અને કહ્યું. “ઇશ્વરલાલ ત્હમારી ખખર કહાંબા આપ્યા છે.”

“કહો કે ચાલ્યા બાપ. મ્હારે અને હેમને શો સંખંધ છે ?” લીલા જરા શેડીથી ભરપુર અવાજે બોલી.

પણ વળી પાછો વિચાર આવ્યો કે લાવને હું. જાને જ ફરી આવું તેથી ગંગાને કહ્યું કે ઉભા રહેા હું આવું છું. અને સરલાને કહ્યું. “બેટા રમજો હો ! હું હમણાં જ આવું છું. ક્યાંક પણ બહાર ન જતી.”

ગંગાને ત્યાં જઇ રહેણે ઇશ્વરલાલને ફરકા આપતાં કહ્યું, “ઇશ્વરલાલ મ્હારે અને ત્હમારે આજથી રામ રામ છે, ત્હમારે મહેરબાની કરી મહેને મળવા પ્રયત્ન ન કરવો.”

ઇશ્વરલાલ કાંઈક જવાબ આપવા જતો હતો ત્યાં લીલાના માળા તરફ ગરબડ સંભળાઇ, લીલા તે તરફ વળી અને જોયું તો લોકાવું એક ટોણું તેના માળા તરફ આવતું હતું. એક પેલીસના હાથમાં સરલા હતી. લીલાથી આ જોઇને ચીસ પડાઇ ગઇ. તે ત્યાં ગઇ તો નીચે પ્રમ.જો પાત સાંખળી.

“સરલા બારી પ્રાસે બોલ લેવા ગઇ. ઉપરથી વાંકાં વળી બેગાં જતાં નિચે ટુટપાય ઉપર પડી. ઇશ્વર કૂપાથી બાંકું વાચું ન હતું.”

લીલા લોકાંની વચ્ચે ચઢને ધરમાં ગઇ અને જોયું તો રસીકલાલ સરલા પાસે ઉભો હતો અને ઢાકટરતું કહેતું. સાંભળતો હતો. “હાહું એક પણ ભાગ્યું નથી. પણ નિમેની નસીને નુકસાન પહોંચ્યું છે.”

લીલા રડતી રડતી સરલાને વળગી પડી. રસીક તેને બે ખલાથી પકડી ઉભી કરી અને કહ્યું. “અદિથી ચાલી જા. તું એની માતા નથી.”

અને ડાકટરના વચ્ચે પડ્યા છતાં લીલાને ધર બહાર કાઢી મુકી. ત્યાં એણે ઇશ્વરલાલને જોયો. રસીક એકદમ ચુસે થઇ ગયો. “ચાંખળ ! કુતરા ! તું જ આ બધાં કરણ છે.”

તે મહારાજ તરફ દુઃખ અને લેખને બે ચાર ગણા માહુ
મારી લાલ માફી ફેંકી દીધા.

એ વાતને જાણ મહિના વિતી ગયા. દંછ સુધી લીલાને
ધરમાં દાખલ થમની રંગ મળી ન હતી.

સસીકલામ ફરીથી તે જ રોજને ત્યાં વધારે પમારે નોકરી
રહેતો હતો. લીલા પાસે જ એક સગાને ત્યાં રહેતી. સરલા માહુ
મહં પછુ પગમા ખોડ આવી હતી.

એક દિવસ પાડેરાણુ દુલિલાને ખોલાવવા આવી. લીલા
ત્યાં મહં. સસીકલામ ધર નવમે ઉભો હતો. લેખને બરાઉ મહેરા
શીકેલા પરી ગયા હતા.

“નાથ મહેને ક્ષમા કરો,” લીલા રહતાં રહતાં પગે પડતાં
ખોલી. સસીકે લેખને ઉભો કરી અને પોતાની બુજવવામાં સમાવી
દીધી ત્યાં પછાડેથી કોઈ બોલ્યું. “આ ?”

ખોડગતા પગે આવતી સરલાને લીલાએ રદવા જઈ
પોતાની બાથમાં લઈતી લીધી.

જ્યારે જ્યારે લીલાને પહેલાના પ્રસંગો પાદ આવે છે
ત્યારે દુઃખના માર્યા રડી જવાય છે.

સંપૂર્ણ.

તૈયાર છે ! તૈયાર છે !

રા. હરિદર (દિવાના) કૃત નવીન નાટક

સૌન્દર્ય વિજય

ભાષણ તથા ગાયન સાથે

આ નાટક જીવન મોહિની—નૃજહાનના પ્રેમ પ્રસંગો તથા
ક્રિતિકાસને અનુલક્ષી ગુજરાતના આ મરત કવિએ રચ્યું છે.

મૂલ્ય માત્ર આઠ આના. જરૂર ગામના માટ્ટાએ
નવ આનાની પા દીપડો મોકલવી.

લખો—મોજ—મગન કાયાલંચ,
ખટોય ખીલ્લીંગ ગીરગામ મુખ્ય ૪

બોલતો કાગળ.

ભાષણ તથા ગાયન સાથે સંપૂર્ણ નાટક.

(લેખ. હરિદર દિવાના)

મૂલ્ય આઠ આના.

જરૂરગામ વાઘાઓએ ૨ આનાની દીપડ બીડવી.

મોજ—મગન કાયાલંચ

ગીરગામ ખગદિ બીલીંગ મુખ્ય ૪

આજ-કાલનાં નાટકો

સિરાજ-ઉદ્ દૌલા

(૨)

જ્યારે પ્રાચીનકાળથી આપણા સાહિત્યકારોએ નાટકને કાવ્યનું
અંશ માન્યું છે. પાશ્ચાત્ય સાહિત્યકારોની પણ એવીજ માન્યતા
હતી. આપણા અધ્યકારિકોએ કાવ્યના અર્થ અને દરમ પ્રકાર
એમ બે પ્રકાર માન્યા છે. દરમ કાવ્યમાં નાટકની ગણના થાય છે.
અને તેના બીજા પેટા બેદ પણ માન્યા છે. રજુવંચ, કિરાન,
માધ, વગેરે અર્થ કાવ્યો છે. મુઝા શક્તિ, ચાંકિનજ, મન્ડકરિક,
રતનાવલી આદિ દરમ કાવ્યો છે. દરમ કાવ્યના પણ રૂપક અને
ઉપરૂપક એવા બે બેદ છે વરુ, નાવક અને રસાદિથી રૂપકના
દર પ્રકાર અને રસ, ભાવ, ભાષા દરવાદિથી ઉપરૂપકના અર્થ
પ્રકાર કથા છે. આ બેદનાં લક્ષણો આપણાની ભરૂંક નથી
કહેવાતું તાત્પર્ય એ છે કે નાટ્યકાવ્ય એક સમયે પૂર્ણ વિકાસને
પામ્યું હતું એ સિદ્ધ કરવા બરા છે. સમયના જવા સિધ્ધિ
જેમ સાહિત્યના અંગોમાં ફેરારો થયા તેમ નાટ્યકાવ્યમાં
પણ સમયને અનુસાર ફેરાર થયા; છતાં તેના “સ્વરૂપમાં” તે
એવું પરિવર્તન નથી થયું કે નાટકનું અસ્તવ્યસ સ્વરૂપ નવ-
પ્રાયઃ થાય. ઉદાદગજ તરીકે શિષ્ય રચનામાં ફેરાર થયા છતાં
જેમ મદેલ, દેગ, અને બવન સ્વરૂપ રીતે એકાગ્રી થાય છે.
નાટક પડતે પણ તેમ છે, ત્યારે નાટકનું એવું આસ મદલ્યું
અથ શું ? action-પરતુ—વણના અંતરમાં રહેલી ક્રિયા એજ
નાટકનો પ્રાણ છે. “ક્રાસ” એ સ્બદ પણ ક્રીક કાયાના સ્બદ પરથી
ઉત્પન્ન થયો છે જેનો અર્થ action થાય છે. એક પ્રાચીન
નાટ્યકશાસ્ત્ર સમે છે કે—

An action which is to prevent itself, as such to
human minds must enable them to recognize in it
a procedure from cause to effect.

(માનવજ દષ્ટિની પ્રેક્ષકની) સમજ જે કાર્ય રજુ કરવામાં
આને તે આલતા પ્રસંગથી કાર્ય કારણનો સંબંધ સમોદ
સમજવનાર દેવું એછએ)

અર્થિ cause અને effect એ બન્નેનો આવરણ
અને બિનાયો પ્રસંગ આનમાં લેવાનો છે. આ
આવરણ અંશ વજર નાટકની રચના અંબવડી નથી
અને જો એવી રચના કે કૃતિ થઈ હોય તે તે નાટકના નામને
ગોચર નથી નાટકનું મુખ્ય વસ્તુ—નાટ એજ મુખ્યવસ્તુ. જે.

નેષ્ટએ, તેના આગળ અને પાછળના પ્રવેશોમાં એવા સિંચાઈ હોવા નેષ્ટએ કે વસ્તુના સંકલ્પનો કમવિકાસ. યુદ્ધ તે અચૂક પરિણામે આવી મળે. વસ્તુની વર્ણવિધિ, ધીમે ધીમે વિકાસ પામે, ખીન, અકુરિય. ચંદ્ર તેમને પોપનારા સાંપ્રતિક પાત્રોથી વિકાસ પામી વૃક્ષ સમાન થઈ પરિણામમાં પુષ્ટિવન અને. આવા પ્રકારની નાટકની યોજના કે વસ્તુ સંકલ્પના હોવી નેષ્ટએ. આ વસ્તુ સંકલ્પનામાં આંદિધી અંત સુધી એક પ્રકારનું એક જ જળવાવવું નેષ્ટએ. જેને unity of action કહેવામાં આવે છે. એજ વિદ્વાન લેખક કહે છે કે:—

Without an action in the sense stated—without a plot in a word—there can be no drama.

જેમ 'એકશન' વગર નાટક સંભવતું નથી, તેમ જો નાટકના વસ્તુમાં એકય ન હોય, કમવિકાસ ન હોય, તો નાટકના અંકો ત્રોટક, સંબંધ વગરના, ઊંચા જિન અને અર્થ કે પ્રયોજન રહિત બાકે છે. નાટકની ખુબીજ અહીં તેના વસ્તુની ક્રિયામાં સમાવર્તી છે. અને નાટ્યકારની ખરી કળા એ ક્રિયા આપકતામાં નાટકના પ્રારંભી વસ્તુનું ખીનરોપણ થયા પછી તેનો કમ વિકાસ એવી રીતે થતો હોવા નેષ્ટએ કે ક્રિયાનો મમ વેગવાન અને બળવતાર અને નાટકના પાત્રો દ્વારા પ્રવેશ એવા યોગ્યતા નેષ્ટએ કે જેમ નાની નાની ઝરણી એક પ્રવાહને મળી જોત્રમાં પરિણીત થાય છે તદ્દન તેના ગૌણ બતાવેા યુગ્મ કે રધાન બુનાયતી સાથે સંબંધવાળા નેષ્ટએ. આ પરત્વે મો. વેપર મારી એજસ્ટ કિલે.

Mon: Pierre Marie August Filon P. M. A.

What is it than that makes an event dramatic? Whatever be into nature—serious or ludicrous, lately or trivial, tempestuous as flame of fire, or might as a western breeze—can be so described... This is the law which requires that a dramatic action should be one—that it should possess unity.

હાર કાઇ પણ પ્રસંગને નાટ્યપૂર્ણ (ઉત્તેજનાપૂર્ણ—સેલોપક) બનાવે એવું તત્ત્વ કયું છે? પછી તે પ્રસંગ અને તે ગંભીર અથવા હાસ્યોત્પાદક હોય, ભવ્ય મુદ્દસક હોય, અગ્નિશિખાની માફક ભણુકતો, અથવા પશ્ચિમ સમીરના જેવા મૃદુલ હોય, પણ તેને ખરાબર અનુસરતી ભાવો-તેજના કરનારો હોવા નેષ્ટએ.

• સંક્ષેપમાં કહીએ તો મહત્વનો નિયમ એ છે કે નાટકના વસ્તુમાં એકય અને પરસ્પરની અનિર્વિહન સંબંધ જળવાઈ રહેલા નેષ્ટએ.

આ નાટક પરત્વેનો અનુલંબનીય સિધ્ધાંત છે. આ સિધ્ધાંત પરત્વે મતભેદ નથી. જૂના નાટ્યકારો એ ત્રણ પ્રકારનું એકય માન્યું છે. unities of action, time and place—વસ્તુની ક્રિયા, સમય અને સ્થાનની સંકલ્પના પરત્વે અપરસંગ એકય હોવું નાટક. આ માન્યતા જૂના સમયની છે આ મન્યતામાં પ્રથમ પર-

ત્વે મતભેદ નથી. પરંતુ સમય અને સ્થાનના એકય માટે નાટ્યકારો વિચારકામાં જોડે અંશે મતભેદ છે. કેન્થ પ્રબુ આ ત્રણેય સૂત્રક લગભગ આપરક માને છે. હારે પુટલીમાં નાટ્યપ્રતિના સમાવેશકા અને કેટલાક જર્મન તથા અંગ્રેજ નાટ્યવેત્તાઓ એટલા આપરક માનતા નથી. આ એકય કેટલે અંશે માને છે તે અર્થવાનો અપારો મુદ્દા નથી. અને એટલા પુરતું જાણીએ છીએ કે અસારના પ્રગતિના સમયે કેટલાક નાટકને અનુલિત જાણીતી શૂંખલામાં જરૂરી રાખવા માગતા નથી. આ વિષયના ઉદાહરણમાં ઉત્તરનું હોય ત્રણે જાણીતા વિખ્યાત સાહિત્યકર્તાવિદ અને સમાવેશક સી. બેનેડેટ્ટો દે કાશના Benedetto Croce અને મી. જી. ઇ. ર્પીગાર્ના લેખો વાંચવા.

વસ્તુમાંની યુગ્મ ક્રિયાની યોજના 'એવી' રીતે થવી નેષ્ટએ કે તેનો પ્રારંભ, વિકાસ અને અંત જણાઈ આ એટલું જ નહિ પણ તેમાં સામ્ય જણાય. આ વસ્તુની સંકલ્પણ ધુણધુણી કરવાની શકિત રવ. વાષલ આધારમાંની ધણી અઠી. અમરો કહેવાના આશયને સિધ્ધ કરવાને માટે જુદું પા વસ્તુસંકલ્પના માટે ઉત્તમ નાટક 'રાણકદેવી અને રાણેશ બસ છે. એક મુદ્દસક બનાવે. ક્રિયામાં શુધી રેળ આપવાની ખુબી એના પીટમાં નિસંકાયપણે દર્શાવે છે. 'સુદેક યુન', 'ખાડી પુતલા' સંકલ્પનામાં દર્શાવે તરે નમુદ કરી રાકાય. ગુજરાતી કે પંજાબી 'અજબ કુમારી' સી સુરેશીના વસ્તુ પણ જોઈ નથી. દેવકયા પણ વસ્તુસંકલ્પ માટે પ્રસંગનીય કરી રાકાય. આનાં ખીન ઉદાહરણો આ પ્રાંથાણ અને કરવા કરતાં 'સિરાજ' વસ્તુની અચો ઉલ્લેખ કરીયું.

આ સિવાય ખીનું નાટનું મહત્વનું અંગ પાત્રો. નાટકનાં પાત્રો કેવાં હોવાં નેષ્ટએ એ લેખકની મનરુદ્ધ કરવાના પર અવલંબે છે. ભણે તે કળાકાસની રે રાંકેવા નેચી મનદરે મૂર્તિ આંકે કે એસીમેતાને આલેખે શાયને માટે પ્રાણ ઉત્સર્ગ કરનાર પ્રતાપ કે વિષય વાંછના માટે સર્વજ આપનાર અદ્વિયજિત, કે માણસને યુનાદ વિના પી કરનાર, પાર્શ્વ પીડામાં યોજ માનનાર ઇવાળે જિતે, તે સાં પ્રેક્ષકને કંઈ લેવા દેવા નથી; પરંતુ પાત્રોએખન. અ પાત્રોનું નિર્ણાય અચૂક નિયમને અનુસરી યતું નેષ્ટએ. નાટ્ય કારનું એક કતબ to hold mirror to nature—મૂર્તિ સામે અરિતો ધરવાતું અર્થાત્ કે નાટકને દુનિયાના યુગકરે દુઃખકર, કલેશજનક કે આનંદજનક, દયા ઉત્પન્ન કરે તેવાં ધુણા ઉપજાવે એવા બતાવેને પ્રતિબિંબિત કરવાતું છે. પાત્ર લેખન પણ વસ્તુની ક્રિયાથી વિરુદ્ધ ન હોવું નેષ્ટએ. પાત્રો અં વસ્તુ વચ્ચે પણ સામ્ય હોવું નેષ્ટએ એ અનિવાર્ય છે.

પુર્વ જન્મના બહેર ભાવે ભેગી થયેલી ત્રીપુટી

અસલ પેરખંદરના વતની પ્રતીષ્ઠિત લક્ષ્મીપતી કાપડના વેપારી શ્રી. હેમચંદ્ર પ્રેમજીની વિધવા અને શ્રી. રણછોડાસ ગાંધવજીની દીકરી નાં મીચી નંદુઆખનાં પ્રપચી પ્રસાદેશ સગીત દેશ સાથે રસીકી વાનાં એક લાખ પચીસ હજારની દાલત ગુમાવ્યા પછી.

દેખો

હી આશા ધારીને; કય લુકાની કરનારી; પાંચુ કાંધરણી થરતું, એ કુદરતની બસીદારી

પરા અનેકા બનાવની સાચી વાતાં

નિરભાગી ગુલામ અને નવી વાદીની નામીચી નંદુ કમિન માત્ર ખર્ચ જેટલીજ લ આના વી. પી. પોલ્ટેજથી ૧૧ આના

લેખક પ્રકાશક અને વેચનાર

ભાંડૂતી લુવાગી સામુએ મોટલો વાળીએજામક જે. માસ્તર

ધી માસ્તર વેચ કંપની હુવેશર મુર્છ ૨ તમામ, છુકસેકરે પાસે ખગશે

અસલ વરીકરણુચંચ આ ચમત્કારી વંચ હાથે બાંધી જેની સાથે તમે વાત કરશો કે નજર મેલવશો તે વચ હોય એવું અમારો વંચ "મનો કામના ક્રિષી" છુક મંગાવનારને મળત ર. પા. ૧૦૦ જેલો ૧ નકલી ચોપડીઓમાં ફસારી નહિ

અસલ ચીત્રોવાળું કોકશાચ

ઓ પુરોનાં સર્વ ગુપ્ત ભેદ, ગમ્મધાન સદગ્રાસ નીવમ. વંચ-મંચ. શકુન સામુદ્રિક બાહ્ય કથું આપક કો. રા. ૧૦૦.

તો-મેનેજર ગુજરાતી છુક દીપી " હાથરસ સીડી

નોકામના સિધી ની છુકમાં લખેલા નીચમે ઉપર પ્ધાન એટીને વગર વંચ મંચ

ક રોકિય ખાચ કરી સંસારી મન કામના વગર કાચે પુર્ણ ચાચ અને મુદ્દાનાં દિવસ જે અર્થના વચ માસ અપાઈ સમજ શકો. કો રા. ૧-૬-૦૦

૪ આસન ચિત્રોવાળું કોકશાચમાં ઓ પુરોનાં જ્ઞાતિ-ભેદ લક્ષણ. શકુન. સામુદ્રિક. વંચ. મંચ કો. રા. ૧૦૦.

૧ નાશક સામુદ્રી કરીરની કોઈ જગ્યાએનાં ગામ ૩-૪ મીનીટમાં દુર ચાલ જશે. ચામડી જલની નથી વેમજ ક લીં પડતી નથી કિ. ૬ દિગ્ગજાનાં ૧ બેકસ. રા. ૧-૦૦. જુડું.

૧-૦-૫૫૨ની છુક દીપી નં ૭૬ હાથરસ સીડી

મોજ-મજલ ઇનામમાળા નં. ૪

રૂપિયા પંચચીસનાં સોળ ઇનામે

નીચે જણાવેલી કુપનમાં અત્યાર મુધીમાં પ્રખ્યાતિ પામેલા સારામાં સારા

પાંચ દેશી સીનેમાનોં એક્ટરનાં નામ

લખી મોક્ષનારાઓમાં રા. પચીસનાં સોળ ઇનામે વડેચી આપવામાં આવશે.

ઇનામની વિગત-૩. ૫-૩-૨ નાં એક એક મળી કલે વચ, છેદ રૂપિયાનાં આઠ, બાર આનાનાં બે, અને આઠ આનાનાં વચ મળી કુલે સોળ ઇનામે આપવામાં આવશે. આ પદા ઇનામેના રોકડા રૂપિયા નહિ આપનાં તેટલી કમિનના. અમારી પાસેનાં પ્રસ્તો આપવામાં આવશે. પ્રસ્તો મોકલવાનો જ્ઞાત ઇનામ મેળવનારને ફિર છે.

આ ઇનામનું પરિણામ તા. ૨૮-૨-૨૬ ના

અંકમાં આપવામાં આવશે

કુપન તા. ૨૪-૨-૨૬ અપોરના તાર મુધી લેવામાં આવશે.

તા. ૨૪-૨-૨૬

પાંચ સીનેમાના સારામાં સારા એક્ટરનાં નામ

૧ ૨ ૩
૪ ૫

લી

૬.
૭.

“ફોટોગ્રાફીનો પુકારો પવન”

અમારા વિદ્યાર્થી કેમેરા વડે તમે સારા

ફોટોગ્રાફ પાડી શકો છો

નાના “મહાગી” રીફ્લેક્ષ કેમેરા ફક્ત રૂ. ૧૭ માં
મળે છે. શિખનારાઓ માટે અમુલ્ય !

ધરમાં સિનેમા—

અમારે ત્યાં પાંચના “બેબી” કેમેરા તેમજ પ્રોજેક્ટર
મળે છે આખા સેટની કીમત રૂ. ૨૪૭૭ બાળકોને
આનંદ આપવાનું મુખ્ય સાધન !

વળી

“ઝાઈસ”ના દુરબીનો મળી શકશે

અ.જે.જી. લખો—

કોન્ટીનન્ટલ ફોટો સ્ટોર્સ

૮૦-૧૫૩, હોર્નબી રોડ, ફોર-મુબાઈ.

પૃથ્વી પરનું વીમાન—

“સ્પીડીંગ સાઈકલ”

૪૫ વરસનો આ લાઈનનો અમારો અનુભવ
સાઈકલ અને તેને લગતો છુટક સામાન
મળવાનું ભરોસેદાર ઠેકાણું.

ચાણાવાલા એન્ડ કુંઠ

૪૨૨-૩૪ ટાલપારવી નાંડ મુબાઈ
(મફત મળતું કેટલોય મંગાવી લુઓ.)

ફલેવ છે કે—

કરકસર એ બીજો ભાઈ છે !

ત્યારે

નવલકાઓ, ચોપરી, ચોપાનીયા, વગેરેને માટે તમા
ચિત્રોના પ્રોજેક્ટ બનાવી અર્થમાં ઉતારવાનું શા માટે પસંદ કરો
છે? એ વખત બમારી મુલાકાત લેવા, અજ્ઞાતાના નામીય
ચિત્રકારની પૌંછીથી ચિત્રગણેશ ઉત્તમોત્તમ ચિત્રોના પ્રોજેક્ટ
બમારી પાસે મેળવ છે. ધલ્લાજ સસ્તા દરે આપીશું. એક વખત
નમુનાઓ જોઈ પાસ કરો.

લખો અથવા મળો—મેનેજર-મોજા-મંગાઈ મુબાઈ ૪

શ્રવિત સ્તવન શ્રમશ્લોકી.

શ્રી સરળ ભગવદ્ ગીતા

મેળક:—કાનજી કાલીદાસ જોશી તમાકુવાળાનો માળો

૮૪-૯૨ હાંદાવાડી મુબાઈ,

આવૃત્તિ ૪ સી ફિ. આઠ આના,

પ્રાતરમરમીય દેવોના ફક્ત કારે સ્તવન કરાવતી આ
ગીતા પહેલ વહેલીય ને સરળ તથા ચિત્રવાળી દોઝથી દેખાતી
પ્રુ ઉપયોગી યાત્ર પડી છે અને તેની પાંચ હજાર નકલો બજાક
કરા બાવી છે. આવતી રીવળા ઉપર દર હજાર નકલ બહાર પડશે.
શ્રવિત સ્તવન શ્રમશ્લોકી

શ્રી સરળ ભગવદ્ ગીતા પદ્

ફિ. આઠ આના ચાલવાના પ્રકરણ પાસેથી મળે

લાંડન રાજ-રહસ્ય

અથવા

મીસ્ટરીઝ એન્ડ ધી કોર્ટ એન્ડ લાંડન

ઈંગ્લેન્ડના સતરમી સદીના રાજ પ્રીન્સ એન્ડ વેલ્સ અને
અમીરો તથા હિમરાવ બાદીઓના ચિત્રવિચિત્ર ભોષાળા પાંચ
પાંચ ચિત્રો સાથે દરેક ભાગના ૧૪ આના. આ બ. બ.
લાનનારને ૧૦ આના.

મોજા-મંગાઈ કાર્યાલય મુબાઈ ૪

છુપી ચોલીસ

વાર્ષિક લવાજમ-રૂ. ૩૭ વી. પી. સાથે રૂ. ૩-૪-૦
દિંદ બહાર રૂ. ૫

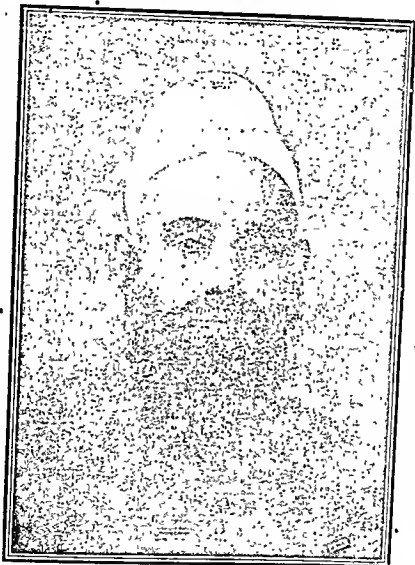
લખો:—મોજા-મંગાઈ કાર્યાલય,

ખટાવ પીટીંગ ગીરગામ મુબાઈ ૪

સિનેમાના સમાચાર

લખનાર-રા. ચિત્રપદ્મ

ઈંગ્લીશ સિનેમાના માલેક મરહુમ ગ્રેક અલીલાક અમદાવાદસેન

વાનાવરણ—
આખરે એના પશુ
ખખત આગ્યો કે,
તુલે સિનેમા પર
જીની ફિલ્મ ચલાવ
વી પડી. ઈંગ્લીશ
ચલ્લત કોહિનરની
અખખત કોમેડી 'ધર
જમાઈ' કૃષ્ણમાં
અશોક પિંચસની
'પુષ્પી વંદેશ' અને
મેજેસ્ટીકમાં રજારની
અંદરુપ આલી હતી
દોરો સાધારણ જતા
અમાસને દિવસે કા-
કક તેજ નજાતી
હતી.
કર્મી થતારો
યાને પોલ પાલ-
પાનખની એક સો-
નેરી ટોળી આવે છે,
એવા લાજુકારા કે-
લાક દિકસરી મુખા-
કમારો કોનોમાં વાગી
રલ્લ દતા, અને આ
ધર્મી થતાશની ફિલ્મ
દિન્દુઓની પોલ
ઉધારી પાડી દેશે કે
શું? એવો ભય
કહેવાતા ધર્મના
માંલસાએને લાગ્યો
હો એટલે અમડી
પડવા ધર્મને પોતાના
ટેકા વડે ટકાવી
રાખવા તેઓએ
આ ફિલ્મ સામે
કુખરો ચલાવ્યો હતો

અમેને જણાવનાં ધણીજ દિલગીરી થાય છે કે, અમેના ઈંગ્લીશ સિને-
માના એક ભાગીદાર શ્રેક અલીલાક અમદાવાદ સેન નવા રિવારે રતના દસ
વાગે અફે ફાની દુનિયા છોડી સ્વર્ગપત્ની થયા છે મરહુમ પદ્માજી મિશનર
સ્વભાવના, દયાળુ અને પરાયકારી હતા. દેલી સિનેમાના ઉદ્યોગ માટેના તેની
ધણસ વખાણને પાત્ર હતી તેમનાં મરહુમી સિનેમા લખને એક મદદેશ મદદ
કર્તા અને ઉપયોગી નર ગુમાવ્યો છે. મરહુમન માન ખટે સોમવરે ઈંગ્લીશ સિનેમા
અધ રાખવામાં આવ્યો હતો. ઉપર તેમના આગાને સાંનિ આપે એમ ધન્યોદયી છીએ.

એમ કિમાસ સાંભળવામાં આવ્યું છે અને તેઓને ખુશ થવા
જેવું છે કે, સેનર ભોડે દ્વારલ નેચા બાદ મુખાઈ જલાકમાં
આ પોલ મુદ્દી કરવાની સખન મનાઈ કરી છે. અર્થાત્ ધર્મી
ધુનગી પોલ પોલવા જતા ફિલ્મ કંપનીને તો દસ હમરને
માંડમે ચાલ ગયો છે! આ ઉપરથી, લેક પ્રોપુકરે એટલું
ખાનગી લેવાનું છે કે, હતાસા દુલિ ઉકરવાને
મટે ચાલુ બન વો દખપદ્મ જતાવતાં પહેલાં તેને વાર્તાના
પેટલા અંદર એવા રજપમાં રજુ કરવા જોઈએ કે, જેના
આલાસ માવથી લોકો
અમલ રોકે કે આ-
અમુક બનાવ છે,
નહિ તો પછી 'લેને
ગઈ પૂત જોર જો-
આઈ ખસમ જેવું જ
થાય!

મદાતમા અલ્પકૃપ
અધરા ચંદ્રપૂત—
આ ફિલ્મ જો કે
અગાઉ મુખાઈમાં આવી
ગઈ હતી, અને તેના
એક પશુ વિલાય
ખાટે અભ્યાર સુધીમાં
કોઈએ વાંધો કહાડ્યો
ન હોતો; પરંતુ દિન્દુ-
સ્થાનમાં આજ દાદા
કોમી લાવનાએ એવી
તો સજાક વર પાલની
ભય છે કે, તેનું
પરિણામ આગળ જતાં
શું આવશે તે કહવી
સકાત નથી. તેવેજ
બનાવ ગયા અગાડીયે
બન્યો છે. ચંદ્રપૂતનાં
અમુક લેન બધુઓને વિ-
ભાગ વાંધા પડતો લાગવારી
તેઓએ ફરિયાદ ઉઠાવી
હતી. પરંતુ આ ફરિ-
યાદ કંડાયાક િયા
કોમને ઉશ્કેરી મા-
નારી નહિ પણ માન
કસમેની અસગાના-
કથી ચણારી હતી એ
ખુશ થવા જેવું.
સિનેમાના માલિકાએ
પદ્મ એક સાધારણ

વાતને ઉઠાવવા નહિ આપનાં તેટલો વિચાર કહાડી નાખવાની જે ઉદારતા બતાવી છે, એ પ્રત્યવાદને પાત્ર છે.

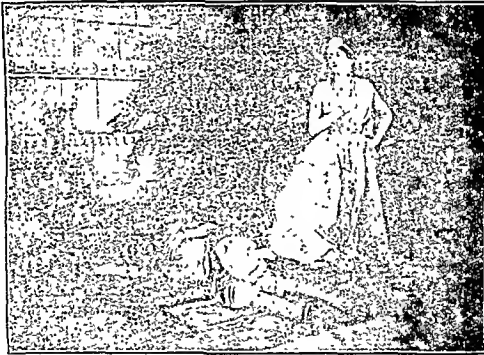
રંગુનથી સુધાપ—

અમોને જગ્યાવાતાં આનંદ થાય છે કે, સિનેમા ઉદ્યોગમાં બરખોસોએ પણ સારું કંપલાવ્યું છે. રંગુનની નજીવણી લંડન આવેલો ફોટો ગ્રેન્ડ ફિલ્મ કું. ના માલેક મી. મુન્ડે ક્રોડ મલિં એ ગયા અઠવાડિયે અહિંના દેશી સિનેમાની મુગાકાત લીધી હતી. એક વખત પહેલાં તેઓ હિન્દુસ્થાન સિનેમામાં 'દાન પ્રતાપ' નામની ફિલ્મ રજૂ કરી ગયા હતા અને હવે પછી દર મહિને મુગાકાત એક દેશી પિક્ચર બતાવવાનો ધરાયે રાખે છે. અમો તેઓના આ સાહસને વધારી લઈએ છીએ.

કાદમી—મી. દવેની કમ્પેસી અને મી. લવવાનીએ કામ રોકેટ કરેલી 'ભમતો જૂન' ગદ્ય કાલથી છપીતો વસમાં સારું વધુ ગઈ છે.

ફૂલ—
એતિહાસિક ફિલ્મ પીરનારી બેન્ના' ગઈ કાલથી સારું વધુ ગઈ છે. કહેલામાં આવે છે કે, આ ફિલ્મમાં કે. પનીએ ખાસ એતિહાસિક રીતેના લેવામાં કમાવ કરી છે.

રે.યસ—
પ્રકેસ વિધવા આવતા શની-વારથી આવશે, બપોરે વધુ ચાર ફિલ્મો

લડમી પિક્ચરસની નવી ફિલ્મ "નીસ યાને આવવાનીની ના જુ"નું એક દૃશ્ય.

એક સાથે 'વપાર થવાનું' સંભળાયા કરે છે.

કદમી—"નોરા" તૈયાર થઈ છે. બપોરે નવા ઉત્સાહી મેનેજર મી. એચ. આર. દેસાઈ બી. એ. ની લખેલી વાસરદલાની સરખાતે થઈ ગઈ છે. વળી અમેરિકાને જણવનાં પછોજ આનંદ થાય છે કે, 'શકિત હવે ના એમથી શરૂ થતી સાક્ષર વર્ગમાં નજીવણ થયેલા મી. નાગેન્દ્ર એમ. મુલુખદાર પણ લડમી પીક-સમાં કાપરેક્ટર તરીકે નીમવા છે. આવા કારાર કેળવાયેલા મુદરસો સિનેમા લાઇનમાં પડે એ પણ ધન્ય છે. આ બાઇ કોઇ નવી દિશા બોલશે કે જુના રીતે ચાલવાના છે, તે તે પાત્ર કૃતિ બદાર પડનાં આપોઆપ જણાઇ આવશે.

શારદા—મી. નવન ગાંધીની બીમારીએ કમિતેમનું કિત્તે પ્રોત્સાહન હમણાં બંધ રહ્યું છે. મી. દીક્ષીના ટીપે પોતાનું કામ કર્યું જાય છે.

ગોપાલ—દહેલવે દિરંગોન આ અઠવાડિયે પુરી થય છે. તે લાઇ મુજે મોટે અમારા અર્જુનની ન્યારા 'એ રીતે પોતાનું કામ કર્યું જાય છે, છેલ્લો હપતો જોવાની અમો ખાસ બંધા અણ કરીએ છીએ, કેમકે છુટેલા સંધા એમાંજ મજે છે.

છુપી પોલીસનું નામ સંભળી જમના મનમાં વિચાર થતો હશે, તેઓ નજીવણે પુરા થશે કે, વિખ્યાત કેમ નથી કેસાક્ષીયા બપોરે ન્યુથોડની રંગબુમિ ગમવતી હતી ત્યારે એક દિવસ આઠ લાખ રૂપિયાનો હાર પહેરી તે રંગબુમિ પર આ હતી. તેને આ કામતી હાર ચોરાઈ ગયો હતો તેની શોધ કહા

મોટે
કોટ્ટીગોને
અભિનેતા
રીકે રોકવામાં
આવ્યા હતા.

મી. રૂઝા
વેલેન્ડીનો
The Love
Eagle નામની
નવન ફિલ્મમાં
નાયીકાની જ
ખાસમાં મિસ
તિલમા બેઈડને
ઉતારનાર છે.
અનન્યમ જુઓ
તો એ છે કે
તિલમા જરૂર
મન લાગે
સરખાવ મિલકે

લાખા નજીવણી નથી, ત્યારે મી. વેલીન્ડીનો જરૂરન કાપા નજીવણી નથી. તે પણ કામ તો સીધી રીતે ચાલે જા કરે છે. મિસ બેઈડને જોવાની જ તેમણે પસંદ કરી છે. The Dark Angel કામ કોટ્ટી નામની ફિલ્મમાં રોલાક કાલેનેની સાથે તેણીએ કામ કર્યું છે અને આ કામથી મુખ્ય થઈ તેમણે તેને મુખ્ય નાયીકા બોલિંગ મોટે ઉતારવાનો ફાત સંકેત કર્યો છે. મિસ બેઈડ. હવેનીયન કુમારીકા છે. જમનાની સર્વશ્રેષ્ઠ મુન્દરીઓની મજાનાં તેને પણ મજાવામાં આવે છે. મી. વેલેન્ડીનોની સાથે અસિનય કરવાને તે બહુ ખુશ છે, બપોરે વેલેન્ડીનો પણ કહે છે કે, મિસ બેઈડ જમનાની સર્વશ્રેષ્ઠ અભિ

નીના પદને જોઈ મી. વેનેનડીનો અને તેની સ્ત્રીના હૃદય ઉઘાળીને જોવાને આજ્ઞાકાલ સાંભળવામાં આવે છે. તેનું એક કારણ મિસ બેરી તો, નહિ હોય એમ જન સમાજમાં ઓલવા કરે છે.

ચિત્રપટ જગત

લેંગલમ અક્કરમાન—સીતેમાના પાત્રોની હાંધી નોખ-મથી ભરેલી છે, એ તો સૌ કોઈ જાણે છે. ફોક્સ કું. ડું ચિત્રપટ નામે “આપન” હોસ”માં બીજાનાં ઓધાપય મુખ્ય પાત્ર તરીકે ઉતરે છે. એમાં રહેલ લાઇન પર બદમાસો સાથે અપારખીતું દરમ આવે છે. એક બદમાસો ઓધાપયન પર કોઠાળી ફેરે છે. આ બધો દેખાવ રીહસસ વખતે તો આગલ ઉતરે પછી ખરેખર શીઝ લેતી જેના લગભગ અક્કરમાન બન્યો. ઓધાપયન અથડા અથડીમાં રોકાયો અને બદમાસો કોઠાળી ફેરે. ઓધાપયનની કોઠાળીનો ધા બુચાવવામાં લેલ માત્ર દીઠ યદ યદ. સદ્ભાગ્યે સખત ધા તો ન થયો પણ સદેજ ધવસી ખરો. પરંતુ પાછા ફેરવામાં એક બે સેકન્ડની વાર લાગી હોત તો બિનપરો ઓધાપયન કોઈ બીજાનું દુનિયામાં હોત. આ દેખાવ “આપન” હોસ” નામની શીઝમાં આમેલુધ મોલુદ છે.

શર્માની મેરી ફીલમાન—(તે સુનીવર્સલના પ્રખ્યાત ચિત્રપટ “ધી ફેન્ટમ ઓફ ધી ઓપેરા”ની મુખ્ય નાયિકા) જેમ ચાલી ચેપસીન ખાનગી જીવનમાં સ્કીન પરનો ચાલી નથી તેમ શીઝીન પણ ખાનગી જીવનમાં સ્કીનની મેરી શીઝીન નથી. મેરીનું ખાનગી જીવન બોનારને તેણી વિનય મદિરની વિદ્યાર્થીની છે એમ લાગ્યા સિવાય રહે નહીં. તેના બધા રમંઝ રજાભાવિક રીતે જ શર્માન છે, નામીયા તદ મી. પે. એ. મેસીનો મેરી ગોર્ડ અભિપ્રાય તાદરૂપ રેખામિત છે.

“મારા સ્કીન પરના વ્યવસાય દરમ્યાન, જ્યારે મેરી શીઝીનને એકટીંગ કરતી જોઈ છું, ત્યારે એટલી નવાજ લાગે છે કે જે બીજા કલાથી લાગતી નથી. તેણીની એકટીંગ અને અચળામાં નાપી દે છે. ખરું પુછો તો મેં સેંકડો વાર મેરીની એકટીંગ જોયેલી છે, પણ દર વખત એવીજ અનન્યથી થાય છે. અને હું ક્યારેય નથી. જ્યારે કાયરેક્ટરની કુચના મને છે ત્યારે મને તેણી મને બળથી બદલાઈ જતી હોય તેમ લાગે છે. કેટલાંક દરમ કે જેમાં મેરી ઉતરે છે તેમાં તેના આવી રીતના સ્વભાવમાં થતો ફેફાર કોઈ સમજ શકતું નથી. કોઈની સાથે મુલાકાત કરતાં તે શરમાય છે. પ્રસંગ મળતાં મેં તેણીને પુછ્યું કે એકટીંગ કરતાં શરમાઈ ન જતાં અજબ રીતે પાર્ટ સમીપણ પાર ઉતારે છે તેનું કારણ શું ?

“તેનું કારણ ?” મેરીએ જવાબ આપ્યો કે, “હું પાર્ટમાં રસપસ કરતી નહીં છું એજ છે.” મેરીના આ શબ્દો શ્રેષ્ઠ નહીં હોય તેમાં કોતરી સખવા જેવા છે.

(ચુવાડાની)

બેકો બંજવો

લખનાર-રો. દિવાના

પ્રવેશ બીજો.

ધનટ—વંદી, વંદી; દુનિયા તરછટ વંદી. આડા સેંચા ને ઉભા વાજ-ચોડલા વીનાનું આડું કપાળ-પદ પાઉરથી ગેરા ગાલ-મુદુક છુદુકે ઉડીયા ચાલુ-સેના જુઓ તો દાલ દવાલ ત્યારે હવે જોળખતી કેમ ? કે આ તે શુદ્ધ સુષ છે કે વંડળ ? વંદી, વંદી; દુનિયા તરછટ વંદી.

(આ વખતે રમા પુરણ વેશમાં પ્રવેશ કરે છે અને ધનજને ધમપણમાં જોઈ તે શું બોલે છે એ સાંભળવા ખુલ્લું ઉભી બધ છે.)

રમા—(સ્વચ્છ.) છુદ્ધ બાબાની છુલ્લી તો ધધુખતી દેખાય છે. જરા સંજોનું તો ખરી કે આ કુમાડા નીચે આગ ફેલી જણાય છે ?

ધનટ—જલદેર રસ્તે પરપુરણ સાથે હસ્તમેલાપ-ફીડી દાઢ સાથે આલાપ-રેસમાં જુઓ તો મનુસે કાપ દુએને માથામાં ન મળે શુદ્ધતી કે રોડની હાપ ત્યારે હવે એને જોળખતી કુખ માય બાપ ? વંદી, વંદી; દુનિયા તરછટ વંદી.

રમા—(સ્વચ્છ.) લાડકની ભડીમાં થી હોમવાનો સારો લાય દેખાય છે.

ધનટ—એટાનું નહીં માન-ધરમનું નહીં ખ્યાન-પોતાના જ તાનમાં સુતતાન—

(રમા એકદમ બહાર નીકળે)

રમા—માન ન માન; મય તેરા મહેમાન. ધનટ—મોકાણ, મોકાણ, આ વળી કોણ રોતાન ? વંદી. વંદી, દુનિયા તરછટ વંદી.

રમા—આ સેવક તમેને જોછ-જુરેછ-સલામ અમલેછ-દંડન એટલે લાડકી માફક લાગે યદ માન દરસાવેછ.

ધનટ—પણ તું મુરો છે કોણ બીના નાનખાઈ ? રમા—આરકોમાં સવાઈ-મજબુતો લાઈ-ફરહાદતો પીતરાઈ ઉડે તમારો જગાઈ.

ધનટ—વંદી, વંદી, દુનિયા તરછટ વંદી. ન બહેન-ન લાઈ એને હોડકરી વીનાં એકદમ કપાંથી ફડી નીકળે જમાઈ !

રમા—

જુવાન બે હાથપર મૂકીને કાપ.

વાતોમાં લુગડાં નોંધે જલ થાય

ઉછરતાં જોડાને આસીસ તું આપ

મીઠા, ચર્ચા મોરો સન્મતના બાપ

ધનછ—શું બોલો ! ? શું બોલો ! ? શું તું મારી કપાળ ફૂટલી મંગલ માટે કહે છે ?

રમા—હા એજ મારી મંગલ મરતી મંગલ, જેના વીનું મને આ શહેર લાગે છે જન્મલ-જેણે જન્માયું છે મારા જન્મ-રમાં પ્રેમનું દગ્ગલ અને હું, મારણુ બની તેથી શાઉં છું તેનાં ડિગ્ગલ.

ધનછ—એ માર્યાં સિંગલ, એ તો વિધવા છે એનું. પણ કંઈ તમને લાન છે ? શાંત્રીમાં પુનર્જન્મની ધનપછ છે તેનું એ કંઈ ખ્યાન છે ?

રમા—પુનર્જન્મની મનાઈ ! ? એ વળી કાશુ કહે છે ગધેડાનો ભાઈ ? પુનર્જન્મ તો જાણે દીક પછુ પુનર્જન્મજન, પુન-પુનર્જન્મજન અને તેથી પણ આગળ મહાં લગ્ન થતાં તો રાત દિવસ દેખાય છે, અને તમે કહો છો કે પુનર્જન્મની મનાઈ છે જરૂર તમારું બેગનું ધરી ગમ્મનું જણાય છે.

કલેજ પુનર્જન્મજનજન જે કરવા તમે મોથી વખત મોઢે ચઢી માથા હતા વરવા તમે શાંત્રી ક્યાં ગયું તું સતા હશે શાંત્રી છો કાલ ને પોતે કયું તે આજ જીવી જાઓ છો.

ધનછ—વંદી, વંદી, દુનિયા તરછટ વંદી. અરે મેચાલીના ભાઈ કાક બગાલી મરેડોએ ગમે એટલી વાર પરજીવાની રહી તો આવે છે બાપ દાદાથી માસી, ભોવું હોય તો જોઈ લે શાંત્રીમાં માથું પાસી-તેમથી તે આ ક્યાંથી કાઢી નવી વાત બેગનું દુઃખજીવાની ?

રમા—તે શું પ્રશ્નને પુછ્યું છે, કે તેને માટે જુદો ન્યાય માય ? સ્ત્રીઓને શું ચીમકાં છે કે તે જુદો કારે તોલાય ? એ છુટાછ હું સાફ કહી દઉંછ કે હું તેને પાડ્યુંછ હું તેને પ્યાર કરૂછ. હું તેના પર દિલોગ્ગલથી મરૂછ.

ધનછ—શીકર નહીં જો તું મરેછ તો હું “રામ બોલો ભાઈ રામ” મરૂછ

રમા—એટલે ! ? (ડોળા કડકાવી-ચુટી ઉઘાળી સામી જાય છે ધનછ પાછો દટે છે.) મહારા પ્યાર...જેણે તો હું પાનીનો દાડિયો ડોળી બતાવું, મહાર જીગર તોડી બતાવું, કે તારું માથું ફોડી બતાવું.

ધનછ—હ દં-દં-દં-આપા મહાર માથું ફોડવાની જરૂર નથી તું તારું જીગર જ તોડવા કર (એક તરફ.) પહેલા તો કાષ કરતા આવતા માથું જો. કહેતા કે પાંચે લાડ-નાપાડાં, કહેશે મારશે તોય નહીં લાડનું-જાતું ન માનીએ તો કરના પોતાનાં ઉપર જ માથું જ્યારે આજ કાલના જીવનમાં તો કહે છે કે તારું જ માથું લાડનું-આ કંઈ જાતનું માથું ? વંદી, વંદી, દુનિયા તરછટ-વંદી.

રમા—તમારો બેગવાથી સંતીત થાય છે કે પ્રશ્નોને ક્યાંએ એ જ શાંત્રીને કામગી. તો હું જણાવી દઉં છું કે હું જરૂર તેને મારી જોડે પરજીવાની કરજ પાડીશ.

ધનછ—અથા જેમ નથી બોલતો તેમ પ્રદયે જાય છે. શુભે શુભે માથે-જા-નહીં-તો મૂઠોજા-જેણી કાઢીશ. (રમત.) દં-જરા દમ પર સુમાર.

રમા—એમ ! ?

ધનછ—હા. તું તારા મનમાં સમજે છે શું ? હમણું જ હું મારા નોકરોને સાદ કરીશ. પારકા ઘરમા ધુરી ધધલ કરવાની ફરિયાદ કરીશ. ચાંચ મારવા મોકલી દઈ આ દુનિયાથી બચાવ કરીશ.

રમા—અને હું, તમારી છોકરીને પરણી મારું ઘર આગાદ કરીશ.

ધનછ—નથી માનતો. (અંદર જોઈ) અથા કાશુ છે.

નોકર—(અંદરથી) આવ્યો શેઠ,

રમા—અરે એક તો શું એવા સત્તાર આવે પછુ આ જાણજા મરદ રહાયે કાષ નહીં હાય. (નોકર પ્રેશ કરે છે)

ધનછ—કેમ દવે જુવું છે કે નહીં ? (રમા નીડરતાથી તેની પાસે આવી ઉભી રહે છે.)

રમા—નહીં.

(નોકર આવેમો હાંવાથી ધીમત આવી તેની ચુપપર હાથ નાંખી બેસતાં)

ધનછ—નહીં !

(મુઠ બેસતાં હાથમાં રહી જાય છે રમા પુરલી થાય છે)

રમા—નહીં. (હસે છે) કેમ દાદાજી. છોકરી સામે જ બહાદુરી કે ?

ધનછ—વંદી, વંદી, દુનિયા તરછટ વંદી. (બોલતો બોલતો ભાગે છે.)

રમા—અરે દં-દં-ભાગો મા, દાદાજી ભાગો મા, જમાધને વધાવતા જાય (હસતી હસતી જાય છે.)

પરમા (રંજન) માં બનતાં દેશી ચિત્રો

“દાનપ્રતાપ ઉકે” સુરાનીમોતી”

દર મારે એક નવું ચિત્ર તથા ચર્ચ રહેશે.

શુક્રિય માટે લખો—વી. આર. મહેતા.

સંદર્ભને લગતા તમામ ઉ. ગોરના બીલીંગ સામાનની નેપારી } યુ મરનીદાં મુજબ-૧

જોઈએ તો—

૨ સવા સાથે તમારા તનમનની દુઃખી હાલન કરવન બીડી મોડલી થેર ખેડે જ સાંજીય ઉપાયોથી મુખી જીવનની સરખાત કરી જોએ.

પરીન પરિમલ (જ્યોતિષી વૃષ.) બેળાપ—૮ થી ૧૦ (રાં)

ધેલા મિત્રીની ચાવ (માદુશ) જ. આઈ. પી આર

૧૨ થી ૬ દરમિયાન બીલીંગ નાં-૧૧ ગાલપીઠા (મુખાઈ)

પત્ર બ્યવહાર માદુગે કરવા.

પ્રભનાં નામે થતાં પાંખડો—

પુભરીના અનાચારો—પોલં—

પ્રભુનો કોપ—મહાન લાઘ અને બચકર આગ—આ બધુ જુવો

લક્ષ્મી પીકચર્સની નાણીતી ફીલ્મ

THE BRIDE OF GOD

જેમાં બેગમ ફતમા-મીસ જુબેદા-મીસ શહેનશી મી. ગજ સેન્ડો-મી. બચુ બાબુ. મી.
આયવલે-વિગેર પોતાનું મુખ્ય કામ આપાદ કરે છે

સીનેમા મેજેસ્ટીક ગીરગામ

આવતા શનીવારથી

રૉયલ આર્ટ સ્ટુડીઓની નવી સામાજિક ફીલ્મ

વંઠેલ વિધવા ચાને વિધિનું—વિધાન

મોજ-મોજ

રાસકલ રાસપટીન

રાસપટીને તે આટીને પાનના દાદીમાં લીધી અને
પાનપૂરક લેવા લાગ્યા એટલામાં રાજકુમારે
પિરતોલના બે પાર કર્યા અને રાસપટીને
જમીન ઉપર પટકાપ પડેલા

(વધુ માટે ભુએ આવના મુખવારનું છુપી પાલીમ)

એક દેશી રાજવંશીના એક જરમન કન્યા સાથે પ્રેમ !

આરપુરના મહારાજ સાહેબ જરમનીમાં પરણ્યા !

બનારસ ખાતે થયેલા લગ્નના કોલકાર ૧૧૧

તેની ફિલ્મ લેવાઈ !! તે હિંદ આવી પુગી !

જાણીતી મદન કું. લીમિટેડ તરફથી તે ચલાવવાનો પહેલો હક મુંબાઈમાં

ગ્લોબ સીનેમા સેન્ડર્સ્ટ રોડ

આ ચિત્રપટનું નામ **ભૂલ ભૂલેયાં** આપવામાં
અમારા તરફથી આવ્યું છે !

મળતા ચેહરાના ઘોંઘાળાં ? ખરો ચોર કોણ ? અસલી રાજ કયો ?

ચુરોપમાં હિંદી રજવાડાઓનું સામાજિક જીવન !

મારફા ! દગા ફટકા ! કાવત્રાં ! હરીફાઈ ! છળ કપટ ! અદેખાઈ !

ઘોડેસ્વારી અને સેંકડો ફીટથી કુદકા મારવા સાહસ !

ખસ અમે તો એજ ફીલ્મ એ જીએ કે, આ દ્રશ્ય તમારે જરૂર જ જોવો. ઉપરાંત

એ ભાગની એક ધુમ હસાવનારી પાથેની જોક સેનેટ કોમિક

જેમાં હેરી લેંગડનનું મુખ્ય કામ

વખત-પાઠ, ૭, ૮, ૧૦, ૧૧, ૧૨ રાત્રી-રવિવારે ખાસ એક ડાઘ વાળો

ભાવ-૩૧, ૨, ૨, ૧૧, ૧૧, ૧૧, ૧૨ સાથે

દશાબ્દી ૨૬૬

રવિવાર તારીખ ૧૨ મી ફેબ્રુઆરી ૧૯૨૬

[૫ ૨ બ્લ. અંક ૪૬]

આ અઠવાડીકમાં પ્રસિદ્ધ થતી વાર્તાઓના પાત્રો કલ્પિતજ હોય છે. કોઈ જીવત વ્યક્તિપરથી ઉપલબ્ધી શરેલાં નથી. અ. મો. મ.

ગાઝલ

આફસે બદલત હૈં એસી જાહગી ઇન્સાનથી,
જમ હીકસે ઉદ્દત ઊં ગઝ ઇન્સાનસે ઇન્સાનથી.

જુઝમ એ બેફૂન હૈં દીલસે દિસી ઇન્સાનકા,
દીલ જાહગી મેં ફકર કયા, ઇન્સાન ઔર હેવાનથી.

હુદમ કરના - હાડ દે, જાલીમ જુગઝ વાસને,
સરેપે તાં લે આદ કિસ નાશાદ દીલ ઇન્સાનથી.

બંદે ખુદા રૈય દીલ મેં અપને, બંદેએ ખુદસર ન જન
તો કયા ભયેગા, દિલ છક જાહસે આસમાનથી
કર કરે કુલ "બે વાન" હૈં જમ તલક કસ તનમે જન
એસીમત એ બહા હૈં જાહગી ઇન્સાનથી.

મુસાફર બેવતન

(૨૨૫૫)

જુ બે દા

અથવા

રહસ્યમયી રમણી

પ્રકરણ ૩ છું

જેમ જેમ અમે પથ કાપવા લાગ્યા, તેમ તેમ મારા દિલમાં ચિંતા વધારે ઉદ્ભવતા પ્રકટાવવા સાગી વૃધ્મની દેવચણી સાંભળી મારું ચિત્ત અસ્વસ્થ બની ગયું હતું. કારણ કે, બાંધ્યા-વસ્ત્રાથીજ હું માતાપિતા વિશેષી અંધ ગણા દતો. માયા પર શિરજીવ તરીકે કોઈ ન હોય એટલે મરજીમાં આવે ત્યાં ક્યાં કરતો હતો. કોઈ વખત લડનમાં, કોઈ વખત પેરીસ' તો કોઈ વખત આફ્રીકાની બેફૂન જાતોની અંદર દરી દરી જાહગીએ મોજ ઉઘાડ્યા કરતો હતો પારતલિક રીતે કહીએ તો આંતરિક સંબંધતાના બાહ્યાદર, લડ કુમારજી' કમલકુકત વર્તન અને રમણીઓના જીવ-અર્થે યુક્ત પ્રેમાભિનય, મને વિચવતુ બન્યુંતો હતો.

સામાજિક બંધન જેવું અને કોઈ પણ નહોતું એટલે કોઈ પણ સ્થાને હું સ્થીર ટપી શકતો નહિ મારી અધ્યાર સુધીની જાહગીમાં મેં કોઈ પણ રમણી તરફ પ્રેમ નાનર્યા જેવું જ નહોતું એટલે સસાર તરફ માયા મગનાની ભજથી બધાઈ રહેવું પડે એમ નહોતું. એનો હું અત-સા-શ્ચ વિવાસનો યુવની મનતો દંતો સી જાતિ તરફ અને જરા પણ માન કિંવા અપા ન હતો.

એટલે વૃધ્ધ કહી સંભળાવેલ દેવતાણીને હું એક જાનના વડેમજ
જાનતા હતો.

હિવસ પૂર્ણ થઈ સાંજ પડતાં અમો વિશ્રામ લેતા અને
પુત્ર અશ્વમેધનયમે અમારી યાત્રા ચાલુ કરતા. આવી નીતિ
સુસાદરી કરતાં કેટલાક દિવસ વીતી ગયા. એક દિવસ રાતના
અન્ધારોમાં આકાશ પર દષ્ટિ ફેંકી તોટા અને નક્ષત્રગણોને
જોતો વૃધ્ધ કહેલી લાવિષ્યાણીના વિચાર કરતાં હું નિવાધીન
થઈ ગયો હતો એટલામાં સુસાદા કરતી ગોળાઓને - વરસાદ
અને બંદુકના અવાજ સાંભળી એકાએક હું જાગૃત થઈ ગયો.
પહેલાં તો મું જાનામ બન્યો છે, તે હું કહી શક્યો નહિ.
ઉઠ્યો અને કાંતુલક્ષી મારું હૃદય વિચલિત બની ગયું હતું
મેં અંધકારાની અંદર બરાબર નિરીક્ષણ કરી જોયું તો સુખ
વેશ પરિધાન કરેલી યોગા પરચરનાર ચણેલી એક ટોળી અમારા પર
આક્રમણ કરી રહી હતી. અમારા કાફલાના બધા માણસો એકઠા
થઈ આત્મરક્ષાના ઉપાયો યોજી રહ્યા હતા.

હવે મારા સમજવામાં બધો બનાવ આવી ગયો. પ્રાચ:
હમેશાં અને છે તેમ રજુમાં ભટકતી લુટારાઓની ટોળાએ અમારા
પર હુમલો કર્યો હતો. તરતજ મારી રિલાઈવર બહાર કઢાવી હું ઉભો
થઈ ગયો અને અમારા ઇળના લોકોની અંદર ભળી જવા દુ થોડો
આત્મગ વચ્ચા નહોતું એટલામાં એક અસુરના જેવો મહા
પણવાન, અને નજીકેથી આગ મારો રસ્તો અટકાવી ઉભો રહ્યો.
તેની અભાગ મૂર્તિ નેષ્ઠ ધડીભર તો હું સ્તબ્ધ બની ગયો.
તેના હાથમાંની તીક્ષ્ણ ધારવાસી ડોરો અંદર પ્રકાશમાં ચમકી
રહ્યા હતા.

હવે વધારે વખત વિચાર કરવાનો નહોતો. અમો બન્ને
એક બીજાની સામે યઈ ગયા. તેણે મારું ગળું મજબુત પકડ્યું
અને પાછળ હઠાવતાં અસ્ફટસ્ફરે બગડા કરતાં હાથમાંની તીક્ષ્ણ
ધારવાંજો ડોરો મારા માથા સામે ઉગાડ્યો. મને લાગ્યું કે એક
પળ માત્રમાં મારું માથું ધડથી જુદું થઈ જશે. ભયથી મેં એક
પળમાં મારાં ગુપ્તો આંધા, અને નર પિચાચના હાથમાંથી
જટકો મારી મારો જમણો હાથ છોડ્યો, ખિસમાં સંતોડેલી
રિલાઈવર બહાર કઢાવી દરિત ગતિએ તેના માથા સામે ધરી
થોડો દબાવ્યો.

એક ક્ષણ માત્રમાં મહા બલિષ્ઠ અને કઠાવર આરત્ય
આક્રંદ કરતો મને છોડી દષ્ટાન્ત્ર હાથ છોડી યઈ ગયો. તેના
હાથમાંની ડોરો - સરી પડ્યો અને ચક્રર ખાતો તે રેતીની
અંદર ધમ દબને પડી ગયો.

તેને રેતીમાં તૂટકડો મૂકી હું મારા સાથીઓને મદદ કરવા
આગળ વધ્યો. બંદુકના ગેબીર અવાજોથી ચારે દિશાઓ પ્રતિ-
ધ્વનિ બની કંપિત જણાતી હતી શત્રુઓ પ્રવળ જણાતા હતા.
અમારા પક્ષના રક્ષકો એક પછી એક ધાયલ યઈ પડ્યા લગ્યા
હતા.

વિપદ પર વિપદ વધ્યા જતી હતી. દરેક પગે પરાજયની

આશંકાઓથી મારું દિલ ગભરાયા કરતું હતું. બન્ને પક્ષ તરફથી
બંદુકનો મારો ચાલી રહ્યો હતો અને મને મળેલો આત્મનાશથી
રૂંઠે રજુમિ માણ રહી હતી એટલામાં એકાએક “ચિરકો”-
મહા વટોળાઓ ઉત્પન્ન થયો અને બન્ને પક્ષના માણસોને તેણે
દાંડી દીધા.

અ પ્રથમકર વટોળાથી ઉડી જતાં મારી દષ્ટિ મારા
સકાચની-મારુ કણ્ણુ હૃદયના આશ્રયદાતાનાં ઉદાર મુખમંડળ
તરફ પડી. બે લુટારાઓ તેમને પંકડી હાથ પગ બાંધી પોતાના
સરદાર પાસે ખેંચી જતા હતા. એટલામાં મનુષ્યના બિપાલમાં
પણ ન આવે તેવી વિસ્મયજનક રીતે તે તેમના હાથમાં છુટા
થઈ ગયા અને પોતાની અંદર છુપાવેલી છુરી બહાર કઢાવી એક
લુટારાની છાતીમાં ઘોસી દીધી.

જાણી લુટારો તમ્મર ખાઈ “ધા ખુદા” એવો ઉચ્ચાર
કરતો જાન પર પડ્યો અને તેની ભવલીલા સમાપ્ત થઈ ગઈ.
પરંતુ આ ખુશાલી લાંબી વખત ટકી નહિ. થોડો દૂર ઉભેલા
એક લુટારાની સનસનાટ કરતી ગોળાએ અલી બિન હાફિઝ
માથું વીધી નાખ્યું મારો સહાયકતા-અમારા દલનો દલપતિ-
વધ સરદાર મૃત દસ્યુની બાજુમાં પડી ખુદાના નિર્યારમાં
પહોંચી ગયો. બરાબર તેજ વખતે હું મથુ બે દસ્યુઓના હાથમાં
બંદીવાન થઈ પડ્યો પછાડોથી આવી એક જણે મને પકડી
લીધો. બીજાએ ઢોરીનો ફાંસો નાખી તેમાં મને જકડી દીધો.
હું મારી પિરતોલ તેનો સામે ઉગામી મારા નજીક એક
લામાં હાથ પર ફટકો મારી એકે મારી પિરતોલ પકડી લીધી.
તેઓના હાથમાંથી ધૂટવા માટે હું ઘણા પ્રયત્નો કરવા લાગ્યો
પણ ફતેક મળી નહિ. તરત જ તેઓએ મને સંપૂર્ણ રીતે
બાંધી લીધો. સાક્ષાત્ત યમ જેવા જણાતા રજુદસ્યુઓના હાથમાં
હું સપાટ થયો. તેઓના હાથમાંથી અવ્યુત એ મુરદેલ વાન હતી
કારણ કે, યાત્રાળુઓના તેઓ કાળ જણાતા હતા.

મારા બન્ને હાથોને પછાડો બાંધી લેવામાં આવ્યા હતા.
હું કાંઈ પણ કરી શકું એમ નહોતું. અમારા કાફલાનાં માણસો
એક પછી એક ધરાશયી થતા હતા. તેઓના આત્મરક્ષાના દરેક
પ્રયત્નો અર્થ જતા હતા.

લુટારાઓની સંખ્યા અમારા કરતાં લગભગ ૭ ગણી વધારે
હતી. જોત જોતામાં અલી બિન હાફિઝની સર્વ સંપત્તિ. તેમાં
અસ્ત-શસ્ત્ર બધું લુટારાઓના હાથમાં જઈ પડ્યું.

હાથ પગથી જકડાઈ ગયેલાં હું આ વિકટ દત્તાક્રમને જોવા
લાગ્યો. મારાથી આ દેખાવ વધારે વાર જોઈ શકાયો નહિ.
હું પચી અને અપમાનથી અધીર બની હું બોલી ઉઠ્યો: “ઓ
નરાધમ સવાનાનો ! મને પણ શાખાંટે બાંધી રાખી દુઃખ અધિ
છે ? ગેળી મારી મારો પછુ-જાન લઈ દેવો. મૃત્યુના ભયથી હું
ડરતો નથી.”

મારા શબ્દો સાંભળી એક લુટારો બોલી ઉઠ્યો-“અરે !
આ મું કહે છે ? આ તો અરત્ય જેવો જણાતો નથી. લુગો-

બુઝો ફિરંગી-કાફર કુતો છે !”

બીએ દરુમ્બીલી ઉઠ્યા—“કાણ કાફર છે ? ત્યારે, તો મો નાન લઈ દેશે. એક કાણુનો પશુ વિલંબ કરેલા નોંધએ નહિ. એટલું કહી ત્રણે તેની છુરી બહાર કઢાડી. બીએ એક મો નાચ પકડી બોલ્યા—“નહિ દોરત ! એને છુરીથી મારીશ નહિ. તેનાથી તો એક કાણુ માનમાં તે મરી જશે તેમાં આપણને મનદ પુરો નહિ ! કાફરોનાં મૂલ્ય વખત તો ખુબ મોજ ઉઠાવે નોંધએ !”

મેં મારાં ચકુઓ ઉઘાડ્યાં અને પરમેશ્વરને પ્રાર્થના કરતાં કહ્યું—“હે હાથર ! આ વિપદમાંથી મારો ઉપકાર કર.”

પરમેશ્વરે મારી પ્રાર્થના સાંભળી કે નહિ, તે હું કહી શકતો નથી; પરંતુ બંધન દશમાંજ મને આખી સતી આજીવી પડી. પ્રભાતમાં ઉઠાના રક્તવર્ણ પ્રકાસની અંદર મેં બોલ્યું તો દેખાઈ આવ્યું કે, અમારા પક્ષનો એકેએક માણસ છુટારાઓના કાંધે ઘુલાના દરબારમાં પહેંચી ગયો હતો.

બૃધનપત્રજી મને અસહ્ય ચંદ પડી. તેમાંથી કેવી રીતે છુટકું તેનો હું વિચાર કરવા લાગ્યો, પરંતુ વધારે ચિંતા કરવી પડી નહોતી. છુટકાઓએ માલ અસમાન બાધી લઈ કુચ કરવા માંડી. મને પણ એક ઉઠતી પીઠ પર બાંધી લેવામાં આવ્યો અને પુલ્કિતપ્રે બધું સરકર ચાલવા માંડ્યું.

બૃધર થતાં અખર સુવંતાતાપથી મારું શરીર પચીનાથી તરંગોળ થઈ ગયું. કંઈ સૂઝવા લાગ્યો. પાંડુ વગર હમણાંજ પ્રાણ નીકળી જશે એવી રિયતિ થઈ, મેં પાણી માગ્યું પણ નિર્દય દરુમ્બી-માંથી કાઢતે મારી દયા આવી નહિ. લગભગ બૃધર પછી કુધા-તુમાંથી પીડિત થઈ હું અંધ ભેલાન રિયતિમાં આવી પડ્યો એટલે મને થોડીક ખજૂરી પેશીઓ આપવામા આવી, જે ખાઈ મેં જીવને કાંઈક શાંતિ આપી

સુપરિત પહેલાં અંગ્રો એક ન્હાના ખાતુરીનાં વન પાસે આવી પહોંચ્યા. છુટારાઓએ અહિં વિચાર લેવાનું નક્કી કર્યું. થોડા વખતમાં બીજા પશુ છુટારાઓ ત્યાં તેમને આવી બળ્યા અર્થે સારી લટ મળી છે એ નોંધ પરરપરમાં આનંદ માનવા લાગ્યા. ખુશાલીના આનંદમાં આવી તેઓ દૃત્ય કરી મારા માથામાં ટાપકી-માથા લાગ્યા આખરે છુટારાઓએ મને તેઓના દલપતિ પાસે લઈ જઈને ઉભો રાખ્યો. દલપતિનું નામ હાજી અજી સમાઈ હતું. આ નામ પહેલાં પશુ મેં સાંભળ્યું હતું. લખર નરપિ-શાય તરીકે આખા મેરકો દેશમાં તેની ગણુતા થતી હતી, એટલું જ નહિ પણ તેના નાસણી-અસપાચારથી કટાણી જઈ નામે પણ તેને પકડી આપનારને મોટું કર્નમ આપવામાં આવશે એમ જાહેર કર્યું હતું.

હજી અજી સમાઈ ૧૫૧ જણાં હતા. તેના યુગ પર ચપ-તાની લાલો અંદરુ અપેક્ષ દેખાતા હતા. અંગ્રો અને મેડી અને ઉવળ દેખાતી હતી. લઘાટ સક્રિયત હતું અને તેની લાળી પાંદીના લાળ પછી ગયા હતા. તેને જોતાં જ એવો બાસ થઈ

જતો દમી કે, થવી પરતું બોલ્યું એક પણ દુઃખ નહિ હોય એ તેને અસહ્ય હોય !

દરુમ્બી પાસે મને ઉભો રાખ્યાં બાદ એક દરુમ્બી કહ્યું—“આ અંગ્રો છે, એટલે એનો ન્યાય આપની પાસે જ કરાવવા અપેક્ષે મારી નાખો નથી.”

દરુમ્બી તમાકુ પીતો તેની વાત શાંત ચિન્તે સાંભળ્યા કરતો હતો. તેના પ્લેરા પર ઉત્સાહ કિવા ઉત્તેજનાનાં ચિન્હો ખિલકુંલ જોવામાં આવતાં નહોતાં. બધી વાત સાંભળી લીધા પછી તેણે તમાકુ પીનાની બાલુએ મૂકી અને તીક્ષ્ણ દૃષ્ટિએ મારા સામે જોઈ કંઈ સ્વરે કહ્યું—“તું કાફર છે. કાફરા અંધાના સજુ છે તેટલા મારે ઉપયુક્ત શિક્ષા કરવા મારે અમારો તને મારી પાસે મોકલી દીધો છે. તારા જેવા વિચારી, ગ્રંથાચારી નરપશુને છુરીના આધાતથી મારી તોખરો એ દયા બતાવવા જેવું કામ છે. કાફરા પ્રત્યે તેવી રીતે દયા બતાવવી એ અસહ્ય અપરાધ કયાં જરાખર છે.”

મેં લખજીત બની વિનયથી કહ્યું—“આપ હૃદય છે. મારા પિતાને રચાને છે. એટલે મારો યું અપરાધ છે, તે સાબીત કરી મને શિક્ષા કરાવો, હું ધણી ખુશીથી સહન કરીશ. મેં આપનું અનિષ્ટ કર્યું નથી અને તેરા સંકેતથી આ દેશમાં આવ્યો નથી. હું એક મુસાફર છું. આપના દેશના રીત-રીવાજો, લાખા તેજજ સાહિબનો અબાસ કરવા માટે જ હું આ પ્રદેશમાં મુસાફરી કરી રહ્યો છું.”

સરકારે એક સિંદ ગળાના કરતાં કહ્યું—“ઘોર-અદમાનુ-કાફર ! તુપ કર તને એવી રીતે મારી નાખવામાં આપણે કે મૂલ્ય બાદ પણ તારી સહનતિ થશે નહિ.”

ત્યાર પછી તેણે તેના એક અનુચરને કહ્યું—“આને પહા-ની તબેડીમાં લઈ બા અને ઉપયુક્ત સમન કર.”

તરત જ મને ગળામાંથી પકડી ખેંચી જવા માંડ્યો. મારો પછારો ફટવાક દરુમ્બી આનંદથી નાચતા-હાથા આવવા લાગ્યા. મને કેટલી રીતે મારી નાખવાનો છે, એ વિષે હું અજાન હોવાથી મારા હિલમાં વિશેષ ચિંતા થવા લાગી. તૃધ અણી મિન હાફેજ ની લખિવવાણી મને યાદ આવી. ચલુ તો નિશ્ચિત હતું, પણ તે પહેલાંની પ્રેમાલિલવ કયાં હતો ?

પહાડ પધારે ઉઠે નહોતો. તેની તબેડીમાં ઘોરક ખજુ-રીનાં ઝાડ ઉગ્યાં હતાં તેમાંનાં એક ઝાડની સાથે મને તેનીથી સંબંધ રીતે બાધી લેવામાં આવ્યો. ખજન એટલું તો અન-હતું કે હું મારા સરીરને કહાણી મલાવી શકતો પણ નહોતો. જેમ જેમ હું છુટકાનો પ્રપ્ત કરવા લાગ્યો તેમ તેમ મોટીથી જેમ જેમ હું છુટકાનો પ્રપ્ત કરવા માંડ્યા, અરહ વ મજીબી મારું મુખ મારા સારંગના કાપ પડતા માંડ્યા, અરહ વ મજીબી મારું મુખ નિરુત બની ગયું તે જોઈ પિતાનો આનંદનો દૃત્ય કરવા લાગ્યા.

મેં તેઓની પાસે દયાની વાચના કરી નહિ. કારણ કે, નહતમ અને ઉપેક્ષા એ તેઓનો ધર્મ જ હતો. એકાએક તેઓ આનંદમાં આવી ગયા. ખુશાલીના અવાજથી તેમણે આખી

તળેલી ગળવી મુકી. મેં ઉચ્ચ માથું કરી જોયું તો કાચવણી તરફથી કેટલાક લોકો દોડતા આવતા હતા. તેઓમાંના એકના હાથમાં એક લાંબી સાકડી હતી અને તેના છેડે દોરીના ફાંસો હતો. તે ફાંસામાં એક કપડું જાળીને કાળો સાપ હતો. હું જોયું તો હોવા છે, આ સર્પનું વિષ એટલું તો તીવ્ર હોય છે કે, માત્ર એક જ દંડથી પળ-માત્રમાં માણસ ધૂંસોડમાં પડેલો બન્યો છે.

મેં વિચાર્યું:—“શું મને કરાવવા માટે આ સર્પ લાગ્યો હશે ?” આ વિચાર આવતા જ મારું આખું શરીર ઠંડગાર થઈ ગયું અને આંખે અધારા આવવા લાગ્યાં.

દરમિયાન આનંદ અને ઉત્સાહથી ઉન્નત થઈ ગયા હતા. એક લાંબા ચિમટામાં સાપની પુંછડીને દબાવી રાખી હતી. સાપ પશુ ચંચળાઈ પૂંછડા માથાં કરતો હતો; પરંતુ તેના ગળામાં ફાંસો હોવાથી તે માથું ઉચ્ચ કરી ચકતો નહોતો.

મારાથી ચાર પાંચ શીટને અંતરે જળીતી અંદર એક ખુટો ખોદવામાં આવ્યો. તેની સાથે જે ચિમટામાં સાપની પુંછડી દબાવી રાખી હતી તેને મજબુત બાંધી લેવામાં આવ્યો. ત્યાર પછી સાપના ગળાનો ફાંસો કઢાવી નાખવામાં આવ્યો અને પાંચ-સાત પગલાં પાછળ દહી જઈ તેઓ સાપની રમત જોવા લાગ્યા.

સાપના ગળાનું બંધન ખુલી જતાં જ તે છૂટવાનો પ્રયત્ન કરવા લાગ્યો. પણ પુંછડી ચિમટામાં અટકાવેલી હોવાથી નિકૂપાય બની રહેણું પગડવા લાગ્યો. એક વખત તે ખુટાની આસપાસ વિંટળાઈ ગયો અને પછી સ્થિર દૃષ્ટિથી મારી સામે જોવા લાગ્યો.

હું પણ ભયભિત દૃષ્ટિએ તેની તરફ જોઈ રહ્યો હતો. હાલ ચાલવાનું મારામાં સામર્થ્ય નહોતું અને ચાર હાથ પર જ એક વિપર સર્પ મારા સામે જોઈ પૂંછડા મારી રહ્યો હતો. મેં વિચાર્યું કે, બંદુકની ગોળા કિંવા છુરીના આધાતથી મને મારી નાખ્યો હોય તો આમાં કદાચ તે કડોચકું મરણ પકારે સારું નથી. મારા લક્ષ્ય પરથી પસિનાનાં બિંદુઓ ટપકવા લાગ્યાં. એટલામાં એક દરમિયાન સાપને લાકડી મારી એટલે સાપે ફેણ ઉઘી કરી મારા તરફ પૂંછડો મારી મને કરડવા પોતાનું મોં પહોળું કર્યું. મેં મારાં ચક્ષુઓ બંધ કરી લીધાં અને હું બોલી ઉઘ્યો:— “ઓ ખુદા ! આવું ભયંકર મરણ દુરમનને પણ આપીશ નહિ.”

અપરંપર.

છુપી પોલીસ

વાર્ષિક લગ્નગ્રંથ-૩, ૩૫ પી. પી. સાથે રૂ. ૩-૪-૦

પ્રિંટ બહાર રૂ. ૫

લખો:—મોજ-મગહ કાર્યાલય,

અટાવ બીરોગી ગીરગમ મુખ્ય ૪

પૃથ્વી પરનું વીમાન—

“સ્પીડર્કીંગ સાઈકલ”

૪૫ વરસનો આ લાહિતનો અમારો અનુભવ સાઈકલ અને તેને લગતો છુટક સામાન મળવાનું ભરોસેદાર ટેકાણું.

થાણાવાલા એન્ડ કું.

૪૩૨-૩૪ ટાલવારની રોડ મુંબઈ

(મક્ત મળતું દેવોગ મંગાવી જુઓ.)

“ફાટોગ્રાફીનો પુકાતો પવન”

અમારા વિશ્વાસુ કેમેરા વડે તમે સારા ફોટોગ્રાફ પાડી શકો છો

નાના “બ્રદાગી” રીફ્લેક્ષ કેમેરા ફક્ત રૂ. ૧૭ મ મળે છે. શિખનારાઓ માટે અમુલ્ય !

ધરમાં સિનેમા—

અમારે ત્યાં પાથેના “બેબી” કેમેરા તેમજ પ્રોજેક્ટર મળે છે આખા સેટની કૌમન રૂ. ૨૪૯૫ બાગકોને આનંદ આપવાનું મુખ્ય સાધન !

વળી

“હાઈસી”ના દુરબીનો મળી શકો

અને જે લખો—

કોન્ટીનેન્ટલ ફોટો સ્ટોર્સ

૬૦-૨૫૩, હેન્રીની રોડ, કોટ-મુંબઈ,

ફરીથી મેં મીસીસને પૂછ્યું કે, “ મને તુરત તે બદલાસ કૃપા કરો તેના ખ્યાલ આપો? એટલે હાલજ પોલીસમાં ચોરીની ખબર મોકલી દઈ-છાપમાં છપાવ સાથેની જાહેરાત છાપવી નાંખું. અને એ પછાએ લઈ બદલાસની તપાસ કરવા નીકળી પડે.”

“ મને તો મહાત્મા ગાંધીજી જેવા સ્વામીદેવો આગે છે. હવે મારે વર્ણન કરવું પડશે. નહિ તો કદાચને તમે અસહકાર કરી બેસો તો મારે તમારાથી એક પરજી આગળ મારી તમારું કાચદાને સવિનય લગ કરવો પડે-તો બીજું રામાયણ રચાવ. માટે જુઓ સાંભળો.” મારા મીસીસ પ્રતાપના કરી આગળ બધાન ચાલુ કર્યું.

“ એક આગે દતો ગોરા મવાલી લાલ-તેના બરા દતો વાળ-માથામાં દતી ગેળા ઘાલ-જુટતી ધસાઈ ગયેલી દતી નાળ-મોઢું હતું હાંથગાક જેવું લાલ-હાંક ઉપર ના દતો એક પછ મૂળનો વાળ-દતો મારા જેવા જોડા-તમારા જેવા હાંથગા-મારા જેવા લગત અને તમારા જેવા બદમાસ-તંજુસના ગયેલ જેવા ચોરજી-કુટુંબ અદન અને રાખસી જોડા પહેરેલા દતો. બોઝું માથું હતું. હાથમાં જાડી લાલ બીડી હતી. પછ તમે તો સફેદ પીએ છો તેવી નહી. એ જ્યારે દતો આવ્યો, ત્યારે મેં લાડતીનો રંગ દતો જમાવ્યો. હાથ જોઈ કુતરાને લઈ ગયો મવાલી-પછ નં નહિ બોલી કે ચાલી-કારણ કે મારી લકિતમાં વીણન પડે, મેં કદાચ ગોરા માથુસ કળી ગેળા છોડે, તેનો મને ડર થયો. માટે હું ડાબે પડી અને કુતરાને ચોરસ જવા દીધો. તે કિતિલાસ સંપૂર્ણ.”

મારા મીસીસની હીરટી સાંભળી મને હીરટીચીઆ આવવાનો લખ પેદા થયો પછ હતુમાન જેવી ફલંગ મારી-કછોટો માર્યો. હાથમાં જાહેરાતની દોડ લઈ હું બહાર નીકળી પડ્યો.

પછ તે આગળ રચાનીક તમામ રાત દીવસનાં સાંજ સદવારનાં છાપાંઓમાં જાહેર ખબરો આપી બેસો રૂપિયાની દીપતના કુતરાને ગેળાની આપનારને પચાસતું છનામ જાહેર કર્યું હતું.

હા.માં દોડા લઈ હું તો બહાર નીકળી પડ્યો. મને એવો જુરસો આવી ગયો દતો કે, અને એવી ધેરજા લાગી હતી કે, હું શું કરું છું તેની મનેજ જમ ને હોતી.

તેજ્યવતનો મારો વેપ પછ વિચિત્ર દતો. કુટુંબી ધોતડીને કછોટો મારેલો દતો. ફેટલું પહેરણ પહેરેલું હતું. અને ઉઘાડા માંથી બજારમાં ડોડા લઈ પૂર જોડામાં “ પકડો પકડો ” પેલો ચોર નહોતો છે તેને “ પકડો પકડો એમ જુઓ મારેલો મારેલો દોડતો જતો દતો પછ કઈ દીશમાં હું ડોડું છું તેનું મને લાન હતું નહિ —

પકડો પકડોની મારી જૂમ સાંજવતમાં એ માર મવાલી એ મારી પૂકે દોડ્યા અને મરકરીની ખાનર “ પકડો પકડો ”

એ ચોર બાગી જાય છે પકડો-પકડો ” એમ જુઓ મારવા લાગ્યા.

હું તો કુતરાની જોડામાં દોડતો દોડતો જૂથ આગળ નીકળી ગયો. જરા પાછળ ફરી જોયું તો મારી પાછળ એ પોલીસ અને લોકોનું ટોળું દોડતું આવતું હતું. મને હાંમત આવી કે શીકર નહિ, મારી મદદ પાછળ પોલીસ અને લોકોનું ટોળું આવે છે. એ હાંમતથી હું જેમ પૂર જોડામાં દોડતો જતો દતો તેમ મારી પાછળ પોલીસ અને લોકોનું ટોળું પછ પૂર જોડામાં મારી પાછળ દોડતું આવતું હતું.

ચોપાટી ઉપર બેન્ડરો-ડાના કેશી હાઉસમાંથી નીકળી એક કુરોપીયન યુટપાય ઉપર જતો. દતો તેની સાથે-જોડાનો અચકાઈ પડે તેમ હું અચકાઈ પડ્યો. હવે બંનેએ જમીનને નમસ્કાર કર્યો ત્યાં તો તેની સાથે એક કુતરા દતો તે જુલ્યા મંડી પડ્યો. મને જોતાં જ પેડો કુતરાને જલ કરવા લાગી ગયો.

જસ ચોર પકડાયો, આજ બદમાસ મારા કુતરાને ઉઘાડી બનાવે! આજ સફેદ કપ મારી મીલકતને તફાવતનાર! મેં તેને નહ સતો જોઈ આથમાં દાખી દીધો.

ત્યાં તો પોલીસ અને લોકોનો ટોળું જે મારી પાછળ પડેલું હતું તે આવી પહેંચ્યું અને મને પકડી લીધો. મેં કહ્યું, “ નહિ નહિ. આ બદમાસને પકડો એજ મારો કુતરાનો ચોર છે. ” પછ પોલીસ તો મારા હાથમાં પડે નાંખ્યો અને મને સીધો એવીમાંથીજ પકડ્યો.

પોલીસ અને લોકોએ તો એમજ માની લીધું હતું કે, હુંજ ચોર છું અને ચોરી કરીને નહારી જાઉં છું-પકડો પકડો ની જુઓ પડ્યાં મને પકડ્યા તેઓ મારી પાછળ પડ્યા દતો અને બેન્ડરો-ડ આગળ આવતાં મને યુરોપીયને પકડી બાથમાં દાખી લીધો છે. એટલે આ મવાલી જ છે અને ચોરી કરી નહોતો છે તેમ તેમની ખબરી થઈ હતી.

આવો ચોરસમજનો ગોદાલો થવાથી બધાએ મને જ ચોર ઠારતી દીધો. અને મારા ધરની જાડતી લેવા સાઈ મને મારા ઘેર લઈ ગયા. પેલા યુરોપીયને પછ પોલીસ સાથે લીધો દતો. કારણ કે મારું કહેવું એ હતું કે એ મારા કુતરાનો ચોર છે. ત્યારે તેનું એમ કહેવું હતું કે હું ગામનો બેટો ચોર છું.

સરખસ મારે ઘેર આવ્યું રાતના અગીયાર વાગ્યા દતો. મારાં મીસીસ જમી પરવારી કાઠોરજીની સેન આરતી ગાતાં હતાં. ત્યાં આ બધા દેખાવ જોઈ મીસીસ તો આભાં બની ગયાં. આ પોલીસ કેવો? આ લોકો કેવો? મારા બરમાસને પોલીસ રહાઈ મહાન માન કેવું? કુતરાને ખરીદનાર સાહેબ ક્યાંથી? અને માન કંથનો કુતરા ક્યાંથી? આ બધું સરખસ અંદી ક્યાંથી? મારાં મીસીસ તો યુરસમાં આવી ધરનો દરવાજો બંધ કરો દીધો.

પોલીસે મીસીસને સમજાવી દરવાજે ઉઘાડ્યો. ધરની ઝડપી
તેવા મારી. પણ ને' શું ચોઈ છે, કેની ચોરી કરી છે, તેના
નિર્ણય વીના પોલીસે તો એક બાલુથી મારો ધરનો સરસામન
ફેંટવા લાગી.

• પોલીસની નજર મારા મીસીસના કોરોડા લાલછ રૂઢારા-
જના કપાટ ઉપર પડી ને તે ઉઘાડ્યા જતાં દતાં ત્યાં મારાં
મીસીસ ઠાંડી ઉઠ્યાં કે "એ સપાઈ ઉભો રહે આ કપાટમાં
મારા લાલછ છે. અમારે પોલી ગયા છે. સ્નાન કર્યા વીના અઘ-
કાય નહીં માટે જે કંઈ બીજું જીવું હોય તે જોઈને ચાલ્યા
જાયો. પણ મારા લાલછને અઘર્યો છે તો મારી વડ સાચું
પુરાણું સળેણું અને તારું મારું જોનો મેળાપ કરો આપીસ.

આપી પોલીસને જયારે બેઠેમ પડ્યા, મોરની ધણીવાણી
પણ ચોરીનો માત્ર રાખવામાં સામેલ છે. ચોરીનો મુદો માલ આ
કપાટમાં જ સંતાડ્યો છે. અને આ બાઈ તે છુપાવવા સાર
બદાનું કરે છે. માટે જરૂર એ કપાટની જડતી લેવી જોઈએ જ
એકા પોલીસે દસાવ કાપી.

પોલીસે તો કપાટ ઉપર દરોડા પાડ્યો. મારાં મીસીસની
ધર્મ લાગણી દુલાઈ. ધર્મભિમ્મન ઉઘળી આવ્યું. પુરત જ અમા-
ણી કહેવી થયના મુજબ વડ સચરું સળેણું હાથમાં લીધું
અને એક પોલીસના વાંસામાં કેડ્યું!

મારા ધરમાં જ મીસીસ અને પોલીસનું મુખ્ય ભાગ્ય એક
પોલીસ સાસરજનને જોસાવવા દોડ્યો, બીજી સળેણાનો પરસાદ
આપી ત્યાંથી છુ થઈ ગયો. મીસીસને સીન મહાકાળી નેરો જોઈ
મીઠા પણ છુ થઈ ગયા, અને મીસીસે લાલછ મહારાજના પ્રવાપે
પોલીસને અને લોકોને દોડી કાઢ્યા.

પા કલાક પછી એ મેને રાત પડ્યા! આ તો મોટાભા
જ્યો, મને પોલીસ પડી ચા માટે વેર લાગ્યા, તેનેજ કુતરાવાળો
ગોરો સાહેબ કેવી રીતે અચકાઈ ગયો તેનો ઇતિહાસ-આરો વીર
કથા-મારાં મીસીસને કહી સંભળાવી. મારાં મીસીસ પાન
આનાં ચાવનાં સાંભળતાં દતાં એમને મહાભારતની કથામાં
નેરો રસ પડે તેવો રસ મારી કથામાં પડ્યો હતો.

છેવટે મારી કથાનો ઉપસંહાર ખુલ્યો રહી ગયો. તેની
યુગ્યજ્ઞમાં હું જરા પડ્યો.

પણ તે ઉપસંહાર મારી મોસમી કરી નાખ્યો. મારી
મોસમી કુતરાને જેવી નાંખ્યાની સંધળી કથા-એવા રંગસચ્ચી
કરી સંભળાવી કે તેની આગળ બાટ ચારણ પદ્ય પાણી લારે.
છેવટે મને જ મારી મીસીસે કપડા આપ્યો કે તમે કેવા
ઉતાવળા જ જરા મને પૂછીને તો કુતરાની શોધ કરવાં જવું હતું!
હું તો જાણું કે જરા દયકો મુકી નારદ વિદ્યા ચલાવીએ-જરા
મુગ વિનોદ કરીએ તો કાપક રમુજ પડે તે માટે મેં કુતરા
મેળાઈ ગયો તેને બદલે મોગાઈ ગયો એમ કહ્યું અને જરા બંગ
વિનોદ કર્યો તેમાં તો તમે રામનું રામાયણ-રાધાને પરત-અને
કાળી વાંચ કરી નાખ્યો, હા! આદમી આ તો મેં જરા બંગ

વિનોદ કર્યો હતો, તમે મારો બંગ વિનોદ પણ ના સમજ
સક્યા! હીક દવે કુતરા ધરમાં લાવતા નહીં જો લાવશે તો
મારો બંગ વિનોદ કરવા પડશે. . . .

એરે તને અને તારા બંગ વિનોદને તે શું કહેવું? વાહરે
મારા બંગ વિનોદ મન્ય છે તમને? મને તમારા બંગનો હીક
સ્વાદ ચખાડ્યો! . . .

વાહરે મારા મીસીસને. બંગ વિનોદ!

સંપૂર્ણ.

તયાર છે!

તયાર છે!

રા. હરિદ્વર (દિવાના) કૃત નવીન નાટક

સૌન્દર્ય વિજય

ભાપણ તથા ગાયન સાથે

આ નાટક જુવનમોહિની-વરેન્દ્રહાનના રૂપ પ્રસંગે તથા
ઈતિહાસને અનુલક્ષી યુગસત્તા આ અમત કવિએ રચ્યું છે.
મુદ્ય માગ આર અના. બહાર મામતા આદુકાએ
નવ આનાની પો. દીગરા મોકલવી.
લખો-મોળ-મળાઈ કાયાંલય,
ખરાવ બીહીંગ ગીરગામ મુખ્ય ૪

બાલતો કાગળ.

ભાપણ તથા ગાયન સાથે સંપૂર્ણ નાટક.

(લે-રા. હરિદ્વર દિવાના)

મુદ્ય આઠ આના.

બહારગામ વાગાગાએ ૬ આનાની દીગરા બીહીંગ.

મોળ-મળાઈ કાયાંલય

ગીરગામ ખરાઈ બીહીંગ મુખ્ય ૪

ખરમા (રંગુન)માં ૮ નતાં દેશી ચિત્ર

"દાનપ્રતાપ હંકુ નુરાનીમોતી"

દર મને રોક નહું ચિત્ર તયાર થઈ નહો.

છકાઈ માટે લખો-ની આગ. રહેના

સીનેગાને લખના તમામ } કે નેગન બીહીંગ
સામાનના વેપારી } નુ અનીશિર મુખ્ય ૪

પુર્વ જન્મના ઓર ભાવે ભેગા થયેલી ત્રીપુટી

અસલ પેરવદરના વતની પ્રતિષ્ઠિત
લક્ષ્મીપતી કાપડના વેપારી ઠા. હેપરાજ
પ્રેમજીની વિધવા અને ઠા. રણછોડદાસ
માધવજીની દીકરી નાંમીચી નંદુબાઇનાં
પ્રપંચી પરદાસે સંચીત ફોટા સાથે
સસીલી વાર્તા એક લાખ પચીસ હજારની
દાન ગુમાવ્યા પછી.

દોહરો

હી આશ ધારીને; કૃત્ય ભુલની કરનારી;
ધાયુ થયું ધરણી ધરણુ, એ કુદરતની બહીહારી

ખરા બનેલા બનાવની સાચી વાર્તા

નિરભાગી ગુલામ અને નવી ત્રાડીની નામીચી નંદુ

કોમન માત્ર અર્થે જેટલીજ દ આના વી. પી પેરોજી ૧૧ આના

લેખક પ્રકાશક અને વેચનાર

ભાડુતી લુવાણી સામુતો મેટલો વાહીઓ જમાળ
જે. માટર

ધી માટર વેચ કપની ભુવેશ્વર સુઅર્ધ ૨
તમામ છુકચેલરો પારો ગાજરી

અસલ વરીકરણુચંત્ર

આ ચમત્કારી ચંત્ર

હાથે બાધી જેની સાથે

તમે વાત કરો છો કે નજર ભેલવશે તે વસ હોય એવું અમારો

ચંત્ર "મનો કામના ચિંતી" છુક મંગલવારને મુક્ત ૩ ૧૧

ચેતો ! નક્કી ચોપડીઓમાં ફસારો નહિ

અસલ ચીત્રોવાળું કોકશાસ્ત્ર

આ પ્રશ્નોનાં સર્વ ગ્રંથ બેદ. ગર્ભાધાન સદવાસ નીપજ
વત્ર-મંત્ર શકુન સામુદ્રિક બાહ્ય કષ્ટ ઔષધ કી ૩૮. ૧૧૧.

પતો-મેનેજર "યુજનાતી છુક કીપો" હાથરસ સીટી

મનોકામના સિધી

ની છુકમાં લખેલા નીચમે ઉપર
ધ્યાન યોગીને વગર ચંત્ર મંત્ર
કે રોકા ખરગ કરી સસરી મન કામના વગર કષ્ટે શુધ્ધ થાય
અને મુક્તના દિવસ મે અથવા ત્રણ માસ અગાઉ સમજ શકો
કી. રા. ૧-૬-૦

૮૪ આસન

ચિત્રોવાળું કોકશાસ્ત્રમાં આ પ્રશ્નોનાં જાતિ-
બેદ લક્ષણ શકુન સામુદ્રિક વત્ર. મત્ર

કે કી. રા. ૧૧૧

કેશ નાશક

સાધુથી શરીરની કોઈ જગ્યાએનાં ખાલ ૩-૪
મીનીટમાં દુર થઈ જશે. ચામડી બલતી નથી
તેમજ કાળી પડતી નથી. કિં. ૬ ટિપ્પણનાં ૧ બોક્સ. રા. ૧
૮ અ છુક..

પતો-ગજરાતી છુક કીપો નં ૭૬ હાથરસ સીટી

૦૦૦૦૦૦=૦૦=૦૦=૦૦=૦૦૦૦૦૦૦૦૦૦૦૦

મોજ--મજાહ ઈનામ માળા નં. ૪

રૂપિયા પરચીસનાં સોળ ઈનામો

નીચે જણાવેલી કુપનમાં અત્યાર સુધીમાં પ્રખ્યાત
પામેલા સારામાં સારા.

પાંચ દેશી સીનેમાના એક્ટરનાં નામ

લખી મોકલનારાઓનાં રા. પચીસનાં રોજી ઈનામો
વહેંચી આપવામાં આવશે.

ઈનામની વિગત-૨. ૫-૭-૨ નાં એક એક મળી કુલ

ત્રણ, દોઢ રૂપિયાનાં આઠ, બાર આનાનાં બે, અને આઠ આનાન
ત્રણ મળી કુલ રૂ. સોળ ઈનામો આપવામાં આવશે. આ બધા
ઈનામોના રોકડા રૂપિયા નહિ આપતા તેટલી કમીતના અપ્રતી
પાસેના પુસ્તકો આપવામાં આવશે. પુસ્તકો મોકલવાનો ખર્ચ
ઈનામ મેળવનારને ચિર છે.

આ ઈનામનું પરિણામ તા. ૨૮-૨-૨૬ ના

અંકમાં આપવામાં આવશે

કુપન તા. ૨૪-૨-૨૬ અપોરના આર સુધી લેવામાં આવશે.

તા. ૨૬-૨-૨૬

પાંચ સીનેમાના સારામાં સારા એક્ટરનાં નામ

૧

૨

૩

૪

૫

હી

૬.

છાં.

આજ-કાલનાં નાટકો

સિરાજ-ઉદ્-દૌલા

(અવલોકન)

રા રમણીક અ. ગદ્દતા.

(૩)

ગઈ વખત આપણે પાત્રાલેખન સંબંધી થોડી ચર્ચા કરી ગયા છીએ. પાત્રાલેખનમાં અને નાયક અને નાયિકાના ચરિત્ર વિકસ પદને નાટ્યકારને ખાસ લક્ષ્ય આપવું પડે છે. જે પાત્રમાં જે ભાવ આરોપણ કર્યા હોય તેને અતિ સુધી ભળવવા પડે છે. નાટક એ કંઈ બાહ્યગરની થેલી નથી કે જેવું વગર માણસનું ચરિત્ર એક ક્ષણમાં પલટાઈ જાય. ઉદાહરણ તરીકે આપણે શાપલોકનું પાત્ર લઈએ. મહાકવિ શેક્સ્પીયરે તેના ચરિત્રનો વિકાસ એકવી રીતે કર્યો છે, કે માણસના મન પર તેની સ્થિત અસર મળે છે. મનુષીયુક્ત કંલુસના ઉદાહરણ રૂપે એ પાત્રનું નામ દેવાય છે. એજ પ્રમાણે 'હેન્ડ્રેટ' નું નાટક લ્યો. હેન્ડ્રેટના ચરિત્રનો વિકાસ સર્વ નાટકોમાં શ્રેષ્ઠ મનાય છે. આ સિવાય 'એલેક્સી' માનું 'ક્રમ્બોગો' નું પાત્ર કેવું સ્વાભાવીક છે, છતાં કેવી અવુષ્મ કળાથી એ સમય કવિએ તેનું ચરિત્રવિન્યાસ કર્યું છે કે હુનિયાના સમય વિદ્વાનો પણ તેના ચરિત્રને માટે અંતરથી આગ્રહ કરે છે. પાત્રાલેખનમાં પાત્રને જે સ્વભાવ આંકવો હોય તે અત્યુક્ત કારણ વગર પલટાતો નથી, એ પ્રકૃતિ નિયમ છે. આપણામાં એક સાધારણ કહેવત છે કે "પ્રાણ અને પ્રકૃતિ સાથે જાય." આ કહેવત અર્થ છે. માણસના સ્વભાવમાં

એકાએક પરિવર્તન થવું સાદ્યક નથી. છતાં જનસ્વભાવથી અનુભવિકાર લેખકો પોતાના હેતુને સિધ્ધ કરાવવા માટે અત્યુક્ત પાત્રનો સ્વભાવ સહેજમાં ફેરવી નાંખે છે. પાત્રાલેખનમાં જન સ્વભાવની સૂક્ષ્મ અભ્યાસની જરૂર છે. શેક્સ્પીયરની મદદતા તેના પ્રાચીનાં ચરિત્રાંકનમાં જ છે મી ખનાંડ શો લખે છે કે:-

The wonderful power of conceiving complex characters is at the bottom of another distinguishing peculiarity of our great poet (Shakespeare).

આ ચરિત્રનો વિકાસ નાટકના ખનાવોમાં કમવિકાસને પામવો જોઈએ. પાત્રો સારાં નરસાં એવી રીતે યોજવાં જોઈએ કે નાટકની મુખ્ય ક્રિયા action બળવતર અને એટલુંજ નહિ પણ નાટકમાં કિયાની એ ગતિ કે વલણને વધારે રોડ કરનાર થઈ પડે આ સંબંધે એક અમેરીકન લેખક કહે છે કે:-

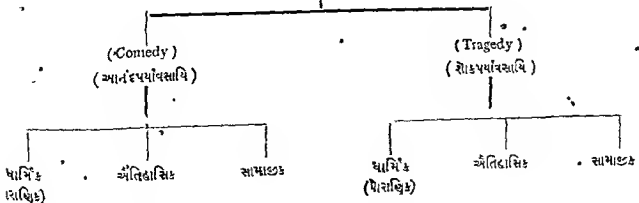
'You can not have your personages change their characters as they do their coats.'

અર્થાત્ કે તમારા પાત્રો જેમ તેમના વેષ (કગડો) બદલે તેમ તેમના સ્વભાવ પણ બદલી શકે એમ ન થવું જોઈએ.

પાત્રાલેખન વરણની સાથે શુધાયત્વ, તેની ક્રિયા સાથે સમજવાળું, કિયાને એક કરનાર હોવું જોઈએ. આથી કરીને નાટકમાં જેને 'Moral' આશય કહે છે તેનાથી કિન ન હોવું જોઈએ અને નાટકની પરિભાષામાં જેને "Struggle" કહે છે તેને ખિસાવનાર હોવું જોઈએ.

બીજી અમરની બીના લક્ષમાં રાખવાની એ છે કે તેમાં Local colour હોવો જોઈએ. ખાતો અર્થ એ છે કે પાત્રો તેના સમય અને સ્થિતિને અનુકૂળ હોવાં જોઈએ, આ બીના સમજવા માટે આપણે આપણા નાટકોના પ્રકાર જાણવાની જરૂર છે. આપણે ત્યાં સામાન્ય રીતે થતાં નાટકોનું વર્ગીકરણ પૌરાણિક, ઐતિહાસિક, અને સામાજિક હોય છે. અને તે જ સામાન્ય બેદમાં સમાય છે.

નાટક—(રૂપક)

આ સામાન્ય બેઠો છે. આપણે ત્યાંના અદાર બેઠોઠાં અને અર્થવા માગતા નથી કે પાશ્ચાત્ય નાટ્યશાસ્ત્રમાં, ડ્રામા, મેલોડ્રામા, કોમિક, સીરીયોડ્રામા, પેન્ડોમાઇમ વગેરે અર્થવા માગતા નથી; પરંતુ 'સિરાઈ' એતિહાસિક નાટક હોવાથી તેનાં પાત્રો તે સમયને અનુરૂપ હોવાં જોઈએ. અને ઉપર Local colour કહ્યું તેનો અર્થ એ છે કે પાત્રો સમય અને સ્થળ પરને સમયનાં રંગમાં રંગાયલાં હોવાં જોઈએ, અને તે સમયની રીતિતિને અનુકૂળ હોવાં જોઈએ. ઇતિહાસિક દરશનમાં કોઇ પાટલુન અને નેક્રાઇઝ બાંધીને અને એ કેવળ હાસ્યવાદક છે, એટલું જ નહિ પણ સમયથી વિપરીત છે. ઇતિહાસના પાત્રો હોવામાં ઇતિહાસની ઘટનાને નાટ્યકાર પોતાના હેતુની સમજનાને મટિ વિપરીત રીતે વ્યાજી શકે નહિ. જો પુરાણનો વિષય હોય અને હુકાંસાતું અરિત અંકતું હોય તો જેમ હુકાંસાને ક્ષમાની મૂર્તિ ચિતરી શકાય નહિ, તેમ ઇતિહાસની સત્ય જિનાને પણ ઠોકરે મારી પોતાની ઇચ્છાનુસાર સારી નરસી આલેખી શકાય નહિ. એતિહાસિક નાટકોની રચના કરવામાં અમુક બંધનોનો રસીકાર કરવો પડે છે:—કહોની કે તે અપાત્ય છે. શણે પ્રતાપ શૌર્યની-નીરતાની મૂર્તિ છે તો તેને કાપર અને ડરોકે મીતરે; કે મહારાણાના સમયમાં તોપ બંદુક ન હતી જ્યાં તેનો ઉપયોગ બતાવવો; જે સમયે અંગ્રેજ રૂસ કોઇ પહેલું ન હતું તે વખતે અંગ્રેજ કેસમાં પાત્રોને સજી કરવાં વગેરે છૂટ એતિહાસિક નાટકોમાં લઇ શકાતી નથી. એતિહાસિક નાટકોમાં સમયનું વાતાવરણ એવી સુદર રીતે ઉપરિચિત કરવું પડે છે કે પ્રેક્ષક સમયના પ્રવાહમાં આપોઆપ તણાતો ન્તય અને સમયના ચિત્રિત્વોમાં કાળ વ્યતિહાસનો શ્રેય ન આવે. આજ હેતુને લક્ષને જર્મન નાટ્યકર્તાઓએ Ufaa કહે છે કે:—

"In the drama, for the very reason that it is as much history as poetry, every figure must appear in the light of a general poetic historical vision of life."

"અર્થાત્ કે નાટકમાં, કાવ્ય તથા એતિહાસિક ઘટનાના અંશો છે, તેને અર્થે તેના પાત્રો કવિત્વ અને ઇતિહાસના રંગમાં રંગાયેલા હોવા જોઈએ."

'સિરાઈ' ના નાટકમાં નાટ્યકળાની દૃષ્ટિએ મંબીર જૂલો છે એટલું જ નહિ પણ ઇતિહાસની જિનાને પણ અશ્વમ્ય સ્વરૂપમાં રજૂ કરવામાં આવી છે. આ ઉપરાંત કાળવ્યતિહાસની જૂલોને મુખાર નથી જે સમયનું નાટક છે તે સમયના રીત રિવાજો, તે સમયના બનાવો, તે પાત્રો સમયથી જાનની ખાખી છે, તદુપરાંત આપણો ઇતિહાસ તે ઘટના સંબંધી શો પૂરાનો રજૂ કરે છે તે જાણવાનો પણ લેખકે શ્રમ લીધો નથી પરિણામ એ આપ્યું છે કે એક ઇતિહાસને નહિ જાણનાર લેખકને હાથે ઇતિહાસના પાત્રો કલકિત દેખાયાં છે. રતાયંવેશ આપણા ઇતિહાસને રાજા સ્વરૂપમાં રજૂ કરનાર કેટલાક સ્વચ્છ નેપથકાની માફક નાટ્યકર્તાઓ પોતાના દેશમધુઓને કાળા

સ્વરૂપમાં ચિત્રતાં છે. લેખકમાં ભુષિખતા ન હોય તો પણ તેણે જે વિષયને દરતરપશ્ચ કયો છે, તે વિષયને લખતું ઉપલબ્ધ સાહિત્ય જોઇ જવાનો શ્રમ લેવાની શક્તિ તો અવરસ હોવી જોઈએ. એવી શક્તિના અભાવે અને ભુષિખતા વગર લેખિની ઉદાસની એ લેખિનીને કલ્પિત કરવા સમાન છે, એટલું જ નહિ પણ સાહિત્યસેવા કે લોકસેવા કરવાને બદલે લોકદોષ કરવા બરાબર છે, કારણ કે લોકોના મન પર એતિહાસિક ઘટના તેના સત્ય સ્વરૂપમાં રજૂ કરવાને બદલે ખોટા સ્વરૂપમાં રજૂ થવાથી લોકોના મનમાં ખોટી જાનના પ્રવેશ થાય છે; અને ખોટા ખ્યાલ ઉત્પન્ન થાય છે. આપણા ઇતિહાસ તરફ, ઇતિહાસની કેટલીક વ્યક્તિ તરફ કુસંસ્કાર, જનગત થાય છે. એમ થવા દેવું એ મહાપાતક છે.

ઉપર આપણે નાટ્યકળા અને નાટક પરને કેટલાક નિયમો અવલોક્યા તે સિવાય 'સંગીત' અને અભિનય એ બે આરમ્ભક અંગોનો ઉલ્લેખ થવો જોઈએ. સંગીત કેવા પ્રકારનું હોવું જોઈએ. પ્રસંગ-દર્શ, શોક, કે ઉદ્વેગનો હોય તેના ભાવને અનુકૂળ હોવું જોઈએ, એ વાત સર્વમાન્ય છે. અભિનય પરને પણ તેમ છે, તે પણ પાત્રના પ્રસંગ અને સમયને અનુકૂળ હોવા જોઈએ. અભિનય પણ કેટલાક બે પ્રકારના માને છે. જેને આપણે સીન સીનરી Stage craft કહીએ છીએ તેને ફ્રાઇ દરયાભિનય કહે છે જ્યારે હાવ ભાવથી થતી જાત વ્યંજનાને કાષ્ઠાભિનય કહે છે. દર્શ, વિવાદ, ભય, સાદસ, શૈર્ષ આદિ ભાવ, જે પાત્રોમાં જે પ્રસંગ આવતા હોય તે, અંગ-વિશેષ, -શરીરનું હલન ચલન-મુદ્રા પરિવર્તન-એકેશ પરના ફેરફાર-દૃષ્ટિ, બકુદી, અને હરત પદાદિની ગંદેની-રસોત્પાદક ક્રિયાથી દર્શાવાય છે. આપણે ત્યાં, જુના, દૃષ્ટિના, અનેક પ્રકાર કલા છે *

માનવ હૃદયના મંબીરતમ અને નિશ્ચલતમ ભાવો, પાયાથી અતિત છે. ઉચ્ચ શ્રેણીના નાટકોમાં આવી ભાવનાના પ્રસંગો હોય છે અને તે દર્શાવવામાં અભિનેતાની ખરી ખૂબી છે. આ પ્રસંગો આપણા ઉચ્ચતમ કાલીનાં નાટકોમાં, શોકરૂપીયરની કેટલીક કૃતિઓમાં છે.

અભિનય પરને આટલું વિવેચન થયા પછી આંખણે નાટકના મુખ્ય તત્વો પર વિદગમ દૃષ્ટિ નાંખી, આ નિયમોથી 'સિરાઈ'ની કૃતિને આપણે અવલોકાવું પણ તે કૃતિને અવલોકવા પૂર્વે 'સિરાઈ'ના સમય અને અન્ય પાત્રોપર દૃષ્ટિપાત્ કરીશ. કારણ કે ઇતિહાસ જનતા સિવાય ઇતિહાસના જનાનો સાથે નાટ્યકૃતિને કેટલી વિપરીતતા કે સ્પર્શ છે તે સમજી શકાય.

લેડીઝ સ્ટોનમ્.

લખનાર— શાસ્ત્રી રેવારાકર મેઘજી

આશુખ

હોક જાતની સ્વતંત્રતા, પીયરમંજ હમેશાં રહેતું, યાના મેળાના ઓગણેમાં એકલા જવું, પુરોના સાથે થણી છુટી વાતોના તકાફાં ખરેયા, હા મરકરી કરરી-પરેસમાં એકલાં રહેવું વંદેલી અભિચારિણી સ્ત્રીઓની સોગત, આટલીકાને નાસ સ્વામીની વૃષ્ણતા-એટલે વૃષ્ણ વિવાહ, અરેખાઈ, બહાર જેને તેને ત્યાં એકલાં બેસવા જવું, આવાં અનેક કારણોથી સ્ત્રીઓને ખટ થવાનું બને છે.

પાર્વ દુર્લભસંસર્ગઃ પલ્યા ચ વિરહોઽસ્તનમ્ ।

સ્વાનશ્ચાન્ન્યગદ્દેવાસો નારીણાં દુષ્ણાનિ પદ્મ ॥ ૧ ॥

દાડ પીતે, હાલકાં માણસોની સંગત, પતીથી જુદું રહેવું, ન્યા ત્યાં વંચર કારણે બેઠકવું, ખીલને ધરે મરવું, અને રહેવું-આ હ મોટાં સ્ત્રીઓમાં દુષ્ણ કયાં છે.

સ્ત્રીઓનું સતિત્વ બળવાદ રહેવાનું કારણ એ છે કે પર પુરુષ સાથે સંસર્ગ કરવાનું સ્થાન મળતું નથી, અનુકૂળ સમય મળતો નથી, બનતો મળે છે તો ચાહનારો માણસ મળતો નથી. વળી ઘીના ઘડા જેવી-સી છે અને ગરમ અગારા જેવો પુરુષ છે. માટે અગ્નિ આગળ ઘીને ઓગળતાં વાર નેમ લાગતી નથી તેમ પુરુષ અને સ્ત્રીના એકાન્ત સમીપ વાસ ધણે ખરાય છે. અને ઇન્દ્રિયો રૂપી ષેડાઓ એવા તો ઉતાળવા યત્ન છે કે વિદ્વાન માણસોને પણ અવગેરે રસ્તે દોરી જાય છે.

જેથી શાસ્ત્રકાર કહે છે કે, માતા-બહેન-દીકરી સાથે પણ એકાન્તમાં જવું ન રહેવું, વિષામિત્ર અને પરશુર-સખસાગ જેવા અંગલમાં રહેવાના અને વાહુ-પાદાં ખાનારા પણ એક વખત મેનકા-મત્સ્યમથા અને વેશ્યાઓના સુંદર મુખારવિંદ જોવાં નખને-પણ મુશ્કેલી લપટાઈ ગયા હતા. તો પછી જી દુષ્ણ ખાનાનાં મલીહા ખાનાનાં જો પુરો, એકાન્ત મળતાં લપટાઈ જઈ શકે, નેમાં-કાંઈ મોટી વાત નથી. વળી પુરુષ, કરતાં સ્ત્રીઓનાં આદાર નખણું અને કામ (વિષય) આદ ગણે હોય છે. વળી સ્ત્રીઓ હ દીવસ સ્વતંત્ર થવા પામતી નથી.

પિતા રક્ષતિ કૌમોરે સર્વો રક્ષતિ યૌવને ॥

પુત્રક સ્થાપિરે માયે ન કૌ સ્વતંત્ર્યમર્હતિ ॥ ૨ ॥

અર્થ-ખાલ્યાપર્યાયામાં પિતાના કબજામાં હોય છે, પરંપરા શી યુવાવસ્થામાં પતિના તાબામાં હોય છે, વૃષ્ણાવસ્થામાં

પુત્રો સૈની રક્ષા કરતા હોવાથી સ્ત્રીઓ સ્વતંત્ર રહી રહતી નથી. પુરુષ વિગેરે વિલાપની દેહની સ્ત્રીઓમાં અને આપણી ભારતની પવિત્ર દેવગણાદય પતિદત્તા સ્ત્રીઓમાં આસમાન જાતની નેટસો તકાવત છે. વિશાપતી સ્ત્રીઓ સ્ત્રી સ્વતંત્રતાની લાલચાવનારી છે, ન્યારે આપણી આર્થ રમણીઓ પતિપ્રાણ પતિ-દત્તા અને મનવાણી કર્મથી પતિનેજ પ્રત્યુત્પન્ન પૂજનારી હોય છે. નેથી લેખે દેવી દુલ્લ વંદનીયા મહાશક્તિ છે.

આસોસની વાત છે કે, આગકાસ થયા રાજ તથા પ્રજા કહો અથવા રાજા કાલસ કાળ બમે તે કહો, આને આપણી તે દેવી-દુલ્લ દિવ્યો, ખરાય સ્ત્રીઓ કે પુરોના સંસર્ગથી થા ગદ્ગદ-વાણી ભીલસ નાટક-નોંભેલોના જેવા વાંચવાથી, સ્ત્રી પુરોના સમાન હકો માટે લેખો દારા, બાળ્યોદારાએ લલત ચંદ્રાંતરી રહી છે. અને બચપણથી જ ધાર્મિક કેળવણીના અગ્રણે અને મર મર રાંધવું વિચારદારી માનના અમાને, ધર્મજનકપ્રમણ રસ્તે ઉતરતી ધણી જોઈ રહ્યા છાયે. અને ન્યારે ખ્યા ખ્યા છે, ત્યારે લાન આવે છે. ન્યારે કટકી પોતાના સંસારને એકર જેવા કસી બેઠક લોક બપાડે છે અને સાચો સ્વર્ગાય લાદને લઈ શકતી નથી.

આગકાસની આપણી તે આર્થ રમણીઓમાં કેટલેક અંશે વિલાપતના વાયુએ સંચાર થયો છે. પર પુરુષ સાથે એકાન્તમાં લાંબો વખત મુશ્કેલી વાતો કરવી કે ન્યાં તેને ધણી પણ તેની રત્ન વચરે આવી રાકે નહિ. કદાચ આવી ચડશે હોય તો દુલ્લ નેટસોને જેવા દેખાતા અર્ધિદુ પુત્ર એકદમ બધી ઉંડે કે, “કેવા ગધા જેવા છો. હિન્દુઓને સ્વરાત્ન તે ક્યારેથી મળે” વગેરે, લાખ્યો, અમે આવા લાખ્યોને-હિન્દુ હોવા છતાં હિન્દુઓની નિશાની સિખા-ચુર ન હોવાથી દીદુ કહેતાં અપરાધમે છાયે. સ્વર્ધમાં છાંડી પરસોઓનું અનુકંણ કરવાથી સ્વરાત્ન મુદ્દલ મળવાનું નથી. “ધણી તે જીવનોએ સિઓને એકલા બધી પુત્ર આપી દીધી છે કે, જેથી સિઓ ધણીની રત્ન વચરે ગમે ત્યાં જઈ શકે. ન્યાં ઉધડ યિને જેવાં, નોંભેલાં વાંચરી, મોટી મોટી સભાઓ ભરી લાખ્યો કરવાં, સ્ત્રીઓને બદેકાવવાના લેખો લખવા, વગીલ-મેરીટર-બદ્દ વાનું. વિલાપની પહેરવેશ પહેરવેશ તેના જેવી રહેણી કરણી રત્નાંતરી જેવી કે, વાંકાં વાંદરીના જેવા દેખાતા વાંકા સેયા પાડવા, શરિ ધણીવાળ સામ્રાજના પદાની બંધરી, આંખે ચરમા અને હાથમાં નાચક છત્રી, પગમાં ઉચી ઓડીના છુર (પરે તો પગન ભાંગે) આરપાર અગ્રો દેખાય, તેના કીર્ણદેહની વસ્ત્રો પહેરવાં, વિગેરે શરણોથી સ્ત્રીઓમાં સ્વચંદ્રદા, મોજાતોખ-ફેશન-દિવસે દિવસે વધી પડ્યાં છે અને વધવાં જાય છે. પોતાના સિશ્નજીવ સાચકથ પણ તેમજ સમજે છે. દેડમાએકે આપણા મુશ્કેલા બધેઓ પણ સ્ત્રીઓને અસ્વાસ્થમાં બદ પડે આપણી પાછળથી પેગને દાણે જ પોતાનો સંસાર બપાડે છે અને સ્ત્રીઓને કરવાનાં કાયે પોતાને ચારે

કરવા પડે છે ત્યારે જ તેને પોતાની બહેન માહુમ, પડે છે. અને પાછળથી પરતાય છે. તમારે તેમની સ્ત્રીઓ પોતાના પ્રતિભતા ધર્મમાંથી ભ્રષ્ટ થઇ, પત્ની સુખથી વચીઈ થઇ, પતિ ભક્તિને તિલાંજલી દીધેલી હોવાથી સ્વર્ગીય સુખ ન મળવાથી આ લોક અને પરલોકથી ભ્રષ્ટ થઇ નરકમાં જ પડે છે. આવી રૂવચ્છંદી સ્ત્રીઓ સહી બળીયારીશ્રી નિવડી છે. પતિને-માતા-પિતા ભાઇઓ અને દિકરાઓને પણ મારી નાખવા સુધી નથી માટે તેવો દુઃખ રૂપ સંસાર ન નિવડે તે માટે માનની સાથે ગમત આવવા માટે. તેવી અપોગતીએ પહેલેથી જોઈનેને સુધારવા માટે અને અધર્મથી એટલે તેની સ્થિતિની શરૂઆતવાળી અને પવિત્ર જીવન ગ્રાળનારી બિહેનોને માટે સહ ઉપદેશ રૂપે આ મારો લેડી સ્નોત લખવાનો પ્રયાસ છે. કાંઈ બહિર્નને નિન્દાવાના આક્ષેપ રૂપ સમજવું નહીં એટલી નમ્ર વિનંતી છે.

અપૂર્વ.

બાપે ઝુસે ચંદને છોકરાને કહ્યું—

“તું ઉડ્યુનો પડો છે.”

“છ હા.” છોકરાએ કહ્યું.

બાપે કહ્યું—“ભણેજ ઉડ્યુનો પડો કાને કહે છે?”

છોકરાએ કહ્યું—“ઉડ્યુનો નહાના બચ્ચાને!”

(સુચિત)

* મામા * બાલધર્મીમલને ત્યાં પુત્રીને જન્મ થયો. લાલાજી મેડુ સાંભળ્યો નામ પૂછવા જડિતજી પાસે ગયા. પડિતજીએ કહ્યું—“તમારે કાઈ બીજા બાળકો પણ છે?”

લાલાજીએ કહ્યું—મે પુત્ર છે. લાહેરીમલ અને પેશાવરીમલ. પડિતજીએ પુત્રોના નામ સંભળીને જવાબ આપ્યો કે—
પારે તો પુત્રીનું નામ રાવલપીટી રાખો.”

(ઉડું ઉપરથી)

* મહેતાજી—(એક છોકરાને) અલ્યા ન ચાસી કેમ થાય ?
છોકરાએ—એકાસી બચ્ચાસી તપસી ચોરાસી પંચાસી ઝાસી ચત્તારસી અઠ્યાસી ને એક નબચાસી.

* મહેતાજીએ કલાસમાં પુછ્યું—“અલ્યા છોકરાઓ જુલમગાર કાને કહેવો ?”

એક ચમચક છોકરાએ ઉભા થઇને કહ્યું—“કાંઈને જાણીને એસના નહિ દે તેને.”

“મલીક”

“જાદુઈ ખજાનો” પુસ્તક મેળવો !

અને પછી બેટક, મેરમેરીકમ, નાટક, વિગેરે એવા ગેર બેઠાં શીખી, હજારો રૂપિયા કેમકાં શકશે. પૈરટ માટે આનાની ટીકટ સાથે લખો—

પ્રો. “નીવેદી” (એલસી) વાડી ફળાવા-સુરત

જોઈયે છીયે.

રૂપિયા ૨૫૦૦, રોકનારે

શ્રીલમ કંપનીના ધંધા માટે.

સ્ત્રીપીંગ યા વર્કિંગ પાર્ટનાર-લેલાચ શોખીના
અથવા દલાલોએ તરફી ન લેવી

વધુ માટે પત્ર બેહવાર કરો.

Z C/o મોજ-મજલ

અથવા બીરોંગ બીરગમ

લંડન રાજ-રહસ્ય

અથવા

મીસ્ટરીઝ એન્ડ ધી કાર્ટ એન્ડ લંડન

ઈંગ્લાંડના સતરમી સદીના રાજ પ્રીન્સ આર વેલ્સ અને અખીરાં તથા ઉમરાવ જાદીઓના વિચિત્રવિચિત્ર મોપાળાં પાંચ પાંચ વિગેરે સાથે દરેક કાળના ૧૪ આના. આ ના. બ. લાવનારને ૧૦ આના.

મોજ-મજલ કાર્યાલય મુંબાઈ ૪

કરકસર એ બીજો ભાઈ છે !

ત્યારે

નવલકથાઓ, મોપરી, મોપાનીવા, વગેરેને માટે નવા ચિત્રોના બ્લેક બનાવી અર્થમાં ઉતારવાનું આ માટે પાઠક કરો છે ? એક વખત અમારી ઝુલમાત દેશ. ઝુલમાતના નામીયા ચિત્રકારની પીછાથી ચિત્રનારે જીવંતોતમ ચિત્રોના બ્લેક અમારી પસંદગી દેવાર છે. પચાજ સરના દરે આપીશું. એક વખત નમુનાઓ જોઈ પાઠક કરો.

અથવા મોજ-મેનેજર-મોજ-મજલ મુંબાઈ ૪

સીનેમાના

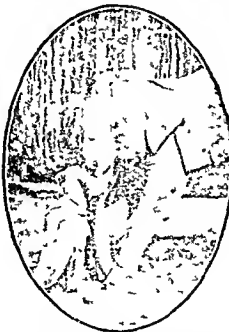
સમાચાર

લખનાર—૨. ચિત્રપટ

નવી ફિલ્મો—

ભમનો ભૂત—કોલિનર ફિલ્મ કંપનું શ્રીકૃષ્ણ ચિત્રપટ લેખક મી. દેવે, અધ્યક્ષકર મી. ભવનાની, ફેગિઆર મી. એન દેવારે.

પરુ—યુનીવર્સલની પ્રખ્યાત ફિલ્મ 'ફેન્ટમ ઓફ ધી ઓપેરા' મોળ-મગ્નહમાં અગાઉ એક વખત આવી ગયેલ 'દાકનાર કયા છે ?' એ વાતી, તેમજ કંઈક ઈંગ્લીશ સ્ટીરીયોલો અનુકરણ કરી ઉપગવી કહાકવામાં આવી છે. છુપા બેદ ભરોશની ફિલ્મ હોવાથી યરઆતના ભે રીલ કંઈક નવળાં અને ગુરુવાહા ભરેલા નવ્ય છે, પરંતુ તીજ રીલથી રોટરી ત્વર પકડે છે અને આખર સુધી 'ભમતા ભૂતના' બેદનો નીભાળી રાખે છે બ્યારે ભરવાણનું દુષ્ક નેહ પ્રેક્ષકોથી સહજ દસી જીજ્ઞાસ છે. અને ગુનેહ કબુલ કરાવવાની નવી રીલ 'ફેન્ટમ ઓફ ધી ઓપેરા' ઈન્જેકશન પ્રેક્ષકોમાં સ્વાભાવિક રીતે જ એવા સ્વાલ ઉપન થાય છે કે, એક ઈન્જેકશન આપતાં દરેક વ્યક્તિ સત્ય બોલી શકે છે, તો મહારાષ્ટ્રની નવી ફિલ્મ ગગડેડીનું એક દરખાસ્ત કરતા રીલ કામ કરે છે હાલત-પ્રાણી હોવાથી વાંચી ચકાવા નથી એવી પ્રેક્ષકોમાં નેહએ તેડેલા ઉત્સાહ પ્રકટાવી ચકતા નથી. ફરી પ્રીન્ટ થાય તો સારું.

મિસ ભમના-ચોક્કે પજુ સારું. તે સિવાય મી. ખલીદ, મી. બદેશમજી અને દરેક નટ-નટીઓએ પેતાનાં કામને ઠીક ઇન્સાફ આપ્યો છે.

એકંદરે કાલુકવની દષ્ટિએ ફિલ્મ સારી લેવાઈ છે, તે માટે મી. ભવનાનીને ધન્યવાદ કરે છે.

પન્ના રૂપ-મી. ફેબ્રુ ફિલ્મ કંપનું એનિમાલિક ચિત્રપટ લેખક મી. પેલ, સિનેરીઓ મી. ફેબ્રુમાર, અધ્યક્ષકર મી. મહેતા, ફેગિઆર મી. ચતુરભાઈ પટેલ.

વસ્તુ—રાજપુતાનાના ઇનિવાસમાં પન્નાનું નામ અનુસાર છે વસ્તુનો ચુટથી સારી કરવામાં આવી છે, બદારગામના સીનેમાને તેમાં વળી લગ્નકરના સીનેમા માટે ઈંગ્લીશમાંથી તફાવી નહિ કરતા બીયોનુ લગ્નકર બતાવવાનો સાદસ ધ ધનાદને પાત્ર છે તે કે, ઇન્જેકશનની ખામી રચે રચે જીજ્ઞાસુ આપે છે, પરંતુ

પતિની ચુટથી સારી થયેલી હોવાથી અને દરેક પાત્ર સમજીને કામ કરતું હોવાથી ખુદશી બહાર પડી આવતી નથી એવી વિશેષ ખ્યાન પન્ના એકે છે કહેવામાં આવે છે કે, પન્નાનું કામ જીજ્ઞાસુ નવી મિસ એમીલીને આપવાનું હતું, પરંતુ કારણ ગમે તે હોય, પજુ તે કામ કરવાને તેણે નાખુશી નતાઆવી મિસ ફેમીને આપવામાં આવ્યું છે. જુઓ, જીજ્ઞાસુવાને ખુશ છીએ કે, મિસ ફેમીએ પેતાના કામને ટીપાવ્યું છે, અને અવિચલ સારી નટી થવાની આરા આપે છે. તે સિવાય મી. નરગમ પહેલવાન પજુ અડ્ડાસિદ્ધનાં કામને ચોખ્ખું ઇન્સાફ આપે છે. મી. ગજારામ-વનવીરનો જુમિકા માટે

અપવાદ તરીકે છેલ્લો સીનેમા બાદ કરતા રીલ કામ કરે છે હાલત-પ્રાણી હોવાથી વાંચી ચકાવા નથી એવી પ્રેક્ષકોમાં નેહએ તેડેલા ઉત્સાહ પ્રકટાવી ચકતા નથી. ફરી પ્રીન્ટ થાય તો સારું.

નવી જબરો—મિસ સુસીઆના—કોલિનર ફિલ્મ કંપનીના કામદારના સહાદ કરે તારાથી અને લખી જીજ્ઞાસુવામાં આવ્યું છે કે મિસ ફેમીને પેતાને પેતાનું એ નામ ઇન્જેકશન નથી માટે તેમનો ઉદ્દેશ્ય કરતા તેમનું નામ સુસીઆના લખ્યું. અને અપજાની નિર્દોષ કાચના કદિ ઉત્તેજના નથી.

કોલિનર—સિનેમા ઉદ્યોગના એક મુખે-ઇન્જેકશન કવચથી લખાયેલ ચિત્રાલિપિ મી. ભવનાની અને મી. ઇન્જેકશન પાડી રચે છે, મી. હોશી મરનર કોલેલેસ મેનેજર તૈયાર કરી રચે છે. ફેબ્રુ—ગામને ગમે તે રાખીયા આકારે નાનો લેવડ ગયા છે, અને પન્ના પછી રજુ થશે

અસિનય—સર ચરનપાલ-મી. નરમહમદ-સર્વ શ્રેષ્ઠ રામાસુદર-મી. વૈદ્ય-મી. વૈદ્યની સારા ખેલાડીમાં ગણવા યાય છે, પજુ લોન એનીનું અનુકરણ કરવા બતા ફેન્ટમ મળી નથી ફેન્ટમ ઓફ ધી ઓપેરામાં મોવ એનીનો ભૂતનો મેન્જર અલિલીય ખનાય છે મુખની વિકૃતિ અને દરેક ભાષા તે બતાવી શકે છે, જ્યારે અલિ 'તો' જ આત્મની સેનની ખરીદીમાંથી ચલાવી લેવામાં આવ્યું છે. બાકી બીજી બધી રીતે ઠીક મિસ મુરોચ્ચસ—ગુરુપ કુટુંબને જ અને પ્રદાનકર ઉત્તમ.

લક્ષ્મી—ત્રીસ યાને અરવલ્લીની નાગણુ તૈયાર થઇ ગઈ છે. તા. ૧ મી માર્ચથી બેન્નેરડીમાં ચાલશે. મી. ચોધરી તેમજ બીજી પીકર્ડર આશા પાટી રહ્યા છે. સાંભળવામાં આવ્યું છે કે તા. ૧૦૦ મી. માર્ચથી લક્ષ્મી પિકર્ડરના માણસોને તોફારી શોધી લેવાની તોડીસ મળ્યા છે. બેન્નેરડીએ છોડી 'લક્ષ્મી'નું નવું સ્વેચ્છક રજુ કરાય છે.

દેવલસ—'વેલ વિધવા' સેન્સરની તપાસમાં સુખરૂપ પસાર નહિ થવાથી મુલતી સ્ત્રી છે. હાલમાં આવે છે કે 'સેન્સર' 'મોટ' તે ફિલ્મને બેધા પછી ચલાવવાની રજા આપશે.

મદારાષ્ટ્ર—ગજગૌરી તૈયાર થઈને આવી ગઈ છે. તા. ૨૭ થી બેન્નેરડીમાં રજુ થશે.

સરવતી—ફિલ્મ કુંતા માલોગ અને નવયા ખરા અને તરિત ગતિએ કામની સરખાવ કરી દીધી છે. ચરિત્રાતની પહેલી

રોડી મી. શાહની 'સતી સરોજ' લેવાઈ છે, ત્યાર પછી તા' કવાઈ તૈયાર થશે. કહેવામાં આવે છે કે, રાખનવમી પર આ કંપની પોતાની નવી ફિલ્મ રજુ કરનાર છે. જેટલી આવે જશે.

શારદા—મી. નાનુભાઈ દેસાઈની તપાસવા સારી થઈ ગઈ છે અને પહેલી તારીખ સુધીમાં આવીને ચાર-પાંચ મુકાબ યુગ લાવવામાં લેશે.

સેના—અગાઉ એમપાયરમાં રૂઝફતે બેલીનીનો નામ 'વંશ રામ' આવી ગઈ હતી, અને લોકોનો તેણે સારો વાહ મેળવ્યો હતો તેવીજ રીતે જર્મન ત્રણ દિવસ શેઠાસનોના અખતરા કરવામાં આવ્યા છે. તેઓએ બનાવેલું દિવસ પિક્ચર 'ભુલ ભુલેલા' એનામાં ગઈ કાલથી રજુ થઈ છે.

બેન્નેરડી—કોલિનરની પ્રખ્યાત ફિલ્મ 'કલીન કાન્તા' ગઈ કાલથી રજુ થઈ છે. લાંબા વખતે પછી 'જૂના હોસ્ટોન' નવું નેટવર્ક આપે 'આવગારદાષક લેખીએ છોડે.

કેન મીનેન્—એળીસ પર 'મારજક થીએટર'માં અપરુદ્ધ સગવડો સાથે કાઉન મીનેન્માં વખત વગ પછે તેટલામાં ગઈ થશે. સારી સીટીયંબો લેવાનું આ એક નવું ધામ લોખાને આવગારદાષક થઈ પડશે.

દશ લાખ ડોલરની બોર્ડર—લગુ સુધી નહીં સાંભળી ૧૦,૦૦,૦૦૦ ડોલરની મોટી બોર્ડર, હોલીવુડમાં, હાલ રીલ રીલમ કંપની તરફથી ફક્ત ચાર, બે લાગની ક્રામિક રીલમાં પાર્ટ કરવા માટે મી. ચાર્લી ચોક્ષીને કરવામાં આવી છે. જે રીલમ મી. હાલરોસ પોતાના ખર્ચે કલર 'સીડીમાં આવેલા પોતાના રજુડીઓમાં તૈયાર કરવા માંગે છે.

દુનીયાની મુસાફરીએ—મી. ડેવલસ દેરબેન્ક અને મેરી પીકર્ડ દેવજારી માસના છેલ્લા અઠવાડિયામાં દુનીયાની મુસાફરીએ નીકળશે. તેઓ ન્યુયાર્કથી રવાના થઈ ઇનીવા જશે, ઇનીવાથી સેન્ટ મોરડી જશે, જ્યાં એમને ઉ-હાળાની સીએન સુખરવાનો ધરાશે છે. સેન્ટ મોરડીની રેપનમાં જઈ ધરતર ત્યાં પસાર કરશે, પછી લંડન અને પેરીસમાં એમને વસંત રતુ સુખરવાનો ધરાશે હોવાથી તેઓ ત્યાં રોકાઈને લંડનની

રીલમ કંપની એની મુલાકાત લેશે. 'વસંત' પછી ત્યાંથી નીકળી જર્મનીને રસ રશિયા, સાઈબેરીયા, વગેરે દેશો ફરીતે પાછા અમેરીકા જશે આ મુસાફરી દરમિયાન તેમને હિન્દુસ્તાનની મુલાકાત લેવાનો પણ ધરાશે છે.

લક્ષ્મી પિકર્ડરની નવી ફિલ્મ "નીરા યાને અરવલ્લીની નાગણુ" એક દરખા માં મીસીસ ચારોલી પીકર્ડર, નાની મેરી પીકર્ડર, મી. અને મીસીસ રોમન્ટ દેરબેન્ક અને તેમના બે છોકરાઓ પથ છે.

"બ્લાઈટ પ્રાઇસ બ્યુટી" નામની ફિલ્મ રૂઝફતે બેલીનીનો નેતી પંતી નેટમાં રેખોરનાર દાંધે તૈયાર થઈ છે.

મી. રૂઝફતે બેલીનીએ તૈયાર કરેલ નવી ફિલ્મ "ધી બ્રોક્ડ હાઇ" તો રહોટ મી. નોન્ટેરડી "કલીનિશિયામાં રેપનીય રજારજુપર લખેલી નવકથા પરથી લેવામાં આવ્યો છે.

જનશીના શાપર એમર અવામની રજાયતો પેરી "લવસ એય" નામની ફિલ્મ ઉતારવામાં આવે છે. તેમ મી. રેમન

નવી વધાઈ ! નવી ખબર !

ખાસ સિનેમાનાં શૌકીનો માટે

છપાય છે ! છપાય છે !! છપાય છે !!!

મોજ-મજાહનો ત્રીજા વર્ષનો

ખાસ સિનેમા અંક

નુદા નુદા વિદાનેને હાથે લખાયેલા સિનેમા સંબંધીના લેખો

રમુછ સ્ટેજો, સિનેમા સંબંધી ટુંકી વાર્તાઓ, ચિત્રો,

નટ-નટીઓનાં હવન ચરિત્રો વગેરેથી

સુશોભિત દળદાર અંક તમોને

ખુશ ખુશ કરી દેશે

જાહેર ખબર આપનારાઓને

અપૂર્વ સંધિ

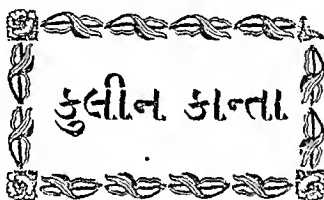

સેન્સરના સપાટામાં સપડાયેલી-

“વઠેલ વિધવા યાત્રે વિધિનું નિધાન” નામની

ફીલ્મ-અમો જાહેર કર્યા પ્રમાણે ખાતરી નથી શકતા જેથી-ખાસ જાણીતી ફીલ્મ

કોહીનુર કંપનીનું કોહીનુર

જેમાં એક રાજવંશીએ એક નટીને ફસાવી શું સારું કાઢ્યો ?

અધ્યક્ષાથી થતા અનાચાર-ખાખંડી ગુરૂની પોત-વિગેરે પહેલેથી હેલે સુધી એક સરખો રસ જમાવતી અસાધારણ સરસ ફીલ્મ-જે દરેક કુટુંબે ખાસ જોવા જેવી છે તે જરૂર જોવો

સીનેમા મેજેસ્ટીક ગીરગામ

અખત-શની-રશી તહેવાર વધારાનો ખેલ ૩ વાગે દરરોજ ૫-૭-૬-૧૧

આવે છે. મહારાષ્ટ્ર ફીલ્મ કંપનીની નવી ફીલ્મ

ગજગૌરી

આવે છે

આવે છે

શ્રી શારદા ફીલ્મ કંપની કૃત

 વસંત બાળા

ઈશકે હકીકી ! ઈશકે જહાંગીરી ! ઈશકે ફકીરી ! ખતાવતી દિલ-ચરૂપ કહાણી

પ્રેમનો વિકટ પંથ, પ્રેમીઓના હૃદયની દર્દભરી, છગરને
હલાવી નાખનારી પ્રેમ કહાણી.

કૃષ્ણ સીનેમા—દુબાઈ થીએટર

બુર્જી માટે લખો—મેસર્સ મયાશંકર ઠક્કર એન્ડ કું.

૪૭, એ. એપોલો સ્ટીટ—કોટ મુંબાઈ.

આ પત્ર તંત્રી જ્વલકંઠર ખેડીદાસ દિવેદીએ મુખર્ક, ગીરગામ ખટાવ બિદ્ગિર્મા મોજ મળદં પ્રિન્ડીય પ્રેમમાં લખી
તેજ રચેલી પ્રજા કપૂરે છે.

ક્ર. ૨૮-૨૯

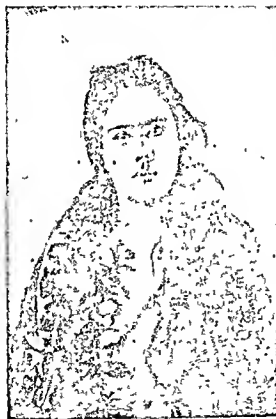
૫૫૬ ૧ આનો બહારગામ રા. આનો

વાળાં લવાજમ રા. આર

બહારગામ રા. અવાચાર

મોજ-મજાહ

હોનોલલુ-હાવાઈ પ્રેશની

હુલા નવંકી

કાગળ નં ૧]

રવિનાર નારીય નં ૨૮ ચી ફેબ્રુઆરી ૧૯૨૬

[૫ ર ભૂ અક ૪૭]

આ આવાડીકમા પ્રસિધ્ધ થતી વાતોએના પાત્રો કલ્પિતજ હોય છે
કાષ્ટ છુવત વ્યક્તિપરથી ઉપજતી કારેવા નથી અ . ૧ મ

વસન્ત

મંડલ-૬૬૬

શેા વિશ્વ વાંટકામાં થત વૃક્ષની થટામાં,
જાદુગરી છાયામાં ઘેસો વસન્ત ડોલે ।
મતયાનિલીય હલેકે મધમવતી પુષ્પગલેકે;
ક્રોયક્ષને કણઃ ટહુકે ઘેસો વસન્ત ડોલે ।
નવ-દંપતિને નયને રસિયાને રાત્રિશયને;
બહુલા વિલાસ યેને ઘેસો વસન્ત ડોલે ।
મન્મથ વિજયને હાકે રમણી રતિને અકે;
નાદે અદ્યો નિશકે ઘેસો વસન્ત ડોલે ।

પરિમલ

જી. બે. દા.

અથવા

રહસ્યમયી રમણી

પ્રકરણ ૪ થું

આમ હુ બેશુધિમા કેલો વખત પ્રી રહ્યા તેની મને
ખબર પડી નહિ, પરંતુ એટલુ તો અર કે, બેલાન-અવસ્થામાંથી
બ્રમત થયા બાદ મને જાણાય કે, પ્રભાત યવાને હને થોડીજ
વાર હતી સાપ મારી સામે ટમર ટમર જોવા કરતો હતો તેના
કુદરતથી ઉગતુ વિષ મારા દિન પર પડતુ હતુ પરંતુ મેલુ
હજી સુધી આજુ ન હોતુ મે ચાહુઓ સુદિત કરી વિચાર્યું
કે મેલુ લાપતાશક પ્રિય સુદેવ-નું આવી મારાં હુ ખમાથી
ઉપધાર કર "

મારી માગણી હોવા છતાં મેલુ અજુ નહિ તેમ સાપના
હાથી મતવાને મારો આત્મા કલુષ થતો ન હોતો
એટલામા કષ્ટકે કપમાના ધર્મજુનો સળસળાત મારા કાન પર
અવધાયો મારી નજીકમા કાષ્ટ આનતુ હોય, એવો મને જાણ
થયો બીજી કલુષ કાષ્ટ એક વ્યક્તિને મારી નજીકમા ઉભેથી
મે જોઇ તે વ્યક્તિએ સુદામળ સપ્તેમા અપન લાપામા
હજી-મુદા તમારે જાન કરશે "

મેં વિરમન બની ઉપર જોયું અને મારો અનુભવની વસ્તુ બે. પહેરેલી એક રમણી મારી દૃષ્ટિએ પડી. જો. કે, તેણે જો પહેર્યા હતા, તો પણ તેમાંથી ચમકતાં તેનાં નયનો મારાં કે વિરમત દૃષ્ટિથી જોઈ રહ્યાં હતાં. અહા ! તેની આ દૃષ્ટિમાં લી બધી કશુંયે બરેલી હતી ! મારા જેવા મૃત્યુમુખમાં પોદ્યા મારને આપારે તે હરી જેવી જણાવા લાગી. અનિશ્ચિત નેત્રે હું તો ચમકતાં નેત્રો તરફ જોઈ રહ્યો-તેના તરફથી હું મારી દૃષ્ટિ લી ચકતો નહોતો. આ સુવતી વૃથા છે કે સુન્દરી તે હું બે બરાબર જણી શક્યો નહિ, પરંતુ તેનાં પ્રેમભીનાં નયનોમાં હુયી હું એટલું તો જણી શક્યો કે, મારા જેવા હલભાગી મારને ઉપધાર કરવા મધ્યે જ દયાની દેવીને મોકલી આપી. તેને જોવા પછી એક ક્ષણ સુધી હું મારી સ્થિતિ પશુ લી ગયો.

જે કે, તેનું મુખ હું જોઈ શકતો નહોતો પણ એટલી મને ખાતરી થઈ ગઈ હતી કે રમણી સુવતી છે. તેના બંને ગોળ હાથોમાં હીરા જેવી કંઠેણી ચમકી રહ્યાં હતાં. બધા હાથમાં એક લાંબી છુરી હતી જે ચંદ્ર પ્રકાશમાં ચમકી મારી રહી હતી.

મેં ક્ષીણ રવરે કહ્યું:-“સુન્દરી, આપ કોણ છો ? આપ મારે આપ્યાં છો ?”

સુવતી મુકુરવે બોલી:-“મુસાદર, હું તમારી મુએગક હું. ગામ પિતૃકલ કરશે નહિ. તમારી માફ મારું જીવન પણ મેં પૂરું કર્યું છે.” એટલું કહી છુરી દ્વારા તે રમણીએ મારાં પંથોનાં કાંપી નાખ્યાં અને મને છુટા કર્યો.

એક ક્ષણ માત્રમાં વાહુક શયનો ત્યાગ કરી હું ઉભો થઈ ગયો. સાપનું શું થયું તે ધાર મેં દૃષ્ટિ કરી નહિ, પણ મારો ઉપધાર કરનારી દેવમૂર્તિ તરફ કૃતજ દૃષ્ટિએ હું જોઈ લો. સુવતીનો પોષાક ભેંતાં જ જણાઈ આવતું હતું કે, તે કોઈ વ્યક્તિની લક્ષના હોવી જોઈએ. તેના દેખાવ ઉપરથી તે કોઈ ખેતીની સ્ત્રી કે પુત્રી હોવી જોઈએ એવું અનુમાન થઈ ગયું હતું. કાશ્ય કે, તેનો પોષાક સંસ્થાન્ત રોષોની જાન-માનની હેરો પહેરે છે, તેના હાથો. તેના માથા પર જરી તમથી ભરી લીધેલી મખમલની ટોપી આવેલી હતી. તેનું માથું શરીર એક આસમાની રંગની એડાણીથી આવર્યો હતો.

મેં કહ્યું:-“સુન્દરી, મારા છુટકારા માટે આપે લીધેલા શ્રમ માટે હું આપને ધન્યવાદ આપું છું.”

સુવતીએ મૃદુ-મધુર કંઠે કહ્યું:-“યુવાન, ધન્યવાદ આપની આવરવકતા નથી. સંકટમાંથી તમારો હું ઉપધાર કરી શકી, એજ મને બહીસ મળી ગયેલી છે.” સુવતીના કંઠ મસ્વાસિનીના જેવા નહિ પણ નગરવાસિની શિક્ષિત સ્ત્રી જેવા જણાતો હતો.

મેં પૂછ્યું:-“મારા જેવા કારને મદદ કરી તમે તમારો જીવ શા માટે જોખમમાં નાખ્યો છે ?”

સુવતી બોલી:-“દરરૂ સરદારની પાસે તમને કાંઈ આવવામાં આવ્યા, તે વખતે મેં તમને જોવા હતાં. તમને કેવી રીતે દુઃખગ્રસ્ત મારી નાખવામાં આવનાર છે, તે પશુ મેં સાંભળ્યું હતું. આ વિષે મારું કર્તવ્ય શું છે, એની મેં કલાકો સુધી વિચાર કર્યો અને આખરે તમોને મુક્તિ આપવાની એવોજ મારા આમારો સંકલ્પ કર્યો અને એટલે-અહિં આવી તમારા ઉપધાર કરવાનો મેં પ્રયત્ન કર્યો. પરંતુ હજી સુધી તમે ભયમાંથી મુક્ત થયા નથી. માટે કોઈ પણ પ્રકારની ગામગામ નહિ કરતાં મારી પછાડાં આપો.”

સુવતી પહોંચી જાય પડી જે દિશા તરફ અધકાર હતો, તે બાજુ ચાલવા લાગી. હું પણ તેનું અનુસરણ કરવા લાગ્યો. થોડે દૂર જવા બાદ સુવતી ઉભી રહી અને મારી તરફ પ્રસન્ન દૃષ્ટિએ જોવા બાદ બોલી-મુસાદર, મને અને મારા સાથીઓને તમે ક્ષમા કરો ? તેઓની નિષ્કૃતતા હું સમર્થન કરતી નથી, પણ તેઓના અપરાધ માટે મારી માથું છું.”

મેં કહ્યું:-“સુન્દરી ! તમે મને પ્રાણદાન કર્યું છે, માટે મારે ઉપકાર માનવો જોઈએ કે તમારો ?”

મારા કાંઈ સાંભળી સુન્દરીએ મૃદુ હાસ્ય કર્યું. હાસ્ય જાણે કે પુષોધાનમાં કુસુમકલી ખીલી હોય તેવું સુમધુર હતું ! આ હાસ્યમાં સાદસ ધેય અને હૃદયના ઉંડા ભાવની સદાનુભૂતિ હતી. તે જોઈ મારા મનમાં ધીરજ આવી અને તેના સંકલ્પ પ્રદેશ ઉપર હાથ મૂકી આદરણ કરવે મેં કહ્યું:-“સુન્દરી ! તમારાં આ વલંકમળનાં એકવાર દર્શન થશે ? આવા મુખચન્દ્રને મેં પછી કોઈ રાખતું યોગ્ય નથી !”

સુવતી સદગ કંપી, જે પ્રમલાં પાંડળ દહી ગઈ અને અધીર રવરે બોલી:-“નહિ, મારું મુખ જોવાનો તમને કોઈ ભતતો અધિકાર નથી-તમે કારે છો.”

મેં કહ્યું:-“તમે હશે કદાચિત, પરંતુ અહિં તો તેનો કોઈ સાક્ષી નથી, માટે એક ક્ષણને માટે પણ તમારાં મુખચન્દ્રનાં દર્શન કરાવી મારા આત્માને તૃપ્તિ આપવામાં શું હોય છે ?” એટલું કહી તે સુવતીના મુખપરથી છુરો ઉપાડી નાખવા મેં મારો હાથ લાંબો કર્યો.

સુવતીએ બંને હાથે છુરખાને મહોડાપર પકડી રાખ્યો અને ભયભિત રવરે કહ્યું:-“નહિ, આપું અનુચિત કામ કરો નહિ. જેણે પોતાના જીવને જોખમમાં નાખી તમારો જીવ જાચાળ્યો-તમારાં પ્રાણની રક્ષા કરી-તેના તરફ આપું અક્ષર વર્તન તમે ને શોભતું નથી.” સુવતીના આ રામ્બોમાં કોઈ અને વિરકિતનાં ચિન્હોના રપટ જણાઈ આવતાં હતાં.

મેં સદગ લજ્જિત બની કહ્યું:-“મને માફ કરો.” એટલું કહી હું સુવતીના પાદપદમાં નીચો વળ્યો અને તેના બંને કર કમ્પોને મારા હાથમાં લઈ મુખમાં લાગ્યો.

સુવતીએ મારા બંને હાથ પકડ્યા અને કહ્યું:-“ઉંડા, આપને મેં મારી બધી છે. ચાલો, હવે મારી સાથે આવો.”

હુ તેની સાથે થોડે આગળ વધ્યો એવે એક અરબી અર્થ સુસન્નિત રૂપિયામાં તૈયાર ઉત્તો હતો. મુવત્તીને જોતા જ અર્થ તેની પામે થોડી આશ્ચર્ય અને પચતી જમીન ખોતરવા ન એ.

મુવત્તીએ કહ્યું—“આ અર્થ મારો પોતાનો છે તમેને હુ પસંદ આપું છું મે પેતે જ તેને. શયુગારી તૈયાર કરે છે એનો પીક પર નતી રૂપિયા ખાધા ખોરાક અને પાણીની મરક પણ ખાલી છે માટે તમે પૂવાભિમુખે ચાલ્યા જાવ પણ દિવસ બાદ તમે મેરકમ વેચીશ પર પડેલી જશે. આખેને રકડવા માટે કે-એનો નવમી ત્યા પડેલી છે તેઓનો આશ્રય મળતા તમે ચિતા મુકત થઈ શકશો, પરંતુ મહેરમાની કરી અને કયે રથથે છીએ એનો” તો તેઓને આપશો નહિ.”

મે કહ્યું—“તમારે અનિષ્ટ થાય, એવું એ પણ પચતુ ભરીશ નહિ.”

પ્રજાત યરાને વિવળ નહોતો પૂર્વકાશ ઉત્તો રકત રૂપિ મકાઈથી મકાઈ રહ્યું હતું આ પ્રકાશમાં મુવ એક વાર મુવત્તીના મુખ તરફ મુગ્ધ નયને જોયું.

મે મુવત્તીના દુઃખારપત્ર સુગોળ હાથેને મારા હાથમાં લીધા ને આશ્વર્યપૂર્વક કહ્યું—“તમારું હૃદય કોમળ હોવા છતાં અત્યારે તારું બટ કોર કેમ છે? મુ તમારી પ્રતિજ્ઞાને લગન થાય? આ મુખના મુ મને એકવાર પણ દર્શાવે યજો નહિ? મુ મને જીવિવાન આપ્યું, એવી દયાની મૂર્તિ-એ મને જીવવાર મજે તો તેને જોવાનવાતુ પણ સાધન નહિ મજે?”

મુવત્તી ધી સ્વરે બોલી—“મુસાફર, આપણે બન્ને એક ાખને મટે અપરિચિત છીએ તમે મુરોપિયન છો, હુ પૂર્વની પુત્રાસિની છું જીવનમાં એવું કયુ પણ કયું હશે કે, આને માર મુખ તનેને જાગવી શકતી નથી અને જે જાગતુ તો મારી મુક્તિ, ભવિષ્યની અદર તમ ત્ર દિવસ અમુખને દાવાનગ જાગવી મુકશે રમત મુખસને કેવું મુક કંઈ અપાર છે, તો અનુભવ મને છે અમાત ધર્મ અનોખા—”

મે તેને આગળ મેવના અનકારી અને કહ્યું—“તમારા મંત્ર-શોમાં મજે તે હવેયુ હોય, પણ નારા મનોમન-મમાં તો મારી કહેણુ રમતિ હમેશને માટે તાજાજ રહેશે જીવનની રત સંકી તમને મદત હલ્યા, દયાની, રહમતથી રમથી રત્ન હી મનમાં યાદ કરીશ-કારણ કે, તમારા અનુમદથીજ આને ને નવી જીવંતી મળી છે.”

મુવત્તી બોલી—“તમે મને તે મમલો મારો એવું હુ પણ કહ્યું છું વાર, આપણું નામ મુરુ ર તે કહેવાની હોવાની કરશે.”

“સિસિ-દગમિ”

મુવત્તી અરબી-ભાષાની માલક તેને ઉ-આર કરવા

બોલી—“સિ-સિ-સ દો-ક મ-લી”

મુવત્તીના હસ્તે કહ્યું મ. હાથમાંજ દગ મે તેના

મુખ તરફ જોઈ કહ્યું—“આપણું નામ કરી શકશો?”

મારે મન સાંજળી મુવત્તી સદગ, અમરક તેની ગોમાં લેલી ગેહક હાથ અને નિશ્વાસપર નિષ્ક્રમ મૂખના લાગી

ત્યાર પછી જરા હિમન લાવી તે બોલી “મુવત્તી, હવે મને કાઈ પણ પૂછશો નહિ આ અર્થપર સવાર કષ પૂર્વ દિશા નર પ્રવાણ કરે અત્યા તમારું ભતુ કરો” થોડીવાર અલી જીવને મુવ બોલતા લાગી—“મે માથાપગ અને વિપરી વહે રીને પણ તમને જાણ્યા છે, માટે હુ કોણ છુ તે જાણવાની તમે ઇચ્છા કરો નહિ, તેમ હુ જાણવીશ પણ નહિ મારુ કે, જાણતુ તો મદારો દુર્ઘટના બનવાનો સમય છે.”

“નહિ, તમારે પરિચય તો આપવો જોઈ”

મુવત્તીએ મસ્ત નીચુ નમ્રાણ અને મન ઉભી ગઈ

મે કહ્યું—“તમે વિપરી નકામો અલકામાં મુખે આંખો છો માર માટે જે કાષ દુર્ઘટના બનશે, તે મદન કરવાને હુ તૈયાર છું આરામની સુકોમળ ગુપ સાધની અદર સમનની આકાશ રાખીને હુ આ સદશના રહુ-મરપદ્યામાં ફરવા નીચે નથી તમારે કાષ જાનની ચિતા કરવાની નથી તમારું નામ જાણ્યા બાદ કાષ પણ જાનની મારા તરફથી દયાવાજ સરે, એવું તમે મનમાં પણ લાવશો નહિ.”

મુવત્તીએ જુઠું હાથ કરી ચમગ કદાઈથી એ વાર મારા મુખ તરફ જોતા કહ્યું—“વિરે મુવક” દુર્ઘટના, વિદા, મોક, હુ બાદિ સડન કરવાની તમારામાં તામન કશે, પણ જાતની અદર મુ મુખસગી દેક છડ એ તમે થાય છે ર-ગા તમેને નિરાશ નહિ કર.”

થોડા વખત થાન ઉભા ત્યા પછી મુવત્તી રેવી-માર નામ જીવેશ.”

“જીવેશ જેમમ”

માર આમે તો બેશમ કહો “મુવત્તી” એક ત્રા

નિશ્વાસ મળતા કહ્યું

“આપના પિતાનું નામ?” પતિનું નામ પૂછવાનો તો

માતમાં હિમત જ નહોતી

“પિતાનું નામ જાણવાથી તમેને મુ કાવો છે? મારા પિતાનું નામ જાણવાને માટે ઉત્તક નો નહિ-મારા પિતા માર માર રતેદમય પિતા જ નહિ, અનેના દર્શનાય મુકું પણ હા”

“જીવેશ બેશમ હવે અપની પામેથી રત લઉ છું. અ નારી મહેરમાની દરી એટલા મે જ અ પછી અ જે મુખ-કાત થઈ છે આ મુખમાંતની હમેશની યાદ ધી-અનિચિદન આપ આપી શકશો?”

મુવત્તીએ પેનાની આમળીમાય એ અ ાડી બદાર મદારી મારી આમળીમા પેનાના પ્રદ હાથ કતા કહ્યું—“તમારે તમે જ દુનમા દેશમ નાભ્યા તાર અને ના ના દિગમના તમને યાદ આવે તમે આ મુકરી નો જ તમ. મનના આવી

જરો, કે તમારો કેવી વિપત્તિમાંથી ઉપધાર થયો હતો, વળી તે સાથે તમારો ઉપધાર કરનારીની યાદ પણ તાલુ થશે. ગમે તેમ પણ તમે હવે ઉતાવળ કરો. હવે હું એકે પણ માત્ર પણ અહિં પોતી થઇ ગુફીશ નહિ.”

મેં પેગડામાં પગ મૂકતાં પૂછ્યું:—“જીએલ, જીવનમાં હવે આપણે દરીયા કયારે મળીશું ? શું તમે કયારેય અવજરીયા જવાનાં છો ?”

“હા, પણ તમારી સુલાકાત થઇ શકશે નહિ કારણ કે, અમારા ધર્મશાસ્ત્રમાં મના કરેલી છે.”

“વાર, પણ અવજરીયામાં આપણે કયારે ?”

“પહેલાં તો અમે આલયમાર જઇશું. પણ આ વાત તમે શા માટે પૂછો છો ? લાગ્યેયો ત્યાં આપણે ઉપરિચિત થઇએ અને તમે મને જોવાની ઇચ્છા રાખો તો મને મદા કલંકના સાગરમાં કુપાવી દેશો. એટલું જ નહિ; પણ મારો પ્રાણ જવાનો વખત આવી પહોંચશે. કાદેરી સાથે ફોષ મુસલમાન કામિની વાત કરે, તો તેને કેવી શિક્ષા કરવામાં આવે છે તે તમે જાણો છો ?”

“જાણું છું; પરંતુ ઉપાય નથી. તમારી અને મારી સુલાકાત-એમાં અદરશિયોને જ હાથ લેવો જોઇએ.”

“હા, કેમકે એમ જ શરૂ; પરંતુ હું તમને પ્રાર્થના કરું છું કે, ભવિષ્યમાં જો કોઇ વખત આપણી સુલાકાત થઇ જાય તો તમે મને જોળખો છો, એવો ભાવ કયારેક બતાવતા નહિ.”

“નહિ, મારી જીવનદાયિનીનાં નામને જરાપણ કલંક લાગે એવું પગલું હું લીરશ નહિ.”

“જાવ, અદરશાતું નામ લઇ મેં બતાવી તે દિશાએ ચાલ્યા જાવ.”

મેં તેનો હાથ પકડ્યો અને મસ્તક નીચું નમાવી તેને ચુંબન લઇ, હાથ વધને ધન્યવાદ આપી પૂર્વાભિમુખે ધોડો મારી મૂક્યો.

જીએલ રૂતબ ઉભી રહી અને બન્ને હાથ ઉચા કરી મારી મંગળ કામના કરતી પુદાનો ઉપકાર માનવા લાગી.

ધોડો ભરવેગે ચાલવા લાગ્યો. જ્યાં સુધી મારી દષ્ટિ પહોંચતી હતી, ત્યાં સુધી હું પાછો વળી તેના તરફ જોવા લાગ્યો. જીએલ, પણ રમીર-ગંબીર બની એકાદસે મારા તરફ જોઇ રહી હતી. ઉમયે હાથ ઉચા કરી આખરી સલામ કરી અને મારા દષ્ટિપથમાંથી તે અદરશ થઇ ગઇ.

“વાંચક ? દષ્ટિપથમાંથી અદરશ થઇ, પણ શું મારા અંતઃકરણમાંથી અદરશ થઇ હતી ?”

અપૂર્ણ.

લેડીઝ સ્ટોનમ્

લખનાર— શાંતી રેવાશંકર મેઘલ

અથ લેડી સ્ટોનમ્ ॥

ગ્લે લોકિટ્ કરે પૅકીટ્ (પર્સ) જાલી (નેટ) વઢમુસી તથા ॥
અર્થે કંચુકિ યુક્ત યા સાંધે લેડીતિ વ્યવેત ॥ ૧ ॥

ગળામાં ફોટાવાળી, લોકાટવાળી, હાથમાં મુલતી પાઈ (પર્સ) વળી, મોંઠા ઉપર માહડાની નળા જેવું ધાણું અથ કાણું નેટ બાંધ્યું હોય, અર્થાં જાતી ઉધારી રહે તેવું દેન કસકસવડ બહાઉલ ધારણ કર્યું હોય, તે પણ ખબા સુધીનું અથવા કાંઠા સુધીનું લાંબું ઝીણું તથા ગળામાં (મંદિર) ચા યતું સંવાણું સંવાણું ધાણું હોય તે મિસિસ ને લેડી જાણવી અધિષ્ઠાન સ્વરાજ્યસ્વ. હી સ્વાતંત્ર્યમેતે સ્પિતા ॥

પુનર્વિવાહ કર્તો યા સા યે લેડીતિ વ્યવેત ॥ ૨ ॥

સ્વરાજ્ય મેળવવા-આપવા માટે પ્રયુખ રચાનેથી. મો મોટાં લાંબા ચોલાં લેકચરો (લેકચરો) કરી ઓઝોની સ્વ તાના હોઠા માળનારી પતીથી જુદી પડી અને ત્યાં સ્વત સિતે ફરનારી અને પુનર્વિવાહના ઇરાવ પસાર કરનારી અથ પુનર્વિવાહ કરનારી લેડી કહેવાય છે.

પતિ ન્યકવાલુ યા નારી ગૃહાદ્યત્ર ગચ્છતિ ॥

અત્ર્યત્ર રમતે નિયં સા લેડી ઉત્તમોત્તમા ॥ ૩ ॥

ધણી ઘેર હેમ યા તો નોકરી ગયો હેલ, તો પછું તે પડતો મુઠી રંગ વગર ધરમાંથી ગમે ત્યાં જાય, ગમે તેની સા પુછી વાતો કરે, ફરવા દરવા જાય, મોજ કરે, ધણી પણ ને કાંઈ કહી ન શકે, પરચુરો સાથે ધરમાં એકલી તડાકાથી વાં કરે યા (લવ) કરે તે ઉત્તમ લેડી છે.

કુસલા શદ્દ વાર્તાયાં પ્રહચયોપદેશિકા ॥

સર્વેવાં મત દાત્રી યા. સા લેડી ઉત્તમોત્તમા ॥ ૪ ॥

એલવામાં ચાલાક હોય, બીજાને બહારથી કે બહારથી રહેવાનો ઉપદેશ કરનારી હોય, બધાંએને મત આપનારી અ હિન્દુસ્થાનને સ્વરાજ્ય આપવાનવેતોડ ફરતે કલાસોમાં દોડ્યા કરી દેલતું દારિદ્ર દૂર કરી સ્વતત બનાવવા ધમપ્રજાઝ મારે હોય તે એક લેડી કહેવાય છે.

અપૂર્ણ.

ગુનો ફકાટ, તેનાં અંતરના અંકાર, તેના આનંદનો ટુફાર જો સંભળ્યો. કેવળ એ તેનું રૂપ ભેદ શક્યો નહિ.

તરૂણી કેવી હશે એ વિગતો યુવક પોતાના મન સાથે ખેંચાર કરવા લાગ્યો. હતા જેવી તન્વી, સુષ્કા જેવી રતોદારિણી, ઇંદુલેખાના જેવી અપરૂપ એ સુંદરી હતી ! તેણે અસમાવી રંગનું કસળી ઓઢણું ઓઢ્યું હતું. યુવાળી રંગેના પાંચળમે પહેર્યો હતો. જનન મંદેષી શોષામાં સુરમે આંખો હતો, અધરોઠ તાંબુલથી રાતાચોળ ત્યા હતો, ચંપકચુર જેવા બને હાથ ઉપર મહેરી લથાળી હતી. બનને ભમર સાદા ગેષ ઉપર કાળા રામધનુ જેવી લાગતી હતી, પીઠ ઉપર રેશમથી પથુ વિશેષ કામળ કાળા વેણી કુર્ચામાંના સાથે યુધી લીધી હતી. તેનું હાસ્ય જાણે દિવરખાતે ડરે હતું; તેની વાણી જાણે સીંચારનો અંકાર હતી. એ છવતી આનંદમુર્તિ હતી ! આમ હોવા છતાં તે બંદિની હતી, તેનું છવન જાણે કે રહસ્યથી ભરપૂર હતું.

તરૂણ યુવકે ધીમે ધીમે દિવાલ ઉપર આંગળી ઠોકી. આંગળીઓ ઠોકી તેણે એમ કહેવાની ઇચ્છા કરી કે, "હે સુંદરિ ! તું કોણ છે ? તું તરૂણી છે, એકલી છે-આ નિબુર સ્થળે કેડી થઈ પડેલા મહારો મુકાદુર પ્રેમ ફૂં તેજ આપીશ."

તરૂણી આંગળીઓના અવાજ સાંભળી સકી, પરંતુ તે એ સંક્રિત ભાષા ન સમજી શકી. તે કેવળ એટલું જ સમજી શકી કે, પાસેની ઓરડીમાંથી એક બાલુક તેને માટે ચિંતા કરે છે, એ તેને પોતાની કરવા ઇચ્છે છે એ તેની સાથે વાત કરવા ચાલે છે. તરૂણી કાન માંડી આંગળીઓના "ટક-ટક-ટક" અવાજ સાંભળવા લાગી. જેમ જેમ તે વિશેષ સાંભળવા લાગી તેમ તેમ એ અરપચ લાપાં રપચ યવઃ લાગી. એવા કાને એ લાપા પ્રણયસંગીત જેવી સાંભળાઈ. તેણે કાન માંડી સાંભળ્યું કે, એક ઉત્સુક હૃદય તેને માટે લલિતલલ્લ લલકારે છે. તરૂણીએ પણ શરમ સકેવ તથા ભય ચિંતાથી ધુનતી કામળ આંગળીઓથી દિવાલ ઉપર મૂકુ આધાત કર્યો-એ આધાતમાં તેના પ્રાણનો સ્વપ્ન પ્રેમ વીણાની માફક વાગવા લાગ્યો.

આવી રીતે એ બનને તરૂણ પ્રાણ તેમનાં પ્રણયયાન રાત દિવસ અરરપરસને સાંભળવા લાગ્યાં.

ધીમે ધીમે એવી રીતે વાતચિત કરવામાં તરૂણી હોચિવાર થઈ ગઈ, આમ છતાં દિવાલની પાછળ તેના ને રતેલી હતો તે તરૂણ છે કે રૂપ, કુંવારો છે કે પરણેલો તથા કયા ગુન્હાને લીધે તે કેટલે થયો છે એમાંનું કાંઈ તરૂણી જાણી શકી નહિ. તે કેવળ એટલું જ જાણી શકી કે, દિવાલની પાછળ એક પ્રેમિક પ્રાણ તેને માટે આકુળ બ્યારુળ બની ગયો છે, એ તેનો બધુ છે ? પ્રેમાકાંક્ષી છે ?

રાત પછી રાતના ઉભંગા કરી તેમની વચ્ચે ન સમજી શકાય એવી વાતચિત ચાલતી હતી. કેદખાનાની નિસ્તબ્ધતા આવી રીતે સમેસુઅથી મધુર બની જતી હતી ! દિવાલની પાસે

બેસી આંગળીઓ ઠોકી વાત કરતાં કરતાં તરૂણી પોતાનું ચાકી ગયેલું મરતક દિવાલ ઉપર રાખતી હતી. એ પાંચરની દિવાલ જાણે કે તેના બધુની પ્રણયકામળ છાતી હતી. વિચારમાં વિચારમાં સુખના અવેશથી તરૂણીનાં બંને, તેના મંત્રિયાઈ જતાં હતાં.

વચ્ચે વચ્ચે આંતરિક સુખના અવેશથી તરૂણી હસી પાની હતી, મુલ્લા પ્રીણથી સંગીત ગાતી હતી, આંખો ઓરડીમાં ધીમે ધીમે નાચતી હતી. આ આનંદના અશ્વતરપથથી કારાગારના સ્વપ્નના કેડીઓની કુખ વેદના જાણે કે દૂર થઈ જતી હતી; હમસી પહેરગીરની નિપમિત કોરતાનો ભય થઈ જતો હતો.

એક દિવસે રહવારે કાંઈ એક કેડીએ જાળીમાંથી નજર કરી તો બહારના યોગાનમાં કાંઈને કમ કરવાની તૈયારી થતી તેણે જોઈ. એ પ્રકાર જોવામાં આવતાં તેનું મોઢું ઉતરી ગયું. હૃદય કંપી ઉઠ્યું પછી આંગળીનાં અવાજથી સ્વપ્નના કેડીઓ અરરપરસને પૂછવા લાગ્યા કે, "જે દલકામ્યનો છવ લેવાની તૈયારી ચાલે છે એ કોણ છે ?"

સ્વપ્નના કેડી પોતાને જ એ યમદુતનો માસ સમજવા લાગ્યા. સદુ પોતાના સોખતી પાસેથી છવટની જુદાપ લેવા-તૈયાર થયા. ધીમે ધીમે આંગળીઓના અવાજ બંધ થઈ ગયા. સ્વપ્ન સ્તબ્ધ થઈ ગયું જાણે કે કાંઈ જનપ્રાણી છવટ નહોતું; સદુનું એક સાથે જાણે કે મૃત્યુ થઈ હતું.

તરૂણીની ઓરડીની દિવાલ ઉપર તેના તરૂણ બંધનો આંધળીઓના અવાજ આજે ધણે ક'પેલો હતો. એ અવાજમાં બ્યારુળતા હતી; પહેલાંના જેવી પ્રેમવાણી એ અવાજમાં સ્થુટ થતી નહોતી; આજે જાણે કે છવન મૃત્યુની સમસ્યા હતી; પ્રાણની સ્વપ્નની હકીકત એક સ્વપ્નમાં કરી નાખવાનો પ્રયત્ન હતો. એ વાણી જાણે કે પુનરોની દિવાલને ભેદી નાખવા ઇચ્છતી હતી.

પોતાનો હૃદયમધુ હૃદય તોડી યું બોલી ગયો એ તરૂણ સમજી શકી નહિ, કેવળ તે એક યુનબનો તથા અતરના ઉંઝ જુખાંથી નીકળેલા નિઃશ્વાસનો અવાજ સાંભળી શકી. પછી સ્વપ્ન સુપચાપ થઈ ગયું.

ભયથી સ્તબ્ધ બની જઈ તરૂણી બેસી રહી. પોતાને બધુ પોતાને પુનઃ બોલાવશે એવી આશામાં તે વખત વીતાઈ જાયી; પરંતુ તેની આશા વધા થઈ. આખો દિવસ વીતી ગયો મત વીતી ગઈ; છતાં પાસેની ઓરડીમાંથી કાંઈ અવાજ એક જાણે નહિ. એક પ્રકારની અજ્ઞાત આશંકાથી તરૂણી અત્તઃ અધીર બની ગઈ.

એ વખતે બહાર પ્રવૃત્તિનું ઘુમવળગૂઠાન ચાલુ થયું હતું વાણ, વૃષ્ટિ, વિગળી, વજ વગેરેનું તાંકવદય પ્રવૃત્તિની ભયંકરતાનો ભાસ કરાવતું હતું. વાણનો હાલકાર, વૃષ્ટિનું રંધન, વિગળીની જવાળા વળંગેના આર્તનાદ એ સર્વ તરૂણીના હૃદય વિશેષ દુઃખી બનાવી દેતું હતું. તરૂણીએ બચિત ચિતે બ્યારુ

દેશી એક વખત ચારે તરફ જોયું.

અધારી ઝોરડીમાં તરૂણી એકની બેઠી રહી હતી, તેણે આદ્યા દિવસના સોનનીની, તેના સુખ દુઃખના સાર્થની તેને કાઢી ખમગ મળી નહિ તેણે, ધીમે ધીમે દિનાલ ઉપર આમળાઓ લેખી જોઈ, છતાં કંઈક પ્રત્યુત્તર મળ્યા નહિ તેના બહુએ તેને ત્યારે બહુજા ભાવથી બોલાવી હતી ત્યારે તેણે કાંઈ ઉત્તર આપ્યો ન હોતો એથી એને બહુ રોસથો તે નહિ હોય ?

પ્રારંભથી તરૂણીએ પુનઃ ચેતાના સોનનીને બોલાવે, પરંતુ ઉત્તર ન જ મળ્યો. દુઃખ તથા અભિમાનથી તરૂણી નિઃશ્વાસ મૂક મૂક સતા સતા તેણે આકાશ પાતળાના વિચારો ક્યં, ઉંઘાનો પ્રયત્ન કરવા છતાં તેને ઉંઘ આની નહિ કોનજીદમા આવ્યા પછી આનંદે તેણે પોતાને એકલી અડુવી અડુભરી ! વારંવાર ફરીથી એક વખત સોનનીને બોલાવવાની તેને ઇચ્છા થતી હતી, પરંતુ વળી પાછું તેને એમ લાગતું હતું કે, 'ના, પહેલી કુ નહિ બોલું', પ્રથમ એ મહેને બોનાવરી તો જ કુ મોલીશ !' પરંતુ આતુ, અભિમાન કયા સૂધી ટકી શકે ?

મજાનામાંથી છવગ મારી દિવાલ નજીક જઈ રહતા રહતા આખી દિવાલ ઉપર તેણે આમળાઓ ફોફા એ મૂળ લાધાનો અર્થ એવો થતો હતો કે, 'હે બહુ ! તમે કયા છો ? મહેને એકલી રાખી તમે કયા જતા રહ્યા ? કહો-કહો, એક વખત એ મહારા આ પ્રશ્નનો ઉત્તર આપો !'

એ આનંદમયીના કરજી રૂદનથી આને આતુ કેદખાતુ ચમકી ઉઠ્યું હાથ હાથ ! એ હારથ પ્રતિમાને આને કયા નિ દુરે રાખી ? સધળા કેડીઓએ આપો લુછી હવસી બોળની ચાલ પાછું ધીમી ચઢ મઢ.

આનંદમયીના રૂદનની વાત બાદશાહને કાને ગઈ આનંદિત બનેલા બાદશાહે તરૂણીની ઝોરડીમાં આવી હમીને કહ્યું, 'સુદરિ ! મહેને લગે છે કે હવે તું મહારી ઇન્જને માન આપીશ આદલા દિવસ સૂધી તહે મહારી સત્તાને હસવામાં ઉઘાળી દીધી હતી આને તારી આપોમાં આસુ ભરાઈ આવ્યા છે એ મહારે માટે ખુશી થયા જેથી ખમગ છે સુદરિ ! કહે નેઈએ કે, શું કરવાથી તું રાજ થય તેમ છે ?'

તરૂણીએ પૂછ્યું, 'પ મેની ઝોરડીમાં ને કેડી હતો તે આ છે ?'

"એ નથી"

"કયા ગયો છે ?"

"ખમગ નથી"

તરૂણીએ ભવા સકુચિત કરી કહ્યું, "હમણા એ ઝોરડીમાં કોણ છે ?"

"કાઈ નથી"

"ત્યારે મહેને એ ઝોરડીમાં જ કેદ કરી રાખે"

આ વખતે બાદશાહે પૂછ્યું ભવા ચલાવી કહ્યું, "ચાલ" તરૂણી બાદશાહની પાઝ પાછળ પાસેની ઝોરડીમાં ગઈ તો ઝોરડીની દિવાલ ઉપર લોલીના નેટા અલેશી લખ્યું હતું કે,

"કચરે ! તું" ને મહારી પાડોશપુત્ર રોડે એક વખત જોઈ શક્યો હોય તો પ્રતપકામ સૂધી દયામય અમીશને નમ્ર વાદ આપત !"

(સં પછી)

છુપી પોલીસના આવતા અંકથી

કુટિલાનું કારસ્થાન

એ નામની

બહુતા તરલકથાકાર—

વૃજલાલ બદવજી કંકરની

કસમથી લખાએલી

અદભુત ટીટકડીય વાર્તા ગર કરામાં આપમે

જોઈએ તો—

૩ સવા સપ્તે તમારા તનમની કુખી હાવન કરામાં બીજી મોહની રેર જોઈ જ શાસ્ત્રીય ઉપાયથી મુખી છત્રવની ચર્યાવત કરી જોડે.

પડીત પરિમલ (બોલિતિ પેલ) મેળાપ—૮ થી ૧૦ (૨૫) ધેન મિત્તની રાસ (માડુગા) છ આઈ પી આર. ૧૨ થી ૬ હરવાના બીટકડીય નંદે ૧૧ ગાવપી (કુઆઈ) પત વ્યરહાર માડુને કરે.

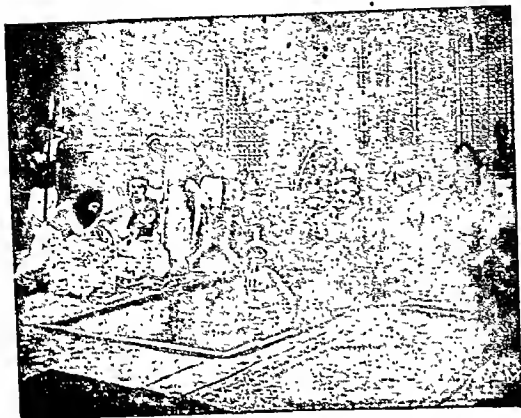
છુપી પોલીસ

વાર્ષિક લગામ-૨, ગુ વી પી સાથે ૩ ૩-૪-૦

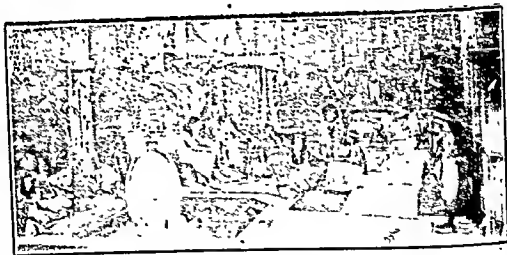
દિવ બહાર ૩ ૫

લખો: મોજ-મગ્નહ કયાલય,

ખલાવ બી ડોમ ગીતગમ મુતલ ૪

૨૨

સહમા પિક્ચરસની નવી આવનારી ફિલ્મ નીચનાં દૃશ્ય

એકલવ્યો રાજકુમાર, અર્ધા ગોધાનં સહ અર્ધા અને રાજ્યમાં-
લુપ્ત અન્ન, વાસ, જુવનમો પ્રતી રહ્યાં.

આ પ્રવાલે જ્યારે રાજા આજ્ઞાન મ.વાળી મેલીનીમાં
ફસાદ વિનાસ પર્વે વિચરી રહ્યો હતો ત્યારે તેના મનની ચંદુરો
રાજ્યસભા અને રાજ્ય પોતાને હસ્તગત કરવાની પેટી કરવા
માંડી તેણે એક કુટીબ બાહ્ય રત્ની અને તે કાવતરોના મુજબ
નાયક રાજ્યના કપીલ જહુ-ટીકલને બનાવ્યો. ટીકલના કાનમાં
કેર રેડી એવો ઉરોર્થો કે તેણે પોતાના જહુ રાજ્યને મારી

નાંખવાની પ્રતિજ્ઞા લીધી.

બીજી તરફ માથાએ ઝેરુ કે રાજ્યના હૃદય પર દગ રહ્યો
ફરમાવે અને રાજકુમાર મટેના પ્રેમનો પ્રસ્થાવ પડ્યો હતો,
લ્યોટ હતો. તેથી એ બે કંટોટો • પોતાના માર્ગમાંથી વેચ્યા
કરવાની યોજના તેણે ધરી. પોતાની મુગદ પાર પડ્યામાં
દર્શીઆરીની શોધમાં પ્રથમ તો તેણે રાજ્યના નુર્મલેડીન ઉપર
પોતાની મેલીનીયું જગ અજમાવ્યું. પણ ચાલાક ઉપર તે
મોહનગમ્ ન ફસાવાથી ચંદુરોના અજરસક 'મનાહ'ને કાવતરો

બીજી નક્કર ઉભી થઈ. સિરાજ-ઉદ-દૌલાનો પિતા જમૈયુદીન
પટ્ટણી યાસકે હતો. પટ્ટણીના રાજ્ય હદમાં સમરોરમાં અને
હારમાં નામના બે પિંદોલી પટ્ટણીની જગીર હતી. તેમને વસી-
યત કરવા જમૈયુદીને પટ્ટણી આવાવા નિમંત્રણ મોકલ્યું. તેઓ
આવારમાં હાજર થયાં અને નગરમાં આપણા પુત્રજી નગરી
જયેતુજીન સામે બેઠા. અને એકાએક તબારા કાઢી જમૈયુદીન
પુત્ર ધણી જીતી કરી નાંખ્યું. હાઈ એમહદ (સિરાજનો
દો) એકધોળે દાણ કેદ પકડાયાં, અને અપમાન અને
પણ દુઃખ ભોગવી કેદમાં જ મરણ પામ્યાં. આલસલીખાનના
પ્રેમ પુત્રી અમિતા બેગમ અફઘાનેને દાણ કેદ પકડાઈ. પાંચવી
જો આ સમાચાર રાજધાનીમાં પહોંચ્યા. નગરને સરદારોને
ચેલાવ્યા. મીરમહમ્મદે ફરીયા સેનાપતિપદે નિયુક્ત કર્યો. અત-
દિવા પશુ તરવાર લઈ હાજર થયા. અને જેણે પવિત્ર કરાનાના
રોજન લઈ જાનસાર કરવાનું વચન આપ્યું. પિતા કુર અફ-
ઘાનેને દાણે માયાં ગયા. પિતામહ કારાવાસમાં લાંછના ભોગવી
તાપ્રાણ થયા. માતા અફઘાનેને દાણે બરિની યાત્રા આ સમાચારથી
ગાળક સિરાજને પ્રાણ કંપી ઉઠ્યા. માતાને કારાખરમાંથી છોડા-
વા માટે તરવાર લઈ માતામહની પાસે ગયા. નગરની સૈન્ય
ફરમાને સામે કુચ કરવા લાગ્યું.

અફઘાનેએ બિહાર છૂટી, તેમાંથી મગસા પૈસાની લાલચ
બાપી મરાઠાઓને મદદ માટે બોલાવ્યા હતા. મરાઠાની ફોજ
સક્તી આશા ભેદ પટ્ટણીના તાકે વળી અલિલીખાનને આગળ
કંપી ભાગ્યજીવર આગળ મરાઠી ફોજ પર આક્રમણ કર્યું. મરા-
ઠાઓને લાગ્યું ન હતું. જંગલને વચ્ચે તેઓ નાસવા લાગ્યા.
નગરની સૈન્ય મેજિરમાં આવી પહોંચ્યા. રસ્તામાં એક હત
પકડાયો તેની પાસેથી એક કાગળ મળી આવ્યો, જેમાં અવા-
કેશાએ અફઘાનેને સકાષ કરવાનું રજુ રીતે લખ્યું હતું.
સિરાજ કાઢીથી ગાંઠી બની ગયો. પશુ નગરોને તેને સમજાવ્યું કે
જોયજી દેવજી હાજર આવે અફઘાનેને હક્કથી તારી માતાનો છુટકો
કરવાનું છે. સિરાજે માતામહની અગાધ વિશ્વાસ્ય કરી.

વાંદના વિરતીજી મેદાન આગળ નગરની સેના આવી
પહોંચી મરાઠી સેનાએ પણ અર્ધાં આવી યુગમ કર્યો હતો.
સન્નુએ અફઘાન, બાલુમાં મરાઠી સૈન્ય હતું, અલિલીખાને
પ્રથમ યુદ્ધમાં સરદારખાને માર્યો. સમરોરમાં ફોજ લઈ આગળ
વધ્યો. જમણા પડખાના સૈન્ય પર અને કાળી તરફના ફળ પર
એક સાથે આક્રમણ કરવાનું નગરોએ શરૂ કર્યું. આ લાગ
જેકે મરાઠાનું સેના હુમસા માટે તૈયાર થઈ. રથયતુર સિરાજે
પોતાના નાનાની બધ્ધ ભેડ. નગરની સૈન્ય જેરીને આગળ વધ્યું
હતું તે ફોને ભેડાં તે નાચ પામે તો તેમાં નવાઈ જેવું ન હતું.
કાણકે બે સૈન્યની વચ્ચે સુડી વચ્ચે કોપારી કપાઈ ભય, તેમ
સૈન્યને કપાઈ મરવાના ભય હતો. સિરાજે મરાઠાઓપર હુમલો
ટુંવા દાદાની આત્મા માગી, પણ રંગીન-મત અલિલીખાને
જી મન્ય રાખી નહિ. સદ્ભાવ્ય સમરોરમાં દોપરથી પડ્યો.
દોપરેએ તેનું મૃત્યુ કરી નાંખ્યું. અફઘાનેના નાસવા
લાગ્યા. અફઘાન સંહારમાં ટપા. અમિતા બેગમનો છુટકો

થયો. નગરનો સૈન્યમાં આનંદ થયો. સિરાજને પટ્ટણીના
નગરના જાહેર કરામાં આવ્યો.

આમ થોડો સમય વહી ગયો. સિરાજે જેણે કે પૂર્ણિયાના
મહેશ્વર ફેશદ અદમનના અધિકાર છે. નવાઈ અને જાગવ
દત્તજી દાકામાં મનમન્યા રૂપિયા ઉઘાડે છે. વિચારસાધનકે
મીરમહમ્મદ સેનાપતિની પદો ભોગવે છે. માત્ર હુંજ નામનો પટ-
ણીનો નગરનું છે. પટ્ટણીનું દ્રવ્ય અફઘાને પડી ગયા છે અને
અમદાની જાનરીયામ ભોગવે છે. આ વ્યવસ્થા સિરાજને, પકડે
પડી નહિ. તેણે દેશ બ્રમણને બહાને મુરિદાણાદથી કુચ કરી.
અલિલીખાને મેદિનીપુરમાં હતો. રોકનાર કોઈ હતું નહિ. સિરાજ
પોતાની મિત્ર પત્ની જીતલિનસાને લઈ ખડાર પડ્યો. પટ્ટણી
આવી પહોંચ્યાં તેણે જાનરીયામને કહેણ મોકલ્યું કે "પટ્ટણીના
નગરનું હું છું. આપ મારા પતિની મિત્ર માત્ર છો. ખતે, મારા
રાજ્ય સોંપી દો" જાનરીયામ જાહેર વિશ્વાસુમાં પડ્યો.
કારણ કે સિરાજની તબ માને પંદર વર્ષની હતી. રાજ્યની
લગમ સોંપે અને કંઈ અનર્થ કરી બેસે તો હુમ્મદારી
કાળી જાનરીયામે મેદિનીપુર માથુસ મોકલી ખતર આપી.
અને ફુર્ગના કરવાનું વંધ કર્યાં. સિરાજનો કોઈ સન્નુજી ઉઠ્યો
નગરની આગળ વગર ફુર્ગ વંધ કરવાની જાનરીયામની મતલબ
સિરાજે પોતાના દાદાને એક કોષપણું પત્ર લખ્યો. નગરના
અલિલીખાને પણ બધ્ધ કરી કે જાનરીયામને ફુર્ગદાર ઉઘા-
ડવાની આત્મ કરાને બદલે સિરાજને ઉપદેશપણું પત્ર લખ્યો
કે જેના અંતમાં ફારસી લાગાના શેર દેના કે—

માછ કે પારે ચાદાઈ અન્દર ખોલો પોરન, ન
ગાફિલ કે ચાદે હરત કાછજનર અન્દર રોલન !
હરણ કશાન ઇ વ અં કામ ન અન્દર,
ઇ કોરતા દુરમનાં વં કોરનાનો રોલન."

સિરાજે કિલ્લા પર જોનાતો વધાંચ શરૂ કર્યો. કિલ્લો સર થયો નહિ.
સેનાને સેનાપતિ મદદીકલન મરાઠાં તેની સેના ભાગજી લાગી. સિરાજે
એક યુદ્ધમાં આગળ લીધો. નગરના સમગ્ર લખીને બેસી રહ્યા
ન હતો. મેદિનીપુરથી પટ્ટણી આવાવા તીક્ષ્ણ યુદ્ધો દોને નગરના
પટ્ટણી આવી પહોંચ્યો. આવાના જ કિલ્લાના દરે ઉપખાં. સિરાજને
લોભ કુચ જોઈ આનંદ પામ્યો. પટ્ટણીમાં દરખાર ભરી
સિરાજને બજાળા બિહાર અને આરિસાના યુવરાજપદે અલિલીખાને
કર્યો. સિરાજ સંહુદ થયો. માત્ર નગરના વિશ્વાસ્યતાજી નોકરો,
રથાઈ અજેમ વણિકના વિના પડનાને પેપાર કરનાર મુનિઓ,
નગરના સ્થાણો સરદારો અને શેરિયાઓ, માત્ર સંહુદ થયા નહિ.

* જે લોકો હમને માટે લશ્કરમાં ગયા આપે છે-આપો-
તશ્કે કરે છે, તેઓ જૂની નગર છે કે સંસારસમયમાં જે
રોડના અપવાદ સ્થળ કરે છે, તેમ વાતચીત રીતે ચીર છે
આ જાનેની દુષ્કા અતોક અને પડેલોમાં પણ ચીર થાય
નથી. ધર્મથી નગરે રજૂને દાણે નિહલ્ય થય છે ભોંયે. અમારી
વીર પોતાના આત્મીય રજાઓને દય, નેમના દંડીજાને રજા થય છે.

આજ-કાલનાં નાટકો

સિરાજ-ઉદ્-દૌલા

રા. રમણીક અ. મહેતા.

(૧)

જે સમયને લઈને અને પાત્રોને લઈને 'સિરાજ-ઉદ્-દૌલા' ના નાટકની રચના થઈ છે, તે ભારતના ઇતિહાસમાં એક મહત્વનો સમય લેખાત છે. મોગલ ગૌરવવિ અસ્તમિત પ્રાય હતો. મોગલ સામ્રાજ્યના કેટલાક ભાગના સુખા સ્વપ્ન થયા હતા અને બીજા તેમનું બેઠ સ્વપ્ન થયા પ્રયાસ કરતા હતા. મોગલ સમ્રાટની સત્તા નાભી ન હતી. કપટનીતિપ્રવિણ અંગ્રેજ વહીષ્ટકોએ બંગાળમાં ત્રણ કેઝાએ કોઠી નાંખી હતી અને ૩૪ ગામ ખરિદ કરી પગલર થયા પ્રવળ કરતા હતા, પરંતુ તેઓએ ગામ ખરિદ કરવાના કાર્યમાં સફળતા મેળવી નહિ. વલદા અને ફ્રેન્ચની સત્તા નષ્ટ થઈ ન હતી. દક્ષિણમાં મરાઠાઓની સત્તા બળવતાર થતી જતી હતી.

આ સમયે બંગાળમાં ધર્મપરાયણ પ્રમદંજક અલિવર્દીખાનનું શાસન હતું. નવાબ અલિવર્દીખાનને ત્રણ કન્યાઓ હતી. આ ત્રણે કન્યાઓને તેણે પોતાના સહૈય દાણ મહંમદના ત્રણ છોકરાઓ સાથે પરણાવી હતી. તેની એક કન્યા આમદુલ્લેખને એક પુત્રનો જન્મ થયો. જે દિવસે જન્મ થયો તે દિવસે અલિવર્દીખાનને પટનાનો શાસનભાર પ્રાપ્ત થયો. આ શુભ પ્રાપ્તિને લઈને તેણે તે પુત્રને પોતાના બોયે લેવાનો વિચાર કર્યો અને એજ આમળ જતું ભારતના ઇતિહાસમાં 'સિરાજ ઉદ્-દૌલા'ના નામે મરાહર થયો. સિરાજ બાલ્યકાળમાં ધણુ લાડમાં ઉછર્યો. અલિવર્દીખાન નવાબ જાણી તેને કેટલાક કુશરકાર લગાડ્યા. વિદ્યાસિતાનું ખીરોપાપુ. તેના સાથીદારોએ તેને અકુરિત કહ્યું.

સિરાજે યુવાવસ્થામાં પાઠાપચ્છ કરતાં રાજધાની નિકટ બાગીચીના પશ્ચિમ કિનારે એક પ્રમેદ ભવન 'પદાશુ' આ પ્રમેદભવનનું નામ 'હીરાગ્રીવ' હતું. આજ હીરાગ્રીવમાં સિરાજનું સિદ્ધાસન રચાવિત થયું હતું. આજ હીરાગ્રીવમાં વિદ્યાસપાનથી મીરજાદરે કપડી કલપવની સડાથથી પોતાને માથે રાજચુકટ ધારણ કર્યો. હતો. આ પ્રમેદભવનમાં સિરાજ પોતાની વિપવલાસા વૃત્ત કર્યા લાગ્યો. કુશંગીએ એકા થયાં. મોગલિલસની ધારા વહેવા લાગી. બાદમાં એક દિવસે સિરાજે પોતાના દાદાને (નાનાને) અમિર હેમરાવો સાથે હીરાગ્રીવમાં પ્રવ્રાસના અને તેને નિરખવા આમંત્રણ મોકલ્યું. નવાબ અલિવર્દીખાનના અનંદનો પાર રહ્યો નહિ. તે અમિર ઉમરાવ અને રાજાઓ સાથે હીરાગ્રીવમાં ગયો. સિરાજ તેમનું સ્વાગત કરવા લાગ્યો. કોઈ મહેલની કાઠીયરી બેઠા પાસે કોઈ સધન લગાડુંજમાં આરામ લેવા લાગ્યું. આમ રાજાઓ હતા તેઓ સિરાજે ચાલાકી કરી રૂંધ મતામદને

દરબારીઓથી અલગ કરી એક ઓરડામાં પૂરી દીધા. પોતે ઉભો ખડાર તાળી વગાડવા લાગ્યો. રૂધ નવાબને પ્રથમ વિનોદ લાગ્યો, પણ જ્યારે સિરાજે કોઈ પણ પ્રકારે દાર ડ્યું નહિ ત્યારે સિરાજને મુદ્દ કપડા આપવા લાગ્યો. પાંચ અને માતામદ વચ્ચે વાદવિનોદ થયો. નવાબ સાથે આવનાર નવાબની મુક્તિ માટે પાંચ લાખ રૂપિયા આપ્યા. સિરાજે મળવાથી આજથી તેનું નામ મનકુશરજ રાખ્યું.

અંગ્રેજ ઇતિહાસ લેખકોએ જ્યને તેનું અંધ કરનાર લેખકોએ સિરાજને અધમ, પાપી, નીચ પ્રતિભા અને કાચર ચિતર્યો છે; જ્યારે ખરી બીજા તેથી વિપરીત છે. એ સાચર હજ મુતાફરીન 'તો લેખક અને બીજાએ મુતાફકે રચીકર કરે છે. જે સમયે બંગાળની નવાબી આલમદીખાં દાયમાં આવી તે સમયે દેશમાં નવો ઉપદ્રવ ઘડ થયો હતો. મદારાહ્ સેના દેશમાં પ્રમથુ કરી છુટકાટ કરતી હતી અને સરદેશુબી ઉધરાવતી હતી. મદારાહ્ સેનાની સામે થયા તેમને રોકવા પડ્યા અને મહાનદાના સંગમ પાસે જંગની પાસે ગોવાપાટીમાં હાથથી નખાઈ. નવાબને નવંબર આરામ તો દુર રહ્યો પણ સત્તા ચિંતા અને શ્વસમાં મળ્યું પડ્યું. ભારકર પડિત મદારાહ્ દળ સાથે બંગાળમાં દાખલ થયો જ્યારે બાલાહ પેશવાનું સૈન્ય બિહારમાં આવી લાગ્યું. ભારકર પડિત રાષ્ટ્રોઈ મોસલેના સેનાપતિ હતા. આમ બન્ને પ્રમથુ કશરોની સામે થવામાં નવાબે ચતુરાઈ વાપરી. કુપ્રક્રિયો ભારકર પડિતને અને તેના સૈન્યને પંરાસત કહ્યું. એટલામાં એક બીજા મુસિમર આવીને ઉભી થઈ. નવાબના વિદ્યાસપાન સેનાપતિ મુસ્તફાખાંએ નવાબ સામે બંડ કહ્યું અને તે બંડ નવાબે સમાવી દીધું ત્યારે તે આદ દમરના સૈન્યને લઈ પેશવાની મદારાહ્ સેના સાથે મળી ગયો. કામ ધણું વિકટ થઈ પડ્યું. ઇ. સ. ૧૭૪૭-માં પોતે દેશનો બંદોબસ્ત કરવા રહી પોતે પોતાના બનેલી મિરજાદરખાંને સેનાપતિ જનારી મરાઠાઓની સમેલરકર લઈને મોકલ્યો. તે લરકર લઈ મેદિનીપુર મુખી આગ્યો અને ત્યાં આગ્યે આગેદ પ્રમેદાદ પડ્યો. આ સમાચાર નવાબને કાને પડતાં તેણે અતઃઉદ્દલા નામના બીજા વિદ્યાસ સાથે રજકુશળ સેનાપતિને મોકલ્યો. અતઃઉદ્દલાએ મીરજાદરને મદદ કરવાનું તો પડ્યું મુક્યું એટલુંજ નહિ પણ મીરજાદરની સાથે મળી તેણે નવાબ અને માદી પરથી ઉઠાડી મુખી, મીરજાદરને પટણાને નવાબ કરવાનો અને પોતે બંગાળના નવાબ બનવાનો તાગેડો રચ્યો. આ સમાચાર અલિવર્દીખાંને મળતાં પોતે જતે માલ્યે સમે બંડખોરોને દાવાવવા ગયો. બંડખોરો સમજ ગયા કે આપણું કંઈ વળશે નહિ, તેથી તેઓ નવાબના ચરજીમાં પચ મુખી તેને શરણ થયા. અલિવર્દીખાંનેના સ્વભાવ દવાણું હતો. તેણે બન્ને જીજીને માદી આપી. પણ બન્નેને સેનાપતિના પદ પરથી દૂર કર્યાં. મીરજાદર પર આ સગની અસર થઈ નહિ. તે રાંજખાનીમાં આવી ફરવા લાગ્યો. તેને તેની નિઝાતેના દિસાજ આપવાનું ફરમાવગમાં આપ્યું, પણ, તેદ્દખારમાં દાનરસાય રાતો ફ આ પદના બન્નાને ગ્રોડો વળન થયો નહિ એટલામાં

નવી વધાઈ ! નંબી ખખર !

ખાસ સિનેમાના શૌકીના માટે

છપાય છે ! છપાય છે ! ! છપાય છે ! ! !

મોજ-મજાહનો ત્રીજા વર્ષનો

ખાસ સિનેમા અંક

જુદા જુદા વિદ્વાનોને દાવે લખાયેલા સિનેમા સંબંધીના લેખો,
રસુલ સ્કેચો, સિનેમા સંબંધી ટૂંકી વાર્તાઓ, ચિત્રો,
નટ-નટીઓનાં છવન ચરિત્રો વગેરેથી

સુશોભિત દળદાર અંક તમોને

ખુશ ખુશ કરી દેશે

જાહેર ખખર આપનારાઓને

અપૂર્વ સંધિ

પૃથ્વી પરનું વીમાન—

“સ્પીડીંગ સાઈકલ”

૪૫ વર્સનો આ લાઈનનો અમારો અનુભવ સાઈકલ અને તેને લગતો છુટક સામાન મળવાનું ભરોસેદાર ઠેકાણું.

ચાણનાંસા. એન્ડ કું

૪૩૨-૨૪ દાસખાતેવી રોડ મુંબઈ
(મફત મળતું ફેરવેગ મંગાવી જુઓ.)

પુલ જન્મના બેર ભાવે ભેગી થયેલી નીપટી

અસુખ પોષનદરત, વતની પ્રતીષ્ઠિત લક્ષ્મીપતી કાપડના વેપારી ઠા. હેમરાજ ગ્રેમટની વિધવા અને ઠા. રણછોડાદાસ માધવરાઈની દીકરી નામીચી નંદુઆધુનાં પ્રપંચી પાઠશાળા સમીપ રોડા સાથે રહીથી વાર્તા એક લાખ પચીસ હજારની દોલત શુભાચ્યા પછી.

દોરો.

હી આશ ધારીને; કૃષ્ય જુડાની કરનારી; માયુ થયું ધરણી ધરતું, એ કુદરતની બલીદારી.

અરા બનેલા બનાવની સાગી વાર્તા

નિઃભાગી ગુલામ અને નવી વાદીની નામીચી નંદુ કીમત માત્ર અર્ધ જેટલીજ હ આના વી. પી. પોસ્ટેમ્પી ત્રુ.આના લેખક પ્રદાશક અને વેચનાર

લાડુતી હુવાત્રી માયુનાં રોડલો વાણીચી જમાણ

જે. માસતર

ધી માસતર વેચ કંપની જુલેશ્વર મુંબઈ ૨ તમામ જુલેશ્વર પાસે મ થો

“ફેટોગ્રાફીનો પુંડાતો પવન”

અમારા નિશ્ચામુ કેમેરા વડે તમે સારા ફેટોગ્રાફ પાડી શકો છો

નાના “ફેટાગી” રીફ્રેક્ષ કેમેરા ફક્ત રૂ. ૧૭ માં મળે છે. શિખતાસઓ માટે અ.૨૯૫

ધરમાં સિનેમા—

અમારે ત્યાં પાથેના “ફેટાગી” કેમેરા તેમજ પ્રોજેક્ટર મળે છે આખા રોટની કીમત રૂ. ૨૪૦૦ જાળવેને આપને આપવાનું મુખ્ય સાવન. વળી

“ઝાઈસ”ના દુરબીનો મળી શકશે

અ જોજ લખો—

ફાન્ટીનેટલ ફેટો સ્ટોર્સ

૮૦-૨૪૩, રોનાઈની રોડ, ફેટા-મુંબઈ.

જોઈયે છીયે.

રૂ. ૧૫૦૦, રોકનાર

ફીલમ કંપનીના ધંધા માટે

સ્લીપીંગ યા વર્ડીંગ પાર્ટનાર-લેલાય શોખીનો અથવા દલાલોએ તરફી ન લેવી

વધુ માટે પત્ર બેંચાર કરો.

Z/O મોજ-મળ

ખાતા બીડીંગ ગોરગામ

ખરમા (રંજુન)માં ખનતાં દેશા ચિત્ર “દાનપ્રતાપ હા નુરનીમોતી”

દર માર્ગે એક નવું ચિત્ર તૈયાર થતું રહેશે.

જુડીંગ માટે લખો:—વી આર. મહેતા.

સીનેમાને લખતા તમામ રસાખાના વેપી } ડ. ગીરાન બીહાંગી
ન્યુ ચરનીરોડ મુંબઈ ૫

તમે અજબ થશો તેમાં નવાઈ નથી!!

સ્વર્ગ સુધી પહોંચી સીડી જોશો—તો

તમે પણ દેરત પામશો અને કરેશો—કે—

શાઓશ ! બાણાવંળી અર્જુન—ખુબ કરી—

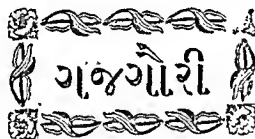
સીડી પર સ્વર્ગમાં
જતો લીમ

નારદજીની
નારદ વિદ્યા

કેડની ઐરાવત
ખો
લીમતું પરાક્રમ

મહારાષ્ટ્ર ફીલ્મ કંપનીની પૌરાણિક નવી ફીલ્મ

શનીવાર તા.
૨૭ થી ૨૯

મહારાષ્ટ્રની ફીલ્મ એન્ટર
વધારે લખવા જરૂર
ન હોય.

નાયના શોખીનો ! આતો દલાપૂર્ણ નાય તમેએ આજ દિવસ સુધી
ક્યાઈ પણ નથી જોયો એ ખાત્રીથી માનજો

સીનેમા મેજેસ્ટીક ગીરગામ

ટુંક વખતમાં આવે છે.
સરસ્વતી ફીલ્મ કંપનીની
સાતિ સંરોજ યાને
શીયળની દસોડી.

આવતા શનીવારથી
લક્ષ્મી પીકચર્સની બીનદરીક ફીલ્મ
નીરા યાને સુંદર નાગાણ

ગઈ કાલથી ચાલુ થઈ ગઈ છે.

શ્રી શારદા ફિલ્મ કંપની કૃત

વસંત બાળા

ઈશ્કે હકીકી ! ઈશ્કે જહાંગીરી ! ઈશ્કે ફકીરી ! બતાવતી દિલ-ચરુ-કહાણી.

પ્રેમનો વિકટ પંથ, પ્રેમીઓના હૃદયની દર્દભરી, જગરને

હલાવી નાખનારી પ્રેમ કહાણી.

તે સિવાય ખાસ લેખીના તહેવારો માટે હોશીની મોજ

કૃષ્ણ સીનેમા—દુઆશ થીએટર

ભુદ્ધીંગ માટે લખો—મેસર્સ મયાશંકર ઠક્કર એન્ડ કું.

૪૭, એ. એપોલો સ્ટ્રીટ--કોટ મુંબાઈ.

મુદ્રાણ—પેજ નંબર ૧૬ ની બીજી કાલમમાં ૧૧ થી લાક્ષ્મીના છેલ્લો ચબ્દ 'વીર' ને બદલે 'વસંત', લખ્યો.

જા પત્ર તંત્રી બચ્ચંકર જોડીદાસ દિવેદીએ મુંબઈ, ગીરગામ ખાતાવ મિલકતમાં મોજ-મગદ બિન્ટોન પ્રેસમાં છાપી તેજ સ્થાયી પ્રગટ થયું છે.

વર્ષ ૨૦૧૭. અંક ૪૮ તા. ૭-૨-૨૧
 ક્રમ ૬ આનો બહારગામના આનો

વર્ષ ૨૦૧૭. અંક ૪૮ તા. ૭-૨-૨૧
 ક્રમ ૬ આનો બહારગામના આનો

મીઠા-મીઠા

સામાજિક ગ્રામ્ય મંદીરી

સ્ત્રી તો એનું નામ, જે કરે મરદોના કામ!

ગનીયાર તા. ૬ હી માચ થી અમારા સ્કીન પર આવુ ચયેત્રી

૩૧ ભાગની સાથે સીરીયલ સકેદ સવાર આ હંકેતે ૭ ભાગ

તમે જોશો તો જરૂર જ તમને અમેરીકાની ચચળ નાઝનન

પાથેની ખરી મગરૂરી રૂથ રોલાન્ડ માટે ઉપલો વિચાર બાંધવો પડશે

એમ તો માસ રૂથ ગલાન્ડનું દરક કામ જોવા લાયક છે પણ આ સીરીયલમાં તો તેણીએ સમગ્રા રેકૉર્ડ તોડ્યા છે.

રૂથનો સારથો મદદગાર! રૂથનો આશકે જાનિસાર

આ જન્મે પુરુષો રૂથની સાથે મળીને જે કામ કરે છે તે નહિ જોવું એ એક મે દામાં મોહમે આનેદ જાહવી જોવું થશે!

સાથે જો ભાગની પાથે કોમિક

વખત - પા. ૭, ૮, ૯, ૧૦, ૧૧, ૧૨, ૧૩, ૧૪, ૧૫, ૧૬, ૧૭, ૧૮, ૧૯, ૨૦, ૨૧, ૨૨, ૨૩, ૨૪, ૨૫, ૨૬, ૨૭, ૨૮, ૨૯, ૩૦, ૩૧, ૩૨, ૩૩, ૩૪, ૩૫, ૩૬, ૩૭, ૩૮, ૩૯, ૪૦, ૪૧, ૪૨, ૪૩, ૪૪, ૪૫, ૪૬, ૪૭, ૪૮, ૪૯, ૫૦, ૫૧, ૫૨, ૫૩, ૫૪, ૫૫, ૫૬, ૫૭, ૫૮, ૫૯, ૬૦, ૬૧, ૬૨, ૬૩, ૬૪, ૬૫, ૬૬, ૬૭, ૬૮, ૬૯, ૭૦, ૭૧, ૭૨, ૭૩, ૭૪, ૭૫, ૭૬, ૭૭, ૭૮, ૭૯, ૮૦, ૮૧, ૮૨, ૮૩, ૮૪, ૮૫, ૮૬, ૮૭, ૮૮, ૮૯, ૯૦, ૯૧, ૯૨, ૯૩, ૯૪, ૯૫, ૯૬, ૯૭, ૯૮, ૯૯, ૧૦૦

ભાગ - ૨, ૩, ૪, ૫, ૬, ૭, ૮, ૯, ૧૦, ૧૧, ૧૨, ૧૩, ૧૪, ૧૫, ૧૬, ૧૭, ૧૮, ૧૯, ૨૦, ૨૧, ૨૨, ૨૩, ૨૪, ૨૫, ૨૬, ૨૭, ૨૮, ૨૯, ૩૦, ૩૧, ૩૨, ૩૩, ૩૪, ૩૫, ૩૬, ૩૭, ૩૮, ૩૯, ૪૦, ૪૧, ૪૨, ૪૩, ૪૪, ૪૫, ૪૬, ૪૭, ૪૮, ૪૯, ૫૦, ૫૧, ૫૨, ૫૩, ૫૪, ૫૫, ૫૬, ૫૭, ૫૮, ૫૯, ૬૦, ૬૧, ૬૨, ૬૩, ૬૪, ૬૫, ૬૬, ૬૭, ૬૮, ૬૯, ૭૦, ૭૧, ૭૨, ૭૩, ૭૪, ૭૫, ૭૬, ૭૭, ૭૮, ૭૯, ૮૦, ૮૧, ૮૨, ૮૩, ૮૪, ૮૫, ૮૬, ૮૭, ૮૮, ૮૯, ૯૦, ૯૧, ૯૨, ૯૩, ૯૪, ૯૫, ૯૬, ૯૭, ૯૮, ૯૯, ૧૦૦

ગ્લોબ સીનેમા સેન્ટ્રલ રોડ

દાગણુ વહ 'ટ']

રવિવાર તારીખ ૭ મી મર્ચ ૧૯૨૬

[૫. ૨. ૯૯. અંક ૪૮.

આ અઘવારીમાં પ્રસિદ્ધ થતી વાતાઓનાં પાત્રો કલ્પિતજ દોષ છે
પ્રાપ્ત હવેતે વ્યક્તિ પરથી ઉપજતી કાલેશો નથી. અ. આ. મ.

“મન વગરની મોજ”

વિચિત્ર ઘટના વિદ્યાની, વિષ વિષમતાથી વ્યાપ્ત છે.
વિષેકથી સુખ ના રખાયો, તો જીવિ છે શું કામની ?
રસપુણું વાની પીરસી, રંગ કનક પાત્રો વિષ,
રસી નહિ જન્મારને તો, વાની તે શું કામની ?
ઝાંઘણી વધો કુળવંતની, બહુ સૌંદર્યતાની પુત્રી,
ઝાંઘાઈમાં કુશળ નહિ તો, કામિની શું કામની ?
પ્રારબ્ધના સંસ્કારથી, સંબંધ ત્યાં બંધાય છે,
પેસા અને સ્વાર્થ તણી, વકરાર તે શું કામની ?
સત કર્મના સચોટથી, આવી લગે હા માનવી,
સમજી લેલાઈ ના કરી તો, જીવતી શું કામની ?
પૂર્વ સચિત પુણ્યના ફળથી, મળ્યો નર દેહ તો,
ભાવે ન ભક્તિ આદરી, ધરી દેહ તે શું કામની ?

જે. માસ્તર.

જુ બે દા

અથવા

રહસ્યમયી રમણી

મકરણ ૫ મું.

ચુપના વિષદાદી પ્રત્યેક પરે કારણ કરતો દુઃ
સકરના રજુ પ્રેરણા આગળ લખવા લાગ્યો. મર્યાદા થતાં
વેળામાં ચાલવાની રક્તિ રસી નહિ. ક્યાં આશય થેતો તેની
વિલામાં દુઃ પડ્યો. થોડે દૂર જતાં ખલુરીનાં ટુકેલી એક
નદની કાદી પાસે જાતી પહોંચ્યો. આ સ્થળે મેં વિશ્રાંતિ
થેવાનો વિચાર કર્યો. અંધ પરથી ઉતરી મેં તે જગ્યાએ તજ-
કુંજમાં પ્રવેશ કર્યો ત્યાં ભેસી થેણા પરથી આમળા ઉતારી
કાપ્યો ખોળી જોતાં મારું મન પ્રસન્ન થઈ મડું અને ધરેલા
પંથ પરિચયની અસર નીકળી જઈ આમળાની એક નાની થેલીમાં
પાણી ભરેલું દંડું, જે પાણી તે વખતે મને અમુનનુમ્મ લાગ્યું,
તે સિવાય બીજા બે થેલીઓ તોમાં હતી. એકમાં અવગ્ન્ય અને
બીજા રેપરી તારથી બાંધેલીમાં કાનમાં મુલવિન રત્નનુમ્મ
તથા એક પત્ર હતો. આ પત્ર એક નદના કાળા પર લખ-
વામાં આવ્યો હતો. વિરિમન જાતી મેં તે પત્ર ખોલ્યો. પત્ર
મેનસીલથી અરબી શબ્દોમાં લખેલો હતો.

પત્રમાં શું લખ્યું હતું ? મરી મુલા-તેવાને, વીસરી નહ
દુઃ તે પત્ર પાનપૂર્ક લેવ્ય લાગ્યો. પત્રમાં લખ્યું હતું કે—

“ હે વિધર્મી મુસાફર ! તમારા દુઃખદ પ્રદર્શનમાંથી તમારો ઉત્કાર કરવાને જરા પણ મારા તરફથી મદદ થઈ તે માટે હું અદલાતો આભાર આપું છું. તમે અને હું જુદા દેશનાં છીએ છતાં ભવિષ્યમાં આ અદલાતિનીના ઉત્કાર માટે કોઈ દિવસ ઉપકાર કરવાનો વખત આવે તો મને બૂમરો નહિ. હવે પછી કદાચિત્ તમારો અને મારો મેળાપ થાય તો યાદ રાખજે કે, તમારું નામ આવીન છે. ઇશ્વરની દયાનો પાર કોઈ પામતું નથી. તે તેને નિરાપદ જગ્યાએ લઈ જશે.”

પત્ર વાંચી હું વિચારમાં પડ્યો. પરંતુ આમ વિચાર કર્યો ચાલે એમ નહોતું. પેટમાં બૂમથી ખાડો પડ્યો હતો એટલે થોડીક ખજુર કદારી ખાતાં ખાતાં વિચારવા લાગ્યો:— “ આ સુવર્ણ કેટલી બધી દુ:ખી છે. સ્વધર્મ-સ્વનિતિ નહિ હોવા છતાં-દર્શનો માટે દૂરની એક અપરિચિત વ્યક્તિ માટે દિવસમાં આટલી બધી કશ્ચા રાખવાવાળોને ધન્ય છે. પોતાનાં જીવનને સંકટમાં નાખીને પણ પોતાનો અર્થ, ખાર સામગ્રી અને ભવિષ્યના ઉપકાર માટે પૈસાની મદદ કરી તે તેના મહત્ત્વ હૃદયની સાક્ષી પૂરે છે. આ રૂપવાન મર્યાસિના કોણ હોવી જોઈએ ? ભવિષ્યમાં ‘યુ’ એના ઉપકારનો ખર્ચો હું કેલ દિવસ વાળા રકીસ ? ‘યુ’ એણે મારા ભાગ્યમાં લખેલું હતું ? જે સમાજને જગતની અંદર નિર્દોષ, કદ અને અનુદારતાપૂર્ણ ‘કહેવામાં આવે છે, એવા સમાજની અંદર આણું નારીરતન ઉત્પન્ન કેમ થયું ?

હાજી અણુ સલામતી સ્ત્રીને તે બાંદી હતી કે સી ? બાંદી હોય તો મારી સાથે પલાયન કરી જવાનો આજી સુધેય મુખાલે નહિ. તેના કમગર્ભ ભાવ, હૃદયની દદાત, સંધ્ય અને સર્વોપરી આત્મસંમાન બાંદીમાં ક્યારેય પણ સંભવે નહિ. માટે તે અણુ સલામતી સ્ત્રી હોવા જોઈએ. કારણ કે, જુલેદા જેગમ એ નામને માટે તેણે કિંચિત્ પણ નાખુશી બનાવી ન હતી. જેની પાસે આટલા બધા અવકાશો, આવો મૂલ્યવાન પોષાક, સુન્દર મુસન્જિત અર્થ અને સ્વચ્છ મુદ્રાઓ હોય, તેના દરમુશ્વરી અંદર સામાન્ય અધિકાર તો ન જ હોવા જોઈએ અને તેટલા માટેજ અમે ઉભવનો પરિચય ગુપ્ત રાખવાનો તેણે આચદ કર્યો હતો.

થોડો વખત વિચાર કર્યા બાદ વળી મારા મનમાં આવ્યું કે, “ આવી રૂપવતી-ચુષ્ણવતી રમણી પરંપરાપદારક, પર પ્રાણ-ધાતક, નુકસં કાર્ય કરનાર દસ્યુ-પતિની પત્ની કેમ હોઈ શકે ? નહિ-નહિ. આ વાત-માનવાને મારું મન કણ્ઠ થયું નહિ. આવી મુદ્દાસિની, અમૃતલાગિણી, સુહૃદિની, દરિયુ નુષ્ઠા, મોહિની પ્રતિમા સુન્દરી, તેવા બદ્ધરત વૃષ્ઠ કંઈક પ્રેરૂતિવા નરમથુની પ્રભુભાવિની હોય ? ના-ના, મારો અમ્મના પોઠારીને કહેતો કે, આમાં કંઈક પણ બેદ હોવાનું જોઈએ.

પુનઃ મેં જુલેદાનો પત્ર ધ્યાનપૂર્વક વાંચી લેયો. પત્ર સુસરકારી ભાષામાં અને ગુપ્ત લખાયેલો હતો. પત્રમાંથી હજી પછી કશ્ચીની સુગંધ આવ્યા ફરતી હતી. જુલેદા તમારે

મારો છૂટકારો કરવા આવી હતી, તમારે પણ તેણે પહેરેલાં વસ્ત્રોમાંથી સુગંધી અત્તરોની બદાર આવ્યા કરતી હતી. તે કંઈતિ જગત રચા, ગત રાત્રિનો સંવરત બનાવ મારી નગર સમી તરવા લાગ્યો. હું વિદુલ જની ગયો. જુલેદાની માનસિક મૂર્તિ મારા મિત્રપટ ઉપર અકિત થતા લાગી-માફ હૃદય જુલેદામય બની ગયું.

આ વખતે શુધ્ધ અલી બિન હાફિઝની ભવિષ્યવાણી મને યાદ આવી. અપાર સુધીમાં હું-ક્યારેય રમણીના પ્રેમમાં પડ્યો નહોતો. રવદેશમાં કિંવા વિદેશમાં મને કોઈ પ્રકારનું બંધન નહોતું. મહેલુમિના મધ્યાન્હ વાણી મારૂક વિચારમાં હું મનમાં આવે ત્યાં સ્વચ્છતાથી રૂપાં કરતો હતો. ત્યારે ‘યુ’ હવે તેમણે લાગેલી ભવિષ્યવાણી મુજબ એક અગ્રાત કુલશીલ, અસભ્ય દસ્યુની આત્મીય રમણીના પ્રેમમાં પડી મારે જીવન અને યોગ્ય નહિ કરું પડશે ? મને ખબર પડતી નહોતી. કે, મારા ભાવિમાં ‘યુ’ લખાયેલું છે. મારું હૃદય ધીમે ધીમે-વધુજી મંદગતિએ તે સૌંદર્ય પ્રતિમાના સિન્ધવ સૌંદર્ય સરોવરમાં કુબી જઈ મરણના રવામ-સિન્ધવ મેળામાં વિરામ પામવાની ક્ષિત્તિએ આકુળ વ્યાકુળ બની ગયું હતું.

જુલેદા તરફથી મારા મનને હું પાછું દલાવી શકેલો નહોતો-તેટલી મારામાં તાકાત નહોતી, આત્મા વ્યાકુળ બની પોઠારી ઉઠતો હતો કે, ક્યાં છે જુલેદા ? ‘યુ’ ગમે ત્યાં હોય ત્યાંથી-એકતાર આવી તારા મુખ ચન્દનાં દર્શન કરાવ-તારા મુખની ઘુસના પૃષ્ઠમાં કોઈની સાથે થઈ શકે એમ નથી.

આમ જુલેદાના વિચારમાં ‘યુ’ તેતીમાં દળી પડ્યો. આંખાં દિલસના અગમી હું નિર્દાષીન થઈ ગયો. બીજો દિવસે પ્રસાતના સિન્ધવ સમીરની લદરીએ મને જાગ્રત કયો; પુનઃ મેં ‘યુ’ને તૈયાર કરી પ્રણામ કરવા માંડ્યું. લગભગ ત્રણ દિવસ આમ ચાલવા બાદ સંજના વખતે હું ફ્રેન્ચોની ડાલશીની નાદીક જઈ પહોંચ્યો.

એક અગ્રાત પણ પૂરોપિયન મુસાફરને જાણી તરફ આવતો જોઈ પ્રદરીએ અચળો પારખા. તેઓ મને ફ્રેન્ચ સેના પતિ પાસે લઈ ગયા. સેનાપતિ એક વિશાળ તંબુમાં આરામ ખુરશી પર પડી ચીરટ પીતો હતો. મને જોતાં જ ઉઠીને બેઠો-થયો અને હું કંધાથી આણું છું-કંધાં જઈ છું વગેરે હકીકત પૂછા-લાગ્યો.

મેં તેને અલી બિન હાફિઝની હુદંશની બધી વાત કહી સંભળાવી અને હાજી અણુ સલામતના દાયમાંથી કેવી રીતે છુટકારો થયો અને અહિં આવી પહોંચ્યો તેનું અર્થથી ક્ષતિ પર્વત વચ્ચે કહી સંભળાવ્યું. આ વર્ણનમાં મેં જુલેદાનો કિંવા તેની મહદયી કયેલા મારા ધૂરકારી કિમિય પણ ઉત્તેજ કર્યો નહોતો.

મારી વાત સંભળ્યા પછી ફ્રેન્ચ સેનાપતિ પછી જ પુછ થયો અને પોતાની સાથે બોજન લેવાનું તેણે મને કહ્યું. અમે ઉભાં જોગન લીધા બાદ તેણે એક લોડેન-ન્ટને બેઠાવ્યો અને

હવેનાં - "વિહર, અથુ સજામનો પતો - મળ્યો છે તપાસ માટે તોને જ નજી પડશે. અદિથી દક્ષિણમાં દિવસનો રહેતો કાપનાં જ તે પકડારો. ત્યાં રૂખી તેને ન પાડે ત્યાં રૂખી તેની પૂઠે પકડ્યા સિવાય રહી નહિ." પછી મારા તરફ ફરી તેમણે કહ્યું:- "મી. હોઝાનિંગ! તમે જ રહેલો અમારાથી બનવું તમારું સ્વાગત કરીશું." મેં સેનાપતિનો અતઃકરણપૂર્વક ઉપકાર માન્યો. અને સૈવા આટે એક અલાયદો તંબુ આપવામાં આવ્યો અને કુચ કરવાની તૈયારી કરવા લાગ્યું. બધી તૈયારી પૂર્ણ થયાં કોરેવારો લરકરી સરજેમ સાથે બહાર પડ્યા અને વોલુમે અથ મશારી દક્ષિણ દિશા તરફ અદસ્ત થઈ ગયા.

હું મારાં તંબુમાં ઉભો રહી તેઓના પર દૃષ્ટિપાત કરી જોઈ જોઈ કરતો હતો કે, આ લોકો તંબુ વિરસમાં ત્યાં પહોંચે એટલામાં અથુ સજામ ૭ દિવસની મળત એટલી દૂર ચાલ્યો જશે. એટલે પકડાવોના સંભવ એટલો જ છે! એટલામાં પછવાડે એથુ તો અદ્યક્ષાશની અંદર એક સૈનિક યુવક મારી દૃષ્ટિએ પડ્યો. અમારી ઉલ્લસની દૃષ્ટિ મળતાં યુવકે જુદું દારવ કરતાં કહ્યું:- "હું મારું હું કે આપ અચેન છે!"

"હા, પણ તમારા ઉચ્ચાર પરથી તમણી સહાય છે કે, તમે અજાન નહિ પણ ક્રેમ-હોવા બેઠાઓ."

યુવકે અચેનનાં જવાબ આપ્યો:- "આપનું અપમાન મન છે. આપ મારા તંબુમાં આપશો? મેં પણ ઈંગ્લેન્ડમાં વાસ કર્યો છે એટલે વાલિયમાં મળદ આવશે. જો કે, તમારું દિવા ચિરક સિવાય આપનું સ્વાગત કરવાને મારી પાસે બીજી સામગ્રી નથી, જ્યાં મનેને આનંદ આવશે."

તેના નિમંત્રણને માન આપી હું તેની સાથે તંબુમાં ગયો. અદ્યક્ષાશની અંદર એક સેનરજી બિલાલી અમે બેઠા ગયા પોતા પેરા પર બેઠા. પછી મેં પૂછ્યું:- "તમે ઈંગ્લેન્ડ કેટલો વખત રહેલાં છો?"

તેણે કહ્યું:- "એક વાર ઈંગ્લેન્ડ ગયો હતો, પરંતુ એટલું જો તેણે ચાહતો એક યુદ્ધો પીધા અને પછી કુચ થયો."

મેં પૂછ્યું:- "કેમ વાત કરતા અટકી ગયા? શું મારી ઈંગ્લેન્ડનો પ્રવાસ કોઈ પણ રીતે કપટ્રદ થયો હતો?"

યુવકે હાથ નિખાસ મૂકતાં કહ્યું:- "કપટ્રદ? અરે! અથુ તેનામજ લેતા નહિ. સ્વદેશનો મેં પરિચય કર્યો છે, જાતનીય નહરે હું મરી ગયો છું, મેં મારું નામ બદલાવ્યું છે, અતિથી કયા યુદ્ધ રીતી છે. અરે, મારું જન્મસ્થાન પણ કામને અજુવા દોડું નથી! શત્રુ અને વર્તમાન સમય વચ્ચે કોઈ પણ પ્રકારનો સંબંધ ન રહે તેવા જીવનની પ્રતિભા છે જે વરણ સર્વેભિન્ન અનન્ય બુદ્ધિથી રાકતો નથી."

મેં પૂછ્યું:- "શું તમે બોટું નામ ધારણ કર્યું છે?"

"હા, શુભેશજના સર્વ બનાવોને હું બુલી જવા માગું"

હું એટલે નામ પણ બદલ્યું છે. હાલમાં મારું નામ બોહરેવ ગુબાઈ છે. મેં જીવનના મહુપાતો ઉપનામ કર્યો છે. અમે જન્મના સર્વ સંપત્તિ મુલાપાવે દોરે લગાડાવને વખત આવ્યો ત્યારે એક દક્ષ મારમાં એવાન મુલા દારવમણી રજાલો થઈ ગયું. અજી મુખ-સજી આલ્યો નર દાં જઈ! હરે તે મારી બેઠક આવી છે અને તે કદ તમે જોઈ છે!"

હું ઉતર આવ્યા વિના કાંત બેસી રહ્યો અને તેના મેડા તરફ દર દર જોવા લાગ્યો.

તે યુન: કહેવા લાગ્યો:- "મારી અતીમ દુઃખ એ છે કે, આ મહુમ્મિ-રુમ્મિન મારાં અધિય પડે. તેનું જીવન મુખ મરુમ્મિન જેવું જની મુખ હોય તેનું અવસાન મરુમ્મિનનાં મુખ જેવું જશે."

મેં કહ્યું:- "મી. બોહરેવ, અમદા બના નિમંત્રણ હા મારે થાય છે! તમે યુવાન છો, વિશાળ કમ્પેશન તમની ડીપ્ટ સમુદ્ધે પડ્યું છે. મારે નિદ્રાથી બેઠો નહિ. જીવનમાં મુખ-કુખના વિરોધ માથા જ છે છે. તેમાં કમ્પેનિક કુખોને વાત કરી જીવન પર મેલેને જવારો મે પીર પ્રાર્થનાં લાગુ નથી. તમારી ખબરોનાં મારફતું છે! મને કેવી સહાય?"

યુવકે સિયારેટ પીનાં કહ્યું:- "મારા કન્યાથી જીવનનો કનિદાસ સાંભળવાનો તમે જા મારે આવશે બધે આવડ કરે છે! મારી જીવન કદાચી સાંભળી આપના આપમાને પણ કુખ થશે તેથી કાલેને સામ થતો નથી!"

મેં અદ્યક્ષાશને કહ્યું:- "હાલની આસાથી મારા કોઈની સાથે મુખ કુખની વાત કરું નથી; પરંતુ સદાકુશલની કંઈ કિંમત જ નથી? મિત્રો પરપરમાં શું હલચલો કરી જાયવી આપમાને સાંત કરતા નથી? આવા મહાપ્રદેસમાં આવજો એક બીજાના મિત્ર જ કહેવાઈએ મારે તમારી કદાચી લાગે મે તેની ચોક્કસીય હોય. પણ મને કદી સંભળ મો, તેથી તમારા આપમાને યાતિ થશે. મુદ્દક પાસે મન બોલી વાત કરવાથી હાલનો જાત હલકો થઈ જાય છે."

મારો અત્યંત જીવંત તેણે પ્રતિવાદ નહિ કર્યો. બોહરેવ ધીરે ધીરે પોતાનો આત્મચરણ કહેવાની યાચના કરી.

અરજી.

મુંબાઈનું રાત્રિરહસ્ય.
મોજાકી મુંબાઈના બેઠાસમથી બંધર.
અફસુસ થતાયુદ્ધ વાતની
દિ. ૩. ૧-૪-૦

અદ્વૈતભાવમાં પ્રથમ પગલાં

અભનાર:- તા. હરિલાલ ડગ્લાયજી દેશાપ. બી. એ.

“ સમકક્ષ સમન્તામાસં પુત્ર પુત્રીઆ વસાવાની,
અતિ તીક્ષ્ણ છુરી સાને, કહો હરતે થરી લીધી ?
બૂલી આદર્શ દુગ્ધાના પ્રથા બ્રહ્મચર્યની ભાષ,
નમાસાં બાળ લગ્નની મર્ત બહી મહાં લીધી ?
(સ્નેહાવધવા સ્નેહભાવથી)

નિશાદેશીને ચરણે—

ભાઈ ભાઈ મારી ધરવાળી તરફ મારાથી ભેવાઈ નવ્ય છે ત્યારે ત્યારે વીધ વાઈ ઉપર બનેલા બતાવની મને આંખી યાવ છે. ફરસી બધાન જંગના જમાનામાં હું એક ગોરી ગમર જેવો પોરીઓ લેધી ગધી ચડાવી ધાણી ચણી ગજવામાં ધાલી નિશાળે જતો હતો. ત્યાં દમચુના દસ ઝાકરની પેટર ‘પાંત’થીક પુરવતી કુઝા પ્રસ્તિતના પ્રપાતી પ્રયોજતા મોટા મહેતાજી પાસે સોડીના ચમચમાટથી ધમધમ વિદ્યા શીખતો. બહુવામાં પરધરને ભમરો ન હોવાથી હું પંડુજીને તો માનીતો નિશાળીઓ ગજાતો છતાં તે જમાનામાં નેતરના ઝપાટામાંથી કાઢકર વીરલો બચતો. હું કાંઈ વીરલો નહોતો. સોડીના સ્વાદથી તૃપ્ત થયો હોઉં તેને બીજે દીવસે અવસ્થ ટાંગીના ટોળ ધણેજ હું સાળા-ગમન કરતો અને ‘અધિકર્ય અધિકમ્ ફલમ્’ સુતને દડતાથી માનનાર મારા મહેતાજીના પંળની પંળની મારા વાંસ અને ગાલ ઉપરની છાપે ઉપર હાથ પસવારતો પસવારતો નિશાળની પગથી ઉપર ચોડાતો, આ મારો સાળાગમન ક્રમ અને સરસ્વતીની પ્રથમ ઉપાસનાં આ વર્ષોમાં તો મારી નિશાળનો ચોક મને એક વિશાળ મેદાન જેવો જણાતો. મારી નિશાળનું મકાન એક ભવ્ય મહેલ જેવું લાસતું, માટી ધર અને ચાળા વચ્ચેનું અંતર કંઈ કેટલા નોજન દરી એમ લાગતું, મારા નાનાં મહેતાજીઓ અથા કાલીના પંડીતોની બોજરી ધરાવનાર દેખાતા અને તેમાં મારા વડા સિદ્ધક તો મને અક્ષર વિચારના

પોટુગીર્ઠ તાબેના દમજી શહેરમાં વીરોક વર્ષો ઉપર એક ડોકટર હતો તે પગના દીવજી હેલેળની નસ આજ્ઞા આધી-એક દંચ જેટલો ધા પોડી તેમાં સીસાંની ગોળી અથવા હળધરનો ગાંગડો રાખી તે વાટે ફરીમાં રહેલાં રોગમતને બહાર બેગી દબાવવાના પ્રયોગ કરતો. આ વૈદિકવિધિ ‘પાંત’ નામે ઓળખાતી.

આસમાન, ઠંડાપણના કુંગર, કેળવણીના કુવા અને બહુવિધા ભંડાર, સાક્ષાત સાક્ષરશીરમણિ માનુષ પડતા. આ સુરજીને યોગસાજ પુરાં પડવાનો કર હમારે માથે હતો. એમને ત્યાં છાણું, અધાર્પ, ફરસાડી અને બળતણનાં લાકડાં લાલી. ખરક વાતું ક્રમ હમારે હાથે જ ચતું. એમનો ચીની ચપાટી લાવ લાવ બવાતું પછુ હમારે જ શીર. વિદ્યા સંબંધન કાકા શીયીલાંપ રચામાં હેલ્ય પરતુ આ કાર્યોમાં જેટલી વધુ શીક્ષા તેટલી વડે સુરજીનો ક્રૂષા. વળી હવેલા જેવા હાથ, કેળનાં ચોયા જેવ ટાંટીઆ, મધપૂડા જેવું ગ્રેહો અને ગાદલાં જેવાં શરીરવિવાળાં પંક્ષિ યાણીથી કંટાળેલા આ હમારા અધ્યાપક ભાઈ ભાઈ પરમાં ચીયાં ફાડી, ઝાદના રત્નોના ચમકાર હમારાં સુરજીનીને જતલ સાળામાં આવતા ત્યારે ત્યારે જરૂર બાળલગ્નના અર્ચન અને બ્રહ્મચર્યના કાપડાંઓ ઉપર વાપે જ કરતા અને સવાકાદી વર્ષન વય ન થાય ત્યાં સુધી પ્રેમની પુતળીઓને ધરમાં ન ધાડવાને ઉપદેશ હમારાં કુમળાં કલાર જેવાં અગ્રજમાં હમારી ઝીક ભરેલ ટોપીઓ ભેડી ચોટલી વારે ઉતારતા. આ બધી વાતો માર રમરજીપટ ઉપર દહ તાજ જ છે. આ હમારા સામા સલાહકારો આ દોરબી દુનિયા ત્યજી સોહામણી રવર્ણની વાટે પાવન અર્ચન ઉતાવળ ન કરી હોત તો સેવક ભાઈ સાંપ્રત સ્વપન આર્યોમાં મનાતી બાપડી કરવાની બાર વર્ષની પુખ્ત ઉંમર પહેાંચે ત્યારે તેના પદચિંપના ગળામાં જીસર પેરાવાડું બો હવં પર આવી જઈ આપધાત સિવાય બીજું શું ન કરે નાંખતે વાર ?

જેમાં મારા આંકડા પડે છે—

મારા આપદાદાને ત્યાં બાર બાર વર્ષ પાકતી હુંડીએને દેખાડ ચતો જ આવ્યો. ચમચો ગરમ હોવાથી તેમજ બ્યાવહારિક આંદ ઉતમ હોવાથી આ હુંડીઓ તેઓ ખુદ પેડી એ જ વડાની વ્યાપતા બ્યાવ્યા. તેથી મારા ધરની કુશલતાન ટકામાં વધારો જ થતો ગયો અને માર કુળ ખુણાના ગાયમંતુ હોવા છતાં પછુ વચસ જાણીતું ઠીકર ગજાવા લાગ્યું. આને દરજ્જામાં ઉઠેવો, પેડીએ પહેાંચેવો, ગોખરના સાથેન સંખેધારણ, એકનો એક, માડી અને વાડીવાળો હું કોઈ લાઉં પિના રહું ? છપનીઓ પછી સાતેક દીવાળી બાદ દેવ ઉદય એટલે હાલના મારા હેતના કટકાના પ્રિતાપી કેટલાક હમાર એવા સંબંધીએ. કે જેઓનું માન મારી માતા ગમે તે ગોમે મોઢે તેવાઓની સંગાથે હમારે ત્યાં પધાર્યાં અને ગોળધાણ વાત હેડી. ત્યાં અપખુ નામકની દાંબરી, મણીવસીની આ મરજ, દણ મહેતાની દળદાર. દ્વલિય વિગેરેની સાથે કંભાર કયા ઉકેલાઈ ત્યાં વાત કાપી નાંખવાતું અગર સુલતવી રખવા બને જ કેમ ? એ તો આંકડા પાસે જ છુટ્ટો. નંદિ તો રાજાઓની માખ છોડી નંચ, મહા અનંધ વર્તે, અને (હમારી પૃથ્વી રચાન જાય. તેથી મોટી માતાએ એંદર કાઠા,

હાથ, માની કંઈ, લાકડાકી અને બેના મારી હાથોદિ નહીંથી
વાદ વિવાદ ચલાવવા તું ભરી દરબાર, આ પરિવર્તી એક
અપરાધ સુધી આવી. પ્રભાતે 'કુળ પુણ્યઆવાણુ' 'અસાધી
અપરાધ' 'મોચાળા પર્ણ સહકર્મ' 'સેરી હીચા જેવી' 'કલ્લા
આંકળાવાળી' 'પહેરેલી ઓઢેલી' 'એકની એક' 'એવું એવું
કેલી સારો સરખો મુકકાનો આંકડો' ગોધી દઈ પાંચ મધ્ય ધીમે
આત્ર નેકાદનો નીકાલ કરી નાખ્યો. મને રણધી પોતડી, નવું
હોટીનું બદમ અને આસતેલની ડીનમાંથી બનાવેલ ડબ્બામાં પડી
રહેલી, આજની માંધી ટોપીના આકાંતું લાન કરાવતી, હાલમાં
વાળવાળાઓની માનીતી, પુંડાવાળી ઝીકમળકની ટોપી પહેરાવી
તકીએ બેસાડ્યો અને 'હમે તમે ના માનવાચોકોથી સંબોધવાનો
ઓળીઓ પાડ્યો. મારા છીપણી જેવા લક્ષાટમાં ચામી જેવો
ચંદ્રો કરવામાં આવ્યો, તેમાં બોમો ભરી ચોખા-ચોટાના અને
હાથમાં નાળિયેર આપ્યું. દાઢ કાકા અને મોના બાપાએ મળી
એક કામળના તાકા ઉપર કાંઈ બીછી જેવો સાધીઓ મીનરી
કાંઈક લખી તેના ઉપર કંકના છાંટા નાખ્યા અને પછી મને
કેદ મનાવી મારી સામે અર્ધ ગોળાકાર બેઠેલા આશાલ વૃષ્ઠને
ગોળ ધાણા ખવાડ્યા પછી પતાસા પેડા અને નાળિયેરો વહેં-
ચ્યાં. આ બધું શા માટે કયું' દબું તેની સેવકને તો તે વખતે
મમ નહોતી પડી પણ આને કાંઈક સમજાય છે. ગોળધાણા ને
પતાસાં તો જાણે સર્ગભા; પરંતુ નાળિયેર અને પેડા આપીને
મને સમરથમાં સમજાવેલું કે મારે પેડાં મઠા મહેનતે બાર બાર
વર્ષ સુધી સાચવી રાખેલાં જેના ઉપર પરચારતા પડીતોએ
પુસણોનાં પાનાંનાં ખુનાં મીનરી મારેલાં છે તેવાં અને જેના
પાલન કરતાં ભંગમાજી લોકો વધુ આનંદ માને છે એવાં બહા-
ચખ'ને નાળિયેર અને પેડો આપી કેવાનો સમય નહકમાં આવી
લાગ્યો છે. હી અગાધ અર્થસૂચક નાળિયેર પેડાની રીત ?

ગોળધાણા પછી—

આ વિધિની પૂર્ણહિતિ વાદ મારા ભાવિકસર અને તેની
સાથે આવેલ દુધારા સંબંધીઓ ક્યારે ચાલી ગયા તે આજે
માદ નથી. આ પછીની છુપી છુપી ઘુસઘુસ અને હીચાલાલી
બાતથી મને મારી ભાલીઓનાં (પીત્રજી) ફાટીને ફાળકાં યદ
જલ્દ મુલેથી મળતી તેથી હું એટલું સમજી રાક્યો હતો કે હુંકે
સમયમાં કોયલસૂરી, સહલયુધસપન, સર્વકાર્યદર્શીશ્રી, અવિ-
ચિન્ન સૌભાગ્યવતિ. કાલજો અંબાગૌરી ઉર્ફે અમથી અને
રતનકુમર ઉર્ફે રતનીનાં ભાવથી લગરપર ભેડકણાની, મેસર્સ
અમલા એન્ડ કાસગની દોલપીનીની, કોઈ અવવાળજીના બાજ
વાળનાં 'મારા મનમાં તનમાં' અને 'પહેરી ચોળી લટકે મરકાં
કરાં આપ્યાં.' વિગેરે સર્જીતની સ્ત્રીઓની હાથાદિ હાથાદિની
ભેજસેજ ધુનથી મારો એટલો અને મહોલો ગાળ રહેશે
અને કાલાભાષના દીકરો ચાલુ દુલપતરામ કવિએ 'પુરી એક
અધેરીને મંડુ રાતનાં અદિતિય કાચમાં પકડાનોમાં જાણે
પદાવેલું એવું', ખાવડું ખાવાને મેળશે.

આ બનાવ પછી મારી કંમિન પણ ચાંકતી થય. મારી
બા જે મને વારંવાર કહી તવેયાનો સ્વાદ ચખાડતી તે 'પણ
હવે તો 'ભાઈ ભાઈ' કરતી હતી. મેં જ્વરથી કે વખત પચડાવેલો
રંક રાજ થયો, કાગડો ટુકડો કરવા લાગ્યો. વખત પચડાય છે
બ્યારે બધું પચડાય જુએ છે. (હરે ! હરે !) એટલે આ તમારો
દાસ પણ વખતનો દાલ લેવા સુક્યો નહિ. સાગાને રામ રામ
કયો. તળાવમાં જળકીડા કરી, મીઠી દંડથી ગાય ગળવ્યું.
આમથી પીપણીમાં પણ ભાંગ્યા. અગરપટામાં અજો અકાળ્યું.
માનના કંઈક નાનાં છોકાને ચીચવાયા. નદી કાનારે ચીણબોર,
કરમલ અને આમળાની શોધમાં ખરેખરે નીકળી પડ્યા માંડ્યું
અને કેટલાંકે શેરડીનાં ખેનરો તોડી માર્યાં.

અપૂર્ણ.

મુંબઈમાં બનેલો અચકર બનાવ
એકજ રાતમાં બે ખૂના!!

આ ખુનામરકીનો બેદ જાણેલા હોય તો

'મુંબાઈ' રાત્રી રહસ્ય' નામ લેખમાળાથી મુંબાઈની
શોષીન આલમમાં લોકપ્રિય થયેલા રા. શુભજનની
કસમથી લખાયેલી

ઈશ્કનો અંજલિ

અથવા

પ્યારનું પરિણામ.

નામની રસિક ઠીટકીય નવલકથા વાંચી. એકજ રાતે મુંબઈમાં
એક રાત જહાદુરનું અને કચપુસ પર આવેલા વેરમાલામાં
વિમળા નામની સોનું કુતું બેદભરી રીતે ખૂન થાય છે, તથા
ખૂની શોધવા જતાં બનેલા ખુનાવેમાંથી કેવી રીતે બેદવર-
પરા જહાદુર આવે છે, એ વાંચી છેવટે થઈતી તમે પણ નહિ
કદમી થકા કે ખૂની શોધ છે ? પ્રકરણે પ્રકરણે રહસ્ય અને
બેદનો ખજનો ભરેલો છે.

કિંમત રૂ. ૧-૦-૦ ચો. જુદું.

લખો—મોજ મજાહ કાર્યાલય

ગીરગામ અર્થ રામે મુંબઈ નં. ૪.

મોજ--મંજલ ઇનામમાળા નં. ૪

પરિણામ

અમેને જણાવતાં ધણેજ આનંદ થાય છે કે, અમારી આ યોજનામાં મોજ મંજલના વાંચકોએ ઘણી હેંચણી લાગ લીધા હતા અને તેને પરિણામે ૨૧૨ હરિશ્ચંદ્ર કરનારાઓએ જીત તો ઉપર ચોતાના જુદી જુદી રીતે મળે આપ્યા હતા.

તોટાનાં નામ અને તેઓને મળેલાં મતો

મી. ખડીલ અદુમદ	...	...	૨૦૨
મી. રામ સેન્ગી	...	...	૧૯૨
મી. સીદીલાલ	...	...	૧૩૬
મી. નંદરામ પટેલ	...	...	૬૬
મી. હોમી મસ્તર	...	...	૫૫

આ પાંચે નામ લખનાર ૨૧૨ માંથી બે જણ નીચળા તેઓને પહેલું અને બીજું ઇનામ મળ્યું છે. ચાર નામ લખ- ૬૬ માંથી એકને ત્રીજું ઇનામ મળ્યું છે. જ્યારે બાકીના માંથી નંબર મળાણે ઇનામો વહેંચી આપવામાં આવ્યાં છે.

ઇનામ છતાં જુનાર વાંચકોનાં નામ

૩૧. પાંચનાં પુરતક.

જમનાદાસ માણેલાલ દલાલ

૪૨૭, મીરા બજાર મુંબાઇ ૨

૨. ૩૧. ગ્રજુનાં પુરતક.

પ્રમુદચંદ્રી અચીભાઇ ગોર

૬૯૪મા બગર-તારવાળાની બાજુમાં-સુરત

૩. ૩૧. બેનાં પુરતક.

ટયુ દેવચંદ સવાણી

અવર કંકેન રોડ-ઉશા પારતી પાસે

૬૫૯ માધવજીની કાપકની કુકતે મુંબાઇ ૮

૮. ૩૧. દોઢનાં પુરતકના.

(૧) મુકલાલ છવજી

મોખી તળાવ-પારતી અગીવારી સામે

નં. ૩૪ મુંબાઇ ૨

(૨). અંબુપર દાહ અતીમદમદ

અક્લા રતીટ-મુંબાઇ ૩

(૩) -વેણીશંકર વંદરાવન પુરોદિન

દાસાઇ બાદીયા જુની મદાજન વાડી મુંબાઇ ૧

(૪) અબાસ રહેમતુલા સામકલવાળા

અબદુલ કસાબની ટૂંલીમાં-કરેલા

(૫) વલમદાસ દાગોદરદાસ

પેરટ ઓશીસની બાજુમાં-વટુયા શહેર

(૬) લાલભાઇ ધીરજલાલ દલાલ

સુસા પારખની પોળ-સોના શેરી-અમદાવાદ

(૭) રતનજી જ્ઞાનજી બોરડકર

ધલેકદ્રીક રીપર્ટિંગ-મંજલ ૩૦૬

બી. આઇ. કું. મુંબાઇ ૮

(૮) ધનજીસા પેરતનજી કુપર

ગોવા રતીટ. સેટના બિહોંગ મુંબાઇ ૧

૨. બાર આ. ૧નાં પુરતકના

(૧) હકર માગજી લીલાધર પોરખંદરવાળા

બોડી બગીચા પાસે-પાંજરાપોળની

જગામાં પહેલે માણે-કરંચી

(૨) બી. એન. જાની

કે. બી. એ. એન. સિરાહી

૧૦૩ કીચર રોડ કાટ મુંબાઇ

૩. બાર આ. ૧નાં પુરતકના

(૧) રજુકોડાસ એલ સંપટ

જુની દાસાઇ બાદીયા મદાજન વાડી ઓશીસ

મુંબાઇ ૨

(૨) ત્રિહરદાસ શી. શેલંડી

બોડી બજાર પોપારી મહેસો

મરીદ સમે મુંબાઇ ૬

(૩) રાજાભાઇ હરીલાલ ચુનાવાળા

લાલ બજાર લાચ.

ઉપરોક્ત ચૂરથોને અમારા તરફથી ઇનામ લઇ જવાવું કાઢ. મોકલવામાં આવશે, જે અમેને ખતારી પોતે અથવા પોતાના માધુરદરા મંગારી લેવું. બહારગામ વાળાઓને મોકલના અર્થનું લી. પી. કરી મોકલવામાં આવશે.

અમારી ઇનામમાળા

નં. ૫. ખાટ

આવતો અંક જુઓ

સિવિલ મેરજ !

અખબાર :- મિત્ર કુરુવન

કહે ? તારા પ્રાણ, આજ ફેર દર પછે જે પ્રેમજન્ય મસાતો તપી, તમને યાદ છે, આપણે પરંપરાને દર વર્ષે પીતી ગયાં, કાને આપણી સમગ્ર છે. હું તમને કેમ જણાવી આજ કહેવાની છું.

કેવળને મેળાવડા હતો. હું વખત કરતાં મેડી આવી અને તે વખતે હું લાપણ કરીને હતો. તારી ઉત્તરવાની હતા, સાદાં જણ સ્વસ્થ કુપર પહેરવાની રીત, સ્વદ યુગ. અને પાંચળા જેવા તારો આજ સાંભળી હું તો મુગ્ધ બની ગઈ. મને કશું એ ભાન ન હતું. હું તો મારા સ્વપ્ન દર્શનમાં હોતી હતી. મારે શરીર કે મન મારાં નહોતાં રહ્યાં. હું એકાએક અચળ. હું નેણું ! તો કાંઈ નાળાઓ પાછળે હતાં. અને નાળાઓ પણ હું ન પાડી શકી. લાકા દોહોને એમ કેમ બન્યું ? હશે ! બધા યાત્રાના થયા. હું એ આવતો થયો. મેં તને જતાં દેખ્યો. હું નજરે પડ્યો ત્યાં સુધી મેં જોયું નહોતું. મારી પડખે મારી કપડો મેડી હતી તેણે અને આજવાનું કશું અને આજનાં માથાં કશું, એવાઓ ! “આપણાં વર્ષે નેણ એ મી..... કહું સુંદર લાગણ કરી ગયો.”

હું હરે આવી પણ મને કશુંએ મળ્યું ન હોયું. મેં લખ્યું પંચા પ્રયત્નો કર્યા, પણ તારો મુંદર મહેરા મારા મનમાંથી કે અણુ આમળથી દુરજ ન થાય. બન્યું એમ કેમ થયું હતો ? મારે કશું મિત્રો હતા, પણ તારી નોડ મારી નજરમાં નહોતી આવતી.

બીજો દિવસ હું કલાકમાં આવી ત્યારે મારી પ્રથમ નજર તારા તરફ હતી. હું કોઈ સાથે ભેલો કે જરા નજર પણ કરે એ બધું હું જોવા કરતી. હું કોઈની પાસે નોટસ મળે તે પણ જોવાને-સાંભળવાને માગું નવન આપણ હતો. તારી નજર મારા તરફ જરાએ ન હતી. કલાકના પ્રેરેસર તારાં વખાણ કરતા તો મારી છાતી ટુકી ન સમાતી. મને હર્ષના આંસ આંચમાં. જો, સાચું જોતલે-તું તે વખતે ચોરની પેઠે મારા તરફ નજર કરેલો કે નહિ ? અને એને લીધે તો એક વખત “મારી દરોહટ !” વડે લાક લાક થઈ ગઈ અને અજાણત બહાળ કાઢી મોડા ચાડો રમાડા દહીયા.

હું આપણી એક સાંખાનો સોઢેટી હતો અને હું તેની સમગ્ર બની એકદને આપણા બનેની વાનગીની વહેવાર વંચવા લાગ્યો. તો પણ આપણે ધરાધને વાતો ન કરી શક્યા. અને

બીજા આપણી વાતો કરતાં એ તને યાદ છે ? આવા તો કેટલાય પ્રયત્નો કર્યા.

રસીકરે આપણે મારી બહેનપણીને ત્યાં મળતાં. એ મિત્રનાં જાળની એકલે આખો દિવસ કામમાં રોકાયે અને આપણે એકજ મોકા પર મેડી વાંચા કરીએ. પેલી ધરનાવાળી રસીકર યાદ છે ?

આપણે આજાબ બેઠાં હતાં. મારાં જાળની હતો તારા કપાળ પર હોતી આવતી હતી અને આપણાં આંખો એક બીજાને એકલાં હતાં ત્યારે હું એક પુસ્તકમાં વાંચતો હતો. મારી નજર પણ તેમાં હતી. ઉચ્છ્વ એમ હતું કે—

“અકાચ કપોલ લાગી રહેલ”

આ લોટી વાંચનાં હું અને હું બંને ચમક્યાં. હું ઉભો થયું મધ અને સામે લોકકોઈ તરફ નજર કરી. મેં તને કહ્યું મી ..... મને “આખા બહુ વખત થયો હું” તો બહુ.” આટલું કરી હું તો ચાલી ગયો.

આપણી કોનેજનું નાટક એક દિવસ ભજવવાનું હતું. તે દિવસે બહારના યાણો પણ આવવાના હતાં હું મારા મુખામે મોડી આવી. તારો નજર આજણ તરફ હતો. હું એક લોકને આંટી ઉભી પણ હું એમ કેમ રહેવા ? મેં નજર ફેરવવા મોડી અને હું નજરે પડ્યો. હિસાસથી તેં આજવાનું કહ્યું. હું કાંઈ પણ વિચાર કર્યો વજર કળવાળા પુતળાની મારફે ત્યાં આવી અને હું ઉભો થયો. હું સુરસીપર મેડી અને હું પણ પડખે સંક્રામને બેઠો. પછાડેના માર્ગો કાંઈ વાતો કરવા લાગ્યાં. એકાદ પ્રેરેસર પણ ભવાં મહાવી આપણાં તરફ જોવા લાગ્યો. અને પ્રેરેસર સાંકેમના કોનો આંખમાંથી તો અંખર ખરેલો હતો. ત્યારે હું તો રસીકો આંખે અનુભવતી હતી. હું કાંઈકાઈ બેઠો હોવા ખતાં નરા સરીરમાંથી કાંઈ નીકળી મારા સરીરમાં પ્રવેશ કરતું હોય એમ રપટ લાગ્યું હતું પણ એ હું દરો બહો ?

મારે ત્યાં મારી મેડી બહેનનાં જાન હતાં. જામને અને ધરને બહુ સજાગી હતું. હું તે બગીચામાં જોડી રહેતી. આજે તને પણ આમંત્રણ આપેલું. હું બગીચામાં બેસી રેખ. સપર પેડેનાં પાછાં મુકલા કમળ યુગ સાથે રમન કરતી હતી. હું દખાં પડેલે આંખો. અને મારી આંખો પછાડેથી બંધ કરી હું મોલી હતી. “મી. રહેલી ઘા. એ તો આખખ્યા. પછી આપણે કેટલીક વાતો કરી અને નિષ્ક્રમ. ઉપર આંખાં. સાંજે ચાર વાગે નાસી જવાને વિચાર કર્યો. મારેની પંચમ મેજમાં રવાના થયાં. અને રાવજાણી મારાં ત્યાં મીનીસ મેરજ કર્યાં. આવતી કાલે એ વાનને દર વર્ષે થશે.

આપણે દર વર્ષની ફળ રૂપે કાંનિ અને મનુ મેળવ્યાં એ વાત નહિ કહે.....

બહેનો !

તમારો મોતી પહેરવાનો શોખ પુરો કરો

દેખાવમાં
દસ્તામાં
વપરાશમાં

અરાં જેવાં

અથવા

અસરાહની

માથામાં

ઉભે લેવાં.

દામમાં સસ્તાં

જાપાનીઝ કલચર્ડ પર્લ્સ વાપરો

મોટા વેપારીઓ પણ જ્યાંયાં જાણીતા જણ છે, કલચર્ડને
નામે 'બેજેસેનવાયો' ખોટો માલ લઈ જવાના કરતાં
અરાં કલચર્ડ લઈ વાપરવામાં વાંચો શું??

આ મોતી પણ ખાસ ઉછરેલી માછલીઓ

કુદરતી રીતે જ પેદા કરે છે

મરદોને ખાસ

ભણામણ

ચેર બેઠાં પણ ખાસ જોવા હોય તો બની શકશે.

—લખો અથવા મળો—

એન. ડી. શ્રોફની કું

કે. કાપમન્ડ હાઉસ, વાઝા ગાંધી રોડ મામરોવી-મુંબઈ નં. ૭

તમે

મુંબાઈનું રાત્રી રહસ્ય

તો વાંચ્યું હવે

રાજનગર રહસ્ય

વાંચો

રાજનગરના પાટનગર ગણાતા અમદાવાદ ઉર્ફે રાજનગરના
ચુપ બેઠો, શ્રીમતોની વિલાસ ક્ષીલાઓ, સુરેદ્ર જયલી જેવી
દેખાની નવો ઉર્ફે કુશળીઓનાં કારતકાન, હવેનાં દીવાની બનેલી
એક શોધણીના જીવનનો કશ્ચ્ચાસિક અભેદુષ મિત્ર, રેખી
ધર્મશુદ્ધોને ત્યાંના અનાચારના અખાલ વગેરેના માહિત્યાર
ચુપ દોષ તો

આજને આજ આ પુસ્તક મંગલો

કિંમત બાર આના પૌ. જુદું.

લખો—મોજ-મંજહ કાર્યાલય

ગીરગામ અર્થે સામે ખરાવ ખીલકો મુંબઈ નં. ૪

રશિયન શહેનશાહના જનાનખાનાની

પોલી

જોકુતમાંથી બનેલો તાર વગરના સમ્રાટ

ધર્મના અવતારને નામે ચલાવેલો ધર્મગી

હર્જેશ ખુબસૂરત નાજનીનોને મોક્ષ પ્રાપ્ત

મોટે બતાવેલી નસલીલા

અને મોક્ષ માટે

પાપ કરો પાપ કરો નો

પ્રેમ કરના

ધર્મ ગુરુનું ચરિત્ર જાણ્યું હોય તો વાંચો

હુરામાનો દોરદમામ

કિંવા

રાસ્કલ રાસપુટીન.

રશિયાના આ અદ્યુત નરુનું જીવન વાંચતા તમેને ખાસ
ચરો કે, સુધરેલા દેશમાં પણ ધર્મને નામે કેવા અનાચારો થા
છે. રાજ, મહારાજ, મહારાણીઓ વધારે શું પણ ખુદ રશિ
યાની મહારાણી ઝારીનાએ પોતાના જીવનમાં કેવો ભાગ લખ્યો
છે. તેનો આબેદુલ ચિતાર આ પુસ્તકમાં આપવામાં આવ્યો છે

ચાર પિત્રો પૃષ્ઠ ૧૨૨

છતાં કિંમત છ આના

લખો—મોજ-મંજહ કાર્યાલય,

ગીરગામ અર્થે સામે ખરાવ ખીલકો મુંબઈ

નવી વધાઈ!

નવી ખબર!

ખાસ સિનેમાના શૌકીનો માટે

છપાય છે! છપાય છે!! છપાય છે!!!

સોજ-મજાહનો ત્રીજા વર્ષનો

ખાસ સિનેમા અંક

જુદા જુદા વિદ્વાનને હાથે લખાયેલા સિનેમા સંબંધીના લેખો,
રમુલ સ્ટેજો, ચિત્રો, સિનેમા સંબંધી ટૂંકી વાર્તાઓ, ચિત્રો,
નટ-નટીઓનાં જીવન ચરિત્રો વગેરેથી

સુશોભિત દંખદાર અંક તમોને

ખુશ ખુશ કરી દેશે

જાહેર ખબર આપનારાઓને

અપૂર્વ સંધિ

લેડીઝ સ્તોત્રમ્

લખનાર— શાસ્ત્રી રેવાશંકર મેધંજી

હાથમાય યુતા સમ્યક્ પોષણધૃષ્ટિ સદા ॥

લેડી ગૃહેષ્વ ગચ્છન્તી સા વે લેડી નિ શસ્યતે ॥ ૫ ॥

પૂત ચરખાં પહેરી, હાથ લાવ (લટકાં મટક) ના ઝોંકે-
ટીમ્બો ચાલતી, ધણીને નોકરી આપાયવા માટે મોટા પશુ અદરથી
દરામી અધિકારીઓની ઓશીસે કે ધરે જનારી, લેડી કહેવાય છે.

ઉંચ પર્ણપુત્રી વૃંદાં કર્તૃવૈચ્ ચર્મચન્નિતા ।

નેત્રયોઃ પ્રેમયુક્ત ચન્મા સપિ સંદૌ પ્રદાસ્વતે ॥ ૬ ॥

ઉચી ઝોડીના ચગકના પૂત પહેરી સપટાખંધ ચાલનારી,
હાથમાં ચામડાની પડીવાળી રીપ્ત વેચ અધિકી આંખે ઘોડના
ઝાડા જેવા ચગકતાં સોનાની ફેમમાં મદેશ ચરમા ધારણ
નારી ઉતમ લેડી કહેવાય છે !

ઝવેટર સંદેશ ગન્ધાલ ઓગ્રેય હરતસીમિતા ॥

ઝૂંટડામાં પ્રમાપન્તી. લેડી સા કથયેત જનકઃ ॥ ૭ ॥

મોડા ઉપર હેઠેલાઈન રંગો કીમ-પાવર લગાડનારી, લગ્નર
છાંટી, હાથમાં રેશમી રમણ લટકતો રાખી, વારંવાર
॥ દેતી યાને સુધની, વાનવાતમાં ઇચ્છેછ સાપા ધણી સફાઈથી
લનારી, ફેમી નાણુક તથા તોડાની છત્રી ધારણ કરનારી એ
તે લેડી કહેવાય છે.

વેપવાગ્વજસાક્ષીકૃત્યં ધતે યા ઔગ્રસદ્ગામ્ ॥

ટેટરસૌંધ્ય ગચ્છન્તી લેડી, સા શોમનામતા ॥ ૮ ॥

જેનો પહેરવાય, ખોલવું ચાલવું, આચાર ચિતાર, રીતભાત
ઇચ્છેજોની ઓજોને મળતી હોય અને કાપડીયા તથા દરજીની
દુકાનની જેઓ અવર નવર મુશ્કાલત લેનારીઓ છે, તે લેડીઓ
કહેવાય છે.

મોટરં નોદયન્તી ચ વક્ત્રમા પતિમર્ષિતી ॥

કર્પી સ્ત્રીમિત્સમા હુન્નત સા લેડી પૂર્ણતંગતા ॥ ૯ ॥

હાથેથી પોતે મોટર દાંડનારી, નોકરને શેઠની જગ્યોએ
અંદર બેસાડનારી, ધણીને તરછેડનારી, કલા પ્રમાણે ન ચાલનારી
અને ઉઝાડી દમડાડી દેનારી હેઅર કટીંગ સેનુમાં જઈ પણ
કપાલી ચાંદરીઓના જેવી ટુંગા પાડી ઝુઝાડા-સાપનારી, ઉપરથી
ચાલનારી લેડી કહેવાય છે.

વક્ત્રીમન્નિતિ વેત્તા મિશ્રિતા દન્નપત્રિકા ॥

ગૂંટી સ્ફુમાર્પીત વદ્દા લેડી તાં જ્ઞાતાં તુયાઃ ॥ ૧૦ ॥

માથામાં વાંકા ચોંયા પાડી, આળુ આળુમાં ત્રિલાયતી
વાંકી યુધ્ધી અકલ એટલે કાંતીયા જેણે ખેરમાં હોય, સોનાની પીન-
નેરુલેલી ઝીણી સાડી પહેરનારી; કે જેમાં ધાપૂરા ન પહેરવાથી
અર્ધ નખ દેખાતી, ઉપર ઓંચર કાટને પહેરનારી, લેડી
કહેવાય છે.

હસ્તૌ ગલ્મલુતૌ યસ્યા નિર્લેજ્જા વદુભાવિણી ॥

સકટાકં હસન્તી ચ સા લેડી વે સ્મૃતા સદા ॥ ૧૧ ॥

ખેલ હાથમાં મોળ પહેવાં હોય, લાજ શરમ છોડી
બીજા પુત્રા જેડે છુટ્ટી હાથેહાથ મેળગી રોહિનિ-રોજન કરી
નેત્રનાં કટાક્ષપૂર્વક બહુ દસે ખેલે, ધણી પણ કદાચ તેની
સ્ત્રીથી કરીને યા ગમે તે રીતે ભાગી જવા વિગેરેના વહેમ
ખાઈ, બગલમાં હાથ ધાલી, અથવા સ્ત્રી પોતે ધણી ભીજના
તરફ લેભાઈ નાસી ન બાથ તે માટે ધણીના હાથને બગલમાં
ધાલી ફરે છે તેની સ્ત્રીઓને વીઠતી સહીયા ગણેલા પુરાણમાં
લેડીની ઉપમા કહી છે.

સ્વતંત્રાયા ગૃહે પુવત્ પતિ મન્યન્તિ મૃત્યવત્ ॥

પતિ નર્પયતે નિર્યે સા લેડી વિદુર્પા મતા ॥ ૧૨ ॥

ધણીને દલેયામાં રમાડનારી, ધરમાં ભાષણની માફક
વતનારી, ધણીને નોકરની માફક સમજનારી અથવા સ્વનંત્રતાથી
ધણીને પણ ન ગણકારતાં અને બીજા મગાવનારી લેડી કહે-
વાય છે

કામવિ મૃત્યવં કૃત્વા પતિ મુષ્ણાતિ સર્વદા ॥

વિટવં કુરતે સ્વામી યસ્યાઃ સા લેડી ઉચ્ચતે ॥ ૧૩ ॥

ગમે તેવના હાથ નીચે પોતે નોકરી કરી કાઢ પણ રીતે
સસકત ધણીને કમાવા ન જવા દેતાં પાલન કરનારી અને ધણી
પણ જે સ્ત્રીને આંખ આડા કાન હાથ કરી મોન ધારણ કરે,
તે લેડી અંધમ મનુષ્યી.

સ્ત્રીન્દ્યૈ જ્યૌતિમં વાલે સ્વયં લાકીની સદ્ગતી ॥

ચિન્તિતા નાટકં ગંધી સ્વતંત્રા લેડી સા સ્મૃતા ॥ ૧૪ ॥

ગોંડા ઉપર પાવડરથી રતપ શતાવી, ખનાવડી શેઠમંથી
માણસોને બદાવથી આંક નાખનારી પણ અંદરથી તો બહુ કે
કાકણ જેવી દોલ (સ્વારે શુકનમાં મળી હેપ્ટ કે મોડું) જેવું
ટોપ તો ખાવું પણ ન પામે) પુરણને આકર્ષવા કરેજોનો રત્ન
મોડા દેખાય તેમ આલતી, સ્વતંત્ર રીતે નાટક રીતેમગા-પાલવા-
હેંબીય મંડળ ફરનારી હેરેશોમાં જનારી લેડી કહેવાય છે.

નૃત્યપત્ય નરેન્દ્રેન્સ અમદ્ય મક્ષયતી યા: ॥

વિષ્ટિયાં પતિ દુર્મતિ સા લેહી પુંઘલી મતા ॥ ૧૫ ॥

ગમે તે પુરુષે સાથે રૂંસમાં (નાચમાં) નાચનારી, કલ-
માં જનારી, રેનિસ વિ. રમત રમનારી, બીડીપડ સેલુનમાં
જનારી, દેનારી, અબ્રમ્પ મરિને જરી-કાંટાથી લખોલખ ખનારી,
લેકીના ગ્રેન્ડ-એવા અગાવનારી ધણી સાથે કાંઈ અણખનાવ થયો
કાંઈક ગોરમોટાળો ભેગો કે છુટાછેડા (ગાંધવાસ) કરનારી તે
ખુ લેહી કહેવાય છે.

સુલુપાન્ય નરં દ્રણ મનહલતિ તલ્લપાત્ ॥

પ્રકાન્તં કુરુને નિન્ય સા લેહી સદ્વિરુપ્યતે ॥ ૧૬ ॥

કાંઈ સ્વરૂપના ધરતી લાલને ભેગાં બેનું મન તરત જ
લાપમાન થઈ તેને મળવા માટે ધણીને પશુ ઉઠા લખાવી
મેકાંતમાં જઈ મળી, મન કામના જે તૃપ્ત કરે તે લેહી કહે-
વું છે.

રેસિસ યા ગચ્છન્તી-અર્થ પરવન્તી દુર્ચિનાત્ ॥

વૈનિગ્રેસં યદન્તી ચ સાધે લેહીતિ વ્યખ્યતે ॥ ૧૭ ॥

રેસં કાસં (ઘેડાની સરે) માં ફરદમાં જનારી, દુર્માન્યી
ધકાને ભેગા તસ પાપડ થનારી-ચીન-ગ્રેસ-વિગેરે શખેશી,
પાત્યતી કુલતી ઉઘી નીચી થતી પાતળી કમરથી ઘેડ થામ કરી
કરનારી ઘેડો ન આવે તે ગેરડીયું પીધા બેનું મોહું કરનારી
લેહી કહેવાય છે.

નેશ્રમં દ્રણ મિચ્છન્તી. રેલ્લોરં યા મગચ્છતિ ॥

વિચરસિપ્તા મુધા સાધે લેહીતિ વ્યખ્યતે ॥ ૧૮ ॥

પગરુ મહેનતે સદા મોરંદી-મુગાર-રેસ-વિગેરેમાં પેસા
વાની ધનના કરનારી, ધરાની વિગેરેના હેડથી (રેસોવામાં) આ
ધી જનારી, કીશીયન ભેગાં લાંબી બાંદના અથવા ફેલ
માં પોલકાં પહેરનારી, અકકડ જાતીથી સાગી ચાલનારી, ધીન-
નચુ નેપ બદલનારી, સીની-રંગારી-મોસાગ કપની-રેસ-
લી રેસમાં મુગાકાલ લેનારી, અથવા ફેન્ડી દેર રમત રમના
મોમાં દુકાનો માંડી નેચ લે કરનારી, બીબસ- (નાથી યુગા-
) નોવેશે વાંચવામાં રસીકા અને અર્ધ નગ ભેગાં દેખાતા
પગવાનારી અધી લેહી સિગ્ર કહેવાય છે.

પિયાતં સંચરં વાયા નિલંજં વહુ ગાયતિ ॥

ઉપવા વિધવા યા યા ન જાપેત્ લેહી સા મતા ॥ ૧૯ ॥

પીવાનો-ખંજરી-શીલ-ગ્રામની સરગ હાડી નાખી ઉપામાં
નો-ગન્ડેને બહુ હંમેથી લલકારનારી, વિદેશી રવાંચ વેળે
રે ધણીવાની યા મિથવા છે તે ન મોજખી રાકતી કોય તેવી
વિસમી સદીની લેહીને નામે મોજખાય છે.

મેમસાહેવંત્ય ચરિતં લેહી સ્તોત્રે યથા મયા ॥

દ્રષ્ટંતયા વૈલિખિતં મમ દોષો ન વિચિત્રાત્ ॥ ૨૦ ॥

મેમ સાહેબની ઉપમાવાળું લેહીસ્તોત્રનું ચરિત મને બેનું
આ વિસમી સદીમાં ભેગામાં જ્યાંયું તેવું દુનીયાની સ્વતંત્રતાના
પાક લખાવતું અને સ્વતંત્રીપણું બતાવતું લખી માફું છે. તે
કામું વ્યકિત ઉપર ટીકા કરવા માટે નથી લખ્યું પશુ હિન્દુ
જાતીના અધ:પતનનું દિગ્દર્શન કરાવ્યું છે. માટે હવે જેમ
મોખ લગે તેમ બહોનાએ વર્તવું તેમાં ફાવે કે ગાલો ન લાંબા,
ખાટું લાગે તે અત્યારથી જ મારી માગી લઈ છું.

હિન શ્રી પાધાસ વાપુરમિત મલિકાંક બેલમારથીપુરાણે મુધારા
લેંડે પાધાત્વાનુકરણે લેહીસ્તોત્રે પંચમોડખ્યાય: ॥

પરમોમં મયાવહ: ॥

એ પ્રમાણે વિલાપતી વાપુશી સદી ગમેલા મળજવાળા
નામના રાંખભારથી પુરાણના મુધારા ખંડમાં પરદેશીઓના
અનુકરણનું દિગ્દર્શન કરાવનારાં લેહી સ્તોત્રમાં પાંચમો અધ્યાય
પૂરો થયો. મોશી શ્રી મુધારા દેવકી જય. અરે બૂધો લાય, લાય.
તા. ક. એ બેન્ડસમેન કાઢ્યો તમે તમારી સિંચોને.
તમારાજ દેશના વાતાવરણમાં રાખો, તેજ સાંપવો અને તેજ ખાવા.
આ શુક્રા તો માઠ રાખો કે દૂધ લેવા જતાં દારૂ રાખોજ
પાણ આવશે.

સપૂજ્ય.

જોઈએ તો—

૩ સ્ત્રા સાથે તમારા તનમનની દુખી હાલત કપરમાં
બીડી મોકલી ઘેર બેઠે જ શત્રીય ઉપાયથી મુખી સુવનની
અરચાત કરી જોતો.

પરીત પેરિમલ (બોલિતી વેલ) મેળાપ—૮ થી ૧૦ (રકાં)

ધે: ૧ મિત્રોની રાલ (માફા) ૭. બાઇ. પી. આર.

૨૨ થી ૬ દરવાલા બીડીંગ નં-૧૧ મેળાપીકા (મુગાઇ)

પત અવદાર માફુડ કરેલા.

છુપી પોલીસ

વારિંકે લગાજમ-૩. ડુ વી. પી. સાથે ૩. ૩-૪-૦

દિંદ બદાર ૩. ૫

સખો-મોજ-મજાલ કાપાંલય,

ખાંચ બીડીંગ બીડીંગ મુગાઇ

પૃથ્વી પરનું વીમાન—

“સ્પીડકીંગ સાઈકલ”

૪૫ વરસનો આ લાઈનનો અમારો અનુભવ સાઈકલ અને તેને લગતો છુટક સામાન મળવાનું ભરોસેદાર દેકાણું.

ચાંણવાલા એન્ડ કું

૪૩૨-૩૪ ફાલ્ગુઆરવી રોડ મુંબઈ-
(મહત્ત મળવું કેટલોય મંથાની જુઓ.)

“ફાટોઆફીનો કુંકાતો પવન”

અમારા વિશ્વારુ કેમેરા વડે તમે સાગ ફોટોઆફ પાટી શકો છો

નાના “કુદાની” રીફ્લેક્ષ કેમેરા ફક્ત રૂ. ૧૭ માં મળે છે. ફાઈનારાઓ માટે અમુલ્ય !

થરમાં સિનેમા—

અમારે ત્યાં પાથેના “એચી” કેમેરા તેમજ પ્રોજેક્ટર મળે છે આખા સેટની કીમત રૂ. ૨૬૭૫ જાળોકોને આનંદ આપવાનું મુખ્ય સાધન !

વળી

“ઝાઈસ”ના હુરબીનો મળી શકશે

અજેજ લગો—

ફો-ટીનેન્ટલ ફાટો સ્ટોર્સ

૮૦-૨૫૩, ફોર્નબી રોડ, ફોટ-મુંબઈ.

પુર્વ જન્મનાં ઠંડેર ભાવે ભેગી થયેલી

અસલ પોરબંદરના વતની લક્ષ્મીપતી ડાપના નેપારી ગ્રેમજની વિધવા * જો છે. માધવજની દીકરી નાંમીચી પ્રથમથી પતંગિયો સ્મૃતિ છે સરીધી વાતાં એક લાખ દોલત ગુમાવ્યા પછી.

દોહરો

હી આશ ધારીને; ફૂલ જુડાની ધાયું; થયું થરેલી થરેલું, એ કુદરતની

ખરા અનેલા બનાવની સાચી વાતાં

નિરભાગી ગુલાબ અને નવી વાડીની તા

કીમત માત્ર અર્ધ જેટલીજ ન આના વી. પી. પોરબંદરે લેખક પ્રદારક અને વેચનાર

ભાડતી હુવાણી સામુને રોટલો

જે. મારતર

ધી મારતર ગુલ કંપની હુલેશ

તમામ છુકસેલરો પાસે મળશે.

જોઈયે છીયે.

રૂપિયા ૨૫૦૦, રોડનાર

ફીલમ કંપનીના ધંધા

રૂડીપીંગ યા વડોંગ પાર્ટનાર-લેલાણ જે અથવા ફાલોલોએ તરદી ન લેવી

વધુ માટે પત્ર જોવાર કરો.

Z C/O મોજ-મગ્ન

અટાવ બીહોંગ

ખરમા (રંગુન)માં જન્મતાં

“દાનપ્રતાપ ઉદ્યોગ”

દર માસે એક નવું ચિત્ર તૈયાર થઈ જુકોંગ માટે લગો—વી. આર. મહેતા.

સીનેમાને લગતા તમામ કાગળના નેપારી

આજ-કાલનાં નાટકો

સિરાજ-ઉદ્-દૌલા

(અવલોકન)

રા. રમણીક અ. રેડના.

(૫)

ગતાંકમાં આપણે સિરાજનો યુવાશ્રાવણિક લેખો. સિરાજ યુવાશ્રાજ ખેં આગ્યો જોઇ કલકત્તાનો અંગ્રેજ કંપનીએ, ધરે ઇંગ્લિંયા કંપનીએ રૂ. ૧૫,૫૬૦ નું નજરણું મોકલ્યું. આ ખીના બહો નેધિવાનું કારણ એ છે કે સિરાજના નાટ્યકારે અંગ્રેજોને સાવંસામ કરાવાવા વિનંત્યા છે એ કેવળ અસંગત અને ખરી વસ્તુરિધિતી. વિપરીત જ છે. સિરાજ યૌવનમાં આવતા ધણેજ વિલાસી બની ગયો. યૌવનારંભમાં શરાય ચોરા ચોરા ખીયા લાગ્યો. અનેક કુલકામિનિયો એવી વિલાસવાંછના તૃપ્ત કરવા લાગ્યો. રાજ્ય મોહનલાલ આવાજ કારણે લઇને સિરાજનો પ્રીતિપાત્ર બની. રાણી લવાનીનું નામ બંગાળના ઇતિહાસમાં ખ્યાતસ્મરણીય. મેનાય છે. રાણી લવાની વિધવા હતી. મગાવા-સ્તે માટે યુરોપિયાદ પાસે વડનગરના રાજ્યમહેલમાં રહેતી હતી. રાણી લવાનીની એકની એક છોકરી તારા પશુ પોતાની મા સાથે રહેતી હતી અને તે પશુ વિધવા હતી. તેના લાવણની ધણી પ્રથમ હતી. અલયમે તે લાવણમાં વધારો કર્યો હતો. એક દિવસ નૌકા બિહાર કરવા જતાં આ તારા પોતાના મહેલની અગાસીપર આજ્ઞાનું લખિત ફેરાકાપ છોડી વાણ સેવન કરી રહી હતી. સિરાજની દષ્ટિ તેના પર મઢી. તે મનમાં બોલી ઉઠ્યો કે:- "ગોરી તેરા ગોરા રૂપ દય, બિન સિંગારસે આલા."

સિરાજે રમણીને માટે માથું મોકલ્યું, રાણી લવાનીએ ગંગામર એક ચિતાકુંડ સળગાવી આશ્વા દેલાવી કે તારા તો આગમાં બળી મરી ગઈ. આકૃત રહેમાં ટળી. પશુ જમીનદારોનાં મનમાં ભગતો સંચાર થયો અને સિરાજને બંગાળ બિહારની નવાખી ન મળે તેને માટે કાવતરાં રચાવા માંડ્યાં. એ માથું મોકલવામાં સિરાજનો રોષ ઝાઝો ન હતો. સિરાજ મુસલમાન હતું બધાં ઉછર્યો હતો. વિધવાનાં લગ્ન કરીથી નથી થતાં એ ખીનાથી અલગકરવાર હતો. વળી મહારાજ માનસિંહ જેવાએ પોતાની બહેન મોગલ-સમુદ્રને આપી હતી. આવાં કારણોને કાઢ માથું થયું હતું. ગમે તેમ પશુ સિરાજને સિદ્ધાન્ત મળે ત્યાર પહેલાં જમીનદારોએ કાવતરાં રચવા મંડ્યાં. સંવત્ મગધ જયશોકને ત્યાં થતું હતું, જગત ચૌદની ભારે પ્રતિષ્ઠા મોગલ દરબારમાં પશુ હતી. ૨૦૦૦

દબરે રચાર હરદ મેરા તેના મહેલનું રક્ષણ કરતા હતા. દાકાનો નવ્યીય નવાજેય હીરાગીસમાં રહેવાં લાગ્યો. દાન, ધર્માંદા કરી જોડાને પોતાના મક્કમાં લેવા લાગ્યો. નવાજેયનો પ્રતિનિધિ રાજવ-લ્લહ સિરાજ માટે પોરી અર્ધા દેશવા લાગ્યો. ફરેન કુલિયાં જેના હાથમાં નવાજેયનો ખજાનો હતો, તેણે અંતરગુરમાં પગથે સપાડી કર્યો. નવાજેયની ખીની ધસેડી ભેગમ સાથે ઝાડો વ્યવહાર હોવાથી સિરાજે તેનો વધ કરાવ્યો. બે કે આમ કરવામાં તેના માતામહની સંમતિ હતી છતાં તેને બદલાવી મળી. રાજવલ્લહ અને તેનો દિકરો કૃષ્ણવલ્લહ અંગ્રેજોને સતાવે તો તેની બધામાં પશુ નવાખને માથે આવતો. આમ સિરાજ નિર્ધેય હોવા છતાં તેના ચતુર્યોએ તેની ભારે બદલાવી કરો મૂકી હતી. રાજવ-લ્લહની શુકિત ફાવી નહિ. નવાજેયનું એકત્રિયક થતું થઈ. થોડા દિવસમાં પુર્ણિયાના અધિકારી સૈયદ અબ્દ મલ્ક પશુ મૃત્યુ થયું. રૂપ નવ્ય અભિવર્ધ્યાન બિમર હતો તેને આશાસન મળ્યું કે સિરાજની ફેરલીક આકૃત ઝોડી થઈ; મરદ જમીનદારો સિરાજને અંધારા કે તેમ ન હતા. નવાજેયને કંઈ સંતાન નહતું. તેથી તેણે સિરાજના નાના ભાઈને ઇત્તક લીધો હતો, પશુ તે તેના નવાજેયની હથેલિમાં જ પડેલો સીધાવી ગયો હતો. જનાં લે એક નહતું બાળક હતું. આ બાળકને ગાદી પર બેસાડી રાજવ-લ્લહ ધસેડી ભેગમના (નવાજેયની ભેગમ) નામથી કારભાર કરવા લાગ્યો. પુર્ણિયામાં શોકતજજને સૈયદ અબ્દમલ્કનાં પુત્રને અધિકાર પ્રાપ્ત થયો. રાજવલ્લહ અને તેનો પુત્ર અંગ્રેજોને પોતાના મક્કમાં લઈ શોકતજજને બહેરવા લાગ્યા અને અંગ્રેજોનાં દંડ વિશ્વાસ બેસાડ્યો કે સિરાજને નવાખની નહિ પ્રાપ્ત થાય. આ અરકમાં રૂપ નવાખ અભિવર્ધ્યાનનો દેહાન્ત થયો. તેણે સિરાજને આતેમ સિખામણ આપી, રાજનીતિનો બોધ કર્યો. રાજવનું નાવ કેમ દંકારતું તથા દુરમનોનો પુસ્કારો કર્યો. સિરાજે પોતાના પ્રિય માતામહની આરાતને સિરાજાએ લેખી અને તે પ્રમાણે ચાલવાનો દંડ નિબધ કર્યો.

ઇ. સ. ૧૭૫૬ ના એપ્રિલ માસમાં સિરાજ "નવાખ મસુરજ મુરક સિરાજુદ્દૌલા રાદ કુલીખાં ખીરાકા મહમદ હેખતજંગ બદાહુર" નામ કારણ કરી બંગાળા બિહાર અને ઓરિસાના તખ્તપર બેઠો. સિરાજ અંગ્રેજોના વતનથી થયામાં રીતે પાંકરવાર હતો. અંગ્રેજોએ નવાખની પરવાનગી સિવાય કિશો પાંધરા ચરે કર્યો. નવાખે તખ્તજ લખી જણાવ્યું કે "દેશનો શાસન કરતાં નવાખ હું છું. તમારે દેશમાં રહેડું હોય તો વલિજીની રીતે શાંતિથી રહો. એમ કરેલો તો હું આદરથી આશ્રય આપીશ. હું આતા કરે છું કે તમે તમારી બાંધેલો હું તોડી નાંખી. બે એમ કરવામાં કમરે કરેલો તો હું પછી સમુદ્ર થઈશ નહિ."

અંગ્રેજોએ સતોજાનક જવાબ આપ્યો નહિ. સિરાજે હદાપશુ વાપરી એક દુન ખખર કાઢવા મોકલ્યો, અને ઉતાવળે પગમાં બધું નહિ. ખજાન વારિદ ને દન તરીકે મળે

દતો, તેના કહેવાપર અંગ્રેજોએ ધ્યાન આપ્યું નહિ. તેઓને ખ્યાતી હતી કે ધસેડી બેગમ અને રાજપૂતલસની શુકિત કાવોરી અને તાજ સિરાજના મરતક પર મદિ રહે. આમ છતાં સિરાજે ઉનાવળ કરી નહિ. અને મોતોનાં યુત્તરર વિલાગના વૃદ્ધિ અધિકારી રાજ રામસિંગને મોકલ્યો; જેણે જઈ અમીયદના મકાનમાં આશ્રય લીધો અને તેના લાઇવે તપાસ કરવા મોકલ્યો જેની અંગ્રેજોએ કુદશા કરી. નવાબને આ ક્ષણ માલમ પડ્યા.

૪. સ. ૧૭૫૬ ના મે માસની ૨૪ મી તારીખે સોમવાર ને દિવસે ઉમર બેગ જમાદાર ૩૮૦૦ યોડેરવાર સાથે કાસિમ ખાનના આવી પહોંચ્યા. ફરીથી કિસ્મે જમીનસત્ત કરવા દરમાવતમાં આપ્યું, પણ અંગ્રેજો માને શાના? ૧૩ મી જૂને કિસ્મા પર હુમલો થયો. કિસ્મે પડ્યો, અંગ્રેજોના યુરસો અમીયદ પર ઉતર્યો હતો અને તેને પકડીને કેદ કર્યો હતો નવાબે અમીર ઉમરાવ સેનાપતિ સદ ત્રીજા પહોરે પાંચ વાગે કિસ્મામાં પ્રવેશ કર્યો અમીયદ અને કૃષ્ણવદલને જેઓ અંગ્રેજના કિસ્મામાં કેદ હતા તેમને શોધ કરાં છોડાવ્યા. બાદ માણેકચદને કિસ્માની બ્યારથા સોંપી પોતે આરામ કરવા ગયે. અહીં અંગ્રેજોનો મહાન સ્વાશેષ આપે છે કે નવાબના કમંદારિઓએ કેદ થયેલા અંગ્રેજોને એક નાની ઘાટડીમાં ગોંધી રાખ્યા. એમ કહેવાય છે કે કડીઓની સંખ્યા ૧૪૬ની હતી. લખંકર અધારામાં અને તાપમાં એમાંના ૧૨૩ અવતાર રહ્યા. બાકીના ૨૩ મરણ પામ્યા.

ઇતિહાસમાં આપ્યું દાઢડડ અસત્ય કદિ લાગેજ ખતમાં આપ્યું હતો એ ભરતવાઈનાં કુલાચ્છ છે કે ભારત નાં સત્તાનો રજાથો લેખડોના લખેલા સાચા એટા ટપાતો ખપવા પડે છે. અંગ્રેજ લેખડોએ પોતાને ઉત્તર આરિતખન ને વિક્રમશાલી ખતાવવાને માટે ભારતવાઈની ઐતિહાસિક નકિનએ કાળાં ચીનરી છે. અને એ અતિશય ખેદની વાત છે કે સિરાજના નાટક લખવારે 'સિરાજ' સંખધી ને પ્રચુર સાહિત્ય બદાર પડ્યું છે તે જ્ઞણવાની દરકાર કર્યા વગર 'કાળા ઘાટડી'ની વાત સ્વીકારી પોતાની લેખિનીને કલકિત કરી છે! એક લેખક પોતાની કલમ દાઢમાં લેતાં પૂર્વે પોતાની અખેઘરી જ્ઞણી જરૂરી છે. ને વિષયને દસ્તરપદ કરેલા હોય તેને લખવું સર્વ સાહિત્ય અવલોકવું જોઈએ! 'સિરાજ' નાટકના લેખક ઇતિહાસને લગતાં પ્રતિકા વિલોક્યાં હોય એમ જણાવું નથી. 'કાળા ઘાટડી' કે 'દત્તાકાંડ'ની બીજા ખતાવટી છે, તે સુપસિધ્ધ 'જુલસ્તાની' પત્રમાં મી. હરિદર દિવાનાએ પૂરવાર કરી છે. ઇતિહાસના જ્ઞણીના અવવાસકો અશ્વકુમાર બેગમ અને સ્વ. થીયુન બિહારીલાલ સરકાર પણ તે ખોટી સિધ્ધ કરી છે. કુકમાં ને કદિએ તો:—

(૧) ને બીના તે સમયના અંગ્રેજોના કાર્યવિરજમાં છે નહિ, તે સમયના મુસતમાન લેખકોએ જેનો ઉલ્લેખ કર્યો નથી, નકાસિન લેખકોએ જેને સંખળી નથી, તત્કાલસિક અંગ્રેજોએ પુરુષોનો ઉલ્લેખ કર્યો નથી તે બીના ઐતિહાસિક ધટના છે,

એમ કહી સમ્પ્રત નહિ.

(૨) ૨૦ મી જુને ૧૪૬ અંગ્રેજો કિસ્મામાં ન હતા: ૧૬ ચોરસ શીટની ઓરડીમાં ને માણસના જેવડી શુભો ખનારી પુરે તો પણ તે તેમાં પુરાય નહિ એ ગણિતને. અદ્વલ સિખાન આ બીનીને અસત્ય પુરાવાર કરે છે.

(૩) 'કાળા ઘાટડી' કે 'દત્તાકાંડ'ની બીજા ખતાવટી સુધ્ધ પછી પ્રચાર કરવામાં આવી છે અને તે પરથી એમ સહેજ અનુમાન થઈ શકે છે કે અંગ્રેજોએ પોતાના કાર્યોના સમયન માટે તેને અનિવર્યાં આપી હોવી જોઈએ.

અંગ્રેજોની સાથે પત્તું ન પત્તું એટલામાં સિરાજના દુરમતોએ પુષ્ટિવાના નવાબ શીકતજંગને, ખંગાળાનો નવાબ ખનાવવા થત આદર્શો. નવાબને કાવત્રાખોરોની અને તેમના દયાની ખખર પડી. સિરાજ સંસ્ત્રમ સુધ્ધ લેખમાં ગયો. 'શીકતજંગ' લાકાઈમાં માર્યો ગયો. અંગ્રેજો સાથે પણ ચોરો સમય સધિ થઈ. પુરાપમાં કેન્સ અને અંગ્રેજો વચ્ચે લાકાઈ જાળી. તે જોઈ કલ્કતતાના અંગ્રેજોએ ચંદનગર પૂર દુમતો કર્યો. નવાબે છુલસો માગ્યો, પત્તમવદાર ચાલ્યો. અંગ્રેજોએ આક્રમણ દાઢમાં લઈ સોગત ખાયા હતા છતાં ફત્તો ૨૨ દુમતો કર્યો તેમનો સર્વનાશ કર્યો. નવાબ અને અંગ્રેજો વચ્ચે રિપુલાદ વધ્યો. બાનો લાલ લઈ કાવત્રાખોરોના તાગો રચાયા. મિરનદરે એક કૃષ્ણ રચિયા ક'પની ખદાકુરને, દશ લાખ રૂપિયા કલકતા નિવાસી અંગ્રેજોને આપવા કમ્બલ કર્યા. અમીયદને ત્રીસ લાખ રૂપિયા આપવા માટે કલાકે દગાબાઈ કરી અને મિરનદર રૂપી કામધેનુને જ્યેમ છૂંટાય તેમ છુટી. દસ્તાવેજો લખાયા. ખોટા દસ્તાવેજ પર વોટસને સહી કરી નહિ. કલાકે વોટસનની ખોટી સહી કરી. પછી શુધ્ધ પત્તું તે લખવાની જરૂર નથી. ખાસીમાં નવાબ મિરાજ-ઉદ-દીલાનો લાગરપિ અત્ત થયો! સાથી? પાપી દેશદોષી મીરનદરની પાપી લાલસાથી-કલાકેવની છુચ્છાપગીરીથી-દેશીઓનાં કાળાં કૃષ્ણ-ખાસીના યુદ્ધની લાંબી રિગત લખવા ઇચ્છતા નથી. તે કશ્ચા-જનક ખનાવ, નવાબની મીરનદર પાસે ચાલ્યા, જ્યાં કુરાનનાં સોગત, વીર મોહનલાલની બદાકુરી, એક દૂર-દૈયાને પીગળાને તેણે ટપાઈ છે. ખાસીના સુધ્ધ પરત્વે, કર્નલ માટેસનના શબ્દો ઉપન કરીએ છીએ,

Yes! As a victory, Plassey was, in its consequences perhaps the greatest ever gained. But as a battle, it is not in my opinion, a matter to be very proud of. In the first place it was not a fair fight. Who can doubt that if the three principal generals of Siraj-ud-Dowla had been faithful to their master, Plassey would not have been won.

—Malkson's Decisive Battles in India.

સીનેમાંના

સમાચાર

સખનાર-૨. ચિત્રપટ

નવી ફિલ્મો-

ગમગીરી-મહારાષ્ટ્ર દિવસ કાં. ડું પોસ્ટલીક ચિત્રપટ.

પરતુ-મહાભારતની એક ઉપકથા ઉપરથી ઉપજતી કદા-
વનામાં આવી છે. કૌરવોની માતા ગાંધારી આ જન ઉજવતી વખતે
માદીના દાથી પર બેસી પાંડવોની માતા કુંતીને મળવા આવે
છે અને મુલાકાત થયા પછી તેને પણ આ વતણું મેણું મારે છે.
શિકાર ગયેલા પાંડવો ઘેર આવતાં માતા કુંતી મેણાની વાત કરે
છે. બળવીર-ભીમ માદીનો દાથી બનાવવાની તૈયારી કરે છે.
દાથી બનાવવા માટે માદીના ગોળાઓ તૈયારી કરી બીમસેન ફેંકે
છે; જે કૌરવોના સરપસ પર પડે છે. અરજીન તેને આ કાપ-
મર્યાદા દેશ બાંધીને સીડી તૈયાર કરી છે; પાસે મોઢાને છે.
ભીમ છદ્મ પાસે પરાક્રમ બતાવી ઐરાવત લઇ આવે છે અને
માતાની વતની પ્રતીક્ષા પૂર્ણ કરે છે.

વસ્તુ સાદી અને સરળ હોવા છતાં સંકલનાની દૃષ્ટિએ
જેવી જોરદાર થવી જોઈએ તેવી નથી. હેડલામાં હેડલી બે ગણ
મહારાષ્ટ્રની ફિલ્મો બહાર પડ્યા બાદ એ તેની વિવાદ છે કે, મી.
બાંધારાવ જેવા કળાકાર અને ઉત્તમ નટોનો સંય ધરાવનાર
પાસે સારા લેખકની આવરવકતા છે. અમે નથી માની શકતા
કે, આ ફિલ્મમાં બતાવવામાં આવતા નવીન સીને માટે કરતાં
ફિલ્મ પ્રગટાવવાને પાત્ર નીવડી હોત. બાકી કળાની દૃષ્ટિએ ફિલ્મ
સારી છે. અરજીને બનાવેલી બાળની રચના સીડી, ભીમની
માદીનો દાથી બનાવવાની તૈયારી, ઐરાવત સાથે આકાશમાંથી
આવમન, અને છંદની દરખાસો નાચ પ્રેક્ષણીય છે. દમોશાં દરેક
ફિલ્મમાં શાસ્ત્રસિધ્ધિ કેષક નહીં કરી બતાવતું એ મી. બાણુ-
રાવની મહત્વાકાંક્ષા પ્રગટાવવાને પાત્ર છે.

અભિનય-ભીમ-ગી. બાળાસાહેબ વાઘવ દેશી સિનેમામાં
એકી પોસ્ટ-પ્રોડક્શન કાર્યને ચોક્કસ દીધાને છે. ભીમ પાત્રે પણ
પ્રાચીન રીત રીવાજની સારી જાણ પાડે છે. છંદના દરખાસો-
દાશમાં બતાવવામાં આવતાં છપ્પાં ગલ્લા ડેન્સો નદિ બતાવતાં-
મયારિતે અવિશેષ અને તાત્કાલિક સાથે બતાવવામાં આવતા
નાચ પ્રગટાવવાને પાત્ર છે.

ફોટોગ્રાફી-સારી. સેટીંગ અને છંદના દરખાસો બેક ગ્રાઉન્ડ
બીજાઓને અનુકરણ કરવાની ફરજ પાડે તે નવાઈ પામવા
જેવું નથી.

ટાઇટલ-સુખચીત્રી કાંઈ સારા લેખક પાસે સમાવાય તે
સારું. બાંધારણ દેવધી બરપૂર છે.

પસંતબાળા-સારા ફિલ્મ કાં. ડું એતિહાસિક ચિત્રપટ.
વસ્તુ-એતિહાસિક કહેવામાં આવે છે, પરંતુ ઇતિહાસ
જેવું તેમાં કાંઈ દૃષ્ટિએ પડતું નથી. વિશ્વવિખ્યાત નાટ્યકાર
રોક્ષ્ટ્રીવરવા "રોષ્ટ્રીયો અને જુલીયન" ૨૫૪૮ અનુકરણ બજાવ્યું
આવે છે. અનુકરણ કરવા છતાં રાજપુતોનું કુળાભિમાન,
આંતરકલહનું ભાવર પરિણામ, કહેવાતી કુલીયવરને પકડી
રાખતાં પરદેશી-સુખાની સત્તા નીચે કુલાભી-વગેરે અનુભવ ચિત-
રામાં છે. પરંતુ કહેવાને દિલગીર છીએ ફિલ્મની ગાયરેક્ટરીય
જરા પણ પ્રગટાવવાને પાત્ર નથી. કાણે કાણે થઈ ગયાં અને
વિચિત્રતાની ચારી બહાર પાડીએ તે સિનેમા ઉગ્રમના ફેટલાક
શુભેન્દ્રકાના મત મુજબ દિનચતુર ગણતા હોવાથી અમે
આલોચન ઉલ્લેખ કરીને વીરગીતો છીએ.

અભિનય-મુખ્ય નાયક મી. દાદા-સુખનનું કામ હીક છે અને
ભવિષ્યમાં સારી આશા આપે છે. નાપીકા-મિસ મેન્સને સમ-
જનના વિનાશ કામ લેવામાં આવતું લાગે છે. પોતે જાનું કામ
કરે છે તેવું તેને લાન હોવું નથી એટલે ટાઇટલમાં બોલાતા
સમગ્રે પણ તે ઉચ્ચાદી શક્તિ નથી તે પછી ગ્રેડા પર ભાવ
તે કપાંશોજ બતાવી શકે. ન્યા સુધી લિન્ન લિન્ન લાખા બાળુ-
વાવાળાં નટ-નટીઓને પોતાના કાપની રૂપરેખા સમજાવવા વિના
કામ લેવામાં આવે છે, ત્યાં આવા ઉગ્રમના ચાર્જ એ
સ્વાભાવિક છે. તે શિવાય બીજા નટોનું કામ ધરોચિત છે.

ફોટોગ્રાફી-મી. મેગીલાલ દવે માટે બે મત હોઈ શકે જ
નહિ. ફેટલાક સેટીંગો ઉત્તમ છે. ફેટલાનાના તેમજ રસીથી
માતાના સીને સારા ચોખવા છે, તે સાથે અપ્રાસંગિક નાયને નામે
ફજ્જીની ભવાઈઓ એકી બનાવવા તે વધારે સારું.

લોકલેસ ઓરીન્ટલ-ક્રાઉટરનું હાસ્યરસપૂર્ણ ચિત્રપટ.

વસ્તુ-મી. દવેની આ ત્રીજી ફોર્મેડી ક્રાઉટર કંપનીએ
બહાર પાડી છે. પરંતુ કહેવાને દિલગીર છીએ કે, નંદર પ્રમાણે
આ ફિલ્મને ત્રીજે જ નંદર લાગે છે. બાકી બધાં જૂઠાં બીજા-
નેસો બતાવવામાં મી. દવેએ સારું મેણું વાપર્યું જણાય છે. મી.
સીદીશાહ, મિસ ગોદર, મી. બહેરામચાંદ અને પુતળીશાહનું કામ
સારું છે.

ગ્રોગ-પાયેની સંદેહ સ્વારની પ્રખ્યાત સીરીયલ સર
યજ છે. મિસ રથ રોલેન્ડના કામના શૈક્ષણિકે તક શ્રમવા
જેવી નથી.

મેક્સીકો-લક્ષ્મી પિકચરની 'નીરા' ગને અલગભીની
નાગજી સર યજ છે.

નવી ખબર-

ગયા આઠવાડીયામાં ત્રણે સિનેમામાં નવી ફિલ્મો આવી
હતી. અને ત્રણે સાધારણ રીતે લોકપ્રિયતાને પાત્ર નવડી હતી.

લક્ષ્મીનાં માથુસો દસમી નારીએ છુટાં થયાં જોઈએ છીએ
રંગ જાણે છે

ચારના રટીયા માટે બે ત્રણ ચોક્કર ચાલુ રોક પાસે મળે
કોનો સિનારો ચળકે છે, તે આવના અઢવાડીયામાં બહાર
વરો

કાદિયરમાં લેવાતો શિક્ષાદિપ સારી આશા આપી રહી છે.
ફૂંછળી 'રાતને ગમી તે રાણી' પૂર્વાર્ધ વધી ઉતરાવશે
પ્રાસ મેળવે છે, તે જોવાનું છે

લક્ષ્મીની 'આશા' પૂર્ણ થવા આવી છે.

અશોક પિકચર્સવાળા મી અણીમાલ જોયા આવી પહોંચ્યા
વાતો તો ધણી સહગામ છે, કંઈ કરી જતાવરો ?

મી નાટ્યલોક દેશાઈ સોલાપુરથી આવી ગયા છે સારદાની
વરદા પુત્ર હાથમાં લઈ લીધી છે એમ અત્રારા લખતા લુત
સેથી અગ્નિ ખમર મળી છે.

મી દીવાનાને હાથે સંવાર થેતી શીલમ અરધી થવ,
મળી છે

નવા ફિલ્મ કુા ઉભી થવાની વાતો સહગામી કરે છે. કાષ
મારી, કાષ સહેનચાલી તો કાષ "સપૂર્ણ" શુભરાતી"ના
લખનારો ધરાવવાના પડ્યા વાળી રહ્યા છે.

સિનેમાની રાણી—સિનેમાની રાણીના અમે વખણ કર્યા
મારે કેટલાકના નાકનું દીચકુ જરા મરડાનું હતું, પરંતુ ખુશ
જા જોવું છે કે, કરાચીની પ્રમ અગારા ગતને મળતી થઈ છે.
મારો કરાચીનો ખમરપત્રી લખી જણાવે છે કે, ગયા અઢવા-
યામાં આ ફિલ્મ જોવા માટે કરાચી પિકચર હાઉસ પર એટલો
દરોરો પડ્યો હતો કે, ચાર દવસ સુધી લોકોને દીકરી
મેળવવા માટે આગળથી તપશ્ચર્યા કરવી પડતી હતી. મુખ્યાર્થએ
નંદિ પશુ કરાચીએ મી લાવવાની અને મી જોડીના કરેલ
દર તેઓની પાસેથી આથી પણ નિષેધ સારા પ્રાકરણોની
બાદા રાખે તો નવાઈ પામવા જોવું નથી

તે સિવાય સારદાની ઔત્તરિક ફિલ્મ "સારામ્ વીર"
પર પણ દરોરો સારા હતો

મિસ રૂથ કિલ્ડર્ડ—

મિસ રૂથ કિલ્ડર્ડે હાલમાં લખપ્રદીથી જોડાઈ પોતાના
સ્વામીને ખાતર ચિનનાટપ અલિનપત્ને ધણે જોડી દીધો છે,
જ્યાં "ધી લર અવર" મી અધુરી ફિલ્મમાં તે તેનું ક્રમ
પૂર્ણ કરનાર છે

પ્રતિષ્ઠિ અભિનેત્રી મિસકેરોન્સ વિગર એક દિવસ મહા
રધી ધરમા આવી જોવા લાગી તો તેની પરિવારિકા એક દોરડા
સાથે ઘરોરને ધરવા કંગી કારણ પૂજ્યા પરિવારિકાએ જવાબ
આપ્યો કે, "દવા ખાધ પહેલાં આટલી દવાવતી જુલો
મળે છું !"

ફૂંછળીના પ્રખ્યાત નવલકથાકાર સેદમા લેખકોરેની વિખ્યાત
નવલકથા "ધી એમ્પરર ઓફ પોર્ટુગાલીસ" પરથી "ધી હામર
ઓફ લાઈફ" નામની ફિલ્મ ઉતારવામાં આવી છે. આ ફિલ્મની
બે શ્રેષ્ઠ લુમિકાઓ મી. લોન જેની અને શ્રીમતી નોરમા
શીરે લખવી છે.

એક પ્રસિદ્ધ નટી હતે છે કે, જેને કાઉ તમને પૂછે કે,
તમને જાણાયું છું, તો તમારું જાણ્યું છે, તમારા કોપથી તે
માહિત્યાર છે."

પહારગ મના સીનેમાવાળાઓને એક અપહવ તક
સસ્તાં અને સારાં પ્રોગ્રામો કયાંથી મેળવશે ?

મેજેસ્ટીક ફીલ્મ્સની જાણીતી ફીલ્મો

૧ આત્મબલ	૨ પાપનો પથાનાપ
૩ સંન્યાસી	૪ નંદ જનરીસી
૫ અંદન-મહીયાગરી	૬ મુંબઈની શેઠાણી

તે સિવાય

સીરીયલો અને ઈંગ્લીશ ડ્રામા

લુકીંગ માટે લખો—

ફીલ્મઅલી અંહ મદઅલી

દે. હસમત મહાલ ચાપાટી સી ફેસ—ચુબક ન. ૭

એક વખત કામ પાડી જોશો તો ખાત્રી થશે.

તેવાર છે ! તેવાર છે !

રા. હરિદર (દિવાના) કૃત નવીન નાટક

સૌન્દર્ય વિજય

લાપણુ તથા ગાયન સાથે

આ નાટક લુપ્તમોહિની—પરેશ્વરના પ્રેમ પ્રસંગો તથા
કલિદાસને અનુવર્તી શુભરાતના આ મરત કવિએ રચ્ય છે

મૂલ્ય માત્ર આડ આનાર પહાર ગામના પ્રાદુરોએ
નવ આનાની પેા. દીપટો મોકલવા

લખો—મોજ-મજાહ કાયાલય,
ખગત બીદગ મનાઈ નં. ૧

એક સુંદર યુવતિના બે આત્માઓ-બે સ્વરૂપ

રાણી રૂપમતિ અને કુંવરને માટે મોતના
શય્યામાં કરતી-પ્રેરણાઓ લેતી.
ધીમિત્રીના હૃદયમાં વિભાજ
કેમ પ્રગટાવતી.
નીરા એટલે સુંદર સી

લક્ષ્મી
પીકચર્સની
નવી કીલમ

રવિ આબ્દાન-તેને સાથ લીકલ-મન્ત્રી
ચંદ્રચુડ-નવચેદને આપેસ આપેસમાં
લોહીના તરંગમાં પ્રતી
નીરા એટલે ઝેરી નાગણુ

ની
રા
યાને
સું
દર
ના
ગ
ણ

ની
રા
યાને
સું
દર
ના
ગ
ણ

સુલતા નહિ

જરૂર પુત્રો

કાશીમાં રૂપમતિ પાંડુરંગ સંતર વ ન વકે
મા ચિત્રમાં અણી કથા બતાવી છે. | એકસ' તોરણે ચોટ્ટીએ સારી વસ્તુ સજી છે.
વખત-શાન્તી-રવી તહેવારને દિવસે વધારાનો ખેલ ૩ વાગે દરરોજ ૫-૬-૬-૧૧

કંઈ વધતમાં આપેસ.
સરસ્વતી કીલમ કંપનીની
સતિ સરોજ

સીનેમા મેજેસ્ટીક
ગીરગામ

આપે છે
યુનાઈટેડ પીકચર્સ
સી-ટીકેટનું નકુ ચિત્ર
ઉમાળ નાયક

ચલુ છે.

બીજુ સ્વક લીધું

ચાલુ છે.

શ્રી શારદા કીલસ કંપની કૃત

વસંત વ્યાળા

ઈશ્કે હકીકી ! ઈશ્કે જહાંગીરી ! ઈશ્કે ફકીરી ! બતાવતી દિલ-ચરખ કહાણી

તો દરેક

મેળવવા મારે અગાઉથી

તો નહિ પણ કાગીએ મો લવ

કર તેઓની પાસેથી આપી પણ વિશેષ

આશા રાખે તો નવાઈ પામવા જેવું નથી

તે સિવાય શારદાની અતિદાસિક કિંમત

પર પણ દરેકે સારો હશે

મિત્ર રૂપ કિલકડ —

મિત્ર રૂપ કિલકડ હાલમાં લગ્નપ્રયાથી બેઠા પોતાના
સ્વામીને ખાતર ચિનનાટવ અભિનયનો ધધા હોડી દીધા છે,
જ્યાં 'ધી લવ અવર' માં અમુકો રૂઢિમા તે તેલ રૂપ
પ્રજ્ઞ મનાર છે

પ્રતિધ અભિનેત્રી મિત્ર રૂપે રૂપ વિડર એક દિવસ મહા
રથી ધરમા આવી બેઠા લાગી તે તેની પરિવારિણ એક દોરડા
સાથે ઘોડીરને ધરવા મરતી કારણ પૂજ્યા પરિવારિકાએ જવાબ
આપ્યો કે 'હવે આખા પહેલા માટી દનાવતી જતી
ગણ હુ !'

પ્રેમીઓના હૃદયની દર્દભરી, છગરને

જ પ્રેમ કહાણી.

મીની મોજ

સૌન્દર્યગ્રંથ

લાપલુ તથા

સાર્થ

આ નામક જીવનમોહિની—રેઝરહાનના પ્રેમ પ્રસંગ
કથિતાસને અનુવંશી ગુજરાતના આ મરત કવિએ રચ્યું
મૂલ્ય માત્ર આડ આનાક બહાર ગામના શાહીમાં
નવ આનાની પા દીકરા મોકલવા
લખો-મોજ-મળાઈ કાયાલય,

અગર બી બે મુનાઈ ન

વધારે રૂબરૂ અંક યદ તા. ૧૧-૩-૨૬
 કુટુંબ આનો બહારગામ ના આનો

વધારે લેવાજમ રૂ. ચાર
 બહાર ગામ રૂ. સવાચાર

માજ-મજર

સામોજાની રુઝરી

સામોજા અને સંસ્કારી કહેવાય ધરણી કોઈ છે.

મોજ-મજાહમાં જીવન કેમ પસાર કરશો?

એનો જવાબ આ છે કે, તમારે હમેશાં, અનંદી રહેવું. તે કેવી રીતે?

તમે પ્રસિદ્ધ
સીનેમા સ્ટાર

૩૫ રોલાન્ડ ને જાણતાજ
હશે?

તેને સ્ક્રીન ઉપર જોવી એ પણ હંદગીનો એક મોઢામાં મોટો આનંદ જ છે

એ અકવાડીઆથી
અમારે ત્યાં તે

સફેદ સવાર નામની ૩૧ ભાગની
સીરીયલમાં કામ કરે છે!

રૂથના કામોની પ્રસંશા તેજ કરી શકે, જે સુર્ય સાથે

આંખ મેળવીને વાત કરે અને સોના ઉપર દોળ તેને વધારે ચળકતું બનાવે. ખીલું
અકવાડી ગર્જ કાલથી શરૂ થઈ ગયું છે અને રૂથ પુર બહારમાં ખીલી નીકળી
છે. આવો અને તેના કામો જોઈને આનંદ મેળવો

વહેતા સુનાનો ઝરો! ભેદી પટ્ટાનો ભરમ

આશકની બહાદુરી! જંગલીઓનાં કાવત્રાં

આ સાથે હસાવનારી કામિક પણ છે

જેમાં હેરલ્ડ લોહડ, સ્તંભ પોલાઈ અને બેબી રેનીયલની ત્રીપ્ટીનું કલેજ ઉચલાવનારે કામ.

ગ્લોબ સીનેમા સેન્ટ્રલર્સ રોડ

વખત:-પા. ૭, ૮.૧૫, ૧.૦૫ રાત્રી રવિ ગ્રાંડ ક્લાર્ક ખાસ ખેલ

ભાવ:-૩, ૨, ૧, ૦.૫, ૦.૫, ૦.૫ ૫ રેક્સ સાથે ને

આવતે અકવાડીયે. ચાલો ચેપડીનની ધુમ્ હસાવનારી. કોમીડી

શ્રીમદ્ભગવદ્ગીતા (૧૦))]

ચરિત્રાવલોકન ૧૦ મી સર્ગ ૧૯૨૬

[પૃ. ૨ છંદ, અંક ૪૯]

આ અઠવાડીકાં પ્રસિદ્ધ થતી વાતાઓનાં પાત્રો કલ્પિતજ હોય છે
કાષ્ટ છૂટતે વ્યક્તિ પરથી ઉપભવી, કારેલાં નથી, એ ના. અ.

‘ યૌવન વન અધિરાજ ’

નાથ સવલ્લા !

આપવિના આ રત્નો સાથે અચર્ય,
પ્રભુદ્રિય ! તમ સ્નેહ કરીને ખાંચે પૂરો મન આશા
નાથ ! સવલ્લા !

થાઓ યૌવન વનનાણું ખીયાં પુષ્પ શુદ્ધનાર,
ચુટો વ્હાલા ! હૃદયથી શુભ-સુમન બલીહાર !
સ્નેહથી સહુજા અન્ય પુષ્પ શુદ્ધને,
કિંકરીની આશા એટલીજ પૂરને
નાથ સવલ્લા !

નારી તોજા શણગાર બના
વસીયા તિજ પતિ હૃદયમાં
નાથ ! હોમી નવ સુકૃષ્ણ
આપે સાહેલી મન ખાંચે
નાથ સવલ્લા !

વ્હાલા શું કહું આપને યૌવનવન અધિરાજ !
શુભ-સુમન-ટાલરનાથો આપો ચુદર દાર !
ચુદ્ધિ હૃદયે નાથ આપકે ચુદ્ધો !
‘ આશા રહે ’ કિંકરીને એવું આપજો
નાથ સવલ્લા !

નટનાગર

જુ બે દા

અથવા

રહસ્યમયી રમણી

પ્રકરણ ૬૬.

સાત વર્ષ પૂર્વે બોહોનાં વિશ્વ વિદ્યાલયમાંથી સન્માન સહિત
પરીક્ષા પૂર્ણ કરી હું બહાર પડ્યો. મારા પિતા કાનગી રાજ
સજાના એક સભ્ય હતા. મોટાભાઈ ઇંગ્લેન્ડના મુખ્યત્વે વિમાન
બના એક કંપની મિત્ર થતા હતા. હું પણ ઇંગ્લેન્ડની ફૂટ રાજ
નીતિનો અભ્યાસ કરવા માટે મોટાભાઈની સાથે રહેતા હતો. એક
દિવસ રાતના મેટાભાઈની સાથે હું નાટક જોવા ગયો. નાટક
ખૂબસૂરત થતાં તેમણે એક પરિચરત-રમણીની સાથે મરી ઓળખ
ખાણ કરાવી. ત્યાર પછી આ યુવતી સાથે મારો પરિચય દિન
પ્રતિદિન વધવા લાગ્યો. અચોતે અમે જન્મે પ્રેમમાં પડ્યાં. મેં
તેને મારા હૃદયરાજ્યની અધિશ્ચરી બનાવી. ભાઈ, તેનાં શાં
વખાણ કરું. આખા ઇંગ્લેન્ડમાં તેના નૈસર્ગીય મુખચરન ઓ
મળતી મુરકવ હતી. તેનાં સૌંદર્ય ઉપર ઇંગ્લેન્ડના લોકો એટલા
તો દીવાના થઈ ગયા હતા કે, ચોતાનાં બારી બારણામાં પણ તેના
ફોટોફ્રેશ દોંગી રાખતા હતા.
આશા ઉભાવતો પ્રેમ તેના માતા પિતાને ગંભીર ન હતો.
કારણ કે હું લોડની પદ્ધિ કિંવા પુષ્કળ સંપત્તિ ધરાવતો ન,

હોતો. તેઓ તેને એક છુટ્ટા કરોડપતિની સાથે પરજીવવાનો વેપાર રાખનાં હતાં. તેઓએ અમોતે મુલાકાત લેવાની પજી મળી હતી.

મારી પ્રિયતામાં આ લગ્નથી નાણુધ દની. એટલે અમો બનએ ગુપચુપ લગ્ન કરી લેવાનો નિશ્ચય કર્યો; પરંતુ અમારી આ મુશ્કેલી વાર આવી નહિ. તે છુટ્ટા સિવાય તેનો માંગાતો દીકરો પજી તેને આદતો હતો અને તે પજી મારી પ્રિયતામાં પરજીવવા માગતો હતો. બુદ્ધિને આ બાબતની ખજાર પડી. મારી પ્રિયતામાં ઉપર તે દીવાતો યજ્ઞ ગયો હતો એટલે અમારા બનએનો કારણ કહાડી નાખવાના તે પ્રયત્ન કરવા લાગ્યો. તેના મામાના દીકરાનું નામ જેટ હોય. એક દિવસ પ્રજાતમાં જે જેટ બિહાનાની અંદર મેલી રિશ્તિમાં મળી આવ્યો. પોલીસે તપાસ કરી તો તે રથને મારી સિગારેટની પેડી તથા મર્સ નામની ધરી મળી આવી. પહેરેશ્વરે જીવાનીમાં જણાવ્યું કે, રાતનાં દસ વાગે હું જેટને મળવા આવ્યો હતો, વાત ખરી હતી; પરંતુ હું તેને મળી ઘેર જવાને બદલે મારા બીજા એક દોસ્તને ત્યાં મિત્રલક્ષમાં ગયો હતો અને રાત ત્યાં જ પસાર કરી હતી. પ્રજાતમાં જે માર્નિંગ પોસ્ટમાં ઉપરોક્ત બનતો રિપોર્ટ વાંચી હું તો જેમ્સ બની ગયો. મારા નામની ધરી અને સિગારેટ બોક્સ મળી આવવાથી ખૂબ આશ્ચર્યમાં પરઆવરી કાણુકે અમો બનએ એક સુદરીના પિતાના હરીફો દના, એટલું જ નહિ પજી પેણે છુટ્ટો ધનપતિ પજી નિ પરજીવવા માગતો હતો એટલે તેણે એક કારે જે પક્ષી રૂવાનો ફરી રથો દોય એમ મારા મનને ખારો યજ્ઞ એટલે મૂની તરીકે પકડાયા કરતાં હજારોનો ત્યાગ કરી હું આ મર-મિમાં આવી પહોંચ્યા છું અને આદિન છુદ્ધી પૂરી કરવાનો વચાર છે. કારણ કે, સમય દેશીના મુખને રામ બજારને ફરી ધરાવતા લોકો કરતાં—

આકટેવ આ વાક્ય પ્રેરે કરે તે પહેલાં બંદુકની ગોળાઓ છુટવાનો સજ્જણાટ અમારે કાને આવ્યો. એક હાથમાં હાથમાં ગોળી વાગતાં જ આકટેવ જાન પર લગી પડ્યો. બીજા પગે એક હાથમાં મારા માથા પર ધરી ઉગામી પજી એકટેવની મન્યમુચકતાથી હું બચી ગયો. તેણે હાથ દાખો રાષ્ટ્રલોકને યોડી દેખાવ્યો, અને મને મારવા આવેલો દરમુ ચિત્કાર કરતો બોલ પર પડી ગયો. હાલથીમાંથી બ્યુજસન અવાજે આવવા લાગ્યા. લડવાને બધા તૈયાર થઈ ગયા. લગભગ બે કલાક સુધી લડાઈ ચાલી દરેકે આખરે વધારાઓનાં વિશેષ માણુએ કપાઈ જવાથી તેઓ નાહા. અમોએ તેમની પૂર્વ પકડી તેમાંથી બે બજીતે પકડી. પાડ્યા. તેઓને પૂછતાં અમોને જણાવ્યું કે, હાજી અણુ સલામતી ટુકડીએ જ અમારા પર દરેકો કથો હતો. સેનાપતિએ હાજી અણુ સલામતે પકડવાને માટે લગભગ બસો સવારને તેઓની પાછળ દેડાંવા પજી તેનો પતો લાગ્યો નહિ.

આવી રીતે રાત્રિની બીજી દુર્ધટના બની મથા પડી

બીજા દિવસે બપોરના હું આકટેવના તંબુમાં ગયો. તેના હાથ-મથી ગોળા કહાડી નાખવામાં આવી હતી અને તે રથને પાર્ટી બંધી લેવામાં આવ્યો હતો. લૂટારાની ધરીમાંથી બચાવી અને તેણે પ્રાણલાન આપેલું હોવાથી હું તેને અલોપાત્રદ બન્યો હતો. પહેલી સુલાકાતે જ તેને આભાર માન્યો એટલે તેણે સદેવ દત્તને કહ્યું:—“તેમાં શું થઈ ગયું, મારી ફરજ હતી; પરંતુ મળવળ જેવું છે કે, હાજી અણુ સલામતે અમારાં રથગતી ખજાર કેમ પડી. તેને પકડવા માટે આજે અમો વળેથી મહેનત કરી રહ્યા છીએ, પજી મામે તેને પકડીએ તે પહેલાં તેનાં બાકમણે અમારા પર થયાં છે.”

અમારી આ પ્રમાણે વાતચિત ચાલતી હતી એટલામાં સેનાપતિએ એક માણુસને મને બોલાવવા માટે બોલ્યો. હું સેનાપતિ પાસે હાજર થયો એટલે તેણે કહ્યું:—“તમારો ધેરો તૈયાર છે. હવે વિશ્વ કરવાની જરૂર નથી. ચાલો તૈયાર થાવ.”

ક્યાં જવાનું છે, એ હું જાણતો નહોતો છતાં આકટેવની વિશ્વ લઈ હું તૈયાર થઈ ગયો.

મેસાંમને ત્યાગ કરી લગભગ ઉત્તર તે દિશા તરફ અમે ખાર દિવસ સુધી ચાલ્યા હોય છું એટલે તેરમા દિવસે લીલી વૃક્ષરાજ અમારી દિશ્તિએ પડી. મારા આનંદનો પાર રહ્યો નહિ. અમો રજીમદેશનો ત્યાગ કરી દયુગદ નગરમાં આવી પહોંચ્યા હતા.

જ્યારે અમે દયુગદમાં પહોંચ્યા ત્યારે સૂર્યાસ્ત થયાને અધિક વિશ્વ ન હોતો. અમોને શહેરમાં જાણલ થયેલા નેનાં સેંકડો પ્રજાઓ અમરી આસપાસ ફરી વળ્યા અને અમે શી ખજાર લાગ્યા છીએ તે જાણવા માટે આદર બની ગયા.

રજીદરુ હાજી અણુ સલામતી છુટારે ટોળી અમારે દાયે પરાણુ થઈ છે, એ ખજાર રાંછણી સમસ્ત નરવાસીઓના આનંદની રીમા રહી નહિ. દરેક અમારા નામનો જશ્વેશ કરવા લાગ્યા. શહેરમાં હાજલ થયા પછી મને જણાવ્યું કે, અલ્બા અને પ્રાચ્ય દયુગદ નગરીમાં યુરોપિયન સભ્યતાએ પ્રવેશ કર્યો ન હોતો. બે ચાર કેન્દ્ર અધિકારીઓ સિવાય બીજા કોઈ પ્રીસ્તી ત્યાં રહેતા ન હોતા. નગરને ફરતો કિલ્લો આવેલો હતો અને તેમાં પ્રવેશ કરવાને માટે માત્ર બે સિંહદાર આવેલાં હતાં નગરની સુદર અપદાથીકાઓ અને ગજનયુગિત મિનારાઓ નક્કીના વૈજકનો ખિપાલ આપી રહ્યા હતા. શહેરમાં દેરેપીટુ અને સરકારી ઉતારાઓ પજી આવેલા હતા.

અમોએ એક બેરકમાં અમારો ઉતારો લીધો. રાતના આદારાદિ માટે સુદર વ્યવસ્થા કરવામાં આવી હતી. હું સેનાપતિ તથા એક લેફ્ટેનન્ટ એમ ત્રણ જણ એક ટેબલ પર જમવાને બેઠા.

આજે હાંખા વખતે મનપરક આજુ મેગવવાને હું લાગ્યો હતો થયો હતો. મારા આનંદનો પાર નહોતો. મલખાની પ્રકૃતિને

અમે સિંગરેટના ઘસાડા કઢાડવા લાગ્યા. થોડીવાર પછી ચિરક પીતાં સેનાપતિએ કહ્યું:—“દાઢ અણુ સલામ બહુ ધૂત છે. દનેશાં આપણને ફસાવી દેશેા કરે છે, પણ આ વખતે તો તેને આપણા સપાટાની ખરાબર ખબર પડી ગઈ હોવી નોંધજો.”

“પણ દાઢ સૂધી આપણે તેના પત્તા બરાબર મેળવી શક્યા નથી એ દિલગીર થવા નેવું છે.” લેફ્ટનન્ટે કહ્યું.

“વાહ !” સેનાપતિએ જરા ખુસીમાં ટટાર થઈ કહ્યું, “પૂવનની માફક નેની ગતિ છે, તેને કાણ અટકાવી શકે એમ છે? કેટલી વખત પકડાતાં-પકડાતાં તે આપણા ઢાઢમાંથી બહાર ગયા છે ! આંને અહિં તો કાલે વીસ ગાઉ દૂર તેણે છૂટ કરી તો ત્રીજે દિવસે સાંભળીએ કે કાઢ જુદા જ રથએ તેણે પરાક્રમ મનાવ્યું છે. આમ તેની પાછળ જૂન-દુઃખનો ત્રાસ વેડી આપણે હમણાં ચઢએ છીએ ત્યારે તે તો તેનાં આવીલ પર્વતમાં આવેલાં શુભ રથએ મોજ-મળદ ઉડાવી રહેા હોય છે !”

મેં પૂછ્યું:—“ત્યારે શું તેવું હમેશવું રહેવાનું કેઢાણું આવીલ પર્વતમાં છે? અત્યાર સુધી કું તો જાણતો નહોતો કે, તેનું કાઢ કમખી વાસરમાન છે.”

સેનાપતિએ કહ્યું:—“સાંભળવામાં આવ્યું છે કે, પકાડની એક શુભ જગ્યાએ તે રહે છે, અને તેની સાથે પરિવારમાં એક હબાર માણસો છે !”

લેફ્ટનન્ટ કિમિન, રસિક દત્તા, તે ખડખડ હસીને બોલ્યાં:—“હા, આ હબાર માણસોમાં પાંચસો શુભતિએ અર્થાત્ તેની વિલાસની પુત્રગીએ હોવી નોંધજો, વિલાસનો આજે આજે પૂર્વીમાં બીજે કપાઈ નેવા મળે નહિ !”

સેનાપતિએ કહ્યું:—“તેના અંતઃપુરમાં અનેક દેશની સુ-દરીઓ છે. આ સુ-દરીઓને તેણે બાંધી તરીકે રાખી છે અને એ કાઢ તેની હાસી ચઢને ન રહે તેને પકાડની રાખ ઉપરથી ફેંદી દઈ તેના ચુરેચુરા કરી નાખવામાં આવે છે.”

“હવે બાળનું હતું.” હું અન્યથાથી બોલી ઉઠ્યો. “પરંતુ આવી મોટી ફેંચ ગવનનેન્ટ તેની ટોળી સાથે તેને પકડી રાકતી નથી, એ નવાઢ પામવા નેવું છે !”

સેનાપતિ:—“તેના અનેક કારણો છે. પદેશાં તો એ કે પર્વતની અંદર ક્યાં શુભ રથએ તેણે પોતાનો નિવાસ રાખ્યો છે, એ જાણી શકવું અશક છે તે સિવાય આખા મહ પ્રદેશની અંદર તેણે એટલા તો પોતાના શુભ હતો રાખ્યો છે, કે આપણી દરેક દિલચાસલી તેઓને ખબર પડી જાય છે. તે સિવાય એક બીજા આશ્ચર્યજનક વાત પણ સાંભળવામાં આવે છે.”

મેં અન્યથાથી પૂછ્યું:—“શી વાત ?”
“સાંભળવામાં આવ્યું છે કે, તેની સાથે દેવીગણ આવેા કરી એક સ્ત્રી છે કે જે કાઢ પણ ધરનાં ખનડા પદેબાંજ પ્રદેશનર જાણી જાય છે !”

મેં વિસ્મિત બની ઉત્તેજિત બાવે પૂછ્યું:—“શું ? તે સ્ત્રી, જાદુગણી છે ?”

“હા, જાદુગણી હોવાનોજ સંભવ છે. કહેવામાં આવે છે કે, તે બીધીજ જુનુકરત છે. સંપૂર્ણ પૌવનના પૂર જાદુમાં આગ્રહ છે. તેમજ રવાબ અને હોરદમામ કાંઈકે જોરજ છે ! સંકેતો દાસીઓથી પરિવેષિત બની તે કાચીખાનાની નીચે દરબાર ભરીને બેસે છે, તે વખતે દરેક દાસી તેને અભિવાદન કરી તેની આસપાસ વિટળાઈ વળે છે. જે પુરુષો તે રથએ આવે છે તેમજ મુટણીએ પડી જમીન સૂધી દોડે” લઈ તેને પ્રજાપ કરી તેની મહેરબાનીની દુવા ધરે છે. વળી જોડી પણ વાત સાંભળવામાં આવી છે કે, મોરકેકાના સુલતાને આ રમણીને મેળવવા માટે દાઢ અણુ સલામને પુકડા દખની લાલચ આપી હતી; પરંતુ તે સ્ત્રીએ તેને પૈસા લેવા દીધા નહિ અને દમ્ભ માંજ કહ્યું કે, સુલતાનની જે વું કાઢ પણ જાણીસ લઈશ તો તારા દળમાં ઘોર વિરોધ ઉત્પન્ન કરી તારા નાશ કરી દઈશ. જો કે, આ વાત ક્યાં સુધી સત્ય હશે, તે હું નક્કી કરી શકતો નથી, પણ એટલું તો ચોક્કસ છે કે, આખા મહપ્રદેશ પર તે રમણી એક સુલતાનાની માફક રાજ્ય ચલાવે છે એમાં કાઢ ખતનો સંદેહ લાવવા નેવું નથી.”

મેં પૂછ્યું:—“આ સ્ત્રી કઈ જાતની છે? મર, અંજુન કે દખસીની દુહિતા છે? આપને તેના નામની ખબર છે ?”

“હા, તેને સૂધની કન્યા તરીકે જોગખવામાં આવે છે !”
હું ચમક્યો. ઉત્તેજિત રથે બોલી ઉઠ્યા:—“સૂધની કન્યા ?”

“હા, પણ તમે તે નામ સાંભળી આવ્યા બધા ચમકા છે કેમ કે શું તમે તેના વિશે કાંઈ વિશેષ જાણો છો ?”

“ના, જરા પણ નહિ. પરંતુ આ મહપ્રદેશમાં જાગણ કરતાં તે માયાવિની મોહિની વિશે અનેક અદ્ભુત વાતો સંભળાવા કરે છે. ખરેખર, તે કાઢ રહસ્યમયી રમણી હોવી નોંધજો.”

ફરદન મૂળના આંકડાને વળેા દેતાં બોલ્યાં:—“રહસ્યમયી તો જોડી કે આજ સુધીમાં તેના બેઠને કાઢ પામી શક્યું નથી ! વળી વધુ અજાણ્યની નેવું તો એ છે કે, તે રમણી દાઢ અણુ સલામની અંતઃપુરવાસિની છે !”

ફરદન ઉપરોક્ત રાજકોએ માફ મહપ્રદેશ વાંધી નાખ્યું. મારા મનમાં અનેક વિચારો આવવા લાગ્યા. આ રમણી જે દરપુલની અધિનાયીકા હોય તો શું દાઢ અણુ સલામ તેના આદેશાનુસાર છૂટકાનાં ધંધા કરતો હશે કે નેની ઉપદ્રવિકા દરપુ શ્રીતપર હોય તેવામાં આદેશી બંધી દયા પણ કેમ સંભવે ? તે સુંદરી જ ને દરપુલની અધિનાયિકા હોવા તો અને શુભચુક કેમ છાડાશે ? તેના છવન મટે પણ તેણે અચૂક કેમ બનવી ? તે પરથી તે જાણવાનું થઈ શકે છે કે, દરપુલનો અધિનાયિકા નહિ પણ અનિર્મત દયાની ફેંદીજ વિપન્નરચા-

આથી મારો ઉધાર કર્યો છે! આમ અનેક તર્ક સિત્તે કરવા છતાં
તેણે એક જનના નિર્ણય પર આવી શક્યા નહિ. મારે દિશાએ મને
ધાર અથવા નિર્ણય આપ્યો. મારા હૃદયમાં વિચારોનું, તુમ્હલ
પ્રશ્ન આવી રહ્યું.

મને અને સાચીએ ચિરંજીવી ધુમાડા છાંટવા કરતાં હતા.
મને વિચારપ્રસ્ત થયેલાં જોઈ તેઓએ 'સુખની' તૈયારી કરી.
આમ આપણા માટે આસ તૈયાર રાખેલાં આરંભમાં સુવાને
માલગા ગયા. કેટલે અને સેનાપતિ તો ઘસઘસાટ હાંલી ગયા
પણ મને નિદ્રા આવી નહિ. સુખની કન્યા-બેદી રમણી જીભેલા
કાણુ હોલી જોઈએ? તેનો બેદ જલજવાની આશંકાએ મારા
મનને વિચળીત બનાવી દીધું.

અપૂર્ણ.

મુંબઈમાં બનેલા અચંકર બનાવ

એકજ રાતમાં બે ખૂન!!

આ ખુનામરદીનો ભેદ બાણુએ હોય તો

'સુખાકુલ રાત્રી રહસ્ય' નામક લેખકગણથી મુંબઈની
શાંતીન આલમમાં લોકપ્રિય થયેલા રા. સુખાકુલની
કલમથી લખાવેલાં

ઈશ્કનો અંજામ

અથવા

પ્યારનું પરિણામ.

નામની સિદ્ધિ ઈશ્કની નવલકથા વાંચ્યા. એકજ રાતે મુંબઈમાં
એક રાત બહાદુરનું અને કેસપુલ પર આવેલા નેરવાવાડામાં
વિમળા નામની સ્ત્રીનું કેટલું ભેદભરી રીતે ખૂન થાય છે, તમા
ખૂની શોધવા જતાં બનેલા બનાવોમાંથી કેવી ભવાનક ભેદપર-
પરા બદાર આવે છે, એ વાંચી છેવટ સુધી તમે પણ નહિ
કહી શકો કે ખૂની કાણુ છે? પ્રકરણે પ્રકરણે રહસ્ય અને
ભેદનો ખજાનો હોયેલો છે. ૧૯૨૭ રજા છતાં

કિંમત રૂ. ૧-૦-૦ પૈ. જુદું.

લખો-મોજ મગ્ધ કાર્યાલય

ગીરગામ અર્થે રામે મુંબઈ નં

રશિયન શહેનશાહના જનોનખાનાની

પૈલ

ખેડુતમાંથી બનેલા તાજ વગરનો સમ્રાટ

ઈશ્વરના અવતારનું નામે ચલાવેલાં ધર્તીગો

હજારે ખુબસૂરત નાજનીનોને મોક્ષ પ્રાપ્તી

માટે અતાવેલી ગસલીલાં

અને મોક્ષ માટે

પાપ કરે પાપ કરે નો

પાદાર કરતા

ધર્મ ગુરુનું ચરિત્ર બાણુ હોય તો વાંચો

દુરાત્માનો દોરદમામ

કિંવા

રાસકલ રાસપુટીન

રશિયાના આ અદ્યુત નરનું જીવન લીચતા તમેને ખાંચી
યસો કે, સુપરેલા દેશોમાં પણ ધર્મને નામે કેવા અનાચારો થાય
છે. રાજા, મદારાજા, મદારાજીઓ વધારે શું પણ ખુદ રશિ-
યાની મહારાણી ઝારીનાએ પોતાના જીવનમાં કેવો ભાગ ભજવ્યો
છે, તેનો આબેહુજ ચિતાર આ પુસ્તકમાં આપણમાં આપ્યો છે

ચાર ચિત્રો ૧૫૭ ૧૧૨

છતાં કિંમત છ આના

લખો-મોજ-મગ્ધ કાર્યાલય,

ગીરગામ અર્થે રામે ખરાબ ખીલીય મુંબઈ

અદ્વૈતસાવમાં પ્રથમ પગલાં

સળનાર:—સ. દરિયાકાંઠે રતાયેડું દેશાંધ પી, એ.

(ગયા અંકથી ચાલુ)

ઉપવિન વિગેરે = ધુક—

આમથી અને ચીણીભાર ખાધ પરવાયોં એટલે ફરીઆગે
આપ્યો. મેપરાશીમાં બુદ્ધરપતિના પ્રવેશ પછી એક શુભ દિવસે
અને કાંઈ નાચક-વાને વરતા માટેની લાવકાત મેળવવા શુદ્ધમથી
લાદણ બનાવવાની ક્રિયા મારા કુળગેરે આરંભી. છીપકા હન્યમ
પાસે મારાં ખસતક ઉપરનાં બીજાં સકામટું મેદાન કરાવી ટાંચી
મુકાવ્યો. માન વચ્ચે રેતીના રજુમધ્યેના રમ્ય રથન સમી
દીપતી વાળની બારી રહેવા દીધી. પછી સ્નાન કરાવી નારત્યે
બનાવી કેવળ એક લંગોટી ભર રાખ્યો. એક વાંસની લાકડીએ
એક અંધારું બાંધી તે મારી પડમે રાખી અને પાટલે ગોઠવ્યો.
બાદ લાદણો કાંઈ બનકાત જાય અને થી તથા ડાહ્યા અઘમાં
બાળતા. જય એવી રીતે મે તથુ કલાક કરમાન મારે હુંબુપુપ
પલાંદી વાળી છાંદગીમાં પહેલી જ વાર બેસી રહેવું પડ્યું. અને
મારાં પાંખે બાળવાની ક્રિયા શરૂ થઈ. વિના કારણે જીવ
વાનાં, કાકાના આંખ ઉપર પથરા મારી મરવા (નાની કેરીએ)
તોડી પાલવાનાં, ગામના ધરામાં પાસેથી રીપી દીધેલી ઉચ્ચ
સંસ્કારો 'મકાર', 'ચકાર' મય લાધા કાપતે. સંલગ્નાવનાં,
આઠ વાઝા સુધી થોરવાનાં, સ્નાન કર્યાં વિના રોટલા અને દુધ
ઉપર હાથ ચલાવવાનાં, જંગલ જઈ આવી હાથ પગ ન ધોવાનાં,
ઉભા ઉભા બહુકાંડાં નિવાસ કરવાનાં, ગાખાપને અડ કરી
કંચર કરવાનાં, શાળામાં માઠી ખવાયાં, દંતર કાઢિતનને ત્યાં
ભક્ષ્યાભાગ્ય કરવાનાં વિગેરે વિગેરે અનેક હાલકાં પાપોને
માગર જેવડી દુહવાળા, કલાઈ કરાવેલાં ટાલકાં પર તાંકવ દત્ત
કરતી શિખાવાળા અને લલાટે ગાજરીઆં ટીલાંવાળા માર ભોળ
મટાળ ભટ્ટીએ ગાયનાં કરી માની લીધેલાં બેસનાં અઘમાં
વાળી રસાહા કરી દીધાં અને પછી સીવવા પછુ ન કામ આવે.
એવા નકામાં થઈ પડેલા હોરાના તથુ તથુ તાંતણુ ગંધારી એક
છ તાંતણુનો હોરડા મારા ગળામાં બેસવી દીધે અને પછી મને
બળે જપાને ફરીઆને મુખપેલાં 'અદ્વૈતમેટમ'ની બખર
આપતા હોયની એવાં માલિપથી કહ્યું. 'અજગીયું' દિગ્ધ.
પછી કાંઈ મેચુમ્બાટ કરી મારા હાન કરડયા. કાંઈક માદ
રાખતા તેમજ સવાર સાંજ હાન કરી જવા સુચવ્યું. નારાયણ
સાહુભ એ શું હવું. સાંજરે પંચ વાગે આ બધાની અંત

આપ્યો અને હું પાટલેથી ઉઠ્યો. મને નવાં વસ્ત્રો મારા
મામાશ્રોએ મહેરાવ્યાં. દોલ પાંખે વાગવા મંડ્યાં. મને વાંસની
સોટા અને એક આપખોરો (નુનો લોટો) આપી આગળ
કર્ચો. અને પાછળ આમના લોકો રહ્યાં. હવે મારે પહેલ્યા.
ત્યાં પછુ કાંઈ ધર્મની ક્રિયા થઈ. તે ક્રિયાને અંતે ગામના બે
નાર દીખળીબોર જીવાનીઆઓએ મને આવી કારખાં કમ્પે
'હાથે રાખજે' પંકડાતો નાંદ. તેમની રીખામણુ મુજબ મેં
દાંકે રાખ્યું પરંતુ અફસોસ માસ મામાશ્રીના જન્મજરે હાથોએ
માર ફલગમાં જ મારાં ખખાને ચમકારે બતાવ્યો અને હું
ઉંચકાઈ મામાશ્રીની કેડે સાંતિથી ગોઠવાઈ જઈ થોર આપ્યો.
આપી રીતે બડેલા રીસાયા અને ખનલાયા. સંસ્કરને અમ
જધામાં વધુ રસ પડેલો નહિ. પછુ પેલા ડોકમાં પડેલા દારડો
તરફ વારેધડી ખાન જેવાયું અને તેને છું કામમાં લેવા તે
ઉપર બેઠું કરી બેઠો. કાંઈ મુજ ન પડનાં નીરીધાણુની
રહવા શીધી. વડીલો જ્યારે લાટપીળા વાવડામાં
સજ્જ થઈ મિલ્કાન મચડવાની તૈયારી કરતા હતા ત્યારે
તેમના હોરાઓની રિધાત બેઠ તરત જ સેવક ગણનાની
બુદ્ધકી કુચી પોતાના હોરાએ લટકાવી દીધી. મોટાએ
પાવડી પહેરી આટલે ઉતરો કોઈક નિર્જન ખુલાની શૈધમાં
મેદાને પડતા ત્યારે તેમને આ હોરાને કાનમાં બેરવતા બેધા
એટલે જ્યારે જ્યારે મને આટલે ઉતરવાનો પ્રસંગ આવતો ત્યારે
ત્યારે મારો હોરા પછુ ક્ય દઈ કાધમાં બેરવાઈ જતો અજેધીયાર
તે ત્યાં જ ચીરકથાથી યજ્ઞને રહેતો. ત્યાર પછી તે આ હોરડે સાચુ
ગોળા ન્હાતી વખતે વીટીને બાંધી રાખી તેની રક્ષા કરતો,
દીવાલમાં યુકોને બેસી કલાકો, ચરકી ચૂઈ હોય ત્યારે
હીક ખાડવાના નાસિકા પ્રવેશ કરતો 'ખાટલીમાં દાખલ
થઈ અંદર ઉતરો મેધા છુચને બહાર પકડી લાવેને,
કામની ચીજ હું કદાચ જૂની જઈ' તે મને વાદ
રેવડાવવા લેતું હું ગાંઠ વાળી મુકતો. બધીયાર તોફાન મરતીમાં
લેધીત કસ ટુડી જતા ત્યારે તે કેડે વીટગાઈ લેધીને હેઠળ
ઉતરવા ન દઈ મારી આપખરી રક્ષા કરતો. આવી આવી રીતે
જીવિને વખતે ઉપરકાત જેવાં અનેક મહત્વનાં કાર્યોમાં એના
પાંચ તાંતણુ બધી થઈ બળેર સુધી મારો બાપે તે એક તાંતણે
લટકી રહેતો. આ મુજબ આ હોરડા મને કામધેતુ અને કામચલા
બન્નેની મરજ સારતો. ખરેખર મારા મરિજુરર હાડ કહે છે
તેમ સત્તાત્ત ધર્મની તમામ ક્રિયાઓ શુદ્ધ રદરયથી ભરમુર છે.
એ રદરય સમજવાનું કમ સાધારણ મનુષ્ય માટે કપર છે.
આપણા વડાઓ કદાપણુના દહીઆ, અરે ! દહીઆ દતા એ
આ ઉપરથી એકકસ નથી જણાવું શું ?

અરે ! હું ! પછુ આ અમુકપરગની જનોઈ આપણા દહી
બાપારી અજોનોની નજરે આવે સુધી કેમ ન ચડી એ સમ-
જનું નથી. જો નજરે પડી હોત તો મારે આજે કસમખર
છેમરને માથે રાખીને કહેવામાં બીલકુલ વાધો ન હોત કે તે
લોકો પછુ એ જનોઈ ખાતર સનાનન હાડુ ધરતી રીકાક

કરના અને જોનાઈ પહેરના. મારા બંધ જોનાઈના એકાસ
અને મોઢા વેપારી તો કે વડગાદીની કોઈ પેઢીને તકરોએ નિરાંતેલા
મનુષ્ય પડત. અમેરીકા ઇંગ્લેન્ડના રૂની સાથે સાથે જોનાઈના
ભાવ પશુ બોલાતા થઈ જતા. મારવાડી બજારમાં અગતીના
પાગીઆ પાસે અગર મુખ્યદેવીના તળાવપર અગર બુનેશ્વરના
મંદીરમાં જોનાઈના પાટીઓ ઉછાડત. સીસરી-જુદર-ઉપર
જોનાઈની ગઢીના સોદા થતા સભાગત. શેર પાંચરમાં ફાજલ
કરીમ, સીપ્રેક્ષના ઉચ્ચારણે 'જોનાઈ જોનાઈ' શ્રુમ આગળ
દબાઈ જતા. મુખાઈના શેરીઆઓ અશીશુ ૩, શેર, સુના,
ચાદી અને ઘોડાઓ હોડી વગર જોનાઈ પાછળ મડયા હોત.

જેમાં હું મેઢાને પડુ છું—

તારે આવી રીતે આ કામધેનુ જોનાઈ પહેરી પાપો
બાળી શુધ્ધ ધરેલા દુઢ્યેવારો માટે લાપક ગણાઈ ચુક્યો થોડા
દિવસો બાદ મારા ધણા કાલાવાલા અને કકલાણને પશુ ન
ગણાકરતા બાન લાઇઓની વીસનખીઓએ મહો લાવી બીજી
રૂઠીઓ સાથે મળી માગ ઉપર બળાકાર કરી મને ગોચર અને
દળધરથી રંગી મેધીઆ ટરીના ધુનરા જેવે બનાયો બાઇઓની
લાકડીઓના વ્યવસ્થિત જોર શુલ્કધર મહાલ થઈ તેમની સામે
માથુ ઉચકાનું સેવકને મોકુફ રાખવું પડ્યું આ રંગેગાનનું
કામ નિયમિત રીતે ૭ દિવસ નિવિરને ચાલ્યું સાતમા દિવસની
શુક્રિયાની રહવારે જ્યારે હું મારી શુલાળી ઉલ્લા મામણની
તતવાર અને કાશાના તીરથી ઇતર મોઢલાવાળા ધનછ કહેન,
ધીર નજીકાડ અને મણિ શુભી સાથે ઘુમન શુધ્ધ મચાવી
નેઓને વીણી વીણીને વીંધી નાખતા હતા ગડા પાટુથી ભોષ
ભેગા મરી ધૂગ ચાટતા કરતા દને અને સુડીના દે પડાવડ માર
મારી લેલી છુદાણુ કરી નાખતા હતા તેવામા મારા મામાએ
ટાપકુ પકડી મને પસારીમાથી જેઓ કહાડયો આખો નોજતો
નોજતો એ એ મરતો હોતો થયો પછી તેમણે મને નરાણી
ધોવલાની, બલાની નજર લાગે તે લપ ટળવા માટે મેલનાં ટપકા
કરી, જરીને અથો પહેરાવી લીનોછમ સાંકો બાધી, રાખપદમા
રગથમી ઉપર ઉતારવાની ભુગતી કેમ ન કરતા હોય તેમ બાકે
સાંવરિયા જે મે માફમા મોઢાઓ પછી નાકમા પેડા જેવડી લાળી
લાલી, છુટાર સાડી સોદાવી, મજબતની ગોળી ગાડી પગમા
દસરીનીઆ સાકળાં સરકાવી, કેડમા કમળી ગયેલી કુમળીા હોડી
આદીની કડીથી એક માણુ ખોસી અને શુધરવાળી કચગી
બીજી આજુ લગાવી, બની હતી મારા મોઢા લાઇના ચીતડીની
જોર માફમા મારી પડખે પથરાઈ ગઈ

વરયામા આગળ વરે છે—

મારા મોઢા મોજરે રાખી પાછળ રજીમવાળા અને શુધરાવાળાં
અને પેશમાના દોઢલાય ઉડાખાડાઓના પાંચાગ મેરગી હોડાવાળા
૩ પાંથી અને ગોષલાથી જે ચાતી ગાડીઓ સાથે સેરકની વર
વાની સવારી માગ અદાર નીકળી પડી ગામથી રેલવે સ્ટેશનની

ગરો, આકાશ, પાતાળ કરાવે એવો સપા પાત્ર લામ્હી છે
જનુ ગાડુ દિવિજ બદાર લાગે એવો સિધો અને સામસામ
ચાલી 'પહેલાં ગાળાઓના બળદ હોડાવે એવો પહેલો હોતો
'તારો પોદતો મરે', 'એમ કેમ હલેશ છુઆ કરે' પંદિથો ચાઇલા
કરતી' તિજોરે ધ્વનિથી ઉદેશી પરાણીનાં મોઢાથી ગાડું કહાડી,
પુછાં આમળી હમારા સ્વામયજી સારથીઓ ચલુભોજના
પોઠીઆના વશજોને ત્વગથી રતો કાપવાની સૂચના કરતા હતા
'કમલક શુવાનીઆ અનેયા પોતાની ગાડીને નાગરેલા મોજલાવું
પાણી માપવા દસ પદર ધીમાવાળી દરજી બાપ જમરી ઉધારી
તેમને લાકડીવા દેખાતા હતા કૈં કોઈ આનદમા દેખાતુ હતું
સૌ કોઈ મોજરે પહેલવાની ઉર્મિવાળુ જણાતુ, હજુ ફરકને
પોતાની ચાડી આગળ કરવાની હોશ હતી આ દાદા કંઠીમા
આની મારેડીની ગાડી ઉપરતો થઈ ગઈ અને એક પૈકે ચમર
ચકર ફરતુ મને દેખાયું પછી શુ થયું તે જોવા મારા 'શોફરે
છેકે' બાંધી નહિ પશુ રેડકને પહેલતા આની મારેડી મસ્તક
અસની ઘરડી પાંડસણી હમે ધોળા કટકાથી બાંધિતુ માણુમ
પડ્યું અને દાકનારાઓને, ગાડીના માલિકોને, બળદેશી, જીવાની
આઓને અને ખખર પૂછવા જવાની દિમત કરનારાઓને
સરસ્વતિથી વધાવી લેતા મામી સભાળ્યાં અપૂર્ણ

તમે
મુંબાઈનું રાત્રી રહસ્ય -
તો વાંચ્યું હવે
રાજનગર રહસ્ય
વાંચો

ચુરરાતના પાદનગર ગણાતા અમલાવાલ ઉર્ફે રાજનગરના
ચુપ ભેડે, શ્રીમતોની વિલાસ લીલાઓ, મુદેદ બગલી નેત્રી
દેખાની નસે ઉર્ફે કુટણીઓનાં કારતાન, દ્રવસમાં દીવાની બનેલી
એક સોહાણીના જીવનને કશ્ચારસિક આબેહુમ ચિતાર રેલી
મર્મશુરઓને તપાના અનાચારના અપાઝા વગેરેથી મહિતચાર
થવું હોય તો

આજને આજ અંતુગત મગાવો

કિમત બાર આના પો ભુદુ.

લખો—મોજ-મજલ કાર્યાલય

ગીરગામ ગચ સાથે ખગલ બી ડોમ મુખાઈ ન ૪

નવી વધાઈ !

નવા ખુબર !

ખાસ સિનેમાનાં શૌકીનો માટે

છપાય છે ! છપાય છે !! છપાય છે !!!

મોજ-મજાહનો ત્રીજા વર્ષનો

ખાસ સિનેમા અંક

જુદા જુદા વિદ્વાનોને હાથે લખાયેલા સિનેમા સંબંધીના લેખો,
રમુછ રૂકેઓ, સિનેમા સંબંધી દુકાની વાર્તાઓ, ચિત્રો,
નટ-નટીઓનાં હવન ચરિત્રો વગેરેથી

સુશોભિત દળદાર અંક તમોને

ખુશ ખુશ કરી દેશે

જાહેર ખુબર અપનારાઓને

અંપૂર્વ સંધિ

પૃથ્વી પરનું વીમાન—

“સ્પીડકીંગ સાઈકલ”

૪૫ વરસનો આ લાઈનનો એમ્બ્રો અનુભવ
સાઈકલ અને તેને લગતો છુટક સામાન
મળવાનું ભરોસેદાર ટેકાણું.

ચાણવાલા એન્ડ કુંઠ

૪૩૧-૩૪ હાલખાદેવી ફાઇ મુન્શાઈ
(મફત મળતું કેટલોગ મંગાવી જુઓ.)

“ફોટોગ્રાફીનો પુકાતો પવન”

“અમારા વિશ્વમાં કેમેરા વડે તમે સાગ
ફોટોગ્રાફ પાડી શકો છો.

તાના “ફાદાગી” રીકલેફ કેમેરા ફક્ત રૂ. ૧૭ માં
મળે છે. શિખનારાઓ માટે અમુલ્ય!

ધરમાં સિનેમા—

અમારે ત્યાં પાંચના “એબી” કેમેરા તેમજ પ્રોજેક્ટર
મળે છે આખાં સેટની કીમત રૂ. ૨૪૭ બાળકોને
આનંદ આપવાનું સુખ્ય સાધન!
વળી

“હાઈસ”ના દુરંખીનો મળી શકશે

આજે જ લખો—

હા-ટી-સ-ટલ ફોટો સ્ટોર્સ

૨૦-૨૫૩, હોર્નબી ગેટ, ફાઇ-મુખ્ય.

પૂર્વ જન્મના બહેર ભાવે ભેગી થયેલી ત્રીપુટી

અસલ પોરખંદરના વતની પ્રતીષ્ઠિત
લક્ષ્મીપતી કાપડના વેપારી કા. હેમરાજ
પ્રેમજીની વિધવા અને કા. રેણુબેનના
મધ્યમજીની કીકરી નામીથી તંદુરબાઈના
પ્રપંચી પરાક્રમે સચીવ ફોટા કાઢે
રસીલી વાતાં એક લાખ પચીસ હજારની
દેવાન ગુમામ્યા પછી.

ફોટો

હડી આશા ધારીને; કૃષ્ણ જીંદગી કરનારી;
ધાર્યું થયું ધરણી ધરતું; એ કુકરતની બટીદારી
પરો બનેલા બનાવની સાચી વાતો

નિરભાગી ગુલાબ અને નવી વાંદીની નામીથી તંદુ
કીમત માત્ર અર્ધ-એકડીજ ૬ આના વી. પી. પોરટેજથી ૧૧ આના
લેખક પ્રકાશક અને વેચનાર

ભાંડુતી હવાહી સામુતો મોલલો વાણીઓ જમાડ
જે. મારતરું

ધી માસતર નાચ કંપની હરેશ્વર મુન્શાઈ
તમામ જુકરોલરો ખાસે મળ્યે

નેઈયે છીયે.

રૂપિયા ૨૫૦૦, રોકનાર

ફીલમ કંપનીના ધંધા માટે

સ્લીપીંગ યા વર્ડીંગ પાટનાર-લેલાય શોખીનો
અથવા દલોલોએ તરહી ન લેવી

વધુ માટે પત્ર બેઢવાર કરો.

Z C/o મોજ-મગ્ન

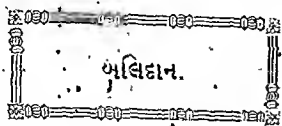
ખટાવ ખીલકીંગ ગીરગામ

છુપી પોલીસ

વાર્ષિક લગાજમ-રૂ. ૩૦ થી. પી. સાથે રૂ. ૩-૪-૦
દિંદ બદલ રૂ. ૫

લખો:-મોજ-મગ્ન કાર્યાલય,
મોજ-મગ્ન સમી સમી બટાવ ખીલકીંગ મુન્શાઈ ૪

લખનાર-અનુસંધી.

“રમણભાઈ, સુધારકો આમ જગનની આંખમાં મૂકી જાતલા હશે? સા સાર અમને બિચારો મા દીકરીને નાહક નૃગતમાં ફેળેતીને શાળેકે યહાવે છે? ભાઈ, અમે તે તમારે એવું શું અશ્વસ્ત્ય અદિન કર્યું હતું કે જેનો બદલો આપો અતિ દૂર રીતે થયો છે?”

“હું શું કરું? સરસ્વતી બહેન બીએ ઉપાય નથી.”

“નથી કેમ?” સરસ્વતીએ જરા રોષમાં આવી કહ્યું.

“છે તો તમે બતાવો.”

“કંઈ? ” “ગૌતમ સંપ્રદાય” દા. ભા. ” એ યુગને અવલોકી શા જગતને સંપૂર્ણ બાળુ કરો.

“એ ઉપાય સર્વથા અસંભવિત છે. કારણ જૈન જગતની એ શા સ્વતંત્રતાને જગતને જગતની એ તો તો આમરો કાન્તિ પણ જગતની દાષ્ટિએ દોષિત કરી જગતનીચીએ ચરે.”

“તો પછી જગતને તમે કાળા પર ધોળા રંગ રંગી સર્વત્ર ધોળું ધોળું જ-અમારી વંશપરંપરાની નિષ્કલંક કાન્તિના ભોગે દોષાકલા છંદો છે?” સરસ્વતીએ એકદમ મગજ પરનો કાણુ યુગાચે પથુ પોતાની રિયતિ કરી જતાં હશે કામ કહાવા સ્થામણે રસે પુનઃ બોલી, “રમણભાઈ, રમણભાઈ, જરા શ્રદ્ધાકળ તો સંભારો? સંપાના ભાઈ સાથ તમારી જીવનન મિત્રતા, તમે બને સુધારના અમરણ્ય ગણના સુધારકો, તમે ભેઉએ અન્ય જુના મનવાદી કુટુંબી અને રોડીજનોની સલાહ અને વિનંતિને કોરે મારી સ્વતંત્ર સાર કાંતિલાલ અને સંપાને પાશ્વત્ય કેળવણી આપી અને તમે અને એ સુધારક એટલે અન્યે-અન્ય સંપ્રદાયની જ કાંતિ સંપાને સહવાસ નિરંકુશપણે દિનપરદિન વધવા દીધા; આમ થય દીધું તો તે પર પ્રત્યક્ષ તો થેર ગમ પથુ પરીક્ષ તો નીધા રાખતી હતી? કારણ સર્વ કાષ્ટ જીતેદિય હોતાં નથી. ઘર અને દેવતા બંધી બુદ્ધિને સમીપ મુક્યાં તો તે ક્યારે લાકડી ઉઠશે એ અનિશ્ચન હોવાથી તમારી તેજો પર આદોનિશ તિલ્લુ નહર રાખતી એ ફળ હતી. તમે કાઈ દિવસ સ્વપને પથુ કાંતિ સંપા આ સહવાસ મનસા, લાચા, કર્મણ આખંડીત પ્રલસ્ય પાળી નિષ્કલંક રીતે રાખશે કે નહિ? એનો જરા સરખો પણ વિચાર કયો હતો? શયે કરો? કોમળે (સુધારક) કયો છે કે તમે કરો? કરવાની આવશ્યકતા લાગે? કરો હોત તો આ સમય દશાપિ પણ આવન નહિ! આ તો વળી વિપતિતર થયું. ચાલો, મળ

વિષય પર આવું. આ અરસામાં એમની તબીબન લાયકતા લાગી. અને તેથી કાંતિ સંપાના-તેમની (કાંતિ સંપાની) સંપ્રદાય-તમે વિવાદ કરાવ્યા. બાદ થોડા દિવસ રહી એમની આંખ સવાની થીયોઈ! ” આટલું કહેતાં, સરસ્વતીના નયનોમાંથી અશ્વધારાએ વળે અસંખ્ય રીતે વલન ચાલી રહ્યું. “સર્વવધી અશ્વ લુછ્યાં લુછ્યાં એણે કહેતું પુનઃ અગાડી ચાલુ કહ્યું, “આ તમારા કહેવાતા સુધારનો-જે જેનાથી સુધારક વર્ગમાં તમે અગ્રતિમ પ્રતિષ્ઠા પામ્યા તેમજ જુના વિચારમતવાદી વર્ગમાં સારી પેઢે વગેરાયા. અને અને અન્ય દુરદેશી સમૃદ્ધ જનોને પ્રમથાથી જ બીતિ હતી કે આવું પરિણામ માફ નીપજરી અને તેથી અમે આમરો બનતો પ્રમત્ત તેના નિવારણાર્થે કરતા પથુ તે સર્વ તમારા દહ નિશ્ચય આગળ નિષ્ફળ થઈ પડ્યાં બુને તેથી પ્રથુ પથુ ને કારણે તે સાર જ કરશે ” એ આરથા રાખી મન વળાના! તમે એમનો નિરંકુશપણે-તેમની ગોમપાનો જરા સરખો પણ વિચાર કયાં સિવાય-સહવાસ વધવા દીધો એવું આ પરિણામ! રમણભાઈ, અરે! એ આજકાલના કહેવાતા સુધારકો! કેટલા જરા તમારા આ સુધારાના પરિણામ પર એક દષ્ટિપાત, તમારા પ્રેમને કાજ! ” થોડીવાર બેઠે જય મંગલ રહ્યા રમણને કંઈ બોલતો નહિ એકે સરસ્વતીએ કહ્યું, “હા, રમણભાઈ ત્યારે આમાં કોનો વાક? ”

“વિધિનો.”

“હા! હા! તમારા જેવા અમરણ્ય કહેવાતા સુધારકો વિધિ, વિધિ દૂરી મારે છે એ તો આજન જનપુર” દીવો લઈ કુચમાં અંપસાવવું અને પછી ‘દાયા! વિધિ!’ એ તે કપાતો નાચ? ” આટલું કહી સરસ્વતી મસ્તકે દરત અશ્વળી ગાદ વિચારમાં પડી ગઈ. થોડીવાર રહી એણે જરા ઉંચું જોયું એટલે રમણલાલ બોલ્યો, “હવે, તારે બીજું કંઈ કહેતું છે?”

“સમને તો કશું કહેવાતું નથી અને નહિ તો બાળણે વિનંતિ કરે!”

“રમણ, ” રમણની માતા કે ને આ સર્વ વાતોમાં જોડેના ઝોરમાં જોડી સંભળતી હતી તે એકાએક રમણ અને અને સરસ્વતી બેઠા હતાં ત્યાં ધસી આવી બોલી, “આ જોળા-આમાં જીવ છે ત્યાં સુધી તો લખ નહિ જ થયા દહો. મારે કંઈ વચવાની આગર પર પાણી નથી ફેરવવું.”

“જુઓ, સરસ્વતી બહેન! કું તમારું કહેતું માન્ય મળું પથુ માછળી લાગણી દુઃખાવી મારાથી તેમ થઈ શકે એમ એમ નથી.” રમણલાલ માતા પર બધો રોષેતો ઝોર દી પોતે છુટી ગયો. પથુ સરસ્વતી કંઈ કાચી ન હેતી. જ્યારે કાન્તિલાલને પાશ્વત્ય ઝોરથી આપી કાંતિ-સંપાના સહવાસને ઉત્તેજન આપ્યું, તેમનાં વિવાદ કીધાં ત્યારે શું માછળી લાગણી નહોતી દુઃખાવું? એ સર્વ શું માછળી સંપ્રદાયી થઈ હતું? ન્યારે તે વખતે માછળા કકળાટી તમે દરકાર ન કીધી તો અત્યારના તેમ લાગણીના એકા

હેજળ તમે શા સાર છુપાવા તેના મિથ્યા પ્રયત્ન કરો છો ?” સરસ્વતીના આ વચન બાણો સોસરા ને સોસરા તેમના મનમાં અને વિધી નાખવા લાગ્યા અને તેઓ નીચેથી જરા સરખું ઉડ્યું પણ જોઇ શક્યા નહિ. સાથી તો સરસ્વતી વધુ ખીલી “એ તમારા વૃક્ષરૂપી સુધારાને કડવા કે મીઠા જે ફળો આપે તે તમારે આપદિષ્ટોએ અને મને કમને પણ ખાવાં જ નોંધો, આખા ભસાય તમારી છુટકો જ નથી. કારણ એ વૃક્ષને પોતાના મોળા તો તમેજ દના ને ?” કરે તે ભોગવે.” આટલા સમય પછી ત શોકલાજનો, જનાપવાદનો અંદોલન ઉપદ્રાસ કરનારા એવા તમને એનો વળા ભય કેવો ? પ્રયત્ન સલાઓમાં સિદ્ધાન્તના સમ તમારાં બાણો જનસમાજને લોકશાહીનો, લોકાપવાદની બીતિનો યાગ કરતાં ઉપદેશો અને જારા પોતાપર આવે ત્યારે બીતિથી મુખ પાછું ફેરવવું ! આજકાલના સુધારકોના કર્તવ્યની છતિ શ્રી “પરોપકારે પીડિતમ” પરકાને જતી કરવામાં અને પોતાપર આવે ત્યારે નીડરતાથી પાછળ પચા કરવામાં જ યાગ છે ! મારી ચંપા કરતાં તો અગણિત અંશે કેટલીએ જન આપ જાણાઓ તમારા આ સુધારા (?) ની મોહ-ભાગમાં ફસાઈ અધોગતિને પામી છતાં એજો શુભાચી જગતના તિરસ્કારને પામી, અતે તમારા આ કહેવાતા સુધારાને રીટકાર દઈ શકુ પામતી હશે !

અર્થાત મને સ્પષ્ટ કહી નાંખવા દે કે, મારી ચંપા તો પૂર્વ જનમાં સુસંસ્કારના બળે કરીને જોઈ જોઈ કારિને જ જોતી. એનામાંજ સ્વભાવને, જનતને અને પરમાત્માને નિહાળતી ! કિંતુ કેટલી અન્ય તો મગજમાં સમજી જાઓ. આ બધા પ્રયાગ તમરા આ આધુનિક કહેવાતા સુધારાનો ! આ તે તમારો સુધારો ? કે જેણે કે નિર્ધારને અધોગતિના કુપમાં કુપાકર્ષ્ય, કુદરતના ફરમાનનો સુધારા (?)ના યેનમાં ભંગ કરાવી આવી દુઃખદ અને જનમાં હાંસીપાત રિશ્તિમાં એમને અને આપણને પૂર્વજોની નિષ્કર્ષક કીર્તિ પર પાણી ફેરવાવી, નીચેથી ઉડ્યું એનાપણું ન રાખ્યું, એ તે તમારો સુધારો કે કુધારો ? યનાર મહ મહ. કિંતુ બે દબુ પણ જરા જુલિધનો છાટી સરખી તમારામાં રહેા હોય તો અમને આ દીકરીને નાક ફાળેવ કરવા મુખી લગ્ન કરી નાંખે. એમાંજ આપણું ઉત્તમત્વ શ્રેય સમયનું છે.” સરસ્વતી આટલું બોલતાં દારી મઠ અને શાસ આવા લાગી.

“એમ તો એમને એમ નહિ મળે તો સામા પેસા આપી બીજી હોઈશું. તો પછી તારી છોકરી લારવાથી અમને શો ફાયદો ?” રમણની માતા બોલી.

“તેથી તમે સારા સુધારક કહેવાશે. બાપી એ તો નાનું બાળક પણ જાણે છે કે, તમે બીજી લારવો પણ તેથી તો તમે નહિ ત્રણમાં, નહિ તેરમાં, નહિ ઇપન્નના મેળમાં, અર્ધાન નહિ અ.ચા સુધારક વા છુટના મનવાદી.”

“અહેનં દુઃ ધણો દીલગીર છું” કે, મારો નિશય તમારા

કહેવાથી નથી કરી શકતો.”

“સાતો ફેર ?” સરસ્વતીએ ઉભા થતાં ચનાં ચોક અને ચોપ-મિશ્રિત સ્વરે કહ્યું, “ત્યાં હલ્લ અને જુલિધનો, સર્વે આ અભાં ત્યાં આશા રાખતી એ આશા-કુસમવત. ખેર - દુઃખનં અતે ભવી જ દુઃખ પીડાની શો.” આટલું કહી સ્મશાદ સરસ્વતી ચોપમાં ને ચોપમાં રમણ અને તેની માતા પ્રતિ અશુભું નયનો મોંથી અંધિયાના તણખા વરસાવી ચાલી ગઈ ! રમણ અને તેની માતા આ દરમ કાલી આંખે નિહાળી જ રહ્યાં !

કાંતિ, વદલા કાંતિ, ક્યાં લાગી મઠ તારી પાશ્વર્ય કેલ વણી, ક્યાં પલાયન કરી ગયાં તારા ચોકસાજ, જનાપવાદની લેશમત પણ દરકાર ન કરવાના પાશ્વર્ય સુધારક વિચાર ! વદલા ! જરા તો બુતકાળ પર દષ્ટિ ફેંક ! આપણે બાલ્યવ-સ્થામાં સાથે જ યેમેલા, સિંહજી લીધેલું અને વયમાં આવતાં માઠ સદનામને લીધે કુદરતી રીતે અન્યોન્ય પ્રત્યે આપણું ઉત્તમ-ચર્ચા વા પરાકા રીતે-ભુના મતવાદીઓની સમ્રાટ, વિનમિત અને દીકાઓને તુલ્ય તુલ્ય લેખી-આપણા ઉત્તમના પિતાઓએ આપણું વિવાદ કરી ઉઘટા પોખાં. એ રનેદમથીથી બધવયેલો આપણે રનેલીએ ફૂંવાં લવિષમાં સુધારાથી આપણા આ અશીકાકે પ્રેમનું આ જડ જગતને દર્શન કરાવી તેમનામાં રનેદ, ઉદભવાવી તેમની સુધારકો પ્રત્યે જે તિર-સ્કારની શક્તિ છે તે નિર્મળ, કરવામાં, દુઃખી આપણાઓનો કષ્ટ-બધોતોને છોડી તેમનાં નષ્ટ થતાં છવનને. એટલાવવામાં સમરત છતાં વ્યાતીત કરવાનાં સ્વપ્નાં જ્યતાં ! પરમાત્માએ આપણું સ્વપ્નાં સમ નીપડાવે એવી એની પ્રત્યે અંદોલિત પ્રાર્થના કરતા. કિંતુ અરે ! હાથ ! હાથ ! એ સ્વપ્નાં, જે આપણું બુતકાળનાં ઉત્તમ વિચારો, અર્થકીત અભિરુચિ પાળી ન સમજાવે લીધે કેકાશ્રમ યદ પડ્યાં ! કારણ દને જન સમાજ એટલો જુલિધીન નથી રેસા કે આપણું એકલી અસીકાકે વકતુત સહિતમાં મેદ પામી ભાન બરી આપણું કવનને-દિનકરે હોય તો પણ આંખ મીચી અવસરે ! વખત તો વહી ગયા ! દને તો જનસમાજ આરિચિતે પ્રધાન પદે આવે છે, અપ્રતિષ્ઠ વિલા અને દિવ્ય વકતુતવકળાને અતિ ગૌણ પદ ! હાથ ! હાથ ! દને મને લાગે છે કે જેને આપણે દિવ્ય પ્રેમ લેખી તેમાં નિરંકુશ પણે આધુનિક સુધારાની પાંખોએ એ દિવ્ય પ્રેમ રૂપી આકાશમાં ઉડી મચન વિદારની મોજ આખનાં આખનાં આપણે આ માન્ય સ્થિતિ પર વસતાં દુઃખી જનનાં કષ્ટ નિદાણ કાઠ સમયે તેમા સદાનુષ્ઠિત દર્શાવનાં અને કાઠ સમયે એ દિવ્ય પ્રેમમાં અંધ યદ -તેમનાં કુઃખનો ઉપદ્રાસ કરનાં ! હા ! તેજ કહેવાળા દિવ્ય પ્રેમે આપણું નખોદ લાગી નાંખ્યું ! હાથ ! હાથ ! જાન આપે છે કે, જેને અર્થકાકે માનસીક પ્રેમ લેખી તે ગોચ-વામાં આનંદ માન્યનાં તેજ માનસીક પ્રેમમાંથી ફા સુધારાથી

નિરકુસતાને લીધે, તે આપણે પ્રથમને માનસીક ગ્રેમ દેહિકમાં પડરાઇ ગયો અને આપણે અધઃપાત થયો! અરે! એ અધઃપાતનું આન, ચતો આપણને ઉભયને થયેલા પ્રયંક પશ્ચાત્તાપ અને ભવેશ્વમાં શું થશે એની ઉદ્ભવેલી કાળજી ડારી ખાતી ચિંતા! એ ચિંતાનું મુંઝું તારો જગતના નિરુકારની અવગણના કરી હસી ઝાલીશ" એ સાંતિલાયક સુખ શબ્દોથી તે કંઈક નિવારણ લાવે! જાન્યુઆરી ભાગે એ વિનંતી વિચારનારા મસ્તકમાં ખડો સ્પર્શ મને સંતાપતો ત્યારે હું મને ઉભરાઈ જતા રેતદથી ગાઢ આલિંગી એક મધુર યુગ્મના મારાં સંગાટે કરી પૂછું વાતસ્યભર્યા શરદેથી ધીલીર મારી-ચિંતાને ઉંડાં મેલી રેતદસાગરમાં રનાન કરાવતો! હાથ! હાથ! એ અને આ કાન્તિમાં ભાગે હું આસમાન જગતનેના ફેર લેઈ છું ત્યારે એ! મારા કાન્તિ! મારું કાળજી વચોવાઈ જાય છે! "ચંપાએ કાન્તિના પગપર મસ્તક મૂકી એના પગ ઝાલી કંચુ, "હાલા! એ પ્રસંગે તારા સ્મૃતિપર અધુના તરફની તારાં અધુના નિહુર મયેલાં હૃદયને મૃદુ કરવા શક્તિમાન નથી નીપતા? "એ મારા કાન્તિ! વધુ શું કહું! બાએ સર્વ તારા પિતા તથા માછને કહું કિંતુ "પ્રપંચ પર પાણી" વહાલા! પ્રથમ સ્વતંત્ર પક્ષાત સ્વયંક ત્યાગાર્થે પાણી એમ ઉત્તરોત્તર એક પછી એક સોપાન ચડતાં ચડતાં થવા સાચા સુધારાની સમાજ પર સચોટ, સાચું અસર થાય. કિંતુ આ તમારા કહેવાતા સુધારાની અસર તો નાંખીજ. બાં તેથી થઈ અનિષ્ટ ફલ સમાજની દૃષ્ટિએ પડ્યાં કે ત્યાંજ સમજાવે કે રોગરૂઠી ગયા તમારાં આ સુધારાના જગત સુધાર-ભૂમિ નીકળ્યાએ પ્રથમ તો સ્વતંત્રને જ સુધારવી જોઈએ એને તો તમારામાં સર્વથા અભાવ છે અને તમે સમાજ સુધારણા કરવા ઇચ્છો એ કેમ સંભવે? વહાલા! તને જગતના તિરસ્કારને ભાષ લાગે છે! તો ચાલ આપણે જગતથી અંજાર રથે નિવાસ કરી ત્યાંજ એક ખૂણમાં પડ્યા પડ્યા પાપને પશ્ચાત્તાપ કરતાં થયશકિત જગત સેવા કરી, પ્રભુ પ્રાર્થનામાં આપણું શો છીત અતીત કરીશું! " આ સર્વ કાન્તિને સંમિશ્રિત અંજાર લાગે છે-અને તેથી મનમાં તો અર્ધકેથી ચાલવા જવા ફરી રહ્યા છે કિંતુ મયેથી. ઉપરનું નથી જોઈ ચંપાએ સફળતાના ઉભરાને નયનોમાં આવનાં અધુનાં પુરને પરાણે આજનાં કાન્તિના મસ્તક પર પોતાનો કામગીર દસ્ત પૂછું વાતસ્યથી આસતે આસતે ફેરવતાં અચકાતાં અચકાતાં મૃદુ, દયાલુ રવરે કહું "બ, કાન્તિ! વહાલા! બ, હું આમ કહી પરાણે તારા વિચાર મરડી નાખ્યા છું નથી, બ, વહાલા, બ! પરમાત્મા તને સદા - સુખી રાખે!"

"આ! એ! મારી આ! ચંપાએ સરસ્વતીને આલિંગન દેતાં દેતાં રંગનાં રંગનાં જયકાને રવરે કહું, "હેર ખાધે શું મિથો? હે! આ! આ! આ! વિપાનને ક્યે આ પાનકુચા મધ્ય? શું એમન કુટુંબી તથા જગતને તેથી કંઈ અસર થશે? હું

એએ એથી અન્ય સાથ લગ્ન નહિ કરે! ના, ના, એથી તો એમાંનું કશું થશે નહિ, માટે હું છવી કહેલાં પાતકનું ફળ ભોગવતાં પશ્ચાત્તાપ કરતાં, ભોળાં, દુઃખીને આધુનિક - સુધારાની મોઢાજાનું દર્શન કરાવી તેમાં કુસાર જતાં અંજારતાં પરમેશ્વર અંજારિશ રમરણ કરતાં પંચવને પામીશ તો આપણું કલ્યાણ થાય. પ્રભુ તો મને મારા પાતકની ક્ષમા આપશે. હું આપણા વડાઓની નિષ્કલંક કાન્તિ પર આપણાત ન કરવાથી પાણી ફરી વળવાની દલીલ કરે છે કિંતુ તે તો કપારનું પે ફરી વળે છે. એર ખાઈ છવીતનો અંત આપણાથી આપણે આપણા કર્મના ફલ ભોગવવાના પરમાત્માના અચલ ફરજિયાત ધર્મ નિમને તોડી શકીશું? ભાગે એ સર્વથા અસંભવીન છે તો પછી આપણાત ક્યે શો કાપશે?"

"મેટા, તારી સર્વ દલીલ સચ છે કિંતુ મને તો આજ મારું સહ છે, હું કંઈ તારા પર દયાણ કરવા નથી ઇચ્છી. હું મારે મારું તારે!" કહી સરસ્વતીએ પાસે પડેલી ઝેરની પ્યાલી જરા ઉંચકી.

"બા! બા! અંતે હું આજ નિશ્ચયપર આવી? બા! એ! મારી બા! હું જાય અને આ તારી, તને વિપાન કરાવનારી દુષ્ટ છવી છવી, આ દુનિઆમાં મોજ માને ના, ના, એથી હદ પર્યંત તો હું દુષ્ટ નથી. હું મારી સર્વ દલીલોને, જાનને કોરાણે મેલી તારાજ મારે અનુસર છું! એ! બા! હું ત્યાં છું!" કહી ચંપાએ પચી બીજી વિગતી પ્યાલી તૈયાર કરી ઉંચકી! આ દીકરી અન્યોન્યને અંજુ પૂછું નયને કુસાર ખાતાં ખાતાં અતિમ શીઠ આલિંગ્યા અને એ ગાઢ આલિંગનપ્રપંચ રિપતિમા જ વિપાન ક્યું! ! !

કેમ અતી ભાગીરથી, જેનું કે પેલાં હુદરેલાઓએ ખિચારાં મા દીકરીને એર ખવડાવી નેમના ચિરણુકીને અદિમાં આપણી ન્ખાતમાં કોઈએ પચી તેમના હુધારાના પરાકમને શીષે-પેલા બીજા હુદરેણુ ચિત્તસાવે પચી પોતાની છાતરી મુદને-કપોળમાં નહિ રાખી તારે કાઠીઆવાડી રંગ્યાને-એના મા આપ (મિત્ર) ડાંગાં ધોળાકાકથી ગાળી-ઉપાડી લાન્ના! ! ! મુઆ એ હુધારા-વાળા થતાં! ! !

જોઈએ તો—

૨ સવા સાથે તમારા તનખનની કુખી દાવન ફેરમાં બીડી મોઢલી થેરે જોડે જ શશ્વીક ઉપાયોથી મુખી દુઃખનની શરઆત કરી જેને. પંડીન પરિમલ (જ્યોતિષી વેદ) રેખાપત્ર—૮ થી ૨૦ (૨૦) થી ૨૧ મિત્રીની વાલ (માટુંગા) છ. આઈ. પી. આર. ૧૨થી ૬ હરરાલા બીરદોય નં- ૧ એલવીક (મુખાઈ) પત્ર વ્યવહાર માટુંગે કરે.

હેજા તમે શા સાર છુપાવા તેમ મિથ્યા પ્રવળ કરો છે ?” સરસ્વતીના આ વચન બાણી સોસરા ને સોસરા તેમના મજાલા-ખર્ચે વિધી નાખવા લાગ્યા અને તેઓ નીચેથી જરા સરખું ઉઠ્યું પણ જોઈ શક્યા નહિ. સ્વાથી તો સરસ્વતી વધુ ખીલી “એ તમારા વૃક્ષાથી સુધારાને કંઈમાં કે મીઠાં ને રૂંધો અરે તે તમારે નાથદણિએ અને મને કમને પશુ, ખાવા જ લેવડએ, ખાધા સવાય તમારા છુટકો જ નથી. કારણ એ વૃક્ષને પોતાનાર માળી તો તમેજ દતા ને ?” કરે તે ભોમને.” આટલા સમય પછે તે લોકલાજનો, જનાપવાદનો અદોનિસ ઉપદાસ કરનારા એવા તમને એનો વળી ભય કેવો ? પ્રગટે સસાઓમાં સિદ્ધગર્જના સમ તમારાં લાપણો જનસમાજને લોકલાજનો, લોકાપવાદની લીલિતો ત્યાજ કર્યાં ઉપદેશો અને જ્યારે પોતાપર આવે ત્યારે બાલિથી મુખ પાછું ફેરવતું ! આજ્ઞાકાળના સુધારકોના કર્તવ્યની છતિ શ્રી “પરોપદેશો પોદિયમ્” પારકાને જતી કરવામાં અને પોતાપર આવે ત્યારે નીરસતાથી પાછળ પશમાં કરવામાં જ થાય છે ! મારી અંધા કરતી તો અગ્નિજીવ અંશે કેટલીએ અન્ય આર્થ જાણાઓ તમારા આ સુધારા (?) ની મોહ-જગમગ ફાસદ અધોગતિને પામી જીવન એવે યુગમાં જનનના તિરસ્કારને પામી, અતે તમારા આ કહેવાતા સુધારાને શીટકાર દઈ અડધ પામતી હશે !

અર્થાત મને સ્પષ્ટ કહી નાંખવા દો કે, મારી અંધા તો પૂર્વ જન્મમાં સુસરકાતના બધા કરીને જોઈ જોઈ કાળિને જ ભેટી, એનામાંજ સ્વળનને, જનનને અને પરમાત્માને વિદાળતી ! કેટલું કહીશ અન્ય તો મગજમાં સમજી જાયો. આ બંને પ્રતાપ તમારા આ આધુનિક કહેવાતા સુધારાનો ! આ તે તમારો સુધારો ? કે જેણે કાળિ કેપાને અધોગતિના કુપમાં કુળાડમાં, કુદરતના દરમ્યાનના સુધારા (ગે)ના ચેનમાં ભંગ કરાવી આવી દુઃખ અને જનમમાં દાંસીપાત રિપ્તિમાં એમને અને આપણને પૂર્વજીની નિષ્કલંક કાળિ” પર પાણી ફેરવાવી, નીચેથી ઉઠ્યું જોરાપણું ન રાખ્યું, એ તે તમારો સુધારો કે કુધારો ? અનાર થઈ ગયો. ગિરુ બે દબુ પશુ જરા ભુલિયોના છાંટી સરખો તમારામાં રંગો હોય તો અમને આ દીકરીને નાહક ફાલે કરવા મુજી લગ કરી નાંખે. એમાંજ આપણું ઉત્તમનું શ્રેય સમયલું છે.” સરસ્વતી આટલું એલનાં દાંડી ગઈ અને જાસ ખાવા લાગી.

“અને તો એમને એમ નહિ મને તો સામા પૈસા આપી બીજી લોઈશું. તો પછી તારી છોકરી લાવવાથી અમને શો ફાયદો ?” રમણની માના બોલી.

“તેથી તમે સાગા સુધારક કહેવાશો. બાકી એ તો નાનું બાળક પણ જાણે છે કે, તેને બીજી લાવશે પણ તેથી તો તમે નહિ ત્રણમાં, નહિ તેમાં, નહિ જાનના મેળમાં, અર્થાત નહિ અ.યા સુધારકે વા જીના મતવાદી.”

“ખદેન; હું” ધણે દીઠગીર કું” કે, મારો નિશ્ચય તમારા

કહેવાથી નથી ફરી શકતો.”

“શાંતો ફરે ?” સરસ્વતીએ ઉઠા થનાં થનાં તોડ અને રોપ-ગિચિન રરે કહ્યું, “ત્યાં હવે અને ભુલિયોના સ્વધા અભાવે ત્યાં આસા રાખતી એ આકાશ-કુસુમવન. અરે. દુઃખનાં અનુભવી જ દુઃખ પીઠાની થોડે.” આટલું કહી સમગ્રસર સરસ્વતી રોપમાં ને રોપમાં રમણ અને તેની માતા પ્રતિ અણપણું નખેનાં થોડી અગિના તણખા વરસાવથી ચાલી ગઈ ! રમણ અને તેની માતા આ દરમ્યાન કાંઈ આંખે નિદ્રાળી જ રહ્યાં !

સંતિ; વદાલા કાંતે, ક્યાં લાગી ગઈ તારી પાશ્વર્ય કેલું પણી, ક્યાં પશ્ચાત્ત કરી ગયાં તારા લોકલાજ, જનાપવાદની લેશમત્ર પણ દરકાર ન કરવાનાં પાશ્વર્ય સુધારક વિચાર ! વદાલા ! બસ તો બીકાગ પર દણિ દેંક ! આપણે આપવા-સ્થામાં સાચે જ ખેલેલા, શિશુજી લીધેલું અને વયમાં આવનાં આદ સવવાસને લીધે કુદરતી રીતે અન્યોન્ય પ્રણે. આપણું ઉભયનાં અંતઃકરણમાં પુટેલાં રનેકાંકુરો, એ આપણા રનેકાંકુરોને પ્રત્યક્ષ વા પરીણ રીતે-જુના મતવાદીઓની સલાહ, વિનંતિ અને દીઠગીએ તણુ દ્રવ્ય લેખી-આપણા ઉભયના પિનાઓએ આપણું વિવાહ કરી ઉઠરા પોખાં. એ રનેકાંકુરોથી બધા થયેલાં આપણે રનેકાંકુરો કુવાં ભવિષ્યમાં સુધારાથી આપણા આ અર્થોક્તિ પ્રેમજી આ જન્મ જનનને દર્શન કરાવી તેમનામાં રનેકાં ઉદભવાથી તેમની સુધારાનાં પ્રણે ને તિરસ્કારની દૃષ્ટિ છે તે નિર્મળ કરવામાં, દુઃખી આર્થજાણાઓનાં કષ્ટ-જખનોને હેડી તેમનાં નષ્ટ થતાં જીવનને એટકાવવામાં સમસ્ત જીવન વ્યર્થીન કરવાનાં રવનાં વચ્ચતાં ! પરમાત્માએ આપણાં રવનાં સ્વ નીવડાવે એવી એની પ્રણે અદોનિક પ્રાર્થના કરતા. ગિરુ અરે ! હાય ! હાય ! એ રવનાં, એ આપણાં બુદ્ધગાળનાં ઉન્નત રિચારો, અખરીત અદ્યત્થે તેમાં ન શકારને લીધે કક્ષામ થઈ પડ્યાં ! કારણ હવે જન્મ સમાજ એટલો ભુલિયોના થઈ રમે કે આપણી એકઠી અર્થોક્તિ વક્તવ્ય ચકિતમાં મોદ પામી ભાન બૂરી આપણું કમન-હિતકરે હોય તો પણ આંખ મીચી અનુસરે ! વખત તો વહી ગયા ! હવે તો જનસમાજ આરિચ્ચને પ્રધાન પદ આપે છે, અપ્રતિષ્ઠ વિવા અને દિવ્ય વક્તવ્યકળાને અતિ શૈશ્ય પદ ! હાય ! હાય ! હવે મને લાગે છે કે જેને આપણે દિવ્ય પ્રેમ લેખી તેમાં નિરંકુશ પણે આધુનિક સુધારાની પાંખોએ એ દિવ્ય પ્રેમ રૂપી આકાશમાં ઉડી ગયેલ વિદ્યારની મેલજ ચાખનાં આખનાં આપણે આ માનવ સંહિત પર વસનાં દુઃખી જનનાં કાંઈ નિદ્રાળી કેહ સમયે તેમાં સદાનુશ્રીને દર્શવનાં અને જાંઠ સમયે એ દિવ્ય પ્રેમમાં અંધ થઈ-તેમનાં દુઃખનો ઉપદાઈ કરતાં ! હા ! તેજ કહેવાતા દિવ્ય પ્રેમે આપણું નખખોડ વાળાં નાંખ્યું ! હાય ! હવે ભાન આવે છે કે, જેને અર્થોક્તિ માનસીક પ્રેમ લેખી તે બોધક વામાં આનંદ-માણનાં તેજ માનસીક પ્રેમમાંથી આ સુધારાની

ગોળ-કાલનાં નાટકો

સિરાજ-ઉદ્-દૌલા

(અપભ્રંશ)

રા. રમણીક અ. મલિતા.

(૬)

ગયા અંકમાં આપણે પ્લાસીનાં યુદ્ધની હકીકત જોઈ. સિરાજ ત્યાર પહેલાં જોઈ શકેલાં હતો કે લશ્કર અને લશ્કરના નેતાઓ યત્ન સાથે મળી ગયેલાં છે. ત્યારે નાટક શરૂને દાંધે કેવે પકડાયા કરતાં રાજધાનીમાં જન વિશ્વાસુ માથુસોતું સૈન્ય તૈયાર કરવા તે ચાલી ગયો. આત્મરક્ષાને માટે તેણે બે દળર માથુસો સાથે લીધાં હતાં. ૨૪ મી જુનને તે લીરાકીસમાં પહોંચ્યા. ત્યાં પહેલાંવાં મીર-નજરનાં દવાની ખખર પડી અને પ્લાસીનું પરિણામ જાણ્યું. સૈન્ય એકઠું કરવાને મંદેન કરી પણ વિજય થઈ. સિરાજને મદદ કરનાર બે જણ હતા. સ્વાતંત્ર્યના બેલી ફ્રેન્ચે મળ્યા છે. દુનિયાનાં મિત્રદાસમાં તેમની ઉત્તમ કાર્તિ છે. એવું ફ્રેન્ચે વીર મોરશુલો અને બીજે રાજ રામનારાયણ. બધો વિચાર કરી સિરાજ દીને વેપે પ્રિયતમા હુદાઈનિસા અને કેટલાક વિશ્વાસુ મોકર સાથે નીકળી પયો. તેને વિચાર ગંગાની એક શાખા જેને કાલિંદી કહે છે તે ઝોળંગી ફ્રેન્ચેને મળવાનો હતો સિરાજ મહાનંદા ઝોળંગી ગયો. પછી કાલિંદીના જળ પ્રવાહને ઝોળંગી જતાં તેનું નાવ જખરાખરકાલ ગામ આગળ આવી પહોંચ્યું. અહીં તેને અટકવું પડ્યું. નાજરપુરનું મુખ્ય પાર કરત તો તેનો બોટ પાર હતો. પણ નદિનું મુખ સુકાઈ ગયું હતું. તે કંઈ ખાવાપીવાનું લેવા માટે પાસેની મસીદમાં ગયો. મીરનજરનાં લાક જે રાજમહેજનો રોજદાર હતો તેને અને મીરકાસિમને સિરાજને પકડી લાવવાનું કામ સોંપવામાં આવ્યું હતું. તેઓની હાલથી પસંદ હતી. પૈસાનો લાલચથી લોકોએ સિરાજને પકડાવ્યો. કોઈ કહે છે કે, પગમાં બહુમૂલ્ય પાકુ કા નેક લોકોએ ઝોળંગી કદાચે અને મિરકાસિમને ખખર આપી. કોઈ કહે છે કે ફ્રેન્ચે સિરાજ પર પોતાનું વેર લીધું ને તેને પકડાવ્યો. મંથુ કલાક ચાલી જવાય એટલા કાસના પર મોરશુલો મદદ માટે તૈયાર હતો. પણ સિરાજનો નિવસ પકડાયો હતો. તે મીર કાસિમને દાંધે કેવે પકડાવ્યો. સૈન્યે તેની હોડીમાંનું દબ્ય હુડી લીધું અને મિરકાસિમે ચાલાકાપી બેગમ હુદાઈનિસાનાં કિમતી આશ્વાસુ અને જવાહિર પછી લઈ લીધાં.

સિરાજના કેવે પકડાવાના સમાચાર મુશિંદાખાદ પહોંચ્યા. મીરનજરે પોતાના યુગ મીરને મોકલ્યો. બંગાળ બિહાર અને ઝોરીસાનો નગ્નમ, ન્યાયપરચણ, ધર્મબીર, વીર સિરાજને ૩૭ બુલાકાએ મુશિંદાખાદ લઈ આવ્યા. એક સામાન્ય તરકરની

માફક મીરનજર સામે બેઠી નાંખી તેને હસો કરવામાં આવ્યો. કહેવાય છે કે તેની દશા જોઈ મીરનજરનાં માથુને પણ આઘાત લાગ્યો. સિરાજ મટે શું કરવું તેનો વિચાર થવા માંડ્યો. રિયાજ-ઉલ સયદીનોનો કરતી કહે છે કે “ધર્મ ન્યાયમજ્જ જનતરીકની સમાધી નેને કાર મારવાનો નિર્ણય થયો.” એ ને સિરાજને મીરનજરનાં બાંધાનમાં કેવે રાખવામાં આવ્યો. વધે કરાવવાનું કામ મીરને સોંપવામાં આવ્યું હતું. મીરને પણ આ કામ પતકવું નહિ. કોઈ મુસલમાન તેની દત્તા કરવા તૈયાર થયો નહિ. સંસારમાં કોઈ કામ અપૂર્ણ રહી જતું નથી, તેમ આખરે એક દુરાત્મા મુસલમાન સિરાજના વધને માટે તૈયાર થયો. એનું નામ હતું મદમદી બેગ. આ માથુસ નગ્નમ અલિપદીખાન અને સિરાજની દવાપી મોટો થયો હતો. સિરાજની નાનીએ એક છોકરીને પાગા હતી. તેને હેઠરી મોટી કરી મદમદી બેગ સાથે પરણી હતી. અને તેમનાં બન્નેનાં બરવા પોપણ માટે બદખરત કર્યાં હતાં. આ કૃત્રિ પાપી પોતાના માલિકનું માથું કાપવા તૈયાર થયો. કોઈ દરિયો મારાસ, કોઈ ધનાધિપાસુ સિપાઈ, કે હાજી બરનો બીખારી જે કામ કરવા તૈયાર થયો નહિ તે સિરાજના અન્યની પોપણમાં પાપી મદમદી બેગે તૈયાર થયો. બપોરે મદમદી બેગ નાની તસવાર લઈ સિરાજના બદખાનામાં દાખલ થયો ત્યારે સિરાજ ઉઘાટની માફક પોકારી ઉઠ્યો. “જાણ મદમદી બેગ ! તું ? તું ? તું ? આખરે મને દસ કરવા આવ્યો છે ? કેમ ? કેમ ? કેમ ? એ લોકો આ વિશાળ જનમજ્જમાં, આ અંધારી કોટડીમાં મારે માટે છુટી રોડમીટી પણ બદખરત કરી શક્યા નહિ ?”

તરત જ સિરાજની મનોદશા બદલાઈ. તેણે પોતાની અવસ્થા તરીખી અને કહે—“નાના.” “હું બચું” તેમ નથી. તે કદાપિ થાય એમ નથી. બીજે કોઈ અપરાધ ન હોય તો હુસેન કુલિખાનાં ખૂનને માટે મારે માફ પ્રાપ્તિ બોધવનું જોઈએ.”

સિરાજ ધર્મપરાયણ હતો. અંતકાળ સમયે તે પોતાનાં મહાન આયેકને વિચર્યો નહિ. મદમદી બેગ તરફ શૂન્ય દષ્ટિથી જોઈ તેણે કહ્યું, “આવ જા સૈાસ—અને પાછું આવ, હું એકવાર છવટને માટે પ્રયત્ન પાસે મારા જીવનનું અંતિમ કલ્પ પુરું કરું”

પ્રાર્થના પુરી થઈ ન થઈ એટલામાં મદમદી બેગે ઉપર ઉપરી તરવારના ધા કરવા માંડ્યાં. સિરાજ પોકારી ઉઠ્યો: “હવે નહિ—બસ કરો. હુસેન કુલિખા, તારા આત્માને શાંતિ મળે.”

એટલું કહેતાં સિરાજનો જીવનદીપ નિર્વાણ થયો. સિરાજનું નાટક તેની જીવનલીલાની સાથે સમાપ્ત થયું નેકર; પરંતુ સિરાજના નાટકના અખર વિદ્યાર્થી તેમ કહ્યું નથી; પરંતુ સિરાજની સાથે મિરનજરનો સમય પણ ભેળવી દઈ બેગમ હુદાઈનિસાનું મૃત્યુ, મિરનનું મૃત્યુ અને વળે સુધી મિરનજરનું

*Stuart's "History of Bengal."

+ Ome's "Hindustan" II 184.

× સાચર ઉલ મુશાફરીન.

રાજ્ય ચાલુ તે પુર કરી ચિરકાસને ગાદી મળતાં સુધી લખાવ્યું માટે અને એ ચાર બીતાનો વાંચકોની સંભળને માટે અંદિ ઉલ્લેખ કરીશું.

સિરાજના મૂલ્યથી દોહાકાર થઈ ગયો. તેની માતા ધિનાની જેની બની ગઈ. અંત:પુરમાંથી રસતા પદ આવી હાગી અને પોતાના દોકરાના રાજને મુખવા લાગી. પણ તેને અંત:પુરમાં મોકલી કેદ કરી અને સિરાજના રાજને ખોસાણમાં બૂમ મદાઈ કરવામાં આવ્યો.

બંડખોરાનો લેહીની તુષા આટલેથી પૂરી થઈ નહિ. અલિવદીખાંની બેગમ, ધસેરી બેગમ, અમિના બેગમ, બેગમ હુલ્હનિસા, તેને ચાર વર્ષની બાળકી સાથે કેદ કરી દાકમમાં મોકલી આપવામાં આવ્યાં. મીરને અલિવદીખાંની બેગમનો અને હુલ્હનિસાના નાશની પેસી કરી હતી, પણ ચિરનાફરે સંભળિ આપી નહિ. આખરે અલિવદીખાંની બેગમને અને હુલ્હનિસાને પુરિદાખાદમાં રહેવાની છુટ આપવામાં આવી અને હુલ્હનિસાને માસિક રૂ. ૧૦૦૦ આપવાનો બદલોગત થયો. તે ખોસાણમાં પોતાના રવાનીની કબ પાસે રહેવા લાગી. તે રવાને સાફ રાખી તે ખોસાણને ફરજી વિસાપથી મળવતી. રવાનીની કબ પર દીવો બાળતી થયાં વર્ષ સુધી જીવતી રહી હતી. રાજ બાગને સાફ કરી, પુખ્ત એકાં કરી રવાનીની સમાધિ પર ચઢાવતી હતી.*

ભાગીરથીના પશ્ચિમ તીરે ખોસાણ નામની સમાધિ જમીન નગરાખ અલિવદીખાંએ પોતાની માતાની સમાધિ માટે આ ખોસાણ ખનાવ્યો હતો. અંદિ જ નગરાખ અલિવદીખાંની પછુ કબ છે. + આ પ્રમાણે બંગાળના એકીરિદેષ્ટ નગરાખની કાણદિનો અંત માટે છે. તે સમયના બનાવો અને મનુષ્યો સંબંધી લખતાં હતા તેમના નિષ્પદાપાત લેખક કનૈ. શ. બી. માલેસન કહે છે કે:-

"બીજા ગમે તે દોષથી સિરાજ અપરાધી હોય, પરંતુ સિરાજ રાજદોષી અને દેશદોષી ન હતો. નવમી ફેબ્રુઆરીથી તે વીસમી જુન ૧૫૧૧ ને બનાવો બન્યા છે તે સંબંધી વિચાર કરતાં કે જે નિરપેક્ષ અજેજ એમ અચીકાર નહિ કરી શકે કે સન્મન શિખરપર કલાઈવ કરતાં સિરાજનું આસન થયું હતું છે. આ વિચારાનત નાટકમાં (પ્રારથી લીધે) મુખ્ય મુખ્ય પાત્રોમાં એક માત્ર તેજ (સિરાજ) દબે કે જેણે કાષ્ઠપણ પ્રકારની પ્રત્યેના કરવા માત્ર કર્યાં નથી."

અમે ઉપર કહ્યું તેમ સિરાજનો ખેલ સિરાજ પછી, મીરનાફર પછી, ચિરકાસિમાના વાત્સાવેદય સુધી લંબાય છે જે યુદ્ધિન સંગત નથી. માટે બીજા આલોચના કરવાનું મોકુફ રાખી સિરાજના ખેલની સમાલોચના કરશું.

* લગભગ ૨૪ વર્ષ પછી ઈ. સ. ૧૭૮૧ માં મી. ફેરિશ્દર નામના અંગ્રેજે જલતે જોઈ. પતિવ્રતા બેગમ હુલ્હનિસાનો આ દક્ષિન લખી છે.

+ સિરાજની અને અલિવદીખાંની કબ પર દીવો બાળવાને માટે દિહુરાનું સામ્રાજ્ય મોજવતી માયાજી ઈજેજ સરકાર અંદિને ચાર આના તેમ અર્થ માટે આપે છે.

ખુદાયામના સીનેમાવાળાઓને એક અંશુદય તક.

સસ્તાં અને સારાં પ્રાચીનો પ્રાચીનો મેળવશો ?

મેજેસ્ટીક ફીલ્મ્સની બાણીતી ફીલ્મો

૧ આત્મબલ ૨ નંદ બત્રીસી

૩ સંન્યાસી ૪ પાપનો પથ્થાતાપ

(રીપતેન્સ)

૫ ચંદન-મલીયાગરી ૬ પાપનો કેવ

(કેટ ઓફ સીન)

તે સિવાય

સીરીયલો અને ઈંગ્લીશ ફામાઓ

બુર્કાંગ માટે લખો—

ફીલ્મઅલી મહમદઅલી

દે. હસમત મહલ ગોપાંરી

સી. ફેસ—મુબાઈ નં. ૭

એક વખત કામ પાડી જોરો તો ખાતી થશે.

બહેનો !

તમારો માતી પહેરવાનો શોખ પુરો કરો

દેખાવમાં અથવા બસરાની દાસમમાં સસ્તાં
ટકાવામાં બાબુમાં
વપરાયમાં ઉમે તેનાં

જાપાનીઝ કલચર્ડ પહેરાં વાપરો

ગોદા વેપારીઓ પણ જાપાનીઝ ખરીદી નાખ છે, કલચર્ડને નામે બેગરીગરાઓ ખોરો માલ લઈ જાય છે કરતાં
અરા કલચર્ડ લઈ વાપરવામાં વાધો શું ??

આ માતી પણ ખાસ ઉછેરેલી માછલીઓ

કુદરતી રીતે જ પેદા કરે છે

પરંતુ ખાસ માતી પહેરવાનો તમારો બિરાંબોનો શોખ
લગામચુ પુરો કૈયાતમારા દામ બચાવો
ધેર મોં પજુ માલ જોવો હોય તો બની રાહો.

—લખો અથવા મંજો—

એન. ડી. શ્રોફની કું

દે. લગભગ ૨૪ વર્ષ પછી ઈ. સ. ૧૭૮૧ માં મી. ફેરિશ્દર નામના અંગ્રેજે જલતે જોઈ. પતિવ્રતા બેગમ હુલ્હનિસાનો આ દક્ષિન લખી છે.

સીનેમાના

સમાચાર

સપ્તાહ—૨૧. ચિત્રપટ

નવી ફિલ્મ—

૧. નીરા યાને અરવલીની તાલુ—લક્ષ્મી પિક્ચર્સનું સુવેલ રોમાન્સ: આઈ લાઇ. લેખક અને ગાયકેટર (એડીવા) મી. ડાઇરી અને મી. તોરલે. ફોટોગ્રાફર મી. પાંડુરંગ નાઇક.

પરતુ—મી. ડાઇરી આજ લાંબો વખત યથાં એક ઉત્તમ રોમાન્સ બદાર પાઠવાને ઉમેદ રાખી રહ્યા હતા; અને તેમની ઉમેદ લક્ષ્મીના નવા ચેનેજર મી. ફેલાઇએ પાર પાડી છે; પરંતુ કહેવાને દિવસીર છીએ કે, મી. ડાઇરી દિન્દુરયાનમાં ગમે તેવાં એડીટીન્સો ઉપસાવે, પણ નેટવો-તેમની પીછીમાં કસ છે તેટલો કલમમાં નથી. તેમની આ વાતાં અને તેનાં સિનાયોં એવી રીતે રહ્યું થયું છે કે, સાધારણ એટલેક પણ વસ્તુને આદર્શ અને તેના આપા સમજવાને માટે શ્રેયવાદમાં પડી જાય તો નવાઈ પામવા નેહું નથી.

આશિનય—મી. ડાઇરીએ આઈસ્ટ તરીકે સારા ચેકીઝ આપ્યા છે; પરંતુ નતાં ત્યાં મકુતમાં આવેલા નવો લોકોને કંઠાઓ આપે છે. કમર હલાવી લોકોનું મનરંજન કરવાને જમાનો હવે નથી. મિસ યુનુષી નીરાનું કામ હીક કરે છે. તેની જગ્યાએ ને મિસ મકનાહને કામ આપ્યું છે. તે તો ફિલ્મની ખૂબીમાં કંઈક જોર વધારે ચાત. મી. રાજ હમેશાની રીવાજ પ્રમાણે કામ કરે જાય છે મી. આહરને, પ્રભાકર આસ વગેરે લક્ષ્મીની આગળની ફિલ્મ દેવદાસીનું લાન કરાવે છે. જ્યારે સેટીંગમાં ને તબુ નવીન પદ્ધતિના સીતા જુદા જુદા એંગેલોથી લીધેલા અજાં માલુમ પડે છે. એ માટે મી. ડાઇરીની આઈ ગવર્નેક-ડોન પ્રેરાનિય ગજુએ જ્યારે મી. ડાઇરીના એડીવા મલ્લયાર મી. તોરલે આજ સુધી સિનેમાના કથામાં એક હુકીંગ એસપેક્ટ ગણાય છે અને તે છોડી તેઓ પ્રોડ્યુસીંગમાં પડ્યા છે પણ હજી તેમને તાલીમ લેવાની પછી જરૂર છે. ને કે, મહારાષ્ટ્ર-ગીતમ કાં; માંથી નીકળનાર દરેક વ્યક્તિ ડાયરેક્ટર થઈને પરચરી મળે છે અને નામના ડોકો મેળવી છે તે હજી કલાક નેપી; છતાં હજી આ ભાઈ હિપાઉ છે અને ઉમેદ યોદી ધરાવે છે એટલે સમય વર્તા કામ કર્યું તો અજાળ નતાં પછત નરે પડે.

૨. હેડાઈમી—મી. પાંડુરંગ નાઇક એક ઉપરતા ફોટોગ્રાફર છે અને તેમનાં ગુરૂ મી. દામડેને પગલે ચાલી કંઈક નામના મેળવી કહેવાય, હતાં હજી આવાં પિક્ચરો-કહાડી દાખને મનજીન ગતાવે એવી અગો તેમને લક્ષમણ કરીએ છીએ.

આ વખતે પૂરેલી મહેનત માટે ધન્યવાદ આપીએ છીએ. એકંદરે સારામાં સારા સેટીંગ, લાઇટ ઇફેક્ટ અને ફોટો-ગ્રાફી એ આ ફિલ્મની મુદત કળાં છે અને લોકો પર સારી છાપ પાડે છે.

નવી અગરો—

ફેલિનર—અજિડાસ વસ્તુને કુદાજ વજાઈ આવે છે. મી. દરે બહાર ગામ ગયેલ હોવાથી કહે છે કે, ધણુ લેખક શોકાગંધ સિનાયોં લાઈને હાથ દોડતા દેખાયા હતા, પરંતુ પરતુમાં ફેરફાર કરવા-કરાવવા માટે ‘રેપ્રિવાઈટો’ પાસે જતાં પરિણામ આવે તે પહેલાં મી. દરેની પધરામણી મુજબમાં થઈ ગઈ છે. છેડતી છેડતી ફિલ્મની નાસીપાસી પછી નેજાંએ છીએ, મી. દરે હવે તબુ શું આપે છે.

લક્ષ્મી—હવે જામ થાય છે, એવી ખબર અપોને મળી છે, પણ હજી એક આશા રહી છે. અગો છુછીએ છીએ કે, કંપનીના બધા માટે અને નવીન ચેનેજર-ડેટિંગ નીરા અને આશા ને શબ્દોની સંધી ન થાય તો સારું.

યુનાઈટેડ—લક્ષ્મીના પ્રસિધ્ધ ધાડાકે ઉમાશ નાથની સેન્સર ટાયલ ગયા હુધવારે થઈ ગઈ હતી. સેન્સરે આંદર નહિ આપવાથી ફિલ્મ બોર્ડમાં મુકાઈ છે.

મહારાષ્ટ્ર—પ્રભાકર તૈયાર થઈ ગઈ છે અને આપતા મહિનામાં આવશે.

રૌપય—ચાહે જંગલની તૈયારીએ આવી રહી છે. મુલતુ, કંપનીયાઓને પિક્ચર પાડવાનું સાધન સારું છે. રૌપય રુ-ડીનામાં તૈયાર થતી સરસ્વતીની સતી સોગમ થોડા, વખતમાં જ બદાર પડશે. બાકી રૌપયનું કામ રૌપય નથી-પણ માનુષી રૌપય દેખાય છે. માત્ર રૌપય થાય તો હીક કે કામ રૌપય થાય.

સારદા—મી. નવજ શાંધીને હાથે ‘ધોવન ચક્ર યાને જુવાનીનું જોર’ નામની અપ-ડેટ દિન્દુસમાનનું દિવસનું કરાવતી ફિલ્મ તૈયાર થઈ ગઈ છે. મી. દોવાનાના હાથે તૈયાર થતી ‘અ.આ.અ. હુનિપા’ના આઉટડોર માટે કંપની થોડા મજામાં જ માયેરાન ઉપડી જશે. સાંભળવા પ્રમાણે શારદામાં નવી ને તબુ સિનેમા રટારે નેહાય એમ વધી રાખવામાં આવે છે.

સીતમ—સુદેહ મતારને બીને હવેનાં ચાલુ છે. તે સિતમ જુલૂતી કામીક નોરોનું કામિક પથ રહ્યું કયું છે.

ગ્રેનેરીક—લક્ષ્મીની ‘નીરા યાને અરવલીની નાથજી મીજુ’ અંકવાદીયું ચાલુ છે.

નોડીમ—કાંઈ એક કંપનીના લુનાં જાને ઉચ્ચ દર-જાનાં માણસે ને તોડીક મળવાની વાતો સાંભળવા કરે છે.

સાન્સ-સેટ્ટીંગ—રેલામાં આવે છે, કે સિનેમા લાઈનવા જુના જોગી મી. પાટલુકરે રટાઓ રુડીની બાંડે રાખે છે અને તેમની કચે અગેની એક પ્રખ્યાત કંપનીના. ડાયરેક્ટર નવા રિખતલ સિનેમા નટી પણ જોગા છે! કને આપુ હતાં! નામ પ્રમાણે કામ કરી અનાજને.

આજકાલની બહાર ખખડો-જેમ દિલ્લ સેન્સરના સપાટાથી પસાર થાય છે તેમ તેની બહાર ખખડો પશુ કોષ એવા સેન્સરના હાથમાંથી પસાર થાય તેમ અંગ્રેજીમાં છેલ્લે છેલ્લે. કારણ કે દિલ્લની બહાર કંચાને બદલે અંગ્રેજી આલેખોનું જ પ્રદર્શન થાય છે, તે ઉપરાંત તેમજ પશુને તુક-સાનકારક છે. હજાર એનાથી બચાવે !

મેન્સરટીક સીનેમામાં નામદાર ગવરનરનું—

મંગળવાર તા. ૯ મી માર્ચના રાત્રિના રસ. ટા. ૧૦-૧૫ મેન્સરટીક સિનેમામાં સર લેરલી વીલસન હોરપોટલના લાલ માટે બહુતી સુનીવરસલ કંપનીના મેજન્ટ શેઠ સુનીલાલ જી. સુનીમ તરફથી સમારંભ મેળવેલ હતો. બરાબર ૧૦-૧૫ મીનીટે નામદાર ગવરનર સાહેબ પધારતાં ધણુજ માન સદિન તેઓ નામદાર ખાતે રાજ્યપારવામાં આવેલા ખાસ બાકમાં બેઠક આપવામાં આવી હતી. શુરમાં એક કોમીક, ત્યાર બાદ લક્ષ્મી પીકચર્સની નીરાની કટોમિનું ખતાવવામાં આવેલું આકર્ષક એક રીલ અને તે પછી રાજ્યપ્રધાની નામદાર ગવરનર તથા લેડીની મુલાકાતની ખાસ ઉતારવામાં આવેલી રીલમ ખતાવ્યા બાદ એક કોમીક દ્વારા પશુ ખતાવ્યા હતા. અરંધા શ્રોત્રામ પછી શેઠ સુનીલાલે આ સમારંભની ખુબાઈમાં ખપેલી ટીફોડા, સીનેમા થર આવેલી સારી આવક તથા બહાર ગમતા સીનેમાવાળાઓનો ફોલો એમ કુલ રકમ લગભગ રૂપિયા બે હજાર સુધીનું બહાર કહ્યું હતું અને નામદાર ગવરનર સાહેબનો આભાર માન્યો હતો. તેમજ સીનેમા મેન્સરટીકના માલિક શ્રી. અરંધાર કરાની તથા અખદલ અલીનો પશુ ઉપકાર માન્યો હતો. સીનેમા મેન્સરટીકના ઉત્સાહી અને ઉમંગી માલિકો તરફથી શ્રોત્રામ ખલાસ થતાં નામદાર ગવરનર સાહેબને હાર તોડા હેરાવવામાં આવ્યા હતા, જે વખતે તેઓ નામદાર પોતે ધણુજ ખુશ થતાં બહાર કહ્યું હતું.

સિનેમાના પ્રેક્ષકોનો આવવાર—

અમારી ગત ઈનામી દરિયાઈમા પહેલે નંબરે આવવાર મી. ખલીલ અહમદ સિનેમાના પ્રેક્ષકોનો આભાર માનતાં અંગ્રેજી એક પત્રદારા નીચે મુજબ લખી જણાવે છે—

મહેરબાન મેળ-મળહના અધિપતિ સાહેબ જી

જત આપના આગલા એક તા. ૭-૩-૨૬ માં સિનેમાનો રસિક પ્રેક્ષકો મારી જે કદર કરી મને આટલા બધા મનો આપ્યા છે તે માટે હું તેઓનો ધણુજ આભાર માનું છું. મારામાં કેટલી યોગ અને કેટલી મુડીઓ છે, તેનો ખાસ અને ખાસ આવે છે ત્યારે હું પોતે સરમાઈ છું જ્યાં મારા પર મેમના ગતાર્યનારી પ્રતીતી લાગણી જોતાં હું ખરેખર હાથી મુઠા થઈ જઈ છું. મારા તે નહાતરા તથા વખાણનારાઓને આપના બહુતા પત્ર મારેલ આભાર માનવા દઈ મને ઉપકારી કરે. કારણ કે તેઓને બહુતો કે આજખતો નથી.

લી. આપનો

મહેરબાન અહમદ

મેળ-મળહ ઈનામમાળા નં. ૫

રૂપિયા ચોવીસનાં અંદાર ઈનામો

નીચે જણાવેલી કુપનમાં અત્યાર સુધીમાં પ્રખ્યાતિ પામેલા સારામાં સારા

ગુજરાતી-કેદુ-રંગભૂમિના હયાત

દસ નટોનાં નામ

લખી મોકલનારાઓમાં શ્રી. ચોવીસનાં અંદાર ઈનામો વહેલી આપવામાં આવશે.

ઈનામની વિગત-૨. ત્રણનાં ત્રણ, શ્રી. શેઠનાં પાંચ બાર આંનાનાં દસ મળી કુલે અંદાર ઈનામો આપવામાં આવશે. આ બધા ઈનામોના મોકલ રૂપિયા નહિ આપનાં તેટલી કમિયન અમારી પાસેનાં પુરતો આપવામાં આવશે. પુરતો મોકલવાનો ખર્ચ ઈનામ મેળવનારને શિર છે.

આ ઈનામનું પરિણામ ખાસ સીનેમા અંકમાં બહાર કરવામાં આવશે.

કુપન તા. ૩૦-૩-૨૬ બપોરના બાર સુધી લેવામાં આવશે

તા. ૧૪-૩-૨૬

દસ સારામાં સારા નટનાં નામ

૧	૨	૩
૪	૫	૬
૭	૮	૯
૧૦		

લી.

૬.

નીરા

યાને

સુંદર

નાગણ

બીલું અકવાડીઉં ચાલુ છે

સુંદર

નાગણ

અટલ

નીરા

મુંબઈના નામદાર ગવરનર સાહેબને પણ

મંગળવારે રત્ન ધરેલા ખાસ પ્રોગ્રામમાં સુંદી દાદલા આ ફીલમના સીના

બનાવવામાં આવ્યા હતા જે જરૂર

પસંદ પડેલ તે ફીલમ બીલું અકવાડીઉં

નીરા યાને સુંદર નાગણ

લક્ષ્મી પીકચર્સનું
અદ્ભુત ચિત્ર

વખત-શની-રવી તહેવારને દિવસે

વધારાના બેલ ૩ વાગે

દરરોજ ૫-૬-૬-૧૧

આ ફીલમ માટે વધારે લખવા જરૂર રહેતી નથી

બેઈ ન હોય તો બેઈ લેવા ખાસ ભલામણ છે

નીરા

યાને

સુંદર નાગણ

સીનેમા મેજેસ્ટીક

ગીરગામ

નીરા

યાને

સુંદર નાગણ

હું કે વખતમાં આરસે
સરવતી ફીલમ કંપનીની

સંતિ સંરોજ

આવતા શનીવારથી શરૂ થશે

યુનાઈટેડ પીકચર્સ સીન્ડિકેટનું નવું ચિત્ર

ઉમાજી નાયક

જા. રૂ. ૦૦ અંક ૧૦. ક. રૂ. ૩-૬૬
 ૬ રૂ. આનંદ, મ. રૂ. ૧૨ ગામ: રૂ. ૧૫.૦૦

પારિ કે લ. ૧૦ મે રૂ. ગોર
 બહાર: મ રૂ. મુ. નાર

મોજ-મજાસ

મુખાવેલી સુન્દરી

ખુદા જબ હુસ્ન હેતા હય, નંઝાકત આહી જાતી હય !

ખસ સાહેબ, રહેવા દંઓ તમારી ફીલસુફી ભરી વાતો. તમારું કહેવું
હિંદુસ્તાનની સુખેશાશાહી મુંદરીઓ માટે ખરું હશે.

જરા મહેરબાની કરી આ હફતે **૩થ રોલાન્ડ** ને તમે આમારે ત્યાં
આવીને જુઓ.

શું તેની બહાદુરી, શું તેની નિહરતા, તમને પછી કહેવુંજ પડશે કે,

ખુદા જબ હુસ્ન હેતા હય, તો હિંમત આહી જાતી હય !

ગદ કાલથી ત્રીલું અઠવાડીલું
પાથેની નેરાવર સીરીયલ

સફેદ સવાર

તું શરૂ થઇ ગયું છે. ૩થ
પોતાના ફુલ ફર્મમાં છે.

લુલીઆની અદેખાઈ ! લુઝ્યા લુમિસની ક્લાઈ !! સફેદ સવારની ભલાઈ !!!

એક બેહરીનો કિસ્સો ! એક લંગડાની કથા !

આ સીરીયલના નવાં ફણમાં પુટયાં છે. અને તે જોવા લાયક છે !

સાથે એક ભાગની કોમિક પથુ છે !

જેમાં તમારા માનીતો આર્ટી એપલીન નવા લીબાસમાં હાજર છે ?

ગ્લોબ સીનેમા સેન્ડહર્સ્ટ રોડ

વખત:-મા, ૭, ૮મા, ૧મા રાત્રી રવિ આ ફલાકે ખાસ ખેલ

ભાવ:-રૂ. ૨, ૧, ૦મા, ૦૫, ૦૧, ૨ દેશ સાથે

આવે છે આવે છે ! મહોબ્બતે-પિસર હાઉલાસ વિતરેટ

ચૈત્ર સુદ ૪]

રવિવાર તારીખ ૨૨ મી અર્થ ૧૯૨૬

[પૃ. ૨ જી, અંક ૫૦]

આ અઠવાડીકમાં પ્રસિધ્ધ થતી વાર્તાઓનાં પાત્રો કલ્પિતજ હોય છે
કોઈ જનતાં અંકિત પરથી ઉપજાવી કાઢેલાં નથી, અ. મો. મ.

“નથી!”

દેવંગ છે એ ચીસોના બાલી નથી!
પાવડર છે રૂખ ઉપરે લાલી નથી!

ભુલ્કે હયમરૂપર રહે થકને નકામ,
માથે લવ એ જાલ છે જાલી નથી.

કહે છે અમને કેમકુલ એ હરદશ,
પૂછા કે સાહેબને એ ગાલી નથી?

એક ઉલસે આવ્યા તો બેસી ગયે,
ગુજતી કાઢ હવે ચાલી નથી.

છે અમારાં તન બદન કાળાં બધાં,
પણ હજારી નૈયતો કાળી નથી,

એને જોડુમર તમે સમજ્યા મગર,
“મલીક” ની આદી છે બંગાલી નથી.

“મલીક.”

જુ બે દા

અથવા

રહસ્યમયી રમણી

પ્રકરણ ૭ મું

ટયુગટમાં કેટલાક દિવસ નિવાસ કર્યા પછી હું અવજ-
યસમાં આવી પહોંચ્યો. આ અરથ નગરીમાં દ્રેષ શાસન હોવા
છતાં પાશ્ચાત્ય ભૌતિક સુધારકોએ ત્યાં જેવા જેવાએ તેવો
પરિવેશ કર્યો નહોતો.

આ રહસ્યમય નગરીમાં પહેલાં હું એક વર આવી ગયો
હતો અને તે દિવસથી જ તેનાં પાર્શ્વિક સૌન્દર્યથી મુગ્ધ થઈ
ગયો હતો. પૃથ્વીમાં આવી હવાકર્ષક નગરી બીજી હશે કે નહિ
તે હું કહી શકતો નથી; પરંતુ એટલું તો ખરું કે, મારા દિલ
પર તો તેલું વિશેષ આકર્ષણ હતું. હું હૃદયમાં કોઈ હોટકની
અંદર રહેતો નહોતો. મેં મારે રહેવાનું સ્થળ પહોંચ પર આવેલા
મુસ્તફા નામના સ્થળે રાખ્યું હતું.

સંખ્યાકાળ થતાં હું મારા રહેઠાણથી હમેશાં બદાર દુરવા
જતો. ફરતા ફરતા બે ચાર કાઠીખાનાંથી મુલાકાત લેતો અને
ત્યાં બેસી અરથ લેતા સાથે અરબીમાં ગાંધાં મારી રાત્રિના
વખતે સુષ મને વિશ્રામ સ્થળે પાછો ફરતો.

મારા નોકર મારી અનન્યતાને સેવા આપી કરતો હતો
અને મારી દરેક આવશ્યકતાઓને પૂરી પાડતો; પરંતુ હવેનો
તનમનાટ મારા દિલને તરફથી રહ્યો હતો અને આ તરફથી

મુકવારનો દિવસ ક્યારે આવે તેની હું કાળના ડોલે રાહ નેચા કરતો હતો.

આખરે ને મુકવારે જીરેદારની સાથે મારે મુલાકાત ચરખાની સંભાળના હતી, તે વિરસ સ્થાવી પહેંગો. જીરેદારને તિથ પર્વતની વાત કરી હતી, અને તે આશાએ જ હું અદિ બેસી તેની રાહ નેચા કરતો હતો.

મુકવારે પ્રસાતમાં હું સિદ્ધિ નેખામાં ઉપરિફા થયો. તેની નજીક જ એક મુસાફરખાતું હતું ત્યાં જઈ મોકો. જીરેદાર આ રસ્તા પરથી જ નરો, તો તેના દર્શન થશે એવી આશાથી જ હું આ રથને મોકો હતો. હું એક મોટા પત્થર પર મોકો હતો અને તેના પર મોટા જુની ડાળી આનેથી હોવાથી હાથ રહેલી હતી. મારા જેવા બીજા યુગ અનેક મુસાફરો અને શહેરીઓ આ ધરાની નીચે બેસી વિશ્રાંતિ લેનાર હતા.

આકાશ નિર્મળ હતું. વાયુ લદરીએ ઉત્તર મંરૂખીના ઉખરુ નિશાણે વદન કરવાનો આરંભ કર્યો ન હતો. પશ્ચિમે મન જુદા ધટમાં મધુર રવરે આરામ લઈ રહ્યાં હતાં. જ્યારે દેવદાસ આકાશની અંદર ઉડી પાંચે દેવદારી રહ્યાં હતાં. વાયુની મીઠી મંદ લહેરો કોષ કોષ વાર મુગધિન કુસુમની મધુર સુવાસ લઈ આવતી હતી. આ પ્રમાણે પત્થર પર બેસી એક કાશીના પાણી ગટગટાવી જઈ હું સ્ત્રીરેતો ધુમકોટ કદાવવા કરતો હતો. તમને વચ્ચે બાપાદ મસ્તક પેત વચાટન રમણીઓનાં રોળાં હૃદય સમીપથી ચાલી જતાં હતાં.

જીરેદાર આ નિષ્કાંતને શા માટે વિશેષ પસંદ કરતી હતી હું સમજી શકતો ન હોતો. તેનું જીવન-નરેણું કરણી અને બેદ બેસી માણસ પડતી હતી કે, ને પતિ પરિવરકતા-ઓએ હોય છે તેઓજ ખાસ કરીને આ રથને આવે છે. જેઓ તજવાર આ તિથ રથગના દર્શન કરે છે અને અદિના પવિત્ર કુવાના પાણી તજવાર જલપાન કરે છે તેને થેડા વખતમાં જ પતિની હાથ ચાપ છે. ત્યારે હું જીરેદારને પતિની સાથે વિનંદ થશે દશે કે માતા પિતાની પાસેથી તેને યુવતી તરીકે તેની સાથે વિવાહ કરનાર પતિએ તેનો ત્યાગ કર્યો દશે કે આ રહસ્યનો બેદ કોણ ઉકેલી શકે એમ હતું ?

મત્રા દૃષ્ટિપથ સામેથી આપાદ મસ્તક સુરખાથી દંડાયેલ રમણીઓ પીળી ચાંચે જ્યારે ચાલી જતી મેં જોઈ ત્યારે હું ચિંતાના સાગરમાં ડૂબી ગયો હતો. આ બધાઓનાં જાણવારજી એકજ પ્રકારનાં દર્શન-કોષ કોષનાં જુદાં પડનાં નહોતાં માત્ર સંખ્યાના વંચની લક્ષણોએ કોણ અને સાધારણ ગૃહસ્થની બીજો કોણ એ જાણવા માટે મત્ર એકજ ઉપાય હતો અને તે માત્ર તેઓનો પોશાક અને એ પગપરથી નળણી રાક્ષય એમ હતું. સાધારણ રમણીઓના પગ ખસી જોવામાં આવતા ત્યારે સંખ્યાના પરિવારની લક્ષણોએ પગમાં મુદોલિત રેશમી મોઝીઓ અને ઉત્તમ રંગેય છુટા નખરે પડ્યાં. જ્યારે તેઓ રસ્તા પરથી ચાલી જતી ત્યારે તેઓનાં રેશમી વસ્ત્રોમાંથી અચરની

મુશરૂ પવનને લીધે આસપાસ પ્રસારી કરતી હતી. આમ એક મહિના સુધી જુદા જુદા રથોએ ફરી હું જીરેદારની તવાસ કરવા લાગ્યો; પરંતુ જેને જોવાની આશામાં હું આવતું બધું કંઈ ઉઠાવી રહ્યો હતો તેનાં દર્શન થયાં નહિ. તેને કેમ શોધી કહાલી એ વિચારે મને દિવાનો બનાવી મુક્યો હતો. મેં વિચારું કે, આવવા સુધ્ધા રસ્તા પર તે કોષ વિરસ આવે નહિ અને મુલાકાત વાય નહિ માટે કોષ એવું રમણીય એકાંતવાળું રથગ હોય ત્યાં બેસી રહેવું ઉચિત છે. આપું એક રથગ મેં શોધી કહાણું.

તે રથગ જુની ધટામાં બેસી આખો દિવસ હું તેનાજ વિચાર કરવા લાગ્યો, એક દિવસ હું આમ ગૂઢ વિચારોમાં નિમગ્ન બની તે કુન્વલની અંદર બેસી રહ્યો હતો, એટલામાં જુની આડમાંથી એક રમણી તીવ્ર દૃષ્ટિએ મારા તરફ બેઠી દેખાઈ. જ્યારે તે રમણીએ જોયું કે હું એકલાજ અહિં બેઠો છું ત્યારે તે તરિત ગતિએ મારી પાસે આવી અને મંદુરવરે હાથ કરતાં બોલીઃ “આમીન !”

મેં અન્યબાળી તેની સાથે જોયું અને પૂછ્યું “તમે મારા આ નામ ક્યાંથી જાણ્યું ?”

“મહાજયવાન હાથ અણસામના હાથમાંથી તમારા હૃદયો કરનાર રમણી પાસેથી. કહો, તમારું નામ આમીન છે ?”

હા, તેજ શાસામવાન પુરુષ હું છું. પણ તમે કોણ છો ?”

“હું કોણ છું તે તમે ન જોળખી શક્યા. તમારો ઉપહાર કરનાર આ રતોમાં સરસ્વત મણાલી અમારી અધિ-ધારીને તમે જોળખતા નથી ? તેજોજ મને દુઃખ કર્યો છે કે, ને મુસાફરને આપણે બચાવ્યો છે, તેની સાથે સાક્ષાત કરવાની જરૂર છે.”

“ત્યારે હું તમે જીરેદાર બેગમ તરફથી આવો છો ?”

“હા, તેજોજ મને એકાંત છે.”

“દમણી તે ક્યાં રહે છે ? અને તમે બધાં અદિ ક્યારે આવ્યાં ?”

“તજી દિવસથી અમે અદિ આવ્યાં છીએ અને મધ કાલેજ તમે જ્યારે અદિ બેઠા હતા, ત્યારે તેમનાં કાળજ આંજેલાં અમકાન તેઓએ તમને શોધી કહાવવા એટલે તમને તેડી લાવવા માટે મને મોકલી છે.”

“તેમની સાથે ક્યા રથને મુલાકાત થઈ શકશે ?”

“સિદ્ધિ અપકુલ રહેવાની મુશ્કેલી મસજીની પધિય દિવા તરફ આવેલા રસ્તા પર એક પ્રચંડ જુદો છે ત્યાં ચોંટાળ થાય એટલે તમે આવીને મારી રાહ જોતા હો. તમે હું તમને તે રથેથી મારી ગાલિખની પાસે લઈ જાઉં.”

રમણી અપગ ગતિએ ત્યાંથી ચાલી ગઈ.

રમણી જુની ધટાની અંદર અંતર મારા વાહરવાન પર આવી પડેંગો અને

અધાર ચિતે રાહ જોવા લાગ્યો.

પ્રેમચરિત્ર વ્યવસ્થા સમયે. સંકેત રથાને આગળી નીચે હું.
અને ઉઠો. રેલો. એટલામાં પેલી રમણી ત્યાં આવી પહોંચી
અને બોલી—“અમીનાઃ મારી માલિકા તમારે મળવાને
પણ ઉત્સુક છે; પરંતુ તેને મળવા પહેલાં તમારે
એટલી પ્રતિતા કરવી પડશે કે જે તેના કાંઈ, વ્યવહાર,
અને વર્તણૂક તમારા દિલમાં ફાવેલ ઉત્પન્ન કરે તો પણ
તમારે તેના વિષે એક શબ્દ પણ જાણ અદાર કરાવે. નહિ
અને તેના ખુલાસા માટે તમારે એક પ્રયત્ન પણ તેને ખુલે નહિ.
કહો, ‘આ શર્ત’ તમાને કલ્પન છે?”

રમણીનાં વચનો સંભળી હું ચિરિમત બની ગયો. મેં
તેને પૂછ્યું. “શું મારામાં વિશ્વસ નથી કે મને વચનથી તમે
કેવીયો ભેરા માંગો છો?”

“હા, મારી માલિકાને તેવા દુકમ છે.”

“તો તે દુકમને હું માથે ચડાવું છું.”

“મારું વચન મળનાજ તે રમણી અચેસર થઇ અને
કેળસીકુંઓએ વડાવનાં લગુભગ આરધા કલાકે અમે
કે અકાલિકાસુપત મંગલ પાસે આવી પહોંચ્યાં. આ
નવી એક ઘુમ બારી તેણે ઉઘાડી અને મને અંદર દાખલ
પુનઃ તે બંધ કરી દીધી. અમે સીડીપર ચડ્યા લાગ્યાં
બીજા માલ એક સુંદર રીતે શણગારેલા ઓરડામાં આવી
યાં. આ ઓરડામાંથી બીજા ઓરડામાં જવાનું હતું.
એક દમણી ખુલ્લી તલવારે પહેરી લરતો ઉભો હતો.
દામીએ તેના કાનમાં કંઈ કહ્યું. એટલે મારા તરફ તીવ્ર
દેખી તેણે અમને આગળ વધવાને રસ્તો ખુલ્લો કરે
યો. અમે બંને એક ખારણા પાસે આવી ઉભાં. આ
ઘાપર વિચિત્ર રંગના મખમલના પડદાઓ ઝૂલી રહ્યા
અને પડદા પામે આવી પહોંચ્યાં જ કાંઈ અદરશ
એ. તે પડદા ઉંચકી તીકા એટલે રમણી બોલી—“આવો
ર આવો.”

મેં થું જેવું? કુસમ હારભયી સુચરિત બનેલો એ
કે ઉત્તરજ આલોકકમાળાથી જળદળી રહ્યા હતા. આ ઓરડા
સખત અને લપટા, જેઈ હું આશ્ચર્યથી દિગ્બુદ થઈ
હા બનીને ઉઠો રહ્યો. બીજાજ પહે મારી દષ્ટિ પલંગ પર
મેં ચમકીત નેત્રો ઉત્સુક દષ્ટિએ મારી રાહ જોતાં દષ્ટિએ
હા બીજા-રેલરમણી રમણી-મારા હૃદયની દેવી-આદર
પલંગ પર પડી મારી રાહ જોઈ રહી હતી.

૧.

પંડ્યાની પાનસેરી

અમુકવા

રાગ: ચિત્રો

લેખક:—૨૧. પંડ્યાશંકર પંડ્યા બી. એ.

વર્તમાનપત્ર વાંચવાનો મને ખુબ શોખ એટલે તે હું
એટલાં બધાં વાંચતા કે મારા સર્વ સમય તેમજ પમાર થઈ
જતો. જેને માલમ પડ્યું કે સર્વ દંબી છે. કેટલાક સાચા છે.
તેથી મીઠામને મનીઓકરથી મુસિક રૂપીયા વીધી અર્ચના થતો
એમ નક્કી કરી હું તો નાશીક ગયો. ટોળો લખતમ હું ત્યાં
હતો. મારે તો માત્ર ફરવાનું જ હતું. નાસિકના મોર બદ્ધ બાધા.
મેં તો કહ્યું હતું કે મારે “નદાવું નથી” અને “નદાવું નથી”નો
સંદર્ભમાં ન લેવો ને અલકારિક લેવો એટલે કે નદાવું પોર્મ
દક્ષિણ દાન પુણ કરવો એમ કરવું નથી એમ મેં મોટા મદારામને
જણાવી દીધું. તેમણે કહ્યું. વાર પરંતુ બાજુમાં મોટા એક
સદાચર્યે કહ્યું કે, “આપ્યા છો તો. જરા નદાવો. પવિત્ર થાઓ
વગેરે” નહિતર કશીયુગ પ્રવેશશે. મેં કહ્યું “મારી છાધિ કુનિવ-
સિંદીની ડીઝીની હાથથી એટલી સફાઈ છે કે તે જેમ જેમ કરી
શકે તેમ નથીતે અવિચળ છે. એટલે તેમાં શોનાને દાખલ થવાને
રસ્તો નથી. બીજું હું લેવો નહોતો પોતો ન કોઈ (પેલા
અલકારિક અર્થમાં હો કે) પરંતુ મારી ખુલ્લજીની મંચરીમાના
મારે જીભને ટેરવે દેવાથી કાંઈ શોના કે કશીયુગ મારે પડ્યો
ચરે જેવી મને બીનિ ન દોળી-નથી અને થવાની પણ નથી.

આમ કહી આપણે તે વાત બંધ રાખી.

(૧)

આપર લ—

હું મોજ-મનહર માટે લેખ લખતો હતો. ડીનેમા અંકે
માટે કંઈક લખતો હતો એટલામાં મારા ખતો ઉપર કાંઈક
દાખ મકયો અને પાછું ફરી જેટલું હું તો કાંઈ અંગ્રેજ વચ
પરિણામી અપ-ડુ-ડેટ મખમલથી પુરૂષ નેત્રો. મેં પડ્યું કે,
“આજ કાણ છે અને શું કામ છે?”
“મને નહિ ઓળખતો કે દીકરી, હું તો પેલા જાન-
વાળા પીળમને કડાકિસ દેડા તને ખસ મારી મુલાકાતનું
માન આપવા આવ્યો. જેની, એ પીળમ તો દમનાં હમનાં જ
હાથમાં પર્યો જ અને મને મોઝાવતો જ નથી તેનો મકું નો
હું તારી પાસે આંધિ. પગ કેડે દીકરી કંઈના આજ પ-પર,
હું તો પોતાદાસ કિંદુ મુનોખની-હું કંઈ પીળમનો ફની કવાનો
યોલીતાવો બાકી નરદેર નથી તેથી હું તો શુંપ સંસ્કરણ
વાંચ્યમ વિશે પાસમાંપ કંઈ નીક પડશે.”

“જેવ-મી-કેકાઉસ, તમે ગમે તે હો-હું તમને પીછાણું છું. તમારો પીનમ ગમે તેવો હોય પણ અને તો તેની વ્યથા-મુસ સાથે એટ્રોપીન્ટ બદુજ ગમે છ-અને તારે ગમે તે લાપખાં બોલવું મને તેવો વંધો નથી. મને પાસ્ટી ચુરતી, સાફરી ચુરતી, રાફરી ચુરતી, કાકીલાવાડી, ચુરતી, કચ્છી, મુઝાઈગીરી, રત્નાગીરી, આનંદગીરી, સર્વ ચુરતી આપડે છે. પણ તારે અને કામ નથી. ચારણો, બા કુર, નંદિતર જાવિંચ માયતી બોલી હું તારા જેવા સેવાનને કરીશ છું.”

“અરે, પણ બીરાદર ? હું ઝોકી કેમ પડે છું ? હું હિંદુ-પાસ્ટી ચુરતી બોલીશ. સમજ્યો કેની ? તારી માયતી બાવતી બોલતો ના. નંદિતર કાલતો દુકાળ આજે પડશે. ને મારે છ પાંચ અગિયાર ગણતું પડશે. પણ જોની, તને તો આજે હોલી છે નાં તેમી તેરવા આજો છું. જોની હું મલરા નંદિ માટે દરેકથી સોજી નવિન ફેશનને પહેલું છ. લે ચાલ હવે તને તારા દેવદોઢમાં હું લઈ જાઉં ત્યાં જો તો અરે કે સ્વર્ગમાં દેવતાઓ તારા પુર્વજે બધા શું કરેછ ? લે ચાલ ઉઠ જલદી કર.”

આપણે પણ ઉઠ્યા અને ચારણ તોની કાચે.

(૨)

પહેલ્યા સ્વર્ગમાં. વર્ણન શું કરું. ફરદ કલાસ અગિમાવાળા મકાન, ધોરી રસ્તા આરસપદ્મીયો જોડા. અંધલાઓ ઉપર નામનાં સોના-રૂપા કે મુખનાં પાટીઆં વગેરે જોડ આપણે તો ઝડકે રાજ ગયા. એકાદ પાસ્ટી ૧૨ નાંદુ. “શ્રીમત ગણાધિપ બાનનન શંકર પાવતી” હિમાલય નિવાસી-” તો બીજા પર “શ્રી ૧૦૭ ગોપાળલાલ નંદપ્રસાદ ગોપાળ.” ત્રીજા ઉપર શ્રીમતી સંખા દેમાયંતધારી દેવી સરસ્વતી. મહાસિદ્ધિ, સર્વભાષાવિદ્યાસદા, અધ્યક્ષ સ્વર્ગ સાહિત્ય સંસદ, તો ચોથા ઉપર “શેફરી બમનજી નવરોજ કાજરાજી રાતા ગોલાજી વગેરેના અલ્લા અલ્લાપદક તો વળી એક ઉપર “શ્રી ગોવર્ધનરામ માધવરામ ત્રીપાડી. માનદ મંત્રી સ્વર્ગ સાહિત્ય સંસદ છપાદિ. આપણે તો આજા જ રહ ગયા. એટલામાં કેકાઉસ બોલ્યો- “કમરે-લોહીદા” કેમ પડી ગયો ? જોની, આ સ્વર્ગ તમારા હિંદુઓના આપદાદાતું નથી. સ્વર્ગની આ બધા તો તમારા હિંદુઓના સ્વર્ગના પ્રમુખ રાજા કંઈદેવજી તથા અમારા તથા મુસલમાન તથા હંસાઈ વગેરેના અદેહતાના દૂરથીઓએ બેગા મલી આ કામન પોતે વસાવોજોછ. તેમાં બધાને અંગલા બાંધવાની છુટે છે, અદિયા સીકનમાં બધા આને અને પછી સૌ સૌને કેકાણે. પણ અદિયાં બી બેડમાં બકુ. જોની અદિયાં એક ખાસ કલાસ ફેરે છે જેમાં બધા વિશિષ્ટ મકારતા સાહિત્ય કારોજ છે. જેમ કે બ્યાસ, વાલ્મીકી, કૌશલ્ય, હોમર-ગીદ્યન બાલોશીઓ, પોટાશીયો વગેરે. એ કલાસની તો ધીમી છે. તેમાં આ બધા નવા આવેસામથી એકાદ બેને હાખડ કાપી છે બાકી બાકીને પાછીડી.”

અને પોતે અમરખ્યા શીવજી અદિ આપો ને તેજી

વર્તમાન કાળના ચુરતી સાફરીની શોધનીય સ્થિતિ કવિ નર્મદ તથા દલપતને સમજતી, ગોવર્ધનરામજી અગળ કરી, કામગાજ બાકીઓને સાથે લઈ નવું મંડળ રચ્યું અને સરસ્વતી માતાએ દમજી. Mordhyan-વતેતાન સાદિતને સમાજગદ વગેરે હોવાથી તેમને લાગ્યું કે, આ લોકોને આ મીઠી રાખવા જેમકે એટલે રોતે પ્રમુખ દમ એક મંદ કાંદણ છે. બોલ, પહેલું એ જેવું છે કે બીજું કાંઈ ?

મને પણ વિચાર મળે કે લાવતો અદિયા પ્રકટ થયેલ કાંઈ પુસ્તક જેવું તો અરે. ને કેમ લખાવું છે. સર્વ પૈર લખાવું છે. વિદેક ચના સાફરી છવતા હતા ને લખતી, તેવું જ છે કે કંઈ ફેરફાર છે કે હુંકમાં અને કામગાજ કેમ ચાલે છે. મેં કહ્યું, “ચાલ ત્યારે પુસ્તક વિદેકાની દુકાને.”

“શું બોલેછ હું શું બકે ?”

“એકે છુક સેલરની દુકાને ચાલતી ?”

“પણ ત્યારે એમ ભરી નરની ?”

અહિં તો બધી નોંખેલ શીરક છે. જો આ સચો

દરેક પુસ્તકનું કમાટલાજ અને છે. હું વાંચ અને તેનો લ્યાન એટલે તે પુસ્તક મક્ક તથા હાથમાં. અનન્યવિવાહિ રાગ બોજના પરાધ સોના મહોરની મુદીવાળી વિના પુસ્તક પ્રકટખાવું ને આજ ૧૦ વર્ષથી શરૂ થયું છે મહેરબાનીથી આપણે કંઈ પૈસા તો આપવા પડેજ નહિ. બોલ કંઈ ચોપડી જેમકે છે ?

આપણે તો વિચાર કોણ કરે અને બદિ જોવાની આ બી કાણ કરે એમ વિચારી કહ્યું કે છેલ્લામાં ને પુસ્તક પ્રકટ થયું હોય તે જેમકે.

“એમ હોય તો આમ આવ. આ સંચો તે માટે જોજોજ છે કારણ કે નવું પુસ્તક બદાર પચ્યા પછી મંથણીને પહેલો વળવા માટે આ જુદો જ સંચો છે. દર પરાધ પુસ્તક બી બન્ય ત્યાં સુધી તે પુસ્તક ત્યાં રહે તે આ કયાટલોમાં નંખવાર થાય અને આ સંચામાં નવાં ખપ્યાં પુસ્તકની આકૃતિઓ જોવામાં આવે.”

આમ બોલી તેણે બાજુના સંચાતું એક બેટન કપાણી ૩૫ કરતી કે એક વોપડી સારી રીતે બાંધી મારા હાથમાં પડી મેં નામ વાંચ્યું તો એજાનાં આ અનુપળી મારી. બેટન એકે ઉંચી આવી તેવું નામ હતું.

“મુસોલોનિવાસી શીમતી. લીલાવતી-મુસરી. તેમનાં શિત્રો-અનેના બધીતા વિદ્યાનના ઉપોદ્ધાત સાથે.” બે બેટન સુધી દુકડી લાંબાંગી.”

“કેકાઉસ દાકરા” મેં મારા જેડીદારને કહ્યું-” મને તેની પાસ્ટી ચુરતીના પાસ લાગેલો હોવાથી હું હિંદુ-પા ચુરતીમાં બોલ્યો. “મરે તો આ-ચોપડી વાંચવીજ નેહકે. એકાદ જે કલાક રસો માપી બા મને એકલો પડવા દે.”

“કેક વાર. તને એક કારણ લાગ્યો હતો ખાતીડ બતાવીશ. દમજી તું આ શીમાન શિત્રાદિય સરમરણીય નાલકમાં બેસ અને પુસ્તક વાંચી કાઢ. હું કલાક ને કે રહીને તરતજ આવું છું.”

કહી ને ગયો, અને હું તેનાકલા મુજબ વીંચવા બેઠા. (૩)

અદ્વૈતભાવમાં પ્રથમ પગલા

—સ. હરિભાષા રૂપનાથજી દેશાપ. બી. એ.

(ગંધા અંકથી આપુ)

કાષ્ટ સુલતાન સુખો આપે છે,
એની શેરીએ ધુમ મચાવે છે,
કાષ્ટ રાગતો કંચર આપે છે,
રસમાન રેરીઓ આપે છે.

(કાષ્ટસુખ અંગાગેરી અને રતનકુવરનાં ભગિનીકૃત્યથી)

કાષ્ટ ગાડીમાં—

આવી રીતે મારા કંઈ રેરશને પહેંચ્યો. સર્વ કંઈ ગાડાં-
ઓની હેતુથી. મામાની ગણુની યજ્ઞ. પોર્ષાં, કેપાં આપે આસરે
નૈમિત્તિક માલુસ હશે એમ ધારી લેવામાં આવ્યું. મારા મામાથી
જેલેથી નોકર હોવાથી મુખાપથી અમદાવાદ સુધીના રસ્તાના
ભોજિયા હતા. રેરેની દરેક બ્યક્તિની એળખાણુ ધરાવતા હતા
જેલેએ જે મારે એમિડા દરવાજાને સેરવી ફેડકી સાડી પડ્યોતેર
દીગીદીક કામ ચલાવી લઈ બનેટની એક મોટી રકમમાં સાર
કરતું સાજું પડ્યું. જેલન આવી. સંવડને મામા અને મામાના માનોતા
એક બે સુવાનોઆ સંચાયે ગાડીવાળી ગાડીમાં પધરાવવામાં
આવ્યો. બીજા માલુસો તો મરજી મુજબ કાવ્યું ત્યાં ચડી બેઠાં
કાષ્ટે ચાલી એટલે મારા કબજામાંના ચાટકામાં મોં જોઈ મલકા-
વળે, તકતાઓનોની હખીઓ બેવામાં અને ગડીનાં ચલન
જોતને સીધી ફેડી તાસ આપવામાં હું તો મદયુગ ધર્મ થયો
એ અને અસાવર્ધ અવરથમાં કબજામાંથી મને તાણી કાઢ્યો
કાષ્ટે જે અખર પડી કે ઉતરવાનું રેરશન આવ્યું હતું. ગાડી
જે સીધી બે પળમાં બગચુક કરતી ચાલતી યજ્ઞ. આસપાસ
અર પડતાં મારી જનમાં કાષ્ટ મોટો શોરશોર ચેતો
કરતાથો. પાછળથી માલમ પડ્યું કે છાત્રની મા બૂલી
કાષ્ટે પેટી દેખનાં રહી ગઈ હતી અને છકકા તેમના
પર ઉપડતા હતા. અને, કાષ્ટ ગાદેમતું એક ફેરે-ર
પાછળ ચાલતી અખર દરેક આવતું જતું આપડું ચડ્યું અને
આસપાસના જનનામાં છલ તાળે ચોડાતા ગયા. પછી
પુષાસ કરનાં માલુમ પડ્યું કે તે છાકરે તો સૈયી
પેલાથી થોડાં ગાડીમાં ચડી બેઠેલું હતું. આ જાણી
છડી એકદમ હેલા ઉતર્યા પડ્યા. અને

સા કોઈ વેવાઈએ મોકલેલી ગાડીઓમાંથી સરસ ગાડી ચુરી
કાઢી પોતાની પોટલી અખર ફૂપટા તેમાં નાંખી પોતાને માટે
સીટ ફીરવી કરવાની ધમાલખાં પડ્યા. મને પછું સૈનો પાછળ
બપકામાં રેરશન બહાર ફાડી બે પતનવેળી અથવા ધુમનાંગના
રથમાં માનસર બેસાડ્યો અને મારી જન આગળ પધી. આ
મુજબ મારામાંથી વેંઈનમાં અને જેલનમાંથી થોડાગાડીમાં નખાઈ
જનવાની ધામધુમ, જનરણીના અગમધાટ અને વાગ્યું દોસના
દમદમાટ વગેરે આ તમારો સેરક પશ્ચિપતને પાદરે પહેંચ્યો.
વેરાઈને વાડી—

કાષ્ટ સુલતાન સુખો આપે છે તેના સંગેકા અ. લો. અંગાડ
ગાડીના સુખર કંઈમાંથી બેસ્યો. બાજો કાળો કામના તાલથી
તે જાન જાળીમાં માળીમાં ધુમ જાળેની માયા અને
વાડામાંથી પાડું એકના સુર સુધીની સંપૂર્ણ સુગીન, વિવાનું
પૂર્ણ જાન ધરાવનાર હમારી કામમાં એકે અવાજે પંકાવનાં
સુરવાળા ચીર્ષા ફીરોજનાં બિરસાએ પડછીને પડતાવું અને
સાર આ સંસારમાં ન જોયો આદિ ઉત્તાડી અને પ્રસંગને
તદન બધે ભેગનાં વાદનથી વેવાઈને વાડી કાઢી બળની અમારી
પધરામણીની ખમા પોકારી. આ પડખબને કાંઈ વેવાઈના કાન
ઉભા થયા. કાઢી સમારતા સમારતા આગવેથી પાછળે આરણે
આટા મારી ધમધમકી કરવા લાગ્યા અને તેમના સુખફરાનોની
પડથો દેક પાદરે પડ્યો. હાલતાં આજુબાં દોહરણિ ધળેટ શેરીએ
દમારા આગમનનાં દરેક પીટતો સંભળાયો. યુગ પોષાક પહેરવા
અને ઓરો ચાલુમાર સજ્યા દોહાદોહી કરતાં માલુમ પડ્યાં.
દિમખની બાલક બાલિકાઓનાં ટોળેટોળાં સેવકના રથનાથે
પાદરે ઉઠ્યાં. ડુખજાળાની મેનકા અને રંભાઓ મારી ગાડીને
ધેરી હું એક નવીન જાવતું જનવર હોઉં તેમ મારા તરફ દીકી
દીગીને જોવા લાગી. 'વરતો હારો દેડું' 'પોરી સુખી ધરાનો',
'પેરીની છાત્ર તો નાનથી હરખી દેડું', 'અરે! એ તો
દાવડી જોલે' વિગેરે વિગેરે મારે માટે તુજ્જ હેડે હાથ અને
ખને અત્તરાસણી નાખી મારી એકમાં ગેહાવધી મારી કામચ-
લાવ અવડી મટે અવધ્યક વાતો ચલી હતી. એટલામાં સટક
સટક આવે, ફણી ને દોચણુ સુધી જાણીથી વિગૂંચિ દાવ પગ-
વાળી, અડકનાં ઉપલાં પડ જેની સ્વેદવર્ણ મકલાવાળી (મકલા
કેંઈ મકન ડુખજાની નાનરેની) માથે, નહિ મડીનો ને, નહિ
તાળનાં એકા દેખાતો પાણીનો મંદો લઈ આવી પહેંચી. જેમ
જોડીનીએ આવી અસરોનાં હેનાં હલાવી ઉચ્ચપાયલ કરો મુકેલી
તેમ મકલાવાળીએ આવી મારી જનનાં માલુસેમાં ધમાલ ઉપ-
જાળી મુકી. ચોદ રતનેની વહેંચણી વખતે અચૂન મટે નેટલી
ધકકા મુકી દેવા દાસોમાં ન ચઈ હશે તેટલી રેંકોરેંકી મારી
જનમાં આ મકલાવાળીએ આજેલાં, તળીકે દેખાતા કુવાનો,
કોહલાં પાંડાં અને કાલ મિશ્રિત મસાલેદાર, યજ્ઞ પાણી મટે
ચઈ. રસ્તામાં ધગડિયુંકામ પડેલા પાટા પતાર કરેલા હોવાથી

જેન્ટલમેન સુધાંગશતકમ્

ગોજ-મગ્નહ ઇનામંમાળા નં. ૫

વીસમી સદીના સુધારાએ શુ. 'શુ' કરતાં શિખવ્યું ?

૧૮ સમુ-સસરા-માતા-પ્રીત-પુત્ર વીગેરે વડીલો સમક્ષ
ઓ પુરુષોને નિર્વચન રીતે વર્તવાનું.

૧૯ સ્ત્રી પુરુષોને નેટ-નિમાન-સિદ્ધાન્ત-બધારે નેટ-ન્યા
અંગે દેખાય તેવાં ઝીઝીં વસ્ત્રો પહેરવાનું.

૨૦ સ્ત્રી પુરુષોને જરાક પણ અજુબતાવ યતાં દયાથી
કામ પ્રમાણે છુછાડા કરવાનું.

૨૧ સવાર યવનજ પરમાત્માની ભક્તિને બદલે લાપાનું
ખ્યાન કરવાનું. પદ ગમતજ આઠ ફેરી વાળન ગાસ એકવડો
બેરોડા-દીવવાનું.

૨૨ ફરી. એ. એમ એ બની સુશામ બનવાનું અને નોકરી
માંથી એપીએ એપીસે રખડવાનું.

૨૩ ધરમાં ત્રાંચા પીનક્ષ ગાદિના વાસ્તુને બદલે કાચ-
લોખંડ-એટપીનના વાસ્તુને સધરવાનું.

૨૪ ફેલ બાઈની શીશીવારીમાં ફસાવાથી આરક ઉપરાત
અર્થ યવાથી મારવાડીના બાળે કદવાનું.

૨૫ પંચગતી-મીમખા દાગ્ડબીચ-અને વિવાતના દેશોની
હઠી ખાસી મળતી હવા ખાવાનું

૨૬ એકાંતરા દલામન કરવાનું છરી કરેલા અકકડ
દાટેસ બાંધા અમીશો પહેરવાનું.

૨૭ દાધમા હંદર-વિલાયતી ઠડી-પેરીસની છત્રો મારજ
કરી, મીસ્ટર બનવાનું.

૨૮ દાધમા ધોળાની લગામ લઇ ગાડી ચવાવાનું, મોટર
દાકવાનું કાચગીનનું કામ કરવાનું.

૨૯ બાળે પેડ બાંધી મધ દેખતી તેમ લાગા ચઇ
દિંકું છત્રી ધરેછત્રીમાં શુસપુસ કરવાનું.

૩૦ છેલ્લનટાઉ બની નેટલેગેનના સંચાર સઠ પેતાની
ગોરાઈ બનાવવા મોટી ટી પાર્ટી કરવાનું.

૩૧ ક્ષુદ્ર મોરનીંગ સર એમ વારવાર મોલનાં લાથે લાથ
મેળતી, સલામ કરી વાળે લાગ કરવાનું.

૩૨ સુધરેલામાં ખપવા મળામાં ગળ પડા લોટવાનું અને
ઉપાડે માથે ચાલવાનું.

૩૩ અરબીરાગા વિલામતી સાથુ મોળા ખાય રૂમમાં નાચ
ચઇ નાહવાનું.

૩૪ સ્ત્રી ફેલ.શકેર મેથલ.

રૂપિયા ચોવીસનાં અઠાર ઇનામો

નીચે જણાવેલી કુપનમાં અત્યાર મુઘીમાં ખ્યાતિ
પામેલા સારામાં સારા.

ગુજરાતી-કુટુંબ-રંગમંચના હાથાત.

દસ નંટોનાં નામ

લખી મોહનનારાઓમાં શ. કોવીસનાં અઠાર ઇનામો
વડુચી આપવામાં આવશે.

ઇનામની વિગત-૨. મધુના તજ, શ. દોડનો પાંચ
બાર આનાના દસ મળી કુલે અઠાર ઇનામો આપવામાં આવશે.
આ બધા ઇનામોના શેઠા રૂપિયા નહિ આપના તેટલી કીમતના
અમરી પસેના પુસ્તકો આપવામાં આવશે. કુરતો મોહનના
ખરચે ઇનામ મેળવવાને યિર છે.

(કુપન વગરના નામ ઇનામની દોગીદમી દાખલ વળ વાકશે નહિ.)

આ ઇનામનું પરિણામ ખાસ સીનેખા અંકમાં
જાહેર કરવામાં આવશે.

કુપન તા. ૩-૪-૨૬ બંધારના બાર મુઘી કોવામાં આવશે.

તા ૨૧-૩-૨૬

દસ સારામાં સારા નંટોનાં નામ

૧	૨	૩
૪	૫	૬
૭	૮	૯
૧૦		

લી.

દે.

મું.

નવી વધાઇ ! નવી ખબર !

ખાસ સિનેમાના શૌહીનો માટે

છપાય છે ! છપાય છે !! છપાય છે !!!

મોજ-મજાહનો ત્રીજા વર્ષનો

ખાસ સિનેમા અંક

જુદા જુદા વિદ્વાનેને હાથે લખાયેલા સિનેમા સંબંધીના લેખો,
રમુછ સ્ટેજો, સિનેમા સંબંધી ટુંકી વાર્તાઓ, ચિત્રો,
નટ-નટીઓનાં જીવન ચરિત્રો વગેરેથી

સુશોભિત દળદાર અંક તમોને

ખુશ ખુશ કરી દેશે

જાહેર ખબર આપનારાઓને

અપૂર્વ સંધિ

તેની મોટરની દરકાર નથી તેમજ હું તેની સાથે બોલવા પુરી પહોંચી નથી. રાત્રે બરાબર દેશના ટકારા થતાં તે ઉઠ્યો, રાત્રે મારા પ્રેમે કંઈ સહનિશ્ચિતિ અને માર્મિક દાસ્ય કરી તરત જ મોતાના રૂમમાં ચાલ્યો ગયો. ત્યાર પછી થોડી વારે હું પણ ઉઠી મારા રૂમમાં તેની વિલક્ષણ ચાલ માટે વિચાર કરતી સુવા ચાલી ગઈ. બીસ્તરામાં મને તેના જ વિચાર તથા તેનો પડખો મારી પાસે ઉભો છે તેમ જણાયું. હું મારા દિલને સમજાવવા લાગી કે મારે તેના વિચાર શા મટે કરવા જોઈએ, મારે તેની સાથે શો સંબંધ છે. હું મદા મુસીબતે પચારીમાંથી ઉઠી અને મીઝુબતી સળગાવી. સવારે હું દિવાનખાનામાં ગઈ, ત્યારે તે પોતાની દરેશની જગ્યાએ હાથમાં 'છાપું' લઈ વાંચતો હતો. માત્ર તેના બે પગે, અને હાથના પોંચા, અને જમણા હાથની આંગળી પર હીરાની વાંદી તથા ડાબા કાંડા પર રીટરવેચને તેની રીંગ પર હીરા બેસેડેલા હતા. જ્યારે મોહું અને બીજો ભાગ જાણ પાછળ છુપાએલો હતો. કેટલીક મીનીટો બાદ તેણે તેનું મોહું જાણની બહાર લીધું અને મને પૂછ્યું—“આપના ખાખાંદે ક્યાં છે અને શું કરે છે?” મારે એનો શું ઉત્તર આપવો તેના વિચારમાં પડી, કારણ કે હું પોતે મને જના ધણીએ વિધવા જ માનતી હતી, અને ફુનીયા પણ તેમજ ધારતી હતી. મારે તેને શું જવાબ આપ્યો તેનો હું વિચાર કરે તે પહેલાં તેણે કહ્યું—“તોફારીમાં છે?” મેં મહાપ્રત્યક્ષીએ જવાબ આપ્યો—“હા. તરત તેણે પોતાનું મોહું જાણ પાછળ છુપાવી દીધું, મને આશ્ચર્ય ઉપજ્યું. તે કેમ મારી રાક્ષસ કે મારો ખાખાંદ તોફારીમાં છે? ન મારી રાક્ષસ તેટલી જલદીથી તેણે મને સવાલ પૂછ્યો. અને આમ એકદમ બંધ કરવાનું કારણ શું? આથી હું બહુ જ વિચારમાં પડી ગઈ પણ મારું જતનકરણ્ય તેનો ખુલાસો કરી શકું નહિ. આખરે કંટાળી હું બગીચામાં ફરવા ચાલી ગઈ. સંજરે હું લગાડાતે પગે બહાર ફરવા નીકળી. મેં પાછું વાળી જોયું ત્યારે તે આમે ખારીમાં ઉભો રહી સીગરેટ પીતો હતો. હું પાછી આગે ચાલી. થોડું ચાલ્યા બાદ મેં પાછા ફરી સામેની ખારીમાં નજર ફેરવી ત્યાં તે વખતે તે દેખાયો નહિ. બંગલાના દરવાજા બહાર નીકળી સડક પર ન હોતી પહેલો ત્યાં મેં મારી પાછળ કાંકરેટ ઉપર કાંપના બેરેથી પડતાં પગલાંઓ સાંભળ્યાં. એકદમ પગમાં તે મારી પાસે આવી પહોંચ્યો અને વિનંતિ લાવે બોલ્યો—“મારી બેઠકારીએ આપને થોડા વજીર ઉપયોગી થવા મને બહુજ સાર ખાતું આપ્યું છે. મને આસા છે કે, તમે મારી સાથે ફરવા આવશો.” હું તેની આ અજાણે ના પડી શકિત નહિ કારણે હું તેનું આજ્ઞાનું, રહસ્ય અને વિલક્ષણ ચાલ એ જણાવવા બહુજ ઉત્સુક હતી. અને તેથી મેં તેને હા પાડી. તે મોટર લઈ થોડીવારમાં મારી પાસે આવ્યો. મેં મોટરમાં મારી જ જગ્યા લીધી અને તેણે મોટર સ્ટાર્ટ કરી. પછી તેણે મને કહ્યું—“આજે મેં થોડું દુર જવાનો વિચાર રાખ્યો છે આપને આવવામાં કંઈ દરકત નથી?” મેં કહ્યું—“નહિ.” આચરે દરેક

માઈલ મુસાફરી પછી અમે એક સુંદર નાના અને બેઠા ધાટના બંગલા પાસે આવી પહોંચ્યા. મોટર ઉભી રાખી, અને મને ઉઠાડીને તેણે કહ્યું—“આ બંગલાના કંપાઉન્ટની દીવાલ પર લટકેલા રાગ અને સુંદર શુભાખના કુંડો, અને દરવાજા પર કાંપના કરતી શુભાંચ અને જુદીની લતાઓ, બંદરના ભાગમાં આવેલા જુદી જુદી જાતના ફેરી અને ધંધેલા કુલઆડનાં રોપાંઓ, વેલીઓ, લતાકુંળે અને હોજ આ સર્વ હરીમાળા અને રંગબેરંગી ધુલોની ખુશરોવાળા દેખાવો જોવા બહાર મારું મન કંઈ અચિર અથવા ઉદ્વેગ પામેલ હોય ત્યારે સાતીની ખાતર અહિં ફરવા આવ્યું છું. અંદરનું કહી હાથમાં મેં મારી લઈ તે, અને હું બંગલાના કંપાઉન્ટમાં દાખલ થયાં. તેણે તરત ફેરફાર મોહવી અને વિનંતી લાવે કહ્યું—એ મારા પર ફર્યા કરી તમે પણ સામે દેખાતા લંડાકુંળમાં થોડી મીનીટ ઉભા રહો. તે ફેરફારમાં કંઈ આરાજ અજવાળું પડે. મેં તેની વિનંતિ માન્ય રાખી અને તેના કહેવા પ્રમાણે ઉભી રહી. તેણે લંડાકુંળે, બંધેલા; હોજ અને મારો સર્વેશ્વરી ફરીવાર ફેરફાર મોહવી ફેરો લીધો. આ ક્રીયા થયા પછી અમે અમારી જગ્યા ઉઠીને પાછા પર લીધી. હોજનું પાણી નિર્મળ અને સ્વચ્છ હતું, અને તેમાં રાતા, અને સુંદર કમળો, તથા રંગ બે રંગી માછલીઓ હોજની શોભામાં વધારો કરતી હતી. હું થોડીવાર આશ્ચર્યમુગ્ધ થઈ ઉપલાં દરેકો જોવામાં મારો સ્થિતિનું ભાન જુલો ખુશરોવાળી બેરેલા ઉલાવમાં મારી આગલી દરેક ચિંતાઓ કોરે મુકી જુલોજ આરાધ લેવા લાગી. અને મારાથી આમ બોલી જવાનું, “તમે આ સુંદર મહાનને કાંઈ દિવસ ખરીદ કરવાનો વિચાર કર્યો છે ખરો? તેણે કહ્યું—અને આ બંગલો મને છે અને મને હું પરજુલા જેવી મુખીઈ કદાચ કરીશ, તો હું આ મહાન ખરીદ કરવા વિચાર રાખું છું. મને તેની વિચિત્ર સ્વભાવની બીજ બાજુ માણુમ પડી. મેં કહ્યું—માણુસી કહે છે કે જ્યારે તેઓ તમારા જેટલાંજ શાંત હોય છે, ત્યારે તેઓ કાંપના પ્રેમમાં ચોક્કસ પડેલા છે. તેણે કહ્યું—મોહો કહે છે કે મનમાં બડગડી-પેટલા ચાલાક કે મેં કહ્યું—હું નથી માનતી કે જેમ તેઓ કહે છે તેમ તમે કહ્યું હોય. તેમ છે કે તેણે કહ્યું—સા માટે કે મેં કહ્યું—પ્યારમાં પડ્યા માટે કે તેણે કહ્યું—એક વખત હું પડશો હતો. મેં પૂછ્યું—અને તમે તેણીને પરણ્યા દના? તેણે કહ્યું—તે હું કહી શકું તેમ નથી. મેં કહ્યું—હું બીઉ છું તમે તે લઈ શકશો? તેણે ઉદાસીથી જવાબ આપ્યો—હું લેવા બીતો નથી. મેં ધીરેથી બોલતાં વાત ચારે કહી—“તમે જાણો છો, હું તમને વગર વિચારે કંટાળો આપવાનું પૂછતી નથી, પણ તે વાત હું ખરા અતઃકરણ્યથી જાણુવા માગું છું કે આપ એવી કંઈ બીને પરજુલા ચાહો છો? તેણે કહ્યું—સા માટે! તે લઈ શકશો? તેણે કહ્યું—તમે આપને બતાવીશ. હું આ સંભળ્યા બાદુરતાથી બેઠો—તમે ક્યારે જાવો છો? તેણે કહ્યું—મારે, મેં કહ્યું—સા માટે જાવો છો! તમને અહિં આવવા આનંદાપક પ્રશ્ન મેં મનમાંની સાથે આનંદ નથી આવતો? તેણે કહ્યું—ના,

તેમ નથી પણ મારે, જરૂરી કામ છે, અને શાદીના પ્રસંગ તો કાલે ખુદાની મહેરબાનીથી આનંદમાં પસાર થઈ ગયો છે. દલે મહિં રોકાવામાં શું લાભ છે ? મેં કહ્યું તમે કંઈ દીઝથી ખોલો છો. તેણે કહ્યું-હવે આપણે ધર તરફ ચાલશું ? મેં કહ્યું-હા, ચાલો. મોટરમાં, બેઠા, થોડી વારમાં બંગલો, સુરોવર અને લતા કુળે પાંછળ રહી ગયાં, ઘેર આપ્યા ત્યાં મુઠ્ઠી અપાસ-માંથી કંઈ કાઢ બોલ્યું નહિ. બંગલામાં આવતાં મોટરમાંથી ઉતરી સીધી, હું મારા રૂમમાં ચાલી ગઈ. આજ મને એવનવા વિચારો આવવા લાગ્યા. મારે શીદીમાં આવવું. ત્યાં અચાનક આ વિચાર રવમાવના માણસના સહવાસમાં આવવું અને આટલું બધું કુંદા-પાછમાં છૂટા પડવું આનો ખુલાસો મારું અરમીર મૂન કંઈ કરી શક્યું નહિ. વિચારમાં ને વિચારમાં હું રાત્રે જમવા અથવા દિવાનખાનામાં ગઈ નહિ. આ સાથે મારી બૂતકાળની સર્વ ખુદીઓ તોડ થઈ. હવેના વિદ્યાઓની વેળા કરતી હતી. હું કેટલા ઉલ્લાસથી પરણી હતી, મારા પ્યારા આવિંદ અને કેટલા દિલથી ચલાતા હતા, હું ગમે તે જીજ માંગતી તે તેઓ બધી પ્રમદ્યલો દુર કરી મારા માટે લાવી આપતા પણ મને નારાજ કરતા નહિ. ભૂલા, કેરી કમનસીમ થઈ, મારા આવિંદની બીમારી, તો મારા લાલને ત્યાં પુત્ર જન્મવાનો તાર મળ્યો, મારે મારા બીમાર આવિંદ પાસે મારે મારા પીવર લાગીવડ મોડું જોવા જવું છે અને હું પંદરથી વીસ રહાણમાં પાછી આવવીશ એમ રત્ન માંગતી, તેમની હા, કે નાની રકમને ક્યાં વગર કમળવા તેઓ શું જવાબ આપે છે તે સાંભળવા વગર ચાલ્યા જવું. પિયર ગયા પછી એક અઢનાનીમાં બાદ તેમના એ પત્ને એક મારા સીનખાના અને બીજો મારા પિતાશ્રીના નામનો મળ્યો અને તેની ઉછીન—

અમદાવાદ,

તા- ૧૬ જાન્યારી,

કેમું રંગદી થી—

લખવા વિનંતિ જ, આપ જેવા મુશ્કેલીન મુરખાની માડું લાગે તો આ પાપના ગરીબ બીદીને મારું કરો. મારા જન્મનંદીન મુરખાનીની દીલત, અને-આખરે લીધે તમે તમારી પુત્રાંત સમપણ મારી સાથે ક્યું હવું. પણ ખુદાની કૃપાથી કેને ખેંચ છે. તે જોને ગમ્યું નહિ. અને તેથી મારા મુરખાની જન્મનંદીન થતાં દીલત તેમની સાથે લેતા ગયા. તમે સમાજથી ફરીને તમારી પુત્રીની સાદી મારી સાથે કરી આપી, પણ દોષત, ફવનંતતા, મુખ્યેન અને નોકર ચાકરો પર હુકમ કરવાની રેં એ વત્તાવરણ તેણીને ઉત્ખાન બનાવી, મારી સાથે પરવણ પછી મારા તરની ગરીબ રચીતી જલવા છતાં તેણીએ પોતાની ઉપકી રસમ ચાલુ રાખી. હું મારી ગમે તેવી વિદગ્ધાઓ સંદન કરી તેણીના પડતો બોલ જીતી લેવા તપર જોતો, મેં તેણીને કાફ દિલસં મોહું આવવા દીધું નહિ. મારા કમનસીમી. હું બીમાર પડ્યો. મોટરમાં તમારે ત્યાંની તાર આપ્યો અને તેણી મને પથારીનશ મુઠી મારી ચાકરી કરવાને

અદલે પોતાના લગ્નિનતું મુખ જોવા તમારી તરફ ચાલી આવી. એર, તમારે ત્યાં ભરે આવી, તમારે ત્યાં તેણીને રાખજો, અને નેકખાતુની પોતાના ખારીદ પ્રયે શું શું ફરજે છે તે તેણી બોલવતી. જે તેણી પોતાના મળ વિચારો છોડી શકે તેમ નં દોષ અને આપ તે બાપન કંઈ કરી શકતાં ન હોં તો ખુશીથી તમારી પુત્રીને કાફ દીલનંદ, અને આપણાના ચુદરય સાથે શાદી કરી આપજો, તેમાં મારી રત્ન મંદી છે. હું ક્યાં જાઉં છું તે હું જાણતી શું તેમ નથી ખુદાની હુકમ મારા પુત્રજોની ગમેથી બહોળલાલી પાછી મેળવવા મારાથી ખનતો પુરુષાઈ કરીશ.

લો. કમનસીમ ખાકસાર

મદમદઅલીનાં સલામ

*

*

અમદાવાદ ૧૬ મી જુલાઈ

અપીના,

આજ રોજ તમારે પિતાશ્રીને મે એક પત્ર લખ્યો છે, અને તમને પણ લખવા રત્ન લઉં છું કે, આપના રત્નનં વિચારો અને ઉત્ખાન ટેરે મારા જેવા ગરીબ પુત્રને અધ્યા-મતીના મારે ચલાવવામાં કંઈ બાકી રાખી નથી. મારી ગરીબ રચીતી છતાં તમારી દરેક છઠ્ઠાઓને હું માન આપતો, તમારા પિતાશ્રીને ત્યાં કેટલા મોજરોખ મારી ગરીબ પુત્રની રચીતે જલવા છતાં છોડી શક્યા નહિ. મે તમને જોડું આવવા કહ્યું નહિ, પણ તમે તો તમારા મળ વિચારોથી મુલસ હકાઈ જ નહિ. આખરે મને પથારીનશ મુઠી તમારે પિયર ચાલ્યા ગયાં. ખસે ખુશીથી ત્યાં રહેજો. તમારો બૂરો માટે ખુલા પાસે મારી માગજો અને “આ કાળજ વાંચતા એક બીમારજી થઈને ફીનવામાં ચાકર પ્રયે શું ફરજ છે, તે બોધની “વારતેલીલાઈ” લીખ માગજો. પછી તે ગરીબ, કબાલ, બીખારી, લુકી, આધળો, અપંગ અને ભરે કદાચ દર્દો દોષ, જ્યારે તમે મારા ફરજે વિરે ફીનવાની નેકખાતુનો પાસેથી પાકે દીધો, નહિતર, આ છેડેથી સલામ. મેરખાનીથી હું પાછો મગીશ” નહિતર, આ છેડેથી સલામ. મારી રત્ન મંદી છે, કે જે તમે તમારા મળ વિચારો ને તિત્તા-જલો આપી શકતા ન હો તો ખુશીથી કાફ દીલનંદ, લખ-રાખ્યા અને નોકર ચાકરખાના ચુદરયની સાથે શાદી કરી લેજો. હું અત્યે રહો તો ખુદાનો હુકમ મારા પુત્રજોની ગમેથી બહોળલાલી પાછી મેળવવા મારાથી ખનતો પુરુષાઈ કરીશ.

લો. કમનસીમ

મદમદઅલીનાં સલામ

ત્યાં બાજુનો અખાલક થયો. હું વિચાર નિરાશથી જાણત - થઈ બારણું ખોલતા ચાલી, ત્યાં મારો સામે મેં તેને ઉત્તેજી ભેળો. તેણે કહ્યું-મેં તમને સંજો મગર મુઠી લેવા નહિ ભેળો. મેં જોડું હું ખચારે તમારી રત્ન લેવા આગી છું કે હું મારે માત્ર જાઉં છું. મારો ચાલ્યો જન્મનંદ સાથે મેં તેને પડ્યું. તમે કહેતા છતાં ને કે હું કંતે નહશ. તેણે કહ્યું-હા પણ મારે તરની

કામ હોવાથી અમારે જવું નેપડમે. આ ઉનાળાની ખુશ્ખુશી
ચાલત રાત્રીએ આંદનીમાં હું મારી મોટરમાં થોડીવારમાં પહેલી
જાણ, મેં કહ્યું-તમે મને પેપેા ફોટો દેખાડવાનું વચન આપ્યું
હવેને ? તેણે કહ્યું-એ ઉતાવળમાં તેને મારા સામાન સાથે પેક
કરી લીધા છે અને હું જરૂર કહે તમને તે મોકલાવી આપીશ.
લો! સુખા, આટલું કહી કંઈ ઉત્તરની દરકાર ક્યાં-વખર જો
નેવી સન્ના કોટપાટણ અને મારે દરિયા કેપ જોઈલી જાયા
થોડી પ્રલોમાં અદરક યદ ગઈ. હું વિચારસુગ્ધ બની તમને ત્યાં
ઉભા અને એજ વિચારોમાં પલંગ પર જઈ પડી. સવારે ઉઠી
ત્યાં એક માણસ એક છોકરોપણ અને બે ધવર લઈ મારી
પાસે આપ્યો. સ્વાસ્થ્ય મને બુઝાણની પાદી તાણ કરતા હતા.
માણસ તરત ત્યાંથી ચાલ્યો ગયો. હું બાંધણને બેઠું કરી ઘણી
છાયાકાંઈ પણ વાંચના ઉત્સુક યદ પચું તે ઉત્સાહમાં હું બાર-
ણાની રોપર બેઠું કરવાનું જોઈ શક. મેં પણ ફોટો.
અમીના,

નવાઈની વાત કે આપના સહવાસમાં હું આટલા દિવસ
રહ્યા પછી તમે મને ઓળખી શક્યાં નહિ. ક્યાંથી ઓળખી
શકો ? મંગેશ, અને ફોટોઓ સંભાળીને, અને મારી બાંધણમાં
પાછા મળવાની ઉમેદ રાખતા નહિ.

લી.

મહામદઅલીના સલામ

મીઠી વાંમતા હું મેશુધ યદ જમીન ઉપર ટળી પડી.
આખરે જુલેલીવાર મેશુધ પડી રહ્યા પછી હું શુધીમાં આવતાં
આહોભાઈ કરવા લાગી. યા ખુદા, હું સારી આલમના દિલો
જાળનાર અને પાલનદાર છે. હું જાણું છે કે, મને બારથી
મારા ખાલી હોડી શ્વાલ ગયા ત્યારથી મેં કોઈ પુરુષ સાચું
સુધમાં નેહ્યું નથી. હું અહોરાત આજ નવ વર્ષ યદાં તેમના
દહમાં તેમનું શુભ છત્તી બેઠી છું. મેં જવારથી તેમને અંદર
જેવા ત્યારથી મારું દિલ કુદરતી તેમના પ્રત્યે દોલ્યું. હું દુનિયાની
અથવા મારી આખરનો આલ કરવા વખર તેમની સાથે વાત-
ચીત કરતી અને ફરવા જતી. આજરવું મારું રૂઢ જમીનને પણ
પીતજાતી નાખતું હતું. હા, હવે હું સમજી. એક નેક ઝોરતને
પોતાના શૌદર રીવાજ કોઈ બીજા પરાયા પુરુષ સાથે વાતચીત,
અથવા દરીફરી કેમ થાય. તે મો માત્ર એકજ ઉપાય અને
તે અપાની જાનનામંથી કંઈક માટે વિદ્યાગીરી
સુદખા વડકા પિતા,

આને આપની કમનસૌખ્ય પુત્રી દરગાદે કલાકીમાં પોતાના
ચુતાદોને જવના આપના બંધ છે. ખુશી થવાનું ને મરતા પહેલાં
મને મારા વડાના ખાલીદના દીદાર થયા. મારો રંજ કરતા નહિ.
પિતા, મતા, ભાઈ બંદન, તથા સગાઓને છેલ્લા સમય.

લો. અભાગી દુખાર

અમીનાના સુદામ

રોજસં એક સન્સની છરી આવેલાં તે તેરીજ
ત્યાં પહેલી મેં છરી હાથમાં લીધી. યા ખુદા મારા ચુતાદોને
માથી બસાને. અને મારા વડાના ખાલીદને ત્યાં હોય ત
સુખી રાખજો, આખર પાંડો દેખાવર પડેલી મારો અને માર
શૌદરનો ફોટો જેમાં અમે પરવયા તે વખતે પડાવેલા દુલો તે
જોયો, અને છરી ઉપાડી છગરમાં બોકવા જતાં જ દરવાજો ખુલ
ગયો, અમે થોડી પળો પછી અર્ધ મેશુધીમાંથી બારે મે
મારો આંખો ખોલી ત્યારે હું મારા વડાના ખાલીદના બાદ
પાસમાં હતી. વડાજી અમીના, મેં અને મારા ખુદાએ આપની
દરેક શુભી માટે બારથી આપને તે માટે પશંતાપ થયે
ત્યારથી જ મારી આપી છે. ઉઠો, વડાજી અમીના ઉઠો,
જાતકાળ જુલો જવ.

શું વડાના ખાલીદ, આ કમનસૌખ્ય દારોને મારી બસી,
તેમના નેક કમોગાં સેવા કરવા રવીકારો ? વડાજી, જરૂર
આ અંતઃકરણ તેણીને પોતાની હૃદયથી બનાવશે, અને આજ
તે જાતકાળની નહિ પણ વર્તમાનની અમીના તેના શૌદરથી
સખાતીની સત્તા ચલાવશે. મેં કહ્યું-“વડાજી, ખાલીદ, એમ ન
બોલો, નેક ખાતુન તરીકે મારી ફરજ હવે હું જરાબર સમજ
શકી છું. ત્યાં ધરમાલકાલ (વરરાજા) એ જવાબ આપ્યો. પતે
છતા પડી ગયા અને ધરમાલકાલએ મદમદઅલીને કહ્યું-
મદમદઅલી અત્યાર શુધી તમે મારા જાનીસાર દોરત દય
પછી આને આપ પકાઈ ગયા તે અપારી અમીના બેન
પોવાપસા ખાલીદ, તે તેમને જો ખુબ કરી, સહેન, મેં પણ
કંઈક સાંભળ્યું છે અને તે માટે તમારી મારી માર્યું છું.
ત્યાં સર્વ અમીનાના અને ધરમેલકા મુરબીઓ તથા
સર્ગ વડાનાં આવી પહેલાં. મદમદઅલી સર્વને ચડ્યા
અને આ શાદીના પ્રસંગે આ બીજો આનંદ વર્તાઈ રહ્યો.
રતે અમીનાએ મદમદઅલીને અજાં શુગરી કે આપ મારું
હોડી ક્યાં ગયા હતા તે કહેવા મેળાની કરે. મદમદઅલીએ
કહ્યું તે બાબત બહુ જ લાંબી હોઈને કોઈ દહાડો કહી
અમીના અત્યારે મદમદઅલીની જાતી પર શીર નાખી કંઈ
ઝોર આરવાહ લેતી બોલી, “આપ કહેતા હતાને કે હું પર-
ખવા જેની મુખાઈ કદાચ કરીશ, તો હું આ મકાન ખરીદ
કરવા વિચાર રાખું છું. તમારે જેમજ માનવાનું ને આને
આપણી આ વસતી રાત છે અને આપના મહેનમાં. પોરી
અમીના તે જાતકાળની નહિ પણ વર્તમાનની જ છે. મદમદઅ-
લીએ અમીનાને પોતાના બાદપાશમાં બીડી લીધી અને કહેવા
લાગ્યો-તે દંદરે હું બીટા દત્તા. પછી આને મેં તે ખરીદ
લીધી છે અને ખુદાનો દુકમ કાસે આપણે અદાથી ત્યાં રે-
વાને માટે રવાના થઈ જઈશું. આટલું કહેવાં તેણે અમીના
અધોરોપર ઉપરા ઉપરી સુખનો વર્ણવ વર્ણવ માર્યો.

સંપૂર્ણ.

આજ-કાલનાં નાટકો

સિંગલ-ઉદ્દેશી

(અભિલેખ)

રા રમણીકુ આ રૂઢિના

(૭)

સિંગલના નાટકો પ્રારંભ અચૂંચક મમતાચૂંચક થાય છે સિંગલ રમણીયા શ્રવણ છે ત્યાં વૃક્ષ નવ ન અવીવદીખાન હી ડીઝન ભેગા આવે છે ચેતે બધે વેલા મહેલની યુગીઓ સિંગલ બનાવે છે અને અતે 'દર અદર ભેગાપણ બાપ છે' કહી નવાનને એક ઓરખમાં કેદ કરે છે નવાનના છુટકારા માટે સિંગલ નવાની રમણ માગે છે વિસ લાખ રૂપિયા અર્થ થયે છે અને માન દર લાખ અર્થ છે તે બીજા ક્યાથી લાવવા ખતલવી દુન અને સિંગલ વચ્ચે વાદવિવાદ થયે છે તમજ લક્ષની સમજ સુચકતાથી ન વાળતો છુટકારો થાય છે, પણ દુસેન સથે મરમામર તકરાર થાય છે અનુભવી નવાજ સિંગલને નાદાન અને દુસેનને મરદાર કહી બન્નેનો દાન પાડે છે પરંતુ આ તકનો લાભ લઈ મિરજનર પેતાનો રવાયો સધા સરદારને પેતાના પડકાર લઈ, દુસેની આગળ કરી એ કાલપણોરેતો પડા ઉઘો કરે છે આ બનાવમાં નાટકને ફેરફાર થેલજા છે, હતા તે પર અમે અમે સમજ રેખા માગતા નથી નાટકનું બીજાનો પણ અદિથી થાય છે આ બીજાનો વિકાસ કેવી રીતે કરે છે તે આપણે જોઈશું

બીજા પ્રમેયમાં મણી બાવાની બન્ન બાવનમાં આપણે જઈએ છીએ બાવાનીની પુત્રવધૂ સુદરી સખીઓ સાથે ગંગ પૂજન કરી મિત્ર વિદેશ કરે છે ત્યાં તેનો બાવિપતિ કમર રામપૂજી આવે છે બાળવિધવા તારા આ દરજ્જા જોઈ હી છે પ્રસાદના પાઠના જાને મગજ વહે છે તેમ સિંગલ દોડીયા બેસી ફરવા નીકળે છે તેની દષ્ટિ વિધવા તન પર પડે છે અદર દાખા થાય છે મેમન થવા છપ્પે છે આ મારે 'એક પૂજનરૂત પરી માટે' એમ કહે છે રાખી વવાની ત્યાં આવે છે આઠાકર્મા ચાવનવસલના બદારમ ખીનલી તારાની સિંગલ માગણી કરે છે વરવિવાદ વધ છે સિંગલ બગાડેર બતાવવા થાય છે, પણ જતે દવાય થઈ પાંડી જા પને પો સા પી પુગી આ પો ન વે

નાના પ્રમેયની શાંતી ર આલ થય છે કે અમને અનુકૂળ થા ને એનિ સેક પ્રસંગે થઈ શકે અ

છે તે પ્રસંગે કે સમયને અનુર નાજ નથી ને સનિ અંગેને નજી વખત દનો, ન મનાવ દેડ આને રેડ્યા રહેવા દન ને સમયે દિડ સમજાં કુરે પેપન વગ સરજેર ઓળા આળે નદને કે લોળા ભેમની પેડી નાજ ને સમયે અંગેને કે વૃદ્ધની ખુન સમા ન નહીં આજ વધરે ઉચ ન ની તે સમયે અમ દરજ્જા એક નામનિ મેને દીકરો અંગેને સદા મમ આવી પડે વેલ થા છુ કરે અંગેની અમ નાત કરે નર મો ઇવે મ ન બગાડે' એમ અંગેસ કરે, એ કવચ ભમ છે ને કાલવતિમનો ના કહે છે તે આ ઉપર ઉદ્દેશ્ય નાટકકારે પેતાના વિષય સથે અને સમા જાયે અરિન છુટ લીધી છે અમીયદા જુગરામ નામનો દીકરો દમે કે નહીં જુગરામ અમા ના પામ વાવિના પ મલો કુલોન પા એમ લખે તાનના સારીને ત્યા છે મ મેડી થયો છે કા ના પ્રમથલના સમારો દર કે નરે અને મરે લખા પાસે લા રૂબો છે અથે કણ તે નમલો અરો મનર એ સમયમાં બનશે એ પવનિન ને એ અર્થસમી સદીમાં બનવા બનશે ૧ મી અમ બનના થિત, એ અને પુરાપણ પેલક પાત કે રિમાનને પા મેર માડીમાં ફરતા બનાવશે એના જેડુ બધલવે છે નદા કા એ માન છે કે ન સમયન અમી નદક લખાય છે તે સમયના રીતવજ પેલક પેડેર અ લાવવા અનેખરી જોએ સિંગલના નદકના કોમિ આર, દેને પેતાના નદકમાં રથન આપુ છે અત્ય ન સમયના ઠાક સુધરેલા કરેળ થોમત કે પતસપાત પા પેડા પરથી અમ મદના ફરવા કરી અને તેને તેણે ચિતરશે એ દતારસ અને દાતારસના સમય પડે અન અને મેરેર છે પ્રક લેખકને વધેર ફેરવ આ વરેલ વજીનુ જિ છે નુ દા તે મર લખાન બગાડુર સંગમા નાન મજુના અંગેરૂતમાં મેક ના બન બન નય એ વગુ વરમજ યુ જોઈ નય

કરી ત્યાં બેસે છે. સિરાજ દાખલ થાય છે. પોતાની રિખતમા બેગમને તારા માની લે છે. તેનો અવાજ સંભળી લોલી ઉઠે છે કે 'અહા! અવાજ તો આપાદ હુસના જેવો છે' બેગમ તેની પાસેથી 'તારા' સિવાય બીજાને નહિ વહાઉં' એમ વચન લે છે. ખાદમાં તે પોતાના ખરા સ્વરૂપમાં પ્રકટ થાય છે. સિરાજ આશ્ચર્ય પામે છે અને પુછે છે કે 'જનસુતી કરવાનું કામ બેગમનું છે?' બેગમ પ્રત્યુત્તર આપે છે કે, "હજાર કાચું પોવાણું નબ્બ, આખો નખળો ફસડો જાય" વિવાદમાં નખાણ કાપે બરાબ છે અને પોતાની મુખ્ય અને માનિતી બેગમને કટાર મારવા જાય છે, ત્યાં રાણી ભવાની બાવી રક્ષણ કરે છે. પ્રશ્ન એ છે કે આ પ્રવેશને નાટકના પ્રધાન આશય સાથે શો સંબંધ છે? નાટકની ક્રિયા-Action શું આવી વધારે જોરદાર બને છે? શું આ બીના નાટકના મુખ્ય પ્રસંગ સાથે સંબંધ ધરાવે છે? શું આ પ્રસંગ સંબંધ રહિત નથી? એ બંધી બીના છે, કે રાણી ભવાનીએ પોતાના પ્રાસાદને આગ લગાડી, એ નિશ્ચિત તારા પ્રત્યે સિરાજની દૃષ્ટિને આડી વાળી હતી. આ ઐતિહાસિક ઘટના છે, પરંતુ નાટક એ સિરાજનું હૃદયન-જ્વાળા નથી. નાટકનો હેતુ અધિક પ્રસંગ કેમ બન્યો, તેને લગતી કાર્યકારણની શુભસાને ગ્રહિત કરી એ બનાવને અને તેમાં રહેલી ક્રિયાને સ્પેષ્ટ કરવાનો છે, ને આશ સંબંધ રહિત પ્રસંગોથી સંઘાતું નથી. વસ્તુ સંકલ્પનાની ગોજના એવી જોષએ કે તે પ્રવેશને કાઢી નાખીએ તો નાટકને હાની આપે અને અપૂર્ણ લાગે. આ પ્રસંગને નાટકમાંથી અલગ કરીએ તો શું નાટકને કે તેના પ્રવેશને અષાઢત પડેછે? નહિ જ. નાટકની શરૂઆતના ૨૨મ સિરાજની સમી કાવતરા-પોરોના પ્રગળ-પક્ષનું અસ્તિત્વમાં આવતું, તેની સાથે બાને શો સંબંધ છે? મિરજાદર કે હુસેનના કાર્યમાં આથી શો પ્રત્યવધાય આપે છે? વસ્તુ જેવું નાટકમાં છે જ નહિ, તેનું ઉદાહરણ આ પ્રવેશ છે, એટલું જ નહિ પણ સિરાજને દૂર અને પિરાચી ચિતરવાના ને પણ પ્રસંગો નાટકના લેખકે ઉભા કર્યા છે, તેમાંનો આ એક પ્રયત્ન છે. કનિદાસની દૃષ્ટિએ પણ આ પ્રવેશ અધારિત છે છતાં ને કેટલીક છુટ નાટવ-કાર લઈ શકે છે, તેવી છુટની રજા નાટકકારને આપી, આપણે એમ માની લઈએ કે સિરાજના અંત:પુરમાંથી બેગમ હુસેનના બીખીની વધે રાણી ભવાનીના મહેલમાં ગઈ. અને એ સ્વીકાર કરીએ કે રાણી ભવાનીના શાપની સજ્જતામાં પણ તેને શ્રધ્ધા હતી, છતાં તેની સ્વામી સિરાજ એટલો તો અધધ ન હતો કે અંત:પુરમાંની રમણીઓમાંની પોતાની શ્રેષ્ઠ અને શ્રુતિપરાયણ બેગમને કટાર મારવા તૈયાર થાય. સિરાજ જેવા શુધ્ધિમાન અને ધર્મપરાયણ માણસને રાક્ષસ જેવો ચિતરવા એ શું ન્યાયકર છે? સિરાજ એટલે કે ધુણાના અનેક દોષને જતા કર્યા હતા. મિરજાદર જેવા દેશદુષ્ટને પણ સખા કરી ન હતી, અને રહેમની તજરથી તેની નગીર અને પદ ને થવા દેતો હતો, તે સિરાજ પોતાની રિખતમા બેગમને કટાર

મારવા જતા! એક પાપાણુ હુદયી માણસ પણ પોતાની કબીની દત્ત્યા ન કરે, તેવું પાપી કૃપા સિરાજને દાંધે કરીયવામાં લેખકે સિરાજના ચરિત્રને હારે અન્યાય કર્યો છે.

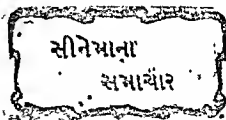
પાંચમાં પ્રવેશમાં મિરજાદર, રામી મોહનલાલ અને જુગ-તને આપણે એકત્ર જોષએ છીએ: જુગતનું પાંચ તો લેખકે અન્યુક્તિ આલેખ્યું છે, એટલે તેના મહોમાંથી 'હેરકટાગ સેતુન' વગેરે અધારિત રાખે પ્રવેગો થાય એમાં નવામ નથી. મિરજાદર રામ મોહનલાલને પોતાના પક્ષમાં લેવા માટે-શુદ્ધિત પ્રયત્નકર્તા સિરાજ સામે ઉશ્કેરે છે. મોહનલાલ તે વાતને સંમત થતો નથી. મિરજાદર સમજે છે કે બાણ વજૂસી ગઈ તેથી કદાચ રામ મોહનલાલ સિરાજને સારું દ્રક્ષિત કહી દે, એમ સમજી "હું તો માત્ર કસેટી જોતો હતો" એમ કહી વાત ઉઠાવે છે. મોહનલાલ એ વાતને સ્વીકાર શકેમાં કરતો નથી. પોતાની વાત સત્ય ઠેરવવા મિરજાદર પોતાનું કાવતરું ખુલ્લું કરી દે છે અને પોતાના મદદબારોને ફાલે છે. આમ બનતું અશક્ય છે કોરણ કે મિરજાદર પોતાને દાંધે પોતાના પગ કાપવા જેવું કરે, એ સંભવિત નથી. જનરલલાલને જાણનાર અને પારખનાર લેખક મિરજાદરને આવી શ્રેય કરતો આજેએ આલેખે; કારણ કે, સાધારણ જીવિતને માણસ પણ આવી શ્રેય કરે એ જનરલલાલ વિરૂધ્ધ છે.

૭મ પ્રવેશમાં જુગત લકી સાથે લગ્ન કરે છે. માને સમજાવે છે પણ બાપ આગળ ચુરુસાં ચાલતી નથી. એ પ્રસંગ છે. આ પછીના પ્રવેશ ખાદ નાટકને પ્રથમ અંક સમાપ્ત થાય છે.

પ્રથમ અંકના છેવટના પ્રવેશમાં હુસેન, રામવલ્લભ, જગત શેહેને જોષએ છીએ. તેઓ સમગ્ર શેલાને નવાખ તરીકે જાહેર કરે છે. આ બીના પણ કતિદાસથી વિસંગત છે. સિરાજનું જ્વાળા બંધે આગળ આપી ગયા છીએ. તેમાં સ્પષ્ટ દર્શાવ્યું છે કે આ બધા માણસો જેત પોતાનો દાવ અશક્ય ખેલતા હતા. સ્વપુત્રીના નખાણ જાહેર થાય, ત્યાર પૂર્વે કોરણ પામે છે. છતાં નટકના લેખક, પોતાની ઇચ્છાનુસાર સ્વપુત્રીને નવાખ બનાવે છે. આ કાવતરાનો ખખર રામ મોહનલાલ માર્ફત સિરાજને મૂળે છે. સિરાજ દાખલ થાય છે. નવાખ ઉરકસાઈ નબ્બ છે. દંછ તો બાળક નવાખ તખ્ત પરથી નીચે ઉતરી નથી, આ સિરાજ તે બાળકનું ખુન કરે છે. જુમરી હુસેનો આપે છે. લોલી વહેરાવે છે એટલું જ નહિ, પણ પોતાના વડિલ માતામને પણ ગ્રાળીમાર કરી દાખલ કરે છે.

અખને આશ્ચર્ય અને ખેદ થાય છે કે ને બીના બંધી નથી; જેને માટે કતિદાસમાં આધાર નથી; તેની કલ્પનાપ્રયત્ન બીના ઉમેરીને નાટકના લેખકે અંગાળ મિદારના નવાખ, ધર્મ-પરાયણ અને પ્રગળાલક વ્યક્તિના ચરિત્રને કાલિમા લગાડી છે. સિરાજને બાળકની દત્ત્યા કરનાર, વિરૂધ્ધ કરનાર તત્ત્વ

ધનાર ચિતરવામાં આવ્યો છે. સા માટે નિવરણપાત્રી. સિરાજને
માથે આવો સોનો. આરિપણ કરવામાં આવ્યા છે ?
શું સિરાજ કપતી આગોશમાં છે તેથી ? ને
વખતનો બચાગોનો ન્યાયપરાંણ નવાબ લાખનવાની
ફરિયાદ માટે સંક્રિતમાં નથી તેથી ? દેશની દખાણોનાં
દ્રવ્યમાંથી રક્ષા કરનાર ધર્મબીરને અધાર પાત્રી ચિતરવો એ
લેખિનીને કલંકિત કરવા બરાબર છે. આ પ્રમણે ઇતિહાસની
આશી વ્યક્તિને કલંકની કાળિમાં લગાડી, એ સમાજ પ્રત્યે
ઇતિહાસ પ્રત્યે, ધોર અપરાધ છે. આજુ અચ્છ ચરિત આગવા
કરતાં લેખક કલમને સ્પર્શ ન કરવો, એ એવરકર છે. સિરાજના
દુસ્મરનો પણ ને કલંક અને પાપવાર સિરાજને શિર લાખવા
નથી, તેવું કલંક એક દેશીને હાથ લખાય એ ખર્ચકર ગુનો છે.

લખનાર-૨. ચિત્રપટ

નવી દિશા-

રાજ્યને ગમી તે રાણી-રણ કરનાર પૂજ્ય દિગ્ગ મુ.
લેખક અને કાયરકટર મી. કાનજીભાઈ રાહો, ફોટોગ્રાફર મી. હુવાર,
વરણ-ભૂતી લોકકથા ઉપરથી ઉપગતી કહારી કે.
વરણ સાદી સરળ અને લોકરુચી પસંદ પડે એવી હેતુઓ અને
કલંક નામનો પણ થયું. હેવાથી પ્રેક્ષકોના માનને પાત્ર નીચી
છે. મી. કાનજીભાઈ રાહો અત્યાર સુધીમાં કાયરકટર તરીકે
પ્રખ્યાત હતા અને આ દિગ્ગે તેમને લેખક તરીકે જાણીતા
કીધા છે, પરંતુ સંકલનાની દૃષ્ટિએ દિગ્ગે પૂરી કરવા જતાં
ને ઉવાળા કરવામાં આવી છે તે અદ્યક્ષ છે. રાજ કુમારનો
બેદ ખોલવા જતાં ને અભુક્ત કામ લેવાનું જોઈએ તે લેખનું
નથી. પુષ્પાવતી બેદ કેમ જાણી મળે એ બધું અધારમાં જ
રહે છે. બાકી પહેલા પ્રયાસ તરીકે મી. કાનજીભાઈ સરળતા
મળી કહેવાય.

અભિનય-મિત્ર શ્યામ, રામ, રાજકુમાર કીક કીક
કામ કરે છે. સર્વ વખતની મિત્ર એપીનીની તથા રાજકુમારની
દિગ્ગ વખાણને પાત્ર છે. બાકી મેકઅપ માટે ખાસ ખાત
રાખ્યું છે એ પ્રશંસનીય છે. અચુક વર્ણના મળા
પાત્રોના રામ, પ્રધાન, રાણીઓ પત્રોનો મેકઅપ
કીક છે; પરંતુ તે સાથે એટલું ખાત રાખવાની જરૂર
છે કે, જાણેતી જાણુજાણુનો પ્રેક્ષ એકદમ કાળો દેખાવા
જતાં મેળોના ઉપરોમ એછો થાય તો સારું. દર્શીના મેકઅપમાં
એક આંખ કાળી-બીજી સહેર સ્પષ્ટ જણાઈ આવે છે.
ફોટોગ્રાફી-સારી. પટ્ટનું રીલ ફરી પ્રિન્ટ થાય તો સારું.

નવી ખબરો
ફોટોગ્રાફી-એનિહાસિક દિગ્ગ 'સિમાલિય' મળ કાલથી
ચર ચર મળ છે. લાખા વજુભરાની તૈયારીઓ આવી રી છે.
ફોન-નજી નજી રિલોનાં એક સાથે આઉટગેર મીનો
લેવાઈ ગયા છે.

રેપલ-થેડા વખતમાં માર પાંચ દિવસના આઉટગેર.
સીન મટે કું બારીયા ઉપરી બરો.
સર-તી-રનિ સરેજ પુરી રહી છે અને તા-૧૦
મી એપીલના અરસમાં પ્રેક્ટિકમાં દેખાવ રેશે. રેપલમાં આવે
છે કે, આ દિગ્ગ ખાસ બીએને જોવા લાખક જતાવામાં
જાતી છે.

મગધ-મી દિગ્ગના હાથે નવાર થતી દખાણાવ નવાર

જન્મનામના સીનેમાવાગાએને એક અમુદ્ય તક.
સસ્તાં અને સારાં પ્રાગ્રામો કયાંથી મેળવરો ?

મેજેસ્ટીક ફીલ્મ સની જાણીતી ફીલ્મો

૧ આત્મબલ	૨ નંદ બત્રીસી
૩ સંન્યાસી	૪ પાપનો પથ્થાતાપ
(રીપતો-બ)	
૫ ચંદન-મહીયાગરી	૬ પાપનો દેજ
(ડેટ એક સીન)	

તે સિરાય

સીરીયલો અને ઈંગ્લીશ ડ્રામાઓ

જુનીંગ માટે લખા-

ફીલ્મ અલી મહમદ અલી

કે. હસમત મહાલ ચોપારી

સી. ફેર-મુબાઈ નં. ૭

એક વખત કામે પાડી જશે તો ખાત્રી થશે.

છુપી જોલીસ

ચાંચિક કરાજમ-૩. ડુ બી. પી. સાથે ર. ૩ ૪-૦

ફિલ્મ અદાઈ ર. ૫

લખો-મોજ-મગધ કંપાનીય,
ગીરગામ ચર્ચ સામે ખટાલ બીચીજ સુબઈ ૪

રી થઇ ગઇ છે. નવી ફિલ્મ તરીકે અત્રેના હિન્દુસ્થાન પત્રના િત્રી અને જાણીતા સાહ્યક મી. ઇન્દુલાલ કનૈયાલાલ મલ્હોત્રીની અજ્ઞાન કુમારી ના જાળખાણ અવાઇ ગયા છે, જ્યારે કેટલાક લેખકોએ “દર્મની હથ નગરના ભરોડા” એ માફક પ્રાર્થના દાદર ધસવા માંડ્યા છે.

સૈનિક—કાઠીયાવાડની એક કાવલ ઉડાઈ ઊડી “કાનમં” કુદમાર કરી ગઇ છે કે, મહારાષ્ટ્રની પઠવાઈ ધૈનાઇટેકની ફિલ્મ આવી તો સૈનાયુદ્ધ કેમ પાછા નહે ? તેણે પશુ તૈયારી કરવા માંડી છે અને પંદરેક દિવસમાં બાણુઓની ગાડીમાં બેસી આવી પહોંચશે.

મી. પાટણકર—કહેવામાં આવે છે કે, રતારતે રટ્ટીઓ કાચમાં આવે તે પહેલાં મી. પાટણકરે ખાનગી રીતે કામની પ્રસ્થાપ કરી દીધી છે.

મી. મણીલાલ જોશી—લક્ષ્મીના જાણીતા કાયરકટર મી. રણીલાલ જોશી શારદા ફિલ્મ કું. માં જોડાઇ ગયા છે. એક વખતના લેખકા, કાયરકટરો અને માલિકનો જન્મેલો શારદામાં ફીક જન્મ્યો છે. મી. મણીલાલ જોશીનું અને મી. નાનુભાઈ દેસાઈનું દેશી ફિલ્મ ઉદોગમાં દરિયાંનું બિનન હોવા છતાં ઉલખના જોડાણથી કેંઈક સારાં કલાત્મક પીકચરોની આસા રાખી લકાંચ ખરી.

મિસ પુતળી—લક્ષ્મીની જાણીતી નીરા-મિસ પુતળી ચોયલ આઈ રટ્ટીયામાં જોડાઈ ગયેલ છે.

મન્દરની ગણુગણુ—દાદરથી એક ઉડતું મન્દર ગણુ ગણુક કરતું અમારા કાનમાં કહી ગયું છે કે, “મન્દરકાંતની ફિલ્મ કાયરકટ કરનાર મી. હર્ષદરાય મહેતા અને જાણીતી હોયલ-મિસ એમીલી મી. પાટણકરની સાથે જોડાઈ બનાર છે.

મિત્ર લુગેન્ડ-વગા એવીજ એક ઉડતી ખપર આવી છે. ખરી પોત ખુદ જાણે કહે છે કે, જાણીતી નદી મિસ લુગેન્ડ અને જોગ શામલા ચોયલ આઈ રટ્ટીયામાંથી છુટાં યનાર છે અને હવેથી છુટક કામ કરનાર છે. આમ પાંચ પચીસ ટેકાણે કામ કરવાથી અનુભવે તોસારા મળ્યા હશે. જોગ-મળદના વાંચકોને તમારા સિનેમાના અનુભવની એકાદ વાતથી ચખાડશો ?

ચર્ચાપત્ર

મુખ્ય તા. ૧૬-૩-૧૯૨૬

મોજ-મળદના અધીપતી જોગ

જાત લખવાનું કે મારી નીચે જણાવેલો પત્ર આવતા અંકમાં પ્રગટ કરશો તો કૃપા થશે.

હાલમાં શ્રી કૃષ્ણ શીરમ કું. ની શીરમ “રાજને ગમી તે રાણી” નામની શીરમ કૃષ્ણ રીંગેમાંમાં ચૂંટી થઇ છે. તેમાં ચમેલી અંધ જાણવાના હું રત્ન લઉં છું.

શીરમ રાજ દાતાજી કરવા ઉભો છે, ત્યાંથી રાજ થાય છે. બીજો દિવસ જાહેર દરબારમાં એક તારણી આવી સતતી પ્રાપ્તી માટે રાજને બીજી રાણી પરજીવા કહે છે. તે રાજે રાજ નગર-ચયાં જોવા નીકળે છે, ત્યાં રૂપાંબી બાણુવાળાને પોટ છે.કરો. થશે તેમ જાણી રાજ તેની સાથે લગ્ન કરે છે તે વખતે લગ્નનો પ્રસંગ બીલકલ જણાતો નથી. બીજું, રાજને લગ્ન પર આવે છે તે વખતે રાણીને એક માત્રી ટકારી આપતો જાય છે તે વખતે રાજને કેમ ખબર પડે છે તે જણાવું નથી. કોણ રાજ લુદાઈઓને ન્યાય કરવા બેઠો છે તે વખતે રાણીની ટકારીને અસાજ સાંભળી રાણીને મળવા જાય છે પછીથી લુદાઈ-ઓનું શું થાય છે તે દેખાતું નથી. ચોથું, બદાર પીકચર મર પત્રાવતીના મોદામાંથી સર્પ નીકળે છે તેવી રીતે શીરમમાં બીલકલ દેખાતું નથી, પાંચમું, રાજકુમાર પોતાનું લલિત જાણે છે તે વખતે જો અર્ધ મંદારનું મી-દ દેખાય છે તે ચોખ્ખું પતરાનું દેખાય છે. છઠું, રાણીઓ રાજ આગળ કપારે એકરાર કરે છે તે બીલકલ દેખાતું નથી પશુ થીકા કરે છે તે દેખાય છે. પછી શીરમ ખલાસ થાય છે.

લી. જમનાદાસ કલ્યાણુદે.

વાલકચર બાણુગા રોડ વર નં. ૬૨ એ.

બહેનો!

તમારો માતી પહેરવાનો શોખ પુરો કરો

દેખાવમાં અથવા
ટકવામાં અસાધની
વપરસમાં બાણુઓ
અસાધની
ઉભે તેવાં

જાણનીક કલચર પસંદ વાંપરો

મોટા વેપારીઓ પણ જમ્યાપ ખરીદી જાય છે, કલચરને નામે જોજોજવાળો ખોટો માલ લઇ છપાવા કરતાં ખરા કલચર લઇ વાપરનામાં વાંધો શું ? ?

આ માતી પણ ખાસ ઉછરેલી માછલીઓ

કુદરતી રીતે જ પોતા કરે છે

પરોને ખાસ માતી પહેરવાનો તમારા બેશઓનો શોખ

લલામણુ પુરો કરો-તમારો દામ ખચાવો

થેર બેશ પણ માલ લેવો હોય તો બની શકશે.

—લજો અથવા મજો—

એન. ડી. શોફની કું

કે. કાયમ-ડ હાઉસ, વાઘડા ગાંધી રોડ.

—મામરેલી-સુબાહ નં. ૭

લુટારાઓ ધનમાલ

લુટે પણ

લાજ ન લુટે

નજરે
જોઈ
ખાત્રી
કરવા
જુવો

ઉમાજી

નાયક

વિશ્વાસઘાતી કેવા હોય?

યુવતિ અને એકાંત મળતાં તેનો

કેવો ઉપયોગ કરે??

આવંત સફેદ ઠગ કરતાં લુટારાશું ખાટા?

ખાત્રી
કરવા
જરૂર
જુવો

ઉમાજી

નાયક

પારકી વહુ બેટીને જાહેન કહેવી રહેલી છે પણ

સેની સાથે

તેમ વતનું તે કાંઈ બચેખાલેકા ખેલ નથી!! જુવો

હુનાઈટેડ પોકચર્સ

ઉમાજી નાયક

સીન્ડિકેટનું ચિત્ર

જેમાં આખાદ દાખલો રજુ થાય છે.

સીનેમા મેજેસ્ટીક ગીરગામ

શનીવાર તા. ૨૦ મીથી શરૂ છે

હું કે વખતમાં આવશે
સરસ્વતિ ફીલમ કંપનીની

સતિ સરોજ

યાને

શીશળની કસોટી

દખણના મરહુમ લુટારા જહાહુર

બહારવટીઆનું-

ઉમાજી નાઈક

એ એક આબેહુબ ચિત્ર છે

જરૂર જોજો.

આવતા શનીવારથી
શારદા ફીલમ
કંપનીનું ચિત્ર

યૌવન ચક્ર

યાને
જુવાનીનું જોર

શારદા ફીલ્મ કુંઠ કૃત સામાજિક ચિત્રપટ

યૌવન

ચક્ર

યાને

જુવાનીનું

જોર

આવતા

શનીવારે

રજુ

થશે

મુંગઈની એક પૈસાદાર વીધવા-તેના રોજ બદલાતા મનોભાવ-તેણીનું પાપમય જીવન અને આખરે મોહમાં ફસાઈ કેમ પડતાય છે, તેનો તાદ્રશ ચીતાર
મીસ ચક્રબાલની એક્ટ્રીંગ જોવા, જોવી છે
ત્યારે મી. નવકળાંવીનો વી. તનો અનુભવ સીને સીને ચોકજો દેખાય છે.

સીનેમા મેજેસ્ટીક

જુદીંગ માટે લગા-મેસસ મયાશંકર ઠકર એન્ડ કું.

૪૭, એ. એપોલો સ્ટીટ-કોટ મુંબઈ.

આ પત્ર તંત્રી જયજીવે જોડીતાસ દિવેદીએ મુવર્ધ, ગીરજાજી અંતર પિદીવમાં મોજ મજુદ પ્રિદીવ રેખમાં પ્રપી તેજ રજીવી પ્રવટ ૧૩ છે.

વર્ષ ૨૦૭ સંક ૫૨ તા. ૨૮-૩-૨૬
 છુટક-૨ આનો અદ્વાય ગામ ૧ આનો

વાર્ષિક હવાજમ રૂ. ચાર
 અદાલત રૂ. સવાચાર

મોજ-મોજ

મુખાનાનો ગૃહઉદ્યોગ

સફેદ સવાર રૂથ રોલાન્ડ

સોનાનો અંકાર !

અપારી આ સીંગીયવનું આ
હેતુ આ ડીડી છે અને સફેદ
સીંગીના મુ. Cપરથી છુટી
પાવરો તે કાણ છે આ નર્મ
પ્રતેજ આની આમાં નકોન
ઉપર જુઓ

આજે પોતાના કામમાં : છે
આજે તેણીને બધો અંગરૂઠો ખત
મજ કરી લેવાનો છે આજે તે
અચાનક નાર પોતાના હારીદ્વારે અને
રિટેપીઆને છેડતો દુલ્હા મરે છે
અને તે તમારો નજ લેશે

આજે વેપા મિનાના બહાર
સેફલરમું મુને છે. જે માટે લગ્ન
ચાલતી હતી તે ખબરો કોને
જાણ્યાં છે, રૂથને
મળતો નથી ! ત્યારે, ત્યારે ત્યારે
આ તમે પોતેજ કોઈ જાણો

બેહરીની કથા !

જુલિઆ-લુમિસં !

સુંદર મુન લાઈટ !

રૂથનો પગ વાંચી જવાનાર
બેહરી રોલ નયર રૂથના બિગ
ધીઆ અને દુરમનેને સહેજ પછ
દા આપની નથી હેલ્ડા પ્રક
રૂથમાં તેની રૂશીઆરી પછ
અરેઅર જોવા લાયક છે.

શુ રોલ જુલીઆ અથગ
લુમિસને મળે છે ? શુ તેઓ
અપરીમમાં મે સેર લાઈટ રૂથ
સેર ખાખ વેચવા માગે છે ? અધી
રા ના બનેલ એમને કંઈ મળશે
નહિ ! પરી પ્રાને તે તમજ આ રીને
તપાસ કરો

અરે શુ રૂથની આ વફોલ
સહેવાને લવાઈતો કુછબ બદલે
મળતો નથી ? સાગ લોકો બદલ
માટે તે કંઈ કરતા નથી હા
તેવુ શુ થાય છે તે જોવાની ત
તો તમારે શુમાવવાની નહિ !

આવતા શનીવાગની યાદ
મોહબબતે--પિસર

વખત અને ભાવ

આ પણ જરા નોંધી લીએ

માતાના પ્યારનો ચિતાર
રજી કરતો હિંદુસ્તાનમાં
પહેલીજ વાર આવે છે.
જરૂર શનીવાગે આવે

પા ૭, ૮, ૧૦ શની રવિ
ખાસ ખેલ ૩૫ વાગે
૩ ૨, ૧, ૫, ૮, ૮ ૬
રૂથ સાથે

તસ્વીરે--હિંદ

એક ઉનમ ચિત્રપટ આવે !
તારીખ તપસતા નહેશે
મુબબમાં પહેલીજ વાર

સાથે ચાલી ચેપલીનની તદ્દન નવી હાસ્યરસ કોમીક જોવા ના ચુકતાં.

ગ્લોબ સીનેમા

સેન્ડહર્સ્ટ રોડ

ગ્રેન સુદ ૧૪]

રવિવાર નારીય ૨૮ મી મચ્ ૧૯૨૬

[૫૪ નંબર, અમદાવાદ]

આ આવાસીકમાં પ્રસિદ્ધ થતી વાર્તાઓના પાત્રો કદિપત્રના દોષ છે
કાલ હવત બ્યક્તિ પરથી ઉપજતી કાલેલાં નથી આ આ મ

અન્યોક્તિ.

કોયલને—

બેસે અહીં તો સરળાય બહેન,
બોલે છે મનના મિત્રને મધુર ?
તેા બાવ બે મુરખમાં ન મળે વિવેક
રૂબેથી કોયલ તને ગુણે જ કાગ—

બાવળને—

કાળે રાજ લખ્યાં છે કાંઠા, હાથે પછુ ઘટો ન જા,
ફલ મહીએ મુગધ ન મળે, ફળમાં તો પરદા જા,
એ તારાં ફળ ભૂખ ન લાગે, તોય રહે છે મરડાતો,
ઉપ થોડી નદિ આલ-જગતને, શિદ બાવળ છે દરડાતો ?

બાલકવિ ?

જુ બે દા

અથવા

રહસ્યમયી રમણી

પ્રકરણ ૮ મું.

મને જ્ઞેનાજ જુમેદા પત્રમયી ઉડી અને મને આવકાર
આપના બોલી “ આવો, આમીન ! જેના દિવસ થઈ તમારી
મુલાકાત નેરાની ધૂન થવા કરતી દની, પણ આને ખુદાએ તે
ધનના પાર પાડી ”

તે તેને અભિવાદન કરતા કહ્યું— “ દા, ખુદાની મહેરબાનીથી ”
એટલામાં એકાએક બારણા પર આવેલા પડાએ ટકોર
મથા અને મે ચમકિત નયને ચારે દિશાએ દ્રષ્ટિ કરી જોઈ
આ ગામ મારા અને જુમેદા, સિવાય બીજું કોઈ ન હોય
ત્યાર પછી જુમેદા પલંગ પર તરડાને અંગેને ભેડી
અને મને પોતાની પાસે બેસવાની આજ્ઞા કરી તેણે એક મુરખ
નિર્મિત સિમારેતી પેગ બોલી તેમની એક અને આવી અને
બીજી પેતે લઈ તે પીના પીના પ્રસન્નદષ્ટિએ માના તરસ
જોવા લાગી

અમે ઉત્તમ આમ કેટલીક ક્ષણો રૂપી મુગળ જેમી
ના વનચિત્રની શરૂઆત કેમ કરવી તેની વિચારના અને
પ્રમા દાઢ, એટલામાં માનસન કરતા જુમેદા પત્ર— “ અમીન ! ”

દુઝામે અચાનક આપણી મુલાકાત કરાવી આપી ત્યારથી
પાપણે એક બીજાનાં રોહી નહિ પણ વિશેષ આત્મીય
તાથી છીએ; પરંતુ સુખનો કીનારો મારી દષ્ટિએ પડે
થી, આ હનલાગી દેશનો પરિવાર કરી એ હું તમારી સાથે
હાસી આપું તો કહેથી બંધી સુખી થાઉં પરંતુ હાથ
||૩|| જીવન ધણજ વિચિત્ર અને દુઃખમય બની
છું છે અને મૃત્યુ પેતાનું વિકાળ મુખ પૂછાણું - કરી
||૪|| ત્રાસ કરવાને આગળ વધી રહ્યું છે - મૃત્યુ અતિ
||૫|| નિયમ મૃત્યુ !"

મેં પૂછ્યું:—"જાણે કે તમે નજરો નજર નેનાં હો
||૬|| મ મૃત્યુની વાત કેમ કરો છો ? શું તે તમને હમણાં રેખાય
||૭|| કે તેવું રહવું શું છે ? મને તો કાંઈ સમજાય પડતી નથી.
||૮|| મારે જાનિ, તમે કેમ જાણ્યું ?"

"તેનો પ્રુભાષો હું આપી શકું એમ નથી-તમે દાસી
||૯|| ત્રાસ પ્રતિજ્ઞા લીધી છે કે, કાંઈ પણ કૌતુકને બેદ જાણવા
||૧૦|| માન કરશો નહિ, તે યાદ રાખો."

"હા, તે વાન ખરી, પણ-હું તમોને ખરા જીવરથી
||૧૧|| ચાહું છું, તમોને કાંઈ પણ વિષયની આશકા જણાય તેનું
||૧૨|| નિવારણ કરવું એ મારી પવિત્ર ફરજ હું સમજું છું."

મારા શબ્દો સાંભળી જીવેશ કાંઈક ખુશ થયેલી જણાઈ.
||૧૩|| તેણે સહજ રિત્ત કરી માથું ઢાસી માગ જણાવ્યા હામમાંની
||૧૪|| જોવા પિતાએ આપેલી અંગુઠી કઢાકી ધીમે ધીમે પેતાના હાથમાં
||૧૫|| ફિટરનાં કહ્યું:—"આમીન ! આજની રાત્રીનાં રત્નવિચિત્ર તરોંકે
||૧૬|| મેં આ લીધી છે"

"મારાં એવાં કયાંથી સદ્ભાગી હોય કે મારી અંગુઠી
||૧૭|| તમારાં કરકમળને રોહાવે. વાહ, પણ તમે જે આશકા-ભય
||૧૮|| દર્શાવો તેનું નિવારણ શું મારાથી થઈ શકે એમ નથી ?"

જીવેશએ મારા આ પ્રશ્નનો જવાબ આપ્યો નહિ પણ
||૧૯|| જોરામની ચારે બાજુએ દષ્ટિપાત કરી જેવા લાગી ચારે બાજુ
||૨૦|| એથી સ્પષ્ટ સૌરાષ્ટ્રના મારી આસપાસ ફરી વળવા લાગી
||૨૧|| મારાં મોહાનજનને તેના સમક્ષ મુરદેહનું માવાચિત્ર વિસ્તરિત
||૨૨|| થઈ ગયું."

મેં પુનઃ પૂછ્યું:—"તમે અહિં એવાં ક્યાં બેસવથી આજ-
||૨૩|| પ્ધ છો કે, નદાસીને ધૃત્વ ને કિમ્ત ચાલતી નથી ? જે વિષ-
||૨૪|| ણી આશકા હોય, તેને દૂર કરવી એ હુમિષતાનું લક્ષણ
||૨૫|| બનાય છે માટે માગ જીવના બેબુમે પણ હું તમોને મદદ
||૨૬|| કરીશ ઇશ્વર મદદ દેવ છું છે. તે જેમ મૃત્યુ આપે છે, તેમ
||૨૭|| જીવન પણ આપે છે."

"તમે જે વાત કહો છો તે સત્ય છે; પરંતુ આ રચા-
||૨૮|| નો ત્યાગ કરી નદાસી જવું એ સહેલી વાત નથી. ઘણી
||૨૯|| દિશ્મતથી હું તમોને આને અહિં આજણ કરી લઈ છું. ઇશ્વર
||૩૦|| જાણે છે કે, તે માટે મને કેટલી વિપદ નેકરી પડી છે. અહિંથી
||૩૧|| નદાસી જવું એ કાલના મૃત્યુને આને આમંત્રણ આપવા
||૩૨|| જેવું છે."

• હું કેટલીક વાર સૂઈ વિચારમત રિયતિમાં ભેસી રહેો.
||૩૩|| પછી પૂછ્યું:—"અહિંના પહેરેગીરોને લાલચથી વશ પૂરી સમય
||૩૪|| એમ નથી ?"

"ના. એવી આશા રાખવી વધા છે. પહેરેગીરો એ કે
||૩૫|| મારા નોકર છે, જ્યાં એકલા નોકર. નહિ પણ આ રમણન-
||૩૬|| રફોડો પણ છે. મારે રફોડો કરવાનો ભાર તેઓને સિર છે કાંઈ
||૩૭|| પછી ઉપાયે હું અહિંથી અર્થધૂનનું જાઉં તો તેઓનો વધ
||૩૮|| થયા નિવાર રહે નહિ. તમે જાણો છો કે અહિંના લોકો કેટલા
||૩૯|| બંધો દૂર હોય છે ? તમે તેઓની ફરિયાદો ને થોડો ધક્કો આપ-
||૪૦|| વનુ લીધો તે તો વત સામીન્ય છે, એ હું અહિંથી પલાયન
||૪૧|| કરી જઈ તો પણ મને ફરીથી અહિં આવવું પડે અને તેઓની
||૪૨|| ફરિયાદો કોર શિલ્પિનો ભોગ થવું પડે; પરંતુ તમારી તે રિયતિ
||૪૩|| નથી, તમે તમારા રફોડોમાં જઈ કેટલાક મહિના બાદ મારી
||૪૪|| રમણિને પણ ભૂતી જાઓ એમ છે."

મેં દરરવે કહ્યું:—"નહિ, તમારી પરીક્ષા બૂન ભરેલી છે.
||૪૫|| તમે જાણી શકનાં નથી કે તમરા પ્રત્યે મારો અનુરાગ કેટલો
||૪૬|| બધો તીવ્ર છે ! તે પત્યર પર કાનરેલી રેખા જેવા જ-જુસાઈ
||૪૭|| થકે એવો નથી."

જીવેશએ જાણે મારી વાત સાંભળી ન હોય તેવા ભાવ
||૪૮|| દર્શાવી કહ્યું:—"તમે તમારા રફોડોમાં જઈ એકાદ સુન્દરી સાથે
||૪૯|| વિવાહ કરશો. તે સુન્દરીઓ કાંઈ અમારા દેશની માફક કુસં-
||૫૦|| રકારી અને અનપક હોતી નથી. તેઓ તેા ખુશ્તે પહેરે
||૫૧|| મરજમાં આવે ત્યાં જઈ દરો કરી શકે છો."

મેં માથું ઢાલનાં કહ્યું:—"ના, ના. જીવેશ, તમોને હું
||૫૨|| મારા પ્રાણ કરનાં પણ વિશેષ ચાહું છું. આ જન્મનાં હું કાંઈ
||૫૩|| બીજી સ્ત્રી સાથે પ્રેમમાં પડું એ અસંભવી વાત છે."

જીવેશએ ઉત્તર આપ્યો નહિ. તે મારા પહેાડા તરફ જોઈ
||૫૪|| હાથમાંની અંગુઠી ફેરવ્યા કરતી હતી ત્યાર પછી મારો હાથ
||૫૫|| પકડીને જોયો:—"શું ખરેખર તમે મારા માટે પ્રાણ આપવાને
||૫૬|| તૈયાર છો ? કાંઈ પણ જાનના સંકોચ વગર મારા માટે આત્મે-
||૫૭|| ત્સર્ગ કરવા જેવો અનુરાગ તમારામાં છે ?"

મેં કાંઈ પણ જવાબી ચિંતા નહિ કરતા તરત જ કહ્યું:
||૫૮|| "તમે મારામાં સંપૂર્ણ વિશ્વાસ રાખો. હું નાહિલતી તેમજ કર-
||૫૯|| પોક નથી. માત્ર તમારા કુકમની જ રાહ જોઉં છું."

જીવેશ મારી નજીકમાં આવી અને મૃદુરવે કાનમાં કહેવા
||૬૦|| લાધી:—"આમીન ! હું ઘણીજ વિપન્નાવસ્થામાં છું. મારાં
||૬૧|| જીવનની કાંઈ કિમત નથી. આ જીવન-જતા સંસારમાં કૌણ-
||૬૨|| દિવમાં વંધવટ થવાનો એ હું જાણું છું જ્યાં મરવાનો ધન-
||૬૩|| થતી નથી આટલી નહાની ઉપર અને આડું સંદેહ હોવા છતાં
||૬૪|| અત્યંત આશા-આકાંક્ષાઓ મનમાં સમાવી જ દષ્ટ મરવા
||૬૫|| માટે શું જગતમા મારો જન્મ થયો હતો ?"

મેં કહ્યું:—"જીવેશ, હવે મેં વધારે અંધારોમાં રાખ્યો
||૬૬|| એ એપરકર નથી. તમે બધો ખુશ્તો કરો. તમો જી વિપદમાં

તમારું જીવન શા માટે સંશયમય છે? તમારા પ્રાણની રક્ષા નો ખોળે મારો શિર ઉઠાવતાં પહેલાં મારે તમારી રક્ષા માહિતગાર થવું જોઈએ.”

જુબેદા—“આમીન, પ્રકૃતિ એક અદ્ભુત રહસ્ય છે. પ્રેરણાઓ અને કૌતુહલોદીપક રસરસમાં આ નીતિ દૃષ્ટિ પ્રવેશ થયો છે. તેનાં બધાં મેં એટલી મિથળી છે કે જે કવિતાને નીચું પૂરેલાં કન્યામાં આવે છે. સ્વયંકર પ્રલયકાંડ ઉપન-યમા સિયામ રહે નહિ. પરંતુ જીવન ઉપર એક અભિશાપ આવી પડ્યો છે—જીવનની નાશ નથી. માત્ર તમે છપરાઈ પ્રવળ કરો તો અપખળ મૃત્યુ સ્વોતમાંથી મને ખેંચી મારો ઉપહાર કરી દેશે. છતાં મારા મનમાં એક શંકા રહ્યા છે. તમે પરદેશી છો એટલે મારા નેત્રી એક ક્ષણ રમણી માટે આટલો આત્મીય કરી શકશે કે નહિ શંકા રહ્યા કરે છે. માટે હું તમોને બહુ રહસ્ય કહી શકું તેને સ્વયં માની તમે તેમાં વિશ્વાસ મૂકી શકો છો કે તે નાશુલુ પદાર્થ છે. આમીન! તે ધણીજ અદ્ભુત રહસ્યમય કથા છે.”

મેં કહ્યું—“તમે જે શંકા કહેશો તે વાત મને તેની ભવિત અને પ્રાકૃત દૃષ્ટિ તો પણ તમારા એકેએક શબ્દમાં પાસ રાખીય. પૃથ્વી ઉપર એવી અનેક ઘટનાઓ અને સ્વાભાવિક રીતે જ માની શકાતી નથી. પરંતુ તમારા હું ધરનારના વાક્ય માનીશ. તમે જે કહેશો તેને સ્વયં મારી અગાધ પાલન કરીશ અને મારા પ્રાણની પણ પાંચ વિના તમારો ઉપહાર કરી તમારી સાથે વિદાય—”

સૂચ કરો. જુબેદા મને આગળ બોલતો અટકાવી નહિ વિવાદનો શબ્દ—માર કરશે નહિ. વિવાદ એ શી વસ્તુ નથી હું મારું છે, તમને ખબર નથી. વિવાદના માં હું બધું થઈ શકું એમ નથી. કારણ કે, મારું તમારું વખતે દેશી વિચિત્રતા થઈ જશે. તેનો સંકેત નથી.”

પરંતુ તમારા કહેવા ઉપરથી નજી શકાય છે કે, હાથમાંથી બચવાનો તમારા હાથમાં ઉપાય છે. તે ઉપાય ખાતરી છે.”

તમારે નજી છે? નજી છે હોય તો તમેએ તીવ્રતામાં જરાપર પાળવી પડશે. મારી સાથે પ્રતિનિધિ અગાધ નિશ્ચય—સન્નિધિ પ્રવેશ કરવા પડશે.”

“ધણી જ મુશીબો.”

હું વધારે બેસું તે પહેલાં જુબેદાએ એક રૂપાની ઘંટી લીધી કે તરતજ અમિત પેશાકમાં સજ થયેલો એક દગમી ૧૫ મેં જોડામાં દાખલ કર્યો. પહેલાં તે માલીયા ઉપર થોડો વળ્યો અને જુબેદાને અભિપ્રાય કરી તેની રાદ બેસે રહ્યો.

એટલામાં બીજી બે દારીઓ શુભ વસ્ત્ર પરિધાન કરી હાથમાં મોઢું સ્વજીવાન લઈ ત્યાં દાખલ થઈ. આ સ્વજીવાન અમિતના પાણીમાં બેસી હતું. જુબેદાએ તે પાનમાં હાથ ધીમા બેસે દેશી ધાતુ નાખ્યા બેસે તે પ્રમાણે મને પણ ધીમાની આજ્ઞા કરી.

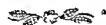
હાથ ધીમાને દેશી સ્વજીવાન જુબેદાએ મને કહ્યું—“આમીન! તમારો આત્મીય જરા પણ બચતો સંચાર હોય તે મને પરદેશી કહી દો. મારી સાથે તમેને મુશ્કેલી દારમાં આવતું પડશે—વધારે શું આપણને ઉભયને મુશ્કેલીમાંથી પણ બચાવવી પડશે! કહો, તમારામાં કિંમત છે?”

હું તો સત્ય બની તેના મોઢા સાથે જ બેસી રહ્યો. પછી કિંમત લાવી બોલ્યો—“જુબેદા, તમારા માટે મને તેના વિકરાળ કાળના સુખમાં પડવાને હું તૈયાર છું.”

જો કે, મેં આ રાખે દિગમથી તેને કહી સંભળાવ્યા, પણ તે વખતે મારું હૃદય તો ધકકું જ હતું. રંગમાં લોરીને પ્રવલિ એક કરગળવા લાગ્યો હતો. હું ઉપરોક્ત જવાબ આપી શકતો નહોતો બીજો શો હુકમ કરે છે, તેની રાદ નેત્રો તેના સુખ સામે નેત્રને ઉઘો રહ્યો.

જુબેદાની ધરાતર યાત્રા બીજી એક બાંદીએ સ્વજી દીપક સજાગ્યો. તેમાંથી આસમાની રંગનો પ્રકાશ નીકળવા માંડ્યો, હું દિગ્મુદ બની જઈ વિચારવા લાગ્યો કે, મારી નજર સામેજ તે રહસ્યમય બનાવની શરૂઆત થઈ ગઈ છે. જુબેદા મને કંઈ રથો લઈ જવા માંગે છે! શું કરવા ઉઠે છે? આ ત્રિશીરોએ મને મુઝબો અને રાગિત બની હું હોંઘા રહ્યો.

અખણ

જોઈએ તો—

૩. સત્ય સાથે તમારા તનમનની કુખી દાસન કવરમાં બીડી મોકલી ઘેર બેઠે જ શાઓપ ઉપાયોથી મુખી જીવનની શરૂઆત કરી જોજો.

પંડીત પરિચલ (જ્યેતિશ વેદ) મેળાપ—૮ થી ૧૦ (૨૯) થી ૧ મિસ્ત્રીની મિત્ર (માટુગા) છ. આઈ. પી. આર. ૧૨ થી ૬ દરરવાલા બીડીંગ નં—૧ ગોસપીલા (સુખાઈ) પત્ર વ્યવહાર માટુગા કરવો.

છુપી પોલીસ

વારિકે લરાજમ-૨. છુ વી. પી. સાથે ૩ ૩-૪-૨૬ નંદા

લખો—મોજ-મનમાં કાયાલય,

મોજ--મજદ ઇનામમાળા નં. ૫

રૂપિયા ચોવીસનાં અઢાર ઇનામો

નીચે જણાવેલી કુપનમાં અત્યાર સુધીમાં ખ્યાતિ પામેલા સારામાં સારા

ગુજરાતી-ફિફુ-રંગભિના હયાત

દસ નટોનાં નામ

લાખી મોકલનારાઓમાં ફા. ચોવીસનાં અઢાર ઇનામો વહેંચી આપવામાં આવશે.

ઇનામની વિગત-૧. ત્રણનાં ત્રણ, ફા. દોઢનાં પાંચ બાર આનાનાં દસ મળી કુલે અઢાર ઇનામો આપવામાં આવશે. આ બધા ઇનામોના શેક્ષા રૂપિયા નહિ આપતાં તેટલી ફોક્સતના અમારી પાસેનાં પુસ્તકો આપવામાં આવશે. પુસ્તકો મોકલવાનો ખર્ચ ઇનામ મેળવનારને શિર છે. (કુપન વગરનાં નામ ઇનામની દરેકફાઈમાં લખત વધ શકશે નહિ.)

આ ઇનામનું પરિણામ ખાસ સીનેમા અંકમાં જાહેર કરવામાં આવશે.

કુપન તા. ૨૦-૩-૨૬ બપોરના બાર સુધી લેવામાં આવશે.

તા. ૨૮-૩-૨૬

દસ સારામાં સારા નટનાં નામ

૧	૨	૩
૪	૫	૬
૭	૮	૯

લી.

દ.

મું.

“ફોટોગ્રાફીનો કુંકાતો પવન”

અમારા વિશ્વામુ કેમેરા વડે તમે સાંજ ફોટોગ્રાફ પાડી શકો છો

નાના “મહાગી” રીફ્લેક્ષ કેમેરા ફક્ત રૂ. ૧૭ મ મજે છે. શિપનારાઓ માટે અમુલ્ય!

ધરમાં સિનેમા—

અમારે ત્યાં પાંચના “મેળી” કેમેરા તેમજ પ્રોજેક્ટર મળે છે આપના સેટની કીમત રૂ. ૨૪૯ બાળકોને આનંદ આપવાનું મુખ્ય સાધન! વળી

“જાઈસ”ના દુરબીનો મળી શકશે

અજેજ લખો—

ફોટો-ટીનેટલ ફોટો સ્ટોર્સ

૩૮-૨૫૩, હોર્નબી રોડ, ફોર્ડ-મુંબઈ.

પૃથ્વી પરનું વીમાન—

“સ્પીડકીંગ સાઈકલ”

૪૫ વરસનો આ લાઇનનો અમારો અનુભવ સાઈકલ અને તેને લગતો છુટક સામાન મળવાનું બહેસેદાર દેકાણું.

ચાણાવાલા એન્ડ કું

૪૩૨-૩૪ હાલબોરોવી રોડ મુંબઈ

(મફત મળતું ફેટલોગ મંગાવી જુઓ.)

મારી કથની

લખનાર—રો. મિસ્ત્રીને

“સાચું કહેવામાં હાની થી? સાચું મને આંખના કણની જેમ ખરક છે. નહીં, એથી પણ વધારે.” આંખમાં ચંતો કણનો ખેંચા જેવો ન જાણો હોય એ સાચુનાં સંતાપને ક્યાંથી જાણે!” એ હું તથી કહી ચકતી કે, આપા બોલુ બહુ જોરથી મારાથી કેમ બોલાયા. હું વિચાર કરતી ઉભી હતી ત્યાં એકાએક મારી સામે મારા પતિને ઉભેલા જોવા. એણે મને કહ્યું. “તો, અત્રેક વાર મેં તને કહ્યું, અનેક વાર મેં તને સમજાવી. ખાતું છું એક ટળી ખીછ ન ચાઉં. હજી પણ વખાન છે. સમજાય તો સારું છે, નહીં તો છું જેને તારી આંખનું કણ સમજે છે, એને ખાતે તારે આંખમાં સારવાં પડશે. તોરું, ક્યાંતો વને પચાતાય થશે.”

હું બોલી. “વાંકે તોં બાહજનો છે ને, કપડાં મને આપો છો?”

એ વણ બોલ્યા તરત જ ચાલ્યા ગયા.

મારા પિતાને સંતાનમાં હું જ હતી. મારા પિતા ગામમાં બહુ ધનવાળા ને સન્માન ગણાતા. હું મારી નાની વયમાં જ માતા વહેણી. યદ્ય દત્તી પિતાએ મને એનાં આંતરમાં ધોષ મોટી કરી હતી. એનાં લાડનો મારી ઉપર કેદા પ્રભાવ પડ્યો એ તો હું નહીં કહું.

ત્યારે હું વેશથી પિતાને ત્યાં મારાં લલિત્વનાં સુખ રચનાં જોતી ત્યારે મને એ ખજાર નહોતી કે હું એક મરીજને ઘરે જવાની છું. ક્યાં મારા પિતાના ઘરનો રાજ વેશવ ને ક્યાં એ મરીજનું લાગ્યું દુઃખ? ઘર! યું વિષાતની એથી જ ધમ્મણ દશે? મારી આંખો સામે નદી નિરસા જ હાથ મળે. મનમાં એવો દદ સંકેષ ક્યાં કે એક દિવસ લાજને કોરે ચડી પિતાજીને સંપત્તિ વાત કહી છો. ઉવટે એમ જણાયું કે પિતાજીની મરજી કાંઈ નહીં હતી. એમની એવી ધમ્મણ હતી કે, મારા પતિ અદોજ રહે ને સર્વ વહીવટ સંભાળે.

ઓં વાતથી મારાં મનમાં સમાધાન થયું, કેમકે મને એક બીજો જ વહો. પતિ નિર્ધન દના પણ ફર પણ દના ત્યારે મારો દસ્ત મેળાવ ધોયો. તારે મેં મારા પતિનું સુખ પુષ્ટતામાંથી જોયું, તે વખતે મારે હતું, સરલતા લઈ હતું. એ બહુ અદિમાની દશે એ હું સ્વપ્ને પણ નહોતી જાણતી. મારા પિતાના બે ધને દુઃખગ્રસ્તી એ બોલ્યા. “એમ કહી નહિ ખને! મારી મા, મારા સંસારના આશ્રયમાં નહીં છે. મારામાં એટલી તો શક્તિ છે કે મારી માને—”

એની આવી વાત સાંભળી મારા પિતા બહુ રોષે બોલ્યા. કેમકે એ વાત એમણે પાંચ સાષ બેલા દના તેની વચ્ચે કહી જવામાં મારા પિતા એટલું જ જોયા—“હીક છે, જેમ સમને રમે તેમ કરો.”

પતિનું આપું વર્તન મને બહુ અજાણ્યું થાયું. મારા બંધીએ આંખોએ વર્તી મળે. હું પણ એમની સાથે ચાલો તો આવી પણ ત્યાં મને જરાએ ગમ્યું નહિ. એ વર મને ખવા ધનું. મને કાંઈએ લાખ-લેડીમાં નાખી દોષ એવ સાચું. ને સુખ મારા પિતાને ત્યાં હતું એ તો સ્વખવન મણું.

તમે વાન સાંભળી જરૂર મારી કેકરી કરશે. પણ હું ને સખ છે તેમ કહું છું કે, “હું એની પ્રીતિ મેળવવને જોતી જોતી થઈ જાતી. દશેક ‘ઓનું કમળ’ અને ‘સેવા-મન’ સંભળી મારા કાન જોરેક ધડ જાયા.”

હું વિચાર કરતી કે કિષામણ સાંભળે હો લાખ! ને સાચુથી મારાં સ્વપ્ને ધિવાલ ધ્યા, ને સાચુએ મારાં સુખના રસ્તામાં કોરા પાથમાં, એની તરફ મમતા કે, સેવાભાવ ક્યાંથી આવે!?

હું મારી સાચુને ચિકિત્સાતી નજરથી જોતી. હું સમજું છું કે તમે આ સાંભળી જરૂર મારી નિંદા કરશો. હું ત્યારે મારાં એ કાળીની નિંદા કરું છું. હું મને ચિકિત્સા છું. આજ ત્યારે એ સર્વનું પ્રાર્થન કરવા અધીરો છું. પણ હાજી એ બધું ક્યારે? જ્યારે આપું છાન રૂપક વધુ ત્યારે!

(૨)

“હીકા!” કેટલા વર્ષો પછી આપો કામ અને પ્રેમ કાળોં ચાલે એણે કાંઈકાળો. ત્યારે એ નાના દના ત્યારે એને મા હીકા કહી બહુ જાસથી બોલાવતી. પણ તે વખતે એ આટલા વિદ્વજ ધ્યા દના કે નહિ એ એને વાદ નહો. આજ મરણ પછારીએ પડેલી માતાના મુખથી આદર્શ આપો ‘હીકા’ એવા ચાહે એના હાથને દયમયથી મણું. એ તપ માતાના આટલા પાસે જ્યા ને જોવા, “હું છે મા!” માતાના મુખ ઉપર મમતાદીન મુલ્યની જાણ હાથપેરી જેવે એમની આંખોમાં આંસુ ભરાઈ આવ્યાં.

“હીકા! તે મારો પસ ધડ એ મારી મુદ્દ હાથપેરી અનેક કરતી રેણી ક્યાં. દોષ બેધોએ મારો છે. એને ક્યા કર.”

બહુ ઘડેને આંખના આંસુને ખાળા એ લેવાન “મા! તને વડુને જોવાની બહુ ધમ્મણ હતી. એ જાતી: પણ એણે ક્યાં સુખ આપ્યું? તારી આ રખાવવામાં એ એવું—”

“ના, ના, એ મોટા મનની દીકરી છે. સુખપ પડે જ છે. એને કાંઈ ન હોતો.” મોટી વર મરી જઈ વડુ પણ “આજ મને ધણું સારું છે, હવે નેવતી દના ન હોતી.”

નવી વધાઈ ! નવી ખખર !

ખાસ સિનેમાનાં શૌકીનો માર્ટ

છપાય છે ! છપાય છે !! છપાય છે !!!

મોજ-મજાહનો ત્રીજો વર્ષનો

ખાસ સિનેમા અંક

બુદ્ધિ બુદ્ધિ વિદ્યાને હાથે લખાયેલા સિનેમા સખધીના લેણો,
રમુલ સ્કેચો, સિનેમા સંબધી ટુકડી વાર્તાઓ, ચિત્રો,
નટ-નટીઓનાં હવન અગ્નિ વગેરેથી

સુશોભિત દળદાર અંક તમોને

ખુશ ખુશ કરી દેશે

જાહેર ખખર આપનારાઓને

અપૂર્વ સંધિ

નેપ્ટલમેન સુધારાશતકમ્

બીસમી સદીના સુધારાએ શું શું કરતાં શિખવ્યું ?

૩૪ પગે ધસાઇ ન જાય મારે ધરમાં પણ પગે સખા-
જીત પહેરી હાલવા-ચાલવાનું.

૩૫ સંઘસમાં જઇ ચીરટ કુંકવાનું-કારજથી યુદ્ધ લુંછ-
વાનું અને સાજીથી હાથ ધોવાનું.

૩૬ વિલાયતી ચીનીખાનું ચીનાઇ વાકુલા-હાડી ઝુમર-
તકતા સંધરવાનું. (ભણે તો ગદસમાં જ જાય)

૩૭ હાથે ચામડાની પટ્ટીવાળું ધડીયાળ અને યોગના
કાખલા જેવા ચરમા પહેરવાનું.

૩૮ મૂર્ખે કંઈ ન જાણતો હોય છતાં રવધર્મને નિન્દવાનું
પરધર્મીને વખાણવાનું.

૩૯ ઢિંકુ દોવા છતાં કુરોઈ-સીતકોતરથી વર્તવાનું-
જાગલા ખનવાનું.

૪૦ માથે શીરગી જેવા ખનવાનું. લેડી-સુંદરી સીઓ-
ની જ તહેનાત ઉઠાવવાનું. છ, સાહેબજી કરવાનું.

૪૧ પર જાનીના ગમે તેવા પહેરવેશ પહેરવાનું.

૪૨ દાદા દાદ-કાળી જાડીટ પહેરી ચોપારી-હેઝીંગ-
ગાર્ડન-એપેલો ખંદર કુતરો સાથે લઈ ફરવાનું.

૪૩ દરેક વાત-વાતોમાં પોતાનાં જેવાજ રોજામાં ઈંગ્લેન્ડ
બોલાવાનું અને દેશને કુખાવવાનું.

૪૪ મને તે જાનીના માથાએ સાથે જીત સાથે એકજ ટેબલ
ઉપર એક બીજાનું એકું ખાવાનું.

૪૫ એકાંત મળતાં લેડીઓ સાથે, રંગરાગ-મોજ મગહ
દસાહસ-ખાચખાચ ભરવા કરવાનું.

૪૬ શારંગોત-રૂપિ મુનીશોને ગાળો દેવાનું. દેવ સંખ્યા
પૂજાને હાથક હેંગ સેંગ માનવાનું.

૪૭ દ્વારના ખાટા સોડા-લીંબુ, જાંબર-રાસગરી-ધુક
ભળીના કચાકચ લૂચ ફેડી ચલાવવાનું.

૪૮ ગમે તે જાતે જરૂર સરખત-આધરકીમ વી. ખાધીપી
ઉત્તમ દંદને વટલાવવાનું.

૪૯ નેહ શારંગોતી વાણેને હાથે બોટી પતંગ છે તેમ
સમજાવવાનું અને નારીતક ખરવાનું.

૫૦ હાલકે, ચામડાંથી ચીની પહેરવાનું-સંધરવાનું
અને ઇંગ્લેન્ડને ચેતવાનું.

ખાસી દેવાડાંકર મેલજી.

મોજ-મગહનાં મુરખો

એક વખત પીરોજગાદીએ પોતાના નાના ભાઈને ચીખામણ
આપતાં કહ્યું, કે ખમરદાર ! કાંઈ પણ દિવસ જુલું મોલીએ નહિ
અને ચોરી પણ કરીએ નહિ, કારણ કે પુલાવળ આપણને જીએ
છે પણ આજે પુલાવળને જોઈ સહતા નથી.

(સાંજે પાંચ વાગે.)

પીરોજગાદી-આલો, ખદાર કરવા જઈએ. યે ! આ નવી
ખમર પહેર અને મેલી કાઢી નાખ.

ધુચો-હા, હા, હા તો નતી કાલવાનો કાલન કે ખમરવળ
જીએ છે. હા, હા, હા તો નતી કાલવાનો ! હવે આને છે.

હા, હા, હા—!

પીરોજગાદી (મનમાં)-હવે ? ? ?

રેમનો લુગારી-આજ જાલડી હાંકતે ! વખત તો થવા
આવ્યો છે. ક્યારે પુના પુગારીય ?

કાંઈકર-સાહેબ, રવીંડ તો ૧૦ મેલથી છોડી દય, પણ
કામરમેથી દવા નીકળ જાતી દય તો મેં ક્યા કર ?

એક દિવસ રદીમ ભંધારણ બે, પણ, મુરખીઓ લઈ પુત્ર
થતાં મારવાડીને ત્યાં ૧૦૦ રૂ. આપવા જતાં દયા.

રદીમ-એ ! તેરા ૧૦૦ રૂ. કેલ હમને માંઝા તો આપા
કલાક કાયક સતાયા ! કુચ દમ ચોર હે ! ક્યા દમ પેસા નહિ
તેરા દય ?

મારવાડી-નારે રોક, એ તો હમારા ધરાક સયે જુરોજી
કરવાનો ધારો છે. પણ રોક, એક આનો વ્યાજનો ક્યાં છે ?

રદીમ-કાલક વ્યાજ ? વ્યાજ વ્યાજ દમ કીકડું દેના
નહિ, કારણ કે હમારે ધર્મને વ્યાજ કોતેકા કે દેનેકા દરામ દય !

મારવાડી-હમારે ધર્મને બે મુરખીઓ કા ખાના પણ
દરામ દય ! પીકું કપર બે સજ સુક જાઈએ !

આફ્રિકાવાળા

બાલતો કાગળ.

ભાપણ તથા ગાયન સાથે સંપૂર્ણ નાટક.

(લેન્ના. હરિદ્વર દિવાળી)

મૂલ્ય આઠ આના.

જહારગામ વાગાઓએ દે આનાની ટીટી ટીટી.

મોજ-મગહનાં કાયકાસય

ગીરગામ ખટાઈ ટીટી- મૂલ્ય

નવી વધાઈ ! નવી ખબર !

ખાસ સિનેમા શૌકીનો માટે

છપાય છે ! છપાય છે !! છપાય છે !!!

મોજ-મજાહનો ત્રીજો વર્ષનો

ખાસ સિનેમા અંક

જુદાં જુદાં વિદ્વાનોને હાથે લખાયેલા સિનેમા સંબંધીના લેખો,
રમુછ સ્કેચો, સિનેમા સંબંધી ટુંકી વાર્તાઓ, ચિત્રો,
નટ-નટીઓનાં જીવન ચરિત્રો વગેરેથી

સુશોભિત દળદાર અંક તમોને

ખુશ ખુશ કરી દેશે

જાહેર ખબર આપનારાઓને

અપૂર્વ સંધિ

જેન્ટલમેન સુધારાશતકમ્

વીસમી સદીના સુધારાએ શું શું કરતાં શિખવ્યું ?

૩૪ પાંચ ઘંસાઈ ન જાય મારે ધરમાં પણ પગે સપાટ-
છુટ પહેરી હાલવા-આવવાનું.

૩૫ સંઘાસમાં જઈ ચીરટ ડુંકવાનું-કારખાની સુધા સુંઘ-
વાનું અને સાણધી દાઘ ધોવાનું.

૩૬ વિલાયતી ચીનીઆનું ચીનાઈ વાંકણા-હાડી હુમર-
તકતા સંધવાનું. (હાલિ તો ગરમો જ જાય)

૩૭ દાઘે આમગાની પટીવાળું ધડીયાળ અને ઘોડાના
ઝાળલા જેવા ચરમા પહેરવાનું.

૩૮ મર્મ કર્મ ન જાણતો હોય છતાં સ્વધર્મને નિન્દવાનું
પરધર્મીને વખાણવાનું.

૩૯ કદે કિંદુ હોવા છતાં યુરોપી રીતભંગથી વર્તવાનું-
જાગંધા બનવાનું.

૪૦ માથે શીરગી જેવા બનવાનું. લેડી-સુંદરી ઓઝો-
ની જ તહેનાત ઉઠાવવાનું. છ, સાહેબજી કરવાનું.

૪૧ પર જાતીના ગમે તેવા પહેરવેશ પહેરવાનું.

૪૨ કાક કાટ-કાળી જાડીટ પહેરી ચોપાટી-હેંગીમ-
નાઈન-એપેલો બંદુ. કુતરોને સાથે લઈ ફરવાનું.

૪૩ દરેક વાત-વાતોમાં પોતાનાં જેવાજ રાજામાં ઉમેજ
બોલવાનું અને દેશને કુલાડવાનું.

૪૪ ગમે તે જાતીના માથેસા સાથે છુટ સાથે એકજ ટેબલ
ઉપર એક બીજાનું એકું ખાવાનું.

૪૫ એકાંત મળતાં લેડીઓ સાથે, રંગરાજ-ચોજ મગ્ગ
દસાદસ-બાઈબોય ભરવા કરવાનું.

૪૬ શાસ્ત્રોને-રૂપિ સુત્રોને ગાળો દેવાનું. દેવ સંધ્યા
પૂજાને હંબક દોંગ-સેંગ આનવાનું.

૪૭ ક્ષારના ખાટાં સોડા-લીંબુ, છન્દર-રાસજરી-ધુડ
બળીના ક્યાકચ ભુજ્ય ફોડી ચડાવવાનું.

૪૮ ગમે તે જાતનું પરક શરખત-આઈડીમ વી. આઈપીઈ
ઉત્તમ દેહને વટલાવવાનું.

૪૯ રેદ ચરિત્રોની વાતોને હંબકે ઓટી ધતીજ છે તેમ
સમજવાનું અને નારિતક બનવાનું.

૫૦ હાડકાં સામગ્રીની ચીએ પહેરવાનું-સંધરવાનું
પને ઇન્જેક્શન લેવાંવવાનું.

ગાંધી દેવારાંકર ચેવજી.

મોજ-મગ્ગનો મુરખો

એક વખત પીરોજખાઈએ પોતાના નાના છુટાને ડીખાખજ
આપતાં કહ્યું, કે ખખરદાર ! કાઠ પણ દિવસ છુટું મોલીએ નહિ
અને ચોરી પણ કરીએ નહિ, કારણ કે છુટાખજ આપણને છુટાએ
છે પણ આ જીંદુ છુટાખજને જોઈ શકતા નથી.

(સાંને પાંચ વાગે.)

પીરોજખાઈ-આલો, બકાર ફરવા જઈએ. ડે ! આ નવી
ખખર પહેર અને મેલી કાઠી નાંખ.

છુટો-હા, હા, હા તો નવી કાલવાનો કાલન કે ખદાખજ
ભુએ છે. હા, હા, હા તો નવી કાલવાનો ! હવેમ આવે છે.
હા, હા, હા—!

પીરોજખાઈ (મનમાં)—હવે ? ? ?

રેસનો છુટારી-આઈ જલદી હાંકને ! વખત તો થવા
આવ્યો છે. ક્યારે પુના મુગારીશ ?

કાઠખર-સાહેબ, રપીડ તો ૧૦ મેલકા છોડી દય, પણ
શાયરમેંથી દવા નીકળ જાતી દય તો મેં ક્યા કર ?

એક દિવસ રહીમ ભાંખારજી બે, તથા મુરખીએ લઈ ખુજ
થતાં મારવાડીને ત્યાં ૧૦૦ રા. આપવા જતાં હતા.

રહીમ-લે ! તેરા ૧૦૦ રા. કેસ હમને માંજા તો આપા
કલાક કાયક સતાયા ! કુચ હમ ચોર હે ! ક્યા દમ વેસા નહિ
દેના દય ?

મારવાડી-નારે રોહ, એ તો હમારા ધરાક સાથે લુતેજ
કરવાનો ધારો છે. પણ રોહ, એક આનો બ્યાનનો કર્યા છે ?

રહીમ-કાયક બ્યાન ? બ્યાન બ્યાન દમ કીકડે દેતા
નહિ, કારણ કે હમારે ધર્મને બ્યાન લેનેકા કે દેનેકા હરામ દય !

મારવાડી-દમરે ધર્મને ચે મુરખીએ કા ખાના પણ
હરામ દય ! પીછું હમર ચે સજ મુકે જાઈએ !

ઓફિસવાળા

બોલતો કાગળ.

ભાષણ તથા ગાયન સાથે સંપૂર્ણ નાટક.

(લેન્ડા. હરિદર દિવાના)

મુદ્દય આઠ આના.

ચંદ્રશામ વાળાએએ દ આતાની ટી.ટી. બી.ટી.

મોજ-મગ્ગ કાયદા

ગીરગામ ખરાઉ બીટીંગ દય.